NOVA, DILIGENS AC PERVTILIS EXpositio Capitum, seu legum Prætorum, ac Iudicum syndicatus regni totius Hispaniæ.

NVPER AB EODEM AVCTORE RECOGNITA, atq; à plurimis, quibus scatebat mendis, quanta fieri potuit diligentia perpurgata, multisque locis sub signo stellæ designatis locupletata.

AVCTORE DOCTORE FRANCISCO DE AVILES, oppidi de Mombeltran. Et qui nunc, & iam diu à consilio est Illustrissimi Ducis de Alburquerque, totius regni Nauarræ proregis.

SALMANTICÆ.
Ex Officina Ildefonsi à Terranoua & Neyla.

M. D. LXXXI.

CVM PRIVILEGIO.

Impensis Vincentij à Portonarijs.
Esta tassado en el pliego.

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Licenciado Francisco de Auiles, nos fue fecha relacion diziendo q̃ el doctor Auiles vuestro padre auia hecho vna glossa sobre los capitulos de Corregidores, la qual con licencia nuestra se auia impresso, y dado priuilegio para lo poder imprimir, por tiempo de seys años, el qual tiempo se cumplia a dos dias del mes de Iunio proximo venidero deste presente año, segun constaua del dicho libro e priuilegio de que haziades presentacion, suplicando nos que atẽto que erades hijo y heredero del dicho doctor Auiles, vos mandassemos dar licencia y facultad, para q̃ le pudiessedes boluer a imprimir, y priuilegio por el tiempo que fuessemos seruido q̃ como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro consejo, y como por su mandado se han hecho las diligencias, que la prematica por nos fecha sobre la impression de los libros, dispone fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, e yo tuuelo por biẽ y por la presente vos prorogamos, y alargamos el termino contenido en la dicha nuestra cedula de priuilegio que de suso se haze mencion por otros seys años mas, los quales corran y se cuenten despues de aquel ser cumplido y acabado, dentro de los quales vos o la persona que vuestro poder vuiere podays imprimir, y vender el dicho libro, que de suso se haze mencion, y por la presente damos licencia, y facultad, a qual quiera impressor destos nuestros reynos, que vos nombraredes para que por esta vez lo pueda imprimir, con que despues de impresso antes que se venda, lo traygays al nuestro consejo para que se corrija con el original que va rubricado y firmado de Gonçalo de Pumarejo nuestro scriuano de camara de los que residen en el nuestro consejo, y se tasse el precio q̃ por cada volumen vuieredes de auer y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia, no le pueda imprimir ni vender, so pena que el que lo imprimiere, y vendiere aya perdido, y pierda todos y qualesquier libros, y moldes que del tuuiere y vendiere: y mas cincuenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la tercia parte para vos el dicho Francisco de Auiles, y la otra parte para la nuestra camara, y la otra tertia parte para el juez que lo sententiare, y mandamos a los de nuestro consejo, Presidente y Oydores de las nuestras audiencias Alcaldes Alguaziles de la nuestra casa y corte y chancillerias, y a todos los Corregidores, Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores, ordinarios, y otros Iuezes y Iusticias qualesquier, de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, ansi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante que os guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos, y contra el tenor y forma della no vayan ni passen ni consientan yr ni passar por manera alguna, so pena de la nuestra merced, e de diez mil marauedis para la nuestra camara. Dada en San Lorenço el Real, a veynte y siete dias del mes de mayo de mil y quinientos y setenta y cinco años.

YO EL REY.

Por mandado de su Majestad.

Antonio de Erasso.

AD ILLVSTRISSIMVM ac excellentisſimum Principem D. Dominũ Gabrielem Cueuam Alburquerquitanum ducem Mediolanenſem proregem totius Italiæ clariſsimum Archiducem, Licentiatus Franciſcus de Auiles Mombeltranea patria natus perpetuam felicitatem.

PRÆSTANTISSIME HÆROS eſt apud Græcos adagium omniũ conſona voce celebratum, Latinis acceptum, Hiſpanis vſurpatum, malè ſtulteq; eos agere qui eandem filiã duobus ſimul generis locant. In eos graphycè retortũ, qui ex vna eadẽq; opera duplices exigũt mercedes. Quòd in eos aptè dicitur, qui idem opus duobus dominis dedicãt, atq; inſcribũt, quod non ab re de me iudicari poteſt. Cũ enim genitor meus Doctor Auiles apud ſuperos ætatẽ ageret, hoc opus Illuſt. D. Domino Beltrano Cueuę tuę excelſitudinis parenti ſplendidiſſimo (cuius perinclyta memoria ęre perennior) adſcripſit, ſacrauitq;. Nunc denuo mihi eius nato, in votis eſt ſublimitati tuæ idẽ opus nũcupare: videor certè prouerbio citato argui. Verũ enimuero ſi cõtra reputes rectè me hoc onere leuabo, purgaboq;. Licèt enim idẽ ſit opus, iuſtè tamẽ atq; ritè quodãmodo recens appellari poteſt. Adeò nẽpe hęc ſecunda editio aucta adeò adita nuper ab eodẽ autore vt nõ iniuria totũ nouũ opus dici valeat, q̃ ſi adas celſitudinem tuã ſimul atq; famatiſsimum. D. D. Beltranum Cueuam Alburquerquitanum ducẽ tuum genitorẽ, (cuius celeberrimum nomen per virorũ Illuſtrium volitat ora) vnam eandemq; perſonam cẽſeri, non in opere dedicãdo diuerſitas, ſed maxima reperietur vnitas atq; ſimilitudo: faceſſant itaq; hinc imprudentes qui hoc opus duobus conſecratũ iudicant. Quamobrẽ haud indecẽs exiſtimaui te virũ in excelſo loco poſitũ (cuius laus ſuperaſtra volat) patronũ, protectorẽ eius deniq; fortiſſimũ propugnatorem deſignare. Cuius vmbra fauſtoq; auſpicio fieri nõ poteſt, quin hoc quicquid eſt operis ab omnibus mirificis encomijs laudetur, celebretur vbiq; terrarũ obuijs vlnis amplectatur, quotus enim quiſq; eſt, qui nõ obſeruet pariterq; reuereatur tuę claritatis, & maieſtatẽ, & potentiã? quẽ non moueat tui nominis admiranda gloria? Nullus certè (modò ſanę ſit mentis) videns tanti momẽti Principẽ, huic operi inſertũ, poterit nõ hoc opus venerari, exoſculari, maximiq; pendere. Illud proculdubio ab omnibus in pretio eſt, quod viris egregijs excelſoq; genere oriũdis non diſplicet: quod ſit alicuius inſigni viri fauor, protectioq; ęſtimãda, citra controuerſiã tuæ excellentiæ ſingularis defenſio permagni habẽda. Te citra alicuius iniuriam (quod ſine adulatione dictũ volo) vel generis ſplendor, vel animi rara virtus pręter pulcherrima egregiaq; facinora adeo ſublimẽ fecerũt, vt illud Demoſthenis belliſsime de

te dici posſit, inuidiam laude ſuperaſti: quis verò mortalium integrę mentis tua egregia belliſſimaq; facinora memorare audeat? Sunt quippe adeo elato apice locata, adeo in omnium oculis ſita, vt merito meum ingenium ad tuum fulgorem relatũ ſe habeat vt noctuæ oculus ad Solis iubar. Nec ego ſolus ad tui nominis præclara monumenta recenſenda inferior, verum etiam quiuis alius multis me partibus præſtanter iudicabitur. Nolo hic æſtimationem, autoritatem, fortitudinemq; quam tua excelſitudo inter Mauritanos apud Oramiũ, adeptus eſt narrare. Tuũ certe nomen, tuũ formi doloſum, tuum horrendum apud hoſtes habebatur. Silentio tegã, te ob validiſsimũ, præſtantiſſimumq; animum, obq; inſignem prudẽtiam, miramq; animi dexteritatem, atq; ſapiẽtiam ſubito ad excellentiora grauioraq; munia euectum. Quis bellica ſtratagemata à te fœliciter geſta ſcribere tentet? adeo certe per populos Hiſpanos diuulgata fuere, vt tibi ab inuictiſſimo Hiſpaniarum Rege Philippo, Cantabrici regni adminiſtratio iniũcta fuerit. Vbi inter regis munia, pariter & imperatoria nauiter obijſti, vbi perpetuo perſpicaciſsimi tui ingenij quo munus hoc es proſecutus fama durabit. Quis dignis verbis expendat tui inuictiſſimi animi quo hoſtibus reſtitiſti inſignem fortitudinem? hæc enim cũ Sole durabit. Quibus fulgentiſſimis geſtis permotus Rex Auguſtiſsimus Philippus te ad Mediolanenſem ſtatum gubernandũ, totiuſq; inſignis Heſperię Imperatoria munera obeunda delegit. Quod munus tanta iuſtitia, tanta æquitate, celſitudo tua obijt vt ipſam aſtręam agere viſus ſis, ſemper æqua trutina ius omnibus dicẽdo. Nouit enim tua celſitudo hæc munia tantæ Maieſtatis eſſe tantæ authoritatis vt regiã dignitatem præſeferant. Quapropter hæc munera vix vel raro creduntur niſi viris inſignis nobilitatis, dexterrimiq; conſilij qualis omnium conſona voce tua celſitudo reputatur. Tempus me deficeret, ſi tuæ excellentię virtutum pelagus, aggredi pararem: cui vnica tua fortitudo, cui ſingularis munificẽtia, cui inſignis benignitas, cui rara animi tui in omnes manſuetudo, non laudata? deniq; ſi reliquas animi dotes, quibus tua præſtantia ſplendet metiri vellem, debile ingenium meum tantę moli haud dubiè ſuccumberet, in medioq; curſu ſiſteret. Quocirca præſtat rem tantam tacere, quam pauca dicere, nunc poſt longam digreſsionem, ad te, o clariſsime Princeps, vnicum tuorũ ſeruorum præſidium ſupplex meum conuerto ſermonem, orans vt humanitate, atque ſereno animo, lætiſsimaque fronte hoc tui clientis munuſculum ſuſcipere digneris, qua ſolitus es tuam celſitudinem adeuntes recipere. Certo ſcio hoc opuſculum, ſi à tua excellentia hilari vultu ſuſceptum fuerit, tuto è portu paſsis velis explicatiſque ſoluere poſſe. Perpetuo vale Princeps ſplendidiſsimè.

DILVCIDVM, AC PERutile glossema, siue commentatio Capitum & Legum Prætorum, Proprętorum, ac Iudicum syndicatus huius inclyti Hispanię regni: in quibus præscripta sunt ac continentur, quæ prædicti iudices & officiales iuris, siue pręfecti, siue executores obseruare tenentur in administratione suarum prouinciarum, siue iurisdictionum: elaborata diligenter, atq; in lucem edita per me Franciscum Auiles incolam Mombeltrani, doctorem minimum, Abulensis diœcesis, nunc in illustri auditione, & syndicatu prouocationis, & à consilijs Illustrisi. Domini. D. Beltrani Cueuæ Alburquercensis ducis, totius regni Nauarræ Cæsarei proregis præfectum: qui iam à iuuenta omnem ferè ætatem in magistratibus gerendis impendo.

PROOEMIVM.

SVMMARIVM.

1 *Maritus Reginæ dicitur Rex, licet ipse antea non sit Rex. nume. 14.*

2 *Priuilegijs Augusti vtitur Augusta, non econtra.*

3 *Mulieres honoribus maritorum nobilitantur.*

5 *Mulier nubendo curiali, efficitur curialis, & legitima.*

5 *Mulier sortitur forum, & conditionem viri, etiam si non sit traducta ad domum, & etiam si litiget cum viro, & sortitur etiam quoad statuta de dote lucranda, & quoad ius sepulchrorum.*

6 *Mulier habet dignitatem viri, & eius priuilegia, etiam si sit vidua, & in viduitate permanserit. num. 18. vbi de intell. & num. 19. & 31. cum sequentibus.*

7 *Maritus non habet priuilegia, & dignitatem vxoris, num. 12.*

8 *Filius qui nascitur ex matre nobili, & ex patre plebeio, non est fidalgus, nec nobilis.*

6 *Non valet statutum, nec consuetudo, quòd quis censeatur nobilis, vel ignobilis ex progenie materna.*

Quid ex rescripto principis?

10 *Vxor est sequela, & pedissequa mariti.*

11 *Si vxor est comitissa, & maritus non: maritus eius non dicitur comes.*

12 *Si vxor est fidalga, & maritus plebeius, non gaudet maritus priuilegio vxoris, nisi aliud de consuetudine caueatur, num. 17.*

13 *Regnum est suprema dignitas.*

Rex Hispaniæ non recognoscit superiorem.

14 *Rex dicitur, qui contraxit matrimonium cum Regina, licet ipse non sit Rex.*

15 *Quot actus consuetudinem inducant.*

16 *Vxor fidalgui, vel nobilis, non potest torqueri, etiam post mortem viri, dum est in viduitate.*

17 *Mulier generosa contrahens matrimonium cum viro non generoso, durante matrimonio, nō gaudet libertate: secus eo mortuo.*

18 *Mulier habet priuilegia viri, etiam post mortem mariti, quando priuilegia competunt ratione dignitatis, vt quia comes vel dux, vel simile, aut de iure naturæ: secus si competeret marito, ratione officij.*
19 *Vxor vidua gaudet priuilegijs viri in solutione collectarum, & tributorum.*
Nisi cum alio inferioris conditionis contrahat.
20 *Fidalgus non cogitur se desdicere, ita nec eius vxor.*
21 *An doctoratus sit dignitas? & doctor habeat immunitatem?*
22 *Doctores non possunt torqueri, nec carcerari, nec aduocati.*
23 *Doctores, & literati admittuntur ad officia, ad quæ soli nobiles admittuntur: & ibi quis dicatur fidalgus.*
24 *Filij doctorum non possunt torqueri.*
25 *Quid in vxore doctoris? & quid in vxore licentiati? num. 27. in fine.*
26 *An doctores præcedant militibus.*
27 *Vxor & filius doctoris non possunt pro debito incarcerari. Et quid in alijs mulieribus. Et quid ratione administrationis tutelæ.*
Quid in muliere luxuriose viuente.
Quid si est coniugata?
Quid si habet maritum lenonem, vel infamem?
Mulier quæ de se est nobilis, licet viuat post mortem viri turpiter, non potest pro debito incarcerari.
28 *An vxor clerici gaudeat priuilegio clericali?*
29 *Clericus coniugatus, an potest pro debito incarcerari?*
30 *An concubina clerici gaudeat priuilegio fori?*
31 *Vxor vidua retinet forum, & priuilegia viri, in fauorabilibus: secus in odiosis.*
32 *An retineat dicta priuilegia, si habet virum inutilem.*
33 *Vxor habet acquisita constante matrimonio, si est velata: licet habeat virum inutilem, & ab eo non sit cognita.*
34 *Quæ dicatur vidua.*
35 *Vxor quæ post mortem viri ingressa est religionem perdit dignitatem, & priuilegia mariti.*
36 *Idem si viuit luxuriose, vel nubit viro inferioris conditionis.*
Et hoc in his quæ sunt sibi fauorabilia: quia si sunt sibi odiosa, licet viuat inhoneste, retinet priuilegia, & forum viri.
37 *Vxor inhoneste viuens perdit donationem factã à marito.*
38 *An vxor debeat continere in omni tempore viduitatis, vel solùm infrà annum luctus?*
39 *Vxor quæ viuit luxuriose post mortem viri perdit dimidietatem acquisitorum, constante matrimonio.*
Idem est in vxore occidente maritum.
40 *Item vxor perdit arras si luxuriose viuit.*
41 *Perdit quoque tutelam filiorum.*
42 *An perdat curam filiorum.*
43 *Vxor si viuit luxuriose, perdit executionem testamenti, sibi relictam a viro: secus si contrahit secundas nuptias.*
44 *Vxor perdit facultatem testandi sibi à viro relictam, si post mortẽ eius viuit inhoneste. Auth. præterea. C. vnde vir & vxor. non habet locum in vxore, quæ post mortem viri luxuriose viuit.*
45 *Vxor vidua luxuriose viuens an perdat dotem, sicut si viuente marito fecisset, & ibi ampliationes, & fallentias.*

a DON FERnando Rey.a Iste dominus rex Ferdinandus, ex patrimonio suo regnũ Aragonum habebat tãtummodo. Et quia contraxit matrimonium cum Domina nostra regina Elisabeth Regina Hispaniæ, vocatur Rex Hispaniæ. ¶ Ex

Dõ Fernãdo y doña Isabel

1 quo infertur † q̃ si vxor est Regina, maritus eius licet nõ sit rex, dicitur & nominatur Rex. ¶ Cuius contra-
2 rium de iure probatur: quia priuilegijs † Augusti vtitur, & coruscat Augusta, & non econtra, vt
3 in. l. fiscus. §. fina. ff. de iure fisci. Et † mulieres honoribus maritorum crescunt, & generum nobilitant. vt in. l. Mulieres. C. de dignit. libr. 12. Hinc est quòd radijs maritorum coruscant. vt in. l. Si liberta. C. de nuptijs. & in. l. 1. & in. l. fœminæ. ff. de senatori. ¶ In tantum hoc procedit, quòd
4 etiam si mulier non sit curialis, † nubendo curiali, efficitur curialis, & legitima. text. in. l. Si quis. C. de natura. libe. ibi, & filium naturalem, & text. in. l. 2. §. fina. cum. l. sequenti. C. quand. &
5 qui. quar. part. debe. libr. 10. ¶ Et quia mulier † sortitur forum & conditionem viri. vt in. l. exigere dotem. ff. de iudi. l. cùm quædam puella. ff. de iurisdi. omni. iudi. & ibi docto. & in cap. 1. de sponsali, & in dict. l. Mulieres. ¶ In tantum hoc procedit, etiam si non sit traducta ad domum viri, si est desponsata per verba de præsenti. vt in l. Ea quæ. ff. ad municipa. * Et Bart. in. l. Imperatores. ff. eo & peregrina. in parte actor. quæst. 5. litera. a. in. gloss. vxor. * ¶ Et etiam si litiget cum viro, secundum Baldum per text. ibi in capitul. constitutis de testib. ¶ Et etiam quoad statuta de dote, vel donationem propter nuptias lucrandam. secundum Paul. de Castro. in dicta. l. Exigere dotem. & Ioann. de Plate. in dicta. l. Mulieres. C. de dignita. ¶ Item quoad ius sepulchrorum. vt in capit. Is qui. §. fina. de sepult. in sexto. cap. Vnaquæque mulier. 13. quæstione. 2. ¶ In tantum procedit quod mulier habet dignita-
6 tem viri, & eius priuilegia, etiam si sit vidua, † & in viduitate permanserit. vt in. §. non tantum permittimus. in authentic. de nuptijs. collati. 4. & in. l. Filij. §. vidua. ff. ad municipa. & in dicta. l. Mulieres. & in. l. sexta. titul. 2. libro. 4. in ordinatio. regalib. & in. l. 13. tit. 4. eodem lib. & melior text. in. l. 7. titul. 2. partita quarta. versicul.

Aun ha otra fuerça el casamiento segun las leyes antiguas, que maguer la muger fuesse de vil linage, si se casare con Rey, deuen la llamar Reyna, & si con Conde, Condessa, y aun despues que fuere muerto su marido la llamaran ansi sino casare con otro de menor guisa, ca las honras y dignidades de los maridos han las mugeres por razon dellos. Et sic quòd ex vtroq; iure probatur, quòd vxor gaudet priuilegio & nobilitate mariti, etiam post eius mortẽ: & ibi noster Alphonsus de Montaluo singulariter

por la gracia de Dios Rey a

& idem quod dicta. l. part. tenet Signore. ho. in repeti. l. princeps. ff. de legibus. colũ. 2. versic. Quæro de ratione vltimi. quæ est inter eius consilia.
7 ¶ Sed non econtra. † Si vxor sit Marchionissa, vel Comitissa, non sequitur quòd maritus eius sit Marchio, vel Comes: vt ibi ad literam tenet dictus Signor. de homo. ¶ Et quia vir non nobilitatur ab vxore. vt in dicta. l. Mulieres. & tenet Bal. in. l. prima. C. de in ius vocan. & ibi. gloss. & Bartol. in. l. fina. C. de verbo. significa. versicul. Tertiò dubitatur. ¶ Et quia libertus, nec dum patrono, sed eius vxori debet honorem. Secus econtra. vt in. l. prima. C. de in ius vocan. & in. l. liberti. C. de operi. liber. ¶ Ex quo sequitur quòd iste catholicus Rex non debebat vocari rex Hispaniæ, sed Aragonum, tantummodo, quia sequeretur quòd mariti coruscarent radijs vxorum, quemadmodum vxores coruscant radijs maritorum, quod non est verum, secundum. d.
8 Signo. de homo. ¶ Facit quoq;, nam filius † qui nascitur ex matre nobili, & ex patre plebeio, non est fidalgus, nec nobilis. vt est text. in. l. 3. titulo. 21. parti. 2. & tenet Iason in. l prima, de verborum obligatio. ff. nu. 18. & Palacios Ruuios, in repetitio. rubri. de donatio. §. 32. nume. 3. vbi singulariter de hoc. * Et Bald. in. l. fi. in fine. C. de seruis fugit. & in. l. 2. C. de iure emphyteo. colũ. 2. & Ioan. de Selua. in tracta. de beneficio. in. 3. p. q. 7. nu. 21. tomo. 4. tracta. fol. 61. & q̃ nobilitas non procedit ex genere materno sed paterno tenet Bald. in. l. liberos. ff. de Senatorib. * Et si isti filij, qui sunt nati ex suo corpore materno non gaudent priuilegio matris, cur debet
9 gaudere maritus? ¶ In tantum † quòd non valet consuetudo: & per consequens statutum, quòd quis censeatur, nobilis, vel ignobilis ex progenie materna. vt Bartol. per illum textum in. l. exemplo. C. de decurio. lib. 10. vbi etiam tenet, quòd rescriptũ principis specialiter concessum, vt quis conditionem matris sequatur, non va-

let, secus si generaliter concedatur; & sequitur Andr. Barbat. in repetitio. c. Raynutius. de testament. colum. 13. & Felin. in ca. Nouit. de iudic. num. 2. & Philippus Decius in l. Fœminæ. ff. de regu. iur. nu. 73. & 74. vbi per eum. ¶ Sed cōtrarium tenet Rochus de Curte, in tractat. de cōsuetudi. nu. 162. dicendo, q̄ consuetudo potest facere q̄ quis censeatur nobilis, ex progenie materna, & ratio est, quia id videtur esse iuris positiui. nec talis cōsuetudo irrationabilis existimatur allegando Bart. in l. prima. C. de dignitat. libr. 12. & Paul. de Castr. in consil. 126. ¶ Tamen hoc intelligerem prout intelligit Philippus Deci. vbi suprà, quando ab Imperatore, vel principe, vel populo qui superiorem non recognoscit bene videtur, quòd statutum fieri posset vel consuetudo induci, quia quòd nobilitas sit à patre hoc à iure ciuili inductum est, sicut ius agnationis quod tollitur & mutari potest. Secus si fieret statutum, vel consuetudo ab inferiore, quia non valeret. vt in dict. l. Exemplo. prout dictus Philippus Dec. vbi suprà. & tenet Curti. in tractat. de nobilitat. in 4. parte. nu. 28. reprobando Bartol. tomo. 5. tractat. ¶ Et licet per superiorem sit priuilegium concessum alicui, & descendentibus suis masculis & fœminis, ita demum transit ad descendentes ex linea fœminina, si stant viduæ, & ad maritum inferioris conditionis non conuolauerint, quia postquam virum assumūt in aliena familia se transferunt, & statum suum primum mutant. tenet Barto. & Plat. in l. Quoties. C. de priuilegijs scholar. libr. 12. ¶ Et facit
10 alia ratio quæ reformat vxor † magis est sequela viri. vt in l. de iure. post principium. & in l. final. §. primo. ff. ad munici. ¶ Item est pedissequa mariti. vt in l. final. C. qui potior. in pigno. habe. & accessorium sequitur principale, sed nō econtra. vt in l. Si ex pupillari. ff. de vulgar. & pupilla. & in l. 2. ff. de pœn. legat. ¶ Et sic video
11 in Hispania † nostra, quòd si vxor est Comitissa, & maritus non, non vocatur maritus Comes. vt in authentic. de consulib. §. fin autem. collati. 4. quia cùm mulier sit accessorium, & maritus principalis, & caput mulieris, vt in ca. Cùm caput. 33. q. 5. l. Quod principi. ff. de delega. 2. & accessorium, non vestit principale. vt in dict. l. Ex pupillari. & per gloss. & doctores. in l. Iuris gentium. §. quinimo. ff. de pactis. & tenet Ioannes de Plat. in dicta. l. Mulieres. C. de dignitat libr. 12. versicu. quid autem. ¶ Ex quo potest inferri
12 ad dictam. l. 6. † tit. 2. *De los hijos dalgo*. libro. 4. in ordinationib. regalib. q̄ si mulier est fidalga, & maritus plebeius, non gaudet maritus priuilegio vxoris. * Et pragmatica regis Enriq. in vol. pragma. fol. 173. colū. 4. * & sic, q̄ si mulier esset de certo genere, maritus ipsam ducendo, nō efficitur de illo genere, nisi aliud de consuetudine, vel statuto caueatur: vt tenebat doctor de Tapia in voce me audiente, dum esset licentiatus Iuris vtriusq; dum legeret. d. l. Si quis. C. de naturali. libe. & sic videtur, quòd ex consuetudine vocetur Rex. ¶ Tamen non solum de consuetudine, sed etiam de iure vocatur Rex, quia in tali casu maritus coruscat radijs & honoribus suę vxoris, & hoc probat text. in l. 2. tit. 6. part. 2. loquendo quomodo debet Rex honorare vxorem suam. ibi. *Quanto mas honrada fuere, tanto es el mas honrado por ella.* Qui tex. clarè probat, quòd debet vocari Rex, qui contraxit matrimonium cum Regina, & eius causa debet habere hono-
13 rem, & sic regnum, quod est suprema † dignitas maximè regnum Hispaniæ, quod non recognoscit superiorem. gloss. in c. Adrianus. 63. distin. & Abb. in c. Nouit. de iud. & in c. Per venerabilem. qui filij sint legitimi. ¶ Sed hoc est speciale in dignitate regali, in inferioribus secus: & sic Rex Philipp⁹ pater nostri Caroli, habuit regnū istud Hispaniæ ratione eius vxoris nostræ Reginæ Ioannæ. Et tenet in expresso Bald. in cap. Significauit. de rescript. 1. colu. versi. pone. vbi
14 ait, † quòd si Regina Apuliæ nubat cuidā simplici militi nominatur Rex, quia hoc casu vir coruscat radijs vxoris, quia eius lateris comitatus illustrat. vt in l. 1. C. de pręposi. labor. lib. 12. & est text. de nostro iure. in l. 9. tit. 1. part. 2. vbi ponit modos quomodo quis vocetur Rex, ibi. *La tercera razon es por casamiento, y esto es quando alguno casa con dueña, que es heredera del reyno, que maguer no venga de linaje de Reyes, puede se llamar Rey, despues que fuere casado con ella.* & ibi Montaluus singulariter. * Et adde q̄ fidelitas iuramenti & homagium q̄ prestatur, per regnum debet pręstari reginæ & non regi marito suo. ita Ioan. de Neuizanis in consil. 40. nu. 2. vbi idem. asserit q̄ debet à marito honorari & vocari regina. * ¶ Et sic, quòd de iure, & consuetudine, quæ in-
15 ducitur per istos duos actus ad minus † vocatur Rex. vt gloss. in §. Et si ex scripto. institut. de iure natu. gen. & ciui. in verb. diuturnum. & in l. 3. C. de episcopal. audient. maximè quando isti duo actus sunt notorij populo, quia ex quo isti actus sunt populo notorij facilè præsumitur ex his, populus consentire. vt in l. 1. §. tractatum. ff. de aqua quotidiana, & æstiua. l. fin. ff. de fulmi. ni. Aut isti actus non sunt notorij populo, & tunc est arbitrio iudicis examinare, quot actus requirantur, ex quibus consuetudo inducitur. argumentum. l. primæ. de iure deliberand.

secun-

secundum Porcam in dicto. §. Ex non scripto. 2.col. Abb. tamen in capit. final. de consuetudi. nume. 17. dicit, quòd in hoc multæ sunt opiniones, tam Canonistarum, quàm Legistarum: sed dicit, q̄ communis opin. est quòd requiruntur tot actus, & ita notorij, vt verisimiliter transierint in notitiam regni, vel populi: quia non actus, sed tacitus consensus populi consuetudinē inducit: vnde vbicunque ex coniecturis habetur tacitus consensus populi, tunc non curatur de magna frequentia actus. & istam opinion. Abb. sequitur ibi Barbat. colum. 28. de quo ibi per Rochum de Curt. folio. 37. ¶ Et sic sufficiunt isti duo actus, scilicet, quod rex Ferdinandus, & rex Philippus vocauerunt se reges Hispaniæ, ratione suarum vxorum: quia ista denominatio fuit publica, & notoria, non solùm populo verum etiam toto regno, vt Christophorus Porc. & Rochus de Curt. vbi suprà, maximè cū lapsu decēnij. vt Iason in. l. de quibus. ff. de legi. final. colum. numer. 92. de quo ibi per eum. ¶ Et an per vnum actum consuetudo inducatur. vide Abbat. & doctores vbi suprà. & facit quod legitur & notatur in chronica istorum Catholicorum regum Ferdinandi, & Elisabeth. in. 2. parte, capitu. secundo. Circa quod, vide quæ dicam in glossa sequenti, quæ incipit, *Reyna*. in principio, & fine. ¶ Sed redeundo ad supradicta, an si mulier gaudeat priuilegio viri, vltra ea, quæ suprà dixi. ¶ Dic quòd sicut maritus si est fidalgus nō
16 potest torqueri †: vt in. l. Milites. C. de quæstio. & in. l. 4. titulo. 2. libro. 4. in ordinationib. regal. & l. 24. titu. 21. par. 2. ita eius vxor, quia ipsa adipiscitur eandem nobilitatem, quam vir eius habet cùm efficitur vna caro: & sicut propter priuilegium vir non potest torqueri, nec contra eum seueriter procedi, ita neque contra eius vxorem. vt in. l. 2. C. de quæstion. ita in terminis tenet Ioannes de Platea in dicta. l. Mulieres. C. de dignitat. libr. 12. vbi etiam extendit etiam viro mortuo, nisi transeat ad secundas nuptias, cùm alio inferioris dignitatis. vt in dicta l. Filij. §. vidua. ff. ad municipa. & in dicta authentica, de nuptijs. §. nō autem permittimus. & probat text. in dicta. l. sexta. titulo. 2. libro. 4. ordinamentorum, ibi. *Otrosi, las mugeres que fueron casadas con hombres hijos dalgo.* ¶ Sed quid si mulier
17 generosa † cum viro non generoso cōtrahit matrimonium, an matrimonio durante gaudeat libertate? dic quòd non: tamen eo mortuo gaudebit. vt in dicta. l. sexta. ordinamentorum, versicul. *Pero si la muger.* & ratio istius potest esse, quia fortior & durabilior est dignitas proueniēs ex patre, quæ contingit iure naturæ, seu sanguinis, quàm mariti. vt glossa in. l. Fœminæ. ff. de senatoribus & hoc tene. * Et tenet Peregrina. in parte matrimonium. quęstio. 9. in glo. mortem. & Bald. in. l. voluntas. C. de fideicommisis. numer. 1. * Licet Bartolus ibi teneat cōtrarium, dicens, quòd ista mulier mortuo viro ignobili, in viduitate permanendo, non recuperat priuilegium, vel dignitatē, semel amissam. per. l. Liberhō. ff. de statu hominū. vbi de priuatione ad habitum non est dare regressio: nisi principis authoritate: & est ratio, quia remanent adhuc reliquiæ prioris impedimenti. s. matrimonij. quam opinionem Bart. sequitur Guido Papa in decisione. 349. ¶ Sed dicta. l. sexta ordinamen. & iura similia, quæ volunt vxorem gaudere priuilegio viri, etiam eo mortuo, intellige quando pri-
18 uilegium competit viro ratione dignitatis †, vt quia Comes, vel Dux, & similis: aut iure naturę: vt quia est fidalgus nobilis: seu generosus: secus si competeret ratione officij, quod gerit, vel ratione laboris, vt medicus, vel doctor dum legit, quia tunc eo mortuo vxor non gaudet viri priuilegio, vt notat Bartol. in dicta. l. Fœminæ. & tenet Montalu. in glossa ordinament. in parte, vxor generosi, quod nota & vide. & facit quòd tenet Baldus in. l. 2. C. de episcopis & clericis. in fine. quem vide, licet contrarium teneat Petrus Leuan. in tractatu de priuilegijs doctorum, in secunda parte. §. 13. tomo. 5. tractat. folio 320. vbi ait, quod vxor doctoris mortuo doctore gaudet priuilegio mariti, dum est in viduitate. * De hoc vi. Tiraquel. in tracta. de cessante causa nu. 104. folio. 41. vbi si priuilegium concessum filijs & vxoribus fauore maritorum cesset. * Tamen vxor non gaudet contra virum dignitate, quam consequuta est ex persona viri. tenet Barba. in consilio primo, colum. 30. in primo volumine, & column. 27. dicendo, quòd qui habet potestatem, habet & dignitatem à Principe, nō potest illa vti contra ipsum principem, capitul. Cùm inferior. 21. distinctione. & capit. Cùm inferior. de maiorita. & obedien. & in. l. Ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebellianum. * Et facit text. singul. in. l. 15. titulo. 23. parti. 2. ibi *que nunca se parasse contra el.* Et vid. Bart. in. l. donationes. C. de donatio. inter vir. & vxo. nu. 1. vbi qn̄ quis, habet priuilegiū propter me, eo nō vtitur cōtra me me inuito & sic vxor habet dignitatem propter virū nō vtit. contra virum eo inuito, & est text. in argum. in. l. si iudex. ff. de minorib. & tenet Guiller. Bened. in repe. c. Raynuntius. de testament. in parte. in eodem testamento relinquens. el. 1. nume. 99. * ¶ Et etiam gaudet priui-
19 legio viri in solutione † tributorum & collect.

Quid si nobilis, qui nō tenebatur ad tributa soluenda cōtraxit matrimonium cum plebeia, vel villana, seu villica, quæ habet bona patrimonialia, pro quibus solita erat contribuere cum alijs vicinis in collectis, cui nobili bona ipsa in dotem dedit, non tenebitur ad munera personalia mista, vel extraordinaria, vt notanter tradit Iacobus de Bello Viso, in.l. Lucius.§. idem respondit. ff. de munerib. & honorib. referendo Petrū Antibo. doctorem antiquum, in suo tracta. de muneri. & noster Palacios Ruui. in repeti. rubri. de dona. §.3 1. numer. 8. fol. 17. & ibi numero. 9. dicit quod etiam eo mortuo gaudet, nisi cū alio inferioris conditionis contrahat, vel luxuriosè viuat, per text. in dicta.l.6. titul. 2. libr. 4. ordina. ibi. *E mantuuiere despues castidad*: quia si castitatē non seruat, tenetur contribuere. vt in dict.l. Regia. & Palacios Ruui. vbi suprà ita sentit allegando illam.l. factam per Henric. *en Tordesillas*, per quam. l. dicit quod corrigitur alia lex regni for. generosorum.lib.5.titul.1.l.2. quæ aliter disponit. ¶ Sed si plebeius contraxit matrimonium cum muliere nobili, quæ non conferebat in tributis, imo bona sua tenebat franca, que bona dedit viro in dotem, maritus non tenebit illa franca, sed ratione illorum tenetur in tributis conferre: ita tenet dictus Palaci. Ruui. in dicta repetitio. rubric. §.3 2. numero. 4. in fine. fol. 17. * Et dict.l.6. titul. 2. libr. 4. ordina. * ¶ Idem dico, ꝙ sicut nobilis, hoc est fidalgus, non potest venire
20 contra verbum † suum, & sic non cogitur se desdicere, & sic non debet cantare palinodiam, licèt dicat verbum iniuriosum, vt in.l. 131. Styli declarans.l.2. titul. 3. foro legum, lib 4. & est melior text. in.l.2. titul. 9. *de los rieptos*. libro. 4. in eisdem ordinament. regalib. quasi in fine, ibi: *Si no se quisiere desdezir, salga del reyno, hasta treynta dias.* Ad quod facit tex. & ibi Ioannes de Platea in.l. Quinque sumates. C. de decurionib. libro decimo. numero. 1. vbi ait quòd ratione dignitatis personæ corporalis pœna transmutatur in pecuniariam: & sic ego vidi iudicare incuria per suos curiæ iudices. ¶ Ita & eius mulier gaudet isto priuilegio, quia non potest vxor fidalgui cogi venire contra verbum suum, & sic se desdicere, quia habet omnia priuilegia viri, vt suprà, adduxi num. 6. cum sequentibus. * Et quia sicut non potest torqueri, vt supra dixi, ita nec pati pœnam *de se desdezir*, quia iura loquentia in tortura habent locum in pœnis & tortura & pœna parificantur tenet Franc. Bra. in tracta. de indicijs & tortura in. q. 4. 2. par. nume. 22. per.l. milites in primo. & .l. diuo Marco. C. de quæstio. & Abb. in. c. 1. de confessis. num. 2. in fi. arffirmans ꝙ tortura est pœna non modica. Secus è cōtra, qa si nobilis est nupta populari quo ad pœnas maleficiorum erit popularis: vt tenet Bald. in.l. cum quædam puella. ff. de iur. om. iudi. nu. 2. vbi singulariter. * Quia si se desdixisset in iudicio, vel in curia, valet minus. vt in.l.2. titulo quinto, parti. 7. & si non remansit nobilis, nec fidalgus. vt in dict.l.2 titul. 9. libro. 4. ordinamentorum. & melius probat ista.l. quod non cogatur se desdicere quàm dicta lex Styli, quæ loquitur quando fidalgus est aliqua iniuria affectus, & nō quādo iniuriam fecit, licet credo, quòd dicta lex Styli sit malè impressa, & incusa, & illud verbum in ea positum inquantum dicit, *denostado*, debet dicere, *denostador*, quia illa lex vult declarare legem Fori, & sic debet dicere. *Desdiga lo ante el Alcalde, al plazo que le pusiere, e si no quisiere desdezirse, e si fuere hijo dalgo el denostador, demande le que le peche quinientos sueldos, y deue se los pechar.* Et sequitur lex, vbi latius hoc declaratur dicendo. *E si fuere otro hombre que no sea hijo dalgo, peche por la deshonra que le dixo, qual fuere la persona, y el denuesto.* Et sic quòd facit differentiam inter personas facientes iniurias: & non in recipientibus. * Et vi. Peregrinam in parte, iniuria. 6. quæstio. in gloss. arbitrio *. ¶ Vel aliter quòd illud verbum, *denostado*, positum in.d.l. non debet esse in ea: & sic debet dicere, *desdiga lo ante el Alcalde al plazo que le pusiere: e si no quisiere desdezirse, e si fuere hijo dalgo demande le*, scilicet, *el accusador, que peche quinientos sueldos, e deue gelos pechar*, scilicet, *el tal hidalgo que injurio.* Et declarādo hāc.l. vt suprà intelligo, rectè probat illud ad quod quotidie allegatur, ꝙ fidalgus nō cogitur se desdicere, sed melius probat & dicit apertè.d.l.2. tit. 9. *de los rieptos*. libr. 4. in dict. ordinatio. regalib. ¶ Ad quod facit.l. 85. in dict.ll. Styli, in principio. Inquantum dicit. *Otrosi es a saber, que el hijo dalgo no sera ansi juzgado, como otro que no sea hijo dalgo.* Et glossa in capitul. cùm quidam. §. illi verò. de iure iurand. similis in.§. Item lex Cornelia. Institut. de public. iudi. alia in capitul. grauem. de pœnis. tex. in.l.8. titu. 31. part. 7. Abb. in capit. nouit. de iudic. num. 8. singulariter Hippolyt. de Marsilijs in.l. si quis viduam. in fine. ff. de quæstioni. Paris de Puteo in tractatu syndica. in parte, quid si per statutū. fol. 198. nume. 4. * Et vi. quæ dixi in cap.l. infrà. in glo. *derechamente*. num. 28. ¶ Et inueni quandam additionem doctoris Petri Lopez d Alcocer, qui fuit magnus literatus, & vir sanctimonię imbutus, in suo foro. supradictam.l. Qualquier, quæ est.l.2. titul. 3. libr. 4. Foro legum, vbi dicit, quod audiuit in quodam sermone magni prædicatoris, quòd si iniurians est altior, & plus perdit

dit, *en ſe deſdezir*: & ideo quia plus perdit q̃ vilis
iniuriatus nõ tenet ſe deſdicere, ſed aliter ſatisfa
cere, & ita dicit in ſua additiõe, ꝙ in Chãcellaria
Regis inſpecta pſona, & qualitate cõmutat pœ
na *de ſe deſdezir*, in relegationẽ.p.l. Et ſi ſeuerior.
C.de his qui notã. infa. Sed melius dicit hoc in
expreſſo.d.l.2.tit.9.lib.4.ord.quã vide. * Et idẽ
tenet Otalora de nobilita.c.vlt.nu.6. ꝙ fidalgui
nõ pñt compelli vt *ſe deſdiga*: & hoc de cõſuetu-
dine aliquarum prouinciarum, licet de iure ſit
ſecus vt in.l.penul.tit.5.par.7.&.l.8.titul.3.ead.
par. Sed dic quòd de iure & ſtylo Cãcellariæ nõ
cõpelluntur ſe deſdicere.* ¶ Tamen ſi ipſe vult
ſe deſdicere, & ſic recantare palinodiam, bene
poteſt, vt in.d.l.partit. & ordinat. & facit quod
tenet Ioann.de Plat.in.l.1. C. qui ætate ſe excu-
ſa.lib.10.nu.1.per tex.in.l.3. C.de decurio.eod.
libr. ¶ Sed dictus Doctor Petrus Lopez, in di-
cta ſua additione dicit, quòd ſi iniuria eſt de his,
quæ poſſunt eſſe notitiæ traditę Inquiſitoribus
hæreticæ prauitatis, expedit ſe deſdicere, cum
iuramento: quia ſi in culpa iniuriatus non repe-
ritur iniurians punitur. facit tex. in capit. vt offi
ciũ.de hæretic.in.6.in prin. Et hoc caſu non de-
bet relaxari fideiuſſoribus, quia per alium im-
plere nequit. quia eſt pœna corporis afflictiua,
qa eſt caſus. *de menos valer.* vt in.d.l.2.tit.5.par.7.
¶ Sed ſi verum dixit, excuſabitur reus, ſecũdum
quoſdam, *del deſdezirſe*, vt Sanctus Thomas.2.2.
quæſt.62.art.2.vbi iniurians petit veniam ob fo
rum conſcientiæ ab iniuriato, cùm verum dixit
in iniuria, & non debet dicere, quòd mendaciũ
dixit, quòd eſt vulgo *ſe deſdezir*: ſed ſufficit, ꝙ ta
lis dicat malè locutus ſum, vel non bene dixi: vt
tenet Summa Angelica, in parte Detractio.§.3.
& melius Syluestr. in.§.5. & Sanctus Thomas
vbi ſupra.* Idem tenet Anto.Gomez in tomo,
de delictis.in tit.de iniurijs.nu.2. Et adde ꝙ licet
quis nõ vtatur verbis de quibus in.l.2. tit.9.li.8.
ordi. quòd mentitus eſt in iniuria quã aduerſus
aliũ ꝓtulit, ſed dicat verba aliqua alia.ſ.quòd ille
cõtra quẽ dixit eſt bonus & carens illa infamia
ſeu macula, ꝙ adhuc dicitur ſe deſdicere. Ita Gre
go.Lopez in.l.26.tit.18.par.2.in gl. *como deſmen
tir.* quæ glo. debet eſſe in.l.25. quòd ego nõ cre-
do, qa illa.l.2.eſt odioſa, & debet impleri in ſpe-
cifica forma, & dicere ei⁹ verba. ſ. quòd mẽtitus
eſt: & ſi alia verba dicit, nõ dicit ſe deſdicere, qa
odia debent reſtringi per iura vulgaria, maximè
pœnalia. & quia.d.l.partitæ non obſtat inquan
tũ inquit *eſta palabra es tanto como deſmentirſe*, qa
iſta verba proinde nõ inducũt oĩmodam ſimili
tudinẽ prout tenet Bar.in.l.1.ff.de receptato. &
Ang.poſt Bart.in.l.ſed & ſi lege.§.perinde.ff.de
peti.hære. Rogerius de Mota doctor Valentia-
nus in rep.§.ſi quis tutelã.l.hæres abſens. ff.d̃ iu
di.nu.17. & Philip. Decius in conſi.224. & acce
dat in adiutoriũ qđ tenet Bald.in.c.nonnulli.de
reſcrip.nu.3. vbi affirmat, ꝙ ſi ſtatutũ diſpõit ꝙ
quis puniatur tanquã falſarius, debet intelligi,
ꝙ nõ puniat pœna.l.Corneliæ, ſed alia pœna ar
bitraria hinc eſt ꝙ ex eo ꝙ.d.l.2.eſt adimplẽda
in ſpecifica forma, ꝙ ſi quis accuſat⁹ d̃ dictis ver
bis cõuẽtus cũ accuſatore ꝙ dicat illa verba vel
alia ſimilia corã teſtibus & tabellione extra iudi
ciũ abſq; ſnĩa, ꝙ licet dicat, nõ dicit ſe deſdicere:
quia ipſa.l.inquit corã iudice & per ſnĩam ibi, *al
plazo.* Facit, nã *ſi ſe deſdixo* eſt infamis ſecũdũ Mõ
tal.in.l.2.tit.3.lib.4.fori.in glo. *deſdigalo.* & eſt.l.
2.tit.9.lib.4.ordi.&.l.8. tit.3.parti.7. & eſt infa-
mia iuris quæ irrogatur per dictã.l. & ſic per ſen
tẽtiã Bar.in.l.1.ff.de his qui notã.infami. ergo ſi
non dixit illa coactus per ſnĩam nõ dicit ſe deſ-
dicere, de quo ſæpè dubitatur maximè apud ru
ſticos, qui ſe cõueniũt ob pacis bonũ prædicto
modo.* Et ſi probat verũ, remittitur ad Inquiſi
teres Regis, vel Epi: qa eſt delictũ eccleſiaſticũ:
vt per totũ titulũ de hæreticis. In Decretal. & in
6.* Et intellige ſupradicta quòd fidalg⁹ nõ cogi
tur ſe deſdicere, ſcilicet qñ perſona in qua nobi
lis delinquit, ſit ignobilis: ſecus tñ ſi ſit æquè no
bilis: nam tũc non minuitur pœna corporalis:
quia qñ duo priuilegia cõcurrũt cũ quaſatis pri
uilegijs reditur ad ius cõmune vt Bal. in authẽ.
perpetua.C.de ſacr.ſanct.eccl. & tenet Greg. Lo
pez in.l.25.tit.22.par.3.in glo. *los adelantados ma
yores.* in fi. & Abb.in.c.in præſentia.de proba.nu
me.40. Et idẽ tenet Grego.Lop. in.l.5.tit.3.par.
3.in glo.1.in fi. & facit in ſimili ꝙ tenet Bal.in.l.
quanuis.de priuileg.fiſ. vbi inquit ꝙ ſi ſcholaris
agat cõtra ſcholarẽ ceſſat priuilegiũ.auth. habi-
ta, argu.d.l.milites. & tenet expreſsè Iacobus de
Bello Viſo.in ſua pract.iudiciaria.in rub.de quę
ſtio.quotuplices ſint cauſæ criminales.nu.204.
vbi dicit quòd licèt rõne nobilitatis generis mi-
tius puniatur, eſt verum niſi cõmiſerit delictũ in
perſonã nobilem vel æquè parem dignitatis: cũ
par dignitas priuilegiũ tollat vt.l. ſed & milites.
ff.de excuſa.tuto. & per alia iura vt ibi per eũ.*
¶ Et quia ſupra dixi, ꝙ mulier fidalgui nõ põt
torqueri. Quæro an ſit idẽ in vxore doctoris. &
ad veritatem huius quæſtionis veniamus. Scia-
mus vtrum Doctor habeat dignitatem? & dico
ꝙ ſic: vt tenet Bar.in Procemio.C.in.3.co.n.10.
21 vbi ait † quòd doctoratus eſt dignitas, quia ha-
bet iuriſdictionem ordinariam in ſcholares. vt
in auth.habita.C.ne fil.pro patre. & idem Bart.
in.1.conſti.digeſt.§.fina.nu.12. Sed habere iu-
riſdi-

risdictionē est dignitas, vt ibi fatetur, tñ non est illustris, sed si legit per. 20. annos efficit comes sacri palatij, vel saltē clarissimus, vt ibi per Bart. in.d.procem.C. & Feli. in.c.quanto.de magistr. indistinctè dicit habere dignitatē, & ibi plura iura allegat, & dicit ꝙ est nobilis: ergo est in dignitate. & idem Alex. in addi.ad Bar.in.d. procem. C. vbi ait, ꝙ doctores sunt nobiles.per.l.prouidendus.C.de postulā. & hanc partē tenet Bart. in.l.fin.C.de iudæ. ¶Contrariū tñ tenet Abb.in d.c.quanto. & Bar.in.l.ex eo.ff.de milit.testam. & Bal.in cōsti.C. & Cardinal.in repet.c.perpendimus.de sent.excō.pen.col.& in Cle.1.de magistr.vbi doctoratus appellat honorem. & facit gl.in.l.Iulia.ff.ad.l.Iuliā.de vi publica, dicens, ꝙ doctor Artium habet aliquā dignitatem. ¶Sed per hoc nō est recedendū à prima opinione, secundū Feli.in.d.c.quāto.& sic ꝙ habet dignitatem, & hæc est cōis opinio, secūdū Ioan.de Anania, ibi in.d.c. quanto. & idem tenet Alex. in cōsi.94.in.1.volu.nu.1. vbi ait, ꝙ doctor est in dignitate cōstitutus. ¶Sed hoc intelligit Barto.in doctoribus actu legentibus, non in alijs. vt ipse tenet in.l.medicos.C.de professor. & medic.lib. 10.& in.l.1.C.de mulieribus. In quo loc.eo.lib. ¶Sed Guido Papa in decisio. 88. dicit, quod in hoc malè dicit Bart. quia tex.ibi indistinctè loquitur de doctoribus, ergo indistinctè est intelligendū đ alijs doctoribus, nō actu legētibus. iuxta.l.de pretio.ff.de publi.nec ipse Bar.aliqua lege aut rōne limitat illā.l. debere intelligi de doctoribus, actu legentibus, & sic erubescimur, cū sine lege loquimur.l.illā.C.de collat. & in auth. de trient.& semiss.§.consideremus.col.3. qa nō sufficit dicere, nisi ratio assignet. 24.q.3.ca.1. & fortè Bar.qa actu legebat fuit affectu cōmotus, ita dicere, propter laudem sui, & aliorū doctorū actu legentiū, cùm ipse absq; aliqua lege aut rōne ita dixerit volendo restringere text.d.l.indistinctè loquentē: sed ꝓ opinione Bar.licet Guido nō alleget, facit quod tenet Paul.de Castr.in procem. C.nu.9.vbi ait ꝙ doctor legens est exēptus in propria patria ab oībus muneribus realibus & personalibus, cum tota sua familia: filijs & vxore sed de alijs doctoribus nō legentibus, dicit ꝙ nō reperit, ideo ponderanda est præeminentia legentium contra alios. ¶Tamen contra Bart.fuit in dicta curia determinatū. & bene secundū Guid.pap.vbi supra per rōnes, vt ibi per eū: quem vide, & istāmet opin.contra Bar.tenet Frā.de Are.licet Guido nō alleget in cōsi.95. in prin.dicendo, ꝙ credit, & cōsuetudo obseruat, vt simplex doctor, maximè si sit aduocatus, etiā si actu non legat, nō posset capi, quod sequitur Fran. Curt.in addit.ad Pau.de Cast. in procem. C.licet alleget corruptè. d.cōsil. Are. qa allegat. 105.& est.95. quem vide. & idem tenet Abb.ca. 1.de priui.nu.4. dicēdo ꝙ retinet dignitatem & priuilegia, licet actu nō legat, licet hodie ex numerositate doctorū vilescit dignitas, quæ de se est excellens, quia oēs passim ad illā promouentur, & est cōtēptibilis longè vltrà quàm consueuit. ¶Et in fauorē istius decisiōis Guid. & cōtra Bar.facit qđ tradit addit.Guid. in.d.decisio. vbi inter cętera dicit, ꝙ doctores postulātes habent immunitatē ab oībus saltē personalibus muneribus. Imo em̄ sunt ij: quos ille diuus Iustinian⁹ sacratissimus imperator inuenire summo opere studuit, eos vocitās Oratores maximæ scientiæ, Iustitiæq; satellites, ac ocyos athletas iudiciorū, vt in Procem, digestorū.§.duplici.& ij meritò aduocati dicūtur milites inermes literatoria militia militātes, vt ibi per eum.* Et hāc opinionē ꝙ gaudeāt doctores licet actu nō legāt tenet Lausitanus cōsi.20. Quinimo gaudēt fratres eorū in cōmunione bonorū existētes. vt in.d.cōsi. nu.12.& prædictā opinionē ꝙ gaudeant, licet actu nō legāt, dicit cōmunē, Rolādin⁹ à Valle.9. in cōsi.66.nu.37.& qd de Licentiatis: vi. Grego. Lop.in.l.3.tit.10.par.2.gl. *Sabiduria*. vbi etiā qd de Baccalaureis.* ¶Sed hoc nō habet locū in recipientibus gradū doctoratus ex rescripto vel Bulla Apostolica, per ea quæ legūtur, & notant in.l.si ita qs.§.2. ff.de legat.2. vt tenet.d. Guido pap.in.d.decisio.88.& idem cauet hodie de nostro iure Regio per quādā Pragmaticā, in volumine Pragmaticarū, quā per te vide quia isti sic graduati nō gaudēt priuilegio nec nobilitate doctoratus, quæ est prout dixi dignitas, vt Guido in.d.decisi.nu.3. vbi dicit ꝙ verus doctor est immunis à collectis & tributis. & in.d. lege Medicos. ¶Et sicut talis doctor nō pōt torqueri pro-
22 pter suā dignitatem † & nobilitatē acquisitā ex scientia, vt per glos.in.c.de multa.de præben.& nō torquetur sicut miles. vt Cyn.in.l.milites. C. de quæstioni.& in.l.4.C.ad leg. Iuliam maiestatis.& tenet Hippolytus de Marsil.in sua practica criminali.§.expedita.nu.29.& num. 37. quia priuilegia militum ad doctores extendūtur, vt Cynus in.l.prima. C. de iuris & facti ignorantia. Ita in terminis tenet dictus Hippolytus in.l. edictum. ff. de quæstionibus.numero.10.& ibi idem tenet in aduocato.numero.7.& 8. ¶Et facit quoque, quia quando lex cōcedit capturam personæ, nō extendit ad doctorē. vt in.d.l.Medicos.& Bal.in.l.1. C. qui bonis cedere possunt & facit.l.ne quis. C. de aduocatis diuersorū iudicū. ¶Et quia doctores quasi radij solis appellantur.

tur.vt in capit. multi. de pœnitent. distinct. 2. & prima quæstio. 7. capitulo. Si quis. vbi velut luminaria splendescere dicuntur. & in capitu. primo. de reliquijs & veneratio. sanctorum. in. 6. vbi Papa dicit quòd per doctores quasi lumino sas candelas vniuersum corpus orbis errorum tenebris profugatis velut sydus irradiat matutinum, & facit quod tenet Salycetus, in dicta au thentica habita. C. nec fil. pro patre. columna prima. vbi tenet, quod mundus illuminatur doctoribus, & hominibus scientiæ, & quòd nisi fuissent doctores, nos essemus in tenebris.

¶ Et quia sicut versatur publica vtilitas in militibus. vt in lege prima. in fine. ff. de testamento militis. Ita etiam in doctoribus, & aduocatis: vt tradit Hippolytus de Marsilijs in dicta. l. edictum. ff. de quæstionib. numer. 9. & 11. & Iason in leg. prima. C. de iuris & facti ignor. numer. 7.

¶ Et facit quia doctor vel literatus admittūtur ad officia, ad quæ soli nobiles admittuntur,
23 † vt tenet Montal. in. l. 6. titu. 9. partit. 2. in glossa magna. in principio. & ibi per eundem de nobilitate scientiæ, & de illis qui eam acquisierūt. & idem tenet Ioannes de Platea in. l. prima. C. de conditis in publi. horre. libro decimo. in fine. allegando glossam in. l. quinta. ff. pro socio. in verbo, Suppleat, vbi ait, quòd est argumentum pro literatis, qui vt nobiles admittuntur, ad officia, ad quæ soli nobiles admittuntur, quia vt dictū est, scientia hominem nobilissimum facit. vt in. d. l. prouidendum. C. de postulan. & in. d. capitul. de multa. & hoc facit ad extensionem text. in. l. 6. titulo. 18. partit. 2. vbi ait quòd tenens Castrum pro rege, vel pro alio domino de bet esse generosus, ex vtroque parente fidelis magnus, & boni intellectus. & idem tenet Palacios Ruuios in repetitio. rubric. de donatio. §. 9. fol. 5. numer. 10. vbi nobiles & literati æquiparantur in dispensationibus fiendis, & sic quòd literati possunt esse Castellani, seu Præsides, qui in nostra Hispania *Alcaydes* vocantur: vt ego ad præsens sum, & ex nobili genere, & homagium facere, seu fidem publicam, vt ego feci. * Et tenet Nicasius de Boerda in. §. & qui potestatem. Inst. de excusa. tuto. nume. vndecimo. vbi affirmat, quod literati æquiparantur nobilibus, vt in. l. 5. ff. pro socio: & ideo in præbendis & Canonicatibus priuilegiantur literati, sicut nobiles: facit. c. de multa. de præben. & dignit. & ca. ad decorem. de instituti. & vid. additio. Abb. in ca. ad aures. de rescriptis. * ¶ Et facit quod tenet Ioannes de Plate. in. l. qui vel exiguam. C. de diuersis officijs apparito. libr. 12. vbi dicit, quod ille textus facit pro pauperibus militare volentibus, vt nō prohibeantur dummodo aliàs sint habiles. ¶ Et quis dicatur nobilis, seu fidalgus: vide. l. 2. in me dio. tit. 21. par. 2. ¶ Non solùm doctores, verùm
24 etiam filij non † possunt torqueri. vt Hippolytus de Marsilijs in dicta. l. edictum. nume. 12. & in sua practica. §. expedita. numero. 36.

¶ Et redeundo ad quæstionem suprà tactam, an vxor doctoris potest torqueri? & licet pro nunc in terminis non inuenio: teneo quòd nō,
25 † quia vt dicit dicta lex Medicos. C. de professorib. & medic. libr. 10. doctores vnà cum vxoribus, & filijs, necnon rebus, quas in ciuitate possident, sunt immunes, nec eximi vel exhiberi, vel iniuriam pati possunt. iuncta gloss. ibi, in verbo, exhiberi, ibi. sic in domina fit. vt in auth. nulli iudicum. §. si verò crimen. collat. 9. & satis esset sibi iniuria dicta tortura; cùm per eā esset infamis, infamia facti. & in eā incurrit, per quam quis repellitur à dignitate, nisi in subsidium. vt ff. de decurio. l. eos. Item facit repelli à querela inofficiosi testamenti, quia aliàs admitteretur. vt per gloss. quæ ita tenet in. l. nullam. C. ex quibus cau. infami. irro. & quia tormentum dicitur carcer. vt Bald. in. l. prima. C. de his, qui ad liber. perue. nō possunt. & idem Bald. in. l. falsus. C. de furtis. in fine. & Cynus in. l. 2. C. quod met. caus.

¶ Sed qui est, in carcere recipit iniuriam, vt probat Paul. de Cast. in. l. si verò pro condēnato. ff. qui satisdare cogā. licet ille dicit esse. §. l. si decesserit. ¶ Ad idem si torquetur, iniuriam recipit, & quia sicut vxores militum, vel nobilium non possunt torqueri. vt Ioan. de Plate. in. d. l. mulieres. Ita nec vxores doctorum, quia in omnibus parificantur, vt suprà dictum est. ¶ Quinimo
26 doctores præcedunt militibus †, vt Feli. latè in d. capi. Quanto. de magistris; maximè militibus nostri temporis, quia non militant, sed tantum modo sunt nobiles, vt ibi allegat ad hoc plura iura, sed ibi tenet, quòd in actibus militaribus verus miles præfertur doctori, sed in actibus doctoreis præfertur doctor militi, & in actibus promiscuis præfertur doctor, secūdū Bart. in proœmio digestorū. ¶ Et quod priuilegia data à iure militibus, nō habent locum in militibus nostri temporis, tenet Specul. in titu. de procura. §. 1. versi. Item quòd est miles. & Feli. vbi suprà. Et doctores æquiparantur veris militibus, & non militibus nostri temporis, vt cōclusum est, quia milites nostri temporis torqueri possunt, quia neq; in absumptiōe militiæ, nec in vita obseruant ea, quæ veros milites decet obseruare, & obseruari expediunt: vnde priuilegijs militaribus gaudere nō debēt: & sic possunt torqueri, vt tenet singulariter Guido de Suza in tracta. *tormento*. fin.

colum.

col.versi. An milites nostri temporis. & ibi eius additio.allegando Bartol.in suo tracta. de quæstio.licèt dicat, quòd illum tractatum non fuit Bart. licet ei attribuatur: sed ista opi.Bart.quòd torqueantur sicut alij priuati, est vera, & ab ea non recedendum: quia isti non sunt veri milites, & insignia sola non faciunt milites gaudere priuilegijs suis, sed exercitium. vt probatur in.l. penul.ff.de testa.milit.vbi dicit, ꝙ miles nō militans, non gaudet priuilegijs suis: ergo multo minus debent gaudere milites nostri temporis, quia non habent, nec habuerunt vera insignia, nec exercent militiam, nec militant, prout ibi tenet dict. addi. Guid. de Suza. illico doctores præcedunt, non solùm istis militibus, verùm etiam veris. ¶ Ad quod facit, maior est enim honor virtute sua titulos consequi, quàm facto maiorum, vt in.l.si quis in bello. ff.de capti. & post limi.reu.& ibi glo.& Christophor. Porc. Instit. de iusti.& iure.colū.1. ¶Et quia nobilitas scientiæ præfertur nobilitati generis: vt Cy.in.l.prouidendum.C.de postul.& Alex.in consilio.94. in.1.vol.nu.2. & Lucas de Pen.in.d.l. mulieres. C.de digni.lib.12.col.1.tenet quòd nobilitas sapientiæ est prima terrarum nobilitatū, & præfertur cæteris nobilitatibus, quia in sapiētia nobilitas vera consistit, & ibi quoque tenet in.2. col.quòd nobiles ex sapientia, & virtutibus, ac bonis moribus præferendi sunt his, qui ex genere aut diuitijs seu loco nobilitatis priuilegio extolluntur: de quo aliquid per Abb.in cap. super eo.de testibus. & per Antoni.Franc.in additio. ad Abb.in cap.ad aures.de rescrip.in.2.additione.& idem tenet noster Montal.in.l.6.titulo.9. parti.2. ¶Sed contra hoc videtur text.in.l.2.tit. 21.part.2.quasi in fine.ibi, *Como qualquier destos, que lo ganan por sabiduria, o por su bondad, son llamados nobles: mayormente lo son aquellos que lo han por linaje.* Quæ lex non obstat, quia ista.l.debet intelligi vt suprà dixi in actibus militaribus, & non in actibus promiscuis, vt Feli.in.d.ca.quanto. & quia illa dictio, maximè, non importat præcedentiam. ¶Et per consequens vxores doctorū, vxoribus militū æquiparantur: & sic dictæ vxores doctorum nō possunt torqueri, nec carcera-
27 ri † vt in.l.62.de Toro.& in expresso, quòd vxores & filij doctorum non possunt pro debito incarcerari. Tenet Hippo.de Mar.in.d. sua practi. crimi.§. attingam.nu.68. allegando plura iura: & idem tenet Mathesil.in notabi.suis, in nume. 59.vbi singulariter. ¶In tantum quòd istud priuilegiū non potest renuntiari, quia legi prohibenti, quē capi posse pro debito, non potest renuntiari pacto. tenet Specul.in tit. de renū.§.1. versi.Item est beneficium.num. 29. & sequitur Andre.Sicul.Barba.in.c.lator.de pignori.col.3. versi.vtrum autem. *Vide Gregor.Lopez in.l. 34.titu.34.parti.7.vbi tenet ꝙ non potest renūtiari vt torqueatur, sed vt capiatur, sic in glo.ibi, *de sangre.* tamen Alexan.in.l. alia causa.§.eleganter.ff.solu.matri.numer.16. tenet primam opinionem, quòd miles hoc priuilegium non potest renuntiare, & hoc putat verum, quia priuilegium competit personæ: & tenet Bartol. in l.pactum.ff.de pact.nume.5.& Barba.in capitu. Odoardus.de solutio.& Ioann.de Nauizanis in consi.59.nu.7.inquiens, ꝙ non potest renuntiari: quia competit ratione personæ.* ¶Sed an idem erit in vxoribus Licentiatorum? Idem dico sicut in vxoribus doctorum: quia vxor Licēciati non potest cogi ad se desdicēdum, nec carcerari, nec torqueri: quia gaudet priuilegio viri. ¶Et quia Licentiatus gaudeat priuilegio doctoris, maximè in fauorabilibus, tenet in expresso Bald.in.l.1.ff.solu.matri.col.4. versic.quid si filius non est doctor, sed licentiatus, & ista est cōmunis opi. secundum doctorem de Pala. Ruui, in repet.rubr.de dona.§.38.fol.21.vbi per.3.co. hoc examinat: & idem tenet Alexand.in.l.mulier.§.non est dubitandum.ff.ad Treb. & hoc tene.licet cōtrarium tenet Ang.in.§.& si quis.Insti.de test.mi.nu.1. dummodo isti sint graduati in studijs generalibus habentibus priuilegia, vt iam per leges Regias decisum est. Et idem tenet Petrus Antibo. latè in tra. de mun.in.3.par.nu. 56.tomo.6.tracta.fol.24.*Et Grego. Lopez in dicta.l.3.titu. 10.part.2.in gloss. *Sabiduria.** ¶Et quia suprà tetigi quòd mulier nobilis & doctoris non potest pro debito incarcerari, ¶Quid in alijs mulieribus, an pro debito ciuili possint in carcerē detrudi.vi.per dictū Hippolyt. de Marsi.vbi suprà in.d.§.attingam.nu.63.vsq; in finē. in.d.sua practi.cri.vbi ponit fallēcias, & ampliationes: & Doctor del Castillo in.l.62. de Toro. ¶Et inquantū ibi tenet ꝙ fallit in casu mirabili, quē ponit Bar.in.l.si quis sub cōditione.ff.de testam. tutel. & in auth.matri, & auiæ.C.quando mulier offi.tutel. fungi pōt. & est in causa tutelæ, & administrationis, quia pro tali casu pōt incarcerari, si renūtiauit Velleiano, & secundis nuptijs.& omni alij auxilio. ¶Cōtrariū videtur verius, licet Bart. & alij teneant hanc partem, quia mater nō pōt cōueniri in plus quàm facere pōt. vt in.l. sunt qui. in fine.ff.de re iud. ergo nō pōt carcerari, quia habet istā exceptionē, nec conueniatur, nisi inquantū facere pōt.* Et idem tenet Ioā. Abbatis Cacialup.in tract.de debito suspe. q.5.nu.26.tom.16.tract.fol,185.*Sicut vidimus per

per cessionē bonorū, quia etiā nō priuilegiatus euitat carceres.vt in.l.1.& fi. C.qui bo.ced. poss. ergo multomagis personę priuilegiatæ,nec conueniantur in plus quàm facere possunt, non debēt carcerari.ita dixit formaliter Cardi. Alexā. in.c.ex parte.vlti.col.de appell. vbi dixit ita voluisse Albe.de Rosa.in.l.vbi adhuc.C.de iur.dotiū.col.21. quæ opin.placet Hippol. de Marsil. in.d.§.attingam.nu.65.& miratur de Bart.& sequacibus,ꝙ ad istas rationes non aduerterūt: & hoc credo,licet ipsemet Hippolyt.in sing.248. vult tenere cum Bar.in.d.l. si quis sub conditione.quia idem quòd Hippol.in.d.§.attingam.tenet Andr.Sicul.in.c.2.de pigno.colū.2. versi.& adde.vbi dicitur quòd dictum Barto.in dict.l. si quis sub cōditione,iudicio suo non est verū. per text.in.c.2.§.fi.versi.fœminæ.de iudi.lib.6.iuncta.l.2.§.si autem dignitas. C.de iura.calū.& facit.l.1.C. de officio diuers. iudi. vbi ponderatur honestas sexus:& ideo succedit elegans regula, ꝙ vbicunq; aliquod priuilegium est indultum, propter honestatem personæ, seu sexus,nō potest tolli per renuntiationem, ita dixit Bald.in dict.l.1.C. qui bon.ced.poss. Ex quo infert dictus Andre.Sicul. quòd si mulier non potest renuntiare expressè priuilegio.d.l.1. ergo multominus videtur renuntiasse generaliter, & facit quòd notat Barto.in argumēt.in.l.sed & si quis. §.quæsitum.ff.si quis cautio. ¶Sed ibi tenet, ꝙ si esset magna summa pecuniarū,videret, quòd pro isto debito arduo possit incarcerari, non solùm ista mulier, sed etiā ille,qui accepit in vxorem mulierem, quæ fuit tutrix filiorum suorū, si nō reddit rationem administratiōis,antequā contraheret matrimoniū, quia bona ipsius viri sunt obligata.ita Bal. singula. in.l.si mater.C.in quibus causis pig.taci.contraha.& Hippoly. de Marsil.in.d.singu.248.in.2.col.¶Baccalaureus Rodericus Suarez in repe.l.2.for.leg.lib.2.titul. *de los gouiernos.* 14.&.15.col. istā.q.examinat, & licet sit baccalaureus est magnæ authoritatis,qa vt dicebat doctor de la Carrera,dū in vniuersitate Salmāticensi legeret Cathedram Decreti,me audiēte, quòd iste Baccalaureus Rodericus Suarez fuit magnus literatus,& aduocatus,& nunquā voluit gradū licentiaturæ, nec doctoratus recipere, quia asserebat quòd volebat esse præcipuus baccalaureus oīm q sunt in Hispania, quā vnus infimus ex doctoribus multis:& hoc audiui à dicto dño doctore de la Carrera antequā opera ipsius baccalaurei in lucē prodirent, dicit, ꝙ nō est fidendū de opi.Bar. ¶Tū in additione quā ibi fecit dicit quòd hodie videt, quòd determinatio Bar.nō ꝓcedat:& sic sit vera opi. Barb. per.l.62.Tauri,cuius verba sunt, *Ninguna muger por ningūa deuda que no desciēda de delicto pueda ser presa,ni detenida.* Et sic videt,& est attendendum, ꝙ per ista verba, *por ninguna deuda*, ꝙ hodie non ꝓcedat determinatio Bar.& sequaciū. In qua habet ꝙ ꝓ debito descendēte ex administratione tutelæ possit mulier carcerari, cū ista sint verba gñalia,& mens legislatoris est quòd ꝓ nullo debito,cuiuscunq; naturæ,& conditionis sit,dū tñ nō descēdat ex delicto, posset mulier carcerari. ¶Et hac quoq; ratione dicas nō ꝓcedere dictū Andr.Sicul.Barba:qui tenet quòd ꝓ debito arduo possit mulier carcerari,maximè quòd si bñ attendamus istud est quoddā priuilegiū mulieri p principē cōcessum humanitatis causa, rōne fragilitatis sexus,vt alia etiam priuilegia mulieribus cōceduntur,quæ viris denegant:vnde eadē rō est in debito magno : quæ est in paruo: & sic ꝙ hodie est vera opi. Hippol.de Marsil.in.d.§.attingā. ¶Quod limitat in muliere meretrice, seu luxuriose viuente:nā ista pōt personaliter capi, & carcerari: verbū est aureum Bal.in.l.consentaneū. C.quo. & qñ iudex.col.7.in parte,in gl.& tenet.d.Rod.Sua.in.d.l.2.*delos gouiernos.* col.13. & Hippo.in.d.§.attingā.nu.66.& idē tenet Alexan.de Imol.in.l.pleriq;.ff.de in ius voca.col.fi. nu.11.&.12.vbi oēs in dict. locis tenēt ꝙ est verū, qñ mulier luxuriose viuēs esset soluta, secus si esset nupta, quia tūc quāuis luxuriose viueret nō possit carcerari.ꝑ tex.sin.in arg.in.l. si vxor. §.1.ff.de adul.ꝓ quo facit dict.Ioā. And.in additio.ad Spec. in tit.de iniur.& Alex.in.d.l. pleriq;.nu.12.& idē tenet Pala.Ru.in repe.c. per vestras.de dona.§.21.nu.22.fol.95. & idem tenet And.Sic.Barba.in.d.c.2.quod incipit,Lator.de pigno. colū.1.& in.c.pastoralis.col.6.versic.sed ego quæro.de iudi.& latè per eundē Hippol.de Mar.in repe.l.vnicæ.C.de raptu virg.nume.30. vbi dat singula.limitationē, & intellectum ad supradicta restringendo,non habere locū in meretrice maritata,quæ habet in maritum vnū lenonem,vel infamē, quia tunc reputatur pro meretrice non nupta, ita dicit quod tenet Io. Baptis. de S.Seue.in tracta.suo de debito. suspe.col.13. *Et ibi dictus Baptist.à Cacialup.in. d. tracta.q.5.nu.24.* Et per alia,iura qđ dicit esse menti tenendū,& notādū ad intellectū dicti Io.And.supradictū:& idem tenet.d. Hipp.de Mar.in sing. 279.¶Sed si mulier de se est nobilis,non perdit nobilitatē generis, etiā si sit meretrix, vel faciat quæstū corporis, vt in.l.si qua illustris.C.ad orfici.& in.l.senatoris filiū.ff.de rit.nuptia. & in.l. filium.ff.de senatori.& tenet Mōtal.in gl. ordi. in parte generosus.& sic quòd licet ista vxor viuat

uat turpiter, si est nobilis ex se, non potest carce
rari, etiã si sit soluta, quod nota ad intellectũ.d.
l.Tauri. ¶Optimũ est scire, si vxor clerici gau-
28 det eodẽ priuilegio †, & retineat illa duo de qui-
bus in c.vnico.de cleri.cõiuga.in.6.quæ retinet
maritus ferẽdo habitũ & tonsurã clericalẽ.s. pri
uilegiũ, canonis si quis suadẽte.17.q.4. & quòd
in criminalibus cõuenitur corã ecclesiastico iu-
dice.gl.in.c.clericũ.11.q.1.tenet ꝙ vxores cleri-
corũ sortiũtur forũ ex personis virorum, & gau
dent eisdẽ priuilegijs vxores & filij, quibus cle-
rici gaudẽt, vt in.l.1.&.2.C.de episco. & cleri.&
hoc quãdo est legitima vxor. & idẽ tenet gl. in
c.eos.32.dist.Abb.Panor.in.c.nullus.de for. cõ
pe.col.2.nu.6.&.7.istã.q.examinãt, ad minus tã
git eam: & cũ istis glossis trãsit, licet Io.Andr.in
d.c.vnico.de cle.cõiuga.in.6.tenet contrariũ. &
Ioã.de Imo.in.d.c.nullus.sequitur gl. licet Ant.
ibi trãseat cũ Ioã.And.& idẽ tenet Mõtalu.in.l.
32.tit.2.part.3.in gl.la tercera. ¶Sed ratio & di-
stinctio Abb.ibi mihi videtur vera, & ex ea po-
test concordare glossas, & Ioan.Andr. & sequa
ces.s.quod quãdo clericus coniugatus defert ha
bitũ & tonsurã, & tũc sicut ipse clericus gaudet
in criminalibus priuilegio personæ, ita & eius
vxor, quia generaliter traditur vxorem debere
sortiri forum ex persona mariti, vt in. d.l. cùm
quædã puella.ff.de iuri.omn.iudic. & alibi dicit
Imperator, Mulieres honore maritorũ erigimꝰ,
& genere nobilitamus, & forũ ex eorũ persona
statuimus.vt in.d.l.fi. C.de incolis.lib.10. ¶Sed
si clericus coniugatus non incedit in habitu &
tonsura clericali, eius vxor nullo gaudet priuile
gio ecclesiastico, quia hoc casu, nec clericus ipse
gaudet: & certè ista distinctio mihi placet: & ibi
Abb.respõdit ad dict.Ioã.And. quod erat, ꝙ vi-
deretur absurdũ, vt vxor clerici in ciuilibus con
ueniretur coram iudice seculari, & in criminali-
bus verò coram ecclesiastico, nec obstaret si di-
ceretur ꝙ idem cõtingit in personã clerici, quia
hoc operatur character, qui personã clerici nõ
egreditur, quia imo non obstat, vt arg.in.l. fi.C.
de iuri.om.iudi.& eorũ quæ notantur in.c.quã-
to.de offi.ordi.& Innoc.in.c. cùm ab ecclesiarũ.
eod.titul. Item quia in persona ipsius clerici ea-
dem debet esse ratio de specie ad speciẽ, quæ est
de genere ad genus: vt in.c.pastoralis.§.Itẽ cùm
totum.de offi.delega.sicut enim quãdo maritus
gaudet ex toto priuilegio fori. Idẽ reperitur in
vxore, ita si pro parte gaudet maritus, debet &
pro partè gaudere vxor, nõ obstante quod dicit
ꝗ charactere eusã & multi gaudẽt priuilegio fori,
qbꝰ character impressus nõ est, vt est videre in
monialibus. ¶Et quòd ista vxor gaudeat priui

legio, est ratione vnionis matrimonialis, vt in.c.
hæc imago.33.q.5. & inter eos communicãtur
actiones & passiones.vt in capi.Martinus.& ibi
Abb.de cog.spiritu. ¶Attamẽ Domi.de sancto
Gemi.in.d.c.vnico.de cleri.cõiuga.in. 6. restrin
git supradicta, solũmodo in priuilegio fori: secꝰ
in priuilegio canonis si quis suadẽte diabolo, ꝙ
illud nõ habet locũ in percutiẽte vxorẽ clerici,
etiã si sit vxor legitima, prout põt cõtingere in
clerico cõstituto in minoribus, quia cũ istud sit
priuilegiũ cõcessum toti ordini ecclesiasti. non
debet extẽdi ad personã nõ existẽtẽ ecclesiasti-
cã, in materia pœnali: & licet vxor sortiatur fo-
rũ mariti clerici, & sic exẽpta à iudice seculari.
vt Abb.in.d.c. nullus. nõ est eadẽ ratio in mate
ria exorbitãti, & pœnali, puniendi offendẽtem
vxorẽ clerici, & ideo nõ debet fieri extensio. vt
in.l.Iulia §.hoc caput.ff.de rit.nup. Et in.c.cano
nica.de sent. excõ. cũ alijs vulgaribus, vbi patet
hoc esse verissimũ, & sic teneo ꝙ licet vxor cle-
rici gaudeat priuilegio clerici quoad forum in
quo priuilegio confert beneficiũ, siue pœna: tñ
dispositio pœnalis loquens de offendente cleri
cum, ad ipsam vxorem nõ extenditur, vt suprà
fuit probatum per regulam in pœnis.& in regu
la odia. de regul.iuris in.6. vt tenet omnia dicta
Fran.de Aretio. in cõsil.131.col.2.&.3. ¶Et sic
concludo quòd vxor clerici, quo ad forum gau
det in criminalibus priuilegio clericali, vt ipsa
debeat coram ecclesiastico conueniri: sed non
gaudet priuilegio canonis, si quis suadente.&
sic quòd licet quis inijciat manus violentas in eã
offendens, non est excõmunicatus.& idem te-
net Domi.in dict.capit.1.de clericis coniuga.in
6.& per dictum Fran.de Are.in dict.consi. licet
dicat quòd etiam de priuilegio fori multi recen
tiores tenent quòd vxor nõ gaudet, nec ei com
petat. ¶Quinimò talis clericus coniugatus defe
rens habitum & tonsuram non subest sub iudi-
ce seculari in criminalibus, nec distringit suam
personam, licet distringat sua bona.vnde insur-
git conclusio, quòd pro debito pecuniario non
29 potest talis clericus incarcerari † vt sentit An-
charra.in dict.capi.vnico.de clericis coniu.in.6.
& Specul.in titul.de competen.iudi.addi.§.1.&
Lapus allega.118.& probat tex.in capi.nuper.
de senten.excommuni. per quod extenditur.l.
4.titu.2.libr.4.in ordi.regali.vbi cauetur, quòd
fidalgus non potest carcerari pro debito, ꝙ sit
idem in clerico coniugato habitum & tonsurã
deferente: & idem in vxore sua per supradicta.
¶Et non solùm vxor clerici, verùm etiam eius
concubina gaudet priuilegio Fori ipsius cleri-
30 ci, † & coram ecclesiastico debet conueniri, te-
net

net Iaſ.ſingulariter in.d.l. Cùm quædam puella.ff.de iuriſd.omni.iudi.nu. 17. & infrà dicetur ſuper cap. quod loquitur de concubinis clericorum, quod eſt. 47. in ordine. Et quia dictum eſt quod vxor vidua retinet forum viri & eius priuilegia per iura ſupradicta, intellige eſſe ve-
31 rum in fauorabilibus,† non autem odioſis, niſi in contractu dotis, in quo inſpicitur conſuetudo fori viri.per.d.l. Exigere dotem.ff.de iudic. ita ſingulariter intelligit Bald. in.l. voluntas.C. de fideicommiſſ.nume.1.& tenet Hippolyt.de Marſil.Bald.commendantem in repet.l.vnicæ. C.de rapt. virg.nu.215. & licet putabat dictum Bald.eſſe incognitum, quia eſt in loco remoto. idem tenet Felin.in capi.ſuper eo.de teſtibus.1. colum. ¶Extende etiam,& habet locum, quòd mulier retinet priuilegia viri,etiam ſi habeat vi-
32 rum inutilem: quia † vidua dicitur non ſolùm quæ virum non habet, ſed etiam quæ virum ſibi inutilem habet,& priuilegia quæ dantur viduis,conceduntur iſtis inutiliter nuptis: mirabile eſt dictum Bald.in.l.fina.C.ad.l.Fabi. de plagi.& ſequitur Hippolyt.de Marſil.in. d. repeti. l.vnicæ. C.de raptu virgi. nu.214.allegādo Iaſ. in.l.ſi quis pro emptore.ff.de vſuca. colum. 53. Sed ego quæſiui & non inueni, tamen ſufficit authoritas Bal. ¶Et ex hoc infero & teneo pro conſtanti,quòd licet vxor non ſit copula carnali cognita propter impotentiam viri, & ſic per ſuam inutilitatem ſi eſt traducta ad domum, &
33 eſt velata,habet dimidietatem † bonorum acquiſitorum, conſtante matrimonio inter eam & virum ſuum ſic inutilem: & ita ego aliquando conſilium dedi: & tenet in terminis noſter doctor de Segura in repeti.§. ſi vir. l.1. ff.de acquiren.poſſe.col.9.&.10.cum ſequentibus, per multa fundamēta,vt ibi per eum. ¶Et quia quādo eſt traducta ad domū poſſunt dici maritus, & vxor,ſicut in coniugio: quod verum fuit inter beatam virginem Mariam & Ioſeph maritum ſuum,licet nūquam interuenit carnalis copula.vt in. c.Ioſeph.& in cap.priuſquam.27.q. 2.& Segura vbi ſuprà,hoc tenet: vbi pro vtraq; parte iſtam.q.altercat.& vltra eum vi. Saly. iſtā quæſtio.examinantē,& idē tenentem in.l. cùm in te.C.de dona.ante nup. & ſequitur Phil. Decius in conſi.540.num.3.& Hippoly.de Marſi. in conſil.66.num.7.vbi plura iura quoque allegat,& additio.Barto.in.l.Cùm fuerit.ff.de con-
34 ditio.& demonſtra. ¶Et quis dicatur vidua † vid.dictum Hippo.de Mar.in.d.repet. l. vnicæ. C.de rapt.virg.nu.211.cū ſequentibus. ¶Fallit primò quando iſta vidua ingreſſa eſt in religio-
35 nem † quia tunc amittit dignitatem mariti, & perdit eius priuilegia.ſentit glo.in.c.ſcripſit.27. quæſt.2.& Alex.expreſſè in additio. ad Barto. in.d.l. filij.§. vidua. ff. ad municipal.& Antoni. Corſe.in tracta.ſuo de poteſta.reg.in.29.q. col. pe.& iſta opi.eſt vera,ſecundùm Ioan.de Garonis,in titul.de nuptijs.C.colū.13.quia tunc non viuit nomine mariti:ſed tanquam monialis, & ſic eſt prima fallentia, quòd vidua non gaudet priuilegio viri. ¶Alia eſt ſi viuit luxurioſè, vt
36 iam dictum eſt,† & ſi nupſit ſecundo viro inferioris conditionis,vt ſuprà, & Alex.in addi.ad Barto.in.l.fina.C.de bonis mater.& Angel.in.l. Cùm quædam puella.ff.de iur.om.iudi.verſicu. tertio,vbi dicit quòd vxor ſequitur forum viri, ſi tamen ducta eſt: & idem credit in vidua, niſi luxurioſè viueret, nec plus habeat luxuria, quàm caſtitas.argu.in authen.de reſtitu.ea quæ pari.ſed melius facit text.in. l. his ſolis.ff.de reuocan.dona.& ibi Bald. ponderat text. ad hoc, videlicet ꝙ mulier non caſtè viuens amittat priuilegia primi tori, quod intellige verum,niſi in his in quibus viduam retinere domicilium viri, eſſet ipſi viduæ odioſum.argumen. in.l. Si quis ſolidum. ff. de hæredi. inſtitu. & tenet Bald. in cap.accedens.de procura.in fine,dicendo,quòd facto diuortio,vxor non ſequitur forum viri,niſi in eo,quod eſt ſibi dānoſum: & ſi adulteratur non habet priuilegia dotis, quia reatus omnem honorē excludit:vt in.l.1.C. vbi ſena. vel clari. & ita tenet Alex.in.d.l. Cùm quædam puella. nu.9.& putat hoc eſſe verum,licet Fulgo. dicat ibi ſimpliciter, quòd dictum Ang. non videtur ſibi verum, eo quia mulier ex luxurioſa vita nō adipiſcitur nouum domicilium, ergo retinet domicilium viri. ¶Sed ſecun. Alex.dic quòd imo mulier adipiſcitur primum domicilium, ſiue originem quam amiſerat propter matrimoniū, & non perdit primum domicilium, niſi quoad ea propter quæ ſubtraheretur à ſeruitio viri: & ratio Ange.concludit,licet Fulgo.contra, ſic declarando: nam mulier quæ tranſit ad ſecūdum matrimonium perdit domicilium primi viri. vt in dict.capi vidua. tamen exiſtens in matrimonio, dicitur caſtè viuere. vt in.l. mulier. §. cùm proponeretur. ff.ad trebellia. ergo vidua luxurioſè viuens,debet quoad fauores illud perdere, ne plus habeat luxuria,quàm caſtitas, ſecūdùm dict.Alexan.ibi. ¶Hinc eſt quòd donatio facta per maritum vxori habet tacitam conditionē ſi
37 honeſtè vixerit.† vt in.l.res vxoris.C.de dona. inter vi.& vxo. & ibi Bal. & idem tenet text. in l.9.tit.12.*de las donaciones*.fo.leg.lib.3.ibi. *E ſi por auentura deſpues de la muerte de ſu marido no hiziere buena vida, pierda lo todo quanto le dexo el marido.*

& secundùm glo. Montal. ibi. mulier quæ post viri mortē luxuriosè viuit, præsumitur viro superstite, nō castè vixisse & meritò perdit donationē: & quicquid ex viri liberalitate ei peruenit, & etiā legata & fideicōmissa & efficitur infamis, quia virum mortuum dehonestauit, & quia honorem mariti non seruat, indigna efficitur relicti: vt in authen. cui relictum. C. de indicta viduit. tolle. & propter hoc anima mariti valde contristatur, vt for. iuz. lib. 5. titul. 2. l. 4. & 5. & in. l. consensu. C. de repud. ¶Sed optimum est scire an mulier debeat continere infra annum luctus, an durante viduitate adhoc vt non gaudeat priuilegijs mariti: & nec consequatur si
38 bi relicta? † tex. in. l. 3. titu. 12. part. 4. dicit quòd debet continere infra annum luctus, inquantum dicit, *essa misma pena deue auer si ante que passe el año hiziesse maldad de su cuerpo*, vnde videtur quòd licet elapso anno luctus committat stuprum, vel viuat luxuriosè, non debet perdere donata à viro. Sed lex fori iam dicta, tenet contrarium ibi. *si despues de muerte de su marido no hiziere buena vida.* ¶Palacios Ruuios in repetitio. rubri. de donatio. §. 67. qui incipit, vnum demum. fol. 47. istam quæstio. examinat, licet non alleget dicta. l. parti. tenet quòd non solùm infra annum luctus, verum etiam durante viduitate, debet honestè viuere. per. l. 4. titulo. 4. libro. 5. in ordinationibus. regalib. in fine, ponderando illa verba legis inquantum dicit, *seyendo biuda*, quod dicit videri satis rationabile, quia ex quo interim est vidua, & gaudet priuilegijs mariti, & suam dignitatem retinet. vt in cap. ex parte. b. de foro competen. & Abb. & Felin. in cap. super eo. de testib. si durante viduitate luxuriosè viuat, etiam post annum luctus iustum est quòd perdat donata à viro, quia quodammodo videtur esse in matrimonio durante viduitate, & quātū ad prædicta eadē castitas desideratur ac si matrimoniū duraret, nō solùm infra annum luctus, sed etiam perpetuò, hoc est, viduitate durāte & ego ita teneo nō obstāte. d. l. par. & vide vbi suprà Pala. Ruui. nu. 4. vbi idē tenet allegādo. d. l. fori, & sic quòd si maritus aliquid donauit, vel legauit vxori, vel ipsam hæredē instituit, & eo mortuo luxuriosè viuat, priuabitur hæreditate vel legato, vt indigna, licet maritus non adiecerit clausulam, si castè vixerit. idem tenet Montaluus in. l. sexta. titulo. 2. for. legum. libro. 3. in glos. *pierda.* quia per hoc vt ipse dicit infert iniuriam & tristitiam animæ mariti. & Salycet. in. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. in fine: & ibi dicit esse bene notandū, quia quotidianum. ¶Item talis vxor, quæ viuit luxuriosè post mortem viri perdit dimidietatem bonorum acquisitorum, constāte matrimonio
39 † inter ipsam & maritum. vt in. l. quarta. titul. 4. *de las ganancias.* libro. 5. in ordinationibus. regalib. & Palaci. Ruui. in dicto. §. 67. & in dict. repetitione rubric. §. 70. qui incipit, cessante. folio. 53. nume. 19. dicit hoc procedere etiam si in vita mariti forte eo inscio incontinenter vixerit, vel post eius mortem debet perdere dictam dimidietatem lucrorum habitorum, matrimonio cōstante: & idem tenet in vxore occidente maritum, non debere habere dimidietatem dictorum lucrorum: vbi per te videas, & a-
40 lia in proposito. ¶Item perdit arras † ista vxor vidua luxuriosè viuens. vt tenet doctor del Castillo. in. l. 51. de Toro. in glossa finali. ¶Itē per
41 dit tutelam † filiorum. glo. & Bald. in authen. ti. matri & auiæ. & in authen. sacramentum. C. quando muli. offici. tutel. fungi potest. & l. fina eodem titul. quæ requirit quod in pudicitia viuat. notatur in. c. ex parte. in. de appel. & Spec. in tit. de tutore. §. nūc dicendū. versi. Item excipitur. & Pala. Ruui. in. d. §. 67. num. 16. & Bart. in. l. his solis. C. de reuo. dona. & latè Abb. in. c. vxoratus. de conuersio. coniuga. & Bart. in. l. Si quis sub conditione. ff. de testa. tutel. ¶Et quia ita perdit tutelā si incontinenter viuat, sicut si transisset ad secundas nuptias, & per hoc potest inferri quòd eas pœnas patitur mulier per transitum ad secundas nuptias, quas infra annum luctus pati debet, si incontinēter viuat, quia ratio nuptiarū prohibitiua infra tale tempus fortius vendicat sibi locum in incontinentia, nec in plus se habeat luxuria, quam castitas, vt dictum est, & tenet Abb. in. d. cap. vxoratus. num. 2. & ibi quoq; tenet idem, quod Saly. in. d.
42 l. Fideicommissum. ¶Sed quid in † cura, dic ꝙ sicut matri pertinet sicut tutela. vt Specul. in titu. de curato. §. cùm autem. versi. sed nunquid mater. nu. 2. & Barto. & Bald. in. d. authen. matri & auiæ. & Abb. in. d. cap. ex parte. ita debet perdere curam sicut tutelam, quia dispositum in vno habet locum in alio. est text. singul. in. l. quòd si nolit. §. quòd in procuratore. ff. de ędili. edict. & ibi Angel. vbi dispositum in tutore habet locum in curatore, & procuratore. & tenet doctor de Stuniga in suo tractatu tutelarum, in fine, licet non allegat. d. l. quòd si nolit *. Et intellige, ꝙ mater pōt esse filij curatrix si ab ipso filio petatur: vel si cura est legitima, vt quando filius est furiosus, prodigus, mēte captus, surdus vel mutus, vt tenet Bal. Plat. & Christ. Porc. & ibi Iass. in additio. col. 2. in. §. furiosi. Insti. de curato. contra glo. ibi quæ vult ꝙ solū in furioso &

ſo & prodigo ſit legitima: tamen Iaſ. inquit, ꝙ eſt verus intellectus, & dicit concordare. l. fin. §. ſint autem. C. de cura. furioſ. & l. de creationibus. C. de epiſcopa. audien. licèt Lin. ibi dicat & teneat, ꝙ cura furioſi & prodigi eſt legitima & ꝙ alia cura ſemper eſt datiua, & male: & ſic tenē opinionem. Bal. & Iaſ. & pro ea eſt tex. expreſſus in authen. vt ij qui obligatas ſe prohibēt habere res mino. colla. 6. §. 4. & hæc. & ibi Bart. affirmans ꝙ ibi eſt tex. expreſſus ꝙ furioſus, prodigus, demens, & omnes ſimiles. de quibus in. d. §. furioſi. & in. l. 1. in fine. & in. l. ſequenti. ff. de priuileg. credito. habent curatorem legitimum. & idē Iaſ. in. l. is cui bonis. ff. de verbo. oblig. nu. 8. & idem tenet Ba. ſupra. Bar. in. l. furioſi. C. de nuptijs: & Bal. dicit veritatem ſecundum dictū doctorem de Eſtuñiga. in tracta. de tutelis. in titulo de curator. furioſi. & idem tenet Bald. in. l. ſed ſi milites. §. quæ autem. ff. de excuſa. tuto. & Cardina. Alexan. in. c. dilectus. deſponſali. in fine. & idem dico ꝙ cura bonorum abſentis eſt legitima & non datiua: vt eſt. l. 4. titul. 29. parti. 2. & tenet Peregrina. in parte latinitas. 4. q. 2. & facit. l. 12. titul. 2. part. 3. & exceptis iſtis caſibus cura eſt datiua: quia inuitus curatorem non recipit, nec accipit: vt in. §. item inuiti. Inſti. de curato. & l. 13. titul. 16. part. 6. & l. matri. C. qui petant tuto. & ſupra dicta teneo, licèt Grego. Lopez. in. l. 2. titul. 16. part. 6. in glo. *mas cercano*. dicat ꝙ nulla cura eſt legitima niſi furioſi, licet tutela ſic: tamen filius ſi vult, poteſt petere matrē in curatricem, vt ibi: quia illa in caſibus ſupradictis poteſt eſſe curatrix filij, licèt non petatur ab eo*. Sed an perdat executionem teſtamen-
43 ti, & primo† ſciamus ſi mulier poteſt eſſe executrix teſtamentorū. text. in. l. 7. titulo. 5. *de las mandas*. lib. 3. foro legū. tenet quòd nō poteſt eſſe executrix, vel *cabeçalera*. & hoc poteſt eſſe, quia non habet perſonam ſtandi in iudicio. vt in. l. fœmina. ff. de procura. ¶ Tamen de conſuetudine, quę optima eſt legum interpres ſecundùm Montal. ibi, poteſt habere hunc officiū teſtamentarij: & vltra Montal. ibi dico ꝙ idem tenet Angel. in. l. Si traiectitiæ. ff. naut. quòd fœno. per gloſſ. in. l. filio. §. matri. ff. de adimen. lega. & gloſ. in. l. vnica. §. pro ſecundo. C. de caducis tolle. & idem tenet gloſ. in cap. religioſus. de teſtamen. in. 6. in verbo, religioſus. vbi dicit idē quod Montal. quòd quicquid ſit de iure, de conſuetudine habetur contrarium, & ſic poteſt eſſe executrix teſtamenti: & idem tenet Bart. in. l. à filio. ff. de alimen. & ciba. lega. vbi hoc etiam extendit, etiā ſi talis vxor tranſeat ad ſecundas nuptias, non perdit executionē teſtamenti: quod eſt notandum. & ſequitur ibi Alexā. in additio. ad Barto. & Bald. in. l. id quod pauperibus. C. de epiſco. & cleric. & Ioan. And. in additio ad Specul. in titul. de inſtru. editio. §. nunc verò aliqua. pe. charta.* Et peregrina in parte tutor. 6. q. in gl. nō habebit, ante finem.* Receta ſic opinione quod poteſt eſſe executrix teſtamēti mariti, dico ꝙ ſi turpiter viuit, perdit illam executionem ſecūdùm Imol. in. l. cum qui. §. qui ſibi. ff. de verbor. obligatio. quia ſicut perdit tutelam, ſic dictam executionem, cùm executio teſtamenti & tutela æquiparentur. gloſſ. in. l. antepen. ff. de tutel. & ibi Bartol. & tenet dict. Palaci. Ruui. in d. §. 67. nu. 16. ¶ Et idem eſt ſi maritus relinquit
44 † vxori facultatē pro eo teſtandi, prout in. l. 31 de Toro, cum ſequētibus, & eo mortuo, ipſa viuit luxurioſè videtur ſibi reuocatū mandatum ad quod bene facit dictum Paul. de Caſtr. in. l. ſi cum cornelius. ff. de ſoluti. & idē tenet Pala. Ru. vbi ſuprà. nu. 7. & quoque dicit ibi. nu. 15. quòd authen. præterea. C. vnde vir & vxor. nō habet locum in vxore quæ poſt mortem viri luxurioſè viuit. ¶ Idem eſt in dote, quia vidua luxurio-
45 ſè viuēs poſt mortē viri perdit dotem † ſicut ſi viuente marito, hoc feciſſet. vt Paul. de Caſtr. in conſi. 121. & idē tenet Pala. Ru. vbi ſuprà. nu. 6. quanuis Alexand. in. l. ſororem. C. de his qui. vt indig. aliter videatur ſentire: & licet Palat. Ruu. in hac. q. plus non dicat, nec alleget: dico quod idem tenet Paul. de Caſtr. in. d. l. ſororem. & in. l. fideicōmiſſum. C. de fideicōmiſſis. attamen Iaſ. ibi nu. 1. & 2. dicit quòd opinio Paul. eſt falſa, & contrarium conſuleret, quia iura loquentia de priuatione loquuntur quando mulier cōmittit adulterium, conſtante matrimonio, vt in. l. conſenſu. C. de repud. & cap. plerunque. ꝺ dona. inter vi. & vx. vnde cū iſta iura ſint pœnalia, non debent extendi, maximè quando nō eſt eadem ratio. vt in. l. cùm quidam. ff. de liber. & poſtu. & per alia fundamenta ibi tradita per Iaſ. & ibi dicit quòd quoque Alexād. reprobat dict. deciſio. Paul. nu. 3. ¶ Sed miror de Iaſo. quia variat in. d. l. Fideicōmiſſum. ab his, quæ tenet in. l. 2. ff. ſolut. matri. nu. 6. vbi dicit amplia, & teneas perpetuò cordi, quod quēadmodum viuo marito propter adulteriū, vxor perdit dotem: ſimiliter mortuo marito, ſi vidua cōmittit ſtuprum, perdit dotem, ſeu actionem ad repetendum dotem. per dictū cōſil. Paul. de Caſtro. 121. incipiente, Reuocatur in dubium. vbi multum plenè arguit ad partes: & inter cætera allegat bonum text. cum glo. in. l. pe. & ibi Bart. ff. de adulte. vbi notat Barto. quòd qui offenditur ex adulterio conſtante matrimonio, ille offen-

 ditur

ditur ex stupro, viduitate durante, & dicit nota re debere decisionem hanc Paul. & Bart. quia plerunq; contingit viduas stuprari, quia nō possent petere dotē, ab heredibus: & dicit ibi quoq; Iasi.in.d.l.2. quòd licet Alex. reprehendat istam decisionē in.l. sororē. quòd Alexā. non viderat prædictum consiliū Paul. nec fecit mentionem de ipso in dicta.l. Fideicōmissum. vbi Paul. format argumētum Alex. ¶Et cum ista opi. quod vidua perdat dotem propter stuprum, tenet Sebastia. Sapia. in additio. ad Abb. in. c. ex parte. b. de foro compe. in finali addi. & idem tenet additio. Bart. in. l. omnem. C. de bonis mater. & in. l. libellorum. ff. de his qui not. infa. & idem tenet Hipp. de Mar. in sing. 234. quasi in fine. & idem tenet addi. Abb. in. c. vxoratus. de conuersi. coniuga. & Bart. in. l. penult. C. de adulte. & sequitur Augusti. de Arimi. in additio. ad Ange. in tracta. malefici. in parte, *cheme adultera la mia dona*. numer. 30. versi. adde tamen. & idem tenet Hippolyt. de Marsi. quem omnino videas contra Alexā. in singu. 416. & idem contra Alexā. tenet Gerardus de petra sanct. in sing. 48. & idē tenet Pala. Ruui. magis latè in. d. repe. rubr. §. 82 vsque in fine repetit. rubri. ¶Sed istam quæst. latissimè, & vltra omnes examinat dict. Hippo de Marsi. in repet. l. vnicæ. C. de rap. virginum. numer. 48. & 49. cum sequentibus, vbi per. 6. col. eam altercat, & in fine remanet cum opinione Paul. de Castro in dict. consilio, & sic quòd perdat dotem: & istam credo esse veram. ¶Et istam conclusionem amplio, vt non solùm perdat dotem marito traditam, verùm etiam dotem sibi promissam: vt est text. & ibi Bald. in. l. Si mulier. ff. de conditi. institu. & latè Pala. Ru. in dict. repetitio. rubri. §. 20. qui incipit, habet aliū. Sed hoc vltra omnes intelligerē si mulier vel pater eius fuit in mora dandi dotē, & tēpus promissionis & solutionis fuit elapsum, & moueor per singula dictū Paul. de Castro in. l. Iubemus. §. sanè si hæc. C. de sacrosanctis ecclesi. nu. 3. vbi tenet quòd si statutū dicat quòd decedēte vxore in matrimonio, vir lucretur dotē, quòd etiā lucrabitur dotē non datā, sed promissam, si mulier fuit in mora soluendi, & dicitur in mora post interpellationē. & idē tenet Paul. de Cast. in. l. Cùm certū. C. ad. l. Falci. nu. 2. & idē in. l. Si donaturus. §. si quis. ff. de conditione caus. data, caus. nō sequu. nu. 3. & Alex. in. l. Si quis. ff. eod tit. nu. 7. vbi dicit quòd ista est cōmu. opi. quòd habeat locum in dote promissa: & Pala. Ruui. in repet. rubric. de dona. §. 20. qui incipit, habet aliū. fol. 12. ¶Et etiā si nō sit in mora, vt Alex. in additio. ad Bart. in. d. l. Iubemus. §. sanè. C. de sacrosf. eccle. et doctor Cifon. in. l. 81. de Toro. & Mathesil. notab. 74. & ibi additio. ¶Quod facit ad intelle. l. 6. de Toro, ibi, *Pero bien permitimos* vbi filius licet habeat ascendentes potest legarē tertiā bonorū suorū, quòd vxor quæ habet dotē datā à patre vel promissam, potest legare viro tertiā partē suorū bonorū, quod in ista tertia sic legata cōputabitur illud quod est promissum, & nō solutū de dote. si tempus solutionis est elapsum, & sic pater fuit in mora dandi, quod ego ita pluries consului, & habebit tertiā ex illo quod non est solutū, sed debetur. ¶Sed hoc quoque intelligerē quando dos promissa est certa: secus si est incerta, & est quādo mulier simpliciter nubit, intelligitur dare in dotem illud, quod primùm dedit: vt Paul. de Castro in. l. Peculiū. ff. de peculio. & Iasi. in. §. fuerat. Institu. de actio. co. 23. nu. 127. maximè quādo ille, qui debebat, fuit in mora tradendi, & maritus incepit sustinere onera matrimonij, quia tunc dos certa habetur pro tradita, secus si non cepit sustinere onera matrimonij, vt Paul. de Castro in dict. l. peculium. & facit tex. in. l. 29. de Toro. ibi, *Y para so dezir*, & ibi, *mandada*, & ibi, *o la prometio*. & doctor del Castillo ibi in parte. *quisiere escoger*. ¶Quoque intelligerē φ vidua perdat dotē si viuit luxuriosè, quando maritus sustinuit onera matrimonij, aliàs secus: & ad hoc me mouet dict. Bal. in authen. dos data. 1. colū. C. de dona. ante nup. vbi tenet in versi. Itē ista. φ quemadmodū mulier nō lucratur donationē propter nuptias, quādo nō sustinuit onera matrimonij, ita ecōtra vir nō debet lucrari dotē, si onera matrimonij non supportauit: idē tenet Paul de Castro in. l. Ab hostibus. §. si vir. ff. solut. matri. & doctor dl Castillo in. l. 16. de Toro. in glo. durāte. versi. certè: quod ego nō credo verū, quia sponsa de presenti, licet nō sit traducta ad domū, nec sustineat onera matrimonij si cōmittat adulteriū, potest accusari, de nostro iure Regio. vt in. l. 2. tit. 15. lib. 8. in ordinatio. regalib. & Montal. ibi in sua glos in parte, fornicatio. & φ maritus lucretur dotē ante traductionē ad domū propter adulteriū: tenet Cifont. in. d. l. 81. de Toro. in fi. ¶Et an statutū de dote lucrāda habeat locū ante traductionē ad domū, vi. Bart. in. l. nil. ff. rerū amo. & Bal. in. l. Deo nobis. C. de epis. & cleri. & in. l. Nō sine. C. de bonisq; libe. & latè Saly. in. d. l. Cū te: C. de don. ante nupt. & Abb. in cōsil. 79. libr. 2. ¶Quoq; vidua nō perdit dotē, licet viuat luxuriosè, si habet filios, licèt sint ex altero matrimonio. est glo. in. c. 1, vt lit. nō cōtest. in verbo, recipere. & text. in. l. 1. titu. 7. de los adulterios. foro leg. lib. 4. & l. 2. eodē titu. & text. in authē. vt lice. matri

ce.matri & aui.§.si de adulterio.colla. 8. & Bal. in.l.Hac edictali.C.de secũ.nup.2.col.& Fräcis. Cre.in sing.86.& per doct. del Castillo in.l.81. de Toro.in glo.fi.& vi.Mõtal.in.gl.ordi. in parte,adulteriũ.& Nicol.Boe. in additioni. ad Dy. in regul.nõ debet.in fine additionis. vers. & idẽ dicẽdum est.de regul.iur.in.6.& singulariter Pa la.Ruui.in.d.repet.rubri.de dona.§.20. quòd incipit,habet alium.fol.12.nú. 1.vbi idem tenet. ¶Quoq; intelligo quòd vidua luxuriosè viuẽs perdit dotem,quando sibi soli acquiritur actio de dote:secus quãdo est cõmunis patris & filiæ per glo.in.l.cõsensu.C.de repud.in verbo, si habere.in fine.& à fortiori in casu in quo actio de dote est integra patris,vt puta si à principio fuit sibi soli stipulatã:per glo.quæ hoc expressè dicit in.l.si dotẽ.C.de iure doti.& ibi Angel.& Saly.& licet in casu illius glossæ.l.si consensu.teneat contrariũ,quia imo delictum filiæ nocebit patri:tamẽ ibi reprobatur per docto.& sic quòd illa glo.in.d.l.cõsensu.est vera.¶Sed quid dicẽdũ ad.§.fi.illius.l. cõsensu.vbi dicit quòd nõ valet pactũ,quominus pœna illius.l.seruetur,dico quod est verũ,quãdo pactũ est factũ à muliere quia vt ibi dicit glo.nec inuitetur mulier ad delinquendũ:Si autẽ fuit pactũ ab extraneo,vel à patre,tunc bene valet.vt est glo.in.d.l. Si dotẽ. loquẽdo autẽ in patre,etiã si nõ faciat pactũ propter delictũ filię,non amittit dotẽ.vt dicit glos. in.d.l.Cõsensu.quæ cõmuniter approbatur.reprobata in hoc pũcto.glo.in.d.l. Si cùm dotem nõ autẽ in alijs.secũdum Alex.in.l.2.§.quòd si in patris.ff.sol.matri.nu.2.quẽ vide: & vi. Gui. Pap.in singula.568.vbi tenet,quod pactũ factũ per patrẽ,vt propter adulteriũ filiæ, dos nõ cedat lucro mariti,sed ad eũ reuertatur, valet, per glo.in.d.l.si dotẽ,quod dicit nõ esse verũ,quando tale pactũ est factum inter cõiuges*.Sed hodie nõ licet hæredi vt hæredi adulterã accusare, maximè ad dotem amittendã, siue maritus sciuerit,& non fuit conquestus, siue ignorauerit, nec poterit agere vel excipere de adulterio.etiã vt amittat dotem.l.rei iudicatæ.§.morum.ff.solu.matrimo.&ibi.Bald.& Angel. tenet Grego. Lopez.in.l.3.titul.17.partit. 7.in.g.*despues de la muerte de su marido*:& idem tenet. Anto.gomez. in.l.80.Tauri.nume.70.& Guido.singu. 431.§. si maritus & in singul.568.quibus adde, q licet mulier quando accusatur à marito de adulterio debeat perdere dotem,intelligitur per sententiam non ipso iure: vnde si moriatur mulier ante,eius herẽdes mulieris debẽt habere dotem,vt tenet Pal.Ru.in rep.de donatio.rub.1.§.34.n.5. & Bal.in.c.ex parte.de consuetudi. nume.8.*

SVMMARIVM.

1 *Fœmina succedit in regno, & in alijs dignitatibus.num.3.4.6.7.& 8.*
2 *Fœmina non succedit in feudo, fallit, vt hic.*
4 *Valet consuetudo, quòd filia succedat in regno.*
5 *Filia succedit in regno, masculo non existente.*
6 *Masculinum concipit fœmininum.*
8 *Mulier succedens in regno, potest vti iurisdictione illius regni, vel comitatus.*
9 *Chronicis standum est, & faciunt fidẽ in factis antiquis.*

b Y reyna. b ¶Ex titu.isto notatur, q fœmina succedit in regno 1 & † in alijs dignitatibus, vt in Ducatu, & Marchionatu,& similibus iuribus.contrarium tenet Abb.in cap.significauit de rescript.num.3. vbi tenet quod de iure

y Reyna. b communi in dignitatibus & feudis nõ succedit nisi aliud sit dictum in concessione feudi.Sed in dignitate non feudali videtur secus, quòd de iure communi succedat fœmina. vt in.c.dilecti. de arbitris.& istam regulam affirmat pro cõstanti Ludoui.Roma.in consi.367.col.2.vers.quẹad quintũ.vbi ait fore regulam,fœminas in feudo non 2 succedere,† nisi feudum primum ad certum seruitium datum fuerit,quominus dicetur,per fœminam explicari potest, quàm per masculum: quia tunc fœmina succedit masculis,& dicit fore casum notabil. in. c. si qui multi. de capitul. extra ordi.in vsi. feudo. quem quidem titulum pauci libri habent,secundum eum.illud allegat. Bald.in.l.quotiens.C. de legiti.hæredi. ¶Quoque fallit.2.cum feudum ita datur, cùm nullum pro eo seruitium faciat,tũc enim fœmina succedit.vt notat Bald.in.d.l. Quotiens. ¶Fallit tertiò,vbi feudum est exiguum, tũc cùm ex eo nõ causetur obligatio ad seruitiũ, nec ad fidelitatẽ potest habere.vt Bal.in.c.1.§.& alia.quẹ fuit prima caus.benefic.admit.in vsi.feudo. consequenter succedit fœmina. ¶Quartò fallit in feudis iure emptionis quæsitis, in illis.n.succedit fœmina magis cõsiderata natura cõtractus, quàm natura feudi, vt tenet Bal.referẽdo Odof.in.c.1. versi.decẽti.qui feud. dare posit. in vsi. feudor. ¶Fallit.5. vbi fœmina redimeret feudum à domino feudi.vt in.c.1.quemadmo.feud.ad filiam pertineat. ¶Sexto fallit vbi est feudum fœmi-

 ninum,

ninum,vel vbi specialiter conuenit quod ad fœ
minas transeat. vt de feudo fœmi.ca. 1.in vsi.feu
do.¶Septimò fallit,nisi dominus de nouo fœ-
minam inuestiret, consentientibus tamen illis
qui alias in feudo successuri sunt.vt de alienat.
feud.ma.cap.1.
& de successi.
feud.capit.1.§.
hoc quoque.
quæ omnia te-
net Lud. Rom.
in. dict. consil.
¶Quæ fallen-

de Castilla, de Leō, de Aragon, de Sicilia, de Granada, de Toledo, de Valēcia de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega,

tiæ non habēt locum in successione regni, quia
qui in eo succedit,multa onera habet, vt in.l. 4.
tit.1.Parti.2. & Iustinia. in Procemio Institut.
¶Et quòd mulier non succedat in regno, tenet
Martin.in suo tracta.de prim. genit vbi inducit
text.pro se.in.d c.dilecti. de arbi. nam fœminæ
prohibitæ sunt hodie habere iurisdictionem.vt
ibi,& in.c.Qui absenti.de procura. & qui habet
regnum,iurisdictionem habet,non obstante.c.
dilecti,quia ibi ex consuetudine habet. ¶Sed
his non obstantibus,dico q̄ text.noster est ve-
rus,& filia.& sic fœmina debet de iure succede-
3 re in regno † vt tenet in expresso Abb.in.d.cā.
dilecti de arb.nu.11.vbi ait,quòd si est dignitas
putà regnum,comitatus,ducatus, vel quid simi
le,tunc ex consuetudine de iure approbata suc
cedit solus primogenitus masculus, & eo dece-
dente sine filijs, venit ad secundum genitum.
vt in cap.licet.de voto.& ibi gl.& Docto. mas-
culis autem deficientibus,vel non stātibus suc-
cedit fœmina:& hoc casu dicit intelligendum
Inno.in.d.c.significauit.de rescrip.vt tenet Bal.
ibi.& est text.expres.in.l.2.titu.15.par.2.ibi. *Y
porende establecieron,que si hijo varon hy no houiesse,
la hija maior heredasse el reyno.* * Et ibi Grego.Lo
pez.* ¶Et omnes docto.in.d.c.significauit. te-
4 nent,quòd valet consuetudo † quod filia succe
dat in regnis:per glo.& Archi.in.c.deuotissima.
11.q.1.& ita seruatur in nostro regno Hispanię
filio deficiente.& sic est tenendum,quòd in reg
nis, & comitatibus,ducatibus,& alijs dignitati
bus fœminæ succedunt in sede,nisi in concessio
ne aliud sit dictum.tenet Ioan.de Plat.in.l. nul-
lus.C.de decurio.lib.10.in fine.¶Et quoq; mu-
lier succedit in ius patronatus,vt Abb.in.c.1.de
iur.patro.nu.3.& ibi per eius addition.& Abb.
in.c.fi.de concessi præben.in fine.& glo.in cap.
quoniam inueniebatur.16.q.7.cap.ex literis. &
quia mulier ita est capax huius iuris sicut & ma
sculus,quia apud Deū nō est,nec masculus, nec
fœmina,nec liber,nec seru⁹,cùm nō habeat dif-
ferētiā personarū in sanctis operibus,prout te-
net Paul.de Citadinis. in tracta. iuris patro. in.
9.parte,numer.3.* Tamen si ex forma statuti,
seu dispositionis,excludunt fœminę stantibus
masculis nō succederet fœmina in iure patrona
tus:tenet Gre-
go.Lopez. in.
l.8.tit.15.part.
1.in.g. *de estra-
ños.* Et etiam
affirmat q̄. si
patronus ec-
clesiæ decessit
superstite filio & filia, & discordāt in pręsentā
do q̄ debet præferri vox masculi tanq̄ dignior,
tenet Bal.in.l.1.ff.de senato.* ¶Et de iure gen-
tiū fundatur,quia vbi est aliqua cōsuetudo suc-
cedendi in iure,illa est iuris gentium. vt Bald. in
dict.cap.significauit.2.col.Et sic tene, quod ista
regina Elisabeth domina nr̄a iustè potuit suc-
cedere in isto regno Hispaniæ, & in alijs digni-
tatibus,prout tenet doctor de Villasandino in
suo tract.de maio.& primogenitu.in.5.q. & est
tex.de nostro iure in.l.1.tit. 2. *de la guarda de los
hijos del Rey*.libr. 2. in ordinament. regal. ibi.
*Guarden el señorio,y los derechos del Rey al hijo, e a la
hija, que reynare en su lugar.* Ibi in quantum dicit,
a la hija.simil.textus in.l. 1.titu. 3. foro legum.
libr. 1.ibi,*O a su hija,que despues del reynare.* & ibi
Montaluus in glos. in parte,*o a su hija.* vbi idem
tenet,quòd potest succedere in regno, etiam si
sit pupilla,quia est dignitas naturalis ex radice
vel genere prouenięns.vt Bald.in.l.fina.C.de te
sta.mili.& facit text.in.l.3.titu.15.part.6.&Lu
doui.Roma.in consilio.98.loquendo in regno
Castellæ, & dicit allegādo Bald. in.l.in multis.
ff.de statu.homin.quod si cōsuetudo primoge-
nito regnū deferat,ad primogenitā est exten-
5 denda,masculo non existente:† cùm in talibus
secundùm eū masculinum concipiat fœmininū
6 † in materia indifferenter, & in fauorabilibus.
vt in.l.si ita quis scriptū.ff.de legat.2.& in.l. qui
duos mulos.ff.de legat.3.& plenissimè per Ar-
chidiaco.in capitu.si quis suadente.17. quęstio.
4.& Bart.in.l.1.ff.de verbo.signifi.* Et vi. Ioā.
de Licerier.in tract.de primo.genitu.in.g.19.pri
mi.libr. tomo. 7. tracta. & Anto. Gomez. in.l.
40.Tauri.nu.62. * Et quòd filia succedat in re-
7 gno,& in primogenitura, † tenet singu. Pala-
cios Ruuios ad longum,licet supradicta nō alle
get in repetitio.rub.de dona.§.69.nu. 27.& nu.
26.cum sequētibus,foli.72.quē vi.& ita est cō-
munis opi.Et est text.singula.in.l.2.titu.15.lib.
2.in ordina.rega.vbi quoq; tenet,quod potest

8 vti iurisdictione † illius regni. vel comitatus: cũ consilio sapientium & in dict. cap: dilecti. de arbitris.* Et.l.4.titu.4.parti.3.* per Abb.1. colu. & tenet Lucas de Penna.in.l.si quis in archiatri C.de professo.& medic.lib.10.in fine. vbi quoque vi. an sit regnum committendum mulieri.* Vi.Grego. Lopez.in.l.26.

de Murcia, de Iaen, de los Algarues, de

titu.6.partit.1.& in tãtũ filia succedit in maioricatu masculo fratre suo deficiẽte ꝙ succedit etiã si in maioricatu dicatur ꝙ succedant filij & descendẽtes masculi: quia ad illam transit maioricatum quia in istis concessionibus & donatiobus masculinũ concipit fœmininũ vt dictũ est, & quia est fauorabile & nomen filij ponitur ꝓ quolibet descendente ex masculi linea: vt Bald. in.c.1.versi.clientulus de aliena.feudi.num.6.& Alex.in.l.gallus,§.instituens in fine.ff.de lib. & post.& ibi Iaso.nu.25.& Pala.Ru. vbi supra.* ¶Et facit in adiutorium, quod legitur, & notatur in chronica istorum catholicorum regum Ferdinandi, & Elisabeth.in.2.part.in cap.2. vbi per aliquos magnates regni dicebatur, quod dicta domina Elisabeth, non poterat in regno succedere, quia erat mulier, & mulier in regno Castellæ succedere non poterat, ad quod, ex parte dictæ dominæ reginæ Elisabeth respõsum fuit, quod ad eam Castellæ regnum pertinebat, secũdum leges Hispaniæ, ꝗ maxime Castellæ, per quas mulieres sunt capaces in successione regnorum, cessante masculo, per rectam lineam succedente, & quod ita fuit semper vsitatum in Castella, vt patet per chronicas antiquas, vbi inuenitur, ꝙ Hermisenda filia regis Pelagij, deficiente hærede masculo, successit in regno Legionensi, & contraxit matrimonium cum rege Alfonso, qui catholicus vocabatur. Et Odesina soror regis Fruelæ Legionensis nupsit Silo, & successit in regno, vt regina in defectu hæredis masculi. ¶Item domina Sancha, per finem sui fratris successit in dicto regno Legionensi, & matrimonium contraxit cũ Ferdinando magno. ¶Et domina Eluira regina Nauarræ successit in regno Castellæ, quod tunc erat Comitatus, & statim filius suus dominus Ferdinandus habuit regnũ Castellæ, & fuit primus qui se vocauit regẽ Castellæ. ¶Et domina Vrraca nupsit comiti *Don Remon de Tolosa*, & successit in regnis Castelle, & Legion. per mortem regis Alfonsi eius patris, q eripuit ciuitatem Toleti a manibus Sarracenorũ, & postea nupsit domino Alfonso regi Aragonũ, & fuit mater Imperatoris dñi Alfõsi. ¶Et domina Berenguela, filia regis Alfonsi, Castellæ per mortẽ regis Henrici fratris sui, qui in ciuitate Palẽtiæ obijt, habuit quoque regnũ. ¶Et domina Catharina filia ducis de Alencastre, quæ fuit in toto regno iurata in concordia pro hærede, & primogenita Castellæ, cum suo spõso domino Henrico filio regis Ioãnis proaui istius re-
9 ginæ. ¶Quibus chronicis standum est, † & possunt allegari in iudicio, & faciunt fidem in factis antiquis. gloss. & ibi Abb. in cap. inter dilectos. de fide instrumẽto. in verbo, magis alia in cap. venerabilẽ. de electio. alia in capit. nisi cùm pridẽ. de renuntiat. alia in capitu. consuluit. de Iudæ. per doctores in.c. cùm causam, de probatio. per Domi.& Præposit.in.c. In nomine domini.23.distinct. per Bart.& doct.in.l.1.ff.si certum petatur.* Et quia Chronica seu historia est antiquitatis vera narratio, & historia differt a fabula quia est impossibilium & incredibilium poëtica narratio, ꝑut tenet Albericus per text. ibi.in.l.2.§.post hos fuerunt. ff. de origin. Iuris nu.1.& .2.& ꝙ chronicis stetur est verũ in chronicis approbatis vt Bald.in.l. origo. ff. de offi. quæstoris.* ¶Et ꝙ ex priuilegio seu consuetudine filia succedat in regno, tenet Martin. Laudẽ. in tracta. de primogenitura. q.11. tomo.7. tracta. fol.37.

SVMMARIVM.

1 *AN Indiæ, quæ expugnatæ sunt per Cortes, debeant regi, & gubernari legibus istius regni Hispaniæ. num.13.*

Ciuitas, vel ecclesia, quæ destruitur authoritate superioris propter delictum, amplius non vocatur ciuitas, nec ecclesia, quia perdidit priuilegia: secus si ab hostibus destruatur.

Priuilegium exceptionis concessum monasterio, & eius capitulo, trahitur ad futuras capelas, vnitas monasterio.

4 *Priuilegium concessum de decimis non soluẽdis de prædijs, trahitur ad futura prædia.*

5 *Si ciuitas capit villam, vel castrum, in quo erat, consuetudo quædam, debet in illo obseruari consuetudo ciuitatis, & non ipsius Castri, vel villæ.*

6 *Pacta habita in dote, intelliguntur repetita in augmento dotis.*

7 *An bannitus de ciuitate, & eius districtu, possit habitare in villa, vel loco, postea tali ciuitati vni-*

dicendo, quòd regnum augumētatum, vt quia additur noua prouincia, vel castrum, vel ciuitas, acquiritur vni, quòd ista terra supposita, & acqsita debet regi legibus, & statutis proprijs, nisi vniatur, & addatur accessoria, ita quòd fiat vnum regnum, & vnus comitatus, & tunc dicerem quòd si leges, & statuta sunt compatibilia, & quodlibet seruatur in suo regno, seu villa, aut non sunt compatibilia, & tunc seruatur statutum villæ dominantis, prout tenet Baldus in dicto capitul. translato. de constitu. num. quarto, & quinto. *Et vi. de hoc latè Gregor. Lopez in. l. septima. titul. 20. parti. tertia, in glos. *de termino poblado.*, in principio, vsque in fin. & latissimè per eundem in. l. 27. titul. 7. parti. 1. in glos. *viniessen en aquella pobreza.* * ¶ Angelus quoque in dicta. l. si fundus. ff. de pignorib. altercat, an ille, qui habet immunitatem à datijs, & colle-
14 ctis † communis, intelligatur habere etiam à nouis datijs inditis postea? Et secundùm Dyn. dicit quòd sic: quia sicut excusatur à consuetis datijs, etiam à super inditis, quæ sequuntur naturam datiorum cōsuetorum: quod dicit, videtur intelligi, quando collecta est imposita simpliciter: secus si per nomina respectiua, & per modū augmenti. Attamen Angel. ibi dicit, quòd licet dominus suus istam distinctionem teneat, certè principium. d. l. si fundum. licet non allegetur, valde probat opinionem Dyni: nam quodcunque crescit fundo pignorato per modum augmenti purè est pignoratum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex dicitur quasi ius dicens.*

2 *An appellatione iurisdictionis, veniat iurisdictio ordinaria, & delegata.*

3 *An capitula ista correctorum, magistratus municipales, & iudices pedanei, debeant ea obseruare, & ad eos extendantur.*

4 *Magistratus municipales sunt infimi: & idem pedanei iudices.*

5 *Iudices ordinarij sunt, qui habent merum imperium.*

6 *Iudices qui habent summam taxatam, non possunt multare delinquentes, vltra eam, nec vltra eam iubere, nec prohibere: alias puniuntur,*

7 *Iudex ordinarius, vel delegatus, qualis debet esse.*

lesquier d, de todas las ciudades villas y

d Qualesquier. d Scilicet ius dicētibus, quia iudex
1 quasi ius dicēs dicit. † vt Bart. in. l. pe. ff. de iusti. & iur. & in, c. forus. §. omni. de verb. sig. & Spec. in tit. depositi. §. 7. vers. quia iura. nu. 30. tenet q̄ iudex est quasi ius dicēs, & ad eū pertinet, facto, ꝓbato discernere inter æquū, & iniquū, iustū, & iniustū: & iudex & ius dicēs sunt synonyma. vt in. c. 1. 23. q. 1. ¶ Et comprehēdit, nō solū iudex ordinari9, sed ēt delegatus: qa appellatiōe iurisdictiōis, nec dū venit iu-
2 risdictio ordinaria, sed ēt delegata † gl. est i rub. ff. de iur. omn. iud. in fi. & Alex. ibi. licet à doctoribus nō pōderet, quę gl. est contra ea, quæ dicit Ant. de Butr. in. c. sua. de off. vicar. vbi tenet contrariū, dicēdo, q̄ appellatiōe iurisdictiōis itelligit in dubio d̄ ordinaria, nō de delegata. Et facit qd̄ tenet gl. in. l. imperiū. ff. de iur. om. iud. & Ias. ibi in. d. rub. tenet opi. Ant. de But. & fortificat tali rōne, qa verba debēt intelligi in dubio ī actu potētiori. l. 1. §. qui in ꝑpetuū. ff. si ager. vectigal. vel emphyt, sed sic est. q̄ licèt delegatus cēseatur dignior ordinario in illa causa, tñ iurisdictio ordinaria est firmior, & potētior, quā sit iurisdictio delegata. vt Bal. i. l. si vt ꝓponis. la primera. col. 3. C. qūo & qñ iud. & in. c. in literis. de off. delega. & latè p Alex. in rub. ff. de off. eius. ¶ Et dicit Ias. non obstare gl. in. d. rub. qa sibi nil facit loqt̄ēm gl. capiendo iurisdictionē in gñre, ꝓut capit in tit. de iur. om. iud. qa tūc cōprehēdit nedū ꝓpriā iurisdictionē: & sic ordinariā, sed ēt habētes delegatā. ¶ Sed in casu istius tex. ego tenerē cōtra Ias. p istū tex. ibi. *Y, otras justicias qualesquier.* & sic q̄ nō solū leges istius voluminis extendātur ad correctores, & eorū locū tenētes: & sic ad ordinarios, verùm etiā ad iudices delegatos, qui in nostra Hispania vocant Perquisitores, & per ea quæ tradit Alex. in. d. rubri. quia ratio subiectæ materiæ indicat, q̄ debet intelligi de iurisdictione ordinaria, & delegata. arg. in. l. si vno. in prin. ff. locati. & ca. cōstitutus. de religios. domi. & sic pōt intelligere dictā glo. & quia legislator: & sic reges nr̄i volūt hic perfectè tractare, & cōiter de oībus, quæ debēt obseruare, tā ordinarij, quàm delegati: & facere in gubernatione ciuitatū, villarum, & locorū. vbi tenet Alexā. nu. 1. & in sequentibus, vide quæ sint iurisdictionis species, de quibus quoq; per glo. in. l. si in aliquā. in versi. plenissimā, ff. de offi. proconsul. & in authen. de defenso. ciui. §. nulla. & latè in. l. Imperium. ff. eod. de iur. omn. iudi. & ibi per moder. & antiquos,

tiquos,& ibi ponit Alexand.in.d.rubr. ordines magistratuũ,iurisdictionẽ habẽtiũ. ¶ An ista capitula, quæ debent seruare isti Correctores, & Prætores,debeãt seruare magistratus municipa
3 les,vel iudices pedanei † cum nõ habeant merũ & mixtum imperiũ. Alexã. in.l. dies cautiõi,§. si forte. ff. de dãno infecto. videt tenere q̃ nõ:cum ea, quæ sunt mixti imperij iure magistrat⁹, nõ cõpetũt, nisi in tribus casibus. vt ibi per gl. & doct. & vt dicit Specul. in tit. de iurisd. omn. iudi. in prin. versic. infimi. nu. 6. ¶ Magistrat⁹ municipales sunt infimi,

lugares de los nuestros reynos y seño-

4 † sicut defensores ciuitatum,& locorũ, qui non possunt cognoscere vltra summã taxatã. & idẽ dicit de pedaneis iudicibus, quia nõ possunt cognoscere nisi de paruis, vt in duobus aureis: & ibi versic. præditi. numer. 7. tenet dictus Speculat. conclusiuè, quod iudices ordinarij sunt,
5 qui habent merum imperium †, exceptis defensoribus ciuitatum,& magistratibus municipalibus:& sic videtur clarè, quòd capita ista ad istos iudices inferiores non extendantur, & quia isti iudices pedanei nõ possunt cognoscere de causis supradictis, nec de contentis in istis capitibus, vt per Speculat. in titul. de iudice delega. §. 8. versic. Itẽ quòd istis iudex pedaneus. nu. 24. ¶ Itẽ adde, quòd isti iudices, qui habent summã taxatam, non possunt multare delinquẽtes, vl-
6 tra eam †, nec vltra eã superimponere. vt tenet Cyn. & Bald. & dicit memoratione dignũ. in. l. 2. C. de sportul. & And. Siculus Barb. in. c. pastoralis. de offic. delega. col. 10. Quod facit ad istos iudices rurales, qui non possunt cognoscere vltra. 60. dipondios, vel. 600. quia vltra istam summa non possunt iubere, nec prohibere, nec multã imponere: quia quantũ quis habet de iurisdictione, tantum habet de autoritate condendi legẽ, vel statuẽdi, nec vlterius extendit, nisi ij, quorũ interest, consentiant, vt tenet Inno. in. c. 1. de locato, & tenet Sũma Syluestr. in part. lex. 4. q. * Et vi. Ias. in. l. oẽs populi. ff. d iust. & iur. nu. 35. vbi tenet q̃ licet possint cõdere statuta tãquàm vniuersitates, tamẽ in illis statutis non possunt pœnã adijcere allegãte. Bal. in rub. de cõstitutio. qd limita vt ibi per eũ & vi. Grego. Lopez in. l. 12. ti. 1. par. 1. in gl. *sobre las gentes.* vbi idẽ q̃d ego intelligo, q̃ nõ possunt ponere vel statuere pœnã scilicet vltra summã: quia solẽt cognoscere p supradicta. & tenet sing. Peregri. in parte, multa, & vi. quæ dixi in. c. 27. infrà eod. in gl. *Requieta.* * ¶ Imò si extẽdunt suam iurisdictionẽ vltra

suã summã & potestatẽ, puniũtur. tenet Ioã. de Plat. in. l. militaribus viris. C. de decurio. libr. 10. nu. 2. de quo vi. Ias. in repeti. l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. nume. 35. cui põt addi supradicta in quãtũ tenet q̃ quilibet populus põt cõdere statuta, cũ nõ sit iurisdictionis, sed permissionis, maximè su p administrationererũ suarũ, tñ huic statuto nõ possunt pœnam adijcere: qd intellige vt dictũ est vltra summã, de qua pñt cognoscere. Secundò intellige, nisi hoc haberet populus ex consuetudine: & sic ex præscriptione talẽ pœnã imponẽdi statutis. vt Plat in. l. 1. C. de fiscali vsur. lib. 10. & Alex. sequitur in. l. 1. ff. si qs ius dicẽti nõ obtẽpe. col. 4. Quoq; intellige, nisi haberẽt potestatẽ statuẽdi concessam ab habẽte iurisdictionẽ: vel nisi tales statuẽtes obligarẽt se adinuicẽ consentiẽdo sub pœna. vt gl. in. c. cũ aliquibus. de rescript. in. 6. in verb. firmitate. put tenet Ia. vbi suprà: aliàs aũt q faciũt statuta cũ non habeãt potestatẽ, si dolo faciũt causa occupãdi iurisdictionem superioris incidũt in. l. Iul. maiest. aliàs pœna arbitraria puniũtur, vt dictum est secũdùm. d. Ias. ibi. ¶ Adde

rios, y a cada vno y qualquier de vos,

7 quoq; q̃ talis iudex ordinarius †, vel delegatus debet esse fidelis, & bonæ opinionis, sine cupidine: & debet habere peritiã sciẽtiæ, vel intellectus, ad iudicandum, & mansuetus, & boni sermonis erga veniẽtes corã eo, timẽsq; Deum, & eũ, qui in officio sublimauit: vt in. l. 1. tit. 15. li. 2. ord. rega. & nõ debet esse fatuus, nec mutus, nec surdus, nec cæcus, nec habẽs aliquã cõtinuã infirmitatẽ, ob quã iudicare, impediatur, & dubitatur, an curabitur: nec infamis, nec religiosus, seu mulier, nisi sit Regina vel Comitissa, vel hæres existat alicuius regni, dominij, vel patriæ. vt dictum est suprà in glo. in parte, *Reyna.* & text. in. l. 2. eod. tit. 15. iam allega. in. d. ordi. rega. ¶ Et non debet esse minor. Imò debet habere ætatẽ. 20. annorũ: qa iste talis, lex præsumit q̃ habet ætatẽ, & sensum plenũ iudicandi homines corã eo veniẽtes. Tenet tex. in. l. 4. eo. ti. 15. in ord. rega. & idẽ tenet. l. 5. ti. 4. par. 3. in prin. Et istamet ætas reqritur in iudice delegato, vt ibi latè. & de intelle. d. l. par. & ord. & c. cũ vigesimũ. de offic. delega. vide Bar. in. l. quidã cõsulebat. ff. de re iudi. & ibi Alexã. nu. 3. vbi quoq; vide, an istamet ætas reqratur in arbitro. & gl. in. d. c. cũ vigesimũ. ¶ In tãtũ maior. 20. annorũ põt esse iudex etiã si sit filiusfamiliàs. text. in. l. cùm prætor. §. nõ autẽ. in fine. ff. d iudic. Sed iã ista iura cõmunia & regni corrigũtur in ætate per quãdã pragmati-

gmaticam factam per istos nostros reges Barchinonæ, anno. 1493. quæ est in volu. pragma. fol. 63. l. 58. vbi tenet, quòd ad hoc vt quis possit esse iudex ordinarius, vel delegatus, & relator, debet habere ad minus ętatem. 26. annorũ: tamen minor potest iudex dari à principe: & videtur cũ tali minore dispẽsare. vt in. d. l. quidam cõsulebat. ff. de re iudi. & tenet Plat. in. l. 1. in fi. C. de honor. & mune. lib. 10. ¶ Et quia supradixi, ꝙ iudex debet esse legalis & fidelis, vid. text. in. l. 3. tit. 4. par. 3. vbi idẽ tenet ꝙ. d. l. ordina. vbi in iudice requiritur intellectus, vt decernat verũ à falso: ratio, vt eligat bonũ, & reijciat malũ, memoria, vt recẽseat acta causæ, & volũtas, quæ debet esse cũ libertate arbitrij, vt notat Bal. in. l. voluntas. C. de fideicommiss. ¶ Et peritia scientiæ sufficit ꝙ sit mediocris, sicut in prælato. vt gloss. in. §. 1. distin. 20. Et tex. in. d. l. 3. part. 3. tenet ꝙ si non habet scientiã, sufficit ꝙ habeat vsum iudicandi per longum tempus. ¶ Sed hodie est pragmatica. 58. in lib. pragmatica. fo. 63. quę dispo nit, ꝙ tẽpus debet studere ad hoc, vt possit quis esse iudex. quã vide. & tex. in. c. 4. infrà, in gloss. *La prematica.* & quæ ibi dicam, quam intelligerem de iudicibus salarium habentibus, & non de illis, qui in propria patria possunt esse iudices. ¶ Et quoque dicit text. ꝙ debet esse mansuetus, quia per nimiam iudicis sæuitiam priuatur iudex iurisdictiõe. vt in. l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Sed non debet esse multum patiens, quia patiẽtia irrationabilis vitia seminat, & negligentiam nutrit, vt non solum malos, sed etiam bonos inuitat ad malum. vt Archi. in ca. sed causa. 11. q. 3. ¶ Et debet esse diligens: nam officialis per incuriam seu negligẽtiam officij, punitur vt in. l. 2. C. de condi. in pu. hor. libr. 10. Et punitur quoque in amisione salarij. text. in l. iudices. C. de annonis. & tribu. libr. 10.

SVMMARIVM.

1 *Salutatio fit minoribus per maiores.*
2 *Papa vel Rex, & eorum iudices debent salutari, magis reuerenter per suos subditos.*
Nullus debet flectere genua nisi coram principe vel maiestate Regia: & Papa osculatur in pede. Quilibet non admittitur ad salutandum principem.
3 *Salutatio non solùm debetur Regi, verùm etiam literis, & prouisionibus suis.*
4 *Quando salutatur Rex à clarissimis personis, aliquantulum eis Rex assurgit.*

c 1 Salud. c Nota tex. quòd salutatio fit minoribus per maiores †: & idem est in Papa sicut in Rege, vel Imperatore. vt tenet Spec. in tit. de rescript. præsentatio. in prin. vbi ait quod Papa salutat, & mittit suam benedictionem de qua, & quomodo fit. vi. latè per dict. Spec. in. d. §. 4. versic. & nota quòd in salutatione literarũ Papę, nu. 1. ¶ Attamẽ magis reuerẽter debet Papa vel Rex salutari per suos subditos, & eorũ 2 iudices †, vt tenet Spec. in tit. de aduoca. §. 5. qui incipit, dicẽdũ. & in. l. fin. in fin. C. de offic. diuerso. iudi. quia si iudex est Rex, episcopus vel comes, deposito birreto, vel caputio, vel genibus flexis, vel vultu ad terrã demisso, vel cũ alio signo humilitatis, debet salutari: & corã eo cõparere. vt in. c. Adria. 63. dist. & in. c. in capite. 50. dist. secũdũ Spec. vbi suprà. * Et. l. 18. tit. 13. par. 2. & l. 26. tit. 9. ea. part. * ¶ Et Io. de Pla. in. l. decuriões. C. de Siletia. li. 12. dicit ꝙ princeps adoratur: alij verò salutãtur, vt Barones: & ꝙ nullus debet se genuflecti corã alio, quàm corã principe, vel maiestate Regia, vel corã Papa: & Papa osculatur in pede. vt gl. in. l. 1. C. de domesti. lib. 12. * l. 4. tit. 5. part. 1. & rex etiã, osculatur in pede & in manu. vt. l. 20. ti. 13. part. 2. * & Plat. vbi suprà quoq; ait ꝙ nõ admittitur quilibet ad salutandũ principẽ: & facit qđ tenet Bart. & Plat. in. l. Primiceriũ. C. de fabricẽ. lib. 11. vbi tenet ꝙ sicut Deus adoratur in cælis: ita princeps adoratur in terris, nec obstat ꝙ solus Deus adoratur, iuxta illud, Dñm tuũ adorabis. quia adorare hic impropriè ponitur pro omni exhibitione reuerẽtiæ. vt gl. ibi. & in. l. pe. C. de cõsuli. libr. eod. qa princeps adoratur tũc. cùm salutatur. nã adorantur principes, & salutãtur alij. C. de silẽtia. li. 11. & ibi Plat. & qa imperator quoq; dicit æternus respectu dignitatis & officij quod semper durare debet, licet impropriè ponatur, quia solus Deus est ætern⁹, vt Pla in. d. l. Primiceriũ. aliã salutationẽ ponit tex. gl. & Plat. in. l. 1. C. de veteranis. lib. 12. videlicet Deus saluet te nobis, qa salus tua, salus nostra est: est enim salus principis, salus omniũ subditorũ: vt in authent. vt iudices sine quoquo suffra. in princ col. 2. nõ tamẽ licet cuilibet salutare principem, vt glos. in. d. l. 1. nec est irreuerens loquela dicentis principi tu, & nõ vos: vt ibi multo magis inferiori, nisi consuetudo regionis aliter se habeat. vt ibi Plate. ¶ Et non

salud c y gracia, sepades que nos entendiendo que cumple a nuestro seruicio, y

non solum Regi debetur ista salutatio: verùm
3 etiam literis & prouisionibus suis †, quia tales literæ debent reuerenter suscipi birreto deposito, & capite inclinato, eas osculãdo. vt. d. Specu. in. d. ti. de rescri. præs. in prin. ¶ Adde quoq; † ꝙ
4 quãdo salutatur rex, vel imperator à clarissimis personis, aliquantulum eis assurgit. vt Angel. in l. cum salutatus. C. de sent. passis. & ibi refert, ꝙ Carolus quartus propter cardinalem de Coluna quotidie assurgebat, & cum eo nimis curialiter se gerebat, & tenet Barba. in tracta. de præstan. Cardina. in. 1. quæst. basilica. colũ. 22. ¶ Et princeps debet benignè respondere. vt in. l. responsum. C. de transact. & in. l. precibus. C. de impub. & alijs substi. & tenet Plat. in. d. l. 1. C. de vetera. libr. 12. numer. 3. turpiter tamen proponenti, turpiter respondet. vt in. l. Mercalem. C. de condi. ob turp. caus. sicut Iurisconsultus fatuè interroganti, an tabellio computetur in numero testium acriter redarguit de facto à dubitatione. l. Domitianus Labeo. ff. de testamentis.

S V M M A R I V M.

1 *Princeps tenetur reddere rationem pro subditorum iniustitia.*

2 *Rex contra iustitiam nullis parcat.*

3 *Rex debet cognoscere, amare, & timere Deum, per credulitatem, secundùm fidem catholicam.*

f Consciẽcias. f Quia princeps rationem pro sub
1 ditorum iniustitia reddere tenetur Deo † vt in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. scriptũ est exẽplar. vers. vos autẽ negligẽtes. coll. 2. & Par. d Put. in tract. synd. in prin. à quo iudicabitur sicut iudicauit, vt est gl.

ha descargo de nuestras consciencias f y

in. c. cũ æterni tribunal. de sent. & re iudi. in. 6. in verbo, Deum, & facit tex, in. c. cũ ex eo de pœn. & remis. & tex. sing. in. c. qualiter & quando. el primero, de accus. ibi apud iudicem districtũ, in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis: quia ab eius ore rectissima debet exire senten-
2 tia, qui contra iustitiã nullis parcat †, sed reddat vnicuiq; quod suum est, vt sedendo in throno ex ore eius procedat gladius bis acutus. vt in. c. ex ore. de priuilegijs, nil enim est, ꝙ lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides in principe. vt in c. conuenior. 23. q. 18. & in. c. si imperator. 96. distin. quia per Deum Reges regnant: & potestates scribunt iustitiam. Prouerb. 8. ¶ Et rex
3 debet amare, cognoscere † & timere Deum per credulitatem, secũdùm fidem catholicam, aliâs nec sciret semetipsum, nec regnum ad iustitiam faciendam cognoscere. tex. est in. l. 1. titu. 2. par. secunda. & l. 7. titul. primo. parti. prima.

S V M M A R I V M.

1 *Vnde dicatur Rex.*

2 *Regis officium quod est.*

3 *Rex est lex animata in reguo suo.*

4 *Rex habet potestatem à maiestate cælesti.*

5 *Princeps est maritus reipublicæ.*

6 *Matrimonium spirituale contrahitur inter ecclesiam, & prælatum.*

Ita contrahitur temporale matrimonium inter principem, & rempublicam.

7 *Princeps est caput reipublicæ.*

8 *Princeps est quasi pater: & sicut subditi obligantur bene obedire, ita obligatur ipse bene imperare.*

9 *Princeps est Vicarius Dei in regno.*

10 *Rex in suo regno dicitur Imperator.*

11 *Rex qui non bene regit, nomen amittit.*

12 *Regi datur curator, si non scit suum regnum defendere, vel in eo iustitiam facere, & perdita recuperare.*

Idem est in alijs Ducibus Comitibus, & iurisdictionem habentibus.

g Regimiento. g Et ideo dicitur rex quia populũ & regnũ regere debet: & dicitur à rectè, & à re-
1 gendo †, quia ipse regit, & gubernat regnũ: & dicitur quasi regula: quia sicut per regulam indirecta, ita per regem iniusta cognoscũtur & emendant. est tex. singul.

al buen regimiẽto g y gouernaciõ de las

in. l. 6. titul. 1. partit. 2. & Montal. in. l. 5. eodem. titul. text. in cap. Regum. 23. q. 5. vbi dicit ꝙ of-
2 ficium regum † est proprium facere iudicium, atq; iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos, & peregrinos, pupillosque & viduas, quæ facilius opprimuntur à potentibus, & eis præbere auxilium, & vt curam eis preceptorũ Dei maiorẽ inijceret intulit: & ideo dixit Bald, in authen. hoc amplius. C. de fideicommiss. 2. col. versicu. quæro an filij regis. nu.
3 10. quod rex est lex † animata in regno suo, & diui-

diuinitus habet à Deo potestatem in terris, vt in.c.si imperator.92.distin.& in ca.quæsitū.23.
4 q.4.& quia habet gladij potestatem † à maiestate diuina,& cælesti. vt in.l.1. C. de veteri iur. enuclean. in princi. & licèt in labijs regis lex sit, tamē eius cor est in manu Dei, & vbi voluerit inclinabit illud.

dichas ciudades, villas, y lugares, aue-

Prouer.21.& in epistola inter claras. C.de summa trinita.& fide catholi. à cuius ore rectissima debet exire sententia.¶Et quia princeps est ma-
5 ritus † reipublicæ iuxta illud, Lucæ. 2. vbi pater, ibi maritus. nam sicut inter virum & vxorē matrimonium carnale contrahitur, & iconomicum, sic inter principem, & rēpublicā, matrimoniū morale contrahitur & polyticum. Itē si
6 cut inter ecclesiā & prælatū matrimoniū † spirituale contrahitur & diuinū. vt in.c. Sicut.7.q.1. & in.c.quoniā.de immunit.ecclesia.lib.6.ita inter principem & rempublicā matrimoniū temporale cōtrahitur,& terrenum, & sicut ecclesia est in prælato,& prælatus in ecclesia. vt in. c.scire.7.q.1.quam ipse prælatus castè regere debet c.sicut.21.q.2.ita princeps in republica, & respublica in principe. & sicut vir est caput vxoris, vxor verò corpus viri.33.q.5.§.expensis.ita
7 princeps est caput † reipublicæ. & respublica est eius corpus, vt ait Plutharcus in institutione Traiani, & tenet Lucas de Pēna. in.l. quicūque. C.de omni agro desert.libr.11.col.2. ¶Et prin-
8 ceps quoq; dicitur quasi pater †, nam sicut subditi obligati sunt bene obedire, ita ipse princeps est obligatus bene imperare, & regere. tenet Bal.suprà.rubr.de rerū diuisi.& regnū, ciuitatē, & subditos debet in pace conseruare, & rumores impedire,& subditos acquiescere cōcordiam, non solùm hortari, sed cogere, quia plerūque status publicus ex priuato turbatur. vt in.l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. & text.in.l.1.§. qui es. ff.de offi.præ. vrb. vbi notat Bald. melior est bonus Rex, quàm bona lex l.præsenti.C.de his qui ad eccle. cōfug.& Bald. in.l.ex hoc iure. ff.de iusti.& iure.quia cùm rex iustus sederit supra sedem, nō aduersabitur sibi quicquā malignū.Prouer.20.c.& diligenter nō solū cū legibus, sed baculo ferreo tenetur populum suū defendere, nec cōtra eum dicatur. quòd absit, baculus arūdineus rex Ægypti. vt in summa.23.q.3.versi.Item sicut legitur in Esai.¶Est
9 enim vicarius Dei † in regno. vt in.l.1.in fine.ti.1.part.2.& est caput & anima populi. vt in ead. partit.& titul.l.5.& debet esse talis, vt ridens timeri, & iratus possit amari: vt prælatus circa subditos. vt Archidi.in cap.disciplina.45. distin.& Montal.in proœ.fori, in glos. *Al Rey*.& in gloss. ordina.regali.in parte, Rex. ¶Rex enim in suo
10 regno dicitur † imperator. Bald.in.l. exemplo. C.de proba.versi.quæritur. nu.4. & Alexād.in additio.ad Bart.in.l.hostes. ff.de capti. & postlimi.reuer.in additione, quæ incipit, non recognoscunt. vbi vult hoc intelligere in rege, non recognoscēte superiorem, vt rex noster Hispaniæ, vt dictum est suprà, in.1.glo.& sic quòd noster rex Hispaniæ & rex Galliæ sunt veri imperatores, quia non recognoscunt superiorem: & habent supremum imperium. vt Montaluus in titulo primo.partita.2.in prima glo. ¶Et si non
11 bene regit, peccando nomen amittit †.cap.scelus.2.quæstio.1.& Archidi. in dict.capi.regum.23.quæst.5.& tenet glo.in.d.l.5.titul.1.parti.2. ¶Quinimo dicit Innoc.in.c.grandi. de supple. negli.præla.quòd si rex non scit suum regnum
12 defendere †, vel in eo iustitiam,& pacem seruare, maximè religiosis personis, & pauperibus, & etiā quod plus est, si nescit perdita recuperare, iustè potest ei dari curator: & idem dicit esse seruandum in Ducibus, & Comitibus, & alijs, qui habent iurisdictionem super alios,& est speciale in Regibus, Ducibus, & Comitibus: quia alijs priuatis nō datur curator, nisi sint furiosi vel prodigi, quod dictum est singula. ¶Et quādo datur Regi curator, debet peti per subditos corā superiore,& si non habent superiorem, coram Papa peti debet, & causa cognita, debet dari, aliàs secus: & talis curator debet satisdare rem regis saluam fore: & debet facere inuentarium. vt ibi Innocen.& idem tenet Bald.in marga. Innocent.in versicul.regibus, & in alijs dominis. ¶Et idem est sibi dandus curator si prorsus factus est inutilis. probat text. in dicto capitulo. grandi. & tenet Bald.in.l. post susceptam. ff. de excusat. tutor. & plenè Speculat.in titul. de feudis. §. Quoniam. ad finem. vbi dicit, idem esse in Baronibus, & alijs iurisdictionem habentibus: & notatur singulariter in.l.prima. C. de tutoribus & curatoribus. illustri. persona. Bertachinus de Firmio. in suo aureo repertorio, in parte, Rex. versicul.35.

SVMMARIVM.

1 *Rex debet omnia ponderosa facere cum consilio procerum, & senatorum suorum.*

2 *Consiliarij principum, vel aduocati, debent de arduo dubio principi consulere.*

Rex de-

3 *Rex debet audire consilia, & verba prudentium.*

4 *Bono consilio inimici vincuntur, & sub tributo ducuntur.*

5 *Qui bono consilio non acquiescit dignitatem amittere debet.*

6 *Sine consilio nil est faciendum.*

7 *Consilium prouidi placere debet regi.*

8 *Consilium quòd tendit ad malum, regi placere non debet.*

9 *Consiliarij regis, cùm prudentia debent temperare.*

10 *Quòd de consilio procerum fit, ad beatitudinem imperij, & eorum gloriam redundabit.*

11 *Malum consilium Deus conuertit super consulentem.*

12 *Consiliarius regis, qui de grauibus, tanquam leuibus, vel è contra consulit, punitur.*

13 *Rex debet habere probos, & honestos consiliarios, & expertos.*

14 *Quæ in consilijs tractantur, debent esse occulta, alias multa scandala possunt oriri.*

Consiliarij, vel rectores ciuitatum, iurare debēt de consilijs non reuelandis, ad instar iudicum aduocatorum & testium.

15 *Consiliarij regis, solùm Deo, & regi, & patriæ vtilitatem præ oculis habere debent.*

16 *Consiliarij per reges sunt vocandi, & in consilio sedere debent ad latus regis, & non ad pedes, quia honorem habent.*

17 *Consilium debet fieri ante ciborum esum.*

18 *Consiliarij debent esse senes, aut magistri, seu doctores.*

19 *Senex non dicitur quis per ætatem, sed per sapientiam.*

20 *Testator qui iussit, post obitum suum hæreditatem deuolui ad maiorem, intelligitur de ætate, non de maiori scientia.*

21 *Nemo negligat inquirere propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis à paruis, vel minimis eruditis, si est aliquid vtilitatis, vel salutis.*

22 *Doctor antiquus, non debet dedignari sequi sententiam iunioris doctoris bene dicentis.*

23 *Senior in regno, est commodior populo.*

24 *Senex quis dicatur.*

h Acordado. h ¶Scilicet, consilio procerũ, & senatorũ suorum, quia ipse solus sine consilij maturitate facere non potest, vt tex. & ibi Bald. & Ias. in l. placet. in. 1. lectura. C. de sacrosanct. eccle. nu. 8. vbi per text. ibi in part. Rationabilis consilij, tenet ꝙ princeps, debet omnia põderosa facere, nõ per se, sed cũ cõsilio pro-

mos acordado h, que de aqui adelãte vos los dichos nuestros Corregidores, &

1 cerum suorum, vel senatorum †. vt in. l. non dubiũ. C. de decurio. *Et text. in. l. 19. titu. 1. parti. prima.* ¶Sicut è contra consiliarij principum,

2 vel aduocati, debẽt de arduo † dubio consulere princip. vt Saly. in. l. fin. 1. notabili. C. de pact. & facit text. in. c. fin. de dilatio. circa mediũ: quia si aliter fieret, magno labore ipse Rex ac populus suus consumeretur, & esset vltra vires suas, quod sustinere nõ posset. Exo. c. 18. & seipsum in cõsilio suo affligeret. Eccle. 30. ¶Rex † debet

3 audire cõsilia, & verba prudẽtium, & erit Dñs cũ eo. Exod. c. 18. & Ieremi. 38. & bono cõsilio rex acquiescere debet. Prouerb. 1. Nam qui cũcta agit cũ consilio, regitur sapiẽtia. Prouer. 13. & astutus omnia cum consilio agit, vt ibi & iuxta illud audi consilium, & suscipe disciplinam, & eris sapiens in nouissimis tuis. Prouerbio. 19.

4 ¶Et quia bono consilio inimici vincuntur †, & sub tributo ducuntur, & in potestate metalla auri & argẽti rediguntur: & loca possidẽtur: & loca quæ lõgè sunt pacificant, aduersarij cõtremũtur, & in seruitutẽ deducũtur, regna obtinẽtur, & nomẽ regis timetur, & exaltatur in gloria, ad instar Romanorũ, & hoc propter cõtinuũ multitudinis prudentium consilium, vt legitur. 1. Machab. c. 8. ¶Et quia q bono cõsilio nõ acquie-

5 scit dignitatẽ amittere debet †: exẽplo Roboã qui senioribus nõ credidit. 3. Reg. c. 12. & Paralip. 2. c. 10. & in. c. denique. 8. q. 1. & est ad instar vxoris Loth, quæ in statuã est cõuersa. Gen. 19.

6 & sine cõsilio nil est faciendũ †, & post factum non pœnitebit. Ecclesiasti. 32. vnde Sallustius, Priusquàm incipias, cõsulto, & postquàm cõsulueris, maturè facto opus est. & Salomõ, Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. i. cõsilia actus tuos preueniant. Consiliũ, inquit, prouidi place-

7 re debet regi †; sicut cõsiliũ Ioseph placuit Pharaoni, & propter id regnum eius fame, & penuria non perijt. Genes. 41. Et bonum consilium quàm plurimos à morte liberauit. Iosue. 9. circa finem.

finem.¶Sed consilium quod tendit ad malum,
8 regi placere non† debet.Hest.5.Et nõ debet co
gitare consilia,quę non possunt stabilire.ps.20.
Et rex cum consilio vanitatis non sedeat: & cũ
iniqua gerentibus non intret.ps.25.¶Consilia
rij quoq; eius,
debẽt tempera
re cum pruden
9 tia †,nec de bo
no faciant ma-
lum,& respiciant quid sit actum cuiquam tem-
pori & videant quid debeant,& vbi, & quãdiu,
& qualiter,& quando faciant,per discretionem
cognoscant causas rerum, cum omni diligentia
distinguant contra,quæ arguunt diligenter ex
cogitent qualiter bonũ incipiant, & perficiant,
teneant discretionem in omnibus actibus suis,
& cùm bene distrinxerint opus suum bonum
iusti erunt,quicquid boni fecerint cũ discretio-
ne virtus erit, quicquid sine discretione, vi-
tium erit,tenet Montalu.in tractat.suo de con-
silio regis. ¶Et quod de consilio procerum fit
ad beatitudinem imperij, & eorum gloriam re-
10 dundabit†,tenet Bald.in.l.humanum.C. de le-
gat.nu.1.¶Malum autem consilium Deus con
11 uertit super consulentes.†Hester.14.Et consi-
lium prauorũ Dominus dissipat.Tobi.5. Con-
silia itaq; improborum lõgè sint à rege. Iob.21.
Nam beatus vir qui non abijt in consilio impio
12 rum.ps.2.¶Cõsiliarius regis†,qui de grauibus
tanquam leuibus,vel è contra consulit, si est ho
norabilis mittatur in exilium,& perdat bona, si
de minoribus moriatur.text.in.l.7.tit.13.parti.
2.Sed cùm Deus est cum rege consilium malũ
dissipabitur.Esa.8.¶Ideo rex debet habere pro
13 bos honestosq; consiliarios †,expertos,qui te-
nentur præstare iuramentum, quòd bene & fi-
deliter consilium impendent secundùm formã
tex.in.l.21.tit.3.lib.2.in ordina.regal. quẽ vide.
¶In simili facit quod tenet beatus Arch. Florẽ.
in.1.part.tit.4.c.8.de consilio.§.4. vbi ait,quod
14 ea quæ tractantur † in consilijs alicuius ciuita-
tis vel vniuersitatis,debẽt esse occulta:quia aliàs
scandala multa possunt oriri,& debẽt facere di-
ctum iuramentum ad instar iudicum,testium,
& aduocatorum.vt in.l.properandum.C.de iu-
dicijs,& in.l.rem non nouam.eod.tit. quia vt di
cit.d. Florent. vbi suprà, valde malè faciunt qui
talia reuelant, quæ in secreto ponuntur. & qui
quęrunt ea ab ipsis. ¶Et quòd isti consiliarij de
bent habere rectam intentionem in determinã
dis,vt non passione trahantur ad complacendũ
vel displicendũ eis,qui proponunt ea, quæ sunt
ad bonum communitatis,vel contraria, vt non
declinent à regula rationis, vnde Esther.c.1.se-
cundùm eundem dicit, quòd septem sapientes,
qui ex more Regio semper aderant regi Assue
ro,scientes leges,ac iura maiorum illorum,facie
bant cuncta cum consilio. Et hæc est causa fre-
quenter multo
rum malorum
in regimine tẽ
porali, & spiri-
tuali: quia quæ
communi consilio determinãtur,non obseruã-
tur.Vnde Iosephus & Azarias, qui non serua-
uerunt, quod fuerat determinatum, scilicet, vt
non exirent in prælium contra inimicos, debel
lati fuerunt, & occisis duobus millibus de exer
citu suo, & hoc, quia sine consilio exierunt in
prælio: vt habetur Machabæ.1.capi.10.¶Ideo
dicitur, quòd omnes consiliarij regis, solum
15 Deum † Regis, & patriæ vtilitatem præ oculis
habendo, conueniri debent, quasi vnus homo,
vna mẽte, vnoq; cõsilio, ad instar populi Israel.
vt habetur Iudic.20.ca.*Et non solum tenẽtur
bene consulere verum & opere insistere ne rex
aliquid faciat seu iubeat iniustum:non ergo de
bent se subscribere literas regias si continerent
iniustitiam, vel sint in damnum & grauamen
hominũ regni, nec tales subscriptiones à regis
consiliarijs extorquendę sunt contra eorũ cõ-
scientiam vt tradit Lucas de Penna in.l.2. C.de
tabula.lib.10.libertas debet esse in consulendo.
vt S.Thom.2.2.q.104. & non est obediendum
Principi nec in pace nec in bello quando præci
pit aliquid contra conscientiam vt dicam infrà,
in.c.1.in gl. *mandamientos.*nume.14.& an si con
siliarij si cogãtur se subscribere vt factum auto-
retur an teneantur officium relinquere, vt non
coactionem patiantur vid. Gregor. Lopez in.l.
25.tit.13.part.2.in gl. *por obra.*& melius in.l.18.
titu.19.ea.part.vbi inquit ꝙ si ex forma statuti
hortaretur iudex ad aliquid iniustum excusare
tur si facit de facto quando esset sine damno al-
terius:alias nõ debet facere sed lex bene potest
hoc iubere vt pragmatic.60.§.5.&.§.15. in libr.
pragmatica.*¶Et per regem sunt cõsiliarij vo-
16 candi †,& in consilio sedere debẽt.2.Esdrę c.3.
Item ad latus Regis sedere,non ad pedes,vt no-
tat Bar.in.l.iuris peritos.in prin. ff.de excu. tut.
& in.l.3.C.de actuar.lib.10. quia ij sunt honorã
di. Est enim honor, quando princeps reuocat
quem iuxta se,vel pro consilio, vel alia causa pu
blica, quasi faciens æstimationem de eo, vt te-
net Plat.per glo.ibi in.l.fi.C. de dignita.libr. 12.
Et isti proceres sunt illustres, vel spectabiles,
prout tenet Bart.in.l.omnes populi. ff. de iusti.
& iur.

juezes de residen-
cia q̃ fueredes pro-
ueydos para en las
dichas ciudades,vi-

& iur.nu.10.& quoq; procuratores principis.i. fiscales.vt Saly.in.l.vniuersi. C.vbi caus. fisca. & Guilier.de Cu.ibi.& Guilier. Roueli. in tracta.de iusti.& iniusti.tomo.17.tracta in.3.libr. ca.6.nu.4.fol.106.per.l.Siquis.cod.tit. ¶Consiliũ quoq; debet fieri anteci
17 borũ † esum, ad instar testimonijdicendi,

llas y lugares, guardeys y cumplays y executeys, y fagays guardar, cumplir y

vt in ca.1. de testibus.quia venter pinguis crassum sensum generat.44.dist.§.fina. ¶Cõsiliarij
18 isti debent esse senes,† magistri, seu doctores. Vnde ait text.in.c.de quibus.20.dist. Seniores prouinciæ congrega, & eos interroga, facilius namque inuenitur, quod à pluribus senioribus quæritur.Nam licet canicies hominum est prudentia.Sapient.4.& gloria senum est canicies: hoc non intelligitur per decrepitam ætatẽ, nec de sene insensato,& imprudenti,sed de prudenti,& sapiente.vt Ecclesia.25.Et hoc modo intelligo dictum Bald.in.l.Senium. C. qui testa. facere pos.in prin.vbi tenet,quòd plus valet vmbra senis,quàm ensis iuuenis, vt intelligatur de sene sapiẽti,& non de imprudenti. Et idem intelligo nõ habere locum in sene diuturno:quia vt dicit tex.in authen.vt de appella. §.illud. & colla.4.quòd licet senectus sit veneranda, non habet locum in senectute diuturna, nec numero annorum computata,vt legitur Sapient.capit.4.quia sæpe mentiuntur antiqui vt in cap. vnico.de sacra vnctio.in fine.&Ioann.Andr.in cap.cùm in iuuentute.de præsump.

¶Et quia non dicitur quis senex per ætatem,
19 sed per sapientiam † seniores nominantur. vt in capit.fina. 84. distinctio. & tex. in capituló qualiter, & quando. *el grande.* de accusa. iuxta principium.& tenet Ioã.de Plate.in.l. Cùm ob prouectæ.C.de his qui nõ impletis impendijs. lib.10.in fine. vbi ait, quòd nomen senectutis, maturitatem magis indicat sapientiæ, quàm canicies corporis.*Et.l.9.titu.6.par.1.de quo per Roma.in.l.si verò.§.de viro.ff. solut. matrimo. col.50.* ¶Sed hoc non habet locum,quãdo testator iussit post obitum suum hæreditatem deuolui ad maiorem:quia debet intelligi de æta-
20 te,& non de maiori scientia.† dignitate, vel pecunia,vt tenet Feli.in.c.1.de maior.& obed.[illegible] col.*Et tenet Grego.Lopez in.l.2.tit.[illegible] glo.1 in princip.* ¶ Tamẽ propter [illegible]
21 senectutis, † vel nobilitatem generis [illegible] vel minimis eruditis,si quid forte vt[illegible] salutis est,nemo inquirere negligat, vt in [illegible] 38.distin.& vt dicit iurisconsultus.in.l.[illegible]

lianum.ff.de fideicommiss.liberta.nam & si alterum pedem in sepulchro tenerem, tamen vellẽ discere.Quod extendit Alex. in.l. Si seruũ stichũ.§.sequitur.ff.de verb.obli.nu.5.ab annicu-
22 lo puero.¶Facit in simili, ꝙ doctor antiquus † non debet dedignari sequi sẽtentiam iunioris doctoris bene dicentis, secundum eundem Alexa.ibi in.d.§.sequitur. Et quia de isto consilio Regis,&eorum consiliariorum, latè scripsit noster Alphonsus de Mõtal. in.d.tracta. ibi vide singulariter. & aliquid per docto.del Castillo.in.l.1.de Toro.in glo. *fabios.*
23 ¶Tene quoq;,† quòd senior in regno est commodior populo, vt dicit Bald.in.l. Cum antiquioribus.pe.col.versi.10. hoc probatur. C. de
24 iure deliberan. ¶Quis autem dicatur senex, † Abb.in capit. Quoniam frequenter.vt lite non contesta.nume.18.istam quæstio.examinat,& ibi ponit de pluribus ætatibus: sed ego crederẽ in puncto isto,quòd relinquatur arbitrio regis, & suorum consiliariorum.arg.eorum, quæ tenet Bald.in sua margari. ad Innocen. in verbo, senex.& Ioannes Andreas in capitul. nouit de iudic.& Florian.in.l.Lex Aquilia.Si delectum. ff.ad legem Aquiliam. vbi dicit, quòd de hoc est summatim cognoscendum, & quòd relinquatur arbitrio iudicis. ¶Et quæ ætas excuset, vide textum,& ibi Plat.& doctor.in.l. Si vltra. C.de Decurionibus.libro decimo.*Et in.l.cum decurionatus.eod.tit. & text.singula.in.l.3. titul.19.part.2.& glo.vnica in.cap.1. de pace iuramen.fir.in glo.verbo.año.18. in vsibus feud. prout tenet Rom.singul.122.& nota.dictam.l. partitæ quia non excusat senectus in his quæ consilio prudentis viri expediunt ad bellum & alia agenda.

SVMMARIVM.

1 *Rex cõdit leges generales in suo regno, vel alius, licentia, & mandato eius.nu.5.& .6.& ibi quoque vide, quis potest facere legem.*

[illegible] an potest facere leges sine consilio procerũ suorum.

[illegible] an debeat omnia facere cum consilio Cardinalium.

[illegible] in facienda [illegible]ge semper imitatur consuetudinẽ.

6 *Comites, & Barones, an possunt facere legem in suo territorio.*
7 *Regina, an potest facere legem.*
8 *Regina, quãdo facit legem, debet facere consilio suorum consiliariorum.*
9 *Mulier non potest esse de consilio, nec in legibus condendis debet interuenire.*
10 *Mulierum vsus, non inducit consuetudinem.*
11 *Consuetudo dicitur lex.*
12 *Mulieres, an possunt consuetudinem inducere.*
13 *Principis placitum, an sit lex.*
14 *Principis sententia, an sit lex generalis. nu. 17. Et quid in contractibus.*
15 *Sententia lata à ciuitate non recognoscente superiorem, an sit lex.*
16 *Declaratio summi pontificis, ex singularis personæ postulatione facta, ad legem, vel ordinationem ius generale inter omnes constituit.*
18 *Declarare potest princeps leges, sicut potest eas condere.*
19 *Declarare, an potest iudex suam sententiam.*
20 *Declarare an potest iudex sententiam sui prædecessoris.*
21 *Expensarum taxationem potest iudex successor facere.*
22 *Successor in officio, an possit reuocare confinia imposita à prædecessore pro libito voluntatis.*

i Ordenanças. i Nota tex. quod rex condit le-
1 ges in suo regno generales.† tenet Bart. in. l. 1. ff. quod quisque iur. in princip. per. l. fina. C. de legi. Idem tenet text. in. l. 8. tit. 1. par. 1. vel alius eius authoritate, licentia, vel mandato, vt Instj. In proœ. C. & in. d. l. par. & summa Sylue. in parte lex. 4. quæst. ¶ Sed non debet princeps le-
2 gem facere† sine consilio procerum, & suorum consiliorum, tex. in. l. humanum. C. de legi. vbi debet facere cum deliberatione, interueniente consensu hominum prudentium. Idem tenet text. in. l. 1. ff. de legi. in verbo, virorum prudentium cõsultum. ¶ In hoc ego tenerem, quòd solus princeps, si vult, potest leges cõdere: sed humanius faciet cum consilio procerum, vt tenet Bar. in. l. Omnes populi. ff. de iusti. & iur. nu. 15. Et ibi nume. 13. tenet, ꝙ potest facere motu proprio, & postea subditis diuulgare. per. l. 3. C. de legi. ꝙ sine cõsilio alicuius potest facere, tenet. dict. l. par. suprà allegat. Et Bar. in. d. l. humanũ. dicit, ꝙ veritas est, ꝙ in condenda lege nõ requiritur, quòd princeps faciat cum cõsilio: quia nõ est ordo necessitatis, sed voluntatis: ideo omissio eius non vitiat. Idem vult tenere Ias. licet Bar. non alleget. in. l. 1. ff. de const. princip. nu. 1. Bal. in. d. l. humanũ. nu. 2. vbi ait, ꝙ forma tradita ibi nõ est ita præcise, ꝙ per hoc princeps imponat sibi legem, quod patet: quia dicit, humanum, non autem dicit, necessarium: quia illa lex ponit formam de cõgruitate, & honestate, non de necessitate. Nec obstat. versi. illius. l. Scitote. quia ibi princeps loquitur enuntiatiue, non derogatiue. Et idem tenet ibi Paul. de Cast. nu. 3. versi. vlti. vbi ait, ꝙ potest Imperator, seu Rex, recedere ab illa forma illius. l. Humanum. & videtur recessisse ex certa scientia, licet illa. l. habeat clausulam derogatoriam ibi, in quantum dicit, Scitote non aliter in posterũ legem nostra clementia promulgandam, nisi supradicta forma fuerit obseruata: quia ista clausula nil operatur: nam non potest tollere sibi potestatem, quam habet à iure publico, & quia ad tollendam hanc tacitam derogatoriam dictæ legis, non requiritur clausula, non obstãte: imò eo ipso quòd facit contrarium, ex certa scientia censetur eam tollere. per. l. fina. in princ. ff. de lega. 2. secundum. d. Paul. de Castr. in. d. l. humanum. nu. 3. & 4. ¶ Idem dicit ibi Paul. in fine es-
3 se in papa:† quia licet papa debeat omnia facere cum consilio Cardinalium, si tamen aliquando facit sine eis, valebit. vt ibi idem tenet. idem Paul in. l. 1. ff. de leg. nu. 4. & doctor del Castillo in proœ. ll. Tauri. tangit in glo. *con ellos consultado*. versi. idem dico in Imperatore. Sic ꝙ communis cõclusio est, quod Rex solus sine cõsilio procerũ põt leges condere, sed de humanitate videtur, ꝙ non faciat sine eo. ¶ In facienda autẽ
4 lege semper Rex innitatur cõsuetudini:† vt tenet Lucas de Pen. in. l. cautiones. C. de solu. & libera. debito. ciuita. li. 11. ¶ Sed quia suprà allegaui. d. l. 8. part. quòd de licentia regis põt quis facere legẽ, contrariũ videtur:† quia potestas cõdendi legẽ, vel statuta, non põt cõmitti: quia est de maximo Imperio. vt notat Bar. ff. de iur. om. iudi. l. Imperiũ. & in. l. 1. in prin. ff. de offi. ei⁹ cui man. est iur. ¶ Sed tu dic. quod. d. l. par. est vera: quia princeps ea quæ sunt de Imperio, põt delegare.

executar las ordenanças[i] y capitulos

gare. Inferior verò à principe, si quidem est ma
gistratus, putà, episcopus, vel legatus, non pos-
sunt. ita tenet Pau. de Castro. in. d. l. 1. ff. de legi.
nu. 7. ¶ Facit quod tenet Angel. in. l. 1. ff. quod
quisq; iuris. in prin. vbi ait, quod magistratus iu
6 re proprietatis, vt sunt Comites, † & Barones,
possunt facere leges in suo territorio, vt in titu.
quæ sint regalia. & in tit. de consuetu. & statu.
contra liber. ecclesiasti. collat. 10. quia habent à
principe regalia in suis locis, & idem dicit de
episcopis. ¶ Attamen dicta potestas condēdę le
gis, solum potest cōmitti. & delegari per regem
& non per inferiorem. tenet Paul. de Cast. in. d.
l. 1. ff. de legibus. nu. 7. ¶ Quinimo mihi videtur
quòd lex potest fieri per senatores consilij rega
lis: quia id, quod fit per curiam principis, dicitur
factum per ipsum principem: & valet ordinatio
facta per curiam, licet non sit nomen principis,
vt est glo. in. l. vnica. versi. comitatui. C. quando
Impera. inter pupil. & tenet Ioan. de Pla. in. l. ne
mo. C. de dignitatibus. lib. 12. ꝙ dicit procedere
in alio, quàm in sententia diffinitiua: quia cùm
in libello & sententia apponatur nomen iudi. l.
libellorum. ff. de accusa. l. 1. C. de sent. ex peri. re
citan. apparet, ꝙ non est factum per ipsum prin
cipem, vt Plat. ibi: quia curia est Regis, & de de
eius ordine est. l. ius Senatorum. C. eod. titul. de
dignit. & Senatores pars corporis Regis sunt, vt
est text. in. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maie-
sta. gl. in. c. cùm dilectus. de clericis nō resi. ¶ Vi
de tu quoque Montal. in proœ. fori, in glo. *leyes.*
vbi tenet, ꝙ populus Romanus potest condere
leges. ¶ Contrarium tenet Bal. in. l. Imperialis.
C. de legi. in fine. quia populus Romanus est de
nudatus generali potestate, cùm illa translata
fuerit in principem, & per principem postea
translata fuit in Apostolicum: & sic videtur, ꝙ
opi. Montal. sit falsa, vbi dicit, quod potest face
re legem, & deponere Imperatorē: nam ad quæ
non pertinet creatio, nō pertinet destructio. &
idem tenet Pau. de Cast. ibi. & vide Montal. vbi
suprà, & latè Ioan. Fa. in. §. Sed ꝙ principi. Insti.
de iure gē. & ciuil. vbi per eos vide quis pōt face
re leges. ¶ Omnia supradicta loquūtur in Rege.
7 Quid in Regina, an pōt facere legem? † videtur
quod non. tenet Pau. de Cast. in. d. l. 1. nu. 4. pon
derando. d. tex. ibi, est consultorū virorū. Quia
mulieres in condendis legibus, nō vocātur, nec
est exquirēdū earum consiliū, propter earū fra
gilitate. Quod sequitur ibi Angel. in pri. vbi in-
fert, ꝙ Augusta nō pōt legē condere. per legem.
princeps. ff. de legibus. & sic videtur quod ista
nostra Regina Elisabeth nō potuit has leges cō
dere. ¶ Sed tu dic cōtra: imo potuit, quia habuit
Regnum iure proprio, & non iure mariti, & ius,
quod habuit ex persona propria est, & fuit effi
cacius, quàm ius quod quis habet ex persona
aliena, & sic ex marito. vt in. l. si filius. §. erit. ff.
de fideicommissa. liber. & non fecit eas iure ma
riti, sed iure proprio. s. iure successionis, vt dictū
est: vnde non est dubium, quòd potest iudicare
statuere, & leges condere. Ita tenet Ang. in. d. l.
si princeps. ff. de leg. & in. l. 1. eo. titul. in princi.
Quod dicit idem esse in Comitissa, quę succedit
in aliquo Comitatu, quæ potest in suo territo-
rio leges condere: quia venit iure proprio, ratio
ne sui Comitatus. Et idem tenet Paris de Puteo
in tracta. Syndica. in parte dicitur. nume. 6. 7. &
8. quem sing. vide. fol. 28.
¶ Attamen debet has leges, & alias facere cum
consensu procerum, & doctorum & suorū cōsi
8 liariorum, † per tex. singula. in. l. 15. li. 2. in ordi.
Regali. in fine. ibi. *y esto por consejo de hombres sa-
bios: porque si en alguna cosa errare, la sepan consejar.*
Et sic fallit illa communis opi. de qua suprà, ꝙ
Rex potest facere legem sine consilio procerū:
quod non habet locum in Regina: quia illa tene
tur sequi consilium in legibus condendis, vt est
tex. in. l. 4. tit. 4. parti. 3. in fine. ¶ Sed regulari-
9 ter non potest esse † mulier de consilio: nec in
condēdis legibus, vel Senatuscōsultibus, seu cō
stitutionibus mulieres non debent interuenire
secūd. Bar. in. d. l. 1. nu. 6. * Et licet mulier nō po
test esse de consilio, tamen ab vxore assumendū
est consilium vt in auth. vt iudices sine quoquo
suffra. in princi. coll. 2. tenet peregrina. in parte
Consilium. in. 1. glo. in fine. * ¶ Et non solùm su
pradicta sunt sibi interdicta. ¶ Imò vsus mulie-
10 rum non inducit consuetudinem † sicut nō pos
sunt condere legem: quia lex & cōsuetudo ęqui
parantur. Bar. in. d. l. 1. ff. de legi. in fin. & Ludo.
Roma. in singu. 42. & dicit, quod si millies con-
traherent, non derogant statuto. Et ratio Bart.
potest esse: quia consuetudo nō potest induci,
nisi ab habentibus potestatem legis condendę.
vt in. d. l. de quibus. ff. de legi. & quia consuetu-
11 do dicitur † lex, vt Abb. in rubr. de consuetu. &
idem quod Bar. tenet Abb. referendo eū. in. ca.
fi. de cōsue. nu. 8. Et ꝙ mulieres non possunt in-
12 ducere cōsuetudinē. † tenet Ludoui. Roman. in
singul. 42. in fine. ¶ Sed cōtra hoc facit tex. in. c.
illud. de præsumpti. ibi, sed mulier de more illa
rū, qui vendūt panes. ¶ Sed non obstat: quia est
intelligēdū in actibus muliebribus, vt Firmia. in
suo Reper. in parte, cōsuetudo inducitur. versic.
26. & Ias. in. d. l. 1. de legi. num. 14. versi. tertiò vi
detur. vbi dicit, quod videtur posse limitari in
his, quę ad earum [illegible] spectant, per. l. 1. §. 1. ff.

C 2 de

de vari.& extr.cog.de quo ibi per eum ampliationes. ¶Et non solùm ad principem pertinet leges condere, verùm etiam placitum principis
13 est lex.† in.§.sed & quod principi.institu.de iure natu.gen. & ciuil. Quod intelligit ibi gloss. quando placuit causa faciẽdi legem cõmunem & generalem, aliàs nõ esset lex communis: quia non omnis vox iudicis, est sentẽtia: & sic nõ omnis vox principis, est lex. Et idem tenet Specula.in titu.de accusa.§.4.in fine.& Ioann.Fab. in d.§.sed & si principi. ¶Quoque sententia prin-
14 cipis est lex, † si est diffinitiua, lata inter partes, habet vim legis generalis inter oẽs in similibus causis.gloss.in.c.in Causis.de re iud.& Iaso.in.l. cum prolatis.ff.de re iudi.per tex.in.l.fin.C. de legi.& Feli.in.d.c.in causis per.l.fi.ff. de consti. princip.vbi ait, quòd regulariter sententia principis facit ius generale. Idem tenet Alex.in.l.ciuitas.ff.si cert.peta.nu.20.& facit text.in.l.198 in.l.styli.ibi. *que las fazañas de Castilla son aquellas porque deuen juzgar de lo que el Rey juzgo, o confirmo en semejantes cosas*. Quod dicit Alexan. in dict.l. ciuitas.numero. 20. procedere solummodo in principe: secus in alijs habentibus potestatẽ legis condendæ secundum Angel.ibi. Quod extende, etiam si talis sententia principis non redigatur in scriptis, facit ius.est gloss.in capitu. institutionis.25.quæst.2.quod intellige, si præcesserit talis diffinitiua præsentibus partibus.vt in l.si Imperialis.ff. de leg.aliàs non fit ius ex sententia.l.qui repudiatis.ff.de inoffic.testa.¶Idẽ dic esse in contractibus principis: quia habent vim legis, & possunt allegari in alijs causis sicut lex.text.& ibi Bartol.in.l. pe. C. de dona.inter vir.&vxo.ibi, Imperialibus contractibus.secundum Iaso.in dict.l.prolatis.numero. 4. ¶Quod dicit Alex.ibi in.d.l. ciuitas. idẽ esse in ciuitate
15 nõ recognoscente superiorẽ,† quia tũc dicitur tenere locum principis, & tunc potest facere legem.alleg, Ioan.And.in additio. ad Spec. in titu.de instrumẽ.edi.§.1.in additione.incipiente Hæc subscriptio. ¶Ideo dicit Ludouicus Roma.in consilio.260.quòd interpretatio, seu de-
16 claratio † summa pontificis, ex singularis personæ postulatione facta ad.l. vel ordinationem aliquam præcedẽtem, ius generale inter omnes constituit.per.d.l.fi.C.de legi. ¶Paul. de Castr. in.d.l.1.de consti.princip.num.5.vult hoc limitare, dicendo, quòd tunc epistolæ principis, & sententiæ diffinitiuæ, vel interlocutoriæ ius faciunt quoad omnes, licet fuerint directæ ad certas personas singulares, quando ab ipso prin-
17 cipe, traduntur vniuersitati † omnium, vt contingit in. C. in quo fuerunt redactæ epistolæ principum, & in decretalibus, & sic sunt inclusæ in volumine iuris cõmunis, aliàs secus, quia faciũt ius singulare, & non generale qđ mihi satis videtur. Et eã comprobo autoritate cuiusdã pragmaticæ factæ per nostrum Carolum inuictissimum in curijs, quas habuit in *villa de Madrid*, anno.1528.pragm.116.vbi fuit ab eo petitum.vt super ludis nõ procederetur.& ibi respõdit, ꝙ erat sufficienter prouisum per certã epistolam per eum datam, quam volebat deinceps custodiri pro lege, & ꝙ poneretur in volumine illarum pragmaticarũ, prout est posita, quæ incipit, *Don Carlos*. Illico si epistola Regis fecisset ius, non erat necesse vt iuberet custodiri pro lege generali: & quia non faciebat ius nisi in ciuitate, vel prouincia, vbi fuit data, iussit pro lege custodiri, prout custoditur: in qua cauetur, ꝙ elapsis duobus mensibus, non potest iudex procedere cõtra ludentes. Et idẽ tenet Ias.in.d.l.1.ff. de constitutio.princip.2.col.num.10.vbi ait, ꝙ epistola principis habet vim legis, si est redacta in corpore iuris. Et idẽ dicit de sentẽtia interlocutoria principis, ꝙ facit ius, quãdo est redacta in dicto corpore iuris.per.l.metum.§.quod pretor.ff.quod metus cau. & per Bar.in.d.§.pe. C. de nouo.C.componẽ. ¶Tamen dicit ibi Ias. in d.l.1.nu.5.&.6. ꝙ si sententia principis est lata cum causæ cognitione, habet vim legis.vide tu Paulum de Castr.in.l.leges C.de legi. nu. 4. vbi in essentia, vult dicere idem, quod dicit in.d.l.1. de cõsti.princip.scilicet, ꝙ si sunt redactę in corpore iuris, habẽtur pro legibus, siue sint diffinitiuæ siue interlocutoriæ, siue sint aliæ cõcessiones, dũmodo proprietas verborũ hoc patiatur. ¶Sed de his, quæ non sunt comprehensa in corpore iuris, distinguit, aut sunt sententiæ interlocutoriæ, & non habent vim legis. Aut sunt diffinitiuæ in certis casibus, vel inter certas personas: tunc si lata sit pręsentibus partibus, & cũ causæ cognitione, & non sit contra ius expressum, tũc talis sententia habet vim.l.generalis, altero eorũ deficiente, secus. Quæ distinctio vide-
18 tur bona. ¶Quoq; potest Rex legẽ declarare † tex.in.l.10.tit.1.par.1.quia cuius est cõdere, ei⁹ est interpretare.vt in.d..l.fi.C.de leg. Tamẽ nõ habet locũ, quando mens, & ratio legis, est certa, & certũ habet significatũ verborũ: quia tũc debet stari verbis, & menti: nec est consulendus princeps, nisi fortè emergat iniquitas vt in.l.ille aut ille.§.cum in verbis.ff.de lega.3. Tenet Bal. in.l.cũ de nouo.C.de legi.& in.l.Imperialis. ei⁹ tit.vbi tenet, ꝙ licet talis interpretatio ꝑtineat ad conditorẽ. ¶Tamen hoc dictũ nõ est restringendũ ad personã, sed ad officiũ. Nam Imperator,

tor, vel Rex, qui nunc est, pôt interpretari leges Iustiniani, quia gerit illud officiũ: sed in alia ma teria interpretatio restringitur ad personã. vt in l. cũ Põponius scribit. ff. de rei vendi. ¶ Idẽ dico
19 in iudice, ꝙ pôt declarare, vel interpretari † suã sententiã, tenet Bar. in. l. hæredes palã. §. si quis post. nu. 6. ff. de testa. & non solũ in continenti, verùm etiam ex interuallo, vt ibi Bal. ibi. d. l. hæredes. §. sed & si notam. & Roma. consilio. 45. & tex. in. l. 3. tit. 33. par. 7. Quod extende, ꝙ pôt declarare, nõ obstãte, ꝙ ab ipsa sententia fuerit appellatũ. vt tenet Guido pap. singu. 349. versi. Et ex proxime. vide quæ dicã infrà in. c. 17. in glo. *emendar*. nu. 11. Bar tñ istã quæst. examinat in. l. ab executore. ff. de appella. 2. colũ. versi. primò quæro. vbi concludit, ꝙ. d. gl. in. d. l. hæredes palam. in. d. §. est vera. Sed dicit procedere in iudicibus ordinarijs, habentibus merũ Imperiũ: secus in minoribus, & finaliter colligit ex illa gl. distinctionem. ¶ Aut si quæritur de interpretatione sententiæ delegati à se: & quilibet potest hoc facere. ¶ Aut de interpretatione sententię propriæ: & tunc aut est delegatus, & nullo modo potest: aut est ordinarius, & tunc si est de maioribus, & potest, aut de minoribus, & non potest. Idem tenet Bar. in. l. 2. C. de sentẽ. ex peric. recita. vbi tenet, quod habẽs merum Imperium potest suã sententiam interpretari, aliàs secus. Alex. in. d. l. ab executore. In additio. ad Bar. & ibi Bar. vers. quęro secundò. dicit, quòd quando interpretari assumitur pro correctione totali, qđ istud non potest facere, nisi solus princeps: quãdo assumitur pro extensione, istud nõ potest facere, nisi circa accessoria ipso die. vt in. l. Paul. ff. de re iudi. Sed quãdo assumitur pro cõgrua verbi, vel orationis expositione, istud potest facere iudex: quia nil enim de nouo facere, sed factũ declarat. vt in. d. l. hæredes palã. & per Abb. in. c. ex parte. de verbo signifi. el. 3. nu. 8. ¶ Et hoc, nisi velit facere interpretationẽ omnino extraneam, quia non potest. Et idem est, si essent omnino verba clara, & ipse velit aliter interpretari, sed contra Bart. videtur facere dictũ Inno. in. c. cũ speciali. de appella. vbi ait, quòd licet inferioribus iudicibus non liceat condẽnare nec interpretari iura, vt in. c. inter alia. de sent. excõ. sed solius principis: tamen in causis, quas coram se habẽt inferiores iudices bene possunt quantũ ad ius litigatoris super iuribus, & interrogationibus interpretari. Quod dictũ allegat Abba. pro singula. in. c. cũ venissent. de iudic. 2. col. ¶ Attamen dictũ Inno. limitatur, vt habeat locum in maioribus magistratibus, habentibus merũ Imperiũ, secus in alijs, quãuis ordinarijs. ¶ Ioã. de Ana. in. c. qualiter & quãdo el. 1. de accusa. & Maria. ibi contrariũ tenent, dicendo, ꝙ quilibet ordinarius, etiam non habens merũ Imperiũ, possit suam sententiã interpretari. & istã opi. sequitur Feli. in. d. c. qualiter & quãdo. col. 14. versi. sed aduerte. vbi ponit alias limitatiões, & sic cõtra Bar. videtur tenere. Tamẽ mihi videtur, quòd non obstet: quia ordinarius est, & dicitur quilibet in sua iurisdictione in summa, in qua potest pronũtiare, & in tali summa potest declarare. vt Bar. in. l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi. faciẽ. cogita. Tamẽ distinctionẽ Bar. sequitur Ferrar. in forma libelli executionis sentẽtiæ diffinitiuæ in parte. p. publico nũtio. ver. cuius gratia. n. 11. & ibi nu. 13. vers. sed an pars tenet, ꝙ in ista interpretatione est pars citãda, & ab huiusmodi interpretatione possit appellari, vt ibi per eũ. ver. sed. n. 15. ¶ Sed an talis iudex potest interpretari, & declarare sententiã sui præ-
20 decessoris, † & sit idẽ qđ in rege? videtur ꝙ nõ sicut hæres nõ potest interpretari libellũ defuncti. vt in. l. Põponius scribit si frumẽtũ. §. fin. ff. de rei vend. & in. l. inter stipulãtem. §. 1. in prin. ff. de verbor. obliga. ¶ Sed in contrarium facit: quia accipiendo iudicem pro iurisdictione, seu pro ipso tribunali, verè idem est iudicium: & idem iudex in. l. proponebatur. ff. de iudic. nec ius interpretandi competit sibi, vt priuato, sed vt iudici: hæres verò & defunctus, non est eadem persona verè, sed fictè. Et hanc dicit esse veritatem Bartol. in dict. l. ab executore. tertia columm. versicu. quæro vtrum. Et sequitur ferrar. vbi suprà, versi. posthæc quæritur, ¶ Bald. tenet contra hoc in. d. l. hac lege. C. de senten. ex pericu. recita. per. d. l. Põponius. §. fi. de rei vendi. vbi ait, quòd successor iudicantis, non potest declarare sentẽtiam prædecessoris. Nec ad hoc obstat, quod videatur vnus magistrat⁹, iuxta. l. proponebatur. de iudi. ff. quia respondet ipse. & in d. l. edita. C. de edendo. column. 13. versicu. 10. oppono. quòd ea, quæ sunt animi, non transeũt in successores. allegat. d. §. fi. & dicit ibi esse hoc notandum. Idem tenet, Lanfranc. de Oria. in repe. c. quoniam contra. de proba. in parte, interlocutoria appella. nume. 27. Et hoc etiam tenẽt Bald. Angel. & Imol. in. l. ex facto. in princi. ff. de vulga. & pupill. dicẽtes, quòd successor in officio, non potest declarare ambiguam sentẽtiã prædecessoris. Idem tenet. Bald. in. l. si vt proponis. C. de execu. rei iudi. & Bartol. expressè in dict. l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obli. & Innoc. in capit. fi. de successi. ab intesta. ¶ Sed hoc non obstante opi. Bart. in dict. l. ab executore. est vera. & opi Bald. & sequacium procedit

dit in interpretatione, vel declaratione, quæ fit ex mera voluntate: vt si iudex condemnauit in amputatione manus, potest interpretari, quòd senserit de dextra, vel sinistra, vnde pendet voluntas eius: & ideo nō transit ad successorem, sicut nec ad hæredem: & ideo interpretationi legis staretur, quę intelligitur de manu minus potenti. vt in. l. præsens. cū similibus. ff. de pœnis. ¶ Si verò loquimur de declaratione, vel interpretatione, quæ est facienda ex verisimilibus coniecturis, & actis, tunc talis interpretatio cuique iudici committitur. vt in. l. voluntas. & ibi notatur. C. de fideicommiss. & ista talis transit in successorem iudicantis obscurè. ita Imol. in. d. l. ab executore. ff. de appella. in prin. Et ita debet intelligi opin. Bartol. ibi. & in. l. terminato. C. de fru. & lit. expe. & ita intelligit Feli. in dict. cap. qualiter & quando. column. 14. & colum. 15. Et ita dicit esse intelligendum, quod notant Bald. & Ange. in dicta. l. ex facto. in prin. ¶ Vbi quoque dicunt, quod successores non possunt interpretari statuta condita ab alijs, antianis. de quo etiam per Abb. in dicto. capitul. ex parte. el. 3. de verbo. signifi. ¶ Idem est in iudice qui cō demnauit reum in expensis, reseruata sibi taxa
21 tione, quòd successor † potest taxare, vt tenet Bartol. in dicta. l. ab executore. versicul. quæro vtrum. in tantum hoc est verum, quòd etiam, si iudex reseruauit sibi taxationem expēsarum expresso nomine proprio, nihilominus facultas taxandi in successorem transit: quia materia nō potest concernere personam, sed dignitatem. tenet Abbas singulariter in capitulo. 1. de his quę vi. me. cau. fi. numer. 8. & idem tenet Lanfranc. de Oria. in repe. capitu. quoniam contra. de proba. in parte, expensæ. nume. 13. * Et de materia ista an si iudex potest suam vel antecessorum sententiam reuocare vel interpretari latissimè per Peregrinam, in parte sententia. q. 5. in gloss. emendari. * ¶ Sed quid de quæstione, quæ pluries euenit iudex confinauit aliquem per tem-
22 pus arbitrio † suo arbitrandum: iste iudex est mortuus, vel officium eius expirauit: an posit successor in officio relaxare cōfinia? dico quòd sic, licet de iure nulla requiratur relaxatio: quia morte ipsius iudicis, vel expiratione officij, expirant confinia. vt tenet Bald. in prooemio. forum. §. hæc autem. & latè Hippolytus. de Marsilijs in repetitione Rubric. de probationibus. numero. 251. cum sequentibus. & Felinus, in capitulo. ex literis. de constitutionib. columna duodecima, & Bal. in. l. fin. C. de contrahen. emptio. numero. 13.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex, & aliæ personæ tenentur iurare in casibus contentis in istis capitibus, & numer. 14. & an præsumatur fuisse iuratum, si officium exerceant.*

2 *Iudex non tenetur seruare statuta, quæ sibi non fuerunt tradita.*

3 *Iudex si iurauit seruare statuta, an tale iuramentum extendatur ad statuta post iuramentum condita.*

4 *Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus verisimiliter non fuit cogitatum.*

5 *Quid si in dispositione dicatur, non obstantibus statutis, an intelligatur de futuris.*

6 *Qui se obligauit ad statuta. an intelligatur obligatus ad edenda.*

7 *Publicatio bonorum intelligitur de bonis præsentibus, non de futuris.*

8 *Bannito filiofamiliàs, & eius bonis publicatis: postea patre mortuo, fiscus non venit ad bona paterna.*

9 *In publicatione bonorum, non veniunt iura conditionalia.*

10 *Iudex, qui iurat seruare statuta, intelligitur de statutis, quæ sunt in vsu: idem quando iurat seruare consuetudines, quod intelligitur de laudabilibus, & præscriptis.*

11 *Iurans seruare statuta, & non seruans, an incidat in periurium.*

12 *An statutum debeat sequi iudex, licet non sit productum in causa, vel in processu.*

13 *Legatario, an debeat edi totum testamentum.*

k En los casos. k In istis capitib⁹ cōtētis, & i. l. 1. tit. 7. lib. 1. for. ll. vbi Mōt. dicit, quòd hoc iuramētū
1 † debet fieri tam per ordinarios, quàm per iudices delegatos: & arbitros: & melius in. l. 6. tit. 4. par. 3. * Et ibi Greg. Lopez & Peregrina parte. iudex. q. 5 * Vbi ponit̄ forma iuramēti fiēda per iudices: & eandem formam ponit tex. in. l. 4. tit. 15. lib. 2. ordin. rega. quam vi. & ibi Montal. in dict. l. ordi. in gloss. in verbo, iudex ordinarius. & tex. in. l. sancimus. C. ad. l. Iuli. repet. & in. l. 4. tit. 16. lib. 2. in ordin. regali. vbi cauetur, quòd quoq; debet iurare, ꝙ nulli dedit, nec promisit

pro illo officio: aliàs sic dedit, vel promisit eo priuabitur, vt ibi. & Bar. latè in. l. Barbarius Philippus. ff. de offi. præto. nu. 1. & Plate. in. l. omnes. C. de decurio. libro. 10. vbi tenet quod qui fraude, vel ambitione, aliquam dignitatem adeptus est, illa priuari debet tāquam ambitiosa. vt in. l. 2. C. de decre. decurio. lib. 10. vt ibi per eum. * Et vi. Peregrina in parte honores vbi late: & Paris de Puteo. in tract. Sindicatus in parte iuramentum. * ¶ Quin imo anteaquam iurent, licet sint nominati, & recepti, non sunt iudices, nec habent potestatē iudicādi, vt in. d. l. ordin. & part. probatur. & vide infrà in gl. cartas. Et tenet Bal. in. c. significasti. de electi. nu. 4. vbi ait. ꝙ iuramentum debet præcedere inuestituram corporalē: & ibi ponit quoq; personas, quæ debent iurare, anteaquàm gerant officia. s. prælatus, & qui recipit insignia dignitatis, vel administrationis: vassalli, rectores ciuitatum, tabelliones, & numularij. Item milites & stipendiarij, custodes portarum, & similes. Item tutores & curatores ophanotrophij vt. C. arbi. tutel. l. fi. * Et Peregrina in. dic. verbo. iudex. 5. q. in. glo. iurabit & Bal. in. l. meminisse in fi. ff. de officio. proconsul. & lega. vbi affirmat ꝙ non dicitur successor aduenisse nisi receperit iuramentum & applicauerit se ad locum vbi decernitur sibi administratio. * Et sic quòd ille, qui petit insignia, debet præstare solita iuramēta. vt Bald. vbi suprà in fine. & vide, quæ dicam infrà in. c. 33. in glos. fi. aliàs non possunt vti iurisdictione, nisi prius iurauerint, & gesta aliàs sunt nulla. Licet Bal. & docto. in. l. Rem non nouam. C. de iudici. & ibi glo. teneant contrarium in versi. præferatur. quia Ludo. Bogoli. in secundis interpretationibus tenet contrarium: quem sequitur Nicola. Boeri. in tracta. de custodia clauium. n. 52. &. 53. tomo. 5. tracta. folio. 273. * Et syndici villarum officio syndicatus rectè vti nō possunt antequā iurauerint. tenet Bal. in. l. si vacantia. C. de bonis. vacan. lib. 10. nume. 2. Et sigillator iurat legaliter literas sigillaturus, vt late ponitur in. l. 3. tit. 20. par. 3. & vi. l. 26. ti. 9. par. 2. & ibi Gregor. Lopez vbi ponit alias personas quæ tenentur iurare, & in. l. 3. titul. 24. part. 2. & proxeta vt in. l. fi. titu. 26. part. 2. in fine. * ¶ Sed circa supradicta nota, & tene menti, quòd licet iudex, & personæ supradictæ in principio officij debent iurare, aliàs non possunt officium exercere: tamen si aliquis eorum est in officio & illud exercet, præsumitur præstitisse iuramētum istud, ex quo reperitur in possessione officij. Tenet singulariter Bald. loquendo in tabellione in capitulo ad audientiam. de præscript. numero. 4. ad quod dicit, quòd faciunt notata in. l. quædam. §. numularios. ff. de eden. * Et facit. d. l. 26. tit. 9. part. 2. in fine, vbi iuramento facto quis inuestitur, & ibi Grego. Lopez inquit ꝙ si intrarent officium non præstito iuramento sunt expellendi & puniēdi, quia malo ordine intrauerūt allegando Bal. in. §. vassalli nostro de pace constan. subdit tamen ibi illud quod dixit in. d. c. ad audientiam, ꝙ in dubio ex quo sunt in possessione cōsulatus præsumitur Canonicus ingressus & omnia solenniter acta. * ¶ Vltra ibi dicta dic

de suso contenidos. Y q̃ hagays juramēto en los casos [k] que mandamos que se

2 quòd nō tenetur iurare nec custodire statuta, † quæ sibi non fuerint tradita: nec tenetur ad sta
3 tuta post tale iuramentum condita. † vt tenet Ange. in authentica de consuli. & in authentic. demanda. princi. & Innoc. in capit. pe. de constitu. & tenet Paris de Put. in tracta. syndicat. in parte, sequitur. numero. 5. folio. 29. in libro portatil. ¶ Barto. tamen. in. l. si stipulatus. §. cùm stipulamur. ff. de verbor. obligatio. numer. 3. licet non allegetur per dict. Pari. de Put. examinat. si potestas tenetur seruare statuta postea facta. Et dicit, quòd si promisit seruare statuta, intelligitur de futuris, si modicum præiudicat iuranti. ¶ Sed si multum præiudicium affert, tunc ad futura non porrigitur argumen. in. l. prima. C. qui res pigno. obliga. pos. Nec videtur obstare tex. in capitul. pe. de iure iurand. vbi videbatur contrarium: quia ibi iurauit seruare edita, & sic ad iam edita se restringit, & non ad postea edenda, & hoc potest esse, quia non dedet ex-
4 tendi iuramentum † ad ea, de quibus non fuit verisimiliter cogitatum: & quæ postea accidunt, non fuit cogitatum, vnde nō potuit post modum ex nudo consensu extendere iuramentum ad edenda, vel nouiter edita: quia vt iuramentum extendatur, est odiosum. & periculosum. vt Hostien. in cap. clericus. de iur. iuran. & quia iuramentum est stricti iuris, & non debet extendi de facili propter periculum periurij. Et Abb. ibi. numero. 2. transit cum opin. Bartol. & dicit dictam distin. esse notandam. & Alexan. in dict. §. cùm stipulamur, num. 4. quoque sequitur distin. Bartol. & Ioann. de Imola. ibi. ¶ Et Alexan. ibi. nume. 5. ponit. Quòd si in
5 aliqua dispositione † dictum sit, non obstantibus statutis: an intelligatur de futuris. ¶ Et dictam

ctam distin. Bartol. sequitur ibi Ias. numero. 12.
concordando Paul. de Castro. & Cuma. qui te-
nent contrarium, dicendo, quòd virtute iuramē
ti indistinctè potestas tenetur seruare statuta,
etiam postea edita: quia ratione officij eadē est
ratio in futu-
ris, quæ in prę
teritis: quia re
spōsum datur
ibi p eū. Quia
aliud est quærere, an potestas ratione officij te-
neatur seruare statuta, etiam postea edita: & di-
cit quod sic, & ita procedit fundamentum mo
dernorum. ¶ Aliud est quærere, an iuramētum
extēdatur ad statuta postea edita, & non extē-
ditur, & in hoc loquitur decisio Barto. Quæ re
sponsio Iaso. mihi videtur vera: & sic debet in-
telligi dictum Pari. de Put. vbi suprà, qui indi-
stinctè loquitur, ꝙ ratione iuramenti non tene
tur obseruare statuta postea edita. Idem tenet.
Abb. in consilio. 51. in. 2. parte consiliorum, ver
sicul. sed his. vbi ait, ꝙ si quis se obligauit indi-
stinctè ad statuta, & est res grauis præiudicij;
6 nō intelligitur † de statutis edendis in futurū,
sed solùm de editis, & existentibus tēpore obli-
gationis per dict. theoricam Bart. in dict. l. stipu
latus. §. cùm stipulamur. & dicit, ꝙ facit in simi-
li tex. in. l. si mandauero. §. is cuius. ff. mandati.
7 vbi habetur, ꝙ publicatio † bonorum simplici-
ter facta, intelligitur de bonis præsentibus, non
autem de acquirendis in futurum. & cōcordat.
tex. in capitul. felicis. §. verum. de pœni. lib. 6. Et
istam dicit esse cōmunē Ias. in. d. §. cum stipula-
mur. nu. 6. vbi multa iura allegat, licèt non alle-
get. d. Abb. in. d. consilio. ¶ Et ex hoc infert, ꝙ
filiofamiliàs banni tenet, & bonis eius publica-
8 tis † patre postea mortuo, fiscus nō venit ad bo
na paterna, quatenus sit legitima filij, nec pro
alimētis filij. Vt Paul. de Castr. consilio. 30. aliàs
est. 213. in nouis. ¶ Et quoq; facta publicatione
9 iura cōditionalia † nō transeunt in fiscum. glo.
est notabil. in. l. non ad ea. ff. de conditio. & de-
monstra. quam Bar. multùm commendat in. l.
quod traditum. ad finem. ff. eo. & Alexā. in. l. 3.
§. pe. ff. quodquisq; iuri. secundū Ias. in. d. §. cum
stipulamur. qui alia iura allegat, vbi de materia,
An verba præsentia trahantur ad futura: & po-
nit circa hoc alias quæstiones singulares. ¶ Cir-
10 ca prædicta nota, † quòd si iudex iurauit serua-
re statuta, intelligit de statutis, quæ sunt in vsu,
non de illis, quæ sunt sublata consuetudine, &
sic ꝙ non sunt in vsu. vt in. l. 2. §. sed quia. C. de
veteri iur. enucle. & tenet Paris de Put. in tract.
synd. ca. in verbo, statutum. fo. 247. in libro por

haga sobre la guarda de cada vno dellos los quales son estos que se siguen.

tatil. num. 4. ¶ Et facit, quod tenet Angel. in. l.
omnes populi. ff. de iusti. & iure. in fine. vbi ait,
ꝙ qui iurat seruare statuta, & cōsuetudines, om
nino tenetur seruare, nisi laudabiles, & præscri-
ptas. vt Innoc. in. ca. dilecti. de maior. & obedi.
¶ Attamēlicet
iudex iuret sta
tuta seruare, &
non seruet, li-
cet incidat in
11 periurium † non tamē officium perdit, nisi de
ponatur. vt in. l. fin. C. ad. l. Iuli. repet. Et dictus
Paris de Put. vbi suprà, & ibi ponit quid faciet
iudex, si in eodem volumine statutorum sint
statuta contraria. & est glo. in. c. vt officium. de
hæreticis. in. 6. in verbo, duabus. ¶ Ibi quoq; Pa
ris de Put. in. d. versi. statutum. ponit, An iudex
12 de necessitate teneatur sequi † statutum, licet
non sit in causa productum? & dicit ꝙ sic: secus
in consuetudine non scripta: quia illa indiget
probatio & onus probandi in causa ciuili, non
pertinet ad iudicē. vt Bal. in. l. 1. C. vt qui desint
aduoca. Quod limita habere locum, quādo illa
statuta essent extrauagātia, non posita in volu-
mine statutorum, vt in archiuo publico: qa sunt
alleganda, & producenda. vt Bartol. in. l. omnes
populi. ff. de iusti. & iure. fina. colum. num. 67.
vbi Barto. tenet, quòd si litigo in vna ciuitate, &
volo fundare intentionem meam ex statuto al
terius ciuitatis, debeo illud statutum produce-
re. ¶ Aut volo fundare intentionem meam ex
statuto eiusdem ciuitatis, & sunt statuta publi-
cè nota in volumine statutorum inserta, & illa
non oportet produci. Aut sunt statuta non sic
publicè nota, & illa debent produci cum quis
possit ipsa probabiliter ignorare, sicut est in
consuetudine. Et hoc dictum Bartol. sequitur
Abb. in capitulo, pastoralis. de fide instrumen
to. final. columna. numero. 2. & idem sequitur
Abb. in capitu. primo de probatio. in fine. ¶ In
casu in quo quis tenetur edere statutum, non
est necesse, quòd edat totum volumen statuto-
rum, sed satis est edere illud, quod facit ad mate
riam, de qua agitur vt tenet Abb. in capitulo
cùm cōtingat. de fide instrumen. nume. 2. Ta-
men Pau. de Cast. & Barto. in. l. inciuile. ff. de le
gi. tenent. quòd si quis in sua causa producit sta
tutum alterius loci, debet producere totum sta
tutū à capite vsque ad finem, & etiā procemiū,
si materia requirit: quia solet dari intellectū se-
quentibus. Et idem tenet Alex. in rubrica. ff. de
noui oper. nūtia. nu. 35. qui dicit idem esse in in
strumento, & priuilegio. ¶ Ibi quoq; dicit idem
esse in legatario: quia nō debet edi totum testa-
men-

13 mentum, sed solum particula, † quæ pertinet legatario. Idẽ tenet Cy. & Ias. in l. si. C. de prec. Impe. offere. & tex. l. 112. ti. 18. par. 3 & text. in l. 5. tit. 2. par. 6. & Ang. late in consi. 164. de quo per Alex. in d. ru. & per addi. Pau. de Cast. in d. l. inciuile. ¶ Et quia in prin. istius glo. dixi de iu
14 rament. iudicum, † & latè ponit dict. l. 4. tit. 15. lib. 2. in ordi. regali. & l. 6. titu. 4. part. 3. & text. in l. rem non nouam. C. de iudi. cum authentica, hodie iurant. C. eodem titulo. sed inquãtum dict. l. par. & ordina. tenent, quòd tale iuramentum debet recipere Rex ex iudicibus antequã exerceant officium, hoc non est in vsu. Sed concilia ciuitatum hoc iuramentum recipiũt ex iussione regis, vt patet in prouisionibus officiorũ, ibi. *Estando juntos en vuestro consejo, cabildo, o ayuntamiẽto segun que lo aueys de vso, & costumbre, recibades del dicho fulano el juramento, y solennidad, y que en tal caso se acostũbra a hazer: el qual por el hecho, le recibades, y tengades por nuestro Corregidor.* Et hæc practica prouenit ex d. l. 4. ibi. *o aquel a quien nos le mandaremos tomar.* Et est textus expressus in capit. fina. in capitibus iudicum syndicatus, ibi, *lo hagays, y en el consejo de la ciudad.* ¶ Quoque illa forma iuramenti, contenta in d. l. par. in omnibus non seruatur, sed tantũmodo iurant iudices seruare seruitium Dei, & Regis, & bonum Reipublicæ custodire, & seruare leges, & statuta. Quod intelligitur de honestis, per capitulum final. de iur. iurand. in 6. & Paul. de Castro in dicta. l. rem non nouam. numero. 2. ¶ Et quod faciant iustitiam æqualiter, sine acceptione personarum: & eam definiet secundum ius, vt pertinet ad bonum & æquum iudicem: & vltra modum partes non grauentur laboribus, & expensis. vt in capitulo, finem litibus. de dolo & contu. Et quod secreta concilij non reuelabit. & tenet Paris de Puteo in d. tracta. syndicatus in parte, iustitia. §. iuramentum. fol. 139. in principio. vbi dicit, quòd officialis antequam officiũ recipiat, debet iurare in manibus Regis, & eo absente, coram Metropolitano, vel episcopo, & Primate ciuitatis de bene gerendo: quia in tali iureiurando administratio accipitur, vt in dict. §. necessitatem. In authentica. vt iudic. sine quo quo suffrag. Et si non facit istud iuramentũ, non potest officium exercere: & si exercet sine dicto iuramento, tenetur ad eandem pœnam, ad quam teneretur is, qui propria authoritate officium sibi vsurpat, & sic pœnam criminis lesæ maiestatis. vt in l. 3. ff. ad. l. Iuli. maiestat. secundum Lucam de Penn. in l. vnicuique. C. de proxim. sacro. scrinio. lib. 10. quod est notan. secundum dictum Pari. de Pute. vbi supra ¶ Et postquam iudex semel iurauit iudicare secundum iustitiam, non tenetur vlterius iurare: & idem dic in aduocatis, secundum Lucam de Penn. in l. si quæ. C. de vendendis rebus ciuitat. lib. 11. fi. col. ¶ Tene quoq;, quòd talis iudex debet habere duos sales, alterum sapientiæ, ne sit insipidus: alterum rectæ conscientiæ, ne sit diabolus. vt in capitulo, cum æterni tribunal. de re iudicat. in 6. & Iaso. in dicta. l. rem non nouam. C. de iudi. in principio.

PROOEMII FINIS.

PRÆTORVM CAPITA SEQVVNTVR.

Prætorum.

SVMMARIVM.

1 POTESTAS constituendi magistratum ad iustitiam exercendam, ad principem tantum pertinet, vel ad alium à principe potestatem habentem.

Et non pertinet ad populū, nec ad ciuitatem. numero. 13.

2 Rex, qui non recognoscit superiorem, fundat intentionem in regno suo quoad iurisdictionem. numero. 13. & quid in alijs dominis numer. sequenti.

Deficiente correctore & prætore, seu expirante, ciuitas non potest cognoscere de causis. sed ipse. ius dicit vsq; in aduentum successoris.

3 Princeps non potest concedere suam supremam iurisdictionem.

Appellare potest libere à dominis locorum per vassallos suos ad regem, & domini tenentur appellationi deferre sub pœna ibi.

4 Potestas magistratum ad iustitiam exercendam transmittitur ad filios Principis, Ducum, & Baronum, si ex priuilegio habent à principe.

5 Deputatus ab alio, quàm à principe, si iurisdictionem gerit, pro infecto debet haberi, quicquid fecerit.

6 Qui gerit se pro iudice, cùm non sit, in crimen læsæ maiestatis incurrit. & in crimen falsi.

An si iudex exercet iurisdictionem contentiosam extra territorium, puniatur.

7 Iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, papa concedit.

Consuetudo quoque iurisdictionem concedit.

8 Præscriptio dat iurisdictionem.

9 Præscriptio, & priuilegium æquiparantur.

10 Sententia, & præscriptio æquiparantur.

11 Iurisdictio suprema Regis, vel Papæ, non potest præscribi, nec vtilis iurisdictio exclusiua.

12 Quod non appelletur ad Papam, seu ad principem præscribi non potest.

Sed bene potest præscribi, quod non appelletur ab episcopo ad Archiepiscopum.

14 Rex habet fundatam intentionem quoad ciuitates, & loca intra regni limites constituta, & quoad supremam dignitatem ius reddendi: secus est quoad res singulares regni, in vico, vel castro existentes.

Idem dic de Baronibus.

15 Dominus districtus, non est dominus bonorum infra limites existentium.

16 Omnia dicuntur principis, quoad protectionem.

17 Regalia, nullus priuatus potest rationabiliter possidere.

18 An qui habet regalia in terris regni, aut demanalia in terris Baronum, & Comitum, potest cogi ostendere titulum suæ possessionis, adeò quod nisi ostendat, licitè potest cogi ad restitutionem eorum.

19 Qui non habet potestatem regiam iudicandi, frustra iudicat, & per eum gesta non valent: quæ exceptio semper potest opponi.

20 An rescriptum falsum tribuat iurisdictionem.

21 Obediendum est prælato minus iniusto, qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat authoritas superioris.

22 Tabellio, qui est penitus falsus, debet puniri pœna mortis. Secus si fuit creatus notarius à principe, & creatio fuerit inualida.

23 Indulgentiæ concessæ à prælato penitus falso, qui putabatur verus, non minus operantur ad salutem animarum, quàm si essent concessæ à prælato vero.

Nuestros.

Prætorum.

PRimeramēte mandamos, que todos los que ouieren de yr a qualesquier ciudades villas, o prouincias, o merindades, o partidos đ nuestros Reynos por nuestros[a]

a NVestros. a Exista.l. tene, ꝙ potestas cōstituendi magistratū, ad iustitiā exercendam, pertinet tantùm ad princi

1 pem.† est similis text. in titu. quæ sint Rega. in vsi. feud. circa medium. & in. l.1.§. optamus. C. de offi. præfe. cū. l. sequenti, circa principiū. & in. l. pe. ff. ad. l. Iuliam. amb. & Ias. in. l.1. in princi. ff. de officio eius. & tenet Restau. Casta. in tracta. de Imperatore. q.118. tomo.5. tract. fol.71. ver.17. Quę iura de iurisdictione ordinaria loquunt: & de nostro iure regio, est tex. in. l.1. ti.1. li.3. in ordi. regali. & in. l.2. tit.4. par.3. vbi tenet, ꝙ solus princeps cōstituit iudicē ordinariū, vel alius habēs à principe potestatē. Et tenet Alexan. in. l.1. ff. de iuri. omn. iudi. n.35. ver. vnde dicit Bal. vbi ait, ꝙ oīs iurisdictio est Imperatoris, & ipse est, q iurisdictionē tribuit, magistratū creando, vel cōfirmādo, vel prestādo authoritatē creādi, vel cōfirmādi. allegādo Bal. in. c.1.§. ad hęc. de pace iura. firma. in vsi. feu. 1. col. per illū tex. & per. §. iudices. & noster Montal. in. l.5. tit.11. lib.2. for. ll. in gl. 1. in prin. col.2. & tex. in. l.4. tit.1. lib.2. in ordi. Regali. & in. l.1. tit.1. lib.2. eo. lib. ¶ Et sic, quòd apud Regē est iurisdictio, & non apud populū: quia nulla iurisdictio est apud populū, vel apud aliquā vniuersitatem, seu ciuitatem. vt tenet Innoc. in. c. cū accessissent. de consti. ver. & est notandū. & Bal. in. c.1. si de inuestitu. inter. domi. & vassal. lis oria. in vsi. feu. ver. nota mirabiliter. & Guido papa singula. 567. in fine. ¶ Quia populi transtulerūt in regē iurisdicti. tex. in. l.1. ff. de cōsti. prin. Bar. Alex. & Ias. latè in. l.1. ff. de iuris. omn. iud. in fin. Barb. in rub. de offi. or.4. co. Bal. in. c. bonæ. el.2. de postul. præla.4. co. versi. sed nunquid præscribenda. ¶ Et Rex habet de

2 iure fundatā† intētionē suā in iurisdictiōe. tenet l.9. ti.14. lib.3. in or. regali. & Guido papa sing. 661. §. quid. & singulari. 823. §. omnia. & in cōsilio. 88. & Ioan. faber. in. l. cūctos populos. C. de summa Tri. & fide catho. Bar. in. l.1. §. cū vrbē. ff. de offi. præ. vrb. & Montal. in glo. ordin. Rega. in parte, prescribere cōtra regē. 1. co. vbi si nō recognoscit superiorē in suo regno de iure cōmuni quoad iurisdictionem, siue quoad ius reddendi, & vsum gladij exercendi, fundat intētionem suā in toto regno.* Et. l.2. tit.1. parti.2. quasi in fin. sed non est dominus singulorum, vt ibi. & in. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. Sed bene habet suam intentionem, fundatam quoad dominium ciuitatum, villarum & castrorum regni. vt Grego. Lopez in. l.1. titul.18. par.2. etiā si ab alio posideantur vt ibi.* Et quid in alijs infrà dicetur. ¶ Et sic. ꝙ vniuersitas, vel ciuitas, deficiēte, vel expirāte correctore seu pretore, non pōt cognoscere de causis, nec constituere iudicem, qui de eis cognoscat, quia non habet iurisdictionē: sed si officium correctoris expirauit, talis corrector per se, & per suos officiales debet exercere iurisdictionē vsq; in aduentu successoris. vt in. l. meminisse. ff. de officio procōsulis & lega. & ibi Bar. & doct. & dicetur infrà in. c.5, in glo *suspendidos.* in nu.6. ¶ Tamen princeps† priuato non

3 pōt cōcedere suā supremā. iurisdictionē. vt Bar. in. l. ꝓhibere. §. planè. ff. quæ. vi. aut. clā, & Bal. in. l.1. §. in initio. ff. de of. præfe. vrb. n.6. ¶ Quia Imperator, seu Rex, nō pōt donare claues Imperij, seu regni: nec pōt viscera Imperij euiscerare, quia esset homicida suę dignitatis. vt. ff. de vsuc. pro emp. l. cū fundū. §. si tutor. prout tenet Bal. in. c. licet causam. de ꝓbati. n.7. nec ea; quę sunt sibi reseruata, prout tenet Restau. Castal. in dic. tract. de Imperatore. q.110. tomo.5. tra. fol.71. vbi quoq; ponit casus, q sunt principi reseruati. ¶ Francisc. de Aret. in rub. ff. de verb. obli. col.3. quoq; dicit, ꝙ Imperator nō possit renuntiare suo exercitio ī manib' habētis dominiū directū in præiudiciū successorū, quibus post mortē ei' debet deferri Imperiū. per tex. in. c.1. in fine de valua. decrepit. ætat. in vsi. feu.* Et vi. tex. in. l.4. tit.26. par.2. & l.17. tit.1. lib.6. ordi. & Greg. Lopez in. d. l. par. allegādo Bal. vbi nec per contractū, nec alio mō pōt princeps regalia concedere in preiudiciū successorū: & sicut nō pōt iura eorū subuertere, ita nec minuere: qđ ꝓcedit etiam in minima alienatiōe regaliū: ꝙ intelligo in perpetuū. sec' ad vitā regis cōcedētis vt ī. d. l. par. & ordi.* ¶ Et ideo dicit Ang. in. l. vsuca. ff. de vsuc. ꝙ cōtra regē, & Imperiū, & ecclesiā Romanā super reseruatis ecclesiæ, vel Imperio in signū culminis, aut priuilegij prælationis nō currit præscripti. vt Ioā. And. in. c.1. de cleri. ęgrot. lib.6. & vide

nota q etiam si expiret officium correctoris talis corrector debet per se exercere jurisditionem usq ad aduentum successoris

vide infrà.n.11.¶Attamē talē ordina.iure principis vel suo beneficio vniuersaliter quis exercere potest iurisdictionē.vt in.l.more maiorū.ff.de iuri.om.iudi.cū.l.sequēti.& tex.in.l.1.tit.15.lib.2.in ordina.regali.Montal.in.l.1.tit.7.foro.l.lib.1.in gl.1.vbi quoq; vide,quis pōt cōstituere iudicē, & iurisdictionē dare.¶Et quia suprà dixi, ꝙ Rex fundat intētionē suā in iurisdictione.Idē dic in iurisdictione dominorū,ducū, Marchionū.& Comitū. & aliorum: quia quilibet, qui habet territoriū limitatū ab antiquo, habet fundatā intētionē de iure cōi infra metas eiusdē ad exercēdū in qualibet parte ius, qđ in toto vniuersali exercet. vt in.l. si pupill⁹.§.territoriū.ff.de verbo.signifi.& tenet Ioan. faber in d.l.1.C.de summa tri. & fi. catho.col.3.ver. sed tu pone.vbi quoq; dicit, ꝙ imo oīa cēsentur teneri à domino territorij.vt Specul.in ti.de loca.§.nūc aliqua.ver.86.&videtur quasi expressum in.c.quo iure.86.distin. & in.§.fi. quib.mo.feu.amitta.& tenet Guido pa.in singula.661.§.quicquid.& vide tex.in. c. cum personæ. de priuile. in.6.& in.c.omnes basilicæ.16.q.7. & vide eundē Guido.sing.823.&Bar.in.l.1.ff.de offic.præ.vr.& per gl.in.l.quicūque.C.de fundis limitro.lib.11.in.gl.2.per Innoc.in.c.ex literis.de iur.patro.& Guid.pa.cōsilio.88.n.1.& Bar.in.d.l.1.§.vrbē.nu.5.&.9.¶Appellationes tamē eorū ad principē pertinēt.vt est tex.singula.in.l.9.tit.4.par.5.¶Et an de iudicibus positis in dictis villis, & locis per ipsorū dominos, appelletur ad regē vel ad dominos ipsorū:vide quę tāgam in.c.38.infrà.eo.Licet ibi,& hic sup hac parte, & quęst. nullā med:ā sententiā intendo proferre, sed ad maiestatē regiā relinquo,siue remitto, vt suum velle faciat ad cōmodū suorū regnorū, & subditorū.¶Attamen libere pōt appellari à dominis locorū per suos vassallos ad regē,vel ad suos prętores:& dicti domini locorū tenētur appellationi deferre,& appellātes non impedire: nec aliquod dānū in personis, seu bonis inferāt, quia Rex sub sua protectiōe suscipit.vt in.l.14.&.15 ti.16.lib.3.in ordin.regali.&in.l.1.ti.1.eo.lib.& tex.sing.in.l.7.tit.4.lib. 2. in eisdē ordi. & per.l. Guadalajaræ,quā ponā ad literā,quia nō est impressoribus tradita.in.d.c.38.infrà.eo.vbi ponūtur pœnæ cōtra contrariū faciētes:quę cōfirmatur per regē Ioānē secūdū Pinciæ, seu Vallisoleti,anno.1442.petitione.33.*Et vi.l.22.titu.13.partit.2.& ibi Gregor.Lopez in glo. *o le embargassen*:quinimo non valet homagium, seu pactū factū cū iudice, vel cū alio qui tenet eum captū ne appellet ad regem, nec querelā de eo faciat text.in.l.17.ti.26,par.2.quē vi.*¶Licet de iure cōi graui⁹ puniūtur:quia Comites, Duces, & Barones iura Regis & superioris vsurpare nō tenētur,nec prohibere vassallos appellare,seu reclamare ad regiā curiā de eorum patratis in eos criminib⁹:aliàs in crimē læsæ maiestatis incidūt vt tenet Lucas de pē. in.l.si quis post hāc. C. vt nemo ad suū patroci.lib.11.col.8.& vide Mōt. in gl.ordi.in parte,appellatio.ver. appellari potest liberè à dominis locorum. ¶Et ibi vide, an habeat locū cùm appellatur in locis ecclesiæ tēporalis iurisdictionis.subiectis.& tex.in.ca.Romana.§.debet.de appel.in.6. & in c. si duobus.eo.ti.&.c.ꝙ clericus.de foro cōpetē. ¶Et quid erit in locis subiectis monasterio, vel ordini religiosorum, cùm ecclesia per omnia vēdicet sibi iura principū in terris sibi subiectis quoad tēporalē iurisdictionē.vide gl.in.c.2.de delictis puero. & Calde.cōsi.18.Bal.in additio.ad Specu.in tit. de appel.col.18.ver.quidā episcop⁹ dux. ¶Sed tu vide pragmaticā.9.in libr. pragma.vbi cauetur, ꝙ prælati abbates, & ecclesiæ cathedrales, quæ habēt tēporalē iurisdictionē, si ab eis fuerit appellatū,deferāt appellationē ad regē in tēporalib⁹,nec cōtra laicos super eisdē causis procedāt per cēsurā ecclesiasticā,cū qua pragmatica cōcordat Archi.Florē.in.3.par.ti.24.c.75.in prin.& in fine:dicēdo.ꝙ excōmunicare nō pōt prælatus eos,in quibus habet iurisdictionē temporalē secūdū Hosti.in.c.dilectus.de officio ordi.nisi habeat hoc ex priuilegio speciali vel cōsuetudine,quæ dat etiā iurisdictionē: quæ consuetudo iam sublata est per dictā pragmaticā. *Et est tex.in.d.c.Romana.§.debet de appellatio in.6.& ꝙ ibi notat:& idē tenet Alb. in auth. statuimus. C. de episco.& cleri.nu. 6.inquiens, ꝙ in tēporalibus ab episcopo appellatur ad regē:& idē tenet Greg.Lopez.in.l.7.tit.9.part.1. in gl.*otros prelados*.*¶Et facit, qđ tenet.Bal.in.c. solite.de maiori.& obedi. in princ.vbi ait, ꝙ ab episcopo appellatur ad regē in ijs,quæ episcop⁹ tenet sub rege,& eius recto dominio:& decretū in cōtrariū,esset quædā tyrānia. ¶Et nō solùm iurisdictio,& potestas cōstituēdi magistratum
4 pertinet ad principē : verū etiā talis potestas † trāsmittitur ad filios principū,ducū,& Baronū. vt Bal.in.l.1.C.de emācip.lib.col. 9.& in.l.mādatū.col.3.C.māda.& Bertachi.in tract. gabella.in.1.parte.nu.34.ver.& adde,tomo. 6. tract. fol.51.si habeāt ex priuilegio:aliàs etiā minima iurisdictio non pōt, nisi authoritate principis cōcedi,mediata,vel immediata,tenet. glo. Montal.in.l.2.tit.4.par.3.in prin.vbi per eu de materia.¶Aliàs si quis ab alio deputat⁹,ordinariā gerat iurisdictionem, quicquid fecerit, pro infecto

5 cto † debet haberi, nec necessitas imponitur appellādi ab eius sentētia: vt in. l. 1. C. qui pro sua iuris. & in. l. cùm prætor. §. iudicis. ff. de iudic. & in. l. vnica. C. vt omnes iudic. tam ciuiles quàm crimi. & tenet noster Montal. in. d. glo. ordi. regal. in parte, iudicem ordinarium. vbi quoque est text. in. l. 1. tit. 15. li. 2. in eisd. ordina. ¶ Quia si potestatem à principe non habet iudicandi, si
6 gerit se pro iudice, cùm non sit, incurrit † in crimine læsæ maiestatis, si iurisdictionem exercet dolo malo, sciens potestatem non habere. vt in l. duodecim tabularum. in fine. ff. ad. l. Iuliā maiestatis. & crimine falsi, est reus. vt in. l. qui nomine. ff. de fals. & in. l. maiorem. C. eodem. & idem tenet Franciscus Luca. in tracta. de fisco. in parte, de crimine læsæ maiestatis. ver. Item cum priuatis. numer. 9. in. 6. tomo tracta. folio. 11. & Mōtal. vbi suprà. Et idem tenet Angel. in expresso. in. d. l. duodecim tabularum. vbi asserens se magistratum, qui non est, incidit in maiestatem, & tenetur etiam crimine falsi. vt in. l. eos. ff. eo. Et probatur in. cap. 5. infrà eod. ibi. *que otros no los tengan, ni vsen dellos*. & tex. in. l. omnes stationarij. C. de cohartali. lib. 12. & tenet Ioan. de Plat. in. l. viros. C. de diuersis offi. & apari. iudi. eo. lib. Et vide Guido. pa. decisione. 423. vbi quoq; dicit, quòd est crimen læsæ maiestatis, cū ipse ad illam processerit, eiusq; priuata authoritate: cuius pœna est vltimum supplicium, & cōfiscatio omnium bonorum. iuxta. l. quisquis. C. ad. l. Iul. maiesta. ¶ Sed quid. si aliquis iudex extra suum territorium exercet iurisdictionē contētiosam, an delinquat, & puniatur? videtur ꝙ sic, prout tenet dictus Guid. pap. in. d. deci. 423. vbi ait, ꝙ licet quis habeat iurisdictionem, non debet eam extendere, vel exercere vltra terminos eiusdem, aliàs capite punitur. per text. in. l. si. C. de apparito. commit. orie. lib. 12. quinimo videtur multipharia m deliquisse. s. in. l. Iulia. de vi. publica. & in. l. Iulia. de ambitu. Nā etiam qui cū iusto ti. regnat. terminos suæ iurisdictionis, Imperij, aut potestatis debite in suos subditos excedens, in prædicta crimina incidisse cēsetur. vt Bar. in tracta. de tyrannia. q. 9. quantò ergo magis hęc verificātur in eo, qui talia exercet in nō subditos? ¶ Attamen licet dictus Guido pap. hoc teneat, suus additionator ibi tenet, ꝙ in isto casu non incidit in læsæ maiestatis crimine prædicta faciendo: cum nō intendebat occupare dominiū, vel iurisdictionem, aut Imperium mixtum vel merum regis. vt tenet Lonzi. in cōsilio. 22. ¶ Vide tu. l. 17. titul. 1. li. 1. foroiuzgo. vbi in ista materia est sing. lex. vbi dicit, quòd iudex, qui iudicabit in iurisdictione aliena, vel capit aliquem, soluat vnam libram auri illi, cui damnum fecit: & suus Saion, qui est Algazell⁹, si aliquid ex suo iussu fecit, dentur ei, siue imponantur centum flagella publicè. ¶ Aliā pœnam ponit. l. 7. tit. 7. lib. 1. for. ll. sed melius punitur per. l. 7. titul. 4. parti. 3. vbi tenet, quòd iudices extra territorium neminem capiant, nec compellant, nec iudicent: aliàs iudicatum nō valet, & pignora eorum mandato capta, cum pœna dupli restituant, & si iniustitiam fecerint, patiētur similitudinem supplicij: & vltra hoc tenētur iniuriarum. vt in capit. ex parte. de verbor. signifi. & ibi Innocen. & tenet. Paris de pute. in tracta. syndica. in parte, si iudex processit. folio. 68. Et vide Bald. Angel. & Paul. de Castro. in. l. sicuti. §. Aristo. ff. si seruit. vendi. & Bald. in. l. nō est. quod metus. cau. in. 3. lectura. column. 2. vbi de materia per doctores. & Hippoly. de Marsi. in. l. extra territorium. ff. de iur. omni. iudi. nu. 3 & 4. *. Et vi. peregrina. in parte captio. ī gl. cap. vbi dicit, ꝙ si familia potestatis capit. bānitum extra districtum, debet relaxari, quia captus nō legitime, non enim potest capere delinquētem in alieno territorio iure publico, idest tanquam persona publica, cū ibi sit redacta ad instar priuati: & ideo tradita forma est à iure ꝙ scribat iudici territorij in quo est capiendus vt eum capiat & remittat. vt ibi. & vi. quę dixi, infrà. in. c. 27. in glo. *entregen*: tamen si iudex contra sic illicite captum formauit processum, vel fecit executionem, valet & tenet ꝙ factum est, si appellatum nō sit. Tamen iudex territorij in quo captus pōt suā iurisdictionē vlcisci de quibus per Bal. in. l. requirendi. C. de seru. fugi. col. 2. prout tenet Peregri. vbi suprà, & dixi in. c. 3. infrà ī gl. iurisdict. in princ. & debet relaxari, etiā si capt⁹ sit eum insequendo incidat in iurisdictionē alterius vel territoriū, vt tenet Iaso. in. l. fi. ff. de iur. om. iud. col. 1. & ibi Hippoly. de Mar. nu. 4. & 5 & Bal. in. c. olim de dolo & contuma. in fine de quo latè per Iaco. de Bello Viso. in sua pra. tit. de fuga reorū. nu. 4. & Paris de Pute. in tract. sindica. in parte si iudex ꝓcesit, fol. 68. & Doctor Ant. Gomez contēporaneus me⁹ in suo opere delictorū in titu. de custo. reorū. nu. 5. per quod credo verum esse ꝙ ait Ange. in. l. si quis. C. vbi quis Curia. vel coharta. vbi affirmat, ꝙ debitor pōt capi à creditore, si fugit si est in eadē prouincia & iurisdictione, secus si in alia: quia cū iudex hoc nō posit in alia capere, ita neque pars priuata. Sed si de facto pars capiat debitorem in alieno territorio seu iurisdictione, debet statim pręsentari coram iudice illius territorij. argum. eorum quæ dixi, loquendo in clerico capto à iudice

dice seculari, infrà in c. 47. in gl. *o clerigo*. nu. 4.* ¶ Vnum tamen nota, quòd inuadentes territorium alterius, possunt condemnari per magistratum illius territorij, & non per alium: quia priuatus non condemnat priuatum. tenet Bal. in c. sicut. de iure iuran. nu. 9. ¶ Quoq; talis iurisdictio non solum per regem, verùm etiam
7 per † Papam potest concedi, & dari dictam ordinariam vel delegatam, ordinando episcopum. ¶ Et quoque lex scripta, & consensus vniuersitatis, & cõsuetudo, potest dare iurisdictionem. vt ponit glo. in l. & quia. ff. de iuris. omni. iudi. & ibi Bar. & Docto. qui legit eam, iuncta. l. more maiorum. & per Montal. in d. l. 1. tit. 7. & per Innoc. in c. cùm ab ecclesiarum. de offici. ordin. Tamen Bartol. in dic. l. more. num. 9. intelligit de consuetudine illius populi, qui possit illam iurisdictionem dare, expressè statuendo. ¶ Bar. ibi quoque ponit, an quis vti possit iurisdictione, quam præscribit, & sic, quod pręscriptio det
8 † iurisdictionem vide Barto in consi. 189. & Innocé. in cap. cùm dilectus. de capel. monacho. & Bar. in l. si. ff. vti possi. & late & remissiuè per Bertachi. de Firmi. in suo reperto. in parte, iurisdictio. versi. 173. ¶ Et quia hoc est determinatũ de nostro iure regio per l. 6. tit. 13. lib. 3. ordin. rega. vbi ponitur forma præscribẽdi iurisdictionem ciuilem & criminalem, non est necesse de iure communi examinare: quia ad literam. d. l. ordina. seruatur. Et vide Montal. in gloss. illius. l. in parte, præscriptio. & in l. 5. titulo. 11. for. ll. lib. 2. in gloss. 1. in. 2. colum. & aliquid per text. in l. 6. tit. 29. part. 3. & singulariter per Pala. Ru. in cap. per vestras. §. 1. de dona. inter vir. & vxo. versi. sed pulchra dubitatio. nume. 26. & 33. fol. 82. & Innoc. in capit. nouit. de iudi. Archidi. in capitul. conquestus. in fine. 9. quæstio. 3. glos. in capitul. cùm quidam. de exceptio. lib. 6. & latè Bald. in repeti. l. primæ. C. de emancipa. liberorum. ¶ Sed nolo omittere vnum singul. intelle. ad supradicta, quia licet sit verum, quòd in præscribenda iurisdictione, vel in præscribẽdis alijs iuribus regni aliquando requiratur tempus centum annorum, prout cauetur in d. lege ordina. & in iuribus similibus: procedit, quando directè præscribitur contra regem. secus si contra aliũ inferiorem, cui Rex iurisdictionem, vel alia iura concessit, vel ex præscriptione, vel quouis alio modo sibi quæsiuit: nam cõtra eum sufficit tempus decem annorum cum titulo, vel triginta sine titulo. Ita voluit Bartol. in. l. si publicanus. §. fina. ff. de publica. & vectiga. refert & sequitur Abb. in cap. super quibusdam. de verbo. signific. & Sali. l. vectigalia. C. noua vectigali. institui non poss. & Firmia. in tracta. gabella. in. 1. parte. quæst. 10. ad finem. & Pala. Ruui. vbi suprà. numero. 48. in dicto folio. 83. quod est singula. ad intelle. dict. l. ordina. & tenet singulariter Ang. in. l. vsucap. ff. de vsucap. & est tex. in. c. ad audientiam. de præscription. in fine. & ibi Abb. & Fel. & Martinus Laud. in tracta. de priuilegio. & rescrip. quæstio. 19. tomo. 1. tracta. folio. 91. ¶ Et sic, quod sicut ex priuilegio principis, vel concessione, iurisdictio acquiritur, ita ex præscriptione: & qui ex præscriptione eam acquisiuit, potest ea vti sine pœna. vt in. dict. l. 1. titulo. 15. libro secundo ordinamenti: quia
9 priuilegium, † & præscriptio, sunt idem, & non sunt contraria. vt tenet Bald. in. l. prima. C. de furtis. final. column. numero. 23. versicul. Item quæritur. & tenet Lucas de Penna. in. l. diuina domus. C. de exacto. tribu. libro. 10. column. 4. ¶ Et idem dicit Bald. in dict. l. 1. quod senten-
10 tia. † & præscriptio æquiparantur. Sed requiritur, quod tanto tempore præscribatur, quod contrarium illius memoria non existat. vt in. dict. l. ordina. & Abb. in capitu. cùm à nobis. de præscriptio. per tex. expressum in dicto capit. super quibusdam, de verbor. signi. sed intelligitur in acquirenda criminali, secus in ciuili. vt in dict. l. ordina. & quando præscribitur contra regem, secus si contra alium: vt supra dixi, quia tunc minori tempore præscribitur. ¶ Et qui ea vtitur, si non est tutus præscriptione, incidit in illam pœnam. vt est text. & ibi Montal. in. l. 2. titul. 7. *del officio de los alcaldes*. lib. 1. for.
11 ll. ¶ Hoc tamen non habet locum in suprema † iurisdictione Regis, vel Papæ: quia talis suprema iurisdictio præscribi non potest. vt in dict. l. ordina. nec vtilis iurisdictio exclusiua directè. vt in. l. competit. C. de præscripti. 30. vel. 40. an. & suprà dixi nume. 2. & sic non potest præscribi contra Imperium, vel contra Regem non recognoscentem superiorem, alioquin Imperiũ, vel regnum posset definiri propter præscriptionem subditorum, quod est falsum secundum Bald. in authentica, quas actiones. C. de Sacro sanct. eccles. penultim. column. numer. 4. versicu. tertio. vbi quoque dicit quòd ex his apparet, quòd non potest præscribi, quod non
12 appelletur † ad principem, quia hoc pertinet ad summam iurisdictionem. Sed bene potest præscribi, quod non appelletur ab episcopo ad archiepiscopum, vt ibi per eum. Et idem tenet Bald. in. dicta. l. prima. C. de emancipa. libe. numer. 7. per text, in capitulo, venientes. de iure iurand. & per. l. fina. & ibi Cyn. C. de appel. dicendo, quod inferior non præscribit iuris-

dictionem superioris, maximè appellationis, vt suprà dixi. numero.3.&idem Bald. in dicta authentica, quas actiones. C. de Sacrosanct. ecclesijs. numero. 4. ¶Montal. vero vbi suprà, in dicta.l.secunda.ponit de tribus generalibus iu-
13 dicum, qui iudicare possunt, & vltrà † non potest quis iudicare: cùm omnis iurisdictio est Regis, & ipse est, qui iurisdictionem tribuit, creando magistratum, vel confirmãdo, vel præstando authoritatem creandi, vt dictum est in principio istius glossæ, & facit.l. prima. §. cùm vrbem.ff.de offic.præfect.vrb. ¶Intantũ, quòd etiam minima iurisdictio non potest conferri nisi authoritate mediata vel immediata Regis. vt notatur in dicta.l. & quia. ff. de iur. omni. iudi.&per Innocen. in capitul. Cùm ab ecclesiarum.de offic. ordina. & Bald. in capitul. primo de allodijs.in vsu. feud. Quia iurisdictio est apud regem tãquam apud fontem, à quo fluũt & refluunt aquæ, tanquam flumen ad mare fluit: itaque iurisdictio ab eo per concessiones, vel commissiones, seu confirmationes: sed ad eum refluit iurisdictio per appellationes, per querelas, seu nullitates: de quibus cùm Rex incipit cognoscere, omnibus alijs imponit silentium. vt notat Innocent.in dicto capitulo, cùm ab ecclesiarum. vt tenet Bald. in dict.rub.de allodijs, prima colum. num.2.cum. sequentibus. Et ibi vid. per eum, an iurisdictio potest vendi. Et ibi tenet, quòd apud fiscum non est iurisdictio, sed apud Regem, vt dictum est, qui habet suam intentionem fundatam: quia non recognoscit superiorem in suo regno, vt in.l.deprecatio.ff. ad. l. Rhodi. de Iactu.&in.l.bene à Zenone.C.de quadri.præscri. &in capit.quo iure.octaua distinctio. &. capi. fina.16.quæstione.3.&in capitulo in apibus.7 quæstione prima.&in.l.prima. titu. primo.parti.2.¶Et non solùm Rex Hispaniæ quoad iurisdictionem in suo regno habet fundatam intentionem suam, sed etiàm habet eam fundatam quoad ciuitates.&loca intra regni limites con-
14 stituta. †argu.in capitul. ad decimas. de restit. spolia.& in capitul. 1.de rescripti.in.6.& quoad fruitionem regni debitam, quæ nullo temporis spatio potest præscribi. vt in dict. Lcõperit. C. de præscriptio.30.vel.40.anno. Et quo ad supremam potestatem ius reddendi. vt tenet. d. Montal.in.d.gloss. ordi. in parte, præscribitur contra regem.1.&.2.col.quem vide, vbi dicit secus esse quoad res singulares regni in vico, vel castro existẽtes, quia in istis non fundat suam intẽtionem de iure communi: cùm multa sunt allodia, vt dicit notare Hostien.in capitu.nimis de iure iurán.& Guiller.de Monte Laud.in clemen.Pastoralis. de re iudi & vid.quod not.Specula.in titu.de locato.§.nunc.versic.68.*Et supradixi.in numer.2.allegando.l.2.titul. 1. partit.2.quasi in fine.*¶Et idem dicit in Ducibus, & Comitibus, & dominis temporalibus. vt Abbas.in capit.si diligenti.de præscriptio. num.2. & Felin.ibi.2.col.versicu.ad illud. vbi idem dicit, quòd dominus districtus non est dominus
15 bonorum † infra limites existentium. Cui dicit esse addendã gloss.in.l.fin.& in.l.Barbarius. ff.de offi.præ.vbi tenet, quòd licet omnia dican
16 tur esse principis, † intelligitur quo ad protectionem.& facit glo.fin.in capit. ius militare.1. distin.& Bartol.in prooemi.digestorum.§. omnem.nume.3.Angel.in.l.lucius. ff.de euictio.& Alexan.in consi.112.in.4.volu.nume.6*Et vi. Iac.saltem remissiue in vsibus feudorum.nu.52. &tex.in.c.fi.de officio. archidi.ibi, cum monasterium infrà metas sui diaconatus sit situm & in.c.de xenodochijs.de religio.domi.& singulariter Henricum. in. d.c.si diligenti. de præscriptio.*¶Facit in simili. vbi ea, quæ regalia sunt, de quibus habetur in dicto titul.quæ sint rega-
17 lia. † nullus priuatus potest rationabiliter possidere. vt tenet Lucas de Penna.in.l.quicunque castellorum.C.de fundis limitro. libr.11.¶Vbi quoq; ait, ꝙ etiam si Comites, & Barones, tam ex forma priuilegiorum, quàm etiam ex vetusta consuetudine habent in castris, & terris eorum nonnulla præcipua demanalia, puta iurisdictiones, aquas, & decursus aquarũ, montes, nemora, pascua, fortalitia, & alia huiusmodi, quæ per eorum vassallos possideri non licet, nec præscribi. vt in.l. theberianus.C.eodem titul. quin etiam illa ipse idem Baro, vel Comes alienare, vel in feudum dare non potest vt in constitu. regni Neapoli.in titul. de reuoca.feudo.l. constitutiones.prout tenet dict.Lucas de Penna, & dicit notare Andre.de Isernia in titu.de controuersi.feud.apud pat.capit.1.¶Quid autem & si quis inueniatur præfata regalia in terris regni, aut huiusmodi demanalia in terris Baronum, & Comitum possidere, an cogi poterit ostendere
18 titulum, † & iura suæ possessionis, adeò, quod nisi ostendat, licite compellatur ad restitutionẽ eorum? Quæstio est singularis, & practicabilis: & eam ponit dictus Lucas de Penna.in dict. l.quicunque.C.de fund.limitro.lib.11.pro vtraque parte.& dicit, quod veritas est, quòd domino agente, ad quem ipsæ res de iure cõmuni pertinent, præfertur, vt apertè probatur in capitulo cum contingat.de decimis. in fine.& capi. dudum.§.vltimo. de elect. & quod notatur.2. quæ-

quæstio.5.in principio. ¶ Sic etiam in beneficio ecclesiastico, si quis expolietur, & restitutionem petat cùm illud sine institutione canonica, vel ecclesiastica obtinere non potest. ca. 1. de regulis iur. in sexto, non est restituendus, nisi probet, quòd authoritate superioris, ad quē ex officio pertinet, habuerit possessionem, vt notat Innocē. in capit. in literis. de restitu. spoliato. & Hostien. in summa. eodem titu. §. quando facienda. ¶ Ita etiam quando quis tenet feudum, cuius possessio non cadit in eum, vt clericus mancus, debilitatus, & huiusmodi, nisi doceat in promptu super hoc dispensationem habere, potest spoliari possessione ipsius. vt Andre. de Iserni. in summa. in titul. de violen. l. 1. prope finem. ¶ Fortius ergo tenentur detētatores huiusmodi, in quos iura ipsa regalia, seu bona demanalia non cadunt, ostendere iura, & titulum suæ possessionis: cùm talia per priuatos absque dispensatione possideri nō possunt, nec etiam præscribi, vt dictum est. ¶ Facit ad hanc partem. l. emptorem. in princip. ibi, quia manifestum est. ff. de actio. empt. & l. dolo. ff. de doli excep. & in. l. fina. §. nullo. ff. de liber. exhiben. Vnde vbicunque de exceptione liquere potest per iura scripta, sine probationibus factis, & statim super ea pronuntiandum est, ne partes grauentur laboribus, & expensis. vt Innocen. in. c. cùm inter. R. de electio. Archi. in. c. vlti. de restitutio. spoliator. in sexto. ¶ Maximè habet locum, quando is. qui bona huiusmodi inuenitur possidere, fuit officialis, vel actor regis, vel domini. Nam tales circa hoc sæpius malignantur, & plura bona dominis auferunt, vt in cap. 1. si de feud. fuerit controuer. inter domi. & vassal. in vsibus feudorum. de inuestitu.

¶ Sed dic secundùm Lucam de Penn. vbi suprà, quòd quando ad reuocādum dicta bona ex officio proceditur ex mādato regis, cogitur ostēdere, secus si inter alios priuatos de his bonis causa ventiletur: tunc enim possessor non cogitur ostendere titulum, & ius suæ possessionis. vt Archidiacon. in capit. contra maiorem. 100. distinctio. & Ioan. Andr. in capit. primo. de regulis iur. in sexto. * Et vi. singulariter Greg. Lopez. in. l. 9. titul. 4. parti. 5. in. glos. *otorgadas.* vbi idem tenet. * ¶ Scias tamen secundùm dictū Lucam de Penna, quòd quando præsumptio est contra possidentem, cogitur possessor dicere titulum suæ possessionis, ostendere, & probare. notat Archidi. in cap. quia in additione. 10. q. 3. & in. l. cogi. C. de peti. hæredi. ¶ Sed quid si procurator fisci agat contra possidētem iurisdictionem, castrum, seu baroniam, vtrum cogetur possessor ostendere titulum suæ possessionis, quo, scilicet, res peruenit ad eum, cùm bona huiusmodi non nisi ex Regia concessione possidenti facta, vel ei, à quo ipse ius & causam habeat, liceat possideri, quia talia bona censentur fiscalia. i. ex fisco procedentia. vi. singul. d. Lucā de Penna in. d. l. 2. C. de fundi. patrimo. libro. 11. in fine. & est tex. in. l. 4. titu. 1. lib. 2. in ordi. regali. vbi tenet, quòd tenetur exhibere: quia rex habet fundatam intentionem de iure cōmuni, in habendo iurisdictionem. * Et text. & ibi Bald. & cæteri doctor. in. l. nequisquam. ff. de edēdo, vbi fisco eduntur instrumenta ad intentionem fundandam, & non solum fiscali editur, verum etiam cuilibet de populo si accusat nomine populari: quia accusator sequitur commodum fisci, non proprium secundum. Bald. ibid. * ¶ Ad supradicta redeundo dico, quòd quando iudex est penitus falsus, quia non habet dictam Regiā
19 potestatem iudicandi, † dato quòd iudicaret, frustra faciet: quia non valent gesta per eum, & est exceptio, quæ semper potest opponi. tenet Ias. in. l. præscriptione. C. si contra ius, vel vtili. publi. col. 7. nume. 20. Et ratio quare nō potest aliquis facere iudicem ordinarium, nec habere officium iudicandi, nisi Imperator, Papa, Princeps, vel consuetudo est nam pari nemo potest alium subijcere alteri, nisi ex præeminentia potestatis: cùm ergo sumus natura omnes liberi: ergo per alium obligari, vel iudicari non possumus, nisi hoc datum sit desuper. Ita tenet Innocen. & Bald. in cap. cum. p. tabellio. de fide instru, in fine. iuxta illud, non haberes in me potestatem vllam, nisi tibi datum esset desuper. ¶ Et vi. eundem Iaso. in. d. l. præscriptione. vbi quoque in nume. 18. altercat, vtrum rescriptum
20 omnino falsum † tribuat iurisdictionem, vbi dicit, quòd Bart. concludit quòd sic, quando non habet manifestam falsitatem: cùm propter dubium constituatur in quasi possessione iurisdictionis. Cui reprobat ibi Bald. in. 8. q. tenendo, quòd etiam si pars confiteatur rescriptum esse verum, cùm in veritate sit penitus falsum, adhuc non constitueret in quasi possessione iurisdictionis. Et idem tenet ibi Fulgo. dicens, quòd non potest sibi in mentem cadere, quod si literę, vel commissiones essent funditus falsę, quòd tribuant aliquam iurisdictionem, imò semper potest opponi. per. l. licet. C. de iudi. Et contra Bart. tenēt communiter Canonistæ. in. c. super literis. de rescrip. Innocen. in cap. venerabilis. de excepti. quia falsificator rescripti non debet ex sua falsitate aliquod cōmodū sentire. vt in ca. licet causam. de probatio. & semper, vt dixi, potest

test opponi, quod iudex erat falsus, & omnia per eum gesta sunt nulla.per doctrinam Bartol. in. l.1.C.de iuri.& facti igno.Et ad allegata per Bar. respondet, quod loquũtur in actu celebrato à superiore, concurrẽte cõmuni errore.vt Ang.in.l.2. in.7. fallen. ff. si quis in ius vocatus non ierit. & Imol. in. l. quidam consulebant.ff. de re iudic.co.14.&.29

Asistẽtes,o gouernadores,o corregidores miren biẽ to-

Et facit quod tenet Bald.in.l.2.C. de seruitu. & aqua.col.vlti.versic. nunc de octauo. vbi tenet,
11 quòd obediendum est prælato † minus iniusto qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat authoritas superioris:secus in eo,qui nũquam fuit fretus authoritate superioris, sed per falsas literas obtinuit reputari prælatus.Et facit tex.& ibi Ioann. de Plate.in.l.in ijs officijs.C.de diuersis offi.apparito.lib.12.vbi ait,quod gesta à nõ iudice electo,sunt irrita ipso iure:quia nullus debet esse iudex,seu proconsul,nisi prius per sacram approbatoriam principis fuerit approbatus,aliàs contrà faciens punitur. & idem in.l. probatorias.eiusdem titu.¶Quoque adducitur
12 simile de notario,qui nunquam fuit creatus† tabellio, & facit instrumenta tanquam tabellio: quia est penitus falsus, & debet puniri pœna mortis.secus si fuit creatus notarius à principe, licet creatio fuerit inualida propter defectũ personæ,tunc non punitur pœna mortis.Ita determinat Bald.singulariter in.l.data opera. C. qui accusar.non poss.in.16. colum. versi. sed dubiũ est.& istã opini.Bald.supradictam contra Bart. tenet dictus Ias.in dict. l. præsumptione. num. 19.& dicit,quòd licet Barto.communiter reprobetur,tamẽ vult eum defendere per dictũ Cardina.in dicto cap.super literis.& per text. in.d. cap.ex parte. eodem titu.& ibi Panor.4. notabil.& dicit nunquã tradendum obliuioni,quòd vbi contenditur de omnimodo defectu iurisdictionis,ratione dubitationis cõstituitur in quasi possessione iurisdictionis.Et dicit non obstare adducta contra Bart. quia Bart. non negat istud:& quia ex quo semel ista exceptio fuit opposita,amplius opponi non potest. per.l. fina. C.de fide instru.& expressè Bal.in.d.l.1.& ego transeo cum Bald.pro quo est communis opin. cum quo stat Ias.licet postea istud dicat quia de more suo est post communem aliquid addere. ¶Tenendo supradicta contra Bart. limita non procedere quoad respicientia salutem anima-
13 rum,† vt notat Petrus de Ancharra.in cle.abusionibus.de pœnit & remissi. vbi tenet,quòd indulgentiæ concessæ à prælato penitus falso, qui putabatur verus,non minus operantur ad salutem animarum,quàm si essent concessæ à prælato vero.Et ibi infert ad quosdam quæstuarios qui Venetijs multa extorserunt cum falsis bullis:quia idem est, ac si essent veræ bullæ, quantum ad salutem animarum. contrarium tenet Oldra.cõs.76.& Philippus Deci.consi.276.nu. 1.Sed pro Ancharra.est glo.in ca.dudum. de electio.in parte,deceptę.& ibi Bald.num.5.dicendo,quod licet ille,qui non est prælatus, non potest absoluere,vel ligare:tamen illi, qui credunt in eum,non confunduntur:quia excusat publicus error,& bona fides,secundum Bernar. & Innocen.ibi.quòd dicit Bald.nota. Quod dicit intelligendum quoad Deum:quia cor contritum & humiliatum Deus non spernit.Sed quoad forum iudiciorum inspicitur veritas in litigando, & absoluendo,vel quasi possesio cum iusto errore.vt in.l.barbarius.ff.de offi.procon. Et Bal. vbi suprà dicit, quòd fuit quæstio de facto, an cautio vsurarum præstita putatiuo sacerdoti, reddat vsurarium testabilem. Et dicit quòd sic: quia nemini præiudicatur, & prodest vsurario ad pœnitentiam,vel saltim quod per eum non stetit.Facit quod notatur in.l.eum qui.§. in pupillaribus.ff.de iur.iur.&.l.quamuis.ff. de conditio.& demonstra.Sed si est verè prælatus, & excedat modum in concedendo, valet cõcessio in eo,quod potest.glo.in cap.fina.de pœni.& remissio.

SVMMARIVM.

1 *Literas suæ commissionis debet potestas ostendere in concilio ciuitatis.*
2 *Præpositis non creditur sine literis.*
3 *Officiali principis non creditur sine literis.*
4 *Commissio,vel mandatum regis,non potest probari per testes.*
5 *Delegatus,an potest probare suam delegationẽ per testes,sicut procurator.*
6 *Casus,in quibus non requiritur scriptura.*
7 *In omnibus casibus,in quibus scriptura requiritur,si talis scriptura interfit,& esset perdita, admitteretur postea probatio per testes.*
8 *In casibus,in quibus scriptura requiritur, si est perdita solemnitas eius, debet probari per eum,*

qui stat pro solennitate, & non per excipientem.

9 *An iurisdictio, & mandatum de ea vtendo, possit per testes probari.*

10 *In iurisdictionum officijs, tria requiruntur.*

11 *Rescriptum est super omnia custodiendum.*

12 *Rescriptum non prodest sine præsentatione, & antequam præsentetur, non aufertur iurisdictio, nec confertur.*

de las cosas que les mãdamos en las cartas [b] de poder q̃ lle-

b **Cartas.** b Quas literas suæ cõmissionis & potestatis debet iudex ostẽdere in concilio ciuitatis.† vt Montal. in.l.1.tit.7.foro legũ.lib.1.in glo.*enel concejo*.vel iudici, vel maiori ciuitatis, & his, qui cũ eo sunt præsentes: nec est necesse, q̃ maior pars officialiũ ibi fuerit.vt est gl.in.c.si capitulo.de concess.pbẽ.in.6.& tenet Io.de Pla.in.l. obseruare. C.de decurio.lib.10.numer.1.& tenet Montal. in gl.ordina.in parte, ciuitas.& Ang. in authẽt. vt iudic.sine quoquo suffra.colla.2.vbi dicit, q̃ potestas non habet iurisdictionem incontinẽti cùm ingreditur ciuitatem. sed postquam iurat, & administratio sibi decernitur.*& Bal.in.l.meminisse.in fine.ff.de off.proconsul.& legat.* & vide Ioan.de Plate.in.l. fina.C. de consulibus non spar.lib.12, vbi sola electio non tribuit ius, nisi postquam literæ electionis fuerint præsentatæ: quas literas debet ostendere in scriptis. tenet ipse Plate.in.l.2. C. de exemptorib. & exacto.lib.12.& idem tenet Bald.in cap. cùm contingat.de rescriptis.nume.8. dicendo, quòd affirmatiua, & negatiua iurisdictionis vel (proprius loquendo) reuocatiua probatur per scripturam.l.Lucius.§.Sempronio.ff. de legatis.3. Et omnis scriptura.in qua fit mentio probationis, præsumitur posterior, vt notatur in.l. cùm proponatis.C.de codicillis. & facit text. & ibi doct. in cap.super eo.el.2.de appell. vbi tenet, quòd iudex ante præsentationem literarum nõ
2 recipit iurisdictionem. ¶ Aliàs enim† præpositis principis nõ creditur sine literis.tex. & ibi doctò.in.l.palatinos.C.de collatio.fundo.fiscali.vel reipubli.lib. 11. Et idem tenet Ioann. de Plate.in.l.si quis decurio.C.de decurio.libro.10. loquendo in ambasiatoribus, qui debẽt portare literas suæ cõmissionis, & sine eis recedere non debẽt, aliàs nõ creditur eis. Et magis in expresso Ioann.de Plate.in.l. prohibitum. C. de iure fisci.lib.10.num.2.vbi tenet, quòd non creditur
3 † officiali principis, nisi literas commissionis, vel voluntatem principis ostendat, etiam si asserat sibi secretè cõmissum à principe. vt in.l.vnica.C.de manda.principum.& Angel.in consilio.182.in princip.& est tex.& ibi Plate.& doctò.in.l.quicunq;.C.hæc est notiti. scri. memo. probato.li.12. aliàs est de exactoribus & tributo. ¶ Et tale mandatum nõ potest probari per testes, † li-
4 cet regulariter contra.vt est glos.in.l. maritus. C.de procur.& per Bart.in.l.1.C.eo & est tex. in.l.2.titul.10.foro legum.libr.1. quia speciale est in mandato principis, quod debet probari per scripturam.vt in.d.l. prohibitum. & tenet ad literam Paris de pute. in tracta. syndica. in parte, an officialis successor.fol.250.quem vide in libro portatili.¶ Quod dicit Plat.in.d.l.prohibitum.quòd fallit in persona nobilissima, authentica, & honesta.vt est Cardinalis. Sed hoc intellige, quando asserit se habere mandatum super eo, quòd principaliter non ordinatur, nec tendit ad præiudicium alienum, sed ad commodum papæ; vel principis, & ad cõmodum aliorum absque alieno dispendio, vt est in casu dispensationis, tunc sine literis creditur, non autem creditur si est inferior. Secus in his, quæ directò concernunt præiudicium alienum, tunc nullo modo creditur sine pergramante legationis. vt tenet Angel.in consi.182.vbi dicit, quòd sic intelligitur glo.in cap.nobilissimus.97. dist. ¶ Plate in.d.l.prohibitum.dicit quoq;, quòd licet legato non credatur, nisi ostendat literas suæ delegationis, tamen talis delegatus potest pro-
5 bare suam delegationem† per testes, sicut procurator, de quo per Bartol.in.l.1.C.de procura. Tamen contrarium tenet glo.in cap.1.de censibus.in.6.§. postquam.in verbo, in scriptis. vbi
6 ponit casus, † in quibus requiritur scriptura. & in vigesimoquinto casu dicit, quòd ĩ delegato papæ requiritur scriptura.per text.in cap. cùm in iure.de offi.delegat.& per. d.l.vnicam. C. de manda.princip.& in alijs casibus.vt ibi per glo. Et Domi.ibi addit alios.10.casus, in quibus scriptura requiritur. Et Speculat.in titu. de instrumen.editio.§.restat.versic.casibus.nume.14.& ibi in.19.casu ponit idem, quòd in legatione, & delegatione scriptura requiratur. ¶ Sed vltra dictos casus ego addo alios, in quibus scriptura requiritur, scilicet in promissione de non meliorando aliquem ex filijs. vt tenet doctor del Castillo in.l.22.de Toro.in glo.scriptura.versi.nota.

ta. ¶Alius est in licentia iudicis de mittendo aliquem in possessionem: intantũ, quòd talis, missio non potest probari per testes, sed de necessitate debet probari per instrumẽtum, seu scripturam. Est theorica Bart. in. l. fina. in fine. C. de edicto diui Adria. tolle. & Ias. in. l. cùm proponas. la primera. C. de pactis. nu. 3. Idẽ tenet Guid. Papa in singula. 275. vbi dicit, quòd si aliquis possidet, & dicit se fuisse missum in possessione authoritate literarum iudicialium, quòd probat ita per testes, ꝙ talis probatio non sufficit, imò debet probare per instrumentum: sicut cætera acta debent probari per scripturam. per. d. Bart in. d. l. fina. ¶Hac de causa dico, quòd si aliquis in executione, vel venditione bonorum captorum pro dicta executione emit aliquid ab executore vendente, debet habere sentẽtiã, & acta sufficientia, per quæ possit probare valere sententiam, & executionem. vt tenet Bartol. in. l. si cùm nulla. ff. de re iudi. quod nota. ¶Alius est, quando nũtius vult facere executionem personalem: nam nõ potest familia potestatis aliquẽ personaliter capere, nisi ostẽdat licentiam iudicis in scriptis. ita est text. in. l. 8. titu. 14. lib. 2. in ordina. regal. ¶Quod dicit fallere, nisi inueniat delinquentem in fragranti delicto, quia tunc algazellus potest capere sine licentia iudicis malefactorem, & coram iudice ducere. vt text. in. l. 18. eod. lib. & titu. 13. & idẽ tenet Mõtal. in. l. 11. titu. 13. foro legum. lib. 4. in glo. quæ incipit. de la carcel. in fine. & est tex. in. l. neminem. C. de exhiben. reis. & Ias. dicit hoc esse notandum in. d. l. cùm proponas. C. de pactis. num. 4 allegando Bald. in cap. cùm parati. 2. col. de appella. & in. l. consentaneũ. C. quomo. & quando iudex. per tex. in. d. l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. & idem tenet Roderi. Suarez, in repetitio. l. 2. titu. de los emplazamientos. foro legũ. lib. 2. in colu. 3. in fine. ¶Et inquantum. d. l. ordina. tenet quòd algazelus põt capere sine licentia iudicis delinquentẽ quãdo est in fragranti delicto, extendo dictã. l. & iura similia, quòd non solùm potest capere in delicto fraganti, verum etiam post delictum cõmissum, quãdo est in fuga, vt tenet Bald. in. l. ictus fustium. in fine. ff. de his qui not. infamia. tenet Hippol de Marsi. in cõsi. 137. nu. 42. vbi tenet, quòd ille dicitur capi, qui post crimẽ cõmissum capitur in fuga. Quod dicit esse notandum. Et ex eo extendo. d. l. regiam. & vide quæ dicam infrà in. ca. 35. in glo. mandado. ¶Alij casus sunt in actibus iudicialibus, & in contractibus, & in alienatione rerum ecclesiasticarum, & in gratia principis, vel inferioris, & in emãcipatione, & in emphytheosi, & in solutione canonis: in istis quoque requiritur scriptura, vt tenet omnia dicta Alex. in additio. ad Bartol. in. l. contrahitur. ff. de pigno. ¶Itẽ est alius in protestatione, in qua scriptura requiritur. tenet Ang. in. l. si cùm venditor. ff. de euictio. & vide alios per Bertachi. de Fir. in suo aureo reper. in parte, scriptura. ¶Sed in omnibus istis casibus, & similibus, in quibus scriptura requiritur, si talis scriptura † intercessit, & esset perdita, admitteretur postea probatio per te-
7 stes. l. testium. in fi. C. de testi. Ita Bart. in. l. 1. §. sufficit. ff. bonorũ posse. secundũ tabul. & in. l. emancipato. vbi etiam tenet Bald. C. de fideicõmis. & Bald. & Salyce. in. l. litigatoribus. C. de appella. & Ias. in. d. l. cùm proponas. C. de pactis. nume. 3. ¶In omnibus istis casibus, in quibus. d. scriptura requiritur, si est perdita solẽnitas, † debet probari per eum, qui stat pro solen-
8 nitate, & non per excipientem: dictum est Abba. vbi dicit esse bene notandum in cap. quoniã contra. de probatio. nume. 20. ¶Attamẽ ego teneo, quòd in casu iurisdictionis, talis iurisdictio & mandatum de ea vtendo, non possit probari
9 per testes, † nisi per literas principis, vt tenet. d. Ioann. de Plat. in. d. l. prohibitum. & in iuribus supradictis. & in. c. Lugduni. 9. q. 2. vbi habetur, ꝙ sine literis non est adhibenda fides legatis. & glo. in. d. c. nobilissimus. 97. dis. Ad idem facit. d. Bald. in. l. falsus. C. de furtis. 6. col. versi. sed pone. numer. 17. vbi tenet, quòd quando alicui est causa delegata, & nondum recipit literas ad exercendum iurisdictionem, quod non potest ea vti, nisi ante omnia fiat præsentatio rescripti, etiam si sciat se delegatum: quia eius iurisdictio pendet ex productione rescripti. quod dicit ibi Bald. esse notandum. & ibi per eius additio. & est tex. expressus in. d. l. prohibitum. Et facit noster tex. inquantum dicit, *cumplan las cartas de poder.* quia si mandatum nõ apparet, quomodo debet adimpleri? qa mãdatũ debet diligenter custodire. vt in. c. cũ dilecta. de rescri. & in. l. diligẽter. ff. manda. Et idẽ probatur in prouisione officij, vbi rex dicit, *dende el dia que por vos fuere recebido al dicho officio. &c.* Et quia si non exhibet cõmissionem, vel mandatum iurisdictionis potest excipi contra eum, & eum non admittere ad officium. tenet in expresso Specu. in titu. de iudi. delega. §. excipi potest. vers. itẽ excipitur. nu. 23. quia in isto casu nõ potest probare per testes cõmissionẽ, quia requiritur scriptura. tenet Spec. in tit. de instru. editio. §. restat. versi. illud quoq; nu. 20. ¶Sed in hoc pũcto tenerem. ꝙ si mandatũ iurisdictionis, quæ in Hispania vocatur prouisio, fuit præsentata cõcilio, vel cõsistorio ciuitatis,

D 2

tatis,& fuit receptũ in iudicẽ: quia tũc fuit exhibita,& præsentata ꝓuisio: si perdit, possit probari iurisdictio & mãdatũ per testes. secus si nũquã fuit præsentatum mandatum, quia tũc nõ potest probari per testes. Ita tenet Abb. in c. cũ olim. de priuileg. in fi. & dicit ibi hoc tenere docto. & ego istam solutionem teneo, licet ille aliter sentiat. & facit glo. in d. c. nobilissimus. 97. dist. in glo. magna. versic. sed pone. Et sic intelligo dictum Ioan. de Plat. in l. probatorias. C. de diuersis offi. apari. lib. 12. vbi ait, ꝙ amittens literas principis approbatorias, potest probare tenorem literarum per peritos,& amissionem,& ꝙ sine vitio suo amiserit. & ibi de materia.* Item intelligo ꝙ non potest probare cõmissionem per testes quando vult explicare mandatum in absentia cõmittentis, secus in eius præsentia. ita Bald. in l. aliquando. ff. de offi. proconsul. & lega. nume. 4.* ¶ In istis officijs iurisdictionum adde, ꝙ tria requiruntur

uan,y aquellas exe
cuten y cumplanse

10 †. s. electio,& acceptio,& ingressus officij. vt tenet Paris de Pute. in tracta. syndi. in parte, in officijs. fol. 108. ante verò non potest gerere. vt in l. prædio. ff. de ferijs. & quia iurisdictionem semper debet præcedere exercitium: & in ea exercẽda collatio superioris requiritur, vt dictus Paris de Pute. vbi suprà. ¶ Vbi quoque tenet allegando Bal. in l. barbarius. & in l. 1. ff. de offi. pręfe. august. ꝙ potestas antea quã ingrediatur palatiũ potestatis, non potest exercere officium: quia non dicitur esse in quasi possessione officij Et Bald. dixit aliquid in l. post aditam. C. de impub. & alijs. & in l. 1. C. de testa. Et idem Bald. in d. l. vnica. C. de manda. princip. dicit: quòd quis probando quasi possessionem officij, nil agit, nisi probetur per literas concedentis. l. decernimus. C. de episco. & cleri. & in l. probatorias. & in l. si q̃. C. de diuersis offi. Et idem Bald. in l. 1. C. de transa. tenet, ꝙ differentia est inter officiũ & exercitium eius. prout tenet. d. Paris de Pu. vbi suprà. & sic speciale est in literis principis.
11 vt gl. in d. l. vnica, vbi Bal. dicit, † ꝙ rescriptũ est super omnia custodiẽdũ ne amittatur: quia si nõ apparet de iurisdictione, nullũ esset iudiciũ. per gl. in c. cũ in iure. de offic. delega. Et facit quoq; dictũ Bal. in l. 1. C. vt lite pendẽ. vbi ait, ꝙ rescri
12 ptũ nõ prodest † sine pręsentatiõe: & anteaquã iudici præsentetur, non aufertur iurisdictio, nec cõfertur: & dicit istã esse veritatem. Ad quod facit, quod not. Inno. & Host. in c. ex cõquestiõe de resti. spol. pe. colũ. & in l. ea quę. C. de tẽpor. app. in integ. resti. pet. Et est gl. in c. audita. đ restit. spoli. & glo. in l. eius qui in prouinciam. ff. si cert. pe. & Bald. in l. falsus. C. de furtis. in. 7. col. vbi idẽ tenet in ep̃o deposito, vel trãslato. & idẽ in tabellione. & glo. in authẽ. đ tabellio. versi. si verò præter. colla. 5. in parte, documentis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet seruare formam suæ commissionis, & ab ea non debet recedere: alioquin quod vltrà agit, non valet. num. 7.*

2 *Superior non potest ratificare gesta per illũ, qui asserebat se esse iudicem.*

3 *Etiam non valent gesta, quæ fiunt præter, vel vltra mandatum.*

4 *Non valent gesta contra mandatum, etiã si partes consentiant in transgressione formæ, vel mãdati. nume. 6.*

5 *Forma data à statuto, non potest inquisitus renuntiare.*

6 *Rescripti forma, quæ est merè in fauorem partium, potest renuntiari: Secus si est data à lege, vel concernit publicam vtilitatem, vel partes contradicunt.*

7 *Mandatum debet obseruari in specifica forma amplia vt hic.*

8 *Forma mandati est seruanda, & ab ea non licet recedere, etiam si conditio mandantis efficeretur melior.*

9 *Iudex apponens manus ad annexa mandato, non dicitur excedere fines mandati. numer. 27. Extende etiam ad casus similes, & æquipollentes.*
Idem dic in mandato procuratoris, arbitri, & testis.

10 *An vendita vacca, væneat vitulus.*

11 *An qui tenetur ad emendationem damni, teneatur ad expensas.*

12 *An transactio super sortem, operetur super pœnam.*

13 *Liberatio super principali, an extendatur super annexa,*

14 *Arbiter, an potest cognoscere de cohærentibus,*

bus, & connexis.
15 *Sententia, an valeat super non petitis.*
16 *Dispensatio, an extendatur ad contigua.*
17 *Sententia, an extendatur ad connexa.*
18 *Fideiussor, an censeatur obligatus ad connexa.*
19 *Tutor, an teneatur pro non gestis.*
20 *Præbenda confertur canonicatui.*
21 *Mandatarius ad eligendum potest postulare.*
22 *Iudex datus ad testes recipiendos, potest recipere confessiones.*
23 *Iudex datus ad cognoscendum de compromisso, potest inobedientem condemnare in pœnam cõpromissi.*
Et contumacem in expensis condemnare.
Et de fructibus, & de terminis solutionis iudicare.
24 *Arbiter incidenter potest cognoscere de restitutione in integrum.*
25 *Mandatum habens de vendendo, potest rem vẽditam tradere.*
26 *Procurator ad vendendum, potest vendere, & dominium transferre, habita fide de pretio.*
27 *An in mandato iurisdictionis veniant cõsequẽtia ad petita.*
28 *Commissio cum clausula, cum incidentibus & dependentibus, quid importet,*
29 *Procurator licet possit necessaria ad causam, nõ tamen grossa.*
30 *Connexa vt sint aliqua, quid requiritur ad hoc.*
21 *Iudex, vel perquisitor, non potest cognoscere de rebus, vel personis in commissione non contentis.*
32 *Sententia lata contra formam rescripti, est nulla.*
33 *Delegatus: qui in commissione excedit, an ordinarius potest se intromittere.*
34 *Delegatus, qui delinquit in legatione, an possit conueniri coram ordinario loci.*

c Mandado. c A quo mãdato nõ debet recedere: & de-
1 bet seruare formã suæ cõmisionis. † text. in. l. quicũq;. C. de exacto. & execut. lib. 12. & in ca. cùm dilecta. de rescrip. & in. l. diligenter. ff. manda. alioquin quod vltra agit, non valet. vt ibi. & in. c. venerabilis. de officio delega. & tenet Specula. in titu. de iudice delega. §. sequitur. & in. l. 20. titu. 4. partit. 3. vbi non debet excedere metas suæ iurisdictionis, aliàs reputatur priuatus. & text. in. l. quicũq;. C. de exempto. & exacto. lib. 12. ibi, hoc tantum potestatis arripiat, quòd mandatum curiæ suæ specialiter approbetur: per quem dicit ibi Plat.

gũ que por ellas les fuere mandado. c Y

quòd nullus: ergo officialis de palatio principis, missus ad aliquam prouinciam, non plus potestatis sibi vsurpare potest, quàm in scriptura mãdati sibi officij continetur, & sic tale mandatum debet in scriptis ostendere. vt ibi. & dixi suprà in glo. cartas. in princ. Et præsumitur dolus in iudice, qui authoritatem suam interponit contra authoritatem legis. vt in. l. 1. C. de fide instrumẽ. & iur. hastæ fisca. lib. 10. Et quoque dicitur, per iniuriam fieri illud, quod fit contra ordinem. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minorib. & Baldus. in. dict. capitul. cùm dilecta. in prin. Quinimo dicit Bald. in cap. ex parte. de rescrip. num. 3. quòd qui excedit fines potestatis sibi concessæ, præuaricator est mandati. per text. quem dicit laudabilem. in. l. militaribus. C. de decuri. li. 10. Et quia quis nõ habet plus de arbitrio, nisi quãtũ habet ẽ mandato. vt in. l. qui Romæ. §. Calimachus. ff. de verb. obliga & Bal. in. c. abbatem de rescri. nu. 2. vbi in nu. 3. quoq; dicit quòd parẽdũ est mãdato expresso omni circuitu, nisi circuitus esset necessarius: quia ea quæ sunt ordinis, non debent omitti. ¶ In tantum non valet, quòd si aliquis in aliqua causa cognouit tanquam delegatus, qui non erat: licet ille, qui de-
2 legare poterat, ratificet, † non valet processus, nec sententia. ita tenet Bartol. in. l. obseruare numer. 6. ff. de offic. procon. & lega. per glos. in. l. licet. ff de iudic. & Bar. & Paul. ibi. *Et singulariter. Bald. ibi in. §. post hæc. num. 7. & Inno. in. c. prudentiam. de offi. delega. num. 7. *Et feli. ibi. *& tenet Oldra. in. l. isthac. C. de iure fisci. lib. 10. num. 12. & tenet Syluest. in parte, consensus. versi. 5. licet Angel. in. d. l. obseruare. dicat, quòd de plenitudine potestatis papa potest ratificare sententiam latam à iurisdictione carente. de quo per Bar. in. l. 1. C. vbi de crimi. agi opor. Et vi. singulariter Abb. in cap. significasti. de foro competen. num. 21. vbi dicit, quòd communis opi. est, quòd non põt ratificari per proprium iudicem, & ibi nume. 22. an sententia nulla cõfirmata à partibus valeat in vim pacti* dic quòd sic in vim pacti. l. 2. C. cõm. vtriusq; iudi. & Ang. in. l. sciendum. ff. de ædili. edicto & in. l.

& in.l.vnica.C.qui per sua iurisdi. & Bald. in.l. cum qui.ff.de iur.omn. iud. num. 2. vbi etiam per Bald.quid de eo qui incipit cognoscere de quadam causa & non habebat literas delegatorias sed pendente processu recipit eas vtrum pocessus valeat,affirmat quòd non per glo. in. l.instar.C.de iur.fisci lib.10.quam approbat ibi Bald.& vtrum post sententiam processus ratificari posit quod non tenet.glo. in.l.si mater.§. hoc iure. ff. exceptio. rei. iudi. cuius contrarium tenent doctores.in.l.si tutor. C.in quibus causis in integrum. resti. de quo per Bald. in.l. Iulianus.ff.qui satisdar.cog. col. fi. vers. quinto quære. Et si à principio delegans non habet iurisdictionem delegandi,licèt ex post facto pendente processu adepta sit iurisdictio,non potest ratificare:quia superueniens iurisdictio non firmat retro factom a iudice incompetēti: ita Bal. in.l.in causarum.C.qui pro sua iurisdictio.& peregrina in parte iudex.q.11.in.glo.suę in fine.* ¶Et nedum si aliquid fiat contra mandati for-
3 mam,sed etiam si præter,vel citra. † vt Ioann. And.in.d.c.prudentiam.supra, verbo, iura. dicens per illum tex. æquiparari citra, contra, & præter. ¶In tantum hoc procedit, etiam si par-
4 tes consentirent † in transgressione formę datæ in rescripto Bart.in.l.de his. ff. de trāsac. & Butrig.in.d.c.prudentiam.23.col.& Bald.in.l.1.C. qui admit.& in tracta.schismatis.3.col.vers.prædictis quoq; accedat.posito in rub.C.si quis aliquem testa. prohib. ¶Et ideo dixit Ioann. de Imol.in.l.quidquid astringendæ.ff.de verb.obl. 1.col.quòd si millies partes sint in cōcordia, vt forma non seruata habeatur pro expressa,nil operabitur talis conuentio, vel voluntas ipsorū: quia omnis solennitas, seu substantialis forma, est publici iuris:vt in.l.terna.ff. de testa. & in. l. nemo potest.ff.de legat.1. & ideo non læditur pacto priuatorum.¶Et facit quoque: quia partes non possunt vti clausula,pro expressis habētes.&c,vt in.c.qui ad agendum. de procura. in 6.&.l.sed si quis.§.quæsitum. & ibi Ange. ff. si quis cautio. licet secus est in princip. l. omnes. & ibi Ange.C.de præscrip.30.anno.& quia for-
5 ma † data ab statuto inquisitus renunciare non potest.tenet Feli.in.d.c.cùm dilecta.colum. 12. ¶Quod dicit non procedere,quando forma re-
6 scripti esset merè in fauorem partium.† vt Abb. in cap.fi.§.is autem.de offi.dele ga.quia tunc de consensu partiū potest omitti:imò sufficit tacitus cōsensus earum secūdùm eū.per gl. notabi. in.c.olim.el primero.eod.tit.ibi, scientibus partibus.Quia prædicta procedunt, quādo forma est data à lege,vel in rescripto,& cōcernit publicā vtilitatē,vel partes cōtradicunt.& tenet Abb. in cap.super quæstionum.§.verum.de offi. delega.¶Et quia ibi Feli.ad istam regulā, q̄ manda-
7 tum debet obseruari in specifica forma, † ponit duodecim ampliationes in.d.c.dilecta.ibi te remitto, quæ in summa sunt hæ. ¶Prima, quòd debet custodiri etiam in eo,quod verisimile est de mente concedentis,sicut illud, quod est pro forma expressa.¶Secunda,etiam si transgressio formæ induceret faciliorem expeditionem cōmissionis.¶Tertia,etiam si partes consentiant, vt dictū est.¶Quarta etiam si solēnitas, quæ est de forma,sequatur actum,¶Quinta, etiam si a alius subrogetur habenti expedire actum cū forma. quia tacitè censetur subrogatus, etiā quoad illam formam.¶Sexta,etiā in sententia arbitri, quæ est lata contra formam compromissi, quia est nulla,etiam si partes emologauerint.vt in. c. examinata.de confirma.vtil.vel inutil. ¶Septima,etiam in statutis.¶Octaua,etiam si solennitas data pro forma,sit leuis.¶Nona,etiam si forma impleretur per æquipollens. ¶Decima, & etiam si habens formam limitatā ad præparationē actus,vellet ipsum actum nedum præparare sed expedire.quia actus nō tenebit propter trāsgressionē.Quas ampliationes,& alias vi.per.d. Feli.amplè.¶Sed ego vltra eas do tibi aliam singul.quod forma mandati est seruanda:& non licet eam extendere,posito quòd excedendo cō-
8 ditio mandantis efficeretur melior. † tenet singulariter Andre.Sicul.Barb.in.d. cap. prudentiam.de offi.deleg a.8.col.per text.singu.in.l.3. §.in bello. ff. de re. milita. & ego allego Ioann. de Plat.de quo oblitus est Barb.in.l.Seruum.C. de dil ito.lib. 10.nu.1. & voluit sentire Feli.in. d.ca.cùm dilecta.col.11.Ampliatione prima,dū dicit,quòd mandato nil boni videtur addendū. Et narrat illud de Iulio Cæsare, qui cùm in domandis hostibus quinque annorum spatiū sibi permissum pertransisset, licet gloriosè triumphasset,honor tamē sibi debitus denegatus est nec vrbē ingredi permissus est,coquòd vltra terminum sibi præfixum moram traxisset. quod facit secundum Plate.vbi suprà contra nuncios & ambasiatores,qui aliquid agunt vltra quod habent in mandatis,quòd etiam si bene gerant, sunt puniendi. per dict. §. in bello. Quod dicit ibi additio,quòd obseruant Veneti, qui acriter puniunt suos ambasiatores,si agunt vltra,quòd eis mādatum fuerit,siue bene,siue malè agant.* Vid.Guillier.Benedi in rep.C.rainuntius detestam. in verbo in eodem testamento relinquēs. num.69.*¶Quod facit contra istos procuratores,& nuntios ciuitatum, & villarum huius regni,

gni, qui mittuntur ab ipsis: qui aliquando excedunt mandatum, & instructionem, quam ab ipsa ciuitate portant: quia debent puniri, etiam si bene gerant vtilitatem reipublicæ. Quod ego aliquando volui punire, saltem in ammissione salarij. Et ibi glo. in. d. §. in bello. dicit. quòd facit pro prælatis contra subditos: tenet illa glo. non sit Accursij secundum Bart. ibi. & facit in simili quod tenet Angel. in consil. 225. quasi in fine. vbi tenet per. l. fi. C. de negotijs gestis. & per. l. si pro te. ff. mandati. quod ingerens se domino inuito, quantumcũq; domini negotia bene gerat, & de suo expendat, non repetit per dicta iura. licet contrarium teneat glo. & malè. in. l. soluẽdo. ff. de negotijs gestis. de quo plenè per Barto. in. l. stichum, §. fina. ff. de nouatio. ¶Si iudex po-
9 nit manus ad annexa mandato,† nõ dicitur excedere fines mandati. est glos. in. c. licet ergo. 8. q. 1. loquẽdo in iudice delegato: & quia tale mãdatum extenditur ad casus similes, & æquipolentes. vt in. l. fi. §. fi. ff. manda. &. tenet Alex. in consil. 40. in. 5. volu. nu. 11. & Feli. in cap. translato. de constitu. col. 5. vbi dicit, quòd idem est in procuratore, & in arbitro. vt Inno. in cap. dilectus. de arbitris. & idem est in teste. vt Bal. in. l. perẽptorias. circa finẽ. C. sent. recur. non poss. & Hippoly. de Marsi. in repeti. rubr. ff. de fideiusso. nu. 189. vbi tenet quod Felin. & Paul. de Castro in consi. 28. & Abb. in consi. 62. in. 2. volumi. pro quibus dicit Hippol. quòd est tex. in l. sed ades. §. si quis mulierem. ff. loca. & Bald. in cap. 1. de capi. qui. curiã vendi, & in. d. c. transla-
10 to. vbi dicit, quòd vẽdita vacca,† venit vitulus qui est in corpore, & etiam vitulus natus, quinõdum pascitur herbis. Et faciunt alia plura singularia in materia dicta per Felin. in dicto capitu. translato. & in cap. causamque. de re iudi. in. 2. &. 3. colu. Et Hippoly. vbi suprà tenet, quòd ille, qui tenetur ad emendationem damni, tene-
11 tur etiam ad expẽsas,† quæ fiunt occasione dãni. vt in. l. si seruus. §. rumpi. in verbo, verũ sumptus. ff. ad. l. Aquil. & Alexan. in. l. 2. in princip. ff. si quis cautio. vbi quoque dicit quod transa-
12 ctio facta† super sorte, operatur etiam super pœna tanquam super cõnexo. Quod sequitur Feli. in cap. super literis. de rescrip. 13. col. vbi quoque dicit, quòd iurisdictio super principali, extenditur ad connexa. Et idem, quod liberatio fa-
13 cta super principali, extenditur ad cõnexa, †& dependentia, etiam non expressa secundũ Feli. ibi, & Abb. in consilio. 18. in. 2. volu. vbi arbi-
14 ter† potest cognoscere de cohęrentibus, & connexis, etiam si in cõpromisso non sit dictum. Et facit quod dicit Ioan. de Ana. in cap. licet heli. de simo. vbi ait, quòd valet sententia super non
15 petitis,† quando non petita sunt cõnexa. vel dependentia: quia illud, quod est de appenditijs. dicitur ad propositum, & pertinet ad articulum vt Bald. in. l. testiũ. in. 3. col. C. de testi. & Ang. in. l. iam dubitari. ff. de hæredi. institu. & quia di-
16 spensatio† extenditur ad contigua. glos. in cap.
17 quia in tantũ. de præben. Item sententia† extẽditur ad connexa. vt habetur in. l. si cùm tibi. C. de iud. & ibi Bar. & Hippoly. de Marsi. in. d. repe. vbi in num. 187. & 188. tenet quòd est idem in fideiussore, quando obligatur pro aliqua ad-
18 ministratione, † censetur obligatus pro omni actu cõnexo ad illã administrationẽ. argu. in. l. Lucius. §. Paulus respondit. ff. de administra. tuto. & ibi Bar. ¶Et facit quod dicit Bart. in. l. non quasi. §. 1. ff. rem pupilli. salu. for. vbi ait, quòd si tutor quædam negotia pupilli gessit, & quæ-
19 dam non, quod tamẽ pro nõ gestis etiam† tenetur, & hoc propter cõnexitatem. Et potest esse ratio: quia cõnex[illegible]m. & dependentium idem est iudicium: & idem iudicamus de connexo, quod de principali. vt in. l. perinde. §. si seruum. ff. ad. l. Aquil. & Bald. in. l. quid ergo. §. sufficit. ff. de iudi. cõtra. tutel. ¶Idem quoq; est de col-
20 latione præbendæ consuetæ† conferri canonico, quia cõfertur canonicatus: nõ quia sit accessoriũ, sed ratione connexitatis. arg. in ca. si quis obiecerit. p. q. 3. & Imol. in cap. cùm. m. de constitut. col. 18. & Felin. in dict. cap. trãslato vbi latissimè de iuribus illorum cõnexorum. & Hippoly. de Marsi. in. l. 1. §. frater diuus adrianus. ff. de quæstio. nu. 8. vsque in finẽ. ¶Adde quoque, quod mandatarius ad eligendum potest postu-
21 lare.† glo. in cap. Innocens. 22. q 4. & in capit. cũ in causis. de electio. Et quia iudex, seu executor faciens id, quod non multum differt à mandato, non dicitur fines mandati excedere. vt ibi glo. in. d. c. innocens. Et sic iudex datus ad reci-
22 piendũ testes, potest recipere cõfessiones, † & dicetur confessio iudicialis: quia hoc est iuxta mandatum, licet non sit mandatum. tenet Rota decisio. 24. in antiquis. in titul. de probatio. & in antiquiorib⁹ in titul. de testibus. decis. 3. ¶Et idem Rota in decisio. 1. de arbitris. in antiquis. dicit, quòd iudex datus ad cognoscẽdum de cõ-
23 promisso, ad finẽ vt obseruetur,† potest inobedientem condẽnare ad pœnam compromissi. ¶Item talis arbiter potest in sua sententia condẽnare contumacem in expensis, ita Inno. in. c. ex parte. de arbitris. ¶Itẽ iudicare de fructibus, & de terminis solutionis: quia ista cõtigua sunt compromisso, licet in eo non expressa. & sequitur Abb. in. c. cùm dilectus. de arbitris. colu. 5.

D 4 ¶Quo-

¶Quoque arbiter poteſt incidenter cognoſce-
24 re de reſtitutione in integrũ.† Et eſt ratio: quia
non eſt extra compromiſſum, ſed ipſi negotio
inhæret. & ſecundùm Angel. in. l. ſi vacãtia. 2 8
col. C. de bonis vacan. lib. 1 o. & quia ratione in-
cidentiæ ampliatur iuriſdictio. vt Abb. in capi.
1. de in integr. reſti. Et ideo dicit Butri. & Imol.
in capit. cùm inferior. de maio. & obedi. quòd ſi
mandetur iudici, vt aliquem capiat, & condem-
net, certè poteſt eum abſoluere, ſi meretur, quia
hoc eſt contiguũ mandato, niſi eſſet merus exe
cutor. Et idem eſt in teſte, vt latè Feli. in. d. cap.
cauſamq;. de re iudi. 2. &. 3. col. vbi quoq; tenet,
quòd habens mandatũ de vẽdẽdo, poteſt etiam
25 rem venditam tradere.† vt Angel. in. l. ſi quis
prohibuerit. ff. de publici. Et quod procurator
datus ad vendendum, poteſt vendere, & domi-
26 nium transferre, habita fide de pretio, † aliter
non interueniente pecunia. tenet Abb. in capi.
olim. el primero. de offici. delega. colũ. 2. exce-
ptis caſibus, vt ibi per Felin. & per docto. in. l. à
diuo pio. §. ſed ſi emptor. ff. de reiudi. ¶Et li-
27 cet mandatum iuriſdictionis † ſit ſtrictum, ve-
niunt conſequentia ad petita. vt Bald. in. l. fina.
2. col. C. de fideicommiſſ. liberta. & Innocen. in
cap. epiſcopi. de rebus eccle. non alienan. dum
dixit, quòd legatus datus vt reducat ad proprie
tatem malè alienata, poteſt cognoſcere de poſ-
ſeſſione, tñ ſuper extraneis nõ poteſt cognoſce
re. vt Bald. in dicto cap. cauſamque. ¶Et Felin.
in dict. cap. cum dilecta. col. 1 8. verſicu. limita ſe
cundo. tenet, ꝙ quando iudex facit illud, quod
non multum differt à mandato, non dicitur ex
ceſsiſſe fines mandati, dummodo ſit vicinũ mã-
dato. Et quando dicatur vicinum mandato, vel
connexum, tractat ſingulariter Felin. in cap. ſe-
des. eodem titu. de reſcri. col. 4. verſicu. & pro
hoc vltimo. allegando Aegidi. de Bellame. de-
28 ciſione. 3 2 8. vbi dicit, quòd ſi Papa † ad inſtãtiã
alicuius commiſit cauſam, adiecta clauſula (cũ
incidentibus, & dependentibus, & connexis)
intelligitur de his, quæ ſunt eiuſdem naturæ, cu
ius eſt ipſa cauſa, ſcilicet de iudicialiter agitan-
dis. de quo dicit, nunquam obliuiſcaris. & quia
conceſſa iuriſdictione in genere, veniunt ea, ſi-
ne quibus iuriſdictio non poſsit expediri, etiam
ſi ſit maioris iuriſdictionis. per. l. quotiens. C.
de iudic. vt Bartol. in. l. 2. colu. 2. ff. de iuriſdict.
omnium iudicum. Sed hoc intelligit Felin. vbi
ſuprà, dummodo ſint eiuſdem ſpeciei. Facit ad
idem, quod tenet Rota. deciſione. 2 3. in titulo
de procuratorib. vbi ait, quòd licet procurator
29 poſsit neceſſaria ad cauſam, † non tamen groſſa
quæ poſsit dominus: ſicut offerre ſe ad ſpontè
confitendum, conſentire teſtium examinatio-
ni, ſine citatione, & ſimilia, quæ non veniunt in
mandato: ſicut ne donatio, aut liberalitas, ſecun
dùm Felin. vbi ſuprà in tertia col. verſicu. & di-
cit Rota. ¶Tuquoque nota ſingular. verbum
Felin. in dicto cap. tranſlato. de conſtitu. 5. colũ.
vbi tenet, quòd ad hoc, vt aliqua ſint connexa,
30 † non ſufficit, quòd eodem tempore ſint facta,
niſi ſimul. Quod ego iam pluries practicaui: &
in quadam comiſsione Regia, virtute cuius, qui
dam perquiſitor in ciuitate Placentiæ procede
bat contra priuatas perſonas de cauſis, quæ nõ
erant expreſſæ in cõmiſsione, nec in ipſius pe-
titione, & volebat eam extendere ad eas ratio-
ne verborũ contentorũ in dicta prouiſione, ibi
ſobre lo annexo, e connexo: ſed quia illæ iniuriæ nõ
erant factę tempore, quo iniuria principalis fuit
facta, ſed poſtea, non poterat ille iudex de hoc
cognoſcere: & non obſtante allegatione partis
declinãtis iuriſdictionem, ille perquiſitor protu
lit ſententiam in eos: quæ ſententia in cauſa ap-
pellationis fuit reuocata in curia regali: & iudex
qui eam tulit, fuit in expenſis condemnatus, &
in ſalarijs. Quod ego ei dixi anteaquam pronũ-
tiaret, & noluit credere mihi. Et allegaui quo-
que ei, quòd illæ iniuriæ non erant deductæ
principi in petitione, nec habebat in mandatis,
vt de eis cognoſceret: quia iudex delegatus, ſeu
31 perquiſitor, non poteſt cognoſcere de rebus, †
vel perſonis in commiſsione non contentis, vt
in capit. 1. & gloſſ. de offi. delega. & in cap. cùm
olim. eodem titul. tenet ad literam Specula. in
tit. de iudice delega. §. ſequitur. verſi. Item ad e-
ius officium. numer. 2. & text. in. l. 2 0. titul. 4.
partit. 3. verſicu. *Otro ſi dezimos, que el delegado nō
ſe deue trabajar en otro pleyto entre ellos, ſino en aquel
que ſeñaladamente le fue encomendado que libraſſe*. Et
rectè fuit condemnatus ille perquiſitor in red-
ditione ſalarij, & in expenſis: & in ſua ſententia
fuit nulla pronuntiata. ¶Et facit quòd ſententia
lata contra formam reſcripti & commiſsionis,
32 eſt nulla. † tenet Paulus de Caſtro in. l. cùm que
rebatur. ff. de re iudica. & Paris de Pute. in tra-
ctat. ſyndica. in parte, iudex an ſi iudex mandat
nu. 9. fol. 1 4 2. in libro portat. ait, quòd ſi iudex
extendit iuriſdictionem ſuam ad aliam rem, ſu-
per quam non eſt ei commiſſa, prȩter cõſenſum
partium, tenetur ad intereſſe. per tex. in capit.
ſacro. de ſententia excommunicatio. ¶Et in-
quantum tenet, quòd fallit, ſi de conſenſu par-
tium iudicat, idem tenet dicta. l. 2 0. partitæ. ibi,
fueras ende por auenencia de ambas las partes.
Idem tenet gloſ. in extrauagan. ſedes apoſtoli-
ca. de conceſsio. præben. in parte, tenorem. vbi
ait,

ait, quod forma mandati, & tenor, est ex acta diligentia obseruandus, aliàs processus non valeret iudicialis: secus partialis, id est per partes habitus, & factus. Quod intellige vt supra dixi, quãdo forma rescripti est merè in fauorem partium, secus si ob publicam vtilitatem. ¶ Sed dubitatur, si delegatus, seu perquisitor in iurisdi-
3 ctione excedit †, si ordinarius iudex potest intromittere. Quod videtur: quia ordinarius supplet negligentiam, seu malitiam delegati, quando ex tali oritur peccatum: sed in alia causa pecuniaria non intromittit, sed remittit eam ad superiorem. tenet Abbas in capitul. significauit. de officio ordin. numer. secundo. ¶ An de-
3 legatus delinquens in delegatione sua † possit conuenire coram ordinario loci: Doctores Legistæ hanc quæstionem tractant in authenti. si qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oport. Tamen Abba. in capitulo fina. de rescript. fina. colum. numer. 17. concludit, dicendo. Aut delegatus delinquit in non procedendo, quia tunc solùm excessit contra Regem, vel Papam in non parendo mandatis ipsius, non potest per alium inferiorem puniri. Aut delinquit iniquè agendo, & tunc potest puniri per ordinarium loci, quia non conuenitur vt delegatus, sed vt criminosus. Tunc dicit ibi Abbas, quod Ioannes Andreas ibi dicit se non credere, quòd pendente causa coram eo, possit puniri, nec conueniri coram ordinario, saltem vbi impediretur procedere in causa sibi commissa, & delegata. Nam respectu illius causæ duntaxat, est maior ordinario. vt in capitulo, studuisti. de offic. delegat. Vide glossam in capit. prudentiam. §. adijcimus. de offic. delegat. in verbo, arguendus. Sed ego credo, quòd Abbas dicat verum, & glossa ibi intelligatur, quando delinquit in non exequendo mandatum, quòd tunc redarguatur, & superior puniet eũ. Et Barbatius transit cum illa gloss. Et Montal. in l. quarta. titul. septimo. foro legum. libr. primo. in gloss. fina. in fine. tenet indistinctè, quod ordinarius potest punire delegatum principis delinquentem in processu causæ, & abutentem iurisdictione. vt in authenti. vt iudices sine quo quo suffragio. §. volumus. collatione secunda. Et Ancharra. in Clementi. prima. de offic. ordina. sed summa Syluestri. in parte, iudex. primo. §. septimo. transit cum Abba. vbi suprà. quam vide. ¶ Et vide Iasonem in l. secunda. ff. de in ius vocand. numero secundo. versicul. adde. vbi tenet, quòd si delegatus Papæ delinquat, potest accusari coram ordinario, & punitur postea finito officio. Et dicit esse gloss. singular. in dicto capitul. fina. de rescriptis. & textus, & ibi Abbas in capitul. fina. de statu monachorum. Et vide singulariter Ioannem de Plate. in l. siue ex prætoriano. C. de executori. & exactori. libr. duodecimo. vbi expresè tenet, quòd si delegatus à principe delinquit in prouincia, præses contra eum cognoscit, licet aliàs delegatus maior præside reputetur. * Et vide Peregrina in parte, iudex. quæstione decimatertia. in gloss. commissionis, in fine.

que durante el tiē-

SVMMARIVM.

1 *An plura officia quis potest habere. & numero. 6.*
2 *An potest quis esse in pluribus collegijs.*
3 *Habens iurisdictionem ordinariam in ciuitate, non potest legere, nec cathedram ordinariam habere.*
4 *Officia compatibilia, an potest quis habere.*
5 *Dispensatur vt quis habeat duo officia ex necessitate, intelligitur pro tribus annis.*
7 *Officia incompatibilia, quæ dicantur.*
8 *Quæ sit pœna habentis plura officia.*
9 *Quando quis eligitur ad duo officia compatibilia, duo salaria debet habere.*
10 *Idem in doctore vtriusque iuris, qui dat vocem in vtroque, duo salaria debet habere.*
Idem dic in distributionibus quotidianis, quæ debentur duplicatæ illi, qui duplici iure interest diuinis officijs.
11 *Quando labor minuitur, salarium minui debet.*
12 *Qui habet duo officia, debet habere familiam pro vtroque.*
Et pro vtroque debet stare ad duos syndicatus.
13 *Si eligitur ad duo officia in eadem ciuitate, an retineat primum, vel secundum.*
14 *Doctor debet intendere in illa scientia, & perseuerare, quam semel elegit.*
15 *Rex potest de duobus officijs facere vnum, & alterum supprimere.*
16 *Officium an quis debeat habere pro vno anno: & an puniatur, qui vltra annum habet officiũ. An si fiat electio officij vno contextu, per triennium vitietur.*

d Officio. d Rectè dicit, officium: quia nemo potest habere duo of
1 ficia † & sic duos magistratus, sed vnū tantūmodo. tex. in. l. 2. tit. 16. lib. 2. in ordi. reg. in fin. & in l. 14. titul. 2. libr. 7. in eisdē ordi. text. in. l. nemo. quæ est lex fina. C. de assesso. quia nemo potest subire vicē duorum vt ibi.

po que tuuieren el officio d que les

quia cum ad vtrunq; festinat, neutrū bene peragat: & quia qui binos lepores vna sectabitur hora, vno quandoque, quandoq; carebit vtroque. & in. l. si plures. ff. de pactis. & in. l. quisquis. C. de postulan. & in. l. hac parte. & ibi gloss. & in. l. comperimus. C. de proxi. sacro. lib. 12. & ibi doctor. & in. l. 1. C. de præposi. agenti. in rebus. eo. lib. & habetur in. l. si cōsul. ff. de adoptio. Specula. in titu. de iura. calum. §. tertio. versi. quicquid aliquid. per gl. & docto. in cap. ex literis. de probatio. c. fina. de institu. & in capit. per nostrā. de iure patro. cap. debitum de ba. text. in cap. cùm singu. de præben. in. 6. * Et tex. in. l. 60. tit. 5. par. 1. & ibi Greg. Lopez, & Peregri. in parte, dignitas. * vbi singulā officia singulis personis cōmitti debēt. & vna persona non debet habere duo officia, sicut singula membra corporis, singulos actus habent. vt in capitu. 1. distinctio. 89. & in cap. presbyteros. 16. quæstio. 1. ¶ Et in expresso tenet Angel. in. l. si quis decurio. C. ad legem Cor. de fal. dicendo, quòd vnus non potest ad duorum magistratuū officia deputari: quia non est credendū duabus causis tam necessarijs vnū sufficere: quia exercendo vtrunque, neutrum bene perageret. vt in dicta. l. nemo. Et sic non potest habere quis duo correctoria, nec duas militias, quæ requirunt continuū exercitium personale: cùm sit impossibile esse eundem in eisdem, eodem tempore militare. vt in dictis iuribus cauetur: & in. l. his quidem. §. in posterum. C. qui milit. poss. vel non. lib. 12. ¶ Vt in eo, qui
2 vult esse in pluribus collegijs † & societatibus, ita quod à seruitio vnius auocetur à seruitio alterius. Similiter nō potest quis aspirare ad duo officia, quibus non bene sufficeret, secundùm Angel. vbi suprà, vbi ait, ꝙ cum salario, nec sine salario non potest quis aspirare ad dicta officia: & quia si dicta officia, & honores sunt magni, per quos & amicis fauor, & inimicis timor possit incuti. vt in. l. libertus. §. præscriptio. ff. ad municipa. & in. l. penulti. ff. de assesso. * Quinimo in aliquo loco, seu villa sub officij priuationis pœna non habeat quis duplicem publicum officium vt Peregrina in parte, officium. columna tertia. in principio. * ¶ Et ideo dicit Bartol.
3 in. l. lecta. † ff. si certum petatur. numero. 33. quòd habens administrationem iurisdictionis in ciuitate, non possit legere ordinarie, nec cathedram habere. Quod facit contra istos auditores cancellariæ Pincianæ, qui habent audientiam & regūt cathedram dicti studij: quod iam est de remedio per nostrum Carolum prouidenter consultum, vt vnum tantummodo habeant officium, & fuit in praxim deductum. Quod manifestè videtur in splendidissimo doctore de Mancauedo, qui cum vtrunque habuisset, deposuit officium auditoris, cathedramque amplexus est, siue delegit. Et vide ibi per Alexand. in numer. 11. ¶ Tamen licet hoc sit verum si princeps, vel populus, qui habet authoritatem principis eligat scienter doctorem legentem, ad officium videtur dispensari: quia certa scientia principis æquiparatur clausulæ (non obstantibus) quando non tollitur ius tertij. Ita tenet Bald. in prooemi. feudo. colum. 13. & Archid. in capit. si eo tempore. de rescript. in sexto. Tenet hoc Marti. Lauden. in tracta. de legatis principū. tomo. 5. tract. q. 29. fo. 256. ¶ Ta
4 men si dicta officia sunt † compassibilia, & potest eis cōmodè seruire, bene potest ea habere. vt in. l. fi. ff. de assesso. Et sic concordatur text. in l. 1. ff. quādo appellan. sit. vbi præsens in ordine decurionū sederit consiliarius: nā illi duo honores sunt cōpassibiles, nec sunt ambo cū salario: & solū per vnum decurionatū potest incuti fauor, & terror, & nō per alium. licet Inno. timuit illum text. in. c. irrefragabili. de officio ordin. & non soluit. ¶ Plura autē officia cōpassibilia potest quis habere, si nō sunt onerosa: quia non est verisimile aliquem affectare, quia concurrit ambitionis suspicio. vt in. l. tria onera. ff. de excusa. tuto. secundùm Angel. in. d. l. si quis decurio. * Et vtrum quis possit cogi ad duplex officium dic vt in. l. 1. C. quemadmodum. ciuili muner. indu. libro decimo. * ¶ Et vide Ioann. de Plate. in. l. maior. C. de dignita. libr. 12. nu. 2. vbi tenet, ꝙ licet quis vno tēpore non possit plures dignitates habere, nec continuare, imò incidit in ambitū. vt in dicta. l. fi. de assesso. C. & in. l. fin. C. ad legē Iuli. de ambitu. ¶ Tamē potest habere plures dignitates, & officia, & honores eodem tempore, si non habent administrationē annexam, etiā si vna habet annexam, alia non. vt in prima constitu. C. §. ideoque. ibi, consularem atque patriciū. & in. l. 1. & . 2. C. consu. lib. 12. Si autem habent annexā, tunc si inter se continēt repugnātiam, siue per actū vnius impeditur administratio alterius, & sic non compaciūtur ad inuicem

tunc

tunc non poteſt habere.vt in dict.l.eis quidem.
C.qui milit.non poſ.libr.12. & ibi Plate. ſecus ſi
compatiuntur adinuicem.l.ſi conſul.&.l. ſequē
ti.ff.de adop.& ibi per Barto.& Plate.in.d.l.ma
ior.¶Et idem tenet Barto.& Plate.in.d.l. cōpe-
rimus.C.de proxim.ſacr.ſcrini.lib. 12. dicendo,
quòd licet non poſsit quis ad duo officia fungi,
fallit ſi ſunt connexa, & circa idem, quæ quaſi
pro vno reputentur.vt in dicta.l. eis quidem. &
ibi docto.Ex quo infert Bart.& Plat.& Angel.
in.d.l. comperimus. quod poteſtas poteſt quē
deputari vt ſit iudex,& notarios maleficiorum,
cùm officia non ſint diuerſa,ſed circa idem ten-
dentia. Et ſimiliter ſi iudex, qui erat tabellio,
ſcripſit acta corā ſe facta, quòd ex illis iudicare
poteſt,& tenet ſentētia: cū hoc caſu poſsit exer
cere duo officia circa idem tendentia.Quod eſt
notandum.* An ſi aliquis poſsit duo officia ge
rere.vide ſingulariter Petrū Antibola in tracta.
de muneribus.in.3.parte principal.nume.61.to
mo.6.tractatuum fol.24.& Alberi.in tracta. ſta
tutorum.prima parte.q.142.* Vide quæ dicā
in.c.36.infrà eod.in ſcripto.numer. 3. ¶Et licet
quis non poſsit habere officia incompatibilia,
fallit, niſi aliud operetur hominis, vel iuris di-
ſpenſatio.vt Abb.in.c. ex literis.de probationi.
¶Et cauſa vtilitatis,& neceſsitatis.vt gloſ.ibi.&
Barto.in.l.ſancimus.C.de executo. & exactori.
lib. 12.dicendo,quòd ex neceſsitate poteſt quis
ſuſcipere duo officia ſimul,& ſemel, ſed nō tria.
Et idem tenet Plate.in.l.1. C.quemadmo. ciui-
lia mune.libro.10. Et idem tenet Plate.in.l.hac
parte.C.de proxi.ſacro.lib.12.& in.d.l.his qui-
dem.qui milita.non poſſ.nu.1.&.2.¶Quinimo
dicit Felin.in.d.capi.ex literis.nu.10. quod non
poteſt diſpenſare etiam ex cauſa,vt quis habeat
tria officia.¶Adde,quòd diſpenſatus vt habeat
5 †duo officia ex neceſsitate, intelligitur pro tri-
bus annis.vt in.l.ſancimus.C.de executo.& ex-
acto.lib.12.ſequitur Alex.in additio. ad Barto.
in.l.ſi conſul.ff.de adoptioni. ¶Quoque poteſt
habere duo officia,quando non ſunt repugnan
tia,vt Cyn.in dicta.l.ſi quis decurio.* Et Alber.
in.l.cum ſeruus. §. cōis ſeruus. ff. de ſtipula. ſer-
uo.& in.l.3. ff.de adoptio.* vel quādo tendunt
ad eundem finem. vt Bart. in.d.l.comperimus.
ſecus quādo ſunt protinus diuerſa,vt ibi. & Pa-
ris de Puteo in tracta.ſyndicatus.in parte, offi-
cium nemo.fol.192.num.3.¶Et an ſi dicta offi
cia ſunt publica,aut priuata,ſi poteſt quis ſimul
habere.vide ſingulariter Petrū Antibo.in tract.
de muneri.in.3.parte.nu.61.tomo.6.tracta.fol.
6 24.¶Quoque non poteſt quis habere duas† iu
riſdictiones, vt dictum eſt. Quod intellige in
contentioſis,ſecus in gratuitis.vt glo.in.d. capi.
ex literis.& ibi Felin.latè numer.10. ¶Quæ au-
7 tem dicuntur† officia incompatibilia,vel com-
patibilia,& non repugnātia, in hoc non poteſt
dari certa doctrina, ſed ſecundum qualitatem,
& varietatem factorum, perſonarum, ac offi-
ciorum, poteſt iudicari ſecundùm Abba.in.d.
8 capitul.ex literis.¶Sed quæ ſit†,pœna haben-
tis plura officia.Barto.in.d.l.quiſquis. C.de co-
hartali.princip.lib.12.dicit,quòd lex,ſeu ſtatu-
tum dictat, quòd habens vnum officium, non
debet aliud accipere:quòd ſi accipiat,ille qui ſic
accepit,careat officio accepto,& eius effectu, &
etiam punitur in hoc, quòd non debebit habe-
re ſtipendium primi officij, nec eius priuilegiū.
Quod ſequitur Ludouic.Roma.in ſingula.388.
vbi dictum Bart.commendat. ¶Sed tu vide di-
ctum Pari.de Pute.in.d. tractat.in.d.parte,offi-
cium nemo. fol.192.vbi ait, quòd quando quis
aſſumit duo officia, & non poteſt habere niſi
vnum,non poteſt habere ſalarium niſi primi of
ficij tantùm. ¶Sed tu dic,quod quando quis eli
9 gitur ad plura officia † compatibilia,debet duo
ſalaria habere, ſicut gerit duo officia. Ita Bald.
in dicta.l.binos. C. de aduoca. diuerſo.iudic. &
per eundem in cap.1.vlti.col ſi de feud.guar. &
Paul.de Caſtr.in.l.ſi eadem.de aſſeſſo. Angel.in
authen.vt determi. ſit num.cleri.colla.1.& in.§.
illud autē.in authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.
colla.3.& ibi quoq; Angel.& Feli.in.c.trāſlato.
de conſtitu.nu.6. & Feli.in.c. cùm olim.de re iu
dic.nu.1.vbi alia iura allegat. ¶Vbi quoq; dicit
quòd ſi plura officia vniuntur, debentur duo ſa
laria habenti vtrunq;, tanquā vnum.¶Et idē ſi
archidiacono debetur procuratio viſitationis ſi
viſitat vt vicarius,habebit duplicem procuratio
nem vt docto.in cap.nuper.de cenſi.& Bald. in
dicta.l.ſi conſul.de adoptio. ff. in fine.dicens, q
qui gerit vices plurium officialium, meretur ſa-
larium cuiuſlibet.¶Et facit,quod tenet Ioan.de
Plat.in.l.quòd maior.C.de dignita.lib.12. nu.3.
vbi dicit, quòd cùm quis vtitur duplici officio
ex lege, vel ſtatuto, vel ſuperioris permiſsione,
habebit duplex ſalariū.per gloſſ.in.d.§.illud.in
verbo,officium & eſt caſus in.l.his ſcholaribus.
C.de eroga.milit. anno.lib.12. Quia quotiens iu
ra duorum concurrunt in perſonam vnius, idē
ſeruatur in perſonā vnius, quod in duobus.l.ſi
quis mihi & tibi.in prin.ff.de lega.1.&.l.Titius.
§.qui marco.ff.de annuis legat.l.tutorē.ff.de his
10 quibus vt indig. ¶Idē dic in doctore † vtriuſq;
iuris,qui dat vocē in vtroq; duo debet habere ſa
laria.vt tenet Bal.in.l.ad ſcribarū. C.de appella.
nu.2.Idem tenet Paris de Put.in.d.tract.in par-
te,ſala-

te salariũ.nu.2.fol.226.¶Et idẽ Bal.in cõsi.470.
in.4.vol.loquẽdo in distributionibus quotidia-
nis,quia debẽtur duplicatæ illi, qui duplici iure
interest diuinis officijs. Et sic vidi in praxim in
vniuersitate Salmanticensi in personam docto-
ris de Tapia, q
grat doctor v-
triusq; iuris in
es encomendado,
dicta vniuersitate. De quo latè per Felin.in rub.
de maiori.& obedien.col.2.& eundem,& Abb.
in capi. cùm olim.de re iudica.& ibi Bald.nu.1.
per plura iura,sequendo Ioan.And.& latè An-
to.Corse.in tract.de verbis geminatis.nu.26. to
mo.1.tract.fol.214.¶Sed quando assumit duo
officia,& nõ potest habere nisi vnum, non po-
test habere salariũ nisi primi officij. prout tenet
Paris de Put.in.d.tracta.in.d. parte, officium ne
mo.fol.102.¶Tamen si duo officiales subrogã-
tur loco vnius, non habent maiorem salarium
ambo,quàm ille solus habebat. vt in.l.fin. C.de
offici.magistra.mili.in fine, & in dicta.l. binos.
tenet Alberic. de Ros.in suo dictionario,in par
te,salarium. ¶Adde quoque quòd quando la-
11 bor † minuitur, debet minui salarium. vt Felin.
in dicto cap.cùm olim de re iudi. ¶Dic quoq;,
quòd qui habet duo officia,debet habere fami-
12 liam pro vtroq; †,& debet stare ad duos syndi
catus. tenet Ang.in.d.§.illud.in authen. vt iudi.
sine quoquo suffra.colla.2.& in.d.authen.vt sit
nume.cleri.termi.col. 1. ¶Sed quid si in eadem
ciuitate quis eligitur ad duo officia, an retineat
13 † primum,vel secundum,vide Specula. in titul.
de censi.§.nunc dicendum.num.15.& vi.l.14.&
l.15.& 16.titul.2.libr.7.in ordinatio.regalib. &
singulariter dictum Petrum Antiboli. in dicto
tracta.de muneri.in.3.parte.numer.62. cum se-
quentibus.tomo.6.tracta.fol.24.¶Et debet per
seuerare in ea,quam eligit,per cuius electionem
videtur alias renuntiare,vt tex.in.l. quidam. C.
de palati.sacra.libr.12. Et ibi Plate. dicit, quòd
14 est ibi argu. quòd doctor † debet intendere, &
perseuerare in illa scientia,quam semel elegit,&
cõmentatus est,non autem illa omissa, assume-
re aliam, nec ambas assumere cum administra-
tione. ¶Et quoq; dicit, quod est contrà eos, qui o-
misso habitu doctoris,assumunt habitum armi
geri militis:nisi fortè diceres,quòd propter con
nexitatem, quam habet adinuicem armata, &
inermis militia, vt in prooemio institutionum,
possit vtraque vti.vt in.d.l.eis.C.qui milita.non
poss.§.fina.lib.12.¶Et sic,quòd si habenti offi-
cium deferatur aliud, quòd est in sua potestate
retinere quod velit, vt in dictis iuribus. & tenet
15 in expresso Bar.in.d.l.quidẽ. ¶Rex autem † po
test de duobus officijs facere vnum, & alterum
supprimere, & abolere in totum. tenet Baldus
consilio.277. in fine.in secundo volumi.consil.
per textum in.l.fina.C. de frumen. Alexand.li-
16 bro.11. ¶Adde quoque,quod pro vno † an-
no quis debet habere officium, & de eo proui-
deri.vt in.l.secunda.tit.16.lib.secundo. in ordi.
regali.& Barto.in.l. omnes populi. ff.de iusti.&
iure.colum.17.numer.52. ¶Sed hodie proro-
gatur per biennium.vt in.l.neminem. C. de su-
sceptori.& archar.libr.10.*Et in.l. pro biennio.
capit. de proximio.sacro. scrinio.eodem libr. &
tex.in aut.de consuli.§.quantumcunque. colla.
6.in princip.& Plat.in.l.sancimus.la.1. C.de di-
gnita.lib.12.&.l.prima. C.de Castrensi. eodem
libr.12.&.l.prima.C.de decanis.eod.lib. & Pla.
in.l.secunda. C. de numera. eod.libr. & text. &
gloss.in.l.missi opinatores. C.de exacto. tribut.
libr.10.& vide Grego. Lop.in.l. nona.titul.18.
parti.secunda.in glos. *embiara a menudo.* vbi hoc
tangit & in fin.gloss.remanet cum.d.l. neminẽ.
vbi officiales non debent esse perpetui sed an-
nales nisi aliud à rege seu à republica ordinare-
tur, quia est damnosa refirmatio officialium
quando multa est & longa & vide Enri. in capi.
aduersus.de immunit.ecclesiarum.*& per An-
to. Corset.in tracta. de potesta regia. numer.6.
tomo.5. tracta.fol.223. vbi ponit quinque ra-
tiones, quare officia non sunt continuanda.
Quod dicit,quòd fallit in subsidium,vbi alij de-
sunt,qui gerant.ff.de muneri.& honori.l.vt gra
datim.§.quotiens.& in authent. de defenso.col.
tertia.in fine.vide Socin.in fallen.in parte, red-
dit. Et vid.l.9. in titul.primo. in quaterno, de la
mesta. Et de materia per Angel.& Salyc.in.l.1.
C.ad.l.Iuli.de ambit. ¶Imo si quis stat in offi-
cio vltra annum, incidit in pœnam. vt in.§.sunt
præterea.Institu. de publicis iudic. ¶Et si quis
officium habuit, quòd si non vult, non potest
eligi iterum in eum, nisi elapso quinquennio,
vel biennio.vt in.l.ab honoribus. C.de muneri.
& honori.lib.10.Et vi.text.in.l. his muneribus.
ff.de vaca.& excusa.munerum. ¶Dic quoque,
quòd si talis prouisio, seu electio officij fieret
vno contextu per triennium contra formam
legis,seu statuti,nõ valet in annõ: tenet Roma.
consi.66. quẽ vide.& sic vtile per inutile in isto
casu vitiatur.vid.ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex,sub fide, & industria, debet contentiones dirimere,nec fallat, nec fallatur.numer.4.*

Iudex

Fiel.

e **Fiel.** e Pro sua fide, & industria iudicet,& contẽtiones dirimat, sic, vt nec fallat,
1 nec fallatur.† text.est in.l.quotiens. C.de ponderato.lib.10.Et Ioann.de Plate.ibi dicit, quòd peritus,& sapiẽs est:nec fallit,nec fallitur dolosus ergo nõ est sapiens, qui fallit, seu decipit

vsen biẽ del,y fiel e y

2 alium.¶Item sapiens est †,qui non potest falli. Quod intelligit, si habet facti peritiam, aliàs ignorantia facti,sæpè fallit prudentissimos:secundùm Plat.ibi.¶Sua fide dico, idest conscientia. vt in.c.literas.de restitu.spoliat.& in ca.quoniã. de præscript. & sic exponitur de pœniten.dist. 3.ad finem.§.illud. quasi ad medium. Et quòd talis conscientia, vel fides, sit publicè approbata,vt in.l.si ventri.§.in bonis. ff.de priuileg. cre-
3 di. ¶Et quia talis fides † fundamentum est iustitiæ,idest dictorum, conuentorumq; constantia,& veritas.vt dixit Tullius,primo,de officijs. Vbi non est sana fides, non potest esse iustitia. cap.vbi.23.quæst.1.Nam sub fide, lex,& iustitia continentur.vt in authen.de mãda. princip. §.festinabis. Et si fides non seruatur, homines fiunt in agendis bonis operibus segniores,vt in authentic.vt lice.de cæte.§.hic similiter. ¶Quæ bona quippe fides debetur Deo, qui omnia videt,& cuncta iudicat.capi. quæcunque.10.q.1.
4 Et ideo benè subditur, nec fallat †,scilicet propter fidem.nam fidelis non fallit de se confidẽtem. Talis hodie vix, aut nullatenus inuenitur Prouerbio.12. Virum fidelem quis inueniet? ¶Nec fallatur,scilicet propter industriam. Præ-
5 ferenda † est ergo in honore fides industriæ, quia hic præfertur in ordine. vnde fidelis prudenti viro præfertur.tenet Lucas de Penna in.l. 1.C.de cõditio.impub.or.libr.10.Nec enim res vlla vehementius rempublicam cõtinet, quàm
6 fides.vt Tulli.lib.de offi.Fidem quoque† fallere, graue est.ff. de constitu.pecu.l.1.in principio.Quid tam enim congruit fidei humanæ. vt ff.de pactis.l. prima. ¶Quod intellige verum, si ex obseruãtia fidei,non resultat illicitum. 22. quæstio.4.capit. si ad peccatum.nam tunc potius est fides rescindenda,quàm obseruanda. vt in cap.in malis.eadem quæstio.& tenet dictus Lucas de Pẽna in dicta.l.quotiens. 1.colũ.& ibi quoque in secũda col.dicit,quòd ideo dicit tex.
7 industria †, hoc est,doctrina, studium,& vigilantia:ab indulgere, id est operam dare studio. & generaliter loquendo qualibet ipsarum dicit
8 sapiens.vnde optimi professores † iuris ciuilis vocantur sapientes.vt.ff.de origi.iur.l. secunda. §. deinde sextus. vt ibi latè per eum. ¶ Et sic,
9 quòd iudex debet habere conscientiam †, & scientiam iudicandi,& experientiam,vt latè dixi in glossa proœmij, in parte, *iusticias qualesquier.* quasi in fine. versicul. & quia suprà dixi.
10 ¶Quia si iudicat contra† conscientiam sciẽter & contra iustitiam patitur pœnas positas in.c. cùm æterni.tribunal.de re iudi. in.6. secus si iudicaret contra consciẽtiam:dum tamen iudicet secundùm iustitiam,secundum Domi.ibi. Si autem credebat bene iudicare, & non iudicauit, tunc non patitur illas pœnas: tamen iudex tenetur ad æstimationem litis. vt Institu. de obligat.ex quasi delict. in princip.& ibi gloss.communiter approba.in verbo,litem. vbi ait, quòd tenetur ipse in quo læsit:& hoc quãdo per ignorantiam,vel imperitiam:secus si dolo,quia tunc ex maleficio tenetur, & fit infamis.l.fina. C. de pœna iud.qui mal.iudica.& Barto.in.l. filiusfamilias.ff.de iudic. Et idem dic, quòd iudex facit litem suam, quando iudicat contra consuetudines patriæ.Ita Bald.Salyce.& Ias.in.l. iubemus. C. de iudic. & tenet Pala. Ruui. in repetitio.rubri. de dona.col.3.nume.12. & facit gl.in capit.Roma.de electio.in verbo,videas.Ias.in.l. omnes populi.ff.de iusti.& iur.colũ.4. Sed hoc verum,dummodo cõsuetudo sit publica,& notoria.vt Ias.in.d.l.iubemus.numero.2.&.3. ¶Et
11 iudex, qui malè interloquitur †, parti tenetur inquantum eam læsit. tenet Guido Pap.in singula.580.§.iudex.allegan.Bart.in.l.quòd iussit.
12 ff.de re iudi. Et idem,si totam causam † diffiniẽdo malè per imperitiam iudicaret, tenetur parti secundùm dict.Guido.& Bart.in.l. fina. C.de pœna iudi.qui mal.iudi. ¶Videtur Alex.in additio.ad Bart.in.l.de eo.C.eod.tit.in additio.magna.in princi.dum Bar.ibi tenet, quòd quando iudex iudicat malè per imperitiam, tunc tenetur quantum religioni iudicantis videbitur.Intelligit ibi Alexã.esse verum,quando illa sentẽtia esset executioni mandata, quo casu tenebiť etiam in toto interesse, & in tota æstimatione litis. vt notat Bald.in.l.obseruare.§. proficisci.ff. de offi.procons.& legat.¶Et idem dic in iudice ecclesiastico:quia si iniustè excommunicat aliquem,licet eum absoluat,tenetur illi ad interesse.vt tenet glo.& ibi Bald.in capit. cùm contingat.de offi.delega. de quo in capit.sacro. de senten.excommunic. vbi singulariter, & gloss. in c.cùm olim. Abbas eod.titu.de offic.delegat. in gloss.fina.*Et tex.in.l.20.titul,9.par.1.vbi singulariter & hoc intellige nisi quando tale præiudicium, vel interesse esset inæstimabile, vt Ioannes Andrea.in.d.capit.sacro.& Grego.Lopez in.l.6.titulo.17.parti.prima.in gloss.fina. & vide

vid. Peregrina. in parte, excommunicatio. 10. q. in gl. *absoluer.* * ¶ Idē tene in notario: quia nō de scribendo debitores, & eorum quātitates, quas describere tenetur, facit litem suam, & est obligatus simul cum dictis debitoribus ad eorum solutionem: tamen contra dictos debitores notarius habebit regressum: secus in iudice, prout tenet Plate. in. l. qui numerarij. C. de numera. & actua. libr. 12. & facit text. in. l. final. C. de magist. conue. & tenet Iaso. in. l. errore. C. de testamen. 1. col. & vid. Philipp. Deci. in. l. si librarius. ff. de regulis iuris. & Hippoly. de Marsil. in sua practi. §. superest. numer. 12. cum sequenti-
13 bus. ¶ Sed si plures iudices † per imperitiam iudicauerunt, simul quilibet in solidum facit litem suam: tamen vno soluente, alij liberantur. tenet Baldus per text. ibi. in. l. nouissimè. §. si plures. ff. de falso tuto. * Et Peregrina in parte, sententia. q. 9. in gl. Iudicantis. * ¶ Quid si iudex
14 † iudicaret secundùm vnam opinio. & malam. Barto. in. l. cum prolatis. ff. de re iudi. tenet, φ facit litem suam, tamen mitius punitur. per dict. principium. Institu. de obliga. quæ ex quasi delict. nas. versi. videtur. Idem notat Bald. in. l. mancipia. C. de seruis fugiti. & in. l. pignus. colū. 20. C. de pignor. actio. Quod limitat Angel. in. d. l. cum prolatis. procedere, quando iudicasset contra cōmunem, secus si nulla esset opinio approbata cōmuniter in casu illo, quia iudex tunc excusabitur in totum. allegat notata per Innocen. in cap. ne innitaris. de constitu. & Bartol. in. d. l. de eo. C. de pœna iudic. qui mal. iudi. vid. Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. quæst. 4. ff. de offic. proconsul. & leg. Ioann. Andr. post glos. in cap. capellanus. de ferijs. & Abb. in cap. 1. de re iudi. numer. 10. & Alexan. in. d. l. cum prolatis. num. 21. vbi in num. 22. tenet quoque, quòd si iudex iudicauit malè, sequēdo opinionem bonam, tenetur in syndicatu, licèt mitius puniatur. Sed dicit limitari secundùm Angel. vbi suprà, quando iudicasset contra communem: secus si nulla esset opi. approbata cōmuniter in casu illo, quia tūc excusatur in totum, per iura supra allegata. ¶ Ex quo infert ibi Alexā. in. d. l. cum prolatis.
15 num. 23. quòd cōmunis opinio † sequenda est, & secundum eam debet quis iudicare. Pro quo dicit, quòd est text. bonus in. l. 1. in verbo, crebrior. ff. de offi. quæsto. & ibi Bald. & in. l. athletas. in princi. ff. de his qui not. infami. & Bartol. in. d. l. fina. cum concordantijs. C. de pœna iudi. qui malè iudic. & idem tenet Ioann. Faber in proœmi. Institu. col. 2. nume. 2. & Bald. in. l. 1. in fine. C. de vulga. & pupill. substi. & in capi. 1. de natura success. feudi. in fine, ¶ Vbi ait, quòd cōmunes opiniones doctorū sunt tenendæ. Et vide Angel. in. l. si idem cum eodem. ff. de iurisdi. omni. iudi. vbi tenet, φ cōmunis opi. est lex, & tanquā lex potest allegari. * Et Peregrina in parte, doctor. * Quod extende, φ non solùm communi opinioni est standū in foro contentioso, sed etiā in foro conscientiæ & animæ, cōmunis opinio excusat, etiā si veritas se habeat in cōtrarium. vt tenet Paul. de Cast. in consi. 19. col. 2. in fine. in. 2. parte suorum consil. ¶ Istam regulam limitat Alex. in. d. cum prolatis. in fine, nisi cōmunis opin. esset notoriè falsa, vel rationabiliter conuincatur secundùm quòd iudex acutissimi ingenij æstimabit, vt inquit Ioann. Andr. in c. 1. de constit. & Abb. in. c. 1. de re iudi. nu. 10. & in. d. c. capellanus. de ferijs. ¶ Ad quod facit, qđ dicit Gemini a. in. c. de quibus. 20. q. 1. vbi ait, φ licet potius sit stādum opi. antiquorum, quàm iuniorū, vt in. d. c. de quibus. fallit vbi dicta iuniorum essent magis rationabilia. vt in. c. ita do mus. 19. dist. ¶ Itē à cōmuni opi. potest recedi, si alia opi. esset humanior. vt Host. & Abb. in. c. 2. de cognatio. spiritual. in verbo, humanitatis. Sed hoc non tenetur per Alex. in. d. l. cum prolatis. Quia quādo opiniones sunt pares, amplectēda est humanior, vt in. l. maiores. ff. đ pactis. & tex. in. d. c. 2. de cog. spiritu. Non obstat, quia loquitur in Papa habente potestatem legis cōdendæ: & ideo talem opinionē eligere poterit. Et idē, quod Alexan. in. d. l. prolatis. tenet Abb. in. d. c. 1. de constit. in fi. vbi ait φ communis opi. est sequenda, nisi sit euidenter falsa, vel possit conuinci probabilibus rationibus. quod dicit esse notādum. Ad hoc dicit. φ solet allegari tex. in. l. 1. C. de veteri iure enucle. versi. sed nec. vbi ait text. quòd ex multitudine authorum nō est iudicandum: quia posset vnius, & deterioris sentētia, multos, & maiores in aliqua parte superare: & sæpè Deus reuelat paruulis, quod abscōdit sapiētibus. ¶ Itē fallit, nisi contra cōmunem opi. sit gl. in cōtrariū: quia authoritas glossæ est maior, quā aliorū doctorū. vt Bar. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. nu. 8. Et Bald. in. l. cū hæreditas. C. deposi. dicit, φ autoritas glossæ omnes alias antecedit. & Azo. & Accurs. glossatores habuerūt illustre ingeniū. vt tenet Bal. in tit. sup Lothari. in vsi. feudo. Et idē Bal. in. c. dilecti filij. de maio. & obedi. dicit, φ Accursi. glossator fuit vberrimus fons Iuris ciuilis. Et Cyn. in. l. nam moriturū. C. de cōtrahē. & cōmit. stipul. appellat glossatorem idolū suum. Et Ioan. Batri. in. l. 1. C. qui pro sua iuris. dicit, quòd vbi cum gl. concordat aliquis doctor, illa opinio censetur cōmunis in iudicando. Et Bald. in. l. si. §. necessitatem. 3. col.

C. d.

C.de bonisque liberis dicit, Adhæreas carrotio veritatis, idest glossatori, & in perpetuum non errabis. Et in authenti. cessante. 13 colum. C. de legiti. hæredibus dicit, quod in consulendo timet recedere à gloss. Vide latè de hoc Ias. in dicta.l. vt vim. ff. de iustitia & iure. numero. 34. ¶ Vid. tu quoque Ioann. Fab. in. §. pupillus. Institu. de inutilibus stipula. vbi dicit, quòd in curia ecclesiastica opinio glossæ, & Innocen. adoratur vt idolum: & quòd in iudicando, & consulendo sequenda est glossa, & hoc est tenendum secundùm Ias. vbi suprà numero. 34. licet solus Abb. teneat contrarium in.d. capi. Capellanus. de ferijs. in. 4. notabi. ¶ Sed limita, nisi habeas glossas contrarias, secundùm Iasonem vbi suprà, allegando Bald. in dicto capi. 1. de consti. 4. col. quia tunc authoritas plurium glossarũ vincit vnam, secundùm Baldũ in.l. precibus. 15. colum. C. de impube. & alijs substit. sicut duo vincula magis stringunt, quam vnum. vt in authẽtica. C. communia, de successio. Et sic dum ego inuenio glos. maximè Bernardi, & decreti, eam sequor. Vide tu additio. ad Abb. in dict. capit. 1. de constitu. in additione, quæ est in numer. 15. in parte, sed nec. vbi istas fallentias firmat, & vide quoq; Salyce. in.l. tradi. C. de pactis. ¶ Quoque limita, quòd communis opin. est sequenda quando fundatur ex casu legis. vt tenet Ias. in.l. illam. C. de colla. nume. 9. quod possumus iudicare contra communem opini. si non habet casum legis, vel verè non probatur, secundum Anto. de Butri. in cap. tua nos. col. 2. de vsu. & Barba. in consilio. 10. in secundo volumi. vlti. colũ. quod Iaso. vbi suprà, dicit esse notandum. ¶ Itẽ limitatur. nisi opinio singularis vnius doctoris, vel minoris partis, esset pro matrimonio, quia illi statur contra communem. vt Hostiens. in. c. si vir. de cognatio. spiritua. & Ioann. de Imol. in l. 1. secunda col. ff. solut. matrimon. Andr. Siculus Barba. tantùm in consilio. 3. penultima col. versicu. nec obstat. hoc intelligit, nisi opinio verior, & approbatior esset in contrarium, quia tunc non debet iudicari pro matrimonio, vt dicit probari text. singulari. in.l. si pars. ff. de inofficio. testamen. & dicit quòd hoc sequitur omnis prudentia iuris. ¶ Quoque limitatur, nisi esset opini. Archidiaconi suprà. 6. quæ præualet alijs, secundùm Rotam. decisio. 348. in antiquis. ¶ Limita item, nisi vna opinio faueat potestati clauium, quia præualet non fauentibus. Hostiẽ. in capit. rursus. qui cleri. vel vouen. ¶ Item limita, nisi talis singularis opi. quæ est contra communem, esset in fauorem libertatis, & testamenti, & similibus fauorabilibus causis, tunc enim præualet dicta opinio contra communem. tenet Andre. Siculus Barba. in consilio. 70. incipiente, Scriptum est. & tenet Zachari. in additio. ad Abb. in capitul. 1. de constitu. ¶ Vbi quoque limitat, nisi consuetudo obstaret communi opiniõi, vt in Hispania nostra, & Anglia, in quibus si doctores sunt diuersi, aut contrarij, statur opinioni Barto. quanuis communis sit in contrarium. vt Ioann. Baptista de Gazalup. de sancto Seuerino, in suo tractatu de modo studendi & est tex. in.l. 6. tit. 4. de las leyes. libr. 1. in ordi. regal. vbi ait, *que no se ha de alegar glo. ni dicho de doctor de aquellos, que fueron despues de* Bar. & Ioanne. Andre. & tex. in.l. 74. in legibus de Madrid, in antiquis, vbi habetur, quòd in materia canonica præferatur opin. Ioann. Andr. & post eum sequatur opin. Abb. Sicul. & in materia legali præferatur opin. Barto. & in suum defectum sequatur opi. Bald. sed iam istæ leges sunt correctæ per tex. in.l. 1. de Toro. versi. *Y por quanto nos houimos hecho.* Et sic, quòd nec opi. Bar. Bald. nec Ioã. And. nec Abb. debet stari, sed bene possunt allegari vt alij doct. & commentatores: quas fallentias quoq; ponit Feli. in dict. capit. 1. de constitu. colum. 38. Et Ioann. de Nauozinis in sua Sylua nuptiali. in. 5. libro mirabiliter examinat vbi quoque ponit has limitationes, & ampliationes, & in. 6. libr. ¶ Ex quibus fallentijs Felin. vbi suprà in dict. c. 1. infert quinque notabilia.

16 ¶ Primum, vt nõ stetur magno cõmentatori †, nisi probet opinionem suam per authenticam scripturam. vt Archidi. in. c. nolite. 11. quæst. 3. Et per illum tex. inducit contra scholares, dicentes, hæc est communis opi. & Cardi. in consilio 78. loquendo de Ioann. Andre. quòd nec sibi, nec alteri voluit vnquam in opinionibus credere, nisi inquantum eum vrgeat ratio. ¶ Secundum, quòd quando sunt opiniones inde proba-

17 biles, laudatur index †, qui diuidit per medium materiam diuisibilem. ¶ Tertium, quòd lex ha-

18 bens † duos intellectus, nõ potest allegari decisionem esse tanquam.l. secundum Bald. in.l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs. ¶ Quartum, quòd

19 quando glo. † vel alius refert plures opiniones, præsumitur in dubio approbare vltimam glos. in.l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebellia. & alia iura ibi per. d. Feli. allegat. & Bal. in. c. 1. an apud iudi. in vsib. feudo. & est gloss. vnica. in. c. super-inordinata. de præben. & Bar. in.l. bona fides. ff. deposi. Angelus in. §. item pretium. Institu. de emptio. & vendit. & Ias. latè in.l. pacta nouissima. C. de pactis. nu. 6. & Montal. in glos. ordi. in parte, rescripta per.l. si idem. §. fi. ff. de iuri. omn.

20 iudic. & per. d.l. qui filium. ¶ Quintum †, quòd iudex,

iudex, qui imitatur opinionem magistri sui, excusatur in syndicatu. Abb.in ca. 1.7.col.de postula.præla. Angel.in.l.terminato. C.de fructibus & litis expens. quia tenetur discipulus defendere opinionem magistri, nisi veritati repugnet, iuxta illud philoso. Amicus Socrates, Amicus Plato, magis amica veritas, secundùm Fe
21 lin.vbi suprà. ¶Sextum,† quòd sententia lata cõtra communem opinionem, non est ipso iure nulla, sicut lata contra legem. secundùm Angel.post Imol.in.l.qui Romæ.§.duo fratres. ff. de verbo.obligatio. ¶Quia suprà in.5.notabili dixi, quòd iudex excusatur sequendo opinio-
22 nem magistri,† facit in simili, quia opinio doctoris excusat ab expensis. doctores in capitu. vt debitus.de appella. Cardina. in cle.secunda. de magistris. Bald. in authentica. generaliter. C.de episcopis & cleri.per Bartol.in.l. bonorũ. ff.de bonorum poss.titul.generali. Alexand.in l.iuris.C.qui admitt.numer. 3. vbi dicit esse verum, quando consuluit bonum doctorẽ, secus si malum: & quandò non est in populo, vel ciuitate, nisi vnus: secus si sunt plures. idem dicit de doctore, qui non excusatur, si credidit alij doctori, malè consulenti. & tenet Angelus in.l.si conuenerit.ff.de reiudicata. ¶Quoq; intellige verum, quando talis opinio doctoris est approbata pro communi opinione secũdùm Philippum Francum, in dict.capitul.vt debitus.de appella. ¶Idem requiritur, quòd non sit opinio doctoris, qui præstitit patrociniũ in causa, quia tunc non excusatur: sed si non præstitisset patrocinium in causa, & in causa consuluit, eius opinio excusat.vt voluit Alexan. in dict. l.iuris. numer.3. ¶Idem dic, quòd opinio doctoris excusat à culpa.vt Paul.de Castro.in consilio.87. Quod intellige secundùm Alexand. vbi suprà, quando consuluit doctorem peritiorem. Quia vt dicit Angelus in.l.plagij.C.ad.l.plagi.de plagiar. quòd ille qui consuluit doctorem, qui non erat de peritioribus, & ab eo habuit malum cõsilium, & secutus est illud, excusatur à dolo, sed non excusatur à temeritate, seu culpa, quod est menti tenendum secundum Alexand. vbi suprà. ¶Quinimo opinio multorum doctorũ excusaret etiam in foro conscientiæ: tenet Pau.de Castro in consilio. 19.colum.4.sentit Innoc.in capitulo: nec innitaris.de cõstitu. ¶Quod opi. doctoris excuset, Anto.Frã.in additio.ad Abb. in capitu.finem litibus.de dolo & contuma. in additione, quæ est in numer. 23. putat hoc esse verum, maximè si est opini. Iulian.Andre.quia ipse fuit lumen iuris canonici, vt voluit Bald.in capitul.olim, de re iudi. vel si esset opinio gloss. aut Innoc.vt Ioan.de Imol.in capit. cùm cõtingat.de iure iurand. 5. charta. De quo vi. Ias.in.l. properandum. §. sint autem alterutra.C. de iudic.columna. 3. versiculo, tantum in hac materia.numero. 16.cum sequentibus.vbi latissimè. ¶Supradicta regula, quòd cõmunis opi. est se-
23 quenda, fallit in arbitro, † qui potest iudicare suo sensu, secundùm Ioan.Andr.in.d.c.1.de cõstitu.& gloss.fin.ibi per.l.qualem.ff.de arbitris. Quod est verum, nisi in sentẽtia arbitri esset expressus error iuris. per id, quod notatur in.l.apud Celsum.§. Item quæritur.ff.de doli exceptione.secundùm Imol.in.d.capit.1.vel nisi expresse fuisset dictum in compromisso, quòd iudicaret de iure.secundùm Bar.in.l.diem præferri.§.stari.ff.de arbi.& per Feli.in cap.cum dilecta.de rescrip.vel nisi sit arbiter iuris, qui debet pronuntiare secundùm iura, ex quo potest appellari ab eius sententia.vt Bart.in.l.fi.C.de iudic.& Ancharã.in capitu.ab arbitris.de offic.de
24 lega. ¶Sed ego consulo† iudicibus ordinarijs, & delegatis, vt quando in iudicãdo occurrit casus dubius, aut contrariæ opiniones, sequantur consilium Abb.in dict.cap.1.de constitu.versi. & vt habeas perfectè.quod per te vid.num. 14.
25 ¶Attamen iudex in primis aduertat† ad vires ingenij sui: quia magistratus virum ostendit, vt ethicorum text.commen.9. & Ægidius de regimi.principi.lib.3.par. 1.capitu. 13.& fuit originale dictum Pictaci, vt refert Margarita Poetarum in dictis Laertij. vt sit idoneus ad litis decisionem secundùm humanam fragilitatem.vt in.l.si quid venditor.ff.de ædilitio edicto. & Felin.in capitul.per tuas.de simo. nam in puncto subtili recusari potest.vt Ias.in.l.apertissimi.C. de iudi.& si dubitet, conferat se cum peritioribus, vt Panorm.in capitul. 1.vlti.notabi.de cõsangui.& affinit. ¶Ioann.Porchus in.l.imperi-
26 tia.ff.de regul.iuris.enumerat sex† requisita in iudice, scilicet debet habere peritiam, bonitatẽ, constantiam, diligentiam, eloquentiam, & prudẽtiam, & semper debet habere iustitiam ante oculos.vt Bal.in quæst.quæ incipit, Accusatus de vi.turb.colum.pe. Et veritas, & æquitas sunt duo lapides angulares, quos debet seruare iudex.vt Bal.in cap.qui cõtra.de probat. Et in iudicando conetur totis viribus se intricare inter medullas negotij, & aperiat oculos intellectus ad finem dirigere: qui oculi, nõ debent esse pro vna die, nec pro vna cõclusione, sed talis iudex totum processum debet cõsiderare quòd principium cum fine, & finis in suum principium recto procedat ordine, vt si alpha, & o, principium, & finis, id est quòd conclusio, & conclu-

ſum conuertantur ſicut diffinitio & diffinitum & ex perſona actoris, metiatur actionem: & ex perſona rei, metiatur exceptionem. vt Bald. in l. Emilius. in repet. 10. col. ff. de minori. ¶Quia
27 debet iudex cogitare, quòd ſi malè iudicat, † plus perdit, quàm pars, quã iniquè cõdemnat: quia pars aliquid ſolùm de facultatibus ſuis perdit, ſed iudex honorem perdit, & animam: quia tenetur ad dãna, & intereſſe vtriq; parti. vt Alberi. in dictiona. ſuo in verſic. iude. c. roſarium. in. 1. par. ſermo. 25. litera. 5. incipiẽte, Tertiò. 1. parte. & ſic eſt deterius, quàm fœnerari. nã fœnerator reſtituendo quod accepit, poteſt ſperare miſericordiam à Deo: ſed iudex corruptus pro decem ducatis, non poterit abſolui, niſi reſtituat damna, & intereſſe, quæ aſcendent fortè ad mille. Tenet Sylua nuptia. in. d. 5. libr. folio. 232. colũ. 3. & ſic quòd fideliter agere & exercere debet officium, vt in noſtro text. cauetur.
28 ¶Sed quæritur, an iudex negligens, † puniatur ſicut ſi iudicat contra cõſcientiam? dic, ꝙ iudex negligens in adminiſtranda iuſtitia, tenetur actione in factum quaſi ex maleficio. Barto. in. l. fi. ff. de vari. & extraordi. cog. verſi. quæro. & ibi ponit caſus, in quibus iudex dicitur negligens. Angel. in. l. dies cautioni. §. in eum. ponit alios quatuor. & in. §. duas ergo. eius. l. ff. de dãno infecto. ¶Qui ſunt, ſi eſt negligẽs facere fieri cautionẽ, aut aliquid, quod ipſe facere poteſt, & cognitio, actio in factũ, & miſsio in poſſeſsionem. *Et negligentia *en latin tanto quiere dezir en romance, como quando home dexa de fazer lo que deue e puede non parando en ello mientes,* vt in. l. 8. tit. 16. partit. 1.* ¶An extra iſtos caſus teneatur ſemper actione in factũ ad verũ intereſſe partis, iudex qui negligens fuit? tene quòd ſic, vt tenet Alexand. in. d. §. in eum. Quia cum talis iudex propter negligentiam poſsit accuſari criminaliter, vt in authentica vt differt iudi. poſt principiũ. ergo debet competere etiam ciuilis actio in factũ ad intereſſe partis. vt in. l. ne quicquam. & ibi glo. pe. ff. pro ſocio. & in. l. qui nomine. ff. de falſis. nõ autẽ tenebitur ex tit. poſito. Inſtit. de obliga. quæ ex quaſi delicto naſ. in princi. & in dict. l. fina. quia illa iura prouident in iudice per imperitiam malè iudicante, ſcilicet, quòd teneatur quantum religioni alterius iudicantis ęquũ videbitur ſecundum docto. in dicta. l. fin. Et vi. Bald. in capitulo. quoniam contra. de proba. 8. column. verſi. quæro an iudex. vbi tenet, quòd ex qualibet culpa iudex facit litem ſuam, licet hoc committatur arbitrio iudicis. gloſſ. tamen in capitul. hoc etiam. 2. quæſtion. 6. & in. l. non quicquid. §. 1. ff. de iudic. tenet, quòd imo iudex negligens teneatur ex illo titulo. de obligatio. quæ ex quaſi delict. naſcuntur. in princip. Et Iaſ. ſequitur iſtas gloſſ. in. §. præterea. inſtitu. de actio. 3. column. numer. 11. & 12. cum ſequẽtibus. vbi alia iura allegat, & dicit, quòd iudex negligens adminiſtrare iuſtitiam, etiam facit litẽ ſuam, ſicut faciendo, & ſic malè iudicando firmat Angel. ſingulariter in authentica ſcenicas non ſolùm. ad finem. 5. columna. Et iſtam opi. tenet Paris de Put. in tract. ſyndicat. ver. iudex vt non arguatur, folio. 176. num. 9. Et eſt glo. in l. argentarius. §. cùm autem. ff. de edendo. in verſicul. de iudice. vbi ait, quòd iudex negligens, tenetur ex illo titul. de oblig. quæ ex quaſi delic. naſ. & glo. in. l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. in gloſſ. final. & in. l. ſi quando. C. de teſta. ¶Sed Ioannes de Imola, in dict. l. dies cautioni. §. in eum. ff. de damno infecto. dicit, quòd non eſt verum, quòd ex iſto titulo teneatur. & ſtat cum opinion. Bartol. quòd ſolùm teneatur ad actionem in factum. & idẽ videtur tenere gloſſa in capitulo quoniam contra. de probatio. in gloſſa penultima. & idem tenet Bartol. in. l. prima. C. quomodo, & quando iudic. in. §. cùm autem. & in. l. mancipia. C. de ſeruis fugi. & tenet Montal. in. l. 24. titul. 22. par. 3. vbi tenet, quòd ex negligentia non poterit iudex criminaliter cõdemnari, ciuiliter autem ſic, ad intereſſe partis: quia negligentia in magiſtratu, eſt lata culpa per. d. §. in eum. Et certè illa glo. in dict. cap. quoniam cõtra. in verbo, negligentiam. eſt ſingula. vbi expreſſè tenet, quòd ſi culpa, vel negligentia iudic. pars aliqua damnum incurrat, iudex totum reſarciet: & ſic, quòd iudex, qui negligit iuſtitiam facere, litem ſuam facit: vt in capitulo dominus noſter. 23. quæſtio. 2. Et ſic expreſſè illa gloſſ. tenet negligentiam in iudice, culpæ æquiparari, & rectè loquitur: & idem habetur in dict. capitu. cùm æterni. de re iud. in. 6. & in dict. §. præterea. quod non ſolùm habet locũ in iudice corporis, ſed etiã in iudice animæ. vt eſt tex. & ibi notatur in capitu. ex iniuncto. de hæreti. & eſt textus mirabilis, & terribilis in ſuis verbis, in capi. fin. de celebra. miſſa. & facit glo. in capitulo. officium. de offi. archipresby. in verbo, ſine confeſsione. vbi tenet, quod ſi culpa, vel negligentia presbyteri moriatur infirmus ſine confeſsione, reus erit animæ illius. vt in capitulo, ſi presbyter. & capit. cognouimus. 26. quęſtio. 6. ¶Et ſic ego teneo cum Ioann. de Imol. quòd ſolùm teneatur ad intereſſe, & non ex illo titulo. de obligatio. quæ ex quaſi delict. naſcun. & ſic cum Bartol. & Ange. & cum glo. in dicto capitul. quoniam contra. Quia gloſ. in

dicto

dicto.ca.hoc etiam.& gloss.in dict.l. non quicquid.§.fina. non rectè probant, quòd teneatur ex illo titul. nec doctores in dict. titul. dicunt. ¶Angel. tamen in dict.l. mancipia.C. de seruis fugi.aliter distinguit,dicendo,quòd vbi pœna reperitur terminata ratione negligētiæ, tūc vera sit opi.Barto.quòd conueniatur in factum ad interesse: sed vbi non reperitur terminata, tunc sit vera opin. glossæ in dict. §. cùm autem. l.primæ.C.quomodo,& quando iudex. & in.l. si quis in conscribendo.C.de pactis.& tunc debet attendi,si negligentia est dissoluta: quia esset propriè dolus,& tenebitur tunc in solidum. Aut annumeratur culpæ, tunc tenetur quantū iudici ęquum videtur pro modo culpæ:quę certè est bona distinctio. ¶Vide tu Alexandrum in additio.ad Bartolum in dicta.l. fina.ff. de vari.& extraordina.cogni.vbi ait, quòd magis debet puniri negligens facere iustitiam, quàm malè iudicans: quia negligens indistinctè tenetur parti ad interesse,& sic ad verā æstimationem litis.vt in dicto.§.in eum. Sed malè iudicans,si per imperitiam iudicauit,tenetur in quantum iudici æquum videbitur:quòd minus videtur,quàm vera litis æstimatio.per.l.si filius. ff.de iudic.Et idem Alexand.in dicto.§. cùm autem.in fine. de damno infecto, ait, quod si per imperitiam iudicauit, tenetur in quantum bono viro visum fuerit, qui habet condemnare ad totum interesse, vel minus, secundùm qualitatem culpæ. ¶Ratio huius potest esse:quia negligens facere iustitiam, non videtur habere aliquam excusationem: sed ille, qui malè iudicat, & administrat, licet malè, si per imperitiam facit,magis videtur tolerandum. ¶Sed debet videri, an imperitia iudicantis fuit supina, quia tunc tenetur ad veram æstimationem. vt notat gloss.in dict. principio. institutis. de obligatio. quæ ex quasi delict. nas. & tunc est idem,quod in negligente. Secus quando non fuit supina ignorantia,vt quia errauit in difficili lege, quæ opini. Alexandri videtur quoque bona. Et idē videtur tenere in dicto. §. in eum. numero.4.licet non clarè,vbi tenet, quòd sibi placet, quod vbi non reperitur pœna determinata iudicis negligentis,debet attendi,an per imperitiam neglexerit facere iustitiam, & tunc tenetur ex illo titulo, de obligationi. quæ ex quasi delict. nas.& quòd si errauit in articulo dubio & difficili,mitius teneatur,quàm si in re clara. ¶Aut si dolose denegauit facere iustitiam, seu dare audientiam, prout in dubio videtur,præsumendum,scilicet,quòd dolo recusauerit.argument. textus in.l.si procuratorem.§.dolo. & in.l. dolus.ff.mandati.tunc tenetur indistinctè in solidum ad verum interesse. vt in dict.l. si filius.ff. de iudic. & videtur esse de mente Speculatoris in titulo de disputationi.& allega.§. final. versiculo.sed quid,si vellet supplere. ¶Et quòd iudex negligens teneatur ad interesse, indistinctè est communis opinio,vt Alexan.in additio. ad Bar.in.d.l.fi.ff.de vari.& extraord. cog. in additione magna.in fine.& idem tenet Par.de Pute. in.d.tracta.syndi.in verbo ,iudex vt non arguatur.nume.3.& singulariter Ludo.Roma.in consilio.339.versi.quod ad secundum. vbi tenet, ꝙ contra regentem,seu iudicem denegantem, vel negligentem iustitiam facere, actio datur parti damnificatę,quæ recuperat ex iudicis facultatibus omnem iacturam sibi ex iudicis negligentia illatam.& est tex.qui idem tenet in.l.8. titul. 7.for.ll.lib.1.& ibi noster.Montal.quem vi. Licet tex.in.l.2.tit.2.for.ll.libr. 2. videatur tenere contrarium, scilicet, quòd non teneatur ad pœnam propter negligentiam. ¶Sed non est contra,imò est pro opi.Bart.& sequacium quòd nō meretur pœnam,sed ad interesse tenetur,vt dictum est.¶Sed hoc fallit, quādo pro eodem negotio potuisset adire plures iudices: quia si primus aditus neglexit facere iustitiam , non propterea facit litem suam, quasi non censeatur dānificare petentem,ex quo ad alium potuit habere recursum.tenet notabiliter Barto.in dict.l. dies cautioni.§. si tam vicini. ff. de dāno.infect. nume.1.quod dicit esse notandum. Sed Ange. ibi dicit, ꝙ non credit esse verum dictum Bart. quia postquam ille est aditus coram alio iudice non debet reus vexari,vt in.l.1.in fine. C. de assertio.tollen.& ei non est imputandum, si ad alium non recurrit. Nec obstat secundum eum dictum Bartol.quia loquitur,& potest procedere,quando officium iudicis foret ordinatum, solùm in subsidium,& ob necessitatem alterius superioris,qui postea de facili non potest adiri. ¶Tamen Alex. in. d.l.fi.ff.de vari.& extraord. cog.dicit,ꝙ re vera ille.§.si tam vicini.non probat dictum Bar.&.d.l.fina.C.de assertio. tollen. non facit:quia ibi iudex aditus non erat negligens,vt ibi per eum.& per Ioan.de Imol.& per eundem Alexand.in dicto. §. si tam vicini. vbi idem tenet.& quoque Paul. de Castr. Sequitur omnino Angel.contra Bart.& dicit,ꝙ opi. Angel.est vera,in nume. 2.& non est tenenda limitatio Bart.& sic ꝙ ad totale interesse tenetur ex negligentia,quæ absorbet ius partis. ¶Sed vide tu Amode.inst.in tracta.syndica.colum. 18. versic. optima conclusio. vbi transit cum dicto Bar.in.d.§.si tam vicini.& sic ꝙ non teneatur, si

potest consequi ab alio iudice eius successore.
Et hoc tenet, licet Ang. teneat cōtrarium. ¶Ta
men ego concordarem, ꝙ si ex negligētia in to
tum perditur ius partis, ita ꝙ ab alio iudice suc-
cessore cōsequi nō potest, ꝙ teneatur, & sic pro
cedat dictum Angel. secus si à successore potest
cōsequi, quia tunc nō tenetur, & sic intelligatur
dictum Bart. quæ mihi vera concordia videtur.
¶Item dico, ꝙ ex negligentia ex qualibet parte
litis, facit iudex litem suam, & tenetur ad inte-
resse particulare. tenet Bal. in. l. si quando. C. de
testibus. nu. 1. & in. d. l. argentarius. §. tunc. ¶Et
dicit idem Bal. in. l. non solū. C. de commerc. &
merci. per tex. ibi, ꝙ negligentia in iudice, facit
eum puniri tanquam cōsocium criminis. ¶Et
Bart. & Ioan. de Pla. in. l. vnica. C. publicæ læti.
lib. 12. dicūt, ꝙ officiales, qui maleficia dissimu-
latione non puniunt, sunt acriter puniendi. &
idem tenet Ioan. de Pla. in. l. omnes iudices. C.
de delatori. eo. lib. & tenet Paris de Put. in tract.
synd. in parte, negligentia. num. 9. folio. 164. Et
plus tenet, ꝙ iudices negligentes in puniendis
sceleratis, puniuntur sicut ipsi scelerati. per. l. fi.
~~C. ne sacrum~~ bapti. reite. & in. l. si quis in hoc ge
nus. C. de episcopis & cleri. ¶Talis enim negli-
29 gentia debet probari, † quia pro officiali præsu
mitur, & nil præsumitur omittere. vt Bal. in. l. 2.
C. qui accusar. non pos. & Abb. in capit. auferte.
de præsumptio. nu. 5. tenet, ꝙ tātā est iudicialis
authoritas, ꝙ semper pro ipso præsumi debeat,
donec probetur aliquid legitimè contra ipsum.
vt in cap. in præsentia. de renuntiatio. in princi.
& in cap. causam. de re iudi. ¶Et Alex. in addi-
tio. ad Bart. in. l. herennius. §. gaza. ff. de euictio.
tenet, ꝙ præsumitur iudicem suum officium re-
ctè exercuisse. vt in. d. c. in præsentia. & C. bonę
memoriæ. de ele. & c. quoniam cōtra. de proba.
vbi quoque dicitur, ꝙ præsumitur pro notario.
vt notatur in. l. quotiens. in princi. ff. de hæredi.
institu. ¶Et ꝙ præsumatur pro iudice, tenet idē
Ioann. de Platea in. l. monetæ. C. de delato. libr.
10. numer. 4. quia multum præsumitur pro eo,
vt in. l. si quis. C. de officio ciuili. iudi. & Bald. in
l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsul.
& leg. 10. q. & tenet Ias. in rub. C. vt omnes iudi.
tam ciui. quàm crim. nu. 7. ¶Et facit, quia dice-
retur inquisitio scrupulosa, quādo redarguitur
quis de negligentia, seu culpa, & ista non debet
exigi ab officialibus, nisi de imperitia: quia diffi
cile esset omnia prouidere: vnde plurimi non
syndicantur, nisi de furtis, & baraterijs. vt tenet
Angel. & Paul. de Castro, in. l. si seruus vetuit.
ff. de lega. 1. ¶Et probationes cōtra officiales de
bent esse claræ, & euidentes: & ideo sacramen-
tum in supplementum probationis in isto casu
deferri non potest, nec debet. Et hoc potest es-
se, licet ipse non dicat: quia sufficit, ꝙ officialis
præstet diligentiam, quam potest. vt in cle. 1. §.
porrò. & ibi Cardi. de hæreticis. ¶Et non solum
iudex dicitur negligens in supradictis, verum
30 etiam quando noluit † recipere libellum queri
moniarum, & si non fecit restitui damna dānū
passo. vt Bal. in. d. l. mancipia. sed hoc intelligo,
qn̄ petitū est, vel delictum cōstat ex confessio-
ne rei, aliàs secus. vt Innoc. in ca. cùm oporteat.
de accusa. & Bal. in. l. 2. ad finem. C. de edendo.
& in repet. l. cunctos populos. C. de summa tri.
& fid. catho. ver. incidēter. & doctor del Casti-
llo in. l. 48. de Toro. in gl. *a restituyr.* 3. col. & de-
cisi. Tolos. 22. vbi quoq; tenet, ꝙ licèt quis fusti
31 getur † debet detineri in carcere, donec satisfa-
ciat parti, & fisco, aliàs iudex de suo soluet. &
vi. Pari. de Put. in dict. tracta. syndi. in parte, se-
quitur modò alia quæstio. folio. 82. vbi de hoc.
*Et idem tenet Peregrina in parte. furtum. q. 6.
in glo. mutilabitur. in fi. & Sylua. nuptial. folio.
96. col. 3. in fi. & dicta Peregrina in parte inqui
sitio. in princi. & Bald. in. l. congruit. de officio.
præsid. * Sed hodie fur nō detinetur in carcere
propter res furatas, per quādam pragmaticam
factam per nostrum Carolum Regem in incly-
ta Pincia. 18. die Iunij. anno. 1538. vbi statuitur
ꝙ quādo aliquæ personæ fuerint in carcere de-
trusæ, & aliqua cōdemnatione affectæ propter
furta, quæ antea perpetrarūt, & in suis proprijs
personis ad veram executionem perductæ fue-
rint: nullaq; bona habuerint, quibus creditori-
bus satisfaciant cedendo bonis, prædicti admit-
tantur ad dictam cessionem bonorum, quanuis
debitum à crimine, siue delicto dependeat. * Et
vi. quæ dixi in ca. 18. infrà in glos. *qual conuenga.*
nu. 6. * ¶Sed hoc voluit intelligere Angel. in. l.
1. ff. de priua. delictis. quādo processum est per
viam inquisitionis. secus si per viam accusatio-
nis: quia tunc si malefactor confessus est male-
ficium, & alia plura, vt in fure contingit, illa cō-
fessio soli accusatori prodest, & non alijs, se-
cus si fuit processum per viā inquisitionis: quia
quando per inquisitionem proceditur, omni-
bus furtum passis intelligitur facta confessio,
ex quo est facta iudici inquirenti, qui omnium
personam repræsentat, secundùm Ioan. Andr.
in additio ad Specul. in titul. de accusat. §. 1. ver-
sicul. quid si latro. ¶Quoque dicitur iudex ne-
gligens in iustitia administranda, quādo remit-
32 tit partes † ad arbitrū, adeò, quòd potest cōueni
ri ad omne damnum & interesse, putà quando
iudex, qui partem coram eo iustitiam prosequi
volen-

volentem pronuntiando remisit causam ad arbitrum, non dicitur facere iustitiam, sed neglexisse: quia eo ipso, ꝙ vna ex partibus, spreto arbitro, apud iudicem causam prosequitur, cōpromissum dissolutum esse censetur: quia est in potestate vnius compromittentium compromissum soluere per accessum ad iudicem, dum tamen pœnam in compromisso adiectam soluat, in qua ex hoc incidisse censetur. vt in. l. sed si in seruum. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de arbitris. & sic potest redire ad iudicem, si talis iudex remittit ad arbitrum, est in negligentia. & casus expressus in. l. si cùm dies. §. quęsitū. ff. de arbitris. vbi cauetur, ꝙ si arbiter, coram quo pars intēdit suā iustitiā prosequi, pronuntiat partem redire debere ad iudicem, vel reni compromissuram in alium arbitrum, coram quorum altero iustitiā consequatur, non censetur arbiter pronuntiasse, sed potius pronuntiare neglexit. & huius est ratio secundū text. ibi, & in. l. qualē. §. dicere. co. tit. quia officium arbitri est sua sententia totalē finem imponere controuersiæ: sed ista sentētia, per quam pronuntiat coram alio litigādum esse, controuersiæ finem non imponit, sed coram alio nouæ litis suscitationem inducit. ¶ Ita igitur in proposito, cuius incumbit officio finem imponere liti. l. quidam æstimauerunt: cum similibus. ff. si cert. petat. pronuntians se exonerando, cùm dicit super ea re coram arbitro litigandum esse, nō dicitur iustitiam fecisse, nec finem liti imposuisse, sed impōnere neglexisse: quia non totalem finem liti dedit, imò controuersiæ nouam suscitationem coram alio fieri voluit. vt est casus huius quæstionis in dicto. §. quæsitum. prout tenet singulariter Ludouicus Romanus in consilio. 339. quem vide. ¶ Tu tene regulam generalem, quòd iudex dicitur negligēs, quādo nō procedit in causis, in quibus tenetur procedere ex officio suo. vt Bald. in. l. gallus. in principio. ff. de liberis & posthum. vbi si potestas tenetur inquirere, & non inquirat, tenetur de negligentia. Et Ioannes de Imola quoq; ibi dicit, quòd cùm potestas teneat ex necessitate officij purgare prouinciam malis hominibꝰ. vt in. l. congruit. ff. de offici. præsi. necessariò sequitur, quòd verbum, potest, importat eandem necessitatem: & ideo si fuerit negligens, tenetur de negligentia in syndicatu. & idem tenet Paris de Puteo in tracta. syndica. in dict. ver. negligentia. numero. 8. Et Alexand. in dicta. l. gallus. numer. 4. vult tenere contra Bal. dicendo, ꝙ regulariter procedi non potest per viam inquisitionis. vt in. l. rescripto. §. si quis accusatione. ff. de muneri. & hono. & in. l. 2. §. si publico. ff. de adulte. Tamen Alex. ibi dicit, ꝙ dictum Bald. in se est verū, quādo lex ꝓcedit per modū regulę, & nō per modū fallētiæ. & Iaf. quoq; ibi sequitur dictū Bal. licet cōtra eū opponat: quia ibi loquitur in statuto, qđ loquitur ꝑ verbū pōt, ꝙ nō importat necessitatem: secus in lege, quæ inducit necessitatē. vt in. c. 1. de cōstitu. & vbi suprà per eos. ¶ Et licet gloss. in di. §. si publico. in verbo, sine accusatore. ponat casus, in quibus iudex potest ex officio procedere, scilicet in crimine suspe. tuto. & in charta falsa, & in calumniatore, & in falso, & in notorio, & regulariter sit contra: tamen Barto. & Ange. ibi dicunt, quòd non sunt fallētiæ: quia veritas est, ꝙ inquisitio nō solùm potest fieri ad delicta inuenienda, verum etiam ad puniēda. & Bart. ibi dat regulas. ¶ Prima, ꝙ iudex pōt inquirere per denūtiationē officialis. vt in. l. ea quidem. C. de accusatio. & in. l. diuus. ff. de custo. re. ¶ Secunda, quòd iudex potest inquirere propter incidentem cognitionē: quia vbicunque iudex incidenter cognouit de crimine, potest de eo cognoscere per inquisitionem. vt in dict. §. si publico. ¶ Tertia est, quòd iudex potest per inquisitionem procedere, propter generalem inquisitionem præcedentem, vbicunque iudex in generali inquisitione comperit aliquem deliquisse, in eodem casu potest ad inquisitionem specialem descendere, & reū condemnare. & ita intelligitur dict. l. congruit. de quo latè per Fran. de Are. in capi. qualiter, & quando. el. 2. de accusa. §. debet. colum. 7. versic. super prima. q. Bart. & Bart. in. l. 3. §. præterea. ff. de suspe. tuto. ¶ Quarta est, quòd ꝓpter magnū dolorē, seu magnā offensam vbicunq; cōmittitur crimen coram iudice, de illo per specialem inquisitionem potest procedere. vt probatur in calumniatore. vt in. l. 1. C. de calumnia. & in falso teste. vt in. l. nullum. C. de test. & cùm falsum instrumentum coram iudice produxit. vt in. l. pe. C. de probatio. & idem est in alijs delictis, si committūtur coram iudice. vt in. l. eos. ff. de falsis. & de eis per Barto. ibi. ¶ Quinta est propter immensum crimen. Sunt enim quædam delicta enormia, in quibus potest quis accusari sine metu calumniæ, vt in falsa moneta, & in crimine maiestatis, & in omnibus alijs, in quibus sine metu calumniæ potest quis accusari, in illis potest iudex inquirere: & inquirendo iudex habet magis largas habenas, quàm credatis, & hoc de iure communi secundùm Barto. & Angel. in dict. §. si publico. ¶ Sed iam hodie de nostro iure regio per quandam pragmaticam factam per nostrum Regem Carolum iubetur, quòd iudices ex officio procedentes, vel à querelis partibus

bus desistentibus, nō procedant in casibus leuibus.* In tantum dicitur iudex negligēs & tenet ꝗ licet præsens, vel alius officialis qui mittitur ad prouinciam regendam sit negligens inueniēdo, non ex hoc excusabitur præsens qui est in officio actualiter si sit negligens in officio, & ex hoc aliqua damna succedant in prouincia sibi commissa, imo durius punitur. tex. & ibi Greg. Lopez. in. l. 3. tit. 18. par. 2.* ¶ Tamē ego in omnibus delictis, quæ ad meam notitiam veniunt, habita informatione, iubeo delinquentes capere: & capti, facio partem requirere, vel dum in
34 absentia procedo, & eam interrogare, † si vult accusare delinquentem, compareat infra triduum, aliàs pro non parte pronuntiabitur, & in causa procedam, faciendo iustitiam: & tunc si offensus est in mora, vel dixit se nolle accusare, procedo per inquisitionem, aliter non facta ista requisitione, iudex non potest procedere ex officio suo. Ita dixit glo. notabi. in cap. presbyter si à plebe. 2. quæst. 4. Quam pro singul. cōmen. Bal. in. l. senatus. C. qui accusa. non pos. dicens, quòd ratio est: quia præferendus est, qui maius ius habet. Idem tenet Cepol. per illam gloss. in cautel. 27. incipiente, Tu scis. & tenet Hippoly. de Marsi. in sua practi. cri. §. constante. num. 39. & in consilio. 53. nume. 10. & in consi. 35. nu. 7. & in consili. 135. nu. 7. & in. l. vnius facinoris. §. cogniturum. numero. 46. ff. de quæstio. ¶ Aliàs sententia lata, offenso non requisito, non præiudicaret offenso, & iudex tenetur in syndicatu, si absoluit delinquentem. Ita tenet Paris de Put. in dict. tracta. syndica. in parte, dicit constitutio regni. nume. 10. folio. 137.* Et sic quòd per istā contumaciam non agendi, vel non accusandi à iudicio excluditur. in. l. titia. ff. de accusation. & tenet Bald. in. l. 1. ff. si quis ius dicenti. non ob temp. 1. lectura. nume. 3. Sed circa hoc quæritur an requirantur plures monitiones, vel saltē vna sufficiat gloss. in authen. de hæred. & falci. §. si quis autem, colla. 1. in verbo. monitus, tenet ꝗ vna tantum requiratur, quam approbat Angel. ibi & Ioan. de Imol. in. c. si hæres & in. c. nos quidem. de testam. licet Ange. ibi in dict. auth. nu. 15. dicat ꝗ vera opinio est, ꝗ nisi iudex bis moneat actorem vt agat, infrà dictum terminū & reum, ꝗ excipiat intra terminum prælibatum ꝗ non obstante lapsu termini actor agere poterit: quia ius quæsitum actori ad agendum perpetuo, & reo ad excipiendum, iudex non potest eis sua interlocutoria tollere nisi bina monitio interueniat, ne authoritas iudicis sit delusoria: vt. l. si prætor. ff. de iudi. tamen licet Angel. hāc dicat esse veram opinionem, cogitandum relinquit: quæ omnia dicta Angel. congerit. Ias. vbi alios allegat in. l. 15. apud quem. C. de edendo. numero. 11. & 12. & in fine remanet cū opinione Bartol. ibi quòd vna tantum requiratur: quā sententiam Barto. dicit communiter esse approbatam, pro qua est tex. in capit. licet. de accusatio. Vbi fuit semel monitus vt accusaret, & pro ea facit quod tenet Bald. in. l. qui crimen. C. de accusatio. nu. 17. versi. 8. vbi tenet quòd ista requisitio seu monitio fit ad intimandum, seu ad exhortādum si vult accusare, & sufficit vna monitio: vt in. l. 1. §. 1. ff. de lib. agnoscendis. & in clementina. 1. de hæretic. & istam affirmat Oldral. in consil. 3. asserens, quòd si alicui accusatori certum tempus ad accusandum præfigatur per iudicem post illud tempus non poterit accusare per dictā. l. titia. qui omnis ille qui non venit ad accusandum intra tempus præfixum à iudice, videtur expresse negare se accusare velle: vt in. l. sica. C. qui accusar. non. & in. l. si ego. ff. de nego. gest. & probatur in. l. ab accusatore. §. destitisse. ff. ad turpilia. & quia si intra terminum non venit, edictum siue decretum propositum continere videtur, vt in. l. nonnunquam. ff. de collatio. bonorum: & pœna autem non parentis decreto prætoris est, vt prætor ei iurisdictionem suam deneget vt in. l. sed & si per prætorem. §. sed etsi. dum decreto. ff. ex quibus causis. maio. & ibi istam quæstio. determinat gloss. ordina. in verbo: vt quia statuit tempus, vt per ista & alia fundamenta satis vtilia tradit Oldrald. in dicto consil. ex quibus inquit quòd fuit repulsus accusator & obiector: & ita est tenendum, quòd vna sola monitio sufficiat, & si intra eam & terminum præfixum à iudice ad accusandum non venerit, iudex procedat ex officio contra delinquentem, imponēdo silentium illi, cui competit ius accusandi: attamen anteaquam imponat istud silentium debet iterum citari accusator, saltem quo ad hoc vt silentium sibi imponatur, & accusatus absoluatur ab instantia iudicij: & si non comparuit post istam citationem imponetur sibi silentiū: tenet singulariter Abbas in dicto capitul. licet. de accusatio. numero. 5. & sic possunt reduci ad concordiam dicta per Angel. in dicto. §. si quis autem, quòd sit necessaria bina monitio, vna scilicet ad accusandum intra terminum, alia ad imponendum sibi silentium: quia in termino non accusauit, quod nota: & istam concordiam sentit Matthe. de Afflict. in decisio. Neapolitan. decisione. 264. numer. 3. & 4. Quòd intelligo nisi in prima monitione, respondit se nolle accusare: nam tunc imponitur sibi silentium sine alia moni-

monitione iuxta gloss.mag.in fin.l.fin. ff.de re
stitu.in integr.& ibi Bartol.& Angel. in tracta.
maleficiorum.in princi.numer.77. Ias.in dict.l.
15.apud quem.nume.11. Adeò ꝙ transacto ter
mino,& imposito silentio,minor non restitui-
tur ad accusandum. text. in.l. auxil.in princ.ff.
de minori.& gloss.in clementina.2.de procura-
to.in verb.grauiora,& ibi Abbas, & tenet Bal.
expresse in dict.l.auxilium,in princi.affirmans,
quod si minor omisit accusare infra terminum
sibi statutum non restituitur postea ad accusan
dum,& Bald. in. l. scio illud.ff. de in integrum
resti.& Pala.Ruui.in rep.capitul.per vestras de
donatio.in prin.§.26.nu.13.Et tenet Albericus
de Rosa.in rub.C.de in integrum resti. asserens
quòd minori in executionibus pœnarũ nõ est
productum restitutionis auxilium per dictam
l.auxilium.*¶Supradicta intelligo in crimina-
libus,in quibus iudex inquirens pro offensa al-
teri facta, dicitur assumere partem accusatoris.
vt Bartol. in dicto.§. si publico.& Bald.in dict.
l.neganda.C.qui accusa.non pos.& in.l.15. qui
reus.ff.de publi.iudic.& Paris de Puteo, vbi su-
prà.num.9.¶Secus est in ciuilibus, in quibus iu
35 dex† denegãdo officium suum,parti non tene
tur in syndicatu, licet à tali denegatione possit
appellari,si multum lædat.Ita Ias.in.§.superest.
institu.de actio.nume.66.& idem tenet ibi An-
gel.numero.6.&.7.Et idem tenet Paris de Put.
in dicto tracta.syndicatus in parte, iudex, qui
potest ex officio suo aliquid facere.foli.193.al-
legando Angel.in.l.iustitia. ff. de iustit. & iure.
vbi idem tenet:& plus dicit,quòd in commissis
arbitrio iudicis, non potest appellari. vt penè
in capitulo.2.de iura.calum & Ioann.de Imol.
in.l.2.ff.de pub.iud.Quod est verum, vt Ias.vbi
suprà,quando residet in mero arbitrio:quia tũc
denegando,non dicitur grauare partem,& quã
do iudex parum lædit, secus si nimis. & opin.
Ias.tenet Abb.in capitulo.1. de dilatio. numer.
7.& in capitulo.ex parte.de test.numer.8.& in
capitulo.præterea.eodem tit. De quo vi.Innoc.
in capitul.fina.de ferijs.vbi dicit,ꝙ sic debet in-
telligi.& Paul.de Castr.in.l.videamus.§. fina.ff.
de in lit.iura.& Hippolyt.de Mar.in.l. quæstio-
nis modum.ff.de quæstio.nu.66.¶De quo ar-
ticulo,an si iudex excusetur, si malè arbitratur,
vi.dictum Pari.de Put.in dict.tracta.in parte,ar
bitrium.folio.52.& in parte. potestas.folio.56.
Et quia in casibus,qui relinquuntur arbitrio iu-
dicis, quos ponit ad longum dictus Hippolyt.
in dict.l.quæstionis modum.in principio. ff. de
quæstio.& Bald.in sua practica,in titulo.de offi
cio iudic.& Segura in repeti.l.primæ.§. si vir.ff.
de acquirend. possessio. columna prima. folio
13.iudex ipse non tenetur reddere rationem de
eo,quod facit,secundùm Ioann. Andre.in rubr.
36 de offic. delega.¶Ita nec ipse iudex† potest re
dargui đ eo,quod facit in ipsis:quia semper prę
sumitur moueri ex iusta causa. vt Innocent. in
capitulo qualiter & quando.el. 2.de accusat. te-
net singulariter dictus Hippolytus de Marsili.
in dict.l.quæstionis modum.numer.65.*Sed si
iudex qui habet arbitrium ex forma statuti si
enormiter grauat, punitur,quia ratione enormi
tatis præsumitur dolus,secus si modicè etiam si
statutum diceret ꝙ statur arbitrio & voluntati
iudicis:quia totum hoc debet intelligi sanè: te-
net Peregrina in parte sententia. & quęstion.9.
in gloss.& iudicantis,& Cyn.in.l.fina.C.de do-
tis promissione.*¶Alios casus,in quibus iudex
dicitur negligens,vid.per dictum Pari.de Pute.
in dict.tracta.syndi.in parte negligentia.per di-
scursum. ¶Sed qualiter probetur negligentia
37 † alicuius iudic.dic breuiter, quòd si tenebatur
ad aliquod factum limitatum certo loco & tem
pore,probato,quòd id non fecerit, probata est
negligentia. Iste est textus in.l.3.§. si ad idem.
ff.de re mili.¶Et in simili si aliquis colonus con
duxit aliquam possessionem per quinque an-
nos,& in istis quinque annis debet vites alleuia
re,& hoc non facit,probata est negligentia sua:
si autem tenetur ad aliquod factum in genere
non limitatum certo loco & tempore, & tunc
diuersi sunt modi probandi neglĩgetiam prout
tenet Lanfran.de Oria.in repet.capit. quoniam
contra.de probatio.in parte, testium depositio
nes.numero.187.& ibi ponit quid debet proba
re ad obuiandum negligentiam.¶Sed quia su-
prà dixi, qua pœna iudex negligens punitur,
38 quæritur an perdat salarium † propter suam
negligentiam.Ias.in.§.præterea.Instit. de actio.
columna.3.numero.14. tenet quod sic, allegan
do Angel. in.l. si vacantia. C. de bonis vacan.
libro.10.& licet Ias.non alleget est tex.expres-
sus in.l.iudices.C.de anno.& tribu.libr. 10. qui
idem tenet & Montalu. in gloss. ordina. regali.
in parte, iudex. & Bartol. in. l. Meuia.ff.de an-
nuis legatis. idem Bartol. & Plat.in dicta.l.iu-
dices.Et ratio huius est secundùm Plat.ibi, quia
huiusmodi negligentia est lata culpa, & dolus
præsumptus.vt in.l dolus.ff.mandati.& est tex
tus quoque expressus, quòd perdat salarium in
l.fi.in fine.C.de vesti.& olori.libro.11. Sed Bar
tol.& Plat.ibi dicunt esse speciale in negligen-
tia adhibita circa executionem tributorum, &
aliarum exactionum fiscalium propter magnũ
periculum, quod inde sequitur. Sed in iudici-

bus prætoribus, & Correctoribus distinguitur: quia propter negligentiam commissam in officio non priuatur iudex toto salario, nisi quando negligentia respicit totum tempus officij: aliàs autem pro parte temporis, qua non fuit negligens, salarium debetur. argument. in. l. si fundum. in verbo, simpliciter. ff. locati. & ita tenet Barto. in dict. l. Meuia. & Bartol. & Plate. in dicta. l. iudices. & quoque Paris de Puteo. in dict. tracta. in parte, contra magistratum. numero. 5. folio. 178. vbi quoque ita intelligit.* Sed si potestas seu prætor est condemnatus in syndicatu propter alia non debet reddere salarium præteriti temporis: quia satis est quod puniatur vt debet puniri: tenet Peregrina. in parte iudex. quęst. 5. in gloss. quinquaginta & singulariter Paris de Puteo. in tracta. syndicatus. in parte condemnatus. numer. 1. folio paruo. 85.* ¶ Idem est in tu-
39 tore, † vel curatore: quia propter negligētiam perdit commodum, seu salarium, quod habet. vt gloss. in dict. l. iudices. Quod facit ad. l. 2. titu. 7. for. ll. libro. 3. vbi tutores ratione laborum debent habere decimam partem fructuum rerum minorum, quia amittunt istam partem, si sunt negligentes in totum: & si pro parte temporis, pro ea parte amittunt, pro qua fuerunt negligētes, vt suprà dictum est. ¶ Corrector tamen seu
40 alius officialis † remotus ab officio, propter culpam non debet habere salarium. notat Bald. in l. Nensenius. ff. de excusa. tuto. & Montalu. in gloss. ordina. regal. in parte, Corrector. & in dicta. l. iudices. C. de anno. & trib. libro. 10. ¶ Sed sciendum est, an iudex, vel alius officialis remo-
41 ueri potest ab officio propter negligentiam †. Paris de Puteo in dict. tra. syndi. in parte, qualiter arguatur folio. 179. numer. 7. dicit, quòd nō remouetur, sed tenetur in syndicatu, allegando Baldū. in dicta. l. mancipia. C. de serui. fugitiu. vbi Bald. distinguit, dicendo, quòd officialis perpetuus non debet deponi, nisi culpa inducat depositionem, vt quia deliquit in officio. vt de susceptori. & archa. l. fina. & talis dicitur extinctus, & nunquam ad officium redire potest. vt in authentica de armis. in fine. colla. 7. ¶ Aut est officium ad tempus, vt officium potestatis, & tunc propter enormia cessari potest. vt in. l. finali. C. ad. l. Iuliam repet. sed hoc solummodo debet facere, & remouere superior. vt in authētica de defenso. ciuit. §. interdum. Pro minoribus autem culpis non deponitur ab officio, sed punitur tempore syndicatus. vt in. l. prima. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri. ¶ Et Ioann. de Platea in dicta. l. iudices. numero. 2. dicit, quod potestas, vel alius officialis, qui est negligens in officio, potest propter negligentiam, & etiam propter suspicionem remoueri, & salario priuari.* Et vi. l. 16. titul. 7. parti. 1. vbi deponitur prelatus propter negligentiam, & ibi Greg. Lopez & potest etiā remoueri propter nimiā crudelitatē & abusum: vt Bald. in. l. si dominus. §. domi norum. ff. de his, qui sunt sui vel alieni. vbi distinguit.* ¶ Sed inquantum tenet, quod propter suspicionem potest iudex remoueri, non dicit verum, quia non remouetur, sed alius iudex sibi adiungitur. vt cauetur in. l. prima titul. 5. libr. 3. in ordin. regali. & in. l. apertissimi. C. de iudi. Et tenet idem Platea. in. l. nulli scriniario. C. de numerarijs actuari libro. 12. numer. 3. vbi ait, quòd idem est in tabellione, quòd quando recusatur, non remouetur in totum, sed datur sibi adiunctus, vt fit de iudice ordinario, & sic seruatur consuetudo, vt ibi tenet. Idem tenet Montaluus in gloss. ordina. in parte, tabellio. ¶ Bald. quoque in dicta. l. mancipia, dicit, quòd iudices maiores propter enormia delicta in officio commissa remouentur, propter leuia, & minores culpas expectatur tempus syndicatus. Officiales verò minores de facili possunt remoueri. vt in. l. 2. C. de sportul. & in. l. nā & magistratus. ff. de iniuri. vt tenet. d. Ioannes de Platea in dicta. l. iudices. ¶ Vbi dicit idem esse in famulo, & stipendiario inobediente, & negligente. Tamen in casu. l. fina. ad. l. Iuli. repet. potest remoueri Corrector propter delictum. vt notat Bartol. in. l. libertus. §. in quæstionibus. ff. ad municipal. ¶ Et illud, quod est dictum, quòd ex negligentia non remoueatur, intellige nisi sit negligens ex culpa, quia tunc potest remoueri. gloss. in. l. 2. §. miles. ff. de infami. sed debet remoueri à superiore. vt dic. Paris de Puteo. in dict. versicul. qualiter arguatur. & in parte, officialis propter negligentiam. folio. 177. dicit, quòd quoque fallit. quando negligentia est magna, quia tunc remoueri potest. vt in capitul. ad monasterium. de statu mona. secus si parua. argumen. in capitul. quicquid. 1. quæstione. 1. & nisi maius inde præiudicium possit generari. & sic intelligit. l. carcerari. ff. de custo. reo. quia negligentia omnia lædit, vt in. l. 2. C. de naufra. & in authentica, de quæst. ad finem. ¶ Item remouentur si sunt abiecti: & si quis fuit negligens in adimplendo mandatum: & si sit contra id, quod est expresse sibi mandatum. vt in. l. qui fiscales. de nauicula. C. Nam non eo ipso, quod mandatum non impletur, contēnitur. vt in dic. l. qui fiscales. & in capitul. si quis autem. 10. distin. vt ibi per dict. Pari. de Puteo. ¶ Ex quo in
42 fero, † quòd licet in prouisionibus Correctorum

rum

rum rex det illis potestatem ponendi locum tenentes in officijs, & remouendi ad beneplacitum, non debet remoueri nisi ex iusta causa expressa in iure: quia vltrà quòd esset dedecus hoc facere, vt Ioann. de Plat. in dict. l. iudices. dicendo, quòd maximum est dedecus remoueri ab officio, quasi de eo dominus non confidat, non potest remoueri, nisi ex iusta causa expressa in iure, vt dictum est. Facit textus in. §. cùm igitur. in authentica. de non eligen. secund. nuben. collatio. 2. & glos. in summa. 15. quæst. 8. quam pro notabil. allegat Bald. in authentica. ex testamento. C. de secundis nupt. tenet Alexan. in. l. etiam. §. licet. ff. soluto matri. numero. 7. vbi tenent, quòd priuationis pœna nō habet locum, nisi exprimatur à iure. vt posui, & dicam infrà in capitulo. 9. in gloss. *so la pena de la ley*. Et facit text. & ibi Plat. in. l. ordinariorum. C. de cohartalibus. libr. 12. vbi tenet, quòd officiales cuiuscūq; magistratus ordinarij, tam præsides, quàm alterius, ex nulla quantumcunque honesta causa potest licentiari ab officio, nisi primus reddat rationem officij. * Et tenet latè & singulariter. Guillerm. Benedict. in repetition. capitul. Raynantius. de testament. in parte, duas habens filias. nume. 37. cum pluri. seq. vbi in nume. 38. dicit, ꝙ quando debet reuocari, ex causa debet audiri in suis defensionibus adeo ꝙ si sine causa & pro sua voluntate destituerētur. eis succurritur per remedia iuris ordinaria etiam possessoria. & reuocans tenetur ad omnia præparamenta, interesse & damna in foro conscientiæ, & etiā contentiose & per superiorem debet in hoc cōdemnari ad resarciendum secundum eum ibi. numero. 44. 45. & 46. argument. text. in. l. 1. §. cepisse. ff. de pollicitatio. & inquit quòd in curia Burdegalen. fuit salubriter ordinatum, ꝙ iudices Basilitij & Senescali & cæteri magistratus suos non possunt sine causa in curia Parlamēti ipsis auditis causa cognita locum tenentes mutare, ꝙ nota contra istos correctores, quia quotidie eos reuocāt ex eo quia eis nolunt pecuniam conferre seu partem fructuum seu expensarum officij & quia hoc nolunt facere, prætores falso perperam contra dictos loca tenentes proponunt vt remotionem colerent quod est iniquū, & ideo rex ad hoc euitandum, eos debet prouidere. vt dixi, infrà capit. 4. * ¶ Sed an potest corrector aduocare ad se causam aliquam, & iubere suo loco tenēti, vt de ea nō cognoscat? Videtur ꝙ sic, vt tenet Paul. de Castr. in. l. iudiciū soluitur. ff. de iudic. num. 6. loquendo in potestate, & suo vicario, qui habēt iurisdictionem ordinariam eiusdem tribunalis. vnde cum potestas seu Corrector sit superior, potest à suo tenente iurisdictionem auocare, vel sibi inhibere, quòd in aliqua causa non procedat, & sic auferri sibi exercitium: & tunc non valebit, quod faciet per dict. l. iudiciū soluitur. * Et facit quod tenet Peregrina. in parte, iudex. quæst. 5. in gloss. officium, ꝙ superior potest inhibere inferiori ne iudicet quando inferior recognoscit iurisdictionem ab ipso superiore, aliàs non potest vt dicit notari Hostien. in cap. volentes. de officio legati. & Archidiaco. in cap. de prima. 11. quæst. 1. * Et sic patet in prouisionibus officiorū: quia potest vti iurisdictione per se, vel per suum locū tenentē, quē potest remouere in totum, à fortiori inhibere, ꝙ in aliqua causa non procedat, ad se eam aduocando. Et licet hoc sit de iure, tamen non est faciēdum per Correctores: quia vbi ceptum est iudicium, ibi debet accipere finem. vt in. l. vbi acceptum. ff. de iudic. & quia si locum tenens est suspectus potest recusari, ipse associabitur, iuxta. l. 1. titul. 5. libro. 3. in ordina. regali. ¶ Vltra supradicta dico, quòd ad hoc, vt iudex teneatur ex negligen-
43 tia, requiritur, quòd requiratur † à parte: quia post talem protestationem tenetur, aliter non. Ita Bartol. in. l. damni. §. Sabini. in fine. ff. de damno infecto. & Bald. in capitul. iudices. numer. 6. de pace iura. firma. per. l. argentarius. §. cum autem. ff. de edēdo. & per. l. cum seruum. C. de seruis fugiti. vbi Bald. quoque tenet, ꝙ iudex non debet ponere quem ad torturam, nisi petatur à parte. & Bartol. in. l. dies cautioni §. hoc autem. ff. eod. titul. de damno infec. latè Alex. in. d. l. de pupillo. §. si quis ipsi. ff. de noui oper. nuntia. & Anto. in capitul. venerabilis. de iudic. & Abbas in capitul. fin. de rescrip. column. fin. nume. 16. vbi omnes tenent, quòd negligentia iudicis nō præsumitur, nisi post protestationem, & interpellationem: quia non tenetur officium suum impartiri non postulatum ad vtilitatem priuatam. vt in dict. § hoc autem. & ibi Bartol. & docto. & latè Paris de Puteo in dict. tracta. syndicatus. in parte. an & quando. folio. 40. vbi idem tenet. ¶ Ex quo infert Abbas in dict. capitul. fi. in dict. num. 16. quòd si statuto caueatur, quòd si iudex non finiet quæstionem infra certum termi num, debeat soluere pœnā certam: quod iudex non incidit in pœnam, si nō fuerit petitum, seu interpellatum à partibus, vt decideret infra terminum. Quod facit ad. l. 1. tit. 15. lib. 3. in ordi. regali. quæ lex ponit pœnam iudicibus non pronuntiantibus infrà terminum illius. l. quia in illam pœnam non incidunt, si eis non fuit requisitum, vel protestatio eis non fuit facta. ¶ Quoque facit pro iudicibus, qui vocantur

del regimiento: quia si infrà terminum sibi datum postquam est appellatum causam no diffiniunt. vt in.l.6.titu.de las appella. in ordina. regali. & in pragmatica facta per nostrum Carolum regem in curijs Vallisoletanis, anno 1523. in ordine cōsil.95. in qua cauetur, ꝙ incidant in pœna ibi contenta, & in interesse partis appellantis: intelligitur, si fuit eis requisitum, & protestatum, aliàs secus per supradicta. * Et tenet expressè Ange.in consil.140. incipien. quidam Matthæus, & sequitur Iaso.in.l. properandū.§. sin autem vterq;.C.de iudic.nume.6.* Et idem tenet Abb.in capitul.penul. columna pe. de iudic.& Cataldi.in tract. syndicat. in versicul.42. incipiente. Adde quòd iudex.& Barb.in capitulo.consuluit.de offic. delegat. columna.4. Hippolyt.de Marsi.in sua practi.crimina.§.nunc videndum.numero. 4. Pro quo dicit, quod facit textus in.l.prima.§.magistratibus. ff. de magistra.conueni.vbi dicitur, quòd magistratus, qui non dedit tutorem, vel curatorem minori, tenetur. Quod est verum, si interpellatus fuit, aliàs secus. Quod tenet Ioan.Calde.in consilio.3.titulo, de pœnis. vbi si per statutum imponitur iudici pœna, si non administrauerit iustitiā: si nō fuit petitum per partem, non cadit in pœnam, vt tenet Hippolytus de Marsilijs in.l. vnius facinoris.§.cogniturum.ff.de quæstion. numero. 4.cum sequentibus.& Ioann. de Platea in dict. l.iudices.numero.4. vbi ait, quòd officialis non præsumitur negligens, nisi fuerit protestatum. allegando Bald.in dicta.l.damni.§.Sabini.& tenet idem quod Abb.in dict.c.finali. de rescript. de iudice non decidente causam infra terminū, quòd in pœnam non incurrit, si ei non fuit protestatum. Et faciunt notata per Andre. Barb.& Anto.Fran.in additio.ad Abb.in capitulo.licet ex suscepto. de foro compet. in prima additione.vbi idem tenet, allegando plura iura. ¶ Ad
44 quod facit.quia iudex † semper præsumitur paratus reddere ius: quod probatur eo ipso, quòd non probatur contrarium.vt glossa in.l.prima. C.de testamen.milit. & sic pro iudice præsumitur.vt in.l.2. C de offi.ciuil.iudic. & quòd si nō appareat de interpellatione, præsumitur iudex paratus reddere iustitiam. ¶ Quæ interpellatio debet fieri post conclusionem in causa, quando fit super processu concluso.vt in dicta.l. ordina. in authentica, Item si appellatum. & ibi Bald. C.de tempo.appella.& per eundem in additio. ad Specul.in titulo, de appella.§.primo. versicu. mora. & per Ioann.de Imol. & Philipp. Franc. in capitulo.ex ratione.de appellatio. & Alexā, in dicta.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori. prout tenet dict. Anto.Fran.vbi suprà. ¶ Vbi quoque ait, quòd iudex, qui non facit id, quod ab eo petitur per partem, non allegata ratione quare nō facit, dicitur esse negligens. Et hac de causa semper ego soleo respondere protestationibus factis contra me, quæ in nostra Hispania, requirimientos vocantur, ne videar negligens, & consentire. Quia vti ait Bald. in capitulo primo, de milit.vasa.qui contu.est. in vsi.feudo.nume.primo, qui non loquitur, & obmutescit, iustitiam denegare videtur. Et sic, quòd iudex requisitus de iustitia, vel de expeditione causæ nil respondens, dicitur esse in mora, & iustitiam denegare. Quod etiam voluit Philipp.Franc. in dicto capitulo, ex ratione.in.2.quæstione. circa 5.impedimentum. & quòd ex isto casu poterit ab eo appellari, vt Abb.in capitulo. dilecto. de appellat.& Alexand. in.l. de qua re.ff. de re iudica. ¶ Supradicta intelligerem. quòd iudex requisitus, si est negligens puniatur, procedat
45 † quando lex ponit pœnam iudici aliquid non facienti ad vtilitatem priuatam in dictis.ll. regalibus, & similibus. Secus in his, quæ non ponunt pœnam, nec præcipitur per legem: quia iudex in his, quæ expediuntur, ex officio suo requisitus, non tenetur in syndicatu, licet denegādo possit ab eo appellari, vt dixit Ias. in dicto.§. præterea. & hoc in ciuilibus. vt textus. & ibi Paulus de castro in.l.non quicquid. ff.de iudic. Quia illud, quod per legem arbitrio iudic.committitur, non compellitur, nec tenetur iudex facere, si non vult, licet facere possit: & ideo si non facit, non tenetur: secus si per legem iudici præcipitur, vt in exemplis ibi positis per eum, & per doctores. Quod intelligo, quando est quæstio inter priuatos: quia in vtilitatem priuatā iudex non tenetur interponere officium suum non petitum, si non respicit reuerentiam alterius iudic. vt in.l. eos. in fine. & in.l iudicibus. C.de appellationib. Et licet respiciat vtilitatem partis, si non respicit miserabiles personas, vel actum pium, si iudex non prætendit probabilem ignorantiam, tenetur interponere, licet nō sit petitum inter miserabiles, vt in dicta.l. prima.§.magistratibus suprà allega. Tenet Bartolus & Alexander. late in dicta.l. dies cautioni. §.hoc autem. ff.de damno infect.numer. secundo.vbi vi. quæ dicantur causæ piæ. & Angelus de Aret. in dicto.§. præterea. Institut. de actio. numero. trigesimo nono. vbi dicunt, quòd secus est, quando non tale officium respicit principaliter publicam vtilitatem, quia ex mero officio illud tenetur imponere. vt in dicta l. congruit. ff. de officio præ. Idem tenet Abbas

bas in capitulo. prout. de dolo & contuma. numero decimonono. ¶ Et etiam in criminalibus si non sit petitum, tenetur procedere, aliàs tenetur prout latè dixi suprà versicul. tene regulam generalem. & tenet dict. Pari. de Puteo in dicto tracta. in verbo, negligentia. infrà quãtum tempus. in principio. Et Bartol. in dicta. l. congruit. numero. 3. dicit, quòd iudex debet facere inquisitionem generalem facti, & ista est permissa: quia debet generaliter inquirere, vt malis hominibus prouincia purgetur. Et dicit, quòd ista est practica, quam in principio sui regiminis rectores faciunt generalem inquisitionem: sed specialis inquisitio contra certam personam, est prohibita regulariter: quia sine accusatore nemo punitur. vt in dict. l. rescripto. §. si quis. ff. de muneri. & honori. Quod dicit, quòd fallit in casibus notatis in dicta. l. 1. §. si publico. ff. ad. l. Iuliã, de adulte. & ibi Bartol. quos suprà posui. ¶ Tamen in illis secundum eum non debet iudex inquirere, nisi indicijs præcedentibus, aut fama publica, vel ad relationem nuntij iurati. ¶ Sed tu tene, quòd iudici est permissum de iure ad publicam vtilitatem & vindictam de quolibet crimine inquiri, quicquid senserit gloss. in. l. ea quidem. C. de accusatio. quia accusatio de quolibet crimine est permissa, ergo inquisitio, quæ succedit loco eius. vt in capitul. licet Heli. de simo. & in. l. cùm patronum. §. primo. ff. d iure patro. & sic ad eundem effectum, ne delicta remaneãt impunita. licet Salycet. in dicta. l. ea quidem. dicat, quòd hoc ei non placet. ¶ Vide tu Angelum de Areti. in tractat. malefi. in parte, hæc est quædam inquisitio. versiculo secundo, principaliter. numero. 30. vbi in hoc ponit veram conclusionem, dicendo, quòd aut iudex procedit faciendo inquisitionem specialem contra certam personam, nullo alio præambulo præcedente, propter qđ iudici vere, vel præsumptiuè sibi cõstet de aliqua præsumptione legitima illã personam delictum perpetrasse, & tunc non potest procedere: & hoc modo dicit esse intelligendam gloss. in dicta. l. 2. §. si publico. Et potest esse ratio, vt iudicum malitia refrænetur. vt in l. 2. in fine. ff. de custod. reorum. ¶ Si verò præambulo legitimo præcedente, propter quod apparet iudici verè, vel præsumptiuè illam personam perpetrasse illud delictum, potest formari specialis inquisitio: & quando clamor validus peruenit ad aures iudic. quòd eius subditus diffamatus sit de aliquo delicto. vt in capitulo. qualiter & quando. de accusatio. & in. l. tertia. ff. de officio præfecti prætoris. ex eo, quia contra diffamationem ex inquisitione generali iudex deueniat ad specialem. vt in. l. quarta. ff. ad legem Iuliam, repetitio. Quia tale delictũ non potest amplius sub dissimulatione transire: maximè quando scandalum potest oriri. vt in dicto capitulo. qualiter & quando. Quod dictum Angeli ad literam seruatur. Quia statim, quòd delictum ad notitiam iudic. peruenit, illicò facit suam informationem, & procedit contra delinquentes, alias teneretur in syndicatu: quia diceretur stare per iudicem, quando sibi liquet, vel in suam notitiam venit, & non procedit. Secus si sibi non liquet, secundùm Bald. in. l. si de meis. §. ex compromisso. ff. de arbitris. & Paris de Puteo in dicto tracta. in parte, negligentia. numer. octauo. ¶ Quo modo probatur negligentia cõtra iudicem. Vi. Bartol. singulariter in consilio. 102. & latissimè dictum Paris de Puteo in dicto tracta. in parte, qualiter arguatur negligentia iudicis. & ibi vi. casus negligentiæ. & quoque quomodo iudex probat diligentiam ad hoc ne teneatur in syndicatu.

¶ Ad supradicta adde, quòd quando iudex tenetur ex negligentia, intelligitur quando est leuis, vel lata. Secus si est leuissima, vel casu fortuito, vt Amodeus iusti. in tracta. syndicatus. folio quinto. capitulo, de secundo ad bannum iuris. Et ibidem folio. 16. columna tertia. versiculo, similiter tenet, quòd non syndicatur officialis de negligentia, nisi sit dissoluta, & dolo proxima, & ita dicit quòd seruat consuetudo: quia inquisitio de negligentia, dicitur scrupulosa. Sed quia supra dictum est, quòd ad hoc, vt iudex teneatur, debet requiri, vel protestari. Quæ
46 ritur, an † sit necesse, quòd pluries requiratur, vel sufficiat vnica interpellatio? Bartolus in. l. mora fieri. ff. de vsuris. tenet, quòd sufficit vnica interpellatio, nec requiritur, quòd semper instet. & ibi Angelus idem tenet in fine colũ. per glossam ibi. quam dicit notabil. & idem tenet Ioan. de Plat. in. d. l. iudices. nume. 4. C. de anno. & tribu. lib. 10. per. l. titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. 2. vbi Barto. idem tenet, dicendo, quòd sufficit, quòd quis semel interpelletur per iura suprà allega. imò in tali requisitione, seu interpellatione non tenetur quis dicere peremptoriè: cùm quælibet interpellatio sit peremptoria, sicut in dilationibus, quæ dantur ad probandum. Et interpellatio, quæ fit iudici, sufficit quòd interpelletur semel, vt perpetuò videatur stare per iudicem: nec habet necesse singulo die iudicem interpellare. vt ibi tenet ad literam Bart. & Abb. in consilio. 7. in secundo volumi. & Paul. de Castro in consilio 27. Et Ioann. de Imola ibi, in. d. §. vsuras.

§.vſuras.ſequitur opinio. Bartol.dicendo,quòd vnica interpellatio ſufficit. Quod tenet Amodeus iuſti.in tracta.ſyndicatus folio.6. in parte, de tempore.ſequendo Barto.in dict.§.vſuras. Et idem tenet Alexan.in.l.de pupillo.§. ſi quis ipſi prætori.ff.de noui operis nuntiatio.numero.3. cum ſequētibus,vbi dicit, quòd regulariter iſta eſt communis opinio.& hoc eſt tenendum. Licet Ioan.de Ana.in capitulo. ſi quis. de accuſatio.in fine.videatur contrarium dicere,dum ait, quòd quando monitio fit in iudicio, requiritur trina monitio,aliàs ſufficit vnica:quia intelligitur,quando talis monitio fit parti à parte: ſecus quando fit iudici per partem, per ſupradicta. ¶Quod fallit in petendo libellos dimiſſorios. vt in cle.quanuis.de appella.& quando in cauſa appellationis interpellat iudicem, vt cauſam finiat,quia requiritur,quòd ſumma ope inſtiterit, quòd cauſa terminetur. vt in.l. fina.§. illud. verſic.Summa ope.C.de tempo.appell. & ſic q̄ opi.Barto.in dict.§. vſuras. habet locum in cauſa principali, non in cauſa appellationis: quia vltra hoc regulariter vna monitio ſufficit.Et vltra allegata per Bartol.eſt gloſſ.in capitulo, cupientes. in verbo, propoſita.de electio. in.6. & gloſ.in capitulo primo.in verbo,requiſierit.de hæreticis.& gloſ.in capitulo.ſi epiſcopus. 18.diſtin.& Innoc.in capitu. cùm nobis olim. de electio.¶Præterquàm,quando vnus iudex requireret alium iudicem ſibi parere,quia tunc requiritur trina. vt eſt gloſſa in capitulo. cauſam. de officio delega.¶Vi.alias fallentias per dict. Alexand.in dicto.§.ſi quis ipſi prætori. numer.5. &.6. ¶Modò ſciamus,ſi illud, quod iudex ſoluit propter ſuam negligētiam, ſi poteſt à parte
47 recuperare. † Angelus in dicta.l. mancipia.C. de ſerui.fugi.in principio. tenet,quòd quando iudex facit litem ſuam, faciendo, ſcilicet, malè ſententiando,non poteſt habere recurſum contra illum,in cuius fauorem tulit iniquam ſententiam,quia ſui delicti pœnam ſuſtinet. ¶Secus autem ſi facit litem ſuam negligendo: tūc ſi ſoluit id,quod in obligatione verſabatur, habet recurſum contra eum. Caſus eſt ſecundùm eum in.l.miſsi opinatores.C.de exacto.tributo. libr. 10.Quod dictum Angel.ſequitur Paris de Put. in tractat.ſyndi.in parte,lis ſua,numero.5. folio 160.vbi per eū.& Amodeus iuſti.in tracta.ſyndicatus.in parte, item in eo quòd plures innocētes. 2.colum.verſic.Item tenetur ſi tulit. vbi ait, quòd ſi malè iudicat.tenetur:& ſi ſoluit,non repetita parte pro qua iudicauit: quia ſoluit pro ſui quaſi delicto.licet contrarium teneat Angelus in.l.ſi ſtichum.§.ſi mādato. ff.de ſolutio. vbi ait, quòd debent cedi actiones ab eo cuius ſoluit. ¶Sed concordatur vt ſuprà:ſi per dolum iudicauit,actiones non debent cedi. Secus ſi per imperitiam,culpam,vel negligentiam, quia tūc debent cedi. & ita procedit opi. Angel. & idem tenet latè Cataldi.in tractat.ſyndica. quæſtione 44. quæ incipit, Adde an officialis. & idem q̄ Angelus,tenet Bald.in.d.capitul.iudices.de pace iura.firma.in vſi.feud.nume.2. & idem tenet Angelus in.l.ſed eximendi §.hoc iudicium. ff. nec quis eum qui in ius voca.vi exi. & ibi magis latè Alexand.numero.2.& in.l.ſi quis dolo.§.1. ff.de re iudica.Et quoque tenet idem Alexand. in additio.ad Bartol.in. l.prima. ff. de appellat. in additione magna, quæ incipit, habet regreſſum.in fine.vbi tenet,quòd iudex,qui in ſyndicatu condemnatur, & ſoluit expenſas litis, in quibus negligēter omiſit condemnare partem victam calumnioſè litigantem,poſsit eas repetere.vt eſt dictum ſingul.Specula.in titu.de impen.§.poſtremò.verſicul. illud. per dictā.l.miſsi opinatores. ¶Quod Imola impugnat, & bene ſecundùm Alexand.vbi ſuprà per.l.ſi tertius.§. celſus.ff.de aqua pluui.arcen.& ante eum contrarium tenuit Bald.in.l.ſancimus. ad finem. C. de iudic. tamen ſecundùm Alexan opini. Specula.poteſt eſſe ſalua in vno caſu, ſecūdum Roma.in dict.§.celſus.ſcilicet, quando expenſæ litis eſſent promiſſæ in contractu, quia tūc etiam poſt iudicium finitum iure actionis peti poſſunt ſecundùm gloſſam in.l.nō ſolum. ff. de rei vendi.& in.l.3.§.ſi rem.ff.de legatis.3. meritò ergo iudex illas repetere poteſt. Quod Alexand. vbi ſuprà dicit eſſe notabi. de quo vi. latè dict. Paris de Puteo in dict.tracta.in parte,an iudex, qui facit litem ſuam: & ſoluit expenſas litis. folio.163.& Alexan. an additio.ad Bart. in dict.l. miſsi opinatores. ¶Sed hoc intelligit Alexan. in dicto. §.hoc iudicium. quando ſoluit illud, quod tenetur, tunc à debitore principali repetit:ſecus quando ſoluerit illud ad quod tenebatur, ſed aliam rem. Et facit quod tenet Angelus in.l.ſtichum.§. ſi mādato meo. ff. de ſolutio. vbi ait, quòd quando ex negligentia condēnatur iudex, quòd ei ſunt cedendæ actiones contra debitorem, vt recuperet. & Paul. de Caſtro ibi dicit,quòd ita conſuluit,& totum collegium Florentinum.& ſic debet intelligi dict. Paul. de Caſtr.in.l.filiusfamilias iudex.ff. de iudic.numero.8.& Montalu.in.l.2.titulo.2. for.ll.libr. 2. in gloſſa, *pierda lo que ouiere.* vbi indiſtinctè tenent, quòd iudex non repetit illud, in quo fuit condemnatus. Quod intellige, quando fuit condemnatus propter imperitiam, & propter malam

lam sententiam, & sic in agendo: secus quando condemnatur propter negligētiam. Et ita quoque tenet Alexan. in additio. ad Barto. in. l. fina. ff. de varijs & extraordi. cogni. in additione magna in medio. Et miror de nostro doctore de Palā. Ruui. in repeti. capituli, per vestras: de dona. inter vir. & vxorem. folio. 107. numero. 10, vbi indistinctè tenet contrarium, dicendo, ꝙ si iudex, qui malè iudicauit virtute suæ iniquæ sententiæ, pars pro qua lata fuit, aliquid obtinuit, quòd si postea tempore syndicatus petitur à iudice, quòd poterit iudex dicere parti petenti dirigas actiones, & remedia tua contra illum, ad quem pecunia in condemnatione deducta peruenit meis sumptibus, & meo periculo, quod audietur, & interim ab instantia absoluetur. Et dicit ita tenere Pari. de Puteo in. d. tract. in verbo, iudex malè iudicans. fol. 56. versiculo, attamen ego. in libro magno, sed in portatil. est fol. 150. qui in expresso tenet di. Palat. Ruui. & loquitur, quando malè iudicauit, & non in negligente. Sed hoc ego non tenerem, quia est cōtra opinionem communem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui rectè iudicat, stateram habet in manibus, ita quòd condemnet condemnandum, & absoluat absoluendum.*

2 *Iudex non debet declinare ad dexteram, nec ad sinistram.*

3 *Iudex in vtroque penso iustitiam & misericordiam debet habere.*

4 *Iudex puniens aliquem, misericordiam facit.*

5 *Iudex sine causa an potest mitigare pœnam, vel multam à canone, vel à lege inflictam.*
Et quid ante sententiam, vel post.
Et quid si est iudex inferior. numero. 18. 21. & 22.

6 *Iudex, an potest remittere pœnam propter paupertatem.*

7 *Bannum an potest remitti propter paupertatem.*

8 *Infamiæ pœna post sententiam non pōt remitti.*

9 *Leges ex causa licitum est transgredi. nu. 11.*

10 *Causæ, propter quas pœna minuitur. Et si iudex vidit se errasse in sententia syndicatus communis petat restitu. in integrum cuius rigore poterit addere.*

12 *Dans alapam potestati, potest suspendi.*

13 *An pro vno furto magno posit quis suspendi. & numero. 15.*

14 *Propter seditionem leges transgrediuntur: & suspenditur sine processu, & ordine iudicij.*

15 *Repertus in crimine, non potest appellare, & ad executionem proceditur contra eum.*

16 *Fur absconditus in domo, an debeat mori.*

17 *Ponens scalas ad domum, vel muros alicuius, punitur.*

19 *Propter inhumanitatem criminis punitur animal, & homo rationalis.*

20 *Propter inhumanitatem criminis corpus mortuum suspenditur.*

22 *Iudex, qui ex aliqua euidenti vtilitate venit cōtra statuta, non tenetur in syndicatu.*

23 *Iudici debet constare delictum, quando ex causa excedit leges.*

24 *Iudex quando procedit per denuntiationem, vel inquisitionem potest ex causa leges transgredi: secus si per accusationem.*
Hic ponuntur aliæ fallentiæ.

25 *Iudex ita debet iudicare magnum, sicut paruū.*

26 *In pœna pecuniaria plus puniuntur maiores, quàm minores: nobiles, quàm ignobiles.*

27 *Plus punitur inferior, quàm superior ex eodem delicto.*

28 *Nobiles, & honestiores ciues decapitantur, plebei suspenduntur.*
Fallit, vt hic.

f **Derechamente.** [f] Rectè iudicando, 1 staterā in manu gestat†. gl. in ca. cùm æterni tribunal. de re iu. in. 6. in verbo, stateram. &. c. omnis qui. 45. distin. & sic, ꝙ cōdemnet condēnandum, & absoluat absolueddū.

derechamente f, guardādo nuestro

¶ Vnde Aristo. vt refert Cicero, Magistratus virūm ostendit, si ritè, & rectè gesserit. 1. seruato iuris ordine, & iustè iudicauerit, præmia digna fert, vt Amodeus iusti. in tractat. syndicat. in præfatione dicti tractatus. ¶ Et iusto non aduersabitur quicquam malignum. vt in epistola inter claras. & in capitulo, iniustum. 1. quæstio. 3. & capitul. rectè. & iustus est, qui iustitiam facit. vt in dict. capitul. iniustum. ¶ Et non

2 non debet declinare † ad dextram vel sinistram. vt in capi. qualiter & quando. el. 1. de accusa. & in. l. vbi. C. ad. l. Corn. de Fal. & in ca. cùm inter. de excep. & ideo vocatur sedens in medio. vt in capitulo, quoad consultationem. de re iudica. & tenet Specula. in titu. de aduoca. §. 5. versiculo. Item de iustitia. nume. 13. & idem tenet Specula. in dict. tit. §. 6. versicu. cum suum bonũ. num. 33. vbi latè vide. ¶ Quia nõ est iudex, si in eo iustitia non est. vt in capitul. 1. 22. quæstion. 2. & gloss. in. l. 2. titulo. 2. for. ll. lib. 2. in glossa. 2. ¶ Et
3 in vtroque penso † iustitiam & misericordiam in criminalibus debet habere. Misericordiam dico, & rigorem debet seruare: non quòd simul exerceat ea circa aliquem, sed quia si opus fuerit, & causa subest, debet esse misericors in dispensando: si causa non subest, debet rigorem seruare in iudicãdo: vel quod semper habeat misericordiam etiam occidendo hominem: & si non per mitigationem pœnæ, saltem per compassionem. vt est textus in. l. 41. titul. 5. parti. 1. in fine. vbi tenet, *que la verdadera justicia con duelo se deue hazer.* & vi. quæ dixi infrà in gl. *el derecho a las partes*. in princ. ¶ Quia ex hoc facit mise-
4 ricordiam †, cùm facit, vt quis conteratur inter flagella, & nec fiat deterior: vnde eo ipso, quòd iudex punit aliquem, misericordiam facit. vt in capitulo. ei qui. eadem distin. & qui facit finem peccato misericors est. de pœnit. distin. vlti. capitulo vlti. in fine. vt tenet gloss. singula. in dict. capitulo. omnis qui. ¶ Quia iudex sine causa
5 † non potest pœnam mitigare à canone vel lege inflictam. vt in capitulo, si quem pœnituerit. 2. quæstione. 3. ibi: tamen legis potestas aduersus eum exercebitur: nam facti quidẽ quæstio, in arbitrio est iudicantis: pœnę verò persecutio, non est eius voluntati, mandatur, sed legis authoritate reseruatur. vt in capitul. iudicet. 3. quæstione. 7. & in. l. si operis. C. de pœnis. & in. l. prima. ff. ad Turpil. ¶ Sed illum textum intelligit ibi gloss. in dicto capitulo. si quem pœnituerit. in verbo, voluntati. sine causa: cum causa verò potest, vbi ex causa, ex persona, & ætate, & ratione scandali potest iudex arctare, vel pœnam augere. vt in. l. aut facta. §. vlt. ff. de pœnis. ex persona. vt in. l. capitalium. §. vlti. ff. eodem. Ætate, vt in capitulo. tanta nequitia. 86. distinct. ratione scandali, vt in capitulo. in primis. prima quæstione prima. Quas causas, & alias, ponit textus singula. in. l. 8. titul. 31. partit. 7. quem vi. & Paris de Puteo, in dict. tracta. syndica. in parte, cõpositio. folio. 96. numero. 4. in libr. portatil. vbi ait, quòd ex causa videlicet, ex persona, ex ætate, & tempore, & ex loco, ex rei conditione, ex delictorum vniuersalitate pœna mitigatur. ¶ Et hoc ante sententiam, vel in ipsa sententia, non autem post. vt in. l. cùm quærebatur. ff. de re iudi. & in. l. pœnam. C. de pœnis. & textus in. l. 2. titu. 22. parti. 3. versicu. la tercera. & textus in. l. 5. titu. 13. for. ll. libr. 2. & ibi Montal. vbi post latam sentẽtiam nil potest facere iudex, qui eam tulit, sed textus in. l. 3. eodem tit. & Parti. supr. allegat. ponit casus, in quibus iudex post latam sententiam potest moderare, & minuere sentẽtiam ex causa, scilicet, quando condemnatus in centum cameræ regis, est pauper, quia propter
6 paupertatem † potest minuere, quod ego pluries feci. Et est singularis lex ad misericordiam faciendam cum pauperibus delinquentibus, si post latam sententiam pauperes reperiuntur, & tantam pœnam non esse soluendo. ¶ Sed dict. l. partit. semper solitus sum intelligere in multa secus in pœna à iure statuta. vt tenet Bartol. hũc intellectum in. l. prima. ff. si quis ius dice. non obtem. numero. 14. & l. finali. C. de modo mul. in fine. & tenet summa Syluestri. in parte, sententia, numero. 5. & in. l. illicitas. §. fina. ff. de offi. cio præsi. *Et ibi Bal. in. §. præses prouinciæ: & ibi text. & gloss. tenet, ꝙ licet ille, cui facta est remissio efficiatur soluendo non debet exigi, licèt secus sit in illo qui cessit bonis, & Bar. ibi i principio & Angel. *Et vbi suprà per Syluestrũ: & tenet ad literam Alex. in. l. iudex. ff. de re iudic. numero. 3. vbi ait, quòd pœna, quæ imponitur per viam accusationis, tunc officium iudicis est mercenarium, deseruiens actioni intẽtatæ, ideo expirat lata sententia super pœna: vnde iudex pœnam per suam sententiam impositam remittere non potest, etiam pauperi. & idem tenet Abb. in capitul. licet. de pœnis. numero sexto. & idem Alexander in. l. acta. §. de amplianda. ff. de re iudicatã. numero. 3. vbi dicit, quòd est verum in pœna, secus in multa. ¶ Ex quo infert Ias. in. l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iudi. nu. 28. quod licèt sit regula, quod qui non habet in ære, luit in corpore. vt per gloss. ibi. & multa iura similia: est verum in pœna, quæ imponitur à iure limitata, & certa. Secus est in multa, quæ imponitur extra ordinem, arbitrio iudicis, quia illam potest iudex remittere propter paupertatem. vt in dict. l. partitæ. & Bartol. in. l. prima. in fine. ff. de pœnis. & Bal. in. l. certa ratione. in fine. C. quando prouoca. non est necess. & ita tenet Montalu. in dicta. l. partit. in prima gloss. & sic dicit; quòd intelligitur capitulũ. si res. 14. quæstione. 6. & capitulũ. Odoardus de solutio. & notat Abbas in capitulo. si specialis. de officio delegat. numer. 6. vsque in finem, vbi idem

tenet,

tenet, quòd potest ex causa paupertatis remittere multam, etiam iã impositã. ¶ Quod dicit
7 idem esse in banno †, quòd potest remitti propter paupertatem, etiam ex postfacto. Quod ego iam feci, per istum dictum Abb. & iussi tollere & remittere exilium, per me impositũ ad tempus anteaquàm compleretur propter dictã paupertatem. & per dictum Barto. in dict. l. illicitas. & idem tenet Barba. in dict. capit. 7. si specialis. colum. 5. & Ias. in l. centesimis. §. si ita stipulatus. in fine. ff. de verbo. obliga. numero. 17. ¶ Secus est in poena, quia post sententiam non potest remittere, nec diminuere. Quod dicit procedere, etiam si simpliciter condemnauit de delicto, & nil dixit de poena, quia immediatè venit poena iuris, vt in. l. prima. ff. ad Turpillia. & in dict. capi. si quem poenituerit. licet omnes allegent. §. notandum. illius causæ & quæstio. 2. q. 3. quod dicit esse verum, post factũ minuere non potest, quando est talis iudex, qui non potest dispensare in illo delicto, vt in capitulo. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. ¶ Et ꝗ poena imposita per diffinitiuam sentẽtiam iudex minuere, vel augere non potest, sine licentia principis, est text. expressus in dict. l. acta. §. de amplianda. ff. de re iudi. & ibi Bartol. dicit, quòd secus est in multa. & per Bald. in authentic. interdicimus. C. de epis. & cleri. & Paul. de Castro in l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui notã. infa. num. 11. & Ange. ibi in fine. & idem tenet Feli. in cap. qualiter, & quando. el grande. de accusa. colum. 20. versicul. ex hac Fallentia. & est textus singula. in. l. 9. tit. 31. par. 7. ¶ Quod dicit Bartol. in dicto. §. de amplianda, quòd est idem in ciuitatibus, quæ non recognoscunt superiorem, & in alio domino, ad cuius bursam poenæ fiscales veniunt, vt Comites, & Barones, qui habent regalia in aliquo loco, vel Comitatu. Sed
8 poenam infamiæ †, vel aliam non possint remittere, & tunc est necesse, ꝗ iudex rescribat principi, secundùm Angelum ibi. & sic alius quàm princeps non potest restituere famam. vid. Bar. & Pau. de Castr. in l. prima. §. de qua re. ff. de postulatio. & in. §. ait prætor. Secus in iudice inferiori, vt dixi: quia iudex non debet poenas statutas à iure differre. vt in. l. seruos. in fin. ff. de vi publica. aliàs punitur. vt in. l. prima. de priuatis delict. & in. l. finali. C. nec sanct. Baptis. reit. quòd non debet esse clementior lege, vt in authentica, de iudic. §. oportet. ¶ Quod est intelligendum verum. vt dixi, post sententiã. Ita quoque tenet Paris de Pute. in dict. tracta. syndica. in dicta parte, compositio. folio. 96. numero quarto, ante sententiam, vel in ipsa sententia secus: quia potest augere, vel minuere ex causa. vt ibi tenet dictus Paris de Puteo. Quæ causæ colliguntur ex. l. si quis aliquid. §. instrumenta. ff. de poenis. ¶ In criminibus leuibus iudex debet leuitatem exercere, in seuioribus seueritatem cum temperamento. vt in dicta. l. respiciendum. ff. de poenis. quia in poenis legalibus iudex potest dispensare, & misericorditer gratiam facere, vt Archidiaco. in capitulo. omnis. 45. distinctio. & Specula. in titulo. de lega. §. generaliter. ¶ Vnde obnoxium est virum statim pro vno delicto punire: quia magis est expectandus, & corripiendus, quàm puniendus. vt in capitulo. plerique. 95. distinctio. ¶ Et omnis iudex terrenus debet imitari Deum. vt in authentica. vt omnes obedi. iudic. prouin. §. eripiat. Sed natura diuinitatis pia est. de consecra. distinct. prima, capitulo. quia diuinitatis. ¶ Et hac de causa consulit Hippolyt. de Marsil. magnus practicus in sua practic. criminali. §. final. qui incipit occurrunt. numero. 7. quòd iudex semper peccet magis in clementia, quàm in crudelitate, & atrocitate: in dubijs potius absoluat, quàm condemnet. nam maiorem honorem consequitur iudex in absoluendo, quàm in condemnando. vt tenet Paulus de Castro. in consilio. 197. incipiente, Visa inquisitione. in fine. Et faciunt ea, quæ tenet Ancharran. in consilio. 23. incipiente, Visa inquisitione, vbi inuehitur contra iudices maleficiorum, qui anhelant ad condemnationem, quando per viam inquisitionis procedunt. & ita tenet Philippus Decius. consilio. 189. & quia iustius peccatur in absoluendo, quàm in condemnando. l. Item Mela. §. si plures. ff. ad. l. Aquiliam. & Philip. Decius cõsil. 175. col. vlti. & vi. l. 7. tit. 1. libr. 1. foro juzgo. & in. l. 1. ti. 1. libr. 12. eo. libr. ¶ Et hac de causa dicit Par. de Put. in. d. tracta. syndi. in ver. cõpositio. nu. 5. quòd quando crimẽ, nõ est liquidè probatũ, licet iudici poenam à lege statutam minuere antè sententiã, vt in. c. circunciliationes. 23. q. 5. & in capit. Innocens. 23. q. 4. & etiam si esset poena mortis: post latã verò non, nisi soli principi. vt Archi. vbi suprà. & quia in condemnãdo minor poena est eligẽda, vt voluit Cardi. Alex. in cap. rursus. qui cleri. vel vouen. 5. colũ. & Cæpola. in. l. si fugitiui. 6. & 7. colũ. C. de seruis fugi. & Nouazi. in sua sylua nuptiali. in vlti. charta. ¶ Et ideo consulit dictus Hippolytus de Marsil. vbi suprà, quòd quando eris iudex maleficiorum, ne cures seueriter ꝓcedere, nec semper imponas reo poenã mortis, etiam lege permittẽte: quia Christus dixit, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, &

tur,& viuat.vt in dict.c.quia diuinitas.de pœn. distin. 1.& facit tex.in authentica.vt non luxu. contra nat.post principium.vbi dicit tex. misericordia Dei non perditionem, sed conuersionem,& salutem vult : & quia melius est errare in misericordia remittendi,quam in veritate vlcisci.tex.est in cap.allegāt.26.quæst.6. & quia scientia,quæ misericordiam vetat, fugiēda est. vt in ca.licet.45.distin.vt latè tradit dictus Hippolyt.¶Fatetur tamen supradicta non habere locum in committente enorme delictum , nec in famoso delinquente,seu in alijs. Et debet iudex recordari, quod ipse est homo humanus, & nō sanctus, & ante oculos habeat iustitiā cū charitate mistam ,& reminiscatur se moriturū, iuxta illud, Memorare nouissima tua,& in ęternū nō peccabis. Et iudex habeat misericordiā, maximè in nō enormibus delictis,quia est sibi arbitriū anteaquàm imponat. vt in.l. hodie. ff. de pœnis. Quia sicut potest imponere grauiorē quàm lex,potest imponere minorem. vt in d.l. &si seuerior. C.eod. de his qui not.infam.& Paul.de Castro in dict.l.quid ergo.§. pœna grauior.quando iusta causa facit, secus si iniusta. vt in exēplis positis in glos. magna illius.§.pœna grauior.¶Debet iudex tamen cauere, vt nō parcat malis:quia parcere malis,dicitur nocere bonis.gloss.in authentica.de manda. princip.§. quòd si delinquenti.in verbo , supplicium. col. 3.& probat text. in.l. 16.tit.4.partit.3.& tenet Ioann.de Plat.in.l.omnes iudices. C.de delato. lib. 10.vbi quoque dicit,quod iudex debet esse seuerus , & grauissimis afficere pœnis eos, qui in consuetudinem deduxerūt delinquere: quia propter consuetudinem delinquendi,potest alterari pœna à iudice de pecuniaria in corporalem, etiam si esset pœna imposita ab statuto ciuitatis,vel castri.vt ꝑ Salyc.in.d.l.& si seuerior. & dict.Plat.vbi suprà.¶Et ideo dixit Innocen. in capitulo primo.de constit.quòd ex causa licitum est leges transgredi †,& Paul. de Castro 9
in dict.§.pœna grauior.numero.2. dicit , quòd propter bonum publicum:quia multis grassantibus in eodem delicto,ad terrorem oportet aliquem grauius punire , vt alius abstineret. vt in dict.l.aut facta.ff.de pœnis.¶Sed cautus sit iudex,ꝙ in sententia faciat mentionem de causa, vt non puniatur;secundum Pau.de Castro.vbi suprà,numer.15.& Felin.in.d.capitu. primo.de constitu.column.29.versicul. ex prædictis adde.& Ludoui.Roma.in consilio. 184. incipiente,dubitatur primo.pe.colum.allegā do Innoc. in capitulo.præterea.de dilatio.& Oldra. consilio.287.&Roma.singula.77.Et idem tenet Feli.in capitul.qualiter & quando.§. ad corrigendos.de accusa.colum.7.vbi tenet , quòd quando iudicē reperitur alterasse pœnam iuris cōmunis,præsumēdum est in dubio, quòd hoc fecerit ex causa.Ita Specula.in tit. de accusatio.§. primo.versicu.quid si iudex ipsum.& hoc credo,licet Paris de Put.dicat, quòd non præsumitur in dict.tracta.syndica.in parte,licet dicatur. folio. 200. in numero. 4. vbi dicit, quòd talis causa debet apparere ex actis,vt non faciat litē suam:quia si non apparet ex actis, non præsumitur pro iudice ad ipsum excusandū.Et tenet Specula.in titul.de senten.§. primo.ver.est autem.numero.8.vnde dicit gloss.ordina. in cap. iudicantem.30.quæst.fin.quòd quando iudex supplet ex officio,incumbit ei probatio causę. ¶Sed causæ quare pœna minuitur, sunt hæ, scilicet senectus,vt in.l.secunda.ff.de termi.amot. & in capitulo.tanta.86.distin.& gloss. in dic.§. pœna grauior.quia nimis senex, habet sensum puerilem.glo.in.l.senectus.C.de donatio.¶Itē ratione ebrietatis.vt in dict.l.aut facta. §. delinquūt.ff.de pœni. ¶Itē est causa minorandi pœnam,quando multùm regi seruiuerat, vel coniurationem detexit.argumen.in.l.si quis.§. hoc quoque.ff.ad Sillania.¶Etiam si est minor ex defectu ætatis. vt in.l.auxilium. ff.de minor.§. in delictis.& capitul.fina.de sent. excommuni. in verbo,ætatis.& in capitul.primo,de delictis puerorum. Et hoc est in se verum, quòd licet minor post delictum efficiatur maior,debet puniri vt minor,de illo delicto facto tempore mi-
10 noris ætatis.† gl.est in.l.sciant. & ibi doctores. C.de legiti.hære.& Hippolyt. de Marsi.in.l.infans.ff.ad.l.Corne.de Sicar.numero.15.& in.l. de minore.vlti.columna.ff.de quæstio.quia ætas facit differentiam pœnæ. vt in capitul. hoc fit.26.quæstione vlti.*Et vi.singulariter Peregrinā in parte pœna.q.5.in gl.puer.vbi distinguit. * ¶Item si magister in discipulum peccauit.vt in.l.item quæritur.§.Iulia.ff.locati.¶Vel si coniunctus in coniunctum,non tamen ex inimicitia,vel odio.vt in.l.prima. C.de emēdatio. propinquo.Et Barto.in.l.vt vim. ff. de iustit.& iur.numero.4. tenet quòd omnis iniuria, quæ fit à parente vsque ad septimum gradum , non præsumitur animo inferendi iniuriam, ergo nō potest dici nisi licita. Et idem tenet Sebastian. Sapia.in additio.ad Abb. in capitul. cùm cōtingat.de foro comp.in additione. quæ est in.5.columna.numer.20.in parte.ordinarium. Quod extēdit, etiam si iniuria fiat fratri seniori.vt per Bal.in dict.l.prima.C.de emenda.propin.¶Tamen Paul.de Castro in.l.cùm oportet. C.de bo

nisq;

nisque libe. numero. 3. tenet, quòd grauior reputatur iniuria, quæ infertur à coniũcto, quàm quæ fit ab extraneo. Idem tenet Angel. in. l. cõductores. C. de delatori. & procuratori. siue autori. prædiorum fiscalium. lib. 11. vbi quoque tenet, quòd plus punitur delictum consanguinei, quàm extranei. Sed hoc intelligerem, quando procedit ex inimicitia, vel odio. vt in dicta. l. prima. C. de emenda. propinquo. & tenet Paris de Put. in dict. tracta. syndica. in parte, quot sunt. quæ faciunt pœnas à iudicibus alleuiari: folio. 201. vbi suprà dictas causas ponit, & quæ infrà sequuntur. Sed in dubio ratio sanguinis tollit præsumptionem iniuriæ. vt tenet Angelus in l. vestem. ff. de iniurijs. de quo vi. Angelum de Are. in tracta. maleficio. in parte, verba iniuriosa columna secunda. * Et delicta inter coniunctos puniunt̃ in atrocibus secus in leuibus, tenet Bal. in. l. si quis violauerit. ff. de rerum diuisio. & ratione coniunctionis sanguinis mitigatur pœna vel est arbitraria: vt Gregor. Lopez. in. l. 2. tit. 8. parti. 2. * ¶Quoque pœna minuitur, si nobilis ex virtute, vel dignitate peccet in ignobilem ex vitio, vel gradu. vt in. l. sed si vnus. §. quædã. ff. de iniurijs. ¶Item si maior in subditum ratione potestatis: vt domin⁹, pater, vel maritus. 11. quæstione. in capitulo, si dominus. ¶Item cùm plurimi sunt peccantes, quia tunc pœna est alleuianda. capitulo non potest. 23. quęstione. 4. capit. & quotiens. prima quæstione. 7. * Scilicet si sunt quadraginta & vltra: vt in. l. 50. titu. 5. part. 1. tamẽ maiores factores & principales sunt puniendi: vt ibi Bart. in. l. aut facta. §. non nunquã. ff. de pœnis. c. Romana nisi. de sent. excom. libr. 6, Abba. & Feli. de exceptio. Bald. in. C. imperatorum de iura. calum. Plat. in. l. vnica. c. vt nullus ex vicarijs prode. lib. 11. & glo. singula. in. d. c. comessationes. 44. dist. * ¶Item persona punientis, vt quia Præsidens est debilis, & imbecillis potentiæ, vt nequeat sæuiorem imponere pœnam. vt in capitulo, quidam. 33. quæstione. 4. ¶Item ratione personæ, vt quia receptauit consanguineum, vel affinem. vt in. l. 2. C. de recepta. vel aliàs peccauit pro salute proximi. vt in capitulo, si quilibet. 12. quæstione secũda & in. l. 2. ff. de recepta. quia affectio sanguinis multùm operatur. vt in. l. prima. §. largius. ff. de successo. edicto. & idem tenet Gandi. in tractat. malefi. in parte, de furi. & latro. 7. columna. numero. 14. loquendo in receptante affinem delinquentem, quia mitius punitur. & idem tenet Hippolyt. de Marsi. in singula. 210. vbi tenet, quòd pœna receptantis bannitum, non habet locum in receptante affinem. & Alexan. in consilio. 144. in secundo libro. ¶Quod ego extenderem in amico: quia ratione amicitiæ pœna minuitur: quia idem operatur maxima amicitia, quod operatur affinitas, seu coniunctio sanguinis. vt Barba. in capitulo. nisi specialis. de officio delegat. columna. 8. & Bartol. in. l. Titia. ff. de verborum obligatio. & vid. quæ dicam infrà in capitulo. 44. & quòd ratione amicitiæ potest iudex remittere pœnam. vt in capit. clerico. 50. distin. & capitu. veniam. 30. quęst. 9. de quo per Barb. vbi suprà in. d. c. nisi specialis. Quod debet intelligi de pœna, quæ applicatur sibi, vel pendet arbitrio suo sine magno detrimento aduersarij. & vi. glos. in. l. cùm allegas. C. de castrẽ. peculio. lib. 12. & gloss. in capit. pe. de testamẽ. num. 6. & gloss. & ibi Abb. in capitulo. relatum. de testamen. Cy. Alexand. & Ias. in. l. exigendi. C. de procurato. & Hippolyt. de Marsi. in repe. l. vnicæ. C. de raptu virgi. numero. 206. ¶Ego etiam extenderem in seruitore alicuius domini, vel famulo: quia ratione delicti commissi per eum, dominus eius mitius punitur: cùm talis famulus, & seruitor reputetur amicus: quia arbitrio iudicis relinquitur quis dicatur amicus. vt tenet Barb. in dict. cap. requisisti. de testa. colum. 25. ¶Item pœna mitigatur, vt quis ad meliorem vitæ frugem reducatur, capitul. conuenientibus. prima quæst. 3. ¶Item ratione personæ intercedentis, vel intercedentium, qui sunt multi vt in capitulo. prodest. 23. quæstione. 5. ¶Item ratione eius, in quem peccatur, vt si est excommunicatus zelo ecclesiæ. ¶Item ratione pietatis, nõ solùm præsentis, sed futuræ: vt propter filios nutriendos. vt in. l. 2. de his qui filios occide. C. & in. l. qui in prouincia. §. primo. ff. de ritu nupti. ¶Item ratione necessitatis: vt si ex præcepto superioris peccauit, quem aliàs iusta potest ratione timere. vt in capitulo. presbyteros. 50. distin. & in capitulo. sicut dignum. §. illis. de homicid. tunc enim pœna mitigatur, licet aliàs non teneatur sibi in atrocioribus obedire. vt in. l. ad ea. ff. de re iudica. & in. l. liber homo. ff. ad. l. Aquiliam. ¶Item causa vniuersalis reipublicæ vtilitatis. vt in. l. ad bestias. ff. de pœnis. & in cap. scias. 7. quæstio. 1. & per dictã. l. ad bestias. tenet Hippolyt. de Marsi. & per alia iura in sua practi. crimi. §. opportunè. nu. 6. quòd mors potest differri alicui, si est insignis artifex. & idem tenet Barba. in. d. c. nisi specialis. de offi. delega. col. 5. ¶Et Ias. in. l. debitoribus. nu. 16. ff. de re iudi. tenet quòd damnatus ad mortem, si populus petit dimitti propter aliquam eius præstantem virtutem, & magnam peritiam artis, vel scientiæ, propter quam est valde vtilis

 ciuitati,

ciuitati, tunc iudex debet superſedere ab executione, donec principi, vel ſuperiori conſulat & Ludo. Roma. in ſingu. 441. & idem tenet Iaſ. in l. 1. ff. de legi. num. 11. & 12. & dictus Hippo. de Marſi. in l. vnius facinoris. §. cogniturum. ff. de quæſtio. numero. 86. & Felin. in capitul. illud. de maio. & obedien. ¶ Item eſt cauſa minuendi pœnam, ſi delinquens, vel eius progenitores ꝓ republica multùm laborauerunt. argu. in l. honor. ff. de pœnis. ¶ Item cauſa ſimplicitatis, vel boni zeli, quibus delinquens inductus exceſsit vt in capitulo, ex tuarum de ſortilegi. nam ſimplicitati venia datur. capitu. ſcriptura. de conſecratio. diſtinctio. 2. ¶ Item cauſa ruſticitatis. vt in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdi. omnium iudicum. & in l. ſecunda. ff. de in ius vocan. ¶ Item cauſa nimiæ & importunæ humilitatis, quam peccans exhibet in ſupponēdo pœnam ſibi remitti. vt in capitul. importuna. de pœni. diſt. 1. ¶ Item cauſa vnitatis, quia peccans vna vice tantum exceſsit. vt in capitul. licet plerunque. 45. diſtin. ¶ Item cauſa infamiæ, & leuitatis. vt in l. prima. C. ſi quis impera. male. ¶ Item cauſa iræ. vt in capitu. ſi quis iratus. 2. quæſt. 3. ¶ Item cauſa debilitatis probationum: vt quia delictum non plenè probatur, ſed per indicia indubitata vt. d. Pari. de Pute. vbi ſuprà, cùm verſic. ſequentibus. vbi latè, an minuatur pœna ratione loci, temporis, & conſuetudinis, & ignorantiæ. Et de pluribus alijs in propoſito, quæ per te vide. & per Montaluum in dict. l. octaua titulo. 31. partita ſeptima. vbi in fine illius gloſſæ. ¶ Quoque tene, quòd cauſa ſubleuandi pœnam, & mitius puniendi eſt, ſi poſt delictum commiſſum ſtetit multum tempus in carcere: vel ſi cōmiſit delictum, & iam eſt multum tempus elapſum, quia mitius debet puniri, quàm ſi delictum eſſet recens. vt notat gloſ. in l. ſi quis diuturno. ff. de pœnis. Nam ibi non ex delicti frequentia excuſatur, ſed carceris, & accuſationis longinquitate reuelatur. & ibi Barto. & aliquid per Hippoly. de Marſi. in conſil. 87. ¶ Et ibi vid. an delicti accuſatio præſcribatur. gloſ. & ibi docto. in l. querelam. C. de falſis. & Abba. in capit. illud. de præſcriptio. numer. 23. & in capitul. licet. de proba. Et Roma. in ſingula. 182. & Abb. in d. capitu. licet. nume. 28. & 29. tenet, quòd actio criminalis non clauditur tempore. vt in ca. ccce. 24. q. 3. vbi habetur, quòd crimina vbicunque claruerint, punienda ſunt. & Bald. in l. fina. penultima columna. C. qui accuſar. non poſ. vbi vult, quòd in pœnis ſpiritualibus nulla currit præſcriptio. & Roman. in dict. ſingul. 182. allegando dict. Specula. in titul. de ſententi. §. quoniam. verſicu. & nota ſecūdùm canones. & tex. in cap. vere omnis. 30. quæſti. 2. quòd dicit eſſe notabil. & idem tenet Bartol. in dicta. l. fina. & Angel. & moderni in l. diuus. ff. de re iudica. & idem tenet Montaluus in dicta. l. parti. in fine. ¶ Alias cauſas, propter quas mitigatur pœna, ponit Boniſaci. de vitali. in tracta. malefic. in parte. de pœnis condemnationis & bannis. numer. 18. cum ſequentibus. & has ponit Felin. in dict. cap. qualiter & quando. el ſegundo. de accuſa. in §. in corrigendis. colū. 6. verſicul. ſed pulchrè dubitari poſſet. ¶ Et non ſolùm poteſt mitigare pœnam legis ex cauſa, verum etiam pœnam ſtatuti. vt tenet Abb. in cap. 2. de emptio. & venditio. in fine. & Speculato. conſcien. in primo tracta. cap. 99. & expreſsius idem Abb. in cap. fina. de conſtitu. fina. colū. numer. 12. & in cap. de cauſis. de offi. delega. nu. 16. vbi ait, quòd iudex ordinarius ex cauſa poteſt augere, vel minuere pœnam à iure ſtatutam, etiam ſi ſit præfixa ab ſtatuto municipali. & idem tenet Franciſcus de Aretio. in conſilio. 131. incipiente. Spiritus ſancti gratia. * Adde vnum quod eſt ſingulare in iſta materia. quòd ſi iudex condemnauit in minus quàm debet, & videns ſe erraſſe vt nō puniatur in ſyndicatu, conſilium eſt, vt communis ſyndicus reſtitutionem in integrum petat: cuius vigore poterit addi in pœna fiſcali, vt tenet Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his q̄ nota. infam. 1. lect. col. 3. n. 5. in fi. verſi. ſed qd ſi iudex: quod inquit bene notādū: quē ſequitur Paris de Put. in tract. ſyndicatus, in parte cōdēnatio. fo. paruo. 81. & idem Amodeus. iuſti. in eo tract. ſyndica. in fi. tractatu. nu. 261. & hoc tene, licèt contrarium teneat ipſe Bal. in additio. ad Specul. in titu. de accuſatore verſi. quid ſi iudex. vt tenet Ferrara. cautela. 14 col. 4. * ¶ Quo
11 que tene, quòd iudex propter atrocitatem †, & enormitatem delicti, poteſt trāſgredi leges, & cōtra regulas iuris pronuntiare. dictum eſt Innocentij, in capi. 1. de conſtit. commendat enim Angel. in l. quod ſi nolit. §. quia aſsidua. ff. de ædilitio edicto. & Bald. in l. prima. C. de preci. impera. offeren. & in l. & ſi ſeuerior. & ibi Saly. C. de his qui not. infami. ¶ Sed Ludoui. Roma. in repetitio. l. ſi vero. §. de viro. 46. fallen. ff. ſolu. matrimo. non tenet dictum Innocē. ſed q̄ tunc ſuperior debet cōſuli. per tex. in l. diuus. in verbo, imperatori reſcribere. ff. de falſ. & facit text. in l. 1. §. ſi quis vltro ff. de quæſtio. ¶ Sed tu tene dictū Innocē. quia eū tenet Iaſ. in d. l. 1. C. de preci. imper. offe. & pro eo allegat text. in l. ſi quis filio exhæredato. §. hæc antē omnes. ad finem. vbi Bald. & alij notant. ff. de iniuſto rupt. &

& text.in cap.felicis.§.cæterum.de pœnis.in.6.
& tex.valde solēnis in.l.si hominem.ff.manda-
ti.quæ lex est vnica & singula. secundùm Bald.
in cap.1.8. col. vt lite non contestata. & per il-
lum text. notat Bald. in.l. omnes populi. ff. de
iusti.& iure.6.col.& limitat omnia iura canoni-
ca dicentia, quòd episcopus nil potest statuere
contra ius canonicum: quia inferior disponeret
contra.l.superioris. quod limitatur, nisi ex ma-
gna causa.& istam limitationē sequitur Panor.
& exclamat de ea in ca.dilecti.el vltimo, de ap-
pella.& in capit.at si clerici.§.de adulter. 5.colu.
de iudic. & in capit.studuisti. de officio delega.
& per.dict.l.si hominem.tenet Bald.in rubri.C.
qui admitt.ꝙ potestas ex causa potest transgre
di statuta, etiam iurata. Et per illã. l. tenet gloss.
in cap.tempora plenitudinis.26.quæst.7.quòd
si Papa iniungit alicui pœnitentiam: episcopus
quanuis inferior potest diminuere. & idem te-
net glos.in cap.latorem.22.quæst.3.¶Et per.d.
Innocen.tenet Bald.in capit.1.§.iniuria.de pa-
ce iura.firman.in princip. ꝙ si aliquis dedit ala-
12 pam † potestati, posset potestas facere eum fur
ca suspendi: quia tã ex magna causa licitũ est le
ges trãsgredi.sed Ias.in.d.l.1.dicit, ꝙ ipsa pote-
stas caueat, ꝙ hoc non posit, ne sit iudex in cau
sa propria per text.& ibi Innoc. in cap.dilectis.
de pœnis. & idem tenet Ias. quem vide in.l. qui
iurisdictioni.ff.de iurisdi.omni.iudic.nu.3. cum
sequenti. ¶Quinimo pro tali casu potest facere
nouam furcam, & in loco cõmissi delicti, vel an
te portam delinquentis eum ponere, & suspen-
dere eum.vt tenet Paris de Put.in.d.tracta.syn-
di.in parte, contumacia.fol.89.num.7. & Ang.
de malefi.in parte, vsque ad locum. & Hippo-
ly.de Marsi.in.d.l.vnius facinoris.§. cogniturũ.
ff.de quæstio.num.90.Et idem, ꝙ suspendatur,
si dedit alapam potestati, tenet Anto. Corset.in
reperto.ad Abba.in verbo, iudex.col.13.allegã
do Bal.vbi suprà. Et nõ sunt plures anni, ꝙ ego
ita in praxim deduxi, & iussi suspendere quen-
dam hominem nigrum in villa de Carmona in
Vandalia me iudice in ea assidēte per nostrũ Re
gem Carolum anno.1530.quia expilauit crines
& barbam algazelo, qui vocabatur Figueroa, &
fregit ei virgam iustitiæ, & accumulaui cũ hoc,
ꝙ ille suspensus erat homo malæ famæ, & sedi-
tiosus.per.l.1.C.de seditio.& erat quoq; raptor
mulierum.per.l.vnicã.C. de raptu virgi.& mo-
tus fui per.d.Bald.in.l.data opera. C. qui accu-
sa.non pos.& per dictũ Bonifa.de Vitali. in tra
cta.malefi.in tit.quibus de causis posit ad mor
tem condēnari.in.2.col.vbi tenent, ꝙ potest cõ
demnari ad mortem, qui manus intulit suo cētu
rioni. & idem dicit de potestate, & capitaneo.
arg. à simili in. l. milites. §. reuertens nullos. ff.
de re milit. ¶Item per. d. Innocen.in dict.capit.
de constitu.tenet Bald. in authen. sed nouo iur.
C.de seruis fugiti.quòd licet pro vnico furto nõ
potest quis furca suspendi, sed tria requiruntur
13 si tamen esset vnum furtum † multùm enorme,
posset furca suspendi, cùm æquipolleat tribus.
arg.& ibi Bald.in.l.si quis tres.§.fina. ff. de ex-
cusa.tuto. quia ex causa licitũ est leges transgre
di.& idem tenet Bald.in cap.1.§.iniuria.num.8.
de pace iura. firman. in vsibus feudo. & Angel.
in.d.l. ꝙ si nolit.§.assidua. ff. de ædilitio edicto
& Angel.Areti.in.§.ex malefic. Instit.de actio.
2.col.& idem Angel.in tractat.malefi.in parte,
vestem cælestem abstulit.vers. nunc sumpta oc
casione.nu.13.vbi dicit, ꝙ ita semel practicauit
Perusij. & Abba.in cap. inter alia. de immunit.
ecclesi.vlti.col.nu.31.vbi dicit, ꝙ dictum Bald.
est notabile. ¶Sed contra Bald.tenet Ioan.Ba-
ptista de Cacialupus in.l.cùm seruus.ff.de con-
ditio.ob caus. vbi ait, ꝙ pro vno furto magno
quis non debet suspendi.& dicit ꝙ ita fuit con-
sultum.& contra Bald.tenet Fulgos. Salycet.&
Paul.de Castro in.d.auth.sed nouo iure. & Ioa.
de Ana.in cap.fina.de furtis.& Bartol.in.l.eum
qui emit.§.idem dicitur.ff.de furti. & idem con-
tra Bald. tenet Augusti. de Arimi.in additio.ad
Angel.de Aret.in tracta. malefic.vbi suprà, vbi
ait, ꝙ sentētia Bald.nunquàm sibi placuit. & ita
obseruaret, si sibi casus obuenisset: quia non est
vrgens causa, ꝙ imponatur pœna mortis, tamē
si iudici videbitur, poterit minuere illam pœnã
statuti, & cõmutare in aliam pœnam minorem
circa mortem. Et istam partē contra Bald.tenet
Ias.in.d.l.1.num.4. C.de preci.impera. offeren.
& dicit, ꝙ est tenenda in consulendo & iudican
do. Quia quando in criminalibus reperiuntur
variæ opiniones doctorum, debet teneri mitior
legis interpretatione.vt in.l.sanctio legum.ff.de
pœnis.& idem tenet Ias.in.§.ex malefic. nu.12.
Institu.de actio. quia consideratur consuetudo
furandi, & non furtum. & per alias vrgentes ra-
tiones, quas ponit dictus Ioann.de Ana. in.d.c.
fina. de furtis. & ideo si quis faciat vnum furtũ,
statutum indulget sibi, & sic secundò idem, sed
tertiò non: quia certè pro vno furto non induci
tur consuetudo furandi.vt in.l.3.C.de episcop.
audi.& glo.in rubr.C.quæ sit longa consuet. &
contra Bald.est text.in.c. furtum. 14.q.vlti.vbi
est text.solēnis, quòd magnum obiectum excu
sat. & in. §. si vero. in authen.vt nulli iudicum.
vbi text.dicit, quòd non vult, quòd omnino vn
quã quis moriatur.& contra Bald. tenet Æneas

de Falço.in additio. ad Abb.In cap. at si clerici. de iudic.in additione,quæ est in num.8. in parte,mensurādam.vbi dicit esse contra Bal. tutiorem opinionem.& idem tenet Cepola, vbi dicit ꝙ contra Bal. est vera opinio in repeti. illius authen.Sed nouo iure.col.42.in fine, cum alijs sequentibus. Et idem tenet Alexan.in additio. ad Bal.in.d.authē.sed nouo iure. nu. 2.in parte, enormi. & dicit hoc verius: quia vt dictum est, dicit consuetudine ponderari furandi, & non furtum:& ꝙ enorme furtum dicitur, licet modicum,si tamen sit valde scandalosum. ¶Et dictū Innocē.in.d.c.1.de constitu.per quod mouetur Bald.dicit Saly.in.d. authenti. hodie.C.de iudi. non obstare: quia intelligitur, & procedit in causis arduis concernentibus statutū publicum reipublicæ, putà, si fuerit vna seditio in ciuita-
14 te,† licitum sit potestati transgredi leges,& facere suspendi sine processu.prout tenet dict. additio.Abb.in.d. c.inter alia. de immunita. ecclesiarum.in additione,quæ incipit,Per contrariam.& idem tenet Bald.in dict.c.1.de constitu. col.5.versi.extra nota.vbi ait, quòd quando periculum,& tumultum imminet, possunt pœna mortis culpabiles puniri absque vllo ordinato processu. Et facit quod tenet idem Bald.in.l.si quis violauerit. ff. de rerum diuisi. vbi in crimine seditionis deprehēsus, potest puniri absque ordine iudiciario.& vi.Bertachi.de firmi.in suo aureo reperto.in parte,iudex maleficiorū.versicul.50.*Idem tenet Grego.Lopez in.l.16.titu. 26.partit.2.* ¶Et in simili vi.Bart.in tracta. de præstan.Cardi.in prima basilica.col.21.vbi tenet,quòd propter euitandum scādalum potest sententia accelerari sine aliqua dilatione. per text.in.l.qui cædem.ff.de sicari. & per alia iura. Et idem tenet Hippol.de Marsi.in repeti. l. vnicæ.C.de raptu virgi.nu.93.cum sequentibus,& in consil.9.nu.19.&.93.vbi tenet,quòd repertꝰ in fragranti crimine, potest sine processu condemnari, & vt sedatur tumultus populi, potest pendente dilatione facere executionem corporalē.vt Augusti.de Arimi.in additio.ad Angel. de malefi. in parte, qui iudex statuit terminum defensioni.in additione fi. in fin.& Cataldi. in suo tracta.syndica.q.197.vbi hoc intelligit,si aliter tumultus populi non potest sedari. vt in.d. l.qui cædem.in fine. ff. de sicarijs. & per alia iura vt ibi per eum.& ꝙ contra repertum in fragranti crimine possit procedi ab executione: & si
15 est condemnatus,nō potest appellare.† vt Hippoly.vbi suprà.*Et facit,quia licet sentētia sanguinis est exequenda publicè & non occulte, nec de nocte,vt condemnati pœna sit multorū metus:vt in.l.5.titu.27.partit.3.& in.l.fi.tit.31. parti.7.est intelligendum nisi esset scandalum, vel forte timeretur ꝙ de familiæ manibus toleretur:vt tenet Grego.Lopéz.in.d.l.5.& facit.l. si quis filio exhæredato.§.hic autem nisi.ff.de iniusto.rup.& Bald.in.l.additos.C.de episcop. audi. & Bertachi. in suo aureo reperto.in parte iudex maleficiorum versi.50.vbi inquit, quòd ita vidit practicari.* ¶Sed de nostro iure Regio in casu Bal.quid tenendum? Montal.in.l.18.tit. 14.part.7.tenet opin.Bald.in.d.authen.sed nouo iure.versi.tertio.tenet.d.Bald. dicendo,ꝙ licet pro primo furto non debet suspendi, est verum,nisi sit vnicum furtum magnū, quod præualeat pluribus furtis paruis. & idem tenet in.l. 6.titulo.5.libro.4.foro legum. in glos.*mucra por ello.* ¶Ego in hoc tenerem, quòd si est furtum cū aggressura, pro vno delicto puniatur pœna mortis.per text. in.l.capitalium.§.famosos.ff. de pœnis.& Abba.in dict.cap.fi.de furtis.in fine.quia tunc dicitur enorme furtum. vt tenet text.in.d.l.18.parti.suprà allega.vbi ait, ꝙ fur non occiditur,nisi sit publicus pirata,aut vt per vim cum armis deprædetur,vel in aliena domo loco, vel ecclesia, seu loco religioso furetur, & quando perforauerit domum furti causa faciendi.vt in.l.6.foro legum,suprà dicta. ¶Tamen Montaluus in glo.d.l.parti.in.1.glo.in fine. dicit,quòd vidit seruare illam.l.fori, & etiam hodie seruatur.& idem tenet in.d.l.6.fori.in glo.2. vbi tenet, quòd pro vno furto multùm enormi fur debet mori: quia deprehenditur enormitas delicti,ex quantitate & qualitate furti, & ex animo delinquentis.vt in.d.l.aut facta.§.sed hæc minor. ff. de pœnis. Et idem habetur in.l.74. del Stylo vbi disponitur, quòd fur debet mori, si ascendat per parietem,vel fenestram, vel per alium locum supra tectū, ingrediatur domū ad furandū. Et idē est, si cū claue,vel cū effractione arcā aperiat. Et idē si reperiatur ianua aperta,& inuentus est latens in domo. Quæ lex Styli est singul.& vi.tex.in.l.qui pignore.§.qui ferramēta.ff.de furtis.& in.§.pen.Institu.de obliga.quæ ex delicto nascun. ¶Sed inquātum.d.l.Styli, in fine tenet,ꝙ si est absconditus in domo, debet
16 mori.† vid.tu Francis.de Aretio.in.l.possideri. §.si rem.ff.de acquiren.posse.vbi limitat singulariter illā.l.in fine: & tenet, ꝙ si fur est inuentus in domo, non tamen mouit aliqua de loco ad locum,ꝙ tunc nō puniatur pœna mortis. de qua in dicta.l. Styli, sed punitur extraordinariè per text.in.l.sacculari..in princip.ff.de extraordi.crimi, quē ad hoc secundū eum allegat Bald. in.l.si qs nō dicā rapere.C.de episc.& cler. & tenet

nota

net sing.Cataldi.in tract.synd.nu.141.tom.14. tract.fol.199.vbi singulariter.*Et late per Thomã Grammati.consi.36.nu.16.&.17.*¶Et sic, ꝗ.dict.l.Styli in fine, dum loquitur, quando est absconditus in domo, ad hoc quòd moriatur, requiritur, quòd amoueat aliquã rẽ de loco ad locum, aliter non debet mori, licet in domo causa furãdi inueniatur, & ingrediatur. ¶Et vltra istos casus contentos in.d.l.parti.& fori, & Styli propter vnum furtum licet magnũ, non potest quis suspendi. Et ita credo, & teneo cum limitatione Francis. Areti.in. d. l. possideri. & postea reperi Catal.in tract.syndica.quest.196.vbi idẽ tenet, quod Franciscus de Aretin.per.d.l. saccularij.§.1.suprà allega.vbi tenet, quòd non punitur vt fur, sed debet dãnari in opus publicũ: vel si iudex vult, potest condemnari communi pœna fustigationis, vel suo arbitrio, quando iste, qui intrauit domum vt furtum committeret, non commisit, quia non potuit. ¶Sed quid si a-

17 liquis apponit scalas ad domum, † ad muros, vel ad fenestras alicuius? Dic quòd si hoc facit causa violandæ castitatis, est pœna mortis. vt in.l.si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cleri.secus si mulier non sit casta, sed meretrix: tunc tamen punitur extra ordinem crimine iniuriarum: & hoc verò crimen regulariter est extraordinarium. tenet Bald. in. l. si quis violauerit.ff.de rerum diuisi. Quod dictum Bald. dicit Angel.quotidianum, & notandum.in. §. sancte quoque. Institu. de rerum diuisi.in fine. vbi dicit, quòd licet sit arbitrarium, potest ita esse atrox iniuria, vt etiã mors veniret imponẽda, vt Bal.in.d.l.si quis violauerit. nam arbitrium à lege datum in maleficio, potest se etiam vsque ad mortẽ extẽdere, si sit factũ multùm graue. §.pe. Insti.de iniur. ¶Attamẽ licet ex causa possunt iudices transgredi leges, vt dictum est, hoc non

18 habet locum † in Correctoribus, nec in eius locum tenẽtibus, quia sunt iudices inferiores: sed habet locum in magistratibus maioribus, vt sunt magistratus perpetui, vt Episcopi, Marchiones, Comites, & similes: nõ autem in potestatibus terrarũ, quia iurant seruare leges, & statuta.secundùm Bald.in authen.hodie iurant. C. de iudic.vbi suprà limitat dictum Innocent. in d.c.1.de constitu. ¶Imò secũdùm Saly.ibi, maioribus magistratibus nõ licet, nisi in casibus arduis publicum statum concernentibus. & idem tenet Hippoly.de Marsi.in sua practi.crimin.§. diligenter.nu.176.vbi dicit, ꝙ secus est in minoribus. vt sunt potestates terrarum: quia tales nõ possunt leges, statuta, nec consuetudines transgredi. & idẽ tenet Ias.in.d.§.ex maleficijs.Instit. de actio.col.2.nu.16.vbi tenet allegãdo Roma. ꝙ in transgrediendo leges, debet consuli superior per.l.diuus.la segũda.ff.de falsi. Et licet Ias. vbi suprà dicat, quòd ille tex.non probat, Hippoly.vbi suprà dicit, ꝙ rectè probat. Et idem tenet in sing.244.vbi dicit, ꝙ parcat sibi Ias.quod bene probat: & dicit hoc esse menti tenendũ: quia in hoc multi iudices errant, credentes sibi licere transgredi leges, statuta, & cõsuetudines. ¶Sed Bald.in.c.3.ad finem.de re iudica. & in.d. cap.de constitu.3.col.aliter tenet, dicẽdo, quòd maiores magistratus, præsides, & potestates ciuitatum, & sic Correctores, & eius locum tenẽtes, quia habent merum & mixtum imperium & altam iurisdictionem, possunt leges transgredi: & quòd dictum Inno.defendit assessores, qui pro bono publico quandocũq; statuta trãsgrediuntur, prout tenet Ias.in.d.l.1.& in.d.authen. hodie iurant. & Bald.in cap.Obertus.in quibus causi.feud.amittatur.nu.2.in vsi.feudo. Et sic videtur, quòd isti Correctores, & eius locũ tenentes, qui regunt ciuitates, & villas, ex causa possunt augere pœnã, trãsgrediẽdo leges, quicquid dicat Bald.in.d.authent.hodie iurãt. & Hippoly.in dicta practi. quia hoc tenet Paris de Pute. in dicto tracta.syndica.in verbo, iudex an si iudex mandat aliquid, fo.141.nu.19. vbi questionem supradictam altercat, & remanet cũ dicto Innoc.& quòd eius dictũ habeat locum in potestatibus, & iudicibus terrarum, licet inferiores dicantur, per.d.§.pœna grauior. Nam, vt ipse dicit, si requireretur superioris licentia, nõ esset in potestate iudicis, vt dixit Innocen.quia propter facti atrocitatem multa permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. ¶Et hac de causa propter criminis inhumanitatem punitur animal,

19 † & homo rationalis cum eo.vt in cap. mulier. 15.quest.1.vbi pro concubitu cum animali bruto, fit punitio vtriusque ad facti memoriam. vt tenet Beatus archiepiscopus Floren. in. 2.parte tit.1.cap.25.col.2.& Leuiti.18.&.20.ca.& tex. in.l.2.titu.21.parti.7.in fine. ¶Et sic ratione in

20 humanitatis criminis corpus mortuum, † quod non potest post mortem suspendi, vel pœnis subijci, potest suspendi, vel bestijs subijci aut comburi. vt dictus Paris de Pute.vbi suprà. nu. 20. ¶Sic ego teneo cum.d.Pari.de Pute. quòd dict.Innocen.habeat locum in iudicibus infe-

21 rioribus propter † enormitatẽ delicti licitum sit leges transgredi.& idem tenet Philippus Deci. in regula.in ambiguis pro dote.§.quotiens.ff.de regul.iur.vbi tenet, quod per illud dictũ Innoc. infert Bald.in.l.si quis filio. §. illa autẽ.in fine.ff. de iniusto rupt.quòd propter metũ periculi, vel

 scandali

ſcandali interdum permittitur magiſtratibus leges tranſgredi.& idem tenet Bald.in.l.obſeruari.§.proficiſci.q.11.ff.de offi.procõſul.& lega.& facit text.in.l.ſi hominem.ff.manda.& ibi Bar.& Roma.in conſi.428.& Bald.in.l.clari.C.de fideicõmiſ. ¶Ad quod non obſtant ſupradicta adducta in cõtrariũ,ſcilicet,ꝙ poteſtas iurauit ſeruare ſtatuta,& leges:quia intelligitur, niſi iuſta cauſa ſuperueniat:quia in iuramẽto ſemper intelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus. vt in.l.ꝙ ſeruus.ff.de conditio.ob cauſ.da.& quia quæ de nouo emergũt,nouo indigent auxilio. vt in.l.de ætate.§.ex cauſa.ff.de mino.& in.l.fi.ff.qui ſatiſda.cogant.& Bar.in.l.ambitioſa.col.3.ff.de cre.ab or.faci.& in cap.fina.& ibi Abba.de tranſacti.& Alexan.in.l.nemo poteſt.ff.de legat.primo.& poſtea inueni Feli.quaſi omnia congerentem.in.d.cap.1.de conſtit.col.26.verſicu.Fallit ſeptimo regulam.¶Et ibi in colũ.27.tenet,ꝙ iudex, qui ex aliqua euidenti vtilitate
22 reipublicæ† venit contra ſtatuta,nõ tenetur in ſyndicatu.allegando Angel.in tractat.ſyndica.notabi.184.Et tenet Amode.Iuſti.in tracta.ſyndica.nume.245.tomo.14.tracta.foli.189.argu.text.in.l.reſcripto.ff.de munerib.& honorib.& in.l.quanuis.ff.de in ius vocan.& in.l.hos edicto.ff.de calũnia.& argu.l.item vulneratus.ff.ad.l.Aquili.& in.l.aut facta.ff.de pœnis.in fine.& idem tenet Cataldinus in tracta.ſyndic.nu.18.¶Et ibi quoque Feli.in.d.capi.1.in colũ.29.verſic.nihilominus.vult tenere cum Ludouic.Roman.in.d.l.ſi vero.§.de viro.ff.ſolut.matri.fallen.42.quòd conſuli debet ſuperior in tali emergentia caſuum inopinatorum.¶Et ſic limitat omnia ſupradicta,vt non procedant, quãdo ſuperior cõſuli poſſet:ſed quando non poſſet adiri,& periculum eſt in mora,prædicta procedunt,& poſſunt tranſgredi leges. vt in capit.vnico.in fine.ne ſede vacan.in.6.& per ea quæ dixit Innocen.in cap.venerabilem.de electio.vbi tenet, quòd etiam in iuramento, imminẽte neceſsitate ineuitabili,poteſt quis contrauenire propria authoritate prout tenet dictus Felin.vbi ſuprà,& in verſic.nec eſt conſonum. ¶Sed ego nunquam conſulo ſuperiorem, maximè ſenatores conſilij regalis:quia quando conſuluntur, de conſultatione rident, & nunquam dant conſilium, nec prouident quid ſit faciendum ſed ſolummodo iubent fieri iuſtitiam legis. Et ſi in talibus enormibus iudices inferiores excedunt,aggrauant exceſſum:& aliquãdo,imò plu ries,iudices puniuntur ab eis, & quia appellationẽ nõ deferunt,intãtũ,quòd in officijs exercendis iudices ſunt timidiores ratione dictorũ procerũ,& auditorũ Cãcellariarũ, & earũ iudicum criminalium: quia faciliter procedunt contra eos,perſonaliter vocando,& capiẽdo, & quod peius eſt,in carcerem detrudendo, non reminiſcentes, quòd ſunt literati, & fortaſſe ſi fauor eis eſſet,poſſent eſſe in illo loco, ſicut ipſi proceres,& auditores. Ideo attende dum fueris iudex,quid facias,quia expertus loquor. ¶Quoque intelligitur dictum Innocẽ.quòd ex cauſa licitum eſt leges tranſgredi,quòd habet locum in puniendo delinquentẽ,quando conſtat verè de delicto. Secus autem, in procedendo: quia quando in proceſſu nondum verè ſcitur,an accuſatus,vel inquiſitus ſit verus delinquens, tũc non debet excedere: quia debet verè conſtare
23 de delicto vt puniatur.† vt tenet dictus Hippolyt.de Marſi.in dicta practi.crimina.in.d.§.diligenter.nume.75.quod dicit notandum, quia fecit ſibi honorem aliquando. ¶Quoque procedit dict.Innocen.quòd poteſt ex cauſa minui, vel augeri,quando iudex procedit ex denuntia
24 tione,† vel ex inquiſitione. Secus autem ſi procedit per accuſationem:quia tũc nõ poteſt mutare,vel diminuere pœnã legalem. eſt ſingula. verbum Hippolyt.de Marſil.in dict.§.prati.§.conſtante.nu.84.allegando Bal.in ſuo repertorio.in verbo,pœna.2.colũ.verſic.pœna legalis. Et licet eũ non alleget, idẽ tenet Socin.in fallẽ.in parte,pœna.regula.293.prima fallentia.& dicit,quòd ita tenet Hoſtien.in cap.in archiepiſcopatu.de raptori.per.l.ſeruos.in fine.C.ad.l.Iuliã.de vi publica.& tenet Specul.conſcientiæ in tracta.primo.cap.99.in princip. De quo vide quæ dicã latè in cap.2.infra eodẽ,in gl.ni parcialidad.colũ.2.& in cap.36.in gloſſ.el derecho permite.in fine. ¶Quoque fallit dict.Innocen.in iudice delegato: quia non poteſt moderare pœnã.ſecũdùm Archidia.& Domi.in dicto.§.notãdũ.3.q.1.& Anto.poſt Io.And.in ca.quoniã frequẽter.§.fi.col.2.vt lite nõ cõteſta.¶Fallit quoq;.2.niſi lex diceret, nulla alia pœna imponatur ſecũdũ Bal.in.l.nõ dubiũ.11.col.C.de legi. ¶Fallit.3.niſi eſſet iudex,qui ſuper crimine diſpenſare non poſſet, vt per gl.in.c.licet.de pœnis. ¶Fallit.4.niſi eſſet lata ſentẽtia,vt dixi.& Inno.in.c.niſi ſpecialis.de offi.delega. Quam fallentiã reſtringe, vt non procedat in crimine hæreſis.vt in.c.commiſsi.§.vlti.de hære.in.6.ſecũdùm Domi.in.d.§.notandũ.& in foro pœnitentiali: quia pœna ſemel mutari poteſt.vt in.c.ſuper his.de voto.& ibi Anto.& eſt glo.ſingula.in.c.tẽpora.26.q.7. ¶Fallit.5.ſeu declaratur, dũmodo minuens pœnã ordinariã, minuat in eodẽ genere delicti ſecũdùm Abb.in ca.2.de de

lictis

lictis puerorum. ¶ Fallit. 6. nisi pœna, quam mutat, esset applicāda parti, secundū Domi. in. d. §. notādū. & tenet beatus Tho. 2. secūdæ. q. 67. arti. vlti. nisi esset princeps, qui tamen non posset in totū, & sine causa tollere ius partis. vt in. l. venia. C. de in ius vocā. vt ponit Feli. in. d. c. qualiter & quando. el segūdo. de accusa. in. §. ad corrigendos. col. 6. vers. sed aduerte. ¶ Et ibi quoque ponit septem causas minorandi, vel alterandi pœnā, quas per te vide. ¶ Iudex tamen vltra supradicta nō debet minuere pœnā, sed rectè iudicare, vt hic, & in iuribus supradictis, ita magnū,
25 † sicut paruū, ita ꝙ apud ipsum non sit acceptio personarū. vt in cap. nouit. de iudic. & cap. vlti. 3. quæst. 9. & in authen. de monachis. §. 1. & latè Dyn. in regula. in iudic. de regul. iuris. in. 6. ¶ Sed hoc intelligit glos. in. l. 1. ff. de postula. verum quoad Deum: secus quoad nos. Sed Bart. ibi in princ. dicit, ꝙ sicut apud Deum, ita debet esse apud hominē. Nā in his, quæ fiunt ex mera gratia, etiā apud Deum est acceptio personarū. plus enim facit gratiā vni, quàm alteri. In his verò, quæ sunt de mera iustitia, nec apud Deū, nec apud homines debet esse acceptio personarū: cùm scriptum sit, Ita iudicabis magnū, sicut paruū. vt suprà. Et idē vult tenere Abba. in dict. c. nouit. col. 2. in. 8. versi. nota. vbi tenet, ꝙ quando proceditur ad correctionem peccati, nō est facienda distinctio inter magnum & paruum. in modo tamen coercendi, & puniendi, & in generibus pœnarū bene fit differētia. vt notat gl. in. c. qui contra pacem. 24. q. 1. vbi est bonꝰ tex. cum glo. & facit text. in. c. sanè. de offic. delega. & in. c. 2. eod. titu. libr. 6.* Et dixi. in. c. 25. infrà. eod. in glo. dispensarē, quasi in fine.* ¶ Et ideo glo. in. c. cùm quidā. de iureiurā. in parte, dignitate. in fine. tenet, ꝙ in pœna pecuniaria plus
26 puniuntur † maiores, quàm minores, nobiles, quàm ignobiles. in pœna corporali sæpe puniūtur minores, & parcitur maioribus. vt in. c. ante omnia. 35. distin. est similis glo. in. c. grauem. de pœnis. alia in. §. Item lex Cornelia. de falsis. Institu. de publicis iudic. in glos. deportatio. & vide Sanctum Thomam, prima secūdæ. q. 75. art. 10. & Alexa. in. c. homo christianus. 40. distin. & text. qui hoc expresè probat in. l. fi. C. quæ res vendi non poss. & ibi gloss. Et ideo dicit Amode. Iusti. in tract. syndic. nu. 156. tomo. 14. tract. fol. 190. ꝙ iudex non tenetur, si mitius cōdēnauerit militem in corpus, quàm plebeium, & in pecunia mitius plebeium, quàm militem. ¶ Et plus est, ꝙ ex eodem delicto plus punitur.
27 † inferior, quàm superior. vt glo. in. l. 1. in parte mediocris. C. vt nemo ad suum patro. libr. 11. & cum glo. in. d. c. cùm quidam. concordat tex. in l. 8. titu. 31. par. 7. ¶ Et Abba. in capi. pastoralis. de offi. delega. n. 5. tenet, ꝙ nobiles, & honestio-
28 res † ciues solent decapitari, alij verò plebei suspendi. de quo per Bart. & alios in. d. l. capitaliū. ff. de pœnis. & text. in. l. moris. §. Itē fere. ff. eod. tit. de pœnis. & Pala. Ruui. in repeti. rubr. de dona. §. 9. nu. 19. tenet, ꝙ sicut nobilis nō suspenditur furca, ita nec plebeius diues: & si iudex condēnauit militem mitius in corpus, quàm plebeium, & in pecuniam mitius plebeiū, quàm militem, non tenetur. vt glos. in. §. rusticus. de pace constan. in vsi. feudo. & ibi Bal. vt tenet Amod. Iusti. in tract. synd. fol. 17. in princi.* Et vid. quę dixi supra in prooemio. in glo. 1. nu. 20. versi. ad quod facit. & vi. Peregrina in parte pœna. 5. q.* ¶ Quod non habet locum in nobile proditore: quia iste furca suspenditur. vt Bal. in. d. cap. cùm quidam de iureiuran. ¶ Et in transgrediente mādatum superioris nō fit differentia, an sit nobilis, vel plebeius. vt Bald. in. c. 1. §. si quis verò temerario. de pace iura. firma. in vsib. feudo. Et Luc. de Pēna. in. l. 1. C. de desertori. libr. 12. in. 6. colū. tenet, quòd miles propter suam turpitudinem non potest ad furcā suspendi, nec condemnari, nisi propter latrocinium, propter quod omni priuilegio eximitur.* Et probat text. singul. in. l. 12. titu. 21. part. 2. & vi. Cifuen. in. l. 79. Tauri. col. 2. tamen si nobilis accusat plebeium, & se inscribit ad pœnam talionis, si non probat venit puniendus vt plebeius non vt nobilis: qa eadem pœna sed non eadē lege debet puniri: tenet Salice. in. l. si vteris. C. de fide instru. in fin.* & Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. diligenter. nu. 166. vbi idem tenet. & in. l. vnius facinoris. §. cogniturum. ff. de quæst. nu. 77. vbi omnino vide. & in consi. 9. nu. 19. & Pari. de Put. in d. tract. synd. in parte, quid si per statutum. foli. 198. nu. 4. & glo. in. l. 3. ff. de re milit. de quo aliquid per Sebasti. Sapi. & Zachari. in additio. ad Abb. & Anto. Frā in. d. c. pastoralis. in additio. quæ sunt in nu. 5. ¶ Sed tu vi. tex. singula. in. d. l. 8. tit. 31. part. 7. in princi. vbi tenet, *Que maguer que el fidalgo, o otro hombre honrado por sciencia, o por otra bondad que huuiesse en el, hiziesse cosa por donde huuiesse de morir, no le deuen matar abiltadamente como a los otros, ansi como arrastrando lo, o echando lo a las bestias brauas, mas deuen lo mandar matar en otra manera, ansi cómo haziendo le sangrar, o ahogando lo.* Quæ lex rectè probat opi. Abba. in. d. capitul. pastoralis. & aliorum. & text. in dicta. l. moris, §. sunt fere. Quod ego iam vidi in patria mea quæ Mombeltran vocatur, Abulensis diœcesis, vbi fuit practicata. d. l. in personam Ioannis,

Florin. qui erat magnus pirata, qui fuit strangulatus in platea illius villæ.* Et vid. l. 24. titul. 21. part. 2. & ibi Grego. Lopez. in glo. *aleue, o traycio* vbi circa hoc.* ¶ Et sic, q̃ nobilitas, seu dignitas, est causa minorādi pœnā vt suprà. & in. l. si qs viduam. ff. de quæst. d̃ quo per Cyn. & Bald. C. de summa trinit. & fide catholi. & per Barto. in. l. pedius. §. fi. ff. de incend. rui. naufra. & ibi Alexan, in additio. ad Bart. & per Hippolyt. de Marsil. in. d. l. si quis viduam. in fine, saltem remissiuè. ¶ Tu tamen vid. Bald. qui vnico verbo supradicta limitat, in capitul. 1. §. si rusticus. de pace tenen. & eius viola. in fine. in vsib. feudo. vbi tenet, quòd licet sit verum, quòd nobiles, & nati de genere militari mitius in corpore, quàm plebei puniantur: sed in pecuniaria secus habet locum in pœnis arbitrarijs tantū non in certis statutarijs, vel legalibus: quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Index debet seruare dominiū, & honorem Regis, & iura regalia, & Regis dānum euitare: & tenetur omnia custodire, quæ vassallus domino suo custodit.*

2 *Regnum, ciuitates, & villæ tenentur amare, custodire, & honorare Regem, & vxorem, & filios suos, nume. 3.*

3 *Rex dicitur quasi Deus in terris.*

4 *Rex tenetur amare, & honorare populum, & regnum suum, & munus eis impartire.*

5 *Rex sine causa non debet expellere vassallos de regno.*

6 *Rex non seruans contenta in legibus Partitarum, excedit.*

g **Seruicio.** g Idem tenet tex. in. l. 4. ti. 15. li. 2. in ord. rega. vbi
1 habetur, q̃ index † debet seruare dominium, & honorem regis, & iura regalia, & regis damnū diligēter pro posse euitare: & si euitare non valuerit, regi illicò certificabit. Idem tenet text. in l. 6. titu. 4. par. 3. & l. 1. titu. 7. foro legū. libr. 1. Et tenetur omnia custodire, quę vassallus domino suo custodit. s. incolumē, tutum, & omnia alia, quæ ponūtur per tex. in. c. de forma. 22. q. 5. & in tit. de forma fidelitatis cū titu. sequēti. in vsi. feudo. & nō sufficit, q̃ faciat illa sex, quæ continentur in. d. c. de forma. sed q̃ abstineat à malo & quòd faciat id, quod est bonū: & q̃ consiliū, & auxilium suo Regi fideliter præstet, vt in supradictis iuribus patet. Quod est idem in regno
2 † quia regnum, ciuitates, & villæ, tenentur custodire, amare, & timere, & honorare regē: nec vllus de populo debet eius desiderare mortē: aliàs si palàm

seruicio, g y el bien

hoc dixerit desiderare, est aleuosus, & debet mori, & bona perdere, text. est in. l. 1. tit. 13. parti. 2. quia tota fidelitas debetur
3 regi: quia est † quasi Deus in terra. vt in. l. iubemus nulla. C. de sacros. ecclesi. & per totum tit. in. d. parti. vid. quomodo debet Rex honorari, & custodiri, & amari: & non solum Rex, sed vxor sua, & filij sui. vt in dict. partit. titu. 14. & titu. 15. vbi late per te vide. ¶ Ad idē tenetur rex:
4 † quia tenetur amare populum suum, & regnū suum, & munus impartire eis, cùm sibi videbitur: & eos honorare triplici modo, vt per. l. 2. tit. 10. eadem part. 2. & regnicolas, & subditos sui regni, tam maiores, quàm minores, & mediocres defendere, vt in. l. 3. eius titu. & part. quę est singul. in ista materia, cum legibus sequētibus. eiusdem titu. ¶ Et facit illud, quod tenet Bald. in dict. ca. de forma fidelitatis. §. si dominus. in princi. vbi ait, quòd sicut vassallus debet esse fidelis domino, in eisdem dominus debet fidē vassallo, alioquin dominus iudicabitur malefidus; & ita debet fauere, & diligere, q̃ sine causa nō
5 expellat † eos de suo regno, cùm mūdus sit omnibus communis patria: & causa debet esse ex qua possent bāniri: quia expellere, interdicere est: quæ pœna sine causa non debet imponi. vt in. l. relegatorum. ff. de interdi. & relega. prout tenet Bal. in. d. §. dominus. Et idē est de nostro iure regio, vt in quadam pragmatica facta per istos nostros catholicos Reges. foli. 3. in qua iusserūt Iudæos exire ex isto regno Hispaniæ ex causa ibi expressa, scilicet, quia faciebant Christianos apostatare.* Et si Rex facit licèt non expressit causam, præsumitur iusta in eo causa vt Abb. in capitulo. nisi specialis de officio delega. numero 6. quod est verum dum facit, vel donat, vel alienat res profanas: secus autem si res ecclesiæ, vel regni: tunc enim non præsumitur causa. tenet Peregrina in parte imperator. 6. q. in gloss. auferte, in fine.*
6 ¶ Et si Reges † non seruant, nec faciunt contenta in dictis legibus partitarum, excedunt: sicut excedunt in pluribus casibus notatis per Pari. de Pute. in dict. tractat. in capitulo. 1. cum sequentibus. vbi tractatur latè de excessibus Imperatorum, Regum, & Ducum, quem per te vide.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Rex, regni administrationem habens, curare debet pro bono communi patriæ, & eam amare bonam culturamque desiderare, populationem & passus pontium, itinerumq; reparare.*

2 *Rex ea quæ sunt publica non potest diminuere.*

3 *Iudex tenetur omnia facere, quæ rex facere tenetur.*

4 *Regens ciuitatem, habetur loco principis. Iniuria facta officiali, principi intelligitur esse facta.*

5 *Iurisperitis, & non alijs, est committenda gubernatio reipublicæ.*

6 *Commune bonum defendenti magis est parendum, quàm certanti bono priuato.*

7 *Vtilitas publica quando vertitur, partes non possunt renuntiari, etiam cum iuramēto: secus quādo vertitur priuata vtilitas.*

8 *Propter publicam vtilitatem discedimus à regulis iuris communis. Et in fauorem ecclesiæ.*

9 *Lex introducta in fauorem publicum, debet ampliari.*

10 *Magna vtilitas priuata, præfertur modicæ publicæ vtilitati.*

11 *Aduocatus, an potius debeat aduocare pro patria, quàm pro patre.*

12 *An potest aduocare contra patriam.*

13 *Patriæ debetur fidelitas.*

14 *Terram suæ originis, quis non debet relinquere, nec negligere, quantumcunque vilis sit. Et hic de fauore patriæ.*

h 1 **Tierra.** h Quia Rex † habens administrationem regni, debet curare pro bono communi patriæ. tenet Specula. in titu. de feudis. §. quoniam. vers. 16. nu. 31., & Bart. in authē. de hæredi. & falci. in. 2. col. in princ. vbi ait, ꝙ primò Rex de vtilitate publica, quàm suorum debet tractare, & eam amare: & bonā culturā desiderare, populationem, & passus pōtiū, itinerūq; reparare, nō sinēdo muros factos, turres, & domus corruere. vt in. l. 1. 2. & 3. titul. 11. 2 partit. 2. ¶ Et ea quæ sunt publica †, & ad vsum publicum destinata, non potest diminuere. vt Signor. de Homod. in cōsi. 26. colum. 7. & text. in. l. 2. & 3. titul. 3. lib. 7. in ordina. rega. & Ioan. de Plat. in. l. si quis ex titulo. C. de diuersis prædijs vrba. lib. 11. tenet quòd imperator magis fauet ciuitatibus, quàm priuatis, propter nimiam excellentiam, & hominum copiam ibi morantium. vt in. l. si quis tam. C. de decuri. lib. 10. ✱ Et Peregrina. in parte, rext. column. 4. in glo. idem tenet inquiens quòd rex potest donare loca, exitus, montes termina: vel

comun dela tierra[h] que lleuā su cargo,

prædia ciuitatum seu locorum, nec alienare nec reditus concilij: vt ibi per eum: & idem Par. de Puteo in tracta. syndica. in parte, excedunt. numero. 20. fol. 13. nec dominus potest talia bona occupare, vt tenet Specula. conscientiæ. in tractatu. 1. cap. 19. §. 11. & Archiepiscopus Florenti. in. 3. part. cap. 4. §. 4. nec ea quæ sunt in vsu publico possunt vendi, vt in. l. 15. titul. 5. part. 5. & ibi Grego. Lopez. l. 3. dicit quòd de licētia principis: secùs tamen ea quæ non sunt in vsu publico possunt vendi de licentia principis, vt ibi: & vid. Bald. in. l. sacra. §. sciendum. ff. de rerum diuisio. vbi tenet, quòd rex potest donare quod publicum est: sed vi. l. 234. styli. & dum. d. l. 3. titul. 3. libr. 7. ordi. dicit quòd talia publica non possunt laborari: tamen ciues iustè petere possunt à rege vel à ciuitate sibi assignari loca vbi possint plantare vineas & oliueta, & alia necessaria ad vitam, & agros seminandos: vt inde possint viuere vt tenet Grego. Lopez in. l. 10. titul. 25. parti. 4. in glo. *Auer vida.* & vid. l. 4. titu. 28. parti. 3. & ita debet intelligi. d. l. 3. nisi in eo, quòd sit necessariū ad vsum ciuiū nā ad hoc coli & seminari pñt termini publici, vt ciues viuant & inde alātur. ✱ ¶ Et oīa supradicta tenētur facere Cor-
3 rectores †, & iustitiæ, qui loco regis in republica officia gerūt. vt in isto tex. & tenet gl. & Cy. in. l. fi. C. de præscrip. lōg. tēpo. ¶ Dicēs, ꝙ qui re-
4 git ciuitatē, habet loco principis. † & idem tenet Bar. in. l. hostes. ff. de capti. & Hippoly. de Marsi. in sua pract. crim. §. cōstāte. n. 22. & tenet Bal. in. l. spadonem. §. ciuitatis. ff. de excusa. tuto. vbi ait, ꝙ officialis habēs magistratū, dicit esse princeps in ciuitate illa. Et tenet Mōtal. in gl. ordin. regal. in parte, Corrector. vers. Itē noto. ¶ Et facit, qa omnis iniuria facta officiali regis actu gerēti officiū, intelligitur facta regi. vt tenet Cyn. in. l. si nō cōuitij. C. d iniurijs. & in expresso. Lucas de Pen. in. l. omnes stationarij. C. de coharta. lib. lib. 12. col. 2. Et tenet Ioā. de Plat. in. l. nemo. C. de dignita. lib. 12. in fine. loquēdo in senatoribus regalibus: quia iniuria eis facta, dicitur illata curiæ principis: quia pars corporis principis sunt. vt in. l. quisqs. C. ad. l. Iul. maiest. & de eius

ordine.vt in.l.senatorum.C.de dignit.lib.12.& tenet singulari.Bald.in.c.1.de offi.delega.nu.1. indistinctè reprobando determinationem, & distinctionem Bald.in.d.l.hostes.Et facit,quod tenet Alexã.in.l.si familia.ff.de iuris.omni.iudi. nu.1.vbi tenet, ꝙ maiestas non solùm principi, & superiori attribuitur, verum etiã attribuitur prætori. Item & populo.vt in.l.si non dubito. ff.de captiuis. ¶Et respublica potius committẽ

5 da est gubernari† iuris peritis,quã alijs.vt Ang. in procemi.Institu.§.summa. in fine.vnde abutuntur,qui contrarium faciunt. ¶Et commune

6 bonum defendenti†,magis est parẽdum,quàm certanti priuato bono.vt Specu.vbi suprà:quia vtilitas publica præfertur priuatæ.vt in.l.sancimus.C.de sacrosan.eccles.& in ca.bonæ memoriæ.de postula.præla.& Ias.in authen.resq;.C. cõmunia deleg.nu.28.& in.l.impensa.ff.de religio.& sumpt.fune.vt per Barto.& docto.in.l.1. ff.solu.matrimo.nu.26.¶Et ideo dicitur publica vtilitas,secũdùm Alex.ibi.nu.44.quia affert vtilitatem respectu vniuersi: sed in particulari suam affert vtilitatẽ ciuibus per se separatim ita vni,sicut alteri:nec est apta in quolibet particulari afferri vtiliter.¶Et quando vertitur vtilitas publica principaliter per partes non potest re-

7 nuntiari†,etiam cum iuramento.vt in.l.si vnus. §.paciscor.&.§.sequenti.ff.de pactis. & notatur in capit.si diligẽti.de foro compe. ¶Et quando aliquid ob publicam vtilitatẽ prohibetur, etiã ille, in cuius vtilitatem fit prohibitio, non potest consentire: & si cõsentit,eius cõsensus non operatur, vt veniens contra prohibitionem nõ puniatur. quod est notandum secundùm Hippolyt.de Marsi.in.l.lege Cornelia.§.constitutũ. ff.de Sicatijs.nu.2.Quod est secus,quãdo vertitur vtilitas priuata principaliter, licet secundariò publica:tunc enim potest renũtiari cum iuramento,secũdùm Ias.in.d.l.1.ff.solu.matrimo. nu.39.Et ideo dicit,ꝙ mulier potest consentire alienationi fundi dotalis cum iuramento. vt in cap.cùm contingat.de iureiur.¶Et propter pu-

8 blicã vtilitatẽ discedimus† à regu.iuri.communis.& in simili fauore ecclesiæ propter publicã vtilitatẽ. vt tenet Alexã.in.d.l.1.nu.4.& Ias.ibi numero.40. addit, quòd lex introducta fauore

9 † publico, debet ampliari, & extendi, vt in.l.illud.& ibi gloss. C.de sacrosan.eccles.& Bart.in l.si constante.ff.eod.solut.matri.& in.l.2.§.exercitium.ff.de infami.Quod dicit procedere, etiã si respiciat fauorem publicum secundariò. per textum notabil.licet vulgatum. in.l.hoc modo.in fine. ff.de conditioni.& demonstrationi.

10 ¶Tamen† quando est magna vtilitas priuata, præfertur modicæ vtilitati publicæ. text. est in l.2.§.qui putant. ff. nec quis in loco public. & docto.in dicto capitul,bonæ memoriæ.& Iaso. in.d.l.1.ff.solut.matri.nume.39.& Alexan.ibi. numer.46.& ibi per eius additio. ¶In tantum bonum publicum,& patria debet custodiri, &

11 defendi: quòd aduocatus† debet potius aduocare pro patria, quàm pro patre. vt Bald.in.l. qui necessariò.C.de aduocat.diuer.iudi.& ita tenet Alexand.in additio.ad Barto.in.l.1.§.veluti.ff.de iusti.& iure.& dicit,quod hoc tenet Bal. in.d.l. qui necessariò. per.l. postliminij.§.filius. ff.de capti.sed certè Bald.ibi nil dicit,sed in contrarium est veritas.vt tenet Abba. Pauor.in ca. fina.de postulan.numer.7.allegando Specul.in titul.de aduocato.§.1.versicul.sed quid si pater hostis. & in sequenti,vbi concludit, quòd po-

12 test esse aduocatus† cõtra patriam, & quòd potius tenetur iuuare patrem, quàm patriam. arg. in.l.vt vim.ff.de iustitia & iure.vbi prius nominantur parentes, quàm patria. Et hoc verum, quando pater prætendit iustam causam, aliàs si esset rebellis patriæ,debet filius insurgere, & aduocare contra patrem.vt Abba.ibi.Et intelligerem quoq;, quòd non potest aduocare contra patriam,quando habet honorem, & salarium à republica.vt Bald.in.d.l.qui necessariò aliàs se-

13 cus.¶Quoq; tene, ꝙ propriæ patriæ † debetur fidelitas: & est prior tempore, sicut natura est posterior accidente.vt tenet Bald.in.c. de noua forma fidelitatis.in vsib.feud.¶Et pugnare patria,aut magistratu eius,nõ distat à crimine maiesta.& ideo tractatum, aut consilium nõ faciat quis contra eos.vt tenet Angel.in.l.1.ff.ad.l. Iuliã maiesta.in fine. ¶Hac de causa credo,quòd Ioan.de Plat.in.l.si quis ex maioritate.C de municipibus origi.lib.10.dicit, quòd quis terram

14 † suæ originis quantumcũq; vilem negligere, & relinquere non debet: hoc enim impium est: & non valet impetratio rescripti, vt quis suam patriam deserat.Et idem Ioan. de Plat. in.l.vnica.C.si curialis relicta.eod.libr. tenet: & magis dicit,quòd est impius,qui ꝓpriã patriã negligit & derelinquit. nam vnicuiq; dulcis esse debet amor patriæ.vt in.l.qui habeat.in princi.ff.de legatis.3.adeo,vt patrem patriam delentem filius impunè punire possit.vt in.l. minimè.ff. de religios.& sumptib. fune. secundùm Plate.vbi suprà.¶Quia natura est, vt vnusquisque natale diligat, & nil dulcius habeat, quàm patriam, vt Hierony.2.super Hieremi.vnde paria sunt, parentibus parare venenũ,& tyrãnidis inire consilium, secundùm Quintilia.& est defendenda. vt in ca fortitudo.23.q.3. Imò etiam sibi parendum.

dum, vt in l. 2. ff. de iusti. & iure. & qui eam defendit, non infamatur. vt in l. neminem. C. de his qui not. infami, non sic qui delet illã. vt in l. minimè. ff. de religio. Et de hac materia latè per Tulliũ in c. 8. suæ Rhetoricæ, & in c. 2. ¶ Quoniam omnia commoda prouenerunt ex patria: & nullum incõmodum est graue pro patria putandum. Et Seneca in libro de clemẽtia dicit, ꝙ gubernatio reipublicæ fugienda, & vitãda non est in ciuitatibus, vbi quis honoratus est, nõ repulsus. iuxta illud oratoris. Cur te habebam in principem, cùm tu me nõ habes in senatorem? vt in capi. Est. 95. distin. De qua materia reipublicæ, & ꝙ sit defendenda in tempore pacis, & belli, vel seditionis. vide latè Lucam de Penna in l. vnica. C. si curialis relicta. libr. 10.

SVMMARIVM.

1 *Iudex vnicuique debet suum ius tribuere.*
2 *Iudex non tribuens parti, quod suum est, tenetur ad omne interesse.*
3 *Iudex tenetur, quando sententia per eum lata habuit effectum, & sic fuit executioni mandata.*
4 *Ex sola sententia iudicis non transit dominium in vincentem: ideo opus est, vt executioni mittatur. numer. 7.*
5 *Pars licet concedat alicui titulum super aliqua re, non transfert dominium, nisi actualiter tradatur.*
6 *Per sententiam non perditur possessio.*
8 *Sententia si est deserta, licet non sit executioni mandata, habet pars recursum contra iudicem, qui eam tulit.*
9 *Iudex, qui malè iudicauit, an teneatur, etiam si pars potuit appellare, & non appellauit, vel si appellationi renuntiauit.*
10 *An iudex, qui primò pronuntiauit, teneatur, si in gradu appellationis sua sententia fuit reuocata, & nume. 12.*
11 *Iudex, an teneatur pendente appellatione à sententia per eum lata.*
13 *Appellator succumbens in causa appellationis, non habet recursum contra iudicem à quo.*
14 *Quis ex iudicibus faciat litem suam, an iudex à quo, vel iudex ad quem.*
15 *Iudex, qui tulit sententiam nullam, an teneatur in syndicatu. & nu. 18.*
16 *Exceptio nullitatis sententiæ, an præscribatur.*
17 *Exceptio nullitatis, quæ non debet admitti, si admittatur, valet.*
19 *Consentiens sententiam expreßè, non habet recursum contra iudicem.*
20 *Iudex, qui credit bene iudicare, & errore ductus malè iudicat, an teneatur parti in foro conscientiæ.*
21 *Iudex, qui iudicat de consilio sapientis, an excusetur?*
22 *Iudex ignarus, an teneatur sequi consilium sapientis, & excusetur. & nu. 24.*
23 *An expensis partium potest iudex assumere cõsultorem.*
25 *Partes licet consentiant, quod iudex ferat sententiam de consilio sapientis, possunt à tali sententia appellare.*
26 *Sententia lata prætextu consilij sapientis, nunquam transit in rem iudicatam.*
27 *Iudex, qui tulit sententiam de consilio sapientis qui habet instrumentum suæ approbationis factæ à doctoribus, excusatur. Vel si erat publicè exercitatus in officijs, in quibus peritiam docuit: vel si communiter ad eum habetur recursus pro causis decidendis.*
28 *Iudicio medicorum est standum, si sunt experti.*
29 *Medicus approbatus, licet non sit doctor, nec graduatus, potest intrare monasterium monialium sine pœna excommunicationis.*
30 *Consultor, an teneatur iudici ex malo consilio, quod dedit, & partibus.*
31 *Consultor non solùm tenetur de consilio expresso, sed de tacito.*
32 *Locum tenentes semper contradicant apud acta suis Correctoribus, & protestentur, quòd iniustitiam non faciant, aliàs ipsi tenentur.*
33 *Iudici parendum est in dubio.*
34 *Casus, in quibus iudex tenetur. Et ibi vide, an iudex in syndicatu potest ex nouis allegationibus defendere sententiam, & ostendere cõdemnatum ius non fouere. Et an teneatur ex eo, quia absoluit aliquem ab obseruatione iudicij.*

A las

i A las partes. i Nota tex. quòd iudex † debet vnicuique ius suum tribuere. Idem tenet text. in l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & in l. 1. titul. 1. partita. 3. & in §. primo. Institu. eodem. de iusti. & iur. & latè Archiepiscopus Florenti. in. 3. parte. titul. 9. capi. 1. per totum. In tantum, quòd iudex aut gloriam clementiæ, aut seueritatis affectare non debet, sed perpenso iudicio, prout quæque res ex postulat, statuere debet. vt dicit text. in l. respiciendum. ff. de pœnis. & Plat. in l. qui publi. C. de his qui spont. munera susceper. lib. 10. in fi. & vide Hippo. de Marsi. in repe. rubri. de fideiusso. nume. 384. & vide quæ dixi suprà in glos. derechamente. num. 3. Quod intelligitur, quòd distribuit ius pro generibus singulorum, non pro singulis generum, hoc est generaliter tribuit ius vnicuique, scilicet Deo, sibi, & proximo, non autem singulis hominibus totius mũdi particulariter, secundùm Angel. in d. §. 1. ¶ Vult ergo dicere clarius secũdùm Ioan. Fab. ibi, ꝙ generale est, quòd homo reddat vnicuique ius suum, licet de facto semper non fiat. Et loquitur de iustitia, quæ cadit in homine, & sic de iustitia creaturæ: vnde nõ oportet ad hoc quòd homo sit iustus, ꝙ sit ita constãs, sicut beatus Petrus, sed prout cadit in homine, vt humana fragilitas. vt in authentic. quomo. opor. episcopis & cleric. §. ordinandis. & in l. si quid. ff. de ædilitio edicto. ¶ Et in se est virtus, non autem vt per homines exercetur: quia si homines non faciunt iustitiam, non propter hoc iustitia, ꝓut est virtus, de suo esse mutatur, sicut nec ius, si iudex malè iudicat. vt in l. fi. §. 1. ff. eod. de iusti. & iur. secundùm Ioannẽ Fab. vbi suprà. ¶ Et ideo

2 si iudex non tribuit † parti, quòd suum est, parti læsæ tenetur ad omne interesse. vt tenet Bald. in authẽ. statuimus. C. de epis. & cle. nu. 2. versi. iuxta hoc quæro. & Bar. in l. 1. C. quomo. & quãdo iud. nu. 6. & in l. fi. ff. de vari. & extraordi. cogni. & in q. sua, incipiẽte, iudex per imperitiam iudicauit. vbi plenè in. 9. q. & idẽ tenet tex. in l. 2. tit. 2. foro legũ. lib. 2. ibi, *y el alcalde porque juzgo tuerto, peche otro tanto de lo suyo.* Et ibi Montal. in glo. *pierda lo que huuiere.* versic. 4. dicit, ꝙ de iure nostro Regio pœna apposita in illa lege debet seruari. & Bald. in l. si quando. C. de testi. & Institu. de obliga. quæ ex quasi deli. nas. in princi. & Ias. & docto. in d. l. 1. nu. 6. ff. quod quisq; iuris. & Angel. in princi. Institu. de officio iudi. nu. 4. quẽ vid. & latè per summã Syluestrinã in parte, iudex, primo. 12. q. vsq; in fine. & text. singul. in l. 23. & in l. 24. titu. 22. part. 3. & ibi Grego. Lopez, quas leges omnino vide, vbi Montal. quoque dicit, ꝙ pœna legis Fori supradictæ est stãdum. Bal. tamen in c. dilectus filius. de rescript. nu. 3. dicit verum, quòd tenetur ad interesse, & sic ad veram litis æstimationem, si dolo pronũtiauit. Secus si per imperitiã, quia tunc tenetur in quantum iudici visum fuerit. vt in l. 2. capi. de pœna iudi. qui malè iudi. & capi. venerabilis. de senten. excõmuni. lib. 6. Sed hæc differentia nõ habet locum in causis beneficialibus, in quibus non cadit æstimatio, nisi ratione expensarũ: punitur igitur plus, vel minus arbitrio iudicis, secundum Bald. ibi, in d. c. dilectus. referendo Io. And. ¶ Sed quòd teneatur parti ad interesse, in

3 tellige verum, quando sententia † per eum lata habuit effectum, & sic fuit executioni mandata, vt in l. fina. ff. quod quisque iuri. & tenet Barto. in dict. quæst. iudex per imperitiam. in prima parte. in fine. quia quando non sortitur effectum, nõ dicitur lædere partem, nec facit litem suam. vt in d. l. fin. ff. de vari. & extraordi. cogni. ¶ In adiutorium Bart. facit glos. singular. in §. si finium. Institu. de officio iudicis. in glossa magna. & ibi Angel. vbi tenet, quòd ex sola senten

4 tia † iudicis nõ transfert dominium in actorem vincentem, imò opus est, vt postea virtute dictę sententiæ per iudicem, vel per nuntium nomine iudicis immittatur in possesione rei adiudicatæ: quia cùm factum iudicis dicatur factũ partis. vt in l. si ob cãm. C. de euictio. * Licet contrarium teneat glo. in c. proposuit. de concessione præbẽ. in verb. vacare. & Peregrina. in parte, dominiũ. in fin. quia illa gl. loquitur in alio casu & supradicta sequitur Thom. Grammatic. consil. 54. nu. 10. affirmãs ꝙ sẽtẽtia seu iudicis decretũ licèt fuerit iniquissimũ ob qđ iudex litem faceret suã est verũ quando exequitur eã: secus si solũ eã ꝓtulit: quia tũc nõ tenetur parti. per l. lętos. C. de pericul. & cõmo. rei vẽdi. & tenet Par. de Put. in tracta. syndica. in verb. sẽtẽtia qđ est

5 notandum. * & licet pars † concedat titulum alicui super aliqua re, non tamen transfert dominium suæ rei, nisi actualiter tradat. vt in l. traditionibus. C. de pactis. ergo iudex non transfert dominium, nisi tradat. vt Angel. in dicto. §. si finium. Et idem tenet Angel. Perusinus in l. habere licere. ff. de euictio. vbi tenet, quòd

6 per sententiam non perditur † possessio, sed requiritur ipsius sententiæ manu militari executio. vt in l. qui restituere. ff. de rei vendicatio. & idem tenet Alexand. in consilio. 90. in. 2. volumi. nume. 8. allegando dict. glo. in d. §. si finium.

y el derecho a las partes i. Y cumplã

nium. & alia iura. & idem tenet Bartholo. Soci. in cōsi. 179. incipiente, circa præsentem cōsultationem. versic. 1. quia venditor. & latè Rogerius de mota, doctor Valentinus in repeti. quam fecit in. d. l. traditionibus. numer. 27. & latè Iaso. quem vide in. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. num. 44. & Alexan. in. l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquiren. possessio. Et Feli. in cap. cùm venerabilis. de exceptio. col. 10. cōmēdat dictum glos. in dicto. §. si finium. & dicit, quòd Imol. cōmen. eam in rubric. ff. de re iudica. & Angel. in l. si quis. §. differentia. ff. de acquirenda possess.

7 ¶ Sed est intelligendum † secundùm Felin. vbi suprà in his quæ sunt merè corporalia, secus in incorporalia, vt in ius eligendi, & præsentandi, & similibus: quia sententia sufficit ad plenum ius. vt Innocen. in capi. cùm nostris. de concessio. præb. & sequitur Bald. in. l. 1. C. communia vtriusq. iudic. de quo latè per Felin. vbi suprà & aliquid per Abb. & Feli. in cap. cùm aliquis bu. de re iudic. ¶ Et ideo quoque dicit Amod. Iusti. in tracta. syndica. nu. 242. tomo. 14. tracta. fol. 189. ꝙ si iudex tulit sententiam. quæ est ipso iure nulla non tenetur ex ipsa pronuntiatione sola, nisi processerit ad executionem facti. per. l. penul. & ibi Bar. ff. de vari. & extraor. cog. & d. l. 1. ff. quod quisque iur. vid. infrà nu. 15. ¶ Attamen licet non sit executioni mandata: si senten

8 tia est deserta †, & eius appellatio, habetur recursus contra iudicem qui malè iudicauit: quia talis iudex deliquit cōtra Deum, quia est periurus: & contra rempublicam, quia infidelis: item contra litigatorem, quem oppresit, vnde delictum non purgat, nisi puniatur. tenet Montal. in. l. 2. titul. 2. libr. secundo. foro legum. in gloss. sin derecho. & Bart. in. d. quæstion. iudex, qui per imperitiam. & in. l. 1. ff. quod quisque iuri. colum. 2. nume. 9. & ibi Paul. de Castro in. §. qui magistratum. numer. 14. & in. l. dies cautioni. §. si tam vicinum. ff. de damno infecto. & Innocē. in capitul. sæpe. de appella. & in capitul. pastoralis. de rescrip. & Ias. in. d. l. 1. ff. quod quisque iuri. num. 15. vsque in fine. & Paul. de Castr. in. l. si filiusfamiliàs. ff. de iudi. nu. 7. & Alexand. in. d. l. 1. nu. 16. vbi omnes tenēt, quòd si iudex iniustè

9 iudicauit, & pars potuit appellare †, & non appellauit, si vult potest cōuenire iudicem in syndicatu. quia vt Ias. ibi tenet. iudex, fuit in dolo, pars vero, quæ non appellauit, fuit in culpa, & dolus præponderat culpæ. vt in. l. item si obstetrix. ff. ad. l. Aquil. & tenet Abb. in. c. ad hæc. de appel. in fi. & Bar. in. l. Item si res. ff. de aliena. iudi. muta. caus. fact. & Bal. in. c. 1. §. iudices. de pace iura. fir. in vsi. feu. nu. 7. * Et Abba. in. c. pastoralis. de iure patro. num. 8. & tenet Peregrina. in parte, appella. q. 3. in glos. procurator. & in parte, sententia. q. 9. in glos. iudicantis. * Et est communis conclusio, ꝙ potest conueniri secùdùm Alexand. in. l. dies cautioni. §. fina. ff. de damno infe. num. 1. vbi in nu. 2. tenet, ꝙ est cōmunis, ꝙ iudex tenetur si appellauit pars, & est deserta appellatio temporis lapsu, vel alia causa: secus dicit, si pars renuntiauit appellationē: quia tunc videtur approbare sentētiā, vt in locis supradictis. & tenet Amodeus Iusti. in tract. syndic. nu. 247. & nu. 135. quia tunc videtur fateri habere malam causam per. l. 3. C. de fide instrumento. & Bartol. in dicta quæstio. in fine. & Bald. in. d. §. iudices. & in. l. 3. C. de fide instrumento. & Barba. in capit. pastoralis. §. quia verò. de offi. delega. col. 9. allegando Bald. in. l. fina. §. sint autem. C. de tempori. appellat. vbi contrarium tenet, sed opini. Alexan. est communis, vt ipse dicit. * Quam intellige veram quando renuntiatio est expressa, secus si tacita nam tunc non inducit hanc tacitam confessionem prout tenet Peregrina vbi supra in dicta parte, appellatio. & gl. * ¶ Attamen contrarium tenet Ang. in cōsi. 188. quasi in fine. vbi tenet, ꝙ si victus potuisset appellare, & non appellauit, tunc contra iudicantem iniquè non poterit haberi recursus: quia nō appellando confirmat quis sententiam suo consensu. per. l. hic qui ciuilia. C. de appellationi. Et Bald. in capi. cùm inter. de re iudi. versicu. nota. tenet quòd quando à sententia non est appellatum, præsumitur ritè, & rectè per omnia pronuntiatum, & includit accessorium, & principale, idest, veritatem, & solennitatem. vt Paris de Puteo, in tractatu syndic. in parte, iudices puras. fol. 125. Tamen Alexand. dicit cōmunem esse in contrarium. ¶ Sed inquantum est dictū, quòd si appellauit pars, & appellationem non prosequitur, quòd iudex teneatur, mihi semper placuit opi. Bar. in. d. quæst. in fine. vbi contrarium sentit, dicendo, quòd si pars appellauit & iudex non detulit appellationi, nil potest iudex parti imputari, & poterit conueniri. Et sic credo ꝙ intelligatur opi. cōmunis Alexan. scilicet quādo iudex nō detulit appellationi, & appellatio est deserta: secus quando detulit appellationi, & partis negligentia est deserta, vel alio modo pars renuntiauit appellationi, tunc cùm per interpositionē appellationis eo ipso sit quæsitum ius liberationis iudici, respectu totaliter interesse, licet remāserit obligatus propter sumptus, vt infrà dicetur, non potest pars per suam renuntiationem tacitam, vel expressam resuscitare obligationem contra iudicem. vt in. l. fina. ff. de

ff.de pactis.& ista negligentia partis iudici nocere non debet.vt in.l.præsens. C.de pignorib. & in hoc residet Barto. in dicta sua disputatione. Quod tenerem: quia in Bartol. semper ferè inest clausula veritatis, vt re ipsa patet. vt Ioan. Baptist. de Cacialup.in tractatu de modo studendi.in quinto documēto,in fine, vbi quoque dicit,quod sua scripta curemus habere, scire, & imitari:quia Bartolista optimus legista censendus est. ¶Sed quid si in gradu appellationis sen
10 tentia fuit infirmata †,& sic reuocata, an poterit iudex conueniri. Bartol.in.d.quæstio.tenet, quòd poterit conueniri,sed non ad totale interesse quod erat ab initio, sed tantūmodo ad sumptus, vel expensas, quæ factæ fuerunt in causa appellationis, quas aliàs non sustinuisset, nisi contra eum fuisset iniquè iudicatum. vt in.l. fine.§.cùm autem. ff. rem rat. habe. & in.§. Mar
11 cellus. ¶Sed quid si appellatio pendet †,an teneatur. Videtur quòd non tenetur ad interesse cum per interpositionem appellationis extinguatur pronuntiatum.vt in.l.prima.ff. ad Turpillia.& Angel.in.l.furti.ff.de his qui notan.infami.2.colum.& latè Iaso.in.l.prima.ff.de re iudi.nume.14.& Abba.in cap.laudabilem. vt lite penden. in fine. Attamen potest conueniri solum ad expensas, & cætera damna,cùm primū ius remaneat sibi illæsum.vt in.l.tertia.§.ex quibus.& ibi Bartol. ff. de aliena.iudic.muta. caus. fac.& Bartol.in d.quæstio. in fine.Sed ego non sto cum dicto Barto.quia nūquam practicatur: nam tantummodo in isto casu dum pendet appellatio tempore syndicatus potest iudex, qui tulit sententiam,conueniri, & tantūmodo condemnabitur, vt caueat de indignitate, quia dubius est euentus.arg.in.l.penul.ff.de peti.hæredi.quia si appellans obtinuit, non damnificabitur etiam facto, secus si succūbat. ita in expresso tenet Paul. de Castro in.l. si filiusfamiliàs. ff. de iudic.nume.9.& idem Angel.ibi.versicu. vltimò quæro.per.l.statu liber rationem. ff. de statu libe.& per alia iura.Et idem tenet Bald.in.d. §.iudices. nume.9. & sic tenet quòd pendeat ex futuro euentu.Quicquid dicat Bart.in.d.quęst. & in.l.si minoris. ff.de administra.tuto. numer. quarto.& in dicto.§. ex quibus. Semper in iudicijs obseruatur opinio Angel. & Paul.in dict.l. si filiusfamiliàs. quod solum iudex, pendente appellatione,tenetur cauere de indignitate. qđ sequitur Amodeus Iusti.in tractat. syndicat. in glossa.Item in eo quòd plures innocentes condēnauerunt.colū.4.versicu.sed pone.vbi in expresso ait, quòd si tempore syndicatus adhuc pendet appellatio à sententia, quam querelans contra iudicem dicit fuisse iniquam, quòd syndicatores faciant, quòd iudex det fideiussores de reficiendo omnia damna,& expensas querelantis, si contingat eius sententia infirmari. Et hoc dicit esse in practica, & consueuit facere, quòd pars,pro qua lata est sententia, fideiubeat pro iudice:& præstita ista fideiussione, syndici eum non condemnabunt. Et istam opinionem tenet Bald. & dicit esse veriorem in. l. nouissimè.§. Pomponius. ff. quòd falsi tuto. auto. Et hoc tene:licet idem Bal.in dict.l.fina. C. de pœna iudi.qui mal.iudi.dicat, quòd si ex primis actis apparet sententia iniqua,iudex debet condemnari in syndicatu ad expensas, & interesse dubij euentus litis.Sed ex primis actis apparet iusta, debet absolui,licet in causa appellationis ex nouis actis posit impugnari. * Et dic quòd talis sentētia in qua est condēnatus ad istam indignitatem præstandam & ipsa obligatio virtute ipsius facta potest executioni mandari.& ad probandum, quòd fuit dānificatus faciet actor statim articulos, nec est necessaria libelli oblatio nec litis contestatio, & sic proceditur summariè,vt tenet Peregr.in parte,executio.2. q.in gl.qualiter.versi.sentētia incerta.* ¶Tamē quādo sententia per appellationem est recisa, tunc iudex non conuenitur ad totale interesse,sed tā
12 tummodo ad sumptus †,& expensas,quæ fuerunt factæ in causa appellationis.vt Barto.in.d. quæst.fina.col.versic.his præmissis.Sed hoc intelligerem, quando sententia fuit recisa ex primis actis,secus si ex agitatis in causa appellationis. per. l. per hanc. C.de tempori. appellat. & capit.cùm Ioannes.de fide instrumento.& sentit Bald.in dicto.§.iudices.in fine.versicul. Item ex omnibus. & in expresso tenet Amodeus Iusti.in tractatu syndicatus. in dicta gloss. colum. tertia. versicul. Item illud. allegando Bartol. in l.post legatum.ff.de his quibus vt indignis.Sed Bartol.ibi nil dicit,sed sufficit authoritas Amodei, vbi quoque dicit, quòd iudex non tenetur ad dictas expensas, si reus condemnatus eas consequutus fuit à parte, quæ temerè eum vexauit,quia desinit sua interesse contra iudicem. vt Bartol.in.l.fina.C.de pœna iudi.qui malè iudica. & facit.l.prima.§. nunc tractemus. ff.de tutelis & ratio.distrac. ¶Sed quid si appellator
13 † in causa appellationis succubuit, & sic sententia prima est confirmata: an iudex, qui primò eam tulit,teneatur? Dic quòd non, nec potest conueniri quia talis sententia confirmatoria excusat iudicem. vt in. l. pro consulibus. C.de appellationib. & ita tenet Bartol.in dicta quæst.fin.col.& idem tenet Alexan.in additio. ad Bar-

ad Barto.in.l.1.ff.de appellat. in additione magna,in medio.& Pari.de Pute.in.d.tracta.syndica.in parte,quæro de quæstione.fol.161.num. 8.versicu.pone q reus. ¶ Sed quis ex iudicibus
14 teneatur, an qui primo tulit sententiã †,an qui eam confirmauit? Bald.in dict.§.iudices.nu.8.tenet, q si primus iudex tulit sententiam, à qua fuit appellatũ, & sententia cõfirmata, & ab ista secunda sentẽtia non fuit appellatum, secundus iudex facit litem suam, quia ista secunda transit in rem iudicatã: prima enim fuit nouata per secundam,& in ipsam trãsfusa.& idẽ tenet Alex. in additio.ad Bart.vbi suprà.Et idẽ tenet Amodeus iusti.vbi suprà.col 3.versi.tenetur etiã. vbi vult sentire,quòd si est appellatum ab ista secũda confirmatoria,& fuit reuocata,q primus iudex teneatur: quia fuit principium iniquitatis, & totius mali,secundum Innocẽ. in capit.sepè. de appella.& sic ad sumptus litis,vt dictum est. ¶Sed quando sunt plures sentẽtiæ conformes, tunc præsumũtur omnes iustæ,& querelãs contra iudicem præsumitur calumniari.vt in cle. vt calumnijs.de re iudicata.& Bald.in rubric.C.de pœna iudi. qui malè iudica. & tenet Amodeus iusti.vbi suprà.col.3.versicu. Item non tenetur.
15 ¶Quid autem si sententia est nulla †,an iudex teneatur in syndicatu? Dic quòd non. vt tenet glos.in dict.l.fi.ff.de varijs & extraordi. cognit. in glossa.1.& Bald.cõmendat eam in.l.si vt proponis.la primera.C. quomodo & quando iud. nume.17.Et tenet Montaluus in.l.23.titul.22. partita tertia.vbi ait,q si sententia nõ valet, nullam pœnã iudex sustinebit. per dictam.l.2.titu. 2.foro legum.lib.2.¶ Quod Bald.vbi suprà dicit verum, nisi aduersario intersit. & idem Bald. in dicto.§.iudices.numer.3. & idem tenet Paul. de Castro in.l.1.§. hæc autem verba. ff. q quis iuri.in fine.Et ibi Angel.in principio.dicit,q licet non faciat litem suam,tenetur tamen ad damna,& expensas litis.per dict glo.in dict.l.fina. & per.l.si veritus.C.de excusa.tuto. Et idem tenet Paul.de Castro in dicta.l.filiusfamilias.ff.de iudi.numero.3.vbi quoque dicit, q non teneatur,nisi ad dictas expensas litis, vel sumptus, in quibus potest lædi: vel quando sententia nulla fuit executioni mandata de facto.& idem tenet Hippol.de Marsi.in.l. fin. ff.de quæstio. nu.19. & Felin.in.c.tua nos.de iureiuran.nu.6. & Bald. in.l.obseruare.§.proficisci.q.21.ff.de offi.procõsu.& Amode.iusti.in tracta.syndi.nu.242.& suprà num.7.Quod intellige verum,nisi executio possit retractari per grauatum: quia grauatus retractare eam debet,secundum Alex.in.d.§.hæc autem verba.nu.3.¶Quoq; vltra Paul.intellige
16 rẽ, nisi exceptio nullitatis sit præscripta †,quia tũc iudex tenetur:nam in casibus,in quibus sententia est nulla,requiritur q talis exceptio nullitatis infra.60.dies à die pronuntiationis sententiæ numerandos opponatur, aliàs transit in rem iudicatam talis sententia. vt in.l.2. titul.15. lib.3.in ordina.regali.& sequitur Montaluus in l.2.titul.2.foro legum.libr.2.in gloss. quæ incipit,sin derecho. Et per istam.l. Regiam hodie non habet locum illud,quod tenet Paul.de Castro in.l.nec quis mes.iam.§ sed si prætor.num. 9.ff.de ferijs. vbi dicit, quòd vsque ad triginta annos potest principaliter peti agendo, vt sententia declaretur nulla.& idem tenebat Abb. latè in consilio.97. in prima parte. ¶ Tamen te-
17 ne,quòd si admittitur † ad dicendum de nullitate elapsis illis sexaginta diebus contentis in dicta lege Regia, & probauit, debet obtinere. vt tenet singulariter Ias.in.l.hoc edicto. ff. de noui operis nuntia. numer.3.vbi dicit, quòd si statutum disponit, q post duos menses non potest dicere de nullitate sententiæ,vt in.d. lege Regia cauetur:si tamen fuit admissus, & probauit, debet obtinere in causa allegando Abb. in consilio.55.in secũdo volu.incipiente,in causa.Et est magna extensio ad.d.l.ordinamenti,q etiam si post illum terminum fuit admissus ad allegandum de nullitate, & probauit,obtinebit in causa.¶Et facit in simili illud,quod tenet Innocen. in cap.cùm dilecta.de rescriptis. vbi ait, q contra sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam non debet pars aduersa audiri super iniquitate, vel nullitate:tamẽ si de facto fuit admissa,& iniquitatem probauit, est retractanda sententia.& Felin.in cap.quoniam contra.de proba. col.13. versi.fallit quartò. & Sapia. in additio. ad Abb. in capit.2.de purga.vulgari. ¶Et quoque facit: quia licet à sententia super possessorio de iure ciuili non appelletur, vt in.l.vnica. C. si de momen.posse.fuerit appellatum:tamẽ si sit appellatum,& iudex admisit, debet appellans obtinere.vt Bald.singulariter in.l.post sententiam.colum.2.C.de senten.& interlocu.omn.iudi. & sequitur Alexan. in consilio.2. in tertio volumi. nume.14.¶Et quia probatio,quæ non debet admitti,facta tamen debet per iudicem obseruari, vt Innocen.in capi.cùm Bertoldus. de re iudic. quem refert Bald.in.l.illicitas.§.veritas.ff.de officio præsi. multa enim facta tenent, quæ fieri prohibentur.vt in.l.patre furioso. ff. de his qui sunt sui,vel alie.iur.& capit. ad apostolicam. de regula.¶Quoque facit: quia licet spoliator non debet audiri ante restitutionem, quia spoliatus ante omnia est restituendus.vt in.l.si quis a l

ic fun-

se fundum cum similibus. C. ad. l. Iuliam. de vi. tamen si de facto fuerit admissus à iudice, & probauit de proprietate, debet iudex pro eo ferre sententiam. Ita tenet Innocen. in capitulo, constitutus, de filijs presbyter. prout tenet Iaso. in d. l. 1. quæ incipit, Hoc edicto. suprà allega. & sic quòd si post terminum est admissa, & probata, iudex debet pronuntiare super nullitate, si de ea constat, & non teneretur in syndicatu. vide Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsul. & lega. quæstio. 21. & Amode. iusti. in dicto tracta. in dicta gloss. colū 4. versicul. quid autem si tulit sententiam, ipso iure nullam. vbi concludit in eo, quod tenet Paulus de Castro in dicta. l. filiusfamiliàs iudex. licèt eum non alleget. & Bald. in. l. si pignora. ff. de euictio. ¶ Vide tamen Bald. in dicto. §. iudices. vbi tenet,
18 † quòd si per dolum iudex tulit sententiam nullam, facit litem suam: quia grauat partem de facto prætextu officij facit. l. per imperitiam. ff. de euictioni. Et idem tenet Alexand. in dicta. l. prima. §. hæc autem verba. ff. quòd quisque iur. nu. 4. vbi dicit, quòd tenetur ad interesse, & ad integram litis æstimationem, quando sententia nulla est lata dolo. vt tenet Bald. & Salycet. in l. venales. C. quando prouoca. non est necess. licet Angel. teneat contrarium. ¶ Quid autem, si
19 pars consentit sentētiam † expressè, an si est iniusta habebit regressum contra iudicem? Dic quòd non. vt tenet Abba. in capit. pastoralis. §. quia verò. tertia col. numer. 5. de officio delega. & idem tenet ibi Andre. Siculus Barba. in. 7. columm. in fine. cum sequenti. quem vide. Et facit quia ille, qui consentit, iura sua perdit, & aliena fortificat. text. in. c. 1. §. præterea. quibus modi. feud. amittitur in vsi. feud. & ibi gl. & Bal. ibi dicit, quòd hæc regula est infallibilis, de quo ibi per eū. Et etiā si quādo consentit sententiā sit in carcere, valet: & tenet prædictus consensus, quādo carcer est iustus, & subest iusta causa detinendi: quia metus carceris cùm adhibetur secundùm ordinem iuris, nō est metus. Bald. in. c. si iustus. de appella. in fine. & facit cap. dilectis. eod. titul. & l. qui in carcerem. ff. quod metus caus. & quia detentus licitè, in carceribus, potest consentire, & contrahere etiam cum eo, ad cuius instātiam detinetur, nec dicitur contractus factus per metum: tenet Paul. de Castro in. l. qui à latronibus. ff. de testamen. & Bald. in. l. nam & seruus. ff. de negotijs gestis. Et vid. de materia per Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. attingam. nume. 22. cū sequentibus.* Et tenet pragmatic. 42. in pragmati. de Madrid anno 1557. vbi si pars cō sentit sententiā nō habet recursum cōtra iudicē

20 *¶ Quid si iudex credat bene † iudicare, tamen malè iudicat, ductus errore iuris, an in foro conscientiæ teneatur parti, quam læsit? Petrus & Cyn. in authen. hodie. C. de iudi. dicunt, quod si ex necessitate assumpsit sibi officium iudicandi, vel ex voluntate de consensu partium, non tenetur nisi de dolo. vt in. l. 1. ff. si messor fal. mo. dixe. Quod est notandum pro arbitris, & arbitratoribus, qui assumuntur de consensu partiū, vt non faciant litem suam si malè iudicant, nisi cùm dolo hoc faciant. & ita intelligitur. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. secus si est iudex non de voluntate partium, quia tunc tenetur, nec excusatur per ignorantiam iuris: quia asseruit se peritum, acceptando officium iudicandi: nam medicus non excusatur propter ignorantiam. ita Paulus de Castro in dicta authenti. hodie. numero. 2. Et ita videtur tenere Cardinalis Caietanus optimus theologus temporibus nostris, in sua summa, in parte, iustitia. loquendo de iudice proijciente aliquem de possessione iuris errore, & de iudice malè iudicante, & negligente, & de procrastinante iustitiam. & quoque dictum Caietan. in dict. summa, in parte, iudicis peccata. vbi vide quando peccant, & sic
21 quòd teneatur in foro conscientiæ. ¶ Et an † teneatur, si de consilio sapientis iudicauit. Angel. in dict. l. filiusfamiliàs. in fine. tenet quòd teneatur, & non excusatur, quia non tenetur ipsum sequi, quia iudex asserit se peritum. vt in. l. 2. ff. quòd quisq; iuri. imputet enim sibi, qui tale consilium sequitur. & dicit hoc sequi Iacobus Butricar. quod sequitur ibi in dicta. l. filiusfamiliàs. Paul. de Castro. ¶ Sed contrarium tenet textus. & ibi Bartolus in dicta. l. 2. ff. quòd quisque iur. vbi tenet, quòd imperitia assessoris excusat magistratum, non autem ipsum assessorem. sed Bart. ibi, quem sequitur Iaso. & omnes. numero 4. dicit quòd est verum, si magistratus imperitus iuris tulit sententiam iniquam de consilio sui assessoris, quòd tūc excusatur à pœna illius edicti, non tamen excusatur, quin faciat litem suam, & teneatur parti ad totale interesse. per text. & gloss. ibi. Quam glos. dicunt ibi Alex. & Ias. quòd communiter sequūtur doctores, & cōmendant eam, quia multotiens accidit in facto. & pro ea est text. secūdùm omnes scribentes in authen. de iudi. §. necessitatem. cum glos. in verbo, periculi, quanuis teneat contrarium glos. in c. hoc etiam. 2. quæst. 6. in glos. fin. quam allegat Imol. in. l. 4. §. in eum. ff. de damno infecto. secūdùm Iaso. vbi suprà. Et Alexan. ibi. num. 8. dicit quòd pro glo. in. d. l. 2. est communis opinio, & est tenenda, & sic quòd ad interesse teneatur.

¶ Sed

¶Sed contra istam cōmunem opi. videtur. tex. in contrariū in. l. cum bonorū. ff. de bono. poss. & ibi Bartol. & docto. vbi habetur, quòd iudex propter consilium excusetur. Sed pro solutiōe dicit Hippoly. de Marsi. in sua practic. crimina. §. superest. nu. 18. quòd Bald. dicit in rub. C. de pœna iudic. qui mal. iudi. * Et Montal. in. l. 2. titul. 2. lib. 2. fori in gloss. *por no lo entender*. & in. l. 10. ti. 5. par. 5. & Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio proconsul. quęst. 31. nu. 14. & Par. de Puteo, in tractat. syndica. in parte. assessor in princi. fol. 58. * Quòd si iudex sibi eligit assessorem, non excusatur. vt in. l. si procurator. §. si tutores. ff. mandati. si verò respublica eum elegerit, vel deputauerit, tunc excusatur tanquam astrictus cuidam formæ. argumē. notatorū. in. l. polla. C. de his qui. vt indig. vbi quoque tenet dicta glos. in dict. l. 2. Et pro ea, & sic pro primo membro facit illud, quòd tenet Angel. in §. omnem. in authent. de litigiosis. dicens, quòd licet potestas ferat sententiam, & dicat latam sub examine iudicis maleficiorum, tunc dicitur ab ipso potestate prolata, & ipse tenetur. vt ibi per Angel. & per Cepol. in cautel. 258. & Alexan. & Ias. in dict. l. 2. numer. 4. & 8. ponunt hoc pro limitatione ad dict. l. 2. vt procedat, quando sibi eligit magistratum, secus si respublica. ¶Et facit illud, quod tenet Bartol. in. l. si conuenerit. ff. de re iudica. volens quòd assessor, qui tulit iniustam sententiam de consilio iurisperiti, & electus de voluntate partium, ꝙ tenetur: quia non debet stare dicto iniquo consilio. vt in. l. quidā decedens. & in. l. Titium & Meuium. in principi. ff. de administratio. tuto. & facit. l. nemo. C. de senten. & interlocu. omni. iudi. Quia licet partes consenserint vt causa committatur, non tamen consentiunt, ꝙ sententia sic feratur, si malè consuluit, & ideo tenetur, & facit litem suam: nisi consensus partium, vel statutum arctaret iudicem ad sequēdum dictum consilium. Et ideo Bart. ibi in. d. l. si conuenerit. dat cōsilium assessoribus, ꝙ in tali cōmissione faciat poni, quòd partes ex nunc consentiunt, vt secundùm consilium talis feratur sententia, tunc iudex non poterit conueniri. ¶Tamen Guido de Suza. in. l. humanum. C. de legi. & Imol. & Paul. de Castr. in dict. l. si conuenerit. tenēt cōtra Bartol. Quia si partibus consentientibus iudex eligit consultorem, tenetur sequi cōsilium: quia licet à principio habuerunt potestatem consilium non habere, ita habito consilio, videtur astrictus illud sequi. allegat in argum. l. 3. §. tametsi. ff. de arbitris. maximè cum iusta causa cōsueuit quem excusari. vt in. l. qui solidum. §. etiam. cum similibus. ff. de legat. 2. & Paul. de Castro in. l. sed & si lege. §. ꝙ autem. in fine. ff. de peti. hæred. & Ias. in. l. iustè possidet. ff. de acquiren. possessio. num. 35. cum sequentibus. & Hippoly. de Marsil. in repetitio. l. de vno quoque. ff. de re iudic. nume. 193. ¶Et idem contra Bartol. tenet Bald. in. d. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsul. & lega. quæst. 13. & in. l. mancipia. C. de seruis fugiti. nisi consilium sit contra legem, quia illud non tenetur sequi. argum. l. rescripta. C. si contra ius, vel vtili. publi. ¶Attamen opinio. Barto. tenet Specula. in titul. de requisi. consilij. §. 1. versicul. quid si iudex. & ibi per Ioann. Andre. in addition. & in regula. nullus ex consilio. ff. de regu. iur. in. 6. in mercuri. & Barto. in repetitio. l. 1. §. si plures. 1. quæstio. ff. de exercito. & Abb. & ibi Canoni. in. c. si pro debilitate. de officio deleg. & in. c. nec episcopi. de tēpor. ordi. ¶Et ista opi. Bar. & sequacium est verior secundū Alex. in. d. l. si conuenerit. nu. 11. & sequitur quoq; ibi Ias. nu. 16. pro qua Alexā. dicit, ꝙ est text. optimus. in. c. cùm olim. de arbitris. & ibi docto. ¶Quod dicit facere ad limitationē statuti disponentis, vel partibus dispone̅tibus, ꝙ iudex teneatur cōmittere causam cōsilio sapiētis, nō dicitur arctare iudicē ad sequendū cōsilium.

22 ¶Quod dicit fallere, † nisi ex toto iudex esset ignarus. per cap. cùm venerabilē. de offi. delegati. & ibi glos. & in. l. impuberibus. ff. de suspect. tuto. Quod est verū secūdùm Ioan. de Imol. in d. c. cùm olim. de arbi. quādo ex cōsuetudine patriæ viri imperiti cōmuniter creātur in iudices, quia tūc intētio dicti statuti videtur fuisse, ꝙ debeant sequi cōsilia peritorū, aliàs secùs. vt tenet Alexand. vbi suprà. vt Bald. in. l. certi iuris. C. de iudic. & Cataldi. in tracta. syndic. nu. 157. tomo 14. tracta. Et Angel. de Perusio. in tract. syndic. nu. 8. tomo. 18. tracta. fol. 41. dicit, ꝙ potestates terrarū facilius excusantur, quàm eorum assessores: quia cum ignaro lex mitius agit, quàm cum iure peritis. vt Bald. in. l. penultim. C. de legat. in fine. debēt enim tales potestates consilio sapientis omnia deliberare, & non ex suo capite. vt dicit notare Bart. in. l. legati. C. de offi. proconsul. & lega. Quod facit pro istis iudicibus villarum. qui *Alcaldes ordinarios* vocantur, qui continuò eliguntur in iudices, maximè in locis, & villis dominorum, licet non sint periti, quia iudicant consilio literatorum: quia si isti iudices aliquid iubent, vel faciunt de consilio iurisperiti, excusantur. vt tenet dict. Alexan. quia de consuetudine patriæ est, ꝙ tales iudices iudicent de consilio iurisperitorum. * Sed hoc intelligo si eligunt prudentes cōsiliarios excusantur: quia non est

nota ꝙ iudices imperiti debent consilio sapientis omnia deliberare et non ex suo capite

veriſimile eos errare debere, ſecus ſi eligunt im-
peritos: quia non excuſantur vt declarat Albe.
in. l. illicitas. §. ſicuti medico. ff. de officio præ-
ſid. numero. 6.* ¶ Quinimo expenſis partium
23 † poſſunt aſſumere aſſeſſorem. vt in capitu. ſta
tutum, §. aſſeſſorem de reſcript. in. 6. & Paul. de
Caſtro in. l. fina. ff. de aſſeſſo. & Abb. in capitul.
ſciſcitatus. de reſcrip. fina. column. numero. 15.
& vide Alexan. in addition. ad Bartol. in. l. po-
ſtulauerit. ff. de adulter. & Cardina. in Clemen.
prima, de ætate & qualita. Et vide quæ dicam in
capi. 2. infrà eodem, in glo. *ygualmente ſu juſticia.*
verſicul. & ego idem dicerem. & Bald. in. l. 2.
C. de ſentent. ex pericul. recit. & Lanfran. de
Oria. in repetitio. cap. quoniam contra. de pro-
batio. in parte, interlocutoriȩ & appellationes.
num. 25. vbi intelligit hoc verum in iudicibus,
qui de ſe non ſunt periti, nec eſt electus ratio-
ne ſcientiæ, vt dicunt eſſe poteſtates, & arbitra
tores, qui ſunt idiotæ. Secus autem ſi eſſet ele-
ctus propter peritiã ſcientiæ, vt ſunt vicarij po-
teſtatum, qui in noſtra Hiſpania vocantur, *Te-
nientes*, quia tunc non poſſunt compellere par-
tes eligere conſultorem: quia ſi ipſe neſciat, de
ſe conqueratur: nec facere expenſis ipſorum. vt te
net ad literam beatus Archiepiſcopus Florent.
in tertia parte. titul. 9. cap. 2. §. 9. vbi dicit, quòd
cùm ordinarius ſecularis non teneatur ſcire, ſed
ſufficit quòd habeat experientiam de cauſis,
prout habetur in. l. certi. C. de iudic. poterit ſa-
larium pro aſſeſſore petere. Et dicit, quòd no-
tatur in authenti. de iudi. circa principium ſe-
cundùm Ioann. de Imol. qui dicit, quòd ſupra
hoc eſt conſuetudo attendẽda, prout dictus Ar
chiepiſco. Florenti. tenet, vbi per eum de mate-
ria. ¶ Vbi quoque dicit, quòd hoc eſt verum, ſi
non habet ſalarium de publico. Et idem caue-
tur de lege Regia, vt infrà dicetur, vel ſi nõ ege-
bat, quia eſt peritus, & per ſe poteſt cauſam de-
terminare, & finire, quia in hoc vult grauare par
tes, ſecus ſi ſit idiota, prout tenet Paul. de Caſtr.
in. l. conſilium. ff. de offic. aſſeſſo. vbi ait, quòd
ſi iudex, vel arbiter ſit idiota ſuper puncto iu-
ris, bene poteſt mandare partibus, quòd dent ei
ſalarium pro conſultore habendo. vt in. l. 4. §. 2.
ff. finium regundo. & gloſſa in. l. 2. titulo. 2. foro
legum. libro. 2. in gloſſa, quæ incipit, *Que no lo en
tiende.* ¶ Et quando quæſtio committatur cõſu-
lenda, cuius expenſis debet fieri. vide Barto. ſin
gulariter in. l. ſi poſtulauerit. in fine. ff. ad le-
gem Iuliam. de adulter. Et Baldus in. l. 2. prima
column. verſicul. ſed nunquid. C. de ſenten. ex
peri. recitan. dicit, quòd tale ſalarium debet præ
ſtari conſultori ab vtraq; parte, niſi altera pars
petat conſilium. vt Bartolus in dicta. l. ſi poſtu-
lauerit. & Lanfranc. de Oria. in dicto capitulo.
quoniam contra. de probatio. verſicul. ſenten-
tia. 9. column. & ſi præſtatur ab vna parte tan-
tùm caſu, quo iudex ſuo motu, vel ad inſtan-
tiam vtriuſque partis conſilium habuerit, da-
tur regreſſus contra alteram partem. vt Floria.
in. l. ſed & loci. §. primo. ff. finium regun. & Spe
culato. in titulo de aſſeſſori. §. ſalarium. verſicu.
penultim. & Bartol. in. l. in ſacris. C. de proxi-
mi. ſacro. li. 12.* Idem tenet Peregrina. in parte
conſilium. quæſtione. 5. in gloſſ. partes: & idem
dic ſi iudex recuſatur, quòd illa pars quæ recu-
ſat iudicem debet ſoluere expenſas, ſeu aſſeſſo-
riam: ſi vero ab vtraque parte recuſatur, tunc
ab vtraque parte ſoluitur per ſupradicta: ad
quod facit quod tenet Bald. in. l. prætor. §. ſi de
vi. ff. de edendo: vbi tenet quòd qui petit conſi-
lium ſapientis debet petere ſuis expenſis, & ſi
mittit notarium ad aliquem locum pro exami-
nandis teſtibus debet mittere expenſis peten-
tis, ſi autem mittitur ex mero officio iudicis:
tunc expenſis vtriuſque partis ſecundũ Bald.
ibi.* ¶ Et quòd dicti iudices, qui de conſuetudi-
24 ne creantur † imperiti, ſi de conſilio iuriſperiti
iudicauerunt, non teneantur, prout tenet Ale-
xan. allegando Anton. in dict. l. ſi conuenerit.
Facit quod dicit Iaſo. ibi numer. 16. vbi dicit, ꝙ
Barto. ibi loquitur in iudice, qui debet eſſe pe-
ritus iuris, & qui videtur aſſerere eſſe peritum.
vt in dicta. l. 2. ff. quòd quiſque iuri. vnde nõ de-
bet credere conſultori imperito. & dicit ita te-
nere Bald. in dicta. l. obſeruare. in dict. §. profi-
ciſci. quæſtione. 13. & quòd ille allegat Bart. ita
tenere in dict. l. in bonorum. in fine. ff. de bono.
poſſeſsio. & Bald. & Salycet. in. l. iuris ignoran-
tia. C. qui admitti. Et vide Bartol. in dicta. l. in
bonorum. numero. 4. vbi expreſſe tenet, quod
credens conſilio alterius, ſi per ſe ſcire non de-
bet, excuſatur: quod dicit eſſe menti tenẽdũ.
& idem tenet Alexand. in additio. ad Bartol. in
l. 1. §. ſi plures. ff. de exercito. in additione, quæ
eſt in numero. 12. & idem tenet Alexan. in dic.
l. 2. ff. quod quiſque iur. in fine. ¶ Sed Paulus de
Caſtro ibi, in numero. 7. tenet contrarium, di-
cens, quòd magiſtratus quantumcunque impe
ritus literarum facit litem ſuam, ſi faciat iniuſti-
tiam, etiam ſi non tenebatur tenere aſſeſſorem:
licet videbatur contrarium, quia non eſſet in le-
ui culpa, quia nunquam aſſeruit ſe peritum, &
tale officium conſueuit dari imperitis, vnde vi-
debatur, quòd non teneatur. ¶ Sed iſtud dictũ
Paul. non obſtat: quia talis tenetur, quando nõ
iudicauit de conſilio ſapientis: ſecus quando de
conſilio

consilio sapientis iudicauit, quia tunc non tenetur, vt dictum est. Et Cataldi. in dicto suo tractat. syndica. quæstione.41.tenet in expresso, quòd potestas, qui est iuris ignarus, si sentẽtiam iniustam tulit de consilio suorum iudicum, talis potestas non tenetur, sed iudex, sub cuius examine & consilio sententia lata fuit: vt in dicta.l.2.pro quo dicit, quòd facit bonus text. in l. prima. C.de his qui latro.ibi, sub examine iudicis.& Angel.idem tenet in.l.si illi.C.de decurio.libro. 10. & in authentic. de litigio. §. omnẽ nota.& Bald.in.l.obseruare.C.eo.titul.de decurio. ¶Et vbi suprà dicunt, quòd licet partes consentiant, quòd iudex ferat sententiam de consilio sapientis, etiam apertum & cognitum parti-
25 bus, quòd à tali sententia possunt † appellare, & ex nouis actis & probationibus possunt impugnare sententiam.vt in. l. eos. C. de appella. quia non tollit remedium appellatio, nisi per expressam renuntiationem. vt in. l.fina. C. de tempo.appella. Et cum Bart.in dict.l.si conuenerit.tenet Alexan.num.13.vbi dicit, quòd ita communiter tenetur, licet Bald.teneat contrarium in quodam suo repertorio. per text. meliorem de iure in.l.generaliter.§.1.ibi, quis enim ferendum est.C.de rebus credi. tamen dicit, ꝙ communis opin. est in contrarium, & temerarium esset ab ea recedere, & pro vera est tenenda, & sic, quòd si iudex imperitus de consilio iurisperiti iudicauit, excusatur.¶Imò dicit ibi Ias. in dicta. l. si conuenerit.numero.20.quòd non solùm à tali sententia potest appellari:imo for-
26 tius † talis sententia lata prætextu consilij sapientis, nunquam trãsit in rem iudicatam, quin possit semper retractari peritioribus iustius cõsulentibus.ita singulariter Anton.de Butri.in.c. proposuisti.de probatio.& Ias.vbi suprà. ¶Sed
27 dict.gloss.in dict.l.2.ff.quód quisq; iuris † limita per.d.Salycet.in.l.fina. C. de pœna iudi. qui malè iudi.nisi talis assessor haberet instrumentum suæ probationis factæ à doctoribus in studijs generalibus & publicis: quia tunc magistratus habuit iustam causam credendi, & excusatur.argument.in.l. agrum. & in.l. qui non tam idoneum.ff. commoda.vel etiam dato quòd nõ sit doctoratus, licentiatus, vel Bachalarius, erat tamen publicè exercitatus assessor in officijs similibus, in quibus peritũ se docuit, secundùm Alexan.ibi in dict.l.2.num.9.quod dicit esse notãdum, & nũquam eijci debet à memoria, quia poterit plurimos ex hoc euadere prætores à periculo syndicatus.quod sequitur ibi Ias.num.4. Et idem tenet Alex.in consili. 19. volu.7.num. 13.vbi ait, quòd licet communis opin.sit, quòd imperitia consultoris, vel assessoris electi à magistratu non excuset magistratum, fallit quando eligit virum approbatum, & exercitatum in similibus, ad quem communiter habetur recursus, quia tunc excusatur. vt Angel.in.l.terminato.C. de fruct. & litis expen. & isto casu assessor tenetur. vt gloss.in capitu.hoc etiam, 2. quæstione.6.& infrà dicetur.numer.30. Quod facit pro dictis iudicibus, qui quotidie creantur indocti: quia si isti de consilio sapientis approbati, vel exercitati, vel de illo, ad quẽ recurritur pro dubijs decidendis, aliquid faciunt, licet sit iniustum, excusantur. ¶Nec obstat limitatio Alexand.in quantum intelligit, quòd excusantur, quando est iustum consilium, secus si iniustum quia intelligitur in iudicibus habentibus scientiam, & sapiẽtiam, quia isti non tenentur ipsum sequi, cùm asseruit se peritum, secus in alijs.tenet Cataldi.in dict.tracta. syndica. quæstio.70. ¶Et faciunt omnia, quæ tradit Alexan. in consilio.64.in primo volu.numer.5. vsque in fine. & in consilio.15.eod.volu.nume. 16.&.17.vbi
28 ait quòd regula, in † qua habetur, quòd dicto medicorum sit standum, an vulnus sit mortale, & in similibus.vt in.l.semel.& ibi Barto. & Angelus.C. de re mil.libr. 12.& Innocen.in capit.significasti.el.2.de homic. & Specula. in titul. de probatio, §.1.versicul.hoc quoque.& Bartol. in procemi. digestorum.pe.col.& ibi Bald.& Angel.& Bar.in.l.quotiens.C.de põderi.libr.10.& Abb.& docto.in.d.capi.proposuisti.de probatio.¶Satis est, quòd medici sint in similibus experti, vt dicit text.in capit. fi.de frigi.& text. & ibi Bart.in.l.prima.ff.de vari.& extraor. cogni. vbi declarat Barto.qui dicatur medici. ¶Et procedit quoque etiam si talis medicus non esset doctoratus.per text.in.l.prima.§. nec autem.C. de communi seruo manumis. vbi serui possunt esse medici, qui esse nõ possent, si adhoc vt quis dicatur medicus, requireret doctoratus.nam cũ doctoratus sit dignitas, vt notat Bar.in.l.ex eo. ff.de testam.mili.& in ca.quanto. de magistris. & dixi in.1.gloss.supra procemi. istorum capitum:seruus ad illam dignitatem nõ potest aspirare, vt in.l.prima.&.2.C.si seruus, aut lib.libro 12.& Bald.in.l.sciendum.§.demum.ff.de ædilitio edicto.per text.ibi.versi.dictum. ¶Et per illum text.dicit ibi, quòd cùm in quadam ecclesia esset cõstitutio, prout est in monasterijs monialium, quòd nemo possit eorum claustrum intrare sub pœna excommunicationis, nisi sit
29 medicus, † prout in Hispania habetur in monasterijs monialium, ꝙ si medicus, qui non est doctor, nec graduatus, si est expertus in medicina,

vel in chirurgia intrauit claustrum, non incidit in excōmmunicationem, dummodo sit talis, quē vulgus medicū, vel chirurgum appellet: quia licet nō sint literati, intrāt in d. claustrū. ¶Et quoq; per illū tex. tenet ibi An. q̄ si officialis pmittat ducere secū duos iuristas, sufficit ducere tales, qui vulgo iuristæ appellātur, licet non sint doctores. notat An. de Aretio. in. §. cunq; in primo notabili in procemi. Insti. num. 2. & Ias. vbi
30 suprà. ¶Sed an consultor † teneatur iudici ex malo consilio quod dedit. Angelus & Paul. de Castr. in dict. l. si filiusfamilias. ff. de iudi. numer. 11. tenent quòd non, allegando Bar. in dict. l. bonorum. ff. de bono. posse. Sed Amodeus Iusti. in dict. tracta. syndi. in gloss. Item in eo quòd plures. 1. col. versi. si potestas. nu. 124. intelligit hoc, si fuit electus à iudice, quia tunc non tenetur iudici cōsultor. & sic intellige. d. An. & Pau. in dicta. l. si filius familias: secus si fuit electus à partibus, quia tenetur parti læsæ de malo consilio, allegando Angel. & Bal. in. l. certis annis. C. de pactis. & in dict. §. proficisci. quæst. 4. Tu vide melius dictum Amode. Iusti. in dicto tracta. num. 203. an si potestas, seu iudex soluit in syndicatu, quia in plus, vel minus cōdemnauit iuxta sui assessoris consilium, an contra ipsum consultorem possit habere regressum. Vbi dicit, q̄ si potestas per dolum tulit sententiā iniquā, & soluit, licet etiā collateralis fuerit in dolo consulēdo, nō habebit regressum contra collateralem quia punitur ex dolo suo, quia fortè erat legum doctor, & cognouit q̄ faciebat iniustitiā. Secus si potestas erat iuris ignarus: quia tunc licet potestas teneatur tāquam caput vt in. l. 1. ff. fur. ad uer. nau. quia tulit sententiam nomine suo, habet regressum contra collateralem. per. l. 2. ff. q̄ quisq; iur. & ibi Bar. & Bal.* Vbi in fine dicit q̄ durius agitur cum assessore quàm cum potestate scilicet, in dolo præsumēdo: quia facilius præsumitur in eo dolus qui est iuris peritus.* Et not. in authentica. vt iudi. sine. §. necessitatem. & ibi bona glo colla. 2. ¶Specula. in titu. de requisi. consi. §. 1. versicu. consiliarij. numer. 5. indistinctè tenet, q̄ si talis, qui præstat consiliū, conuincatur de dolo, & iniquè consuluisse, tenetur parti, & aliàs punitur. vt in. l. consilij non fraudulenti. ff. de regul. iuris. & in. l. consiliarios. C. de assesso. & contra iniquè consulentem potest agi quanti interest alicuius consilium datū non fuisse. vt in. l. arbitro. §. dolo. ff. de dolo. & si non sit soluendo, videtur quòd debet restitui litigator ad pristinum ius. vt. ff. eod. l. eleganter. §. pe. & quādoq; falsus cōsiliarius excōmunicatur. vt ca. nouerit. & c. grauem. de sent. excō. & quandoq; suspenditur, & infamis efficitur. vt in. c. si aduersus. de hæreticis. ¶Licet sit in cōtrarium: quia nemo ex cōsilio obligatur. vt in. l. 2. in fin. ff. manda. & in. §. ex diuerso. aliàs. §. tua gratia. Insti. eod. vbi de hoc. ¶Sed illud procedit in cōsilio non fraudulento, ex quo nemo obligatur. Sed si per imprudentiā falsum dedit consilium, non videtur excusari, imò debet puniri. vt in. l. fi. ff. de varijs extraord. cogni. quia imprudētia culpæ cōnumeratur. vt in. §. imperitia quoque. institu. ad. l. Aquili. & sic q̄ tenetur. & in hoc residet Specula. vbi suprà. ¶Et Ange. de Areti. in d. §. tua gratia. insti. manda. nu. 4. dicit, quòd credit, quòd facit litem suā, quando ex forma statuti iudex debet stare dicto consilio, & ferre sentētiā secundū eum, aliàs autē dictum consiliū non lædit, quia non cogebatur illud consilium sequi. vt in. d. l. 1. & ibi Bart. in. §. si plures. ff. de exercito. Sed non affirmat pro constanti, sed cogitādum relinquit: tamen Alexan. in rub. C. de procura. videtur sentire idem. ¶Sed opinio Specula. quòd puniatur indistinctè, tenet Montalu. in l. 2. titu. 2. lib. 2. for. ll. in glos. *porque no lo entiende.* vbi ait, quòd si per imperitiam assessoris iudex malè iudicauit, tunc assessor punitur. vt in dict. l. 2. & Ioan. Fab. in princ. institu. de obliga. quæ ex quasi delic. nas. idem tenet, quòd assessor, seu consiliarius tenetur sicut iudex. Et est tex. expressus quòd talis cōsultor tenetur. in. l. 3. ti. 21. par. 3. & ibi Montal. singulariter, & idē videtur tenere Paul. de Castr. in. l. si quis fundū. §. celsus. ff. locati. vbi tenet, quòd assessor tenetur de imperitia, q̄a cēsetur asserere se peritū, & sic quòd talis consultor teneatur, & non potestas, nec iudex. idem tenet Ias. in. l. omnem. ff. de officio assesso. nu. 17. & idem tenet Bal. in cap. intimasti. de appell. nu. 3. ¶Sed hoc intellige verum in iudice vel potestate imperito, qui non est doctor, nec literatus, quia tūc talis iudex excusatur propter tale consilium, & consultor tenetur. Secus est in iudice, vel potestate, qui est doctor vel iuris peritus, quia tūc non excusatur, sed tenetur vt suprà dictum est. Et Bart. in. d. l. bonorum. in fine. & Bald. & Saly. in. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. & Saly. in. l. fi. C. de pœna iudi. qui mal. iudi. dum ponit. q. de potestate idiota. & ita intelligit Philipp. Decius singulariter in consilio 8. colum. 4. nu. 5. quem singulariter vide. ¶Et dicit, quòd facit in simili, quod tenet Anto. de Butrio in cap. cùm olim. de arbitris. col. fina. versi. & puto. vbi tenet, quòd quando iudex est ignarus, tenetur sequi consilium sapientis, & ideo meritò excusatur. ¶Sed alius nō cogitur sequi consilium, & ideo si sequatur malum cōsilium: facit

facit litem suam,& in syndicatu non excusatur. Quod intellectum credo ꝙ sit ipsamet veritas: quod facit, vt suprà dixi, pro iudicibus, qui communiter eliguntur imperiti, vt si aliquid faciant de consilio iuris periti, excusentur,& non teneātur, sed ipse peritus. ¶Quod extende, quòd nō solùm tenetur de malo consilio expresso, verū
31 etiam de tacito:† quia omne, quod factum est à potestate, videtur fieri de consilio assessoris. vt in.l.quoniam iudices.C.de appellat. vbi Bal. dicit, quòd si potestas facit iniustitiā, assessor debet puniri, nisi protestetur, & ei contradicat apud acta. Et Paul.de Castr.in.l.diem functo.nume.8.ff.de offi.assesso.& Ias.in.l.omnem.eo.tit. nu.17.idem tenet.s. quòd cauti assessores quando potestas facit aliquod iniustū expresse protestent.& non consentiant, aliàs ipsi tenētur. Et ideo dicit Cataldi.in.d.tracta. syndi. q.41.in fine, ꝙ si vicarius erat ad bānum dū potestas sententiā proferebat, & non contradixit, præsumitur ei consuluisse, & ex hoc punitur, sicut si in sententia contineretur, ꝙ esset lata de suo consilio.per.d.l.quoniā. vnde dicit, ꝙ cauti facient iudices, qui non assentiant potestates ad tribunalia, quādo sentiunt, vel putant, ꝙ sententia, quā vult proferre potestas, est contra ius: quod sæpe videtur de facto.& idē tenet Ang.in auth.vt nulli iudicum.§.omnem. vltim. notabil. & in.l. omnes iudices.C.de decurio.lib.10.& Barto.in tracta.represali.in.2.q.6.q.principalis.& Bar.in auth.omnino.C. nec vxor pro mari.in.6.col.& Cepo.in cautel.61. ¶Et in istis locis reperies, ꝙ non sufficit, ad releuandū assessorem, ꝙ in actis nō reperiatur quod sententia iniqua sit lata ex suo cōsilio,& deliberatione.& Ias.in.d.l.omnē. & Philippus Decius in.d.consilio.nu.2. Et ideo dicit Montal.in dic.l.2.fori. in gloss. *porque no lo entiende.* quòd assessores imperiti sunt in magno periculo cōstituti: quia tenētur de imperitia, & consilio, quod dant potestati, licet sententia non formetur in personam assessoris, sed potestatis. ¶Quod facit contra istos locumtenētes Correctorū: quia isti Correctores semper volūt facere aliquid iniustum, quia sunt imperiti, ꝙ
32 aduertant tales† sua locatenētes, ꝙ contradicāt eis apud acta, & protestētur, ꝙ nō faciant quod est iniustū, aliàs tenerentur. vt Io.de Plat.in.d.l. omnes iudices.& in.l.prohibitū. C. de iure fisci. li.10. vbi Plat.in.d.l.omnē.dicit in fine, ꝙ debēt resistere facto: & si nō valent facto, resistāt verbo.s.cū protestatione. Quod dicit esse verū, quādo certū est eū facere cōtra leges: si autē faciat secūdū leges, omnes obedire debēt, aliàs puniuntur. vt in.l.1.ff.si quis ius dicē. nō obtēpe. Et idē tenet Ioan.de Pla.in.l. prædia. C. de locatione prædiorū fiscali.& ciuiliū.libr.11.n.5.dicēdo, ꝙ ex delicto iudic.seu magistratus puniūtur omnes sui officiales eadē pœna. qua & ipse solus. vt ibi.& in authē.generaliter. C. de epis.& cleri.& hoc ideo: quia totū officiū debet resistere iudici iniquè & pertinaciter prohibita facięti. vt in l.quoniā.C.de appel.*Et ibi Bald. & Peregrina in parte iudex.q.9.in glo.malè in fi. & Alberic. in.l.hoc edicto.ff.ꝙ quisque iur. numero. 4. inquiens, ꝙ quando rector aliquid contra ius facere velit, quòd nō permittatur fieri de eius consilio,& debet denuntiare ꝙ non est de eius consilio, aliàs teneretur.*l.oēs iudices.C.de decurio. lib.10.& ibi Plat.nā tutor tenetur accusare contutorem de suspecto, cū videt eum malè administrare, alioquin ei imputatur. vt in.l.Æmilius. in fine.ff.de tute. & in.l.tres tutores. circa finē.
33 ¶In dubió verò parēdum † est iudici: quia præsumptio est, ꝙ iustè agat.argu.in.l.2.ff.si quis in ius voc.non ierit.est gl. magi.in.l.non videtur. ff.de re iuri. ¶Sed ego quoq; intelligerem ꝙ debet talē protestationē, vel resistētiā facere, quādo potestas nō est peritus. Secus si est iuris peritus, quia tūc nō tenetur: qa imputet potestati, si facit cōtra legē, quia asserit se peritū. per.d. Sal. in.d.l.fin.C.de pœna iudi.qui malè iudi.& Philip.Decius in.d.cōsilió. 8. qui ita tenet, ꝙ nota,
34 & tene mēti.¶Casus† autē, in quibus iudex tenetur, ne sim transcriptor, vide per Pari. de Pu. in dict.tract.syn.& per Amo.Iust. & Cataldi.& Bal.in.d.suis tractatibus.& per Bar.in.d.l.fin.ff. de varijs & extrao.co.& aliquid per Montal.in d.l.23.&.24 titu.22.par.3.*Sed nota vnū mihi singulare, ꝙ si iudex facit, seu dicit subdito iniuriam non in forma iudicij, nec per sententiā, sed solo verbo, vel facto: ꝙ talis iudex debet leuiter parci: quia vix seu difficulter est iudex qui habet curam regere seu gubernare ciuitatem, turbam seu vniuersitatem, ꝙ nō faciat seu dicat aliquid superfluè, & vltra quod debet, prout tenet singula.l.49.tit.5.partit.1.& ita ꝙ iudex in tali causa debet parci, & leuiter puniri, & tenet singulariter Paris de Put.in.d.tracta.syndica.in verbo.syndicātur etiam officiales. nu.3.&.7.& Pla.in.l.si desertores. C.de deserto.milit.li.12.* ¶Tamen iudex in syndi. potest ex nouis allegationibus defendere sententiam, & ostendere condemnatum ius non fouere. Bald. per illum text.in repeti.l.Æmilius.ff. de minor.in fine.& aliquid per Bald. in.l.iudices. titu.de pace iura. fir.& Paris de Puteo in tracta.syndica. in parte, an nisi potestas.folio.21. Et hoc vidi practicari, licet idem Bald. in capitul. quoniam contra. de

probatio.8.columna.versicul.nota.numer. 50. tenet contrarium, dicendo, quòd cum acta iudicij sint stricti iuris, & omissum habetur pro omisso, non creditur iudici volenti iustificare sententiam suam aliunde, quam ex actis & hoc dicit, quòd determinat ille tex. solen. sed primum tene. * Tamen querelans in syndicatu contra iudicem seu officialem debet iustificare grauamen ex eisdem actis & processu, nec potest nouas probationes inducere contra iudicem seu officialem: tenet singulariter Thom. Gramma. in consilio. 54. numero. 16. quod est notandum per dict. Pari. de Puteo in dict. parte an si potestas condemnatur. numero. 22. versiculo. adde quòd iudex non facit litem suam. & Amode. Iusti. in eod. tractat. syndica. versicul. item in eo quòd plures innocentes columna. 6. versiculo. sed idem Bald. numero. 137. & idem Thom. Gramma. consil. 49. numero. 20. * Quod credo q fallit in tortura, in qua indicia debent præcedere, & non sequi. vt text. & glo. in. l. maritus. ff. de quæsti. & Bald. in capitul. ad nostram. de probatio. numer. 3. & hac causa in tali tortura post latam sententiam, & executioni mandatam iudex ex nouis indicijs non potest suam sententiam iustificare, & eum defendere, & ostendere rectè esse condemnatum. cogita. * Et vi. Roma. singula. 131. dicens quòd licet indicia superueniant post quæstionem habitam non confirmant confessionem antea factam per. d. glos. in dict. l. maritus: de qua multum gaudet. Bald. in l. fina. C. de accusation. * Sed quid si iudex absoluit ab obseruatione iudicij, licet per hoc non sit perempta actio, vel ius partis: an faciat litem suam? Bartol. tenet quòd sic. in. l. si quis in conscribendo. C. de pacti. quòd dicit notandum. Tamen contrarium tenet ibi Bald. Salyce. Alexand. numer. 4. & Ias. numer. 10. dicentes, quòd non teneatur, scilicet, ad totale interesse, prout Bartol. dicit, nisi dolo fecerit, vel quando parti non esset facile reinchoare litem de nouo, alias non tenetur nisi in quantum lædit. vt per Alexan. ibi, & in num. 5.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum principis, est constitutio de prouincia gubernanda.*

2 *Mandatum regis est adimplendum, alias inobedientes puniuntur. Fallit vt in numer. 13. cum sequentibus.*

3 *Inobedientia, est crimen grauißimum.*

4 *Mandatum regis est lex generalis, quando est clausum in corpore iuris, & specialis in re, super qua emanatur, & post præsentationem debet restitui præsentanti.*

5 *Violator legis, qua pœna puniatur.*

6 *Mandatum regis non adimplens, qua pœna puniatur.*

7 *Rogationes principum, vel regum sunt adimplendæ, quia mandata intelliguntur.*

8 *Iudices ecclesiastici debent obedire rogaminibus principum, aliàs puniuntur.*

9 *Episcopi, & iudices ecclesiastici, sunt sub rege.*

10 *Episcopus magis parere debet regi, quàm Archiepiscopo.*

Rex de consuetudine antiqua & approbata se intromittit de violentijs illatis personis ecclesiasticis.

11 *Iudex temporalis, & sic iudex laicus, est competens iudex super possessorio, vel quasi in spiritualibus, vel beneficialibus causis.*

12 *Correctores non solùm debent obedire, & adimplere mandata regis, verum etiã informare subditos ad obediendum: aliàs si contrariũ faciunt, tanquam falsi prædicatores sunt puniendi.*

13 *Potestas, qui ignorat mandatum principis, non punitur, licet non adimpleat.*

14 *Mandatum regis, quod est contra conscientiam regis, non est adimplendum.*

15 *Mandatum regis, quod est contra articulos fidei non est adimplendum.*

16 *Mandatum regis, quod est contra rem publicã, vel contra ius, non est adimplendum, nisi secunda iussio emanauerit.*

17 *Mandato regis, in quo non subest causa, non est obediendum.*

18 *Mandatũ regis, in quo iubet, quòd quis admittatur ad officium, in quo semel deliquit, non est adimplendum, nisi diceret ex certa scientia.*

19 *Mandato regis ex subita sæuitia emanato, non est parendum, sed supersedendum.*

20 *Casus, in quibus executio, & mandatum regis differtur.*

21 *Mandatum regis est seruandum, dummodo alteri non inferat iniustitiam.*

22 *Mandatum regis, quod tollit debitum alterius sine causa, non debet adimpleri.*

Index

23 *Iudex, qui non adimplet mandatum regis, obediat illi, & supplicet de eo, & durante ista supplicatione, non dicitur contempsisse mandatum.*

24 *Executio differtur ad petitionem populi propter aliquam virtutem præstantem, vel magnam peritiam artis, donec principi, vel superiori consulatur.*

25 *Quoque supersedetur, quando damnatus est in aliqua magna dignitate.*

26 *Item supersedetur executio, quando quis accusatur de grauiori delicto.*

27 *Quoque executio supersedetur, quando post latam sententiam corporalem constaret de innocentia condemnati.*

28 *Executio quoque suspenditur, quando aliquis est suspensus, & laqueus se fregit.*

29 *Executio suspenditur, quando damnatus ad mortem vult ducere in vxorem meretricem in lupanari publico existentem, & illam à peccato extrahere.*

[k] Mandamientos. k Est autem mā-

1 datum principis cōstitutio † quædam cōtinēs præcepta de laudabiliter prouincia gubernāda. vt est glo. in authentica, demanda. prin. in prin. col. 3. Et mandatum quodlibet principis præceptum per excellentiam accipitur. vt ibi glos. Et

2 regi est obediendum, & mandatum eius † debet adimpleri, aliàs inobedientes puniuntur. vt in l. 1. titul. 4. for. li. libr. 1. quia subiecti debemus esse regi tanquam præexcellenti. vt in c. de Constantinopolitana. 22. distin. in fin. & eius mādatis obedire ad vindictā malefactorum, laudē verò bonorū. vt in c. solitæ. de maio. & obedi. ¶ Et qui ei non obedit, morte moriatur. vt in capit. si

3 quis venerit. eod. titu. quia inobediētia † est crimen grauissimū, quia est crimen idololatriæ. vt in cap. sciendum. 8. quæst. 1. & hoc, quia si man

4 datum Regis † est clausum in corpore iuris, est lex generalis. vt in dict. authen. de manda. princip. siue sit specialis in ea re tantum, pro qua mādatū emanat. vt l. 2. C. de legi. & post præsentationem debet dari, & restitui tale mandatum, seu prouisio ei, in cuius fauorē mittitur, & exēplū debet remanere ei, ad quē literæ mittuntur. vt tex. & ibi Pla. in l. fi. C. de diuersis offi. appari. li. 12. Quod dicit malè obseruare iustitiarios, & officiales Regis, quibus mandatur, vt aliquid faciant, vel soluant, qui nec facere, nec restituere

5 literas volunt. Et sicut violator legis † punitur extraordinariè, quia non est certa pœna imposita cōtemptoribus. vt Angelus in additioni. ad Bartolū in l. vnica. C. de thesaur. lib. 10. * Et vid. singulari. Bald. in l. legis virtus. ff. de legi. nu. 1. * ita punitur violator mādati Regis, licet alij dicant, ꝙ punitur pœna capitali. Sed Ange. ibi dicit, ꝙ illud pōt intelligi de mādato contempto, in quo continetur illa certa pœna, aliàs extraordinariè puniatur: nā alibi ponit lex pœnam deportationis, alibi pœnā pecuniariā. vt. C. de agē

6 ti. in rebus. l. fi. lib. 10. ¶ Sed ꝙ iste puniatur † arbitrio iudic. tenet Ioan. de Pla. in l. 1. C. de veteri numismā. potesta. li. 11. n. 4. Tamē si est familiaris principis, qui eum non adimplet, vel si est nobilis, magis punitur quando contēnitur mādatum principis quàm alius, secus in alijs delict. vt est tex. in d. l. 1. C. de condu. & procura. domus Augusti. libr. 10. & tenet Montal. in gloss. ordi. in parte, pœna. & tenet Bal. in. c. si quis vero. de pace iura. firma. in vsi. feudo. Idem tenet Plat. in l. vnica. C. de cōductor. & procurato. lib. 11. nu. 2. & quoq; dicit, ꝙ facit, vt officiales, & baronarij potestatis delinquentes grauius quam cęteri puniri debeāt. Sicut etiam filius pro parricidio grauius punitur: quam extraneus. vt in l. vnica. C. de his qui paren. vel libe. occid. Vide quoque Ioan. de Plat. in l. dotitij. C. de decurio. libr. 10. vbi ait, ꝙ pertinaciter resistens mandatis principis, vel ea impugnans, incidit in crimen sacrilegij, & eius pœn. per text. ibi. ¶ Sed iam hodie est pœna à iure determinata. vt in l. 12. titul. 19. lib. 8. in ordi. regali. vbi dicit, ꝙ non adimplens mandatum, vel literas regis, punitur pœnis, de quibus & in ipsis literis & mandatis. & idem tenet glo. in l. 1. ff. de legi. & cōsuetudi. in cōstitutionibus regni Neapolit. in verbo, immortalitatis. vbi resolutiuè tenet, ꝙ qn̄ in mandato Regis est certa pœna, tūc ꝺ cōtēptu sufficit pœna illa. Aut non est imposita certa pœna, & erit extraordinaria, vel arbitraria. Et hoc dicit ꝙ seruat Curia. s. punire arbitrariè: Sed cautius dicit esse in mandatis Regis certā pœnam apponi. * Sed si quis nō obedit principi, & nō recognoscit eū in principem & dominum pœnam mortis meretur. vt. l. 11. titu. 13. par. 2. & ita dicit ibi Greg. Lopez ꝙ debet intelligi text. in c. 2. de maio. & obed. sed si cognoscit in vniuersalibus, & in aliquibus non vult ei obedire, inquit quod ego qa si in mādato regis est apposita pœna illa infligi tur: si autē non est apposita nec à iure determinata, erit arbitraria & vi. Peregr. in parte rescriptum. q. 2. in gl. adimplendū: vbi inquit ꝙ offi-

cialis cõcilij literas regis auditoris nõ adimplẽs captus ducatur per eos legitime puniendus. * ¶Quoq; punitur iudex nõ adimplẽs mandatũ regis in cõmissione salarij, sicut ille, qui malè se habet in officio, vt Ioan. de Platea. in. l. iudices. C. de anno. & tribu. lib. 10. in prin. ¶Et non solùm amittit salarium, si non adimplet mandatũ superioris, verum etiã amittit, si est tardus, & negligens in eum exequendo. vt Ioan. de Plat. ibi per tex. in. l. fi. C. de fabricẽ. lib. 11. ¶Et non solùm mãdatũ expressum regis debet adimplere,
7 verũ etiã rogationes † regis, vel principis: quia vt dixit gl. in. l. 1. in principio. in verbo, quemadmodum. ff. ꝙ iussu. Rogationes domini, & principis præcepta sunt. & est glos. in cle. 1. de testibus. in verbo, exhortamur. & Innoc. in ca. petitio. de iureiurã. & Ias. in. §. quadrupli. Institu. de actio. nu. 58. & Bald. in. l. si mandator. C. ꝙ cum eo & iuxta illud, Est rogare ducum species violenta iubendi. vt Bart. in tracta. de tyrannide. in 7. q. & Andre. de Isernia in. c. si quis miles. in tit. de feudo sine culpa nõ amitte. Alex. in consili. 124. in fine. in. 1. volu. ¶Quod facit contra istos
8 iudices ecclesiasticos, † quia eis nõ præcipit rex sed rogat, quę rogatio est mandatũ, vt dictũ est: & si nõ faciũt quod est mandatũ, vel rogatum, sunt puniẽdi tanquã inobedientes: & quia epi-
9 scopi, & iudices † ecclesiastici sunt sub rege. tex. & ibi glo. in. c. tributũ. 23. q. 8. in verbo, ecclesia. Et Inno. in. c. cùm parati. de appella. & Alexan.
10 in. d. cons. 124. nu. 4. dicũt, ꝙ episcopus † magis parere debet regi, quã archiepo: maximè quia rex Hispaniæ de cõsuetudine antiqua & approbata põt cognoscere, & se intromittere de violẽtijs etiã inter ecclesiasticas personas, & sup ecclesijs vel beneficijs illatis. vt tenet Mõtal. in gl. ordi. regali. in parte, rex in fine. & dicit, ꝙ cũ dicta cõsuetudine cõcordat gl. in. c. princeps. 23. q. 5. & quoq; facit tex. in. c. regũ. ead. caus. 12. q. & l. 5. ti. 1. li. 2. in ord. regali. & facit quod tenet Guido papa in decisioni. suis. decisi. 1. & decisio. 85.
11 vbi † tenet, ꝙ iudex tẽporalis, qui est iudex laicus, est cõpetẽs iudex, qñ agitur sup possessorio vel quasi in spiritualibus, vel beneficialibus causis. vt Ioan. Andre. in. c. fi. de iudi. Et est rõ: quia possessoriũ nõ est quid spirituale, sed tẽporale. vt glo. in. c. literas de iura. calumni. * Et rex Hispaniæ habet dictã cõsuetudinẽ fundatã & approbatã cognoscẽdi de violẽtijs inter ecclesiasticos, & etiã ex præsumpta volũtate papæ tenet Greg. Lop. in. l. 13. tit. 13. par. 2. vbi per supradicta & alia late tradit, & ibi per eũ an eo casu quo per modũ violẽtiæ princeps inter ecclesiasticos cognoscit: an cõdẽnare possit in tali articulo violẽtiæ vim faciẽtẽ in expẽsis. * ¶Quinimo nõ solùm correctores, & iudices debẽt obedire, & ad
12 implere mãdata regis, verũ etiã informare † subditos ad obediẽtiã principũ, & dominorũ: & si cõtrariũ faciũt, sunt puniẽdi tãquã falsi prædicatores. vt tenet singulariter Bald. in auth. habita. C. ne filius pro pa. 3. col. nu. 13. vers. 7. ¶Sed iste
13 tex. fallit. 1. in potestate ignorante † de tali mãdato principis. vt tenet Bal. in. l. Si duas habẽti. ff. de excus. tut. ¶Itẽ fallit, qñ rex mãdat id, qđ
14 est cõtra cõsciẽtiã, † qa tũc nõ est obediẽdꝰ, nec in pace, nec in bello. vt tenet Bal. ibi in. d. authẽ. habita. nu. 13. & Par. de Put. in. d. trac. syndic. in pte, post imperatorũ exces. n. 28. fol. 5. * Vi. suprà. in proœmio in gl. *acordado*. num. 15. * vel si mãdatũ est cõtra ea, quę ad suã iurisdictionẽ nõ spectãt. vt Pla. in. d. l. dotitij. C. de decuri. lib. 10.
15 ¶Quoq; fallit, qñ rex aliquid mãdat, † quod est cõtra articulos fidei, vel cõtra præcepta & phibitiones legis, vel contra gñale statutũ ecclesiæ, qa tũc nõ debet tale mãdatũ adimpleri. vt in. c. Iulianus. & in. c. Impatoris. 11. q. 3. & Mõt. ĩ. d. l. 1. in gl. *que haga otra cosa*. aliàs aũt oĩno mãdatũ regis debet adimpleri, etiã si dubitet, an sit iustũ vel iniustũ qđ mandatur, semper obedire tenet, etiã si sit onerosum. vt in. c. in memoriã. 19. di. & Mõt. in. d. gl. ¶Itẽ fallit, qñ est cõtra rẽpublicã:
16 † quia officialis nõ debet recipere vel admittere rescriptũ principis cõtra publicã vtilitatẽ, vel
17 contra ius, nisi secunda iussio † emanauerit. vt in auth. de mã. prin. §. de iudi. vbi glo. dicit quòd est tex. contra miseros prælatos, qui non curãt nisi mãdata papę obseruare, tenet Paris de Put. in. d. tractat. syndicat. in parte, officiales, qui eligũtur. foli. 186. nu. 6. ¶Itẽ adde, ꝙ etiam in foro conscientiæ vbi pars scit causam nõ subesse, nõ tenetur principi obedire. vt Inno. ca. inquisitioni. de sen. excõm. & Imo. & Feli. in. c. quæ in ecclesiarũ. de constitu. & Hippolyt. de Marsi. in. l. 1. §. præterea. ff. de quæst. nu. 108. ¶Est alius casus in quo fallit iste tex. s. quando quis admitti-
18 tur † ad officium, in quo semel deliquit: quia tale rescriptum præsumitur subreptitium, & non debet adimpleri. tex. est. & ibi Ioann. de Plat. in l. si aliquid. C. de suscepto. & arca. lib. 10. Alij casus ponũtur in. l. 1. C. de petiti. bono. sublat. lib. 10. Tamẽ hoc fallit, nisi princeps diceret ex certa scientia non obstante tali lege. ¶Quoque fallit in mandato ex subita sæuitia principis ema-
19 nato, † quia non est subito parẽdum, sed supersedendum. vt in. l. si vendicari. C. de pœnis. & in. c. si quando. de rescrip. & in. l. 30. ti. 18. par. 3. & Ioan. de Plat. in. l. solidos. C. de veteri. numis. li. 11. nu. 4. Et est tex. in. c. cùm apud Thessaloni

cam seditio. 11.q.3. in finalibus verbis. vbi tenet, q̄ si rex iubeat aliquem puniri vltra modū regularem, debet iudex supersedere vsq; ad.30. dies, & differre, vt videat, si princeps pœnā rela
20 xet. & idē habetur in dict.l.si vendicari. Et gl.† in.d.ca. cū apud thessalonicā. ponit quinq; casus, in quibus differtur executio.

nos les ẽbiaremos. Y si estuuieren en

¶ Vnus est, quando sententia est lata cōtra mulierem prægnātem, quia differtur donec pariat. vt in.l. prægnātis.ff.de pœnis.2.l.2. & ibi Montal.in titu.5.for.ll.libr.4.&.l.fi.tit.31. partita.7. ¶ Alius est, quādo est lata contra seruum, quia differtur executio, donec domino reddat ratiocinia. vt in.l.1.C.de bonis præscripto. ¶ Quod est idē in administratore, vel procuratore: quia si aliquis istorum veniret puniendus vltimo supplicio, mors debet prorogari, si ratio peteretur à domino, tenet Bald.in.l.2.ff.de custo.reorum. & Ang.& Pau.de Cast.in.l.interdum. ff.de publica.& in.l.seruus vni.vbi Bar.& Ang. ff.de legat.1. &.l.112.in.ll.Styli.& Pau. de Castr.in.l. si maritus.ff.solut.matri. & Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi.§.opportunè.nu.2. & nu.7. sed Ias. in dict.l.seruus vni.dicit, q̄ hoc non seruat consuetu. ¶ Item differtur, quādo insula est assignanda à principe.2.q.6.§.biduum. ¶ Item differtur, cùm quis est confessus de crimine, donec appareat, an velit in confessione perseuerare. vt in.l.2.C. de custo.reorum. ¶ Alius est, quādo princeps iubet aliquid ex abrupto, vel iracūdia. vt in dictis iuribus. Et Ias.dicit, quod dict.l. si vendicari. esset pingenda auro. in.l.debitoribus.ff.de re iudi.nu.14. & Paris de Put. in.d.tracta.syndica.in parte, excedunt cōsiliarij.fol. 16. nu.11.vbi idē & latius hoc tenet. ¶ Tamē Abb. in.c.cùm olim.de re iudic.pen.col.nu.23.tenet, q̄ licet sit verum, q̄ iudex debet supersedere in executione, vt in.d.l.si vendicari. tamen si princeps sine causæ cognitione mādat alicui, vt aliquē suspēdat, pōt ille sine peccato exequi: quia pro principe præsumitur, q̄ iustè procedat, qđ dicit esse notādū: & sic vult, q̄ de necessitate iudex non debet supersedere, & principi rescribere, sed de volūtate, & misericordia. vt latè Montal.in.l.fi.tit.7.lib.3.for.ll.in gloss. magna.in fine.versi.ex quibus vltimū. & q̄ officialis absq; peccato potest exequi sentētiam principis qui absq; processu mandat vt aliquis furca suspendatur, est communis opin. vt Hierony. Cagnolis in.l.velle.ff.de regul.iuris numero. 15. ¶ Et facit quod tale tradit idem Montal.in.l.1.tit.7. parti.1.in gloss. *como religiosos*.in.2.colum.vsque in fine.versicul.ex quibus.vbi altercat, an si rex Ioannes secundus potuit de iure ad mortē condemnare, & bona confiscare magnifici militis don Aluari de Luna magistri Sancti Iacobi, ex eo q̄a non fuit auditus, nec cōfessus. Et tenet, quòd præsumitur pro rege quòd iustè facit, quod facit, & ex iusta causa. vt in.l.rescripta. C.de precibus impera.offer.& cap.quæ in ecclesiarum.de constit.quia scriptū est, Cor regis in manu Dei est, & vbi voluerit, inclinabit illud.vt in epistola.Inter claras. C. de summ.tri.& fide catho.& quia debet, & potest secundùm conscientiam iudicare, sola veritate inspecta, aliàs peccaret, notat Bar.in.l.1.in fine. C.quæ desunt aduoca. ¶ Attamen quando viderit iniustum mandatum, supersedeat in executione, ne dicatur pro eis, quod dictum est de miseris prælatis.vt tenet Bal.in ca.si quando. de rescript. & ibi Feli.in princi. quia nolunt supersedere, etiā si rationabilis causa suadeat. * Et Grego.Lopez in.l.19.tit.18.partit.2.* Et ideo dicit gloss.in.l. puniri. C. si contra ius, quòd non debent timere, sed veritatem sequi, quia sic placebit Deo, papæ, & regi, secundum Feli. vbi suprà etiam si in literis papæ, vel regis dicatur, distinctè precipiendo, mandamus, potest supersederi ex iusta causa secundùm Bal.in cap.cùm teneamur.de præben.in apostil.ad Inno.& papa, vel rex tolerat vt supersedeatur, quando agitur de grauissimo damno tertij, vel de malo futuro, vel scandalo.vt Cardi.in consilio.147.per tex.in.c. & si illa.1.q.7.& Innocen.in cā. inquisitioni. de sent.excommuni. ¶ Et Ioan.de Liuia.in cap. ad apostolicam.de regula.2.co.tenet q̄ si papa mādat monachis, vt aliquem recipiant possunt tamen ei opponere crimina vel defectus. Quod facit contra istos rectores ciuitatū, vel villarū: q̄a quādo rex mādat, vt aliquē recipiant in rectorē, dū cōfert illi regimētum, possunt opponere contra eum defectus, de quibus latè in pluribus legibus huius regni, & eum nō recipere, & supersedere, supplicādo corā rege.* Et rescribere principi, & mittere cās & testimonia de causis quare mādatū nō adimpletur, & secunda iussio expectatur.vt tenet dictus Greg.Lopez in.d.l.19. tit.18.par.2.* ¶ Tamē ad supradicta adde, q̄ iudex exequēdo mandatū regis post triginta dies nō peccat.vt tenet Ang.i.d.l.si vēdicari. ¶ Quoque fallit in mādato regis, quod infert alteri in-
21 iustitiā†, quia nō tenetur parere.vt Archidia.in capit.

nr̃a corte quādo les pueyeremos de los

c.rescripta.25.q.2.vbi tenet, ꝙ vbi præceptũ pa pæ parũ aut nil nocet, obediendus est; secus vbi multum, quia debet expectari secũda iussio, nisi ponat clausulam, non obstante canone, à quo causatur ius tertij, quia tunc videtur eũ abrogare. vt in cap. ex parte. titu. 2. de offi. delega. secũdum Felin. in d.c. si quan

dichos officios, hagan juramento[1] en el nuestro consejo de guardar, y cum-

do. 5. col. versi. dicta per istum text. ¶ Ad quod
22 facit, ꝙ † mandatum principis, quod tollit debitum alterius sine causa, non debet adimpleri. vt est tex. in l. 32. tit. 18. partit. 3. & tex. in l. venia. C. de in ius vocan. in fine. & ibi gloss. & docto. ¶ Attamen quãdo in mandato supersedetur iu
23 dex obediat & quantum † ad implementũ supplicet coram eo secundum Andreã sicul. Barba. in d.c. si quando. colum. 8. ver. glos. vltim. quod dicit esse bene notandum. & Felin. ibi. col. 6. & sic vtitur. & durante ista supplicatione, non dicitur quis contempsisse mandatum, nec incidit in pœnam. vt ibi. & in dict. l. si vendicari. Licet glo. in c. ex literis. de in integr. restitu. in verbo, supplicauit, dicat ꝙ supplicatio nõ suspẽdit executionẽ sicut appellatio, nec quoque suspendit processum causæ. vt Bal. in l. 1. C. vt lit. pẽdẽt. & Specu. in tit. de supplica. §. differt. n. 2. vbi Ioan. And. in additio. ponit rationẽ diuersitatis, ideo videtur, ꝙ nõ obstãte supplicatiõe, debet adimpleri mandatũ. Sed ibi loquitur generaliter. & inter partes: secus est in mãdato regis sine causę cognitione emanato. vt in d. l. si vẽdicari. & gl. singula. in c. præceptis. 12. distin. in verbo, non dura. & similibus, in quibus executio supersedetur. ¶ Quia idem est quando damnatũ ad mor-
24 tem † populus petit dimitti propter aliquam eius præstantem virtutem, & magnam peritiã artis, vel scientiæ, propter quam est valde vtilis ciuitati, quia tunc debet iudex supersedere ab executione, donec principem, vel superiorẽ cõsulat. text. est singu. in l. ad bestias. ff. de pœnis. & Cæpola in cautel. 3. & Hipp. de Marsil. in sua practi. crimi. §. opportunè. n. 6. & Barb. in c. nisi specialis. de offi. delega. col. 5. & Ias. in l. debitoribus. ff. de re iudi. nu. 16. & eund. Barb. in ca. de causis. de offi. deleg. col. 8. & Ias. in l. 1. ff. de legibus. nu. 11. & Hipp. de Marsi. in l. vnicus facinoris. §. cogniturũ. ff. de quæst. n. 86. & Fe. i. c. illud. de maio. & obed. ¶ Idẽ est, quãdo damnatus, ad
25 mortẽ † esset in aliqua dignitate cõstitutus, putà esset decurio ciuitatis, quia tũc executio quoq; debet differri, donec princeps cõsulatur, & rescribat. vt in l. pe. ff. de Sicarijs. & Ias. in d. l. debi
26 toribus. nu. 17. ¶ Quoq; supersedet †, quãdo cõdẽnatus accusaretur de grauiori delicto, ex quo veniret grauior pœna imponenda, putà pro crimine maiestatis læsæ: quia interim debet supersederi ab executiõe cõdẽnationis, donec cognoscatur, & sentẽtia proferatur super tali grauiori delicto. tex. in l. 1. §. fi. ff. nil noua. appella. pend. & Bartol. in l. 2. §. fin. ff. de custo. reorum. & Ias. in dict. l. debitoribus.
27 nu. 18. ¶ Item supersedetur †, quando post latã sententiã corporalẽ cõstaret de innocentia condẽnati: quia tũc executio differtur, donec principi rescribatur. text. & ibi Bar. in l. 1. §. fin. ff. de quæst. ita tenet Ange. in §. appellatur. Instit. de exceptioni. nu. 11. quod dicit esse notãdum. Et facit quod notat Innoc. in c. 1. in glo. magn. de confirma. vtil. vel inutil. ¶ Sed hoc procedit in sentẽtia criminali, in qua imponitur pœna capitalis: secus si imponeretur pœna pecuniaria. vt Ias. in d. l. debitoribus. nu. 19. vbi per eum. vsq; in fin. & Alex. ibi nu. 16. & Hippolyt. de Marsi. in sua crimi. practi. §. vltima quęst. nu. 13. tenet. & additio Abb. in ca. pastoralis. §. quia vero. de
28 offi. delegat. ¶ Itẽ executio suspẽditur †, quando dãnatus suspẽsus fuit, & laqueus se fregit, & viuꝰ cecidit in terrã, qa videtur ex diuino miraculo hoc actũ, & est executio differenda donec principi referatur. Ita tenet singulariter Lucas de Pen. post lõgã disputationẽ pro vtraq; parte factã. in l. 1. C. de desertori. lib. 12. in 6. col. ver. sed pone damnatus. ¶ Sed quid si damnatus ad
29 mortem velit ducere † in vxorem meretricem in lupanari publico existentem, & illã à peccato extrahere, an executio debeat impediri. Par. de Put. in d. tract. syndi. in parte, an si iudex aliquẽ fol. 196. nu. 2. dicit, ꝙ Hispani practicant ꝙ sic, tũ de iure dicit, ꝙ nõ reperit, sed facit text. in ca. inter opera charitatis. de spõ. & relinquit cogitandum. & ibi quoq; tangit quæstio. supradictam de illo suspenso, qui laqueum fregit.

1 **Iuramento.** [1] Est tex. in l. 6. tit. 4 par. 3. & in l. 4. tit. 1. li. & in ordinatio. regali. & vide quæ latè dixi supra in procemio in gl. *y hagays juramento.* in principio & in fine. vbi dixi, quod non vtitur, vt in consilio regis iuretur.

S V M M A R I V M.

1 *An clausula in fine vel in medio apposita, referatur ad omnia præcedentia.*

Lo uso

plir lo susodicho [m] a todo su leal poder.[n]

[m] **Lo susodicho.** [m] Tex.noster vult, quòd solùm in casibus supradictis iudex iurare debeat, dum ad officiū recipitur, & non ea, quæ sequuntur, in quātum tenet *hagays juramento de guardar y cumplir todo lo susodicho*. quæ clausula ad omnia superiora tātùm refertur, & non ad sequentia. vt in capit. causamque. vbi latè per Feli. & docto. de rescrip. & Franciscus de Aretio in. l. 1. ff. de verborum obligatio. 1 colum. 9. vbi tenet, quòd clausula † in fine vel in medio apposita, refertur ad omnia præcedentia, nisi quatenus apparet, cùm non possit referri ad aliqua. vt in. l. prima. C. de liber. præteri. & in. l. talis scriptura, cùm materia. ff. de legatis primo. ¶ Sed contrarium cauetur in isto tex. ibi, *& que no pidira, ni lleuara mas salario*. quæ dictio, &, copulatiuè ponitur. vt in. l. hæredi. §. Gaia. ff. de fundo instru. & in. l. cùm vtrunque. ff. nec quis eum, qui in ius voca. vi exima. & in. l. Titiæ textores. §. nihil. ff. de legatis primo. & de sui natura illa dictio, &. debet æqualiter copulare, & simul & semel vocare. vt Iaso. in. l. Paulus. §. quidam rectè. ff. de liber. & posthumis. & sic quod sequentia quoque debet iurare. vide text. in capit. 55. infrà eodem. & quia ista dictio, &, est similitudinaria. vt gl. in. §. item lapilli. Institut. de rerum diuisio. Sed tu vid. capitul. fina. in capitulis iudicum syndicatus. vbi tenet, quòd solùm debet iurare in casibus expressis in dictis capitulis, vt patet ibi. *y en los capitulos que mandamos que para el cumplimiento dellos, hagays juramento*. ¶ Et an clausula in fine apposita, referatur ad omnia, vel ad supra proxima superiora. vid. regulam cum limitationibus per Iaso. in dicta. l. prima. C. de liberis preteri. & aliquid per Seguram in repetitio. l. 3. §. fina. ff. de liberis & posthumis. columna. 22. & per Doctorem del Castill. in. l. 6. de Toro in gloss. *el fuero de la tierra*. versic. item quæro. ¶ Sed tu vid. Alexand. in consilio. 101. in. 3. volumi. numero. 10. vbi vnum singula. tenet, scilicet, quod etiam in materia odiosa clausula in fine, vel medio apposita, refertur ad omnia præcedentia. per textum in. l. 3. §. filius. ff. de liberis & posthum. & per. d. l. 1. de liber. præteri. ¶ Vide tu Iaso. in. l. Titia. §. idem respondit in fine. ff. de verbor. obligat. vbi ait, quod clausula in fine apposita, non refertur ad illa capitula, quæ ex tali ratione fierent inutilia. per dict. l. talis scriptura. * Nec refertur ad capitula præcedentia quando sunt inuicem cōtraria, tunc refertur ad vltimum præcedens nisi resultaret absurdum: nam ratione absurditatis euitandæ refertur ad capitulum remotiorem secundum Iaso. in. l. si idem cum eodem. §. si vna actio. ff. de iur. omni. iudi. numer, 4, & vi. Bald. in l. in actionibus. ff. de infami. * De qua materia vide quæ posui infrà in capit. 2. in glossa. *so pena*.

[n] **A todo su leal poder.** Text in capitul. cùm æterni tribunal. de re iudi. in. 6. & de hoc latè scripsi suprà in gloss. *vsen del bien y fiel*. vbi ad plenum.

SVMMARIVM.

1 *Iurat iudex, quòd excepto salario, nil penitus recipiet in administratione, quam post officium depositum.*

2 *Salarium Correctori debet solui ex proprijs ciuitatum, & villarum: & si ciuitates proprium nō habent, debet fieri collecta, seu contributio inter consuetos contribuere.*

3 *Salarium consuetum intelligitur sicut habuit prædecessor.*

4 *Salarium Correctori nec alio non debet solui, nisi specialiter à principe sit concessum.*

5 *Officiales licet possint eligere decuriones, tamen eis non possunt constituere salarium de communi, ne sequatur læsio reipublicæ.*

6 *Procuratio rerū quamuis alicui concedatur, non tamen eius remissio, nec alienatio.*

7 *Maior est potestas tutoris in re pupilli, quàm administratoris reipublicæ in republica.*

8 *Casus, in quibus permittitur decurionibus salarium dare.*

9 *Valet proclamatio, vel bannimentum factum à potestate vna cum consilio ciuitatis, quod quicunque ceperit malefactorem, habeat centum de pecunia communi, id est, de proprio ciuitatis.*

10 *Salarium potest constitui de publico imminente iusta causa pro necessitatibus publicis.*

11 *Expensa, quæ fit ex multis appositis per potestatem, expendi potest. Et alias fallentias vid. hic.*

12 *Corrector, qui se absentat: vel in officio non residet, an ei salarium debeatur.*

Cleri-

13 *Clericus, qui de licentia superioris se absentat, fructus suæ præbendæ percipere debet.*
14 *Rectores ciuitatis licentiam concedentes Correctori se absentandi vltra terminum nonaginta dierum, de suo salarium debent Correctori soluere.*
15 *Potestas dans licentiam portandi mercantias in ciuitate sine solutione gabellæ, tenetur de suo resarcire damnum conducenti, si propter hoc fuit damnificatus.*
Idem dic de iudice licentiam dante extrahendi contra statuta.
16 *Salarium potestatis non debet defalcari.*
17 *Si Corrector est mortuus anteaquam officium adimpleat, an hæredi suo debeatur salarium totius temporis.*
18 *Quid in hæredibus aduocatorum?*
19 *Salarium, an debeatur iudici infirmo.*
20 *Famulo infirmo, an salarium debeatur.*

° **Salario.** ° Habuit ortum à text. in §. oportet. versi. patrociniũ. & ibi Bart. in auth. de manda. princip. colla. 3. vbi idẽ
1 habetur, quòd iudex inter alia † iurat exceptis salarijs se nil penitus tam in administratione, quàm post depositum officium pro aliquo pręstito beneficio tempore administrationis, quã gratuitum meruit, accepturum: quòd si secus fecerit nõ solũ recipiens, sed etiã dans in quadruplum tenetur. & tenet Mõtal. in gl. ordin. rega. in par. iudex cum salario, quinimo, vt dicit tex. in c. nõ satis. 86. distin. circa finem. loquendo in istis officialibus, quòd debent esse cõtenti stipẽdijs suis. & vi. Hippolyt. de Marsil. in singulari. 190. & vi. quæ dixi infrà in gl. puestos. ¶ Quod salarium hodie, vt patet in prouisionibus Correctorum & iudicum syndicatus, non est in eis taxatũ, sed solummodo dicit rex, quòd habeat salarium consuetum dari per illam ciuitatẽ alijs Correctoribus, & iudicibus. Quod salarium sic deputatum authoritate principis non põt illud mutari in nouũ statum, vel reuocari. tenet Bar. in. l. prima. C. de annonis ciuilibus. libr. 11. ¶ Et hoc salarium debet solui ex proprijs ciuitatum
2 † & villarum: & si ciuitas proprium nõ habet, debet fieri contributio, seu collecta inter cõsuetos contribuere ad soluendum. Et in. l. 7. tit. 16. in ordina. regal. libr. 2. tenet Franc. Luca. in tractã. de fisco. in. 3. part. nu. 4. tomo. 6. tractat. fol. 12. ¶ Et licet concedatur officiũ cum salario cõ-
3 sueto, & salarium † fuit varium retroactis tẽporibus, verba illa, secundùm salarium cõsuetum debent intelligi in dubio sicut habuit prædecessor suus. vt tenet Bald. in. l. viuos. circa finem. C. de aduocat. diuer. iudi. & Ia. in. l. diem functo. column. 4. nume. 12. ff. de officio assesso. & vi. Bald. in. l. licet. C. de locat.

Y no pidiran, ni lleuaran mas salario °

& con. in fine. vbi tenet, ꝙ salariũ deputatũ semper videtur tacitè constitutum electo ad illam sedem, non facta mentione salarij. Et idem dicit in salarijs potestatis, & aliorum officialiũ. Sed secus est in salario, quod constituitur difformiter secundùm merita personarum. vt in. l. salariũ. C. mandati. & idem tenet Bal. in. c. cùm. m. Ferrariensis. de constit. nu. 11. dicendo, ꝙ sicut concesso officio videtur concedi præbenda, & prouisio, & correspondens de cõsuetudine, vel de iure: ita concessa lectura alicui doctori, videtur ei promissum salarium illi lecturæ tribui cõsuetum. Secus si pendebat ex arbitrio electoris. argum. d. l. licet. nam quæ incerta sunt, promitti non videntur. l. salarium. C. mandati. & l. Seia. §. medico. ff. de annuis lega. * Et vi. Corse. in notabili. in parte, salarium. vbi tenet ꝙ si communitas conduxit pro vno anno doctorem ad legendum sub certo salario, qui finito recessit ad domum, & elapsis pluribus annis eadem communitas reconduxit eum, nulla facta mẽtione de salario, ꝙ intelligitur reconductus pro eodẽ salario, nisi esset mutata conditio personæ: ꝙ effectus esset excellens: quia tunc debet augmentari salarium secundum eius excellentiã. * Et tene ꝙ semper consuetudo regulatur à posteriori. l. Mela. ff. de alimentis lega. §. 1. & l. mater. C. nec de statu defuncto. * Et tenet Bal. in. d. l. binos. n. 4. & ibi per eũ qd de salario qui cõsueuit habere vnus cẽtũ florenos in anno & postea deputantũ duo, an quilibet habebit cẽtũ, an diuidatur: & inquit ꝙ diuidatur, & etiã affirmat è cõtra, ꝙ si loco duorũ officialiũ vnus positus est per hæc verba cũ salario cõsueto, vel simpliciter, ꝙ vtrũq; habebit salariũ, quia gerit vtrũq; officiũ cui salariũ annexũ est. & dixi suprà in gl. offic. n. 9. & si est cõsuetũ alicui dare cẽtũ salarij rõne & postea cepit esse duo cẽtorũ, & dicũt literæ ꝙ det salariũ cõsuetũ: debet anni tres proximi præcedẽtes inspici, & ad illos sit relatio. tenet Pere. in part. salariũ. * ¶ Tali enĩ correctori, seu iudici, nec alio nõ
4 debet solui salariũ, nisi specialr † à pricipe sit cõcessũ. vt in. l. vnica. C. ð prę. sala. li. 10. nisi ob liberalẽ artẽ vł medicinã. vt gl. ibi. ¶ Et hoc, etiã si de curio-

5 curiones† poſſent eligere officiales.vt in.l.2.C. de decurio.eod.libr.quia nõ poſſunt cõſtituere ſalaria de communi,ne ſequatur læſio reipublicæ.argu.in.l.officium.§.1. ff. de re milit.& ſic,ꝙ quãuis alicui cõcedatur electio officialis publici,non conce-

del que les fuere taſ

ditur ſalarij cõſtituto ſecundùm Ioan.de Plat. in.d.l.vnica. ¶ Vbi quoque,
6 dicit† ꝙ quanuis alicui procuratio rerum conceditur,non tamen earum remiſsio,& alienatio conceditur vt in.l.3.§.non tamen.verſic. planè. ff. quod vi aut clã.qui text.ſemper allegatur,ꝙ
7 maior eſt poteſtas † tutoris in re pupilli, quàm adminiſtratoris reipublicæ in republica,quia ille poteſt ſoluere.¶ Sed fallit in dictis caſibus, in
8 †quibus permittitur decurionibus de publico ſoluere.ſ.magiſtris, & medicis.vt in.d.l. archiatri.C.de profeſſo.& medi.libr.10. & in.d.l. vnica.C.de præben.ſala.& in.l.ambitioſa. ff.de decret.ab ordi.faci. Et quoque poteſt dari ſalariũ, vel alimenta concedi de publico ei, qui totum ſuum patrimonium exhauſit pro republica. textus in.l.decurionibus. ff. de decurion. tenet Plat in.l.ordinis. C.de decret.decuri.libr. 10.& cum eis ſpecialiter eſt conceſſum à principe. Et quoque poteſt ſtatui certum ſalarium,ſeu præmium de publico plantanti arbores in ripa fluminis. vt ageres conſolidentur ad continẽdum aquam,ne rumpat,& prædia circunſtantia lædat tenet Plat.in.l.2.C.de cupreſ.lib.11.non autem ſufficeret generalis conceſsio, vel generale arbitrium, vt dicit ibi gloſſ.in dicta.l. vnica. de præben.ſalario.& ideo non ſufficeret,licet rex, vel alius dominus dicat in inſtrumento, vel ſcriptura,quòd promittit ſe habere ratum & firmũ quicquid per eos factum erit: quia per hoc non conceditur libera adminiſtratio alienandi.vt in l.quã tuberonis.§.primo. ff.de pecul.ſecundùm Bartol.in.l.prima.ff. de offic. procurat. ceſſa.& Plat.in dicta.l.vnica.¶ Sed videtur, quòd dict.l. vnica.C.de præb.ſalario. intelligatur in republica Romanorum, ſeu imperij, quia hæc eſt propriè reſpublica.vt in.l.eũ qui vectiga. ff. de verbo.ſigni. cæteræ verò ciuitates abuſiuè dicũtur reſpublicæ,& loco priuatorum habẽtur, vt ibi. ¶ Tamen gloſſ.ibi in dict.l.vnica videtur ſentire de republica omnium ciuitatum.Pro quo facit,quòd ille titulus ſitus eſt inter materias aliarum ciuitatũ, ergo de his,quæ ad alias ciuitates pertinent ſtatuiſſe videtur.ar. in.l.imperatores in fine.ff.de in diem adiectio. Sed Lucas de Pena ibi in dicta.l.vnica.dicit,quòd ſibi videtur verius, quòd ſolùm in republica imperij ſit ille titulus,& lex intelligenda,& ipſa glo.malè excipiat caſum.vt in.l.ambitioſa.ff.de decret.ab ordi.faci.in qua dant decuriones ſalarium de publico propriæ ciuitatis. vt in.l. prima. C. de decretis decur.lib.10. & quia ſequeretur abſurdũ: quia fortè pro

ſado en la carta de

modico negotio, quod habent ciuitates expedire, longiſsima interdũ via diſtantem principem adire oporteat, & ſic pro nihilo publica ciuitatum negotia deperirent.vt ff.de vaca.l.prima.in princip. & quia plus haberet diſpendij conſenſus principis impetratio, quàm ſalarij conſtituendi ſummæ foret illatio, quod lex abhorret. vt in.l.mediterraneæ. C. de anno.& tribu.lib.10.¶ Facit ad idem.ff.de iudi. l.ſi longius.&.c.baptizari.5.diſt. & de conſecr. diſt.4.c.quando quis.&.c.ne abſit. vnde in publicis huiuſmodi ciuitatum quod facit princeps in vrbe Romana facit ea præſens in eis.vt in.l. fluminum.verſi.quid ergo. ff. de damno infect. &.l.ſacra.§.pen.ff.de rerum diui. & hoc eſt ſatis iuſtũ ſecundũ Lucam de Pẽna. vbi ſuprà.ne dũ nimia ſubtilitate circa res publicas ciuitatũ vtimur,ſubtilitas in earum perniciẽ reuertatur. vt ff.ad Trebell.l.pe.in princi.& ſic res ipſæ depereant.vt in.l.pe.C.de verb.ſigni.Et iſta opi. Lucæ de Pẽna, ſeruatur quia ciuitates,& villæ huius regni ſine licentia regis ſalaria conſtituũt officialibus, & venientibus de nouo ad habitandum in eis. ¶ Et ideo valet proclamatio †, ſeu 9
bannimentum factum à poteſtate vna cum cõſilio ciuitatis,quòd quicũque ceperit malefactorem habeat centum de pecunia communi.i. de proprio ciuitatis: ſed ipſe poteſtas ſolus facere non poteſt.tenet Barto.in.l.prima.ff.de iuſti.& iur.num.3.& in.d.l.vnica.& ibi Ioan.de Platea. ¶ Sed Paul. de Caſtro in.d.l.prima. num.11.intelligit hoc in iudice, qui habet adminiſtrationem bonorum communis,non in iudice ſimplici,qui de communi non põt diſponere.vt. C.de ſal.nõ præſta.lib.11.in rubrꝗ & in nigro.¶ Sed licet habeat adminiſtrationem bonorum communium,debet facere iudex cum conſenſu decurionum.vt Franciſc.Curti.in addi.ad Paul.de Caſtro ibi.in dicta.l.prima. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd illud præmium primum eſt ſoluẽdum de bonis ipſius bãniti:& ſi bannitus non habet bona,de bonis offenſi,aliàs de bonis fiſci. ita Ang. in.l.ſi quis libellum. ff. de iniurijs. ¶ Angel. tamen in.l.cùm nauarcorũ.C.de nauicul. libr.11.
10 † tenet contrarium,dicendo, quòd pro neceſsitatibus publicis poteſt rector ciuitatis imminẽte iuſta cauſa conſtituere ſalarium. Et ſic dicit, quod

quòd valet præconium, quòd qui ceperit malefactorē, & præsentauerit, habeat à cōmuni tantū. Sed non è contra. quia Bar. & sequaces in d. l. 1. loquuntur necessitate non imminente, aliàs secus. vt Ang. vbi suprà, quia necessitate cogente ille solus potest facere bannimentum sine cōsensu decurionum. & ita limitat Iaso. in dict. l. 1. nume. 11. ff. de iust. & iur. allegan. Bal. ibi. ¶ Vbi quoque limitat suprapositam doctrinā, vt procedat, quando occasione talis proclamationis venit aliquid expendendum de publico, quia tunc consensus decurionum requiritur, aliàs secus, & ita dicit quod loquitur Barto. in dict. l. 1.

11 ¶ Tertiò limitatur †, quando talis expensa non fit de publico, sed ex multis, quę à potestate ponuntur. secūdùm Bar. in l. multarum. per illum tex. C. de modo mult. & in l. diuus. ad finem. ff. de bonis damnat. ¶ Quartò limitatur, nisi ipse iudex solus statuat salariū super eo, quod debet sumptu publico expediri. vt in l. mulier. ff. de capti. secundùm Ang. in l. 1. ff. quòd quisque iuri. quod dicit, quòd vidit de facto Perusij in deputatis ad prouidendum cōtra rebellē. ¶ Quintò limitatur, vt procedat in rectoribus tēporalibus positis ad regimē ciuitatis: secus in magistratibus perpetuis, qui regunt proprio nomine. vt in Marchionibus, & Comitibus, & similibus, iuxta doctrinā Bart. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. in 4. q. primæ. q. principa. & Alexā. in cōsil. 507. in 1. volu. Sed ego illum consiliū non inueni, licet allegetur. ¶ Tamen de ista materia si potest dari aliquid pro inuentione, seu captura, vid. l. filius. §. qui alienum. ff. de furtis. & Angel. de Are. in tracta. malefici. in parte, fama publica præcedente. columm. 27. versicul. tertio decimo. & Paris de Puteo. in tracta. syndicat. folio 34. in parte, an si tempore sententiæ. & Hippolytus de Marsili. in l. quæstionis habendæ. ff. de quæstio. numero. 49. & 55. ¶ Sed quid si Corre-

12 ctor se absentat, vel in officio nō residet †, an sibi salariū debeatur? dic quòd in prouisiōibus officiorum cauetur, quòd resideat & non se absentem faciat, aliàs soluat vnam doblam pro singulis diebus absentiæ. Sed istam pœnam nunquā vidi obseruari. Attamen circa hoc est tex. in l. 10. tit. 16. lib. 2. in ordi. regali. vbi cauetur, quòd Correctores non debent absentiam facere, aliàs non percipiunt salarium, nisi pro tempore residentiæ. Et Amode. Iusti. in tracta. syndic. in parte. Item in eo quòd dictus potestas & officiales non fecerunt continuam residentiam: vbi idem tenet, dicendo, quòd potestas, & eius officiales, tenentur de iure communi facere continuam residentiam in loco officij, & quousque durat officium, non debent exire extra fines suæ iurisdictionis, nisi causa adimplendi votum: & non debet pernoctare extra prouinciam. vt in l. illud. ff. de offic. præsid. & si durante tempore officij potestas, vel officialis sine licentia recedunt, & aufugiunt, incurrunt in pœnam statuti in electione contenta, & sic in illa dobla, & debent perdere salarium totius temporis. vt tenet Bal. in l. si hæres generaliter. §. etiam si partis. ff. de legat. primo. dicendo, quòd ibi est argument. quòd si potestas recedat per vnum mensem anteaquā debeat, quod nil debet habere de salario totius temporis. & facit text. in l. miles ita. §. quod diximus. ff. de excusat. tuto. Et in tantum hoc est secundùm Amode. vbi suprà verum, quòd etiā si habeat iustas excusationes, quæ causentur ex parte ipsius potestatis, vel officialis. argument. in l. miles ita. §. primo. ff. de testa. milita. Sed tu vid. Par. de Puteo in tractat. syndica, in parte, salarium. numero. 2. folio. 226. vbi tenet, quòd licet iudex sit salariatus, & deinde pro seruitijs ciuitatis mittatur ad regem extra prouinciam, debet habere aliud salarium. * Et vid. Bonifaci. in Peregrin. in parte, absentia. vbi tenet, quòd ille qui est absens propter negotia ecclesiæ, seu superioris, vt patroni præsidis, vel Imperatoris, vel clericus propter episcopi negotia, vel Papæ: talis censetur præsens quo ad percipiendos fructus suæ præbendæ in ecclesia vel etiam pensionem à domino: vt Bar. in l. testamento. ff. de alimen. & ciba. leg. & vi. latè Boeri. decisi. 17. vbi de hoc & de absentia consiliariorum. * Et licet hoc sit, tamen de iure regni contrariū cauetur, vt patet per quādā pragmaticā factam per nostrum Carolum *en Madrid a 7. de Hebrero de 1535. años, por la qual prohibe, que los Corregidores, y justicias, ni sus tenientes, ni officiales vayan a la corte a negocios de la tal ciudad, o villa, o lugar, ni a sus audiencias con salario, ni sin el.* quæ lex certè est singularis ad tollendam concupiscētiam aliquorum iudicum. * Tamen si mittitur valet missio: quia prætor potest esse procurator suæ ciuitatis, & syndicus suæ ecclesiæ, seu collegij, tenet Bald. in l. filiusfamiliàs. §. veterani. in fine. ff. de procura. & Roma. singula. 277. * ¶ Attamen si ciuitas cōcedit licētiā potestati, Correctori, seu alteri officiali se absentandi vsq; ad certū tēpus, debet pro toto tēpore absentiæ habere salariū: quia dicitur esse præsens, qui licito cōmeatu est absens. vt in l. hac lege. C. de pxi. sacr. scri. lib. 12. & ibi Bart. & Ioan. de Pla. & gl. & tenet Montal. in sua glo. ordina. in parte, iudex cū salario. & idē tenet Alexan. in l. diem functo. ff. de offi. asse. fina. columm. numero. 33. vbi ait, quòd si doctor, vel stipendiarius, per

L. 6 [illegible] los corregidores

per aliquod temporis ſpatium ceſſauerit ab of-
ficio, debet habere ſalarium etiam pro illo tem
pore, ſi illud fecit cum licentia. per. l. ſi deſerto-
rem. §. ſi ad diem. ff. de re milita. & per alia iura,
vt ibi per eum. & tenet Ioann. de Plate. in. l. nec
ipſi. C. de incolis. libr. 10. numero. 4. vbi officia-
lis clericus, vel ſtipendiarius, qui cum licentia ſu
periorum ſe abſentat per aliquod tempus, ha-
betur pro præſente, & debet habere ſalarium,
ac ſi fuiſſet præſens. & idem tenet. d. l. ordina. in
fine. verſicu. *pero bien permitimos.* * Et facit quòd
tenet Bal. in. l. ſi quis decurion. C. de decurioni.
libr. 10. quòd medici ſalariati non debent rece-
dere de ciuitate abſq; licentia priorum. * ¶ Vbi
quoque iam eſt limitatum tempus abſentiæ,
quod eſt. 90. dierum, quos poteſt habere inter-
polatim in quolibet anno, vel continuos, vt ibi.
Et ita ſeruatur, quia quando Corrector vult ſe
abſentare, cõuocat concilium ciuitatis. i. regimẽ
tum, & licentiam petit ſe abſentãdi, & aſsignat
cauſam: & rectores illicò concedunt dictã licen
tiam per dict. tempus. 90. dierum. per. d. l. & eſt
gloſſ. in. d. l. ſi deſertorem. §. ſi ad diem. in verbo,
commeatus. & Bald. in. l. ſi ea. C. de condi. inſer-
tis. vbi dicit, quòd dicta gloſſa. in dicto. §. ſi ad
diem. eſt ſingula. ad hoc. Et facit quod tenet
Bald. in. l. diuus Marcus. ff. de offic. præ. vbi di-
cit, quòd rectores locorum, & rerum, non poſ-
ſunt inde recedere ſine licentia ſuperioris, etiã ſi
velint ſtare per vnum diem tantum, & debet
eam habere à prioribus. * Et idem tenet Alberi.
in. l. nullus. C. de officio recto. prouinci. vbi in-
quit, quòd poteſtates non debent exire diſtri-
ctum ciuitatis: quam regunt ſine licentia conci-
lij. * Sed vide tu dict. pragmaticam factam per
noſtrum Carolum in *villa de Madrid, año.* 1535.
vbi cautetur, ꝗ Correctores reſidentiã faciant in
ſuis officijs: aliàs ſi fuerint abſentes vltra tres
mẽſes, amplius officijs nõ vtãtur, nec deinceps
habeantur per prætores. vt ibi latius per dict. l.
13 quam vide. ¶ Idem eſt in clerico †, qui de licẽtia
ſuperioris eſt abſens, quia debet interim perci-
pere fructus, & cõmoda ſuæ præbẽdæ ac ſi præ
ſens eſſet. vt notatur in dict. glo. dict. &. l. hac le-
ge. & dictus Ioan. de Plat. & ibi Bar. ibi. & nota-
tur in capitulo. relatum. & capitulo. de cætero.
& ca. dilectus. cũ ſimilibus. de cleric. nõ reſid. &
ca. licet canõ. & quod ibi nota. de elec. in. 6. * Et
Boerius deciſiõe. 17. * ¶ Sed ſi rectores ciuitatis
14 concedũt Correctori licẽtiã ſe abſentãdi † vltra
numerum illorum. 90. dierum, & Corrector eſt
abſens vltra illud tempus, ſalarium perdit, ſed
poteſt recuperare à dictis rectoribus ciuitatis,
qui dederunt ei licentiam, quia dederunt cau-
ſam perdendi ſalarium, & tenẽtur ſatisfacere de
ſuo. vt tenet Ioann. de Plate. in. l. per hanc diui-
nam. quæ aliàs incipit, iubemus. C. de eroga.
mili. anno. lib. 12. §. non danda. & idem Bartol.
ibi, in principio. Et ratio quoque eſt ſecũdũ ad-
ditio. Bartol. ibi, quia dederunt licentiam vt ſe
abſentaret contra formam ſtatutorum, & legis:
& ideo per illud tempus Correctores, & ſtipen
diarij, non debent habere ſtipendium à ciuita-
te, vel communi, ſed à rectoribus. quod nota.
& idem tenet Paris de Pute. in tracta. ſyndica. in
parte, licentia. fol. 164. per dictam. l. primã. C. de
comme. libr. 12. & Ioann. de Platea ibi, & in. l.
hac lege. C. de prępo. ſacro. ſcrini. lib. 12. ¶ Vbi
quoq; dicit, quòd facit contra poteſtatem, qui
15 dedit alicui licentiam † portandi mercantias in
ciuitate ſine ſolutione gabellæ, & propter hoc
conducens ſit damnificatus à gabellarijs, quod
poteſtas tenebitur ei reſtituere, & reſarcire il-
lud dãnum, per notata in. l. annonas. C. de ero-
ga. mili. anno. lib. 12. & quia nõ erat officiũ eius
facere conduci ſine gabella, per nota. per Ange
lum in. l. pars literarum. ff. de iudic. & idem te-
net Montal. in gloſſa ordina. in parte, pœna. lo-
quendo, in iudic. dante licentiam extrahendi
contra ſtatuta. & per Plat. in dict. l. prima. de cõ
me. ¶ Et quòd iſti portantes mercantias etiam
cum licentia à iudic. puniantur, facit quod in
ſimili. tenet Bartol. in. l. 2. C. de agricolis & cenſi
tis. libr. 11. ſ. quòd quando venditio rei inhibe-
tur alicui propter publicam vtilitatem, quòd ſi-
cut priuata pactione non poteſt fieri venditio,
ita nec authoritate iudic. Secus ſi ob vtilitatem
priuatam. quod ſequitur ibi Plate. Et facit in ſi-
mili: quia quis non excuſatur à pœna virtute de
creti iudic. inualidi. vt Bartol. in. l. iuſtè. ff. de ac-
quir. rer. poſſe. quia lata culpa punietur. allegat
text. in. §. primo. Inſtitu. vi bono. rapto. &. l. pri-
ma. §. primo. ff. ſi menſ. falſo modo. quod ſequi-
tur Alexan. vbi alia iura allegat, conſilio. 135. in
16 6. volu. conſiliorum. ¶ Quod ſalarium † debet
poteſtas habere integrum, & non debet defalca
ri, vigore ſtatuti diſponentis ſoluenda eſſe capi
ta ſolidorum de quibuſcunque pecunijs ſoluen
dis per communem. vt tenet Paulus de Caſtro
in conſilio. 319. incipiente, viſis & conſideratis
omnibus. Quod facit contra iſtos computa-
tores dominorum, qui percipiunt computatio
nem. i. *contaduria de decima parte* vnam de dictis
ſalarijs iudicum. Et an ſi iſti computatores, ſe-
cretarij, & alij officiales dominorum poſſunt
recipere & habere iſtam computationem? vi.
Archiepiſ. Florenti. in ſecunda parte, titulo ſe-
cundo, capitulo quinto. §. 2. & Specul. conſcien
tiæ

tiæ in primo tracta.capitulo. 37. & aliquid per Abb.in capitulo.cum ab homine. de vita & ho
17 nesta. cleri. ¶ Sed tu dic,quòd si † Corrector mortuus est anteaquā officium adimpleat, hæredi suo debetur salarium pro toto tempore.vt Alexand. & Doctores latè in dicta.l.diem functo.ff.de offic.assessor.etiam si non stetit in officio nisi per mensem. vt Bartol.in.l.prima.§.diuus.el.2.columnn.3. versiculo tertio. quando ex dispositione.ff.de varijs & extraordina. cogni. de quo vid. Barto.in.l.si quis.C.de proximi.sac. scrini.libr. 12.& idem tenet Ioann. de Plat.in.l. commoda.C.de primipilo.lib. 12.in principio. & numero. 2. & ibi respondet ad contraria. & idem tenet in.l.his scholaribus. C. de erogatio. mili.anno. eodem libr. 12. Et est text.in.l. 9. titulo.8.parti. 5.quæ idem tenet, quòd hæres iudic. debet habere totum salarium. quam vid. *Et hoc est tenendum,vt Peregrina in parte,locatio.quæstio.6.in glo.totius anni.*¶ Licet sit
18 secus in hæredibus aduocatorum † vt ibi. de quo vi. Pari. de Puteo in tracta.syndica.in parte,si officialis decedat.folio.230.in libro portatil. & Antonius Corset. in singulari.suis. in parte,salarium. Quod debet intelligi, quando salarium est promissum aduocato à parte, quia tūc non debetur,nisi pro rata temporis. Secus quādo salarium ex publico fuit constitutum, quia tunc licet moriatur aduocatus, totum debetur, vt Bartol.in dicta.l.diem functo. & tenet summa syluestrina in parte,familia.§. secundo. in fine.per quod declaratur dict.l.part. inquantum loquitur de salario aduocatorum. ¶Sed quid si
19 Corrector,seu iudex est infirmus,an † debeatur salarium tempore infirmitatis? dic quòd sic, nisi culpa sua venerit in infirmitatem. vt gloss. & Floria. in.l. arboribus.§.de illo. ff. de vsufructu. Quod intelligitur vt per Pari. de Puteo in dicto tracta.syndica. in parte,rex concessit. folio 227. numero quinto. si in ciuitate permanserit: secus si iuerit ad patriam pro se curando, quia videtur officium derelinquere. vt Bart. in l.prima.in principio.ff.de his quibus vt indign. Quod intelligit vbi suprà Paris de Puteo, nisi dimittat substitutum, vel locum tenentem, aut recedat cum licentia superioris: quia sic impeditus, vel infirmus, potest administrare per substitutum. vt Angelus in authentica, vt cle. apud proprios episcopos.colla.6.¶Ad quod fa
20 cit in simili de famulo † infirmo, an debeatur salarium. De quo per glo.in capit.ad audientiam. de cleri.non residen.& in capit. primo. de cleri. ægrotan.& tex.& ibi docto.in.l.suo victu.ff.de oper.libe.& Montal.in.l.8. titulo, *de las fuerças.* foro.ll.libr.4.& textus in.l.vna.§. scimus. C. de latina liber. tollen. & decisio Capellæ Tolosa. 360. & Bartol.in.l.si vno. §. Item cùm quidam. ff. locati. * Et latè Peregrina in parte, locatio. quæst.6. in gloss. secundum laboris. versicul. si famulus infirmatur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex recipiens expensas litis vltra in regula, quæ vulgò dicitur, Aranzel contentas, incidit in pœnam, vt restituat eas cum septenis,*

2 *Iudex manus mundas, & puras debet habere.*

3 *Iudex etiam à volentibus sponte dare vltra sibi debitum, non tenetur recipere.*

4 *Tabelliones à sponte dantibus non licet vltra quantitatem taxatam recipere.*

5 *Notarius ancianorum, si est salariatus de publico, non potest aliquid accipere etiam à sponte dante.*

6 *Consuetudo indicitur, quando à pluribus capitur.*

7 *Prohibitum dare propter locum publicum, prohibitum est recipere à sponte dante. & hic de intellectu.*

8 *Medicus salariatus de publico, non debet petere præmium ab infirmis, nec recipere, etiam à sponte dantibus.*

9 *Quæ pro pignore prohibentur accipi, etiam à volentibus dare non debent accipi.*

10 *In executione sententiæ, vel instrumenti, non possunt capi boues aratorij, & alia, quæ sunt necessaria ad agriculturam, etiam volentibus debitoribus,*

11 *In generali obligatione non veniunt ea, quæ specialiter non fuisset quis obligaturus, vt puta pannos, & lectos, & alia supellectilia, sine quibus viuere non potest.*

12 *Executio in libris non potest fieri, nec sub generali obligatione comprehenduntur.*

13 *Arma militibus relinquenda sunt, & libri scholaribus, & breuiarium clerico, etiam debitoribus volentibus: nisi ipse obligans alia bona non haberet. & numero. 14.*

Ni lle-

p Ni lleuaran. p Notā text. quòd recipiens expensas
1 litis vltra† in dicto aranzel expressas, incidit in pœnam, vt eas cum septenis restituat: quæ est pœna furti, quæ potestati debet imponi, & alijs officialibus vbicunque aliquid à priuato

poder que lleuarē.

recipiunt vltra sibi debitum. vt in. l. prima. & ibi glossa in versiculo, accepit. ff. ad. l. Iuli. repet. & in. l. eadem §. finali. & l. Iuli. eodem tutulo. quia
2 debent† habere manus mundas, & puras. vt in authentica, iuri iurand. quod præstabis. colla.
3 2. ¶Intantum hoc est verum, quod etiā † à volentibus sponte ei dare vltra sibi debitum, non debet recipere, & si recipit, incidit in istam pœnam. tenet Paris de puteo in tracta. syndica. in parte, consiliarij officiales. folio. 194. in principio. & tenet text. & ibi Plat. in. l. tam collatores. §. vt autē. de re milit. C. lib. 12. & tenet Ias. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. numero. 15. Et tenet Montal. in glossa ordina. regali in parte, tabelliones. vbi etiam à sponte dantibus
4 †non licet officiali vltra quantitatem taxatam recipere. vt in. l. per omnes. C. de strato. lib. 12. & per alia iura allega. vt ibi per eum. vbi quoque dicit Montal. quòd imò dans, & recipiēs pariter puniuntur. vt in authentica. vt iudices sine quoquo suffragi. §. si quis autem. colla. 2. in fine. & est tex. in capitulo octauo, infrà eodem. quem vide ibi. *aunque se lo quieran dar.* & vide. quæ ibi posui circa hoc. & tenet Guido singula. 487. §. si notarius. & tenet Ioann. de Plat. in l. 2. C. nec rusticani ad vllum obsequium deuocentur. li. 11. Quia cùm quis prohibetur exigere, prohibetur etiam ei sponte dari. vt in. l. deuotum. C. de meta. lib. 12. & in. l. vnica. C. de strato. & ibi Plat. quoque. quia quantumcunque sponte & volens det, præsumitur inuitus dare, per horrescens officium. vt in dict. l. 2. & per alia iura. vt per Plate. ibi. ¶Et facit: quia quando aliquid est prohibitum fauore alicuius, tale prohibitum non potest fieri etiam consentiente illo, in cuius fauorē illud fuit prohibitum. ita optimè probat textus in. l. vnica. C. de sal. hospi. non præstan. lib. 12. & ad idem est textus. in. l. finali. §. primo. C. de re mili. eodem. lib. 12. & in l. spem. C. quæ res pigno. obliga. pos. & facit. l. commodis. ff. de re iudi. & l. quos prohibet. ff. de postulan. & l. filius familiàs. §. veterani. ff. de procura. ¶Et facit quod tenet Feli. in capitulo, tua nos. de homicid. vbi ait, quod si notarius
5 † ancianorum est salariatus de publico, nō pōt aliquid accipere, etiam à sponte dante: allegat hoc voluisse Bartol. in. l. numerum. §. finali. ff. de regulis iuris. & allegans quoque rationem,
6 dicens rationem esse: quia quando † à pluribus capitur, inducitur consuetudo, & sic quis erubescit non dare. ¶Et faciunt etiam dicta per Feli. in capitulo primo in fine. de simonia. vbi dicit,

Ni lleuaran, p ni cō-

7 † quòd prohibitum dare propter publicum bonum, prohibitum est recipere à sponte dante: allegat ad hoc glossam in. l. inuitus. §. finali. ff. de regulis iuris. & dicit, quòd idem tenet Bal. in authentica. Sed hodie. C. de episcopis & cleric. & glossa in capitulo, statutum. §. finali, de rescrip. in. 6. & in capitulo, exigit. cum glossa de censi. eodem lib. & facit textus. & quæ ibi dicam in dict. capitulo octauo. infrà eodem in gl. *aunque se lo quieran dar.* * Et tenet Greg. Lopez. in. l. 15. titul. 19. part. 3. & in. l. 8. titu. 9. part. 2. in gloss. *mandare tomar.* * ¶Et optimè faciunt dicta per Feli. in capitulo, cùm. m. Ferrariensis. de constitutio. in. 12. columna, versiculo, super posito. & per Cepolā in consilio. 13. columna. 5. & Petrum de Anchar. consilio. 272. & Lapum, allegatione. 37. & Philipp. Deciū in. d. l. inuitus. §. finali. ff. de regu. iuri. vbi idem tenet. Sed dicit, quòd dicta conclusio procedit, vbi agitur de interesse publico, & in casibus à iure expressis: in nostro textu cauetur, alias secus videbitur: quia quædā honestè accipiuntur, quæ inhonestè petuntur, vt dicit textus in. l. prima. §. proinde. ff. de varijs cognitio. & glossa in. l. secunda circa finem. in verbo, sed præstari. ff. de origi. iuris. ¶Et quoque procedunt supradicta, quòd etiam à sponte dantibus non possunt recipere plusquam est debitum, quando statutum prohibet salarium accipere: quia sunt verba generalia, & comprehendunt etiam sponte soluentem. Secus videtur, si quis esset prohibitus petere, quia non prohibetur accipere ab eo, qui spōte solueret. vt in capitulo, dilectus. el. 2. de simonia. & Bartol. in. dict. §. final. Sed noster textus. prohibet accipere, & sic lleuar, ergo à sponte non potest accipere plusquam hic continetur. ¶Quoque faciunt optimè dicta per Feli. in. d. capitulo, tua nos. de homic. vbi tenet reprobando Angelū in. l. Archarij. C. de professo. & medi. lib. 10. quòd medicus† salariatus de publico,
8 non debet petere præmium ab infirmis, secundùm Barto. ibi, quòd etiā nec poterit consequi præmium à sponte dare volentibus, licet Angelus ibi teneat cōtrariū, & malè. Nec obstat text. in clem. prima, de censibus. & cle. prima. de immunit. ecclesi. vbi ab eo, à quo nō potest exige-

re,possunt recipere,si sponte soluat, quia loquitur in casu permisso à iure, vt Montal.in.d.gl. ordi.in parte,tabelliones. Tamen Ioannes. de Platea ibi in.d.l.Archiatri.tenet cum Angel. dicendo,quòd potest recipere salarium, & alia, quæ sibi offeruntur sponte post sanitatem,licet salarium recipiat de publico:nisi ex forma conuentionis suæ conditionis esset, quòd nil posset recipere, quia tunc etiam à sponte soluente recipere non potest.per gloss.in dicta.l.inuitus §.fin.ff.de regul.iuri.& sic quòd Angel.& Plat. verum dicant,& dicta per Feli.intelligantur durante infirmitate:secus cùm sanati fuerint, vel quando ita conuentum fuit, vt etiam à sponte dantibus nil recipere posit. ¶Quod dicit Plate.idem esse in aduocato, qui habet salariũ à cõmunitatibus villarum.quē vid.in fine.¶Ad idē faciunt notata per Hippolyt.de Marsi.in.l.stipendia.C.de execu.rei iudi. vbi plura posuit,
9 quæ prohibentur † à lege accipi pro pignore à debitoribus per barnerios,algazelos,& executores:quòd licet ipsi debitores talia prohibita accipi pro pignore sponte dant barnerijs, vel executoribus, quòd non possunt accipere etiã ab illis volentibus.per dictam. l.vnicam. C. de salga.hospit.suprà allegatis. prout tenet dictus Hippolyt.de Marsi.in.l.vnius facinoris. §.seru⁹ [illegible] si.ff.de quæstioni. numero secundo, cum sequentibus.&in.l. cornelia.§.constitutum. ff. ad.l.corneliam.de sica. numero secundo, cum sequentibus.& si accipiunt,incidūt in pœnam, vt ibi.Quod facit ad. l.7.titulo.11.de las prendas.libr.quinto, in ordina. regali. & ad.l. executores. C. quæ res pignori obligari possunt. & ad tex.in.§.agricultores.in rub. de statutis.& consuetudi.in vsi.feud.& ad.l.1.titulo.5.part.5. vbi in dictis iuribus cauetur, quòd pro execu
10 tione † sententiæ, vel instrumenti guarētigij, nõ possunt capi boues aratorij,& alia, quæ sunt necessaria ad agriculturã,vt sunt ligones, & instrumenta ferrea.quod habet locum etiam volentibus debitoribus.Sed hoc intellige, si sunt ali a bona.*Vt,in.l.3.titul.27.part.3.*ꝙ.in istis non potest executio fieri, aliàs incidit in pœnã illius legis ordina. & idem tenet Bald.in.l.quēadmodum. §. magistratus. ff.ad.l.aquili.vbi ait,quòd si per imperitiam capit pignora,seu fecit illicitam capturam.ipse tenetur ad interesse. ¶Ratio potest esse: quia in generali obligatio-
11 ne† non veniunt ea,quæ specialiter non fuisset promissurus,vel obligaturus. vt Bartolus in.l. prima. C. quæ res pigno. obliga. poss.vt puta pannos, & lectos, & alia supellectilia, sine quibus viuere non potest. ad idem facit text. in.l. obligatione generali.ff.de pigno.& textus in.l. 5.titulo.13.parti.5.quæ hoc in expresso tenet. Quod extende ad vestimenta:quia quoque nõ possunt capi pro executione sententiæ ne aliàs videatur ipse debitor quodammodo invinculis pro debito poni.vt tenet Lucas de penna in rubri.C.de militari veste.lib.12.Quod putat verũ in vestibus necessarijs, secus in his,quæ sunt ad ornatum & delectationem. ¶Quoque in libris
12 † executio non potest fieri, nec sub generali obligatione comprehenduntur.vt gloss. singularis.in.l.nepos proculo. ff. de verbo. significa. in verbo,dignitate.quę tenet,quòd in executione iudicati,quemadmodum arma non sunt auferenda militibus,ita nec libri scholaribus. per quam gloss.dicit Bald.in rub. qui bonis cedere possunt.quòd si scholaris cesit bonis, non poterunt ei auferri libri quia secundùm eũ arma
13 † militibus relinquenda sunt, & libri scholaribus,& breuiarium clerico. & tenet. Ias.in.§.itē seruiana.9.colum.numero.65.&.66. institutio. de actio.& idem tenet Montal. in dict.l.13.parti.supra allega.& quia leges & arma sunt ad inuicem correlatiua.vt Ioann.Faber in prooemio institutio.Quod intelligitur,vt dictum est: etiã debitoribus volentibus in illis executio nõ fit.
14 ¶Tamen supradicta fallunt, † nisi ipse obligãs non haberet alia bona,nisi bona, quæ specialiter quis non esset obligaturus: quia tunc veniunt in obligatione,& in illis potest fieri executio.vt doctores moderni in dict.l. obligatione generali.ff.de pignori.* Et in.d.l.3.titul.27. part.3.& in.l.commodis.ff.de re iud. * Et ratio potest esse:quia si aliter diceremus, sequeretur quòd talis obligatio, & contractus nil operaretur, quod non est dicendum.argumen.in.§.quibus.in prima constitutio. C.& in.l.ampliorem. §.in refutatorijs.C.de appella.& in capitulo,solitæ.de maior. & obedien.& idem probat dicta l.ordinamenti. Quinimo dicit Bald.singulariter in rub.C. de contrahen. emptione. quòd vnum quodque verbum etiam minimum appositum in contractu, intelligitur esse appositum cum ministerio aliquid operãdi. Quod dictum refert & sequitur Alexãd.in consilio.151.in.2. volu.incipiente,themate.& in consilio. 157.eodem volu.& Ioann. de Ana. in consilio. 98. & Hippolytus de Marsi. in.l.prima. §. si seruus.ff. de quæstioni.numero.6.cum sequentibus. vbi omnino vide.*.Et vid.l.32.tit.26.Part.2.&.l.3. titu.27.par.3.¶Sed licet sit verum ꝙ alijs rebus deficientibus in subsidium fit executio in rebus in quibus non possunt obligari, vt dictum est,intelligitur verum in alijs rebus præterquã in bo-

in bobus & bestijs aratorijs, quia in istis etiam si alia bona non sint, & licèt debitor vellet, vel sponte obliget, & det, non potest fieri in illis executio, nec secrestum: ratio vt euitetur reipublicæ damnum, nec sterilitas fructuum inducatur & hoc tenet Cyn. & putat verius. in l. executores. C. quæ res Pigno. obliga. poss. contra. gloss. ibi quod sequitur Salic. ibi & Peregrin. in part. pignus. 3. q. in. gloss. executionis: tamen hoc fallit & declaratur nisi pro petitis & iuribus regalibus. vel. domini loci, seu pro debitis domini hæreditatis duntaxat: quia in istis duobus, vel tribus casibus si agricultor alia bona non posidet, fieri executio potest in dictis bobus & bestijs aratorijs, sed non in alijs casibus, nec pro alieno debito consilij, vel alterius personæ hoc fieri valebit, licèt debitor alia bona non posideat: vt in. d. l. 7. ordi. cauetur expresse: & ita declaratur à Montal. in sua gloss. ordina. in. gloss. pignus: & iste est verus intellectus illius. l. 7. licèt ab aliquibus malè intellecta, & in praxim deducta: qui in omnibus casibus deficientibus alijs bonis faciunt executionem in bobus, & in bestijs aratorijs, quod fieri non debet nisi in prædictis casibus.*

SVMMARIVM.

1 *Consentiens pari pœna constringitur. num. 7.*
2 *Consentire dicitur quis, quando non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere.*
3 *Corrector in syndicatu tenetur non solùm de eo, quod mandauit, vel ratum habuit, sed etiam de eo, quod consentit. numero. 7. 8. 9. 10. & 12.*
4 *Consentiens magis punitur, quàm agens.*
5 *Consensus quadruplex est.*
6 *An consentire videtur non reuelans crimē læsæ maiestatis, & an ab eo præsumitur committi.*
Fallit in sacerdote, quia non punitur, licet non reuelet.
8 *An licitè potest deponi potestas, seu officialis, qui vidit rixantes, & non misit familiam.*
11 *Dominus videns fieri malum, & cùm posit nō vitat, videtur consentire.*
12 *Iudex, an teneatur ex perceptis per suos officiales, etiam si ignorauerit. num. 13.*
14 *Consanguineus an teneatur scire facta consanguinei: & vicinus an præsumatur scire facta vicini.*
15 *Correctores præsumuntur scire facta suorum officialium.*
16 *Potestates terrarum, & sui officiales donec sunt in officio, dicuntur esse ciues illarum ciuitatum.*
17 *Officiales durante officio, & tempore syndicatus debent tractari tanquam ciues, & in eis statuta ciuitatis de ciuibus loquentia habent locum.*
Officio finito, non sunt ciues, quia desinit illa ciuilitas.
Idem est in prælato, quia ratione prælaturæ est ciuis, secus ea deposita.
18 *Iudex pro delicto commisso in officio debet puniri poena ciuium, vbi alia poena est inforense.*
19 *Stante statuto, quòd quilibet de populo potest accusare: familia potestatis accusare potest, quia comprehenditur sub tali statuto.*
20 *Statuto stante, quòd quilibet de populo potest accusare, & habere tertiam partem, an officialis curiæ, vel familiaris potestatis posit accusare, & illam tertiam partem habere.**
*Et inquisitor repræsentat partem vbicunque inquisitio permittitur.**
21 *Illi qui sunt simul, videtur vnus alteri dare auxilium.*
22 *Qui est armatus cum alijs, licet nullum actum faciat, dicitur dare opem, etiam si manus ad arma non moueat, & etiam si armatus sit à remotis.*
23 *Auxiliatores, & socij alicuius delinquentis vt posint puniri de auxilio, quid requiritur.*
24 *Præbentes consilium, & auxilium, & fauorem, qualiter puniantur.*
25 *Si occidi aliquem, an socij, qui mecum erant, puniantur.*
26 *Delictum factum ad commodum alicuius, licet non perueniat ad sui notitiam, an teneatur.*
27 *Delictum famuli, an imputetur domino.*
28 *An delictum factum à filio in re concernente causam patris, præsumatur factum de voluntate patris.*

q
1 **Ni cõsentiran.** q Nota, quod consentiens, † pari pœna cõstringitur. Similis tex. in capitu. notũ. 2. quæstio. prima. & capitul. facientes. 86 distinct. Et sic isti Correctores, qui consentiunt officialibus suis accipere expensas vltra in dicto aranzel contentas, tenentur ad pœnam: quia prout dicit glossa in dicto capitulo, no-
2 uum. quis dicitur † consentire, cùm non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere. vt in capitulo. primo. 83. distinct. & in capitulo, inferiorum. 86. distinct. Quia eo ipso, quòd prælatus tacet, videtur consentire. capitulo, si rector. 44. distin. & punitur acsi fecisset. 83. distinct. capitulo, quid enim prodest. & tenet Cardi. in cle. prima, de vita & honesta. cle. quæstio. 11.
3 ¶ Et sic talis Corrector † non solùm potest conueniri in syndicatu de eo, quod mandauit, vel ratum habuit, sed etiam de eo, quod consensit. vt in capitu. cùm ad sedem. de restitu. spolia. in fine. quia quoque dicitur consentire, cùm defendit peccantem, vel quando sua authoritate delinquit. ¶ Imò magis punitur consentiens,
4 † quàm agens. prout habetur in capitulo, qui aliorum. 24. quæst. 3. vbi qui aliorum defendit errorem, multò amplius damnabilior est illis, qui errant. tex. in. capitul. qui consentit. 11. quæstio. 3. vbi habetur, quòd qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum, & hominem, & corripietur increpatione seuerissima. Et quidam sanctus pater ait, si quis peccãtem defendit, acrius quam ille, qui peccauit coerceatur. ¶ Sed propter hoc glo. in capitulo primo de offi. delega. in verbo, pari pœna. dicit, quod quadruplex
5 † est consensus. Et in quarto casu dicit, quòd quando consensus est authoritatis, seu defensionis magis peccat consentiens defendendo, & authoritatem præstando, quam faciens, & magis puniendus. vt in dict. capit. qui aliorum. Sed in cæteris casibus non. vt. in. d. gloss. Idem vult tenere gloss. in. dict. capitul. qui consentit. inquantum dicit, qui consentit, scilicet per cooperationem, & authoritatem. & gloss. in. dict. cap. notum. & sic intelliguntur iura contraria, dicentia, quod magis punitur consentiens, quã agens, scilicet quando consentit per cooperationem, & authoritatem. ¶ Et quoque dicta gloss. procedit in crimine hæresis & atrocioribus delictis, quia magis peccat consentiens defendendo. vt gloss. in cle. 1. de pœnis. in parte,
6 defensauerit. ¶ Idem dico † in non reuelante crimen læsæ maiestatis, quia videtur consentire, & ab eo committi, qui in simplicem scientiam incidit, licet nulla operatio, vel factum interuenerit. vt in. l. quisquis in fine. C. ad. l. Iuli. maiesta. Et quòd ex sola scientia quis teneatur ex tali delicto, & ex pluribus alijs, notat Bart. in. l. vtrum. ff. de parrici. & plenè Saly. in. dict. l. si quis. §. ad quod.

sentirã q lleuar a sus officiales mas dere

¶ Tamẽ hoc est verum, dummodo sciat, & ꝓbare posit, alias non punitur. tenet. Feli. in. cap. de cætero. fin. col. de re iudi. Tamẽ opi. Bart. & Saly. seruatur in practica. prout tenet Ang. in tracta. malefi. & ibi August. de Arimi. in additio. in parte, & chai tradito la tua patria. ver. quod crimen. numer. 10. vbi per eos. ¶ Et intellige quod punitur. s. si non reuelauit. vt ibi. de qua reuelatione. vi. per Feli. in. ca. quãtæ de senten. excõ. in verbo. si extra gl. & l. 5. titu. 2. part. 7. * Et vi. & cogita, qui vt inquit Feli. in. di. cap. quantæ allegãs Bald. in quodam consil. ꝙ anima Bar. est sepulta in inferno propter suã opinionem & eorum qui sequuntur eam. & curia Pisana lib. 2. capi. 26. col. 3. * Et an per simplicẽ sciẽtiam quis incurrat in crimine læsæ maiestatis & puniatur. vi. latè Hippolyt. de Mar. in. d. l. vtrum. ff. ad. l. Pompe. de parri. vbi in. num. 6. tenet hoc non procedere in sacerdote, cui fuit dictum in confessione aliquod maleficium fiendum: quia licet non reuelauerit, non cadit in pœnã: vt in. capi. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remi. & ibi doctores. & an non reuelãs crimẽ puniatur, vid. quæ posui in. c. 52. infrà eo. in gl. incurra. ¶ Sed noster tex. inquãtũ tenet ꝙ cõ-
7 sentiens punitur, † intelligit glo. vbi est tex. similis in dict. capitulo, quantæ. de senten. excõmunica. scilicet per cooperationem, præstando authoritatem, quia tunc eadem pœna punitur faciens, & consentiens. & sic debent intelligi verba ista, vbi inueniuntur, & iura suprà allegata. quod notat ibi Abb. pro singulari. nu. 5. pro statutis punientibus consentientes certo facinori, vt illi dicantur consentientes, qui cooperãtur ad delictum, saltem præstando authoritatẽ. Secus videtur in eo, qui adhibuit præsentiã nõ authorizabilẽ, nec cooperatiuam, etiam si poterat obuiare, & non obuiauit. quod videtur cõtra supradicta, vbi magis puniuntur consentiẽtes præstando authoritatem, quàm agentes. ¶ Sed certè tex. ibi in. d. capitul. quantæ. in fine, videtur tenere contrarium. Nam ille text. non intendit punire autoritatem præstantes, sed non obuiantes, cùm possunt, secundùm Abba. & Feli. ibi, ideo tene dictam distinctionem

nem glo.in.d.capitul. 1. de offi.delega.quam approbat Feli.vbi suprà,& ibi Barb.in.gl. magna. ¶Et ibi in versic.qui ratione potestatis. notat, quòd habens potestatem contra alium,& vidēs eum percuti,& non prohibens habetur pro cōsentiente,& faciente.Et ponderat ad vnamvalde singulare dictum Bart. † in.l. illicitas. ff. de officio præsi.vbi dicit,quòd si potestas,vel officialis vidit rixantes.& non mittit familiā, licitè potest propter hanc causam deponi. & ita expresse notat Bald. in.l.nullus. versi.Itē nota argumentū C.de summa Trin.& fide catho.& in l. 1.§.quies.ff.de offi.præfect.vrbis.& fuit originale dictum Cy.in.l.seruus.C.de noxali. Quod dictū dicit Feli.in.d.c.quantæ.esse intelligendū sanè duob⁹ cōcurrētibus.s.nisi misisset ad aliud faciendū.& si videt rixam adeò magnam,ꝙ nō possit sedari per illos de familia. ¶Sed videtur, ꝙ iste text.ad Correctores † consentientes non extendatur,etiam si pœna imponatur ipso iure quia hoc est potius ex interpretatione,quæ nō habet locū in statuto,vbi fictus,& interpretatiuus intellectus non habet locum.vt in.l.3.ff.de negotijs gestis.& in.ca.in nostra.de iniurijs. & Abb.in.d.c.quantæ.nu.3.& sic,ꝙnon extendatur ad cōsentientē.Idem tenet Abb.in.c. si culpa. 1.col.de iniurijs.&Anto.in.c.fina.de pactis. col. 1.sed istud est verum,quando verba statuti dirigūtur in personam,putà si quis fecerit sic,secus si dirigerentur in rem,putà,si factū fuerit tale quid,quia comprehendit etiam consentiētes prout in text.nostro cauetur ibi, lleuar.ita notat Bar.in.l.is qui opem. ff. de furtis. & text. & Bart.in.l.aut qui aliter.§.fina.ff. qui vi aut clā. & Paul.de Castro in.l.si necessarias.§. de vēdendo.ff.de pign.actione.& Feli.vbi suprà, in prin. ¶Quoque intellige, nisi lex, vel statutum ex-

10 presse disponat † contra consentiētes,vt in isto text.ibi.ni consentira.& in dictis iuribus, suprà allega.quia tūc in eis habet locum dicta pœna. Ad idem facit tex.in.l. 13.titu.33.de regul.iur.

11 par.7.vbi tenet,ꝙ si dominus † videt fieri malum,& non vetat,cùm possit,videtur cōsentire Facit tex.in.l.quid ergo.§. 1.ff.de his qui not.in fami.& in.l.scientiam. in princi. ff.ad l.Aquili. &.C.de noxali.l. si seruus. Et illa regula habet locum secundum Montal.ibi in. d.l. parti. siue dominus pōt prohibere de iure, siue de facto. vt in.l.in omnibus.ff.de noxalibus. & cap. qui alios.de hæreticis.& gloss.in dicta.l. scientiam. ¶Sed ad hoc,vt isti Correctores de consensu te-

12 neantur,oportet ꝙ sciant, † quòd sui officiales extorquent,& recipiunt istas expensas vltra in dicto aranzel contentas,vel ꝙ sint pręsentes dū eas recipiunt,& intelligentes.arg.glo.in.l. pen. C.de errore aduocato.in vers.præsentibus,&intelligentibus.& facit.l.nō multum.ff. de authoritate tuto.& quod dixit Bar.& docto.in.l 1. ff. de verb.oblig.ibi,vtroq; loquēte,& sermonum efficaciam intelligente.& quod tradit Bal. in.l. testium.C.de testi.nu.8.& ibi Barb. in additio. & Abb.in.c.peruenit.el.2.de testi.cogen. quia si sunt præsentes,& intelligentes, ꝙ extorquēt vltra hic contenta,& tacent, & dissimulāt errores suorum officialiū, est præsumendum cōtra eos.nam error,cui non resistitur, approbatur. vt in.c.error.83.dist.c.qui prodest.&Abb.in.d. c.qui alios.Quod intelligit non solùm in errore fidei,sed etiā in quolibet errore.nam errare pręsumitur,qui errantibus,cùm potest,nō resistit. Sicut quoque dicitur nō carere scrupulo societatis occultæ,qui manifesto facinori desinit obuiare.vt in præallega.c.qui potest. ¶Sed text. noster dicit,ꝙ,tenetur, etiam si ad sui notitiam

13 † non peruenit. ibi, *aunque diga que no lo supo.* & est fortis text.vt quis teneatur ex ignorantia facti.Et potest esse ratio: quia vt dicit Paris de Pute.in tract.syndi.in parte,iudex, an si iudex. fol. 141.nu. 17.iudex nō debet pati illicitas extorsiones,imò ex officio supplere.vt in.l.vbi pactum.ff.de trāsa.& in.l.illicitā.ff.de offi. præsi.

14 ¶Hoc quoq; credo esse:quia † sicut consanguineus tenetur scire facta cōsanguinei. vt. in.l.octaui.ff.vnde cogna.& Pau.de Cast.in l. auūculo.ff.de cōditio.sine causa.nu. 2.& idē latè in.l. de tutela.C.de in integr.restitu.mino.licet hoc sit verum in iuribus sanguinis.vel naturæ,secus in consistentibus in facto:quia scientia nō præsumitur,nisi probetur.vt Bal.in.l. quoniam. C. de iure delibe.& Feli.in.c.Petrus.de homicid. 1 col. ¶Ita vicinus præsumitur scire facta vicini. vt Abb.in.c.quosdam.de præsumptio.nu. 1. & Feli.latè in cap.literis.eod.tit.& Bar.in.l. is potest.col.5.versicu.videamus.ff.de acquiren. hæredi.& Pala.Ruui.in repeti.c.per vestras.de donatio.§. 18.fo.65.co. 11.n.32. sed hoc dicit Bar. in.d.l.is potest.Si erat fama in vicinia,tunc vicinus præsumitur scire facta vicini,aliàs non. Et licèt hoc reprobet Alexan.& Ias.sequitur Sebastianus Sapia.in additio.ad Abb.in.c.quosdam de præsump.in prima additione.vbi Alex.quoque dicit limitari,nisi vicinus,vel cōsanguineus velit probare contrariū, vel nisi cōsanguineus, vel vicinus esset infirmus.Et habet locū in his, quę verisimiliter consueuerūt esse nota consanguineis, aliàs secus, vel nisi eius esset nouus, quia iste potest prætendere ignorantiam. ¶Sic

15 præsumitur,quod Correctores † sciūt facta suorum

16 rum officialium: quia potestates † ciuitatum & sui familiares donec sunt in officio, dicuntur esse ciues illarum ciuitatum. tenet Ioann. de Pla. in. l. ciues quidem. C. de incoli. lib. 10. nu. 2. & latè Paris de Pute. in. d. tracta. syndica. in parte, ciuilitas. fol. 77. ¶ Et tenet Cataldi. in tracta. syn-
17 dica. q. 21. vbi ait, † ꝙ officiales, durãte officio, & tempore syndicatus, debent tractari tanquam ciues, & in eis statuta ciuitatis de ciuibus loquẽtia habent locum. vt in. l. 1. ff. ad municip. & magistratus municipales appellantur potestates. & hoc tene, licet Albericus de Rosa. in. 2. parte statu. q. 177. in fine. tenet contrarium, dicens, ꝙ Rector non dicitur ciuis. Quod intellige in alio iudice, quàm in electo à principe: quia electus à principe, siue à domino loci, vel villæ, efficitur ciuis, & sic sunt ciues, & habitatores: sed intellige quoad honores, secus quoad onera. vt glo. in cap. fi. de parochijs. in parte habitatores. Tamen deposito officio. desinit ciuitas illa. per dict. l. ciues. suprà allega. & Andre. Sicul. consi. 23. vbi quoque dicit, ꝙ est idem in prælato, qui ratione prælaturæ est ciuis, qua deposita, desi-
18 nit ciuilitas eius. ¶ Ex quo infertur, † quòd pro delicto commisso in officio debet puniri pœna ciuium, vbi alia pœna est in Forense, quia est caput ciuium: & ideo debet eodẽ priuilegio gaudere, quo sui ciues gaudent. argu. l. quoad statutum. ff. de testamen. mili. ¶ Et quòd sit ciuis dũ est in officio, est glo. in. l. fi. C. de incolis. & idem est in eius officialibus, & familiaribus, quia eius priuilegio gaudẽt. vt in. l. 1. C. de episco. & cleri. & in tantum est ciuis, quod offendens officialẽ, punitur pęna parricidij. vt dictus Paris de Put. vbi suprà. ¶ Quod facit ad illud, qđ tenet Bald. in cap. ex parte Adę. in. 2. col. per gl. ibi, de testi. quòd stante statuto, ꝙ quilibet possit accusare intelligitur quilibet de populo illo statuentiũ, non autẽ de populo extraneo. prout refert, & sequitur Ias. in. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisdare cogantur. & glo. in. l. fi. & l. is qui reus. ff. de publicis iudicijs. & Bald. ibi. & Institu. de publi. iudi. in princi. & in. l. 1. §. per consequens. ff. de suspec. tuto. & per Bart. Bald. & Imol. in. l. cum. C. qui accusa. nõ poss. & Alex. in. l. in prouinciali. §. fina. nu. 2. ff. de noui oper. nuntiati. contrarium tenet Ioan. de Plate. in rubri. C. de iure fisci. lib. 10. num. 2. vbi tenet, ꝙ quilibet admittitur ad accusandũ de crimine publico, etiã de populo alieno. & est glo. in. l. 2. §. pen. in verbo, actoris. ff. ne quid in loco publico & eam dicit singula. Ioann. de Anani. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accusa. 8. col. versi. 2. nota. ꝙ nõ parochianus. & idem tenet Feli. in. c. dilecti. de maiori. & obedien. col. 3. nu. 2. in fine. dicendo, ꝙ actio popularis competit etiam illi, qui nõ est propriè de populo, sed credo, quòd Ias. non est cõtrarius, quia loquitur in pœna statuti, in qua non admittitur, nisi sit de illo populo, vbi est tale statutum. Secus est in pœna legis generalis regni, quia tũc habet locum quod dicit glo. Plat. & Feli. & sic non sunt contrarij. ¶ Et talis familia potestatis comprehẽditur sub dicto statuto.
19 & potest accusare, † & habere cõmodum applicatum accusatori per dictum statutum: quia dicuntur ciues, dum sunt in officio, vt dixi, & hoc teneo. licet Ange. in. l. debitor. ff. de pigno. vult tenere contrarium, dicens quod positus in loco ad tempus, nõ dicitur positus in loco, nec de loco. vt in. l. ex facto. ff. de hæredi. institu. §. rerũ. & ideo Forenses studentes, non dicũtur esse de loco, vbi studẽt, sed in loco, cùm studere in ipso debeant? Quia hoc non obstat: quia loquitur in priuato, & non in illis, qui officia publica habent. vt colligitur ex dictis per Pari. de Puteo vbi suprà in parte, statutum. ¶ Et quoque tenet contrarium Bal. in sua practi. crimi. in tit. de. q. circa statuta. q. 12. vbi finaliter cõcludit altercãdo pro vtraq; parte hanc. q. ꝙ stante statuto,
20 ꝙ de tali maleficio liceat cuilibet accusare, † & ꝙ accusator habeat tertiã partem, quòd si officialis curiæ, vel familiaris potestatis accusauerit de tali maleficio, non recipiet dictam tertiã partẽ ab statuto concessam, eo quia Corrector, seu potestas recipit salarium per se, & omnibus famulis suis, quo debet esse contentus. vt in authẽ. de iureiuran. Quod præsta. ab his. in princi. Itẽ quia lex cauet, quòd id, quod capitur ab hostibus, efficiatur capiẽtis. vt in. l. si quid. ff. de capti. & postlimi. re. & tunc si milites armatæ militiæ, qui recipiunt stipendia à republica, capiant aliquem ab hostibus, nõ ideo efficitur eius seruus. Et idem dicit seruandum fore in officialibus, & familiaribus terrarum. argu. in. l. nec quid. ff. de incẽd. rui. naufra. & tenet Hierony. Caluilon. in additio. ad Angel. in tracta. maleficio. in parte, ad querelam Titij. num. 43.

¶ Sed practica cõmunis est in toto regno in cõtrarium: & sic, quòd si iudex ex officio procedit vel eius algazelus, vel familiaris accusant, percipiũt dictam partem, quæ accusatori pertinet. Sed contrarium debet hodie seruari, quando iudex ex officio procedit, & non ad petitionem suorũ officialiũ, vel aliorũ, per quãdã pragmaticã factã per nostrũ principẽ Philippũ nomine patris sui Caroli in curijs, quas habuit Valissoleti anno. 1548. l. 45. in qua cauetur, *q̃ si el juez procede de officio, y condenare en alguna pena q̃ pertenezca al*

ca al denunciador, que el juez no pueda lleuar la tal pena que al denunciador pertenesce. Sed hoc intelligerem, quando lex applicat partem pœnæ iudici, ex eo quod sententiã tulit: quia tũc partes, quę pertinent ad seipsum, & accusatorem, non põt sibi vendicare,

chos de los q̃ en el aranzel de aquella

& attribuere. Secus si nulla pars condẽnationis iudici applicatur: quia tunc bene poterit partem accusatoris sibi sumere, si ex officio procedit, cùm inquisitio, & officium iudicis succedat actioni. vt Bart. in. l. infamem. ff. de publi. iudi. & Paul. de Castro. consi. 59.* Et Bal. in. l. 2. C. de edẽdo nu. 25. inquit, ꝙ inquisitor repræsentat partẽ vbicunque permittitur inquisitio, & idem Peregrina. in parte inquisitio. gl. 1. in fin. & est tex. in. l. 11. titu. 2. lib. 1. ordi. in fin. & vi. Peregrin. in parte denuntiatio. colu. 7. versi. quæro de quæstione, vbi tenet, ꝙ licèt per statutum debeatur medietas pœnæ accusatori, ꝙ etiam debetur denuntiatori: quia delator dicitur accusator, & qa vtriusque idem est effectus, tamen credit hoc verum in denuntiatore voluntario, non in necessario. i. qui necessitate officij sibi iniuncti, facit vt est fiscalis: quia præmium nõ debet habere nisi caueatur in statuto, vel edicto, seu præconio: nam turpiter dicitur accipere cum gratis facere teneatur, & quòd debeatur denuntiatori tenet Alberi. in. l. accusatorum. §. incidit. ff. ad turpilia. nu. 2. & idem Alberic. in. l. diuus Adrianus. ff. de custo. reo. nu. 7. affirmans ꝙ iudex qui procedit ex officio per inquisitionem contra aliquẽ succedit loco accussatoris, & videtur capere formam accusatoris & locum partis secundum Abb. in. c. proposuisti. de for. comp. nu. 3. per tex. in. c. ad nostram. la. 2. de iur. iur. & cap. qualiter & quãdo de accusa. tamen hodie familiaris iude. non potest denuntiare, & si denuntiet non habebit partem denuntiationis vt in pragmatic. 30. de Madrid. anno. 1557.* ¶Quoque potest esse ratio nostri text. quòd teneantur etiam si ad sui notitiã non perueniat, quia
21 sunt simul in officio: & illi qui † sunt simul, videtur vnus alteri auxilium dare. vt est notabil. dictum Innocen. in capitulo. continentia. de cleri. percusso. vbi Innocen. quoque dicit,
22 quòd qui est armatus † cum alijs, licet nullum actum faciat, dicitur dare opem. quod dicit Baldus menti tenendum. in. l. raptores. C. de episco. & clericis. & in. l. 1. columna. 2. de serui. fugiti. & in. l. 1. vltim. charta. C. vnde vi. & Felin. in capitulo, sicut dignum. de homic. columna tertia. versicu. septimo & vltimo. vbi hoc extendit etiam si manus ad arma non moueat, dicitur præstare opem. vt ibi latè per eum. & etiam si armatus est à remotis. si per eum efficitur audacior, & offensus timidior. vt

ciudad, villa, o prouincia q̃ es a su car-

Baldus in. l. non ideo minus. C. de accusa. tertia columna. & per Angel. de Aretio. in tractatu malefic. in parte dictus Andreas armatus. in principi. & ibi per Augusti. in additio. ¶Et facit illud, quod tenet
23 Hippolyt. de Marsil. in singula. 400. † vbi ait, ꝙ ad hoc, vt scias quando aliqui dicantur auxiliatores, vel socij alicuius delinquentis, vt possint puniri de auxilio, vel ope, oportet quòd ad hoc fuerint principaliter adunati, seu in simul congregati, vt sunt Correctores, & sui officiales in officio, qui sunt congregati ad exercendum iurisdictionem, & rempublicam gubernandam. per textum. quem allegat dictus Hippol. in. l. 3. §. homines. ff. vi bonorum rapto. & dicit, quòd si omnes delinquentes apparent fuisse in rixa, tunc omnes sunt puniendi. de quo per Bartol. & Hippoly. de Marsi. in. l. in rixa. ff. ad. l. Cornel. de sica. ¶Angel. tamen dicit in. l. Grachus. C. de adulte. quod associans ad delictum perpetrandum, non punitur de homicidio, si principalis licitè occidere poterat, licet ipsi associantes non. ¶Et quòd associantes excusentur, est verum, quando paruerunt, quia erant filij, vel serui, vel vasalli, secus in alijs. vt ibi per Angel. ¶Qualiter autem puniantur, qui præ-
24 bent auxilium, † cõsilium, & fauorem, vide bonum text. in capi. cùm homo. & in cap. si quis. cum sequenti. 24. quęstio. 5. & cap. qui aliorum. 23. quæsti. vlti. & capit. periculosè. de pœniten. distinctio. 1. ¶Et si occidi aliquem, an socij, qui
25 † mecũ erant, puniantur? Vide Inno. & docto. in. c. sicut dignum. de homicidio. & quod notat Bart. in. l. si vendidero. §. raptorem. ff. de furtis. & in dicta. l. fina. ff. de sicarijs. & latissimè per Alexand. in additio. ad Bartolum. in. l. is qui opem. ff. de furtis. & Bartolus. in. l. in furti. §. ope. & l. furtum. ff. eodem. titulo. de furtis. ¶Et
26 si aliquis facit delictum ad commodum † alicuius, licet non perueniat ad sui notitiam, an teneatur? Bartolus. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nunti. tenet quòd sic, loquendo in familia iudicis verberante appellantem à sententia iudicis, quia præsumitur facere de mandato iudicis. De quo vid. per Abba. distinguentem. & ibi Ioannes. de Ana

lii.capitul. Petrus diaconus.de homici. vbi mul tas fallentias ponit Feli. & latissimè per Barba. in dict. capitulo. 1. de officio delega. columna. 8.cum sequentibus. vbi concludit, quòd vera
27 † conclusio est, quòd delictum famuli impute-tur domino, si cedit ad commodum domini. Vel posset dari distinctio

go fueren puestos,[r] so pena que los pa-

vt ibi per eum, scilicet, Aut dominus, seu cōsanguineus sciuit delictum futurum, & potuit prohibere, & non prohibuit, & tunc imputetur sibi delictum. Aut ignorauit, & tunc non imputetur. Aut sumus in dubio, an sciuerit vel ignorauerit, & tunc quando factum est successiuum tunc præsumitur scientia. Aut est momentaneum, & tunc præsumitur ignorancia. vt Abb. in.capitu.constitutus. de testib. & Bart. & do-cto.in dict.§.si quis ipsi prætori. ¶ Vide tu Alexan.in consilio.69.num.6. in secundo volumi.
28 vbi tenet, † quod delictum factum à filio in re concernente causam patris, præsumitur factum de voluntate patris. Quod dicit saltem esse verum quando aliqua alia præsumptio iudicaret contra patrem. & idem tenet Hippolyt.de Marsil.consilio.3.nume.18.

SVMMARIVM.

1 *Expensas litis quomodo debet iudex accipere. Et quid si habet salarium.*

r Puestos. r Ex isto tex.patet, quòd ex regula iuris expensarum,
1 debet iudex dictas † expensas percipere, secundū regulā, seu aranzel suæ iurisdictionis, & nō secundum aranzel regale. ¶ Et ad hoc dico, quod in prouincijs, vbi plus iudices percipiunt vltra in dicto aranzel regali contenta, ꝙ ea nō debēt percipere, sed secūdum dictum aranzel regale. Et in prouincijs, vbi minus est consuetum percipi, illud debet obseruari, & non dictum aranzel regale, quia in hoc est consuetudo seruanda & ita tenet pragmatica in.d.arāzel contēta.qua si in princip.quā per te vide. ¶ Et an valeat consuetudo in oppositū, vide infrà.ca.7. in gloss.2. ¶ Et nil amplius debet recipere à partibus, nec esculētum, dummodo habeat salarium, ex quo sibi satisfieri potest.text.in authen. scriptū est exēplar. vt iudic.sine quoquo suffragi. colla. 2. & glo.ibi in verbo, auaritiā. & gl.in.§.sunt præterea.Institu.de publi.iudic. Angel.in.d. authē. §.nulli.tenet, ꝙ ille tex.est contra Rectores ciuitatū, qui per castra, & villas mittunt eorū milites ad locorū cōseruationē sumptibus rusticorum.quia puniuntur.vt ibi. & Ioann. Fab. in.l. omnes cognitores.C.ad.l.Iuliā repe. Idem tenet, ꝙ iudices salariati nō possunt recipere esculentū. Et quòd iudex ordinarius salariatus non debet habere esculētū.

gue cō las setenas,[s] aunque digan que

tenet glos.& ibi Fab.& Nicasius de Voerda. in §.plebiscitum. Institu. de iur. nat. gen. & ciuil. nume.4.& glo.in.c.non licet.11.q.3.& in.c.militare.21.quest.1.alia in.c.cùm ab omni.de vita & honesta.clerico.vbi tenet, ꝙ ordinarius nunquam debet habere expensas: nam ideo stipendia, idest, salaria sunt ei constituta. Imò dicit, ꝙ etiam si de mandato principis ad aliam prouinciā proficiscitur, debet expendere illa quæ domi expenderet.vt in authen.de mād.prin.§.illud tamen.colla.3. Sed in hoc senatores consilij regalis iubent, vt habeat. 300. dipōdia pro vnaquaq; die, dum proficiscitur extra suam prouinciam, seu iurisdictionem ex commissione eorum. Vide quæ dicam in.c.9.infrà eodem: in gl. 1.& in.c.6.in glo.salario.

SVMMARIVM.

1 *Simplum, an in septenis contineatur.*

s Setenas. s Quia furi æquiparatur. vt in.l.2.tit.13.foro legū lib.4 & Institu.de obliga.quę ex delict.nas. ¶ Sed an
1 in istis septenis † simplum contineatur, & sic expensæ datæ vltra in dicto aranzel contētæ.tex. in.§.quadruplum.Instit. vi bonorum rapto.tenet, quòd in quadruplo inest rei persecutio, vt pœna triplisit. Ias.tamē in.§.sic itaq; discretis. Instit.de actio.4.notabil.dicit, quod in duplo, vel quadruplo, in quo condēnatur fur, non continetur simplum, & sic res ipsa furto subtracta, & sic duplum, vel quadruplū est tota pœna. ¶ Sed in rapina, & violentia dicit esse secus: quia in ea in quadruplo continetur simplum, & sic rei persecutio. & idem tenet Iaso.in.§.ex maleficijs. in princ.eodem titulo de actio.numero.17.&.18. Et ratio diuersitatis dicit esse secundùm Ioann. Fab.ibi.3.columna.quem sequitur ibi Angel.2. columna.quia magis frequentātur furta, quàm rapinæ, & sic grauius puniuntur, vt magis arceātur.vt in.l.aut facta.§.fina. ff.de pœnis. ¶ Et licet Iaso.in ista ratione cogitet text.in.l.18.tit.

14.part. 7. vult eam tenere, loquendo in fure: & quod in eo pœna dupli, vel quadrupli, in qua condemnatur, non continetur simplum. Et hac de causa semper in casu isto quando proceditur contra iudicem, simplum in quadruplo vel septenis computo: quia cum sint in officijs, magis videtur mihi rapina, quàm furtum. & nõ inducitur omnimoda similitudo. arg. eorũ, quę notat Bart. in l. pessimum genus. ff. de recepta. * Et facit quod tenet Faber. in l. mulier. C. de sponsalibus & Speculato. in titu. de emptio. & vendi. versicu. quid si non fecerit, & text. in l. hoc edicto. §. quærentibus. ff. de public. & vectigali.

SVMMARIVM.

1 *Ex ignorantia an quis teneatur.*

2 *Disposita in sciente, habent locum in scire debentem.*

3 *Scire dicitur aliquando per vehementem opinionem.*

4 *Ignorantia crassa & supina non excusat.*

5 *Ignorans non peccat. num. 8.*

6 *Officialis, qui ignorauit delictum, in syndicatu excusatur.*

7 *Scientia in factis domesticorum & suorum officialium præsumitur.*

Valet statutum, quod ignorantia non possit allegari.

9 *Correctores indagare tenentur factum suorum officialium: & in hoc ignorantia iuris non toleratur.*

19 *Excusatio non potest esse pastoris, si lupus oues comedit, & pastor nescit cùm teneatur inquirere, & curam de ouibus suis habere.*

11 *Facta nobilium personarum præsumuntur nota alijs.*

12 *Prælatus quantumcunque bonus, & sanctus, in se potest grauari, & deprimi ex subditorum excessibus, quos negligenter omisit incorrectos.*

13 *Idem est in patre negligente corrigere excessus filiorum.*

14 *Iudices & rectores dissimulantes ea, quæ praue geruntur ab officialibus suis, puniuntur.*

Et idem est in alijs officialibus.

t **No lo supierõ.** t Nota text. ꝙ quis ex ignorãtia tenetur. † de isto tex. dixi latè suprà in gl. *Ni consentir lleuar.* ver. sed text. noster dicit, vbi, vsq; in fi. ¶ Sed Paris de Pute. vult contrariũ in d. tract. syndi. in parte, rectores. fol. 116. n.

1

no lo supierõ, t Yno

2. vbi ait, ꝙ extortũ à familiaribus potestatis nõ præsumitur extortum cũ eius scientia. vt in. ca. cùm ad sedem. de restitu. spolia Bal. in l. ad inuidiã. C. ꝙ metus caus. nisi esset coniectura verisimilis ad propositum, putà, quòd cõmoditas, quæ prouenit ex tali, peruenit ad potestatem. Et ideo dicit Hostien. ꝙ dominus etiam ecclesiasticus tenetur de violentia per homines suos illata. Quod dicit verum secundùm Ioan. And. quando res, in qua est violentia cõmissa, peruenisset ad dominum, vel quando dominus mandasset, vel ratum habuit. Et idem si fuissent positi ad custodiam illius territorij. Ideo dominus agri tenetur de violentia in eo illata, si sciuit, & potuit prouidere, & nõ fecit. vt dictus Paris de Puteo. vbi suprà. Sed in text. nostro contrariũ cauetur, & credo ꝙ sit speciale in nostro casu: quia prætores debent scire ea, quę officiales sui

2 faciunt: quia disposita in sciente, † habẽt locum in scire debentẽ. vt Bal. in c. 1. §. vassallus. in tit. si de feud. fuerit cõtrouers. inter domi. & agna. num. 1. per text. in l. quod te. ff. si cert. petatur. & in l. pe. C. de pericul. tuto. vbi quoque tenet,

3 quòd aliquando † quis dicitur scire per vehemẽtem opinionem consonantem substantiæ veritatis. l. cùm quidã. §. quod dicitur. ff. de acquir. hæredita. ¶ Quæ vehemens opinio ex inmediatis indicijs nascitur. vt doctores in. l. dolum ex insidijs. C. de dolo. & l. milites. §. oportet. C. de quæsti. & in talibus delictis & similib⁹, quia

4 est † ignorantia crassa & supina, non excusat. vt in. l. nec supina. ff. de iuri. & facti igno. & in. l. 1. ff. de abigeis. & Bald. in. l. error. C. de iuri. & facti igno. 2. col. nu. 7. & Dy. in. l. 1. §. certè. ff. de vẽtre inspi. & l. de ætate. §. fina. ff. de interroga. actio. l. quid si fugitiuus. §. apud labeo. ff. de ædilitio edicto. & Bart. in l. fi. ff. si quis testa. liber. ¶ Contra hoc facit, quod tenet Innocen. in ca. nouerit. de senten. excõmu. in fine. vbi tenet. ꝙ

5 ignorans † non peccat. vt in. l. 2. C. ne sacr. baptist. reite. & ff. de pœnis. l. vlti. & l. 1. C. de sicarijs. ¶ Et facit illud, quod tenet Bart. in. l. qui-

6 cunque. C. de serui. fugi. in fine. vbi ait, † quòd officialis, qui ignorauit delictũ, in syndicatu excusatur. Tamen dictum Bar. licet in se sit verũ, cum intelligo, quando cõtra ignorantem de iure con

re contrarium nõ sit dispositum, vt in isto text.
7 quia præsumitur scientia † in factis domesticorum, & consanguineorum. vt tenet Bal. in. d. l. quicunque. 1. col. num. 3. & dixi supra in gl. ni consentira. num. 14. licet dicat, quòd sępe cõtrarium euenit. nam nescit seruus quod facit dominus suus. vt in. l. eius qui in prouincia. in fine. ff. si cert peta. & nescit soror quid ordinauerit frater. vt in. l. quoniam sororem. C. de iure delibe. & nesciunt absentes, quid faciant præsentes. vt in. l. fin. de decret. ab ordi. fac. ¶ Et sic per istum text. & per supradicta probatur, quòd valet statutum. quòd ignorantia non possit allegari, & idem tenet Bal. in. l. 1. ff. de legibus. nu. 6. & Bar. in. l. diuus. in prin. ff. de falsi. de materia per Alexan. saltem remissiuè in. l. de pupillo. §. nuntiationem. ff. de noui ope. nunti. num. 15. vbi dicit hoc verum, nisi allegaretur ignorantia iusta, vel nisi offerretur probatio in continẽti. vt in. l. status. C. de his qui sibi ascrib. & vide Abb. in. cap. ad falsariorũ. de crimi. fal. nu. 1. & 7. & ibi Ioan.
8 de Anania numer. 1. ¶ Nec obstat dictũ † Innocen. in. d. c. nouerit. quia ipse dicit ibi, quòd licet ignorans nõ peccet, tamẽ punitur. qui ignoranter peccat. Et ideo mitius agitur cum ignorãtibus ius positiuũ. vt in. l. 2. C. de in ius vocan. quàm cùm ignorantibus ius naturale. vt Inno. in ca. cum illorum. de senten. excõmu. per text. in. c. gaudemus. de diuorti. ¶ Et quia isti Correctores non possunt allegare ignorantiam. vt in l. quod vulgo. ff. pro empto. & text. in. l. fin. & ibi Bar. ad hoc notat. ff. pro suo. vbi in facto alieno tolerabilis est ignorãtia: quia tales Correcto-
9 res tenentur indagare † factũ alienum, & sic suorum officialium: quia in hoc nõ toleratur ignorantia iuris in facto alieno. vt tenet Ias. in. l. si res obligata. ff. de legatis primo. col. pe. nu. 36. vbi ait, ꝙ quãdo quis tenetur indagare factum alienũ ratione officij sui, tũc præsumitur illud scire nec toleratur ignorantia. tex. dicit esse notabi. in ca. innotuit. circa finẽ. in verbo, nec probare cogimus ignorantiã. de electio. iuncta gl. & ibi notat Abb. 3. col. & ad idem est tex. in. c. quanuis. & ibi Abb. de regu. iur. vbi dicit text. ꝙ non
10 potest esse pastoris † excusatio, si lupus oues comedit. & pastor nescit, cùm teneatur inquirere, & habere curam de ouibus suis. & idem notat Domi. in. c. vt circa. in verbo, super huiusmodi. de elec. in. 6. & est glo. ibi. & idem Domi. in. c. 2. in verbo, scienter. de tẽpor. ordi. lib. 6. & Abb. in. c. fina. de confessio. vlti. colum. & in consili. 180. quod incipit, in. q. quæ ad præsens vtitur. quia potestas debet velle certiorari qualiter in officio sui Comites & officiales se habeãt, alias ipse tenetur, cùm eos in officio præposuerit: licet eos exhibendo liberetur, maximè si ei possit imputari culpa in non eligendo idoneos. tenet Ioann. de Plate. in. l. cùm ad quamlibet. C. de conditis in public. horreis. lib. 10. in fine. Et
11 facit † quod tenet Iaso. vbi suprà. nu. 37. vbi dicit, ꝙ fallit in factis nobilium personarum, quia ista præsumũtur nota alijs: vnde de facili nõ admittitur allegatio ignorantiæ. vt in. ca. tuã. & ibi Abba. de ordi. cogni. in primo notabil. & facit quod vult glo. notabi. in. l. si tutor petitus. C. de pericu. tuto. ¶ Sed sic est, ꝙ officium iudicis est nobile. vt in. c. 2. de offi. iud. & ibi Abb. & doct. & Specula. eod. titu. §. 1. & Azo. in summa eod. titu. Ergo iudex, qui exercet iurisdictionem, & sic factum nobilium personarum: Imò exercet factum regale, debet scire factum suorum officialiũ, qui exercẽt eandẽ iurisdictionẽ. & ignorantia eos nõ excusat. ¶ Ad idem facit, quod tenet Abb. in. c. licet Heli. de simoni. nu. 2. vbi di-
12 cit, † ꝙ prelatus quantuncũq; bonus & sanctus in se, potest grauari, & deprimi ex subditorum excessibus, quos negligẽter omisit incorrectos. ipse enim videtur eos occidere nõ corripiẽdo. vt in cap. ephesis. 43. distin. &. ca. irrefragabili. de offi. ordi. & ideo prælatura non est modicũ onus: cùm necdum sibi, sed etiam alijs oportet quòd sit bonus. vt in. c. episcopatũ. 8. quæst. 1. & prælatus quandoq; ex hoc punitur, non solùm æternaliter in alio seculo, sed etiam in isto morte violenta, & tẽporali. Ex quo infertur, ꝙ propter peccatum citius quãdoq; quis moritur nec cõplet dies suos. Iuxta illud Psalmistę. Viri sanguinum non dimidiabũt dies suos. gloss. in c. episcopi. 11. quæst. 3. ¶ Et idem, quod dictum
13 est in prælato, dicit idem esse in patre † negligẽte corripere excessus filiorum suorum. tenetur enim ad hoc. c. ad duo ista nomina. 23. quęst. 4. & in. §. necessitate. 47. dist. & cap. nõ putes. 24. quæst. 5. ¶ Et facit quod tenet Ioann. de Plate. in. l. placet. C. de excusa. mune. libr. 10. in fine.
14 vbi ait, quòd iudices, † & rectores dissimulantes ea quæ prauè geruntur ab officialibus suis, puniuntur. vt in l. pręcepit. C. de cano. largitio. lib. 10. & vbi quoque dictus Plate. est enim quidam tacitus consensus negligendo inductus, ꝙ minus punitur, quàm faciens secundũ Plat. ibi. in. d. l. placet. quem vide in. 3. & si. notabi. Et facit in simili quod tenet Ioan. de Pla. in. l. omnes iudices. C. de delatori. lib. 10. & Bar. in. l. vnica C. public. læti. lib. 12. vbi dicũt, ꝙ officiales, qui maleficia dissimulatione nõ puniunt, sunt acriter puniendi. Et ad idem facit, quòd tenet idem Plate. in. l. 1. C. de fundi. & salti. lib. 11. vbi per illum

illum text. dicit, quòd facit ille text. contra caprarios, & saltuarios, siue custodes agrorum cō stitutos à communitatibus, qui videntes alienas bestias damnum dantes, recepto pretio, denuntiare, vel accusare omittunt, quia sunt grauiter puniendi. Et Plat. in l. 1. C. de desertori. mi li. lib. 12. nume. 3. ait, quòd eadem pœna imponitur magistratui, & eius officialibus, qui pœnas per leges statutas gratia, vel dissimulatione pertranseunt. Et nimirum: quia si iudex repertum non vindicat facinus, tegere vt conscius criminosa festinat. vt tex. in l. 2. C. de commer. & mer. lib. 11. vt per Plate. in d. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Iudex curiæ regis, siue alius ordinarius, vel delegatus, seu iudex appellationis, dona aliqua à litigantibus, vel eorum nomine nullatenus exigant seu recipiant, aliàs puniuntur.*

2 *Munus est triplex.*

3 *Dona etiam à sponte dantibus non tenetur iudex recipere.*

4 *Iudex debet seruare præ alijs manus mūdas Deo, regi, & legi.*

5 *Iudex qui dona recipit, tanquam infamis, & periurus eijciatur à curia, & amplius non sit prætor nec habeat officium, nec honorem in domo regis.*

6 *Munera excæcant lumina sapientium, & mutant verba iustorum. num. 11.*

7 *Iudex magis æstimabitur, si dona non recipit, licet de iure recipere possit.*

8 *Officiali, qui mundas habuit manus, multum fauet imperator.*

9 *Inquisitio scrupulosa non debet fieri contra iudicem, qui habuit manus mundas, & de barateria non diffamatur.*

10 *Munus paruum, an possit iudex recipere.*

12 *Munus paruum, vel magnum, attenditur secundum qualitatem & conditionem dantis.*

13 *Munera magna, vel minima quæ dicantur, arbitrio iudicis relinquitur.*

14 *Officialis recipiens mutuò pecuniam, an committat barateriam.*

15 *Dona an possit iudex recipere finito officio.*

16 *Probatio sufficiens contra iudicem recipientem munera, quæ sit.*

17 *Fuga iudicis tempore syndicatus, facit semiplenam probationem, adeo quod de furtis, & baraterijs, & extorsionibus probantur per iuramentum eorum, qui de eis conqueruntur.*

18 *Talis fuga reddit suspectum iudicem, adeò, quòd possit contra eum perueniri ad torturam.*

19 *Fuga officialis, facit eum haberi pro confesso, & conuicto in omnibus his, in quibus erat inculpatus. num. 21.*

20 *Fugere faciens quem de carceribus, tenetur integre soluere omne debitum creditoribus, etiam si talis debitor denuo apprehendatur, & ad carcerem reducatur.*

21 *Officialis ex fuga potest condemnari sine alia probatione.*

22 *Contra officialem fugientem ratione non reddita, creditur sacramento agentis, nisi fuisset reductus etiam inuitus ad locum vnde fugit. numero. 23.*

24 *Casus, in quibus licet officiali fugere tempore syndicatus.*

25 *Fugere non debet officialis tempore syndicatus, etiam ad ecclesiam.*

26 *Successor in officio si viderit vel sciuerit officialem depositum recedere, & non prouidit eum tenere, in syndicatu ipse tenetur.*

27 *Probationes contra officialem debent esse claræ, & euidentes, si à syndicatu non fugit: ideo sacramentum in supplementum probationis deferri non potest.*

28 *Testes plures singulares deponentes per se de furtis, & baraterijs, & extorsionibus, an probent contra iudicem.*

Quid sit furtum, & barateria in casu isto.

v 1 Dadiuas. v Similis textus in. l. 7. titul. 15. lib. 2. in ordina. regali, vbi habetur, quòd iudex † curiæ Regis, seu quiuis alius ordinarius, vel etiam delegatus ciuitatum, vel locorum, vel iudex appellationis, seu supplicationis dona aliqua, aurum, argentū, pecunias, pannos, belluas, comestibilia, seu alia quæcunque à litigantibus, vel eorum nomine nullatenus exigant, seu accipiant: iudex verò contrarium faciens, officium perdat, & alius, vel alterius officij penitus fiat indignus: & quod

& quod accepit, cum duplo restituat regis cameræ: in super arbitrariè, aliàs per regem puniatur secundum doni, quod recepit, quantitatem qui text. est singula. Concordat cum eo text. in l. omnes cognitores. C. ad. l. Iuli. repet. & in authen. demāda. princi. §. oportet. coll. 3. l. plebiscitum. ff. de offi. presi. * Et Peregrina in parte iudex. q. 5. in. glo. recipiet. * & cap. statutum. de rescrip. in. 6. §. insuper. vbi glossa dicit, quòd

recibiran dadiuas,

2 triplex est munus, † à manu, à lingua, & ab obsequio: & ab istis debet iudex se abstinere. vt glossa & docto. in capi. cùm ab homi. de vita & honesta. clericorum. & in. c. & si quæstiones. de simo. & Speculato. in titu. de legato. §. 1. versic. sed quid si. & Barto. in. l. lex Iulia. §. 1. ff. ad. l. Iuliam repet. & notatur in authenti. de iureiuran. quod præsta. ab his. in gl. ¶ Tamen Rex potest dare licentiam iudicibus, vt ista dona recipere possint. tenet Restau Castel. in tracta. de imperatore. quæst. 11. versi. 198. foli. 74. tomo. 5. tra-

3 cta. ¶ Quod extende, quòd etiam † à sponte dātibus ista dona nō tenetur recipere. vt tenet Paris de Pute. in tractatu syndicat. in parte, consiliarij. folio. 194. in princip. vbi latè de ista mate

4 ria. ¶ Quia oportet iudicem sine omni † suffragio præ alijs omnibus mundas seruare manus Deo, Regi, & legi, & nullum contingere lucrū, & cætera. vt in authenti. de mādatis princip. §.

5 oportet. colla. 3. ¶ Aliàs iudex, † qui dona recipit, tanquam infamis, & periurus eijciatur à curia, & amplius non sit prætor, nec habeat officium, nec honorem in domo Regis. vt Montaluus in. l. 2. titul. septimo. libro. 1. foro legum. in glos. fina. & legitur. Iob. capitul. 8. Ignis deuorauit tabernacula eorum, qui libenter munera recipiunt. vt refert Archi. in capitul. quis rectè. 11. q. 3. & tenet Lucas de Pen. in. l. ad splēdidioris. C. de diuersis offi. lib. 12. allegando Iob. cap. 15. ¶ Et vide Paridem de pute. in suo tracta. syndi. in parte, consiliarij officiales. folio. 194. in libro portat. numero. 2. vbi quoque ait, quòd periculosum est illa à litigantibus recipere: quia non dant cum charitate, sed per corruptionem: & qui dant iudici vnam gallinam, dant cum intentione. vt habeant ab eo bouem: & dicunt rustici, quod encænium intrat per portam iudicis, & diabolus exit per fenestram. Et satis lege antiqua prohibētur munera, vbi dicitur, quòd

6 munera † excæcant lumina sapientium, & mutant verba iustorum. Et licet modica sint, rustici solent dicere, Ego portaui ei vnam gallinam, & feci quicquid volui: & ideo incurritur infamia, & nō sunt recipienda. Quia qui dat, putat polluere mentem iudicis, qui mundas debet habere manus. vt in authen. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. necessitatē. & §. illud. colla. 2. & ma-

7 gis iudex † æstimabitur, si nō recipiet dona, licet de iure recipere possit. Ergo, dicit dict. Par. de Put. à muneribus cauete, & precauete, & estote contenti stipendijs vestris: quia virtus augebitur, & iustitia munda erit. Nam imperator

8 † multùm fauet officiali, qui manus mundas habuit. vt in. d. §. necessitatem. & §. illud. vbi pollicetur præmium alterius officij. ¶ Quod habet locum in consiliarijs alicuius principis capitanei, vel iudicis, vel Admirāti. vt singular. Bald. latè in consilio. 503. in. 4. volumi. ¶ Et vide tu quoque dictum Pari. de Pute. in. d. tracta. in parte, syndicatur iudex. foli. 35. vbi etiam dicit allegando Ambro. quòd munera à iudicibus affectari, insidere miserrimus animus consueuit. Et facit text. in. l. properandum. §. sint autem vtraque. C. de iudic. & qui aurū diligit, nō iustificabitur. Ecclesiastes. 31. per totū. Hodie verò secūdùm dictū Pari. de Pute. vbi suprà in regno cupiditas satis abundat: ibi quidem imperat aurū, iudicat argētum, remouet passio, promouet affectio, silent Leges & Canones, ratio & æquitas proscribuntur: & ibi nullus quantum mereatur sed omnis quātum dare sufficiat æstimatur: ibi omne tribunal principis expugnatur: ibi nulla integritas, nulla fides: ibi ad iustitiā reddendam non iustus Deo quæritur, sed magis cōtra Deū pecuniæ venerantur: vnde iudices magis potentibus, quàm iustitiam postulātibus deferūt. vt in dict. authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. si

9 verò. ¶ Et cōtra iudicem, qui in officio † habuit manus mūdas, & non diffamatur de corruptione, vel barateria, nō debet fieri scrupulosa inquisitio. vt tenet Ange. in. d. authē. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. oportet. col. 3. & Paris de Put. in dicto tract. in parte. per syndicatores. in principi. folio. 18. ¶ Sed quid si munus est paruum?

10 † Domi. in dict. cap. statutum. §. insuper. 1. col. dicit, quòd ex paruo munere, quod consistit in comestibilibus, non præsumitur iudex corrumpi in iustitia administranda. vt in. d. cap. si quæstiones. de simoni. & sic videtur, quòd possit recipere poculētum, & esculentū, quod est illud, quod est potabile, & comestibile, & quòd possit cōsumi paucis diebus. vt dicit ibi tex. & Ioa. Andre. & Domi. & talia minima potest recipere, vt vnum par gallinarum, vt glo. in. l. 9. titu. 7. li. 1. foro legum. * Et tenet Corse. in tractatu de minimis. in fine. 1. tomo tracta. & est. l. singul. in l. 5. tit. 17. pa. 1. quā vi. * Sed hoc intelligit hodie

&

& declaratur per text.in.l.30.eod.tit.15.lib.2. in dict.ordi.regali.post latam sententiam: quia tūc pōt iudex recipere minima comestibilia,& potabilia in parua quātitate à sponte dantibus: quia nō gratis accipitur munus,qđ petenti donatur:qui enim donat, aliū sibi naturaliter obligat.vt glo.in.d.c.& si quæstiones.aliàs si post latā sententiam petit ea,vel ante recipit per se,vel per alios,directè, vel indirectè, incidit in illam pœnam,licet recipiat minima.Secus post sentētiam ex mera liberalitate,quæ liberalitas offerētis omnē suspicionē tollit.vt in.cap.de eulogijs.18.dist.&.c.placuit.prima.q.1.cū similibus.Et per.d.l.Regiā corrigitur illud,qđ tenet Hippoly.de Mar.referēdo plures docto. in.l.lege Cornelia.ff.ad.l.Corne.de Sica.n.4.vbi ait,ꝙ si post latā sentētiā iudici sit data pecunia, tūc valet sētētia,nec dicitur venalis,nec iudex potest cōueniri de barateria.vt Feli.in.c.tua nos.de simoni. & corrigitur in quātū tenet, ꝙ iudex nō potest
11 puniri,quia punitur:quia talia encænia † & dona,excæcāt oculos iudicū,maximè cardinaliū. vt Host.in.d.ca.& si quæstiones. ¶Sed ad hoc, vt.d.l.ordinamēti habeat locū,credo, ꝙ debeāt cōsiderari circūstantiæ,& qualitates personarū dātiū,& recipientiū. Nā à diuite locupleti facilius præsumitur libera donatio, quàm si fit diuiti à paupere.Itē cōsideratur quātitas muneris: nam de facili quis non præsumitur cōferre liberè ea,quæ sunt maximi pretij:quia nemo præsumitur iactare suū.vt in. c. super hoc.de renūtia. l.cùm de indebito.ff.de proba. & Abb. in dict. cap.& si quæstiones.nu.3.¶Et sic ꝙ.d.l.Regia. intelligatur in diuite dāte,non autē in paupere.
12 Et sic,ꝙ quando dicatur munus paruū† vel modicū,seu magnum,est attendēda qualitas, & cōditio personæ dantis.vt est glossa in. l. illicitas. §.nec potentiores.ff.de offi.præsi. vt tenet Antoni.Fran.in additio.ad Alexand.in rubri.ff.solut.matrimo.allegando Rom.in.l.si constante. ff.eodē.¶Sed contra dict.l.Regiam est tex.in.l. prima.C.ad.l.Iuli.repet.& in.l.3.C.de assesso.& in dicta authenti.vt iudi.sine quoquo suffra. §. si quis.& text.in cap.exigit.de censi.libr. 6. vbi nil debet capi ab administratore, seu à iudice quantūcunque modicū.¶Sed solue secundum Abb.ibi,in dicto ca.& si quæstiones.n.8.quòd contraria procedunt in exigente.&. d. l. Regia in sponte dante.vbi quoque tenet Abb. quòd
13 ista minima† comestibilia,& potabilia, quādo dicantur magna,vel parua,non potest dari certa doctrina, sed arbitrio iudicis relinquuntur.
14 ¶Sed quid si officialis† recepit pecuniam mutuo? Dic quòd punitur,quia in eo præsumitur barateria.vt tenet Bald.in.l. 1. C. de calumnia. dicens idem esse in alijs rebus:quia appellatione pecuniæ,continetur vtilitas. & idem esse, si à fœneratore gratis recipit.vt tenet Pari.de Pute.in dict.tracta.syndica.in parte,an si tempore sententiæ fol.93.nume.3.*Et Peregrina.in parte solutio.66.in. gl.iudici: vbi tenet ꝙ in officiali recipienti licèt adijciatur titulus mutui præsumitur barateria inquit esse casum,&ibi Bal.in.l. quis.C.si cert.peta.* ¶Omnia supradicta intel
15 lige,dū iudex est in officio. Sed an finito † officio possit iudex recipere aliquid sibi sponte oblatū,mera liberalitate partis, pro qua fuit lata sentētia? Domi.de sancto Gemi.in dict.c.statutum.§.insuper.col.2.dicit quòd putat,quòd cessante fraude licitè recipiat, quia causa prohibitionis huius iuris tunc cessat, quæ fuit, vt iudicium purè & sine corruptione iudicis procedat vnde cessante causa corruptionis,ex quo pronūtiatum est,debet cessare dispositio istius.l. vt in c.cùm cessante.de appella.& dicit,quòd innuit dict.§. insuper.qui dicit, qualitercunq; , ad excludēdum quēcunque modum munerum : sed non dixit,quomodocunque,& sic videtur voluisse includere solùm tempus, quo durat iudiciū.Et pro hoc dicit quòd facit quod notat glo. in verbo,remissione.in.§.si quid illius. c. statutum.& idem tenet iste tex. infrà inquantum dicit, *durante el tiempo de su officio*. & ibi dicā. ¶Sed
16 vtile est scire,quæ est probatio sufficiens† contra dictos iudices dicta munera recipientes.glo. in authen.vt iudices sine quoquo suffragi.§. necessitatem colla.2.tenet,quòd furtum,& barateria contra officialem probatur per iuramentum aduersarij. eam commendat Bald. in sua margarita.in verbo,officialis.& probat tex.singula.in authen.de collato. §. si per hoc versicu. si vero. collatio.9. & ibi Angel. ¶Sed ille tex. non obstat:quia loquitur in iudice, qui aufugit tempore syndicatus anteaquam adimpleat
17 tempus residentiæ : quia talis fuga † adeò facit semiplenam probationem ; seu præsumptionem, quòd de furtis, & baraterijs, seu extorsionibus per eum factis , probatur per iuramentum eorum, qui conqueruntur de eis, qui aliàs si non fugissent deberent plene probari per testes.vt tenet Ias. in repeti. l. admonēdi. ff.de iureiura.columm.69. numer.145.eo quia
18 officialis per talem fugam redditur † suspectus,adeò quòd possit ad torturam perueniri. quod Ias.dicit diligenter notandum. Et eum vide in.l.vnica.C.vt omnes iudi. tam ciuil. quàm
19 crimin.numer.3.vbi dicit,quòd officialis† tempore syndicatus fugiens habetur pro conuicto

cto,& pro confesso in omnibus his, in quibus erat inculpatus.vt est text.& ibi Barto. qui dicit esse singulari.in.l.consil.C.de assesso. & domestico.&.in.l.lege Cornelia. & Bartol. ibi. ff. ad Sillania.* Et tenet Æneas de Falc. in additio.ad Abba.in capitulo.licet.de for.comp. suprà.numer. 19.in parte fuga.*¶Sed Iaso.vbi supra dicit aduertendum:quia Bart. non bene aduertit ad illum text. qui revera non loquitur quantum ad ipsum officialem fugientem, sed loquitur de subtrahente,& faciente fugere ipsũ officialem.prout etiam loquitur text. in.l. tertia.C.de exactori.tribu.lib.10.& ita dicit,& melius Saly ce.in.l.bonæ fidei.columm. 10. de iur. iur.C. prout eum refert & sequitur Ludo. Roma.& dicit Iaso.esse valde notandum. text. in dicta.l.3.suprà allega.secundum secundam expositionem glos.quòd si facit quis aliquem fu-
20 gere † de carceribus, tenetur integre soluere omne debitum creditoribus,qui fecerant illum incarcerari. prout concordat.d.l.consiliariorũ. C.de assesso.& Bald. in.l.aditos. C. de episcop. audi.& Angel.de Aretio in. §. pœnales.Institu.de actio.& docto. in.l.1.& in.l. sed exigendi. ff. ne quis eum qui in ius voc. ¶ Et dicta.l. tertia est fortior in hoc, quòd etiam si talis debitor denuo apprehẽdatur, & reducatur ad carceres,per hoc adhuc non liberatur ille, qui semel eum fecit fugere,quin teneatur pro eo totum debitum soluere.& ita illum text. pro singul.commen.Saly ce.in dict. l. bonæ fidei. col. 10.& Roma.in.d.l.admonendi.colum. 25. in fine.dicens,quòd ille text.est mirabilis. De hoc, quia non est præsentis materiæ, dicam in cap. 3.infra eo.in glossa, *en fauor de su iurisdicion*.¶Vi
21 de tu Abba.† in capi.veritatis. de dolo & contuma.col.7.nume.30.vbi dicit,quòd ex tali fuga potest officialis condemnari sine alia probatione.& idem tenet Antoni.Fran.in additio.ad Abba.in cap.aduersus.de immunita. eccles. in additione,quæ est in numer.14.Et Angel. in.l. quæsitum.ff.de pigno.tenet, quod officialis fugiens tempore syndicatus,habetur pro confesso,& talis fuga facit semiplenam probationem. Et idem tenet Paris de Puteo,vbi quoque dicit, quòd perdit salarium.in.d.tracta.syndi. versic. dicitur.folio.27.numero.5.& latius in parte,an officialis aufugit.foli.123. vbi facit distinctionem,aut fugit ante finitam administrationem, aut post,& si fuit captus aut non. vbi in fine tenet vnum singula. allegando Lucam de Pen. in.l.ordinariorum.C.de cohar. libr.12. quòd si
22 officialis † fugerat,non reddita ratione, quòd creditur contra eum sacramento agentis, quia fuga eo casu violentię comparatur.Et facit tex. & ibi Barto.& Plate.in.l.si apparitor. C. de cohartali.libro.12.vbi si officialis criminosus fugit,& se absentauit,est citandus,adiecta conditione,quòd nisi infrà talem diem venerit, contra eum feretur sententia:quo non veniente,cõdẽnari potest,quantumcunq; etiam lis non fuerit contestata,& sic absens,potest condẽnari ad mortem,attenta qualitate delicti.vt notat Bar. in.l.pe.§.ad crimen.ff.de publicis iudic. quia vt dictum est,habetur pro confesso de delicto, de quo impetitur, tam ipse, quàm eum subtrahẽs, & occultans.vt in.dicta.l.consiliariorum.dummodo in tali edicto,vel citatione dicatur,quòd nisi venerit infrà talem terminum in citatione appositum,contra eum feretur sententia: nam tunc eo non veniente,condemnari poterit. Et non sufficit,si dicatur in citatione,aliàs procedemus contra te quantum de iure poterimus, vel prout iuris fuerit, vel iustitia mediãte: quia tũc non poterit fieri sententia cõtra eum:quia ista verba non habent vim perẽptorij termini secũdum Ioann.de Platea,ibi. ¶Quod limita, nisi
23 officialis postquam aufugit,etiam † inuitus fuisset reductus ad locum vnde fugit,quia tunc sua fuga non facit amplius plenam probationem, sed debet plene probari. vt tenet Iaso. in dicta. l.admonendi.in dicta colum.69.numer. 145.& idem tenet Hippolytus de Marsil.in sua practica crimina.§.diligenter.nume.45. & idem in repeti.C.de probatio.nume.260. ¶Est tamen ad
24 uertendum,† quod in vno casu est officiali licitum fugere dum est in syndicatu, & talis fuga non facit probationem contra eum,putà,quando ipse officialis fugit aliqua ex causa, putà timore partialitatis contrariæ,vel capitalis inimicitiæ,vt quia minati fuerant officiali, quòd deposito officio ipsum malè tractarent,quia tunc fuga nullam contra eum probationem faceret. vt in.l.quid si fugitiuus.§ apud Labeonem.ff.de ædilitio edicto.& tenet Amodeus Iusti. in tractatu syndicatus.in parte, Item in eo quòd dictus potestas. versiculo tertio.* Vel si recessit. post triginta dies:nam tunc licitum est sibi.l.6. titul. 16.lib.2.ordi.& Pragmatic. facta per nostrum regem Philippũ en Madrid.anni. 1564. adeo quòd tenet Iaso.in repe. l. admonendi. ff. de iur.iur.num. 177. quòd si detineatur post finitum tempus licitum est sibi aufugere, quod intelligo vt vadat ad superiorẽ:vt infra.*¶ Vel etiã quando recessit animo reuertendi,& reuersus fuisset.arg.in.l.3.cũ gl.§.emãsor.ff.de re militari. & tenet Baldus in. l. prima. C. de seruis fugitiuis.& tenet Andreas de Iserna.in constitution.

tution.regni humanitatis. Et hac de causa consulit Paris de Puteo in dicto tractatu, in parte, an iudex vel officialis. fol. 124. in libro portat. numero. 3. & 4. officialibus, qui suspicantur de grauaminibus in eorum syndicatu, & vidēt electos syndicatores eorum æmulos, & timent opprimi iniustè, vt constituto procuratore, recedant, appellantes, vel se grauantes, & de iniusta electione syndicatorum, vel de loco non tuto, vel alio grauamine inferendo, accedant ad magnam curiā, idest, ad cōsilium regis, & ibi se pręsentent, offerendo velle stare ad syndicatum coram ipsis, & recessit propter locum non tutum allegādo iustas suspiciones, quia excusatur à fuga, & recessu: quia qui vadit ad superiorem, non dicitur fugere. & Speculato. in titul. de compe. iud. adi. §. effectus. in princip. & quia itineris arreptio ad superiorē loco appellationis habetur secundum Hosti. vt in cap. vt debitus. de appella. de quo Bald. dicit esse text. in. l. sed si per prætorem. §. fina. ff. qui. ex caus. maior. secundum eum ibi. & Bartolus ibi de arreptione itineris ad superiorem, per quam quis videtur se submittere protectioni ipsius. ¶ Et ideo illi officiales, qui in ciuitatibus officia exercuerunt, vbi dominatur aliquis potens Ciuis, vel Baro, qui vult iustitiam ministrari ad suum velle, qui fecerunt iustitiam rectam, & noluerunt applaudere voluntati tyranni, & suos sequaces pœnis afflixerunt, si iustè timeāt deposito officio personaliter offendi, possunt impunè recedere: & etiam qui delinquentes suspenderūt, & timent iram consanguineorum potentum, si de ciuitate recesserunt, sunt de iustitia ministrata collaudandi, & non puniendi ratione recessus, per iura supradicta secundum Paridem de Puteo, vbi suprà, quod nota. Vel si fugit timore iudicis syndicatus, quia pluries dixit, quòd volebat eū suspendere, vel verberare. vt dicam in capitulo quarto, infrà eodem, in gloss. *entreguen.* numero decimo septimo, cum sequentibus. ¶ Quia officialis nisi in supradictis casibus non tenetur fugere tempore syndicatus: & etiam si aufugiat
25 † dicto tempore ad ecclesiam, non gaudet immunitate. vt tenet dictus Paris de Puteo, in dicto tractatu in parte. viso. folio trigesimosecundo, numero sexto, & septimo. ¶ Et idem Paris de puteo, in dicto tracta. in parte, probatio in syndicatu. folio. 216. in fin. Quoq; tenet vnum
26 singula. scilicet, quòd si successor † in officio videret officialem depositum recedere, vel sciuerit, & nō prouidit eū tenere in syndicatu, quod ipse de proprio tenetur pro eo, & simili pœna punitur, qua ipse veniebat puniendus. vt in. d. l. vnica. §. similique. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm crimina. & si aufugit, ad literas præsidis: vnde aufugit, debet remitti, vt primi officij pastum digerat, & sic rationem reddat. vt tenet tex. & ibi Plate. in. l. 1. C. de diuersis offic. appa. lib. 12. ¶ Si tempore syndicatus non fugit pro-
27 bationes † contra iudicem debent esse claræ, & euidentes, quia multum pro eis præsumitur. text. est multum notabil. in. l. si quis. C. de officio ciuil. iudi. Ita in specie tenet Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. q. 10. ff. de offici. proconsul. & leg. & ideo sacramentum in supplementū probationis in isto casu deferri non potest, nec debet. vt tenet Ias. in dicta. l. vnica. C. vt omnes iudi. numero. 7. * Et Angel. in. l. nemo. C. vbi de ratio. agi. oport. & per hoc dicit quòd ita potest limitari. l. in bonæ fidei. C. de iur. iur. quia pro officialibus multum præsumitur vt dictum est: & idem tenet Iaso. in. lec. 1. admonendi. ff. de iur. iur. nu. 93. & Paris de Put. in tract. syndicat. in part. contra officiales. num. 1. & 4. & in verbo. probatio. nu. 1. fol paruo. 215. cum seq. * & idem tenet Amode. Iusti. in tracta. syndica. in parte, Item in eo quod dictus. columna secunda. versicul. qualiter. vbi tenet quòd si de barateria agatur criminaliter ad pœnam tripli, vel exilij, probationes debent esse luce meridiana clariores. vt in. l. fina. C. de probatio. & in capitul. per tuas. & in. capitul. ad aures. de simoni. & text. in. hæc quidem. in authenti. vt liti. iudi. vbi tenet, quòd requiruntur probationes idoneæ. Sed si agitur ciuiliter, potest probari per eum, qui fuit mediator, sicut est in simonia. & idem tenet Cataldi. in tracta. syndica. quæstio. 64. Et idem tenet Amodeus Iusti. in parte supradictus dominus potestas. versicu. negata dicta inquisitione. vbi latè. Sed contrarium tenet Bald. in consilio. 479. in quarto volu. vbi ait, quòd ille, qui dedit iudici aliquid, vel promisit, non potest testificari contra ipsum: quia vni testi in criminali non creditur. ff. de quæstio. l. maritus. ¶ Tamen gloss. in. d. §. necessitatem. in. d. authenti. vt iudi. sine quoquo suffrag. colla. 2. in verbo, ostenditur. tenet, quòd
28 plures † testes singulares deponentes de per se de furtis, baraterijs, & extorsionibus probant contra iudicem. & ad hoc commen. illam gloss. Angel. in additio. ad Bald. in dicta. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsu. Et cum ista gloss. concordat textus. in. l. 8. titul. 15. lib. 2. in ordina. regali. loquendo quomodo fit probatio contra iudicem, qui munera recepit. & ibi tenet, quòd per testes singulares cum alijs adminiculis & circunstantijs probatur

batur contra iudicem dicta munera recepisse. Quam.l.vide,& nota,quia sic vt in ea cauetur & practicatur.*Tamē tales testes debēt esse noti quia testes ignoti contra officialem non producuntur tempore syndicatus:quod dicit mēti tenendum.Angel.in.d.l.nemo C.vbi de crim. agi oport.*Sed Ioann.de Platea in.l.iudices.C. de dignita.libr.12.intelligit dictam glo.in dict. authen.vt iudi.sine quoquo suffragi.hoc modo scilicet,quòd officialis dicitur conuictus de delicto,vt possit puniri,& priuari dignitate,& officio,quando per testes,vel alio modo legitimo delinquit extra officium.vt in.d. l. sciant cūcti. C.de probatio.Si aūt delinquit in officio, tunc sufficit quandoq; iuramentū partis cum semiplena probatione per.d. glo.in verbo,ostenditur.Quoque vide tu eundem Plate.vbi aliter dicit in.l.si aliquid. C. de suscep.& archa. lib.10. vbi contra officialē probatur per testes,vel per solum sacramentū agentis, est verum, quando delinquens in officio aufugit, quia tunc habetur pro confesso,& ideo sufficit sacramentum. per dict.l.3. C.de assesso. vel etiam quando est præsens,& certum est de delicto,sed dubiū est de summa, vel quātitate,vel qualitate rei, aliàs autem requiritur plena probatio. & vi. Hippo. de Marsi.in cons.61.nu.33.vbi aliquid.Sed practica est,vt dixi,quod per testes singulares probatur.Quinimo voluit Angel.de Perusi.in tracta.syndi.nume.3.&.4.tomo.18.tracta.fol.41. quòd quando obijcitur iudici de furto,& barateria,probatur, vt dictum est per iuramentum actoris,per dict.gl.in.d.§.necessitatem. Et quia verbum,furtum,in ista materia intelligitur pro extorsione violēta.vt in.d.§.necessitatem.Item pro pecunia clam in nomine baraterię accepta. ¶Quia barateria secūdum eundē Angel.est distrahere per pecuniā iustitiam,seu officium suū cū pecunia permutare,vt in.l.omnes.& ibi Bar. ff.ad.l.Iuli.repe. ¶Et baratus seu barateria quoque dicitur,quando partim emitur,&partim vēditur,idest,quādo datur res pro re,sed pro ęquiualentia additur pretiū.Ita tenet Ioan. And. in c.ad nostram.de empti.& vendi.in nouella. & Fabianus de mōte in tract. de empti. & vēdi.q. 2.nu.30.tomo.8.tracta.fol.25.

SVMMARIVM.

1 *Donum,& promißio,æquiparantur.*

2 *Iudex debet excutere manus ab omni munere & sic à promißione.*

3 *Lex si quis argentum. C. de dona. quæ loquitur in donatione, non debet extendi ad pactum de donando*

4 *Aliud est donare,aliud est dicere donabo.*

5 *An ex promissione de vendendo compellatur quis vendere.*

6 *Gabella an debeatur de promissione de vendēdo.*

7 *Promissio de non donando, vel meliorando valet.*

8 *Promißio,& solutio,æquiparantur.*

9 *Promißio sola sufficit in causa barateriæ,sicut in crimine assaßinatus.*

10 *Conseruationem indemnitatis iudex potest licitè recipere in his,quæ facit licitè pro conseruatione sui officij.nu.13.*

11 *Si quis dederit aliquid iudici, vel promiserit vt habeat sententiam,incidit in pænam falsi.*

12 *Iudex,qui declarat votum suum parti facienti indemnitatem anteaquam sententiam proferat, pœna falsi tenetur.*

14 *Promissio iudici facta, vt proferat pro me sentētiā,non valet.*

15 *Iudicium iustum non licet vendere.*

16 *Promissio indemnitatis syndici vniuersitatis facta, vt non denuntiet maleficia, quæ secundum statutum debet denuntiare,non valet.*

x Promessa.

x Similis tex.in.l.2.tit.2. foro legum.lib.1.in parte,o que le prometan.& ibi glo.tenet,quòd do-
1 nū,† & promissio æquiparētur,cùm spe futuri doni promissione præcedēte,iudex grauet partem.vt in authenti.nouo iure.C. de pœna iudi. qui malè iudi.& in cap.cùm essent. de simoni. licet dicatur,quòd si detur iudici aliquid occultum minimi valoris considerata persona dantis & recipientis,etiam si grauet partem, non præsumitur propter hoc grauare. Quod intelligo per dict.l.Regiam post latam sententiam, vt dixi in glos. suprà proxima. ¶Tamen tutius est
2 secundum eundem Montal.vt iudex † excutiat manus suas ab omni munere,& sic à tali ꝓmissione,quia dono ęquiparatur.¶Sed contra istū text.tenet Alexand.in.l.iurisgentium.ff. de pactis.col.2.num.10.cum sequentibus.vbi tenet, quòd quando aliquis promittit donare, istud non dicitur donatio,sed pactum,siue promissio de donando,quæ sunt diuersa:sicut aliud est vēdere,

dere,& aliud facere promissionem de vendendo.vt in.l. bonæ fidei . cum ibi nota . ff. de eo
quod cert.loco.&.l.titius cum glos.in verbo, di
strahere.ff. de pignora.actione.& in.c. penulti.
cum glossa.ibi de electio.in.6. ¶Et ideo Alexã.
vbi suprà di-
cit,ꝙ lex.si qs ni acertarã x promes
3 †argētum.C.
de donat.quæ est correctoria, cùm loquatur in
donatione,non debet extēdi ad pactum de do
nando:quia in correctorijs non fit extensio ex
indentitate rationis. Iuxta notata in authent.
quas actiones.C.de sacrosanct.ecclesi.&ideo di
xit Imol.in.l.in ædibus.ff. de donatio. ꝙ si dixi
donabo tibi decem, ex istis verbis non oritur
actio,seu conditio.d.l.si quis argentum.quia il-
la lex non loquitur in hoc casu. Et pro hoc di-
4 cit ꝙ facit,ꝙ aliud est †donare,aliud est dicere,
donabo. nam dicendo donabo [illegible]idetur dicere
promitto donare.vt per glo.in.c.[illegible] noua.21.di
stin.quicquid dixerit glos.in.§.perficiuntur. in
verbo,manifestauit. institu. de dona[illegible]o.quã ex
prædictis reprehendit Imol.in.dic.l.in ædibus.
Et Salyc.in.l.2.C.de conditio.ob causam:tenet
esse verum, ꝙ. d.l.si quis argentum. non habet
locum in pacto de donando.& ibi latius per eū
& ita etiã tenet ipse in.d.l.siquis argentum.§.fi.
& Ioann.de Imol.in.ca.qualiter.de pactis. licet
Bart.in.l.fina.ff.de condi.ob causam.& Angel.
in.dict.l.si quis argentum.§.fi. videantur senti-
re contrarium.&supradicta est veritas in pūcto
iuris secundum Alex.vbi suprà: quãuis magna
sit authoritas Barto.quod videtur esse cōtra di-
spositionē istius tex.¶ Sed adducta per Alexã.
nō obstãt:quia in isto tex.expressè prohibetur
ne promissionem recipiat de donãdo,& sic lex
prohibet expressè,& vetat: & contrariū de isto
iure regio reperitur,& est seruand[illegible] vt Bald.
in.l.conuenticulam.C.de episco.& cle[illegible]n.c.
cum apostolica. de his quæ fiunt à præla. fine
consen.capit.& docto.in cap.publicatio. de ele
ctio.nu.6.¶Prout quoque dicimus de prouisio
ne de vendendo:quia licet non sit venditio,nec
5 ex tali †promissione cōpellitur vendere, vt te-
net Ias.in.§.superest.Institut.de actio.1.colū.&
Bald.singulariter in.l.penulti.C.communia.de
lega.& Philipp.Decius consilio.502.num.8.&
additio.Bart.in.l.lecta.ff.si cert.peta.in additio
ne,quæ est in num.11.de quo per Montal.in.l.
2.tit.10.foro legū.lib.3.in glo.fin.& Franciscus
de Aret.in consi.262.incipiente,Facio pactum.
¶Tamen in casu,in quo talis promittens com-
pellatur vēdere,vt doctor vbi suprà, ex tali pro
6 missione† de vendendo debet solui gabella,nō
tamen venditione postea sequente, cùm semel
tantùm solui debeat.secundum Bart.& Angel.
in.l.si pupillus.in prin.ff.ad.l.falcidi. & Bart. &
doct.in.l.fi.§.quot.in fine.ff.de publica.Pau. de
Castro in consil.185.Alex.de Imo.in cōsili.89.
in.4.volum.& Bertachi.de Firmi.in tractatu ga
bellarum.in.8.par.in.3.par.q.13.¶Idē dicimus,
7 ꝙ valet promissio de non donando,†vel melio
rando.vt in.l.22.de Toro.& ibi doctor del Ca-
stillo,in glossa fina.tenet,ꝙ promissio donandi
operatur donationē, sequuta morte promitten
tis.Et an si valet pactum de non auantagiando
filios,vi.singulariter Philip.Decium cōsil.184.
¶Adde in simili,quod tenet Bart.in.l. quod no
mine.ff.de conditio.indebiti.vbi tenet, ꝙ pro-
8 missio,† & solutio æquiparantur.¶Et rectè igi-
tur in nostro tex.cauetur, ꝙ promissionem nō
recipiat,quia solutio videtur, & ex tali promis-
sione potest iudex partem grauare. ¶Et vide
glo.& Bal.in.l.1.ff.quod quisque iuri.vbi dicit,
9 ꝙ in causa barateriæ† sufficit sola promissio,si-
cut in crimine assassinatus.*Et tex. & generali
ter.§.iugiter.ff.de calumniato.vi.in glossa. seq.
nu.43.*Et tenet Pari.de Pute. in dict.tract.syn
dica.in parte,multa de barateria.fol.64.nu.4.
vide quæ dicam infrà, in glos.donacion.nu.43.
¶Tamen iudex potest recipere conseruationē
10 †indēnitatis in his, quæ iudex facit licitè pro
executione,&conseruatione sui officij,nec pro
pter hoc iudex facit litem suam:neque qui con
seruat iudicem,intelligitur iudicem corrumpe-
re.tenet Bald per text.ibi,in.l.1.C.de magistris
conueni. Et ibi Alberic. de Rosa. & text. in.l.
eum pro quo. ff. de in ius vocan. & idem tenet
Bald.in auth.generaliter.C.de episcop. & cleri-
cis.& Petrus de Ancharra.in.c. quãuis. de vsu
ris.lib.6.& idē tenet Bal.& ibi Alex.in additio.
ad Bar.in authen.nouo iure.C.de pœna iudicis,
qui malè iudi.& tex.& ibi Bart.in.l.siquis vxo-
11 ri.§.si fugitiuū.ff.de furtis.nu.2.vbi tenet.†ꝙ si
quis iudici dederit aliquid, vel promiserit sibi,
ad hoc,vt habeat sententiam,incidit in pœnam
falsi.vt in.l.1.§.2.ff.ad.l.Corne.de falsi.¶Quod
debet intelligi secundum eum,quãdo promitti
tur aliquid,per quod sibi acquiratur:sed si pro-
mittitur tantùm defensio de conseruando eum
indēnem,tunc non incidit in crimen falsi.quod
sequitur Paris de Puteo in dict.tract.syndica.in
parte,an si tempore sententiæ.fol.93.¶Tamen
intelligit hoc,quòd conseruans iudicem indem
nem,nō intelligere eum corrumpere, si habeat
bonam causam,& nisi dedisset ei pignus.arg.in
l.litigatores.ff.de arbitris. Et idem tenet Bald.
in cap.cùm ab omni.de vita & honesta.clerico.

nume.3.intelligendo Bart.in.d.l. si quis vxori. §.si fugitiuum. ꝙ licet ille qui promittit iudici indēnitatem non videtur committere barateriam, intelligit Bart. si promissor foueat ius, alioquin debet puniri de barateria. ¶Et quoq; Ludou.Roma.in.l.1.ff.de condi.ob turp.caus.dicit, quòd dict.§.si fugitiuū.loquitur in cautionibus legalibus de præstando eum, qui liberatur à carceribus, in quo est licita cautio indemnitatis: quia est iudicialis respectu eorum, quæ iudex causa sui officij facit. Secus si ei faciant cautiones turpes, vel insuetas, quia litem perderet. vt in.l.generaliter.ff.de calumniato. ¶Sed videtur distinguendum secundùm Pari. de Puteo. vbi suprà. Aut iudex recipit talem indemnitatem anteaquam sententiam proferat, & declarat votum suum parti dictā indēnitatem faciē-
12 ti, quòd iudex punitur: qui si iudex † anteaquā sententiam proferat, declarat illam parti, tenetur pœna falsi. vt in.l.prima.ff.de falsis. & Innocen.in capitulo. refragabili. de officio ordin. dicit, quòd efficitur suspectus, quādo declarat votum suum parti ante pronuntiationem. ¶Si autem recepit talem indēnitatem, non declarādo sentētiam, quam vult proferre, vel recipit post prolationem sententiæ, nō tenetur. Et ita dicit ꝙ Barto. loquatur vbi suprà. Et ex ista cautela dicit Paris de Puteo vbi suprà, quòd vtuntur iudices ignorantes, & executores, quando timēt exequi, quia solent recipere cautionem indēnitatis, quando pars aduersa minatur iudici vel executori ne quid innouet, vel non procedat imponendo defensam, vel inhibendo ex parte superioris. ¶Sed Ias.in.1.ff.de condi. ob turp. caus.numer.4.tenet contrariū, prout tenet Bal. ibi. & in dict.cap.ab omni.de vita & honestate clerico. quia præsumitur hanc indēnitatem promittere animo iudicem corrūpendi. ¶Sed credo dictum Ias.intelligi, quando recepit cautionem indēnitatis pro malè sententiando, vel sic sententiando, quia, tūc non potest: secus si pro iustè sentētiādo. vt colligit̄ ex dict. Par. de Put. vbi suprà. Et ita tenet Montal.in.d.l.2.tit.2.foro legū.li.2.in gl.*que le den.* vbi tenet, ꝙ nō intelligitur iudicē corrūpere, qui cauet de cōseruādo iudicē indemnē, si cōstet ꝙ habet bonā causam. per dictū Bart.in.d.§.si fugitiuū. & Bald.in.d.c.
13 cùm ab oi.n.3. Nā iudex † quę facit licitè, pro executione sui officij, potest recipere cōseruationē suæ indēnitatis. vt dicit esse casus vnicus in.d.l.1.C.de magis.conue. Sed non pōt accipere pignus propter hoc, vt dixi, quia tūc res interuenit. arg.l.litigatore.§.1.&.2.ff.de arbi. & vide Hippolyt. de Marsilijs in repetio. rubri. ff. de fideiusso. numer.316.&.31. * Et Peregrina In parte. solutio.66.in glo. iudici column.2. idem tenet scilicet quòd qui conseruat iudicem indēnem, intelligitur eum corrumpere si non constat quod habet bonam causam, nisi forte dedisset pignus: quia tunc res interuenit, quia iudex in his quæ facit licitè: pro executione officij potest recipere indemnitatis conseruationē per.d.l.1.C.de magistra.conue. * ¶Et Ange.in.d.l.1.quæ incipit. vt putà. ff.de condi. ob turp. caus. vbi. tenet idē, scilicet, ꝙ si promissum fuerit iudici eum seruare indēnem tēpore syndicatus vt sentētiam ferat, vel vt excarcerari faciat carceratum ad sui instantiam, & nil recipit, sed solùm seruatur indemnis, nō incurrit pœnam. & contra suum promissorem habet actionem, quam cedere tenetur ei, in cuius præiudicium relaxatio facta fuit per dict.§.si fugitiuū. quia quæcunque permittuntur licitè de iure, illa eadem licitè deducūtur in pactum, nec contrahitur simonia. vt per Innocē.in capitul.ad audiētiam. de rescrip. Vide tu tamē pragmaticam in ordinationibus Cancellariæ Vallisoleti, vbi tenet, quòd nullus iudex dictæ curiæ, & Cancellariæ, recipiat cautionem indemnitatis ex parte, in cuius fauorem sententia debet proferri sub pœna centum regalium. ¶Et quòd non va
14 leat promissio † facta iudici, vt pro me ferat sententiam. tenet dictus Paris de Puteo in dict. tracta. in parte, an si tempore sententiæ. folio.93.
15 num.4. quia non licet vendere † iustum iudicium. vt in capitul. cùm ab omni. de vita & honesta. cleri. & capitul. non licet. 11. quę.3. tamē valet promissio de indemnitate. vt ibi per eum & Bald.in margarita, versi. iudex. versicul.78. Quod est verum, vt dixi, quando aliquid iustè facit, quia tunc nō dicitur corruptus. vt Bal. & docto.in dicta.l.1.C.de pœna iudi. qui mal. iudi. &.C.de conueni. fisci debito. lib.10. & Bart. in.l.1.§.fina.ff.de calumniato. ¶Quod secus est
16 in syndico: † quia si syndicus cōmunitatis, qui ex forma statuti tenetur sub pœna denuntiare omnia maleficia, & ad preces alicuius noluit denuntiare, & ille promisit syndico eum indemnem seruare, quod talis promissio non valet, & tenetur ad pœnam statuti, non obstāte tali promissione inualida. tenet singulariter Alexand. in dicta.l.iurisgentium.§.si ob maleficium. ff. de pactis. numero.5. post Barto.in.l.à reo.§.fina.ff.de fideiusso. Quod facit contra istos promotores fiscales: quia ex forma Pragmaticæ tenentur denuntiare omnia maleficia, quòd tenentur, si non denuntiat, licèt accipiant conseruationem indemnitatis: quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, qui donationem recepit in syndicatu, tenetur, quia dicitur corruptus, sicut si pecuniam recepisset.*
2 *Donatio est lucri datio.*
3 *Iudex dicitur commodum bursale recepisse, si donationem, vel pecuniam recepit.*
4 *Pecuniæ appellatione continetur omne quod sit, vel esse potest in patrimonio.*
5 *Donationem remuneratoriam ex gestis ante officium, licitè recepit iudex.*
6 *Sententia lata donatione, vel pretio, est nulla ipso iure. & numer. 10.*
7 *Pecunia data iudici, vt iudicet, an repetatur.*
8 *Iudex indebitè aliquid recipiens a subditis, conuentus ciuiliter, an teneatur ad quadruplum.*
9 *Quilibet de populo an potest agere contra iudicem.*
10 *Dans iudici pecuniam, vt secundum iustitiam sententiam proferat, an causam perdat.*
11 *Venalis non dicitur sententia, si post eam latam iudici fuit data pecunia, tamen iudex punitur.*
12 *Sententia an valeat, si pecunia non est data, sed promissa.*
13 *Sententia an valeat, si vnus ex iudicibus fuit corruptus.*
14 *Qui corrumpit iudicem, pecuniam ei dando, an puniatur.*
15 *Lex imponens pœnam recipienti aliquid per barateriam, habet locum in dante.*
16 *Accusator, seu accusatus dans aliquid iudici, an puniatur.*
17 *Correlatiuorum natura est communis vtrique extremo: & vno contrahentium prohibito, vel permisso, alter censetur prohibitus, vel promissus.*
18 *Actor obtinens specialem commissionem, vt in causa ciuili reus debeat personaliter comparere in iudicio, ipsemet actor tenetur quoque comparere.*
19 *Prohibita emptione, videtur prohibita venditio.*
20 *Officialis præsidis, qui accepit pecuniam, & pollicetur præsidem certam sententiam laturum super crimine, punitur sicut corruptor.*
21 *Iudex, qui malè iudicauit, ex eodem processu potest ciuiliter & criminaliter puniri, & an debeat iudex citari.*
22 *Iudices propter quæstum pecuniæ non debent innoxios condemnare, & noxios ad præstationem adiuuare.*
23 *Paria sunt iustitiam vendere, & simoniam committere.*
24 *Grauius est vendere iustitiam, quàm præbendam.*
25 *Iudex, an videatur corruptus, si à fœneratore gratis pecuniam recepit.*
26 *An valeat sententia arbitrorum, si sint corrupti.*
27 *Corrumpens notarium actorum, punitur, & causam perdit.*
28 *Falsans acta an causam perdat.*
29 *Quid in corrumpente procuratorem partis aduersæ.*
30 *Quid in desigillante acta transmissa consultori.*
31 *Omnia iura statuta in fisco habent locum in priuato, nisi lege dicatur, quòd sit speciale in fisco.*
32 *An qui fuit conatus subtrahere aduersario probationes, perdat causam.*
33 *Cancellans nomen procuratoris, quod est in mandato, committit falsum, & punitur.*
34 *Occultans acta iudicij, vt veritas occultetur, punitur.*
35 *Desigillans acta probatoria, an puniatur.*
36 *Barateria generaliter committitur ab officiali, cùm aliquid recipit a priuato vt faciat non facienda, vel omittat ea, quæ sunt facienda.*
37 *Barateria vnde dicatur.*
38 *Iudices, qui furtis, & sceleribus conuincuntur perdunt priuilegium, & dignitatem acquisitam, & tanquam plebei & pessimi cōdemnantur, & quoque pœna periurij puniuntur.*
39 *Libellus contra iudicem, qui barateriam commisit.*
40 *Responsio iudicis ad dictum libellum.*
41 *Querelans de iudice iniuste, patitur talem pœnam, qualem iudex si verum esset.*
42 *Officialis, qui absolutus fuit in syndicatu, an potest*

potest agere actione iniuriarum contra eum qui non probauit, & egit contra eum.

43 *An officialis, qui barateriam tentauit, & non perfecit, puniatur.*

44 *Barateria quomodo probatur.*

45 *Officialis, qui in syndicatu timet condemnari ex aliqua barateria, an potest offerre solutionem ante condemnationem, vt eam euitet.*

46 *Condemnatus de barateria in syndicatu, non potest amplius ad similem officium aspirare.*

y Donacion. y Similis tex. in. §. scriptum. in auth. vt iudi. sine quoquo suffragio. coll. 2. ibi, acciperet à no
1 stris subiectis, aliàs tenetur in syndicatu † iudex qui istam donationē recipit: quia dicitur corruptus, sicut si recepisset pecuniam. vt text. & ibi Bald. in. d. l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio. proconsul. & lega. & in. l. 1. ff. de ambitu. & tenetur fisco. l. in hæredem. ff. de calumnia. quia do-
2 natio, † est lucri datio. vt tenet Cynus in. l. cùm sponsæ. C. de donatio. ante nupti. ¶ Et dicitur
3 donationem, † vel pecuniam recepisse, quocunque modo bursale senserit. vt in. l. prima. §. si pe
4 cuniam. ff. de calumnia. vbi appellatione † pecuniæ continetur omne, quod sit, vel esse potest in patrimonio. vt in. l. 4. ff. de verbo. significati. & tenetur de calumnia, etiam si recipit pecuniam, vel aliquid loco eius extra iudicium. vt in. l. si quis publicanus. & ibi Bart. ff. eo. ¶ Quod intellige in donatione pura. secus in donatione
5 remuneratoria † ex gestis ante officium, quia tunc licitè recepit. l. Aquilius Regulus. ff. de donatio. tenet Paris de Puteo. in dicto tractat. syndica. in parte. officiales. folio. 87. in fine. & tenet Alexand. in. l. principalibus. ff. si certum petatur. numero. 4. versicul. secundo limita. ¶ In
6 tantum, quòd sententia † lata pretio, vel donatione, est ipso iure nulla. vt in. l. venales. & ibi doct. C. quando prouo. non est neces. & Archi. in. cap. qui rectè. 11. quæst. 3. vbi tenet, quòd sicut in mutuo non debet expectari pecunia ex pacto, ita nec in sententia. Et sicut qui in mutuo ex pacto accepit pecuniam, potest inde condēnari ab ecclesia: sic & sententia data per pecuniam promissam irritatur. §. venales. 2. quæst. 6. Et sicut vsurarius, qui præter pactum pecuniam accepit, peccat, & non potest exinde ab ecclesia condemnari: sic & iudex, qui præter pactum pecuniam accepit, peccat, tamen sententia non irritatur. ¶ Ex quo dicto Archi. notatur, quòd ad hoc, vt sententia ex pretio lata irritetur, requiritur. quod tale pretium sic datum ex pacto inito inter iudicem, & dantem, aliàs secus: quia vt ibi dicit Archi. licitè potest dari publicè pro iusta sententia obtinenda, & pro vero testimonio, & leges supradictæ habent locum, cùm est

sa, ni donació y ellos,

dubiū quoanimo detur pecunia secundum Lanfranc. quia est intelligendum de tali munere & pecunia ratione cuius deuiet à iustitia. argumento. in. capitul. & si quæstiones de simonia. & l. solent. ff. de offi. proconsu. Et gloss. in dict. cap. qui rectè tenet, quòd licèt simpliciter quis det iudici vt iudicet, vel testi vt iustè testetur, licet non peccet in dando, tamen repetit quod dedit. 14. quæstio. 5. cap.
7 non sanè. & gloss. ibi tenet, quòd talis † repetit pecuniam, si non eo animo dat, vt iudicem corrumpat: nam si dat eo animo vt ius, & quietem sibi conseruet, tunc potest repetere. vt probatur in. cap. dilectus. de simo. Et idem tenet tex. singula. in. l. 27. tit. 22. par. 3. vbi ait, quòd si litigans donet aliquid iudici simpliciter, vel vt iniustè iudicet, aut differat litem, non poterit repetere, sed fisco applicatur, cui turpia ex officio lucra adquisita accrescunt. Illud verò quod dedit, vt iustitiam faciat, licitè pōt repetere: quia tunc turpitudo repetendi fuit ex parte iudicis causata. & cum ea. l. cōcordat tex. in. l. 1. ff. de cōd. ob turp. caus. & tenet Specula. in titulo de senten. §. quæ sit pœna. versi. sed nūquid ille qui dedit. & cōcordat tex. in. l. Luci⁹. ff. de iure fisci. Et idē tenet Archie. Florenti. in. 3. parte. titul. 9. c. 2. in princip. quē vide. & dicit, ꝙ cùm ex officio suo teneatur gratis iudicare, & bene, turpiter accepit, & crimen concussionis commisit: quia non licet vendere iustum iudicium. * Et sic dicit, ꝙ iudex tenetur restituere ei qui dedit per. d. glo. in. d. c. non sane. 14. q. 5. & idem inquit ipse Floren. esse si ex aliqua causa oportebat eum non iudicare: & nihilominus vt non iudicaret accepit: nam tenetur restituere parti qui dedit. 1. quæst. 1. cap. iubemus. & ca. nemo de simonia.
*¶ Et Paris de Puteo. in dict. tracta. syndicat. in parte, an si tempore sententiæ. fol. 93. nu. 2. te-
8 net, † quòd si iudex indebitè aliquid accepit à subditis, conuentus ciuiliter, in quadruplum tenetur. vt in. l. 1. C. ad. l. Iuli. repet. vbi dicit, quòd gloss. ibi tenet, quod totum illud applicatur fis
9 co. ¶ Ad quam pœnam † quilibet de populo potest agere, quia actio est popularis: tamen si parti acquireretur soluenti, tunc pro parte sibi competeret actio, & eius hæredi. gloss. in. l. 2. ff. eod. ad. l. Iulia. repet. Et etiam vbi criminaliter agere-

ageretur,cuilibet daretur potentia accuſandi.
vt in.l.fi.eo.tit.quia crimen eſt publicum, ſecũ
dùm Ange.in.d.l.1.&Par.de Puteo.vbi ſuprà.
¶Quinimo dicit dict.Pute.in parte,corruptio.
fol.92.nu.10.ꝙ nõ licet dare pecuniam iudici:
vt etiã ferat ſententiã ſecundùm iuſtitiam, nec
iudici eſt licitum recipere. vt in .l. penultima.
ff.de condition.ob turpem cauſ.ſicut non licet
teſti recipere,vt teſtimonium deferat ſecũdùm
veritatem,quia falſi tenetur.vt Bart.in.l.1.§.1.
10 ff.de falſi. ¶Et ſi dat iudici pecuniam † vt ſe-
cundùm iuſtitiam ſententiam proferat, perdit
cauſam,& non poteſt ab eo repeti. vt glo.in di
cta.l.1.de condi.ob tur.cauſ.Et idem tenet Iaſ.
ibi,numer.3.vbi ait, quòd quando datur iudici
pecunia ſolùm ad finẽ,vt cauſam expediat,per
dit cauſam,tamen datũ poteſt repetere.&ita di
cit tenere ibi Alexã.&docto.Et de iſta materia
corruptionis vide latè ibi per dict.Pari. de Pu-
te.cum verſi.ſequentibus.& vi.text. ſingula.in
l.52.titu.14.parti.5.vbi latè de hoc.* Et in.d.l.
27.tit.22.par.3.& vi.Peregrin.in parte.falſitas.
q.2.in glo.recipienti,vbi iudex qui accepit pe-
cuniam vt veram ſentẽtiam det punitur.*¶Vi
de tu Bal.in.c.ſi iuſtus.de appella.nu.11.vbi te
net,ꝙ licet ſentẽtia nõ valeat,ſi fuit aliquid da-
tum iudici pro ea ferenda.vt in.d.l.venales. ta-
men licitũ eſt iudici dare pecuniã pro vera ſen
tentia,& teſti pro vero teſtimonio, dummodo
detur publicè,& nõ ſecretò:nec iſta dicitur cor
ruptela,ſed cautela,& redimere vexationẽ ſuã,
& ſententia eſt valida.Et ideo dicit idem Bald.
quòd ſi iudex non vult facere tibi iuſtitiã ſine
ſimonia,ex parte tua ſis cautus: ſi potes des ei
pecuniam coram duobus teſtibus, & tabellio-
ne,alioquin omnino abſtineas:tamen licet ſen
tentia ſit valida,iudex punitur,per ſupradicta.
¶Sed vnum ſcias,& menti tene, quòd ſi pecu-
11 nia ſit data† iudici poſt latam ſententiam, tũc
ſententia valet,nec dicitur venalis, nec poterit
iudex puniri de barateria. tenet Felin.in capit.
tua nos.de ſimoni.& Hippolytus de Marſil. in
ſingula.190.& in.l.lege Cornelia. ff. ad.l.Cor-
neli.de ſicarijs.nu.4.Sed ego credo, ꝙ licet va-
leat ſententia,tamen iudex punitur,quia etiam
poſt ſententiã nil poteſt recipere.vt in.l.30.tit.
15.lib.2.in ordi.regal.vt dixi ſuprà in glo. *no re
cibira.*1.col.Et pro iſta mea opinione eſt dictũ
expreſſum Pari.de Pute.in.d.tract. in parte,cõ
ſiliarij officiales.nu.2.foli.194.vbi ait,quòd in-
tantum iudex prohibetur præmium accipere,
ꝙ ſi poſt ſententiam accepit,in ſyndicatu cõue
nitur.Quia qui recepit pretium poſt factũ, pu-
nitur ac ſi recepiſſet ante factum allegãdo Bal-

12 ¶Quid ſi pecunia† non ſit data,ſed tãtùm eſt
promiſſa?Dicit Bald.in conſilio.490.incipien-
te,Proponitur.4.volu. ꝙ ſit nulla: ſi eſt lata in
fauorẽ promittẽtis.De quo dubitat dictus Hip
polyt.de Marſi.in.d.ſingula.190.quia commu
niter ante ſententiam partes promittunt iudici
bus maria,& mõtes, ſed poſt prolationẽ ipſius
nec dum non obſeruãt promiſſa, & nec partẽ
promiſſorum, imò ſæpe fingunt eum non co-
gnoſcere:& qui viderunt, teſtimonium perhi-
13 buerunt ſecũdùm eum.¶Sed quid ſi plures† iu
dices ſimul iudicauerunt,& vnus eorum ſit cor
ruptus,alijs ignorantibus,an teneat ſententia?
Vide ſingular.Ioan.And.in additio.ad Specu.
in titu.de ſenten.§.iuxta.in additione, quæ eſt
in verſi ratione.num.2.in part.c.cùm ab omni.
¶Et tene,quòd non ſolùm iudex corruptus pu
nitur,verum etiam punitur qui eum corrũpit,
14 † dando ei pecuniam,vt pro ſe ferat ſententiã:
quia diffidere videtur de iuſtitia,qui corrumpit
miniſtrum iuſtitiæ, & commodum victoriæ
perditur ipſo iure. vt Baldus in. l. prima. C.de
pœna iudi.qui malè iudi. & tenet Montaluus.
in.l.2.titu.2.lib.2.foro legum.in gloſ. *que le den.*
& vltra eum per Bart.text.& ibi glo. in.l. Item
apud labeonem.§.ſi quis virgines.ff.de iniurijs.
in glo.in parte,vendidit.*Quinimo vbi corrũ-
pẽs& corruptus ſunt ambo ſeculares debet cor
rumpens maiori pœna puniri quàm iudex acci
piens ſecundum Iacob.de Bello Viſo in .§. ſi-
quis autẽ.in auth.vt iudices ſine quoquo ſuffra
gi.& Thom.Grãma.in conſi.35.nu.15.*¶Ad
quod facit,quod tenet dict.Hippoly.de Marſi.
in.l.circuncidere.§.ſeruo.nu.6.&.7.ff.ad.l.Cor
ne.de ſicarijs.allegãdo Bald.in.l.1.ff.de calum-
15 nia.vbi tenet.quod lex imponens† pœnam re
cipienti aliquid per barateriam, habet locum
etiam in dante.& idem tenet Paris de Put.licet
Hippoly.eum non allegetin.d.tracta.in parte,
corruptio.folio.91.nume. 6. per.d.l.1.de calũ.
& dicit,quòd facit quoque text.in.l.1.C.de cu
preſsis.libro.11.ſecundum Bal.ibi. & Amode.
Iuſt.in tracta.ſyndicat. in parte.Item in eo.co-
lumna.2.verſicul. aduerte. vbi idem tenet. Et
eſt text.in.l.25.titulo.22.par.3. qui eſt ſingu-
16 la.vbi tenet,quòd† accuſator,qui aliquid iudi-
ci dedit,vt iniuſtè contra accuſatum iudicaret,
perdet cauſam,&patietur aliàs pœnas de quib⁹
in.l.24.eodem titulo.ead.parti.¶Accuſatus ve
rò corrumpens dono vel promiſsione iudicem,
pro confeſſo habetur, niſi ſit certum eum fore
inſontem, ſed litis formidine hæc conſtet feciſ
ſe.¶Si autem eſt cauſa ciuilis,quilibet dãs, aut
promittens,perdit cauſam,& ſoluet regi triplũ

datorum, aut duplum promissorũ. Sed si Corrector se sponte detegat, & probet regi, vel suo maiori, nullam patitur pœnam: si autem non probet, soluet regi litis æstimationem, si causa fuit ciuilis, si criminalis, perdit omnia bona fisco applicanda, & iudex purget se per iuramentum. nam diffidentia iustæ sententiæ spem negotij deposuit in pecuniæ corruptelam. vt ibi per Montaluum in dict. l. par. & tex. & ibi Hippolyt. de Marsil. in l. qui duobus. ff. de falsi. vbi qui iudicem corrũpit, tenetur pœna falsi. ¶Et
17 facit † quod dicit Bald. in c. 2. vlti. eo. de probatio. vbi ait, ꝙ natura correlatiuorũ est cõmunis vtriq; extremo: & vno contrahentium prohibito, vel permisso, alter censetur prohibitus, vel permissus. per ca. 2. de mutuis petitio. ¶Et ideo dixit domi. in c. vnico. de dolo & contu. lib. 6.
18 ꝙ si actor † obtinuit specialem commissionem, ꝙ in causa ciuili reus debeat personaliter comparere in iudicio, ꝙ tunc tenetur etiã ipse actor comparere personaliter. ¶Et illud, quod tenet Bar. in l. fin. C. de exacto. tribu. lib. 10. vbi quando lex Imperialis prohibet emere, comprehẽdit etiam ecclesiam. & ibi Angel. dicit, quòd
19 prohibita emptione, intelligitur esse † prohibita vẽditio. & illam doctrinam sequitur Barb. in capit. primo. col. pe. de testament. & facit quod tenet Barto. in. l. fi. C. de indicta viduitate tolle. & Abb. in proœmi. Gregori. 8. colum. num. 20. & ibi Sebas. Sapi. in additio. licet cõtrarium teneat dictus Abb. in c. primo. col. 3. de locato. quia ibi additio tenet contra Abb. de quo ibi per eum. & per dictum Hippoly. in dict. l. circũcidere. §. seruo. vbi latè. vbi quoque ait, ꝙ stante statuto quòd nullus posit emere sine licẽtia alicuius officialis, includitur etiã venditor. per Barto. in. l. fi. C. de accepti. per text. & ibi Bart. in dict. l. 2. C. de cupressi. li. 11. ¶Ex ista connexione potest esse illud quod tenet tex. in. l. qui explicãdi. C. de accusa. & Angel. & Bal. ibi. vbi
20 tenent, quòd officialis † præsidis, qui acceptat pecuniam, & pollicetur præsidem certã sentẽtiam laturum super crimine, punitur quemadmodum & corruptor, non tamẽ eadem pœna. Quod dicit Angel. ibi, quòd facit cõtra baratterios, qui accipiunt promissionem pecuniæ, pollicendo iudicem cõdemnaturum, vel absolutu rum ad suam instãtiam, ꝙ extenditur secundũ Angel. ibi, vt habeat locum in causa criminali, in qua licitum est pro sanguine suo redimendo corrũpere hominẽ: quia licet promittẽs, vel soluẽs vt absoluatur nõ puniatur, tñ qui pollicetẽ pro pecunia iudicẽ laturũ sentẽtiã absolutoriã, iniuriã facit iudici, cuius animi motũ detegit, & reuelat, & ideo sibi iniuriarũ tenetur. tex. dicit Ang. esse in. l. itẽ apud labeonẽ. §. idẽ ergo. ff. de iniur. & ideo secũdũ eũ poterit in insulã relegari. vt in. l. fi. ff. de iniurijs. & cũ hoc transit, licet dicat, ꝙ Bar. relinquit cogitãdũ. quod sequitur dictus Paris de Pu. in. d. tract. in. d. parte, corruptio. n. 11. Quòd est notãdũ cõtra istos sequaces, & amicos iudicũ. quia multoties talem promissionẽ faciunt donis, vel pecunijs iudicibus ignorãtibus, qui possunt cõdẽnari vt corrupto
21 res iudicũ. ¶Quoq; dic, ꝙ talis iudex, † qui sic iudicauit ex eodẽ processu, potest puniri ciuiliter, & criminaliter. Et est speciale in iudicibus delinquentibus in officio suo, ꝙ simul, & semel puniantur. ita tenet Bal. in. d. l. venales. per tex. quẽ dicit esse notabi. in. §. oportet. el. 1. vt in authen. vt iudic. sine quoq. suffragi. suprà allega. *Et an debeat citari, dic ꝙ sic, vt Abb. & melius Feli. in. c. sacro. de sent. excommu. num. 9. & est tex. singul. in. c. venerabilibus. §. 1. de sent. excõmu. lib. 6. & vi. Angel. in tracta. maleficiorũ in parte Gaio appellante: & ibi Augusti. num. 27. & Abb. in. c. cũ speciali. §. porrò. de appellatio. nu. 8. & ibi vi. quid quando agitur causa in gradu appellationis: & vi. Peregri. in parte iudex. q. 5. in glo. aduocatus & vi. glo. infrà, in. ca. 3. in glo. *abogados*. nu. 6. ver. sed quando.* Tamen iudex in syndicatu potest ex nouis allegationib⁹ defendere suam sententiã, & ostẽdere cõdemnatũ ius nõ fouere, vt dixi suprà in isto. c. in gl.
22 *el derecho a las partes*. in fine. ¶Et quia iudices † propter quæstũ pecuniæ non debẽt innoxios cõdẽnare, & noxios verò ad præstationẽ adiuuare. vt in. d. auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. qua propter. ibi, administratiões nũquam: quia iudices auari nesciũt quantũ delinquũt. nã cùm vẽdũt aliena crimina, sua faciũt esse peccata: vn
23 de paria sunt iustitiã vẽdere, † & simoniã cõmittere. vt in. c. accepimus. de purga. cano. imò gra
24 uius est vẽdere iustitiã, quã præbendã, † quia legimus Christũ esse iustitiã. c. existimat. 11. qõ. 3. nõ autẽ legitur esse præbẽda. Sed culpa tãto est grauior, quãto res, in qua culpatur, & sanctior. vt ait Bernardus. cũ vẽdere ergo prębẽdã inter cætera crimina grauius reputetẽ. c. fi. 1. q. 7. vẽdere iustitiã, quę est Christ⁹, grauissimũ est cẽsendũ. ita tenet Luc. de Pẽ. in. l. 1. C. de deser. li. 12. co. 16. Et vi. Bal. in. d. l. venales. vbi ait, ꝙ nõ videtur iudex corruptus † pecunia, qui à fœ
25 neratore gratis recepit. vt per Specul. in ti. de vsu. licet dicat ꝙ facit in cõtrariũ. l. quin etiã. ff.
26 de calũ. ¶Quid si arbitri sunt corrupti, † an ei⁹ sentẽtia valeat. vi. ibi gl. & doc. in. d. l. venales. ¶Et nõ solũ corrũpẽs iudicẽ punitur, sed etiam ille,

27 ille, qui corrūpit notariū† actorum, perdit causam.l.qui in fraudē.§. quotiens. ff. de iure fisci &.l.si quis obtexerit. ff. de falsi. &.l.si quis aliquid.§.instrumēta.ff.de pœnis. & not.Bal.in.l. de eo.C.de pœna iudi.qui malè iudi. & Mōtal. in.d.gl.*que le den*.&.d.Pari.de Pute.vbi suprà in parte,corruptio.nu.7.Et ista est cōmunis opin. secundū Feli.in ca.venerabilis.de excep. 5.col.

28 versi.vtrum si falsans.vbi quoque tenet, ꝙ† falsans acta causæ.perdit causam.vt Barto.in dic. §.quotiens.& Bal.in.l.qui testamē. ff. de excusa.tuto.& in.l.1.§.2. in fine.ff.de calūnia.Quòd est secus in corrumpente aduocatum secūdùm

29 eum ibi.¶Quod extendit† Feli.in corrumpente procuratorem partis aduersæ,vel ipsam partē,si causa respicit interesse etiā alterius, quàm partis.vt in.d.§.2.& ibi pulchrè Bart.& in.l.qui falsam.C.de falsis instru.& Ang.dicit cōmunē opi.esse in.l.prima in fine.ff.de his qui testa. de

30 len.¶Dicens† idē esse in desigillante acta trāsmissa consultori.per.d.§.quotiēs. Sed in hoc dicit Feli.vbi suprà, ꝙ Ang.non bene loquitur,qa iure non cauetur secundùm Imo.in.d.l.prima. ff.de his,qui test.delen.per.c.cùm olim.lo.2.de offic.delega.Iunctis verbis Bart.in.l.qui testamentū.ff.de falsis.& vi.Imo.in.l.diuus. ff.de re iudica.Et licet Feli.non dicat,dic ꝙ talis desigillans,& subtrahens pręsumitur fouere malā causam,sicut ille,qui alteri parti aduocatos subtrahit.vt tenet Romanus in consil.346.col.3.Et licet Abb.ibi in.d.c.cùm venerabilis.post multa teneat,ꝙ falsans acta,non perdat causam, quia cautū non reperitur:& ꝙ tex.in.d. §.quotiens. loquatur in causa fiscali,quia imò est cautum illud,quod tenet opi.cōmunis:nec ibi in. dict. §. quotiens.sit speciale in fisco,secūdùm Cardi.in dict.c.cùm venerabilis.prout refert & sequitur Andre.Sicul.in.d.ca. cùm olim. & quia omnia

31 † iura statuta in fisco, habēt locum in priuato, nisi in lege dicatur, ꝙ sit speciale in fisco. vt tenet Ias.in.§.in bonæ fidei.Insti.de actio.col.11. & glo.in.l.prima.C.de peti.hæredi. & glo. in.l. prima.ff.quod cuiusq.vniuersi. nomi.& Ias. in.l. nec quicquā.ff.de edendo.in principio.&Pau. de Cast.in.l.rescriptū.ff.de pactis.nu.4. & in.l. itē veniunt.§.ad aptanda.versi. in priuatorū.ff. de peti.hęredi.¶Sed dic melius secundùm Fel. vbi suprà,ꝙ text.in.d.§.quotiens.dicit, ꝙ quotiēs apud fiscū causa agitur,gl.exponit.1. apud procuratorē fisci, & tu scis, ꝙ procurator fisci cognoscere pōt inter duos priuatos consentiētes.vt in.l. cùm vendente.ibi,si volueris. C. vbi caus.fisca.&.l.cùm eorū.C.de senten. ergo tex. in.d.§.quotiens.sequitur generaliter.¶Fortius

32 dicit Innoc.in.c.intimauit. de testi. ꝙ qui† conatus fuit aduersario subtrahere probationes, debet perdere causam & sequitur Ang.in.l. 1. §.si reus.ff.de eo per quē factū est.Sed hoc non est tenendum secundùm Feli.vbi suprà secundùm Bal.in.d.c.intimauit.quia si esset,nō oportebat ibi examinare testes super causa. idē Bal. in.l.prouidendū.C.de postula. & Abb.in.cap. cùm causam.de testi.vlti.col.ibi,ego dicerē,vbi ait,ꝙ licèt talis probatio per partē subtractā habeatur pro facta odio illius.l.si de possessiōe.C. de proba.nō tamē perdit ille ex hoc causam.patet per.c.peruenit.lo.1.de testi.cogē. &.c.cōstitutus. de testi. vbi aliter punitur. ex quibus reprobatur glo.fi.in.c.venerabilis.in fine.de religios.domi.Et prędictis adde Petrū de Anchar. in consi.381.vbi tenet dictā cōmunem opinionē,de qua suprà,quam etiam sentit Bart. in. l.si quis obrepserit.quæ omnia dicit Feli.vbi suprà

33 notāda vt noua.¶Ad idem facit,quod † tenet Ioan.de Ana.in consi.12.vbi tenet: ꝙ qui cācellat nomen procuratoris,qui est in mandato,cōmittit falsum,& debet puniri,etiā si officiū procuratoris sit finitū: quia negari non pōt,quin scriptura dicatur mutata siue sublata, ergo falsa.iuxta notata.in.c.in memoria.19.distin.&in c.licet.de crimi.fals.quia talis cācellatio nō spectabat ad ipsum.argumē.in.l.1.per totū.C.nec quis in sua caus.&sic ꝙ commisit falsitatem punibilē.Pro quo dicit Ana.ꝙ est dictum Angeli in.l.prima.ff.de publicis iudi. vbi ait, ꝙ ille,qui

34 occultat† acta iudicij,vt veritas occultetur,incidit in pœnā falsi,ergo ipse qui cācellat.¶Quin imo dicit ibi Ludoui. Boguli.in additio, ꝙ tale crimē est publicū,& quilibet de populo admittitur ad accusandum.vt Institu.de publicis iud. in principio.& qui sic cancellauit, debet puniri.per.l.corneliam.de fal. vt voluit in terminis Angel. in.l.2.ff. de publicis iudi.vbi dicit se vidisse de facto seruatū in ciuitate Perusij in quodā qui vocabatur Ang.& sic quòd quilibet admittatur ad accusandū eum,qui subtraxit acta iudicij,vt veritas occultet̄: sed iste plus fecit, quia cācellauit acta iudicij:& sic verificatur doctrina glossæ.in.l.Paulus.ff.de falsi. ¶Quoque facit quod tenet Ludo.Roma.in cōsi.346. col.

35 3.versi.cæterum. vbi tenet,† quod si alter ex litigātibus desigillat,aperit,& legit acta probatoria penes alterum,sic secrestata per iudicem,dupliciter punitur,primò arbitrio iudicis, secundò,quia nō auditur si quid postea allegare velit ad infringenda ipsa acta probatoria,quę faciūt pro aduersario.vt in.d.c.olim magister.de offi. delega.Et intantum faciunt fidem,quòd etiā si

aliqua rasura quanuis in loco suspecto reperiatur pro altero litigante, non derogatur eorum fidei in his, quæ ex eisdem concipi possunt: quia tunc rasura ipsa non præsumitur facta ab eo, in cuius fauorē acta cantant, nec eius mādato, hoc est, quod notanter notat Hosti. & Ioan. Andre. in c. accepimus de fide instr. qđ verbū dicit Bal. in l. 1. C. eo. ti. de fide instr. nō reperiri alibi, ꝑut tenet dictus Ludo. Roma. in d. consilio. ¶ Ad supradicta redeundo dic, ꝙ generaliter barateria
36 † cōmittitur ab officiali, vbicūque aliquid recepit à priuato, vt faciat non facienda, vel omittat ea, quæ sunt facienda. vt in l. 1. & ibi gl. in versi. accepit. ff. ad l. Iuli. repet. & in l. eadem. §. fi. eo.
37 ti. ¶ Et barateria † dicitur à barato, baratas: quia iudex recipiēdo aliquid, dicitur baratare, & permutare iustitiā cum eo quod recepit: sicut recipiēs aliquid pro dādo beneficiū, dicitur vēdere beneficium. vt Amodeus Iustinus in d. tra. syndi. in prin. versi. 5. & vide suprà in glo. *no recibira dadiua.* in fine. vbi quid sit furtum, & barateria.
38 ¶ Et isti iudices, qui conuicti sunt † sceleribus & furtis in officio maculasse, perdūt priuilegiū ex dignitate acquisitum, & tanquam plebei, & pessimi condēnantur. vt tenet tex. in l. iudices. C. de dignit. lib. 12. Et ibi Luc. de Pen. colū. fi. dicit, quòd quoq; tenētur pœna periurij, cùm iurent nil recipere à subiectis, sed contentos esse his annonis, quæ sibi à fisco dantur. Et vltra iuramētum etiā amplius quàm latrones excedūt, cùm legis quodammodo vigore id facere videātur. Totius enim iniustitiæ nulla capitalior est, quàm eorum, qui cùm malè faciunt, id agunt, vt boni viri esse videantur. Et maius malum est, cùm iudex non tenetur furare, imò aliena furta punire, si calcato iuramento spoliet ipse subiectos, quos vendicare tenetur: & qui legis authoritate, seu fauore furatur, immanissime plusquā latrō peccare censendus est, secūdū Lucā de Pe. vbi suprà. quod nota. & vide. ¶ Optimū est sci-
39 re quomodo intentetur libellus † cōtra iudicē, qui dictam barateriam fecit. Et dic quòd conceptio est talis ¶ Coram domino potestate. &c. Compareo omni modo, & meliori quo possum cōtra talē: & dico, ꝙ cùm ipse in ista ciuitate officium iudic. exerceret, tempore sui officij, hoc anno, & mense tali, in domo talis, in tali camera regnante tali, pecuniam accepit à Titio aduersario meo, ob iudicandum, vel non iudicandum, ob interponendum decretum, vel non interponendum, & ipse iudicauit, vel interposuit decretum, vel non iudicauit, per hoc enim coram vobis accuso: quare peto ex vestro arbitrio eum punire, & puniendum fore sententialiter declarari. Et hoc cùm criminaliter agitur. ¶ Si verò ciuiliter, sic concipe. iunge quare peto ipsum in quadrūplum condemnari. prima. quæst. 1. cap. cum qui. & in l. finali, in fine. C. ad l. Iuli. repe. Tamen in hoc libello non est necesse ponere aliquid de anno, vel mense, vel domo, vel nomine principis, nisi velis. Istas formas ponit Specula. in titulo de accusatio. & inquisitio. §. nunc formæ. versiculo secundo. numero tertio.

¶ Attamen quando contra iudicem, vel contra
40 aliquem de † sua familia libellus suprà barateriam, vel furtum porrigitur, seu datur simplex petitio, quòd sæpe fit malitiosè: ipse iudex neget contenta in dicto libello, seu petitione, & faciat reconuentionem de iniuria, & de infamia, & protestetur in dicta reconuentione in casu in quo ille non probet, & alleget se nobilem, & probum virum, iuris peritum, & optimæ famæ: quibus attentis reconueniendo ipsum, dictus iudex æstimet infamiam, & suam iniuriam centum librarum, vel mille ducatorum, attenta eius qualitate: & offerat se probaturum, quòd pro dicta quantitate noluisset, recipere vel sufferre tantam iniuriam, seu infamiam: & protestetur de damnis, & expensis, & interesse ipsius. vt tenet omnia supradicta singulariter Cataldi. in tracta. syndicat. in quæstione. 281. quæ est finalis. ¶ Vbi quoque dicit, quòd ille, qui porrigit petitionem cōtra officialem, non potest retrahere ab ea absque eius licētia. Quæ dicta Cautela de reconuentione (iudicio meo) est optima: quia facit ad l. 2. titulo. 2. lib. secūdo. foro. ll. in fine, iam allega. vbi tenet, *que si alguno se querellare del Alcalde a tuerto, en esta razon aya la pena sobre dicha, que el Alcalde auria, si tuerto juzgasse.* & tenet Montalu. in l. 23. titulo.
41 22. partit. tertia: vbi tenet, quòd † querelans de iudice iniustè, patietur talem pœnam, qualem iudex, si verum esset. allegat Bartol. in l. seruo inuito. §. cùm prætor. ff. ad Trebellian. Et licet Bartol. ibi non dicat, tenet Paris de Puteo in dict. tracta. in parte, Syndicatorum. foli. 25. vbi tenet, quòd in syndicatu non debent calumniari, & vexari contra honorem, & dignitatem suā, & prouidere, quòd quis non frustretur friuolis, petitionibus, vel ineptis, & calumniosis, & quòd debent reijci tales conuitiantes officialibus in fine sui officij, & eos puniri. quod nota.

¶ Tu quoque vide singulariter Pari. de Puteo in dicto tracta. syndicatus. in parte, iniuria offi-
42 cialis. folio. 31. vbi † tenet, quòd officialis, qui fuit absolutus in syndicatu, potest cōtra quem non probauit, & egit contra eum, agere actione iniuriarum. per. l. item apud labeonem. §. si quis libellos.

libellos.ff.de iniurijs. & Bartol.in.l. fi. ff. ad senat.consul.turpilia. vbi si quis agit contra aliquem calumniose, quòd potest actione iniuriarum conueniri.per tex.in.l.eadem. §. si quis nō debitorem.per eū allega.& etiam si actor iurasset de calumnia, & quod querelās de iudice indebitè in syndicatu puniatur, dicit ꝙ est tex.in constitu.regni prout in dict.l.fori.cauetur.& in dict.authentica. vt iudices sine quoque suffragio.§.ex aduerso.¶Tamen dicit, quod licet dicta cautela Catald. sit vtilis.& bona: tamē quia syndicatores, qui syndicant, quærunt aliquando gratificare, dicit quòd pluries cōsuluit, quòd expectetur finis primi iudicij: quia si contingat absolutio, tunc poterit agi actione iniuriarum. per.l.si tibi.C.de liberali caus.& consulit, quòd agat actione iniuriarum in magna curia, vel coram iustitiario regionis, quo casu potest pro parte protestante de calumnia punire iniustè querelantes contra ipsum officialem. vt ibi per eū. vbi quoque tenet, quòd debet puniri eadē pœna.per.l.fina.C.de accusatio. Sed tu tene dictā cautelam Cataldi.& facias dictam reconuentionem: & si non facis: potes postquam absolutus fueris intentare actionem iniuriarum principaliter contra querelantem: quia vtroque modo iudex tenetur condemnare querelantem indebitè, modo reconueniatur, vel postea principaliter accusetur per supradicta. ¶Et vide Guido. Pap.in singula.358.§.iudex à quo.vbi in alioca su tenet, quòd iudex à quo non debet reputare ad iniuriam, si appellans dicat in appellatione sententiam iniquam: quia illa verba de consuetudine non important iniuriam. Secus si diceret sententiam latam fuisse per pecuniam, & sic de similib.iniurijs: quia tunc si illud non probetur in causa appellationis, scilicet, corruptio prædicta, forte iudex posset agere actionē iniuriarū: non tamen aget ante sententiam in causa appellationis latam, vel appella.desertam. ¶An au-
43 tem officialis, qui attentauit barateriam † cōmittere, & non perfecit, puniatur? Bald.in authentica. Sed nouo iure. C. de pœna iudic. qui mal.iudi.dicit, quòd sic. putà quia accepit pecuniam, & nondum tulit sentētiā.vt in. l. generaliter.§.1.ff.de calumnia. sicut in simili dicimus in crimine assassinatus.vt in.l.prima, in fine.ff. qđ quisq; iurj.*Et ibi Bal.in.§.hæc autē versi.in ea. glo.ibi prouenit.*Et est speciale, quia æquiparatur crimini læsæ maiestatis.vt dixit glo.in. d. authen.sed nouo iure. ideo punitur attētans. Ita tenet Amode. Iusti.in dict.tract.syndi.in parte. Item in eo an autem officialis. Et ideo dicit Ioā. de Ana.in rub.de simonia.numer.6. allegando Bald.Perusin.in regula Contractus. de regulis iur.in.6.in additionibus, quas fecit Ioann. Andre.in mercuria. se vidisse de facto Florentiæ ipse ibi ordinariè legente, videlicet, an ille qui cōmisit barateriam in officio recipiēdo solam promissionē, an possit pœnitendo remanere in officio? Et dicit, quod fuit consultum, ꝙ non, quia turpiter fuit pactus.vt in.l.3.ff.de calumnia. & ita dicit ꝙ remansit desolatus, & præ dolore & verecundia mortuus est: & licet videatur, ꝙ nō poterat puniri, nisi opere subsecuto. Tamē opi. Bal. est de iure vera, faciendo dictam æquiparationem de barateria ad simoniam, & ad crimen læsę maiestatis per notata in ca.1.de homic.lib.6. stante potissimè, ꝙ in parificatis seu æquiparatis de facile fit extensio.vt per gloss.in capi.si postquā.de ele.in.6.§.1.&.fi.vt per Ana.ibi, quē
44 vide. ¶Quomodo autē probetur barateria, † dixi suprà in glo.no recibira dadiuas. fi. column. versi.quia si nō fugit tempore syndicatus. ¶Aliquando dubitatur tempore syndicatus, & sæpe
45 occurrit in practica, vtrum † officialis, qui timet in syndicatu condemnari pro aliqua barateria, vel furto, seu debito, possit offerre solutionem ante condemnationem vt euitet condemnationem, & infamiam iuris, & facti.vid.Bal.in. l.generaliter. §. si igitur. ff.de calumnia. & Paris de Put.in dict.tracta.in parte, multa de barateria. fo.62.nu.4.vbi tenet, ꝙ in crimine baraterię nō habet locum pœnitentia, & in vno nūmo committitur, quæ est inter maximas causas capitales.vt in.l.furti.§.pactum.ff.de infamibus. ¶Tamen tu dic, quòd per istam oblationē debet absolui, & talis oblatio debet admitti per syndicatorem, aliàs faceret sibi iniustitiam, & teneretur ipsi, nihilominus condemnaret, vt tenet Paul. de Castro in.l.si reus paratus.ff.de procura.numer.10.per tex.notabil.ibi. Et idem tenet Bart. in.l.iusiurandum.§.cùm res.ff.de iureiuran.vbi dicit, ꝙ iam persuasit cuidam potestati, qui tempore syndicatus debebat condemnari in parua quantitate: cùm ibi esset statutum, ꝙ quicunque condemnatus fuerit in officio, quod is gessit, non possit ibi iterum esse rector ipse, nec aliquis de eius domo: vt effugeret istam pœnā, persuasit ꝙ solueret ante sentētiam, & ita factū est per tex.in.§.fin.Institu. de perpetuis & tempo.actio. Quod dictum Bart. sequitur ibi Ias. in dict.§.cùm res.nume.3.& Bal.in.l.prima. C.de dolo.& in.l.ea quæ.in fine.C. de conditione indebi.& in.l.quoniam de infamibus. & Mathesila in notabil.84.vbi dicit, ꝙ debet soluere totū vt euitet pœnam, & condemnationem. Sed quādo non offert totum, sed partē, tunc hoc sibi nō

I 5 prodest,

prodest.vt in.l.tutor.§.lucius. ff.de vsuris.& Cępol.in cautel.27.& Bart.& Bald.in.l.furti.§.qui alieno.ff.de infa.&vi.latè Bal.in.l.si traditio.C. de actio.empti.col.2.nu.6.¶Et facit quod tenet idem Paul.de Castr.in.l.1.ff.de actio.empt.nu. 9.vbi ait,quòd quandocunq; lite pendente res quæ petitur offertur, debet sequi absolutio ab obseruatione iudicij.& idem quod Paul.in. d.l. si reus paratus.tenet additio.Abb.in. c. cùm te. de re iudi.in additione,quæ est in.n.5.& Ange. in.l.fi.ff.de rebus credi.& Ioan.Andr.in additi. ad Specu.in ti.de censi.§.1.in additione secūda. ¶Vbi dicit,quòd publicanus euadit pœnam,restituendo surreptum ante sententiam.quod nota.& Abb.in cap.at si clerici.de iudi.n.27.& idē tenent Paul.& Angel.in.d.l. si reus paratus. de quo tex.vi.Barb.in cap.licet Heli.de simoni. & est tex.expressus in.l.si cum exceptione.§. hæc autem actio.ff.quod metus caus.& idē tenet Angel.in dict.§.fi.Instit.de perpet.& tempo.actio. ¶Sed contra supradicta videtur tex.contrarius in.l.si pignore.§.cùm furti actio.ff.de furtis. vbi recepta re,nihilominꝰ est salua furti actio:& ecōtra,soluta pœna duplici,vel quadruplici, est salua vendicatio.& idem tenet Abb.in.c.1.de dolo & cont.col.2.nu.6.vbi tenet, ꝙ ad pœnā cui tandam non prodest restituere rem ratam, seu aliter pœnitere de peccato.per tex.in.l.nō prodest.ff.vi.bono.rapto.¶Quæ contraria non obstant,quia loquūtur in raptore,& fure: & dictū Pau.& aliorum loquitur in dante,& recipiente, & sic habet locum pœnitentia:& restitutio ante sententiam,facit cessare pœnam. Vel potest intelligi,quando ex tali barateria nō fuit sequutum damnum parti:quia si est sequutum,pœnitentia, nec solutio, non releuat iudicem, & sic potest intelligi.d.Bald.vbi suprà,inquantum tenet, ꝙ in barateria non est locus pœnitentiæ. *Vel aliter ꝙ loquantur contraria in oblatione verbali:quia talis oblatio verbalis pœnam conuentionalem tollit, secus in pœna legali: quia tunc non sufficit oblatio verbalis, nisi etiam cōsignatio interueniat.tenet Anto. Franc.in additio.ad Abb.in.c.super eo de officio.deleg.suprà nu.6.In tantum iudex liberatur offerendo, vel consignando,ꝙ si iste à quo iudex extorsit aliquod plus confiteatur se illud à iudice recepisse,& satisfactum esse,liberatur:tenet Ancharra. in capitulo.statutum. §. si quidam. de rescripti. in.6.per.l. si debitorem. ff. de nouatio. sed hoc credo si dicat cum iuramento:argumen.eorum quæ affert Iaso.in.l.apertissimi.C. de iudic.numero. 27. & Bald. in. capitulo. tuis quæstionibus.de testi.numero.3.*¶Et opin.Paul.& Angel.& aliorum tenet Paris de Puteo in dict.tracta.syndica.in parte,oblatio.folio.190.& sic, ꝙ facientes ante condemnationem compositionem seu soluentes, & protestantes, quòd propter dubium litis euentum hoc faciunt,& ne vexentur litibus,& expensis,absolui debent ab instantia iudicij simpliciter, nec habet locum.l. quoniam . C. de infami.nec videntur delictum confiteri : quia faciunt causa redimendi vexationes.per nota.per moder.in.l.interdum.§.stichi.ff.de verborum obligation.& ita dicit Paris de Puteo vbi supra,quòd faciunt officiales,quia ante sententiam conantur partem concordare, vt euitent condemnationem, per quam eis paratur maximum præiudicium,quod nota, quia ita obseruatur. Quia si condemnaretur, etiam de iure communi condemnatus in syndicatu
46 †non potest amplius ad similem officium aspirare.vt in.l.iudices qui.& ibi notat Bartol.C.de dignita.libro. 12.& in.l.si quis aliquid.C.de suscepto.& arca.libro.12.vbi gloss. allegat plures concordantias.& tenet Ias.in dict.§.cùm res.in fine.l.iusiurandum.

SVMMARIVM.

1 *Iudices seu rectores terrarum, non debent secum ducere vxores: & si dicunt, tenentur pro eis.*

2 *Potestas tenetur pro omnibus,quos secum duxit, etiam si non sint præpositi alicui officio,si prætextu officij domini delinquant.*

3 *Iurisdictionem non habentes, licet vxores eorum in officio delinquant, non tenentur pro eis.*

4 *Iudex tenetur pro matre, quæ promisit victoriam causæ, vel remissionem & veniam delictorum pro pecunia, vel serico, aut lino sibi donato.*

5 *Iudex tenetur pro vxore, matre, & officialibus, quando agitur ciuiliter: secus si criminaliter.*

6 *Vxor dicitur de familia.*

7 *Vxor dicitur domestica persona.*

8 *Vxor est socia diuinæ & humanæ domus.*

9 *Vxor, & vir sunt eadem caro, & vnum corpus.*

10 *Sponsa de præsenti, dicitur vxor.*

11 *Mulier nupta, non dicitur concubina clerici, vel vxorati.*

Leges

12 *Leges loquentes contra concubinam, non habent locum contra mulierem nuptam, licet sit concubina.*

13 *Desponsata per verba de præsenti, licet sit concubina clerici, vel vxorati, non punitur.*

14 *Matrimonium dicitur & maritus & vxor contractis duntaxat sponsalibus per verba de præsenti.*

15 *Contra vxorem, vel sponsam alicuius non proceditur, licet sit concubina, nisi maritus, vel sponsus eam accuset.*

16 *Pœna legis ordina. disponentis contra illum, qui vocauerit mulierem nuptam meretricem, habet locum in illo, qui mulierem desponsatam meretricem vocauerit.*

17 *An consanguinei, vel amici rectoris ciuitatis, qui in officio non administrant, sed tantùm sunt in domo, contineantur appellatione familiæ, pro qua rector tenetur.*

28 *Agens contra potestatem pro delicto suæ familiæ, quid debet probare.*

z Mugeres. z Habuit ortum à dicto Bal.in.l.obseruare.§.pro
ficisci.ff.de offi.procō.& lega.in prin.vbi tenet,
1 †ꝙ rectores terrarum non debent secū ducere
vxores:& si ducāt, tenentur pro eis: quia ibi ma
gis puniuntur sui culpa, quam incurrunt ducen
tes secum vxores.vt glos.in.l.si quis in suo.§.le-
gis.C.de inoffi.testa.& Plat.in.l.apud eum.C.
de censi.& censitori.lib.11.nu.2.Et ibi quoq; te
2 net Bal.in.d.§.proficisci. ꝙ etiā tenetur † pote-
stas pro omnibus, quos secū duxit, etiam si nō
sint præpositi alicui officio, si prætextu officij
domini delinquant.vt in authentica, de iudicijs
§.nec autē.colla.6.&tenet Paris de Put.in.d.tra
cta.syndi.in parte.an in eo quod fecerunt. foli.
114.nu.22.& Mont.in.l.2.tit.2.for.ll.li.2.in gl.
porque no lo entiende.ver.& quia.&idē tenet Amo
de.Iusti.in.d.tract.syndi.in parte, qui dominus,
potestas,& officiales.versi. sed pone. vbi tenet,
ꝙ si duxit vxorē,& delinquit in officio, tenetur
pro ea ad interesse partis. Quod tamen dicit nō
3 habere † locū in alijs officialibus non habētibus
iurisdictionē: quia licet vxores eorū delinquant,
in officio, non tenentur pro eis.per.l.1.§.fami-
liæ.ff.de publica.& Bal.in.l.nulli.C.quorū ap-
pell.non reci.& in.l.2.C.vbi de ratio.agi opor.
& in.d.l.obseruare.& idem tenet & intelligit Pa
ris de Puteo in dict.tracta.syndicat.in parte, po
testas tenetur.numero.2.folio.207.vbi quoque
dicit quòd nō solum potestas tenetur pro vxo
re, quam secum duxit, sed etiam si duxerit ma-
4 trem, † quæ promisit victoriam causæ, vel remis
sionem, & veniam delictorum pro pecunia, vel
pro serico, aut
sine sibi donato, quia tenebitur

ni sus mugeres, z ni

bitur potestas, licet mater non videatur esse de
familia filij.vt in.l.qui adoptio.ver.ita, ff.de ado
ptioni. ¶ Quoq; intelligit Amode.Iusti. vbi su-
prà, quòd tenetur pro vxore, & familia, quando
agitur ciuiliter, secus si criminaliter secundum
glo & docto.in dict.§.proficisci. Et magis dicit
Amodeus vbi supra, ꝙ si statutum dicat, ꝙ pote
stas teneatur de delicto officialium, & familiæ,
debet intelligi, si agatur ciuiliter, non criminali
ter, & operatur vltraius commune, quòd tenea
tur etiam de delicto commisso extra officiū: &
si in electione obligauit se ad omnem pœnam
pro sua familia ciuiliter & criminaliter, debet in
5 telligi † de pœna pecuniaria, non de corporali: à
qua pœna pecuniaria liberatur exhibendo reū
principalem, secundum Bartol.in.l. si cum ex-
hibuissent.ff.de publica.& in.l.1.§.familiæ.ff.
eod.& in.§.quod nouissimè.& est tex.in.c.4.in
frà eodem in fine. vbi latius dicam. & idem est
si non stat per eum quominus exhibeat. secun-
dum dict. Amod. vbi suprà. ¶ Ratio nostri text.
6 potest esse. quia vxor † dicitur de familia viri.vt
in.l quicunque.C.de re mili.lib.12.& in ca.hęc
imago 30.quæst.5.& ideo corrigi potest & ex
causa verberari.vt notatur in.l.cōsensu. & in au
tentica ibi posita.C.de repud.glo.in. ca.quem-
admodum.de iureiur.& in cap.literas. de resti.
spolia.glo.in capit.sicut vlterius.7.quæst.1.Bal.
in.l.si filius. C.de pactis. ¶ Prædicta vera sunt
cum causa legitima, aliàs modicè permittitur.
vt in.d.cap.sicut vlterius.& in authētica de nu-
pti.§.si igitur. Alex.in cōsilio.96.in.4.volu. per
Feli.in cap.cùm contingat.de foro cōpet.& ali-
quid in cap.illud.de præsumptio. ¶ Et quoque
7 dicitur vxor † domestica persona.vt Bald. in.l.
etiā.& ibi glo.C.de testi.& quoque dicitur qua
si vsum viri.vt Paul.de Castro in consil.124. Sa
ly.in.l.cum te.C.de dona.ante nupt. quę vnica
vnico viro debet esse. Cardi.in cle.prima, de re-
8 nuntiati.5.oppo. ¶ Et est socia domus viri. † vt
in.l.aduersus.C.de crimi.expila.hæredi. videli-
cet tam diuinæ, quàm humanæ.vt in.l.1.ff.rerū
amota.& Specu.in tit.de feudis.§.quoniam.ver
9 si.20. ¶ Et sunt vir.& vxor † eadem caro, & vnū
corpus.vt in ca.debitum.de biga.& in.l.si cùm
dotes.§.si maritus.ff.solut.mat.& in capit. ido-
nei.4.

nei.4.quæst.1.& Ioánn.And.in additio.ad Specul.in titu.de teste.§.primo.versic. quid vxore. ¶Istum tex.extende,quòd non solùm iudex tenetur pro vxore,verum etiam quoque tenetur
10 pro spōsa,† si ducit eam in officio,& aliquid cōmisit:quia sponsa de præsenti, dicitur vxor. vt est gl.in.c.iuuenis.de sponsa.verbo.cōiug. idest sponsa.alia in capit.canonica.de sent.excom.in verbo,duximus in fine.de quo per Bal. & Pau. de Castro.& docto.in.l.nō sine.C. de bonisque libe.& per doctorē del Castil.in.l.49. de Toro. in glo.matrimonio.¶Et in tantū dicitur vxor, quòd etiam si nō sit traducta ad domū viri. Bartholo.Cepol.in.l.Marcellus. ff. de verborum significati.12.colum.&Bal.in.d.l.non sine.dicit hoc verum esse,nisi exprimatur de carnali copula. Et vi.Abb.in cap.ex publico.de conuers. coniug.& latissimè per Angel.de Aret.in.§. fuerat. Institu.de actio.nume.24.¶Quod facit ad pragmaticam.95.in libro pragmaticarum,vbi cauetur,ꝙ mulier nupta
11 † non dicatur cōcubina clerici,vel vxorati.Quod sequitur Pala.Ruui.in repeti.c.per vestras.de dona.§.21.fol.95.vbi dicit
12 † ꝙ leges loquentes contra concubinam,nō habent locum contra mulierem nuptam,quanuis esset publica concubina clerici,monachi,&religiosi.Quod nota,quia dicta pragmatica quoq;
13 extenditur ad mulierem † desponsatam:quia talis desponsata de præsenti,licet sit cōcubina clerici,vel vxorati,non potest puniri:quia dispositum in vxore,habet locum in sponsa de præsenti,vt dictum est:& quia statutum in vxore, habet locum in sponsa, & econtra. Tenet Palati. Ruui.in repetitio.rubri.de donationibus.§.55. numero.5.folio.33.per gloss.singula.in.§.pen. Institu. de excusation. tutorum. in verbo, maritum.in fin.& ibi notat in prin. & est text. iuncta gloss.in ver.concubinę.est in.l.3.ff.de dona. inter virum& vxo.vbi ait,quòd matrimonium
14 † dicitur,& maritus & vxor dicuntur cōtractis duntaxat sponsalibus per verba de præsenti, licet non interueniat carnalis copula. de quo ibi per Palat.Ruu.nu.3.&.4.cum sequēti.& quę dicam in cap.47.infrà eodem.in gloss.*manceba publica*.& in glo. *casado*. Et sic seruatur:quia quan-
15 do sponsa alicuius † est concubina alicuius clerici,vel vxorati,non proceditur contra eam, nisi maritus accuset.per.l.2.tit.15.lib.8.in ord.regali.& per.l.3.titulo.7.lib.4.foro.ll.Et per istas leges corriguntur leges,quæ tenent, quòd marito negligente alij poterāt vxorem suam de adulterio accusare.vt per Montal.ibi.vbi in fine tenet,quòd ex illa lege eliciturpriuilegium,quod habet vir.s.quòd eo nolēte,alius non admittitur ad vxorem suam adulteram accusandam.¶Per supradicta quoque extenditur.l.2.titul.9. *de las injurias*.lib.8.in ordi.regali.inquantum tenet,ꝙ
16 si aliquis vocauerit † meretricem vxori habenti virum, quòd incidat in pœnam illius.l. ꝙ pœna dicta illius.l.habeat locum,quādo vocauerit meretricem mulierem despōsatam per verba de præsenti.& tenet text.in.l.82.in.ll. *del stylo*. vbi habetur,ꝙ quādo lex ponit pœnā ratione calūniæ vxoris,ipsamet pœna intelligitur posita ratione spōsę de pręsenti.quod tene menti. ¶Ad supradicta de familia adde,quod tenet Ang. in
17 l.2.§.familiæ.ff.vi bono.rapto.vbi tenet, † ꝙ cōsanginei, vel amici rectores ciuitatis,qui in officio non administrant,sed tātummodo stant in palatio, nō continentur appellatione familiæ, pro qua rectores tenentur secundum formā statuti dicentis,quòd mali rectores illos tenent,vt per eos cōmittant multas baraterias, & deinde faciunt eos recedere,&dicunt se non teneri pro illis,quia non sunt in numero familiæ,nec inter eos descripti.Tamen dicit Angelus ibi, ꝙ boni syndicatores debent contra talem fraudem occurrere,sicut occurritur contra dominos expellentes famulos suos, vt possint in testes producere.¶Et in eadem.l in. §. hæc actio. tenet quoque Angelus,quòd quando agitur contra potestatem, quod eius familia damnum dederit, quòd petitio procedit, licet non exprimantur sigillatim nomina familiarum,tamen vt maleficium melius liquidetur, tota familia erit exhibenda cum eisdem vestibus per dicta.l. cùm exhibuissem.quod sequitur Paris de Puteo in.d. tract.in parte familiaris, siue familia potestatis. folio.111.numero.5. ¶Quando agitur contra
18 officialem de delicto familię,agens † debet probare duo.s.ipsum de familia esse,& positum tali officio:&probatur esse de familia eo ipso,quod cum alijs famulis est associatus,licet alia scriptura non appareat per tex.in.l.finali.C.de proxi. sacro.scrini.& esse positum alicui officio probatur eo ipso, quòd probatur illud officium exercuisse sciente domino.vt in.l.prima.§.magistratum.ff.de exercito.& tenet Cataldi.in tracta.syndicatus.quæstio.264.

SVMMARIVM.

1 *Pater & filius pro vna persona reputantur. limita,vt num.6.cum sequentibus.*

2 *Causa filij,causa patris esse videtur.*

2 *Pater & filius vna caro censentur.*

Filios

4 *Filios habens in ciuitate, proinde habetur, ac si sit præsens.*
5 *Æstimum patris, censetur esse æstimum filij.*
7 *An pater teneatur ad filij obligationem.*
8 *Si statuto prohibetur contrahi cum exbannito sub pœna, an poterit contrahi cum filio, vel seruo dato, quod ipso bannito acquiratur.*
9 *Pater, an teneatur ex contractu, vel delicto filij.*

a Ni hijos. a Quia filiꝰ accipiēdo, pater censetur recipere cū pater
1 & † filius pro vna persona reputētur. vt in. l. vlti. in fin. C. de impuberū, & alijs substitu. &. 35. q. 3. hac authoritate. & in. §. ei verò. Institut. de
2 inutilibus stipulat. & causa † filij, causa patris esse videtur: quia damnum, & emolumentum ad eum pertinere videtur. argu. 2. quæstione. 6. §. biduū. in ver. palàm. tenet gl. in. c. super eo. de testibus. & gloss. in cap. pastoralis. in parte, qua si lucro. circa medium. de decimis. Et alibi dici-
3 tur, quòd pater † & filius censentur vna caro. vt in capit. contradicimus. & in dict. §. hac authoritate. 35. quæst. 3. & facit tex. in. l. cùm scimus. ad finem. C. de agrico. & censitis. lib. 11. Et Bar. ibi signāter decidit per illum tex. de statuto dispo nente, quòd si quis stet absens à ciuitate, & sic non portet onera ciuium, nō gaudet priuilegijs
4 quòd si quis sit absens, & habeat † filios in ciuitate, perinde fit, ac si sit præsens. ¶ Et per istā regulam vulgatam, quòd pater & filius cēseantur vna persona, decidit Bal. in. d. l. fi. in fine. allegās gl. quā semper habet in ore in. l. 2. C. qui ætate.
5 lib. 10. quod æstimū † patris, cēsetur æstimum filij, & ecōtra. de quo plenè per Ias. in. l. sciēdū. in pri in. ff. qui satisdare cogāt. & ibi Alex. in fine tenet, ꝙ si statuto cauetur, ꝙ nullus habeat officiū in ciuitate, nisi habeat æstimū centū librarū, ꝙ filius possit habere officiū, licet nō habeat tale æstimū, si pater suus tale æstimū habet & etiam tale æstimū patris prodest filio: etiā seorsum habitāti à patre. ita Bald. formaliter in. l. prætor. §. sed si filius. in lectura antiqua. ff. de edendo. vt per Alex. ibi. vbi allegat alios doctores hoc tenētes. ¶ Sed dictā regulam, ꝙ vna persona censeā
6 tur, limita quoad ea, quæ sunt † iuris, secus ad ea quæ sunt facti. vt in. l. cùm hæredes. in principi. ff. de acquire. posse. licet contrarium & male dicat glo. in. l. cum miles §. 1. ff. ex quibus caus. maio. secundū Ias. in. d. l. fi. ¶ Secundo intellige istā regulam in filijs in potestate, secus in mācipatis. vt in. l. qui in potestate. ff. de edendo. & in. l. his nulla. ff. de iudi. & gloss. & ibi Ioann. de Plat. in l. cū filios. C. qui ætate se excusa. lib. 10. in fine. ¶ Tertio limita secundū Ias. ibi supra non procedere quoad ea, quæ sunt iuris publici. vt in. l. nam quod in princi. ff. ad trebelli. declarat Bar. qualiter intelligi debeat in. l. seniū. C. qui

hijos a deninguna p

testamen. facer. pos. ¶ Et si dicatur, ꝙ pater & filius cēsentur eadē persona, quare ergo pater nō
7 tenetur ad obligationē † filij, sicut videmus in hærede, qui tenetur ad omnia debita defuncti, quia fingitur idē cū defuncto, vt in authētica, de iureiura. à morien. præsti. in prin. respōde, ꝙ de rigore pater tenetur ad omnia debita filij: tamē quia iniquum videtur quem teneri ex contractu vel facto alterius, ideo in quarto libr. C. sunt facti tres tituli, qui continuatiuè procedunt. Primus est titulus vt actio ab hære. vbi statuitur, ꝙ omnes obligationes actiuæ & passiuæ transeunt in hæredē. Postea est titulus ne vxor pro marito. & titulus, ne filius pro patre. quibus statuitur, quòd de benignitate vxor non tenetur pro viro, nec ecōtra. ita nec pater ad onera filij, nec econtra. Et si dicas, quare magis in hærede? responde, quia hæres non repræsentat defunctum, nisi mediante facto suo voluntario, idest nisi volūtariè adeat hæreditatē, mediāte qua aditione cēsetur eadē persona cū defuncto, ideò sibi imputet, si adiuit hæreditatē, qua mediante fingitur idē cū defuncto. Sed pater & filius ꝙ cēseantur eadē persona, nō procedit ex facto volūtario: quia etiā si filius nollet, nō posset desinere esse eadē persona cū patre. ita sentit Bal. in rub. C. ne filius pro patre. & gl. in rub. C. ne vxor pro ma., put tenet Ias. in. d. l. fi. vbi pro limitatiōe di
8 cit, ꝙ si statutū † prohibet cōtrahi cū exbannito sub pœna, ꝙ poterit tñ cōtrahi cū eius filio, vel seruo, dato ꝙ ipsi bannito acquiratur tenet Bar. in. l. 3. §. 1. ff. de leg. prestā. Et an hoc sit verū. vide latè Ias. in. l. si mihi & tibi. §. regula. ff. de legat. 1.
9 ¶ Et an pater † teneatur ex contractu vel delicto filij, vi. latissimè per Ias. in. §. actiones. Instit. de actio.

SVMMARIVM.

1 *Personæ appellatione, venit masculus, & fœmina.*
2 *Dictio, quicunque, an concipiat fœminam.*
3 *Personæ appellatione, an veniat vniuersitas ecclesiastica, & secularis.*
4 *Verba legis, an comprehendant corpus collegij, vel vniuersitatem.*

Fideli-

5 *Fidelitatem an si quis iurat contra omnẽ personam mundi, an videatur iurare contra rem publicam: procurator constitutus contra omnem personam mundi, an potest experiri contra rem publicam, & collegia*

6 *Inquisitio generalis commissa contra quoscunque, an intelligatur commissa contra vniuersitatem, vel collegium.*

7 *Excommunicatio aduersus vniuersitatem proferri non potest.*

8 *Masculinum, an comprehendat fœmininum.*

9 *Fœmininum, an comprehendat masculinum.*

[b] De ninguna persona [b]

Cuius appellatione masculus, & fœmina venit
1 † in statuto. vt in. l. metum. §. animaduertendũ. ff. quod metus caus. & Bald. in. l. omnes populi. ff. de Iusti. & iure. col. pe. & in. l. quicunq;. 3. col. C. de seruis fugiti. nu. 10. vbi tenet, quòd dictio,
2 quicunq;, † concipit fœminam, hoc non ex vi conceptionis generum, sed vi regulę. ff. de legi. Iura. vel vi communis substantiui, homo. l. 1. ff. de regul. iur. vel vi rationis eiusdem. vt in. l. fi. C. de indicta viduit. tolle. Et idem si statutũ diceret quęcunq; persona: nam nomine personæ etiam masculi significantur, non ex conceptione generũ, sed ex propria natura huius dictionis, persona. per. d. §. animaduertendum. ¶ Persona etiam dicitur vir & mulier. Item vniuersi-
3 tas † masculorum & fœminarum, vel mista. Item nomine vniuersitatis masculi & fœminæ pariter & nomine Aquilæ, continetur masculus & fœmina. quia ita antiquitus declinabatur fortè: quia in illa specie fœmina dignior erat. ¶ Et ecõtra distincta sunt iura: quia nomine maris nõ singnificabatur fœmina. vt in. l. quisquis. C. ad. l. Iuli. maiesta. Sed ibi lex & ratio vltra procedit, distinguẽdo: secus si non procederet vltra. vt in. l. maximum vitium. C. de liber. præte. & l. fina. C. de legiti. hæredi. & l. illam. C. de collation. ¶ Et nõ solum appellatione personę venit masculus & fœmina, verum etiam personæ ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm seculares cuiuscunq; sint dignitatis, vel qualitatis. vt tex. in cap. cum personæ. de priuileg. in. 6. & ibi Domi in. 1. notabil. & sic quod noster tex. intelligatur, quòd nõ recipiat munera à masculo, nec à fœmina, sed etiã nec ab vniuersitate, vel collegio, vel ab alia congregatione, etiã si sit religio sa, aliàs incidit in pœnam. vt tex. in capitul. 8. infra eod. quia nomine personæ, omnia supradicta continentur: quia res publica, & ciuitas, est persona repręsentata. Iuxta illud, Et erat multitudo quasi vir vnꝰ. l. mortuo. ff. de fideiu. & tenet Bald. in rubrica. C. ad trebellia. & quoque appellatione hominis, venit fiscus. vt glos. in. l. eos. C. de vsuris. ¶ Et facit quod tenet Angel. in. dic. l. metũ. §. animaduertendum. vbi di-

sona [b] por si, ni por

4 cit, ꝙ verba † legis generaliter & in rem scripta cõprehẽdunt vnumquenq; tã singularem personam, quàm corpus, collegium, vel vniuersitatem responsum facientem. vt in. l. in fraudẽ. §. fina. ff. de testa. mili. cum. l. sequenti. & l. deprecatio. ff. de publica. & Bal. in. d. rubrica tenet, ꝙ appellatione personæ, cõtinetur ciuitas, vel res
5 publica. verbi gratia, si iuro † fidelitatem cõtra omnem personam mundi, videbitur iurare cõtra rempublicam: & si facio procuratorem contra omnẽ personam mũdi, talis procurator potest experiri cõtra collegia. per. d. l. mortuo. cuius contrarium dicit Bald. in. d. rubrica esse verius. per. d. §. animaduertendum. quia stricta fit interpretatio. & absq; fictione iuris, tamẽ talis procurator potest agere cõtra tutorem, & procuratorem debitoris, quia ibi præstant nudum ministerium. Et idem tenet Pau. de Castr. in authen. Item quæcũq;. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, quòd appellatiõe personę de proprio significato non comprehenditur ciuitas, vel vniuersitas. Et ideò notarij in instrumentis procurationum dicunt contra quamcũque personam, vel vniuersitatem, quia aliàs non veniret. per. l. fi. §. hoc etiam. ibi dum dicit, siue pro nulla persona, siue pro aliquo corpore. ¶ Tamen Alex. in additio. ad Bart. in. d. l. mortuo. tenet ꝙ si iurarẽ te defendere cõtra omnẽ personã vel hominem mundi, in isto casu venit collegiũ, & vniuersitas. secundùm Bal. in ca. 1. de noua forma fideli. vbi tũc omnes comprehẽduntur, excepta persona, quæ est ita prior tẽpore. ¶ Sed
6 quid si inquisitio † est commissa contra quoscũq;, an intelligatur commissa contra vniuersitatem, vel collegium? Alex. in additio. ad Bart. in d. §. animaduertendum, dicit, quòd sic. De quo dicit quòd dubitat Speculat. in titulo de inquisitio. pe. colum. vers. quid si inquisitio. & hoc tenet Cy. ibi in. d. §. animaduertẽdũ. in additio. & Bal. in. l. sed si hoc. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. In lectura antiqua per Innoc. in cap. graue. de sent. excõ. ¶ Contrarium tamẽ tenet Bal. in authen. quicunq;. C. de episcopis & cler.

Imò, quod tale rescriptum non porrigitur contra vniuersitatem, licet vniuersitas fingatur loco personæ. & idē tenet And. Barb. in additio. ad Bal. in. d. cap. 1. §. ad cōuēticulas. de pace iur. firm. in additione, quę est in nu. 2. allegādo Bal. in cap. sedes. de rescrip. vbi ait, quòd si impetraui contra Titium, & quosdam alios tale rescriptum, non extenditur ad collegium. Et ibi quoque dicit, quòd si est impetratum contra personas, non venit furiosus. & sic Bald. tenet contrarium eius, quod dixit, & sic quòd nomine personæ vniuersitas, & ciuitas non continentur. vt C. de eroga. milit. anno. l. fin. lib. 12. ¶ Sed tu potes concordare, vt Petrus, in capit. nobis. de his, quæ fiunt à præla. vbi ait, quòd si statutum loquitur per ista verba, si quis non habet locum in vniuersitate. per. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gest. attamen Ioan. de Imol. ibi limitat, quando esset statutum exorbitans: sed si esset præter ius, seu secundum ius, tunc credit habere locum & extenditur. allegat. l. primam. §. lex falcidia. ff. ad. l. falci. & quod notatur in dict. §. hæc verba. quod est notandum secundū Andre. Sicul. Barb. in additio. ad Bald. in. d. §. conuenticulas. ¶ Sed sic est, quòd noster tex. inquantum prohibet ista dona recipi, non est exorbitans, nec præter ius, imò secundum ius debet se extendi, vt ab vniuersitatibus iudices ista dona non recipiant pręter suum salariū, vt dictum est. ¶ Quia contraria loquantur in materia exorbitanti, & correctiua: quia tunc appellatione personæ nō comprehenditur vniuersitas. vt tenet Lud. Roma. in consilio. 400. versi. his tamen non refragantibus. ¶ Et ideo dicit ipsam vniuersitatem in seipsam consideratam animam nō habere, & ad
7 uersus eam excommunicationem † non proferri. vt in cap. Romana. §. in vniuersitatē. de sentē. excom. in. 6. & quod notat Innoc. in capitu. grauem. de sent. excom. ¶ Quoq; potest intelligere iura, quę dicunt appellatione personę contineri vniuersitatē, quòd comprehenditur nō ex propria significatione, sed ipsius. l. extēsione. vt in simili. in. l. si. §. sed & si quis sit natura. ff. naut. caup. stabul. & in dicta. l. sed si hac. §. si liberta. & in. §. sed si eiusdem. ff. de in ius vocā. prout cōcludit dictus Ludo. Roma. in di. cōsilio. De qua materia an appellatione personę ciuitas, vel vniuersitas contineatur. vi. latè Andr. Sicul. in additio. ad Bald. in. d. rub. C. ad trebellia. & in. d. §. cōuenticulas. ¶ Item facit: quia masculinum com
8 prehendit † sub se fœmininum, vt in nostro tex. hic. *de ninguna persona*. & in. l. 1. ff. de verb. signifi. & in. cap. si quis suadente. 17. quæstio. 4. & in. l. si ita scriptum. ff. de lega. 2. etiam si sit in rescriptis. vt in capitu. significauit. de rescrip. & in cōtractibus, prout tenet Barb. in additio. ad Bald. in dict. l. quicunque. in additione, quæ est in numero. 10. in parte, nota tertiò. vbi de materia. ¶ Tamen tu vi. Alexand. in. l. si extraneus. ff. de condi. caus. data. caus. non secu. numer. 5. vbi tenet in expresso, quòd licet in vltimis voluntatibus masculinum concipiat fœmininum, secus est in contractibus, allegando Archidi. in dicto cap. si quis suadente. 2. col. vbi. d. Archi. tenet, q̄ quando sunt verba contrahentium, tunc verbū non egreditur suos terminos, quia nō reperitur cautum in iure, q̄ in hoc casu fœmininū cōcipiatur: quia in potestate paciscentis fuit leges apertius scribere. l. veteribus. ff. de pactis. Et nec mirandum quare aliud in testamētis: quoniam plenior habetur interpretatio in testamētis, quàm in contractibus habitis inter viuos. vt in. l. in testamentis. ff. de regulis iuris. ¶ Quod extende, quòd comprehenditur etiam in pœnalibus iuribus communibus. vt in Clemen. prima, cum gloss. & ibi Cardina. quæstion. 7. de regula. vbi sorores mendicantum transeuntes sine licentia puniuntur vt mendicantes. ¶ Item comprehenditur in statuto de vi cum armis. vt in. l. si constante. §. final. ff. solut. matri. & tenet Alexand. in additio. ad Bartol. in. l. prima. ff. ad. l. Iulia. de vi publi. quod dicit esse notandum. ¶ Tamen appellatione doctoris, non venit fœmina doctor, quando masculinum profertur à iure qualificatum, vt doctor medicus religiosus, videlicet in materia pœnali. vt in Clement. eos. & ibi doctores. de cōsangui. & affini. ¶ Et nota, quòd etiam masculinum comprehendit fœmininū, & in legibus, & in constitutionibus papæ, vel iuris, seu episcoporum, pro quibus præsumitur, quòd nil iniquum comprehendant. Sed secus est in statutis laicorum. tenet Card. in Clemen.
9 prima, de sepult. 2. quæst. ¶ Fœmininum † verò nunquam cōcipit masculinum. vt in. l. si ita scriptum. & ibi Bartol. ff. de legatis. 2. & Cardinal. in Clementina prima. de consangui. & affi. & Bald. & Alexand. in. l. Sed si hac. §. si liberos. ff. de in ius vocan. & glossa. in. l. prima. §. primo. ff. de constitu. pecu. Sed Barb. in capitulo. si quis presbyterorum. de rebus eccles. non alie. prima column. intelligit, quando exprimitur ab homine, tunc fœmininum non concipit masculinū. vt in dicta. l. si ita scriptum. Secus quando exprimitur à lege. vt in dict. l. adigere in princi. ff. de iure patrona. Sed in contrarium dicit quòd est casus formalis in capitul. quoniam. de simonia. quod dicit menti tenendum, quia est nouum.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Faciens per alium, an per se facere videtur, vel fraus præsumatur, vi. hic late.*

2 *In pœnalibus, an habeat locum extensio.*

3 *Consequi an potest ex persona alterius, quod ex sua consequi non potest.*

c Ni por otro. c Quia qui per aliũ facit, per se facere
1 videtur. † vt in. l. aretusa. ff. de statu homi. & ibi glo. & in. l. vlt. ff. de cõd. instit. & c. accedens. de præb. & l. veteris. C. de cõtrah. stipul. & in. l. vnica. §. nec aũt. C. de cadu. tol. l. ad similitudinem. C. de episcopis & cleric: & l. prima. §. deiecisse. ff. de vi, & vi arma. & tex. in. l. hæc ratio. §. sed si debitorem. versi. cæterum. ff. de dona. inter vir. & vxorem & ibi gloss. & quia eo ipso presumitur fraus, quando fit, vel emitur per interpositã personam. vt tenet Bartol. in. l. si pupillus. §. fin. ff. de autho. tutor. & Iaso. in. §. itẽ siquis in fraudem. Institut. de actio. nume. 47. & Plate. in. l. 1. C. de predijs curia. li. 10. versi. tertio nota. ¶ Sed hoc intellige ficte, vt est magis communis conclusio secundum Alexan. in. l. 1. ff. de verb. obliga. colum. 2. num. 23. per. l. si pater. cum glos. ff. quæ in fraud. credito. & l. si obstetrix. in princi. ff. ad. l. aquili. & ideo secundum eundem statutum loquens in persona facientis, & sic in casu vero, non trahitur ad facientem per alium, & sic ad casum fictum. vt in. l. fina. C. de his, qui veniã æta. impetraue. & in. l. prima. §. hoc interdictũ, de cisterna. & ibi Bal. ff. de fonte. & in. l. 2. §. hæc verba. & ibi gloss. inducendo. & Barto. ff. de negotijs gestis. Vnde in isto casu faciens per aliũ tanquam omisso à statuto erit puniendus per iura iuris communis, non statuti. Sed vbi nõ reperitur punitus talis de iure communi, faciens per alium ex identitate rationis comprehenderetur in statuto per modum extensionis. Quia vbicũque statutum disponit aliquid præter ius commune, fit extensio de vno casu expresso ad alium non expressum ex idẽtitatis ratione. Ita loquitur glo. in. c. constitutionem. in versi. participationem. de senten. excommu. in. 6. & plenè notat Bald. in. l. omnes populi. ff. de Iustit. & iure. in. 6. q. principali. secundum Alexan. in. d. l. 1. ¶ Nec obstat si diceretur, quòd in pœnalibꝰ
2 non habet locum † extẽsio. vt in. §. pœnæ. & c. quicunque. 1. distin. & notat glo. in. §. Item mixta. Institu. de actio. vbi Ias. Quia respondetur secundum Alex. vbi suprà, ꝙ illud procedit, & in pœnis nõ fit extẽsio nisi essemus in casu in quo si non fieret extensio de facili posit elidi dispositio iuris pœnalis. vt glo. in. c. quanquam. de vsur. in. 6. in gl. fi. quæ extendit prohibitionẽ illius. c. loquentis de testamento ad prohibitionẽ codicillorũ, nec si aliter diceremus illuderetur dispositio illius canonis. & ibi Gemi. & in Cle. 1. de sepul. & ibi Paul. de Liaza. benefacit. l. filiũ. ff. ad Macedonia. ¶ Et

otro c directe ni indirecte d durante e el

ex isto tex. notatur ꝙ quis non potest cõsequi
3 ex † persona alterius illud quod ex persona sua consequi non posset. & facit text. in. l. hæc ratio. §. videmus. in fine. ff. de dona. inter vir. & vxorem. vbi non solum maritus, & vxor inter se prohibentur donare, sed nec per alias interpositas personas. contrarium tenet text. & ibi vid. Angel. in. l. Arist. ff. quæ res pigno. oblig. pos. latissimè per Ias. in. l. si emancipati. C. de collationi. column. 2. nu. 5. vbi per multa fundamenta hoc tenet. quem omnino vide.

SVMMARIVM.

1 *Quæ directè non conceduntur, nec per consequentiam.*

d Indirecte. d Nota tex. quòd ea, que directè non concedũtur
1 † nec per cõsequentiam cõceduntur. cuius contrarium tenet Specula. in titu. de feudis. §. 2. versiculo. 31. per. l. cùm probation. ff. de probatio. vbi glossa. dicit quòd aliquid conceditur secundario, quòd principaliter non conceditur. vt. ff. de testament. l. qui testamento. §. seruus. nam principaliter seruus non est testis, in defectum tamen, siue secundario est, & quoque aliquid indirectè probatur, & indirectè fit, quod aliter non fieret. vt tenet Specula. in titul. depositio. §. septimo. versiculo. sed forte. numero. 17. in parte, veruntamen. ¶ Sed supradicta non obstant, quia loquuntur in probationibus, & testamentis, in quibus fit larga interpretatio. vt in. l. in testamentis. ff. de regulis iuris. & per totum titulum. C. & ff. de probatio. Sed in nostro tex. si indirectè posset accipere, esset facere fraudem legi. & qui leges conantur fraudare, puniuntur, & earum priuilegijs merentur abuti. vt in. l. omnes. & ibi Ioannes de Platea. C. de metatis. & epedimetis. libr. 12. & ideo noster text. fuit rectè conditus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Officio finito, iudex potest recipere munera, & alia prohibita. num. 4.*

2 *Relictum factum alicui post officium, non censetur factum propter officium.*

3 *Si familia potestatis officio finito commisit aliquod delictum, syndici non debent de eo cognoscere, sed nouus potestas.*

5 *Iudex conuenitur ex promissione durante officio recepta, si finito officio fuit adimpleta.*

6 *Reliquiæ officij & dignitatis durant finito officio.*

7 *Iudex gaudet priuilegio, officio finito in tempore syndicatus.*

8 *Offendens potestatem tempore syndicatus, vel familiam, punitur acsi offendisset tempore officij.*

9 *Iudex finito officio non torquetur in memoriam prioris dignitatis.*

10 *Sicut nobilis, clericus & doctor non possunt carcerari pro debito, an ita iudex finito officio, etiã si non sit soluendo. Vide ibi.*

e
1 Durante e Eo tamen finito, recipere potest. † vt tenet Domi. in ca. statutũ. §. insuper. col. 2. de rescrip. in. 6. & dixi supra in glos. *no recibira dadiua*. col. 2. ver. Sed supradicta loquuntur. Et tenet in expresso Ioan. de Pla. in. l. archiatri. C. de professo. & medicis. lib. 10. dicendo, ꝙ est arg. illius. l. pro rectoribus ciuitatũ, vt finito rectoratu possunt à suis ciuibus recipere dona, & ea quæ recipere non possunt durãte officio. ¶ Et facit qđ tenet Bal. in. l. amicissimos. ff. de excusa. tuto. vbi dicit, ꝙ
2 relictum † factum alicui post officium, non censetur factum propter officium. ¶ Et facit quod tenet Cataldi. in tract. syndic. q. 20. vbi si pote-
3 stas † vel aliquis ex sua familia finito tempore syndicatus committit aliquod maleficium, raciocinatores, seu syndici non debent de hoc cognoscere. sed nouus potestas: quia iudices syndicatus tantùm habent cognoscere de illo, quod durante officio commiserunt. vt patet in. l. lege Iulia. cum. l. sequenti. ff. ad. l. Iuli. repet. & idem tenet Paris de Put. in dict. tract. syndi. in parte, an si potestas. fol. 21. numer. 8. quia post depositum officium durante syndicatu non debent coarctari, nisi sit grauissimum crimẽ. per. l. 1. & l. diuus. ff. de custo. reorũ. ¶ Sed
4 Bal. in. l. iusgentium. §. quinimo †. ff. de pactis. & in. l. pars literarum. ff. de iudi. & Paris de Pute. in. d. tract. syndi. in parte. an finito officio, folio. 194. dicãt cõtrariũ, imò, ꝙ finito officio, ista dona, & munera non possunt iudices recipere: quia quod fit in ingressu vel egressu officij, dicitur fieri in officio. ar. in. l. 1. §. bestias. ff. de postula. & quia potest præsumi durante officio promissum fuisse. vt in. l. si ventri. §. fi. ff. de priuil. credi. & in expresso tenet Ludo. Rom. in. l. principalibus. ff. si cert. peta. vbi ait, ꝙ lex prohibens officiales contrahere durãte officio, habet locũ dũ officialis est in syndicatu. allegat Bal. in. l. solent. §. fi. ff. de offi. proconsu. & lega in. 5. q. vbi concludit Bal. ꝙ donatio prohibetur fieri officiali, vt etiã cõtractus prohibetur etiam paulo post finitum officium. Et licet non dicat, poterat allegare gl. in simili in. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurato. quã reputat singul. Imol. in. l. ex consensu. §. cum qui. ff. de appella. co. 25. est simil. in. l. 2. in prin. C. de iura. calum. ꝙ paria sunt fieri ante vel post. ¶ Tamẽ his non obstãtibus tene. ꝙ finito officio potest ista recipere, secũdùm Ias. in dict. l. principalibus. ff. si cert. peta. nu. 4. vbi tenet, ꝙ quicquid dicat Ludo. Roma. nõ placet sua decisio sibi: q̃a cessat ratio, qua fundatur prohibitio dict. l. principalibus cum similibus, scilicet timor impressionis metus: sed quãdo est in syndicatu officialis non potest dici, ꝙ in eo sit metus impressionis. ergo &c. Et licet Ias. non dicat. est glo. in. l. qui officij. ff. de cõtrahen. emptione. ibi. Itẽ si finita militia, & ꝙ finito officio põt iudex ista recipere, tenet Paris de Put. in dict. tracta. syndica. in parte, of-
5 ficiales. fol. 88, in prin. ¶ Attamẽ † si promissionẽ accepit officio durãte, & talis promissio fuit impleta, & soluta tẽpore syndicatus, & sic finito officio, potest cõueniri, cùm adhuc durent re-
6 liquiæ † officij, & dignitatis, licet deposuerit administrationẽ. argumẽ. l. pro cõsule. ff. de officio procõsul. ¶ Et nomine rectoris appellatur à lege, etiã post depositũ officiũ, durãte tamẽ syndicatu. vt in. l. 1. C. vt omnes iudi. tã ciui. quàm cri. & ideo appellatur potestas vetus vulgariter. vt dict⁹ Cataldi. quæst. 20. ¶ Itẽ adde, ꝙ finito offi-
7 cio, iudex † gaudet priuilegio tẽpore syndicat⁹, quo ante, & in officio gaudebat. tenet Hippol. de Marsi. in singula. 179. & tenet Paris de Pute. in dict. tract. syndi. in parte, an si potestas. fo. 21.
8 nu. 16. vbi dicit. ꝙ offendẽs potestatẽ † tempore syndicatus, vel familiã suã, punitur, acsi offendisset tempore officij. vt in. l. prima. C. vt caus. post liber. & Bald. in. l. obseruare. §. proficisci.

ff.de officio procon.& lega.quęstione septima & dictus Hippol.in dict.singul.¶Quod est verū secundùm dict.Pari.de Put.vbi suprà, si est offensus occasione officij.& gl.in.§.illud. In authentica. vt iudi. sine quoquo suffra. in verbo, mortis. colla. secūda, dicit ꝙ punitur capite inferens iniuriam officiali, durante syndicatu, sicut in officio.Quod est verum in officiali, qui habuit manus mūdas.vbi Angelus dicit esse idem in assessoribus,& iudicibus. Et Andre. de Isernia in cōstitutione regni,quæ incipit, Magnæ curiæ. disputādo tenet, ꝙ officialis finito officio dicitur officialis,& possit magna curia cognoscere de cōmissis per eū in officio,à quo est deposit⁹. & idem tenet Paris de Put.in dict.tracta. syndi. in parte,per syndicatores.folio. 18.licet dicat,ꝙ Bar.in.l.Item quæritur.§.qui impleto.ff.locati. dixerit,ꝙ officialis finito officio nō dicitur officialis.sed nō licet eis inferre iniuriā,aliàs inferentes puniuntur,& efficiuntur infames.vt in.l. iudici.ff.de iniurijs.coniuncta.l.illud.ff. de appel. vbi Bart.dicit,ꝙ extraordinariè puniuntur. nā
9 †lex fauet eis,finito officio, in memoriā prioris officij,& dignitatis,ꝙ non torqueantur.vt in. l. diuo Marco.& in.l.milites.C.de quæsti. vbi dicit singulariter Bar.ꝙ cū quidā miles fuisset potestas,& staret ad syndicatum,& essent contra ipsum aliqua iudicia de delicto,& syndicatores vellent ipsum potestatē torquere, ipse cōsuluit ꝙ torquere non poterat:quia decuriones post decurionatū nō torquentur in reuerentiā prioris dignitatis.vt in.d.l.diuo Marco, nā ipse officialis fuit pater ciuitatis.vt in.l. fi. C. de incolis. lib. 12.& ibi dicit quoque de potestate Bononię quia tāquā patri actio famosa nō debet institui contra ipsum.vt in.l. hic q.§.liberi ff.de accusa. quia reliquiæ pristinæ qualitatis etiam abolitæ, multùm operantur.vt per Feli.ca.quæ in ecclesiarū de cōstitu.col.50.& Dynus in regu.decet de regul.iuri.in.6.¶Et vi.Bal.in.d.l. obseruare. §.proficisci.q,6.vbi ait,ꝙ debetur reuerētia, dū est in syndicatu,ac si duraret officiū. Vnde infert,ꝙ si quis intulerit iniuriam,debet puniri, ac si esset illata officio durāte.¶Et ex hoc infertur ꝙ sicut dans alapā potestati, capite punitur. vt Bald.in.c.1.§.iniuria,de pace iura.firma. in vsi. feud.ita est dicendū de dante alapā potestati, existenti in syndicatu.¶ Vi.tu Ias.in.d.l. principalibus.ff.si cert.peta.4.col.vbi Butr.allegando Bal.in.l.tribunus.in prin.ff.de testa.mili. & Angel.dicēdo,ꝙ si statutū disponit.ꝙ qui offendit potestatem puniatur capite, intelligitur de eo, qui est nunc in officio,licet nōdū recesserit de ciuitate.& vi.Bal.vbi idē tenet in dict. §. proficisci.3.q. & allegat tex.in.l. affinitas.ff.d postulā. ¶Quod facit ad extensionem. l.5. tit. 12.lib. 8. in ordi.regali.vbi ponuntur pœnæ contra occidentes,seu vulnerantes iudices, & algazelos, ꝙ habeant illæ pœnæ locū cōtra offendentem iudices tempore syndicatus, si ratione officij præteriti offenduntur. quod nota. ¶Ad idē facit
10 quia sicut nobilis,hoc est fidalgus, pro † debito non potest carcerari. vt in.l.4.titul.2.libr.4. in ordi. regali.nec clericus etiam per suum iudicem ecclesiasticum. vt Alex.in additio. ad Bar. in.l.si quis in seruitute.ff.de furtis, in additione, iuxta hoc quæro quasi in fine,& nec doctores legum & medicinæ. vt doctor del Castil.in.l.66 de Toro in glos.*a se arraygar*. colu.6.versic.Item doctores. Ita nec iudices pro debito, pro quo sunt condemnati, non possunt carcerari finito officio, etiam si non sint soluendo, sed tenentur solùm inquantum facere possunt. vt tenet Bald.in.l.quæ fortuitis. C. de pignora.actio. columna quinta.numer. 15.& sequitur Alexand. in additio. ad Bartol.in.l.si filius familias iudex. ff.de iudicijs.quod nota. Tamen contrarium tenet Bald. in capitulo, iudices. de pace iura. firmand.in vsibus feudo.numero secundo.vbi tenet, quod si iudex condemnatus in syndicatu non potest soluere condemnationem, debet puniri pœna corporali.Sed dicit, quòd de consuetudine est, quòd ponatur in carcere donec soluat.

tiēpo de su officio de cuya mano aya de venir a el y a su prouecho. Ni recibā mas de su salario y derecho, que ju-

SVMMARIVM.

1 *Fraus fit de persona ad personam.*
2 *Magnas cui ex forma statuti prohibetur emere possessiones, & facit Chartam dicere de famulo suo, contractus non valet.*
3 *Fraus fit de re ad rem: vt si est prohibitum extrahi frumentum, non potest extrahi farina.*
4 *Fraus fit de contractu ad contractum.*
5 *Fraus præsumitur de modo ad modum.*
6 *Fraus fit de nomine ad nomen.*

Fraus

7 *Fraus fit de tempore ad tempus.*
8 *Fraus fit de quantitate ad quantitatem.*
9 *Iudex accipiendo munera in aliquo foramine parietis per aliquem posita, punitur.*
10 *Facere fraudem legi, & facere contra legem, parificantur.*
11 *Casus, in quibus fraus & dolus præsumitur.*
12 *Instrumentum simulatum, largo modo dicitur falsum.*

f De cuya mano. f Quia hoc modo muner. recipiendo, fit fraus legi, & punitur. vt il. n. oẽs. & ibi Io. de Plat. C. de meta. & epedi. lib. 12. & tex. & docto. in. l. non dubium C. de legibus. vbi tenet Pau. de Cast. per. l. pe. C. quod metus causa.
1 ꝙ fit fraus† de persona ad personam: quia ꝙ iudex facere nõ poterat per se, facit fieri in personam vxoris, filij, vel alterius, quia vterque istorũ dicitur cõmittere in legem, quod est generale verbum, & cõprehẽdit vtrasque species. ¶Et
2 tenet Peregri. in parte, fraus. ꝙ si † ex forma statuti prohibetur magnas emere possesiones, & ipse fecit chartam dicere de quodã famulo suo populari, ꝙ non valet contractus, quia fit fraus de persona ad personam, quod facit ad extensionẽ tex. in. c. 2. infrà. eod. ibi. *ni compre heredad alguna.* ¶Et quoq; dicit Peregrina, ꝙ fit fraus† de
3 re ad rem, vt si est prohibitum in districtu extrahi frumentũ metu carestiæ nõ poterit extrahi farina, quia fieret fraus de re ad rẽ, licet frumẽtũ & farina non sit idẽ, imò sunt diuersa. vt in. l. quæsitũ. §. illud fortasis. ff. de lega. 3. & vide quę dicã infrà in. c. 52. in gl. *en la tierra.* nu. 19. ¶Item
4 fit de contractu† ad contractũ. puta prohibitus donare, fingit se vendere, & talis contractus est nullus ratione fraudis, & ratione simulationis.
5 ¶Quoque præsumitur de † modo ad modum, putà mulier quæ nõ potest fideiubere, fingit se principalẽ: quia ista fraus quoque reddit cõtractũ nullũ. nõ obstante, ꝙ sit color quæsitus. Ex quo infertur, ꝙ prohibitũ nõ põt sub aliquo colore intentari. vt gl. in. l. fraus. de legi. ¶Item fit
6 fraus de nomine† ad nomen, putà ille, qui non potest esse assessor, facit se vocare cõsiliariũ. Facit qđ notatur in. l. 1. C. de priuile. scholari. lib. 12. & ibi gl. tenet, ꝙ ille, qui nõ potest reformari in potestatẽ, nõ põt mutato nomine reformari in defensorẽ. Itẽ in eo, qui non potest tenere cõcubinã, vocat eã sororẽ, vel famulã. ¶Item fit
7 fraus de tempore ad tempus. † vt in. c. 1. de renũtia. lib. 6. Itẽ dicit Bonifa. vbi suprà, qui Peregri. vocatur, ꝙ quãdoque committitur fraus procrastinãdo factũ. sicut glo. in. d. l. non dubium. dicit de Alberto de Calui. qui mutuabat frumentum tempore vbertatis, & nunquam faciebat verba rusticis, quibus mutuabat, imò ipsis offerentibus procrastinabat: ista fraus sibi non patrocinatur. vt notatur in. l. nulli. C. de eroga. milit. libro. 11. ¶Quoque fit fraus de quantitate ad quantitatem. † Ex

stamente ouieren de auer, segun la tabla đ su gauditorio, so la dicha pena.

8 quo infertur, ꝙ si statutum prohibet solicium vini vendi vltra sex denarios, & tabernarius addit castaneã, vt habeat decẽ denarios ꝙ ipse debet puniri: quia castanea nõ est digna isto pretio superaddito, vnde præsumitur fraus. ¶Quod facit quoque ad pregmaticã factã per nostrũ regẽ Carol. Toleti. anno. 1528. vbi cauetur, ꝙ pretiũ mulæ, seu trotoni, sit quadraginta ducatorũ & infrà, & ꝙ plus nõ possunt emi: nec vendi: ꝙ si quis vẽdidit mulã quadraginta aureis, & guarniamenta alijs quadraginta aureis, ꝙ nõ potest fieri, quia fieret fraus legi de quantitate ad quantitatẽ. tenet ad literã Bal. in. d. l. nõ dubiũ. 4. col. vers. septimò fit fraus. vbi in. d. l. Bal. ponit istos modos fraudis, quẽ vide. ¶Et per supradicta te-
9 neo, quòd si aliquis nõ† dat iudici munera, nec alius pro eo, sed talia munera posuit in quodam foramine parietis, vel in alio loco, vbi iudex accepit, ꝙ talis iudex punitur: quia præsumitur de fraude. quando donatio, vel vẽditio facta est clã, vel in occulto. argu. in. l. fi. ff. de ritu nuptia. & l. nõ existimo. ff. d. administra tutorũ. & facit
10 quia qui facit† cõtra legẽ, vel in fraudẽ legis, parificãtur quantum ad pœnas legales. vt in. l. non dubium. & ibi Bal. & docto. & quia mens istius tex. est, quòd nullo modo talia recipiat: & punitur qui facit contra mentem legis, sicut ille, qui facit contra mentem & verba. Et ratio est: quia virtus legis principaliter consistit in mente. est enim mẽs, idem quod ratio legis. vt notat Dy. in regula finali. de regul. iur. in. 6. & Bal. vbi supra & Paul. de Castro ibi. numero. 3. dicit, ꝙ virtus legis non consistit in verbis, sed in vi, & potestate eius, idest, in intentione, seu sensu vt in. l. scire leges. ff. eodem. & talis fraus nõ debet alicui prodesse. Cyn. & Bald. in. l. si infantem. C. de lega, & Specula. in titulo de cessione actio. §. primo. versic. ex præmissis. & in titul. de appella. §. 4. versic. sed secundùm. ¶Vi. tu. Lucam de penn. doctorem excellentissimum, & penè diuinum in. l. quemadmodum. C. de agrico. &

censi.lib.11.col.2.vbi per.8.co.sequentes ponit
11 † 223.casus, in quibus præsumitur fraus & dolus. Et aliquos ex dictis ponit Petrus de Ferra. in forma libelli, in actione reali. in parte, veris ac legitimis documentis nu.53.versic.sed qualiter de fraude probabitur. ¶ Quibus adde vnum, q̄ didici à Barb. q̄ aliq̄n mihi honorem fecit, q̄ si actus diu stetit occultus, præsumitur fraus, & ex tali occultatione longinqua contractus præsumitur simulatus, & fraudulosus. vt Barbat. in consilio septimo: in fine.4.colum.cum princ. 5.in.2.volu.consilio. allegando Bald..n.l.fraus.
12 ff.de legib.vbi quoque tenet, quòd simulatum † instrumentum largo modo dicitur falsum. quod nota.

g Auditorio. g De hoc latè scripsi supra in gl. *E q̄ no pidirani lleuara mas salario.* & in gl. *no consintiria lleuar mas derechos.* & in gloss. *fueren puestos.* Et auditoriū est locus, vbi causæ tractantur. text. & ibi glos. 1. in c. veritatis. de dolo & contuma. & in.l.lecta.ff.si certum petatur.

Prætorum Capit. primi finis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens coadunantem gentes, comprehendit illum, qui quatuor coadunauit homines.*
2 *Congregans mulieres, incurrit pœnam, sicut qui congregauit homines.*
3 *Pœna facientis coadunationem contra rempublicam, vel contra personam priuatam.*
4 *Armatos homines habens in domo, vel platea vel castro, seu in alio loco, an puniatur de vtroque.*
5 *Rixantes si sunt duo, & aliquis fingit mediare inter eos, & cum sua fictione prohibet alterū, se defendere, incidit in pœnam.*
6 *Coadunatio potest fieri in fauorē iurisdictionis, & præses potest tenere homines armatos.*
7 *Illi, quibus custodia mandatur, de delatione armorum, non puniuntur.*
8 *Acceruatio in fauorabilibus debet fieri.*
9 *Pro capiendo malefactore, officialis, qui non habet sufficientem familiam, potest implorare brachium alterius iudicis.*
10 *Iudex ecclesiasticus, an potest implorare officiū iudicis secularis pro executione,*
11 *Sententia lata per episcopū, an mādabitur executioni per iudicem secularem.*
12 *Iudex ecclesiasticus licet habeat iurisdictionem in laicis, non habet executionem, nec potest eos capere, nisi consuetudo sit in contrarium.*
13 *Consuetudo tribuit iurisdictionem.*
14 *Iudex qui coadunationem dolosam non fecit, nō punitur.*
15 *Coadunati per alium, si damnum receperunt, an repetant à coadunante. nu.16.*

Prætorum Cap. II.

Otrosi que no se juntaran[a] ni farā

a
1 Iuntaran. a Que adunatio fit. quatuor † hominib⁹. vt Bar. in.l.1.ff. de probatio. vbi ait, q̄ statutū puniens coadunātē gentes, quòd cōprehendat coadunātē quatuor homines, & in istis quatuor verificatur: & est verū propter verbū gēs, quæ cōstat ex quatuor hominibus. vt ibi per Bart. & in.l.prætor.in prin. & ibi. Alex. la segūda. ff. vi bono.rapto. & in.l.oues ff. de abigeis. & Bal.in.l.1.in fine.ff.de iusti.& iur. & in §.omnes. Instit.de iure naturali gēti. & ciuil. vbi per.d. Alex.in.d.l.ait prætor.in additio. ad Bar. vbi vi. quot homines faciant turbā, collegiū, cōgregationē, & populū, vel parochiā.* Tamen Grego. Lopez.in.l.16.titul.26.part.2.inquit, quod probabilius potest dici si adunauit decem. quia verbum gentis turbam significat secundum Bald.in.l.1.§.ius gentium.ff.de iusti. & iur. sed ego non recedo a supradictis.* ¶ Sub quo statuto & lege comprehenditur ille, qui
2 congregauit, seu adunauit mulieres †. vt Paul. de castro.in.l.1.§.ius gentium.ff.de iusti.& iure. in princip.vbi dicit, quod statutum, quod prohibet congregare gentes ad aliquid faciendum sub certa pœna, comprehendit etiam eum, qui cōgregauit mulieres. ¶ Et an verificetur in illo, qui solum vnū cōgregauit. vi. infra, in glo. con ninguno. & ibi dicā. ¶ Sed quæ est pœna facien
3 tis istā cōgregationē? † Dic q̄ tex.in.l.1.ff.ad.l.

iuliā

Iuliam maiesta.dicit, q qui homines armatos tenent contra rēpublicā Romanā, incidunt in crimen læsæ maiestatis, & hoc propter excellentiam. secundū gl.ibi. Secus est si tenēt contra aliam ciuitatē. quod sequitur ibi Bart. dicēs, quòd cōgregans gentē in alia ciuitate, quàm in ciuitate Romana non tenetur nisi de pœna.l.Iuliæ. de vi.vt in.l.1.cū sequēti.ff. ad.l.Iuliā. de vi publica.& in.l.fi.C.eod.ti. quod dicit Alex. ibi in additio.ad Bart. habere locum, quando congregat contra ciuitatem, quæ non recognoscit superiorem & Bar.in.l.lex.xij.tabularum.ff.eod. ¶ Sed si cōtra aliquem priuatum ducat secum seruos, & famulos armatos. punitur, tenet Roma. in.l.3.§.Sed vtrū.ff.ad Sillania.& Bal.& Saly.in.d.l.fi.C.ad.l.Iuli.de vi publi. Sed intellige verum, quando fecit sine licentia, secūdùm Saly. ibi.1. notabili. ¶ Sed qua lege sunt puniendi isti, qui sic istos homines armatos tenent? Et videtur q l.Iuli. de vi publica.vt.ff. ad.l. Iulia. de vi publica.l.tertia, in principio. ¶ In contrarium facit: quia pœna.l.Iuliæ. de vi public. est deportatio & bonorum publicatio, vt in.l. secunda.C.ad.l. Iuli.de vi public. Et dicit Saly.in rubri. q. lex finalis ipsius tituli non imponit pœnam publicationis bonorum, sed certæ quantitatis, putà, cētum librarum auri: quinimo nec pœnā deportationis, sed minorem, licet textus dicat seuerissimam vindictam in eos proferri, vt probatur: quòd si hoc intelligeretur esse pœnam deportationis, vel maior, bona eius in consequentiam essent publicanda. vt in.l.finali.C. si reus vel accusat. mortuus fue. & si appellatione pendente mors interueniat. vt. in.l. secunda. C. de bonis dāna. in.l.final. attamen in dict. l. finali. C. ad.l. iul. de vi publica. non publicantur. ergo, &c. ¶ Quid in hoc dicendum? Saly c.in dicta.l. finali. dicit. quòd dubitat. sed dicit quòd potest dici, vt ibi, quòd puniatur conditione ex illa lege, & hoc quia imperator de seipso loquitur in principio, dum dicit, volumus. & in secundo responso, dum dicit, nostræ mansuetudinis, & dū dicit sancimus. Potest dici etiam, quòd potest puniri antiqua lege Iulia de vi. nec dicta. l. finalis corrigit illam, ex quo non cauetur argumen. in.l.in eū.ff.de furtis.&.l.quotiens.ff. de action. & obligationibus. & altera lege poterit tantùm puniri. vt in.l.senatus.ff.de accusatio. Vel.l. final. corrigit illam in pœnam. Vel dic, quòd.l. iulia de vi. tenetur. vt ibi. Sed quia olim pœna isto casu non erat declarata, ideo Imperator illā l. interpretando adijcit, vel declarat, pœnam. Et pro his duabus solutionibus facit quod dicit gl. supra Rub. illius tituli. & æquum videtur, vt mitius puniatur, qui aliquid fecit, quod pro violentia habetur. vt in dicta.l. final. quam qui verè intulit, vel ad actum proximum deduxit: prima tamen dicit Saly c.ibi, quòd videtur tutior, propter personas ibi admistas, propter buccelarios & isnarios, de quibus in dicta. l. iulia. de vi. non cauetur. sed solùm si habebat liberos, vel seruos armatos. Et in fine quærit Saly. qualis erat ista seuerissima pœna. Et dicit, quòd credit per prædicta, quod debet esse corporis afflictiua per iudicem arbitranda. argument.l. primæ. §.expilatores.ff.de effracto. quod nota. Et cùm ista opinio Saly. concordat textus in.l. primæ. titulo.10.part. septima. vbi tenet, quòd faciens in castro, vel in domo armatorum congregationem ad maleficium committendum, licet non sequatur effectus, punitur, vt ibi. quia multitudo non seruat: & nemo est, qui furentis populi rumorem non paueat. vt gloss.ibi.& quod notatur in capitulo, statutum.§.primo, de rescrip. in sexto. Et quia qui talem vim tentat, duo delicta complicat, scilicet iniuriam, & inuasionem. ff. de iniurijs.l.iure fisci.& in.l.qui pendente. ff. de actio.empti. Simul ergo iniuriam & vim facit. Ergo lex, quæ permittit resisti, hæc duo permittit, scilicet, resisti iniuriæ personali, & reali: concordat dicta.l.11.titul. quarto. for.ll.lib. quarto. & ibi Montal.& per omnes leges, titul. 10. lib. quarto, in ordin. regali. ¶ Quod facit cōtra istos rectores.i. Regidores ciuitatum, qui sepe habēt istos homines armatos pro sua partialitate: maximè dum intrant in consilio ciuitatis, id est in regimento, quod iudex non permittat, nec dissimulet, imò puniat eos seueriter, vt dictum est, etiam si effectus, ad quem fuerint armati, non sequatur. quod ego iam feci per supradicta in ciuitate Placentiæ. *Quinimo dicit Bald.in. l.qd ergo.§.si quis alieno. ff. de his qui nota. infam. q si aliquis dominus suam patitur gentem aliquid facere, quod potest prohibere: q ita tenetur de patientia sicut de præcepto: quod dicit menti tenendum.* ¶ Quinimo dicit Montal.in glossa ordina.regali. in parte, associata. q quando est diuisio in ciuitate, vel in prouincia, accidit eodem modo, quo in arbore, si scinderetur per medium, vel præscinderentur eius rami, q citò desiccaretur. In tali enim morbo abscindūtur nerui ciuitatis, idest magni ciues, vnde ciuitati obuenit spasmus, & plerunque ad necessitatē tyrannidis, sicut experientia docet, & imperitū & ignobile vulgus nō diu sustinet pressuras: & vt dicebat quidam sapiens Ianuēsis, quod diuisio in ciuitate, est vermis ingressus in caseo. vt refert Bal.in.l.prima, circa principiū.C. de ca

ducis tollen. ¶ An isti, qui sic tenuerunt ho-
4 mines armatos † in domo, vel platea, puniãtur de vtroque, scilicet de portatione armorum, & ex eo quòd habuerint secum armatos, in quo dicas, quòd de vtroque non poterunt puniri: qa ista duo tendunt ad eundem effectum. ita Bart. in dicta. l. prima. ff. ad. l. iuli. de vi publica. versiculo, quæro vos. Quod dictum sequitur Hippolytus de Marsi. in sua practi. crimi. §. pro complemento. nume. 37. pro quo dicit quòd facit glo. notabil. in. l. qui de crimine. C. de accusatio. per Bald. in. l. aduersus. C. de furt. in fine. & Pereg. in parte, armatura in fine. per. l. illud. ff. ad. l. aquili. in quibus iuribus dicitur, quòd stante statuto, quòd qui portauerit arma puniatur in. 10. alio statuto cauetur, quòd vulnerans aliquem cum armis, puniatur in viginti, quòd isto casu vulnerans aliquem cum armis non punietur vtraque pœna, sed solùm pro vulnere: quia vna pœna confunditur cum alia. ita dixit etiã Bart. in. l. quemadmodum. §. illud. ff. ad. l. Aquili. & Bald. in. l. diuortio. in fine. 2. columna. ff. solu. matrimo. ꝺ quo latè remissiuè per dict. Hippolyt. de Marsili. vbi suprà, vbi infert ad alias quæstiones. ¶ Sed nota vnũ in proposito de homi-
5 nibus armatis, quod si sunt † duo armati rixantes, & aliquis fingit se mediare inter eos, & cum sua fictione prohibet alterum se defendere, ꝙ incidit in pœnam. l. Iuliæ. de vi publi. Dictum est notandum Angel. in. l. in eadem causa. ff. ad l. Iuliam. de vi publi. per text. in. l. 3. §. fina. ff. de incendi. rui. naufra. quod nota; quia aliquando fit. ¶ Sed tex. noster inquantum dicit, *no se ayun-*
6 *taran.* fallit, quando talis † adunatio, vel coaceruatio fit in fauorẽ suæ iurisdictionis, quia tunc fieri debet. Secus quando propter eam impediretur iurisdictio. vt in. l. si idem cum eodem. ff. de iurisdi. omni. iudi. in principio. Et dicit Lucas de Penna. in. l. fina. C. de dignit. lib. 12. quòd potest præses dum vadit in prouinciam sibi decretam ducere secum viros armatos. Et idem dicit esse propter honorem debitum dignitatibꝰ: in ipsorum comitiua & securitate possunt secũ ducere armatos, quod est notandum. *Et tenet Bald. in. l. hanc salutem. §. aut enim. ff. de officio præfecti vigil. vbi idem putat de familia episcopi cum ipse habet merum imperium in sua diœcesi. *¶ Et facit quod tenet Innoc. in capit. olim causa de restitu. spolia. & ibi Abb. & Bald. in. l. nunc salutem §. sciendum. ff. de offi. præ. vigil. & Abb. in. c. significasti. de offi. delega. ꝙ stipendiarij de nocte stare possunt armati, cum
7 eis custodia mandatur: & sic, quòd ille, cui † mãdatur custodia, non debet puniri de delatione armorum. Et idem tenet Angel. in. l. 1. ff. si quis ius dicen. non obtempe. vbi tenet, quòd pro tuitione iurisdictionis possunt iudices & episcopi arma sumere, & bellum indicere. vt Innocẽ. in dict. c. cùm olim. & non solùm contra litigatores inobedientes, imò etiam contra quoscunque turbantes, dummodo sint de foro iudicis, secundùm Angel. ibi. ¶ Et facit text. in. c. apostolicæ. in verbo, semel, aut successiuè. de donatio. vbi fit aceruatio pluriũ summarum ad finẽ, vt ecclesia non lædatur. Et doctores ibi, maximè Petrus de Anchar. & Ioan. de Imol. allegãt illã
8 doctrinam, quòd in fauorabilibus † debet fieri coaceruatio. vt etiam dicit Ioan. de Imol. in. l. si quis testamento. in princip. ff. de legat. primo. Secus autem est in odiosis. Ita loquitur id quod notat gl. & Bar. in. l. vbi fideiussor. ff. de solutio. & Bar. in. l. lucius. §. qui habebat. ff. ad trebellia. & Bald. in. l. sancimus. §. si quis autẽ. el primero. C. de dona. & in. l. nã & si fur. §. fi. ff. si cer. peta. & Ange. in. l. quotiens in stipulationibus. & l. scire debemus. ff. de verbor. obliga. prout tenet omnia Alex. in cõsili. 113. in. 5. volu. nu. 3. & 4. quem vide. ¶ Facit ad idem, quod tenet Ange.
9 in. l. 2. C. de his. qui latro. vbi ait, ꝙ si † pro capiedo malefactore officialis non habet sufficientẽ familiam, potest impetrare brachium alterius iudicis, Et clamare, *aqui del Rey.* per tex. ibi. Et vi. Bartol. in. l. si quis hoc genus. C. de episc. & cle. qui tenet, ꝙ officialis, qui non est potens, potest inuocare auxiliũ potentioris. vbi etiã tenet Bal. ꝙ homines de contrata ad præceptum officialis vel iudicis tenentur capere malefactorem, & ad ipsum ducere, & sic potest etiã inuocare auxiliũ superioris. Et si officialis requirat colẽtes, quòd eum adiuuent ad malefactorem capiendũ, & illi volunt vt fugiat, ꝙ dicuntur præstare auxiliũ negligendo, & tenentur conditione ex. d. l. 2. C. de his qui latro. & tenet Par. de Put. in. d. tract. syndi. in parte, brachiu. fol. 64. ¶ Et vi. Ioan. de Pla. in. l. in fiscalibus. C. de exacto. tribu. lib. 10. vbi
10 ait, ꝙ vnus officialis potest alterius officials. auxiliũ & brachiũ implorare pro executione, vel alia re pro officio suo. ¶ Ex quo infert, ꝙ iudex ecclesiasticus † implorat officiũ & auxiliũ iudicis secularis pro executione aliqua. l. episcopale C. de episcopa. audi. & in authẽ. de sanctis epis. §. si quis cõtra. coll. 9. & in. c. 1. de offi. ordi. & ibi per Inno. per Bar. in. l. à diuo pio. §. sententiã. & ibi doct. ff. de re iudica. vbi Bar. in. §. si quis con-
11 tra. dicit, ꝙ sententia lata † per episcopũ, mandabitur executioni per iudicem secularem. & glo. in. l. episcopalis dignitas. C. de episco. & cleri. & l. 7. tit. 3, lib. 1. in ordina. rega. Et in. d. c. 1. de offi. ordi-

ordi.vbi quoq; vi.de iudice ecclesiastico, an teneatur exequi sententiā iudicis secularis. ¶Tamen si opponatur aliqua exceptio corā iudice seculari requisito ad exequēdū sententiā ecclesiastici posit secularis iudex cognoscere, & nō exequi.Bar.in.d.l.à diuo pio.& tex.in.c. pastoralis §.qui.de offi.de lega. *Et vi. Montal. in.l. 7.titu.5.lib.1.fori.II.in.gloss.*no lo puedan auer* tenentem,quòd licet iudex secularis debeat exequi sententiam ecclesiastici iudicis ad eius mandatum requisitus,vt plene per Innoc.in dict.capit.significasti de officio delega.non tamē de necessitate tenetur credere sententiæ & processui iudicis ecclesiastici, sed potest ex integro queri.vt Barto.in.l.diuus.ff.de custo.reorum. & iudex requirens vel auxilium inuocans ad executionem faciendam debet esse competens, aliàs punitur officialis qui concedit milites suos executoribus sententiarum iudicum incompetentium:vt in.l. in criminali. C. de iur. om. Iud. & ibi Bald.& tenet Peregri.in parte executio.q.1. in.gloss.*mandare*.col.2.*¶Et quando iudex secularis requiritur à iudice ecclesiastico, & non vult brachium accōmodare sine legitima causa,est excōmunicatus.vt Archid.in.c.1.de statu regula.in.6.& tenet Par.de Pute in.d. tracta. in parte,brachium. De quo auxilio istorum iudicum ecclesiasticorum & secularium vi.singulariter Pala.Ruui.in repeti.c.per vestras.de dona. fol.80.§.sed est pulchra dubitatio. vbi inter cætera dicit vnum singulā. ¶Quod licet sit verum ꝗ iudex ecclesiasticus non potest exequi suam sententiam inter laicos sine auxilio secularis,tamen dicit hoc limitandum , & intelligendum, nisi forsan consuetudo legitimè præscripta esset in contrariū quæ habet,ꝗ iudex ecclesiasticus, qui certis casibus potest cognoscere inter laicos, posit suam sententiam in eorum bonis exequi,vel ipsos carcerari, quando consuetudo in hoc casu valida reputatur. vt in terminis nostris decidit Bal.in.c.significasti.de offi. delega. dicēs,ꝗ licet de iure rector,qui pōt inter scholares cognoscere,nō posit exequēdo suā sententiam dare possessionem corporalē,nec eos personaliter capere,fallit , nisi lex municipalis , vel cōsuetudo aliud disponeret.vt in.l.1.cū.gl.C.de emancipa.libe.vt ibi per eū. ¶Per quod declara
12 tur dict.lex.7.ti.3.lib.1.in† ordina.regali. & ibi Montal.in sua glossa,in parte,iudex ecclesiasticus.vbi tenet, quòd licet iudex ecclesiasticus in casibus,in quibus habet iurisdictionem in laicos: quos casus ponit ibi quoad cognitionem, non tamen ad actualem executionem, quia distincta est iurisdictio , & si fieret executio in laicum ; vel in suis bonis , furaretur eius iurisdictionem.vt in capit.si.de foro compe.in.6.& Feli.in capit.episcopus.de officio ordin.in.6.& ibi Domi. latè,de quo per Feli.in capit.cùm sit generale. de foro compe. in. 13. columna. non habet locum,quando ex consuetudine quis habet istam iurisdictionem & executionem in laicos,quia tunc sine requisitione potest suam sententiam executioni mandare in bonis & personis laicorum. per supradicta. vid. quæ dicam in capit.20. infrà eod. in gloss. *vsurpan.* numer. 15.* Et etiam intellige , quod non licet clerico iniicere manus in laicum,quando locus est temporalis iurisdictionis regis , secus si locus est de temporali iurisdictionis ecclesiæ : quia tunc pōtest.text. in.l.35. titul.9. part. 1. & ibi Grego. Lopez. in.gloss. *por fuerça*. * ¶Et quia consue-
13 tudo † tribuit iurisdictionem non habenti.per text. in capit. irrefragabili. §. excessus. de offi. ordi.& capit.dilecti.de arbitris & non solùm iurisdictionem habenti, vt loquuntur iura prædicta sed etiam nullam penitus iurisdictionem habenti , consuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato. vt est text. vnicus & singular.in capit.cùm contingat.de foro compe.secundum Ioan. And. & alios ibi. Idem tenet Inno.in capit. nouit. de iudic. in versi.consuetudine.Archidi.in cap. conquestus. in fine.9.q.3. & idem tenet gloss.in cap. cùm quidam. de exceptio. libro sexto. & in capit. Romana.in verbo,consuetudine. de appella. eo. libr.Bart.& Ioan. de Imol.in.l.1.§.deniq;.ff. de aqua pluuia arcend. Bal.in capit. 1.columna secunda.versic. consuetudo. qui feud.dare pos.Iaso.in.l. more maiorū. ff.de iuri.omn.iudi.6.colum.glo.notabi.in. d.l. 1.C.de emancipa.liberis.quæ loquitur in iurisdictione voluntaria, & notat ibi Cyn.& Baldus & alij.¶Hinc est,quòd priuato homini ex consuetudine potest competere ius dandi tutores. ita dicit gloss.in.l.1.ff. de tuto. & cura. datis ab his. quam dicit ibi Nicola. de Neapo. vnicam. ¶Non est ergo mirandum,si is,qui aliàs est iudex,& iurisdictionem habet,potest ex consuetudine acquirere iurisdictionem iudicandi in casibus,ad quos sua iurisdictio non extenditur.vt probatur in.d.§.excessus.& in.cap. Romana. §. debet.de appella.lib.6.& in.l.cùm prætor.§. indicem.ff.de iudi.prout tenet dictus Pala Ruui.
14 vbi suprà.¶Quoque fallit iste tex.† in iudice, qui non fecit dolosam coadunationem , quia tunc puniri non debet.tenet Bart.in.d.l.prætor la.2.§.hoc edicto &.§. si quis aduentu.ff.vi bono.rapt.& sic requiritur, quòd ex ista adunatione sequatur alicui damnum.vt Barto.ibi.¶Sed

coadunati per alium, si damnum passi sunt, an
15 repetant, † & recuperent à coadunante. Vide latam distinctionem Salyce. in l. quoniam multa. C. ad l. Iuliam. de vi publi. columna tertia. versicul. reuertor ad principium. glos. & ibi omnes docto. & vid. infrà, numero. 16. ¶ Sed ille, qui est principalis, & homines coadunauit, tenetur de damno dato. vt Bartol. in dict. l. 2. §. si quis non homines. ff. eod. titu. vi bon. rapt. & per Inno. in cap. fina. quod metus causa. & in capitul. in nostra. de iniurijs. & Bal. in. l. nō ideo minus. C. de accus. 11. quæstio. ¶ Et Bartol. in dict. §. si quis non homines. dicit, ꝙ ille, qui est inter coadunatos, non tenetur de damno, nisi de illo, quod ipse dedit, non de eo, quod alij dederunt. quod dicit esse menti tenendum in foro conscientiæ vt gloss. ibi. & sic est arg. secundùm eum ꝙ comes Albertus non tenetur de damno dato à bannitis, si ipse non dedit damnum. Ratio: quia ipse non coadunauit, seu dedit eis opem sed si eos coadunauit, tenet ad omnia per supradicta. Et idē tenet Bal. in rubr. de his quæ vi met. caus. in decretali. numero. 13. quem vide. & vid. gloss. in l. 11. titulo. 4. libro. 4. foro legum. & quæ dicam in capitul. 3. infrà in gloss. fauor. numer. 28. ¶ Et vid. Guid. pap. singu. 226. vbi tenet, ꝙ vocans ad bellum amicos, nō tenetur de equis amissis, & alijs rebus, nec sumptibus, si bellum fuerit iniustum: quia in re turpi nulla est obligatio. vt in capit. sicut. de iureiur. cap. fina. de pactis. nec etiā tenetur si est iustum, si faciant ex debito, idest causa pietatis. vt in capit. dilecto. de senten. excommuni. lib. 6. & in. c. non inferenda. 24. q. 3. si verò non tenebatur, actionem habebit: & vocans amicos, vel subditos, non poterit agere ad satisfactionem, si spoliati sunt bonis suis per tertiū, sed faciet sibi cedi actiōes. arg. in. l. 2. §. si quis sponsionis. ff. de bonis damnat. ¶ Et quamuis dominum sequi debeant, tamen ad suas expensas, nisi aliud sit de consuetudine vel pact. vt in cap. non minus. de immunita. ecclesi. & di. Gui. vbi suprà. & d. c. sicut.

SVMMARIVM.

1 *Confœderatio quid sit.*

2 *Confœderationes illicitæ sunt prohibitæ.*

3 *Congregationes si sunt suspectæ papæ, vel Regi, possunt prohiberi.*

4 *Congregationes ex mala causa præsumuntur congregatæ, nisi aliud probetur.*

5 *Pœna capitalis punitur, qui confœderationem seu tumultum fecerit contra aliquem, seu voces seditiosas emiserit.*

6 *Cymbala non pulsentur, nec resonentur sine iussu iudicis, seu rectoris ciuitatis, alias pœnā mortis, & amissionis bonorum incurrat.*

7 *In congregatione ciuitatis requiritur quod voce præconis, cymbalo, seu campana sonata congregetur, vel per nuntium de mandato iudicis: eo tamen absente, de antiquioris mandato.*

8 *Colligatio non est conspiratio, sed potius concordia, quando aliquid honestum fit.*

9 *Ligæ & confœderationes, quæ fiunt inter principes, barones, aut ciuitates, an valeant.*

10 *Omnis colligatio, seu confœderatio, quæ non fit authoritate principis, seu prælati est illicita. Et quid si fiat causa pietatis, vel religionis & si tali confœderationi, seu fraternitati potest legari, vel potest bona sua alienari, & coram quo iudice debet conueniri.*

11 *Congregatio, seu confœderatio pro defensione sua, & rerum suarum, permittitur, non solùm laicis, sed etiam clericis.*

12 *Confœderationum authores pœna. l. Iuliæ maiest. tenentur.*

13 *Statuta confœderationum, & collegiorum potest superior mandare, vt coram se portentur: vt si quæ sunt in eis, quæ sapiant monipolium, puniantur.*

14 *Iudex in sua prouincia curare debet, ne tumultus, aut conuenticula fiant.*

15 *Fraternitates, & confœderationes militum, seu locorum contra regem, seu rempublicam factæ, casus est proditionis.*

16 *Confœderationes inter menachos & fabros prohibentur, & inter scriptores, & similes, nisi ciuitas statuerit.*

Ille, cui est fornax, vel molendinum, potest ius competere, vt nullus alius circa eum possit alterum ædificare.

17 *Statutum, quòd non ematur, vel vendatur frumentum, vel alia res, nisi certo pretio, non valet.*

Ni con-

b Ni confederacion. b

1 Quæ cōfederatio †, est cōiuratio pluriū in vnū iuratio. Et differt à cōspiratione, quæ fit mediāte iuramēto, & coniuratio sine eo. fit enim promissio, vel pactio sine iuramēto. Et est di

confederacion b, ni

cta à cōspirando, qn̄ scilicet, plures spirāt, idest, flant, & tendunt in vnū. Et pōt dici à, con, & spira, idest, superbia, vel elatione. vt tenet Domi. de sancto Gemi. in c. cōstitutionē. de verb. signifi. nu. 6. in prin. allegādo Io. And. in. c. exhibita. de iudi. vbi gl. dicit in verbo, cōspirationē. ꝙ cōspiratio est grauissimū crimē. ¶ Et tales illicitæ cō-

2 fœderationes, seu cōgregationes †, sunt ꝓhibitæ, vt in cle. pastoralis. de re iudi. & ibi Card. nu. 2. & tex. & ibi Bal. in. l. nullus. C. de sum. trini. & fide cathol. in prin. dicit, ꝙ si cōfœderationes fra

3 ternitates †, seu congregationes essent domino papæ, vel regi suspectæ, pōt ipsas prohibere, & deinceps cōgregari nō possunt, aliàs puniūtur. arg. illius. l. quia tales cōgregationes & cōfœde-

4 rationes † præsumūtur ex mala causa cōgregatæ, nisi aliud probetur. tenet Alexā. in additio. ad Bart. in. l. fi. ff. d collegi. illici. in additiōe, quæ est in parte, nō valēt. nu. 10. & Paris de Pute. in tract. syndic. in parte, pone ꝙ vniuersitas. fo. 24. vbi de hoc. ¶ Et Abb. in. c. fi. d testibus cogēdis.

5 nu. 1. in fi. tenet, ꝙ si quis † confœderationē, vel tumultū contra aliquē fecerit, vel seditiosas voces emiserit capitali pœna punitur. vt in. l. denūtiamus. C. de his qui ad ecclesi. confug. & in. l. 1. & 2. C. de seditiosis. & in. l. aut facta. 1. respō. ff. de pœnis. & in. l. qui cœtu. ff. de vi publi. l. conuēticulam. C. de episc. & cler. ¶ Et dicit Abba. vbi suprà, ꝙ in his reperies, ꝙ nec cœtū, nec turbam debet quis cōgregare: quia omnia hæc, & similia, sunt ꝓhibita, nisi reperiātur cōcessa. Et idem tenet tex. in. l. titu. 1. lib. 4. in ordin. regal. vbi

6 cauetur, ꝙ nullus sine iussu † iudicis, & rectorū ciuitatis resonet, seu pulsset cymbala, aliàs pœnā mortis, & amissionē bonorū incurrat. Quæ lex potuit haberi ortū à dicto Angelo, in. l. nulli. ff. qđ cuiusq vniuer. nomi. colū. 2. versi. attēde.

7 vbi dicit, quòd in † cōgregatione ciuitatis requirit, ꝙ voce præconis, vel cymbalo, seu cāpana sonata, vel cornu aut [illegible], vel per nūtiū secūdum morem solitum [illegible] de mandato superioris. Est autem [illegible] præses vel alter officialis vniuersitat [illegible] nullus est officialis vel præses, sic [illegible] potest [illegible] de mādato antiquioris, qui est [illegible] primum dicit probat. in. l. 2 [illegible] decurioni lib. 10. secū

dum probatur per gloss. ibi in. d. l. nulli. in glos. 2. & ff. de albo. scriben. l. 2. & idem tenent Angel. Bald. & Ioannes de Plat. in. d. l. de decurio. C. quæ incipit, obseruare. vbi singulariter declaratur quis sit antiquior. ¶ Et dicunt, quòd de mandato magistratus conuocatur: sed vbi magistratus deest, potest cōuocare ille, qui est antiquior decurio, ille enim ipso iure vocat prior decurionum, & alij ei parere debent. Sed si non parent, non potest eos punire, sed procedit ad actum vel electionem cum his, qui intersunt, alijs nō expectatis. secundùm Innoc. in capit. 1. de maiori. & obedi. secundùm Plate. vbi suprà. ¶ Et sic, quòd talis confœderatio, quæ fit per rectores ad ciuitatem gubernādam, vel regēdam seu ad iustitiam exercendam, est licita. vt Inno. in capitu. dilecta. de excessi. præla. in princip. Et vide Guido pap. decisione. 106. vbi an vniuersitas possit se congregare pro suis negotijs cōmunibus sine licentia superioris? vbi tenet ꝙ non. & Bart. in. l. actor. ff. rem ratam haberi. & latius dictus Guido decisio. 631. versic. ad tertium dubium. vbi concludendo, idem tenet. Et licet senior de capitulo deficiente prælato potest congregare consilium, non potest nomine ecclesiæ seu ciuitatis facere contractus, nec agere in iudicio, quia non est prælatus secundùm Innocen. & Bald. in dict. capitul. 1. de maiorita. & obed. ✱ Et vi. Peregrin. in parte, rector. columna. 4. vbi dicit, quòd decurio filios habens, alijs decurionibus non habentibus præfertur ipso iure, ob hoc intelligitur eorum esse præpositus, vt in. l. in albo. C. de decurio lib. 10. ex quo habes secūdum Peregrin. vbi suprà ꝙ quando vniuersitas caret superiore, ipso iure ille qui habet filios intelligitur esse præpositus illorum, adeò quòd de eius mandato potest dicta vniuersitas cōgregari: vbi autem essent plures filios habentes, tūc antiquior dicitur esse præpositus. ✱ Et facit quia cum ad aliquod honestum sit colligatio,

8 † non est conspiratio, sed potius concordia, & vnio. vt in. l. 1. ff. de collegi. illicit. & textus in. §. si quis de prædictis. in authen. vt cum. de appella. cognosc. collat. 3. vbi dicitur, quòd beatissimi patriarchæ vna conspiratione & concordia vnam fidem prædicant, & facit. capitul. si quis clericorum. 11. q. 1. & quæstio. 1. ibi, rebelli authoritate. vt tenet Domi. in. d. capitu. constitutionem. in princi. versic. quæro an monachi. & Abb. in capit. exhibita. de iudi. 3. col. nu. 6. versi. quæro. ¶ Sed ligæ, & confœderationes, quæ fiunt inter

9 † ciuitates, & inter Principes, & Barones, non valent: ita tenet Innocē. in. c. dilecta. de excessi. prælat. Nec obstat. l. non dubito. ff. de captiuis.

vbi dicitur, quòd ciuitates inuicem fœderātur, & colligantur: quia istud est verum, quādo ciuitates aliæ non amicæ, vel liberæ fœderantur populo Romano habenti imperium: sed plures ciuitates, vel plures Barones, qui essent sub vno rege, domino, vel principe, non possunt in inuicē facere illam cōfœderationē. ista enim sunt sodalitia, & collegia prohibita. vt tenet Bart. in l. sodales. ff. de collegi. illici. col. tertia. nume. 10. ex quo colligitur secundùm Bartol. ibi. quòd ciuitates Tusciæ, quę non recognoscunt de facto in temporalibus superiorem, possunt inuicem fœderari tanquam liberæ. Sed plura castra, & villæ, quæ sunt sub vna ciuitate, vel vno domino, hoc non possent. de quo per. l. 1. & l. 2. & l. 6. titu. 11. lib. 8. in ord. rega. sine principis authoritate. vt ibi tenet etiam Montal. in glo. ordi. regali. in parte, liga. sequendo Bart. vbi suprà. vbi dicit, quòd vnum est notandum, ꝙ ciuitas potest facere colligationes, seu confœderationes principe non existente in partibus ad se defendendum. vt in titu. de pace iura. firman. §. conuēticulas. in vsib. feudo. & in. l. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nomine. facit. d. l. non dubito. & tenet Petrus de Ancharr. in. d. c. pastoralis. de re iudi. & ibi Cardin. versi. 7. nu. 2. vbi quoque dicit, quòd in bonum bene procedunt, secus quando confederationes sunt in malum, & super re illicita, secus si super licita. ¶ Dic tamen, quòd re-
10 gulariter omnis † colligatio, seu confederatio est illicita, quæ non fit principis authoritate, nisi quę fit causa, vel religionis. vt plenè notat Bartolus in dict. l. fina. ff. de collegi. illicitis. & Inno. eleganter in dict. capitu. dilecta. de excessi. prælat. sed hodie per. d. l. 2. ordinamenti, licet fiat causa pietatis talis colligatio, collegiū, seu confederatio, nō potest fieri sine authoritate principis, vel prælati. Quinimo dicit Bald. in titul. de summa trini. & fide catho. in. §. firmiter. nu. 10. in decreta. ꝙ congregatio dici potest eo ipso, quòd est approbata per diœcesanum. Et si religio nō est approbata per Papā, vita eorū dicitur superstitiosa, & religio ambitiosa. Et licet sit causa pietatis, requiritur dicta authoritas. vt Inno. vbi suprà, & Bald. in authen. habita. C. ne filius pro patre, nu. 45. & Abb. in consil. 55. in primo vol. & Mōtal. in gl. ordina. in parte, liga. ¶ Et tali fraternitati potest legari. vt in. l. cùm senatus. ff. de rebus dub. & l. quarta. titulo tertio. partita. 6. & Plate. in. l. 3. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. ¶ Et potest sua bona alienare absque alia solennitate quia nō est collegiū pium, sed seculare, & omnino profanum. vt Bald. in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. ecclesi. nume. 3. Felin. in. c. nullum iudicum. de foro compe. in fine. & tenet Francis. Balb. in tract. de præscript. in. 1. parte. 5. part. principa. nu. 6. fol. 91. in libro paruo. quia non gaudet priuilegijs tributis ecclesijs. Et sic tenet Bart. & latius Paul. de Castro in. d. l. cùm senatus. de rebus dubi. quòd licet istæ fraternitates fustigatorum faciāt collegium licitum, quia ad pium ministerium, cùm sint merè laici, debent conueniri coram iudice seculari. & ita consuluit. & idem tenet Socinus ibi. final. colum. & hoc si conuenitur ipsa fraternitas: nam si singulariter, non est dubium. Sed quid si sunt aliqui eorum clerici? Vide Bart. in. l. sodales. ff. de collega. illici. nu. 14. & 15. & Feli. in. d. c. nullum iudicum. & in. c. ex literis. de constitu. in princip. Additio. Abb. in. c. 1. de electio. in fin. ¶ Nec de istis relictis fraternitati debetur episcopo quarta canonica, quia non sunt personæ ecclesiasticæ. vt Paul. de Castr. in. d. l. senatus. ¶ Confede-
11 ratio, seu congregatio quoq; permittitur † pro defensione sua, & rerum suarū: quia potest tunc stipendiarios, & amicos congregare, & propter hoc non dicitur bellum, sed defensio. Item pro recuperatione possessionis, dūmodo fiat in cōtinenti. Et non solum permittitur hoc laicis, sed etiam clericis. Et hac causa licitum est arma mouere, & contra subditos rebelles & inobedientes armari debent iura, & homines, & licitè fit eis bellum, tam à dominis temporalibus, quàm à spiritualibus. Et manu militari vtendum est contra rebelles subditos, vbi alia remedia non sufficiunt. tenet Bald. in margari. Innoc. in parte, congregare, quod nota. ¶ Aliàs actores talium
12 confederationum † pœna legis Iulię maiestatis tenentur. vt in. l. quisquis. ff. de collegi. illici. & in. l. 1. ff. ad. l. Iuliam maiestat. ibi, quoue cœtus. & tenetur. l. Iulia. de vi publi. vt in. l. denuntiamus. C. qui ad eccle. confuge. vt tenet Montal. in dicta glos. ordina. in parte, liga. & dixi suprà in glos. proxima. ¶ Quinimo dicit Montal. ibi,
13 quòd iudex superior † potest mandare, vt portentur coram se statuta collegiorum, vel confederatorum: & si quę sunt in eis quæ sapiant monopolium, procedet cōtra eos. vt in. l. vnica. C. de monopolijs. vbi hoc notat Bal. Et idem Bal. in titul. de pace iura. fir. §. conuenticulas. in vsib. feudo. nu. 4. & Alexā. in additio. ad Bar. in. l. sub prætextu. ff. de extraor. crimin. *Et vi. infrà. in c. 17. in glo *proueer.* in fine in additione.* Quinimo ibi Bar. & Bal. vbi suprà dicūt, ꝙ si potestas reperit in vna societate statutū inhonestum, potest statim eo ipso cassare societatem sequitur Roma. singul. 344. ¶ Et propter hæc, quæ dicta sunt, secundùm eundē Montal. ibi, iudex curare † debet,

14 † debet, ne in sua prouincia tumultus, aut conuenticula fiant, ne damnum inde sequatur. vt in. l. 16. titul. quarto. parti. tertia. qui text. est singula. & habuit ortum à. l. congruit. & à l. tertia. ff. de offic. præsid. ¶ Et quoque dicit, quòd est
15 casus proditionis †, si quis fraternitates, seu coniurationes militum, seu locorum contra regem facit, ex quibus regi, aut patriæ damna oriatur. vt in. l. prima. titul. secundo. parti. septima. Dic vt supra. vt in gloss. proxima. ¶ In tantum istæ confederationes prohibentur, quòd menachi,
16 † vel fabri non possunt inter se statuere vel paciscì, quòd de labore vnius, non se intromittat alter. Et idem in scriptoribus, & similibus, nisi tota ciuitas hoc statuerit. Et specialiter punitur Primas artis illius: qui hoc consentit. vt notatur in dicta. l. vnica. de monopoli. & Bald. ibi. Tamen potest alicui ius competere, vt alibi, quã in locis suis victualia non vendantur. Et idem dic in furno, & molendino, & similibus, vt possit ex consuetudine, seu priuilegio competere hoc ius in illo loco, quod alius non exerceat, si inibi tum acquieuerunt prohibitioni per tempus legitimum ad præscriptionem complendam. tenet Abb. in. c. significãte. de appella. nu. 1. & Cæpola in tract. de seruitu. in tit. de furno. 2. q. & Guid. pa. decisi. 298. & Faber in. §. æquè. Institu. de actio. nu. 20. Bertachi. in suo reperto. in parte, coquus.* Et Stephanus Bertrãdus consil. 1. nu. 28. in. 3. par. consil. & vi. singulariter Io. de Neuiza. cõsil. 43. num. 7. vsque in fine.* ¶ Et vide Montalu. vbi suprà, vbi quoque ait. quòd
17 non valet † statutum, quòd non emátur, vel vendatur frumentum, nisi certo pretio. & idem in alijs rebus venalibus secundùm Bald. vbi suprà. sed lex bene põt facere. vt cauetur in Pragmatica facta per nostrum Carolum regem in villa de Madrid, anno proximo. 1539. Octobris 10. die. per quam imposuit pretium frumento. quã per te vide.

SVMMARIVM.

1 *Iudices, & potestates terrarum qui sequuntur partiales reformationes, incidunt in pœnam, si ex partialitate sua sequatur damnum, vel iniuria alicui.*

2 *Partiales damna inferentes, & iniurias, tenentur ad refectionem damnorũ, & iniuriæ satisfactionem.*

3 *Partialitas terrarum dicitur infortunium: & ideo si vir propter partialitatem exulatur, mulier potest dotem repetere.*

4 *Iudex non debet esse partialis in arbitrarijs.*

5 *Iudex dum ex officio procedit, an debeat imponere pœnam ordinariam, vel arbitrariam numero. 7.*

6 *Officialis in syndicatu condemnatus ex generali inquisitione non efficitur infamis.*

8 *In arbitrarijs arbitrium debet esse iuri, & æquitati consonum, aliàs non valet.*

9 *Iudex, qui habet potestatem disponendi secundum conscientiam, seu arbitrium, non debet sequi propriam conscientiam, sed publicam.*

10 *In arbitrarijs iudex debet facere suum arbitriũ cum consilio peritorum.*

11 *Vt partialitatem iudex euitet, non debet habere nimiam familiaritatem cum subditis: quia ex conuersatione æquali nascitur contemptus dignitatis.*

12 *Si partialitas est in ciuitate inter aliquos, potest iudex ad euitanda scandala, & rixas, iubere, & vetare, quòd vnus non transeat ante portam vel domum alterius.*

13 *Si de possessione alicuius loci est contentio inter duos, & est timor, ne veniant ad arma, potest iudex præcipere vtrique, ne ad illum locum vadant.*

14 *Hospitium potest quis cogi mutare propter partialitatem, causa vitandæ discordiæ.*

15 *Episcopus potest iubere archipresbytero suo, ne transeat per contractum duorum fratrum, quorum patrem interfecerat.*

16 *Inimicitia quando est inter aliquos, potest iudex prouidere futuris scandalis, præcipiendo sub pœna, ne per certos fines incedant.*

17 *Quilibet officialis ex causa potest prohibere, ne quis accedat ad fundum.*

18 *Arbiter potest prohibere duobus inimicis, vt vnus non vadat per portam alterius.*

19 *Potestas potest præcipere subdito, ne discedat de domo sua.*

20 *Scandalis, & rixis iudex occurrere, & prouidere debet.*

21 *Iudex debet prouidere ne partes veniant ad arma.*

Iudex

22 *Iudex non debet studere in criminalibus de concordia partium anteaquam puniat.*

An pars potest se componere, seu pacem facere post sententiam:

23 *Ad pacem potest compellere iudex, quando inimicitia esset scandalosa, & respublica inquietaretur.*

24 *Ad compromittendum potest cogere iudex, quã do videt, quòd via iudicij, vel sententiæ non potest bene sedari discordia,*

25 *Contendentes de possessione, & properantes ad occupandum: si inter eos præsumitur verisimiliter ad arma venire, possessio sequestrabitur.*

c Parcialidad. c Hac de causa dicit Bald.in.l. de eo. C. de pœna iudi.qui mal.iudic. in princip. nu.2.ꝙ
1 potestates † terrarum, qui vadunt ad terras, vbi sunt diuisiones in populo, qui non possunt salua conscientia pertrãsire, sed oportet eos sequi partiales reformationes, incidunt in pœnam.c. cùm æterni.de re iudi.in.6. ¶ Quod intellige verum, si ex sua partialitate sequatur alicui iniuria vel damnum, aliàs non: vt dixi in gloss. *no se juntaran*.fi.col.versic. secundo fallit. & arg.eorum, quæ tenet Inno.in.c.fi.Quod metus causa.n.3. versi.Item nobis videtur. & Bald.in.c.1.§. iniuria.in titu.de pace iura.firman.num.5.in vsi.feu
2 do.versi.quæro.vbi tenet †, quòd si partiales inuicem inferunt iniurias & dãna tenentur ad refectionem damnorum, & satisfactionem iniuriæ. Sed hoc Bald.ibi dicit verum, quòd tenentur, scilicet illa pars, quæ iniustè egit. & sequitur Alex. in additio.ad Bart. in.l.iniuriarum .ff. de iniurijs. ¶ Et dic, quòd partialitas terrarũ di-
3 citur infortuniũ †: & ideo si vir efficiatur exul, non solùm propter culpam suam, sed etiam propter partialitatem, mulier poterit dotem repetere: quia exilium paupertatem inducit. vt glo. in authen.de exhibẽ.& intro. reis in prin. colla. 5.& idem tenet Ioan.And.in additio.ad Specu. in titu.de dona.§.fi.versi. quid si vir est in bãno. Bart.in.l.si constante.in.5.q.1.partit. principa. ff.solu.matri. & idem Bart.in.l. 1. C.de decurio. & in.l.2. in princip.ff.solut.matrimo. Angel.in l.cũ acutissimi.§.illud.C.de præscript.30. anno. Anto.de Butri.in.c.per vestras. de donat. tenet ad literam Alexan.in.l. si cùm dotem.§.si maritus.ff.eod.solu.matrimo.nu.3.& Ludo. Roma. consilio.187.in fi.vbi dicit, quòd eo ipso, quòd maritus à ciuitate absens est; aut tanquã exbannitus cum bonorũ publicatione, aut tanquam alio modo exul sine publicatione locus est repetitioni dotis. vt per glos. in.d.l.2.in princi. & per alia iura suprà allega. & idem quod Alexã. in.d.§.si marit⁹.

parcialidad c con tenet Ias.in.d.l. si constãte. nu. 145.versi.amplia istud. loquẽdo in dicta partialitate. ¶ Notari potest ex text.isto. *ni parcialidad*. ꝙ etiam in arbitrarijs iudex non debet esse
4 † minus partialis & fauorabilis alteri parti. notat Inn.in dict.ca.cùm æterni. de re iudi.in.6.& certè cùm laxius dãtur habenę, ille magis debet habere præoculis æquitatẽ. vt in authẽ.ius iurãdũ, quod præstatur ab his.collatio. 2. in nigro, & hoc dicit tex.notabil. & vulga.in.l.ꝙ si Ephesi.ff.de eo quod certo loco.& tenet Bald.in.d.l. de eo.nu.3.& in.l.quocunque. C.de seruis fugi. col.5.nu.18.vbi ait, ꝙ in arbitrarijs iudex debet inclinare in mitiorem pœnã, vt in ca. de causis. de offi.delega.non tamen debet esse nimis gratiosus.vt in regula, in pœnis.de regul. iuris.in.6. & ibi Ioann.And.in nouella.& idem tenet Bal. in.l.1.in princi.ff.de his, qui sunt sui vel alie. iur. ¶ An iudex procedẽdo ex officio debeat impo
5 nere pœnam † ordinariam, vel arbitrariam? Vi. Abb.in rub.de iudi.nu.3.&.5.& quæ dixi suprà in dicta gloss. *derechamente*. & eundem Abba.in c.inquisitionis.nu.1. de accusat.nu.2. vbi tenet, quòd de iure canonico mitius punitur, per viã inquisitionis, quàm per accusationem. De iure autem ciuili non reperit, quòd hæc differentia fiat in impositione pœnarũ, sed par imponitur pœna per bonũ text.in.l.4. C.de sepulchr. viola.facit.l.ordo.ff.de public.iudic. & qđ notatur in.l.2.§.si publico.ff. de adulterijs. Ex quo infert Abb.ibi, ꝙ saltẽ de iure canonico ex inquisitione nõ efficitur infamis: quia sicut receditur â pœna ordinaria delicti imponẽda per hominẽ, ita eadẽ æquitate videtur recessum à pœna iuris, quæ est infamia, quæ sequitur cõdemnatum pro crimine. vt in.l.infamem. ff. de publicis iudicijs.& secundùm ius canonicum poterit esse vera glos. in.l.3. §. præterea. ff. de suspectis tutori.& in.l.1. C.de modo multan. quòd condemnatus ex inquisitione, non est infamis. nã de iure ciuili Bartol.tenet oppositum. in.d,l.infamem. Et potest esse ratio secũdùm eund. Ab. quia de iure ciuili regulariter non potest procedi per inquisitionẽ, nisi in certis casibus: de iure autem canonico semper potest procedi, præcedente infamia. Quæ ratio dicit Frãc. de Aretio ibi in.d.cap.inquisitionis.columnn. 2. non videri sussi-

ri ſufficiens: quia grauamē illatum in modo pro
cedendi, non eſt iuſta cauſa alterandi pœnā. vt
plenè declarat Bart.in.l.ictus fuſtium. ff.de infa
mi.vlti.quæſt.& in.d.l.infamem. & Bald.ibi. &
in.l.etiam. C. de furtis. vbi in effectu concludit
Bald.in dicta.l.infamem. quòd ex inquiſitione
generali condemnatus non efficitur infamis.
6 Vnde infert, quòd ſi officialis † in ſyndicatu cō
demnatur virtute generalis inquiſitionis cōtra
ſe factæ, non efficitur infamis: quia non poteſt
dici, quòd inquiſitio ſuccedat in locum accuſa-
tionis, quoniam accuſatio non poteſt fieri ſine
ſpecificatione criminis.ca.libellorum. 2. quæſt.
8.Et hanc ſententiam ſequitur Ioann. de Imol.
in.d.l.his qui reus.& in dict.l.infamem. Sed do-
minus Areti. vbi ſuprà dicit, quòd in hoc non
eſt ſtandum: quia Bald.ponit exemplum, quan
do ex ipſa poteſt ſequi condēnatio de iure, quia
formatur cōtra certā perſonam pro adminiſtra
tione vnius officij.vt in.l.vnica.C.vt omnes iu-
di.tā ciuil.quàm crimi.quo caſu ex inquiſitione
generali poteſt ſequi ſententia condēnatoria,
& abſolutoria.vt notat Angel.in.l.ſi vacātia.C.
de bonis vacan.lib.10.¶ Sed tu vide Abb.in ca.
atſi cleri.de iudic.num.34.vbi indiſtinctè tenet
7 ꝙ † ſi probatum eſt crimē per modum inquiſi-
tionis, venit quis mitius puniendus, quàm ſi a-
geretur via accuſationis.per.l.hodie. ff. de pœ-
nis.& Bald.in margarita.Innoc.in parte, pœna.
tenet idem quòd Abb.in.d.c.inquiſitionis, ſcili-
cet, quòd pœna ordinaria nō imponat ex inqui
ſitione ſecundum canones, ſed ſecundum leges
ſic.vt notat Innocen.in cap.cum.p.de purga.ca
noni.Quod limitat & dicit eſſe verum Bald.ibi,
quando proceditur cū plena cauſæ cognitione,
ſecꝰ ſi incidēter, & ſummatim, quia tūc extraor
dinariè etiā ſecūdū leges nō pōt puniri.vt nota-
tur in.l.nullus.C.de teſti. & idē tenet Hippoly.
de Marſi.in ſua pract.crimi.§.cōſtāte.col. ſi.nu.
100.& nu.84. & vi. Socinum in fallen.in parte,
pœna.regula.293. ¶ Attamē in arbitrarijs eius
8 arbitrium debet eſſe iuri † & æquitati conſonū,
aliàs non valet.Ita tenet Ludoui.Roma.in con-
ſilio.376. vbi ꝓ hoc allegat glóſ.in.l.eas cauſas.
ff.de conditio.& demōſtra.& latè Hippolyt.de
Marſi.in ſua practi.crimi.§.diligēter. nume. 24.
& in.l.quæſtionis modum.ff.de quæſtio.num.
71. cum ſequētibus. vbi quoque dicit, quòd qui
9 habet † poteſtatem diſponendi ſecundum con-
ſciētiā, vel arbitrium, nō debet ſequi propriam
conſcientiā, ſed publicam.tex.iūcta glo.in.c.in-
dicet.2.q.7.& voluit Cyn.in.l.quiſquis.C. ad.l.
Iuliā maieſt.& Iaſ.in.l.ſic legatum. ff.de legat.1.
nume.28. cum ſequentibus. Et ideo dixit Bald.
ſloq

in dicta.l. de eo. C. de pœna iudic. qui malè iu-
di.iudicem debere ſequi regulas legum. & non
conſcientiam ſuam, quæ legibus aduerſatur. De
quo etiam per Bald.in.l.2.in tertio notabili.C.
de fideicōmiſſ. & per Roma.in repetitio rubri.
ff.de arbit.colum.2.ad finem. & tex.in.l.1.ff.de
ſolu.tex.& ibi Bald.in.l. certi iuris.in fine. C.de
iudic.& Iaſ.in.§.ſed iſte.col. penultima. Inſtitu.
de actio.gloſſ.& vide Anto.de Butri.in capitul.
10 vt debitus. de appella.vbi dicit †, ꝙ in arbitra-
rijs iudex debet facere ſuum arbitriū cum con-
ſilio peritorum.& allegat quæ habentur in cap.
ne innitaris.de cōſtitu.& ſubdit ibi Domi. An-
to.per illam gloſ.quòd ſi cōmittitur aliquid iu-
dici expediendum ſecundùm, quod ſibi vide-
tur, intelligitur tamen habito conſilio perito-
rum.quod etiam voluit in capit. 1. de conſtitu.
quē ſequitur Cardi.Alex.in.c.vt debitus.de ap-
pella. 11.col.& Matheſil.in notabi.13.incipien
te, nota ꝙ vbi iudex.& Fel.in.c.quoniā frequen
ter.§.porrò.vt lite nō conteſta.& Hippo. vbi ſu
prà. ¶ Conſulo tamē iudicibus, vt abſtineant ſe
11 ab iſta partialitate †, tam in arbitrarijs, quàm in
alijs, & vt euitent nimiam familiaritatem ſub-
ditorum: quia ex conuerſatione æquali, naſci-
tur contemptus dignitatis. vt dixit textus in.l.
obſeruandum.ff.de offi.præſi.& text.in.l.8.tit.
4.parti.3.*Et tex.in.l.49.titu.5.part.1.quaſi in
fine.& ibi Grego.Lopez & tex.in.l.17.titu.22.
part.1.*Et alibi dicit Canon, Dum nimium ſer
uatur humilitas, regendi frangitur authoritas.
vt in capitulo.quando.86.diſtin.1. vilis & con-
temptibilis habetur.ſecundùm Archidi.ibi.pro
ut tenet Abb.in cap.dilectus.de pœnis. num.2.
& idem in procemi.Grego.num.2. vnde infert
illud vulgare, Familiaritas nimia, contemptum
parit. ſed dicebat Azo. illud verbum procede-
re inter fatuos: quia fatui tantùm contemnunt
præſidentem ex familiaritate, non tamē prudē-
tes: imò magis præſidem cōmēdant.de quo per
gloſſ.in dict.cap.quando. ſecundùm Abba.ibi.
¶ Nota vnum ſingular. in materia partialitatis,
12 quòd ſi in aliqua ciuitate † adeſt partialitas, vel
inimicitia inter aliquos milites, vel alios poten-
tes, poteſt iudex vetare, & præcipere ſub certa
pœna, quòd vnus non trāſeat ante portam, vel
domum alterius.Et eſt iuſta cauſa vetandi pro-
pter rixas, ſcandala, & pericula euitā da.vt tenet
Barto.cum quo cæteri doctores trāſeūt in.l.quē
iuſſit.ff.de re iudi.& ibi Alex.nume.3.& Iaſ.la-
tè, num.25.vbi dicit, quòd pro hoc allegat Bar.
text. in.l.1.§.finā. ff. de officio præfecti vrb. in
verbo, ſolitarium regionum. * Et Peregrin.in
parte, inimicitiæ.& vid. Baldum in.l.curatores.
ff.de

ff.de officio procurat.Cæsar.vbi tenet ꝙ tumul
tuosus & iniuriosus pōt ꝓhiberi ne accedat ad
aliquem locum.*Ange.& Imol.& Alex.addūt
text. in.l. si cuius. §. sed si inter duos. aliàs inci-
pit.l.æquissimum. ff. de vsufru.vbi est text.no-
13 tabil.quòd si duo † contendunt de possessione
alicuius loci,& est timor ne veniant ad arma,&
rixam, potest iudex præcipere vtrique eorum
sub pœna ne vadat ad illum locum. ¶Item per
istam gloss.dicit Rapha.Cuma.se putare, quod
14 eodem modo possit quis cogi† per iudicem mu
tare hospitium in quo habitat causa vitādæ dis-
cordiæ prout tenet Iaso. ibi in. d.l. quod iussit.
quod ego iam pluries feci. Et idem dicit in epi-
15 scopo,quòd episcopus† potest licitè præcipere
suo archipresbytero sub pœna ne transeat per
contractam duorum fratrum,quorum pater in
terfecerat, ne eorum animos prouocaret. Ad
quod addit Ias. Idem quod tenet Ioann. Andr.
post Guidonem de Suza.in additio.ad Specul.
in titu.de pigno. §. sequitur.versi.quid si timeo.
16 vbi tenet,quod quando est inimicitia † inter ali
quos,iudex potest prouidere futuris scandalis,
præcipiēdo sub certa pœna, ne per certos fines
incedant.arg in.d.l.1.§.fina. ff.de officio præfe.
vrb.Quam decisionem Ioan. Andr.refert, & se-
quitur Alexā.in.l.qui bona.§. si quis iusto.ff.de
damno infecto.¶Tamen licet sit prohibitus ac
cessus ad certum locū,vel ingressus palatij,con-
tra faciens ex causa ineuitabili,non punitur. te-
net Bal.in.c.monasterium.de vita & honestate
clerico. argu.l.Cæsar. ff.de publica. Et est ratio:
quia persona agēs est illa,quæ debet puniri, sed
ista non est persona agens, sed patiens,quia per
vim patitur.vt ait Seneca in epistola.c.7. ad Lu
cillum,ducunt volentem fata,nolētem trahunt.
¶Item tu adde text.in.l.fina. ff. de offi.procur.
Cæsa.in verbo, veluti contumeliosum. vbi est
17 text.ꝙ procurator Cæsaris,&quilibet† officia-
lis potest ex causa prohibere,ne aliquis accedat
ad talem fundum. Et per illū text. decidit ibi in
terminis nostris Alberi.de Rosa.post Iacob. de
18 Aretio, quòd si sunt duo † inimici, arbiter po-
test prohibere ne vnus vadat per contractam al
terius.& contra.Idem tenet Alberi.in.l.fin.ff.de
interdi.& relega.vbi ait, ꝙ iudex potest præci-
se præcipere alicui,nevadat per cōtractam alicu
ius inimici sui.per.d.l.1.§.fina.Et idē tenet Iaso.
ibi in.d.l.qđ iussit nume.27.tenēdo contra Bal.
ꝙ iudex potest iubere alicui, ne exeat domum
suam.quem text.allegat singu.Alex.ibi.Sed se-
cundum Ias.ibi dicit,ꝙ Alberi.in dict.l.fina.no-
19 tat ex illo text.† ꝙ præses prouinciæ, & pote-
stas,potest præcipere subdito suo sub pœna,ne
discedat de domo sua. Et quòd nō obstet dictū
Bald.in.c. Quintauallis. de iureiur.col.2.vbi te-
net,ꝙ arbitrator pro bono pacis nō potest mā
dare alicui,ꝙ exeat ciuitatem suam. Et similiter
non potest iudex præcipere alicui,ne exeat do-
mum suam,quia esset species seruitutis: nisi hęc
potestas esset sibi specialiter cōcessa à principe.
qui tex.in.d.l.fin.propriè loquitur,quādo pro-
pter delictum cōmissum quis punitur à præsi-
de ista pœna, nè quis exeat de domo sua, sicut
propter delictū,posset eum confinare in aliquo
loco, ne inde recedat. Sed in casu nostro, & in
materia nostra nō est delictum, sed solus timor
rixæ,& armorum,secundùm Ias.vbi suprà, quā
uis Alexan. ibi alleget.d.l.fina.ad materiam no
stram.¶Ratio dictorum potest esse,licet Ias.nō
20 dicat: quia scandalis † iudex prouidere, & oc-
currere debet.vt in.l.æquissimum. ff. de vsufru.
& tenet Abb.in.c.licet.de probatio.col.15.nu.
36.in fine. Et ibi tenet Anto. Franc. in additio.
21 ꝙ iudex debet semper prouidere †,ne partes ve
niant ad arma:quia eius officium est partes con
cordare,si sint discordes.vid.Bart.in.l. de die.ff.
qui satisda.cogan.& in.l.obseruandum.ff.de iu-
dic.per Alexand.in.l.athletas. §.Item si quis. ff.
de his,qui not.infami.vi.glos.in ca.1. de mutuis
peti.quod dicit Alex.verum in additio. ad Bar.
in.d.l.si vsusfructus.§.sed si inter duos.ff.de vsu-
22 fructu.& ibi Angel. in ciuilibus,† secus in crimi
nalibus, quia in eis non debet iudex studere ad
reconciliationem.vt per Baldum in.l.cùm affir-
mes.C.de liber.caus.& in.l.transigere.C.de tran
sact.nu.13.col.3.¶Quinimo si iudex in crimi-
nalibus ante punitionem delicti, & ante solutio
nem pœnæ cogit offensum ad pacem cum de-
linquente, tenetur in syndicat.secundū Bald. in
d.l.cum affirmes.& tenet Amod. Iusti. in tract.
syndi.in parte. Item in eo ꝙ plures innocentes.
col.6.vers.Itē tenetur.& idem Bald.in.l.1. ff.de
offi.præf.vrb.& in cap.1.de pace tenē.glo.in.c.
per venerabilem. de ele.& Bart. in.l.ambitiosa.
ff.de decretis ab ordi.facien. Notat Bart. in. d.l.
quos prohibet.ff.de postulan.dicens, ꝙ pax nō
potest fieri per iniuriatum ante condēnationē.
allegant glo.singu.in.l.2.ff.ad Sillania. & quod
notat Bald.in.l.ex stipulatione.C. de senten. &
in.l.1.§.quies. ff.de offic.præfe. vrb. & Ioannes
Andre.in additio.ad Specula.in titu.de pignor.
§.sequitur.versi.ꝙ si timeo.Sed intelligo Bar. in
d.l.quos prohibet,scilicet, ꝙ pax non potest fie
ri ante condēnationem,est verum per compul-
sionem iudicis,secus ex volūtate partis.vt text.
in.l.22.titu.1.par.7.& tex.& ibi docto.in.l.tran
sigere.C.de transac. Quæ pax potest fieri etiam
post

post latam sententiam. vt Bartol. in.l. quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his,qui notan. infa.numero.7.Per quod.d.Bartol.extenditur.d.l.parti.quæ dicit, quòd debet fieri ante sententiam: & sic quòd non solùm ante sententiam, verum etiam post sententiam potest fieri. quod nota. & idem tenet Alexā.in.l.iurisgentium.§.si paciscar.ff,de pactis.numero.1.si renuntiat sentētiæ pro se latæ. per gloss. in.l. si diuersa. C. de transact.& ibi quoque Alexan.nume.3.& vide Bal. singula.in capitul.nisi specialis. de officio delegati.numero.1.vbi ait, quòd ne offensus patiatur damnū in re sua, potest remittere pœnam sententialiter impositam ad ipsius querelam, ne proprium suum perdat.quod dicit notandū per text. vnicum in.l. qui pœnæ. ff. de manumissi.¶Quoq; intellige,quod post condemnationem, & solutionem pœnæ potest iudex co-
23 gere ad pacem, quando † respublica inquietaretur,& inimicitia eorum esset scandalosa in republica,quia tunc ad pacem potest compellere.vt in.l.si quis ingenuam.§.In ciuilibus. ff. de capti. tenet Bartol. & Paul. de Castro.in.l.furti.§. qui iussi.ff.de his,qui not.infa. & idem Paul. de Castro.in.l.quidam æstimauerunt.ff.si cer.pet. nu-
24 mero.6. vbi dicit ꝙ iudex † potest compellere partes ad compromittendū, quando videt per viam iudicij,vel sententiæ non posse bene sedari discordiā inter partes, & ꝙ sit oriturum inter eas scandalum, prout frequenter cōtingit. arg. in.d.l.æquissimū.aliàs secus. Et ita debet intelligi secundùm eum,quod tenet Bald.in.d.l.ex stipulatione. & ista opinio Paul. tenet Alex.in.d. l.quidam æstimauerunt.nume.4. & dicit, quòd eam amplectitur Bald.in.c.cùm ecclesia vulterrana.de electione.ad finē. licet Bal.in.d.l. ex stipulatione.expressè tenet, quòd iudex etiā propter timorem scandali non posset partes cogere ad concordiam.vide quæ dicam in.c.6. infrà. eod.in gloss.pobres.nume.25.¶In tantū iudex
25 debet occurrere scandalis, ꝙ si aliqui † contendunt de possessione,& vterq; properat ad occupandum, & verisimiliter posset veniri ad arma inter eos,possessio sequestrabitur, & mandabitur vtrique, ne accedat sine licentia iudicis: & si post interdictum iudicis accedit,punitur, & reuocabitur statim à possessione.vt tenet Bald.in l.edicto diui. C. de edicto diui Adri.tollē. col.1. numero.3. & est text.in dicta.l. æquissimum.§. sed si inter duos.aliàs est lex si vsusfructus.§.sed si inter duos.& sequitur illicò.l.æquissimum. & tenet Abb.idem quod Bald.in capitu. dilectus de sequestra. posse. & fru. licet de Bald. nullam mentionem faciat.nume.10.& 12. & Bald.in.l. fina.C.de ordi.cogni.faciunt cumulata per Feli. in capi. nihil cum scandalo.de præsumptionib. ¶Quod intelligitur verum secundùm Alexan. in additio.ad Barto.in.d.§. inter duos. Si neuter contendentium possideat: quia si vnus possideret,non possidenti inhiberetur possessio, & nō potest sequestrari.Bald.in.l.1.colum.prima.versicu.quædam est.C.de sequestra prohibi. & idē Bald.in.l.fina.C.de ordi.cogni.& in cap.2.colū. secunda.de vita & honesta.cleri. & in.l. ordinarij.C.de rei vendica.Quod refert,& sequitur Iaso.in.d.l.quidam æstimauerunt.colum.3. num. 4.vbi dicit hoc esse quotidianum: quia propter metum armorum non debet fieri sequestrum, nec recedi à tramite iuris, nisi quando dubium est de possessione: secus quando vnus possidet, alius non.& idem tenet Hippoly. de Marsil. in suá practi.crimina.§.pro complemento.fin.colum.nume.45. & idem tenet additio. Abb.in.c. examinata.de iudic.in additione,quæ est in nu. 13.colum.quarta.in parte,si iudex. vbi tenet,ꝙ iudex præcipiat non possidenti vt non molestet possidentem sub certa pœna.Item.tenet Petrus de Ferra.in sua practi.in forma libelli sequestri.colum.2.numer.6.versicu.sed circa. & vltra eos allego glo.in cap.accedens.el primero.vt lite non contesta.in parte, turbare.

SVMMARIVM.

1 *Alunatio dicitur cum vno tantùm.numer.10.*

2 *Stante statuto, quòd puniatur producens testes falsos,habet locum in producente vnum testem falsum.*

3 *Testator iubens bona sua distribui inter pauperes,possunt in vnum distribui.*

4 *Protestatio quæ debet fieri coram vicinis sufficit si fiat coram vno.*

5 *Appellatio quæ debet interponi coram honestis personis quando copia iudicis non potest haberi, sufficit si appellatio interponatur coram vna honesta persona.*

6 *Plurale ponitur pro singulari.*

7 *Pluralis locutio, an vno numero sit contenta.*

8 *Decedere non dicitur sine liberis, qui ex matrimonio vnicam filiam relinquit.*

9 *Medici quando plures requiruntur, si in loco nō possunt haberi,an sufficiat vnus.*

10 *Statutum disponens, quod accedens ad domum alterius cū hominibus armatis puniatur,an verificetur, si accesserit cum vno homine armato.*

Ninguno

d **Ninguno.** d Nota text. quod partialitas, & confedera-
1 tio† cũ vno solo cõtrahitur. idem tenet Bart. loquendo in adunatione in l. si rixa. 3. colum. ff. de Sicarijs. & in l. si criminis. C. de vi publica. vbi dicit, quòd formæ actio- num coaduna tæ debent intelligi, etiam si adunauit vnum, per l. 2. §. 3. ff. vi bono. rapto. quòd dicit menti tenendum. ¶Et facit quod tenet in d. §. 3. vbi dicit in simili, quòd stante statuto, quòd si quis produ-

ninguno d, **ni alguno**

2 xerit testes† falsos puniatur, quod habet locum in producente vnum falsum testem. Et vid. Alex. & Iaso. in l. Gallus. §. quid si is, ff. de liber. & posthu. 1. col. vbi idem tenent. & Albericus de Rosa. in 2. part. statu. quæst. 28. & ibi dicit quòd idem sit, si ad vnum actum probandum producat duodecim in eadem causa, non debet puniri pro quolibet, nisi pro vno, quia est vnum delictũ. Secus si in diuersis causis ad diuersa facta
3 probãda. ¶Item facit: quia si testator† iussit bona sua distribui inter pauperes per Titiũ, quòd Titius potest in vnum distribuere, licet in hoc contrarium tenet Bart. per ea, quæ habentur in l. 2. ff. de optione lega. & Alexan. in dicta. l. Gallus. §. quid si is. quia in expresso tenet Paulus de Castro in l. cùm quidam ff. de legat. 2. nume. 4. dicẽdo, quòd prima opinio est vera, & sic quod in vnum potest distribui, quando est facta electio cum discretione, & iusta causa, si bona non multùm valent, & ille multùm meretur, quia nobilis, & virtuosus, & cum illis bonis potest ascendere ad magnum gradum, & sic relinquitur arbitrio superioris, vt episcopi. ¶Facit ad idem, quod tenent Bartol. Alexã. & docto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui operis nuntiat. maximè ibi Alex. in fine, vbi ait, ꝙ
4 quando timetur de prætore†, de denuntiatione, debet protestari coram vicinis, & sufficit ꝓbari per testes, quòd coram vno tantùm vicino facta fuit protestatio. secundùm Specu. in titul. de primo. & 2. decreto. §. iam de effectu. versic. quid si nunc sufficeret. Lapus allegat. 38. aliàs 40. vbi ad hoc allegat. l. vt perfectius. cum gloss. in versicu. tabularum. C. de annali except. & ca. vt circa. de electio. in 6. & Romanus ibi in dicto §. si quis ipsi prætori. dicit, quòd alibi non reperitur tactum, & quòd omnes scribentes ita volũt maximè Antoni. de Butri. in capitul. pastoralis. §. præterea. de offic. delegat. & idem tenet Imol. in capitul. fina. de appellat. ¶Vbi quoque tenet
5 Imol. quòd appellatio †, quæ debet interponi coram honestis personis, quando non potest haberi copia iudicis qui sententiam tulit, sufficit si appellatio interponatur coram vna honesta persona, adhibitis tantum testibus. per text. in dicta. l. vt perfectius. & Abbas in dicto capit. pastoralis. §. primo. de offic. delegat. ¶Et sic, ꝙ
6 plurale† ponitur pro singulari. vt in l. Diuus. in fine. ff. de petitio. hæredi. & in l. secunda. §. exactis. ff. de origi. iuris. glo. in l. falga. ff. de condi. & demonstrat. & gloss. in princip. Institu. de iure persona. Et non solùm in materia fauorabili, verum etiam in pœnali, & sic odiosa plurale ponitur pro singulari. Bartol. in l. si quis alteri. per illum textum, cum glos. C. ad legem Iuliam maiestatis. quia licet omnes leges loquantur in plurali, & dicant, præcedentibus indicijs, tamen sufficit vnum indicium, & sic in materia odiosa plurale pro singulari ponitur. vt tenet Iaso. in dicta l. Gallus. §. quid si is. numer. 3. ¶Vbi dicit, quòd facit quod tenet Bald. in l. prima. notabi. C. de
7 conditio. insert. vbi pluralis† loquutio vno numero est contenta vbi infert Bald. quòd stante statuto, quòd si supersunt masculi, non succedat soror: quòd si extat vnus solus masculus, ille excludit sororem: quia naturalis ratio magis attenditur, quàm pluralis loquutio. ¶Item facit secundùm Bald. quòd stante lege, vel statuto.
8 quòd si mulier† decesserit sine liberis, vir lucretur dimidiam dotis: quòd non dicitur decedere sine liberis, quando vnicam filiam ex eo matrimonio relinquit. facit text. in l. non est sine liberis. ff. de verborum significatione. ¶Item facit, quòd si testator dicat, si decesserit sine liberis, quia sufficit decedere cum vno, vt est glos. in l. ex facto. §. primo. & ibi Barto. ff. ad Trebellia. & idem dicit Bald. in dicta. l. prima. C. de conditio. insertis. generalius, quòd extante statuto, ꝙ existentibus filijs masculis, filiæ fœminæ non succedant idem erit, si vnus masculus tantùm extabit: secundùm Alexand. & Iaso. in dicto. §. quid si is. ¶In simili vi. tu Abb. in capit. proposuisti. de probationib. numer. quarto. versicu. &
9 primo. vbi tenet, quòd licet plures periti† & medici requirantur in arte attestationis, si in eodem loco plures possunt haberi, sunt adhibendi, aliàs sufficit vnus solus. Bar. in l. prima. §. 1. de ventre inspicien. & in l. constitu. digestorum. per text. in authenti. de non alienandis. §. quod ait. column. secunda. versic. vt neque. & ille text. est multùm notabilis: quia probat hoc dictum. & idem tenet Paul. de Castro in l. qui luminibus. in fi. ff. de seruituti. vrba. prædi. & per Ange. in l. quòd si nolit. §. si mancipium. ff. de ædilitio edicto. *Et de materia ista & quis potest eligere hos medicos in casu vulneris & de pluribus.

bus.q.in materia vi.late Peregrin. in parte medicus.* ¶Sed contra nostrum text. tenet Ias. in d.§.quid si is.d.legis,gallus.nu.12.dicēdo,quòd si statutum disponat, ꝙ si aliquis accesserit ad domum alterius cum hominibus armatis, puniatur certa pœna. vt in.l.11.titulo.4.foro legum.lib.4.vbi ponitur pœna

nos regidores ni cavalleros, ni otras

congregantis gentē ad malum, quòd nō habet
10 locum, si accesserit cū † vno homine armato. secūdùm Bal.in.l.iubemus.§.sint autem per text. ibi.C.ad trebellia.& idem tenet Montal. ibi. in glo.illius.l.fori.quia non est eadē ratio. nā grauior est iniuria,quę fit à pluribus.& materia subiecta requirit pluritatem. vt. ff. de testam. in.l. vbi numerus. ¶Secus verò dicit, quando statutum vtitur nomine collectiuo, vt quia dicit, si quis accesserit cum familia vt in dicta.l. fori. & non habet nisi vnum in familia, tunc punitur: quia hoc nomen etiam in vno verificatur. vt in l.sint autem.& ibi Bal.C.ad trebellia: vbi Bald. dicit,quòd si statutum dicit,ꝙ si quis accesserit cum familia,habet locum in eo,qui cum vno accessit, cùm plures in familia non haberet. & sic intellige dictum Ias.vbi suprà.& sic dicta.l. fori verificetur in coadunante vnum solū.secūdùm Montal.ibi.& tenet iste tex.& facit tex. in. d.l. 2.§.sed si vnus.ff.vi bonorum rapto. ¶Et Alex. & Ias.in.d.l.gallus.§.qd si is.volunt concordare Bal.cū.d.§.sed si vnus.& dicūt idē, quod Montal.scilicet,ꝙ maior iniuria fit accedendo ad domū alicuius cum pluribus armatis,quàm si accedant cū vno.tex.est notabilis in. l. si plures serui.ff.de iniurijs.& ita procedit decisio Bal.in.d. l.iubemus.sed quantū ad dānū si quis violenter rapiat,putà centū,tantū dānum infert rapiē do cū vno homine,sicut si raperet cū mille hominibus.& ita loquitur.d.§.si vnus. ¶Sed quid dicemus de.l.1.tit.10.lib.4.in ord. regali: vbi dicit,quod nemo faciat adunationem assonatam nec congregationem gentiū sub pœna ibi posita: an si aliquis faciat istā assonatam,seu adunationem cū vno homine,puniatur pœna: de qua in.d.l.quod videtur per supradict. sed tu dic cōtra,per verbum,gens,positum in ea; quòd verbum verificatur in quatuor hominibus. vt Bar. in.d.l.1. ff. de probatio. quod nota ad intel.illius.l.fori.& dixi supra in.gl.*no se juntara.*

e Personas. e Quæ veniant appellatione personæ, dixi latè in.c. 1.in gloss. *de ninguna persona.* & sic quòd cum illis personis,& vniuersitatibus contrahitur adunatio,confœderatio,& partialitas: siue sint ecclesiasticæ religiosæ, vel cuiuscunque qualitatis,& etiam si fiat cum muliere,vt dixit Paul.de Castro in.l.1.§.ius gentium.in princi.ff.de iusti. & iur.& dixi in glo.1.istius.c.num.2.

S V M M A R I V M.

1 *Partialitas contrahitur etiam cum forensi, si ibi sæpe conuersatur.*

2 *Statutum ciuitatis habet locum in forensem, & contra eum, si ibi continuè conuersatur.*

3 *Contrahere non potest iudex cum forensibus, qui conuersantur in loco suæ iurisdictionis.*

4 *In conuersatione decennium requiritur.*

5 *Conuersatio, an faciat quem de foro.*

6 *Scholaris non efficitur incola alicuius loci ante decennium: & ideo de contractibus, & delictis alibi commissis non potest conueniri in loco studij.*

7 *Conuersatio, seu habitatio assidua, an sufficiat etiam si non sit decenalis.*

8 *Domicilium an dicatur quis contraxisse, quando vendidit bona, & possessiones, & contulit se in alium locum, in quo emit domum, & possessiones.*

9 *Domicilium, an constituatur per decennium.*

f Tales pueblos. f Idē crederē & tenerē, ꝙ in pœnam confœderationis, adunationis, seu partialitatis iudex incurrit, si eam habet non solùm cum subditis suæ iurisdictionis, verum
1 etiā cum forensi, † si ex eius adunatione, & partialitate aliquis damnum recipiat, si talis forensis erat homo, qui sæpe.& quasi continuè ibi cōuersabatur, vel vtebatur. Quia licèt sit verum, quòd forēsis dicatur ille, qui non est subditus, nec habitat in eadem ciuitate, nec habet ibi domicilium, vt Paul.de Cast.consi.193.col.vlti.& in consi.9.& Feli.in.c.quoniam.de offi.ordi. in princip.non habet locum in forensem, qui continue ibi conuersabatur, vel vtebatur: quia iste pro ciue,& subdito reputatur: & contra eum ex
2 tenduntur † statuta ciuitatis, & non potest allegare ignorantiam. tenet Gand. in tract. malefi. in tit.de rebus portan.contra deben.nu.7.in.fi. & Ias.in.l.cunctos populos.C.de summa.Tri.& f.de catholi.nu.67.cum sequentibus.& Hippol.

de Marſil.in l.fin.ff.de iuriſ.omnium iudi.nu. 81.in repetitio. ¶Et cum talibus forenſibus,
3 qui conuerſantur † in loco, iudex non poteſt contrahere:& ſi contrahit, contractus eſt nullus. vt tenet Alexand.in.l.principalibus.ff.ſi cert.petat.numer.4.verſic. quartò limita. &facit tex.iũcta gloſſa.ibi

personas: algunas d los tales pueblos, f

in.l.quiſquis.C.ſi certum peta.ibi, ſi in prouincia fuit verſatus.¶Sed quod tempus in iſta conuerſatione requiritur? Angel.in conſilio.27.di-
4 cit,quòd in iſta † conuerſatione requiritur decenium,loquendo quando quis dicatur contrahere incolatum.vbi dicit, quòd conſuetus con-
5 uerſari in ciuitate,talis conuerſationis † vſus nõ facit quem d foro,niſi vſus ſit aſsiduus, vt per. 10.annos continuos.ſecũdũ Cy.in.l.2.C.vbi ſenato.vel clariſsi.vbi hoc expreſsè dicit. Et facit quod notat Innocen.in.c.ex parte.de foro compe.& idem tenet Alex.in conſilio.165.in.6.volu.conſiliorum.nume.3.¶Tamen Bart.ibi in.l.2.C.vbi decrimi.agi opor.dicit,quòd licet tales non habeant ibi domicilium,ex conuerſatione aſsidua ſortiuntur ibi forum,& poſſunt ibi conueniri.Quod eſt conſiderandum:quia prædicti expreſſe dicunt, quòd aſsidua conuerſatio domicilium non inducit, ſed quòd facit quem ſortiri forum.ita Bart.vbi ſuprà,& Feli.in cap.dilectus.de reſcrip.col.6.verſi.ad domicilium ſortiendum.vbi dicit, quòd cautus debet eſſe ille, qui fundat ſe in aſsidua conuerſatione,vt deducat dictũ tempus.10.annorum.Idẽ tenet Bald. in.l.1.verſic.quarto quæro.C.vbi de crimi.agi opor.dicens poſt Iacob. Butri. quòd ſcholaris
6 † nõ efficitur incola alicuius loci ante decẽniũ: quia quotidie videt eſſe in via,donec eſt in ſtudio:& ideo de cõtractibus, vel delictis cõmiſsis alibi non poteſt conueniri in loco ſtudij.¶Sed ſecundùm Felin.vbi ſuprà, eſt aduertendum, quia multi tenent ſufficere conuerſationem aſ-
7 † ſiduam,etiam non decennalem. ita Innocen. in.c.dilecti.de foro compe.& Salyce.in dicta.l. Senatores.& in dicta.l.2.C.vbi de crimi.agi opor.& Card.in cap.ex parte.de foro cõpe.dummodo ex coniecturis non appareat eum de loco receſſurum.& ibi Abb.latè col.ſecunda. dummodo etiam habeat certam partem fortunarũ ſuarum in illo loco.per illum text. videtur tamen Abb.ibi requirere ad finem, vt quis dicatur ſortiri ibi domiciliũ.Sed ad finem, vt poſsit ibi conueniri,videtur velle, quòd ſufficiat aſsidua conuerſatio. Et pro iſta parte vide latè vltra omnes Maria.in cap.fina.de foro compete. colu.16.vbi vltra alios conſiderat.quòd non reperitur tex.qui dicat, quòd requiratur habitatio decẽnalis.Nec obſtat.l.2.C.de incolis.quia reſpondetur,quòd iura loquẽtia de habitatione intelliguntur,quando quis efficitur per eã incola vt in dict.l.2.C.vbi ſenato.vel clari.& notãt Innocen.in dict.cap.ex parte. ſecundùm Feli. vbi ſuprà, vbi dicit, quòd ex dictis Mariani licet multa ſcribat.tres caſus ordinat. ¶Primus, quando ſola habitatio non habet aliam cauſam aut actum adiunctum ſignificatiuum aſſumpti vel non aſſumpti domicilij,& hoc caſu ſit arbitrarium, vt arbitretur iudex ipſam habitationẽ & moram. ¶Et ſic ſit in iſto caſu iſtius capitu. quod ſit arbitrarium,vt ex iſta cõuerſatione domicilij poſsit partialitas notari,ſi fortè nulla alia cauſa adeſt conſtituti domicilij, nõ debet arbitrari domicilium conſtitutum minori tempore decennij. per text. iuncta gloſſa.in.l.eſt verum. C.de incolis.lib.decimo. Et facit quod de decurione notat gloſſ.in.l.1.C.de ſeruis fugiti.Ita dicit ſenſiſſe Abb.in cap.fin.de parochijs. dum dicit,quòd ſi habitans non emit ibi poſſeſsionem, ſed ſtat ibi in ſuſpenſo, tempus erit arbitrarium.¶Secũdus caſus eſt, quando habitatio habet admiſta aliqua ſignificatiua domicilij:
8 quia in loco vbi prius habebat † domicilium, vendidit domum,& poſſeſsiones,& contulit ſe ad alium locum,in quo emit domum & poſſeſſiones,dicitur ibi conſtituiſſe domiciliũ. vt per Hoſti.& Abb.in.d.cap.fi. & hoc modo intelligitur dicta.l.ſecũda.C.vbi ſenato.vel clari.cum alijs præallega. Et concludit latè Marian.contra Abb.in dict.cap.ex parte, quòd habitus totius patrimonij, vel maioris partis, non conſtituit domicilium,quia requiritur animus, qui cognoſcitur per habitationem. Et dicit Abb. in.d.cap.fin.quòd vbi immediatè quis declarat animum ſuum,quòd vult ibi habere domiciliũ, dicitur tunc habere ſine alia exceptione temporis. ¶Tertius caſus eſt, quando quis habi-
9 tauit decennio, † quia videtur habere animum perpetuò ſtandi, & præſumitur ibi conſtituiſſe domicilium,etiam ſi prius nõ oſtenderit alia ſigna domicilij acquirẽdi, putà, ſi ſtetit ſimpliciter conducendo domum.ita loquitur text.cũ glo.in.d.l.2.C.de incolis.lib.10.& ita intelligitur quod notat Ioan. Andre.& Abb.in procemio decretali.per.l.cùm de in rem verſo.ff.de vſuri.& gloſſ.Bart.& Angel.in.l.lex Cornelia. §.domum.ff.de iniurijs. Speculator.in titul.de compe.iudi.aditio.§.1.verſic.45.& verſicu.51. ¶Sed hunc tertium caſum limita tripliciter ſecundum

cundùm Felin.vbi suprà in dict.capit. dilectus. de rescrip. ¶Primò dummodo decennium sit continuatum,secus si interpolatum.allegat Angel.in dict.§.domum.Sed Ioann.de Plate. in.l. nec ipsi.C.de incolis.lib.10.num.2.dicit,quòd si statuto caue tur, quòd quicunque habita

saluo q̃ ygualmẽte[g]

uerit per decennium sit ciuis,requiritur ad hoc quòd sit ciuis, quod habitauerit maiori parte temporis secundum Iacobum de Aretio. & Bartol.in dicta.l. cùm delationis. §. sabinus. ff. de fundo instructo. ¶Secundo limita, nisi sit præsumptio, quòd etiam habitans decennio non intendat ibi cõtrahere domicilium.Exemplificat in scholari, qui stetit in studio decennio, & fortè studuit primo in vna facultate, & modò in alia, vel fortè detentus alia extrinseca occupatione non potuit studium complere,& continuè cogitat de repatriando:quia iste domicilium non sortitur per decennium. Et idem potest secundum eum exemplificari in quocunque alio ostendente per exteriora signa,quòd non intendit domicilium sortiri. vt late per Felin.vbi suprà.quem vide. Et quod per decennium habitando quis, dicatur vicinus, text.est in.l.23.titulo.2. lib.7. in ordi. regali. & text.in.l.32.titulo.2.partit.3.& text.in.l. 2. titulo.24.partit.4.

SVMMARIVM.

1 *AEqualitas in iudicijs etiam arbitrarijs, & in alijs actibus extraiudicialibus est seruanda.*

2 *Priuilegium competens vni litigatorum, extenditur ad alterum.*

3 *Inter litigatores debet esse æqualitas.*

4 *Priuilegium personale egreditur personam, & transit ad aduersarium.*

5 *Dilatio vni data,prodest alteri.*

6 *AEqualitas inter socios est seruanda.*

Contrahentes cum minore,obligantur, licet ipse non obligetur.

7 *Aequalitas seruatur in quasi contractibus, & in vltimis voluntatibus, & in collationibus, & inter dotem & donationem, & in muneribus subeundis.*

8 *Casus, in quibus ratione æqualitatis priuilegium personale egreditur de persona.*

9 *Accessoriæ, quæ dantur iudicibus illiteratis & non salariatis ad proferendam sententiam de consilio peritorum, debent solui per vtrunque litigatorum, vt æqualitas seruetur.*

Quid in expensis notariorum.

10 *Iudex, vel notarius, qui vni parti remisit expensas,an teneatur remittere alteri, vt æqualitas seruetur.*

g **Ygualmente.** g Idẽ tenet Speculator in tit. de dilatio.§.4.versicu.sed nunquid terminum. nu.
1 13.vbi ait,quòd æqualitas† in iudicijs est seruãda.Et facit tex.in.l.qualem.ff.de arbitris.&.l.in sacris.C.de proximi.sacro.scrini.§.quoniã. lib. 12.& glo.in.l.fi.in fine.C.de re milit.libr. 12.in parte,forma.¶Et non solum in iudicijs,sed etiã in arbitris, & in alijs actibus extraiudicialibus, & arbitraria contingentibus.vt.ff. de arbitris.l. si de meis.circa principium.&.l.pedius.§.in seruum. &.l. cùm dies. §.penulti. ff. de vulgari. & pupilla.substitu.&.l.hoc iure. &.l. Lucius.eod. titu.& in.l.ratas. C. de rescinden. vendi. & in.l. in testamento.ff.de testamen.mili.& in.l.hæreditatem. de impuber.& ali.substitu. & Barto.& Plat.in dict.l.in sacris. §. fina. ¶Et dicit Dynus in regula. in iudicijs. de regul.iur. in 6. quòd in tãtum debet obseruari in iudicijs, quòd si vnus
2 litigatorum† sit priuilegiatus,& alter non,priuilegium vni competens,extendi debet ad alterũ.vt in.l.fina.C.de fructi. & liti. expens. & per dictã.l.in sacris.Sed dicit Dynus, quod hoc est falsum:quia priuilegiũ vni concessum, ad aliud extendi non debet.vt Institu.de iure natura. §. sed quod principi.nisi saluetur, quod habeat locum in priuilegijs concessis vel pertinentibus ad litis executionem.vt in dict.l.fin. de fructib. & litis expens. Vel potest dici, vt ibi per eum. Aut priuilegiũ continet ius iniquum,vt quia in alterius læsionẽ concessum,& si fuit concessum ad postulationẽ,debet vti impetrans eodẽ iure: sed si sine postulatione, tunc non cõpellitur eodem iure vti.vt in.l.1.ff.quod quisque iuri.sed si non continet ius iniquũ,sed fauorem illius, cui conceditur,& aliquam iuris communis relaxationem, siue ad postulationem eius concedatur,siue non concedatur,prodest impetranti tãtum.vt in.d.§.sed quod principi &prodest non solum impetranti,sed etiam cum litiganti occasione controuersiæ quæ inter eos versatur, esset inæqualitas vitanda,& tunc videtur eum cõ

 tinge-

tingere.& ita loquitur.l.fin.de fructi.& litis expens.&.l.in sacris.&.l.vnicuique.eod.tit.secundum Dy.vbi suprà.¶Ex quo dicit Bart.ibi in.d.l.in sacris.in fine.& Plat in.d.§.fi. quod inter li-
3 tigatores debet esse æqualitas, † vt quantum vnus soluit pro sportulis,tantum soluat alter,& non plus:& si vnus ex speciali priuilegio nil soluet, etiam vnus aduersarius nil soluet, quantũcunq; succubuit, & aduersario sit in expensis condemnatus.vt est casus in.d.l.fina.Et idem tenet Christopho.Por.Institu.quibus aliena.licet vel non .in.fi.dicendo, quod si aliquis ex priuilegio habet quod non teneatur iudici delegato soluere nisi mediam partem salarij eius,quod alter soluere tenetur, hoc priuilegium attribuitur aduersario cũ quo litigat, vt dicta æqualitas in iudicio inter litigatores seruetur.¶Et sic est ca-
4 sus,in quo priuilegiũ personale † egreditur per sonam,& trãsit ad aduersarium ratione iudiciariæ æqualitatis seruandæ.¶Sic est in dilatione:
5 quia dilatio vni data,† prodest alteri.l.petendi. C.de tempo.in integr.resti. ¶Similiter in arbitris,vt dixi:quia se habent ad instar iudiciorum
6 vt in.l.1.ff.de arbitris.¶Et inter socios:† vt in.l. si socius pro filia.ff pro socio. licet quandoque claudicet pactum, siue contractus, quando est iusta causa claudicãdi,vt est fauore pupilli,quia contrahendo sine authoritate tutoris,non obligatur,sed contrahens secum,bene obligatur.vt in.l.nihil.§.penul.ff. de actio. empti. & Institu. de autho.tuto.in princip.& vide Alexa.in.l.videamus.ff.de iur.iura.nu.8.vbi idẽ tenet s. ꝙ licet contractus factus per minorẽ sit nullus, est verũ,quando est cõtra se,secus si est in suũ fauorẽ.gl.in.l.1.§.fuit quæsitum.ff. ad trebelli. & in l.7.tit.11.for.legũ.lib.1.&facit.l.11.ti.22.par.3 tex.in.l.nõ ideo minus.C.de procu.in.fi.glo.in l.si tutor.C.in quibus caus.resti. in integrũ non est neces.Saly.in.l.non vtiliter.C.de eo,qui pro tuto.se gessit,& Cy.in.d.l. si tuto. Et facit quod tenet Bart.in.l.1.ff.de tutelis & ratio.distra.nu.5.vbi si contractus est nullus fauore alicuius ille potest dicere contractum valere.vt in.l.si res. §.1.ff.de iur.dot.& vi.Innoc.in.c.accedens. de procur.in fine.vbi allegat.d.l.non eo minus.est gl.singula.in.l.2.ff.de acceptila.& ibi Angel. & cõs.316.&Bal.in.l.cõtra iuris.ff.de pactis.Barb. cõsi.58.in.2.volu.in fine.licet Bal.in.d.l.contra iuris.ff.de pactis.dicat,ꝙ valeat actum fauorabile in fauorem minoris sine curatore, si non opponatur.&Feli.in.c.1.de accusa.nu.6.sed hoc intelligo,si actus est in fieri,& nondum est perfectus.Secus est si est perfectus,quia tunc valet,& tenet,licet à parte opponatur, si est in fauorem minoris.vt in iuribus supradictis. * Et idem tenet Ioan.Bosque.in tractat.de legitimis nuptijs lib.6.nu.49.tomo.10.tracta.fol.64.ꝙ si minor vel mulier non volunt rescindere contractum, alia pars non potest,& sic claudicatur & vi.Fel. in.c.cum causa.de re.iud.num.25.& late Alex. in additio.ad Bart.in.l.cum lex.ff. de fideiusso. in additione.fin.& loquendo in ecclesia vi.Bal. in.d.l.contra iuris.ff. de pact. vbi idem tenet ꝙ ecclesia potest facere contractum sibi fauorabilem absque solennitate legali seu canonica,non tamen potest se obligare.& vi.Abb.in.c.diuersis fallacijs.de cleric.coniuga.nu.4.& glo.in.ca. 1.ne sede vacante,&singulariter per Inno.in.c. 1.de his qui fiunt à prela.&Bar.in cõs.159.col.
7 2.in.fi.cum seq.*¶Item in quasi cõtractibus † seruatur æqualitas. vt in.l.fin. ff. de nego. gest. ¶Et in vltimis voluntatibus,& in substitutionibus in dubio seruatur.vt in. d. l. in testamento. ¶Et in collationibus.l.illud.§,ad hæc.C. de colla.¶Item inter dotem & donationem seruatur æqualitas.vt in authẽ.æquali.C.de pactis cõuẽ. ¶Item in muneribus subeundis, & solutionibꝰ tributorum seruatur æqualitas. C. de anno. & tribu.lib.10.prout tenet dictus Ioan.de Plat. in d.l.in sacris.¶Attamẽ licet Plat.dicat, quod illi
8 sunt casus,in quibus ratione † æqualitatis priuilegiũ personale egreditur de persona, Ange. de Aretio.in.d.§.sed quod principi.nume.2.ponit alios.¶Et primum dicit,quòd si est priuilegium concessum propter naturalẽ & sufficientem rationem,vt in beneficio restitutionis in integrũ concesso minori propter læsionem,ꝙ transit ad heredes.vt in.l.interdũ.ff.de mino.¶Secundus est in priuilegio concesso marito ne conueniatur nisi inquantum facere potest, quod transit ad hæredem,idest,ad cõmunem filium eiusdem matrimonij.vt.in.l.etiã.in princi.& ibi doct. ff. solut.matri.¶Tertius in priuilegio prælationis dotis concesso mulieri, quod transit ad heredẽ ratione æqualitatis,idest ad filiũ mulieris eiusdem matrimonij.vt in.l.assiduis.§.exceptis. C. qui potio. in pig.habean.¶Quartus,quãdo de hæredibus in plurali est facta mentio,quia tunc etiam transit ad hæredem hæredis.vt in.l.sciendũ. ff. de verbor. signification. Sed si de hærede in singulari fuit facta mentio,tunc non transit nisi ad primum hæredem,si est talis res,quæ de sui natura non transit ad hæredem.vt in.l.antiquitas.C.de vsufructu.¶Quintus,quando priuilegium conceditur ciuitati,vel loco,quia semper idem est locus,licet personæ renouentur.vt in.l.proponebatur. ff.de iudicijs.& vide quæ dicam infrà,in capitulo.29.in glossa, *los priuilegios.*

¶Sextus,

¶Sextus, si concedatur posteris, quia transit ad successores, non tamen ex fœmininis: vt in.l. prima, in fine. ff. de iure immunita. ¶Septimus est, si priuilegium concedatur rei, quia ad quoscunque transit res, transiret priuilegium. gl. in.l. sordidorũ. C. de exacto. tribu. lib. 10. Quæ omnia sunt de mente Barto. in.l. 1. ff. de constitu. princip. & Bart. Angel. & Imol. in.l. quia personale. ff. solut. matrim. ¶Et idem ego dicerem in ac-
9 cessorijs, † quę dantur iudicibus illiteratis non salariatis, vt cum consilio peritorum proferant sententiam, quæ debent solui per vtrunque litigatorem. vt tenet Lud. de Ponta. in d.l. in sacris. col. 3. versicu. secundò quærit. per cap. statutũ. §. assessorem. de rescrip. in. 6. & Paul. de Castro in.l. fina. ff. de assesso. & Abb. in cap. sciscitatus. de rescript. numero. 15. & dixi suprà in cap. 1. in gloss. *y el derecho a las partes*. versicul. an si de consilio sapientis. in fine. ¶Et facit quod tenet Bald. in.l. prætor. §. sed ibi. ff. de edendo. vbi ait, quòd si iudex mittit notarium ad aliquem locum pro examinandis testibus, quòd debet mittere expensis petentis: si autem mittitur ex mero officio, tunc mittet expensis vtriusque partis. & sic tenet, quod consilium est petendum expensis petentis. vt Bald. ibi, in additione. nu-
10 mero. 2. ¶Sed si iudex, vel tabellio, qui † sportulas recipere debet gratis, remiserit vni parti, an teneatur remittere alteri, vt æqualitas seruetur, quod videtur per supradicta. & in authentic. sed cum testator. C. ad. l. falcidi. Tamen contrarium est verius: quia nemo tenetur esse liberalis vltra quàm velit. vt in.l. tutori. C. de negoti. gestis. secundùm Bald. in dicta. l. fina. C. de fru. & litis expens. numero. 9. Nec obstat dicta authen. quia ibi non est liberalitas, sed fidei meritum, & honor exhibitæ fidei. vt in authenti. de hæredi. & falci. §. si verò. col. 1. & in.l. patrem. ff. quæ in frau. credi.

SVMMARIVM.

1 *Iustitiæ definitio.*
2 *Iudex debet esse iustus, & nulli vitio subiacere: & debet esse fortis, potens, & constans, & debet habere in se alia, vt hic.*
3 *Iudicandi authoritas est quædam potestas delegata hominibus à Deo, de qua rationem sunt reddituri secundum qualitatem eorum.*
4 *Exemplum de quodam gentili, qui iustitiam fecit omni tempore.*
5 *Iudex non faciens iustitiam, Deo tenetur.*
6 *Iudex iustitiam non faciens, parti tenetur.*
7 *Iudex tenetur parti, si probationes, & defensiones non admittit.*
8 *Iudex negligens in accusatione, vel querela recipienda, & in testibus examinandis super ea, facit litem suam. Fallit vt hic.*
9 *Iudex si non admittit probationes, & defensiones, & instrumenta, tenetur.*
10 *Iudex tenetur, si non fecit restitui furtum.*
11 *Iudex tenetur, si non exigit condemnationem communis.*
12 *Iudex tenetur, si noluit audire partes.*
13 *Iudex tenetur, si per dolum notabilem omittit interrogare testem.*
14 *Iudex omittens condemnare victum in expensis, quando fuerunt petitæ à parte, tenetur.*
15 *Iudex tenetur, quando non diffiniuit causam ciuilem, infrà tempus à statuto præfixum.*
Iudex negligens in ferendo sententiam, ad finem, vt partes se concordent in foro conscientiæ, parti tenetur.
16 *Iudex tenetur, si processum criminalem non expediuit infrà tempus statuti, & successori reliquit.*
17 *Iudex, an teneatur, si de maleficio non inquirit.*
18 *In magistratu præsumitur ignorantia, nisi scientia probetur.*
19 *Iudices, & rectores possunt aliquos retinere, vt socios, vel mandatores manifestent.*
20 *Iudices debent esse vigiles in iustitia facienda, quòd nunquam ad superiorem citius perueniat culpa delinquentium, quàm vindicta.*

h **En justicia.** h Quæ est omnis virtus secundum Phi-
1 los. ethicorum. † & est constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Institu. de iustitia & iur. in principi. & in.l. 1. ff. eo. quę non potest habere locum, vbi deficit fides. vt Specula. in tit. de summa Trinita. & fide catholi. in
2 principi. Et sit iudex † in se iustus, vt nulli subiaceat vitio graui. Et fortis, potens, & constans in exhibẽdo quod debet. Nec vereatur magnitudinẽ cuiuscũq;: quia nõ est qui resistat maie-

ſtati ſuæ. Eſther. 9. & ideo dicitur Eccleſiaſt. 7. Noli velle fieri iudex, ſi non vales virtute, ideſt fortitudine irrũpere iniquitates malorũ. Et ad hoc tẽdit illud vulgatũ. Non vultum pauperis, nec honores põtẽtis cõſiderari debere ſed quod iuſtum, & honeſtum videtur tribui vnicuique quod ſuum eſt, nec

tengã a todos en juſticia[h] quãto a ellos

alterũ lædere: quæ duo ſunt iuſtitię partes. vt in §. iuris pręcepta. Inſt. de iuſt. & iur. & tenet Marcus Mãtu. in tract. de fauoribus pupillorũ. prima parte: col. fi. tom. 18. tract. fol. 95. ¶ Et debet eſſe patiens in ſufferendo, & tranquillus in diſcutiendo, & finiendo, & rigidus in minas inferendo: quia ſic Deus iudex minatur peccatoribus per prophetas. vnde dicit. Niſi conuerſi fueritis ad Deum, gladium ſuum vibrauit ſuæ vltionis, comminando. Et debet eſſe æquus in diſcernendo, & maturus in diſcurrendo. vt ponit Archiepiſc. Floren. in tertia parte. titu. 9. cap. 1. in princi. vbi quoque tenet, quòd qui iuſtè iudicat, bonũ opus facit. & ſecundũ eum remunerabitur: quia opus excellens & laborioſum valde bene peregit, & magno premio coronabitur: q̃a iudex dicitur quaſi ius dictat populo, ſiue ꝙ iure diſceptat. Iure aũt diſceptare, eſt iuſtè iudicare. vt in ca. iuſtũ. 23. q. 2. & Leui. 19. Iuſtè iudica ꝓximo tuo. Et niſi ſufficienter probatũ fuerit, nullus debet condemnari, niſi confeſſus, vel cõuictus. Et hæc omnia acta per iudices, põt dici pro eis, Beati, qui cuſtodiunt iudiciũ, & faciunt iuſtitiam omni tẽpore. Pſal. 105. ſecundũ Florẽ. vbi ſuprà. ¶ Et quia actus iudicij, & authoritas
3 † iudicandi eſt quędã poteſtas delegata, ſeu collata hominibus à Deo, qui in hoc tenent locũ, & vices Dei in iudicãdo in quãtũ poſſunt debẽt eum imitari. Vndè dicitur Deuter. 1. Quod iuſtum eſt iudicate. Dei enim eſt iudicium. Nã & de ſuis iudicijs ipſi iudici Deo rationẽ ſunt reddituri, & ſecundum qualitatẽ eorũ gloriam, vel pœnã recepturi. vt tenet latè Archi. Flo. vbi ſu-
4 prà. ¶ Vbi refert de quodã pagano iudice, † qui fuerat iuſtiſsimus in iudicando, cauens ſibi ab omni iniuſtitia: qui quanuis mortuus fuerit in infidelitate, tñ præſeruatus fuit per longiſsima tempora à condẽnatione infernali. ¶ Demum quodam fodiente in agro ſuo ad puteum, vel aliud faciendum, audita eſt vox, leuiter percute, ne me lædas: quo interrogante quis eſſet, reſpõdit ſe fuiſſe gentilẽ, & iudicẽ, & propter iuſtitiã ſuam à Deo præſeruatũ quouſque baptiſmum reciperet, rogans eum, vt pro epiſcopo mitteret vel iret, vt baptiſmũ ei conferret: quo facto, ſubitò in cinerem diſſolueretur: caluaria eius integra erat, & lingua in ea viuens, & recens, & loquens. Quibus omnibus peractis, & corã ipſo clero, & populo per ipſum declaratis, baptiſmo recepto, in cinerem eſt reſolutus, ad beatitudinem anima eius nulli dubium tendente. Beati ergo, qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitiã omni tẽpore, & ſine acceptione perſonarũ. vt late Dyn. in dicta regul. in iudicijs. & in capi.
5 nouit. de iudi. quia alias teneretur, vt † dictus Archie. Florenti. vbi ſuprà allegando Sapięn. 6. dicendo, Diſcite iudices finium terræ præbere aures vos, qui cõtinetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data eſt à domino poteſtas vobis, & virtus ab altiſsimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrũtabitur: quoniam cùm eſſetis miniſtri regni illius nõ rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legẽ iuſtitiæ, nec ſecundũ volũtatem Dei ambulaſtis. Horrende & citò apparebit vobis: quoniam iudiciũ duriſsimũ fiet his, qui præſunt, ideſt damnatio, & punitio grauiſsima iudicibus malè iudicãtibus, & iniuſtè. ¶ Et non ſolùm Deo, verum
6 etiã parti læſæ tenetur. † vt dixi in cap. 1. in glo. *y derechamente.* & in gl. *el derecho a las partes.* in ver. & ideo ſi iudex. ¶ Et vltra ibi dicta dic, ꝙ quo-
7 que iudex † tenetur, ſi non admittit probationes, & defenſiones, quia non facit iuſtitiã: dum tamen pars probetur in ſyndicatu, ꝙ produxit teſtes probantes intentionem ſuam, & noluit examinare, aliàs non tenetur. Quod eſt menti tenendum ſecundum Amodeum Iuſt. in dicto tractatu ſyndic. in parte, an & quando officialis teneatur de negligẽtia. ver. 2. ¶ Ex quo ſecũdũ
8 eum ibi infertur, quòd ſi poteſtas, † vel iudex negligat recipere accuſationem, denuntiationem, vel querelam ſibi porrectã: vel ſi recipiat, & noluit examinare teſtes ſibi productos, facit litem ſuam, & tenetur in ſyndicatu: dum tamen pars probet in ſyndicatu, quòd produxit teſtes probantes intentionẽ ſuam, & iudex noluit examinare: & quod intereſt ſua teſtes fuiſſe examinatos in tanta quantitate. vt in. l. ſi quando. C. de teſtibus, aliàs iudex non teneretur ſecundum Bald. in. l. dãni. §. ſabini. ff. de damno infecto. & in. l. in pecuniarijs. ff. dę ferijs. allegat. l. qui commeatus. ff. de re militari. ¶ Sed hoc fallit, quando querelatur ſeu queritur de vxore, filijs, vel cæteris, quos ſecũ iudex habet: quia quando tales cõueniũtur, poteſt iudex nõ admittere querelantẽ, & dicere, vade ad aliũ iudicem. text. eſt in. l. lex Cornelia. ff. de iniuri. in princi. & tenet in. l. qui iuriſdictioni. ff. de iuri. omni. iudi. in. fi.

¶ Simili

¶Similiter tenetur, si non admittit alias defen
9 siones,† vel probationes per instrumenta. secũ
dùm Bal.in.l.præscriptione.C.si contra ius vel
vtil.publi.¶Idẽ secundùm eundẽ Amod. Iust.
10 tenetur,† si non fecit restituĩ furtũ, vel dãnum
passo, cum possit, & tenetur in solidum quia
præsumitur esse in dolo, vel lata culpa, quæ do
lo cõparatur secũdùm Bal.in.d.l.mancipia. C.
de seru.fugi.vbi dicit. quòd vidit quendam iu-
dicem condẽnari, quia attulit accusatione sibi
porrectam ad cameram, & noluit super ea pro
11 cedere.¶Item tenetur, si non exigit † condem
nationes,& alia debita communis. vt in l.1.C.
de mutile.lib.12.& in.l.fin.C.vt in posse.lega.
maxime si debitores ipsius cõmunis facti sunt
non soluendo.l.lucius.§.fi.de fideiuss.& eo ca-
su debet de suo salario tãtundem retineri.l.iudi
cis.C.de anno.& tribu.lib.10.¶Poterit tamen
ab his, pro quibus soluit, repetere. secundùm
Bar.in.d.l.missi opinatores.C.de exa.trib. lib.
12 10.Item tenetur, si noluit † audire partes.Bal.in
rub.C.de pœna iud.qui male iudi.l.argẽtarius:
§.cùm autem.ff.de edendo. ¶Item si per dolũ,
13 vel notabilem † negligentiam omittat interro
gare testem de causa sciẽtiæ.per tex.in.l. si quã
do.C.de testibus.¶Item si omittit cõdemnare
14† victum in expensis, quando fuerunt petitæ à
parte gl.singula.in.c.fi.de rescrip. aliàs nõ tene
tur, si nõ fuerunt petitæ.vt in.l. properandum.
§.sint autẽ alteterutra.C.de iudicijs. Tamẽ si vult
potest condemnare in expensis, licet non sint
petitæ à parte, cum hoc emergat post litem cõ
testatam,& sic ad eius officium spectet. tenet
Io.de Plat.in.l.2.C.de decurionibus.li.10.in fi
ne:& si nõ condemnat, nõ recuperat ab eo, qui
debuit condemnari: quia lata sentẽtia super ex
pensis, officium expirat: quia soluit potius pœ
nam sui quasi delicti, quàm verum debitũ, ideo
nõ potest recuperare secundùm Ang. & Io.de
Imol.in.l. si quis dolo.ff.de re iudi. Bal.in.l.san
cimus.C.de iudi.licet Specul. teneat contrariũ
in ti.de expensis. §. postremò. ¶Itẽ tenetur, si
15 non diffinuit † causam ciuilem infrà tempus à
statuto præfixum.vt in authentica de quæsto.
§.super hoc.colla.6.Et non solùm facit litẽ suã
vt teneatur ad interesse partis quatenus eam læ
dit.vt in.c.iudices.de pace iur.firm.in vsi.feud.
Sed tenetur etiam ad pœnam statuti,& incidit
in periurium: quia iurauit seruare statuta,& pœ
na statuti nõ excludit pœnam periurij.vt in.l.
si quis maior.C.de trãsa.& notat Bal.in.l.obser
uare.§.proficisci.ff.de offi.procons.& lega.in.3
q.versi.sed nunquid iudex.& ita refert tenuisse
Iac.Butri.in.d.l.properandum.in principio.C.
de iudicijs.& idem tenet tex.in.l.6.tit.16.libr.
3.in ordi.regali.& in Pragmati.95.facta per no
strum Imperatorem & regem Carolum Valiso
leti, anno.1523.loquẽdo in iudicibus appella-
tionũ regimẽti, quòd si infrà illum terminũ nõ de
cidũt causam, incidũt in illam pœnã vltra inter
esse partis.¶Quod limita,& intellige verum, si
potestas, vel iudex est in dolo, quia potuit, &
noluit: sed cessante dolo, non est periurus, aliàs
sequeretur, quòd ex culpa,& negligẽtia fieret per
iurus, quod est falsum. non tamen excusatur à
pœna pecuniaria statuti. nisi propter causam pro
babilem,& necessariã.vt in.l.cõtinuus.§.illud.
ff.de verbo.obliga.& Inno.in capit.pe.de offi-
delega.¶Et dicitur probabilis causa, si fuit im-
peditus facto partiũ,& tunc excusatur à pœna
& potest tempus prorogari secundùm Bald.in
l.petendæ.C.de tempori.in integrum restit.pe
te.& in authenti.clericus.C.de episcopis & cle.
& in.l.ideo.C.de his, quibus vt indignis.vbi ha
betur, quòd vbi nõ est culpa, nõ debet esse pœ
na. ¶Dicitur ergo iudex in culpa, si causa erat
instructa,& fuit requisitus quòd expediat, & stat
per eum: aliàs non dicitur negligens, nec tene
tur ad pœnam.secundùm Bald. in authentica,
sed & lis.& in authentic.Itẽ si appellatiõe.C.de
temporibus appella.& in dict.§.iudicis.& dixi
in capitulo primo in gloss.y fiel.versiculo vltra
supradicta. vbi singulariter.Quia in his, quæ
respiciunt vtilitatem priuatam, iudex regulari
ter non impartitur officium non petitum.l.4.
§.hoc iudicium.& ibi Bart.& scriben.ff.de dam
no infecto.& Amodeus Iusti.vbi suprà.Et quan
tũcunque iudex teneatur infrà certum termi-
num causam finire, non cogitur expedire, nisi
infrà finem tẽporis.Bart.in extrauaga.ad repri
mẽdum.in verbo, procedatur.& Cataldi. in. d.
tracta.syndic.quæstione.45.¶Et facit quod sin
gulater tenet Cardina. in Cle.sæpe. de verbo.
signifi.§.& quia quæst.18.vbi ait.quòd si iudex
est negligens ferre sententiam ad finem cõcor
dandi partes, si propter concordiam partes læ
duntur, parti læsæ in Foro conscientiæ ad refe
ctionẽ damni tenetur.quod sequitur Restau.ca
stal.in tracta.de Imperatore.quæstione.110.co
lumna.7.versiculo.41.in fine.tomo.5.tracta.fo
16 lio.72.¶Quoq; tenetur, † si nõ expediuit pro
cessum criminalem infra tẽpus statuti,& fecit ef
fori reliquit vt Bal. in.l.1.§.sciendum.ff.de ma
gistra.conuen.Quod intellige verum, quando
procedit ex mero officio, & ad vtilitatem pu-
blicam, quo casu dies, & terminus statuti inter
pellat pro homine.l.magnam.C.de contrait.&
contrah.stipula.c.potuit.de loca.Secus si proce

dit per accusationem, & non fuit per accusatorem requisitus, quia tunc non dicitur negligẽs, nisi accusatore petente, & requirente, quod sententiam ferat. notat glossa in. l. si curatoris. C. de iure deliber. & .l. penult. eodem titulo. & est casus in. l. prima. C. vt infra certum terminũ crimi. quæsti. termi. secũdùm Amod. Iusti. vbi suprà.

posible fuere [i]. Ni asi mismo durante

¶Item tenetur, si 17 non inquirit † de maleficio, quando est notorium, vel quando fuit ei denuntiatum, aliàs nõ teneretur. tenet Bald. singulariter in. l. prima. §. magistratibus. ff. de magistra. cõuenie. quia eo ipso, quòd delictum est sibi denuntiatum, vel est notorium, constat de negligentia iudicis: quasi ei nemo denuntiat, nec est notorium, non te-
18 netur, quia etiã in magistratu præsumit† ignorantia. nisi probetur scientia. quod Bald. ibi dicit notandum. & dicit quòd ibi est melior text. ad excusationem officialium. ¶Et vid. Ioann. Andre. in capitul. quanto. de offi. ordin. & tex. in capitulo, ordinationes. 8. quæstione prima. vbi dicit, quòd si iudex nõ inquirit de eo, quod debet inquirere, tenetur, quia presumitur in eo scientia, vel culpa. Quod intellige, quando est publicum, quia si non est publicum, nec notorium, & non denuntiatur ab officiali, vel syndico, vel promotore fiscali, sed ab aliquo priuato, qui prætendit commodum proprium, sit cautus iudex, quòd faciat porrigi accusationem in scriptis, & recipiat testes ad informationem, & ea data, procedat. ¶Si verò non dederit testes, non inquirat, quia tunc non tenetur: quia non debet esse facilis ad credendum iniuriato, imò cõdemnat accusantem, nõ in pœnam talionis vt in. l. prima. C. de accusa. saltem in expensis, maximè ex querela maleuola, & nõ sit leuis ad inquirendum. Quia sicut iudex arguitur de negligentia, si non procedit de crimine, de quo sibi liquet: ita arguitur de leuitate, procedendo de eo, de quo non constat, maximè super maleficijs antiquis, in quibus dicit Amode. Iusti. vbi suprà, quòd vidit multos officiales leues ad inquirendum, & cum verecũdia processisse, & in
19 syndicatu fuisse damnatos. ¶Rectores, & † iudices possunt aliquos retinere, vt manifestent socios, vel mandatores, vel vt aliud faciant, quod de iure debent, & est iusta causa carcerandi. ita Bartol. in. l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci. Cataldi. in dict. tract. synd. quæstio. 88. Et de multis alijs ex quibus iudex tenetur, vel non, ne membranas occupem, nec sim transcriptor, vi. latè per dictum Paridem de puteo. & per alios in dictis
20 tractatibus. ¶Et intantũ † iudex debet esse vigil in iustitia facienda, ꝙ nunquam ad superiorẽ citius perueniat culpa delinquẽtium, quàm vindicta: quia hoc ipso præsumitur & arguitur de negligẽtia iudicis inferioris, qui habet delicta punire. vt in cap. peruenit. 18. distin. Inno. in capitulo, sicut. de accusa. & tenet Lucas de Penna. in. l. quotiens. C. de lucris aduoca. li. 12.

i **Fuere.** i Tex. in. l. 4. titul. 15. li. 2. in ordi. regali. versic. la quinta. & dixi suprà in. c. primo in glo. *y el derecho a las partes* prima columna.

SVMMARIVM.

1 *Emere an possit iudex in loco officij prædium per se, vel per alium. num. 5.*
2 *Domestici, & assessores iudicum, non possunt emere prædia.*
3 *Si res paternæ confiscatæ venderetur, filius iudex potest eas emere.*
4 *Emere potest iudex finita iurisdictione.*
6 *Si vtensilia ad emendum iudex non inuenit, potest ea auferre pretio soluto.*
7 *Consiliarij, & proceres regum, seu dominorum, non possunt emere prædia.*
8 *Emere quòd possit officialis de licentia regis, seu dominorum.*
9 *An duces, comites, & Barones habeant senatores, vel consiliarios, vt consilium ducis, vel marchionis vocetur.*
10 *Equos quod possint emere officiales.*

k **Heredad.** k No. tex. ꝙ officialis in loco, in quo officiũ ge-
1 rit, prædium non potest † emere. simil. tex. in. l. 5. tit. 5. par. 5. & in. l. qui officij. ff. de contrahẽ. emptiõe. vbi qui officij causa in prouincia agit vel militat, predia comparare in eadem prouincia non potest. ¶Quod extẽde etiam ad nauẽ, quia nec eam fabricare, nec fabricatã emere potest. secundùm glo. ibi. Et ratio huius est secundùm. d. glo. ne fortè culturę militiã, idest exercitiũ iurisdictionis dimittãt. vt in. l. milites. C. locati. & Ias. in. l. principalibus. ff. si certum peta. num. primo. referendo Ludoui. Roma. dicit: quòd officiales debẽtes officio publico vacare & sic publicæ vtilitati, commodè facere nõ possent

sent, si vacaret priuatis emptionibus. argumē. l. militis agrum. ff. de re mili. & in. l. ab administratione. ff. de leg. primo. * Et tenet Alberic. in. l. sed si res aliena. ff. de leg. 1. nu. 1. per. d. l. milites. de re milit. q̄ miles nō potest aliquid possidere in loco vbi militat. * Et istam rationem antea assignauit gloss. in. l. 1. C. de nego. ne mili. lib. 12. & vid. tex. qui idē tenet in. l. nō licet ex officio. ff. eod. de contrahen. empti. vbi nō licet ex officio, qđ administrat quis, emere per se, vel per aliā personam, alioquin non tantum rē amittit, sed etiam in quadruplum cōuenitur, quod fisco applicatur. vt gl. ibi. & idem tenet tex. in. l. vnica. C. de cōtractibus iudi. & tex. in. l. aufertur. §. quòd à

2 præside. ff. de iure fisci. ¶ Quod extende † ad cōsiliarios domesticos, & assessores, quia quoque isti nō possunt emere. vt in. d. l. nō licet. & Pari. de Put. in tract. synd. in parte, officiales. fol. 87.

3 ¶ Quod fallit, † nisi quando res paternæ cōfiscatæ venderentur, quia tūc licet filio officiali emere propter affectionem. vt in dict. l. qui officij. & est simil. tex. in. l. milites. ff. de re milit. & non solùm quando distrahuntur à fisco, verumetiā si distrahantur ab alio emere licet. vt glossa. ibi.

4 ¶ Quoque fallit finita iurisdictione, † vel officio, quia tunc licet emere. vt glo. ibi. ¶ Tu circa istum tex. vi. distinctionem Bar. in dicta. l. aufer

5 tur. §. à præside. † quam sequitur Lucas de Pen. in. l. 2. C. de lucris aduoca. lib. 12. vbi dicit, q̄ quādo quis habet aliquod officium sine iurisdictione, vt si est ei commissa administratio rerum publicarum, & tunc si vigore illius administrationis aliud venditur, non licet sibi emere, aliàs punitur. vt in dict. l. non licet. nisi emerit palàm, & bona fide. vt in. l. cùm ipse. C. de contrahen. emptione. prout est in tutore. & in executore testamentario, quia nō possunt emere bona minorum. nec defunctorum, aliàs puniuntur. vt in l. 13. ti. 19. lib. 8. in ord. regali. nec per se nec per aliam personam. vt Dynus in regul. alicui de regulis iuri. in. 6. & Paul. de Castro. in dicta. l. cum ipse. ¶ Et idē, si haberet iurisdictionē, & administrationem. & ex ea emeret per dictas. ll. & hoc vult dicere dict. l. non licet ex officio. ¶ Quādoque quis vult emere extra id, quod vēditur ratione ipsius officij: & tunc aut emit inferendo metū occasione sui officij, & habet locū. l. si per impressionē. C. quod metus causa. quæ loquitur etiā in mediocribus officialibus, vt in his,

el tiempo de su officio del dicho assisté te, o gouernador, o corregidor, ni sus officiales por si, ni por otro cōpreheredad[k]

qui positi sunt ad denūtiandum maleficia, & similibus. ¶ Si verò emit non inferendo metū, & tunc si quidē est talis officialis, qui habet iurisdictionē, & non licet sibi emere, nisi prout dicitur in dict. l. prima, de contractibus iudi. & si emerit, habet locū pœna, dict. §. qđ à præside. ¶ Si nō habet iurisdictionem, non impeditur emere aliquo iure. argumē. in. l. ad inuidia. C. quod met⁹ cau. quæ distinctio certè est bona ¶ Quid

6 autem si vtensilia, quæ emere † valet. vt in dict. l. prima. C. de contra. iudi. non potest ad emendum inuenire, an possit ea pretio soluto auferre, vel subditos cōgere ad vēdendum? Dic quòd sic, vt tenet dictus Lucas de Pēna, in dict. l. secūda, de lucris aduoca. quod est notandum: quia multi ribaldi nolunt talia vendere iudicibus ex inimicitia, quā cū eis habent. & tenet Bal. in capitulo, nobis intrantibus. de pace consta. in vsi. feudo. ¶ Text. nostrum amplia, vt non solùm habeat locum in iudicibus, verumetiam in pro-

7 ceribus † palatij, siue consiliarijs, qui stant ad cōsilium dominorum, quorum consilio res publica regitur, quia isti non possunt emere res subditorum, aliàs amissione pretij multantur. vt tex. & ibi docto. in. l. finali. C. de rescindenda vēdi. & hoc est, quia possunt ostendere minacem, & feruorem. vt gloss. ibi. Quod dicit ibi Bal. habere locum in magnis consiliarijs magnorum dominorum, qui tenent locum principum, sicut sunt Regis legati, & Cardinalis, & domini magnarum ciuitatum, & non de alijs, quia non debet intelligi de cōsiliarijs episcoporum, vel magistratuum minorum ecclesiasticorum, nec de ipsis seruatur de consuetudine. ¶ Et istum text.

8 intellige verum, nisi de † conscientia, vel licentia principis, seu dominorum, quia tunc licet eis emere. secundum Bal. in dict. l. finali. & est text. hic. Et vi. Alexand. in consilio. 64. numero. 4. in 4. volu. vbi ait, quòd licet consiliarij principis non possunt emere res subditorum, tamen si illa emunt de conscientia principis, possunt: quia præsumitur abesse omnis sinistra suspicio propter presentiam principis. * Idē tenet Peregrin. in part. venditio. q. 2. in. glo. per alium versi. proceres. * ¶ Et quia suprà loquitur Bald. de cōsilia

9 rijs dominorum, videtur quod † quibbet dux, seu comes potest habere consilium, seu parlamentum. vt sentit ibi Bald. Tu tamē tene cōtrarium: quia solus princeps, qui non recognoscit

superiorem, potest habere consilium, seu parlamentum. vt tenet Guido Papa. decisione. 43. Quod est cõtra istos Duces, & Marchiones Hispaniæ, qui vocant suum consilium. Quia si superiorem habent, non possunt habere parlamẽtum, seu consilium. vt ibi allegãdo Barto. in l. quodam, Tiberius Cæsar. ff. de hæredi. institu. licet ibi Bartol. non videatur hoc sentire. Sed tu vi. Bartol. vbi vult hoc expresse dicere in l. 2. C. de decurio. lib. 10. in fine, allegãdo l. 2. circa principiũ. ff. de orig. iuris. Et tenet Ioann. Montag. in tracta. de parlamentis. in princ. nu. 4. tom. 5. tract. fol. 241. * Et idem tenet Guiller. Benedi. in rep. c. Raynũtius de testam. in parte & vxorem nomine Adelasiam. lo. 2. n. 190. fol. 98. * ¶ Et an quilibet prælatus, vel Baro possit constituere cõsulatum in terra sua. vi. Guido. Pap. licet remissiuè singulari. 422. §. vtrũ. ¶ Et licet officialis nõ possit emere à subditis hospitia, vel campos, nisi victualia, vt dictum est. & in l. solet. §. nũc verò. ff. de offi.

10 proconsu. tamen põt † emere equos, quia nõ debet ire pede, q̃a sunt similes alimentis, imò sunt pars alimẽtorũ. vt notatur in l. denique. §. idem labeo. ff. mandati. secundum Bal. ibi. & tenet Paris de Put. in dict. tracta. Syndi. in parte contrahere officialibus. fol. 86. num. 3.

alguna, ni edifique casas [l] sin nuestra li-

cencia, y es special [m] mandado en la tier-

S V M M A R I V M.

1 *Habitare debẽt iudices in palatijs publicis, & non in domibus priuatorum.*

1 **Casas.** [l] Similis tex. in l. vnica. C. de contracti. iud. ibi, vel domos extruere nõ aliter possint, nisi specialẽ nostri numinis hoc eis permittente diuinã rescriptionẽ meruerint. simil. tex. in l. 5. tit. 5. part. 5. & ibi Mõta. Et ratio est, quia possunt inferre metũ & impressionẽ vt dictum est in gl. suprà proxima. ¶ Et quia

1 non possunt habitare † in domibus priuatorũ, sed in domibus publicis. vt in l. nulli. C. de officio rectorum prouinci. & gloss. in l. obseruare. ff. de offi. procons. & lega. Quod intellige si sint palatia publica, vel prætoria, alias secus. vt ibi in d. l. nulli iudicum. & Paris de Put. in d. tract. versi. officialis. in fine. fol. 88.

S V M M A R I V M.

1 *Mandatum speciale requiritur in istis casibus. Et an in istis casibus admittatur procurator cum cautione de rato.*

m **Special mandado.** [m] Nota casum, in quo † mandatũ speciale requiritur. Aliũ

1 vide infrà in ca. 42. & alios vide per glo. in capi. qui ad agẽdum, de procura. in. 6. in parte, vel pacisci. & Barto. ponit alios in l. filius familias. ff. de donatio. & in l. prima. §. inter filiũ. ff. de fals. & Abb. in capitu. sunt nonnulli. §. sunt & alij. de rescrip. per doctorem del Castillo. in l. 31. de Toro in glo. *specialmente.* ¶ Quibus adde, quòd renuntiare, est donare: quam renuntiationem procurator non potest facere sine speciali mandato. tenet Abb. in cap. primo. vt lite non contesta. nume. 28. ¶ Tamen in omnibus casibus, in quibus speciale mandatum requiritur, si probabiliter dubitatur de mandato, admittitur procurator cum cautione de rapt. ita tenet Abb. in capit. coram. de integr. resti. column. fina. numero. 6. per text. notabil. in l. quod si speciali. ff. de minori.

S V M M A R I V M.

1 *Negotiari an possint regentes prouincias, & eorum astantes pro se, vel per alium.*

2 *Negotiationes plures requiruntur, vt iudex in pœnam incidat.*

3 *Mercator dicitur propriè, qui plures negotiationes facit, non vnam tantum.*

4 *Aleator, nec peccator dicitur, licet semel lusit vel peccauit.*

5 *Clericus non dicitur negotiari per venditionem vnius rei.*

6 *Contrahere, vel permutare, est in tantum prohibitum officialibus durante officio, quòd etiam si durante officio faciunt contractum, quod eo finito non potest confirmari mutuo consensu, quod extenditur ad consiliarios principis.*

7 *Exactores publici prohibentur contrahere cum prouincialibus.*

8 *Contrahere potest iudex in officio, quando contrahit causa suæ necessitatis, vel familiæ.*

9 *Alienari prohibitũ ex causa necessitatis, alienari possit.*

Extra-

10 *Extrahere prohibitus frumentum de ciuitate non intelligitur prohibitus, quando extrahit ex causa necessitatis.*

11 *Exemptus à collectis, non intelligitur exemptus à collecta, quæ imponitur ciuibus propter necessitatem.*

12 *Necessitatis tempore non excusatur quis à murorum seu ciuitatis custodia.*

13 *Priuilegium exemptionis non prodest in causa necessitatis reipublicæ, vel principis.*

14 *Necessitatis tẽpore, puta guerræ vel belli, potest princeps imponere subditis subsidium charitatiuum.*

15 *Gabellarum arrendatores pro necessitate reipublicæ, regis, seu domini, possunt gabellas exigere ante diem, vel ante tempus.*

16 *Alienare potest prælatus Romano pontifice inconsulto res ecclesiæ cathedralis, imminente necessitate alienandi.*

17 *Vicini venientes ad machinandum tempore necessitatis in terra aliena, non tenentur soluere gabellam.*

18 *Confiteri permissum est etiam Iudæo, & Saraceno tempore necessitatis.*

19 *Victualia, quæ valent iudices emere, si non inueniuntur ad emendum, possunt pretio soluto auferre à subditis, & cogere ad vendendum.*

20 *Contrahere potest officialis, qui habet officium in sua propria patria, seu in loco suæ originis.*

21 *Priores ciuitatum, seu anciani, idest regidores durante officio possunt contrahere.*

22 *An contrahere potest officialis cum non subditis.*

23 *An contrahere potest officialis perpetuus, & si potest syndicari.*

24 *Officialis positus ad beneplacitum, an potest contrahere.*

25 *Emere potest officialis res paternas confiscatas.*

26 *Officialis durante officio potest recipere donationem remuneratoriam.*

27 *Contrahere an potest officialis, quando contrahit palam, & cum authoritate alterius administratoris.*

28 *Hæres potest officialis institui durante officio, & legatum sibi fieri.*

29 *Alienatio prohibita per contractum, non intelligitur prohibita in vltima voluntate.*

30 *Statutum prohibens forensem emere in loco, non prohibetur emere ea, quæ fuerunt antecessorum, & non prohibetur acquirere ea, quæ sibi obueniunt iure hæreditario.*

31 *Alienatio prohibita in forensem, non habet locum, quando forensis succedit ab intestato ex dispositione legis.*

32 *Emere potest officialis, qui non habet iurisdictionem.*

33 *Contrahere potest officialis ex licentia principis.*

34 *Negotiari potest officialis nomine reipublicæ, & ad eius vtilitatem, vel super re ipsius reipublicæ.*

35 *Contrahere possunt iudices officio durante, quando est ibi consuetudo contrahendi.*

36 *Contrahere potest iudex, quando contrahit in alio contractu, quam mutui, & quando in illa ciuitate habet proprietates, seu res mobiles.*

37 *Matrimonium an potest iudex contrahere in illa ciuitate officio durante.*

38 *Contractus factus per iudicem officio durante, non firmatur iuramento.*

39 *Pignus an prohibetur iudex accipere durante officio.*

40 *Instrumentum guarentigium, quòd iudex habet contra alium, an officio durante potest mandari executioni.*

41 *Potestas debet soluere pretium rei emptæ à familiari suo.*

n De mercaderia.

n Regentes prouincias, & eorum astantes, in eisdem negotiari
1 † non possunt nec fœnus exercere. text. est similis, & ibi Barto. Angel. Paulus de Castro, & ceteri doctor. in. l. principalibus. ff. si certum petatur. & tex. singul. in. l. 5. ti. 5. par. 5. quam vide. ¶Quod extende non solùm per se, verũetiam per alium non possunt contrahere in tali loco, vbi administrationem gerunt. vt in. l. non licet. ff. de contrahend. emptione. & tenet Montal. in glossa. ordina. regali. in parte, officiales. ¶Sic nota, quòd præsumitur fraus eo ipso, quòd emitur per interpositam personam,

nam, secundùm Bartol. in l. si pupillus. §. final. ff. de excusa. tuto. & Iasin. §. Item si quis in fraudem. Institut. de actio. numero. 47. ¶ Cyn. tamen in. l. quisquis. C. eodem si cert. petatur. distinguit, aut est officialis perpetuus. aut temporalis, aut dubi⁹, vtrùm sit tẽporalis, vel perpetu⁹ ¶ Si est perpetuus tunc dare, & recipere mutuò, & contrahere cum subditis, non prohibetur, dum tamen faciat sine oppressione. vt in. l. præsidis. ff. eodem. si cert. pet. &. C. quod metus causa. l. si per impressionem. ¶ Si est temporalis, refert, aut contrahit nomine vniuersitatis, & potest. vt in. l. Gaius. ff. de vsu. aut nomine suo, & tunc aut cum subiectis, & non potest, vt hic, & in dicta. l. quisquis. & in. l. eos. eodem titulo, aut cum non subiectis, qui non conuersabãtur in loco, & potest. & sic dicit, quòd debet intelligi dicta. l. pręsidis. ¶ Sed dicit Cyn. quòd alij moderniores tenẽt, quòd potest accipere à subiectis ad suum vsum & necessitatem. & ita intelligunt. d. l. præsidis. Sed si acciperet ad negotiandum, non potest etiã ab alijs non subiectis, & hoc magis placet sibi, & hanc distinctionem tenent Angel. & Paul. de Castro in dict. l. principalibus. ¶ Et vt iste text. & iura similia

ra de su iurisdicion. Ni vse en ella de trato de mercaderia [n],

2 habeãt locũ, requiritur, quòd iudex † exerceat pluries negotiationem hanc. Secus si vna vice tantùm exercuit, quia tũc non incideret in pœnam. vt tenet Paris de Pute. in tracta. syndic. in parte, officiales non possunt. foli. 87. ¶ Et facit:

3 quia mercator † propriè est ille, qui plures facit negotiationes, non vnam tantùm tenet Barto. in procemio digestorum. nu. 10. per. l. 1. §. 1. ff. de tribut. & probatur per. l. semper. §. diuus Adrianus. cum. l. sequenti. ff. de iur. immuni. vbi si immunitas cõceditur alicui, qui negotiationẽ nauiculariam exercet, oportet quòd maiorem partem substantię in ea negotiatione ponat, & habeat. Et ideo dicit Bar. in. d. l. semper. §. negotiatio. quòd immunitas data aliquibus mercatoribus, ita demũ seruanda est, si maiorem partẽ facultatũ tenerẽt in mercantijs. prout tenet Alexand. in consilio. 108. in. 4. volu. ¶ Et quòd vna mercantia non faciat quem mercatorẽ, sed professio, & exercitium. tenet Bald. in rub. C. de constitu. pecun. in fine. Quod dicit verum nisi hanc vnicam mercantiam pręcedat professio, seu matriculatio in matricula mercatorum. nam nomina dicta à professione acquiruntur

profitẽdo, nomina verò dicta à cõsuetudine, seu ab actu generalitatis acquirũtur vsu, & exerci-

4 tio. non per vnicum actum. vnde non dicitur † aleator, licet semel ludat, nec peccator, licet semel delinquat. nec lector, licet semel legat. & idem in similibus. secundùm Bal. ibi. & Bart. in l. legatis seruis. ff. de lega. 3. nu. 4. vbi ad ea, quæ in contrariũ adducit, respõdet. ¶ Et sic, ꝙ mercator nõ dicitur quis per vnum actum. & cũ Bar. transit Ancharr. in capit. canonum statuta. de constitu: ver. quis dicatur. & Barto. in. l. mariti. §. quæsitũ. ff. de adulterijs. & Feli. in procemio Gregori. co. fi. ver. quartò limita. ✱ Et Peregrin. in parte mercator, & Angel. in procemio. Institu. §. cũque hoc. num. 5. ✱ ¶ Et facit quoque, ꝙ

5 licet clericis † sit interdicta negotiatio, vt in ca. fi. de vita & honest. cleri. per venditionem vni⁹ rei tantùm non dicitur negotiari, seu mercari. est tex. in capitul. eijciens. 88. distin. quæ est palea: & tenet Paris de Put. vbi suprà, sed dicitur negotiator, quando emit pluries res aliquas, & in suis formis eas vendit. nam si vẽdidit rẽ mutatum lucrum prouenient ex artificio, secus vt si emit chartas pro libro scribendo. vt in capitulo. nunquam. de conse. distin. 5. & Cardina. in Cle. fi. de censi. in. 3. nota. & Abba. in dict. ca. fi. de vita & honest. cleri. in fine. num. 14. & Bertachi. in tracta. gabella. in. 3. parte nu. 5. tomo. 6. tracta. foli. 55. ¶ Et idem Bertachi. in. 7. par. nu. 48. folio. 63. dicendo, quòd non dicitur mercator, qui contrahit semel tantùm, sed frequenter vt dictum est. & Bar. in. l. prima. C. de nauicula. lib. 11. & in. l. prima. ff. de tribu. nisi pręcedat ꝓfessio, vel matriculatio, quia tunc etiam ex vnico actu dicitur mercator. vt Bart. in rub. de constitu. pecũ. in fine. C. vt suprà dixi. ¶ In tantum officiales non possunt cõtrahere, nec mutuare

6 durante officio, vt dictum est, quòd si durãte † officio fecit contractum, ꝙ eo finito nõ potest confirmari mutuo cõsensu expresso, vel tacito. vt in dict. l. prima, versi. pe. C. de contracti. Iudi. & Ias. in dict. l. princip alibus. Quod etiã extẽdit ad proceres, seu curiales principis, qui prohibentur emere, & alios contractus facere: & si cõtrahunt, cõtractus est nullus. l. fi. C. de rescind. vẽd. iuncta glo. in verbo, palatinos. quæ dicit, ꝙ illa lex, habet locum in omni cõtractu. quod Bal. ibi dicit esse verum quoque in magnis consiliarijs magnorum dominorũ, vt suprà dixi in glo. heredad. & tenet Paris de Put. in dict. trac. syndic. Folio. 16. in parte, excedũt. num. 8. ¶ Et ratio prohibitionis est, vt dixi, quia officiales debent vacare officio publico: qđ cõmode nõ possunt facere. si vacarent priuatis emptionib⁹

Cum

Cum qua ratione Ias.nō transit ibi,sed dicit, q
melior est propter metū impressionis:quia lex
suspicatur,quòd officiales propter officium in
ducerent aliquem ad cōtrahendum nō liberè.
vt in dict.l.si per impressionem.C.quod metus
causa.argu.l.1.C.si rector vel prouin. ¶Quod
extende non solùm in iurisdictionem exercen
7 tes.verū etiam in exactoribus † publicorum,
quia isti prohibentur cum suis prouincialibus
contrahere.vt tenet Ioan.de Plat.in.l.missi opi
natores.C.de exactor.tribu.lib.10.nume.3.pri
ma colum.¶Regulam istius tex.& iurium simi
lium limita aliquibus modis. ¶Primò limita
8 nō habere locū,† quando emit,vel cōtrahit ex
causa necessitatis, putà vtensilia, vel victualia.
vt probat tex.in dict.l.vnica.versi.præterea.C.
de contra.iudi.secundū intelle. Guiller.& Bar.
Alexa.& communiter docto.secundū Iaso. ibi
in dicta.l.principalibus.ff.si cert. peta.4.limita
tione.Et ibi Angel.dicit,quòd si negotiat pro-
pter victum suum,&familię suę,quòd potest fa
cere.& est gl.in.l.vniuersi. C.de vectigali. & cō
missis.& Bart.in.l.solent.§.non vero.ff. de offi.
proconsu. & lega.dicit, quòd prohibitus eme-
re in aliquo loco,intelligit posse emere victua-
lia sibi necessaria.& Alexa.in dict.l.principali-
bus.nu.2.dicit,quòd prohibitus cōtrahere nō
intelligitur prohibitus,quādo facit ex causa ne
cessitatis,vnde secundū eū nō prohibetur eme
re victualia necessaria.& idem dicit Bal.in dict.
l.solent.in dic.§.primo.in.3.notabi.ff.de offici.
proconsu.& lega.¶Hinc est, quòd prohibita
9 alienari,†possunt alienari ex causa necessitatis
l.alienationis.ff.famil.hercis.eo quia necessitas
non subiacet legi.vt in.l.prima.ff.de offic.pro-
cō.tex.in.l.3.§.in eadem. ff.ad.l.Rhodi.de iact.
& tenet Roma.consilio.290.& Areti.consi.28.
Alexand.consilio.59.in.5.volu.numer.6.&ibi
ponit causas necessitatis, propter quas potest
alienari.& in authentica res quę.C.communia
delega.¶Hinc dicunt doct. Angel.Roma. &
Alexan.in.dict.l.principalibus.quòd prohibi-
10 tus extrahere† frumentum de ciuitate sub cer
ta pœna,non intelligitur prohibitus, quando
extrahit ex causa necessitatis, putà propter ne
cessitatem victus sui.notāt doctores in.l. cæte-
ra.ff.de leg.primo. ¶Quoque infertur secun-
dùm Ias.ibi,in dicta.l.principalibus.quòd exē-
11 ptus ex priuilegio,& habens† immunitatem à
collectis, non tamen intelligitur exemptus à
collecta,quæ imponitur ciuibus propter neces
sitatem instantem, putà propter bellum.prout
tenent Dy.Ray.& Bald.contrariantem eis in.l.
si ex toto.in principio.ff.de legatis.1. ¶Et facit
12 quia tempore† magnæ necessitatis nō excusa
tur quis à murorum,seu ciuitatis custodia. tex.
est in.capit.2.de immunit. ecclesi. & in.l. absit.
C.de priuile.domus Augustæ.lib.11.&.l.52.ti
tu.6.part.prima.&.l.1.titu.3.lib.1.in ordina.re
gali.Montal.in.l.1.titu.5.foro.ll.lib.1. in gloss.
magna.Iaso.in.§.Item seruiana.Instit.de actio.
13 colum.19.vbi tenet.quòd priuilegiū† exēptio
nis non prodest in casu magnæ necessitatis rei
publicæ,vel principis.¶ Itē facit optimè illud,
quod notat Bal.in.l.iubemus nullum. C.de sa-
crosanctis eccle.primo.&.2.notabil.vbi notat,
quòd de necessitatibus imminentibus ecclesiæ
fortè propter guerram,seu bellum nullus quā
tūcunque priuilegiatus intelligitur excusatus
siue priuilegium sit dignitatis,siue personæ,seu
religioni cōcessum.¶Ex hoc quoque dicit Bal.
in.l.prima,ad finē.C.de operis liberto. quòd tē
14 pore necessitatis,† putà guerrę, potest princeps
imponere subditis subsidiū charitatiuum. Ias.
tamen vbi suprà dicit,quòd Ioan. de Anani.in
consilio.7.incipiente,visis. consuluit,quod vas
salli non tenētur tēpore necessitatis, putà guer
ræ,subuenire dominis de pecunia.& ibi ad hoc
bene pōderat tex.in.c.licet vassallus. in.2.respō
so.si de feud.fuerit controuers.inter domi.& a-
gna.Limita tamen istam decisionem, vt ibi per
eum,quæ limitatio est,licet Ias. non ponat,nisi
necessitas sit magna,vel quia capt⁹,vel quia ef-
fectus est inops secundùm sui qualitatē, vel est
in aliquo euidēti periculo propter guerram, &
vassallus est diues, & potens,quia tunc tenetur
secundùm Ioan.de Anani.in.dict.consilio in fi
15 ne.¶In simili facit,quòd emptores,† seu arren
datores gabellarum pro necessitate reipublicę
vel regis,seu domini,possunt exigere ante diē,
vel ante tempus dictas gabellas,remisso tamen
eis interusurio medij temporis.tenet Bal.in.l.1.
C.de condi.ex leg.& sequitur Ias.in.§.Sed hæc
quidem.Institu.de actioni.columna.2.numer.
8.& Pala.Ruui.in repetit.capitu.per vestras.de
dona.§.23.numer.23.folio.98.& Ioan.de Plat.
in.l.prima.C.de vsuri.fiscali.li.10.& latè Rode
ri.Suarez in repet.l.post rem.ff.de re iudica.co
lumna.128.& idem tenet Angelus in.l.si is.qui
bona.ff.de pignori.& in.l.cùm quidam.§.fisc⁹.
ff.de vsuris.Idem tenet Mar.de Laude,in tract.
de fisco,quæst.25.tomo.6.tracta.fo.2.quod di
cit notandum,quia plerunque propter necessi
tates publicas principes ante diem exigūt à pu
blicanis.¶Adde etiā tex.notabil.in l.tutor qui
repertorium.ff.de excusa.tuto.in prin.per quē
dicit Abb.in cap.fin.2.colum.de ecclesijs ædifi
16 cādis, q si † immineat necessitas alienādi res

ecclesiæ cathedralis, potest prælatus incõsulto
Romano pontifice alienare, quanuis iurauerit
nil alienare inconsulto põtifice, capit. super. de
reb9 eccle. nõ alie. ¶ Vi. quoq; quod notat Bar.
17 in.l.si qñ.per illũ tex.C.de naufragijs.vbi ait,†
ꝙ si tẽpore magnæ necessitatis vicini veniũt ad
machinãdũ in terra nostra, non tenẽtur soluere
gabellã.&ideo gl.in.c.fi.in verbo,ꝑcipiet.23.q.
18 1.vult ꝙ in causa necessitatis permissum † est cõ
fiteri peccata etiã Iudęo, & Saraceno.¶Et ideo
19 si victualia, quæ emere valent, nõ possunt ad †
emẽdũ inuenire, possunt ea pretio soluto aufer
re,vel subditos cogere advẽdendũ.vt dixi suprà
in gl.heredad.n.6.¶Et quoq; põt emere equos,
quia non debet ire pede, quia sunt similes ali-
mẽtis,vt ibi dixi.& vi.Pari.de Put.in tract.syn-
dic.in parte,officialis.n.6.fol.70. Et ibi quoque
tenet,quòd potest victualia accipere pretio so-
luto.¶Et adde quoque, ꝙ prærogatiua in pre-
tio rerum venalium non est facienda militibus
& officialib9 plusquã vẽdãtur priuatis personis
in fo.publico.&si per minas,vel alio colore hoc
faciat officialis,incidit in crimẽ cõcussiõis.tenet
Io.de Pla.in.l.septẽ.C.de erog.mil.anno.lib.12
20 ¶Secũdò limita nostrũ tex.&iura similia,†nisi
officialis gerat officiũ in sua patria, vel in loco
suæ originis,qa põt indistinctè cõtrahere.Bart.
Paul.Alex.&Iaso.in.d.l.principa. & Ang. in.l.
eos.C.eo.si certũ peta.tamẽ Bal.in.d.l.principa
libus.tenet contrariũ.Et Ang.dicit ibi,ꝙ de ri-
gore vĩdetur oppositum,per dict. l. qui in offi-
cijs.in principio.ff. de contrahẽ. emptione. vbi
videtur casus in oriundo.¶Ludo.Roma.cõcor
dãdo Bar.Bal.& Ang.dicit,quòd si quis est offi
cialis in propria patria, sine iurisdictione, po-
test contrahere secundum Barto.¶Aut est offi
cialis cum iurisdictione,& sit vera opinio Bald.
quòd non possit contrahere.Istam concordan
tiam ponit Paris de Put.in dict.parte,contrahe
re officialibus.folio.86.num.8. Tamen Alexã.
in dict.l.principalibus.num.4.dicit,quòd com-
muniter tenet prima opinio, reiecta opinione
& distinctione Ludo.Roma. quia tex.in dict.l.
qui officij.non exprimit de eo, qui in loco suæ
iurisdictionis officium gerit. Et idem tenet Ias.
ibi,num.primo. &.2.vbi quoque dicit secundũ
21 Barto.& Angel.ibi quòd priores † ciuitatũ,seu
anciani,idest regidores siue rectores durãte eo-
rum officio possũt cõtrahere.& ita dicit Ang.
quòd seruat cõsuetudo.& facit tex.in.l. eos qui
in patria.ff.de ritu nuptia. & idem tenet Guill.
Benedi.in repeti.c.Raynuncius.de testa.in par-
te,duas habens filias.num.48.dicendo,quòd of
ficiarij annales officia tenentes in loco originis,

vel domicilij,omnes contractus celebrare pos-
sunt.*Sed vid.hodie pragmati.76.in curijs Va
lisoleti anni.1558.vbi cauetur.ꝙ *regidores veynte*
y quatros jurados ciuitatum & villarum notraten
in bastimentis nec reuendant ea subofficiorum
amissionis pœna.* ¶Et idẽ est,si talis iudex ha
bet proprietates in illa ciuitate, vel in illo Ca-
stro,vel loco,seu res immobiles:quia tunc præ-
sumitur subiectos diligere,&eos nolle opprime
re.vt in authentica, vt iudices sine quoquo suf-
fragio.§.eos.&in.§.si cogitatio.&.§.necessitatẽ
colla.2.& tenet Montal.in glo.ordi.in parte,of
ficiales sic nota. ¶Tertiò limita regulam prædi
22 ctam non procedere,† quando officialis contra
hit cum non subditis,quia tunc cessat impressio
nis metus,secũdũ gl.& Saly.in. dict.l. quisquis.
C.si cert.peta.Barto.Ang.Paul.Alex.& Iaso.in
dict.l.si principalibus.& Montal.in dict.gl.or-
di.in parte,officiales sic nota.per.l. præsides. ff.
si cer.petatur. ¶Sed istam limitationem intelli
ge,nisi illi contrahentes conuersarentur in illo
loco.quia tunc pro subditis reputantur,&habẽ
tur,& contractus non tenebit per.d.l.quisquis.
Ita tenet Alex.in.dict.l.principalibus.ver.quar
tò limita.& probat in expresso dict.l. quisquis.
ibi,si in prouincia fuit versatus.& vide quę dixi
in glo.*de los tales pueblos*.¶Quartò limita dictam
23 regulam,vt procedat in officiali,vel iudice † tẽ-
porali,sec9 in officiali perpetuo.tex. est in dict.
l. præsidis. ff.si cert. peta.in verbo,perpetui se-
cundum Bart.& communiter moder.& Ias.ibi
cum limitatione,de qua ibi per Angel.Alexan.
& Ias.nisi per impressionẽ ipsius iudicis indu-
ctus esset ille ad contrahendum secum.per.d.l.
si per impressionem.quę impressio in iudice nõ
præsumitur.vt Bal.in dict.l.solẽt.§.fi. ff. de offi.
proconsu.& lega.gl.& docto.in.l.ad inuidiam.
C.quod metus caus.&tenet additio.Alexan.in
dict.l.principalibus.¶Et si dicas,quòd. d.l. præ
sidis.non loquitur in officialibus principalibus
sed in eis qui secum sunt:respondetur,quòd ra-
tio illius tex.est generalis,videlicet, quia perpe
tui sunt,secundũ Ias.ibi.¶Attamẽ Saly. ibi con
trarium tenet, & mouetur: quia maior metus,
& maior impressio timetur in perpetuo officia
li,quàm in temporali, qui in breui est remouen
dus.Sed ad.l.principalibus.& ad.l.præsidis. nõ
respondet Saly.Bal.tamen in dict.l.solent. §. fi.
in.2.quæst.plenè disputat hanc.q.nunquid ista
lex,& similis habeant locum in officiali perpe-
tuo.Et hoc non obstante contrarium determi-
nat,& sequitur cõmunem opinionem, & sic, ꝙ
perpetuus officialis potest contrahere,dummo
do non appareat metus impressionis:quod pro
bat,

bat, quia episcopus habet perpetuum officiũ, & potest contrahere. authenti. licẽtia C. de episcopis & clericis. Quæ opi. potest suaderi: quia perpetui officiales viderentur perpetuò prohibiti contrahere, & sic videreẽ eis interdictũ perpetuum commercium, quod non est dicendũ. Et potest responderi ad argumentum dictum. Nam ex quo potest contrahere cũ nõ sibi subditis, non est iurandum, si non posit contrahere in loco, vbi perpetuò gerit officium. facit. l. ti tio centum. §. primo. ff. de condi. & demonstra. ¶ Sed alia ratio melior ponitur per Mõtal. in d. sua glo. ordi. in parte, officiales. vbi tenet, quod officiales perpetui possunt contrahere: quia in perpetuis officialibus censetur esse fides approbata, ex quo perpetuò sunt electi, sed in temporalibus secus. vt ibi per eũ. Et facit quod tenet Guido Papa in decisionibus. decisi. 195. vbi idẽ tenet, dicendo, quod cõsiliarij regis possunt cõtrahere, & sic permittitur. Et quia isti officiales perpetui possunt per superiorem syndicari, etiã officio durante, & videri quomodo se habeant in officijs: quod secus in officialibus temporalibus, qui non debent syndicari nisi in fine eorũ officiorum. Ita tenet Bal. in. l. nisi. §. cùm furiosi ff. de tutelis & ratio. distrahen. ¶ Et quod dictũ
24 est in officiali perpetuo, idẽ est in officiali † posito ad bene placitũ, quia potest cõtrahere, quia æquiparatur perpetuo propter incertitudinẽ. secundùm Ias. ibi in dict. l. principalibus. & Bald. & Ange. ibi. Et facit glo. in Cle. 2. de rescriptis. & in capi. si gratiosè. & in cap. fina. de rescrip. in 6. Montal. vbi suprà. Ita determinat Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de noui ope. nũtia. & Cy. & Bal. in. d. l. quisquis. & Bal. in. d. l. solent. §. fi. ¶ Quod intellige vt per Ang. in. l. eos. C. si cert. peta. quãdo Papa, vel rex habet ex cõsuetudine eos non remouere, quia tunc vt de perpetuis iudicatur. secus si habet ex consuetudine eos remouere post certũ tẽpus, quia iudicatur de eis, vt de officialibus tẽporalibus, ꝙ
25 nota. ¶ Quintò limita, quãdo res paternæ † cõfiscatæ venderentur, quia tũc licet filio officiali emere propter affectionem. text. in dicta. l. qui officij. ff. de contrahenda emptione. & in. l. milites. ff. de re mili. & dixi suprà in glos. here-
26 dad. nume. 3. ¶ Sextò limita † nõ procedere in officiali, qui caperet donationem remunerationis causa durante officio. l. Aquilius regulus. ff. de donatio. & ibi Barto. secundùm Alexand. & Iaso. in dict. l. principalibus. ¶ Septimò dictam
27 regulam limita † non procedere, quando officialis contrahit palàm, & bona fide, vel cum authoritate alterius administrationis, sicut in simili dicitur de tutore. ita tenet glos. in. l. si emptione. §. fi. in. 3. solutione. argumen. illius tex. ff. de contrahen. emptio. & facit tex. in. l. non existimo. ff. de administra. tuto. secundùm Ange. ibi. in dict. l. principalibus. & Rapha. Fulgo. in dic. l. non licet. ff. de contrahen. emptio. dicit quòd ita seruatur de consuetudine. ¶ Sed secundùm Alexan. & Iaso. in dict. d. principalibus. contrarium & melius tenet glo. in dict. l. 1. C. de cõtra. iudi. quæ est singula ad hoc secundùm Bald. & Saly. in dict. l. quisquis. C. si cert. peta. vbi idem tenet, & sequũtur moderni. eo, quia iura contraria loquuntur in administratoribus priuatis, scilicet tutoribus, in quibus cessat ratio impressionis metus. & quòd ita probet tex. in dict. l. 1. C. de cõtra. iudi. vbi dicit, quòd officialis, qui vult cõtrahere, debet hoc specialiter impetrare: sed frustra impetraretur à principe, quod palàm, & bona fide posset facere. & idem tenet Paris de Put. in. d. tracta. syndi. in parte, contrahere officialibus. foli. 87. in libro portatil. num. 8. &. 9. ¶ Vbi quoq; dicit, ꝙ potestas, vel capitaneus non potest dare licẽtiam assessori suo, vt in officio cõtrahat, sed requiritur licẽtia principis. per tex. & glo. in dict. l. 1. C. de contra. iudi. ¶ Octauò limita, vt procedat per viã contractus inter
28 viuos, † secus per vltimam voluntatem: & ideo durante officio potest officialis institui hæres, & sibi fieri legatum secundùm Iaso. in dicta. l. principalibus. per legem. non dubium. In principio. in verbo, potestate. C. de testamen. & ibi Barto. & commu. docto. ad quam limitationẽ infert Iaso. quòd prohibitus contrahere cum certo genere personarum, non prohibetur eis relinquere per viam vltimæ voluntatis. Facit text. in. l. testamentum non ideo. & ibi gloss. & Bald. C. de testamen. & vltra Iaso. tu vide Alexand. in consilio. 120. in. 1. volum. nu. 5. vbi te-
29 net, † ꝙ vbi prohibetur alienatio per cõtractũ, intelligitur ꝓhibita alienatio, quæ fit in vltima voluntate iure vniuersali. allegat. l. verba gesserunt. ff. de verborũ significatione. & l. milites. ff. de re milita. & l. decuriones. cum ibi notat. ff. de decurioni. & l. 1. in fine. iuncta. gl. in verbo, sui. C. nõ liceat habita metropo. li. 11. & firmat etiam clarè Ioann. de Imol. in. l. si ita quis. §. ea. lege. ff. de verbo. obliga. penult. colum. & bene facit. l. fi. C. de prædijs curial. lib. 10. & vide glo. singul. in. l. 4. titu. 10. lib. 3. foro legum. in gloss.
30 fi. in fi. vbi tenet, quòd licet per † statutum forensis prohibeatur emere in loco non prohibetur emere quæ fuerunt antecessorum, vel nisi illa prædia empta, vel conducta obueniant iure hereditario. vt refert Ioann. de Platea in. l. 1. C.

quibus

quibus ad conducen.præd.fisca.non licet acce
de.lib.11.Et Hippolytus de Marsi. in repeti.l.
fi.ff.de iurisdict.omni.iudi.n.111. tenet, quòd
31 licet res sit† prohibita alienari in certum genus
personarum, putà in foreses, talis forensis pōt
abintestato succedere ex legis dispositiōe. Bar
to.in.dict.l.si ita quis.§.ea lege.argum.in.l.cùm
pater.§.Iulianus Agrippa.ff.de legatis.3.& se-
quitur Paul.de Castro, & alij ibi.*Et an ciuitas
prohibens exportari blandum extra districtū
an comprehendat forensem habentem agrum
in districtu dictæ ciuitatis: vid.Alberic.in rub.
ff.de muneri. & honori. numer.34.* ¶Nonò
32 limita, vt non† procedat in officiali qui habet
administrationem sine iurisdictione. secūdum
Bartolū.in.l.confertur.§.quod à præside. ff. de
33 iure fisci. ¶Decimò limita in officiali† contra
henti ex licentia principis.per dict.l.1.C.de cō
tra.iudi.secundum Iaso.in dicta.l. principali-
bus. Et Paul. de Castro.ibi vnico verbo ponit
has limitationes, & vide Bertachi. de firmio. in
tract.gabellarum.in.3.parte principali.colum.
2.in fine.vbi quoq; eas ponit.¶Angel.quoq; di
cit in dicta.l.principalibus, quòd fallit, si nego-
34 tiatur† nomine reipublicæ, & ad eius vtilitatē
vt in.l.Gaius.ff.de vsuris.& in.l.ciuitas. ff.si cer
tum petatur.¶Item dicit quòd fallit, si negotia
tur super re ipsius reipublicæ, quàm admini-
strat palam, & bona fide cum suo collega. vt in
dict.l.si in emptione.§.fi.sed dic vt supra dixi.
Est alia limitatio, & fallentia, & sic.13.quando
35 est ibi consuetudo, † vt iudices cōtrahant quia
tunc possint sine pœna contrahere.tenet Paris
de Put.vnico verbo.in.d.tractatu.in parte, con
trahere.fol.86.nu.7. ¶Adde aliam, & sic deci-
36 mamquartam, scilicet, quando iudex† cōtrahit
in alio contractu, quàm mutui, scilicet, quando
talis iudex habet proprietates in illa ciuitate,
Castro, vel loco, seu res immobiles, quia tunc
potest contrahere: quia præsumitur subiectos
diligere, & eos nolle opprimere.tenet Montal.
in.d.glo.ordi.in parte, officiales. Vide tu Berta
chi.in tracta.gabella. in.3.part.num.10.tomo.
6.tracta.fol.55.vbi ponit aliquos ex istis casib⁹
quem vide.*Quia mutuum recipere nō potest
quia dans præsumitur eum corrumpere, & in
iudice præsumitur barateria, licet adijciatur mu
tui titulus: tenet Peregrin. in parte mutuum, tā
men hodie contrarium cauetur, imo quòd iudi
ces mutuum recipere possunt in pragmati.46.
in curijs, Valisoleti anni 1558.*Et an si potest
37 iudex matrimonium† cōtrahere in ciuitate, in
qua officium gerit. Vi.text. in.l.vnica.C.si re-
ctor vel prouinc.vbi tenet, quòd non.& tex.in
l.2.titul.14.parti.4.nisi in sua patria, vbi iurisdi
ctionem exercet. ¶Et ibi gl.in.dict.l.vnica. in
verbo, administrantes. ¶Sed tu vi. dictum sin-
gu.Saly.ibi.in.fi.vbi quoq; dicit, quòd supradi
cta sunt vera de iure ciuili: sed de iure canonico
potest liberè matrimonium contrahere.& sic.
d.l.vnica.&.d.l.parti.sint correctæ. *Et matri-
monium tenet de iure Canonico: vt Cyn. in.l.
fi.C.de inter.matri.& Peregrina in part. concu
bina.q.3.in.glo.prouinciali. *Et quoq; potest
retinere concubinam in ciuitate, quam regit.
prout tenet Roma.singula.481.per.l.fin. ff. de
cōcubi.&.l.2.tit.14.par.4. ¶Attamē in casib⁹,
in quibus prohibetur officialis contrahere du-
38 rante officio.si contrahit, † talis contractus an
iuramento firmetur? dic ꝙ non, tamen iuramē-
tum est seruandum.per.c.debitores. de iureiu-
ran.tenet Bar.in.l.si quis pro eo.ff.de fideiusso.
col.3.num.10.versi.quarto dixi, & dictus Paris
de Put.in dict.tracta.in dicta parte, contrahere
officiales. ¶Sed an officialis, qui prohibetur cō
39 trahere, prohibeatur pignus† accipere. Iaso.in
d.l.principalibus.d.nume.3.dicit, quòd tactum
non inuenit, & arguit ad partes. Tamen non eū
do per mendicata suffragia dicit, ꝙ est glo.ex-
pressa in.l.in quorum. ff. de pigno. vbi dicit, ꝙ
officialis, qui prohibetur contrahere cū subdi-
tis officio durante, non prohibetur accipere pi
gnus: & Bar.ibi, & Berthachi.in.d.tracta.gabel
la.in.d.3.parte.nu.10.de intelle. in hac. q. Iaso.
vbi supra putat distinguendum sic. Aut officia
lis fecerat contractum ante ingressum officij,
vel in alio loco, ita ꝙ cōtractus principalis erat
validus, tunc durante officio pro illo cōtractu
possit pignus, seu securitatem accipere, sed si of
ficialis officio durāte fecerit contractum, quia
non valet, si pro illo cōtractu acceperit pignus
credit quòd non valet acceptio pignoris. ¶Ex
qua distinctione infero intellectum ad dictum
Ange.in.l.pars literarum.ff.de iudicijs. vbi te-
40 net, ꝙ licet potestas habeat† instrumentū gua
rentigium, contra sibi subditum, non poterit il
lud petere executioni mandari durante officio
sed remedium est, vt cedat iura sua, ita ꝙ de eui
ctione non teneatur, & cessionario nō obstabit
exceptio.per.l.sed & si restituatur.ff.eo. quod
dictum sequitur Paris de Put.in.d.tracta.in par
te, officiales durante.fol.106.nu.10.¶Quòd in
telligatur, si instrumentum, vel contractū fuit
factum durante officio, secus si ante. Sed tene
rem, quòd non mandetur executioni, licet sit
antea factum: quia magistratus maiores, & sic
iudices, non possunt conuenire, nec conueniri
durāte officio, sed eo finito: per tex.in.d.l.pars
litera

durante officio, sed eo finito. per text. in dicta. l. pars literarum. & tex. in. l. 2. tit. 20. for. leg. libr. 4. & ibi Montal. in glo. in parte, *ni alcalde, ni merino*. maximè quia in executione requiritur causæ cognitio ad minus. 10. dierum. per. l. 4. & 5. tit. 8. lib. 3. in ordi. regali. & ibi Rodericus Suarez in rep. quã posuit iuncta. l. post rem. ff. de re iud. & tex. in. l. 64. in. ll. de Toro. ¶Sed finito officio, põt executioni mãdari, quia potest contrahere. vt Ias. in dict. l. principalibus. nume. 4. & dixi in. c. 1. suprà in glo. *durante el tiempo de su officio*. ¶Adde in proposito, † ꝙ si

41 potestas mittit famulum ad emendum carnes, vel alias res, potestas debet soluere debitum nõ familiaris: quia ille solummodo est nũtius, qui non afficitur ex contractu, prout tenet Bal. in. l. si tutor. in fin. ff. si quis cautio. & dicit quòd facit ad prædictam. l. titium. §. à matre. ff. de admi nistra. tuto. vide quæ dicam in capitulo. 4. infrà eo. in glo. *sea obligado*. numero. 17.

ni traya ganados o ẽ los terminos y baldios d̃ los lugares d̃ su corregimiẽto: so

SVMMARIVM.

1 *Grex quis dicatur.*

2 *Abigeatus crimen, quod dicatur.*

3 *Inter gregem, & armentum, quæ sit differentia.*

3 *Iudex, qui in sua patria gerit officium, poterit portare gregem in pascuis publicis.*

5 *Quod tempus iudex debet portare gregem in pascuis publicis, ad hoc vt puniatur.*

0 Ganado. o Qui ex decẽ ouibus con

1 stat, vel ex quatuor, † vel quinq; porcis. vt in. l. oues. ff. de abigeis. gl. in. §. si grex. Insti. de lega. Et tenet Nicasi. de Boerda. in. §. quod verò natura. Instit. de iure nat. gen. & ciui. nu. 3. Quod intellige simul, & congregatim consistentium. vt gl. in. §. sed si gregis. Institu. de rerum diuisio. & tex. in. l. 19. tit. 14. part. 7. vbi dicitur idem, ꝙ. 10. oues, & quinq; porci, aut quatuor equi, vel tot earum fœtus facit gregem, minor autem numerus non, vt ibi infertur secũdũ

2 dic. l. partitæ, ꝙ qui minorem numerum † furatur, non dicitur abigeus, & per consequens non debet mori, sed aliter punitur, vt ibi. ¶Ex quo infertur, ꝙ ad hoc, vt iudex incidat in pœnam istius. c. debet portare istum numerum gregis in pascuis publicis, aliter non punitur. Et facit glo. Montal. in. l. 6. tit. 5. lib. 4. for. leg. in glos. *muera por ello*. vbi quoque dicit, quòd quinque boues faciunt gregem. Idem tenet Angel. in dicto. §. si grex. nu. 2. vbi tenet, ꝙ quinque equi, vel boues ad similitudinem porcorum faciunt gregem. vt glo. & Bartol. in dict. l. oues. Sicut quatuor, vel quinque equites faciunt gentem, vt Bartol. ibi. & idẽ Angel. in. d. §. Sed si gregis. qui legit eum iuncto. §. In pecundum. nu. 2. & 3. Et gloss. in capitul. 1. 10. quæstio. 1. dixit, quòd. 10. oues faciũt gregem, sed porci quinque vel quatuor faciant gregem porcorũ. ¶Saly. tamen in. l. 1. C. de abigeis. tenet contrarium, dicens, quòd in porcis, equis, & bobus, & in ouibus, quòd. 10. requiruntur, vt faciant gregẽ. quia in. d. l. nõ dicitur, quòd quatuor porci, vel quinque faciant gregẽ, sed propter quatuor vel quinque illud crimen abigeatus committit. ¶Tamẽ contra Salyce. est text. in dict. l. parti. *si alguno hurtasse diez ouejas, o dende arriba, o cinco puercos, o quatro yeguas*. & ibi. *por tanto que como sobredicho es de cada vna destas cosas hazen greyes*. ꝙ nota. ¶Quę

3 autem differentia † inter gregem, & armentum? Bar. in. l. fi. C. de milita. veste. libr. 12. dicit, quòd armentum est de animalibus magnis, sed grex de pecudibus. & animalibus minutis. Qui ergo promittit gregem, potest dare pecudes, sed qui promittit armentum, non potest dare nisi bestias magnas, & grossas. Quod Bar. ibi dicit esse notandum. & Ioann. de Pla. ibi, vbi dicit, quòd, qui accusat de damno dato ab armento, non obtinet probãdo de grege, nec econuerso: quia appellatione armenti, in dubio intelligitur de animalibus grossis, & grex intelligitur de paruis, vt de ouibus. gloss. pleniorem habes in Clem. 1. de decimis. super, verbo, gregibus. ¶Sed contra dictum Bart. & gloss. in. d. l. fi. de milita. veste. est text. secundum Areti. ibi. in. l. si grege legato. ff. de lega. 1. vbi hoc nomen grex, comprehẽdit bouem, & sic animal magnum. ¶Tamen secũdum Ias. ibi pro dictis glossis. & Bart. facit tex. in. l. 1. per hanc primo. ff. de rei vẽdi. vbi separatim ponitur significatio gregis à significato armẽti. facit. l. boues. ff. de verbo. signifi. Et ad dictũ text. in. d. l. si grege legato. respondet, ꝙ ex quo text. dicit, ex eo grege pecus esset vel vnus bos, in quãtum dixit primò, pecus, terminus, grege, propriè stat: sed dũ subiungit de boue, capitur largè. Sicut in. l. fi. ff. de abigeis. declarat gloss. in. d. Cle. 1. ꝙ grex largo modo cõprehẽdit omne genus animaliũ, quod gregatim pascitur. vt in. l. legatis. §. pecoribus. ff. de legatis. 3. ¶Sed tene, ꝙ

4 iste tex. non habet locum in officiali,† vel iudice, qui exercet officium in sua patria, & in officiali perpetuo, vt dixi suprà in gloss. *mercaderia*. ¶Et quia in isto text. dicitur, quòd iudex non portet gregem in pascuis publicis, & non se declarat, nec dicit per quod tempus debet per-

pena^p, que el que lo

5 manere dictus grex in dictis pascuis,† vt pœna committatur, quod tempus requiritur? Dic quod in isto casu relinquitur arbitrio iudicis syndicantis: quia quando tempus non est taxatum à lege, debet taxari arbitrio iudicis. glos. in. l. si constante. §. pen. in verbo, temporis. ff. solut. matri. vbi gloss. altercat quando dicatur modicū tempus, & ponit opiniones: vna, quod sit. 10. dierū: alia, quòd sit trium dierum alia, quòd sit duorū mensium, vel trium: alia & finalis, quòd sit arbitrio iudicis relinquendū, & cum ista transit ibi Bart. & dicit esse vera. argumen. in. l. 1. in fine. ff. de iure delibera. vbi quando lex non statuit certum tempus, relinquitur arbitrio iudicantis. & ibi Bart. & Bald. & tenet in expresso Abb. in capit. nonnulli. de rescript. colum. 2. nume. 6. sequendo Hostien. & dicit, quòd in non determinatis à lege, arbitrium iudicis succedit. vt in dicta. l. 1. §. ait prætor. & in capitul. de causis. de offic. delega. quod sequitur Alexan. in additio. ad Bart. in dicto. §. ait prætor.

S V M M A R I V M.

1 *Pœna legis, vel statuti habentis plura capitula, an extendatur ad omnia capitula, si est in fine apposita.*

p So pena. p Nota tex. quod quando finis legis determinat aliquā pœnam, & præcedunt † multa capitula, vt in isto 1 text. omnia videntur ab eadem pœna determinari. tenet Bald. in. l. quisquis. C. si cert. petat. Quod intelligo, nisi ea, quæ præcedunt, habeant suam pœnam, & determinationē. vt tenet Abb. in. c. Causamq;. de rescript. numer. 5. quod dicit probari in capitul. cùm dilectus. de donatio. & dixit in capitu. secundo requiris. de appellatio. Et istum intellectum ponit Philippus Decius consili. 1 1. num. 15. licet non alleget Abb. in. d. cap. causamq;. allegando Bart. in. l. talis scriptura. §. fi. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. 1. C. de liberis præter. ¶Et quòd talis pœna, vel clausula in fine apposita referatur ad præcedentia, etiam in materia odiosa, & pœnali. tenet Alexand. in consi. 101. in. 3. volumi. nume. 10. per. l. 3. §. si filius. ff. de liber. & posthu. & per. l. 1. C. de liberis præteri. quæ iura loquuntur in clausula cōtinente exhæredationem, quæ est odiosa, & restringenda. l. cùm quidam. ff. eod. de libe. & posthu. & idem tenet Alex. cōsi. 25. in. 1. volu. versi. secūdo respōdeo, &

contrario hiziere,

Ange. in. §. cap. 3. Institut. ad. l. Aquil. num. 1. cum sequenti. vbi dicit menti tenendum, quod quando vna lex, vel statutum habet plura capitula, licet sint pœnalia, dictum in vno capitulo, intelligitur repetitum in alio, vt ibi per eum. ¶Et facit quod tenet Philipp. Decius consil. 92. numer. 2. vbi ait, quod qualitas adiecta in vna re ex pluribus copulatis in eadem oratione ad omnes alias porrigitur. vt notat Bart. per illū tex. in. l. Seię. §. Gaio. ff. de fundo instru. & idem Bart. in. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. colū. 3. ff. de verbo. obli. & in. l. si legatarius. §. fin. per illum text. ff. de legat. 3. Et facit quod notat idem Bart. in. l. doli verbum. ff. de seruo corrup. vbi inquit, quòd si statutum dicat, si quis fecerit sic, & sic de nocte, illa qualitas noctis, ad omnia supradicta refertur, & idem tradit Bartol. in. l. 4. §. eritq; differentia. column. 1. ff. vi bono. rapto. & vide quæ dixi suprà. in capitul. 1. in glos. *y complir todo lo susodicho.*

S V M M A R I V M.

1 *Pœna iudicis contractantis.*

q Pierda. q Aliter de iure communi † di-
1 sponitur. vt per text. in. l. non licet. ff. de contrahen. emptio. vbi dicitur, quod amittit rem emptam, & cōdemnatur in quadruplū. Et. l. aufertur. §. quod à præside. ff. de iur. fisci. dicit, quod res vendita in firmato contractu vendicatur, & eius æstimatio fisco infertur. Sed de iure communi est conclusio secundùm Amode. Iusti. in dict. tracta. syndicat. in parte, Item in eo quòd dictus potestas barateria. versi. fi. quod cōtractus non valet, qui fit lege prohibente, & res vēdita à domino vendicatur, & pretium, quod habuit ab officiali, fisco infertur. vt in. d. §. quod à præside. & vltra hoc officialis, qui emit, cōdemnatur fisco ad æstimationem rei emptæ in quadruplum. concordat dict. l. non licet. secundum glo. in. d. §. quod à præside. in vltima solutione glo. cui in dubio est standum. l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. allegat. l. 1. C. de contract. iudi. Sed hodie per nostrum text. dicta iura corriguntur: quia solūmodo amittit illud, quod emerit, ædificauerit, & contractauerit, & gregem, quem

quem in dictis pascuis publicis portauerit, & cameræ regis applicatur per nostrum textum. quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Lex pœnam imponens, an fisco applicetur.*

2 *An quando pœna pecuniaria imponitur dicatur iudicium criminale, vel ciuile.*

3 *Pœna imposita à lege, vel statuto, dicente, si quis fecerit sic, condemnetur in centum, cui applicetur.*

4 *Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui sunt in dubio applicandæ.*

5 *Pœnas, & ius confiscandi an habeant Duces, Marchiones, & Comites, & cæteri domini.*

6 *Pœnam an possunt minuere vel remittere Comites, & Barones, dummodo nõ sit pœna infamiæ. & nume. 7.*

An si possint restituere famam.

r Camara. r Licet hic lex istam pœnã non applicauerit, intelligi-
1 tur ista pœna applicata fisco. Quia † quãdo lex ponit pœnam, & eam non applicat, intelligitur fisco applicata, secundum glo. & doct. in. l. agraria. ff. de termino amoto. & glo. in. l. iubemus. §. his iudicibus. C. de sacrosan. eccle. & facit text. in. l. multarum. C. de modo multan. ¶ Licet videatur, q parti applicetur, vt in omnibus popularibus actionibus. vt in. l. si cui ex popularibus. ff. de verbor. signifi. ¶ Et alibi videtur, q medietas applicetur parti, & medietas fisco. vt in. l. 3. §. hoc autem. ff. de his qui deiece. vel effude. & in. l. lege Cornelia. ff. ad silania. ¶ Sed tu in hoc tene distinctionem Bar. in dict. l. agraria. ¶ Scilicet, q quando lex ponit pœnam, & introducit actionem, regula est, quod applicatur parti. vt in. l. si cui. ff. de verbo. signi. & in. l. 3. ff. de sepul. vio. l. si quis id quod. ff. de iuris. om. iudi. fallit si in lege aliter exprimitur. vt in. l. fi. ff. de litigio. & in. d. l. lege Cornelia. ff. ad sillan. ¶ Sed quãdo lex introducit accusationem, tũc applicatur fisco. vt in. d. l. multarum. C. de modo multan. & in. c. 1. quę sint regalia. in feud. col. 10. & hoc nisi aliter exprimeretur. ¶ Sed quando lex simpliciter loquitur, tũc putat Bart. q in dubio introducat accusationem, & pœnam fisco applicatur. vt in. d. l. iubemus. §. his iudicibus. Et hanc distinctionem Bar. sequitur ad literam Abb. in. c. ex literis. de probatio. in fi. nu. 14. & in rub. de iudicijs. nu. 6. & sequitur eam Ias. in. §. pœnales. Institu. de actio. nu. 40. & 41. vbi dicit, quòd non discedit ab ista theorica. Bartol. licet istam. q. altercet, & ait q contra Bart. tenet Ang. in. d. l. si quis id quod. ff. de iuri. omn. iudi. dicendo, q vbi lex non dat actionem, nec accusationem, sed simpliciter dicit, iudiciũ dabo, tũc pœna applicatur parti. Sed Alex. suus pręceptor. in dic. l. si quis id quod. conatur respondere, & dicit, quòd doctrina Bartol. in illo finali membro posset limitari, vt non procedat, quã do pœna debetur ex edicto prætoris, quia tunc in casu dubio pœna applicatur parti. Et quoq; dicit, quòd fallit, quando lex dicit, iudicium dabo: quia est proinde ac si dixisset, actionem dabo, & parti applicatur, & sic videtur tenere cum Angelo in isto casu. ¶ Sed quando pœna pecu-
2 niaria venit imponenda, † an dicatur iudicium criminale, vel ciuile. Abb. in dict. rubr. de iudicijs. numero. 5. dicit, quòd canonistæ non habẽt istam materiam declaratam, & quòd dominus Anto. dicit quòd glossæ iuris ciuilis in hoc variauerũt. & ipse ibi dicit, quòd causa ciuilis dicitur, cuius finis est commodum partis, & interesse priuatum. ¶ Causa criminalis, cuius finis est interesse publicum, vt vindicta publica. Causa mista, quæ de vtroque participat. Ex quo concludit quòd quando pœna pecuniaria fisco est applicanda, sit criminalis. quod tenet Innoc. in capitulo, qualiter & quando. de accusa. el segundo. per. l. 3. §. pe. ff. de præuari. quia ita intẽditur vindicta publica per pœnam pecuniariam, sicut per pœnam corporis, seu famæ. ¶ Sed Abb. ibi latius attingens istum passum, dicit, quòd circa hoc reperit triplicem opin. ¶ Prima, vt si pœna venit applicãda fisco, iudicium dicatur criminale, si parti, dicatur ciuile, seu ciuiliter agi. ita notat gloss. in dict. l. 3. ff. de sepul. viola. ¶ Secunda opi. vt si venit pœna pecuniaria imponẽda, semper agi ciuiliter, si corporalis, criminaliter. vt notat glo. in dict. l. siqua per calumniam, C. de episcopis. & cleri. & l. prima. C. quando ciuil. actio. ¶ Tertia opinio, vt si agatur de crimine, semper dicatur agi criminaliter, siue pœna veniat applicanda fisco, siue parti. Hanc opin. sentit glo. in. l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. quæ vltima opin. videtur apertè contra tex. in. c. per tuas. el primo.

(In the passage above, the text quoted in large type is:) pierda q lo que ansi comprare, o edificare, o tratare, y el ganado q̃ ansi truxere para la nuestra camara.

de ſimoni.prope finem.&.c.tuæ. de procura. &
ca.ſuper his. de accuſation. ¶Sed quæ opinio
iſtarum ſit vera. ¶Barto.in præallega.l.3.de ſe-
pulch.violato.tenet primam opinionem, & di-
cit eam veram, & communiter tenēdam. & per
Innoc.in dicto.c.qualiter & quando. ¶Sed con
tra prædicta dicit, ꝙ fortiter ſtat. d.ca. per tuas.
vbi agebatur de crimine ſimoniæ ad priuationē
beneficij, tamen dicitur agi ciuiliter, nec pœna
ibi applicatur parti.¶Et ideo Abb. putat dicen
dū,quod tūc propriè agitur criminaliter,quādo
directa via crimē deducitur ad iudiciū,vt punia-
tur acrius,quàm pōt.& ſic vt imponatur pœna
ordinaria,ſiue pœna applicetur fiſco, ſiue parti:
quia eſt conſiderandum, quod principaliter agi
tur,& non quòd venit in cōſequentiam. ¶Aut
crimen deducitur non ſic directa via, vt ſuprà
dicitur,& dicitur agi ciuiliter,quanquàm pœna
nō venit applicanda parti. vt optimè probatur
in.d.c.per tuas & dicitur tunc agi ciuiliter, qua
ſi curialiter,& remota ſtricta ſeueritate. Sicut &
verba dicuntur ciuiliter intelligi, quando ceſſat
amara interpretatio.l.ſi cui.ff. de ſeruitut. ¶Sed
quicquid dicat dominus Abb.vera,& cōmunis
concluſio eſt, quòd quando pœna non applica
tur parti,agitur criminaliter, & dicitur cauſa cri
minalis. ſecūdùm Bart. in.l.prætor ait.in princi.
ff.de ſepulch.viola. & Iaſ.in. §.1.Inſtit.de actio.
nu.15.& etiā quantumcunque ſit pecuniaria, li
cet gloſſæ quàm plures aliter dixerunt, quæ im
pugnantur à Bartol. in dict.l. 3.idem tenet Æ-
neas de Falco.in additio.ad Abb.ibi in dict.Ru-
bric.de iudic.& dicendo, quod non obſtat dict.
cap.per tuas.per Abb.allega.quia quando agi-
tur ſolum vt quis remoueatur ab officio vel ad-
miniſtratione tunc dicitur ciuiliter agi. Iſta eſt
doctrina Barto.in.l.non ſolum.§.fin.in.2. nota-
bil.ff.de procura.& in.l.1.ff. de inſpect. tuto. &
ita agebatur in dict.capitul. per tuas.ſi bene ad-
uertis. Et iſtam quoq; dicit veram & communē
opin.Zachari.ibi, in dict. Rubric.in additio. ad
Abb.ſcilicet, quod ſi pœna non venit applican
da parti,tūc dicitur criminalis.¶Quod dicit Iaſ.
fore intelligendum in dict.§.1.de action.inſtit.
quæ incipit,ſupereſt.numer.16. quando pœna
eſt applicanda fiſco ex accuſatione,quia tūc di-
citur criminalis cauſa.Secus ſi aliqua actio intē-
tetur nomine fiſci, puta petitione hæreditatis,
quia tunc dicitur cauſa ciuilis.ſecundùm Barto.
in dicta.l.3.ad finem.per.l.1.C. de peti. hæredi.
cum alijs allegatis ibi per eum. ¶Idem dic, ꝙ
quando pœna applicatur fiſco, dicitur crimina
lis,eſt verum, quando venit imponenda ex deli
cto,ſecus quando ex illicito contractu prout te
net Alexand.in additio.ad Barto.in dict.l.præ-
tor ait.ff.de ſepulc.viola.in.2.additione, in fine
quod ſequitur Bertachin.de Firmio, in ſuo au-
reo repertor.in parte, cauſa criminalis. verſic.5.
quod nota. quia facit ad multa. ¶Quoque re-
ſtringe,quòd pœna pecuniaria, quę venit appli
canda parti,ſit ciuilis,eſt verum, quando pœna
eſt applicabilis parti. ſecundùm.d. Zachar. vbi
ſuprà.quem vide. ¶Sed quid ſi lex, vel ſtatutū
3 dicit.Si quis fecerit† ſic,condemnetur in cētum
quorum dimidia applicetur fiſco, & dimidia
accuſatori: quia erit merum iudicium ciuile, &
in totum eſt condemnandus,& debet tota pœ-
na ſolui fiſco,& fiſcus exigit eā,ſed poſtea con-
tra fiſcum accuſator regreſſum habebit ad dimi
diam.vt ponit Bartol.in.l. ſenatus. ff. de iure fi-
ſci.§.ſi verò ſenatus. ¶Quid autem ſi dicat con-
demnetur in centum,quorum dimidium appli-
cetur fiſco,& aliud offenſo debeatur, tunc ante
condemnationem non poteſt dici nata, & quæ
ſita ſit actio offenſo: quia ſtatutum dirigit ver-
ba ad iudicem,& ſic iudicis officio nobili fit cō-
demnatio in centum, & ſic per viam accuſatio-
nis.vt Inſtitu de public.iudic.in prin.aliàs ſi di-
ceremus contra, quòd orietur iudicium ciuile,
& criminale,non poſſet fieri in eadem ſentētia
ad centum.per.l.1.C. quando ciuil.action.cum
ſimilibus.¶Sed ſi ſtatutum dicit,ſi quis turbaue
rit aliquem in poſſeſsione ſua, incidit in pœnā
centum,quorum dimidium applicetur fiſco, &
aliud parti turbatæ. oritur ex illo duplex via a-
gendi,ſcilicet ciuiliter,& criminaliter.per nota-
ta in di.l.3.§.1.ff.de ſepulchro.violat.& ſic ſequi
tur,quòd ſimul non poterunt intentari. dic.l.1.
C.quando ciuilis actio.&.l.2.§.1.ff.vi bonorum
rapto.quos caſus, & ſupradictam diſtinctionē
tenet Matheſila.in ſuis ſingul.ſingula.70.ꝙ no-
ta.& vide.¶Sed Antonius Francis. vbi ſuprà,in
additio.ad Abb.in.d.Rubri.dicit, quòd propriè
appellatur cauſa miſta. vt eſt tex.& ibi notatur
in dict.capit. tuæ. de procura.& ibi per Imol.&
ſic ratione miſtionis ſimul poteſt intentari, in-
tentando accuſationem vt principaliorem. &
vi.Iaſ.in dict.§.1.Inſtitu.de actio.nume.16.¶Et
ſic ego teneo,quòd quando pœna venit impo-
nenda, non ſolùm ad priuatam vtilitatem, ſed
etiam ad publicam, poteſt procedi ſimul in ea
intentando accuſationem, & debet pronūtiari
in ſententia ſuper vtroque:quia magis dignum
trahit ad ſe minus dignum.vt in.l. quæ religio-
ſis.ff.de rei vendicat.& in capit. quòd in dubijs.
de conſec.eccleſi.vel altar.bene facit quod no-
tat Bartol. in. l. præcipimus.capitulo penul. C.
de appellatio.& ideo potius inſpicitur publica
tanquam

tanquā dignior, cùm in illa præferatur priuatæ, & illam ad se trahit. vt in l. 1. C. de vendi. rei. fisca. & tenet ad literam Alexand. in consilio. 82. in. 1. volum. nume. 12. in fine. ¶ Et facit quod tenet Alexan. consili. 82. in. 1. volu. in fine. vbi ait, ꝙ quando pœna applicatur fisco, & parti, dicitur criminalis. de quo per Bart. ff. de sepulchro. viola. l. prætor. ¶ Pœnæ autem debitæ ex vltima
4 voluntate, † cui sint in dubio applicandæ, si testator iubeat aliquid hæredi, & eo casu, ꝙ contra fecerit, priuet eum simpliciter hæreditate, cui erit tunc illa hæreditas applicanda? Text. est menti tenendus in. l. vxorem. §. hæres. ff. de leg. 3. & ibi Bar. dicit, ꝙ talis hæreditas debet peruenire ad cohæredes, vel substitutos. & Ang. in. l. pater familias. ff. de hæredi. institu. in fine. & idem quod Bar. in. d. §. hæres. tenet Bal. in. l. vnica. C. de his, qui pœnæ nomi. columm. 7. nu. 43. vbi ait, quòd si testator mandauit hæredi, quòd non molestaret vxorem in quodam legato, & si molestauit, priuauit eam hæreditate, tandem hæres molestauit, hæreditas nō applicatur vxori, quia testator hoc non disposuit, sed cohæredibus, & substitutis: & si non habet cohæredem, vel substitutum, venit ad venientes ab intestato: & vltimo loco deficientibus ab intestato, venit ad fiscum. vt est expressum in authenti. hoc amplius. C. de fideicommiss. & quia ibi loquitur in monitione iudicis; est text. in eod. titulo. in. l. fin. quod est notabil. secundum Bald. in. d. l. vnica. & idē tenet Bal. in auth. cui relictū. C. de indi. vidui. tol. numer. 10. versic. extra quæritur. vbi per eum distinguentem. & tenet Alexan. in consil. 138. in. 1. volu. nu. 24. & nu. 25. & 26. vbi quoq; tenet, ꝙ si legatarius caret legato, debet dari pro anima testatoris, si testator prouidit, aliàs ad hæredem. ¶ Et ibi quoq; tenet, ꝙ valet dispositio testatoris, ꝙ hęres non adimplens voluntatem testatoris, hæreditate priuetur. vt in dict. l. 1. C. de his, qui pœnæ nomi. & Institu. de leg. §. 1. & fi. & in. l. multa. in prin. ff. de condi. & demonstra. & declarat Bart. in. l. pater. ff. de hæredi. institu. Petrus de Ancharra. in cap. si hære-
5 des. de testa. in. 6. ¶ An autē Duces, † Marchiones, Comites, & Barones nostri temporis habeant has pœnas, & ius confiscandi? Ioā. de Pla. in. l. 1. C. de bon. vacat. lib. 10. 1. colum. n. 2. vers. an autem Barones. dicit, ꝙ videtur ꝙ sic, cum habeant merum imperium in feudum. vt in. d. §. si verò dominus temporalis. de statutis contra liberta. ecclesiæ. præsertim cùm imperiū sit scissum. Quidam autem dicunt esse confiscare ex causis descendentibus à mero imperio, ex quo ipsum habent, aliàs non. Sed secundum Ioannē de Plate. ibi possunt, si consueuerunt, cum enim ex consuetudine dicatur eis iurisdictionem cōpetere. vt in. l. 1. in fine. C. de emancipa. liber. ita & confiscatio. & facit tex. in. l. final. titul. quinto. libro. 4. foro legum. vbi in expresso tenet, *que las penas, y las calonias que las ayan aquellos que tuuieren vezes del Rey en los lugares que han por donadio del Rey, ansi como las deue auer el Rey.* ✱ Et tex. in l. 5. tit. 12. in fi. lib. 3. fori. & vi. l. 7. tit. 2. li. 8. ord. ✱ Qui textus est singularis, vbi expresè cauetur, quòd pœnæ, seu multæ, quæ applicantur fisco de iure, pertinent dominis locorum. & sic tene. ✱ Et tenet in expresso sequendo. dict. l. fin. fori. in parte furtum. quæstio. 4. in glo. applicandū, & de iure regni nouissimo. in. l. 5. titul. 4. libro. 1. ordi. in fin. vbi ait. *los señores de los dichos lugares ayan para si los omezillos calunias segun los auemos en los lugares de nuestra corona Real.* & vid. Guillerm. Benedict. in rep. capit. Rainuntius. de testamēt. in parte & vxorem nomine adelasiam. in. 5. decisione. num. 293. vbi affirmat, ꝙ cum Barones nostri temporis hodie habeant ex consuetudine, aut in memoriali præscriptione merum imperium, certe soliti sunt bona delinquentiū sibi confiscari, licet propriè fiscum non habeant. ✱ ¶ Et facit quod tenet Baldus in. l. prima. in fin. C. de hæredi. vel actio. ven. vbi tenet, quòd domini terrarum in suis terris habent fiscū ex largitione principis, seu ex contractu, seu ex præscriptione immemoriali. & vid. Petrum Iacob. in sua pract. in Rubr. de conditione ex lege. Institu. de actio. §. quadrupli. columm. 3. vbi dicit, ꝙ licet videatur, ꝙ non sit nisi vnus fiscus. vt in l. 1. C. de bon. vac. libr. 10. attamen quilibet habens merum Imperiū, habet fiscum ex quadam consequentia quantum ad confiscationē bonorum, vel ex sentētia cōtra criminosos lata, vel alio modo. & sic intelligitur authentica, bona dānatorum. C. de bonis præscrip. & l. vnica. C. nec sine iussu princi. & l. 1. ff. de iur. fisci. Et sic, ꝙ ille, qui habet merum Imperium cōfiscat, & etiā de consuetudine, quæ pro lege debet obseruari. vt in. l. de quibus. ff. de legi. ¶ Sed hoc intellige, quando confiscatio fit à lege: quia hanc cōfiscationem expressam, vel tacitā, potest facere quicunque habet cognitionem, & condemnationē de illo crimine. Sed cōfiscationem, quam vellet facere dux, seu alius dominus, vel iudex ex officio, & præter legem in casibus, in quibus à iure non cauetur, non potest facere nisi qui positus est in summa potestate, vel alius de principis iussu. Et ita procedūt, & soluūtur omnia contraria. prout tenet Saly. in. d. l. vnica. C. nec sine iuss. prin. & Bal. & ibi Cyn. & Martinus de Lau-

de in tracta. de fisco. q. 3. tomo. 6. tracta. fol. 2. Et sic quoque potest intelligi dictum Matthiæ. de Afflictis. in tracta. de iure protomiseos. in parte est autem. n. 24. vbi dicit, ꝙ ciuitates, & alij domini, recognoscentes dominos superiores, non habent fiscum. l. eum qui vectigali. ff. de verb. signi. & l. prima. C. de bonis vacanti, l. simile. ff. de muneri. Attamen fiscus dominorum merum Imperium habentiũ non habet priuilegiũ tacitæ hypothecæ, nec in alijs similibus, sicut habet fiscus Imperatoris, seu regis, quia ille, qui habet merum Imperium, potest illud exercere sine talibus priuilegijs, secũdum Petrum Iacob. vbi suprà, quod nota. & vide in. c. 12. infrà eo. in gl. Camara. & ibi quoque dicam si episcopus habet fiscum. ¶ Attamẽ isti duces, Comites, & Barones, & alij, † ad cuius bursam pertinẽt istę pœ-
6 næ, qui habẽt regalia, possunt minuere. vt Bart. in. l. acta apud se. §. de ampliãda. ff. de re iudica. Sed pœnã infamiæ, vel aliã, nõ pecuniariam nõ possunt remittere, nec minuere. vt in. l. 1. §. de qua. ff. de postu. secũdum Bart. in. d. l. acta apud se. §. de amplianda. Et Paul. de Castro. in. l. 1. §. ait prætor. ff. de postula. nu. 3. & 4. dicit, quod restitutio aduersus infamiam non potest fieri nisi à principe, quia est casus de reseruatis principi. vt in. c. cùm te. de re iudi. per Innoc. in. c. domino sancto. 50. [illegible] & ibi per gloss. & Bar. in l. fi. C. de sente. passis. & 3. q. 1. §. intelligitur. per Cy. in. l. imperialis. C. de nuptijs. & tenet in expresso Lucas de Penna in. l. e patria publicam. C. de re milita. lib. 12. versi. 26. ¶ Quod ego intelligerem, ꝙ non possunt remittere pœnam infamiæ, quando est pœna determinata per sententiam, secus ante sententiam, vel in ipsa sentẽtia. vt Ang. in. d. §. de amplianda. & hoc cum causa, vt glo. & docto. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notant. infam. alias sine causa ante sententiam, vel in ipsa sententia nõ possunt minuere. vt ibi per docto. & per. Pau. de Castro. in. d. §. ait prætor. Et quid de restitutiõe gratiosa, & de non gratiosa, sed de iustitia. & an papa possit laicum famæ restituere. vide per Abb. in. d. c. cum te. de re iudi. & Roma. consilio. 497. ¶ Angel. in. d. l. 1. §. de qua. ff. de postul. dicit, ꝙ populus, qui præscripsit iura Imperij in sua ciuitate, restituere potest infamẽ. Quod intellige, si est infamis ex statuto, secus si est infamatus de iure cõmuni. l. infamẽ. ff. de publicis iudi. quod tenet quoque Bar. in. d. §. de qua re. & idem dicit esse in regibus, & principibus, qui Imperatorem in dominum recognoscunt, quia non possunt ad famam restituere. Sed si nõ recognoscũt, possunt quoad seipsos & quoad eos restitutio famæ fieri [illegible]

ęret, quia apud eos in et dicitur esse Imperium sui ipsius. Et cum ista limitatione Barto. transit. Alex. in. d. §. de amplianda. nu. 4. Quia restituere infamem non potest alius, quàm Imperator, vel Papa. l. 1. §. de qua. ff. de postul. & tenet Bal. in. c. cum per Tabellio. de fide instru. versi. quærit Innoc. ¶ Et quoq; isti Duces, Marchiones, & Comites, & alij domini temporales, & spirituales non possunt pœnas remittere, nec bannitos reuocare, nec exilium remittere, nec dare licentiam redeundi ad loca, ex quibus fuerunt exulati. vt tenet Ioan. Faber in. l. pœnam. C. de pœnis. nec episcopi dãnatos ad carceres perpetuos reuocare. vt ibi. Quia nullus nisi princeps, vel ciuitas non recognoscens superiorem hoc potest facere, & concedere dictam licentiam reuertendi ad ciuitatem. text. in. l. relegati. in fin. ff. de pœnis. commendat eum Ludou. Roma. in singul. 537. *Et idem tenet. Peregrina in parte pœna. 6. q. in glo. reuertatur. quem vi. *Et idem tenet Bal. in. c. at si clerici. de iudi. n. 11. vbi post diffinitiuam remissio pœnæ à nullo potest fieri, nisi à principe. & ibi quoque in nu. 16. & idẽ tenet Cyn. & Bald. in. l. seruos. C. ad. l. Iuli. de vi publi. Dicunt tamen ibi, ꝙ aliquando Barones de facto, aut de consuetudine, & pro libito, & non de iure faciunt: & ꝙ solus Imperator, seu rex hoc posit, tenet Restau. castel. in tracta. de Imperatore. q. 110. in. 1. col. versi. secundo dare commeatum. tomo. 5. tract. folio. 71. idem tenet Ange. in. §. cum autem. Institu. quibus mod. ius patr. solui. col. 3. n. 6. ¶ Sed contrarium videtur, quia de iure isti duces, & cęteri domini hoc possunt: quia omnes isti perpetuò inuestiti censentur principes in suo regno, ducatu, seu comitatu, & dominio, & omnia possunt in subditos eorum, quæ posset Imperator in toto orbe, & rex in suo regno. vt Pau. de Cast. in cõsi. 125. & Alexan. consi. 2. primo volu. nu. 6. & Feli. in. c. quæ in ecclesiarum. de constit. col. 10. num. 33. & est communis opinio. vt Curtius iunior. consil. 61. ¶ Sed hoc non obstante, crederem, & tenerem primam opinionem, & sic, ꝙ supradicta non possunt facere: quia licet posint in suo ducatu, seu dominio omnia, quæ Imperator, & Rex in suo imperio, seu regno: est verum de potestate ordinaria, secus de absoluta. vt tenet Feli. & Philipp. Decius in. d. c. quæ in ecclesiarum. & tenet idem Bonus de Curtillus in tract. de nobilitate in. 3. parte nu. 218. tomo. 5. tract. fol. 14. quia absolutam nõ habet nisi princeps nõ recognoscẽs superiorẽ. ¶ Et si de facto isti duces, & domini faciũt, ad consequentiã nõ debet trahi. vt Consi. in notabili [illegible]
cum

cum quis.ff.de verbor.oblig. & Franc. de Aret. ¶Et quia factum contra legem, pro non facto habetur.vt in.l.non dubium.& ibi Bar. C.de legi.& nullum est: licet lex vltra non procedat. vt ibi per eum.& per Bald.in.l. iubemus. §. 1. & ibi Bar.C.de sacrosanct.eccles. ¶Sed ego hoc intelligerem, quòd dicti duces,& domini hoc non possunt,quando pœna,seu exilium est determinata,& certa per leges regum,vel iuris communis,quia tunc inferior non potest venire contra legem superioris,nec eam tollere.vt in Clemen. ne Romani.de electione.Philip. Decius. consil. 403.nu. 4. &.5.& in.c.cum inferior. de maiori. & obed.25.q.2.quasi per totum.Abb.cons.26. in.1.volu.& in.c.inferior.21.distin.Sãctus Thomas.2.2.q.67.artic.4.quoque dicit,ꝙ inferior à principe non habet potestatem absoluendi reũ à pœna contra leges superioris sibi impositas. *Et facit ꝙ inquit Alberic. de Rosa.in.4. parte. statu.q.106.ꝙ solus imperator possit eximere bannitos de maleficio de banno per dict.l. relegati.ff.de pœnis.&.l.1.ff.de postul.quod asserit, forte verum in ijs qui essent banniti ex forma iuris cõis,secus si ex statutis, vel consuetudinibus ciuitatis.*¶Nec ad hoc põt obstare text.in l.1.tit.32.part.7.quæ vult, *que el perdon puede hazer el Rey, o el señor de la tierra a los hõbres que tuuiere presos.* quia loquitur ante sentẽtiam,vel in ipsa sententia, non post. vt in.l.quid ergo. §. pœna grauior.ff.de his,qui notan.infami.& ibi docto. cum simili.¶Secus si pœna, vel exilium per Ducem,seu Comitatu, vel alium dominum,seu per suos iudices fuit imposita ex suo capite, seu ex suo arbitrio: quia licet sit certum, & determinatum,temporale, seu perpetuum, potest per dictum dominum loci,seu villæ tolli, & gratiam de eo facere,& concedere licentiam redeundi in loca ipsius ducis,vel domini ex quib⁹ locis fuit missus in exilium.Et hoc tenet Sanctus Thom. vbi suprà dicendo,quòd misericordia iudicis habet locum in his,quæ arbitrio iudicis relinquũtur,hoc debet fieri cum causa: quia in his, quæ sunt determinata secundum legem diuinam, & humanam,non est suum misericordiam facere. *Et hoc in leuibus criminibus,secus in enormibus:vt in.l.diuus marcus.ff.ad senat.consul.sylania. prout tenet. Bellus Visso: in sua pratic.iudicia.in titul.de senten. criminal. nu.9.10.11.& 12.vbi hanc.q.tangit & an si causa præsumatur, vi.quæ dixi,supra in dict.capitul.1.in glo. seruitio in fine,in additione loquendo in rege.*¶Et in istis arbitrarijs potest habere locum, quod dicit Barto.in.l.illicitas.§.præses. ff. de offi. præsi. nume.2.& in dict.l.relegati.& Abb.in capit.nisi specialis.de offic.legat.numero.6.vbi tenent, ꝙ iudex potest ex causa remittere bannũ ex post facto, idest post sententiam. ¶Et quod tenet Paris de Puteo.in tracta. syndic. in parte,iudex qui aliquem ad mortem condemnat.folio.31.in fine:vbi damnatus per iudicis sententiam ad opus metalli, potest ab illo exercitio reuocari per ipsum iudicem post decem annos, si superueniat infirmitas, dummodo vnus ex consanguineis subrogetur, qui deseruiat pro ipso. ¶Quod facit secundum ipsum, quòd damnati in galeis si efficiuntur infirmi, vel debiles, possunt dando vnum seruum liberari. ¶Facit quoque, quod tenet Ludouicus Roman. in repeti. l.si vero.§.de viro.ff.solut.matr.colu. 11. vbi dicit, quòd licet sit verum, quòd nulli competat remeatum exilij concedere nisi principi. vt in dicta.l.relegati.& in.l.non omnis. §. fin. ff.de remili. & per Bartol. in. l.is qui reus.ff.de public. iud. tamen restringitur vt non extendatur ad casum, in quo inferior remeatum cõcedere vellet ratione vtilitatis publicæ. ¶Et quòd princeps potest remittere pœnas pecuniarias sibi debitas,& pœnas corporales prout vult, vltra suprà allegata.vide Andrea.de Isernia in titu.quæ sint regalia.in parte,& bona committẽ. crimen. numero.73.in vsi.feud.¶Sed quantum interest pecunialiter alterius, illud non posset remittere:quia sicut non potest donare meum, sic nec mihi debitum. secundùm communem distinctionem glossæ. in. l. finali. C. si contra ius vel vtili.publi.& in. l. prima, de constitu. princip. & creditor dicitur ex delicto. vt in. l. creditor. ff.de verborum significatio. & facit. l. licitatio. §. quidem talia. ff. de publi. & text. in. l. venia. C.de in ius vocan.in fine.vbi pœna, quæ applicatur parti, non debet per principem remitti.& ibi glossa.& communiter doctor. & text.in.l.4. titulo.24.partit.3.& in.l.3.titulo. 11.*de los perdones*.libro.1.in ordina.rega.& Lucas de Penna.in l.nulli.C. de conditis in public. horre. libro decimo.in fine.

Prætorum Cap. secundi finis.

Sequitur Caput III.

M 4 Summa-

SVMMARIVM.

1 *Familiæ appellatione, quis veniat.*

a Familiares. a Per text. reprobatũ opinio Abb. in. c. 1. de officio iudicis. vlti. notabil. vbi tenet, quòd domesticus, & cõmensalis iudicis potest esse aduocatus alterius partis, nec ex hoc iudex est suspectus: quia non est tanta suspicio cõtra iudicẽ si aduocatus est sibi domesticus sicut cũ pars est familiaris suus. nã causa nõ est aduocati, sed partis. Sed hodie cessat sua opinio per tex. istũ. ¶Sed quis dica-
1 tur † familiaris? Dic quod eius appellatione venit etiam seruus. vt in. l. 1. §. familiæ. ff. de vi, & vi arma. & l. si familia. ff. de iuri. omn. iudi. l. fin. C. de verbo. signi. ¶Item veniunt etiã nasciturí ordine successiuo. vt Paul. de Castr. in consil. 17. per l. fin. ff. de fundo instru. & l. grege. ff. de lega. primo. ¶Item filij habitantes cum patre, aliter nõ. secundùm Cœpol. in tracta. de seui. vrba. c. 50. & Ancharra. in cap. quanto. de censi. ¶Item veniunt omnes de familia successiuo ordine, scilicet, pximiores gradatim. secũdùm Bart. & Bal. in. d. l. fi. de verbo. signifi. vbi est casus vsque ad quartum gradum. tenet Alex. in. l. pronũtiatio. ff. famili. hercis. ¶Item venit vnus tantùm, si plures non sunt in familia. l. iubemus. §. sin autem. in fin. C. ad trebellia. Sed glos. in ca. 1. 10. q. 1. dicit, quòd nec per duos dicitur familia. per. l. de statione. de verbo. signifi. secundùm Alexã. vbi suprà. ¶Itẽ venit propria familia testatoris. Bar. in. l. cũ filius. §. cũ pater. ff. de legat. 1. & in. l. peto. §. pater. in princip. ff. de leg. 2. & Bar. in. l. si cogatis. ff. de rebus dubijs. ¶Item veniunt agnati, & cognati etiam hodie, licet sint exæquati quoad successionem intestati, non aliter. Bart. post gloss. in. l. cùm ita. §. final. ff. de legatis. 2. ¶Item veniunt ij, qui à testatore non sunt nominati. l. is qui. & ibi Bartol. ff. de legatis tertio. ¶Item vxor dicitur de familia viri. vt in. l. quicunque. C. de re mili. lib. 12. c. hæc imago. 3. q. 5. Sed bastardi non dicuntur de familia, nec de domo patris. secundùm Barto. & Alexan. in. l. tutelas. in princip. ff. de capitis diminu. & per Bertachi. de firmi. in suo reperto. aureo. in parte, bastardus. versicul. 5. & 6. & per Ias. in. §. pœnales. Instit. de acti. nu. 58. & Ang. in. l. filiũ diffinim⁹. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. vbi si est statutũ, quod de domo magnatum nullus possit habere officiũ in cõmuni, quod spurij possunt habere, quia nõ sunt de domo. & latissimè per nostrũ Pala. Ruui. in repetitione Rubric. de donatio. §. 32. num. 4.

Prætorum. *Caput. III.*

Otrosi mandamos que el tal Assistente, o Gouernador, o Corregidor, ni sus officiales ni familiares[a] no sean abogados,[b] ni pro-

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus, & iudex, vel assessor in eadem causa non potest esse. nu. 7.*
Decurio potest esse aduocatus.

2 *Aduocatus, an potest esse in causa, in qua fuit iudex. num. 5.*

3 *Qui fuit aduocatus in vna causa, non potest postea in illa esse iudex nec assessor. nu. 4.*

6 *Defendere an potest iudex suam sententiam, & an debeat vocari in causa appellationis ad eam defendendam.*

8 *Aduocatus electus prætor alicuius ciuitatis, debet finita prætura redire ad aduocandum.*

9 *Aduocatus sicut non potest esse iudex, ita non potest quis esse iudex in sua causa, nec suorum. Fallit, vt nu. 9.*

10 *An potest quis ius sibi dicere.*

11 *An iudex potest cognoscere de sua vel suorum iniuria. 12. 13. & 14.*

12 *Iudex, cui aliquid per statutum applicatur, an de causa potest cognoscere. nu. 13.*

b Abogados. b Quia iudex, & ad-
1 uocatus † in eadẽ causa nõ potest esse, text. in. l. 15. tit. 19. lib. 2. in ordinam. regali. text. in. l. quisquis. C. de postulan. simil.

mil.in.l.6.titu.18.eod.lib.2.in eisd. ordina. in fi. Tamen ille, qui non potest esse aduocatus, potest alteri mõstrare, ostẽdere, siue cõsulere qualiter aduocare debeat. tenet Bald. in capit. qualiter..de electione.nu.3. quia consulere, & mandare, non sunt facere. vt in.l.ob hæc verba.ff. de his qui notã. infami. & ibi notatur secundùm Bald. vbi suprà. ¶Et quoque assessor, & aduocatus non potest esse. gl. in.l.nemo.la.2. C. de assessori. Et non solùm in foro iudiciali prohibetur, verum etiam de foro conscientiæ: tenet beatus Archiepiscop. Floren. in.3. part. tit.6.c.1.§.1. quasi in fine. dicendo, ꝙ in illa causa, in qua quis est iudex, vel assessor, in eadem non potest esse aduocatus: quia duo officia in eadem causa prohibentur exerceri. c. cùm sacerdotis. de postula. & capitulo.1.&.2.4. quæstione.4. & gloss. in dict. l. nemo ex his.la.3. de assessor. & Montal. in.l.3. titulo.9. foro legum. libro.1. in gloss.1. in fine. ¶In tantum, quòd si aduocatus fuit iudex, vel testis, retractatur sententia: vt gloss. Montal. in l. quarta. eod. titulo. & libr. foro legum. in gloss. *por christiano.* ¶Tamen decurio, idest, *regidor*, bene potest esse aduocatꝰ in sua patria, & pro sua vniuersitate, & habere salarium ratione aduocationis ab ea: quia hic non militat ratio de duobus officijs. vt suprà in.c.1. in gloss. officio. quia hoc officiũ aduocationis non est incompatibile cum officio decurionatus, imò ei annexũ, vt tenet singulariter curia Pisana, in.2. libro. capitulo.23. & est gloss. in capitulo. de occidendis.23. quæstione.5. ¶Potest tamen is, qui fuit iu-
2 dex, nunc in † causa patrocinari: quia cessat causa prohibitionis erga causam, in qua fuit aduocatus, ergo cessabit effectus. Iuxta illud vbi ratio legis, &c. vt in.l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronatus. & satis expressè probatur in.l. fina. C. de assessori. & tenet Cyn. in dicta.l. quisquis. C. de postul.1. quæst. & Mõtal. in glo. ordina. in parte, aduocatus. ¶Tamẽ ille qui fuit
3 aduocatus † in causa, non potest postea esse iudex, vel assessor in ea. est tex. in.l.10. tit.4. parti.3. ibi. *Otrosi dezimos.* & Bald. in.l. nec in arbitris. col.2. C. de arbitris. & in.l. apertissimi. C. de iud. & tenet Bart. per illũ tex. in.l. prætor. & ibi per Alexan. ff. de iurisomni. iudi. gl. in.c. postremò. de appella. notatur in speculo. in titul. de lega.§. restat. versic. Item si fuerit. & Philip. Franc. in.d. capi. postremò. intelligit hoc verum in causa, in qua fuit aduocatus, secus autem in alia causa: nisi forsan esset connexa, vel dependens ab illa, in qua fuit aduocatus. de quo etiam per Ioã. Andr. in.c. fina. de testa. in.6. ¶Abb. tamen in.c. irrefragabili. de officio ordi. in fine. dicit, ꝙ si aduocatus fuit cõsultus in aliqua causa, & nondũ dedit responsum, ꝙ si assumitur in iudicẽ, põt iudicare. licet ibi Domi. Anto. hoc impugnet, dicens, ꝙ ex quo isti sunt reuelata secreta causæ, potest vt suspectus recusari. Sed dictũ Abb. est verius per glo. ordinariam in.c. dilectę. de testibus. vbi dicit, ꝙ non debet quis remoueri à iudicando, quia reuelauit ei secreta causæ, quia non habet iudicare secũdùm conscientiam, seu secundùm reuelata per partem, sed secũdùm legitimas probationes, quod dictum Abba. mihi placet. * Et quando aduocatus in causa datur iudex, tunc alteri eam delegat, glo. in.l. eos. C. de appella. in verbo, prouocatum. in fine. & ibi Salyce. & Ias. in.l. solet. ff. de iur. om. iudi. nume.1. & Bald. in.l. prætor. eius. titu. quod dicit notandum, & vi. Enricum in.c. cum speciali. de appella. & ita seruatur in practica secundum Angel. in dicta.l. eos. column.1. & tenet Par. de Put. in tracta. syndica. in verbo, potestas cum esset in offic. nu.11.* ¶Paul. de Castro in dict.l. quisquis. C. de postulan. dicit, quòd iste text. intelligatur tribus mo-
4 dis. ¶Primò †, quòd ille, qui fuit aduocatus in vna causa non possit postea in eadem esse iudex, quod dicit verum in iudice delegato, secus in ordinario. vt Specul. in titu. de iudic. delegat. §. superest. versicul. Item si fuit aduocatus. dum tamen causam ordinarius delegaret, si ab eo petatur, cùm sit suspectus propter officium aduocationis, quia videtur habere affectum ad causam, in qua fuit aduocatus. & ista est iusta causa recusandi, & sic habet iurisdictionem mero iure.* Vt Ioã. Andr. ibi in additio. ad Specu. quod videtur secutus Albe. in.l. fi. C. de assessori. in fi. & Iaso. in.d.l. solet, vbi tenet, quòd valet sententia si non recusetur*. ¶Sed delegatus videtur, quòd ipso iure non habeat, vt sit aliqua differẽtia inter delegatum, & ordinarium. ¶Secundò dicit Paulus de Castro, quòd potest intelligi è
5 conuerso, quòd ille, qui fuit iudex † in causa, nõ possit finito officio esse aduocatus in ea, sed, vt suprà dixi, Cyn. non tenet hoc, imò cõtrarium, & sic, quòd potest esse aduocatus: quia non est eadem causa suspicionis: quia iudex non præsumitur habere affectionem plus ad vnam partem, quàm ad alteram. Sed in isto casu dicit Paul. sibi videri, & honestum esse, quòd si dedit sententiam in vna causa pro vna parte, non possit finito officio suo in causa appellationis sumere officium aduocationis pro illa parte, vel saltem non debet, quia tũc resultat suspicio, quòd faueret illi parti, vel cùm intellexit secum illa. Sed si non dederat sententiam securè potest acceptare officium aduocationis. Sed in

hoc cõtra Pau. de Castro est hodie Pragmatica in pragmaticis aduocatorũ. 17. ĩ ordine, quæ incipit, *Otrosi mandamos*. vbi tenet, ꝙ iudex, qui sen-
6 tentiam † pronuntiauit, contra eam in causa appellationis aduocare non potest, tamen potest eam defendere allegando iura, interest enim sua: dummodo ex hoc salarium à partibus non percipiat. Idem tenet Montal. in. l. 2. titu. 2. foro legum. lib. 2. in glo. *sin derecho*. in fine. allegando Innocen. in cap. verum. de foro compet. & Archidi. in. §. in hoc. 2. q. 6. Et facit cap. dilectus. de rescrip. vbi Feli. penulti. colũ. versi. quarta declaratio. & sic, ꝙ in hoc dictum Paul. non sit verũ. Imò nõ solùm finito officio potest suam defendere sententiam, sed etiam eo durante potest legitimè assistere pro defensiõe suæ sententiæ, & instruere, & producere acta & monumenta causæ pro sententia per eũ latà faciẽtia in causa appellationis. vt Lucas de Penn. in. l. apparitores. C. de exacto. tribu. lib. 10. versi. quod facit. quia secũdũ eũ iudex ad hoc est admittendus, vt euitet infamiã, & pudorẽ suũ seruet illæsum. arg. in l. quæ omnia. ff. de procura. versicu. omnia. & faciũt quæ notãtur in. l. si suspecta. in gl. 2. ff. de in offi. testa. & quod notat Archidi. in. c. hoc etiã. 2. q. 6. Et tenet Bal. in. c. accedẽs. vt lit. non cõtesta. nu. 4. dicendo, quòd iudex debet defendere suũ processum, quia debet defendere suũ decretũ & missionem. vt. l. si quis est missus. ff. ne vis fiat ei. ¶ Licet contrariũ videtur, quia producere testes, vel instrumẽta non cadit in aliũ, quam in partẽ principalẽ, vel suũ procuratorem. vt notat Inno. in. c. veniẽs. de accusatio. ¶ Quia in hoc dictus Lucas de Penna distinguit. Aut iudex qui sentẽtiã tulit, procedit ex officio suo, aut ad partis petitionẽ. Primo casu vocãdus, & admittendus est ad defensionem sententiæ, & probationes inducere poterit pro defensione ipsius. Nã prout dicit Innoc. in. c. cũ speciali. de appel. appellatio non mutat naturam causæ. sicut ergo in principali procedebatur sine parte, & iudex solus loco partis erat, sic & in causa appellatiõis procedi poterit sine parte, & iudex solus loco partis habetur, & poterit quod pars potest, scilicet probatiões inducere. vt notat Innoc. in. ca. in nostra. de probatio. in gloss. qualiter recipiũtur. vbi apertè tenet, ꝙ si iudex primæ causæ ex officio processit, vocabitur quando petitur sententia reuocari, secus vbi non ex officio. ¶ Secundo casu, quãdo ad partis petitionem processit, non est admittendus. Et sic dicit Lucas de Penna. quòd fuit per illum determinatum de consilio doctorum, cùm ipsum consilium peteretur. Veruntamen dicit ipse Lucas de Penna, ꝙ id, quod dictum est de iudice à quo appellatur sustinere partes officij sui, seu onus partis, quas ipse in principali sustinuit in causa appellationis & coram ipso iudice, non videtur congruè dictum, cùm lata sentẽtia iudex fuerit functus officio. l. iudex. ff. de re iudic. & appellatione interposita, extinctum fuerit pronuntiatum l. prima, §. vlti. ff. ad Turpillia. Non ergo videtur admittendus ad prosecutionem ipsius negotij, ne sit præsumptio contra eum, quòd aduersus condemnatum ex aliqua animi passione ꝓcessit. ¶ Magis ergo dicit videri honestum, ꝙ sicut iudex causæ principalis vigore officij, & cõtemplatione vindictæ publicæ subijt partes actoris in principali, ita iudex appellationis. & tenet Ange. in tracta. maleficiorum. in parte, præsente dicto Gaio appellãte. versi. quæro quãdo appellatur. nu. 27. Et ex hoc dicto Luc. de Pen. credo extractã fuisse quãdam pragmaticã, quæ est in volumine pragmaticarũ lex. 47. §. 5. quæ incipit. *Otrosi, porque a nos es hecha relacion*. vbi cauetur, quia aliquando Correctores, vel sui locũtenentes ex officio procedunt contra delinquẽtes, qui appellant ad curiam regis, & iudices vt euitent expensas, nolunt sequi causas: cauetur, quòd dicti iudices cancellariæ iubeant fiscali regio, & ipsa lex iubet, quòd assumat causam, & in ea procedat, allegando ex parte curiæ, & regis, & damnificatorum. quam vide, quia sic vtitur. ¶ Et idem tenet Angel. de malefic. in. d. suo tracta. in dict. parte, præsente dicto Gaio appellante. num. 27. vbi dicit, quòd syndicus, vel fisci procurator, cuius interest, est citandus. & ibi per Augusti. de Arimi. in additio. & dicti iudices debent citari, vt mittant processum, informationes, & acta causæ. In tantùm, quòd dicit Abba. in dict. capit. cum speciali. de appellatio. nume. 8. allegando Federic. in consilio suo. 254. quòd processum est nullum, si iudex, qui processit ex officio, non fuit citatus per iudicem, ad quem allegat Innocent. in capitu. penulti. de re iudi. quod dicit Abb. sibi placere, quia est loco aduersarij. ¶ Rectè fuit enim illa pragmatica facta: quia, prout dicit Lucas de Penn. vbi suprà, iudex à quo appellatum est, non videtur posse pro hac causa deserere Imperium, id est, iurisdictionem sine permissu principis. vt in. l. 3. ff. ad. l. Iuli. maiestá. nec portabile est terram esse sine rectore. vt in authenti. de admi. prope finem. colla. 7. & vt dicit Innocẽ. in capitul. significauerunt. de iudicijs, periculosum est sine regimine terram esse. ¶ Tamen contra Lucam de Pen. Inquantũ tenet, quòd quãdo procedit ad partis petitionẽ nõ est admittẽdus ad suã sentẽtiam

tiā defendendā.est tex. expressus de nostro iu-
re Regio in.d.pragmati.aduocatorū,ibi in quā-
tum tenet. *Pero bien pueda assistir con los abogados*
de la parte appellada en cuyo fauor pronuncio defendiē
do su sentēcia, e allegando derechos en su fauor. ¶ Sed
credo, quòd opinio Lucæ de Pen. sit vera, & re-
ctè vocetur Lucas de Penna: quia lucem dedit
tribus libris. C. & debet intelligi, quòd non est
admittendus contra suam voluntatem, nec ad il
lud est compellendus, sed si spontè vult, bene
admittitur. vt tenet Augusti. in additio. ad An-
gel. in. d. tracta. malefic. in dict. parte, præsente
dicto Gaio appellante. versi. quæro quando ap
pellatur. numer. 27. vbi de hoc. & sic dicit dicta
pragmatica: *bien puede assistir*, quod verbum, po-
test, non importat necessitatem. vt Abb. in cap.
atti. clerici. de iudic. in. §. de adulterijs. Bartol. &
Alexan. in. l. quòd seruius. ff. de condi. ob caus.
& idem Abb. in dict. capitul. cum speciali. de ap-
pella. num. 8. ibi dum dicit, quòd quando iudex
procedit ad instantiam partis, nec agitur ad pu
niendum iudicem, potest iudex assistere in pro
cesso, licet necessariò non sit vocandus. Dicit, q
hoc casu poterit iudex appellare, si sententia sua
retractatur, quia iudex potest assistere in hoc
casu. ¶ Sed quādo agitur ad pœnas iudicis, sem
per est vocandus, siue processerit ad instātiam,
siue ex officio, cùm agatur de suo præiudicio, &
in præiudicium absentis nil est innouandum. c.
1. de causa pos. & propriet. secūdùm Abb. vbi su
prà. de quo per Augustin. de Arimi. in additio.
ad Ange. de Aretio. in dict. tracta. malefi. vbi su
prà. & per Barto. in. l. 1. §. reus. ff. ad Turpilia. &
ibi per additio. & per Alexan. in. l. de vno quo-
que. ff. de re iudi. & Ludo. Roma. in consil. 343.
col. 3. versic. 2. ad idem. vbi tenet, quòd ad irrita
tionem sententiæ, quam iudex promulgauit ex
processu per eum ex officio proprio instituto,
citandus est ipse iudex pronuncians, quia ad eū
isto casu pertinet defensio suæ sententiæ, & pro
cessus: aliàs autem sententia ipsa irritatiua quadā
cum nulla est, nec præiudicialis. per d. Federic.
in consil. 205. allegans Hosti. in cap. n. de ociu-
di. per text. optimum in capitul. in canone hoc
etiam. 2. q. 6. & per dictum Innocent. in dict. ca.
cum speciali. & in. capi. in nostra de procura. &
per Barto. in dict. l. 1. §. reus. & per Bal. in. l. nam
ita diuus. ff. de adoptio. * Et vid. quæ dixi supra,
in. c. 1. in gloss. donacion. num. 21. in additione.
& vi. Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi-
cio procōsul. & legat. nu. 13. versi. 28. quæritur,
vbi tenet q iudex non debet de necessitate cita
ri, vt defendat ea, quæ facit ratione iurisdictiōis
nisi de eius pœna tractetur: quia tūc requiritur
citatio.

q iudex citetur. vt per Inno. in. c. cū speciali. de
appella. & tunc si non citatur sibi non præiudi-
cat vt in. l. Lucius. ff. de infam. quod nota vel ali
ter potest intelligere vt Bal. ibi in. d. l. Lucius, Ti
tius. nume. 3. quod non est citandus quando nō
procedit ex officio sed ad partium petitionem:
quia tunc si partes agant de retractanda senten
tia iudicis & licèt possit defendere suū proces-
sum non est citādus: quia causa secum nō est. *
¶ Tertio modo intelligit Paul. de Castro istum
7 tex. in. d. l. quisquis. scilicet, quòd eodem † tem-
pore, quo quis est iudex, non debeat tanquam
aduocatus vnius ex partibus allegare pro ipsa.
Et ita dicit, quòd faciunt cauti iudices, quando
vna pars ducit aduocatum, & altera non, nam
dicit illi, Ducas aduocatum tuum vt respōdeat
aduocato alterius partis, quia non intendo esse
iudicem & aduocatum pro te. Sed præsentibus
aduocatis vtriusque partis, si alter ipsorum defi
ceret in respondendo, potest supplere de iure al
legando meliorem legem, vel rationem. vt in. l.
vnica. C. vt qui desunt aduoca. & istam credit
Paul. fuisse mentem illius literæ. l. quisquis. &
istius capituli est. ¶ Tamen iudex volens audi-
re istos aduocatos partiū, nō tenetur: quia præ
sumitur doctus, nec dicitur grauare partes. In-
nocen. in capi. pastoralis. de causa posse. & pro-
prieta. & Bald. in margarita. in verbo, iudex. ver
sic. 66. sed facit se suspectum, etiam si causa erat
clara. Lanfran. de Oria in Clem. sæpè. de verbo,
8 signi. in versic. de plano. ¶ Adde, q aduocatus †
electus pretor alicuius ciuitatis, debet finita pre
tura redire ad aduocādū. ita Bar. & clarius Bald.
in. l. si quis. C. de aduocatis diuerso. iudi. & dicit
esse argu. de abb. q depositus remanet mona-
chus sicut prius, & habet vocē in capitulo sicut
simplex monachus, quod intellige, quādo non
priuatur propter demerita sua, vt And. Barb. in
additio. ad Bal. ibi. ¶ Eodem modo sicut iudex
9 nō pōt esse aduocatus, ita nō potest esse † iudex
in causa sua. vt in. l. 1. p. ti. 4. par. 3. versi. *e por ende.*
vbi habetur, q nemo in causa propria sit iudex,
nec locū duorū teneat. s. iudicis, & actoris. text.
in. l. vnica. C. ne quis in sua causa ius sibi dica. Et se
cundùm Cyn. ibi est ratio: quia fauor, & odium
peruertūt iudiciū. [illegible] maledictus homo qui par-
tē suā deteriorē facit. Et nō obstat tex. in. l. pro-
ximè. ff. de his qui test. delent. & l. hic Tiberius
Cæsar. ff. de hæred. instit. [illegible] quia loqu[illegible]
in imperatore, qui potest esse iudex in causa
sua: & eodem modo ille, qui non habet superio
rem, sub quo litiget, nec recognoscit superiorē.
¶ Attamen licet possit iudicare in sua causa, re-
gulariter, constituit alium iudicem, scilicet, pro-
curato-

curatorem Cæſaris, & procuratorem Fiſci, qui de cauſis ſpectātibus ad eum cognoſcunt. vt in l.procurator. C. de edendo. & vtrobique Cyn. & Alex.cōſi.35.in primo volu.& Iaſ.in addi.ad Por.Inſtit.de autho.tuto.in fine. Et Anto.in.c. cùm veniſſent.de iudi.prout ibi Abb.nu.6.refert concludendo cum Cyn. ¶ Et quòd papa in cauſa ſua patrimoniali,aut ciuili perſonam eius tangens,poteſt cognoſcere de abſoluta poteſtate,ſicut dicimus in imperatore.vt glo.ibi.& Innocen.in cap.ex parte.de verbo.ſignifica.tenet idem dicendo, quòd debēt eligi arbitri: vel poteſt ipſe cauſam delegare:quia imperator in cauſa fiſcali dat procuratores, qui habēt ordinariā, fortius poterit papa dare delegatum.& videtur ſentire glo.in cap.cùm dilecta. de confirmatione vtil.vel inutil. vbi poterit eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ,& ſic ſentit, quòd nō in propria cauſa ꝓcedit.ſecūdùm Abb.vbi ſuprà. de honeſtate:ſecus tamē de abſoluta poteſtate,quia poteſt ipſe cognoſcere.ſecūdùm Bar.& Cyn.in.d.l.vnica.putà ſi papa requiritur ab aliqua muliere aſſerēte ſe eſſe vxorē illius, & ipſe negat, ipſe non cogitur ſtare iudicio alicuius,ſed poteſt excipere,dicens,Dominus eſt,qui me iudicat glo. in cap.Guiliſarius. 23.q.4.ſuper verbo,anathematizari.glo.in.c.ſi quis pecunia.79. diſtinc.& c.aliorum.9.q.3.¶Et quod dixi, quòd non recognoſcens ſuperiorem poteſt eſſe iudex in cauſa propria,limita eſſe verum,quando procedit cōtra ſubditum ſuum,quia tunc poteſt eſſe iudex in facto proprio:ſecus ſi contra non ſubditū,vel ſaltem non omnino ſubditū,quia tūc debet cōueniri corā papa.vt tenet Abb.in.c.nouit.de iudicijs.colū.6.nu.16.quod dicit eſſe ſatis rationabile,& notabile. Quod ſecus eſt in alijs iudicibus inferioribus, qui non poſſunt de ſua cauſa cognoſcere.vt per Abb.in.d. ca. cùm veniſſent. ¶In tantum non poteſt iudex eſſe in cauſa ſua, ꝙ etiam ſi aduerſarius conſentiret nō pōt illum facere iudicē in ſua cauſa: quinimo nec tāquam arbitrū poteſt in eū cōſentire.prout tenet Abb. in.d.c.cum veniſſent.nu.12. ¶Et nō ſolū de ſua cauſa cognoſcere nō poteſt, verum etiā non po
10 teſt eſſe iudex de cauſis liberorū †, aut ſuorum familiarium.vt in.l.qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdict.omni.iudic.tex.& ibi gl.& docto.in.c.cauſamque.el.2.de offic.delega. ¶Quod fallit primò in iuriſdictione volūtaria.vt in.l.cōſul. ff.de adopti.& in.l.apud filium. ff. manumiſsi.vindi. ¶Secūdò fallit,in cauſis breuiſsimis, quia poterit quis eſſe iudex in cauſis ſuorū.vt.l. ſenatꝰ. in verbo,parciſsimè. ff.de officio præſidis. ſecundùm intellectū,quē ponit Ang.in.d.l.qui iuriſdictioni,qui ſequitur ibi Fulgoſiū. quod eſt bene notandū,ſi eſſet verū.ſed Alexā.ibi.nu.1. putat hoc nō eſſe verū:quia ille tex.in illa parte loquitur etiā in cauſis ipſiusmet iudic. & ſic pariter ille text. probaret ſecundùm talē intellectū, quòd quis poſsit eſſe iudex in cauſa propria, quādo eſſet cauſa modica.quod nemo dicit per d.l.1.C. ne quis in ſua cauſa. Quando enim lex ſub eadē determinatione determinat, debet intelligi vt pariformiter determinet.l. nam hoc iure.ff.de vulga.& pupilla.notat Bar.in.d.l.ſi cùm dotem.in princ.ff.ſolut.matri.Sed Iaſ.ibi in.d.l. qui iuriſdictioni.tenet, quòd poteſt in breuiſsimis,& viliſsimis cognoſcere, quicquid teneat Alexand. ¶Tertiò fallit,quando actio eſſet peritura.vt glo.in.d.l.qui iuriſdictioni,quam vide. ¶Quartò fallit, quādo filius nō ageret corā patre,ſed conueniretur.l.ille à quo. allegata in.d.l. qui iuriſdictioni. ¶Quintò fallit,quando iudex pariter eſſet affectus,vel coniunctus tam actori, quàm reo.arg.in.l.non ſolùm.§.denuò. ff. de ritu nuptia.notat gloſ.in.c.poſtremò. de appella. facit bene. l. repeti. aliàs eſt lex extraneo. ff. de quæſtioni.cum ibi notatis per Bart. gl.in c.1.3.q.5.¶Sextò fallit, vbi perſona iudicis eſſet talis qualitatis; quòd omnis ſuſpicio veriſimiliter ceſſaret,vt ſi eſſet monachus.ita Specul.in titul. de iudice delegat.§.ſupereſt.verſicu.quid ſi non eſt cōſanguineus.arg.in.l.non omnes.§.à barbaris.ff.de re milit.¶Septimò fallit,in iudice delegato. ſecundùm gloſſ. quæ ita intelligit in.l.in priuatis.ff.de iudicijs. Et ratio differentiæ eſt: quia ordinarius nō poteſt recuſari tāquā ſuſpectus de iure ciuili.vt in.l.nemo. cum ibi notatis. C.de iuriſdict. omni.iudic.& ideo grauiſsimum fuiſſe,quòd talis poſsit eſſe iudex, ſed delegatus tanquam ſuſpectus bene poteſt recuſari.vt in.l. apertiſsimi.C. de iudic. qui intellectus approbatur communiter per docto.in.d.l. qui iuriſdictioni ſecundū Alexā.ibi. dicit tamen Paul. de Caſtro,quòd licet de iure ciuili non poteſt recuſari ordinarius, fallit in caſibus in. d.l.qui iuriſdictioni. expreſsis: & ideo in illis caſibus bene pōt eſſe iudex.patet, quia text.ibi vtitur verbo, nō debet,nō autem verbo,nō poteſt.& ſic ſecūdùm Alexā.ibi.nu.2.ſi non opponatur, valebit proceſſus.& ita intelligitur.l. in priuatis. allega.in glo.d.l. qui iuriſdictioni. & putat verum eſſe, quòd in caſibus illius.l.poſsit eſſe iudex, ſi non opponatur.vt dicit notare Ioan.Andr.in.c.poſtremo.de appellatio.per tex.in.c.1.3.q.6. verſ. Item ſi cōtra patrem.& probatur in.l. quinetiā. ff.de arbitris.Quod dicit intelligēdum in criminalibus,in quibꝰ pater nō pōt eſſe iudex in cauſis filio-

sis filiorũ, vel aliorũ, si opponatur absq; aliqua recusatiõe facta ratiõe suspiciõis allegãdæ, quia lex excludit iurisdictionis exercitium. ¶Sed in causa ciuili potest esse iudex etiam ordinarius, dummodo non recusetur allegat. dic. l. in prolatis. & facit pro hoc, quod notat gloss. & Archidiaco. in dicto. § tria, versicul. Item si contra potestatem. quæ glos. similiter in criminali loquitur. & ista opinio satis placet Alexand. licet fallit in casibus, vt ibi per eum. ¶Et Alexand. videtur tenere, quòd si non fuit oppositum, valet sententia. cuius contrarium tenet Abbas in. d. c. cùm venissent. numer. 12. vbi tenet, quòd vbi iudex esse non potest, quia esset iudex in causa propria, non valet sentẽtia: quod intelligit, etiã si aduersarius consentiret: nõ enim illum potest facere iudicem in propria causa, quinimo etiam nec tanquam in arbitrum consentire. l. penulti. ff. de arbitris. secus si vellet sibi dare potestatem tãquam arbitratori vt procederet extraiudicialiter, quia tunc posset. vt. c. veniens. & c. quintauallis. de iureiura. Et licet Alex. nullã faciat mentionẽ de Abb. Æneas de Falco. ibi in additio. ad eundẽ Abb. dicit, ꝙ licet ex cõsensu partiũ talis sententia non possit validari, per ea, quæ dixit in. c. dilecti filij. de iudic. tamen fortè valeret in vim pacti. vt dixit in. d. cap. dilecti. in additione, quæ incipit, Aduerte. quæ est in nu. 5. ¶ Sed in casibus vero, in quibus potest esse iudex, licet possit recusari, tenebit sententia, nisi recusetur, quia verè iudex est, & iurisdictionẽ habet, licet elidibilẽ per exceptionẽ, vnde antea quàm elidatur iurisdictio, tenent gesta per eum. vt tenet Abb. in dict. c. cùm venissent. in fi. ¶Quid dicendum de contrarietate Abb. & Alexan. licet per doctores nõ inuenio tactũ, tamen pro Alexan. est cõmunis opinio: quia si nõ opponatur à parte, potest esse iudex: quia partes nõ opponẽdo, intelliguntur cõsentire, & prorogare iurisdictionem, quæ aliàs poterant declinari. & hoc cõmuniter tenetur secundũ Ias. in. d. l. qui iurisdictioni. nu. 6. in fine. ¶Tamen Bart. in. l. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit. nu. 7. vult hoc intelligere, ꝙ quãdo nõ fuit oppositum cõtra iurisdictionem valeat sentẽtia, est verũ, quãdo partes cõparent, & sciunt illũ esse iudicem. secus si ignorauerint, quia non videtur prorogata iurisdictio. Et idem si dubitauerint, nisi esset pronuntiatũ super iurisdictionem, & iudex pronuntiauit se esse iudicem competentem, tũc talis sententia faceret ius, ne possit postea disputare de errore, vel dubitatione partiũ: quod est notandũ, licet loquatur in alio casu. & idem tenet Bart. in repeti. ibi. nu. 5. ¶Octauò limita in officiali, puta notario, vel assessore, qui delinquit in officio: quia potestas potest eum cõdemnare, nec ab eius sententia appellatur. text. in. l. nulli. C. quorum appel. nõ recipi. & Bar. & Ang. ibi. & etiã si delinquat extra officium. vt Bart. in. l. si quis. ff. de pœnis. Quod est verũ, quando delictum est notorium: quia in notorijs delictis potest sibi ius dicere in causa propria, quãdo pœna est certa, & limitata à iure, vel statuto. secus quando esset arbitraria, tunc nõ possit punire, etiã si delictũ esset notorium, sed debet ad superiorem remittere. ita tenet Ias. supplẽdo Alexã. in. d. l. qui iurisdictioni, in ista. 8. fallẽtia. & idẽ tenet ibi Frãciscus Curt. in additio. ad Alex. in additiõe, quæ est in nu. 4. & infrà dicam. ¶Nonò fallit in casu. c. 1. de pœnis, in. 6. ¶Decimò fallit, quãdo cõsuetudo hoc induceret secundũ doct. in. c. cùm cõtingat. per glo. ibi, de foro cõpeten. Tu allega text. expressum in. d. c. 1. de pœnis. in. 6. cum glos. in versic. punire. in fine. ¶Vndecimò fallit in episcopo, qui potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ, glos. ordin. in. c. si quis ergo. in glos. 16. q. 7. & in. d. c. cùm venissent. Innoc. in. c. in nostris. de electio. ¶Duodecimò, quando episcopus vendiderit rem ecclesiæ, & postea vult eã vẽditionẽ retractare, quia potest coram eius vicario litem mouere. Et similiter quando episcopus vult mitti in possessionem bonorũ relictorum pauperibus, potest per eius vicarium sibi dari tenuta dictorũ bonorum. secundũ Bart. in. l. si quis. ad declinandam. C. de episco. & cleric. quicquid teneat Innoc. in ca. ex parte. de verb. signi. secũdũ Ias. vbi suprà. quas limitationes ponũt Alexã. & Ias. in. d. l. qui iurisdictiõi. ¶Vbi plus dicunt, ꝙ regula, ꝙ quis in causis suorum non debet ius dicere, procedit vsq; ad decimũ gradum cognatiõis, vsq; ad quẽ permittitur successio. secundũ Bar. Ang. & moder. ibi. & secundũ Bart. in. l. qui testamẽto. §. ꝙ autem. vlti. colũ. ff. de testament. & docto. in ca. insinuante. de offic. delega. ¶Et quid de consanguineo consanguinei mei, & quid de amico inimici mei, vi. per Alexan. & Ias. in. d. l. qui iurisdictioni. ¶Sed ego addo aliã fallẽtiam, in qua potest quis ius sibi dicere, scilicet quando quis ex
11 defectu iurisdictionis rẽ suã nõ valet consequi, tunc potest propria authoritate illã cõsequi, & inuadere. vt dicit glos. notabil. in. c. ius gentium. 1. distinct. & Innoc. in. c. olim. de restitu. spoliat. & Mõtal. in gl. ordi. regal. in parte, iudices iustitiam. & Abb. in. c. 1. de dolo & cõtum. nu. 10. & allegat. l. ait prętor. §. si debitorem. ff. qui in fraudem credito. l. nullus. iuncta glos. C. de Iud&e. & quod notatur in. c. cùm ab homine. de iudic. Et Specula. in tit. de actore. §. 1. versic. Item ꝙ vult. nu. 55.

nu.55.ponit istū & alios plures casus, in quibus
potest quis ius sibi dicere. ¶ Sed aliter tenet
Abb.in.c.qualiter & quando.de iudic.colum.1.
nu.2.vbi ait, quòd licet iudex negligat iustitiam
facere, nō tamen per hoc quis ius sibi dicere de-
bet, sed debet habere recursum ad superiorem:
in defectum tamen superioris licitū est cuilibet
ius sibi dicere.vt notat Innocē.in.d.c.olim cau-
sam.de restitu.spoliat. Et hoc credo verius: quia
prius est requirendus iudex vt sibi iustitiam fa-
ciat, & illo negligēte, debet ad superiorem acce-
dere, scilicet per viā appellationis denegatæ iu-
stitiæ. vt Petrus Anchar.in d.c.qualiter & quan
do.& vid.l.fi.§.illud. C.de tempo.appella.& ibi
Barb.in additio.ad Bart.& si neuter faciat sibi iu
stitiam, tunc potest sibi ius dicere, & accipere rē
sibi debitam, etiā manu militari, propter poten
tiam aduersarij, ratiōe denegatæ iustitiæ, & pro
uidere indemnitati suæ, & se indēnem conserua
re, nec propter hoc incidit in pœnā.l.si quis in
tantam.C.vnde vi.nec.l.2.tit.19.foro.ll.lib.3.&
l.8.tit.5.eod.for.& libro.prout tenet Antonius
Franciscus in additio.ad Abb.in d.c.qualiter &
quādo.in additiōe, quæ est in.n.2.in parte, ius si
bi dicere. Et ibi Æneas de Falco.in.d.additione
tenet, ꝙ creditor, qui ꝓpria authoritate exigit
suos debitores, nō inueniēdo iustitiā, nō incidit
in pœnā illius.l.licet dicat, ꝙ per aliquē non vi-
dit tractata, & cogitandū relinquit. ¶ Et idem
dic ꝙ quādo non habetur copia iudicis, potest
quis propria authoritate ius sibi dicere, si pericu
lum sit in mora.secundū Cyn. & Bald.in.l.sed si
per prætorē.§.ait prætor.ff.ex quibus caus.ma-
io.per.d.§.debitorē. Attamē Alex.in.l.1.§.nun-
tiatio.ff.de noui operis nūtiatione dicit idē, etiā
si non sit periculū in mora per.l.generali.C.de
decur.lib.10.sed debet pri⁹ expectari iudex ab-
sens, quod intelligit, si sit in breui rediturus, a-
liàs nō. Et quoq; nō debet expectari, quādo ex
pectatio esset frustratoria secūdū Alexā.vbi su-
prà.nu.6.&.7.allegādo glos.in.c.1.& ibi Bal.de
consuetudi.recti feudi. ¶ Omnia supradicta lo-
quūtur in ciuilibus. Sed quid in criminalibus,
12 an iudex † possit cognoscere de sua vel suorum
familiariū iniuria, putà quādo potestas percuti-
tur, iniuriatur, vel vulneratur, nunquid poterit
delinquētē punire? Et quia est quæstio, quæ sæ-
pè accidit, volo eā examinare. Et pro parte affir
matiua, & sic, ꝙ possit de ea cognoscere, facit: qa
præses prouinciæ omnē iurisdictionē habet in
sua prouincia quā varij iudices habēt Romæ.ff.
de officio præ.l.ex omnibus.&.l.sequenti. ergo
à simili. & potestas in sua ciuitate: sed lege caue-
tur, quòd præfectus omnia vlciscitur. vt. ff. de
officio præse.vbi.l.1.in principio. ergo & pote-
stas, cùm ille, qui in eum surrexerit, crimen com
miserit. ¶ Quoq; facit: quia præses debet purga
re suā ciuitatē malis hominibus, vt in.l.cōgruit.
ff.de offi.præsi. nec distinguit, ergo nec nos di-
stinguere debem⁹. vt in.l.deprecatio. ff.de pub.
¶ Et qa reipublicæ vtile est, ne maleficia rema-
neāt impunita. vt in.l.ita vulnerat⁹.ff.ad.l.Aqui
liā. Sed nisi potestas puniat, remanebit impuni-
tū maleficiū, cū null⁹ ali⁹ habeat hāc potestatē.
¶ Et quia permittitur ius dicenti nō pati se con
temni, & cōtemnētes potest punire. vt in.l.nec
quicquā.ff.de offi.proc.& lega.§.1.& in.l.obser
uādum.ff.de offi.præsi. ergo multò magis suos
iniuriatores puniet, cùm sit maius. vt. ff. de iniu-
rijs.l.iniuriarum.§.si quis. ¶ Alia ratio: quia con
stat potestatem ciuitatis dici principem ipsius
ciuitatis. vt in.l.spadonem.§.si ciuitas. ff. de ex-
cusa.tuto. sicut & dominus dicitur princeps fa-
miliæ. vt.ff.de verbor.significatio.l.familiæ. sed
princeps familiæ animaduertit in illos de fami-
lia in se delinquētes. vt in.l.si seruum.ff.de verb.
obligat.& in.l.quid ergo.ff.de legatis primo. &
in.l.1.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris. ergo
potestas poterit animaduertere in suos ciues in
se delinquētes. ¶ Alia ratiōe probatur: quia ma-
gistratus est publica persona.ff.de iusti. & iure.
l.1.§.ius publicū. & ex iniuria sibi facta respubli
ca est affecta, sicut ex iniuria sacerdoti illata. vt
in.l.si quis in hoc genus. C.de episcopis & cleri.
ergo potest talem iniuriam vindicare, etiam ne-
mine nūtiāte. ¶ Finali ratiōe probat. Ille qui læ-
dit magistratū populi Romani, incidit in.l.Iuli.
maiesta. vt in.l.1.ff.ad.l.Iuli.maiesta. nec mirū,
cū in magistratu repræsentaretur imperator, si-
cut dominus repręsentatur seruo. vt.ff.de optio
ne lega.l.si Pāphilo. & sicut in ministro ecclesię
repræsentatur ecclesia.ff.de annuis leg.l.annua.
§.Attitia. argumen.l.peto. §. mater.ff.de legat.
secundo. & ideo iniuria facta ei, domino Regi,
seu Imperatori videtur illata, siue imperio, cum
in parte minister est. vt in Proœmio Institutio.
nullus. & nullus dubitat, ꝙ iniuriam factam im-
perio, & principi, ipse princeps vindicare po-
test, sicut Imperator. vt in.l.quisquis.C.ad.l.Iu-
li.maiesta. ¶ Pro cōtraria parte, quòd nō potest
ius sibi dicere. vt in dicta.l.vnica. ¶ Secundò,
quia ex offensa iudex est factus inimicus. C. de
inoffi.test.l.liberi.&.ff.de his q testa.delē. si ini-
micitiæ, & si est inimicus, nō debet ius dicere. vt
ff.de iniu.l.lex Corn.arg.in.l.pariter. C.de libe.
caus.qa si aliqua dfensio cōpeteret offendēti, nō
admitteret eā, cū de ei⁹ defensiōe admittēda nul
lo mō posset cogitare, sicut aliàs dicit.C.de hęre
tic.l.si

tie,l.si quis orthodoxe.in fine.¶Item,quia non debet quis committi sui aduersarij potestati. vt l.si idẽ.ff.de iurisdi.omni.iudic. ¶Et quia lex est expressa,quòd si patitur iudex iniuriã, superiori suo illud debet nũtiare,vt puniat.vt in authentica,de defensore ciuita. §. si verò egerit,collatio.3.ergo non poterit per se: quia si per se posset,non poterit ab alio.vt.ff.de furt. l.serui & filij.¶Quoq; facit:quia isti competit defensio ; & debet audiri. Sed cùm iudex assumit sibi accusatoris vel denuntiatoris personam, iudiciariã potestatem,quam habet,amittit, cùm in eadem lite duplici nõ posit fungi officio, vt in.l. nemo. C.de assessor. ¶ Et videtur casus expressus in.l. senatus.ff.de offi.præ. ¶Cyn.in dict.l.vnica. C. ne quis in sua caus.2.colum.pro solutione & intellectu.dicit,quòd Iaco.de Areti. distinctionem facit.¶ Aut delictum est notorium. ¶ Aut non. ¶Si est notorium,non indiget inquisitione, sed sola puniendi coertione,vt in.l.eã quidem.C.de accusation. & tunc poterit punire, cùm in hoc sit executor potius,quam iudiciarius ordo in talibus non seruetur.vt in capit. cùm ad nostram. de iureiuran.& Barto.in.l.confessus.ff.de custo. reorum.& ibi Alexan.in additio. Nec potest respui vt suspectus : quia cùm per appellationem non recedatur ab executore.l.ab executore. C. quorum appella.non recipi. meritò nec per recusationem , cùm recusatio sit species appellationis.vt in.d.l.non distinguemus.§.quidam. ff. de arbitris. & à quocunq; remouetur genus , & sua species.l.si causa cognita.C.de transactio. & quia in notorijs delictis nõ intelligitur quis grauari.vt in.§.in manifestis.2.q.1. lex est enĩ quæ facit,non ipse.l.1.C.ne liceat potentio. ¶Secundo casu, quando delictum non est notoriũ , aut iniuria est illata obtentu dignitatis,aut inimicitia personali,si dignitatis obtentu,potest inquiri,& punire:quia iniuriam suç dignitatis potest quilibet vlcisci.l.milites.§.retinentes. ff.de re milita.l.continet.ff.quod metus caus.Et ad hoc faciũt omnia iura ,quæ dicũt , quòd iudex nõ debet pati se contemni,& ꝙ læsa maiestas est vindicãda, & iudex suã iurisdictionẽ defendere debet.vt in.c.& qui mẽdicat.25.distin. &.c.si quis erga.2.q.7.&.c.Guilisarius.23.q.4. ¶Si verò illata fuit iniuria ex inimicitia personali. licet secundario pertineat ad dignitatẽ, præualet principale,scilicet iniuria personalis.vt in.l.eum qui. §.si iniuria mihi.ff.de iniuri. & hoc casu non potest punire,sed potest facere, vt malefactor ponatur in tuta custodia,& successori,vel principi querela reseruetur.vt in dict.l.senatus. ff. de offici.præ.& in.l.capitul.quinto.ff.de adulter.& ita dicit Cyn.ꝙ disputãt, quòd soluit dictus Iac. de Aret.¶Sed dicit,ꝙ Petrus de Bellapert.dicit, ꝙ licet iudex posit prosequi iniuriã sibi factam, quatenus tangit interesse,& vtilitatem reipublicæ,ne posit dici suspectus, non tamẽ ipse solus debet ius dicere,sed debet alium sibi adiungere: quia propter id,quod secundariò tãgit personã suam,habetur vt suspectus.quod satis æquitatis ratione defendi potest. ¶ Tamẽ Bald.ibi.in.d.l. 2.nu.2.dicit,quòd istud dictũ Petri de Bellaper. nõ probat per aliquã legẽ. & ideo dicit tenẽdã distinctionẽ suprà dictã Iacob.de Aretio. quam distinctionẽ Iacob. de Aret. approbat Abb. licet de eo,nec de Cy.nõ faciat mentionẽ in.c.dilectus.de pœnis.nu.3.faciẽdo differẽtiã inter iudicẽ ordinariũ,& delegatũ, & inter iniuriam notoriã,& occultã.Et idẽ tenet Ioan. de Plate.in.l. nemo carcerẽ. C.de exacto.tribu.lib.10.nu.10. in fine.vbi ait,quòd cõis opinio est , quòd potestas potest procedere cõtra delinquentẽ contra ipsummet potestatẽ,& eius familiares, si crimen est notoriũ, vel cõmissum cõtra dignitatẽ officij,aliàs non. & idẽ tenet Lucas de Pen. in.l. quinque.C.de decurio.lib.10.colũ.2.¶Sed hoc credo intelligendũ secũdũ Abb.in.d.cap.dilectus.nu.3.scilicet , quòd põt cognoscere,si iniuria est notoria,quãdo pœna est ĩ iure expressa. Secus autẽ quãdo veniret imponenda arbitrio suo , quia tũc arbitrãdo posset excedere modũ. Nec excusat ibi notorietas delicti,maximè quia pœna iniuriarũ secũdũ ius cõmune regulariter est arbitraria.& istãmet limitationem & intellectũ tenet idẽ Abb. in.c.1.de maledi.nu.5. & ibi eius additionator dicit eã singularẽ,& nouã , & eã quoq; tenet Ias. in. d.l. qui iurisdictioni.ff.de iuri.om.iudi.nu.3.Et Frãciscus Curtius ibi in additio.ad Alexan.in additione in parte,lege, nulli. quæ est in nu.4.dicit quòd potest, qñ est pœna à lege,vł statuto taxata,secus si arbitraria. & eam quoq; tenet Mõtal.in.l.fi.ti.15.lib.2.for.ll. in parte, *diez marauedis*.vbi vide cõgerẽtẽ distinctionẽ Iacob. de Aret.in summa. ¶ Iudex verò delegatus,si iurisdictio sua nõ impeditur, nõ cognoscet sup iniuriã sibi illatã, sed per superiorẽ debet facere punire.Secus si iurisdictio sua impeditur,quia potest procedere contra impediẽtes, vt Abb.in.d.c.dilectus. & Archidi.in ca. si quis erga.2.q.7.& Specula.in titul.de iudic. delegat. §.5.versi.Itẽ ad eius.nu.2.Et ita tenet Ias. in.d.l. qui iurisdictioni.nu.3. vbi ait, quòd si aliqs iudici delegato iniuriam personalẽ intulerit,non potest ipse eũ punire,sed debet ad superiorẽ remittere.& hoc dicit esse tenẽdũ,quicquid dicat Nicola.de Neapoli.in lecturis Barto.in.l.spadonẽ. §.si ci-

§.si ciuitatis.per illum tex.ff. de excusat.tutorũ. & vi.Abb.in.c.1.de offi.delega.nu.6.& idem in expresso tenet Innoc.in dict.c.dilectus. de pœnis.¶Sed supradicta opinio, quod iudex quando est notoria iniuria, & certa pœna potest cognoscere, videtur intelligi, quando non applicatur sibi aliquid: quia si iudici aliquid applicaretur,putà decima, vel tertia pars, seu dimidia, vel sportulæ,nõ esset eius cognitio: quia esset causa sua, etiam quoad vtilitatem. ita tenet Bartolus singulariter in.l.si quis ex aliena. ff. de iudicijs. per gloss.in.l.de iure.§.1.ff.ad municipal. Et ibi quoq; Barto.dicit,quod dixit in.l.2.ff.si quis in ius voca.nõ ierit.vbi in nu.3.versi.tertium membrũ.hoc examinat.¶Et idẽ dicit, ꝙ si iudex sentit aliquod commodũ, & debet habere aliquos solidos pro libra, ꝙ tunc ipse non cognoscit an sua sit iurisdictio.per.d.gl.licet Gofre. in suis libellis determinet contrarium dicendo,quia per consequentiam habet istud cõmodũ sportularum,non principaliter:de hoc agitur sicut in legatario, qui potest esse testis in testamento. vt in.l.qui testamento. ff.de testamen. & idem tenent Petrus, & Iacob.Butri.Sed opinio gl. plus placet Barto.ibi de iure. Nam vides,quòd ratione alicuius affectionis, licet ad iudicem non spectet aliquod commodum, nec incommodum, dicitur iudex incompetens: vt si est consanguineus,vel aduocatus. vt in dict.l. qui iurisdictioni.in simili de iure eius non est cognitio, sed deberent eligi arbitri, vel superiori remittatur, vt de ea cognoscat.l.fina. C.de iudic. Tamen dicit Bar. ꝙ in quibusdam locis de consuetudine hoc non seruatur, & ille seruaret consuetudinem loci vbi esset.& istam opinionem Bar.tenẽt Ang. Saly. Fulgo. & Paul.de Castro in.d.l.2. & Bart. & Bald. Angel.& Rapha.in.l. quidam consulebãt.ff.de re iudi.Bar.in.l.de iure.ff.de iudi.Bald. in.c.1.in tit.an apud iudicem vel circa.& in cap. imperialẽ.§.præterea tertio.de prohibita feudo. aliena.per Federi.in vsi.feudo.& in.c.super literis.colum.13.de rescriptis.vbi illam glos. in.d.l. de iure. reputat ad hoc singula.idem tenet Angel.in.l.1.C.ne quis in sua caus.& in.l.1.C.qui pro sua iurisdi.Anto.de Butri.in.c. cæterum.de. iudic.& Cardina. Flor.in.c. pastoralis.de rescriptis.Mouẽtur Bar.& alij per rationem affectionis,vt dictum est.¶Quæ similitudo ibi dicit Ias. ꝙ sibi non videtur bona in nu.17.Nam propter consanguinitatẽ habetur maior affectio ad vnã personam,quam ad aliam:hinc est,ꝙ si iudex esset æqualiter consanguineus partis vtriusq;, nõ posset repelli:quia par affectio omnem suspicionem tollit.vt in.l.non solùm.§.de vno.ff.de ritu nupti.Bart.& alij in.d.l. qui iurisdictioni. ¶Sed salarium,& sportulæ præstantur ab vtraq; parte.& propter eas non magis afficitur vni parti, quam aliæ,vnde simile Bartol. & aliorum, non videtur bonum. Et istammet opinionem tenet Alexan.in dict.l.2.nu.9.& dicit, ꝙ idem sequutus fuit contra Bart. in.d.l. quidam consulebãt. ff.de re iudi.nu.14.¶Ias.tamen more suo in.d.l. 2.ff.si quis in ius vocatus non ierit.num. 17. ponit quinq; opiniones,quas per te vide.Sed dicit quòd est tenenda secũda opinio,quæ est, quòd propter commodum sportularum non prohibetur iudicare,quòd sua sit iurisdictio. quam tenet Io.And.in additio.ad Specul.in titul.de citatione.§.1.versicu.Item generaliter.& Bald.in.c. suspicionis.col.3.de offi.deleg.& in. c.ex literis. col.2.de præsumptio. ¶Et in hoc casu conclusio generalis est facienda secũdum eundem.Ias.scilicet,quòd quãdo dubitatur de iurisdictiõe,iudicis citatis,ꝙ ipse potest cognoscere an sua sit iurisdictio,siue ad eum spectet commodum sportularum,siue non.Quam regulam amplia secundum eum, vt procedat etiam in delegato. vt in ca.pastoralis.& c.super literis.de rescript.& probatur in.l.præscriptione.secundum vnum intellectum.C.si contra ius vel vtili.public. Et ita dicit,quòd communiter tenetur, quicquid teneat gloss.in.c.accusatus.§.sanè.in vers. manifestè.de hæretic.in.6.quam in specie reprobat dominus Card.in.d.cap.super literis. ¶Sed hoc de iudice delegato limita duobus modis,vt per Angel.ibi in.3.columm. versi.6.fallit. & est quando obijcitur iudici delegato, ꝙ eius iurisdictio est reuocata per secundas literas delegationis alteri factæ: quia an sit reuocata,vel non, ipse non potest cognoscere: imò arbitri eligũtur per partes. ¶Sed opinio supradicta ꝙ iudex non prohibeatur iudicare,intellige in sportulis, & expensis, prout doctores dicunt. Secùs est,quando iudici applicatur ex lege, vel statuto aliqua pars litis, vel pœnæ,prout in multis iuribus regalibus applicatur iudicibus pronuntiantibus, vel offensis, quia tunc de iure nõ possunt cognoscere de causa,quia esset sua, maximè si commodum est magnum.prout Alexand. in. d.l. quidam consulebant.numero.14. Quod intellectum si esset verum,esset magna restrictio ad omnia iura regalia applicantia partem condemnationis iudicibus, vt de illis causis non possint cognoscere. ¶Sed in contrarium est communis practica totius regni:quia iudices huius regni cognoscunt, & percipiunt commodum ex dictis legibus,vel statutis sibi applicatum,quæ consuetudo valet. vt tenet Bart. in.d.l.2.& sequitur Fran.de Aret. con-

consilio. 107. in 3. col. in fine. & Alexa. in addi. ad Bar. in. d. l. de iure. in princip. vbi dicit in hoc consuetudinem esse seruandam, quem vide. & si visus fuerit expresse suspectus, potest recusari. vt in. l. 1. titul. de las recusac. in ordina. regali & quòd ista consuetudo seruatur in practica tenet in expresso Felin. in dict. capitul. super literis. de rescrip. columna. 15. versi. fallit octauo. & dicit, quòd ita tenet Ioannes de Imol. & quòd Bald. in. d. l. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit, dicit istam esse meram veritatem, quòd commodum sportularum, vel aliud commodum simile non impedit vt iudex cognoscat. Et sequitur Andre. Siculus ibi. propter dictum Dyn. & aliorum. in. l. si cui. §. fina. ff. de lega. 1. & quia ista incidentia non consideratur. vt in. l. cum proponas. C. de rebus credi. nihilominus dicit Feli. vbi suprà, quòd est sequenda gloss. in. d. l. de iure. ff. ad municipa. propter eius authoritatem, & suorum sequacium. & idem dicit quòd sentit glos. in. d. l. 2. & in. d. l. si quis ex aliena. Sed tu tene dictam practicã & consuetudinem supradictã: quicquid Felin. dicat, quia sic vtitur, vt dixi.

13 ¶ Sed si iniuria non est notoria, nec pœna † est certa in iure ꝑ ea determinata, de sua offensa iudex non debet cognoscere: sed si est in ciuitate, seu villa vbi regit, alius sibi coniudex, ille debet cognoscere, & ad illũ causam remittat, & processum iniuriæ. Quia vbi ius indiuiduum pertinet duobus, vno perdente, illud ius accrescit alteri cõsocio. vt in. l. cõmuni libero. ff. de operi. liberto. & in. l. vnica. C. de adẽp. liber. tenet ad literã Bar. in. d. l. qui iurisdictioni. nu. 6. & 7. Sed si ibi nõ habet cõiudicẽ, capiat reũ, & superiori causã remittat. vt tenet Bart. per text. ibi. in. d. l. senatus. ff. de offi. præsi. nu. 4. & tenet Ang. de Aretio in. l. sciendũ. ff. de appella. in principio. vbi dicit, ꝙ dictũ Bart. sic debet intelligi. quod nota. ¶ Tamen si inter suos familiares quæstio versatur, de ea potest cognoscere, quia cessat ratio suspicionis. Secus si verteretur inter prouinciales, & familiares, quia est suspicio, quòd magis faueret familiari, quã prouinciali, & hoc nõ est, quãdo vertitur inter familiares. vt tenet Bar. in d. l. senatus. ¶ Et de delicto, vel iniuria cõmissa per suũ officialẽ potest cognocere, quãdo eã fecit ratione officij, & eũ punire. & in casu. c. 9. infrà eod. ibi, *que los castigue*. & ibi dicã. ¶ Ista regula, quòd iudex potest cognoscere de sua causa,
14 & iniuria, vt dictũ est, limitatur † decẽ modis. vt per Ias. in. d. l. 2. ff. si quis in ius voca. nõ ierit. nu. 20. vsq; ad. 30. & Felin. in. d. c. super literis. de rescriptis. ponit quoq; quatuordecim fallentias, quas per te vide.

S V M M A R I V M.

1 *In procuratorem non potest constitui potestas decurio, siue consiliarius, alias punitur constituens, & consiliarius recipiens, exilio damnatur.*

2 *Procurationis officium, an sit vile.*

3 *Doctores, licentiati, seu milites procurationis officium recipientes, infames videntur, & non gaudent priuilegio nobilitatis. Fallit in procuratore principis, episcopi, vel fisci.*

4 *Prosoneta contractuum illicitorum, priuatur honore, & nobilitate.*

5 *Tabellionatus officium non licet consiliarijs & potestatibus assumere.*

6 *Procurationis officium ante assumptum dimittere debet potestas, dignitate superueniente.*

7 *Infamis, an potest esse procurator, arbiter, & tutor. num. 23.*

8 *Potestas non recipiens mandatum, an puniatur.*

9 *Decurio, vel alius potens in officio, vel dignitate præstans patrocinium litiganti, vel suscipiens in se actionem, an puniatur.*

10 *Iudices, nec sui officiales, nec familiares non possunt esse procuratores officio durante, tam ad negotia, quam ad lites.*

11 *Patrocinium familiaris potentium impetrans, an incurrat in pœnam.*

12 *Quid in procurante habente dictum patrociniũ familiaris alicuius potentis. nu. 14.*

13 *Procuratorem nemo potest dare potentiorem aduersario suo, alias punitur.*

15 *Inuocans auxilium mulieris nobilis non punitur pœna. l. 1. C. nec lice. poten.*

16 *Pœna. d. l. 1. C. nec liceat potẽ. habet locum tam in reo, quam in actore.*

17 *Lex pœnalis loquens in actore, habet locum in reo.*

18 *Pœna. l. 1. C. nec lice. poten. habet locum, siue palam, siue occulte procurauerit, seu patrocinetur per interpositam personam, seu per literas.*

Quoq; incidunt in pœnã illi, qui faciunt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus.

19 *Comitatenses, qui faciunt ciuem emere aliquam rem pro eis, vt sub titul. ciuis non subsint oneribus eis impositis puniuntur.*

20 *Fallentiæ ad dictam. l. 1. C. nec lice. poten.*

21 *Infamis, licet potest esse procurator, tamen inuito reo, non poterit respondere positionibus. & vi. num. 23.*

22 *Principalis persona, & non procurator, tenetur respondere positionibus, si asserit, quòd dominus litis est fidelis. Et ita iudex debet facere, si dominus litis est in loco: si vero est absens, debet mitti ad iudicem, vbi principalis est, vt faciat respondere. Et cuius expensis fiat, vide hic.*

24 *Infamis non potest esse procurator illustrium personarum, nec episcoporum, nec aduocatus, nec notarius principis.*

25 *Procuratoris officium infamat, sententia sequuta.*

c Procuratores. c Similis tex. in l. si quis procurationem. C. de decurio. lib. 10. vbi habetur, ꝙ
1 potestas, † decurio, siue cõsiliarius curiæ nõ potest constitui procurator, aliàs constituens punitur iudicis arbitrio, omni repulso priuilegio: & iudex, seu consiliarius recipiens, damnatur exilio. secundum Ioa. de Plat. ibi. Quia consiliarij, potestates, & iudices debent intendere eorum nobili officio, & non distrahi per vile
2 officium procurationis. ¶ Et quod officium † procurationis sit vile, tenet gloss. in. §. eas verò exceptiones. Instit. de exce. & ibi Ang. numero primo. & text. in. l. siquis procurator. ff. de decu. & text. in. l. 7. titul. 6. part. 7. ¶ Et Bart. ibi. in dict. l. si quis procurationem. dicit quòd est vilissimum. & ideo nullo modo aduocati volunt esse procuratores, nec eis licet, vt non damnetur eorum fama, & Angel. in dict. §. eas verò.
3 dicit, quòd doctores, † licentiati, & milites, qui onus procurationis recipiunt, videntur infames. Et doctor, vel alius nobilis exercens officium procurationis, non gaudet priuilegio nobilitatis. vt Iacob. rub. in dict. l. si quis procurationem, numero. 1. & ibi Celsus in apostillis. ¶ Quod fallit in procuratore principis, officiũ cuius non est vile, imò est dignitas. vt Ludouic. Roman. in singular. 805. & Rube. vbi suprà. Quod ampliat in procuratore episcopi, vel fisci. vt tenet Zacharias in additio. ad Abb. in cap. deputati. de iudic. in additio, quæ est in numer. 6. in parte. de iure ciuili. ¶ Et idem dico de pro-
4 sonetis † quia si nobilis est prosoneta contractuum illicitorum priuatur honore, & nobilitate. tenet Roman. singular. 722. ¶ Multò minus licet consiliarijs, & potestatibus assumere officium tabel-

c curadores, c ni

5 lionatus, † quod est vile officium. secundũ plat. in. d. l. si quis procurationem. ¶ Et officium pro
7 curationis † antea assumptum dimittere debet superueniente dignitate. secundum eundem. ¶ Quia procurator potest esse quis, licet sit infa
7 mis † secundum glo. & Ang. in dict. §. eas verò. & etiã arbiter potest esse. glo. in. ca. cùm vicesimum. de offi. delega. & tutor. vt in. d. l. par. quæ istos tres casus ponit. & Ang. vbi suprà. Et ratio est secundum eundem, quia est onus. per text. in. l. sed & milites. §. sed & ignominia. ff. de excusa. tut. & ibi Cyn. & Bald. & infra latè dicetur. ¶ Sed circa istum text. dubitatur, si iudex, seu fa
8 miliaris suus recepit † mandatum, an puniatur? Dic quòd non, nec dans, si non vtitur eo: quia sola attentatio non punitur, cũ tale crimen non sit de atrocioribus. vt tenet Lucas de Penna. in d. l. si quis procurationem. & est glossa. in. l. 1. C. ne liceat potentio. in verbo, aduocassent. & in. l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisque iuris. & ibi Ang. & Paul. de Castr. ¶ Iste tamẽ text. &. d. l. si quis procurationẽ. & l. curialis. C. locat. loquuntur in procuratione ad negotia. ¶ Quid autẽ in procuratione ad lites? Io. de Pla. ibi in. d. l. si quis ꝓcurationẽ. dicit, ꝙ decurio, vel alius potẽs in of-
9 ficio, vel dignitate, præstãs † patrociniũ litigãti, vel in se suscipiẽs actionẽ, punitur iudicis arbitrio, & litigator in amissione causæ. vt in. l. 1. & 2. C. ne liceat potẽ. & hoc per sentẽtiã. vt Ang. ibi. & tex. noster loquitur quoq; in procuratione ad iudicia, ibi, *de los pleytos y causas*. & sic ꝙ non solùm non põt esse procurator ad negotia verũ etiã nec ad iudicia, aliàs punitur. Quia habentes
10 merũ, vel mistũ imperiũ, † nõ possũt esse simplices procuratores. vt Bal. in. d. l. 1. C. ne liceat potẽt. quia secundũ eũ ibi, interest minorũ, ne opprimãtur à maioribus: & nõ solùm interest minorũ, sed totius reipublicę, quod dicit esse notãdũ. ¶ Et ꝙ istud caput, & iura similia loquantur in potẽtioribus ratione officij talis, ꝙ possit inferre minacẽ furorẽ. tenet Ang. in. d. l. 1. ꝓpterea dicit, ꝙ officialis in ciuitate existens, qui ratiõe officij talẽ furorẽ inferre potest, si prestat patrocinium alicui priuato litigãti, vindicatur in eo pœna illius legis. Et ratio quare fuit factũ istud caput fuit, vt dictus terror euitaretur. Nec requi-

quiritur, q̃ patrociniũ palã pręstetur, sed tãtùm præstari promittat, vt de rigore habeat locum hæc pœna ex generalitate literæ, licet nõ de ęquitate. vt tenet glo. ibi, in verbo, aduocassent. ¶Quinimo vẽdicat sibi locũ, secũdũ Ang. ibi, si
11 impetratur patrociniũ familiaris† potentiũ, vt patet in litera: vt dicit, potẽtiorũ dominorũ opibus nitetur. & gl. exponit, illorum de domibus quia nomẽ, domus, nõ põt conuenire ædificio, sed accipitur pro illis de familia. secũdũ Salyc. quem sequitur Alexan. in. d. l. 1. num. 3. & idem probat noster text. inquãtũ dicit, *ni sus officiales ni familiares*. Et ideo secũdũ eũdẽ Ang. teneas, q̃ in lite ciuili, vel criminali, quã habes, non impetres patrociniũ familiariũ iudicũ: quia hoc detecto, incurres pœnã illius. l. & etiã aduocans punitur. vt ibi. ¶Et ibi Bart. in expresso tenet, q̃ si
12 quis procurat habere patrociniũ† familiaris alicuius potẽtis, incurrit in dictã pœnã. Sed Fulgo. tenet cõtrariũ, & cũ eo transit Paul. de Cast. ibi. quia text. in. l. 1. C. si rector prouin. videtur potius probare cõtrariũ: quia tũc familiares faciunt locũ illi titulo, quãdo rector dedit operã, & quia nõ est eadẽ ratio in familiaribus, quia facilius audiũtur potẽtes, quàm eorũ familiares. ¶Alex. ibi in. d. l. prima num. 4. dicit, q̃ opinio Bar. est vera per illũ tex. in verbo, domorũ, qui recepit expositionẽ iã dictã: & quia id, quod fit à familiaribus, præsumitur fieri cũ scientia domini. vt in. c. constitutus. de testibus. & Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipse. ff. de noui oper. nuntiatio. Sed contra Alex. tenet ibi Ias. in dict. l. 1. & dicit fortè esse melius. ¶Et pro opinione Ias. potest facere: quia titulus. C. de his qui potentio. loquitur de præstante, & recipiẽte in se cessionẽ actionis. & l. prima. C. ne liceat potentio. & isti text. loquuntur de patrocinium pręstante, & aduocante, & sic quòd differunt. ¶Et cum dict. l. prima concordat tex. in. l. 16. tit. 10. for.
13 ll. lib. primo, vbi nemo† potest dare procuratorem potentiorem aduersario suo. & ibi Mõtal. vbi dicit, quòd qui sibi aduocat potentioris patrocinium in terrorem aduersarij, causam amittit, & potentior punitur. Et non intelligitur de quolibet potentiore, sed de eo, qui ratione officij, vt dictum est minacem furorem ostendere potest, & est terribilis aduersario. ¶Et Abbas in capit. ex parte, de aliena. iudic. mutand. caus. facta. num. 9. dicit quod non sufficit quodlibet
14 † officium ad hoc, vt quis incidat in pœnam. d. l. primæ. C. ne lice. potentio. vt probatur in. l. 2. C. de aduoca. diuerso. iudic. vbi decurio potest esse aduocatus, & põt patrociniũ impẽdere litigatoribus, sed intelligitur in habẽtibus magnũ officium, putà merum, vel mistum imperium. vt in. l. pe. ff. de alie. iudic. mutã. caus. fact. ¶Bar. tamẽ tenet, quòd incurrit in dictam pœnam, etiam si inuocat auxilium potentioris, qui non habet officium misti imperij, vt puta, si aliquis actor iret ad priores, & faceret, quòd ipsi intercederent pro eo ad capitaneũ, vel potestatẽ, q̃ ius suum perderet per dict. l. primam Quod dicit esse notandum, quia sæpe occurrit, vt tenet ipse in. l. cùm miles. ff. de alie. iudi. mutan. caus. facta. num. 1. ver. & nota. ¶Sed credo, quòd isti priores habebant officium iudicãdi, quia aliter dictum Bart. non potest stare: quia nõ loquitur glos. communiter approbata in. d. l. prima secũdùm Alexand. ibi, nisi de potentiore ratione officij iudicandi, licet glos. senserit contrarium in. d. l. cum miles. & malè secundùm eundem Alexãdrum in dicta lege prima. ¶Adde, quòd
15 non habet locum dicta pœna in muliere, † putà si aliquis inuocat auxilium alicuius mulieris nobilis, vt pro eo intercederet. ita tenet Baldus in consilio. 226. in tertio libro. & tenet additio. Abba. in dicto capitulo ex parte. de aliena. iudici. mutan. causa facta. quod nota. ¶Quam le-
16 gem primã extende. † vt non solùm habeat locum in actore, sed etiam in reo, secundùm Cyn. Angel. Bartol. & moder. ibi. Quanuis gloss. in rubrica. C. de his qui poten. & in. l. penulti. ff. de aliena. iudic. muta. caus. fa. teneant, quòd solùm habeat locum in actore, confirmatur per Iaso. in. d. l. prima. dato, quòd dicta lex loquetur in actore, cùm tamen generaliter loquatur, debet extendi ad reum, cùm sint correlatiua. Quia lex correctoria loquens in vno ex correlatiuis, intelligitur etiam loqui in alio. l. fina. & ibi Barto. C. de indic. vidui. tollen. ¶Et quia lex
17 † etiam pœnalis loquens in actore, habet locũ in reo. gloss. in. l. per interuallum. ff. de iudic. & glossa. in capitul. primo, de confessis. in. 6. ¶Extende istud caput, & dicta. l. prim. & similes, e-
18 tiam si palã, siue occultè procurauerit, † vel patrocinetur etiam per interpositam personã vel per literas. secundùm Bartol. & Paul. ibi. qui dicunt, quòd facit cõtra eos, qui faciũt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus. vt in capitulo. 21. infrà cauetur, quia incidunt in constitutionem. Et idem tenet Barb. in capitul. 1. de offi. delega. columna. 26. versic. & inquantum. vbi miratur de Bartol. & Anto. & de Ancharr. & de alijs maximis iurisperitis, qui non allegauerunt Inno. ibi. in dict. capitul. qui rectè tenet inquantum dicit. Item si dolo quocunq; modo illato, cùm & his modis iurisdictio turbetur allegando dict. l. primam. C. ne licε. po

19 ten.¶Similiter incidunt comitatenses,† qui fa
ciunt ciuem emere aliquam rem pro eis vt sub
titulo ciuis non subsint oneribus eis impositis,
nam puniuntur in amissione talis rei emptæ,
quæ debet publicari.ita notat Barto.in.l. prima
per illum text.C.de naui.non excusan.libr. 11.
quod sequitur Iaso.in dicta.l.prima, in princi-
pio.¶Quam regulam ipse ibi limitat aliquibus
20 modis.¶Primò nisi † ille, qui assumpsit patroci
nium potentioris litigaret cum æquè & pariter
potentiore,quia tunc videtur fecisse non vt me
tum inferat, sed vt excludat.l.cùm pater.§.titio
ff.de lega.2.secundùm Paul.Alexan. & Ias. ibi.
Quod dicit Paulus de Castro,quòd vidit de fa-
cto Bononiæ in personam cuiusdam mulieris
viduæ,quæ habebat litem cum vno magno do
ctore,qui poterat videri potentior ratiõe & re-
spectu eius, cum ipsa esset destituta auxilio cu-
iuscunque,quæ ideo aduocauit patrociniumcu
iusdam magni doctoris,qui erat magnus insta-
tu & non consueuit patrocinari,sed illud patro
cinium libenter assumpsit, vt illam mulierculã
defenderet,non videtur fecisse contra dictam le
gem. Et idem in expresso tenet dicta lex deci-
masexta,titulo decimo , foro legum , libro pri-
mo.in fine.ibi. *E si el pobre ouiere pleyto con hombre
poderoso, pueda dar por si tan poderoso hombre como es
su contendedor.* & ibi Montaluus. ¶Secundo limi
tatur,vt procedat,vt dictum est , in potentiore
ratione officij. Secus si est potentior alia ratio-
ne , putà diuitiarum, vel quia sit de primatibus
ciuitatis secundum glossam ibi. & in dicta lege
prima.C. de his qui poten . & glossa. Abba . &
doctor.in dicto capitulo finali de alienatio. iu-
dic.mutan.causa facta.Specula.in titulo de ces-
sio.action.§.primo.columna prima. ¶Tertio li
mitatur,nisi esset officium.ex quo verisimiliter
timor non incurritur à cessante ratione illius. l.
puta,quia esset tabellio,qui est iudex chartula-
rius secundum Bald.in.l.2.C. ne lice. poten. in
fine.¶Quartò limita in causis criminalibus , in
quibus ingeritur pœna sanguinis: nam licitum
est sanguinem suum qualitercunq; redimere. l.
1.C.de bonis eorum.qui mort.sibi consciu.glo.
& doctores in.l.transigere.C. de transa . & in.l.
20.tit.1.part.7.¶Et quia suprà tetigi, ꝙ infamis
21 potest esse procurator,tamen inuito † reo non
poterit respondere positionibus: quia principa
lis persona est legalior,quàm procurator, cùm
sit bonæ famæ. est pulchrum & notabile dictũ
Bald.in.l.1.C.de senten.pe.columna.refert , &
sequitur additio Angel.in dict.§.eas verò . insti
tu.de exceptio.Quod probat textu.in.l. 22. ti-
22 tulo.5.partit.3.vbi si pars † aduersa vult, quòd
principalis persona,& non procurator respon-
deat positionibus,quia asserit,quòd dominus li
tis est fidelis,& homo,qui veritatem non nega-
bit,& procurator est seditiosus,tenetur respon
dere,& iudex tenetur ita facere,& iubere, & co
gere dominum litis,si est in loco.Si verò est ab-
sens,debet mitti ad iudicem,vbi principalis est,
vt faciat respondere.Et vide Cy. singulariter in
l.reos.C.de accusatio. vbi dicit , quod in casu i-
sto nunquam boni iudices, & assessores patiun
tur se lædi per procuratores , & aducatos : quia
principalis debet iurare,& si nõ comparet, pro
cedant contra eum,sicut contra contumacem.
¶Sed cuius expensis debet mitti ad iurandum?
Andre.sicul.Barb.in capitul.constitutus. de fi-
deiusso.columna.5.dicit,quòd expensis remit-
tentis,& quòd ita consuluit Domi. in capitulo.
præsentium.de testi.in.6.¶Sed tu vide Paul.de
Castr.in.l.sed hæ personæ.§.defendere. ff.de ꝓ
cura.& Ias.in.l.prætor ait.§.etiam is. ff. de eden
do.vbi tenent, quòd debet mitti sumptibus ab
sentis ad iurandum.de quo,licet non sit de ma-
teria nostræ glossæ. ¶Vide Saly.in.l.generali-
ter.§.his præsentibus.C.de rebus credi. vbi te-
net in hoc resolutionem,dicendo, quòd expen
sam nuntij debet facere is,cui defertur iuramen
tum,quia sui gratia ad eum mittitur.cùm iudex
possit mandare,vt personaliter compareat: &
quia tales expensæ,si fuisset præsens , nõ essent
necessariæ. Alia verò expensa,putà actorũ , sub
quorum testificatione debet recipi , spectat ad
deferentem.quod nota,& vide.¶Ad materiam
procuratoris infamis si redeundo, dico, quod
gloss. in capitul.cùm deputati.de iudicijs.tenet
23 contrarium,† dicendo,quòd infamis nõ potest
esse procurator. Abba.ibi.numer.6.dicit, quod
contrarium est verum de iure ciuili.per.d.§.eas
de iure verò canonico tractat latè in cap. impe-
ratorum.de iura.calũ.nu.9.vbi indistinctè pu-
tat,quòd infamis,etiam infamia facti,nõ potest
esse procurator,vel œconomus ecclesię , vel ip-
sorum clericorum, etiam pro patrimonialibus.
vt probatur in cap.iudicatum.89.distin.vbi di-
cit,quòd hoc officium debet committi clericis
probatis , & sic bonæ vitæ, & nulla suspicione
notatis:& debet tales probos eligere , vt euite-
tur suspicio,quæ oritur ex conuersatione cum
suspectis.Quæ ratio militat quoq; in procura-
tore ad nẽgotia.vt tex.in.d.c.imperatorũ . cùm
indistinctè loquatur: quia à laicis debet esse se
gregata cõuersatio clericorum.2.q.7. laicos. &
multò fortius à suspectis,vt eos non promoue-
ant ad negotia sua.¶Sed in laicis, & sic de iure
ciuili,satis putat infamem admitti , siue sit nota
tus

tus infamia iuris, siue facti per. d. §. fi. de excep. institu. & sic remanet, quod de iure Canonico infamis non potest esse procurator, secus de iure ciuile. & sic intellige gl. in. d. c. cùm deputati. vt procedat de iure canonico. ¶ Sed tu dic, quod infamis nō potest esse procurator illustriū per
24 sonarum † nec episcoporum. vt in. capitul. fi. 3. quæstio. 5. & tenet Peregrina in parte, infamia quæstio. 2. Et ibi vid. per Bonifacium distinguentem inter alias personas, hoc est, quia officium quantumcunque vile, dicitur dignitas quando fit principe mandante, seu superiore. tex. est singul. in. l. nemo perfectus. C. de dignita. lib. 12. & sic verificatur. d. l. de māda. princip. tenet Roma. in singula. 805. ¶ Et an potest esse procurator ad negotia, vi. Paul. de Castro. consilio. 222 ¶ Tamen in curia Romana non potest esse procurator: quia infamis non potest ingredi vrbem. vt Bal. in. d. l. sed si milites. §. in nomine. ¶ Et infamis nō potest esse aduocatus. vt in. l. 1. ff. de offi. asse. & per Bart. in. l. 1. §. hoc edicto. ff. de postulā. & in. §. ait prætor. vbi glos. in verbo, certis. dicit differētiam esse: quia officiū aduocationis est honor, quia eis dantur multa priuilegia, sed procuratio est onus. ¶ Nec potest esse notarius principis, quia propriè dicitur habere dignitatem, secundùm Bart. in. d. l. 1. C. de dignit. lib. 12. aliàs bene potest esse notarius quia potius dicitur habere officium, quàm dignitatem. Bart. in. l. prima. C. de manda. princip. & in. l. hac lege. C. ad. l. Iuliā. repet. ¶ Nec pōt esse notarius infamis bāchi publici. vt Bartol. in dictis locis. & Alexan. in consili. 80. in. 2. parte consiliorum. ¶ Et quod supradictum est offi
25 cium procurationis † infamare, dic hoc esse verum sententia secuta. vt tenet dictus Zacharias in addi. ad Abba. in dic. ca. cùm deputati. de iudi. quod nota. aliàs secus.

SVMMARIVM.

1 *Solicitator aduocatus, & procurator æquiparantur.*

2 *Aduocati procuratores dici possunt: & dispositum in aduocato, habet locum in procuratore.*

d **Solicitadores.** d Quia solicitatio facit negotium dici ipsius solicitatoris. Specula. in titulo. de iudi. §. 2. versicul. curauero & solicitudinem. numero. 21. & omnia, quę dixi suprà in glossis,
1 possunt hic adaptari: quia aduocatus † procurator, & solicitator ęquiparantur. vt in capitul. 1. 3. q. 7. & in. capitul. Romana. §. neq; etiam. de foro competen. lib. 6. & tenet Specula. in titul. de salar. §. 2. versicul. sed nunquid. numero. 3. & in capitul. quia episcopus. 5. q. 3. & gloss. in. l. 1. C.
2 mandati vbi aduocati † procuratores dici possunt: & dispositum in aduocato, habet locum in procuratore. tenet Andre. Barb. in addi. ad Abba. in. capitul. pastoralis. de iudi. in additio. quæ est in numer. 4. in parte, quòd sic. ¶ Et. l. 1. §. aduocatos. ff. de vari. & extraordi. cogni. tamē vsus loquēdi se habet in contrariū: quia solum iurisperiti allegantes in iure, dicuntur aduocati: alij autem ignari legum proponētes simpliciter factū nominātur procuratores: & ideo si terminus aduocat⁹ reperiatur in statutis, vel in decretis, non intelligitur procurator, quia cōmunis vsus loquendi se habet in oppositum. tenet Lanfran. de Oria. in repet. capituli. quoniam contra. de probatio. in parte, testium depositiones nume. 177. quoq; differentia est inter eos: quia aduocare, est honor: & procurare, est onus. tenet gloss. in. l. 1. §, ait prętor. in verbo certis. ff. de postula.

e **Pleytos.** e Nō solùm prohibētur, potestas, seu decurio, & eorū officiales, & familiares esse procuratores ad negotia. vt in. d. l. si quis procurationem. C. de decur. lib. 10. sed etiam prohibētur ne sint procuratores, vel solicitatores ad lites nec ad iudicia, aliàs puniuntur arbitrio iudicis. vt Platea. ibi, versiculo & nota. vt dixi suprà in glos. *ni procuradores.*

f **Otros juezes.** f Vi. tex. in. l. fi. C. de assesso. in fi. & gl. in. l. consiliarijs. ff. eod. titulo. de assesso. in verbo, non prohibentur.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, potest, an inducat necessitatem. Et vide hic multa de hoc verbo.*

g **Puedan.** g Scilicet si voluerint, quia ad hoc non coguntur, nec tenētur in syndicatu, si non faciunt: quia istud
1 verbum, potest, † positum affirmatiuè in legibus, & in rescriptis, vel in contractibus, nunquā importat necessitatem precisam, sed causatiuā. facit. l. si mandauero, §. fi. ff. manda. & in. l. sępe. ff. de offi. præsi. tenet Bar. in. l. gallus. nu. 4. ff. de lib. & posth. ¶ Secus quādo ponitur in vltimis voluntatibus, quia tunc verbum, potest, necessitatem inducit. vt gl. in. d. l. sæpe. Et hoc verū, quando

solicitadores[d] de los tales pleytos, y causas que dentro del termino de su jurisdicion se trataren, ni ayudará a persona q̃sea de fuera đ su jurisdició, aunq̃ el negocio se trate en su jurisdicion, ni fuera della ante otros juezes[f] seglares, o ecclesiasticos, pero que el asistente, o el gouernador, o corregidor, o su alcalde puedan [g]ayudar en fauor de su

qñ verbũ potest, ponitur in oratiõe dispositiuè per se principaliter: secus si poneretur inciden ter per modũ cõditionis, vel causæ. vt in.l. 1.ff. de iniusto ru.& ibi gl.& hoc qñ verbũ, potest, refertur ad hæredẽ, quia tũc importat necessitatem prçcisã. gl.in.d.l.peto. secundũ Ias.in d.l.gallus.nu. 27. ¶Et idem est quãdo verbũ potest ponitur in dispositione negatiua quia tũc inducit necessitatẽ prçcisam, quia priuat potentiam.vt gl. singu. in. c. 1. in verbo, non potest.de reg. iur.in.6.quæ istã differentiã facit & Bar. vbi suprà.& in.d.l. 1.ff.de iniusto rupt.n. 1. & ibi per Ale.in.addi. De qua additione vide per Ale. & Iaso.in.l. ꝙ seruius.ff.de conditione causa data nu.6. ¶Sed quando ante verbum, potest, præcedit negatio posita, ab nõ habente potestatẽ præcisam priuandi, quia ponitur à priuato paciscente non importat prçcisam necessitatẽ. Ita Ias.in.d.l.gallus.n.23. ¶Secundò nõ importat necessitatem, licet ante verbum, potest, præcedat negatiua, quando resultaret absurdus intellectus, nam tunc importat solum præsumptionem.vt Abb.in.c.quãto.de præsumptio. quod dicit esse notandum ad saluandum dictũ testis, prout tenet Ias.vbi suprà. ¶Conclusionẽ Bart. ꝙ verbum, potest, affirmatiuè prolatum in legibus contractibus, & rescriptis, nũquam importet necessitatem præcisam, sed solùm causatiuam. ¶Limita, quando verbum, potest, est relatum ad iudicem, vt in isto capitulo, tũc importat necessitatẽ prçcisam, quando ab eo petitur. ita Angel.& Fulgo.in.l. 1.ff.de iuri.omni.iudi. per illũ tex.cũ gl. in verbo potest, qui addit, & debet. ¶Et in fauorem Angel. & Fulgosi. facit quod tenet Bal.in.d.l.gallus.quod si statuto caueatur, ꝙ potestas possit inquirere de quocunq; maleficio, licet vtatur verbo, possit, tamẽ importat necessitatẽ, ꝙ iudex teneatur inquirere, aliàs punitur in syndicatu de negligentia. quod est notabile secũdũ eũ, & Rapha.Cuma.ibi seq̃tur. quia iurisdictio importat necessitatẽ. vt in.d.l. 1.ff.de iuri.omni.iudi. ¶Sed Alexã.in.d. l.gallus nu.4.dicit, ꝙ nõ putat verũ dictũ Bald. quia iudex regulariter nõ põt per viã inquisitiõis procedere, sed per viã accusatiõis. vt in.l.rescripto. §.si quis actiõe.ff. de muneri.& hono. & in.l.2. §.si publico.& ibi Bar.ff.de adulte.vbi ponit fallentias. si igit̃ statutũ dispõnit, ꝙ possit inquirere de quibusdã maleficijs, apparet, ꝙ nõ ponit regulã, sed fallẽtias. ¶Prçterea contra Bal.& Rapha. est text.in.l. nõ quicquid. & ibi Bal.ff.đ iudi.& ibi expressius Ange.dũ ait, ꝙ si statutũ dicit, ꝙ iudex ex indicio famæ præcedẽtis de maleficio cõmisso possit ponere reum ad torturã, nõ facit iudicẽ teneri eum ponere ad torturã, q dicit emanasse illud statutũ ad tollẽdas opiniões cõtrarias doctorũ super illa quçstione, vtrũ fama sit sufficiẽs indiciũ ad torturã. Vñ dixit Alex.vbi suprà, ꝙ licet dictũ Bal.sit in se verũ, quãdo procedit statutũ per modũ regulæ, secus per modũ fallẽtiæ, quia nõ possit sustineri, licet magna sit authoritas.Bal. Quã opinio Alex.sequit̃ Ias.ibi.n.26.vbi quoq; ipse dicit, ꝙ dicta limitatio Bal.nõ sit vera per.d. l.nõ quicquid.& per.l.1.C.quomo.& quãdo iudex. & ꝑ tex.in.l.sæpe audiui Cæsarẽ.ff. de officio prçsi. vbi verba imperatoris fuerũt relata ad iudicẽ, & tamẽ verbũ, põt, parte petẽte, nõ importat necessitatẽ præcisam. Et ad tex.in.d.l. 1. ff.de iuri. omni.iudi.respõdet, ꝙ ibi stat propriè, dũ dicit postea absq; subauditione glossæ: quia tex.ibi vult ostẽdere quãtã potẽtiã habeat officiũ iudicis, & sic quãtũ possit, nõ autẽ, an teneatur. ¶Secũdò limita, quãdo diceretur, possit, & debeat, ista verba geminata simul posita importãt necessitatẽ præcisam.vt in.c. 1.in verbo, possum⁹, & debeamus.vt ecclesiasti.benefi. & in. l. prætor.in principio.ff.de edẽdo.& in Clemẽ.secũda, cũ glo.in verbo, debẽt de statu mona. Facit tex.in.c.eã te.de rescrip.ibi, mãdatũ dedimus & præceptũ.licet ista nõ sit propriè limitatio, qa est ꝑpter verbũ debet. ¶Tertiò limita, ꝙ si episcopo dat̃ potestas dispẽsandi cõtra i⁹ per verbũ, põt, intelligit̃ ꝙ si dispẽsatio sit necessaria ecclesiæ,

desiæ, vt notatur. 1. quæstio. 7. ca. exigunt. tunc episcopus potest præcise compelli per superiorē ad dispēsandum, & sic tunc verbum, potest, importat necessitatem præcisam. Ita Archidi. singulariter in. c. cùm ex eo. de electio. in. 6. & ibi Ioann. Andr. in nouella vt refert. Ias. in. d. l. gallus. nu. 26. & ibi sequitur Franciscus de Aretio. 2. col. versic. & ad materiā. ¶Quartò limita quando verbū, potest, est prolatū à legislatore, tunc importat potentiā, & voluntatē, & non actū, & sic necessitatē, est verū, quādo refertur ad iudicē, vt dictū est in. 1. limitatione. Secus quando refertur ad partē, quia tūc significat necessitatē, & potentiā deductā ad actū. vt est tex. notabil. in. l. 3. §. si quis acceperit. & ibi Barto. ff. de statu lib. & plenius in dicta. l. 1. ff. de iniust. rup. & Bal. in. l. 1. 8. q. C. de institu. & substitu. & sentit Frāciscus de Are. vbi suprà, in versi. in gl. posito. & ibi Ias. num. 16. ¶Quinto limita, vt dixi. quando ponitur verbum, potest, præcedēte negatione, & sic nō potest: quia inducit necessitatem præcisam, & priuat potentiā. per. d. glo. ordina. in regula. 1. de regul. iur. in. 6. & Bar. in. l. de his de transa. & Bal. in. l. 1. col. penul. C. qui admitti. & sic infert Franciscus de Are. & Ias. ꝙ si iudex concedat secundā dilationē sine causę cognitione, quòd cōcessio est ipso iure nulla. cùm tex. dicat in. l. 1. C. de dilation. priusquā semel tribui nō pōt. & verbū, potest, cū negatiōe præcedente inducit necessitatē præcisam, & potentiā priuat. ¶Quoq; facit illud, qđ tenet, Bart. in l. cùm lex. ff. de fideiusso. n. 6. vbi tenet, ꝙ si statutū dicit, ꝙ mulier, vel minor nō possit contrahere sine cōsensu duorū propinquorū, ꝙ si cōtrahit sine eorū cōsensu, talis cōtractus nō valet adeò, ꝙ impeditur naturalis obligatio: quia dicendo, nō pōt, aufert facultatē, & potestatē contrahendi. Quod facit ad. l. 54. & ad. l. 55. & ad. l. 61. de Toro, vbi mulier non pōt cōtrahere, nec se obligare, vt ibi cauetur. ¶Adde quoq;, quod tenet Abb. in. c. 1. de causa posse. & proprie. vlti. not. vbi cōtra partē inauditā nil possumus diffinire, & sic negatiua ibi præponitur, verbo, pōt, & sic est necessitatis præcisæ, & remouet potentiam. Vnde secūdū Ias. vbi supra. nu. 18. est tex. ꝙ etiā papa, vel imperator nō possunt, parte nō citata, causam diffinire, etiā de plenitudine potestatis. vt ibi plenius per Abb. & tex. in Cle. pastoralis. §. cæterū. de re iudi. & Bald. in. l. fi. C. de legibus. ¶Et vi. Ang. singulariter in. l. si accusatoribus. C. de accusa. vbi tenet, ꝙ papa, vel imperator etiam de plenitudine potestatis nō possunt in sententia supplere defectum citationis cōtra nō citatū, quia aufert sibi ius defensionis ꝙ est de iure naturali, & immutabili. vt in dict. Cle. pastoralis. §. cæterùm. & latissimè per Ioa. Monachū picard. Card. in gloss. extrauagan. in extrauaganti, quæ incipit, Rem non nouam. in titu. de dolo. & cōtuma. in verbo, non obstantibus aliquibus priuilegijs. vbi mirabiliter. & per Abba. in. c. cùm olim. de re iudi. nu. 20. cū sequētibus. vbi vide quid in notorijs, an in eis procedatur sine citatiōe. & Mont. in. l. fi. titu. *de las herencias*. for. ll. lib. 3. in gl. magna. col. 18. cū sequētibus. & Oldra. cōsi. 43. Franciscus de Are. cōsi. 62. Alex. in. l, de vno quoq;. ff. de re iudic. & ꝓbat tex. in capitul. nos in quēquam. & c. Deus. 2. quæstio. prima. & in. ca. quę notorijs. ea. caus. & quæst. & tex. in capi. iudicas germanum. 3. q. 9. & capit. accusatum. de simoni. ibi, necesse habuimus citandi. Quod est verum, nisi in aliquibus casibus, in quibus iudex priuatus potest ꝓcedere sine citatione. vt per Maria. in rubrica de dilatio. folio. 30. ¶Adde quoq; quod notat Abba. in cap. 1. de fide instrumen. in. 2. notabil. vbi tenet, ꝙ papa vel imperator, nō potest dare fidē scripturæ nō authenticæ in præiudiciū alterius partis, ex quo ibi in tex. negatiua præcedit verbū, pōt, & sic denotatur necessitas præcisa, & remotio potētiæ: qđ intellige, vt ibi per eū. ¶In simili adde ad supradicta qđ tenet Anto. de Butri. in. c. præterea de dila. col. 5. vbi dicit de facto dixisse, quòd si statutū disponat, ꝙ iudex non possit exercere iurisdictionem suam vltra limites suæ iurisdictionis, quòd tunc nō poterit pronuntiare se iudicem competentem, quādo per hoc excederet terminos suæ iurisdictiōis, & sententia esset nulla, per ea, quæ notantur in capi. si iudex, de sentē. excommu. in. 6. Et hoc dictū pro singula. sequitur Alex. in consilio. 77. in. 3. volumi. nu. 3. & ita limitatur regula. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. & l. 2. ff. ne qui eum qui. ¶Sed cōtra istam communem regulam ab omnibus indifferenter approbatam facit tex. fortiter in l. obligari. in principio. ff. de author. tutor. vbi text. dicit, quòd pupillus non potest obligari sine authoritate tutoris. & sic ibi negatiua præcedit verbum, potest, & tamen si est pupillus proximus pubertati, obligatur sine tutore naturaliter. vt in. l. 1. ff. de noua. & in. l. si pupillus. ff. ad. l. falci. ¶Et propter istos text. Ludo. Roma. in. l. stipulatio ista. §. alteri. in. 3. col. ff. de verbo. oblig. tenet cōtra dictā gl. in. d. regu. 1. de reg. iuri. in. 6. & reprobat illā. Sed tu secūdū Ias. vbi suprà, num. 20 responde eā sustinendo: quia text. in dict. l. obligari. in principio, loquitur de efficaci obligatione, quia pupillus sine tutoris authoritate efficaciter obligari nō potest: & quantum

tum ad hoc denotat impoſsibilitatẽ de iure. Facit tex. in. l. cõtra iuris regulas. in principio. ff. de pactis. tamen ſi eſt proximus pubertati, & habeat aliquem intellectum, poteſt ſine tutore naturaliter obligari, quia talis obligatio naturalis eſt inefficax. ¶Secundò contra dictam regulam facit. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verbo. oblig. & §. alteri. & §. ſi quis alij. inſti. de inutil. ſtipula. vbi iſta iura dicũt, alteri ſtipulari nemo poteſt: & ſic negatiua pręcedit verbũ. poteſt: & ſecundùm iſtam regulam priuat potentiam, & reddit actũ ipſo iure nullum. Et tamẽ iſtud eſt falſum: quia ſi quis ſtipulatur alteri, ſtipulatio non eſt ipſo iure nulla: patet, quia illi acquiritur naturalis obligatio. vt gloſſa. in. d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. in verbo, intereſt. & Bartol. ibi. & Iaſ. Præterea, & fortius ſi ſtipulatio alteri facta eſſet ipſo iure nulla, etiam adiectio pœnæ eſſet nulla ipſo iure: quia ſi non valet principale, non valet etiam adiectio pœnæ acceſſoria. vt in. l. nõ dubium. C. de legi. l. cùm principalis. vbi gloſſ. magiſtra. ff. de regul. iuri. & tamen ſi ſtipulationi alteri factæ adijciatur pœna, valet, vt dicunt text. prælleg. ¶Bartol. in dict. l. cùm lex. ff. de fideiuſſo. reſpondet huic difficultati. penulti. column. & dicit, quòd text. in dict. §. alteri. loquitur per verbum de præſenti, ſcilicet, alteri ſtipulari nemo poteſt: & ſic ius non aſsiſtit obligationi illi, ſed non prohibet aliquid in futurum, nec in futurum aliquam facultatem aufert. Sed quando lex vtitur verbo futuri temporis, & ſic ſecus eſſet. ¶Sic in propoſito noſtro ſi lex dixiſſet, alteri ſtipulari nemo poſsit, & ſic vteretur verbo futuri temporis, tunc bene lex diceretur reſiſtere, & ſic actus factus ipſo iure non valeret. Sed Iaſo. vbi ſuprà, num. 21. dicit, quòd eſt truſa, quia nõ tollit difficultatem de verbo, non poteſt, quod eſt in illis iuribus ſupradictis: quod licet ſit præſentis temporis, tamen pręcedẽte negatione deberet inducere neceſsitatem. Aliam ſolutionem ponit Iaſ. vbi ſuprà, quem vi. nu. 22. ſed in fine dicit quòd retinet opinionem gloſſæ. in dict. regula prima. quam Bartol. & omnes ſequuntur, ideo tu eam ſequere cum limitationibus dictis,

SVMMARIVM.

1 *Iudex tenetur ſuam iuriſdictionem defendere quando eſt in poſſeſſione.*

2 *Iudici infertur iniuria, ſi in iuriſdictione, quam poßidet, turbatur: & poteſt eã reſiſtere armis materialibus, & legalibus.*

3 *Iuriſdictionẽ poßidere, vtilitas eſt: quia ſi turbatur in ea, poteſt defacto reſiſtere, & impedientes punire, etiam ſi ſint clerici.*

4 *Epiſcopus, qui ab eccleſia ſubiecta non recipitur ad procurationem debitam, an poteſt frangere oſtia domus eccleſiæ, & violẽter intrare. Et quid de canonico, qui ad eccleſiam non admittitur. Et quid de illo, quod factum eſt in re mea, & à me poſſeſſa, an poßim mea authoritate illud deſtruere.*

5 *Iuriſdictio ordinaria impediri non debet per occupationem.*

6 *Libellus contra iuriſdictionem impedientem.*

7 *Pro iuriſdictione competit non ſolùm interdictum, vti poßidetis, ſed etiam competit actio confeſſoria, & negatoria.*

8 *Iuriſdictionem iudex defendere debet, & impedientes punire, etiã ſi impedientes ſint penitus extranei à ſua iuriſdictione.*

9 *Parere qui non vult iudici vel ſuam iuriſdictionem impedit, dicitur rebellis.*

10 *Eximens à manibus familiæ poteſtatis captum pro aliquo delicto, pro quo eſſet condẽnatus, dicitur impedire, & perturbare iuriſdictionem, & in crimen læſæ maieſtatis incidit.*

11 *Clericus ductus per officiales temporales, poteſt eis auferri, quia illicitum committunt.*

12 *Eximens à manibus familiæ iniuſtè condemnatum, an puniatur.*

13 *Eximens in carcere poſitum, punitur. vide fallentias hic.*

14 *Fugere faciens carceratum pro debitis priuatorum, an teneatur ſatisfacere creditoribus.*

15 *An occultans debitorem alicuius, & non patiẽs eum capi teneatur ad debitum.*

16 *Qui notificauit debitori alicuius, quòd fugeret, quia creditor ſuus ordinauerat facere eum capere, & detinere, tenetur creditori ad debitum ſoluendum.*

17 *Impediens me quo minus aliquam vtilitatem cõſequar, contra eum habeo ad intereſſe regreſſum.*

18 *Receptantes ſalitos, vel qui fregerunt, & propter*

pter hoc conueniri non possunt, an teneatur ad interesse.

19 *Receptator quis dicatur.*

20 *Occultans, vel faciens fugere officialem tempore syndicatus, an pro eo teneatur.*

21 *Contra eximentem aliquem de manibus familiæ probatur interesse per creditoris iuramentum.*

22 *Auferentes captum à familia, seu eximentes aliquem de carcere, quilibet in solidum tenetur, & vnius solutio non prodest alteri.*

23 *Eximens soluendo an debitor liberetur.*

24 *Perquisitor, seu delegatus iudex, an potest suam iurisdictionem defendere.*

25 *Pro iurisdictionis defensione iudex delinquens an teneatur ad satisfactionem delicti ipse, vel ciuitas, pro qua defensionem fecit.*

26 *Delictum commissum à prælato, seu iudice, collegio, seu consilio vocato, & communicato, redundat in damnum collegij, & ciuitatis. numer. 29.*

27 *Ecclesia, seu conuentus, & ciuitas obligatur, si ratum habuit, quod factum est per prælatum, seu per iudicem.*

28 *Consentire debent omnes de collegio, vel vniuersitate ad hoc, vt vniuersitas videatur fecisse, & non sufficit maior pars: quia quando tendit actio ad damnum, requiritur quòd omnes concordent: & contradictio faceret, ne videatur gestum ab vniuersitate.*

30 *Iudex dans damnum fauore suæ iurisdictionis de suo soluere non tenetur: sed respublica ad illius emendationem tenetur.*

31 *Priuatus intentans iudicium ad vtilitatem publicam, siue clericus ad vtilitatem suæ ecclesiæ, debent sibi refici expensæ à fisco, si vtilitas sit fiscalis.*

32 *Iudex potest de bonis communibus expendere pro amplianda ciuitate numero hominum & ciuium.*

33 *Iudex ex multis publicis potest aptare domum publicam.*

34 *Multæ impositæ per iudicem possunt per eum deputari in salarium aduocatorum, vel in refectionē alicuius rei spectantis ad rempublicam.*

35 *Iudex, qui dedit alteri damnum zelo iustitiæ, vt alij terreantur, & maleficia puniantur, non tenetur, sed fiscus tenetur pro eo.*

36 *Iurisdictionem cuius expensis defendere debet iudex,* & an dominus villæ duplicem in pascuis portionem habeat & in syluis cæduis: & si potest cum gregibus suis pastulari: & scindere ligna montium dum ibi habitat.*

37 *An domini locorum teneantur in his, & similibus contribuere.*

h
1 **Iurisdicion.** h Quam defēdere tenetur, † dum est in possessione: & si impeditur ab alio, potest armis, legibus, & processibus eam tueri. vt Bald. in Marga. Inno. in parte, iudex tuetur. versic. 37. Et hoc debet facere, si vt reus conuenitur, quia possidet. * Et ideo dicit Enricus in capit. 1. de tregua. & pace, & Peregrin. in parte bellum, in principio, quòd bellum dicitur licitum tam laicis, quàm prælatis pro defensione suæ temporalis iurisdictionis & si iudex extra suum territorium non potest capere reum, & si capit debet relaxari & si contra sic illicitè captum formauit processum, vel fecit executionem, tenet nisi sit appellatum, tamen iudex territorij in quo captus est potest suam vlcisci iurisdictionem: & tenet Paris de Puteo, in tractat. syndica. in verb. nisi contra officialem in fin. inquiens, quòd si vnus iudex exercet capturam in territorio alterius tenetur actione iniuriarum illi iudici in cuius territorio, vel iurisdictione exercet ipsam capturam, vel iurisdictionem: & clerici habentes temporalem iurisdictionem indistinctè possunt arma sumere pro defensione sua & suorū, tenet Enric. in. c. clerici arma. de vita & honesta. cleri. in fin. & vi. quæ posui suprà. in c. 1. in glo. 1. nu. 6. in fine. * ¶ Sed si agat vt actor, debet agere corā superiore, quādo vult consequi commoda iurisdictionis. vt dicit Bald. ibi notari in. l. de iure. ff. ad municipal. ¶ Et si turbatur † in iurisdictione, si eam possidet, iudici infertur iniuria, quia volūt eum expellere de territorio, talis potest resistere armis materialibus, & armis legalibus, banniendo, vel excommunicando. tenet singul. Angel. in. l. vt vim. ff. de iustit. & iure. versi. Item quæro iniuria. in fi. allegando Inn. in capit. venerabili. de censibus, addens, quòd cùm iste iudex non procedit vt iudex, sed vt pars, non est necessarius ordo iudicij. Et quòd sit licitum iudici suā iurisdictionē defendere, est tex. in. l. 1. ff. si qs ius dicē. nō obtemp. & Guido sing. 706. §. licitum.

tum.& glo.in capitul.quod super his.de maiori.& obedi.¶Et ideo dicit Petrus de Ferr. in forma libelli in actionem confesso.nu.8.quod est vtilitas
3 † possidere iurisdictionem:quia si possessor turbetur in ea extra iudicium, potest de facto resistere. Quod dicit valde notandum pro con

jurisdicion,[h] o del

seruatione iurisdictionum temporalium, & ecclesiasticarum, in quibus procedit illa vulgaris regula,vim vi repellere licet.vt in c.significasti.el.2.de homic.& ibi gloss.& in.l.1.C.vnde vi.& Ange.& Ferra.vbi suprà.& idem tenet Bart. in l.1.§.hoc interdicto.ff.de itiner.actuq; priua.n.2.&.3.quem vide.vbi credo Ange.extraxisse.licet Barto.non allegauerit.& idem tenet. Abb. in capitul.cum Vintonien. de elect.in fine. nu.14.vbi per eum.& in ca.1.de immunita. eccles. ¶Quinimo iudex secularis quando clerici aliquid attentant in præiudicium temporalis iurisdictionis,potest coercere clericos resistentes, & meritò:quia quilibet potest tueri suā iurisdictionem etiam pœnali iudicio.vt in. l. vnica. in principio.ff.si quis ius dicen.non obtemp.&Innoc.in.c.1.de offic.delega.Potest etiam nō subditos coercere.iuxta.c.Romana.de pœnis.in.6 & ob id iudices temporales in dictis casibus clericos multant,nec propter hoc incidunt in sententiam excommunicationis,nec faciunt cōtra libertatem ecclesiasticam: quæ licet sit tuenda, & amplianda, non tamen quod alijs ius suum auferatur.arg.c.ex tenore.de for. comp. non enim debet apponi laqueus fauore ecclesiarum.vt in capitul.mulieri.de iur.iur.& iurisdictio ecclesię tueri debet ob reuerentiam Dei, scilicet, iustè. Sed nullatenus iniustè:& sic contra eos potest procedi.prout tenet Bernardus Lauren. in tractat. de potestate seculari super ecclesiasticas personas.nu.13.cum sequētibus.tomo.5.tract. fol.vlti.442.¶Tamen dicit ibi,quod executio huiusmodi multæ pecuniariæ non debet fieri contra personam clerici,nec in bonis ecclesiasticis, quia non subijciuntur iudici temporali,sed executio fit in bonis immobilibus,seu in rerum tēporalitate,siqua habent,cùm talia bona temporalia subijciuntur iurisdictioni regum,& aliorū temporalium dominiorum.vt.ca.quo iure.8. distinct.& in.l.si captiuus.§.expulsus.ff. de capti.& post limi.reuers & Oldra.consil.59.& consi.17.& ita dicit dictus Bernar.quod seruatur. & vide quæ dicam in.ca.20.infrà eod.in gloss. *vsurpan.* num.9.¶Quod verò de episcopo,qui non reci-
4 pitur ab ecclesia subiecta † ad procurationem debitam, si potest frangere ostia domus ecclesiæ,& violenter intrare? Et quid de canonicis, qui non admittuntur ad ecclesiam,& ad capitulum?Et quid de illo,quod est factum in re mea, & à me possessa,an possim mea authoritate illud destruere? Vide Alexan.& doct.in.l.1.§.nūtiatio.ff.de noui ope.nuntia.num.2. cum sequētibus. ¶Et quod iurisdictio ordinaria per occupa-
5 tionem non debeat † impediri,tenet Ioann.Monachus in.c.cum episcopus.de offici.ordi.in. 6. & Bart.in.l.sepulchri.ff.de sepulchro. viol. nu. 3.vbi est concessum iudicibus suam iurisdictio
6 nem defendere.¶Et libellus † contra impedientem sic intētatur. Talis procurator talis vniuersitatis,vel domini nomine ipsius dicit,cum ipsa sit in possessione, vel quasi talis iurisdictionis turbat illam,& molestat,quo minus vtatur plenè & pacificè iurisdictione ipsa.Quare peto per vos sententialiter ei interdici,ne illam deinceps turbet,sed pacificè vti sinat possessione vel quasi iurisdictionis prædictæ,& illam in hoc potiorem esse sententialiter declarari:vt ponitur ista forma ab Specul.in titul.de causa posse.& propriе.§.1.nume.16.versic.porrò.vbi dicit hoc esse interdictum vti possidetis quod nota. Et quod istud interdictum competat,si turbatur in iurisdictione.tenet Bar.in.d.l.sepulchri.& in.l. vlti. ff.vti possi.& facit.l.sanæ mentis.ff.de iniurijs &.c.1.de offi.delega.¶Tu quoq; dic,quod non solùm pro ista iurisdictione competit interdictū
7 vti possidetis,† sed etiam competit actio confessoria,& negatoria,sicut competit pro seruitutibus rusticis,& vrbanis:vt notatur per Innoc.in cap.conquerente.de offi.ordi.& in.c. inter quatuor.de maior.& obedi.& in.ca.abbate.de verbo.signi.& tenet dictus Petrus de Ferra.in. d.libello.actio.confesso.in parte,plenam & omnimodam iurisdictionem.versi.& aduertendum. nu.8.& idē tenet Ias.in.§.æquè si agat.instit. de actio.nu.35.& idē.Ias.vbi dicit,quod ista est cōmunis opinio in.l.si prius.ff.de noui oper. nuntia. nu.4.& sic ego aliquando intētaui, & obtinui. ¶Intantum iudex pōt suā iurisdictionē defen-
8 dere,& impediētes punire,habet etiam † locū,si impedientes sint penitus extranei à sua iurisdictione.vt tenet Bar.in.l.oībus.§. is videtur. ff. si quis ius dicē.nō obtēp.in.fi.nu.6. vbi ait quod contra tales remedia ciuilia prodita sunt.vt.ff. nec quis eum,qui in ius voca.per totum.&.ff.de eo per quē factū erit. & in.l.1. C. de his qui latro. ¶Item in remedijs criminalibus. vt in authent. vt omnes obediant iudic.prouinc. §. accipiant. aliàs.arripiat.colla.5.sed in casibus,vbi remedia criminalia non apparent expressa.putat Barto. ibi.in dict.num. 6. quod iudex possit punire tales impe-

impedientes crimine stellionatus: quod habet locum, vbi deficit nomen delicti. vt in. l. 1. ff. de crimi. stellio. de iure canonico potest punire ex officio suo. vt in capit. 1. & ca. sanè. el. 2. de offi. delega. quod sequitur Alexand. in dict. §. is videtur. numer. 6. & Iaso. ibi. nume. 16. ¶ Talis enim
9 qui iudici non vult parere, † vel suā iurisdictionē impedit, dicitur rebellis. vt tenet Abba. in. d. c. sanè. el. 2. de offi. delega. nu. 4. & idē Bart. ibi, col. 3. versi. nota. ibi, cōtumax & rebellis. vbi ponit quoq; differentiā inter contumacē, & rebellem, & rebellis est, qn̄ de facto resistit. * Adde in proposito, quod singulariter Bernard. Larentius in tract. de potesta. secula. super ecclesiasti. personas. tomo. 5. tracta. fol. 441. cū seq. vbi ponit casus in quibus iudex secularis, seu temporalis coercere potest clericū: & sextus casus dicit, ꝙ est in. l. siquis curialis. C. de episcopis & cleri. vbi si curialis clerizetur potest per temporalē, etiam per manuum iniectionem ad curiam reuocari. & potest huius esse ratio, quia vbi aliqua sunt in cognitione & iurisdictione ex natura causæ iudicij temporalis potest cognitio seu iurisdictio exerceri per temporalem iurisdictionē in clericum: vt in. c. verum de for. Comp. &. ca. ex transmissa eo titul. quæ loquuntur in feudū & in. c. cæterū, de iudi. vnde si clericus resistat, tunc iudici seculari potest de facto repelli, & eius persona potest de facto à feudo exui sine metu excommunicationis secundum. Innoc. in. d. c. verum, & ex hoc inquit, quòd quotidie practicatur ꝙ in causis quæ pertinent temporalibus de iure, vel ex priuilegio, vel quando clerici aliquid attentant in preiudicium temporalis iurisdictionis, profecto iudices temporales possunt coercere clericos resistētes, & merito: quia quilibet potest tueri suam iurisdictionē & pœnali iudicio, vt in. l. vnica in prin. ff. si quis ius dicen. non obtemp. & Innoc. in. c. 1. de officio. de lega. quo casu iudex potest etiam non subditos coercere iuxta text. in. c. Romana. de pœnis. li. 6. & plene Innoc. in. d. c. 1. d̄ officio. deleg. & ob id iudices temporales in dictis casibus clericos multant: nec propter hoc putat eos incidere in excommunicationis sententiam, nec contra ecclesiasticam facere libertatē: quę licèt sit fouenda & amplianda, non tamē quod alijs ius suum auferatur. arg. cap. ex tenore. de for. comp. non enim debet apponi laqueus fauore ecclesiarū: vt in capitulo. mulieri. de iur. iur. vbi sunt concordantiæ: iurisdictio enim ecclesiæ semper tueri debet ob Dei reuerentiā, scilicet iustè, sed nullatenus iniustè, vt dicitur de pupillari causa: vt in. l. quotiens, nec vtique. ff. de administra. tuto. ex quibus dictus Bernardinus Laurentius dicit, & opinatur quòd iudices seculares contra personas ecclesiasticas iurisdictionem exercentes debito modo vtique non excedunt, & maximè quia hoc faciunt ex priuilegio iuris, vel papæ, aut saltem ipso papa sciente & tolerante: ad quod faciunt notata in capitul. quoniam de vita & honest. cleri. & Innocen. in capitul. 1. de tregua & pace: verum est tamen quòd tunc executio huiusmodi multæ pecuniariæ non fiat cōtra personam clerici, nec in bonis ecclesiasticis quia non subijciuntur iudici temporali, sed bene fit in bonis eorum temporalibus immobilibus, tamen cum mobilia sequantur personam iuxta. l. si captiuis. §. expulsus. ff de cap. & postlimi. reuer. & notat Dynu. in. l. etiam. §. patronus. ff. de bonis. liber. & plene Oldral. in consil. 59. & consi. 17. fiet igitur executio in bonis immobilibus seu in rerum temporalitate, si qua habent cum talia bona temporalia subijciuntur iurisdictioni regum, & aliorum temporalium dominorum: vt in capitul. quo iure. 8. distin. & ita inquit quòd seruatur: quod nota, quia ex hoc euenit practica, quam auditores cancellariæ habent iubere iudicibus ecclesiasticis sub pœna temporalitatis, & quòd sint extranei huius regni. & vi. per dictum Bernard. vbi suprà alios casus in quibus iudex temporalis potest coercere clericum vbi singulariter. * ¶ Et adde secūdum Iaso. in dicta. l. in omnibus. §. is videtur. numero. 6. quòd non solùm puniuntur impedientes
10 iurisdictionem, verum etiam eximentes † à manibus familiæ potestatis captum pro aliquo delicto, pro quo esset condemnatus: quia tales eximentes dicuntur impedire, & perturbare iurisdictionem, & incidunt in crimen læsæ maiestatis. tenet Bartol. per illum text. in. l. cuiusq;. ff. ad. l. Iul. maiesta. & in. l. legis Iuliæ. ff. ad. l. Iuliā. de vi publi. & Bald. notabiliter in. l. additos. C. de episcopa. audi. & Hippoly. de Marsi. in singul. 223. quem vide, & idem tenet Iaso. in. §. pœnales. insti. de actio. numero. 102. per dictum Bald. in dicta. l. additos. & per. l. fina. C. de oper. liberto. & per. l. 3. C. de exacto. tribu. libro. 10. & ibi per Andr. de Barulo & Guido. pap. singul. 300. & latius per eum in consilio. 211. vbi conclusiuè tenet, ponendo qualiter puniatur eripiens hominem à manu officiariorum, quòd aut eripitur homo condemnatus, vel condemnandus cum esset confessus de crimine: tunc talis eripiens incidit in crimen legis Iuliæ maiesta. vt per Bartol. in. dic. l. cuiuscunq;. si verò eripiatur aliquis non condemnatus. vel confessus: tunc talis eripiēs condemnari debet

debet ad mortem. in alijs autē casibus qualiter puniatur talis eripiens captiuatū à manu officiariorum. habetur in auth. vt omnes obedi. iudic. §. eripiat. colla. 5. ¶ Quod fallit, quando clericus 11 ducitur † per officiales tēporales, quia eis impunè pōt auferri, quia cōmittūt illicitū. Quod est verū, vbi cōstat eū esse clericū, aliàs secus, vt tenet singula. Guido papa in decisi. 73. in fine. & Bal. in. c. 1. de offi. deleg. in fi. ¶ Quoq; fallit, qñ condēnatus; qui eximitur à manibus familiæ, 12 esset † iniustè cōdemnatus, quia tūc eximēs nō punitur. tenet Hipp. de Marsi. in. l. 1. ff. ad. l. Cornel. de Sica. nu. 67. & in. l. 1. ff. de quæstio. 6. col. nu. 26. & 27. cū sequētibus. Sed de hoc dubito: quia licet iniustè captus, nō pōt eximi: vt infrà dicetur. ¶ Prædicta procedūt qñ aliquis eximit captū à manibus familiæ. ¶ Quid si aliquis exi-13 mit positum † in carceribus ab ipsis carceribus. Ioan. Fab. in. d. §. pœnales. dicit distinguendo. Aut erat captus ꝓ debito ciuili, & tūc eximens tenetur ad prīcipale debitū. p. d. l. 3. quę incipit, quotiēs, de exactori. tribu. lib. 10. quæ lex licet loquat̄ in fisco, habēt locū in priuato, imò ī priuato expressè loquit̄. scđm Bart. ibi, & Ias. in. d. §. pœnales. nu. 104. & Ioan. Fab. quicqd dixerit gl. ibidē in. d. l. quotiēs. ¶ Si verò erat carceratus pro cā criminali. & sic pro maleficio, tūc si erat cōuictus, & cōfessus, & cōdēnatus, tūc eximens crimine læsæ maiestatis tenetur. vt in. l. 4. versi. pe. vbi est casus. ff. ad. l. iuliā maiesta. & Guido. pap. in singula. 408. §. aliquis. vbi dicit, ꝙ si aliquis homo ingreditur carceres. & reū de aliquo crimine vinctū, seu aliàs cōpeditatū soluit, & liberauit, punitur capite: nā tenetur crimine læsæ maiestatis, vt dicit esse casum in. l. cuius. §. Itē contra confessum. ff. ad. l. Iuliā maiesta. ¶ Sed si non esset conuictus, nec confessus, non videtur ꝙ habeat locū illa pœna. scđm Ioan. Fab. ibi, in dict. §. pœnales. nu. 9. versi. itē aduersus. ¶ Tamē Ias. ibi nu. 104. dicit. ꝙ quicqd dixerit Ioā. Fab. si nō erat cōfessus, vel condēnatus de maleficio qualiter eximēs puniatur, dicit ꝙ est text. in. d. §. arripiat. in. d. auth. vt omnes obedi. iudic. pro uinc. colla. 5. & Barto. in dict. l. 4. ff. ad. l. iuliam maiesta. vbi quoq; possit procedere de incarcerato pro maleficio confesso, & condemnato, ne dum si eximat de carceribus, sed etiam si quis eximat à manibus familiæ. & in extrauaganti ad reprimendum. in glo. in versicu. tangatur. & idem tenet Iaso. in dicta. l. omnibus. §. 15 videtur. numer. 17. & Speculator in tit. de præscript. §. 2. & Hostien. in. c. à nobis. de apostatis. Quia ille, qui est detentus, vel captus à familia, vel ducitur ab ea, dicitur esse incarceratus. vt in l. qui neq;. ff. de verbo. signifi. & tenet Barto. in l. eiusdem. §. transfugas. ff. ad. l. Cornel. de sicarijs. & August. de Ari. in additio. ad Angel. de Gambeli. in tract. de malefi. in parte, ꝙ fāma publica. nume. 56. ¶ Sed ego teneo, ꝙ si est captus pro delicto, licet non sit conuictus, nec confessus, qui eximit eum à carcere, seu à vinculis, punitur ea pœna, qua ipse cap tus puniendus erat. per. l. 1. C. de his qui latro. quem tex. allegat Bar. in proposito in. l. si quis. in fine. ff. ne quis eum qui in ius vocat. vi eximat. & Alex. consil. 35. in 2. volumi. nu. 5. & facit & tex. in. l. 14. tit. 29. par ti. 7. quem vide. & Montal. ibi, quæ habuit ortū à. l. vnica. ff. de effracto. & ab his, quæ notantur in. l. eos. ff. de custo. reorū. & est tex nouissimus de nostro iure regio, qui ista decidit, loquendo in eximente à manibus familiæ delinquentem. in. l. 5. tit. 12. lib. 8. in ordi. regali. versi. *y si le tomare el preso.* vbi tenet, ꝙ si ab officialibus captum quis ceperit, seu quomodocūq; ne capiatur impedierit, vel vt executio iustitiæ non fiat, si talis pati pœnam sanguinis merebatur, illam captum accipiens, seu executionem iustitiæ impediēs patiatur. si autem captus pœnam sanguinis subeundus nō erat, propter ausum temerarium contra iustitiam cōmissum, si generosus fuerit, per medium annum in carcerem iaceat, & per decem annos à regno exulet: si verò generosus non fuerit, per annum in carcerem permaneat à regno quoq; insuper ꝑ bienniū exulet. si bona sua viginti mille marabitinorū quantitatem excesserit sex mille marabitinorū soluat: si minoris sunt quātitatis, quartā perdat bonorū: & si soluendo non sit, per annum in catenis iaceat, & per quadriennium à regno exulet. Et si talis condemnatus ante exilium completum sine regis mādato in regnum intrauerit, exilij tempus duplicetur. Et si tertio ingredi rebelliter contēdat, vltimo supplicio puniatur. Quæ lex ad literam seruatur, quando aliquis eximit captū pro delicto à manibus familiæ. Sed quando eximit à carceribus, vel vinculis, seruatur pœna dict. l. partitæ, scilicet, ꝙ debet pati eam pœnā, qua captus puniendus erat, de quo per Ange. in tract. malefi. & ibi per August. in additio. in parte, ꝙ fama publica. versi. secundò quæro. nu. 55. cum sequētibus. Et Saly. in. l. 1. C. de fals. mone. in. 7. notabil. dicit, ꝙ qui custoditum fugere fecit, ea pœna, qua ille punitur. vt in. d. l. ad commentariensem. C. de custo. reorum. versi. si quis fecit. Tamen Augusti. in dictis additio. ad Angel. de malefi. in parte supradicta, numer. 57. intelligit hoc, ꝙ eximens aliquem à carcere, tenetur pro eo, & non in plus, q̃ teneretur ipse principalis, qui

qui fuit exemptus vt dicit tenere glo.& Ange. ibi, ponderãdo tex.in.l.1.§.hęc verba. ff. ne vis fiat eis, quod dictum Angel.non inuenio: imò nec illum tantùm legi.dicit Augusti. vbi suprà fore intelligendum in ciuili, sed in criminali nõ procedat intellectum suum, potest esse, quia in criminalibus licet quis sit iniustè captus, & in vinculis vel carcere positus, & nullam pœnam mereatur captus, tamen eximens eum, meretur pœnam: quia captus de mandato iudicis, de cuius iurisdictione cõstat, licet captura sit iniusta, non est resistendum de facto, sed de iure per appellationis remedium. Ita tenet Angel. singulariter in.l.1.ff.ne quis eum qui in ius voc. vi exi. allegãdo Innocẽ.in.c.si quãdo. de offi. de lega. & alia iura, vt ibi per eum. ¶Et talis eximens in isto casu potest puniri ad petitionẽ iudicis, quasi eius iurisdictio sit turbata, vbi captura est iniusta respectu ritꝰ, & ordinis, & tũ eximens debet puniri, etiã ad petitionẽ partis. & vi. Hippoly.de Marsi.in sua practi.crimin.§.attingam. nu.49.vbi remisiuè.*Et etiam ista actio est popularis vbicunque maiestas prætoris est offensa, tenet Bald.in.l.si quid id quod in.2. lectu. ff. de iur.om.iud.& vi.quæ dixi.infrà.in.ca. 20. in gl.iurisdiction.& in glo.*remediado*.*¶Et eundẽ Hippoly.in dict.pra.§.opportunè.numero.20. vbi tenet, ꝙ si aliquis est captus ex mandato iudicis pro aliqua summa, qui verè non est debitor, attamen eximens eum à manibus familiæ, cadit in pœnam, etiam si velit ostendere, quòd exemptus nõ erat debitor.tenet Cæpola. consil.14.in.4.columna. ¶Quod dicit Angel. vbi suprà fallere, quando aliquis esset captus de mãdato eius, de cuius iurisdictione non constat, putà, de mandato delegati à principe, qui suum mandatum in publicum non deduxit, tunc nõ punitur eximens, quia licitè eximit exemptũ. ¶Idem si fuit captus de mandato non habentis iurisdictionem, quia excessit terminos iurisdictionis suæ.per.l.prohibitũ. C. de iure fisci. lib. 10.¶Quoq; fallit secundum Ioann.Fab.in.d.§. pœnales.versicul.item aduersus. nume.9.quando quis non est damnatus, nec captus pro delicto ab imperatore, vel ab eius officiali, sed à iustitia inferioris, putà, ducis, vel Marchionis, vel suorum officialium, tunc eximens non incidit in.l.Iuliam maiestatis, sed aliter debet extraordinariè puniri. Quia ad hoc vt incidat in illam pœnam.l Iuliæ maiestatis.requiritur, quòd captus, vel carceratus sit ab imperatore, vel eius officiali. Quod dictum Ioann. Fabr. sequitur Ias.in dicta.l.omnibus.§. is videtur. numer. 16. vbi dicit, quòd est notandum, quia est magna limitatio ad prædicta iura, & ad decisionẽ Barto. Sed dictus Ias.in.d.§.pœnales.nu.107. dicit, quòd si hoc dictum Fabri est verum, est aureũ, & notabil.dignum, nec alibi inuenitur. de quo dicit, quòd dubitat per dict. l.4.versi.penul. ff. ad.l.Iuliam maiesta.ibi, propter hoc in vincula coniectum emiserit. Et propter istam dubitationem in.d.§.pœnales. & propter affirmationem per eum factam in. d.§. is videtur. videtur mihi, quòd sit verum illud, quod multi asserunt.s.quòd lectura in.d.tit.de actionibus. non sit Ias.sed Alexan.de Imol.& propter alia, quæ laborando scripta inueni in multis locis. ¶Et quod limitatio Ioan.Fab.non sit vera, sed quòd dicta pœna habeat locum, scilicet, pœna legis. 4. supra allega. etiam in eximente delinquentem à carcere Ducis, Marchionis, vel aliorum dominorum.tenet tex.in.l.14.titul.29. parti.7. ibi, *E porende mandamos, que si alguno fuere osado de sacar preso de la carcel del Rey, o de algun adelantado, o de comun de algun concejo, o de otra prision qualquier en que fuesse metido por mandado del Rey, o de alguno de los otros que han poder de iuzgar por el, que deue recebir tal pena qual deuia recebir aquel que fue su desacato por fuerça*.qui tex. loquitur in criminalibus, vt ex eo patet, & inquantum text, dicit, *que deuen juzgar por el*, scilicet, quando à principe magistratus est constitutus ad iustitiam exercendam, vel ab alio, qui habet potestatem à principe. vt dixi latè in cap.primo.suprà in gloss.1. in princi.quia vt tenet Alexan.in.l. prima. in fin. nume.35.versicu.vnde dicit Bald. ff. de iurisdi. omnium iudi.quòd omnis iurisdictio est imperatoris, & ipse est, qui iurisdictionẽ tribuit, magistratus creando, vel confirmando, vel præstãdo authoritatem creandi, vel confirmandi, allegando Bald.in capit.1.§.ad hæc.1.colum.de pace iura firman. per illum text. & per.§. iudices verò fallit quoque, nisi condemnatus, vel alius pro eo, putà consanguinei, vel amici appellassent iustè à sententia condemnationis iuxta. l. non tantùm.ff.de appella.quo casu si iudex nõ obstante appellatione vellet exequi sententiã, quæ non est amplius reiterabilis, vel retractabilis, isto casu licitum esset etiã facto resistere iudici, & impune talem executionem impedire, quia per appellationem sublata est iurisdictio iudicis à quo.ita Inno.singulariter in.c. si quando.de offi.deleg.versi.transactione. quod dictũ reputat notabile Bal.in. d.l.additos.C.de episcopa.audienti.vbi vide alia plura per eũ. & sequitur Ias.in.d.§.pœnales.nu.108.vbi alios doct.allegat hoc idem sequẽtes. & idẽ tenet Ange.ibi. num.17.de quo per Abb.in.d.c.si quãdo.& de intellect.

intellect.nu.2.¶Vltimò limità prædicta de eximente, vt non procedat in Cardinalibus: nam si Cardinalis obuiauit ei, qui ducitur ad mortē, habet ex cōsuetudine priuilegium hoc, ꝙ possunt eum eximere, & à morte liberare, secundū Bal. in.d.l.additos.& Ias.in.d.§.pœnales.num. 109. ¶Si autē esset aliquis incarceratus pro debitis
14 priuatorum, faciens † eum fugere de carceribus tenetur satisfacere omnibus creditoribus. text. est solennis in.d.l.quotiens.C.de exacto.tribu. lib.10.vbi tex.iuncto vno intelle.glossæ adhuc probat aliud, quod est singularis, ꝙ etiam si ille denuò reducatur ad carceres, hoc nō obstāte, qui fecit eū primò fugere, tenetur creditoribus soluere. & ita per illū tex. dicit Ias.in. d.l.omnibus.§.is videtur.nu.17.quod tenet Saly.in.l.bonæ fidei.C.de rebus credit.& in.l.admonēdi.ff. de iureiuran.& ibidem Ludou.Roma. colu. 25. vbi refert & sequitur. ¶Si autem aliquis occul-
15 tauit † debitorē alicuius, & non patitur eum capi, an teneatur, maximè ad creditum? Bal. in.l. fi.C.de ope.liber.tenet, quòd non: sed Salyc.ibi tenet contrarium, & fortè melius, secūdùm Ias. in.d.l.omnibus.§.is videtur. in fi.& idem tenet Ias.contra Bal.pro Saly.in.d.§. pœnales. Instit. de actio.nu.102.& credit etiā, ꝙ isto casu proui deatur creditori, mediante tit.ff.si quis ius dicē. non obtemp.hoc modo, quia iudex habet præcipere illi occultanti ne impediat executione. & si cōtemneret præceptum, possit iudex procedere ad multas, & ad alia remedia, quæ tradi solent per scribentes in dict.l.1.ff.si quis ius dicen.nō obtempe.& opinionem Salyce.licet de eo non faciat mentionem, scilicet, quod nedum ille qui de facto eximeret captum, tenetur creditori ad solutionem.¶Sed etiam ille, qui noti-
16 ficauit † debitori alicuius, quòd fugere deberet, quia creditor suus ordinauerat facere eum capere, & detineri, tenetur ad soluendum debitum creditori, si talis debitor fugam arripuit. ita doctor del Castillo in.l.66.de Toro.in glo.*dese ar raygar*.3.colum.versic.& nota allegando meum Hippolytum de Marsilijs, in repetitio. rub. ff. de fideiusso.columna.7.numéro.16.&.17. vbi allegat Petrum de Ancharr.in consil.341.incipiente, Visothemate.in fine.& idem tenet Hippolyt. de Marsil. in singula.137.quem vide.& Bald.in capitul.dilectus.columna.4.de appella. & ibi Cardi. Alexa.& Ioann.de Ana.consil. 55 incipiente, quia dubia super facto isto occurrente.in fine.vbi dicit, quòd reperit, ꝙ cōsuluit Salycetus, & dominus suus Petrus de Ancharr. & inter alia allegant tex.in. l. sint certo. versicul. custodiam.ff.cōmoda.cum ibi notatis, per glo. & in.l. si à bonę fidei possessore.versi.si verò custodiæ.ff.de rei vendi.allegant etiam notata in l.pe.C.de operis liberto.¶Ego in fauore Saly. & Ancharr. & Hippolyt. & sequacium allego dictum Paul.de Cast.in.l.dedi tibi. §. fi. qui incipit.quanq̄.nu.6.ff.de condi.caus.data.vbi dicit. per tex.ibi, qui non est alibi, secūdùm Ray.
17 de for. quòd si tu impedis † me, quo minus aliquam vtilitatē cōsequar, habeo cōtra te regressum ad omne interesse. vnde infert Paul.de Castro, si aliquo volente mihi aliquid relinquere, tu impediuisti, teneris mihi ad interesse.¶Et ad de Ioann.Andr.in additio.ad Specul.in titu.de iudicijs.§.generalia.vers.posset poni. vbi ponit de tutore, qui procurauit, vt testator sibi relinqueret totum, vel partem eius, quam pupillo relinquere intēdebat, ꝙ pupillus potest agere ad interesse. quod dictum Paul.sequitur Alexā. in additio.ad Bar.in.d.§. quāquàm. ¶Et idem qđ Saly.& Anchar.tenet Fran.Curtius in additio. ad Paul.de Cast.in.l.si per alium.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius vocatus vi exi.& idem inexpresso tenet Ioann. de Plat.in.d.l. quotiēs. vbi singulariter de ista materia.¶Circa supradicta vide notabile dictum Ioann.de Plat.in.§. prętere a.institu.de actio.vbi tenet, ꝙ licet receptaue
18 rim † mercatores falitos, vel qui fregerūt, non propter hoc possum conueniri vt eos exhibeā nec teneor ad interesse. & idem tenet & sequit̄ Hippoly.de Marsi.in singula.366. quod nota. ¶Sed hodie dictum Plat.Ias.& sequacium non tenetur, quia contrarium disponitur per tex.in l.5.titul.8.*de los troques y cambios*.lib.5.in ordinamen.regali. vbi cauetur, quòd nullus receptet dictos mercatores falitos, aliàs ad debita, quæ ipsi tenentur, teneantur.& facit.l.80.in pragmaticis.fol.78.& tex.singula.in.l.4.ti. 17. lib. 8. in ordi.regali.vbi idem tenet, ꝙ receptantes, ad debita teneantur, & hoc quando malefactorē, seu debitorem abscondit, quia tūc dicitur recepta-
19 tor, † nō in eo, qui dedit potum, vel cibum.tex. & ibi Bart.in.l.1.§.ꝙ autem.ff.de seruo corrup. vbi Bart.dicit facere pro statutis, qui dicunt, si quis receperit malefactorē, vel bannitū. Quoq; receptator debet esse sciens, prudēsq;, vt demū puniatur, si sciuerit ipsum esse debitorem rebellem, non autē si ignorauerit. vt in.l.1.C.de desertori.mili.lib.12.& ibi Plat.nu.3.& facit.l.3.§.nō tantùm.ff.de incen.rui.naufra. &.l. metodorū. ff.de pœnis, & in dubio præsumitur ignorātia, nisi foret notorium.vt in.l.1.ff.de recepta.proquo facito quod notat gloss.in.l. si tutor. C. de pericul.tuto.prout tenet dictus Plat.in.d.l.1.& statur iuramento suo.vt ibi per eū.nu.4. & Hippoly.

poly.in.l.qui ignorans.ff.ad l.cornel.de fal.nu. 22.& Feli.in.c.à nobis.de exceptio.& Plat.in.l. fi.C.de fabricen.lib.11.& Luc.de penna.in.d.l.
20 1.col.1.¶Idē est in occultante, vel faciēte † fugere officialē tēpore syndicatus, quia tenetur ad restitutionē in quadruplū, secundùm Bal.in l.2.C.de assesso. ¶Sed intellige verū in foro cōscientiæ post condēnationem, sed ante solùm tenetur ad dānū, quod restituere debebat ipse officialis, si in syndicatu fuisset. ita singulariter summa Angeli.in parte, restitutio.§.9.ver.vtrū faciēs fugere. de quo vide quæ latè posui suprà, in.c.1.in gl.ni recibira dadiua.ver. sed vtile est. nu.20.¶Adde vnū singulare, ꝙ contra eximen
21 tem aliquē de manibus familię interesse† ꝓbatur per iuramētum creditoris. tenet Bar.in.d.l. si per aliū.§.docere.ff.ne quis eū. & tenet Paul. de Cast. in.l.sed eximendi.§. item si is.eo.tit.& tenet Anto.Franc.in additio.ad Abb.in. ca.dilecti filij.de foro cōpe.in additione finali: quæ incipit, ex cōtractu.post mediū.& Angel.in.d. §.pœnales.nu.16.vbi tenet, ꝙ in ista actione in factum cōtra eximētem iuratur in litem:& speciale est, quamuis sit stricti iuris propter rigorem iuris conseruādum.de quo ibi per eum, & format quęstionem vt clarius intelligatur.¶Et ideo dicit Montal.in glo.ordi.in parte, iudices prætores.ꝙ ille, qui aufert captum, vel alio modo eum eximit, succedit nedum in interesse, & pœnam, sed etiam est in maius periculū, quàm erat reus principalis, quia facilior est probatio contra eum. Dicit ad hoc tex.valde notabil. in l.2.§.prætor ait.ff.eo.tit.ne quis eum qui in ius voca.vi exi.& Bald.ibi. & probatur per. d.l. fi. C.de operi.liberto.& in.l.consiliarios.C. de assesso.& gl.in.d.l.quotiēs. ¶Item nota, ꝙ si plures abstulerūt captum à familia, vel vi eximunt
22 aliquē de carcere.ꝙ quilibet tenetur† in solidū & vnius solutio nō prodest alteri.per tex.in.l. 2.§.fi.ff.ne quis eum qui in ius vocatus vi exi.& ibi Bal.& tenet Mōtal.vbi suprà:& tenet in expresso Pau. de Cast.in.l.pen.quæ incipit, si per alium.§.hoc iudiciū. ff. eo.tit.nec pœna soluta ab vno, liberat alium, & etiam debitor remanet
23 obligatus.¶Sed an solutio† facta ab eximente debitorē liberet? Glo.in.d.l. pen. quæ incipit, si per aliū.§.1.tenet quòd non, sed aliqui antiqui tenent ibi contra.¶Sed Ange.& Flori.ibi concordant, dicendo. Aut primò debitor fuit condemnatus, & soluit quod debebat, & eximēs liberatur quoad ipsum actorē: quia amplius sua non interest, & primū debitum est extinctum. ¶Aut primò fuit exactus eximens, & tunc nō liberat eximēs debitorē: nā id quod soluit eximens, videtur solutū in pœnā sui delicti. l.mancipia.C.de seruis fugit. ¶Sed istā distinctionē Ang.de Are.in.d.§.pœnales.nu.18.dicit, ꝙ nō credit eam verā imò quamuis sit primò exactus debitor, nō sit liberatus eximēs propter dolum suum, & suum delictū. Preterea quia vt eximēs teneatur, nō habetur respectus ad quantū in veritate teneatur exēptus: quia etiam si in nihilo tenebatur, & calūniosè esset exemptus, tamen eximens tenetur. vt in.d.l.sed eximēdi. §. item. & in.d.l.si per aliū.§.1.in fi.¶Pro quo etiam facit quod dictū est, ꝙ si sunt plures, qui eximūt captum, quilibet tenetur in solidum. vt in. d.l. pen.§.hoc iudicium. Sicut etiā dicimus, ꝙ duæ causæ lucratiuæ procedentes à diuersis debitoribus possunt concurrere in eadem re, etiā quo ad exactionē, qn̄ primò æstimatio rei fuit exacta.l.Meuius.§.duobus. & ibi Bartolus latissimè.ff.de lega.2.& in.l.planè.§.1.in. 2.respōso. ff.de lega.1.Preterea potest dici, ꝙ quoad debitorem sit rei persequutio, & quoad eximētem sit pœnalis. Sed pœnalis non tollitur per persecutoriam, nec ecōtra.vt.in.l.si pro fure.§.1.ff. de condi.furti.cum similibus. siue sit exactus primò debitor, siue non, quia non liberatur alter, qui tenetur ad pœnam. secundùm Ange.in dict.§.pœnales.quod mihi placet. ¶Sed quid
24 in iudice delegato, † seu perquisitore, qui sunt idē an potest defendere suā iurisdictionē limitatam, quam habet, & punire turbantes eā? Et videtur ꝙ non: quia iurisdictio delegata nō extenditur ad personas nō expressas in rescripto. vt in.c.1.& glo.de offi.delega.sed de istis impedientibus non habetur mentio in rescripto, illico ad ipsos non extenditur iurisdictio. Sed dic, ꝙ illud intelligitur vniuersaliter.& fallit in istis qui impediunt processum iudicis, quia contra ipsos bene extēditur iurisdictio. vt in.c.1.de offi.delega. Et est ratio: quia omnia videntur sibi commissa, sine quibus iurisdictio explicari pōt cap.preterea.el.2.de offi.delega.&.l.2.ff.de iuri.om.iud. Cōtra istos ergo turbātes pōt delegatus exercere cēsurā: qa permissum est iudicibus defendere suā iurisdictionē iudicio pœnali. vt in.l.1.ff.si quis ius dicē.non obtēp.licet Ioā. de Imol.in.d.c.1.& in.c.dilectus.de pœnis variet. ¶Sed tu cōclude post scribētes in.d.c. 1.d offi. deleg. scd̄m An.sicul.Barb.ibi.co.25.cū seque. ¶Quod si tertius delinquit in personā iudicis delegati, nō pōt illū punire, nisi ex hoc cōtigat suā iurisdictionē impediri. Et ita reducitur ad cōcordiā Inn.in.d.c.1.&in.c.dilect⁹.nā in.ca.1. tenet, ꝙ pōt suā iniuriā vlcisci.p.c.si qs erg.2.q. 7.sed in.c.dilect⁹.tenet oppositū.& cōcorda vt dictum

dictum est. ¶Quoq; dic, ꝙ tex. in. d. cap. si quis
ergà. loquitur in ordinario. de quo plene per
Abba. in. d. cap. cum venissent. de iudi. Et atten
de, ꝙ in casu, in quo pôt delegatus punire, non
intelligas ꝙ possit imponere pœnam ordinariã
sed extraordinariam, quia ipse non est deputa-
tus supra illam iniuriam. ¶Si verò delinquitur
contra partes, vel testes, & similes personas ne-
cessarias in iudicio. conclude, ꝙ si ex hoc sua iu
risdictio impediatur, potest vlcisci, aliàs secus,
& ad limites impedimenti potest se impedire,
& non aliter. Sed contra officiales delinquẽtes
contra se contrarium tenet Inno. in. d. cap. dile
ctus, ꝙ non potest ipse procedere, nisi impedi-
retur sua iurisdictio, sed debet facere eos punire
per ordinarium. ¶Quam aũt potestatem potest
exercere delegatus in istos tales impedientes?
Dic ꝙ censura ecclesiastica, etiam si hoc non fit
expressum in rescripto. vt voluit Inno. in. d. c. 1
Et quoq; poterit eos multare pœna pecuniaria
secundum eundem: quia omnia videntur com-
missa, sine quibus iurisdictio exerceri non pôt
idem tenet Abb. in. d. c. 1. num. 6. ¶Quid si alius
præter litigatores, est suspectus, ꝙ vult impedi-
re iurisdictionem, vel offendere eos, qui ad suũ
iudicium sunt vocati? Dicit Inn. ꝙ iudex coget
eum præstare cautionem super eorum securita
te. arg. ca. literas. de resti. spol. tenetur enim iu-
dex assignare partibus locum securum. cap. ex
parte. de appella. ¶Sed limitatur hoc, nisi esset
tanta sæuitia, ꝙ non posset per cautionem me-
deri, quia dicit Hosti. ꝙ suspenderetur censura,
donec mutentur tempora, vel per deũ, vel eius
vicarium aliud consilium apponatur, & consu-
latur, ꝙ ad tp̃s desistat. arg. in. d. cap. literas. & c.
ex transmissa. de resti. spol. secundum Barb. vbi
suprà, in. d. c. 1. ¶Sed quæritur, si iudex, seu po-
25 testas pro defensione suę iurisdict. delinquat, †
& damnum det, an ille teneatur ad satisfactio-
nem delicti, vel ciuitas, rõne cuius defensionem
fecit? Et videtur ꝙ ille tenetur, & non ciuitas:
quia delictum personæ in ecclesiam, vel ciuita-
tem seu rempublicam non debet redundare. Et
ideo si abb. delinquat, vel alius monachus, vel
clericus, iniuriam faciendo, vel damnum dan-
do, vel alicui eius possessionem occupando, ec-
clesia non tenetur. Nam qua ratione delictum
tutoris non obligat pupillum. vt in. l. neq;. ff.
de reg. iur. & in. l. pe. ff. de tabulis exhibend. ea-
dem ratione delictum clerici. vel prælati, nõ de-
bet ecclesiam obligare: cum pupillus, & eccle-
sia, & respublica parificentur ex vna parte, &
eorum administratores etiam parificentur ex
alia. vt in. l. orphanatrophos. C. de episcopis, &
cleri. & in. cap. 1. de in integr. restitu. & ibi glos.
¶Et quia ex delicto officialis non tenetur vni-
uersitas ad pœnam, ex eo, ꝙ in generali manda
to non venit, ꝙ faciat incidere in pœnam. tenet
Bar. in. l. aut facta. §. fi. vlti. colu. ff. de pœnis. se-
quitur Alex. in cõsi. 105. in. 3. volu. consiliorũ.
nu. 27. ¶Sed in contrarium videtur ratione pręe
dictæ parificationis: quia iure expresse cauetur
ꝙ pupillus teneatur de dolo tutoris. vt in. l. 1. §.
hoc edicto. ff. ne vis fiat ei, qui in posse. & in. l. si
vna. §. si dolo. ff. de peculio. & in. l. 3. §. pe. &. ff.
de administra. tuto. l. fi. ¶Dy. in regula delictũ
personæ. de regul. iur. in. 6. pro solutione dicit,
ꝙ si ex delicto, vel dolo prælati, vel alterius per
uenit ad ecclesiam aliquid, eatenus tenetur ec-
clesia, sicut tenetur pupillus de eo, quòd ad se
peruenit ex delicto tutoris. vt in. l. supradicta.
Sicut pater ex delicto filij tenetur, & dominus
ex delicto serui in quantum ad eos peruenit. vt
in. l. 1. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma. & in. §. si
quis eum, & in. §. si filius. & in. l. 2. §. fi. ff. de pe-
culi. Et eodem modo tenetur ciuitas, vel vniuer
sitas, quatenus ad se peruenit ex facto, vel deli-
cto pręsidẽtis. i. iudicis. vt. ff. de vi & vi arma. l.
si in me. & ff. de dolo. l. si ex dolo. §. Sed an mu-
nicipes. Tũc ecclesia non videtur pati damnũ,
quod est diminutio patrimonij. vt in. l. 4. ff. de
damno infecto. cùm de suo nõ soluat, sed quod
ad eam peruenit restituit. Et istam solutionem
quoq; tenet Ioann. Andr. in. d. regula delictum
in mercuriali. in princ. ¶Vbi Dyn. ponit quo-
que alium contrarium de. l. iubemus nullam. C.
de sacrosanct. eccles. ¶Sed soluendo dicit, ꝙ de
lictum commissum à prælato, seu à iudice, colle
26 gio, seu consistorio, † vel capitulo vocato, & cõ
municato redũdat in damnum ecclesię, seu vni
uersitatis. vt in. d. l. iubemus. Secus eo non com
municato: quia delictũ solius potestatis, vel prę-
lati, seu alicuius, vel aliquorum de collegio, ec-
clesiæ, vel vniuersitatis non præiudicat. & ita in
telligitur. d. regula delictum. & ista est commu
nis solu. secundùm Dyn. ibi. Et eam quoq; dicit
communẽ. Abb. in. c. 1. de dolo & contu. nu. 12
& Bart. in. d. l. iubemus nullam. vbi quoq; dicit,
ꝙ sic debet intelligi. d. c. delictum. *Et vid. l. 17.
titul. 10. par. 7.* ¶Quinimo non solùm obliga
tur ecclesia, ciuitas, vel vniuersitas quando com
municato consilio fuit factum. & de suo consen
27 su, verumetiam obligatur † vniuersitas, si ratũ
habuit quod factum est per prælatum, seu per
iudicem, & hoc casu obligatur ecclesia, seu vni-
uersitas etiam in delictis. vt notat gloss. in cap.
cùm dilectus. de ordi. cogni. in. gloss. 3. & vi. Bal.
& Abb. Notat etiam gloss. & ibi Bartol. in. l. si
quis

quis in tantam.C.vnde vi. tenet ad literã Alex. in additio.ad Bart.in.d. l.iubemus nullam. in fi-
28 nali addit.¶Sed hoc intelligitur verum †,quando omnes de capitulo, vel de collegio cõsensissent:secus si maior pars capituli consensisset, & minor contradixisset, quia adhuc nõ fieret praeiudicium ecclesiae.* Et dicitur quis consentire quando quis de capitulo tacet & non contradicit illa quae male fiunt in capitulo: & tenetur poena cum alijs qui expressè consenserunt vt tenet singulariter Innocen.in.c.1.de his quae fiũt, à praela.sine consen. nu.4. & Abb.singulariter. in.c.vestra de locat.nume.6.in fi. & idem Abb. in.c.continebatur.de his quae fiunt, à praelato. nu.9.& Felin.latè.in eo.in.c.omnes.de constitu. nume.12.& Ioan.de Ana.in capi.veniens.de simon.nume.4.& Abb. singulariter.in.c.1.de his quae fiũt.à maio.part.nume.13.& vi. quae dixi. in.c.44.in glo.*se salgan*.numer.2.*Nec obstat.l. maior.ff.ad municipales.quia debet intelligi de his, quae tendunt ad vtilitatem, vel saltem non tendunt ad damnum:& tunc quod maior pars facit, videtur fecisse totum capitulum, vel vniuersitas.Sed quando tendit actio ad damnum, requiritur ꝙ omnes concordent, & cõtradictio vnius faceret,ne videatur gestum ab vniuersitate.Quod perpetuò tene menti, secundùm Paul. de Cast.in.d.l.iubemus nullam.numer.6. quod dicit raro reperies alibi hoc dictum, & est pulchra limitatio ad.l.maior. & vi. aliquid per Roma.in singula.44.¶Et in casu isto non ciuitas, sed ista maior pars tenetur ad damnum, non in solidum,sed quilibet tenetur pro parte. vt tenet Bald.in.c.edoceri.de rescript.nume.3. dicendo, ꝙ si plures admittuntur ad communionem officij publici,& simul delinquunt in officio, quilibet tenetur pro parte.quod est notandum. Ad quod facit,quod tenet idem Bal.in.c. cùm dilecta.de rescrip.nume.5.vbi tenet,ꝙ si multitudo hominum facit sibi vnum caput,siue capitaneũ omnes dicuntur principales, tamen vnusquisq; tenetur pro se, & non pro alio. vt notatur in.l. praetor.ff.vi bono.rap.& vi.Bald.in rubr. de his quae vi met.caus.in decretali.num.13. vbi singulariter.& vide suprà in gloss. *juntaran*,in fine,& quae ibi dixi in capitulo.2. ¶Alij faciunt aliam distinctionem. Aut delinquit contrahendo,vel delinquendo,aut negligendo,aut delictum reale & mere suum, aut est delictum, vel actum,& inclusum,seu coniunctum cum administratione. vt per Bartol. Bald. & Paul. in dicta. l.iubemus nullam.singulariter distinguentes & quoque ibi per eos quid in acquisitis, & quid in acquirendis.& per Abb.in dict.capitul.1.de dolo & contu.¶Sed contra supradictam conclusionem,in qua cauetur,quòd quando communicato consilio fecit,non tenetur,sed vniuersitas.fa-
29 cit glo.† in capit.placuit.16.quaest.6.& Archi. ibi.& Cardi.in.d.c.1.& gl.in.c.priuilegium. 11. q.3. vbi indistinctè volunt, ꝙ quantũcũq; hoc delictum sit communicato consilio, nunquam praeiudicet ecclesiae, vt ecclesia priuetur re sua: quia cũ expressè non posset praelatus & capitulum sine causa legitima, & solennitate debita, alienare bona ecclesię. 12.q.2.c.sine exceptiõe. multò fortius tacitè,maximè delinquendo. Et distinctio,quae fit,an fiat communicato consil. vel non,procedit quo ad ea, quae cadunt in potestate praelati,& capituli, vt in obligando ecclesiam pro aliqua legitima causa. vt legitur in capit. quòd quibusdam de fide instru. non autem quoad alia.notat in simili Bartol. in.l.sciendum.ff.de verborum obligat. Et hoc plus placet Abb.vt ipse ait in dict.cap. 1. de dolo & contuma.num.13.&.14.cum sequentibus. vbi singulariter hoc altercat melius, quàm alibi: quem vide,& cõcludit in num. 18. & dicit,quod si res spectat ad mensam praelati, puniatur ipse praelatus in vita delinquentium:si verò res erat ecclesiae,& non pertinebat solùm ad mensam praelati,& capituli, tunc condemnabuntur ipsi de proprio ad aestimationem. & idem voluit tenere Bald.in praelud.feudo.in finali diuisione, licet Abb.eum non alleget nume.58.*Tamen si ipsa ecclesia,vel ciuitas, seu villa soluit damnum ex forma statuti,potest repetere ab eo qui damnum dedit:tenet Albericus.in rub.ff. de lib. causa.nu.2.*¶Attamẽ quicquid dicat Abbas,ego
30 teneo,† ꝙ si iudex fauore suae iurisdictionis aliquod damnum fecit, quòd non tenetur soluere ex suo, sed respublica tenetur tale damnum emendare, & soluere condemnationem contra eum factã,vt tenet singulariter Paris de Puteo in tractatu syndica.in parte,an officialis possit capere rem.folio.69.in libro portatil. vbi dicit,quòd si officialis accipiat boues alicuius pro homine traxinando ad iustitiam, quòd illi boues de caetero cùm arabunt in terram, & nunquàm germinabit fructum illa terra arata cum dictis bobus, dicit quòd non iudex, sed respublica ad emendam illorum boum sic deterioratorum tenetur,& soluetur talis emenda,non de pecunia iudicis, sed de pecunia publica. per notata in argumen.per Bartol.in.l.diuus.ff.de bonis damna.& in.l.cùm ratio. §. Si plures.eod.titulo. vbi tenet quòd expensae pro exercitio officij sunt faciendae ex multis extraordinarijs paruulis, & quòd talia vilia non conuertantur

in suam vtilitatem,sed in vtilitatẽ officij. ¶Maximè si illud,quod facit iudex pro dicta defensione,habet causam successiuam:quia tunc quã uis non præcedat tractatus vniuersitatis,imputatur vniuersitati.vt Cardina.in Clementina. 1. de pœnis.& tenet Pala.Ruui.in repetitione. capitul.per vestras.de dona.§.18.fo,65.nume.36. quòd dicit esse notandum. ¶Et facit idẽ, quod tenet Pala. Ruui. in dict. repetitio.capitulo.per
31 vestras.§.39.nu.6.fol.75.vbi dicit,quòd si† priuatus intentat iudicium ad vtilitatem publicã, siue clericus ad vtilitatem ecclesiæ suæ, debent sibi refici expensæ à fisco, si vtilitas sit fiscalis, id est,afferens lucrum fisco. Et dicit esse casum notabilem in. l. si mulier. in opus salinarum. ff. qui potio.in pigno. habe. secundùm Bal. in.l.1. in prin.iuxta finem commenti.ff.de Iusti.& iure.& text.in capitulo. ex parte.de accusatio. & Francisc.de Aret.tenet ita in capitul. si quis testium.de testibus.3.cõlumn. Et licet Palat. Ruui.alleget.d.l.si mulier. ego non inuenio. & credo quod est tex.in.l.fi.§.fi.ff. de pignora. actione.*Sed quid si minor pars cõcilij ciuitatis, vel aliqui particulares illius in fauorẽ ciuitatis seu reipublicæ litigant, cuius expensis ambæ partes litigabunt: vi.doctor.in capitulo. cum inter canonicos.de electio.& in capit.præteritæ.eod. titul.vbi quòd factum est à maiori parte vniuersitatis prosequitur expensis vniuersitatis, nisi euidenter constet de improbabili causa, & minor pars & singulares faciant suis expensis,& si obtinuerint ab vniuersitate recuperabũt:prout tenet curia Pisana libr.2.cap.16. & an si iuuãtes perdiderunt equos, & arma, & alia an possint, recuperare illa ab eo in cuius auxilium veniunt, vi.gloss.& ibi Docto.in.l.quoniam. C.ad.l.Iuli. de vi priuat.& melius quam alibi per Peregrin. in parte emenda, vbi per.3.column.latas distinctiones facit.*¶Adde quod tenet idem Bartol.
32 in dict.§.si plures.vbi dicit,ꝙ rectores† pro amplianda ciuitate numero hominum, & ciuium, potest expẽdere de bonis communis, & est iusta causa expendendi. ¶Et in simili facit quod tenet Bart. in.l. multarum.C.de modo mul.vbi
33 quando iudex† non potest facere aliter aptare cameram,imponat aliquam multam, & deputet eam ad fabricã vel expẽsas palatij: quod dicit menti tenendũ, sed credo, ꝙ palatium debet esse ciuitatis,& non priuati. Et ita intelligit Salyce.ibi,dum dicit,ꝙ iudex in impositiõe mul-
34 tæ potest eam deputare† in salarium aduocatorum,vel in refectione alicuius rei spectantis ad rempublicam.Et Bald.in.l.2. C. communi rerũ alie.num.3.dicit,ꝙ iudex potest donare fiscalia modica,sed magna non,nisi ipse princeps.¶Facit quod tenet Andreas de Iserni. in tit. de pace iura.firman.in vsi.feu.§.receptatoribus. circa fi-
35 nem.vbi tenet,quòd non tenetur † iudex, qui vt maleficia puniantur, & alij terreantur, zelo iustitiæ dedit alteri damnum, sed tenebitur fiscus ad illud damnum:quia hoc exigit publica. vtilitas.argum.l.contra.§.fi. ff. ad Silania. & in l.1.C.in quibus causi. seru. & per notata. in. l. si is cum quo.ff.famil.herciscun.vbi de villa exusta propter contumaciam alterius socij, quod Andre.latè examinat in. d. §.receptatoribus. & ibi intelligit hoc verum, si iudex aliter non potuit prouidere. Et facit quod tenet Stephanus. Aufre.in decisione 70.Tholosa.vbi dicit, quòd si officialis delinquit prætextu officij, & ad cõmodũ ipsius officij, seu vniuersitatis, successor in officio tenetur satisfacere,secus si officialis delinquit,vel cõtraxerit ad cõmodum proprium, vel libidinẽ suam secundam,nam tunc non successor,sed ipse, & eius hæres conueniri debent. iuxta quod legitur,& notatur in.l. 1.&.2.ff.ad.l. Iuliã repetund.& in.l.iubemus.C.eo.titu. Et ita voluit Siculus limitare.c.aduersus. de immunit. eccles.Et est tex.& ibi glo.expressa in.l. si laborante.§.æquissimum.ff. ad. l. Rhod. de iact. vbi tenet, quod si quis pro communi vtilitate, vel alterius damnum patiatur, est sibi restitutio facienda. ¶Nec obstat,quòd officialis nil debet recipere à prouincialibus.vt in authen.de manda.princi.§.fi.colla. 3. quia est verum pro se,sed secus pro executione officij. secundùm Bartol. Bald.& Cyn.in.l.fi.§.fi.ff.de pigno. actio. & tenet dictus Paris de Puteo, vbi suprà: quẽ vide. & Barto.in.d.§.fi.intelligit data mercede de publico.¶Sed quãdo asinus accipitur ad aliquem suspendendum, gratis potest iudex accipere.
39 vt Paris de Pute. vbi suprà. ¶Quoq; tu dic,† ꝙ quãdo iudex facit aliquid pro defensione iurisdictionis, faciat ex multis extraordinarijs per eum impositis, & applicatis operibus publicis, vel expẽsis iustitiæ:& his deficiẽtibus expensis Cameræ regis. Sed requiritur licentia regis,vel suorũ senatorũ:quam licentiã illicò concedunt dum petitur,si videtur eis necessarium esse: & hoc,quando iudex contendit cum aliquo alio iudice ecclesiastico, vel seculari super iurisdictionem,vel super delictum. ¶Secus si ciuitas contendit super territorio, & iurisdictione cum alia ciuitate,villa,seu domino, quia tunc expensis ciuitatis debet defendi.& ita seruatur. Quia omnia ista sunt ciuitatis, & communia vniuersitatis,putà, fontes,plateæ,termini,viæ, montes & campi,& similia.vt in.§.vniuersitatis.Institu. de re-

de rerum diui. & in. l. in tantum. §. vniuersitatis ff. eodem text, in. l. 4. titul. 28. partit. 3. ¶Et si ciuitas, seu villa reditus non habet, vel non sufficiunt, illis deficientibus, collecta per habitatores imponitur, à qua clerici, nec alij priuilegiati sunt immunes. argumen. text. in. l. 20. titu. 32. partit. 3. & l. penulti. & fi. ff. de operi. publi. & l. ad portus. C. eodem. & l. ad instructionem C. de sacrosanctis ecclesi. ¶Et quoque tenetur, etiam si lis sit super iurisdictione, licet iurisdictio sit regis, seu domini, vt dixi in capit. 1. suprà eodem in gloss. *nuestros*. numero. 1. Quia iurisdictio videtur data territorio, & ei cohæret: vt in l. pupillus. §. territorium. ff. de verborum significatione. & facit in argumen. text. in. l. 7. titulo 16. libr. 2. in ordinamen. regali. vbi salaria correctorum, vel iudicum ciuitatum, vel villarum soluuntur de proprijs consiliorum: quorum defectu soluuntur per eos, qui pro necessitatibus, & vtilitatibus consiliorum contribuere consueuerunt. Illicò si ciuitates ista salaria soluunt ius sibi dicentibus, & administrantibus à fortiori defendere debent dictam iurisdictionem suis expensis. Quia si habent ciuitates, & villæ territorium, debent quoque dictam iurisdictionem defendere: quia territorium nō est aliud, quàm terræ spatium munitum, & armatum iurisdictione. tenet Baldus in Rubri. quæ sint regalia. in vsibus feudorum, & territorium habet intra iurisdictionem. textus in lege finali. ff. de iurisd. omn. iudic. ¶Et facit quod tenet Petrus Antiboli. in tractatu de mune in secunda parte. §. testat. num. 3. tomo. 6. tract. fo. 21. vbi tenet, quod licet ciuitas propter publicam vtilitatem fisci non potest indicere collectam, tamen propter emergentem necessitatem totius prouinciæ bene potest, vt si est negotium tangens iurisdictionem magistratus, quia ad eam conseruandā potest indici, & sic intelligit. l. in honoribus. ff. de vaca. mune. & casus in. l. omnes. C. de operi. publi. Et est ratio secundum eum nam licet collectam imponere sit ius reale, tamen ex quo officium est concessum, ad eundem modum talia regalia videntur concessa. argumen. l. secundæ. ff. de iuri. om. iudi. ¶Tamen notā vnum singula. quòd si pro supradictis indicitur collecta in aliquo loco, seu villa alicuius domini: ipse dominus tenetur contribuere, si in ipsa habet demanalia, molendina, dehesas, & agros, & similia, tenet Lucas de Penn. in. l. hac prouidentissima. C. de quibus muneri. præsta. nemi. lice. libro decimo. colum. 7. versic. 18. & 19. vi quæ dixi infrà, in. c. 23. in glo. *den orden*. nu. 4. ¶Et in cōtributione ista tenetur talis dominus pro duobus vicinis in talibus, & similibus contribuere: quia sicut ille habet duplicem portionem in pascuis, & in syluis cęduis illius villæ, & sic potest cum gregibus suis pascuari pro eo numero, quo duo vicini de diuitibus talis villæ, & scindere ligna mōtium,

bien publico no lle-

dum ibi habitat, prout tradit Collectari. in capit. quæstiones. de rerū permut. & seruatur in practica, & probatur in. c. 21. Deute. quia in hoc habetur respectus ad dignitatem vsuarij. l. plenum. ff. de vsu & habita.* Et tenet Gregor. Lopez. in. l. 9. titulo. 18. parti. 3. in gloss. *como los ricos*.* Ita tenetur in supradictis cōtribuere pro duobus vicinis ex diuitibus illius villæ, vt æqualitas seruetur: vt in lege in sacris. C. de proximis sacro. scrini. libr. decimo, & lege finali. C. de fruct. & litis expen. & capit. final. 3. quæstio. 9. cap. nouit. §. penultimo, de iudicijs. cap. cum inter. de exceptio. & facit textus, & ibi doctores in lege secūdum naturam est commoda cuiusq; rei. ff. de regu. iuris.* Et quia qui plus participat de cōmodo plus de expensis debet soluere: tenet Grego. Lopez. in. l. fi. tit. 5. part. 3. in glo. fi. & facit ꝙ tenet Specu. in titulo. de instrum. editio. §. nunc vero aliqua, numer. 27. vbi inquit, ꝙ quāto aliquem honoramus tāto eum possumus onerare, vt in. l. imperator. ff. de lega. 2. & c. 3. de rebus ecclesi. alie. vel non.

i Bien publico. i Vide quæ latè dixi suprà. in. c. 1. in gl. *el bien comun de la tierra*. & vi. tex. in. l. qui necessariò. C. de aduoca. diuers. iudi. & ibi Bald. vbi tenet, ꝙ licet quis magistratū gerat; potest esse aduocatus pro sua republica: Secus contra eam, quia habet honorē, & salarium ab ea. ¶Ex isto tex. pōt notari illud, quod tenet Luc. de Pēna. in. l. in filijs. C. de decuri. lib. 10. vbi ait, ꝙ studuerūt imperatores, vt res ciuitatū publicè regerentur, vt sub pace, & iustitia viuerent in salute. Quod dicit, ꝙ facit contra modernos principes, ꝙ licet vrbes dissentiant inuicē, quāuis & ad paratū exterminiū prorūāt, nulla eis cura est, dum modo in nullo quæstus pecuniæ minuat. Et ibi vi. quoq; p eū, an patria debet diligi vel iuuari.

SVMMARIVM.

1 *Aduocare, an teneat iudex gratis, pro republica*

2 *Fideles imperij, & comendatores an teneantur sequi Regem, si fructus feudi, vel commendatorum non sufficiunt ad itineris expensas.*

3 *Extra territorium iudex non tenetur aduocare pro republica.*

k **No lleuado dineros.** Idem tenet Matth. de Affli. in tract. de iure protho. in parte prohibemus. nu. 3. dicendo, q officialis nil potest recipere pro defendēdo aliquē & punitur qui donat, & officialis, qui recipit extraordinariè arbitrio iudicis. vt in. c. 2. de alie. iudi. & l. 2. c. ne lic. poten. & Specul. in tit. de cessi. actio. §. 1. versi. cæterum. sed hoc in-

uando dineros[k] por ello, so pena que si algo por ello lleuaren, lo tornen con el doblo [l] para la nuestra Camara.

1 tellige, quando consilia essent modica, † vel rara, & lites sint paruæ: secus si sint magnę. ¶ Quoq; intellige, quando salarium, quod habet ex officio, seu iurisdictione, est sufficiens ad laborem & facundiam eius: secus si non sit sufficiēs, quia tunc talis iudex non aduocabit pro republica gratis. argu. eorum, quæ notat Paris de Pute. in tracta. syndi. in parte, potestas cùm esset in officio. fol. 61. loquendo in aduocato, quòd non teneatur gratis aduocare pro rege, sicut nec alia personalia munera subire cum sumptu, vel sine vt Inno. in. c. sicut. el 2. de iureiuran. in principi. ¶ Sicut & aliàs differt vtrum habeat salarium à publico, vel non. vt in. l. final. ff. de officio asse. Quod dicit esse verum, quando dicta consilia essent modica, & in paruis litibus. Secus verò si magnæ, & salarium publicum, quod habet, non est sufficiens ad laborem, quia tunc gratis non aduocabit. dicit esse argumen. in. l. apparitores. C. de exacto. tribu. lib. 10. & in. l. Menia. §. fin. ff. de annuis lega. ¶ Vbi Bart. num. 5. dicit, q fide-
2 les † imperij non tenentur sequi imperatorem, si fructus feudi ad expensas itineris non sufficiunt. Quod dicit ibi Alexā. in additio. ad Bart. notari pro Baronibus, qui non tenētur sequi regem. si fructus Baroniæ non sufficiunt. & Bart. in. l. imperator. ff. ad Trebell. & Bal. in. l. qui manumittitur. C. de ope. liberto. ¶ Quod facit quoq; pro commēdatoribus sancti Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, q non tenētur sequi regem, si fructus suarū commendarum non suppetunt. quod nota. Et vi. Guid. pap. in singula. 226. vbi tenet, q quamuis dominum sequi debeant, non tamen ad suas expensas, nisi aliud sit de consuetudine vel pacto ad hoc. c. non minus. de immunita. eccles. * Et vi. de hoc Greg. Lopez in. l. 17. tit. 18. parti. 2. & vi. quæ dixi. in ca 9. infrà in ca. iudi. syndic. in glo. *sacar la gente*. * ¶ Quoq; intel-
3 lige istum tex. quando in sua † iurisdictione, & territorio lis tractatur, secus si extra quia limitata, & disposita, intra territoriū, seu in territorio, vltra non ducūt effectum. vt in. l. ex ea. ff. de postula. & in. l. 3. ff. de officio præsi. & in. l. extra territorium. ff. de iuris. omn. iudic. & in. l. in eius. in prin. ff. de pœnis. tenet ad literā Signorellus de homod. in consili. 99. in fine. * Et facit quòd tenet. Gregor. Lopez in. l. 8. titul. 20. par. 2. in glos. magna, loquēdo in dominis, quia tenentur ad defensionem subditorum respectu sui districtus & territorij, nam extra territoriū ad hoc non tenentur.

S V M M A R I V M.

1 *Pœna iudicis procurantis, seu aduocantis.*

2 *Iudex, seu familiaris, qui nil recepit pro aduocatione, seu procuratione, an puniatur.*

3 *Datum iudici, vel familiari, vt patrocinetur, an potest repeti tanquam datum ob causam procurationis, quæ non est secuta.*

1 **Doblo.** l Per tex. istum videtur, q corrigatur. d. l. si quis procurationem. C. de decurio. lib. 10. vbi dicit, q cōsiliari⁹, vel potestas, qui constituitur procurator, damnetur in exilium, & constituens puniatur, amisso priuilegio in exilium: quia hic in text. nostro
1 dicit, q tantùm illud, † quod recepit ratione aduocationis, procurationis, vel solicitudinis, cū
2 duplo restituat Cameræ regis. ¶ Sed quid † si talis potestas, vel sui officiales, & familiares ratiōe huius aduocationis, vel procurationis nil receperunt. Credo quòd puniantur arbitrio iudicis. vt in. d. l. si quis procurationem. & Pla. ibi, versi,
3 & nota. ¶ Vbi quoq; quærit Plat. an datū † pro patrocinio personis supradictis, qui nō possunt patrocinari, nec procurare, dū sunt in officio, si pōt repeti tāquā datū ob causam procuratiōis, quā nō est sequutus an verò donari videatur tanquàm scienter & cōtra prohibitionem legis. Et dicit q glos. ibi, & in. l. si militem. de condi. ob caus. dicit, q si dans ignorabat esse iudicē, vel decurionē, vel sciebat, sed credebat illos posse admitti ad procurationem, tūc repetet: quia iuris ignorātia nō nocet in dāno vitando. l. iuris ignorātia. ff. de iuri. & facti igno. Si autē sciebat eos nō posse procurare, tūc si dedit sub cōditione si procuraret, causa nō sequuta, repetet, secus si dedit simpliciter sub modo vt esset aduocatus, vel procurator, quia tunc tanquàm turpiter datūm donare

donare videtur.& licet Ioan. de Plat. in hoc remaneat, mihi videtur, ꝙ licet ille, qui dederit, sciuerit, vel ignorauerit, quòd ille non posit ad uocare, seu procurare, repetit quod dedit: quia ille qui accepit, accepit contra legem, quam debet scire, & custodire. vt pro Barto. tex. in. l. 26. titul. 22. part. 3. ibi *porque la maldad y la enemiga fue de parte del juzgador que lo recibio.* & per istum text. qui indistinctè loquitur, non faciendo differentiam inter scientiam, & ignorantiam.

Prætorum Cap. III. finis.

Sequitur Caput IIII.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis vnius prouinciæ, vel ciuitatis, non potest in ea esse officialis iudex seu assessor, aliàs in pœnam sacrilegij incidit.*

2 *Locum tenens non debet esse ex prouincia quam regit, quia debet esse eiusdem iuris, & conditionis illius, in cuius locum subrogatur: & debet esse talis, qui à principio potuisset eligi ad tale officium. numero. 4. Et ibi de doctore, qui vult legere per substitutum. Et de colonis, qui faciunt laborari & cultiuari possessiones & arbores per indoctos & ineruditos. Et de episcopo succedente in executionem testamenti. numero. 8.*

3 *Gesta à laico, à prælato subrogato, sunt nulla.*

5 *Ex permißione principis bene potest quis esse iudex, seu assessor in patria sua.*

6 *Assessor procuratoris Cæsaris potest esse in propria patria.*

7 *Iudex potest quis esse in patria sua, si est homo eminentißimæ scientiæ.*

9 *Iudex potest quis esse in propria patria, quando per legem determinatur.*

10 *Vt iudex quis in propria patria non poßit esse, quid requiritur.*

11 *Mensuratio de vna ciuitate ad aliam, quomodo debet fieri.*

12 *Mensuratio de molendino ad molendinum quomodo fit.*

a Tierra. a Idē tenet text. in. l. hi q. & in. l. si cui. ff. ex qui
1 bus caus. maio. vbi cauetur, ꝙ ciuis † vnius prouinciæ, vel ciuitatis, non potest in eadem esse officialis, vel assessor. ratio huius est secundùm gloss. ibi ratione suspicionis, ne quid gratiose agat. Item quia non timeretur, cùm nemo propheta sit receptus sine honore, nisi in patria sua, vt in euāgelio testatur. Et idem sequendo tex. & glo. tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte, statutū ciuitatis. fol. 77. nu. 4. & est tex. & ibi Bar. & Plate. in. l. nullus apparitor. C. de diuersis officiali. & appari. iud. libr. 12. vbi Plat. in nu. 1. tenet, ꝙ quis non debet gerere officiū apparitoris, vel executoris in prouincia, in qua oriundus est, vel in qua habitat, siue larē

Prætorum. Caput. IIII.

Item, que no tēga alcaldes, ni alguaziles q̄ sean vezinos, ni naturales đ la tierra[a] q̄ el lleua en cargo, y q̄ los busq̄ el los mejores y mas suficiētes q̄ pudiere auer.

cōstituit, nisi speciali cōcesione principis, aliàs incidit in pœnā sacrilegij: quod est notandū, & vide text. in, l. nulli patriæ. C. de officio recto. ꝓuinci. & Bar. in. l. ꝙ seruius. ff. de conditione causa data. nu. 2. *Vi. latè per Par. de Pute. in parte assessor. nu. 16. cū seq. & ꝙ committat quasi sacrilegium impetrans iudicaturā in patria sua, tenet Peregri. in parte iudex. capit. 4. & in parte sacrilegiū. qō. 3.* ¶ Eodem modo sicut corrector, vel asistens non pōt quis esse iudex in sua
2 patria, ita nec per cōsequēs debet habere locū †, tenentē ex illa prouincia, vel ciuitate, quam regit, vt hic in nostro tex. ibi, *no tenga alcaldes, ni alguaziles.* & tenet ad literā Amodeus Iustinus in tract. syndi. in parte. Itē in eo ꝙ dictus potestas retinuit in dict. officio: vbi ait, ꝙ si potestas reti-

 nuit

nuit aliquem officialẽ de terra, vel loco propinquo ciuitatis, quam regit, cõtra formã electiõis, tenetur ad pœnã in electione contentã, sicut dicit euenisse in syndicatu domini benedicti de Gracionis potestatis Anconæ, quia ex forma suæ electionis non poterat retinere in officio aliquẽ officialẽ de Vrbino, & fuit condemnatus in ducatis centum. ¶Et ratio potest esse: quia licet quis potest per substitutũ officium administrare publicũ, vt hic, & in l. quisquis. C. de episco. & cleric. & in. l. ad similitudinem. &. ff. de administra. tut. l. decreto. & in. l. quid ergo. ff. ad municipal. & c. vlti. de offi. de leg. debet esse talis substitutus, vel locum tenẽs, & sic subrogatus in locũ potestatis debet esse eiusdem conditionis, professionis, iuris, siue artis, & idoneus scientia, moribus, & peritia: nec sufficit scientia, nisi adsit peritia cuius est ille, in cuius locũ subrogatur: & debet esse talis, qui à principio potuisset eligi ad talẽ locũ, vel officiũ vt tenet Bald. in l. parabolã. C. de epis. & cle. per illũ tex. & tenet Bar. & Plat. in. l. 1. & in. l. agentes in rebus. in fin. C. de agenti. in rebus. libr. 12. *Et tex. singula. in l. 7. tit. 18. parti. 2. & ibi Grego. Lopez. in glos. *en su lugar*. & ibi etiam dicit q quando seruitium debet fieri principi non admittitur substitutus nisi de eius voluntate. *Et Ioan. de Pla. in. l. nullus qui. C. de decurio. libr. 10. nu. 3. Et quoq; dicit, q debet seruire periculo substituẽtis. Quod dicit Bal. in. d. l. parabolam, q facit contra iudices, & assessores regni, qui qñ recedunt ex prouincia vt reuertãtur domũ fortè ex aliqua causa necessaria, ponũt in locũ suum vnum ciuem, vel aduocatũ illius ciuitatis, vel terræ in qua erant iudices. vel assessores, quod non possunt, quia à principio subrogatus nõ potuisset eligi, quia erat ciuis, & propterea secundũ eum subrogatio nõ tenet, nec tenebit etiã, quod per eos factum est. Sequitur Ias. in. §. fuerat. Institu. de actio. col. 2. nu. 7. & Abb. & Fel. in. c. 1. pen. col. de summa tri. & fide Catholi. Alex. in additio. ad Bart. in. l. 1. §. hęc actio. ff. si quis testa. lib. iuss. fuer. in. 1. additione. & Corse. in notabil. suis. in verbo, substitutus. *Vi. Peregri. in parte iudex. q. 12. in glos. indelegabilia. *Et Hippoly. de Marsil. in repet. Rub. de probatio. nu. 343. vbi dicit, per illã doctrinã Bal. & sequaciũ proximis superioribus diebus
3 bus cõsultus respõdisse, q omnia gesta† à quodam laico mero substituto à quodam prælato erãt nulla, quia nõ poterat subrogari loco ipsius prælati in tali officio ecclesiastico. ¶Et in adiutorium Hippoly. licet ipse non dicat, facit quod tenet Abb. in. c. cùm causam. de electio. num. 9. vbi tenet, q laicus nõ põt esse vicarius episcopi, quia est alterius professionis. Et idẽ tenet in. c. decernimus. de iudi. num. 9. & vtrobiq; per eius additionatores, vbi tenẽt, q põt eius consultor esse, vt Imol. Butri. & Inno. in. d. c. decernimus. tñ vicarius episcopi põt esse, licet non sit sacerdos. vt Abb. in. c. ab excõmunicato. de rescri. n. 16. & dictũ Hippo. de Marsi. probat tex. in. l. 2. tit. 7. lib. 1. for. leg. ¶Sed Ioan. de Pla. de quo Ias. nõ meminit, nec moderni meminerunt, tenet contrariũ. in. d. l. nullus apparitor. C. de diuersis offi. & appa. iudi. li. 12. dicendo, q in hoc docto
4 res tenẽt cõtrarium: quia imò quis† põt esse locũ tenẽs iudicis in prouincia ipsius locum tenẽtis: quia nõ reperitur iure cautũ de prohibitione locũ tenẽtis, & quia nõ habet multum durare. arg. ff. de offi. asse. l. si in eadẽ. Sed credo, q si talis locũ tenẽs in officio parũ durat, q põt subrogari, & valẽt gesta per eũ, & ita aliquãdo vtitur, quia isti ciues ponũtur in locũ tenẽtes, quando in breui iudex est statim reuersurus. vt tenet Plate. in. d. l. nullus apparitor. & Bald. in. l. 1. in repe. ff. de offi. asse. vbi ait, q quis põt esse locũtenens in propria prouincia, & delegatus, quia ab extra non põt faciliter haberi. & hoc tenet Cyn. & Guiller. quos Bal. refert, & sequitur Par. de Put. in tract. syndi. in parte, assessor, an potestas. fol. 59. nu. 18. sed dicit, q de iure cõstitutionis regni assessor, & actorũ magister, nõ põt esse de propria patria vnde habet incolatũ, vel maiorẽ partẽ fortunarũ, prout in nr̃o ca. cauet. * Vel, q sit originarius, vel q sit domiciliarius: quia prouinciales prohibentur, vt in. l. his qui. ff. quib. ex caus. maio. & in. l. cõsiliarijs. C. eo. prout tenet Pari. de Put. ibi, nam prouinciales autẽ dicũtur qui in prouincia habẽt domum. l. prouinciales. ff. de verb. signi. item iudex non põt esse de prouincia arg. l. 3. C. de diuer. offic. lib. 12. secũdum. dict. Par. de Put. * ¶Ias. quoq; hoc altercat in. l. si in eadẽ. ff. de asseso. nu. 7. & dicit, q Guiller. & Albe. tenẽt, q locũ tenẽs põt esse quis in patria sua, quia censetur esse delegatus ad vniuersitatẽ causarũ, & vt delegatio alicui posit fieri, requirit, quòd sit subditus. Tamẽ dicit, quòd Martinus Laud. tenet cõtrariũ: qa si prohibetur quis esse assessor in patria, qui tamen nullã habet iurisdictionẽ, quãto minus poterit esse locũ tenẽs, qui habet iurisdictionẽ, & põt pronũtiare, & rationes propter quas quis prohibetur esse assessor, militãt magis in locũ tenente. & si vera esset opinio Laudẽ. grauiter erraretur in practica, tñ tu tene eam, & sic q non põt esse locũ tenẽs in propria patria. per. d. Ioan. de Pla. & per iura supradicta. Tamẽ si cõstituitur ad paucos dies, bene potest esse: quia ad multos dies non põt ordinarius

narius abesse,& si lõgo tẽpore obesset, deberet loco sui alius ordinarius poni licẽtia principis. vt in.l.si quis. C. de offic. præsi. præto. Africæ, vel aliũ locum tenentem extraneum ille iudex in locũ sui ponere debet. quod nota. ¶Ex quo infertur secũdùm Bar.in.d.l.1.C.de princip.agẽti.in rebus.ꝙ si doctor vult seruire per substitutũ, debet seruire per doctorẽ, & nõ per scholarẽ licet sufficiẽs sit.Idẽ tenet Abb.in.d.c.1. de summa Tri.& fide catho.num.2.vbi latè, & per eius additio.ibi,& per Fel.3.col.versi.2.¶Et idem in milite: q̃a si vult seruire per substitutum , debet seruire per aliũ militẽ, & nõ per domicellum. vt tenet dictus Corsetus in.d.notabil.in parte, substitutus.& Ias.in.d.§.fuerat.num.8. vbi dicit, ꝙ est vidẽda gl.& Ang.in.l. stipulationis commodissimũ.& Ang.& Imol.in.l.cõtinu⁹.§. si ab eo. ff.de verb.obli.¶Et facit quod notat Barto.in.l.1.C.de mãcip.& colo.patri.lib.11.contra colonos,qui faciũt laborari, & cultiuari possessiões, & arbores per indoctos,ineruditos,& nõ expertos culturæ,ꝙ si prædia ex hoc effecta sunt deteriora,tenentur dominis,quia imputandum est ipsis colonis qui ineruditos miserũt ad culturã. quod sequitur Ias.vbi suprà. Et idẽ tenet Anto. Corse.in suis notabil.in parte,colonus*Et conductor tempore debito non colens prædiũ rusticum,põt ab eo expelli , & soluet etiã interesse arbitrio iudicis:vt in.l.5.titu.17.libr.3. fori.ll. vi.l.7.tit.8.par.5.& Peregri.in part.locatio.qõ. 8.& Plat.in dic.l.1.C.de mancip. & colo.& vi. Pau.de Castr.in.l.& hæc distinctio.§. cum fundum.ff.locati.& vi.l.74.tit.18.par.3.& ibi Grego.Lopez & Bertachi.in tracta. gabellarũ in. 4. part.nu.15.tom.6.tract.* ¶Et vi. Ias.vbi suprà, an si passagiũ debeatur alicui põti,qui est destructus,& postea est renouatus,an idẽ passagiũ nouo põti debeatur, tãquã loco primi subrogato. ¶Eodẽ modo de scriptore, qui promisit scribere librũ,non põt scribere per discipulũ , quia suauius fit per magistrũ.tenet Alex.in.l.stipulationes cõmodissimæ.n.6.iam allega.ff. de verbor. oblig.& Ioã.And.in regula.qui facit per alium. de regu.iur.in.6.¶Idẽ dic, quãdo episcopus succedit executori propter negligentiã,quia debet seruare formã impositã per executorem primi executoris.vt Bal.in.l.fin.C.si mancip.ita fuerit aliena.& notat Bal.in.l.fi. col. 7. C. vnde legiti. ¶Et idẽ dic de substituto,quia substitutus potestatis debet obseruare tẽpora assignata potestati per statutũ.vt ibi per Alex.in additio.ad Bar. ibi per eundem,an actio subrogata sapiat naturã eius,in cuius locũ subrogatur. ¶Tamẽ dic,ꝙ
5 ex permissione principis † bene põt esse iudex, locũ tenẽs,seu assessor quis in propria patria,& hoc per quatuor mẽses, per.l.in consiliarios.C. de asseso.aliàs punitur. vt in. l. nulli patriæ. suprà allega.C.de offic.recto.prouin.* Quia sine ista concessione principis in prouincia vnde originem ducit iurisdictionis administrationẽ impetrans,tanquã sacrilegus est puniendus. tenet tex.in.l.11.tit.18.part.1.vbi singulariter &.l fi. C.de crimi.falsi.& ꝙ puniatur tenet Par.de Pu. in.d.verb.assessor.nu.16.* Et in ista cõcessione debet dicere, ꝙ rex iubet non obstãte tali lege, aliter nõ valeret,& puniretur, prout tenet Paris de Put.vbi suprà. ¶Vbi dicit, ꝙ quoq; fallit in
6 assessore † procuratoris Cęsaris,qui est inter fiscũ & priuatũ, vnde vni priuato plusquã alteri suspectus haberi nõ debet, & habet salarium de bonis procuratoris Cæsaris.vt in.l.fi. de asseso. ¶Fallit quoq; secundũ eũ in homine eminẽtis-
7 simæ † sciẽtiæ,quia iste talis bene põt esse assessor,vel locũ tenẽs in propria patria, quia ꝓpter suã eminẽtissimã sciẽtiã receditur à regul. iur.& statutorũ secundũ Bald.in.l. sed & reprobari.§. amplius.ff.de excusa.tuto. Facit tex.in.l.ad bestias.ff.de pœnis.& tãgit Ludo.Roma.in.l.cùm quid.ff.si cert.peta. ¶Et Ias. in.d.l.fi. eadem. ff. de offi.asseso.nu. 8. idem tenet dicẽdo, ꝙ dicta
8 lex debet limitari,nisi nõ inueniret † alium idoneũ locum tenentẽ nisi illum de patria propria, quia necessitas facit probabile, quod aliàs esset prohibitũ.vt in.l.1.ff.de offi.cõsul.& glo.in.l.1. in principio.ff.de offici. eius cui mand.est iuris. in verbo,non aliter. ¶Fallit quoque, nisi aliud
9 per legem † determinaretur,quia tunc in propria patria potest esse assessor, vt in casu aliquo de electio.vt in capi.fundamenta. in fine. de ele. in.6.Quod est verũ, quãdo non habet salarium à publico,nec iurisdictionẽ, quia tunc põt assidere in sua prouincia,vt glo.in.d.l. in cõsiliarijs.
10 ¶Et ad hoc † vt prohibeatur esse iudex, vel locum tenens,seu algazelus in propria patria, requiritur,ꝙ sit originarius,vel domiciliatus, quia prouinciales prohibentur. vt in. l. his qui. & in d.l.in consiliarijs. & prouinciales dicuntur, qui in prouincia habent domicilium,vt in.l. prouinciales.ff.de verbo. signifi. prout tenet dictus Paris de Put.vbi suprà. ¶Circa istum tex.pone,ꝙ est lex,seu statutũ, quòd non potest eligi potestas de terra,quæ non distet ad minus per octoginta miliaria ab illa vrbe, vt est Florentiæ: pone ergo,quòd ciuitas Perusina bene distat per octoginta milliaria eundo per itinera consueta, quæ sunt in pluribus locis destricta, sed si fieret mẽsuratio per rectã lineam,eundo per campos, & agros directa via non distaret vltra sexaginta

milliaria, an poterit idem eligi in poteſtatem? Barto.in.l.1.ff.ſi quis cautio num.6.dicit, quòd
11 non: quia menſuratio † debet fieri per rectitudinem loci, & ſi non poteſt fieri per terram, fiat per aerē. Et dicit quod ita eſt determinatum in quadam extra uagāti, in qua Papa ſtatuit, ꝙ monaſteria mendicātium

para los cargos que les diere [b], q̄ no ſean

non poſsint eſſe propinqua infrà tantum ſpatium. & ibi ponitur, quòd menſuratio non poteſt fieri per terram, ſed debet fieri per aerem, quod dicit eſſe notandū. ¶ Tamē Pau. de Caſtr. ibi nu.4. dicit, ꝙ ſibi videtur contrarium: quia ſtatuentes legem, non habuerunt reſpectum ad iſtam menſuram, ſed ad mēſuram vulgarem, & communem vſum loquendi. vt in. l. cum delanionis. ff. de fundo inſtruct. & dicit ꝙ iſtum caſum habuit Florentiæ, & illa extrauagās ſeruatur in terminis ſuis. & nō in alijs. Et idem quod Paul. tenet Iaſ. ibi. nu.5. allegando Bal. in. l. non ſolùm. in fine principij. ff. de excuſ. tuto. ¶ Vbi quoq; Iaſ. ſuprà dicit, ꝙ ſi ſtatutum diſponeret, quòd non poſsit fieri molendinum niſi fiat per centum perticas à remotis alterius molendini,
12 ꝙ mēſuratio † nō fit per aerem, ſed per curſum loci, in quo aqua decurrit, non obſtante doctrina Barto. & dicit ꝙ conſuluit Alexan. in conſi. 22. in.4. volu. conſi. vbi ſingulariter idem tenet, quod Iaſ. & Paul. in. d. l. ſi quis cautio.

SVMMARIVM.

1 *Præſes prouinciæ debet eſſe ſplendidus virtutum, morum, & nobilitate, & iuſtitiæ obſeruatione præfulgidus, & officia non debet aſſumere quæſtu pecuniæ, ſed ad commodum ſubiectorum.*
2 *In officijs concedendis, quæ ſint conſideranda.*
3 *Honores licet gradatim ſint conferendi, fallit, niſi aſsiduitas laborum faciat aliquem anteire.*
4 *Notoriè peritus, tranſit ſine examinatione, ſaltem modica pro forma.*
5 *Scholaris præſtantis ingenij, ſi ſpes eſt in eo magnæ ſcientiæ, licitè poteſt ad doctoratū promoueri.*
6 *Boni mores pluſquam diuitiæ operantur.*
7 *Locumtenens debet eſſe laudabilis, & habere debet induſtriam, & peritiam, & alia, de quibus hic.*
8 *Iudex quam ſcientiam debet habere.*
9 *Iudex exhibere ſe debet æqualem bene viuentibus, & iuſtitiam exercere circa peruerſos.*
10 *Peritum non ſufficit eſſe, niſi experientiam habeat ius ad quod eligitur, exēplum pone hic.*
11 *Imperitia cauſatur ab ignorantia.*
12 *Inſipientem, & imperitum ſe cognoſcens, in culpa eſt, ſi ingerit ſe, aut ingeri patitur negotio, cuius artem ignorat.*

b
1 Que les diere. [b] Quia præſes prouinciæ † debet eſſe virtutum, morumq; nobilitate ſplendidus, & iuſtitiæ obſeruatione præfulgidus, vt ſic ſe & cælo dignum exhibeat. vt tenet Lucas de Penna in. l. præcipit. C. de canone largi. tit. libro.10.3. columna. ¶ Et debet conſiderare, ꝙ iſta officia, magiſtratus, & adminiſtrationes nō aſſumat lucro, quæſtu, & pecuniæ, vt Ambr.2. de officijs. quia qui aurum diligit, non iuſtificabitur. Eccleſiaſtes.31. vbi de hoc ſatis: quia talis honor non eſt affectandus, niſi ad commodum ſubiectorum. vt dictus Lucas de Penna in. l. ad ſplendidioris. C. de diuerſis offi. libro.12.1. column.
2 ¶ Et in concedendis his officijs † merita præcedentia ſunt conſideranda, & vita laudabilis meritorum, eſt iuſta cauſa dignitatis tribuendæ. vt tenet Ioan. de Plat. in. l. agentes in rebus. C. de agenti. in rebus. libro.12. Nam fides diuturna, induſtria literata, militia, probitas commendat officialem. tenet Plat. in. l. proximos. C. de proxi. ſacro. lib.12. ¶ Sic etiam prodeſt tutori præcedens vita laudabilis ad ſatiſdationem præſtandam. vt in. l. legitimos. ff. de legit. tutel. & in. l. teſtamen. ff. de teſta. tutel. ¶ Ideo dicit glo. in dict. l. agentes. ꝙ prodeſt hactenus fuiſſe bonum. vt in. l.3. §. is qui. & in. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. & idem tenet text. & ibi Plat. in. l.1. C. de diuerſis offi. appari. iudi. lib.12. in fi. ¶ Vbi quoque dicitur, ꝙ ad officia miniſtranda ſunt extollendi, & proponendi, qui meritorum fulgent inſignijs. vt in. l.1. C. de Caſtrē. pecul.
3 Et licet gradatim honores ſint † conferendi. vt in. l. honor. §. gerendorum. ff. de munerib. & hono. eſt verum, niſi aſsiduitas laborum faciat aliquem anteire. vt tenet Plat. in dict. l. agentes in rebus. nu.1. verſi. nota ex princ. ¶ Et facit, quod tenet Abb. in. c. cōſtitutus. de appella. nu.
4 4. vbi notoriè peritus † trāſit ſine examinatiōe, ſaltem modica pro forma. & eſt gloſ. in. c. de petro.45.

tro.45.distinct.& in.c.episcopos. 23. distin.& tenet idē Hippoly.de Marsi.in sua pract. criminali.§.aggredior.nu.128.de quo singul. per Socin.in suis regulis & fallen.in parte,lex generaliter loquens. Et nō solùm si est peritus, sed si talis scholaris pauco tēpore studuerit, & non habet scientiā idoneā ad doctoratum, tamen si est
5 †præstātis ingenij,& in eo est spes magnæ sciētiæ futuræ,licitè potest promoueri ad doctoratum.vt tenet Inno.in.c.cùm in cunctis. de electiōn. Quod dictum dicit singula.Barba.in tracta.de præstan.Cardi.in.1.q.Basilica.col.26. Et ita dicit limitari text.in.l.nemini. C.de aduoca. diuer.iudi.& tenet additio Ioan.de Plat.in.l.magistros.C.de professo.& medi.libro.10.& tenet Soci.in fallē.suis,in parte, lex generaliter. versi. fallit,nam licet regulariter,quisquis non studuerit legitimo tēpore, si est præstantis ingenij, & est spes futuræ scientiæ, licitè promouetur ad doctoratū.& facit tex.iūcta gl.in.l.1.C. quibus,
6 & aduersus quos.¶Nam boni mores†,plusquā diuitiæ operantur.vt institu. de suspect. tuto.in fine.¶Et talis locū tenens, & sic substitutus de-
7 bet esse laudabilis. † vt in.l.3.§.illud.C. de Can. largi.lib.10.& ibi dicit Lucas ð Pen.¶Et debet habere industriā, ne à malis hominibus decipiatur.l.argentū.ff.cōmodati. & debet habere peritiā,quæ est plenitudo scientiæ,& prouidentiæ, vel artis perfectio.vt in.l.2.C.de vsuca. pro empto.& peritia,eruditio,& scientia in prælatis, & iudicibus criminū requiritur. vt in. d.l.agentes. ¶Imò dicit Luc.de Pen.ibi.col. 2. ꝙ tanta in eis debet esse sciētia,& eruditio, ꝙ quicquid agant, quicquid loquātur,sit doctrina subiectorum,vt ait Hierony.ad Fabiolam.* Et vi.Peregri.in parte electio.5.q.in gl.eligi.vbi ait,ꝙ ad reipublicæ gubernationem vocari debent iuris ciuilis sapiētes,& non alij,& si non fiat ita per consules ciuitatum,vel per eos qui talia officia prouidere debent,sed forte mandantur gubernari ab alijs imperitis,in culpa sunt,& non excusantur,sed puniri debent de mala electione: Bar.in.l.omnem. in fi.ff.de iustit.& iur.*¶Sed quis dicetur suffi-
8 cienter literatus† ad ista officia exercenda? Tu dic,quòd iste text. loquitur de scientia sufficienti, inquantum dicit,*mas sufficientes que pudiere*. & quando lex loquitur de scientia sufficienti, requiritur scientia sufficiens talis, qualem requirit qualitas officij,qđ quis exercere debet. Vnde dicitur quis habere sciētiā sufficientē, quādo sufficienter pōt explere ea, quæ necessario incūbūt suo officio, & hæc sufficiētia discernitur secūdùm arbitriū boni viri,cōsiderata qualitate loci,vbi quis habet illū actū exercere, & conuersari, & secundùm qualitatē officij sui.vt tenet mirabiliter Andr.Sicul.Barb.in consi.34.in.2. lib. cōsiliorū.col.24.vbi quoq; ponit, quis dicatur habere eminentem scientiam, vel mediocrem, vel sufficientem.Et idē quod Barb.tenet Innoc. in.c.cū in cunctis.de electio. in principio. quem vide.*Et.l.22.tit.5.part.1.& vi. Greg.Lop.in.l. 2.tit.9.part.2.in gl.*nobles*.vbi inquit,ꝙ illa.l.limitat iura disponētia ꝙ nobiliores debent eligi ad officia: quia intelliguntur de nobilitate & potētia media,nō maxima.ne ad officia dedignētur, nec ex magna potentia prorumpant in illicita: nā vt dicit Bal.in.l.per adoptionē.ff.ð adoptio. nobiles pro maiori parte sunt superbi & inimi-
9 ci populariū.* ¶Item iudex † bene viuentibus debet se exhibere æqualem, quasi honore suppresso,& circa peruersos exercere iustitiā,vt ait Hieron.suprà Ieremi.libr.20.& est tex.in.l.16. tit.4.part.3. ¶Et secundùm eundē Luc. de Pen. vbi suprà,sciētia quidem valet quoad cognitionē,experientia quoad operationē,nam & experientia æquiparatur scientiæ.vt in.l. certi. C. de
10 iudicijs.& sic non sufficit aliquē esse† peritū,nisi experientiam habeat eius,ad quod eligitur.secundū eundē Lucā de Pen.vnde dicit,ꝙ in bello non tātùm multitudo,& virtus indocta, quā ars,& exercitiū solent præstare victoriā. Exercitata quidē paucitas ad victoriā prona est, rudis autē, & indocta multitudo exposita est semper ad cædē,vt dicit Vegetius. 1. de re mili.quia bellum quidē robore,non numero confici solet, vt
11 Orosius.2.ad Augusti.¶Et è cōtra imperitia † causatur ab ignorantia.c. diuus.25. q. 1.& ea nil est imperfectius secūdū Marcū in saturnalibus, quæ est propriè circa artē,in qua agitur, vt in.l. si per errorē.ff.de iurisd.omn.iudi.cū ibi notatis quinimo ipsa imperitia sicut insipientia pœna est. Vnde Augusti.21. de ciuita. Dei. c.14.non parua pœna est ipsa insipientia, vel imperitia, quæ vsque adeo fugienda meritò iudicatur, vt per pœnas doloribꝰ plenas pueri cogant quęq; artificia, vel literas discere ipsumque discere,ad quod pœnis adigunt,tā pœnale est eis,vt nōnū quàm ipsas pœnas,per quas cōpellūtur discere, malint ferre,quàm discere,aliàs imperitia, & infirmitas æquipollent.vt colligitur in.l.3.§.si vero.ff.de libero homi.exhiben. ¶Et est in culpa,
12 qū quis se insipientē†, & imperitū agnoscēs,ingerit se,aut ingeri patitur negotio, cuius artem ignorat,vt in.l.Iulianꝰ.§.qui tñ.ff.de actio. emp. & in.l.si seruus seruū.§.pe.ff.ad.l. Aquiliam.¶Et sic, ꝙ est differētia inter peritū & prudētem, de quo legitur, & notatur in ca. nemo peritorum. 11.q.3. & per Archi in.c.cōmissi. de hære.li.6.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei qui dicantur.*
2 *Consanguinei dicuntur etiam nati ex illicito coitu, & durat talis consanguinitas vsque ad quartum gradum.*
3 *Familiares vocantur largo modo consanguinei.*
4 *Spurij, an dicantur de stirpe, vel domo, & sint coniuncti, & habeant cognationem, seu coniunctionem.*
5 *Liberorum appellatione, vel consanguineorum, & parentum, an veniant naturales, & quid in contractibus, statutis, & in vltimis voluntatibus.*
6 *Illegitimi dicuntur coniuncti, inspecta naturali æquitate, & consanguinei, & in eis cadit affectio naturalis.*
7 *Naturales filij an dicantur de domo, & de familia.*
8 *Statutum, quòd nullus consanguineus, vel affinis Perusini possit esse potestas, & sint contracta sponsalia cum filia ciuis Perusini, non impeditur esse iudex, quia propriè non dicitur affinis.*

Parientes.[c] c Consanguinei qui dicã 1 tur †, vi. gl. i. l. 1. ff. de suis & legiti. hæredi. & Hostiẽ. in summa in titul. de cõsanguini. & affi. §. 1. & 2. & Ias. in l. fratres. C. 2 de inoffi. testa. in fine. ¶ Et consanguinei † dicũtur etiam nati ex illicito coitu, vt Ioann. Andre. in arbore affinita. in parte principa. & Abb. in c. in literis. nu. 1. de testibus. & Bald. in dict. l. fratres. nu. 1. versi. aduerte intelligas. & in l. fina. C. de verbo. signifi. & in cap. discretionẽ. de eo qui cogno. cõsanguin. vxo. suæ. ¶ Et durat talis consanguinitas vsq; ad quartũ gradũ. vt hic. & glo. in c. postremò. de appella. ¶ Et consanguinei dicũtur illi, qui ex eodẽ sanguine procedunt. vt tenet Cardi. Zabare. in Cle. 1. de consangui. & affi 3 ni. 1 1. q. num. 9. ¶ Et largo modo † familiares vocantur cõsanguinei, quia nobiscũ habent habere familiaritatẽ, quia sumus de eadem familia. tenet Abb. in. d. c. in literis. num. 6. ¶ Per quod videtur, ꝙ iste text. habeat locum in consanguineis non legitimis, & ꝙ illi nõ possunt esse officiales potestatis: quia cõsanguinei dicũtur etiã nati ex illicito coitu, vt dictum est. ¶ Sed cõtra hoc in expresso tenet Ang. in. l. filiũ diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alien. iuri. quasi in fine. vers. extra. gl. vbi referẽdo. Cyn. tenet, ꝙ si statutum dicit, ꝙ nullus de domo magnatum possit habere officium in cõmuni, per illã. l. dicit Cyn. 4 ꝙ spurij † non dicuntur de domo, vel stirpe. Ità notat ipse in. l. cũ pater. §. mater. ff. de legat. 2. nã

sus parientes[c] dentro del quarto grado, ni yernos, ni cuñados casados con sus hermanas, o hermana de su muger sin nuestra licencia & mandado, so pena que pierda el tercio de su salario, e otrosi q̃ guarde la

nullam legitimam cõsequẽtiam faciũt spurij. l. si. C. de natura. liber. ideo spurij non faciunt domum, & possunt habere tale officiũ. ¶ Ratio potest esse, quia talis spurius non videtur ꝓpriè coniunctus. vt Hosti. & Ioan. Andr. in. c. non nulli. §. sunt & alij. de rescript. Bal. & Ang. ex pressius in. l. sed hæc. in principio. ff. de procura. & Bald. in. l. cùm acutissimi. C. de fideicommissi. columm. 2. & in. l. fœmina. C. ad Turpillia. & Bartol. in. l. secunda. ff. ad accusa. & intelligit hoc Bald. in dicto. §. nonnulli. Siue sint ascendẽtes, siue descendentes, siue collaterales. per. l. lege Iuliã. §. nec distinguitur. ff. de ritu nuptia. Et facit quod tenet Dynus in consilio. 14. incipiente. In Christi nomine amen. Diligenter considerata. vbi dicit, quòd spurius non videtur habere cognationem, vel coniunctionem. allegat. §. fin. in authen. quibus modis natura. effi. sui. colla. 5. quod cõsiliũ Dyn. allegat Bal. in. l. id quod pauperibus. pen. col. C. de episcopis & clericis. dicens, quòd spurij non veniunt appellatione coniunctorum. & Ioan. de Imol. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebellia. dicit idẽ in naturalibus, quod sicut spurij non dicuntur cõiuncti, ita nec naturales. de quo latè per Felin. in. d. ca. sunt & alij. colum. 16. & 17. cum sequẽtibus. & Alexan. in. d. l. ex facto. §. si quis rogatus.* Et qui filij de iure ciuili dicantur spurij: vi. Peregri. in part. spurius & melius in parte filius. q. 1. suprà. versi. spurij,* ¶ Et an appellatione liberorũ 5 † vel consanguineorũ, & parentum veniant naturales, & quid in contractibus, & quid in statutis, & quid in vltimis voluntatibus, vid. Alexandrum, in dicta lege, ex facto. in dicto. §. si quis rogatus. numero. 17. & latissimè per Iaso. saltem remissiuè. in. §. pœnales. Institu. de actio.

ctio.

ctio.numer.58.& Cy.& Bald.in lege libertinũ. C.de interdict.matrimon. & Baldum, & alios in lege,quia semper. ff. de in ius vocand.Bartolus,in lege secunda.ff.de accusatione. Panormi. in cap.in præsentia.de probatio. ¶Sed in cõtrarium adducta non obstant,quia iste tex.loqui-
6 tur inspecta naturali æquitate †, in qua omnes illegitimi dicuntur cõiuncti. nã secundùm naturã sunt cõsanguinei,& in eis cadit affectio naturalis, hinc est quoad matrimonium impediẽdũ dicuntur consanguinei.c.per tuas. de probatio. vt probat Abb.in.d.§.sunt & alij in fine. & Feli. ibi.17.col.versi.excipiuntur ab ista limitatione & per consequens cadũt sub dispositione istius tex. ita ꝙ non possunt esse officiales potestatis. ¶Ias. quoq; in.d.l.fi. de verbor.significatio. nu. 13.aliter soluit.& hoc intelligit,& concludit, ꝙ naturales filij non dicuntur de domo, seu de fa-
7 milia,nisi aliud sit ex communi† vsu loquendi, vel alia coniectura ex statuto colligatur, vel nisi statutum loquatur per nomina naturæ, nõ iuris.vt Barto.ibi.& in.l.pronũtiatio.§.familiæ. ff. de verb.signi.& in.l. de tutelis. ff. de ca.diminu. & idem tenent Bald.& Ang.in.d.l. fi. & referũt ita fuisse iudicatum.* Et Peregrin.in parte spurius.vbi etiam dicit,quòd est istius ratio, quia si non cõtinẽtur in fauorabilibus, ergo nec in pœnis irrationabilibus & sic non continentur bastardi filij qui sunt flos primitiuus, id est primus amor, multominus continentur nepotes etiam legitimi ex bastardis nati secundũ. Bald. in suggestioni.C.de verbo.signifi.* ¶Quæ omnes fallẽtiæ cadũt in text. nostro,inquãtũ dicit, *que no sean sus parientes dentro del quarto grado.* Et ex communi vsu loquendi consanguinei dicuntur etiam illegitimi, & noster text. loquitur per nomina naturæ,& ex eo colligitur, quòd nõ debet tenere officiales,qui sint consanguinei,modo sint legitimi,vel illegitimi. & ita tene. ¶Vide Bar.in proposito in.l.ꝙ seruus. ff.de cõditio. caus.data,caus.non sequut.in princip.vbi tenet, ꝙ si est statutum, quòd nullus possit esse pote-
8 stas,qui sit consanguineus, vel † affinis alicuius Perusini, ꝙ si sunt contracta sponsalia cum filia ciuis Perusini,quòd non impeditur,quia nõ dicitur affinis propriè, & ideo eligi non prohibetur. Quod dicit esse menti tenendum, quia fuit de facto. ¶Tamen iste tex.fallit in principibus agentium,qui possunt tenere domesticos, & cõsanguineos suos in officijs,si eorum fides, & industria est probata:non obstante,quòd regulariter nõ liceat præsidibus.& alijs officialibus, & iudicibus tenere secũ in officio consanguineos suos,vt hic,& in.l.nullus.C.de assesso. hoc tenet Plat.in.l,ex agentibus.C. de principibus agenti.in rebus. libr. 12. & sic patet secundum eum, quòd propter fidem,& industriã quis recipitur ad officium,qui aliàs non reciperetur, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, nec corrector nemo potest esse, nec eius locum tenens, nec perquisitor, nec receptor, nec relator, nisi antea per decennium studuerit in studio generali, & hoc doceat fide notarij studij.*

2 *Doctor vt fiat, requiritur, quòd studuerit per quinquennium.*

3 *Pragmatica dicta, vtile esset quòd seruaretur.*

4 *Imperiti non sunt præficiendi, & idoneis nõ debet interdici licentia iudicandi, seu legendi.*

5 *Homo eminentis scientiæ potest habere officia, licet nondum studuerit tempus in. d. pragmatica statutum.*

6 *Scholaris si sit excellentis doctrinæ, debet præcedere doctorem.*

7 *A statuto, quòd minor vigintiquinque annis nõ habeat lecturam ordinariã, receditur si est præstantis scientiæ propter excellentiam,*

8 *Si statuti forma potestas debet habere collateralem doctorem, qui debet facere fidem de doctoratu, propter suam scientiam dispensatur, quòd doctoratum non teneatur docere.*

9 *Notus non est necesse, quòd examinetur.*

10 *Scientia adulterina præsumitur doceri in studijs particularibus nisi ex persona legentis, & audientis aliud iudicetur.*

11 *Ad honorem cum vanitate & imperitia quis non debet ascendere.*

d Prematica. d Quæ est lex. 58. in libr. pragmaticarum.
1 fol.63.vbi cauetur, quòd nemo† potest esse iudex,corrector,nec eius locum tenens, nec perquisitor, nec receptor,nec relator, nisi antea in studio generali studuerit per decẽnium, & hoc doceat fide notarij studij,& quòd talis, qui vult esse iudex, sit ad minus.26.annorum & per istã pragmaticam si seruaretur, corrigitur dictum Pari. de Pute.in dict.tracta.syndica.in parte, potestas cùm esset in officio.fol.61.numero septimo. vbi tenet, quòd assessores, vt possint assumi

prematica [d] q̄ mandamos hazer cerca de los que hã salido de los estudios antes de auer estudiado el tiẽpo por nos ordenado, e que no lleue alcaldes ni alguaziles que persona alguna de nuestra corte ni de fuera della le diere por

sumì ad officia, debent studuisse per quinquenniũ in iure ciuili, & ꝙ studuerint cõstitutiones, leges. & capitula regni & sint examinati per protonotarium, vel eius locũ tenentẽ: ꝙ qui si reperti sunt insufficiẽtes, debẽt ad studiũ reuerti. & idem dicit de actorum notarijs, & in cõstituẽdis aduocatis. ¶ Et hoc ad instar doctoris: quia
2 vt aliquis fiat † doctor, requiritur, ꝙ ad min⁹ studuerit, & audiuerit iura per quinquennium. argu. in Prooemio digestorũ. §. sed quia. vers. quibus. in tali em̃ tempore ius præsumit nil legitimæ scientiæ iuris deesse: & ex hoc videtur, ꝙ contrarium præsumatur in minori tempore: quia nemo repentè, nec temerè prosilire debet ad munus doctoratus, & sic ad officiũ iudicãdi, quia nemo repentè fit summus, de pœnit. d. 2. §. hæc quæ de charitate. & tenet Card. in Cle. 2. đ magistris. nu. 35. ¶ Et si hoc, & dicta pragmatica seruaretur, &
3 † examinarẽtur, nõ esset iustitia extirpata, & sepulta, & aliqui probati literati non sic egerent: quia hodiernis temporibus non est opus legibus, nec eruditis viris, quoniã solum viget pro ratione volũtas, libitum profectò, ac cæca voluntas subrogata est in locum iuris, & rationis: & verè non fateor, multi sunt ius dicentes, seu locum tenentes iuris dicentium, quibus nimiũ licet libitum, & apud eos quod placet, licet: & cùm iura eis allegãtur, & ostẽdũtur, obaudiunt, & de directo solum ex ceruice sua sentẽtias contra iustitiam, æquitatẽ, & bonos mores audaciter proferũt: quibus meritò dici posset, ius, & iura negãt homines, & numina fallunt: Nec Iouis imperiũ nec phlegethonta timẽt. vt tenet Hippoly. de Mar. in repeti. rub. de fideiusso. in fine. nu. 383. cum sequentibus. vbi circa hoc magnã ponit lamentationem, & magna cum ratione. ¶ Quia, vt dicit Cardin. in Cle. cùm sit. de magi-
4 stris. vers. quartò noto. nu. 23. imperiti † nõ sunt præficiendi, aliàs imperitus matheseos risui patebit. 37. distin. c. qui de mensa. & dicit matheseos, quod sicut imperiti non sunt præficiendi, sic etiam è contra idoneis nõ debet interdici licẽtia legendi, & iudicandi. vt in cap. 1. eod. tit. & ca. prohibens. ¶ Sed iste text. & pragmatica dicta fallit in homine, qui ante tempus ipsius ha-
5 bet eminentem † scientiam, quia tunc potest habere officia, licet non studuerit tempus in ea statutum. quia assiduitas laborũ, facit quem ante ire. vt tenet Ioan. de Plate. in dicta. l. agentes. C. de agenti. in rebus. lib. 12. nume. 1. versi. nota ex principio. Et facit quod tenet idem Plate. in. l. 1. C. de consulibus, & nõ spargendis. lib. 12. in fine. vbi ait, quòd licet antiquiores præferuntur in electionib⁹. C. de decurio. lib. 10. l. Alexandrin. quandoque tamen noui eliguntur propter sua merita, vt ibi. & arg. de iure deliber. C. l. fin. §. sint autem. ¶ In simili facit, quia quandoq; ingenium supplet tẽpus in bene studentibus, sicut industria supplet tempus. vt in. c. monachus. 77. distinct. nec sufficit quis diu in scholis fuisse, sed laudabiliter vixisse inquirendum est. vt in capit. gloria episcopi. 12. quæst. 2. & argument. in. l. 2. C. de his qui veniam æta. impetra. & gloss. in capitul. tunc ex literis. de in integr. restit. in verbo, institutus. gl. in. l. vnicuique. C. de proximi. sacro. scrini. libro 12. & Sebasti. Sapia. in additio. ad Abb. in prooemio Grego. in. 1. additione. & Antoni. Franc. in additio. ad eundem Abbat. in capitul. dilectus. de procura. in. 1. additiõe post medium. & quia ingeniũ docile etiã sine doctore, laudabile est. vt Ioan. Andr. in. d. ca. tunc ex literis. ¶ Et facit glo. in. l. 1. C. de annonis ciuili. libr. 11. vbi tenet,
6 ꝙ si scholaris † sit excellẽtis doctrinę, debet præcedere doctorem. sequitur Ias. in. l. cùm quid. ff. si cert. peta. nu. 12. vbi quoq; tene, ꝙ si est statu-
7 tum, ꝙ minor † vigintiquinq; annis non habeat lecturã ordinariã, receditur, si est præstãtis scientiæ propter excellentiã. & idẽ tenet Alexã. ibi, nu. 4. & 5. tamẽ talis maior excellẽtia debet probari per quindecim testes. vt Alexan. ibi, nu. 7. ¶ Et facit quod tenet Bald. in. l. administrantes.
8 ff. de excusa. tuto. vbi ait, ꝙ si ex forma † statuti potestas debet habere collateralem doctorem, qui debet facere fidem de doctoratu, ꝙ propter suam scientiam dispẽsatur cũ potestate, ꝙ nõ teneatur docere doctoratũ, quia ex tũc non debet facere fidẽ đ doctoratu, nec ostẽdere priuilegiũ doctoratus, & nihilomin⁹ potestas habebit salariũ cõstitutũ ꝓ doctore. ¶ Facit quoq;, ꝙ tenet Car. ĩ Cle. 1. de iur. iurã. §. nos itaq;. n. 8. q. 18. vbi
9 ait, ꝙ not⁹ † nõ est necessario, ꝙ examinet. p gl. ibi, in verbo, aliqualẽ. Sed si nõ est oĩno not⁹, ali-

qualiter

qualiter examinatur, sed facilius, quam incognitus. vbi arguit, ꝙ cùm Baccalaureus notus sit in scientia, & moribus, facilius pertransire debet in priuata examinatiõe, per iura, quæ allegat dict. gloss. & per capi. veniam. 35, quæst. 9. & vi. tex. in capi. nullus. 24. distinctio. & Abba. in ca.

ruego [c], saluo que el

fraternitatis. De clericis non residenti. & facit quod dixi suprà in gloss. *que les dieren.* ¶Et facit quoque quod tenet Cardina. in Clementi. cùm sit. de magistris. quæstio. 2. numer. 35. vbi dicit, quòd ad hoc, vt quis sit doctor, requiritur, quòd examinetur, nisi notitia euidentis scientiæ aliud inducat. argumen. in Clementi. Romani. §. nos itaque. de iureiuran. sed in hoc tenerẽ, quòd tenui in dict. gloss. *que les dieren*, scilicet, quòd saltem pro forma, requiritur aliqualis examinatio. Licet Ioann. Andre. in capitu. constitu. el. 2. de appella. & Felin. in. c. clerici. circa fi. 2. colũ. de iudicijs. & Socinus in fallẽ. suis, in parte, lex generaliter. versic. fallit ratione famæ. In expresso dicant, nã licet regulariter ille, qui doctoratur, debeat examinari, fallit, si est aliquis bonæ famæ, qui publicæ visus est legere, & cõferre, vel facere alia, ita ꝙ ex fama sit doctus. nam iste poterit sine alia examinatiõe licitè doctorari. ¶In quantum dicta pragmatica, tenet ꝙ requiritur, quòd studuerint in studijs generalibus, & sic approbatis, videtur prohibere in particularibus
10 nõ studere, quia in illis præsumitur †, ꝙ doceatur scientia adulterina. vt in Procemio digestorum. §. hæc autem omnia. ¶Quod intellige, nisi ex persona legentis, & audientis in loco particulari aliud iudicetur. argum. in capit. tuæ. de cleri. non resid. cum ibi notatis per Host. tenet ad literam Card. vbi suprà. ¶Et in talibus officijs attẽdi debent ea, quæ dixi in dict. glos. *que les dieren.* quia nimis absurdum est, vt quis cum vanitate
11 † vel imperitia ascendat ad honorem peritiæ literarum: quia ascensus debet esse per gradũ virtutum, non vitiorum. c. dum sanctam. in fin. de pœnitẽ. distin. 2. vt tenet dictus Cardi. in. d. Cle. cùm sit. in principio. quem vide. ¶Et quia honorem conferre insipienti, est reipublicę subuertere vitam. Et impossibile est, vt alios vtiliter regat, quem proprius subuertit error. tenet Lucas de Penna. in. l. filios. C. de decurio. lib. 10.

[c] Por ruego. [c] Idem tenet text. & ibi Ioan. de Pla. in. l. cõtra publicã. C. de re milit. libr. 12. nu. 1. vbi honoris, & dignitatis augmentum non suffragio, sed laboribus conuenit adipisci. & in. l. 1. C. de principagẽti. in reb. lib. 10. Quod non seruatur, imò hodie non morum honestas, sed verborum venustas attenditur, non scientiæ visus, sed stultitiæ risus, non puritas manuum, sed quãtitas munerum confouẽtur, & nõ virtutes, sed vestes ad insignes honores & vtilitatis officia promouentur. vt in. c. fertur. 1. q. 1. & ibi Archidi. nu. 3. vbi exponit vitia, idest vitiosos, idest dũ vitiosi pro muneribus honores recipiunt, & officia, & non meritis proprijs. s. alienis, scilicet, progenitorũ, & in assequutione, honorum ei, qui proprijs laborauit viribus, & exposuit se periculis præferatur. Vnde Ouidius. 13. Meta. Proposita arma peto meritis expendite causam, Dummodo, ꝙ fratres Telamõ Peleusq; fuerunt, Aiacis meritũ non sit, nec sanguinis ordo. Sed virtutis honor spolijs quæratur in istis. Et parum suprà. Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi, vix ea nostra voco. Et Tullius contra Sallustium. Nec me cum his conferri decet, Patres conscripti, qui iam decesserunt, omniq; odio carent, & inuidia, sed cum eis, qui mecum vnà in republica versati sunt, gloriosum quidem est honorem passim impedire, sed laudabilius bene meritis digna præstare: quicquid enim talibus tribuitur, pro generali potius vtilitate largitur. Dicit Cassi. 4. vari. Quod vocamus in meritis virtutum, aut vitæ sic extollendis. Hodie nil sibi grauitas, nil industria vendicat, tantum auri profanus amor obtinet. Hodie honor vitia indefensè remunerat, & in locum vltoris, seu iudicis is, qui fuerat puniendus, adijcitur. tenet Lucas de Peña in. l. si quando. C. de diuersis offic. & apparito. iudi. libro. 12. in fine. & probat text. in. l. 5. titulo. 16. lib. 2. in ordi. regalibus. ¶Quinimo nec talis prouisio officialium debet fieri ad clamorem, seu petitionem populi, seu ciuitatis: quia talis clamor impedit animum, ne possit discernere æquum. vt in. l. si constat. ff. de appellatio. & in, l. si priuatus. ff. qui & à quibus: & quia aliquãdo quod placet populo, displicet Deo: quia populus est docendus, non sequendus, vt Bald. in capitulo. 2. de electione. ¶Vbi quoq; tenet, quòd quando prouisio: seu electio fit ad petitionem præcedentem, & instantem, præsumitur, quòd iste clamor fuerit causa finalis eligendi, etiam si fiat per debitam electionem, seu prouisionem.

S V M M A R I V M.

1 *Corrector debet eligere sibi locum tenentem & cæteros officiales.*

Escoja.

f 1 Escoja. f Nota text. q correctʼor † debet sibi eligere locũ tenentem. Et per istũ text, corrigitur text. in l. 10. titul. 16. libr. 2. in ordi. regali. vbi cauebatur, q rex debebat eligere, & nominare locũ tenẽtẽ in prouisione speciali: quæ lex non vtitur, sed solùm in puisionibus officiorum dat rex potestatem eligẽdi, & ponẽdi sibi locũ tenẽtẽ, & remouẽdi ad libitũ suũ: & dicã infrà in gl. *iusticia.* in principio. ¶Et quoq; electio aliorũ officialiũ pertinere debet ad potestatẽ ciuitatis, dũtamẽ in cõcilio ciuitatis approbetur. tenet Ioan. de Plat. in l. præcepit. C. de cano. largi. titulorum. lib. 10. numer. 6. Sed ad euitandas plures baraterias, quæ contra ius & cõsciẽtiã fiunt inter correctores, & inter suos locũ tenentes, esset vtile seruare dictam. l. ordina. & si non iubetur seruari, & sic quod rex prouideat, loca tenentes non possunt vitari dictæ barateriæ. * Et q iudices & locũ tenẽtes correctorũ, & iudicũ ciuitatũ poni debẽt à rege: tenet Greg. Lop. per tex. ibi in l. 22. tit. 9. par. 2. in gl. *les deue dar.* vi. quę dixi, suprà, in c. 1. in gl. *fiel.* nu. 42. in additione, & in ca. 19. infra eod.

escoja f el que el entendiere que le cũple g para descargo de su cõsciẽcia, y para la buena administracion de la

S V M M A R I V M.

1 *In electione officialis attendi debet prudẽtia & merita vitæ.*

2 *Vitam laudabilem habere debet, qui ad præcipuũ gradum honoris promouendus est.*

3 *Rex pati non debet quenquam celsiorem gradũ obtinere, nisi cui & laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragatur.*

4 *In electione officialis considerãda est nobilitas: prudentia, fidelitas, & bona cõsciẽtia cum mentis integritate, ac rerum experientia, & etiã solertia, & morum probitas, & artis peritia.*

5 *Nobilis dicitur, qui est prudẽs, & virtute imbut⁹.*

6 *Scientia hominem nobilissimum facit.*

7 *Laudabilis vita debet attendi, & etiam si inhabilitas ei proueniat ex defectu natalium debet promoueri.*

8 *Fructus sapientiæ est gloriosus labor.*

9 *Vilissimus est reputandus, si non præcedit alios scientia, quæ est honore præstantior: quia vbi nõ est scientia, non est bonum.*

10 *Diuites, & non pauperes sunt eligendi.*

g 1 Le cumple. g Scilicet, vt prudentia †, & merita vitæ clarescant. c. innouamus. 60. distin. in fine. Item virtutum. 40. distinctio. per totum. & in. c. miramur. 61. distinctio. Item merita probitatis, vt in l. vnica. C. de præfectis digni. lib. 12. ¶Debet 2 enĩ qui ad præcipuum † gradũ honoris promouendus est habere vitam laudabilem proprijs moribus institutam. C. de professo. qui in vrbe Constanti. lib. 12. l. 1. quia propter merita præstantur officia. vt in l. 2. C. de vetera. libro. 12. & 3 dixi suprà gloss. *que les diere.* ¶Et rex † non debet pati quenquam celsiorem gradum obtinere, nisi cui & laborum assiduitas, & stipendiorũ prolixitas suffragatur. vt in l. fi. C. de tyronib⁹. libro. 12. & Montalu. in gloss. ordi. in parte officiales consiliarij. ¶Et Ioan. de Platea in l. prima. C. de conditis in publicis horreis. libro decimo. 4 numer. quinto. vbi ait, quòd in electione † officialis consideranda est nobilitas, quia nobiliores sunt eligendi, vt gloss. in authentic. de defenso. ciui. §. interim. collatio. 3. & facit quod tenet Bald. in capitul. per inquisitionem. de electione. in fine. num. quinto. vbi ait, quòd viles personæ non debent attentare publicos honores, quia iniuriam facit dignitati, qui eam committit vilissimis. vt in l. iudices. C. de dignita. libro. 12. quia sicut pulchra sponsa requirit pulchrum sponsum, ita publici honores requirunt honorabiles personas. vt in dict. l. fin. C. de condi. in publicis horre. libr. 10. * Vi. quæ dixi suprà in glo. *que les diere.* nu. 8. * Et prudentia, fidelitas, & bona conscientia, cum mentis integritate proueniens, ac etiam rerum experiẽtia, vt. C. de nob. C. comp. §. sed cùm sit necessarium. ac etiam solertia, & etiam morum probitas, & artis peritia, vbi quo 5 que tenet, quòd ille dicitur † nobilis, qui est prudens: & virtuosus: & sic virtus nobilitat ho-
6 minem. ¶Et similiter scientia † nobilissimum facit eum. vt in l. prouidendum. C. de postulã. & glossa. in capitulo. de multa. de præbend. ¶In tantum hoc est verum, quòd etiam si in-
7 habilitas † ei proueniat ex defectu natalium, debet promoueri. capitulo. apostolica. in fine. 56. distinctio. & capitulo. cænomanensem. vbi patet de meritis virtutum. capitulo. tali. 1. quæstio. 7. nec enim potest de illius promotione dubitari, cui pro laboribus multis pro moribus castis, pro actibus eximijs celsioris loci præmium debetur, vt in. c. miramur. 61. distinct. Itẽ dantur

dātur honores & dignitates. Itē propter reuerē tiā studiorū, vt tenet dictus Lucas de Pen.in.d, l.si quādo.C.de diuersis offi.& appari. iudi. libr. 12.vers.& nota.vbi quoq; dicit, bonorū nāq; la
8 bor † gloriosus est fructus. Sapiētiæ.3.& deinde aposto. dicit 2.ad Timoth. ca.2. labora si

justicia h, por los qua

cut bonus miles Christi merita scientiæ, ætatis, & vitæ.c.talia merita.8.qō.3.& quia requies est habere fructus sui laboris.glo.in.l.omnes. C. de
9 ferijs.¶Nam vilissimus † reputandus est, si non alios præcedat scientia, quæ est honore prestan tior.c.vilissimus. 1.quæstio.prima. & vbi nō est scientia, non est bonum. Prouerbio. 19. potissimè hæc locum habēt.in sacerdotibus, & iudicibus, de quibus scriptum est, Labia sacerdotis cu stodiunt scientiam, & legem requirit dominus ex ore eius, quia angelus domini exercituū est. Malachi.2.& in capitulo.nisi.§. pro defectu. de renuntiation. aliàs iustè dicitur contra eos. Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, nec sacer dotio fungaris mihi. Oseæ.4.& in.d.§.pro defectu. ¶Et ad talia officia non solùm debent eligi
10 literati †, & experti, vt dictum est, sed etiam debent esse diuites: quia si sunt in summa, & in tolerabili inopia, eligendi non sunt, tenet Plat. in l.ad subeunda.C.de decurion.lib. 10.nam gerēs dignitatem, honorem, vel administrationem, hæc sine amplis facultatibus administrare non potest, sicut anima sine corpore corporaliter nil agit. 1.q. 1.c.si quis obiecerit. aliàs esset inane nomen honoris, secundum Lucam de Pen.ibi, in fine. vbi quoque dicit, ꝙ iustè igitur abhorrenda est indigentia, quæ quodammodo morti cōparatur. Vnde Ecclesi.40. Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim mori, quam indigere.*Et Greg. Lopez in.l.2.tit.9. part. 2. in gloss. *pobredad*. & facit.d.l.ad supradicta.* ¶Sed quis dicatur pauper, arbitrio iudicis relinquitur gl. in auth.præterea.C. vnde vir & vxor. cum similibus.* Et Angel.in.l.in fundo.ff.de rei vendic. Grego.Lopez in.l.7.titulo.9.part.2.

SVMMARIVM.

1 *Per locū tenentem potest iustitia administrari, & potest poni locū tenens sine licentia principis.*
2 *Locum tenens potest pœnā sanguinis imponere.*
3 *Locum tenens potest facere omnia, quæ eius correctorpotest facere.*
4 *Vicegerens, habet iurisdictionem ordinariam.*
5 *Vicegerens obtinet locum illius, cuius vicem gerit: & quicquid rescribitur sibi, est mandandum executioni per illum, cuius vicemgerit etiam si sit creatus post commissionem datam vicegerenti.*
6 *Inter vicegerentem, & delegatum est differentia.*
7 *Locum tenens non potest alium locum tenētem sibi substituere.*
8 *Vicegerens an gaudeat immunitate, qua gaudet ipse rector.*
9 *Tenens locum correctoris gaudet immunitate, & priuilegijs, quibus gaudet ipse corrector.*
10 *Vicegerens alicuius, debet honorari sicut ille, cuius vices gerit.*
11 *Administrator debet obediri, sicut dominus.*
12 *Vicarium episcopi offendens, dicitur episcopum offendisse.*
13 *Corrector si moriatur durante officio, an suum locum tenens remaneat in officio.*
14 *Ad officium, quod semel administrauit, an quis redire possit.*
15 *Officialis, vel locum tenens vnius correctoris potest continuare, & esse cum alio officiali, vel correctore successore, si eius fides, & industria est approbata.*
16 *Corrector faciens locum tenētem, quotiens eum abesse contigerit, & contingat casus, quòd iudex vna die sit absens, & alia die præsens, valent gesta per eum.*
17 *Gerens se pro loco tenente alicuius superioris, videtur tacitè ei mandare, vt gerat se pro suo loco tenente.*

h
1 Iusticia. h Quam potest per substitutum & sic per locum † tenentem administrare. vt in isto tex.& in.l. quisquis. & in.l.ad similitudinem.C.de episc.& cleri.& superius dixi.& in.l.decreto.ff.de administrat.tuto.& in.l.quid ergo.ff.ad municipal.de quo latè per Par.de Put.in tracta.syndic.in parte, an substituens. fol.248. quinimo corrector potest facere locum tenentem sine licentia principis. vt tenet Bald.in.l.si in certis.§. à perfectis. ff. de legat.3.per text.in authen.vt nulli iudi.colla. 9.§. ad hoc verò prohibi. Guid. pap.decisi. 234. vbi idem tenet.& dixi suprà in glos. *escoja*. ¶Et talis
2 locū tenens potest imponere † pœnā sanguinis, prout possunt illi, quorū locū tenet, quia locum tenet

tenet authoritate legis, & lex dat ei merum imperium. Secus si teneret locum authoritate hominis, vel de iure Canonico. tenet Angel. in l. si prior. §. à Titio. ff. qui potior. in pigno. habea. & hoc tene, licet Paris de Puteo, contrarium teneat in d. tracta. syndica. in parte. an substituẽs. fol. 248. nu. 8. & 9. vbi hanc. q. altercat. ¶ Quia
3 locum tenens potest † facere omnia, quæ potest corrector: quia subrogatus loco alterius, eiusdẽ naturæ, cuius est is, in locum cuius subrogatur. tenet Ange. in l. grege. per tex. ibi. ff. de pignor. in principio. & Bartol. in l. 1. ff. de tuto. & cura. datis ab his. vbi quoq; tenet, ꝙ ille, cui mãdatur à principe, vt vicem præsidis gerat, mortuo præside, vel etiam absente, habet merum imperiũ, & mistum, etiam quoad executionem, & hoc quia specialiter mandatur. vt ibi per Bartol. & tenet text. hic. & in l. 2. C. de offic. eius, qui vicem alicuius iudic. vel præla. obti. licet. gloss. ibi videatur tenere cõtrarium, quæ reprobatur per Barto. in l. 1. ff. de officio eius, cui manda. est iu-
4 ris. num. 15. ¶ Talis enim vicegerens †, habet iurisdictionem ordinariam. vt Bartol. in dicta. l. 2. & in l. 1. §. à præfectis, ff. de legatis. 3. de quo per Bald. in authentic. Sed nouo iure. in principio. C. de seruis fugiti. & per eundem Barto. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. proconsu. & legat. antepe. columna. & ibi gloss. ¶ Et facit quod tenet Abb. in capitu. eam te. de rescriptis.
5 nume. 14. vbi vice † gerens obtinet locum illius, cuius vicem gerit: & quicquid rescribitur sibi, est mandandum executioni per illum cuius vicem gerit etiam si sit creatus post commissionẽ datam vicegerenti. Tamen contrarium tenet Plat. in l. ex eo. C. de agen. in re. lib. 12. nu. 3. vbi si rex committit causam senescalo, locum tenẽs constitutus ab ipso senescalo nõ poterit cognoscere: & in hoc dicit, ꝙ doctores determinant: quia si rex nouisset, hoc expreßisset in sua commissione. vt in l. 1. §. ad deficientis. C. de caducis tollen. quia à forma rescripti non est recedendum. Nec obstat, ꝙ debet transire ad successorem. vt in c. quoniam Abb. de offic. deleg. quia debet intelligi de successore habente officium iure proprio, non alieno, vt est locum tenens. vt Plat. vbi suprà. Et quoq; mandatum, seu præceptum factum prædecessori, successor tenetur adimplere. c. dudum. 18. q. 2. gloss. in c. literis. de rescript. ¶ Et quod dixi de loco tenente, ꝙ non potest adimpleri, maximè si papa, seu rex mandat fieri aliquid per personam alicuius, quia tũc non potest fieri per procuratorem habentẽ speciale mandatum est gloss. in c. exposuit. de dilati. alia in Clementi. 1. de vita & honesta. cleri. & Cardi. ibi text. in l. iubemus. per hanc. C. de erogat. milit. ann. li. 11. & Ias. in l. 2. §. ꝙ si in patris. ff. solut. matri. numer. 3. ¶ Et Bar. ponit in d. l. 2.
6 differentiam † inter delegatum: & vicem gerentem: quia delegatus est ille, cui ipsemet iudex committit: sed vicegerens est ille cui superior committit locum alterius, & ille, vt dictum est, habet ordinariam iurisdictionem. & per Alex. in rubrica. ff. de officio eius, cui mand. est iurisd. num. 13. vsq; in finem. vbi per eum. ¶ Et licet locum tenens potest omnia, quæ potest is, cuius
7 locum tenet, non tamen potest † alium locum tenentem sibi substituere. tenet Bald. in l. 1. §. à præfectis. ff. de legatis. 3. per. l. à iudice. C. de iudi. & in l. si Augustæ. ff. de legatis. 2. & Paul. de Castro in l. 2. in fine. ff. de offic. eius, cui mã. est iur. Et facit text. in ca. in archiepiscopum. de raptori. de quo vi. Barto. in d. l. 1. §. hic quibus. & Alexan. in l. & quia. ff. de iuri. omni. iudi. & in l. filius. ff. de legat. 3. & tenet Par. de Put. in d. tracta. syndi, in parte, an substituens. fol. 248. nu. 6. vi. Enri. Ferran. in addit. ad Guido. papam, decisio. 234. Et quoq; dic, ꝙ vicari⁹ episcopi si oportet se abesse, non potest ponere alium vicarium loco sui, nec assessor. tenet Bald. in ca. quoniam apostolica. de offic. delegat. qui est finalis. nu. 1. nec nuntius ambasiatam sibi commissam alteri committere posit. vt Bald. ibi. nume. 2. & tenet Boerius decisi. 152. loquẽdo in loco tenẽte, vbi altercat. & ibi quoq; tenet, ꝙ locum tenẽs creatus à iudice loci, non præfertur loco tenẽti creato à domino loci. * Sed tu vi. Bal. in l. aliquãdo. ff. de offic. proconsul. & leg. nu. 3. vbi loquendo in vicario dicit, ꝙ vicarius alium vicarium facere non potest cum ordinaria potestate, tamen per modum delegationis potest alteri committere vices suas, vt in c. 1. de offic. vica. lib. 6. tamẽ ex causa probabili & necessaria dicit Host. in c. clericus. de offic. vicar. & Bald. in margarita, in versiculo, vicarius. ꝙ potest facere alium vica-
8 rium. * ¶ Vide quoque per Alexan. in d. rubrica, an vicegerẽs † gaudeat immunitate, qua gaudet ipse rector, & per Bart. in l. filius. ff. de legatio. vbi concludit duas esse species vicegerentiũ. Quidam sunt constituti ab ipsomet rectore in locum eius, & isti non gaudent. vt in. d. l. filius. & in l. vicarius. eod. titu. quidam sunt constituti ab ipsa vniuersitate, quæ consueuit eligere rectorem in locum mortui rectoris vel absentis, & isti gaudent immunitate. vt. C. de dignita. or. serue. libro. 12. & de isto loquitur text. in l. 2. C. de officio eius, cui vicem alteri ger. & cum Bartol. ibi concordat Bal. in l. aliquãdo. ff. de offici. proconsul. & Cardin. Flor. in Clem. 1. de offic. vica. in. 6.

in.6.opposi.cũ gl.in verbo,sacerdotium.vbi dicit,ꝙ de cõsuetudine seruatur,ꝙ indistinctè vicerector gaudet immunitate,sicut rector.& vltra Bartol.in.d.l.filius.põt allegari tex.optimus in.l.pe.in fin.C.de aquęductu. lib.11.&.c.fi.93 distin. vbi tenet ꝙ quis est tãdiu honorandus, quandiu tenet eius locum, & quoq; habet eius priuilegium.Ecce ergo,ꝙ vicarius, & vicegerẽs põt dici non solũ ille, qui à superiore constituitur in locum alterius absentis, vel defuncti, sed etiã si constituatur ab ipsomet constituente vicarium in locum ipsius constituentis.¶Et plus est quia vtroq; casu tales vicarij, seu vicegerentes,videntur ordinarij: vnde vicarius episcopi etiam constitutus ab ipso episcopo,dicitur ordinarius.vt in.c.Romana.in principio. & ibi glos. in versic.generaliter dę appel.in.6.& in.l. preci pimus. in principi.& ibi Bar. C.de appel.&. ca. sua.& ibi notat Innoc.de officio vica.glo.in.ca. perlectis.25.distin.&in.cap.2.de offi.vica.in.6. Hosti.& Ioann. Andr.in.c.2.ne præla.vice.sua. & vi.Ale.in addi.ad Bar.in.d.l.filius. saltem remissiuè.& in.d.rubric.num.14. vsq; in fine. vbi circa hoc quatuor considerationes facit,quas ꝑ te vide.

9 ¶Sed in hoc dico,ꝙ tenẽs † locũ correctoris,gaudet immunitate,&priuilegijs,quibus gaudet ipse corrector : quia ex ꝓuisione regis, & sic superioris fuit positus, vt tenet ad literam Cardi.in.d.Cle.1.de offi.vica,6.q.¶Et facit qđ tenet Ludo.Ro.in singula.362.vbi ait,ꝙ vicerector debet habere sessiones rectoris præeminẽtis.& dicit,ꝙ est tex.vnicus in ca.præcipimus. 62.vel.63.distin.& ibi vi.additionẽ in.d.singul. ¶Et ad idem facit,quia vicegerens alicuius, de-

10 bet honorari † sicut ille, cuius vices gerit. vt tenet Abb.in.capi.sanè.el.2.de offi.delega. & ibi Barb.1.colum.& vltra eos est gl.in.c.cum volũ tate.de senten.excom.& videtur tex.in.c.fi.93. distin.&gl.in.c.cum olim.el.2.de offi. delega. & facit tex.in.c.in accusa.2.q.7.& in ca. felicis. num.6.& tex.in.c.nobilissimus.87.distin. & in c.nouo.21.distin.&.c.honor.2.q.7.¶Quoq; facit text.in.c.grandi.de supplẽ.negli.præla. vbi

11 debet † impendi honor administratori,& obedire sicut dominus à quo datur administrator, nec dicitur infringere iuramentum,qui tali administratori obtemperat:nec mirum,quia potestas administratoris est dependens à domino & coniuncta sibi,vnde grauamen illatum administratori,cõcernit ipsum dominum.l. peto. §.mater.&.l.cum pater.§.curatoris. ff. de lega. 2.& ex persona principali domini sumit robur & perpetuitatem.l.annua.ff. de annuis lega. & l.quod principi.&.l.si augustæ. ff. de lega. 2. & c.Romana de offi.vicar.in.6.¶Implet ergo fidẽ & promissionem,quæ illa exhibet administratori ipsius.l.municipibus.ff.de condi.& demonstra.& quod notat Innoc.in.ca.eã te.de rescrip. facit.l.ossa.ff.de religio.& sumpti.funer. vbi di-

12 citur,† ꝙ qui offendit vicarium episcopi, dicitur offendere ipsum episcopum. & ad hoc illũ tex.allegat Bald. in. l.sed & si quis.§. fi. ff. de in ius vocã.&.l.si prior.§.fi.ff.q potio. in pig. hab. vbi prærogatiua,quę est in principali,est in suũ locũ tenẽtem,secundũ Barb. in.d.c.sanè.1. col.

13 ¶Et an si corrector moriatur † durante officio, si suus locum tenens remanebit in officio? Videtur ꝙ nõ,sed eligendus est, cui meritorũ suffragãtur insignia.vt.C.de diuersis offi.lib. 12.l. 1.& ibi Luc.de pẽ.Sed cõtra facit apertè.ff.đ tutori.&curato.datis ab his.l.curatorẽ.& in.l.quę sitũ.ff.de tutelis.¶Attamen Lucas de Penna in d.l.agẽtes.in fine.C.de agẽti.in rebus.lib.12.dicit,ꝙ ista sunt in principis potestate. vt. C. de cõsuli.lib.10.l.3.& dicit, ꝙ satisfaciat, si subrogatum,& siclocũ tenentẽ alijs præferat. dum tamen mereantur virtutes eius.quod nota. Vide quæ dixi suprà in.ca.1.in glo.nuestros.nu.2. & quæ dicam in.c.5.infra eod.in glos.suspẽdidos.

14 ¶In proposito nota,an quis potest redire † ad officiũ,quod semel administrauit? Et videtur ꝙ non,quia præsumitur contra eum.vt in. d. l. nullus apparitor.&in.l.ad splendidioris. C. de diuersi.offi.&ap.iudi.lib.12.& hoc nisi licentia principis,vt ibi,& in.l.consiliarijs. C.de asses. & hoc siue quis fuerit semel solutus ab officio ex honesta causa, vt quia compleuit, & rationem villicationis reddidit siue casuaria occasione propter morbum, vel senectutẽ. vt in. l. semel. C.de re milita.lib.12.siue causa ignominiosa,vt propter delictum vt in. l. si quis ex grege.C. de appari.præfecto.præto.&priui.eorum.libr.12. & tenet Ioann.de pla.in.d.l. nullus apparitor. Quod dicit fallere, quando prouincia est diuisa & in procuratore Cæsaris.¶Item ad hoc vt redeat,non potest compelli,& stantibus alijs sufficientibus.gl.in.l.pe.ff.de muneri.& honori. & in.l.æstimationem.§.defensionem.&.l.spontè. &.l.honor.§.gerendorum.vt tenet Ioa.de Plat. per text.ibi in.l.quis tã.C.de decur.lib.10.¶Et hoc est secundum eum ibi,ne ex continuatiõe honoris,grauius subditis efficiatur. vt in auth. de defenso.ciui.§.pe.coll.3.alias enim continuã do,incideret in.l.Iulia ambitus.vt in.§. sunt. in stitu.de publi.iud.nisi in casibus,in quibus põt cõtinuare,vel ex interuallo eligi sine pœna ambitus,scilicet vt est dictum in defectũ aliorũ. * Quinimo non potest eligi ad aliud officiũ nisi

prius syndicetur de primo officio Bar.& Alex. in.l. rescripto.§.1.ff.de muner.& honor.& in.l. neminē de suscepto.& archar.lib.10.per Bar.in l.1.C.vt omnes iudic.tam ciuil.quā crim,& non debet in aliū officiū prouideri antequā sua syndicatio visa sit per auditores cōsilij regis,& consultata cū persona regis & executioni mandata: tenet Cataldinus in tract.syndica.q.96.& est pragmati.63.in curijs Valisolet.ann.1523.& in pragma.92.Vallad.ann.1537.& in pragmatic.33.de Madri.ann.1563.*¶Itē admittūtur spurij vt in.d.l.3.§.spurios.ff.de decurio.¶Et similiter plebei,vt in.l.ante pe.ff.de decurio.¶Alij casus notātur in.l.diuus.ff.ad municipal.videlicet qñ princeps ex ꝓprio motu illū refirmat, quia tūc nō credit principē ob importunitatē petētis fecisse,nec refirmatū subditos lædere, sed potius esse à principe reformatū,sua exigēte experientia meritorū.vt in.d.l.liceat.de assesso.in.fi. quē vid.¶Et idē,si ab vniuerso populo reluctāte refirmetur.vt in.d.authē.de desēsori.ciui.§.fi.colla.3.¶Fallit etiā,vbi esset honor cū sumptu. vt in.d.l.spōte.de muner.& hono.secūdū Ioan. de Pla.in.d.l.quis tā.vbi quoq; per eū, an in dubio in ciuitate præsumatur esse plures alij habiles, & sufficiētes,vt quis nō cogatur officiū cōtinuare, vel ante tēpus vacationis reassumere? & dicit,ꝙ sic in vrbibus insignibus,& magnifico statu.¶Item fallit in consiliario, & locotenente:
15 quia vnus † consiliarius,seu locum tenens vnius officialis, potest continuare, & esse cum alio officiali vel correctore successore in officio, si eius fides, & industria est approbata. vt tenet Io. de Pla. in. l. ex agentibus. C. de principib. agenti. in rebus. lib. 12. Hoc intellige, si de primo officio rationem digestauerit, id est, de priori tēpore fuerit syndic. vt tenet Pla. per tex. ibi, in. l. ordinariorum. C. de cohartali, lib.12. nume.4.& bene se gressit in officio, quia si fuit depositus,seu remotus, non potest continuare. vt tenet Bal.in arg. in cap. gratum. de postula. præla.in fine,loquēdo in notario deposito à notariatu,quia nō pōt iterū creari notarius, & idē dicit de sentētia arbitratoris cassata, quia de no
16 uo ferri nō pōt.¶Adde quoq;, † ꝙ si iudex facit aliquē locū tenētē quotiens eum abesse contigerit,& contingat casus, ꝙ iudex vna die sit absens,alia die præsens, ꝙ valent acta coram illo locum tenente, etiam illo die.quo fuit præsens ne ex cōtinua variatione litigantes decipiātur. facit.l.barbarius.ff.de offi.præto. Sed si plures & plures dies esset præsens, secus esset. tenet Paul.de Castro.in.l.sed & si pupillus. §. conditione.ff.de instituto.numero.4.vbi dicit, quòd est pulchra inductio. ¶Et vide Hippolytū. de Marsi.in consilio.9.numero.26.vbi dicit,quod
17 si aliquis † se gessit pro locotenente alicuius superioris, videtur tacitè sibi mandasse, vt se gerat pro suo locotenente. quod nota. & tenet Paulus.de Castro in.l.1.§. magistrum. ff. de exerci.actione.nume.3.quem vide per.l.fina. ff. quod cum eo.

SVMMARIVM.

1 *Substituens aliquem in officio, tenetur de commissis per dictum substitutum.*

2 *Potestas tenetur de commissis, & omissis per suos officiales, & familiares, si delinquunt in officio, vel ratione officij.*

3 *Si familiaris potestatis commisit delictum non ratione officij, sed extra officium, officialis non tenetur, nume.9.*

4 *Qui habet syndicare officialem, non se impedit de gestis extra officium.*

5 *Fideiubens pro aliquo Castellano alicuius Rochæ, non tenetur, si ille facit robariam.*

6 *Si libro mercatoris ex consuetudine creditur intelligitur in pertinentibus ad artem suam, non autem ad alia.*

7 *Si statuto cauetur, quod filiusfamilias mercator potest contrahere, intelligitur causa mercantiæ, sed in alia causa diuersa non valet contractus. nu.42. versi. Et adducit.*

8 *Nuntio publico creditur circa officium.*

9 *Si officiales potestatis inter se inuicem se percutient, vel alijs, potestas non tenetur.*

10 *Potestas tenetur de factis per suos familiares, & officiales, licet sint extra officium, quando mandauit, vel ratum habuit.*

11 *Ad exhibendum tenetur potestas res familiarium, vel ipsos familiares, si potest, licet delinquant extra officium, vel quando ad eum immediatè à familiare, qui delinquit, aliquid ex tali delicto peruenit potestati.*

12 *Potestas tenetur pro vxore, si delinquat prætextu officij, & si ciuiliter agatur.*

13 *Potestas tenetur de delicto officialium quando ciuiliter agitur, secus si criminaliter. numer. 49.*

Dominus

14 *Dominus tenetur pro familia, siue sit deputata ad officium publicum, siue ad priuatum.*
15 *Episcopus si non potest personaliter visitare, si per alium visitat, tenetur, si deputatus in aliquo excesserit.*
16 *Nominans aliquem ad officium, & ad munus publicum, suo periculo nominat.*
17 *Potestas, licet teneatur ex delictis familiæ suæ nõ tamen tenetur ex contractibus suæ familiæ. Intellige vt hic.*
18 *Proclama, quod nullus faciat aliquam credentiam, seu aliquid credat alicui de familia, cùm potestas non intendit teneri pro eo, prodest vt pro eo non teneatur, etiam si ex forma statuti teneatur, pro familia.*
19 *Qualiter probetur, quòd contraxit in causa domini, & in eius vtilitatem.*
20 *Fideiubens pro officiali publico, intelligitur fideiubere, & promittere indemnitatem, & interesse respectu damni reipublicæ tantum. Et non tenetur pro extorsionibus, damnis & violentijs illatis priuatis, nec de pœnis impositis officialibus, nisi fideiußio, & promißio sit ita lata, vt hæc comprehendat.*
21 Ratio quare potestas tenetur de omni delicto commisso in officio per suos officiales.
22 *Potestas, qui non eligit sibi officialem, an teneatur pro eo.*
23 *Famuli, qui dicantur.*
24 *Famuli potestatis positi ad custodiam ciuitatis, si delinquunt, an potestas teneatur.*
25 *Potestas non tenetur de gestis per substitutum loco ipsius ad tempus impediti. numero. 41.*
26 *Potestas inuocans auxilium aliquorum ad capiendum malefactorem, quia vltra familiam aliquando habent aliquos seruitores, qui fauent sibi in officio, & de nocte associant ipsum, an si isti offendantur in exercitio illius officij, dicatur offendi familia potestatis. Vel si in illo exercitio committant aliquid, an potestas teneatur pro eis. numer. 27.*
28 *Percutiens familiarem potestatis non deferentem signum, an puniatur.*
29 *Potestas, an teneatur in syndicatu pro officiali mortuo.*
30 *Potestas, in syndicatu an teneatur pro familiari bannito.*
31 *Potestas, an teneatur pro familiari condemnando, si fuerit contumax.*
32 *Potestas, an teneatur de delicto famuli sui antea quam esset famulus.*
33 *Potestas vt teneatur de commißis per familiam, requiritur quod ipsi sint in aliquo officio deputati, & non tenetur de commißis per eos extra officium.*
34 *Officiales, & stipendiarij, pro contractibus, & delictis antea factis conueniri non possunt, durãte officio.*
35 *Officialis regis habens malum filium, qui eo præsente delictum facit, an pater teneatur pro eo.*
36 *Si testes dicunt, quod familiares potestatis percusserunt Titium, vel delictum commiserunt, & nomina familiarium ignorant, an probent.*
37 *Petitio procedit, quando agitur contra potestatem, quod eius familia aliquid fecit, licet non exprimantur sigillatim nomina ipsorum.*
38 *Bannum factum à potestate, quod omnes debentes aliquid recipere ab officialibus, & familia, compareant infra 10. dies, alias non audientur, an tale bannum excuset potestatẽ, & creditoribus noceat.*
39 *Potestas, an potest punire suos officiales, & non expectare vt puniantur a superiore, vel a syndicatoribus, & si potest suos officiales remouere. nume. 40.*
41 *Potestas an teneatur de negligentia sui officialis.*
42 *Contra retinentem familiares criminosos præsumendum est: & ideo si commiserunt aliquod delictum pro eis tenetur. Quod intellige, & declara, vt hic.*
43 *Pœna apposita in pace per me & per adhærentes mihi de non offendendo, nõ extenditur ad adhærẽtem extra casum inimicitiæ.*
44 *Potestas non tenetur pro suo officiali, quando officialis est approbatus, & expertus in offi-*

cio. Quid si talis officialis fideiussorem dedit de residentia facienda, an teneatur potestas, qui eũ in officio nominauit.

45 *Rex committens tempore belli Castrum cuidam militi ad custodiendum, & ille miles commisit alteri militi, vel nobili, an teneatur, si hostes occupauerunt Castrum.*

46 *Episcopo an imputetur, si archidiaconus examinauit indignum.*

47 *Potestas non tenetur de gestis per officiales positos à superiore.*

48 *Potestas quando exhibet officiales, non tenetur.*

49 *Potestas non tenetur pro officialibus, quãdo agitur criminaliter. Nec tenetur, si sui officiales fideiussionem de residentia facienda dederunt, & de iudicato soluendo.*

50 *Si potestas seu corrector multos conuocauit causa debellandi vnam domum, in qua erant malefactores, & illã igne concremauit, propter quod illi conuocati passi sint damnum, an ipse potestas teneatur illis ad damnum.*

51 *Potestas, quod soluit pro officialibus suis potest ab eis repetere, vtendo retentione, vel aliter. Quod intellige vt hic.*

1 Sea obligado. 1 Nota text. ꝙ substituẽs † aliquem in officio, tenetur de commissis defectibus, & delictis ipsius. est text. similis in. l. agentes in rebus. C. de agenti. in rebus. libro duodecimo. & ibi Lucas de Penna. 3. columna. versicul. nota hic. dicit, quòd quidam peritus insignis authoritatis hanc. l. præcipuam allegauit adhoc: sed similis litera dicit, quòd est in. l. neminem. C. de decurio. libro decimo. & in. l. nullus. C. de episcop. & cleri. & in. l. ad similitudinem. Vide omnino. l. ex facto. ff. de negoti. gestis. & in. l. 3. C. de fundi. rei publi. libro vndecimo. & in. l. 1. in princip. ff. de exercito. & l. 1. §. si quis. ff. nau. caup. stabu. & in. l. licet. §. in factum. & l. fina. in princip. vbi est verbum suo periculo. Et sic, quòd officialis substitutus gerit periculo ipsius substituentis. vt in. l. nullus qui nexu. C. de decu. libro decimo. prius tamen debet substitutus quam substituens conueniri. vt est glossa. in. l. si quis ex corpore. C. de murilegulis. libro vndecimo. & ibi Plat. & vid. infrà. numero. 16. ¶ Et quòd potestas teneatur non solum de delictis commissis per eum, sed etiam tenetur † de commissis, & omissis per suos officiales, & familiares si delinquunt in officio, & ratione officij, tenetur ad interesse parti læsæ. vt in dict. l. 1. §. si serui. ff. furti. aduersus naut. caup. stabula. Et text. in. l. 1. C. ad. l. Iuli. repe. glos. in. l. 1. C. vt omnes iudi. tã ciui. quã crimi. & in. l. si post depositã. C. de assesso. & gloss. in. l. consiliarios. C. eod. titul. quia mala electione est in culpa, & ideo tenetur pro eis. vt in dict. l. licet. ff. naut. caup. stabul. & in. l. 2. ff. furti. aduers. naut. & tenet in expresso Bart. in. l. 1. ff. ad. l. Iuliam repet. versicul. quæro pro quibus. & Ang. de Aretin. in. §. in lege Iulia. repetundarum. institu. de publi. iudi. versicul. & scias. & Bartol. in. l. 1. §. familiæ. ff. de publica. & vectigali. & Pari. de Put. in tract. syndi. in parte, familiaris, siue familia. folio. 111. numer. 5. & in parte, quia suprà. numero. 2. fol. 113. & in versicul. an ex eo. fol. 114. & in parte, potestas tenetur. folio. 207. in princi. quia vt ibi dicit, tenetur vinculo iuramenti malos compescere, qui etiam potest remouere suos officiales, & etiam malos assessores, non tamen remouet defensorem ciuitatis. vt ibi vide per eum. ¶ Et ꝙ substitutus debet seruire periculo substituentis, tenet Pla. in dict. l. nullus qui. C. de decu. nu. 3. vbi quoq; infert, ꝙ si ædificium confectũ ab substituto ruat eius vitio, tenetur substituens, per dicta iura. & vid. Pari. de Put. in parte, an substitues. foli. 248. & in parte, substitutus. ¶ Et facit quod tenet Bart. & Plat. in. l. 1. C. de executo. & exactori. lib. 12. vbi ille text. facit contra potestatem ciuitatis, qui mittit eius officiales, & exactores per comitatum, quòd si committũt aliquid illicitum, vt furtum, barateriã, vel concussionẽ, tenetur ipse
3 potestas, & capitaneus. ¶ Si autem delictũ † nõ est commune cũ officio, nec ratione officij putà quia officialis fecit homicidiũ; vel furtũ, vel simoniã, quia recipit pecuniã vt rogaret potestati non tenetur potestas de tali delicto nec ciuiliter, nec criminaliter. vt est glos. singul. in. d. l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio proconsu. & lega. facit tex. in. c. ad sedẽ, de restit. spolia. & ibi gloss. & notat Bart. in. d. l. debet. §. 1. ff. naut. caup. stabula. & in. d. l. 1. §. familiæ. & Gulier. in l. nulli. C. quorum appella. nõ recip. & Bal. in. l. 2. C.

les sea obligado i a dar cuenta, y razon, y satisfazer lo que ellos hizieren, saluo en caso que los

2.C.vbi de cri.agi opor.& Paulus de Castro in d.l.prima.§.familiæ.& Iaſ.in.l. age cum geminiano.C.de tranſa.nu.3.vbi ait,quod qui habet
4 †ſyndicare officialem non ſe impedit de geſtis extra illud officium,& Hyppol. de Marſi.in repeti.Rubricę de fideiuſſo.nu.182.&Romanus cõſilio.434.vbi in fine dicit, quòd licet pro eis teneatur,procedit ſi in eo deliquerũt, ad quod ſunt deputati,vt latè Iaſ.in.d.l.age cũ geminano. & Hippolyt. de Marſi.in repeti.l.ſi.ff. de iuri.om.iudi.num.169.cum ſequentibus vbi allegat in ſimili.* Et tenet Peregrin. in parte furtũ.q.4.in gl.familiares*,quod tenet Bal.in.l.1.
5 in principio.ff.de magiſtr.conue.vbi dicit, †ꝙ ille,qui fideiuſſit pro aliquo Caſtellano alicui⁹ Rochæ,nõ tenetur,ſi ille facit robariam,quia ille fideiuſſor fideiuſſit apud rempublicam, non apud priuatos. Et idem in ſimili dicit, quòd ſi
6 ex conſuetudine† creditur libris mercatorũ, intelligitur in pertinentibus ad artem ſuã, nõ ad
7 aliã.Et idem dicit de ſtatuto, † quo cauetur, ꝙ filius familias mercator poſſit cõtrahere,intelligitur cauſa mercantiæ,ſed in alia cauſa diuerſa non valet contractus.Et idem eſt de nuntio pu
8 blico,† ꝙ creditur circa officium: vnde ſi dicat citatum dixiſſe ſibi iniuriam,non creditur ſibi. Abba.in.c.cùm parati.de appella.& Iaſo.in. d. l.age cum geminiano.nu.5. & Hippolytus in. d.repet.Rubricæ.de fideiuſſo.nu.185.Et tenet Guido papa.ſingul. 259. verſic. penulti.quem vi.ſed circa hoc vide ſingularẽ diſtinctionẽ Petri Antibolini in tracta. de muneribus. in fine. tomo.6.tracta.foli.49.vbi dicit,quòd ſi nõ eſt iuratus,tunc non eſt ei credendũ.¶Si aũt eſt iuratus ſi eſt perſona fide digna,legalis, & honeſta,ſi non percipit partem cõdemnationis,creditur ei,& ſuo dicto,& iuramẽto ſtatur.& ſic intelligũtur omnia iura ſupradicta,&conſuetudines.ſi autem percipit partem,tunc nõ ſtatur ei, quia in ſua cauſa diceret ſibi ius, & non debet tali dicto ſtari ſine iudicis cognitione. vt. C.ne quis in ſua cauſ.ius ſibi.& ſic repellerentur hodie quaſi omnes nuntij & banerij, cum vel omnes,vel in maiori parte percipiant partẽ in bãnis,& in pœnis.quod eſt mihi notandum. ¶Et quòd iudex teneatur ex delicto familiarium, habet locum ſi familiares delinquant inter ſe, ſiue cum alio.vt eſt text.in.d.l.debet. §. hæc actio.vbi exactor nauis non tenetur de delictis commiſsis inter nautas,ſiue cum alijs extra officium.vt in.d.l.debet.§.primo.& ideo ſi officia-
9 les,† vel familiares inuicem ſe percutiant , vel aliũ extra officium,poteſtas non tenetur, licet debeat formare proceſſum contra dilinquentes,ſicut extraneos.vt in.l.ſi quis fortè.§.ſi quis comitum.ff.de pœnis.& ab officio remouere. vt tenet Amodeus Iuſti.in tracta.ſyndic.in parte,qui dominus poteſtas,& officiales promiſerunt parere mandatis ſyndicorum.verſicul.primo.quod probat ratione:quia ſi poteſtas teneretur hoc caſu,non poſſet eſſe iudex contra talem officialem,vel familiarem, cuius contrariũ dicitur,& notatur in.l.ſenatus. ff.de officio prę ſi.& ibi Barto.nume.5.&.6.¶Et quod poteſtas non teneatur de factis extra iudicium per ſuã
10 familiam:intelligo verũ, niſi mandauerit,† vel ratum habuerit. vt in dict.l.prima. §. familiæ. ff.de publica . & vectigali.per Bartol . & in.l.ſi ſeruum.§.liber homo.ff.ad.l.aquiliam.Vel niſi ad eum perueniat, vel niſi dominus,ſeu poteſtas ſciat,& non prohibeat. vt Floria.in.l.is cuius.ff.ſi ſeruitus. vendi. vel niſi ſtatuto caueatur. vt Bart. in.l. Titius. ff.de teſta.mili.& Bertachi.in tract.gabell.in.7.parte.nu.30.tomo.6.
11 tracta.fo.62.¶Tamen tenetur†, vt res familiaris, vel officialis exhibeat, ſi poteſt, ita tenet Bald.in Rubrica.C.de pœna iudicis qui malè iudi.num.16.verſicul.quæro quid in factis. & idem tenet Amode.Iuſtin.in.d.tracta.ſyndica. in dict.parte.verſicul.ſecundo. vbi dicit, quòd ſupradicta limitãtur,niſi aliquid ex tali delicto poteſtati perueniret immediatè ab eo, qui delinquit.vt in.l.prima.ff. de vi & vi arma. Secus ſi peruenit mediante alio,quia tunc nõ tenetur de eo,quod peruenit,ſecundùm Innocen.in.d. capitu.cùm ad ſedem.de reſtit. ſpolia.nume.6. verſicul.Sed non nec. & Amode.Iuſti.vbi ſuprà. ¶Extende, quòd non ſolùm tenetur pro officialibus, & familia. Sed etiam pro vxore
12 †tenetur.& alijs, quos ſecum duxit, licet non ſint propoſiti alicui officio in duobus caſibus de iure communi, ſi delinquunt prætextu officij,& ſi ciuiliter agatur.Secus ſi criminaliter.vi. quæ poſui ſuprà in capitulo. primo.in gloſſ. *niſus mugeres*.& gloſ.ſingula. in dict. l. obſeruare. §.proficiſci.ff.de offi. procõſul. & lega.¶Attamen iſte text.& iura ſimilia, quæ dicunt,quòd poteſtas teneatur de delicto officialium, & fa-
13 miliæ,intelligi debent,†ſi agatur ciuiliter,non criminaliter.vt gl. in dict.§.proficiſci. & Amodeus Iuſti.vbi ſuprà.verſic.quantò. dicit, quòd ſi per formam ſtatuti,vel ſuæ electionis forma, poteſtas ſe obligauit ad ſoluendum omnẽ pœnam pro ſuis officialibus,& familiaribus ciuiliter & criminaliter,certè intelligit̃ de pœna pecuniaria,non corporali,quæ per alium pro alio ſolui non poteſt.argu.in.l.qui ſeruum. in principio.ff.de interroga.actio.& in.l.ſancimus. C.

de pœnis.capitu.cùm homo.23.quæsti.5. & in l.si à reo.ff.de fideiusso.& in.l.3.C.ad Turpilia. & Paris de Put.in dict.tracta.syndi.in parte,an ex eo.foli.114.in principio.numero.23.& Cataldi.in dict. tracta. quæstion.264.& Roma.in consi.15.vbi tenet, quòd pœna corporalis pro alio solui non potest.l.secunda. C. ad Turpilia. nec ad eam potest quis se obligare. 26.quęst.5. capi.cùm homo. ¶Et quòd dominus teneatur
14 pro familia,† amplia,siue sit deputata ad officiũ publicũ, siue ad priuatũ ex quasi maleficio. vt in.l.sicut exhibuisset. ff. de publica.& vectiga.prout tenet Ang. in.d.l.1.§.ꝙ nouissi.eo.ti. ff.& sentit ibi Bar.& tenet Paul.in.d.§.familiæ. nu.4.& Alexand.in additio.ad Bartol.in.l. nec quid.ff.de incendi.rui.naufra.¶Simile dicit Lucas de Penna in dict.l.agentes.columh.3. de e-
15 piscopo.quia si episcopus † cùm nõ potest personaliter visitare,ad hoc alium deputat tenetur si deputatus in aliquo excesserit,vt Archidi.in capitul.si episcopus. de offi.ord. in.6.& vide Innocen.in capitul.quòd quibusdam. de fideiussori.in fine glossæ magnę.& facit.l.3.C. de omni agr.deserto.libr.11.¶Quia vt dicit Lucas de
16 Pen. in dict.l.agentes,quòd qui nominat† aliquem ad munus publicum, suo periculo nominat,& prius conueniendus, quàm ipsius collega fidei ratione.vt in.l.imperator. ff.ad municipal.& in.l.quid ergo.&.C. de pericul. nomi. l. prima.lib.11.& in.l.secunda.C. de suscepto.& arca.lib.10.& in.l.exactores eius.tituli. & Innocen.in capitul.ex ratione. de ætate & qualit. in fine primę glossæ. & hoc pro eo,quòd testimonium pro ipso perhibuit.capitu.si seruus. 54.distinctio. & in authenti. de fideiusso.§.vno.vid. suprà.numero primo. ¶Et licet potestas teneatur ex delictis,& extorsionibus familiæ suæ cõ
17 missis in officio,non tamen tenetur† ex cõtractibus suæ familiæ. vt tenet Paul. de Castro. in l.prima.ff.de exercito. numero. 6. per text. ibi & facit text.iudicio meo. in.l.quicunq;. §. non tamen.ff.de instituto.ibi,duntaxat ad id,quod eum posuit.& idem tenet Paul.de Castro. in.d. l.prima.§.familiæ.numer.3.vbi dicit, quòd ista est communis opinio, quòd ex contractibus per familiam factis potestas non tenetur. Sed dicit,quòd ista cõmunis opinio patitur distinctionem,scilicet,aut erat talis,qui non erat deputatus super contractibus, & hoc est verum, quòd potestas non tenetur. Aut erat super hoc deputatus,vt sunt expenditores,qui habent emere necessaria pro victu,& tunc si contraxit in causam,ad quam est deputatus,& tenetur,aliàs secus.vt in.l.prima.§.non autem.in dict. titulo de exercito. Et vide quæ dixi in capitul.2. suprà,in glossa.*de mercaderia*, in fine. ¶Tamen licet sit deputatus super contractibus ad neces-
18 saria emenda,si talis potestas † in principio sui officij fecit fieri proclama, quòd nullus faciat aliquam credẽtiam, seu aliquid credat alicui de sua familia, cùm non intendit teneri pro eo, prout aliquando consuetum est fieri, isto casu licet ex forma statuti teneatur pro familia, & officialibus respondere,nõ tenetur pro debitis per eos contractis.vt probat tex.in.l. si pupilli. §.proscribere.ff.de instituto.vbi proclama, seu protestatio excusat dominum ne teneatur pro institutore.tenet ad literam Amode. Iust.in.d. tracta.syndi. in dicta parte, qui dominus potestas.versic.sed pone.cum versi.sequenti.vbi dicit quòd excusatur, si fuit publicè præconizatum,ita ꝙ verisimiliter potest venire ad notitiã plurimorum.vt in.d.§.proscribere,& in.c.1. de postula.præla.Et prædicta vera, nisi contraxerit in rem necessariam potestati,vel suę familię ratione officij explicandi,quia tũc potestas tenetur,non obstante bannimento.vt in.l.fin. ff. de exercito.& in.l.4.ff.de in rem verso. Quod est notandum ,& menti tenendum,quia occurrit pluries in facto,vt dixit Amode.Iusti.vbi su
19 prà.¶Qualiter autem probetur,† quòd cõtraxit in illam causam, distingue, vt per Bart.in.l. si ciuitas.ff.si cer.peta. ¶Adde quòd tenet Ioa. de Pla.in.l.1.C.de conueni.fis.debito.li.10.nu.
20 3.vbi ait,ꝙ fideiubẽs† pro officiali publico intelligitur fideiubere.& promittere de indẽnitate. & interesse respectu damni reipublicæ tantũ.per.l.3.§.pro magistratu.ff.de administra.rerũ ad ciuita.pertinen. vnde secũdũ Pla.nõ tenetur pro extorsionibus,dãnis,& violentijs illatis priuatis.per text.in.d.l.1.§.1.in principio.ff.de magistra.cõuenie.& ibi per Bal.nec tenetur de pœnis impositis officiali propter maleficia, & baraterias per eum commissas.vt in.l.fideiussores magistratuum.ff.de fideiusso.& ibi Bart. & hoc nisi fideiussio,seu promissio sit adeòlata,vt hæc comprehendantur.vt in.l.quæro.ff.locati. & ibi notatur in gl.magna in fine.¶Ratio quare potestas tenetur de omni delicto in officio
21 cõmisso† per suos officiales est,quia debuit eligere idoneos,& sufficiẽtes. vt in auth. de colla. §.1.colla.9.Institu.de obliga. quæ ex quasi delict.nas.§. fi. & ita seruatur de consuetudine secũdùm Parid.de Put.in.d.tracta.synd.in parte, an ex eo.fol.114.n.17. & de suo proprio tenetur emendare per eius famulũ.vt in.d.authẽ.de mãdatis principi.§.sed nec milites.colla.3. &.d.Paris de Pu.vbi suprà.nu.15.¶Sed quid si ipse potest

22 testas nō eligit familiam,† sed eligit commune vel plebs, seu superior, & sibi datur. Dic ꝙ pro ea nō tenetur arg. in l. cū plures. §. seruū. ff. locati. & d. Paris de Put. vbi suprà. nu. 18. vbi quoq;
23 nu. 16. dicit, ꝙ famuli appellantur† ij, qui quotidie famulantur. vt in l. 1. C. de his qui in ecclesi.
24 manu. vbi quoq; in nu. 9. tenet quod si famuli† potestatis positi sunt ad custodiam ciuitatis de nocte, & faciāt cū alijs furta, ꝙ potestas tenetur quia deliquerunt in eo, in quo positi fuerūt. Et ibi quoq; dicit, ꝙ nūtij nō possunt seruire diuersis iudicibus in diuersis officijs. ¶ Vnū tamē ad-
25 de, ꝙ rector siue officialis, † nō tenetur de gestis per substitutū loco ipsius ad tēpus impediti: tenet Ange. in. §. ab hostibus. Institu. de alie. tuto. quod nota & infrà dicetur. ¶ Et sic dictum est, quod potestas tenetur de facto familiæ suæ.
26 ¶ Quid si potestas inuocat† auxilium aliquorū ad capiendū malefactorem, & vltra familiā necessariā aliquādo habēt aliquos seruitores recōmendatos vel domesticos qui fauēt ei in officio & de nocte associāt ipsum, an si isti offendātur in exercitio illius officij dicātur offensi familiares potestatis; vel si in illo exercitio cōmittant aliquid, an potestas teneatur pro eis? Paris de Put. in d. tract. synd. in parte, quia suprà pluries fo. 113. dicit, ꝙ magnū dubiū est. Tamē dicit, ꝙ si officiali nō habēs familiā necessariā ad capiēdū malefactorē pōt inuocare auxiliū subditorū & illi sibi parere tenentur. vt in l. 1. & l. 2. C. de his qui latro. vbi hoc tenet Ang. & in l. 1. C. nil. agge. nō rūpe. ꝙ si noluerint obedire, tenētur conditione ex illa lege. C. de his, qui latro. & Bald. tetigit in l. si quis in hoc genus. C. de episcopis & cleri. & sic secūdū Pari. de Pute. vbi suprà. isti quorū auxiliū imploratur sint ministri officialis iuris authoritate assumpti, & sic subrogati loco famulorū si quis eos offendat, ea occasione tenetur. ¶ Et sic dicēdū est in alijs, qui officiali fauēt in officio suo, & cū eo cōuersantur, vt familiares associando ipsum. ¶ Et Andr. de Iserni. in cōstitutione iure regni. de sent. dicit, ꝙ illi, qui sunt in societate dn̄i, associando, & pro magna parte simul stādo, licet in domo sua quilibet comedat, & iaceat, & qui ad requisitionē dn̄i equitāt, & alia agūt, dicūtur familiares. arg. in l. si qs ita. ff. de cōditio. & demonstra. ideo istos offendēs officij contemplatione, dicetur offendere familiares potestatis per prædicta, & per ea, quæ tenet Bart. in d. §. familiæ. ¶ Vbi dicit, ꝙ probatur aliquē esse familiarē alicuius ex quo cū alijs familiaribus associatur, & seruit vt alij famuli, licet nulla scriptura interuenerit de familiaritate per tex. in l. fi. de proposi. sacro. scrini. C. lib. 12. vbi dicit, ꝙ probatur aliquem esse præpositum per dominum in aliquo exercitio officij eo ipso, ꝙ exercet officium domino sciente, quia videtur eum proposuisse. Et quoq; probatur satis quem esse alicuius famulum, si apud eū alatur. vt Paris de Put. vbi suprà. & tetigit Bal. in l. 1. C. de episcopis & cleri. vbi Cyn. * Et tenet Peregr. in part. furtum, q. 4. in glo. familiares. vbi etiam tenet ꝙ probatur esse præpositum ad officium domini eo ipso quod officium exercet domino sciente, quia videtur proposuisse ad tale officium. * ¶ Et per consequens si isti deliquerunt
27 † ratione officij, potestas tenetur pro eis: & si talis potestas velit se excusare quod nō cognouerit illos esse de familia potestatis, non poterit se excusare, si cōuersabantur cum potestate familiariter, & cum illo accedebant, & cum familiaribus eius associabantur, vt suprà; quia isti, qui vocantur per officiales ad eorum auxilium, habentur loco familiæ. vt tenet Andre. de Iserni. in cōstitu. Regni humanitatis. & dictus Pari. de Put. in. d. tracta. in parte, an ex eo. nu. 4. & pro familiaribus habentur, licet signum nō portauerint, quia satis est, ꝙ ex istis sit certioratus. argu. in l. cōtinuus. ff. de verbo. oblig. præsertim si potestas, vel alius eius officialis, mādasset istis, ꝙ exequerētur, vel caperēt iuste malefactorem eo prę sente, quia nō requireretur aliud signū licet Angel. in l. itē apud labeonē. §. si quis virginē. ff. de
28 iniurijs. dixerit, ꝙ percutiens † familiā potestastis, nō deferentē signū, vel vestē, non teneatur. quod est intelligēdū, quādo nō cōstabat esse familiarē: vt tenet singulariter. d. Paris. de Put. in d. versic. quia supra. nu. 5. Quod nota ad intellectum. l. primę. cū sequētibu. titu. 12. lib. 8. in ordi. regali. vbi ponitur pœna cōtra percutiētem officialē, vt intelligatur, & habeat locū illa pœna, etiā si nō portēt signū officij, si est notus, & cōstat esse officialē: quod nota. ¶ Quoq; leges illius tituli nō habēt locū cōtra offendētes famulos nō positos ad seruitium potestatis, nec pro illis stabit potestas ad syndicatū, nisi dolus potestatis interuenerit in non ponendo, vt fortè possit per eū baraterias cōmittere. vt tenet Angel. in. d. §. familię. vbi dicit, ꝙ iam vidit. ¶ Sed
29 quid si officialis decessit, † an potestas teneatur pro eo? Dic ꝙ nō. arg. in l. si decesserit. ff. qui satisda. cogā. & Catal. in tracta. syndi. q. 218. & tenet Paris de Put. in d. tracta. in parte, an ex co- folio. 114. nu. 18. cū sequēti. & nume. 27. in fine. & tenet Ias. in dict. l. si decesserit. numer. 6. allegando Bald. ibi, in lectura antiqua, vbi tenet, quod si ex forma statuti potestas tenetur stare ad syndicatum pro sua familia, & soluere con-

demnationem familiarum, quòd non tenetur stare ad syndicatum pro eo, qui interim decessit. Ad quod dicit Iaso. esse bonũ text. in. l. Sed hic. §. siue autem. ff. de public. Dicit tamẽ, ꝙ cõsiderandum est, quòd potestas dicitur fideiussor isto casu non solùm de iudicio sisti, sed etiã de iudicato soluẽdo: & ideo in casu, in quo posset familiaris post mortem condẽnari, potestas teneretur, vt patet ex dictis per eum in. d. l. ¶ Et idem dicit Paris de Put. vbi suprà esse in banni
30 to: quia si familiaris † potestatis est bannitus ex aliqua causa, ita quòd de iure sisti non potest ꝓpter bannum, liberatur potestas vt in. l. sed & si quis. ff. si quis cautioni. ¶ Et ideo dicit Par. de Put. vbi suprà, ꝙ si familia potestatis delinquit, & potestas non vult teneri, nec ipse potest cognoscere, faciat anteaquam sit tẽpus syndicatus poni delinquẽtẽ in bãno per aliquẽ aliũ officialem ciuitatis. Idẽ tenet Bald. in additio. ad Specul. in titu. de accusatore. col. 5. versi. & ideo. & hoc nisi faciat in fraudem, prodest ei. per nota. per Bal. in. l. 1. §. seruus. ff. de quæsti. & idẽ tenet Paul. de Castr. in. d. l. sed & si quis, in fine. vbi dicit, ꝙ si põt probari, ꝙ ipse fecerit hoc fieri non poterit sibi prodesse hæc fraus. per. l. si eum. §. 1 ff. eod. titul. si quis cautio. & per gloss. in. d. l. & si decesserit. de quo singulariter per Hippol. de Marsi. in repe. rubricæ. de fideiusso. nu. 150. cũ sequentibus. & nu. 111. vbi latè. ¶ Sed an pote
31 stas teneatur pro familiari † condẽnato, si fuerit contumax, & noluerit cõparere, vel stare in syndicatu? Dic quòd sic, quia tenẽ de iudicio sisti, & iudicato soluendo: & cùm teneatur ex officio alieno. nõ dicitur potestas teneri ex maleficio, sed ex quasi maleficio, quia vsus est opera malorum hominũ. vt in. d. l. 1. ff. fur. aduersus naut. & gloss. in. d. l. obseruare. §. proficisci. & Bald. in additio. ad Specul. in titul. de accusatore. colum. 5. vers. sed nũquid potestas. ¶ An te-
32 neatur potestas de delicto facto à famulo † suo anteaquã esset famulus. Bar. & Bald. in. l. titius. ff. de testamento milit. tenent quòd non, quia oportet quòd tempore delicti cõmissi sit famulus, per illum tex. & expressius in. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. vbi dicit esse gloss. cum concordantijs. Et facit tex. in. l. tutoris. in fine. ff. quòd iussu. & Feli. in. c. Petrus. de Homici. in fine. versi. nono, & vltimo. ¶ Secus est, vt dicit Barto. vbi suprà, si statutũ dicat, quòd dominus teneatur ꝓ delicto famuli, quia videtur teneri pro delicto commisso, tamen cogitandũ relinquit. allega. notata per ipsum in. l. ex facto. in principio. ff. de vulga. & pupilla. vbi dicitur latè, quando requirantur qualitates ad esse tempore quo fit dispositio, vel desinant. ¶ Tamen in casu nostro non procedit ista dubitatio: quia
33 ad hoc, vt potestas teneatur de commissis † per eius familiam, requiritur, quòd ipsi sint in aliquo officio deputati. vt in. d. l. 2. §. familiæ. ff. vi bono. rapto. & in. d. l. 1. §. familiæ. ff. de publica. & per alia iura in principio istius glossæ allegata, vbi dicitur, ꝙ potestas nõ tenetur de cõmissis per eos extra officium, vt pro homicidio. & Bald. in rubrica. C. de pœna iudi. qui malè iudi. vbi ait, ꝙ nõ tenetur potestas pro factis per ipsos extra iudicium: & quia statutũ hoc casu disponit cõtraius, quo cauetur neminem pro alio teneri vt in titulo, ne filius pro patre. & in titu. ne vxor ꝓ mari. ergo strictè debet intelligi. l. 3. §. hoc vbi. ff. de negotijs gestis. secũdũ Ro. consilio. 15. ver. quo aũt ad secundum. vbi ait, ꝙ si statutum diceret potestatem teneri pro debito familiæ intelligendum est pro contractu sui officij tempore. non aũt antea. per. d. Bart. & Bald. in. d. l. titius. & idẽ tenet Io. de Pla. in. l. nec ipsi. C. de incolis. lib. 10. nu. 3. vbi expressè tenet, ꝙ
34 officiales stipendiarij pro contractibus, † & delictis ante factis cõueniri non possunt durante officio, sed pro cõtractibus, & delictis ibi commissis. vt tenet Bart. in tracta. represali. ¶ Et vide Cyn. in. l. si seruus. C. de noxali. vbi altercat,
35 an † officialis regis, qui habet filium malum iuuenem, qui præsente eo verberauit aliquẽ atrociter, & agebatur contra patrem, teneatur? Ad quod arguit pro vtraq; parte, sed concludendo dicit, ꝙ cùm erat magistratus, & non prohibuit conscius sceleris iudicatur, sed nõ tenetur directo, sed arbitrio superioris remanet, ex quo fuit ille officialis merito repulsus ab officio. secũdũ Petrũ. quod nota. ¶ Sed quid si testes dicunt, ꝙ
36 viderunt † quendam familiarem potestatis percutere titium, tamen nesciunt nomen eius, an sufficiat? Videtur quòd non: quia in libello, & probationibus debet poni specificatio certi hominis. ff. nau. caup. stabula. & in. l. licet. §. 1. eod. titul. Et ideo si testes nõ cognoscãt personę nomẽ, debent testibus corpora exhiberi. ff. de publica. l. si cùm exhibuisset. gl. in. c. cùm causam. de testi. tamẽ hoc fallit in actione quod metus causa. vbi non oportet certi hominis factũ. arg. l. cũ exceptione. §. in hac. ff. quod metus caus. & si potestas noluerit exhibere familiã suã, testibus videtur subtrahere probationes, & fingitur cõtra eũ. arg. in. l. prouidẽdũ. C. de postul. tamẽ illa lex nõ loquitur in sufficienti pręsumptiõe, sed melius facit. l. nullus. C. de assesso. & l. & post. & l. cõsiliarios & facit tex. in arg. in. c. cùm homo. 24. quæst. 5. & Bal. in additio. ad Specul. in. d.

in.d.titu.de accusatore.col.5.versic.sed quid remanet cum hoc. ¶Licet in contrarium dicat, quod facit quod tenetur, licet testes ignorent nomina familiaris: nam cùm sit vniformis conditio cõclusorum sub genere, debet valere probatio generalis.arg.in.l.quòd si dubitatur.ff.de acquirend.hæredi.&.l.gallus.§.sextus.ff.de liber.& posthu. Sed dictus Pari.de Put.vbi suprà,in.d.parte,an ex eo.num.23.versi.pone.dicit, quòd istam opinionem Bal. nõ teneret, quia hic nõ tractatur de puniẽdo potestatem criminaliter nec de puniendo famulo,sed de condemnatione ciuili, per notatã per Bart.in.d.l.1.ff.de fur. aduers.naut. & in.l. nec quid. ff. de incen. rui. naufra. & per Andre.de Iser.in constitu. regni si damna clãdestina. ¶Vbi dicit,quòd si homines tincti in facie in territorio derobant, & nescienter,quòd villa,vel dominus territorij tenetur,licet nomina delinquẽtium ignorẽtur. hoc etiam tenet Ange.in.l.2.§.hæc actio.ff.vi bono
37 rũ rapto.vbi dicit, quòd ꝓcedit petitio,† quãdo agitur contra potestatem,quod eius familia aliquid fecit, licet non exprimantur sigillatim nomina ipsorum.& vide quæ dixi suprà, in ca. 1.in gloss.*ni sus mugeres*.in fin. allegando Catal. in tracta.syndi.quæsti.264. ¶Quid si potestas
38 fecit banniri† quod omnes debẽtes aliquid recipere ab officialibus,& familia, quòd compareant infra.10.dies,aliàs non audientur,an tale bannum excuset potestatẽ,& noceat creditoribus,qui non audiantur post terminum? Dic quod nõ nocet creditoribus,nec potestas excusatur nec ad hoc potest obstare.l.diffamari.C. de ingenuis & manumiss. quia loquitur in termino assignato,creditori certo per iudicem cõpetentem:sed hic tãquã caput familiæ potestas tenetur exhibere,aut soluere.Ita tenet Amode. Iusti.vbi suprà,versi.si verum si potestas. Et licet Amodeus nõ dicat,ratio hui9 potest esse: quia talis potestas de cõmissis per suos officiales in officio nõ habet cognitionẽ, sed spectatur tempus syndicatus:quia par in parẽ nõ habet imperiũ.vt in.l.nã magistratus.ff.de arbi. & in.l. ille à quo.§.tẽpestiuũ.ff.ad trebelli. ¶Et facit quod in expresso tenẽt Ang.& Pau.de Cast.in.l.pars literarũ.ff.de iudi.vbi tenẽt, quòd licet potestas mittit bãnimẽta per ciuitatẽ, quod quicunq; velit petere aliquid à notario suo, compareat infra tot dies,hoc bannimentũ nõ ligat creditoribus. Et idem tenet Rodericus Suarez in repe.l. post rẽ ff.de re iudi.colum.215.sequẽdo Ang.& Paul. vbi suprà. De quo vide Hippolyt. de Marsil.in repet.Rubricæ.de fideiusso.nu.111. & infrà dicam.num.40. ¶Facit in simili: quia collega suũ collegam nequit compellere.vt in.l.3.ff.de administra.tuto.nisi voluntate.l. est receptum.ff. de iuri.om.iudi.& quæ notantur in.l.ex asse.ff. ad trebellia.vt tenet dictus Par. de Put. vbi suprà in parte, potestas tenetur.foli.207.& idem Paris de Put.in parte,potestas an possit punire alium officialem.fo.208.Istam.q.examinat,an
39 possit† eum punire,& nõ spectare vt puniatur à superiore, vel à syndicatoribus.Et dicit quod Dy. in.l.si quis forte.§.si quos.ff.de pœnis. dixit ibi casum, quod Iustitiarius possit punire assessorem suũ:tamẽ cõtra eũ dicit, quòd videtur text. in.l. 3.de offi præfe.oriẽ.dicẽs, quod iudices pedaneos corruptos bene posset punire.ꝑ tex.in.l.si quis aliquid.§.iudices.eod.titul. Tamẽ aliqui dicunt per illũ text.in.d.l.3.quòd præfectus prætorio, & sic potestas potest insufficientem iudicem, vel propter diuersam corporis valetudinẽ; negligẽtiã,vel furtũ deponere, vel principi referre,& alios subrogare. Sed ille text. loquitur in præfecto prætorio, qui habet supremã potestatem.vt in.l.1.ff.de offi.præfe. de hoc vide tu dictum Pari. de Put.vbi suprà, vbi facit distinctionẽ. Aut si potestas eũ elegit, tũc potest eum punire,& remouere:Secus si fuerit creat9 à principe,vel ab alio superiore,quia tũc nõ potest,vt ibi per eũ. ¶Tamẽ ego teneo, quod licet potestas,
40 & sic † corrector possit remouere suos officiales ad libitũ suũ, vt in prouisionibus officiorũ patet,& dictũ est,tamẽ de cõmissis per officialẽ in officio amoto eo, ipse nõ potest cognoscere,sed expectatur tẽpus syndicatus,quia,vt dixit Amode.Iusti. vbi suprà. talis corrector tenetur pro eo soluere,vel exhibere tãquã caput familiæ,illico ipse nõ potest esse iudex in causa sua,nec suæ familiæ.vt in.l.si quis iurisdictioni. ff.de iuri.om.iudi.& ibi Alex.& doctor. & latè dixi suprà in gl.*ni abogados*.versi.eodẽ modo. maximè quia actio cõtra eos nata,nõ est peritura,donec tẽpus syndicatus sit elapsum, quia sicut nõ potest cõueniri durãte officio.vt in.d.l.pars literarũ.de iudic.ff.& per Bart.in.l.2.ff.ad.l.Iuliã repet.& Paris de Put.in dict.tracta. in parte officialis durãte officio.folio.106. nisi cõueniatur corã principe,vel delegato specialiter ab eo misso,vt Angel.in tracta.syndica. in principio. ¶Ita eo finito corã alio nõ potest cõueniri, nisi corã principe,vel corã delegato ab eo misso. vt tenet dictus Ange.vbi suprà. & tenet in expresso Paul.de Castro.in.d.l. pars literarũ. nu. 2.& Angel.ibi,vbi dicũt, quod si potestas misit bãnimẽta per ciuitatẽ, quod quicũq; vult aliquid petere à tali officiali suo,qui vult recedere,compareat infrà tot dies,aliàs nõ audietur, quod istud bãnimẽ-

nimētū nō ligat aliquē, qui debeat ab illo habere, quia ipse potestas nō est iudex competēs cōtra aliquē de sua familia: nō debet ergo dimittere ipsum recedere, quousq; fuerit syndicat⁹, vel faciat se securari ab eo, aliàs tenet pro ipso. qđ nota. Quod sequitur Roderi. Suarez vbi suprà. colum. 215. vt dixi. nu. 38. vbi dixit, ꝙ per dictū Angel. dixit de facto cùm corrector cuiusdam ciuitatis fecisset quendam prætorem & algazelum familiares suos facere eis residētiam termino assignato omnibus, qui de eis vellent querelare, & contra eos petere, vt moris est hodie secūdùm legē regni, quòd licet elapso termino aliqui ab eis nil petierunt, nihilominus audiūtur & ita postea fecit illos audire corā quadā officiali per curiam regis misso ad capiendum residentiam correctorum, & officialiū eius, & fuerunt condēnati, nec eis profuit dicta exceptio de residētia facta corā correctore, & de termino ab eo assignato trāsacto. & tenet Bar. licet ipse non dicat in l. meminisse, §. legatum. ff. de offi. procōsu. & lega. vbi dicit quòd ante syndicatū non debet officialis suos officiales remittere.

41 ¶Sed an potestas teneatur de † negligentia sui officialis? glo. institu. de excusa. tuto. in parte; remanere, videtur tenere, quòd non. sed Florja. tenet contrarium in. l. seruus seruū. §. si fornicarius. ff. ad. l. aquili. quia mala electione est in culpa. Et istā partē tenet Amodeus Iustinus in. d. tracta. syndicat. vbi suprà versic. fi. & Cataldi. in. d. tracta. syndi. quæst. 220. ¶Et per istū text. ibi. *por los quales sea obligado.* & per iura supradicta similia reprobatur glo. iudicio meo, & Angel. ibi. in. §. ab hostibus. in versi. post liminij Institu. de atilia. tuto. vbi tenet, quod rector, siue officialis nō tenetur de gestis per substitutū loco ipsius ad tempus impediti. & facit tex. in. c. 1. de offi. vicar. lib. 6. & in dict. l. 2. cum gloss. C. de officio eius, qui vicem alterius gerit. Nisi saluetur, quòd non tenetur de gestis loco ipsius, scilicet de gestis extra officium, secus de gestis in officio, per supradicta. & idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli inquisitio. in parte; trāseat in exemplum. numer. 9. quem singulariter vide, vbi dicit, quòd regulariter est contra: quia nullus debet grauare, vel punire ex facto seu delicto alterius, ad quod committendum nullum præstiterit auxilium, cōsiliū, vel fauorem. vt in d. titu. C. ne filius pro patre. & C. ne vxor pro marì. & pœnę debent solùm tenere suos authores. l. sancimus. C. de pœnis. nec ad agnatos vel affines innocentes debet extendi, vt dicit ibi tex. & habetur in cap. quæsiuit. de his quæ fiūt à maio. part. Capitul. absurdum enim est, vt alteri per alterum possit auferri conditio iniqua, vt in. l. rem hæreditariā. in fine. ff. de euictio. sed in certis casibus specialibus cōtrariū reperitur secūdùm. d. Petrū de Ferra, & vnus eorū est, quādo officialis, vel famulus delinquit in officio cōmisso domino suo, quia tunc tenetur dominus secūdū eūdē. ¶Et vi. Feli. in. c. nulli. de accu

42 sa in principio. vbi dicit, † ꝙ præsumēdum est cōtra retinētem familiares criminosos: quia ex socijs cognoscitur vita hominis. Et si episcopus, vel Abb. habet aliquos criminosos, qui cōmiserūt aliquod crimē, ꝙ tenetur pro eis, & nō possunt allegare ignorātiā. ¶Et idē dicit, quādo nō misit idoneos visitatores, quod dicit intelligendū, qn̄ dn̄s est in culpa, quia scit, vel scire potuit delictum perpetratum. Sed dicit, ꝙ excusatur si ante accusationem expulerat, & hoc intelligo, quando deliquerunt extra officium, secus in officio vt dictum est. Et idem Felin. in. capitu. Petrus. de homici. 2. col. in. 7. fallen. vbi dicit singulariter, ꝙ ista fallentia declaratur, & restringitur multipliciter. ¶Primò declaratur, nisi domin⁹ post scientiā statim purgaret delictū officialis, vt dicit, ꝙ tenet Rota in decisiōe. 266. incipiēte. Itē si vicarius, in nouissimis. ¶Secūdò declaratur, nisi officiales delinquerēt extra officiū vt dictū est, quia dn̄s non tenetur, nisi in quantum alij dn̄i tenētur de delicto famuli, non officiali. Ita pulchrè Bar. in. l. nec quid in prin. ff. de Incē. rui. naufr. & Abba. post Anto. in capit. 1. de resti. spolia. 3. col. & Fel. vbi suprà dicit, ꝙ potest adduci illud, quod tenet Cardina. post antiquos in Clemen. 1. §. fina. de hæreti. vbi dicit, ꝙ pœna ibi apposita turbantibus officiales inquisitores, non ligat turbātes extra officium. ¶Et adducit dictum Bal. in. l. fina. C. ad Macedo. vbi ait, ꝙ si statutum validat cōtractum factum cū filio familiàs mercatoris, non intelligitur de cōtractu facto extra mercātiam, & idem tenet Ias. in dict. l. age cum geminiano. C. de trāsac. nu. 3. & Pau. de Castro in. l. 1. §. In filio. ff. ad Macedo. vbi dicit, ꝙ vidit istū casum de facto Florentię. ¶Et quoque adducit notabile dictū Bar. in extrauagan. qui sint rebelles. in verbo, rebellāda. vbi ait, ꝙ resistens officialibus de facto quando excedunt officium suum, non punitur vt rebellis. ¶Similiter adduci potest, quod scribit Bald.

43 in. l. si prædium. C. de electi. actio. vbi dicit, † ꝙ pœna apposita in pace per me, & per adhærētes mihi de nō offendēdo, nō extenditur ad adhærentem extra casum inimicitiæ iure veteris, sed ex alia sua causa. ¶Quoq; declaratur, nisi deputatus ad certum officiū à superiore esset per

44 sona valde integra, † putà si locū tenēs est literatus

ratus expertus, & approbatus in officio, quia tunc potestas pro tali suo officiali nõ teneretur est glo. Peregrina in.c.1.de offi. Archid. secundùm Fel. vbi suprà. Sed non est in.c.1. sed est in c.ad hæc nos dicimus. in verbo, examinetur. ab Archidiacono. loquendo in promouente indignum, an sit puniẽdus episcopus, vel archidiaconus, qui eũ examinauit. Et dicit, ꝙ episcopus tenetur de facto illius, qui examinat, cùm d mãdato illius illud faciat, sicut exercitor nauis de facto magistri tenetur per.l.1.§. magistrum.ff. de exercito. quòd dicit, ꝙ fallit, nisi fortè examinator talis fuisset, vt nõ sit verisimile ipsum mentiri. arg. in.c. significãte. de pign. Ita in proposito in officiali potestatis, quia sicut est persona valde integra, potestas nõ teneretur ꝓ eo. ¶Ad quod facit, quod tenet Oldra. in consi.92.
45 vbi ait, ꝙ si rex habebat † castrũ, & tẽpore belli commisit cuidam militi eũ custodire, & ille miles commisit alteri, & hostes venerunt, & occupauerunt castrũ culpa illius, an teneatur miles? Et dicit, ꝙ si cõmisit custodiã nobili, nõ tenetur si cõmisit ignobili, tenetur, quod dicit esse satis consonum iuri cõmuni. arg. in.l.fina. in prin.ff. de custo.reorum. & in.l.ad cõmẽtariẽsem.C.de custo.reorum. & quando cõmisit nobili, nõ teneretur eũ repræsentari, & si nõ exhibuerit, vel præsentet, videtur liberatus: quia cũ tẽpore cõmissæ custodię diligens & sufficiens reputabatur, nõ debet nocere, si postea mutauit mores. argu. eorũ, quę dicũtur d magistratibus, q dant tutores. ff. de magist. cõueni. l.1.§.si magistrat⁹. &.ff.de neg.gestis.l.litis.§.si pecuniã. & in.l.3. §.si eo tẽpore.ff. de admin.re.ad ciui.perti.&.l. argẽtũ.ff.cõmoda. & cũ hoc remanet.d.Oldra. in.d.consi. *Et tenet Greg. Lopez. in.l.7. titul. 18.par.2.in gl. *en su lugar.* *& idem tenet Fel. in c.super his.de accusa.pe. col. vbi quoq; allegat
46 gl.in.d.ca.ad hæc. vbi dicit, quòd imputatur † episcopo, si archidiaconus examinauit indignũ nisi examinator esset ꝑsona valde digna, adeò ꝙ excusaretur episcopus, si credidit ei. & ibi Feli. accumulat priuilegia virorũ integræ opinionis vsq; in finẽ, quẽ vide. ¶Quoq; declaratur se
47 cũdum Feli. in dict.c. Petrus. nisi officiales † dati essent à superiore, & sic potestas ipse eos non elegit, quia eorũ delicta ei non imputabũtur secũdum Bal. in.c.1.de offic.delegat. vt suprà posui in versi. sed an quid si ipse potestas. ¶Quoq;
48 declaratur, nisi potestas † exhiberet officialẽ, vt dicetur infrà in isto tex. in gl.fi. ¶Quoq; de-
49 claratur nisi criminaliter † ageretur, vt suprà dixi in versic. extende. quia etiam si officialis fugeret, potestas non tenetur secundum Rom. in dict. cõs.15. vbi subdit allegando Bal. in dict.l. obseruare.§.proficisci. per glos. ibi. & per aliam in dict.c. cùm ad sedem. de resti.spoli. ꝙ statutũ volens, ꝙ potestas teneatur de delicto familiæ, debet interpretari, nisi agatur criminaliter, & allegat, quia pactum non potest facere, ꝙ vnus in corpore puniatur pro alio: gloss. in.c. cùm homo.24.q.5. ergo nec statutum iuxta gl. in cap. non putamus. de consuet. in.6. & in rubric. C. quæ sit longa consuetu. per Bart. in rubri. C. de decretis decurio. per.l.non impossibile.ff. de regu.iuris quod dicit Feli. vbi suprà. esse bene notãdum. ¶Vbi quoq; dicit, ꝙ declaratur, nisi essem cõtra in casu, de quo per Inno. in. d. c. cùm ad sedem. & refert ibi Abb. notabiliter. 15. col. ver. item præsupposito. & Bald. in. l. fina. C. de episcopis & cleri. videlicet, ꝙ licet possessio rei inueniatur penes dominum, quæ fuerat occupata per familiares, non tamen præsumitur dominum mandasse, quia potuit peruenire ad dominum ex alia causa, quàm ex violẽtia, quia violentia officialium sibi non nocet. ¶Et an dominus teneatur de cõmissis per familiarem, vel cõsanguineum, vide latè Feli. in.d.c. Petrus & Barba. in.c.1.de offi.delega. & Ant.Fran. in additi. ad Abb. in.c.ex parte.b. de foro compe. in additione.1. Sed tene, ꝙ officiales potestatis seu correctoris, & sic locum tenẽtes, & algazelli, & ceteri officiales fideiussores dederũt de residẽtia facienda, & de indicato soluendo, potestas non debet cõueniri: nec tenetur soluere pro eis, nec eos exhibere, si fideiussores officialium sunt soluendo. vt tex. & ibi glo. & docto. in. l. vnica. C. de periculo nominato. lib.11. vide quæ dixi suprà, nume.40. & sic excussio primo requiritur, ꝙ fiat cõtra dictos fideiussores, & nõ reperti soluendo tũc deuenitur ad potestatem, seu correctorem, qui eos nominauit in dictis officijs per dictã. l. & sic practicatur, & pluries iudicaui. & in consilio regali cõfirmatum, & quia prius debet conueniri substitutus, quàm substituens. vt in prin. istius glossæ dixi. ¶Quid autem si cor-
50 rector, vel potestas conuocauit † multos, vt eorũ auxilio debellaret vnã domũ, in qua dicebatur, quòd erant receptati malefactores, & illam igne concremauit cõtra iustitiam, propter ꝙ illi sic vocati passi sunt dãnũ, an potestas teneatur illis ad damnum. vid. in.l. quoniã multa facinora. C.ad.l.Iuliã, de vi. & in.l.1.§.si quis homines.ff.vi bono.rapto. & Innoc. in.c.fina. ꝙ metus causa, Bal. in.l.nõ eo minus. C. de accusa.10. q. & Bal. in.l.1.C. de seruis fugiti. & vid. glo. in.l. fina. ff. si furt. famil. fecisse dicatur. & Paris de Put. in tracta. syndi. in parte, an ex eo. nu.1. fol. 114. vbi

114.vbi quoque dicit ꝙ licet subditi, qui parēt domino in atrocioribus nō excusentur. l. liber homo.ff.ad.l.aquil.est verum, nisi aliàs perituri essent, si non facerent, per gl.notabi. & ibi Bar. in.l.si seruus.ff. de noxali.¶Postremò scias, an illud, quod potestas soluit pro officialibus suis,
15 si potest ab eis † repetere vtendo retētione, vel aliter. Specula.in titul.de iniurijs prope finē tenet, ꝙ sic, de quo exclamat Pau.de Castro. in.l. videamus.ad finem.ff.de in lit.iura. & tenet Paris de Put.in dict.tracta.synd.in parte, an substituens.fo.248.nu.5.allegādo Bal.in.l. ex facto. ff.de negotijs gestis.& vide Bar.ibi, vbi dicit, ꝙ inter eos habet locū actio mādati.& tenet Bertachi.in tractatu gabella.in.7.parte.num.30.tomo.6.tractat.fo. 62.dicendo, quòd si dominus soluit pœnam pro famulo in casibus, in quibus non tenetur, repetit ab eo.per dict. Specula.in dicto titulo.de iniurijs, & damno dato.versicu. in summa.& Bald.ibi in additio.* Et Ioan. Faber in. §. penultim. Institu. de obliga. quæ ex quasi delict.tenet quòd si condemnatur dominus propter delictum famuli ab eo repetere potest.adde.l.licet.§.fina.ff.de naut.caupu. & stabu.& Gregor.Lopez in.l.7. titulo decimoquarto.parti.7.in gloss.*pechar doblado*.in fine.*¶Pro quo facit, quod scribit Angel.in.l.4. §. actor.ff. de re iud.vbi dicit, quòd syndicus villę coactus soluere propter mala, potest ab ea repetere. ¶Et nota, quòd adeò succurritur sibi in hoc & domino soluenti pro famulo, quòd propria autoritate poterit apprehendere bona illorum, secundùm Bartol. & ibi latius Paul. de Castro. in.l.creditor fundi.in principio, per illum text. ff.de actio.empti.secundum Feli. in dicto capitul. Petrus.de homi.in fine. ¶Et Bal.in dict.l. ex facto.& Paris de Pute.vbi suprà in expresso dicunt, quòd si potestas fuit condemnatus pro assessore, ꝙ potest ab illo repetere, vel de suo salario retinere. ¶Supradicta intelligo, licet ipse non dicat, nisi soluisset pro famulo, qui aliquid fecit iniustè ex mandato potestatis, quia tunc imputetur sibi potestas, qui iniustè mandauit, vt notat Dy.in regula, ꝙ quis mandato. de regu.iur.in.6.& Bartol.in.l. non solùm. §. si mandato.ff.de iniurijs. & tenet Paris de Put.in dict.tract.in parte, potestas tenetur.folio. 118. numero. 5. ¶Et idem est si sciente potestate, & non prohibente, aliquid iniustè fecit, quia tunc etiam est imputandum potestati. d.l.1.ff. si fur.famil. feci. prout ita tenet dictus Amodeus Iustin.in dict.tracta.syndic.in dict. parte, qui dominus potestas, & officiales, promiserūt parere mandatis syndicorum.col.3.vers.sed an potestas, qui soluit.quod nota. ¶Quoq; intellige, nisi potestas participauerit fraude cū familiari, quia tunc non repetit quod soluit pro eo. tenet Bart.& Bald.in dict.l.ex facto.ff.de negotijs gestis.& Paris de Put. in dicto tracta.in parte.potestas tenetur.fo.118.num.8.& in parte, an substituens.fo.248.nu.5. vbi quoq; dicit, ꝙ facit eum participem sola scientia fraudis. & vide Bart.in dict.l.ex facto.

SVMMARIVM.

1 *Exhibendo corrector officialem, vel famulum liberatur.*

2 *Exhibendo familiarem, liberatur, licet statutum non dicat, quòd exhibendo liberetur.*

3 *Exhibitus si satisfacere non potest, in corpore debet luere.*

4 *Exhibendo familiarem, vel officialem potestas liberatur, nisi forma suæ electionis, vel prouisionis expressè dicat, quòd ipse teneatur pro eis iudicatum soluere, quia tunc licet exhibeatur, tenetur, vt hic vide.*

5 *Exhibendo dominus famulum in officio priuato, non liberatur; sed pro eo tenetur, licet exhibeat: quod secus est in officio publico.*

6 *Exhibendo iudex alium delinquentem, liberatur, sicut si exhibuisset officialem.*

7 *Exhibere cogitur potestas officio finito officiales, & domesticos, vt conueniantur, vel vt testimonium ferant de his, quæ in officio fecerunt.*

8 *Testes an possunt esse in syndicatu officiales, & domestici.*

9 *Præsentare an teneat potestas filiū suū in syndicatu.*

10 *Exhibere an teneatur potestas tempore syndicatus famulum, seu officialē, qui aufugit.num.17.*

11 *Exhibere non tenetur potestas officialem mortuum.*

12 *Hæres iudicis, an teneatur de barateria defuncti.*

13 *Hæres iudicis, an pro eo teneat ad syndicatum stare.*

14 *Exhibere potestas officiales quot vices teneat.*

15 *Fideiussor de repræsentando reum ad suam voluntatem sub pœna certa, & ille reus postea fuit captus per iudicem, & à manibus eius fugit, an fideiussor sit liberatus.*

16 *Fideiussor promittens aliquem præsentare certa die*

ta die sub certa pœna in iudicio, vel soluere condemnationem de eo fiendam, & ante lapsum termini pro eodem crimine iudex posuit eum in banno, an erit liberatus fideiussor.

17 *Fugiens officialis tempore syndicatus timore iudicis syndicantis: quia pluries dixit, quod volebat eum suspendere, seu verberare pro baraterijs, & furtis, potestas an teneatur eum exhibere, vel pro eo soluere.*

18 *Excusatio rei etiam minus legitima prodest fideiussori, etiam in iudicio sistendi.*

19 *Falsi pœna tenetur iudex, qui declarat parti sententiam, quam laturus est.*

20 *Fugiens propter nimiam iudicis sæuitiam, vel propter minas atroces, an habet criminis præsumptionem contra se.*

21 *Bannitus excusatur, si non comparet, nec procuratorem mittit, si timet vim inferri nedum sibi, sed etiam causæ.*

entregare[k] como el derecho requiere.

k Entregare. k Nota text. q̄ si corrector vel potestas † exhibet officialē, vel famulū delinquētē in officio, liberatur ipse potestas, & pro eo nō tenetur Idem tenet Bar. Pau. de Castro, & Ang. & cæteri docto. in. d. l. 1. §. familiæ. & §. q̄d nouissimè. ff. de publica. & in. l. cum si exhibuissent. eo. tit. & Pau. de Cast. in. d. §. quod nouissimè, tenet, q̄ si aliquis de familia potestatis aufugit, & sic nō potest eum exhibere, tenetur potestas de delictis per illū cōmissis in officio, sed si ipsum exhibet liberatur. & ita seruatur in practi. secundùm eundem, & idem tenet Petr. de Ferrar. in forma libelli inquisitionis, in parte, transeat in exemplum. numero. 10. & idem Ange. in. §. lege Iulia. Instit. de publicis iudicijs. ¶ Ex quo infert Ludo. Roma. in consil. 11. in fin. q̄ licet iste
2 tex. non diceret †, q̄ exhibendo liberatur potestas exhibendo familiarem liberatur: quia si statutum diceret potestatem pro suæ familiæ facto teneri certis solennitatibus non seruatis, q̄ tale statutum interpretandum est, nisi potestas famulum, pro quo tenetur exhibeat, maximè quia, vt vulgariter dicitur, statutum à iure communi interpretationem recipit vulgata. l. 2. C. de noxali. & l. fi. §. in computatione. C. de iure deliberan. & l. Cæsar. ff. de publ. & ca. cùm dilectus. de consuetudi. * Et licèt iudex exhibeat officialem, vel famulum, vel fideiussor de iudicio sisti exhibeat reum, vel captum in causa appellationis liberantur quia in appellatiōis causa mora purgari potest quia non videtur iudicatū vt gl. in. l. 1. ff. de actio empti. in gl. verb. agitur in fi. quam sequuntur ibi Bart. & Sal. & Cyn. in. l. si maior. C. de transac. in principio. & notatur in. l. ab executore. §. si procurator. ff. de appella. Bald. in. c. quæ sit prima causa benefi. amit. §. porro. in fin. & in l. alia. C. ad syllania. & Nellus. in tract. banito. in. 4. part. primi temporis numer. 1. in fi. tomo. 15. tract. fol. 79. & Alex. in additio ad Bar. in. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. q̄ metus causa. in fine. quinimo in hoc casu purgatio moræ locum habet etiam post factā executionem à iure si ius aduersarij integrum erat vt in l. mancipiorum. ff. de option. lega. tenet Paul. Cast. in. l. & si post tres. ff. si quis cautio. nu. 11. licet contrarium teneat Bertach. in tract. gabella. in. 3. part. 8. partis principal. num. 47. tomo. 6. tractatu. folio. 68. quia intelligitur quando ius non erat integrum aduersario. * ¶ Et si fami-
3 liaris sic exhibitus † satisfacere nō potest creditori, luat in corpore. l. si quis id quod. ff. de iuris. om. iudi. l. vlt. ff. de in ius vocand. & in. l. 1. ff. de pœnis. & c. finem litibus. de dolo & cōtu. secūdū Lud. Roma. in. d. consilio. 11. ¶ Sed istū tex. & iura similia dicentia iudicem teneri pro offi-
4 ciali, nisi eū exhiberet, intellige verū †, nisi forma suæ electionis, vel prouisionis repugnet, putà quia cōtinetur in ea expresse, q̄ ipse teneatur pro eis iudicatum soluere, quia tunc licet exhibeat, tenetur. ita singulariter tenet Ang. Perusinus. in. l. 1. C. ad. l. Iuliam repet. in princ. quia sequitur Ang. de Areti. in. d. §. lege Iulia. Instit. de publi. iudi. vbi dicit hoc esse notādū. ¶ Sed Par. de Put. in tract. syndi. in parte, rectores terrarū. in princip. folio. 116. licet de Ang. nullā faciat mentionē, tenet contrariū, dicendo, q̄ licet in electione officialis ponatur pactū expressum, vt rector teneatur pro se, & officialibus, & familia sua, tūc enim exhibendo eos liberatur. vt in. d. §. familiæ. quia ista verba intelliguntur secundum naturam officij. arg. in. l. si stipulatus. ff. de vsuris. & in. l. legati serui. ff. de legatis. 2. & in. l. quidā. ff. de dāno infecto. & in. l. si vno. ff. locati. ¶ Secus dicit, si promittit soluere omnē cōdemnationem fiedā de officialibus suis, & de sua familia, tūc ipsis condēnatis tenetur soluere, nec exhibendo liberat, quia est fideiussor iudicatū solui. Sec⁹ si esset simplex fideiussor de iudicio sisti, quia tūc sistēdo liberatur. vt in. l. seruus. C. de iu-

de iudicijs. ¶Sed si bene aduertatur Par. de Puteo nō tenet cōtrariū eius, quod tenet Ang. qa Ang. loquitur, qñ per formā electionis, vel statuti potestas promisit soluere omnē cōdēnationem fiendā de suis officialibus, & familia, quia tunc nō liberatur exhibēdo, quia nō est fideiussor de iudicio sisti, sed đ iudicato soluēdo. vt in l. grege. §. post litem. ff. de fideiusso. & isto casu loquitur Ang. ¶Et nō loquitur quando in formam suę electionis promisit tenere pro officialibus suis, & familia, quia tūc liberatur exhibendo: quia videtur promittere tātū đ iudicio sisti: simpliciter, & pro eo fide iubere, & ideo sistēdo & exhibēdo liberatur. vt in dict. iuribus. & in l. sanè. C. de fideiusso. & Bar. in d. §. quod nouissimè. & Paris de Put. in d. tract. syndica. in par. rectores, terrarū. fo. 116. quasi in prin. ver. hoc tñ casu. Et ita tenet Amodeus Iusti. in tract. syndi. in parte, qui dominus potestas, & officiales promiserūt parere mandatis syndicatorum. col. 2. versi. item aduerte. vbi dicit, ꝙ dominus Bal. in quodam suo consilio. dicit, ꝙ de iure cōmuni potestas exhibendo officialem, & familiam, nō liberatur, si est debitor ex maleficio, cùm sit vsꝰ opera malorū hominū. per. l. debet. §. 1. ff. naut. caup. stabu. secꝰ si est debitor ex cōtractu, quia potestas est fideiussor, de iudicio sisti. vt. in. l. post depositā. C. de assesso. ideo liberatur exhibendo: dum tamen exhibeatur tali modo, ꝙ familiaris possit cogi. Vnde dicit, ꝙ si exhiberet eū cū saluocōducto, nō liberatur potestas. l. sed ij qui. §. sint autē. ff. de publica. ¶Tamen hodie per istū tex. si exhibet corrector suū officialem liberatur, modò exhibeat ratione delicti, seu ratione contractus, vt ex isto tex. patet: & est speciale in officiali correctoris, seu potestatis. ¶Se-
5 cus est in alijs dominis exercentibus † officium priuatum, puta tabernā vel hospitiū, quia tunc non excusantur, suum officialem, vel famulum exhibēdo, secundùm Bar. in dict. §. nouissimè. quia pro eo tenentur, licet exhibeant. Cuius ratio potest esse secundū Petrū Ferrā. in dicta forma libelli inquisi. nu. 10. quia isto casu ex quasi contractu dominus tenetur ad diligentiam & custodiā. Et idē tenet dictus Paris de Put. in. d. parte rectores terrarum. in principio. & idē tenet Abb. in. c. 1. de restit. spolia. col. 2. nu. 7. vbi idem tenet, ꝙ exhibēdo famulū dominus liberatur, scilicet qñ dominus exercet officium publicū, secus si priuatū, quia tunc non sufficit exhibere malefactorem, sed est in optione dānū passi, vt agatur cōtra famulum, aut cōtra dominum, seu hospitātem. ¶Quod extēditur, ꝙ non solum potestas liberatur exhibendo famulum,
6 seu officialē, sed etiā † liberatur, si exhibet aliū delinquentem, pro cuius delicto ipse potestas tenebatur, vel poterat conueniri. vt tenet singulariter Amodeus Iust. in. d. tracta. syndic. vbi suprà in. d. versi. Item aduerte. In parte, & est speciale. Quod facit pro iudicibus, vt faciant capere, vel exhibere malefactorem, & delinquentē, si existimant pro eorum delictis cōueniri. quia exhibendo eos, liberantur. *Et Amodeus Iust. vbi suprà. n. 261. in. 14. tom. tract. fo. 186. ¶Ad
7 de quoq;, ꝙ potestas, finito officio, cogitur † exhibere iudices officiales, vel suos domesticos, quos habuit in officio, vel vt cōueniātur, vel vt testimoniū ferant de his, quæ in officio fecit. tenet Hostien. in summa de testi. in principio. argu. l. post. de officio assesso. tenet Lucas de Penna. in. l. agētes. C. de agenti. in rub. lib. 12. col. 3. vbi dicit, ꝙ si post administrationē iudicū depositā ad querimoniā prouincialiū, seu curialiū alicuius ciuitatis, aut aliqua alia publica necessitas postulauerit, tenentur iudices suos domesticos exhibere præsentes: & quod plus est, si idonea causa exegerit, torquendi sunt ad detegēda flagitia iudicū, quorū domestici extiterūt. vt in. l. nullus. C. eo. tit. de assesso. in fine. ¶Et ꝙ tales
8 officiales, & domestici possint esse testes † in syndicatu, inspecto statu, pro quo ꝓducūtur ꝓ potestate, dūmodo nō sint ita viles, ꝙ sint suspecti ex vilitate vitæ: quia nō sunt amplius familiares, finito officio, & hoc si recesserūt ab ipso, quia si non recesserunt, adhuc durat familiaritas. tenet Ang. in. l. sciendū. ff. de vsuris. & tenet Bal. in. l. etiā. C. de testibus. in fine. vbi quoq; tenet, ꝙ contra potestatē possunt testificari, quia cōtra domesticū possunt produci: tamē si dixerint partim pro eo, & partim contra, nō possit diuidi fides testimonij, vt gl. ibi. ¶Quid autem,
9 si lex, vel statutum dicit, ꝙ potestas teneatur † in syndicatu præsentare eius familiam, & filius potestatis commisit delictū, an potestas teneatur eum præsentare? Dic ꝙ sic, si seruiebat in officio, aliàs secus. secundùm Dy. in. l. 1. §. fi. ff. de publica. & vectigali. & Amodeus Iusti. vbi suprà. versi. & si statutū. vbi dicit, ꝙ est secus, si statutū dicit, quòd si familia illius, qui est potestas delinquit, potestas teneatur eū præsentare, tūc tenetur, etiam si filius in eo officio nō seruiebat
10 secūdum Dy. ibi. ¶Quid si officialis fugit, † an potestas teneatur exhibere, aut soluere, in principio istius glo. dixi, ꝙ sic, allegādo Paul. de Castro. in. d. §. quod nouissimè. num. 2. vbi dicit, ꝙ ita seruatur. Sed Cataldi. in tract. synd. q. 264. tenet cōtrariū, dicens, quòd si est statutū, ꝙ potestas teneatur tempore syndicatus familiam præsentare,

sentare, adhuc non tenetur; si aufugit: quia ad impossibile nemo tenetur, nec ad casum fortuitum. cautum tamen est, q ponatur in bāno. vt in l. sed & si quis. §. si quis. ff. si quis cautio. tunc nō videt̄ stare per ipsum, sed per rēpublicā, cuius authoritate positus fuit in banno. Et idē videtur tenere dictus Amode. Iusti. vbi suprà. in d. ver. & si statutum. vbi dicit, q ab illa pœna pecuniaria, quam potestas tenetur pro suo officiali, liberatur exhibendo eum, vel si non stat per eum, quo minus exhibeat, sed si fugit, non pōt eum exhibere. ¶Sed tu tene dictum Pau. de Castro, quia sic practicatur. Et nō obstāt supradicta, quia nō est statutū, nec lex, quod exhibeat suam familiā tantūmodo, imò q soluat, vel exhibeat, vt in isto text. nostro dicitur. ¶Et videtur Amod. Iusti. vbi suprà, vbi ait, q si officialis vel familiaris potestatis facit homicidium, vel furtū, & immediatè aufugit, ita q potestas non pōt eū præsentare, nec tenetur ad impossibile. arg. in l. lucius. §. fi. ff. de excusa. tuto. quia casus fortuitus viro bonæ fidei obesse nō debet. l. si à bonę fidei. ff. de rei vēdi. & casus fortuitus per consiliū hominū prouideri non pōt, secundum Amod. vbi suprà, ver. & si est statutū. vbi quoq; dicit, q cautela est, q eo casu, quo aufugit, quod ponatur in banno: quia tunc non videtur stare per ipsum, quo minus eum repræsentet, vt notat Bart. in l. si fideiussor. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisda. cogan. gloss. in l. capitis. ff. de fideiusso. Nec obstat si dicatur, q stetit per potestatem, qui posuit eum in banno: quia potestas fecit hoc licitè, & ex necessitate officij; Cautius tamen dicit q faciet, si faciat eū accusare vel denuntiare ab offenso vel denuntiari à syndico, q̄ procedere per inquisitionē. ¶Tamen si ipse potestas anteā̄ fugiat, posuit eū in carcere, & ex carcere fugit, tenetur potestas de fuga, quia posuit malos custodes. secundùm Amode. Iusti. vbi suprà, & tenet idē Paris de Put. in tract. syndic. in parte, an ex eo. n. 12. & nu. 21. & n. 24. & 25. fol. 114. quē vide. Quod nō habet locū in of-
11 ficiali mortuo; † q a rectores nō tenētur pro delictis officialis mortui. quia facultatē illum exhibendi non habent, nec per eos stat, quo minus exhibere possint. vt tenet Bar. in d. §. quod nouissimè. nu. 2. & Paul. de Cast. ibi. per glossa. ibi. quæ incipit. per accidens. & idem tenet Angel. in l. sed hic. §. sine autem. eod. tit. quod extēdit, etiam si secundum statutū promisit potestas soluere omnē condēnationem officialium, & familiarium, & ille, qui deliquit, decessit, quia ex sua promissione nō potest conueniri, quia est fideiussor iudicato soluendo; quæ stipulatio non committitur, nisi lata sentētia: sed sententia nō potest ferri cōtra defunctum, ergo non tenetur secundùm eundem. quod est notādum. & idem tenet Bal. in l. si decesserit. ff. qui satisda. cogan. & ibi Ias. nu. 6. per d. §. sin autē. vbi dicit, q solū in casu, in quo possit familiaris condēnari post mortē, in illo teneretur potestas, vt patet ex his quæ ibi dixit, & nō in alijs. ¶Tamē dicit Amode. Iusti. vbi suprà, versi. item aduerte. in fi. q supradicta fortè procedunt quando ipse officialis fuit principaliter conuentus, & non potestas: quia si potestas fuisset conuentus principaliter, teneretur etiā post mortē officialis. vt dicit esse tex. notabil. in l. fi. §. hoc autē. ff. naut. caup. stabula. qui tex. rectè probat, sed non loquitur in officio publico, sed in priuato. Et credo, q hac de causa dictus Amodeus hūc intellectū posuit sub isto dubio forte, & credo, q Iaso. vbi suprà dicat verū, quia solùm tenetur post mortē tantūmodo in casibus, in quibus post mortem potest officialis vel familiaris condemnari. ¶Qui casus sunt illi, in quibus hæres iudicis post eius mortē tenetur, & vide aliquos p Ang. & Paul. de Castro in l. dies cautioni. §. hæc autē actio. ff. de dāno infect. vbi in illis casibus tenetur. & vi. tex. & ibi Lucā de Pēna. & Ioann. de Pla. in l. in successione. C. de decurio. lib. 10. ¶Et vide tu Ang. de Are. in tracta. maleficij. in parte, per iudicem maleficiorū. versi. si. qui incipit. Et dico,
12 vbi quoq; dicit, quòd si iudex † aliquid recepit per concussionem, vel per barateriam, illud in quadruplo debet restitui. vt Bald. in l. fina. C. ad l. Iuliam repe. quæ pœna dicit, quòd transit in hæredem officialis, licet contra eum non fuerit lis contestata, vel ad hæredem eius nil peruenerit. vt in l. 2. & ibi Bald. C. eodem. & est text. singula. in l. in hæredem. ff. de calumnia. & vid. quę dicam in §. 1. in d. syndica. nu. 16. ¶Quia talis officialis debet mūdas habere manus. vt in l. omnis. C. eo. tit. ad l. Iul. rep. & Bal. ibi. & si non habet, de qualibet barateria pōt à quolibet accusari. l. iubemus. C. eo. & ibi quoq; Bal. & etiā ab eo à quo extorsit, dummodo querela porrigatur infra tēpus syndicatus. vt in l. vnusquisq; & ibi Bal. eo. tit. quod dicit notandū pro syndicatoribus, & cōtra alios officiales baraterios. In istis casibus credo, q teneret potestas pro suis officialibus mortuis, quia in istis pōt post mortem conueniri, in alijs autem casibus non tene-
13 tur: q a hæres † iudicis nō tenetur stare ad syndicatū pro eo, nisi conueniretur pro eo, quod peruenisset ad hæredem. est text. & ibi gloss. in l. Iulianus, la primera. ff. de iudicijs. & ibi Angel. ¶Illicò nec potestas pro suo officiali. & vide

Ange.

Ange.in.l.1.ff. de priua.delictis. quaſi in prin-
cipio,ſequēdo Bart.ibi,vbi tenet,quòd licet hę
res poteſtatis non teneatur ſtare ad ſyndicatū
pro eo,niſi cum poteſtate fuerit prius lis conte
ſtata.vt in dict.l.Iulianus. tamen ſi non potue-
rit lis cōteſtari cum eo forſitā propter eius ſub
terfugia,tūc bene hæres tenetur, licet cum po-
teſtate lis non fuerit conteſtata.per.l.vt perfe-
ctius.C.de annali exceptio. ¶Et an ſi hæres po
teſtatis teneatur ſtare ad ſyndicatum,vide Pari
dem de Puteo in tracta.ſyndi.in parte,hæres an
hæres mortuo poteſtate.fol.126. ¶Quot autē
14 vices† tenetur poteſtas exhibere ſuos officia-
les, & familiares, in caſu, in quo eſt obligatus
exhibere? Dic quòd vna tantùm: quia ſi promi
ſiſſet expreſſè præſentare toties quoties opus
fuerit,liberatur bina pręſentatione facta. vt vo
luit ſingulariter Angel.in.l.finita.in principio.
ff.de dāno infecto:& idē tenet Roma.conſ.15.
in fine.& Paris de Put. in.d.tracta.ſyndicat.in.
d.parte,an ex eo.nu.26.idē tenet Ange.in.l.2.§.
qui exhibendi.ff.de custo.reorum.vbi ponit a-
lias quæſtiones in ꝓpoſito ſatis ſingulares,quę
quotidie occurrūt. ¶Et prima quæſtio eſt,Qui
15 dam promiſit iudici præſentare† eum ad ſuam
voluntatem ſub certa pœna,ſi ille reus fuit cap
tus per iudicem,& deinde à manu eius fugit,an
liber ſit fideiuſſor? Et dicit,quòd Odofre. dicit,
ꝙ ſic: ſi captus fuit pro eadem cauſa, quia iā eſt
ei ſatisfactum & non refert à quo ſatisfaciat.vt
in.l.fi.&.l.3.ff.de condi.inſtit.& in.l.3.ff.mādа.
vnde omnis obligatio eſt extincta. Sed ſi fuit
captus pro alia cauſa,tunc non eſſet liber, niſi
fideiuſſor comparuiſſet coram iudice, & prote
ſtatus fuiſſet, ꝙ habebat illū pro præſentato.
Sufficit enim dicta verbalis pręſentatio ex quo
actualiter præſentari non poteſt, quia poſitus
eſt in carcere,quod dicit Ang.eſſe notabil.dig.
& quotidianum,& menti tenendum,& eius o-
pi.Odofr. eſt veriſsima.* Sequitur Hippolyt.
de Marſi.in rep.rub.ff.de fideiuſſ.num. 142.*
¶Aliā quæſtionem in propoſito quoque po-
16 nit. Aliquis fideiuſſor promiſit† aliquem præ-
ſentare certa die ſub certa pœna in iudicio cri-
minali,vel ſoluere condemnationem de eo fie-
dam,& ante lapſum dicti termini pro eodē cri-
mine iudex ponit eum in banno,an fideiuſſor
erit liberatus à pœna,ſi eum non ſiſtat in termi
no,poſt quē terminum extitit diffinitiuè con-
demnatus? Et dicit quòd Odofred. dicit, quòd
non,quia in eadem cauſa non debet officium
iudicis impediri,vnde banniendo eum,non di-
citur ſtare per iudicem quo minus compareat.
l.capitis.ff.de fideiuſſo.ſecus ſi ante euētum ter
mini iudex banniret pro alio maleficio.vt in.d.
l.ſed & ſi quis.ff.ſi quis cautio. ¶Audi ergo tu,
qui fideiuſsiſti,& times non ſoluere condemna
tionem rei,vt ordines, ꝙ reus ab alio accuſetur
de aliquo crimine,& banniatur per alium iudi-
cem: nam poſtquam poſitus erit in banno,tu fi
deiuſſor eris ſecurus,quia per iudicem ſtetit, ꝙ
eum ſiſtere non poſsis.vt in.l. iure ciuili. ff. de
conditio.& demonſtra. quod nota ſecundùm
Angel.vbi ſuprà. Et vide iſtam quæſtionem la-
tè examinatam per Bald.in ſua practica,in Ru-
brica de quæſtionibus emergentibus,circa me
rita cauſæ.§. tertiò quæritur. ¶Quæro quoq;
de quæſtione. Quidam officialis poteſtatis ſta
bat in Syndicatu,contra quem fuit datus libel
17 lus criminalis de† corruptione,furto, & barate
ria:& lite pendente iudex ſyndicatus,ideſt reſi
dentiæ pluries dixit, Ego intendo verberare,
vel laqueo ſuſpendere iſtum officialem ad ter-
rorem aliorum,ſibi minando mortem, quibus
verbis auditis ductus timore officialis aufugit,
propter quod ſyndicator petebat à poteſtate.
vt ſolueret,vel eum exhibeat poteſtas, allegat
hāc fugam dolo ſyndicatoris procuratam fuiſ-
ſe,& eius opera. Paris de Puteo in dict.tract.ſyn
dica.in parte,ſubijcio ſubtilem & vtilem quæ
ſtionem.folio.120.loquendo in fideiuſſore po
teſtatis,vel officialis,dicit,quòd omiſsis,quæ di
ci poſſent pro & contra conſuluit, ꝙ fideiuſſor
officialis,vel capitanei,Baronis, non teneretur
ad pœnam fideiuſsionis, quia obſtat exceptio
doli contra ſyndicatorem, quia minas mortis
intulit capitaneo,vel officiali,vt aufugeret.arg.
in.l.1.verſi.dolo.ff.de eo per quem factum eſt.
& bene facit. text. in.l.ſi opera creditoris.ff.de
doli excep.vbi dicitur,ꝙ ſi opera creditoris de
bitor perdidit pecuniam, quam ſoluturus erat
creditori,ſubuenitur debitori,& iſta verba mi-
natoria fuerūt ordinata ad caſum fuge, ergo te
netur minans caſu ſequuto. argu.in.l.fi.§.ſi ea
cōditione.ff.ad.l.Rhodi.de iact. propter quod
fideiuſſor,& ſic poteſtas,qui fideiuſſor ſuorum
officialium eſt,vt in gloſ. proxima dictum eſt,
videtur non poſſe ſiſtere officialem ex indicijs
illius ſyndicatoris,tales minas proferentis. arg.
in.l.ſi pater.ff.de inſtitu.& ſubſtitu.&.l.3.ff.de
fideicommiſſ.liberta.§.fina.vbi ſi per hæredem
ſteterit quo minus illa pareret,quæ dedit medi
camenta ſterilitatis,quod illi imputatur. & fa-
cit text. in.l.2.§.ſimili modo.ff.ſi quis cautio.
vbi de impedito ad iudicium venire impedimē
to cauſato facto officialis. videtur enim officia
lis ille prorumpendo ad tales minas ab ſe abdi
care iuriſdictionem cōtra eum,cui minatus eſt.
per

per text.in.l.1.C.si quacunque prædi. potesta. secundùm Barto.Bal.& Ang.& Saly.in.l.quia poterat.ff.ad Trebellia. vbi Imol.in.d.l.1.quæstionem istam decidit, & dicit, q si officialis facit iniuriam alicui, vel sibi minantem feruorem infert, quòd ille, cui minatur, cum tota familia sua, est exemptus à iurisdictione sua in omnibus causis ciuilibus,& criminalibus,& alium iudicem sortiuntur, nam minaces feruores officialium iustum metum inferunt, secundùm Bald. ibi.& in.l.1.C.si rector prouinci.& sic cum propter hoc fuerit iudex, seu syndicator iurisdictione priuatus, non poterit pœnam à fideiussore petere,nec cogere ad exhibendam,vel ad solutionem faciendam, quia in eum non habebat amplius iurisdictionem ministerio legis ab eo abdicatam,per tex.in dic.l.1. si quacum prædi.

18 Accedat quoq; q excusatio † rei etiam minus legitima in iudicio sistendi prodest fideiussori. vt in.l.sed & si quis rei capitalis.in princi.eo.ti. & quia tales minas atroces inferendo, syndicator est in dolo,vt dictū est,qui dolus nunc ex facto sequuto intelligitur.per.d.l.1.§.sed an dolo. ff.de doli exceptione.vbi text.dicit. Ideo hanc exceptionem prætor posuit, ne cui dolus suus, per occasionem iuris ciuilis cōtra naturalē equitatem prosit,qui dolus probatur ex antecedentibus minis, & suasionibus, quas fecit contra ipsum,per glo.notabilem in.l.apud Celsum.in prin.eo.titu.quam Bald.allegat in.l.veteri.C.de fideicommissa.liber.&in.l.dolum.C.de dolo. & omnia iura clamant, q fraus & dolus alicui patrocinari nō debet. ¶Imò tenetur iudex pœ-

19 na falsi.† quia declarat parti sententiam, quam est laturus.arg.in.l.obseruandum.ff.de officio. præsi.coniūcta.l.1.de falsis.& in.l.si quid aliud. §.1.ff.de pœnis.& in.l.omne delictum.§.exploratores.ff.de re milit. ¶Et quia reus,qui aufu-

20 git† propter nimiam iudicis sæuitiam,vel propter eius minas atroces,non habet præsumptionem criminis contra se. vt in.l.lege Cornel.ff. ad Silania.& per doct.moder.in.l.admonendi. ff.de iureiur.¶Et quia talis fuga tanquam ab eo procurata prodesse non debet.argu.in.l.itē hic qui.ff.ex quibus caus.maio. nam quando suasio alicui dolosa, est proxima causa damni, tenetur suadens de dolo,& etiam de damno,vt in.§.cæterum.institu.ad legē aquiliam. & in.l.cum quis persuaserit.ff.de dolo. ¶Et sic cum syndicator fuerit in dolo,seu culpa,ob quam fuga fuit causata,fideiussor non tenetur ad pœnam,nec potestas ad soluendum,nec exhibēdum. & ita per ista iura,& per alia plura tenet dictus Paris de Put.vbi suprà.vbi quoq; dicit, q qui in illo casu melius senserit, melius consulet.¶In adiutorium Pari.de Put.facit, quod tenet Ange.in disputatione,incipiente,Bononiensis à sua ciuita-

21 te,bannitus.in.4.q.vbi tenet,† q excusatur bānitus,si non compareat, nec mittit procuratorē, si timet vim inferri,nec dum sibi,sed etiam causæ.vt si est repulsus propter partialitates, vel habet causam cum potente,etiā si sit bannitus ex causa, & culpa sua, prout tenet additionator Abb.in cap.quæ in ecclesiarum.de constitu.in additione,quæ est in nume.17.in parte,si culpa sua eget.& ibi Felin.col.45.& Domi.in.c.statutum.§.cum verò.de rescrip.libr.6.&idem tenet noster Pala.Ruui.in rep.Rub.de dona.§.78.fol. 56.nume.30.vbi singulariter.

Prætorum Cap. IIII.finis.

Sequitur Caput V.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio,in quibus casibus suspenditur.*

2 *Per aduentum successoris expirat officium prædecessoris.nu.5.& .10.*

3 *Officiales, qui syndicari debent, ab officio, debent suspendi.*

4 *Officialis accusatus de crimine commisso circa officium,accusatione, vel inquisitione pendente suspendi debet. Quid si est electus in potestatem,& opponitur contra eum, an ista oppositione durante exercebit officium.*

5 *Iurisdictio prædecessoris expirat post præsentationem prouisionis, quia antea quàm præsentetur,iurisdictio non aufertur,prædecessori.num. 10.Officium vsque ad annum datur.*

6 *Corrector, seu potestas licet tempus sui officij finitum sit,officium deponere nō debet, sed successorem expectare,& de causis cognoscere,& omnia agere vsque in aduentum successoris: & quoque debet habere salarium consuetum.nume.8 9.10.& .16.*

7 *Iudex ſi non compleuit officij ſui tempus, non tenetur recipere ſucceſſorem in officio. numero. 13.*

8 *Vniuerſitas, ſeu ciuitas correctore deficiente non poteſt exercere iuriſdictionem, nec iudicem ponere.*

9 *Iudex delegatus datus cum præfinitione temporis, expirat elapſo tempore.*

10 *An iuriſdictio conceſſa ad beneplacitum principis expiret per mortem concedentis.*

11 *Iudex ingredi debet per illam portam, ſeu per partem prouinciæ, quam ingredi moris eſt.*

12 *Iudex pati debet, quod ſucceſſor ſuus in officio intret, & ei debet præbere baculum iuſtitiæ, vt officium exerceat, alias in crimen læſæ maieſtatis incidit, & in iſtam pœnam incidunt ruſtici, & populus, qui recuſat illum habere in iudicem.*

14 *Caſtellanus non debet dimittere Caſtri cuſtodiã finito tempore, ſi dominus cuſtodẽ non mittit.*

15 *Iuriſdictio, an poteſt exerceri vltima die officij.*

Prætorum.

Caput. V.

Otroſi que los officios que por la carta que lleua mã damos que eſtẽ ſuſpendidos, [a] para q̃ el, y ſus officiales los tẽgan, no daran

a SVſpendidos. a Idem cauetur in prouiſionibus officiorum, vbi rex inter alia dicit, *y por eſta nueſtra carta mandamos a qualquier perſona, o perſonas, que tienen las varas de la nueſtra juſticia, y de los officios de alcaldia e alguazilazgo deſſa dicha ciudad, e ſu tierra, que luego las den, y entreguen al dicho nueſtro Corregidor, e que no vſen mas dellas ſin nueſtra licẽcia ſo las penas en que caen las perſonas priuadas que vſan de officios publicos, para que no tienen poder, ni facultad: ca nos por la preſente los ſuſpẽdemos, è auemos por ſuſpendidos de los dichos officios.*
1 Et ſic nota vnum caſum, † in quo iuriſdictio ſuſ
penditur. ¶Item ſuſpenditur per appellationẽ,
recuſationem, & relationem. vt tenet Bald. in ca.
primo. §. fina. quo tempore miles. in vſi. feudo.
nume. 2. & 3. ¶Item per reſtitutionem. vt in. l. ſi
cauſa. C. de tranſact. ¶Item ſi papa committat
cauſam appellationis ex certa ſcientia, quæ de
iure non tenebat. vt in. c. paſtoralis. de offi. delega.
¶Item ſuſpẽditur per recurſum ad ſuperiorem,
qui ſuccedit loco appellationis. vt Bald. vbi
ſuprà. ¶Et quoq; ſuſpẽditur in caſu noſtri text.
cũ quo cõcordat tex. in. l. vnica. ff. de offi. præfe.
2 auguſt. vbi cauetur, † ꝙ per aduentum ſucceſſo
ris expirat officium prædeceſſoris, & præfectus
auguſtalis amittit imperium eo ipſo, ꝙ ſucceſ-
3 ſor intrauit. ¶Idem dicitur de officialibus † ſyn-
dicandis, quia debent ſuſpendi ab officio, quia
abſtruerent teſtes ſcientes veritatem, vel eis mi-
nas inferrent, vt tenet Paris de Put. in tracta. ſyndica in parte, officialis finito officio. foli. 26. nu.
6. & in parte accuſatus in officio. fol. 41. nu. 2. in
libro portatil. ¶Et idem dicitur de officiali ac-
4 cuſato † de crimine commiſſo circa dictum offi-
cium, quia pendẽte accuſatione, ſiue inquiſitione
poteſt ſuſpẽdi ab officio. * Propter criminis enormitatẽ * per. l. quòd ſi fortè circa finem. ff. de ſolutio. & ibi Barto. & Inſtitu. de ſuſpe. tuto. §. ſi quis ſecus ſi deliquerit extra officium. vt in l. Reo. & in. l. quanuis.
aliàs incipit Calpedius. eo. ti. ff. de ſolut. & tenet
Stephanus aufreri. in deciſioni. Toloſ. 371. in or
dine. * Et tenet Peregri. in part. iudex. q. 5. in fin.
in glo. maleficij quem vi. & quæ dixi. in. c. 7. in.
capi. iudi. ſyndica. in glo. ſuſpenda. * ¶Sed quid
ſi aliquis eſt electus in poteſtatem alicuius ciui-
tatis, ſeu caſtri, & quidem ſe opponit huic ele-
ctioni, dicens eam non valere, an pendente lite
exercitiũ exercebit? Dic ꝙ non, ſi nõ inchoauit
exercere. l. qui ſtatus. ff. de re mil. ſec⁹ ſi inchoa-
uerit. vt in. l. 1. §. pen. ff. nil no. appel. pend. & l.
reus. §. 1. de muneri. & honori. c. nõne. 8. q. 4. te-
net Petr. Antiboli. in tract. de muneri. in. 3. part.
nu. 69. tom. 6. tract. foli. 25. in electo autẽ in præ
latũ dic, vt in. c. cõſtitutus. de appel. & in. ca. nil.
§. fi. de electio. ¶Et ꝙ nõ admittatur pendẽte li-
te, & donec exceptio fuerit diſcuſſa, quæ debet
diſcuti infrà tres menſes. tenet Plat. in. l. 2. C. de
dignita. lib. 12. in. fi. Et facit tex. in. §. ſi quis autẽ
talis. in auth. quomodo oport. epiſcopi. colla. 1.
& idẽ tenet Pla. in. l. fi. C. de iure fiſci. lib. 10. vbi
ad excludendum ab honoribus conſequendis
ſufficit

sufficit sola accusatio, licet nondū sit lata sententia. vt in.d.l.reus delatus.ff. de muneri. & hono. vi.text.& glos.in.l.vnica.C. de reis postula. lib. 10.& ibi docto.vi.Ias.in.l.1.ff.de re iudi.nu. 14. cum sequentibus.¶Sed solumrex debet de hoc cognoscere, & per eum debet terminari, vt in Pragma.9.in lib.Pragma.ibi, *que no se conozca dello, sino por nos.*& vide Bal.in.c.1.de confirm.vtil. vel inutil.nu.4.vbi de hoc.¶Sed iste text.& iura similia, quę dicunt, ꝙ expirat officium, & suspēdatur per aduentū successoris, intellige post

5 præsentationem† literarum, id est prouisionis: quia præsentatio literarum, & non data consideranda est.vt in.c. capitulum sanctæ crucis.de rescrip.& in.c.si qualiter, de cleri.nō resi. &.c. dilectus.el.2.de prębēd. &.c.quia frustra. de vsur. &.c.vt debitus. de appel. ¶Quā præsentationē debet facere in concilio ciuitatis, vt dixi suprà in.c.1.in glo.*les fuere mandado.*in prin.& in versi. & quia in istis officijs.& tenet Bald.in.l.1. C. vt lit.pēden. vbi dicit, ꝙ præscriptū non prodest sine præsentatione, & antea quàm iudici præsentetur, non aufertur iurisdictio, nec confertur, & dicit ꝙ ista est veritas, & ita habetur in prouisionibus regalibus officiorum, inquantum dicunt, *Tenga por nos el officio de corregimiēto de essa ciudad por vn año, cōtado desde el dia que por vos fuere recebido al dicho officio.* Quia vsq; ad annum consueuit dare officium potestatis, tenet Bart.in. l. omnes populi.ff.de Iust.& iur. col. 17.nu.52.& tex.in l.2.tit.16.lib.2.in ord.rega.& tex.singu.in.l.neminē.C.de suscept.præp.& arca.lib.10.vbi officiales non debēt esse perpetui, sed annales, vel ad plus biennales.& ibi Lucas de Pen. fina.col. & tex.in.c.fundamēta.§.fi.de elect.in.6.& Plat. in.l.ius senatorum.C.de dignit.lib.12.& sic seruatur.¶Et ꝙ stetur præsentationi, vi. quæ dixi suprà in.c.1.in gl.*officio.*Idem tenet Bald.in.l.falsus.C.de furtis.6.col.nu.17.tenet, ꝙ ante omnia debet fieri præsentatio rescripti, quia eius iurisdictio pendet ex eius productione, quod dicit notabile.& tenet idē Hippoly.de Marsil.in.l.si quis nec quæstio.ff.de quæstio.nu.66.¶Imo si

6 non sunt literæ præsentatę, talis corrector,† seu potestas licet tempus sui officij sit finitum putà annuū, nō debet statim deponere, sed debet successor expectare, & debet de causis cognoscere, & omnia agere vsq; ad aduētū successoris.vt in. l.meminisse.ff.de offi.proc. & lega.& ibi Bar. & vsq; ad eius aduentū ius dicere.vt ibi in tex.propter ciuiū vtilitatē.vt in.l.1.§.administratorem. C.vt omnes iudic.tam ciui.quàm crimina.& in l.1.ff.de offi.præfect. August.& in.l.si fortè. ff. de officio pręfecti.quinimo si successorem non expectat, tenetur, vt tenet Amodeus Iustit. in tracta.syndi.in parte, olim potestatem.per.d.l. meminisse.& per docto.in.l.eum qui.§. iudicare.ff.de iuri.om.iudi.quinimo pro reliquo tempore, quo sedet vltra tēpus ipsius officij, debet habere salariū consuetū. tenet Roma. singulari. 390.per tex.in.§.illud.in auth.de administrato. colla.7.* Et Bal.singul.in consi.8.volu.4. quod extende in rectoribus ciuitatum villarum & in iudicibus ordinarijs nostri temporis qui cōmuniter sunt annales: quia etiam habent seruire officium & ius dicere in aduentum successorū: tenet Albe.in.d.l.meminisse.nu.2.versi. sed quæro:& vi.quę dixi, suprà.in.c.1.in glo.1.nu.2.versic.& sic ꝙ vniuersitas.*Quod extēdit Bart.in. l.legati.ff.de offi.procon.& lega. ꝙ intantū debet cognoscere, ꝙ nō dicitur suum officiū finitū, nisi aduenerit successor, & etiā si non sit confirmatus in officio, pōt vti iurisdictione donec successor adueniat. quod nota, quia ita tenet extendendo dict.l.meminisse. ¶Et Cataldinus in tract.synd.q.253.dicit, ꝙ gesta per potestatē, & etiam per aliū officialem, finito officio tenēt, & valent donec successor veniat, quē expectare tenetur vsq; ad euētum.per.d.l.meminisse. & idē tenet Guido pap.in decisio.501.vbi ait, ꝙ quando iudex nouiter creatus nōdum accepit possessionem officij dictæ iudicaturæ, valēt gesta per antecessorem, qui est in possesione ipsius officij, donec alius adeptus fuerit possesionē dicti officij, quia apud eum remanet administratio cum tit.vt in d.l.1.§.administrationē.C. vt omnes iudi. tam ciuil. quàm crimi. quod habet locum in maioribus, & minoribus iudicaturis, secundùm Guid. papā in.d.l.decisio.vbi dicit ꝙ ita seruatur.& vi.quæ dixi suprà.c.in glos.*nuestros.* nu.1.¶Supradicta quoq; habēt locū in beneficialibus.vt tenet Roma.singula.566.per glo.singula.in.l.tribunus.ff.de milita.testa.¶Quod est intelligendū, quādo iudex prædecessor cōpleuit tēpus officij: quia si nondū finiuit, non tene-

7 tur recipere† successorē ad officiū, quia sua prouisio, vel creatio ante finitū tempus prædecessoris ipso iure nō valet. vt tenet Bald. in.l. scire oportet.§.consequēs.in.fi.ff.de excusatio. tuto. vbi ad literā tenet, ꝙ si officialis est creatus in aliquo officio, & antē eum dimissum, vel remotū, alius est creatus loco eius, ipso iure non valet eius creatio.& infrà dicetur nu.13.¶Et intantū est verū, ꝙ finito officio debet remanere in iuris-

8 dictiōe, ꝙ vniuersitas, † vel ciuitas correctore deficiente, non potest exercere iurisdictionē, nec iudicem ponere.vt tenet Montal.in glo. ordin. in parte, vniuersitas.allegando tex.in.c.accessit

ſent.de conſtitutiõ.& ibi tenet Inno.nume.3.&
dixi ſuprà in.c.1.in gl.*nueſtros*.nu.1.contrarium
vult Bal.in.c.cùm omnes.de conſtitu. num. 22.
vbi dicit,ꝙ dictum Inno. fallit quãdo,magiſtra
tus vacat.per tex.in.l.vbi abſunt.ff.de tutori. &
cura.datis ab his.vbi idem tenet Bald.quia licet
ibi ſit ſpeciali fauore minorum,nõ minor fauor
eſt totius populi,quàm minorum.vt in.l.Barba
rius.ff.de offi.præto.ſed iſtæ fallentiæ Bal. non
credo:quia ipſemet Inno. loquitur expreſſe re-
ctoribus deficientibus,ſeu vacantibus, vt per te
poteris videre,& ipſemet Bal.in.d.c.cùm acceſ-
ſiſſent.nu.10.tranſit cum dicto Inn.dicendo, ꝙ
vniuerſitates non habẽt iuriſdictionem conten
tioſam quoad exercitium per ſe, ſed per recto-
res ſuos,niſi quando rectores deficiunt.per. d.l.
vbi abſunt.quòd dicit ꝙ non placet Innocen.&
ratio dicit ꝙ patet, quia populus nõ habet apti
tudinem ad hoc, quia ſolùm habet vniuerſitas,
ſeu populus iuriſdictionem habitu in conferen
do,ſed non in exercendo per ſe.¶ Item intelli-
gitur in iuriſdictione ordinaria, ſecus in alio of-
9 ficio,vel in iuriſdictiõe † delegata. vnde legatus
cum temporis præfinitione,illo elapſo non po-
teſt cognoſcere.tenet Bald.in.d.l.meminiſſe. &
ſequitur additio ad dictã deciſionem Guidonis.
& idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli,
de declinatio.iuriſdictionis alicuius.in parte,nec
fuiſſe iudicem.nu.18.& Abb.in.c.ſuper eo.el.2.
de appella.nu. 7. & Specul.in ti.de iudi. delega.
§.excipi poteſt.verſi.Itemq; iuriſdictio.nu.8.&
idem Petr. de Ferra.in forma libelli ſentẽtiæ dif
finitiuę.in parte,nos Bernardinus.nu.23.¶Et vi
de Par.de Put.in.d.tract.ſyndic.in parte, ſequi-
tur de modo.fol.29.loquendo in ordinario,vbi
dicit,ꝙ licet de iure authenticorum debeat an-
te aduẽtũ ſucceſſoris officiũ deponere per duos
dies.vt in auth.de colla.§.illud.in fi. colla.7. de-
10 bet intelligi, † poſtquam notificauerit ſucceſſo
ri aduentũ ſuũ.ſecundum Azo.in ſumma tit. vt
oẽs iudi.cauſę.¶Imò & poſt aduẽtũ ſucceſſoris,
ſi eius officiũ non eſt de momẽto ad momẽtum
finitũ,põt admittere,licet non neceſsitetur.glo.
in.c.ſi Chriſtus.de iureiuran.& notatur in.l. me
minerit.C.vnde vi.& dicit ꝙ eſt capitulũ regni,
ꝙ omnis officialis debet notificare aduentũ ſuo
prædeceſſori,& ex tunc gagia cõputantur à die
notificationis,tñ dicit,ꝙ in regno nunquã depo
nitur officium, niſi poſt ingreſſum factum vi-
ſis,& lectis commiſsionibus,vt in conſtitutione
regni, quæ incipit, ſcire te volumus. vbi dicit,
quod antiquus officialis exercet officium antea
quam ſibi ſint delatæ literæ deſiſtentiæ. vt in.
dicta.l,1.ff.de offi.præfe.auguſt.& ita in noſtro
regno Hiſpaniæ quoque ſeruatur. Et vide Pari.
de Put.in tracta.ſyndi.in verbo, ad officialis ſuc
ceſſor.nume.6.fol.151.in porta.vbi ait,quod ſi
princeps conceſsit iuriſdictionem ordinariam
ad beneplacitum.& moritur princeps, ꝙ nõ ex
pirat iuriſdictio ante aduentum ſucceſſoris. per
d.l.meminiſſe. & ſic erit ordinarius, donec per
ſucceſſorem reuocetur.vt in authẽ.de queſtori.
§.ſuper hoc.colla.6.idem tenet Archi.in.c. ſcri-
pſit.7.q.1.& Specu.in tit.de loca.§. nũc aliqua.
nu.178.& ibi Ioan. And.in additio.& Bart.in.l.
1.§.ſi plures.ff.de exercito.nu.1.vbi idẽ tenet.&
idẽ tenet Ioann.Fab.in.§.item ſi adhuc. Inſtitu.
mandati.*Et Bal.in.d.l.meminiſſe. ff. de offici.
proconſul.nu.2.* Licet contrarium teneat ipſe
met Par.de Pute.in.d.tracta.in verbo, officiales
perpetui.fol.191.nu.3.dicẽdo,ꝙ officialis datus
ad beneplacitũ ſedis apoſtolicæ, eſt perpetuus,
ſecus ſi eſt datus ad beneplacitum papæ, quia
eo mortuo,expirat,quia intelligitur, ꝙ expiret
adueniente ſucceſſore,vt dictum eſt,aliàs ſecus.
*Vi.l.2.tit.2.lib.2.ordi.&.l.24.tit.2.lib.7. ordi.
& Grego.Lopez.in.l.20.titu.13.part.2.in gloſ.
de los officios.* ¶ Quod fallit in vicario epiſcopi:
quia mortuo epiſcopo, expirat iuriſdictio vica
rij,niſi capitulum, quod ſuccedit,eum cõfirmet
poſt mortem epiſcopi tenet Guid. papa ſingu.
560.*Quod etiã fallit in alio officio quam in iu
riſdictione ordinaria, & ita non habet locum in
concedendis beneficijs vel prębendis prout te-
net Bald.in.d.l.meminiſſe. nu.1.*¶Et vi. Bald.
in.l.falſus.C.de furtis.vbi tenet, ꝙ facta ab offi-
ciali reuocato valẽt anteaquã ſint ſibi literę deſi
ſtentiæ præſentatæ. Et idẽ dicit in epiſcopo re-
uocato.Et procedit hoc ex ordine: quia ſucceſ-
ſor per duos dies ante debet ſignificare aduentũ
ſuum prouincialibus, vel ciuibus cum aliquali
cõmendatione ſui ipſius.vt dicit text. in.l.obſer
uare.§.anteaquã.ff.de offi.procõſul. & etiã ant
quo poteſtati amicabiles literas deſtinare, vt in
ſuo aduentu occurrãt officiales,& non turbẽtur
ab officijs.vt in.d.§.anteaquã.&.§.illud.¶Ingre
11 ditur quoq; per illam portam,† ſeu partem pro
uinciæ, per quam ingredi moris eſt, vel adue-
niat ad illam ciuitatem,ſeu terram prouincię,in
qua ſolent alij plurimum venire,& ſe præſenta-
re.vt in.dic.l.obſeruare.§.proficiſci. quia multæ
ciuitates habẽt in hoc prerogatiuam,quòd pri-
vadat ad vnã ciuitatem, quam ad aliã, & ſic in-
greſſa præſentat literas deſiſtẽtiæ deceſſori, qui
bus princeps ſignificat,ꝙ officiũ deponat nouo
præſidi,quib⁹ lectis,& ſignatis,prædeceſſor ſce
ptrũ deponat in manibus noui, & ſibi aſsignet
tribunal,ſecundum Pari.de Put.vbi ſuprà. ¶Et
præde-

12 prædecessor obedire debet: quia qui † non vult pati quod successor suus in officio intret, cõmittit crimen læsæ maiestatis. vt tenet Franc. Lucanus in tracta. de priuilegio fisci. versi. item quod non vult. nu. 4. in. 2. parte. de crimine læsæ maiestatis. tomo. 6. tract. fol. 11. Et vid. Angel. in. l. qui ve. ff. ad. l. Iuliã maiestat. vbi tenet quòd si potestas Bononiæ, vel alicuius ciuitatis successori suo denegat præbere baculum, vt possit officiũ exercere, incidit in crimen læsæ maiestatis. & idẽ tenet Amode. Iusti. in tracta. syndi. in parte, olim potestatem. & dicit esse text. in. l. 3. ff. ad. l. Iuliã maiesta. Et est tex. expressus in. l. 2. tit. 2. parti. 7. versic. *la dozena es.* Et quod tenet Guiller. in. l. Imperium. ff. de iuri. om. iudi. ¶ Et secundum dictum Amod. vbi suprà quoq; tenetur, si non expectat successorem. per. d. l. meminisse. & in dictã pœnam incurrunt rustici, & populus, qui recusat illum habere in prætorẽ, quẽ princeps elegit. secũdum Fran. Luca. in. d. tract. vbi suprà. quod nota. ¶ Et hoc, quãdo primus iu-
13 dex finiuit suum † tempus, vt dictum est. nu. 7. quia si ante tẽpus primi iudicis finitum successor peruenerit, non debet admitti vt est tex. iuncta glo. in. l. 1. §. administrationem. in verbo, peruenerit. ibi, finito tẽpore primi. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quàm crimi. & tenet quoq; gloss. in authen. de administrato. §. illud. in verbo, vocantur interdicta. colla. 7. ¶ Sed cõtra supradicta, & d. l. meminisse. videtur tenere Bart. in. l. itẽ quæritur. §. qui impleto. nu. 8. & . 9. ff. locati. quem sequitur ibi Paul. de Cast. in. fi. vbi dicunt, ꝙ officia, quæ ex necessitate gerũtur, vt in tutela, non videtur tacitè illud renouatum, licet quis in eo remaneat. vt in. l. 2. §. 1. versic. ꝙ si finita. ff. de eo qui pro tuto. Et ideo dicit Barto. ꝙ isti rectores, qui mittuntur per ciuitatẽ, & castellani, qui mittũtur ad custodiam Castrorũ, licet finito officio remaneant, non sunt Castellani, quia illud officiũ solo cõsensu nõ renouatur, sed necessitate, illata authoritate publica. ¶ Sed mihi videtur, ꝙ non sit contrarium, imò simile: quia licet non sint iudices, remanent in officio authoritate publica, & propter publicam vtilitatem. vt Barto. ibi dicit. & hoc propter ciuium vtilitatem. vt in dicta. l. meminisse. ibi, & vtilitas prouinciæ exigat esse aliquem, per quẽ negotia sua prouinciales explicent, & sic videtur esse iudex, & loco iudicis esse. ¶ Quod dicit idem Bal. esse in Castel-
14 lano. in. l. ex diui pij. C. locati. in. fi. vbi tenet, † ꝙ finito tempore Castellanus nõ debet dimittere custodiã Castri, si dominus non mittit alium ad custodiendum, quia bonã fidem debet agnoscere, & non debet reddere præcipiti festinatione: nam propter casum tempus prorogatur, secundum Bald. ibi. & facit tex. in. l. 3. ti. 18. par tit. 2. in fine. de quo per docto. in. l. mora. ff. solut. matri. vbi per Bar. nu. 17. & nu. 18. & ibi Alexan. nu. 18. vbi cũ Bar. tenet. & per Ias. ibi. n. 17. vbi singulariter. vbi quoq; ibi per eum, an si habebit salariũ pro custodia artis tempore elapso ¶ Sed an vltima die officij potest iurisdictionẽ
15 † exercere. glo. in. c. & si Christus. de iureiuran. in verbo, seruandũ. dicit, ꝙ non. tamen si fiat, valet. per. d. l. meminisse. & istã glo. approbat Bar. in. d. l. eum qui. ff. de iuri. om. iudi. & Cy. & Fulgo. Quod dicit Abb. notãdum in. d. c. & si Christus. nu. 7. pro intellectu illarum legum. Sed dicit, ꝙ nõ debet vltima die iudicare, scilicet, post aduentum successoris erubescit enim propter abdicationem iurisdictionis, ante aduentum successoris licitè iudicat. ¶ Itẽ dicit, ꝙ debet intelligi glo. in ordinario, secus in delegato, nam ille iudicat vltima die iurisdictionis. vt in. ca. cõsuluit. de offi. delega. & idem tenet Alex. in. d. l. eũ qui. nu. 7. vbi dicit, quòd aduentus successoris non accipitur pro ingressu in officiũ, sed pro aduentu, sine ingressu. vt dicit Bal. ibi. & hoc ostendit verbum, debet, positum ibi iunctis nota. per gl. in. d. c. & si Christus, & ita dicit de mente doctorum in. d. c. cõsuluit. & idem tenet glo. in authẽ. de administra. §. illud. in verbo, dies. colla. 7. vbi tenet, si prædecessor adueniente successore per duos dies ante administrationem deponere debet, sed recedere non debet, hoc dicit verum, si successor aduenerit, nõ aliàs, & hoc probat Barto. ibi. versi. oppono. & sic dicit Alex. in. d. l. eũ qui in fi. ꝙ hodie seruatur. d. auth. administra. in fin. ¶ Et quoq; in nostra Hispania seruatur, ꝙ anteaquã successor in officio se præsentet in concilio ciuitatis, & baculũ accipiat, prædecessor iudicat, & negotia expedit, licet successor sit in ciuitate & ita pluries feci, & multi alij faciunt, quia ex sola electione nõ quæritur ius electo. vt Bar. in. d. auth. & supradixi. ¶ Et non solum exercet officium vsq; in aduentũ successoris, vt dictũ est
16 imò debet † habere salariũ cõsuetum pro illo tẽpore, quo sedet, & iurisdictionẽ, & officiũ exercet. vt tenet tex. in. d. §. illud. & ibi Bar. vbi dicit, ꝙ vsq; ad eius aduẽtum emolumẽta publica percipere

lugar que otros los tenga, ni vse b dellos, saluo el, y sus officiales como por nuestra carta le fuere mandado.

cipere debet. & idem tenet Roma. in singulari. 401. & tenet iudex in expresso. Bal. in consil. 8. in. 4. volumine per. d. l. meminisse. ff. de offi. pro consul. & lega. & per. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. & per. l. pen. §. vxor. ff. solut. matrimonio. & per alia iura.

b Vse. b Alias si iurisdictionem exercēt dolo malo non habentes potestatē iudicandi à principe, eos punire debet, quia incidūt in crimen læsæ maiestatis. vt tenet Angel. in. l. lex duodecim tabularum. ff. ad. l. Iuliam maiesta. vt dixi suprà in. c. 1. in glo. 1. col. 1.

c Carta. c Quam per te vide, quia in ea cōtinentur casus omnes istius capituli, qui custodiri iubentur.

Prætorum Cap. V. finis.

Sequitur Caput VI.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum, & lex, an ligent in foro conscientiæ.*

Prætorum.

Otrosi les mādamos[a] que del dia

Caput. VI.

que fuerē al lugar dōde hā đ ser recebidos fasta sesenta

a Mandamos. a Quod verbū, prę cipimus, est durum verbū cōtra negligētes. vt tenet Cardi. in Cle. 2. de
1 magistris. in. 15. notabil. nu. 29. in fin. † vbi dicit ꝙ obligat ex ꝑcepto. & vi tex. in. c. pręcipitur. 14. q. 1. vbi Archi. dicit, ꝙ mandatū cōsistit inter cōsilium, & præceptum. est enim vltra consiliū, & citra præceptū. mandatū enim cogit sicut præceptū, & peccat si nō adimpletur. de quo per Cardina. in Cle. 1. de ætate & qualit. in. 8. q. vbi dicit, ꝙ prælati negligētes super eo, quod disponitur, peccāt mortaliter. per c. deniq;. 4. distin. quod notat gl. in. c. ea quæ. de offi. archid. de quo per Archi. c. vtinā. 76. dist. in. vbi dicit, ꝙ ad intelligentiā huius sciendū est, ꝙ præcepta, quæ per modū statuti, vel cōstitutionis proponūtur, nō eodē modo obligāt omnes, sed secūdum ꝙ requiritur ad finem, quē legislator intendit, cuius authoritatem si aliquis transgrediendo statuta contēnat, & hoc modo transgrediatur, ꝙ impediatur finis, quem intēdit, peccat mortaliter talis transgressor. ¶ Si autem ex aliqua rationabili causa nō seruet, pręcipuè etiā si legislator adesset, non decernet esse seruanda, talis transgressor nō committat mortale peccatum: & inde est, ꝙ nō omnes, qui omnino non seruant ieiunia ecclesiæ, non peccāt mortaliter. ¶ Sed contra hoc opponitur, ꝙ præcepta ecclesiæ obligant sicut Dei præcepta, secūdum illud Luc. 10. Qui vos audit, me audit. c. qui vos. 8. q. 1 Sed ad præcepta Dei omnes tenentur, illicò. & ius soluendo dic, ꝙ præcepta Dei sunt pręcepta iuris naturalis, quæ secundùm se sunt de necessitate salutis: sed statuta ecclesiæ sunt de his, quæ non per se sunt de necessitate salutis, sed solùm de institutione. & ideo possunt esse aliqua impedimenta, propter quæ aliqui ad ea obseruāda huiusmodi non tenerentur, secūdùm sanc. Tho. prout tenet Archi. in. d. ca. vtinam. ¶ Tu vi. Abb. singu. in. c. nam concupiscentiam. de constitu. nu. 2. vsq; in finem. vbi ponit perfectam distinctionē, an, & quando qui venit contra legē, vel regulam, incurrat peccatū mortale. Et sequitur Archi. in. d. c. vtinam. & mirabiliter per Speculum cōscien. in. 1. tracta. c. 17. vbi per totū, an leges humanæ obligēt in foro conscietiæ. ¶ Vide tu quoq; Bald. in. l. cū quis. in. 6. col. num. 14. C. de iuris, & facti ignor. vbi ponit, an lex positiua excuset, vel obliget in foro pœnitē. Et dicit, ꝙ Petrus de Vltramo. auditor dñi Card. Raineldi in isto casu distinctionē facit, sic. ¶ Aut lex humana dicit cōtra legē diuinā. ¶ Aut secundū eam. ¶ Aut præter. ¶ Primo casu dicit nō excusare in foro pœnitētię, & ponit exēplū in vsuris. Nā si lege antiqua permittatur, dicit illā legē non valere: quia conditor legis humanæ nō pōt tollere legē superioris. vt in. l. ille à quo. §. tēpestiuū. ff. ad Trebel. & quia conditor legis humanæ, siue sit Papa, siue Imperator, est cōstitutus à Deo, & ab eo habet potestatē legem cōdēdi. Sed ille qui alicui mandat, non intelligitur mādare, vt quicquā faciat contra se, vt in. l. si hominē. ff. manda. ergo cōcluditur, ꝙ non est data potestas

potestas condendi legē humanam cōtra legem diuinā, cùm legem diuinā concedat ipse Deus. ¶ In secundo casu, qñ lex humana est secūdum legē diuinā, tunc dicit legem humanam in foro conscientiæ ligare, & etiam à peccato excusare, cùm sit condi ta secūdùm le gem Dei: imò punire debet magis trāsgres

dias de su officio se informē[b] cō mucha

sore huius legis, quàm si esset simplex humana, vel diuina. argum. in. l. si cùm dies. §. fi. ff. de arbitris. & in. l. celsus. eo. tit. & illa ratione, quia duplex funiculus difficillimè rūpitur. ¶ In tertio casu, quando lex humana condita est præter legem diuinā, quoq; ipse subdistinxit, ꝙ aut lex humana fundata est super præsumptione, aut super veritate. Et certè primo casu dixit non excusare. ponit exemplū de re iudicata. Nam si teneo fundum alienum, quē scio alienū esse, & petitur à me in iudicio, & propter defectū probationis, vel aliā causam absoluor, certe dicit ipse, ꝙ licet de iure positiuo, & humano ista sententia faciat ius vt postea nō teneatur restituere, tamen in foro conscientiæ non excusor. ¶ Itē posuit exemplum de mutuo. Nam si cōtra instrumētū mutui aliquādo non possit excipi de iure positiuo, tamē nō excusor de iure, & in foro cōscientiæ, & pœnitentiæ quoad Deum, & hoc ea ratione: quia istud ius humanū est fundatū super præsumptione, & incerto. vt Dy. in regula. Locupletari. de regul. iur. in. 6. & Inno. in. c. quia pleriq; de immu. eccle. ¶ In secūdo casu, qñ ius est fundatū super veritate, & certo, tūc bene excusat in foro pœnitentiæ. vt in præscriptione, in qua est bona fides, & iustus titulus. tunc dicitur ꝙ excusat in foro conscientiæ, & pœnitētię. Et etiam si præscriptor sciat postea rem alienā esse, & hoc ea ratione: quia cùm causa pōt auferri dominium, item possunt auferri actiones: sic ergo qui legitimè præscripsit, tutus est, non solùm in via fori, sed etiā in via poli, quod est ęquitas secundum Bal. quæ in via poli multum consideratur in materia conditionis indebiti, & etiā in via fori consideratur, & alia exempla, vi. per eum. vbi suprà. ¶ Et an præter pœnam deportationis teneatur in foro cōsciētiæ restituere ipsa bona fisco. vi. Bart. & Luc. de Penna in. l. 1. C. de his, qui se deferunt. lib. 10. in. 2. co. vbi distinxit, an bona ipso iure propter delictum cōfiscantur & tunc statim sunt fisco, & si detinet, furtum facit. Secus si non veniunt ipso iure publicāda, seu confiscanda, sed per sententiam, tunc fiscus non habet ius, nisi post sententiam, & recte detinet.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio fauore reipublicæ super terminis pascuis, & lignis permittitur, & etiam super bonis vacantibus, & in istis casibus proceditur, non oblato libello, nec lite cōtestata, nec seruatis alijs iuris solennitatibus.*

2 *Inter querimoniam, & quæstionem est differentia.*

3 *De illo qui promisit non mouere quæstionem.*

4 *Iudex debet ire ad videndum locum, de quo est quæstio pro finibus, & debet artis peritos mittere, & mouere partes, vt sint præsentes.*

5 *Iudex eligēs æstimatores, seu declaratores, debet eos eligere partibus præsentibus.*

6 *Si ad mandatum iudicis qui nō patitur fundum mensurari, vt contumax punitur.*

b Se informen. b Permittitur ergo in tali casu in
1 quisitio† fauore reipublicæ sicut permittit præsidi prouinciæ inquirere de bonis vacātibus. vt in. l. 1. C. de bonis vac. lib. 10. & idem, quod iste tex. tenet Mōtal. in gl. ordi. in parte. rex deputare tenetur. & est tex. similis huic in. l. 5. tit. 1. li. 8. in ordinamen. regali. & text. in. l. 5. tit. 3. lib. 7. in dictis ordi. & Montal. in gl. ordina. in parte, inquisitio. vbi tenet, ꝙ permittitur inquisitio facta denūtiatione super iure, ꝙ conciliū alicuius loci intendit contra aliud concilium, vel aliā personā habere super terminis pascuis, vel super ligna scindendo, vel glandes colligendo. & gloss. in. l. 3. C. finium regund. & text. singula. in. l. 9. tit. 11. lib. 3. eodem. lib. in ordinamē. regali. quia officium autem, & potestas iudicis est, fines custodire, si apparent. quod etiam per scripturam lapidum antiquorum probari potest vt eleganter per Bart. & Acurs. in. l. nouellorum. ff. de religi. & sumpti. fune. & tenet Bald. in. c. cùm causam. de probatio. numer. 9. si autem sunt turbati fines, debet emendari quod malè gestum est. vt in. l. agraria. ff. de termi. mot. ꝙ nil si apparet, & debet de nouo apponere iuxta consilium geometricū. vt in. l. si quis super. C. fin. regun. in. l. inter Castellanum. ff. de arbitris. & sequi id, quod verisimile est, & magis sequi vias publicas, & regales in descriptione finium iurisdictionum, quàm vias paruas, & vicinales, quæ subiectæ sunt multis mutationibus, secundùm Bald. ibi. *Et alios casus, vbi proceditur per inquisitionem vi. per Peregrin. in part. inquisitio. qō. 5. in gloss. quibus, & in gloss. fiat vbi singulariter.*

¶Vbi. & in isto casu, & in alijs proceditur, non
oblato libello, nec lite contestata, nec seruatis
alijs solennitatibus iuris vt suprà: & proceditur
ad diffinitiuam, copia partibus data, & inquisi-
tione publicata: & talis processus factus per in-
quisitionē di-
citur ordina-
rius. vt tenet

diligēcia c de las sen-

Archidi. in. c. si quid hoc. 86. distin. in fi. ¶Et idē
tenet Ange. in. l. si quis super. C. finiū regū. vbi
dicit, ꝙ istud verbū, querimoniam, verificatur
ante litē cōtestatam: secus in verbo, questionis,
2 & sit differētia † inter questionē. & querimoniā.
vt Pau. de Cast. ibi. Tamen Bart. ibi putat, ꝙ qn̄
est quæstio solùm de finibus, & nō de proprie-
tate lite non contestata, posſit ad diffinitiuā sen
tentiā peruenire, quia non cadit hic immiſsio ex
primo vel secūdo decreto. vt tenet Bar. in auth.
si omnis. C. si vt ab hæredi. abstine. sed cōtrariū
tenet ibi Bal. & cū Bal. cōtra Bart. tenet Abb. in
c. quia indicāte. de prescrip. nu. 8. & dicit. ꝙ Bar.
cōfunditur ex. c. tuæ. vt lite nō cōtesta. ¶Quod
est notādum secundū Pau. de Cast. vbi suprà ad
3 hoc, qn̄ aliquis promisit sub pœna † non moue
re questionē, vel querimoniā, vt incurrat pœnā
eo ipso, ꝙ dedit libellū. de quo per Bar. in. l. am-
plius nō peti. ff. rem ratam haberi. ¶Quid de eo,
qui promisit non venire contra: qualiter dicitur
cōtrauenire? Dic vt in. l. si quis maior. C. de tran
sactio. ꝙ per solā interpellationem iudicis, vel
per supplicationē datā principi de causa cōmit
4 tenda. ¶Et in casu istius text. & similiū, † iudex
si oportuerit, debet ire ad vidēdū locū, de quo
est questio pro finibus, & debet mittere peritos
artis. glo. & docto. in. d. c. quia indicante. & in. d.
l. si quis super. & ibi glos. & in. l. si irruptione. ff.
eod. fini. regun. in. §. ad officium. vbi dicit, ꝙ ad
officium iudicis pertinet de finibus cognoscere,
& mensorē mittere, & ꝙ ille debet esse præsens
si oportuerit, & isto casu debet mouere partes
ad interessendū. vt Bar. singulariter in. l. qui bo-
na. §. huic stipulationi. ff. de damno infecto. nu.
2. vbi dicit, ꝙ debet statuere terminum partib9,
vt sint tali die, tali hora, cum tali magistro, vel se
cum in illo loco, & debet omnia hæc facere scri-
bi, & instrumentum fieri, quādo iudex est in lo
co, aliàs posſit processus periclitari. quod dictū
Bar. sequitur ibi Pau. de Cast. & dicit, ꝙ pluries
vidit practica. & idem tenet Iaso. in. §. quædam
actiones. Institu. de actio. nu. 77. & tenet Abb.
quem vide in. d. ca. quia indicāte. nu. 6. & . 7. vbi
quoq; tenet, ꝙ non est necessarium, vt iudex te
neatur ire præsentialiter tempore mensuratio-
nis. ¶Et facit quod tenet Feli. in. cap. veniens. 7.
colū. de testi. versic. quarto. vbi dicit, ꝙ si iudex
5 † eligat æstimatores, vel declaratores, qui habēt
referre, debet eos eligere præsentibus partibus,
& relatio eorū potest fieri partibus absentibus
dummodo iurent prius bene, & legaliter men-
surare. vt Ias. in. d. §. quædā. nu. 78. Et facit quod
notat Bal. in. l. minorum. 2. col. versic. sed hic est
dubitandū. C. in quibus causis restitu. in integr.
non est necessa. & in. l. fi. circa medium. C. de fe-
rijs. vbi dicit, ꝙ in relatione nuntij non est neces
6 saria præsentia partis. ¶Et si iudex † ex officio
mandat mensurari fundum alicuius, & ille non
patitur metiri, vt contumax, & inobediens po-
test puniri. tenet glo. & ibi Ange. in. §. fi. institu.
de offi. iudi. in princi.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia in iudice, & prælato reprobatur.*
2 *Diligentia debet esse arbitrio boni viri.*

c **Diligencia.** c Quæ est mater om-
niū virtutū. Specul. in
tit. de aduocato. §. 5. versi. commendat autem. &
in. §. 9. versi. item cautus sit antiquus. ¶Item est
mater omnium artium, vt in Clementina. 2. §. 1.
& ibi Cardi. de sepult. ¶Nouerca verò eruditio
nis est negligentia, secundum Cardin. ibi. versi.
quinto nota. per tex. in capit. nihil. 82. distin. &
Seneca epistol. 1. dicit. Turpisſima est iactura,
quæ per negligentiam fit, & maximè in præla-
1 to, † & iudice reprobatur. secundum Cardi. ibi.
2 ¶Et ista diligētia † debet esse arbitrio boni viri.
vt Barto. in. l. cùm filius. §. si pater. ff. de legat. 2.
& in. l. si ita scriptum. ff. de manu. testament. &
in capitu. 1. in fine. de eo, qui mittitur in poſſes.
in. 6. & in Clement. 1. de offic. ordin. & Alexan.
in consil. 60. in. 4. volumine.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ appellatione, intelligitur de diffini-
tiua.*
2 *Quando in contractu fit mentio de sententia, in
telligitur de diffinitiua.*
3 *Statutum, quòd de sententia soluatur gabella,
non soluitur de interlocutoria.*
4 *Statutum, quòd à sententia non posſit appellari,
intelligitur de diffinitiua. nu. 6.*
5 *Quando est eadem ratio, vel maior in interlo-
cutoria, quæ in diffinitiua, tunc intelligitur*

de interlocutoria.

7 *Statutum, quòd sententia non poßit fieri sine cō-*
silio sapientis, intelligitur de diffinitiua.

8 *Largè intelligendo appellatione sententiæ venit*
interlocutoria, & in materia fauorabili, vel in-
differenter.

9 *An sententia arbitri veniat appellatione sen-*
tentiæ.

10 *An omnis vox iudicis sit sententia.*

d 1 Sentencias. d Quarum appella-
tione intelligitur † de
diffinitiuis, & non de interlocutorijs. glo. in. l. 1.
§. biduum. super verbo, latè. ff. quando appellan-
dum sit: & tenet Guid. pap. in singu. 611. vbi di-
cit, quod quando in iure loquimur de sententia, intelligitur de
diffinitiua; nō de interlocutoria. & est glos. in. c.
cùm olim. de testi. in gl. fi. & text. & ibi Abb. in
c. super eodem. el. 2. de appel. nu. 6. & glo. in Cle.
men. 1. de re iudic. & in Clemen. 1. de sequestra.
possessio. & fruct. per doct. & ibi Paul. de Castr.
in. l. quod iussit. de re iudic. ff. col. 1. & in Rubr. &
Hippolyt. de Marsil. in. l. de minore. §. plurium
quoque. ff. de quæstio. nu. 113. & probatur in. l.
dicere. ff. de arbitris. & facit text. in. c. veniens. in
prin. de iure iur. & text. in. l. quid ergo. §. quæsi-
tum. ff. de his, qui not. infamia. & ibi Bald. & vo-
luit idem Bald. in. l. 2. C. de arbitris. Et idem Bal.
in. d. c. cum olim. circa finem: dicit, quòd facit ad
statuta de executionibus sentētiarum. ¶ Quod
2 amplia † idem esse, quando in contractu fieret
mentio de sententia, quia intelligitur solùm de
diffinitiua. vt tenet Ias. in rubri. ff. de re iudic. nu.
9. ¶ Et ideo dicit Bald. in additio. ad Specul. in ti
3 tu. de senten. prolatio. col. 2, quòd si stat † statu-
tum, quòd de sententia debeat solui gabella, nō
soluitur de sententia interlocutoria. & Felin. in
rubrica de re iudica. colum. 5. versiculo. vnde si
de sententijs. vbi ista & alia vide. ¶ Et Ias. & Fe-
lin. vbi suprà subdunt, quòd si à sententijs non
4 posit † appellari, intelligitur à diffinitiuis tan-
tùm. quod voluit Guillerm. de Cun. & Bald. in
l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de minorib. &
Bald. in. l. prima. circa vltim. column. C. ne liceat
tertiò prouoca. & in. l. post sententiam. C. de sen
ten. interlocuto. om. iudi. col. 2. & in. l. vnica. C.
si de momenta. posse. fue. appella. ¶ Et hoc se-
cundùm Bald. in dicta. l. ex causa. §. nunc viden-
dum. non erat absurdum, quia licet non cōceda
tur restitutio in integrum super principali, con-
ceditur super emergēti. vt ibi in versi. sed si cum
ex damno. vnde dicit Guiller. & Bal. ibi, quod licet
statutum disponat, quod in criminalibus causis nō
posit appellari, vel restitutio in integrū cōcedi
super principali, tamē cōceditur super emergen
ti. quod tenet Alex. in rub. ff. de re iudic. nu. 2. &
Ias. ibi. nu. 10. vbi dicit, quod istam decisionē sequi-
tur Benedict. de Plumbi. & reputat eam notab.
dignā in. l. etiā, §. absens. ff. de manumis. vindi
cta. ¶ Et quoq; fallit supradicta regula, si eadem
5 vel maior esset † ratio in interlocutoria, sicut in
diffinitiua, quia tunc intelligeretur de interlocu
toria, vt tenet Alex. in consi. 50. in. 2. volu. n. 17.
per dictum Benedi. de Plūbi. in. l. etiā. §. absens.
¶ Vnde secundum Alex. in. d. rub. nu. 3. dicit, quod Gui
ler. & Bal. in. d. §. nunc videndum. dicunt, quod licet
6 statutū disponat, quod † in criminalibus causis non
posit appellari, vel restitutio in integrū cōcedi,
intelligitur quoad diffinitiuā sententiam, & cau
sam principalē, non autē quoad id, quod cōcer-
nit interlocutoria, vel quoad aliquod incidēs, li-
cet prima facie fortasse quilibet diceret cōtrariū.
Et illā decisionē Guillier. de Cuneo in. d. §. nunc
videndū tanquā mirabilē reassumpsit Bal. in. d.
l. post sententiā. C. de senten. interlo. om. iudi. &
in. l. vnica. C. de momenta. posse. & in. l. 1. ff. de
offi. præ. præto. ¶ Vbi dicit Bal. Aut statutū di-
cit, quod à sententia potestatis nō posit appellari, & tūc
procedit, quòd intelligatur de diffinitiua tantū.
Aut statutū dicit, quòd à potestate non appel-
letur, & tūc nec à diffinitiua, nec ab interlocuto-
ria poterit appellari. per. d. l. 1. ff. de offi. præ. præ
to. vbi est tex. quod à præfecto prætorio nō pōt ap
pellari. & istā decisionē sequutus est Abb. in. c. pa
storalis. in prin. de appel. & idē Bened. de Plūbi.
in. d. l. etiā. §. absens. ¶ Vbi limitat hoc verū, nisi
eadē esset rō in interlocutoria, quæ in diffiniti-
ua, quia tūc licet statutū prohibeat appellari, à sen
tētia potestatis, nō poterit etiā appellari ab īter
locutoria. allegat notata per gl. in Cle. 1. in verbo,
sententiam. de re iudi. & per glo. in. l. 1. in verbo, noui
operis. ff. quod quisq; iuris. & quia verbū, sententia,
vtrūq; cōprehēdit, & fit vniformis ad vtrūq;. vt
gl. in. d. Cle. 1. ¶ Sed istā limitationem reprobat
Alex. in. d. rub. nu. 3. per iura & rōnes, de quibus
ibi per eū. Tamen Ias. ibi. nu. 14. dicit eam tenēdā. Et
quod eā sequit, & reputat bene notādū. idē dñs Ale
xā. sibi cōtrarius in. l. 1. in prin. 5. col. n. 15. ff. quod
quisq; iur. & in cōs. 50. in. 2. vol. n. 17. & 18. & se
quit Fel. i. c. causamq;. de rescri. vlti. col. & plenius
in rub. de re iu. col. 5. in fi. ver. cęterū vbi dicit, quod
hęc opinio est fortè sustētabilior. & vltra istas au
toritates Ias. tenet cōtra Alex. per fūdamēta, vt ibi

tencias[d] que son da
das en fauor del
tal lugar, sobre los

per eũ. ¶ Et quod est dictũ, quod appellatione sententiæ intelligatur de diffinitiua, est verum, nisi in vna parte locutũ esset statutũ simpliciter, & in alia de diffinitiua, quia tũc prima pars importat diffinitiuã, & interlocutoriam: nam sequẽs expressio denotat statutum prius sensisse de quibuslibet sententijs. ita tex. cum glo. in d. Cle. 1. de re iudica. in verbo, sentẽtias. prout tenet Alexã. in d. rub. nu. 7. & ibi Frãcis. Curti. in additio. ad Abb. in c. super eo. el. 2. de appe. & Mathesi. nota. 94. ¶ Ad prædicta est videndus Bald. in d. l. vnica. C. ne liceat tertio prouoc. vbi subdit, quod si statu-
7 tum † disponit, quod sententia ferri non possit sine consilio sapiẽtis, & aliter non valeat, intelligitur de diffinitiua. Quod dictum sequitur Roma. in l. si quis mihi bona. §. pe. ff. de acquir. hæredit. & tenet Alex. in d. rubri. nu. 15. & Hippo. de Marsil. in l. de minore. §. pluriũ. ff. de quæstio. n. 114. ¶ Vbi quoq; dicũt, quòd faciũt tradita per Bar. in l. dicere. ff. de arbitris. vbi dicit, quòd si statutum arctat arbitrũ ad causam finiendã infra mẽsem sub certa pœna, nõ euadit pœnam, si dicat, Absoluo partem ab obseruatione iudicij, & quilibet remaneat in suo statu. quia ista non est diffinitiua, quæ perimat negotiũ principale. de quo per eundem Bar. in l. generali. C. de decurio. lib. 10. Quod videtur facere ad l. 6. tit. 16. lib. 3. in ordi. regali. & ad pragmaticam. 95. facta Vallisoleti, anno 1523. per nostrum Carolũ regem, vbi disponitur, quòd in causis pecuniarijs summæ sex miliũ marabitinorũ appellatio, cuius ad regimentum pertinet, dicti iudices debẽt pronuntiare diffinitiuè infra triginta dies, aliàs incurrũt in pœnã, vt ibi: quòd si iudices sint deputati ad dictã cãm nõ pronũtiant diffinitiuè, vt negotiũ perimatur, sed si pronuntiant absoluẽdo partẽ ab obseruatione iudicij, & reseruando cuilibet partium ius suum, quòd incidunt in pœnam dictarum legũ per supradicta. ¶ Quod ego nõ credo verum: quia isti iudices possint in dicta causa appellationis in pronuntiatione sentẽtię confirmare, reuocare, augere, vel minuere, & facere prout inuenerint quod debet fieri. & sic pñt talẽ sñiam ab obseruatione iudicij proferri: per tex. expressum in d. l. 6. ordina. ibi, *los dos dellos si los tres non se conuertaren, den y pronuncien sentencia en el dicho pleyto, aprouando, o reuocando, o añadiendo o menguando la primera sentencia, como fallaren que se deue hazer.* Et sic per ista verba finalia, *como fallaren que se deue hazer*, possunt talẽ sententiã ab obseruatiõe iudicij proferre, si de iure debet fieri. Alex. quoque in d. rubr. dicit esse verum strictè:
8 tamen largè † intelligendo, veniat sententia interlocutoria appellatione sententiæ. Ita Bald. in l. 1. ff. quod quisq; iuris. & Bal. in additio. ad Specul. vbi suprà. & tenet Paul. de Castro in d. rub. ff. de re iudi. licet Alex. de eo nullam faciat mentionem, vbi dicit, quòd secus est de stricto significato. ¶ Adde quod tenet Abb. in d. Clementi. 1. de re iudi. in recollectis. vbi tenet, quod in materia fauorabili, vel indifferenter appellatione sententiæ venit etiam interlocutoria. Et facit, quia in ista rubrica de sententijs veniunt etiam iuraloquentia de interlocutorijs. ¶ Vnum quoque nota, quòd verba iudicis non pñt facere, quòd interlocutoria sit diffinitiua. ita Bal. in l. ante sententiæ. C. quorum appell. non recip. & Petr. de Ancha. in consi. 438. incipiẽte, vicarius potestatis. etiam si iudex dicat per hanc sententiam diffinitiuam. & tenet Francisc. Curti. in additio. ad Alex. in d. rub. in additione, quæ est in nume. 5. & Feli. in d. rub. col. 2. ¶ Vbi quoq; dicit Alexã. quòd sententia interlocutoria, quæ diffinit vnũ articulũ causæ, potest quodammodo appellari diffinitiua. Ita Bald. in d. l. iusiurandum. C. de rebus credi. & gloss. ibi. & glos. in l. generaliter. eo. tit. & Felin. vbi suprà. ¶ Scias etiam, quòd appel-
9 latione sentẽtiæ non venit † sententia arbitri, secundùm Andre. Sicul. Barb. in d. rubri. de re iudi. per. l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de infami. Pro quo adde Abb. in c. 1. col. 1. de arbitris. vbi ex hoc infert ad statutum. de soluẽda gabella ex sententia. Et ideo Abb. in c. cùm dilectus. in 2. notabil. eod. tit. probat hanc non esse propriè sententiam per tres defectus, de quibus ibi per eum. & in c. ex parte. eod. ti. 4. notabil. dicit quòd appellatur arbitriũ, vel laudũ: quia arbiter non habet iurisdictionẽ, sed quandã notionẽ. vt in l. ait prætor. cũ ibi notat. ff. de arbitris. ¶ Nec statutum irritans sentẽtias, non habet locum in ista. Ita Butri. in ca. super quæstionẽ. in princ. 5. col. versic. nota. 2. de offi. delegat. Imol. tenet ibi cõtrarium in 6. col. in casibus in quibus sentẽtia arbitri meretur executionẽ. de quibus in l. pen. c. de arbitris. ¶ Sed Andr. Sicul. in d. c. super quęstionum. 13. col. dicit, quòd respectu partiũ sententia est, nõ quoad tertios. Nec obstat text. in d. §. ex promisso. quia solũ dicit, quòd nõ infamat secundũ eum, & non bene, secundùm Feli. in d. rubr. col. 6. quia tex. dicit nõ per omnia sentẽtia est. & quamuis pro Imo. faciat dictum Bar. in d. §. ex cõpromisso. dicẽtis, quòd si ex forma statuti sñia meretur executionem, dicitur tunc sententia, & infamat. ¶ Tamẽ in contrarium facit, quod latè, & efficaciter firmat Abb. in c. irrefragabili. §. fi. de offi. ordin. vlt. colũ. probans, quòd licet statutum daret executionẽ arbitro, nõ pro hoc dat iurisdictionem arbitro, nec facit dictum suum

suum valere, vt meram sententiam. vt latius per eum, probãtem, q̄ eius sñia non infamat contra Bart. in. d. §. ex cõpromisso. & hoc modo procederet indistinctè dictũ Butric. in. d. c. super quæstionũ. secũdũ Feli. vbi suprà. ¶ Quod dicit prædicta limitari, nisi esset sententia arbitrorũ iuris, vel statutorũ, quia propriè sententia est Bal. in. l. 1. col. 3. C. de pericul. & cõmo. rei vend. quia æquiparatur ordinarijs. Bar. in. l. fi. C. de iudicijs. & dixit Feli. in. c. fi. de re iudi. & in. d. rubric. vbi ponit, qñ dicatur sententia interlocutoria, vel

terminos. e del, e de

1 diffinitiua. ¶ Vbi in prima col. dicit, q̄ omnis † vox iudicis faciẽs ad causam, est interlocutoria. tenet Ange. in. l. ex stipulatione. C. de senten. allegat glo. quam dicit singula. in. §. ad excludendas. in verbo, interlocutionibus. In authen. de litigios. collatio. 8. & non est alibi talis modus loquendi secundùm eundẽ Ias. in dict. rub. ff. de re iudica. & illam gl. sequitur Bald. in. l. arbitro. colũ. 3. ff. qui satisdar. cogan. & in. l. post sententiã. C. de sentẽ. & Cardi. in. c. perpẽdimus. de sentẽ. excom. col. 33. & Alex. in. d. rub. nu. 6. * Et vide Grego. Lopez in. l. 2. tit. 22. part. 3. in gl. *de otras semejantes*, vbi idẽ tenet & ponit exempla sentẽtiæ interlocutoriæ. * ¶ Cui adde similẽ glo. in. §. diffinitiua. 1. q. 6. quæ dicit, q̄ omnis alia pronũtiatio iudicis excepta diffinitiua dicitur interlocutoria. & illam extollit ibi Domini. & idem tenet Anto. Corse. in notabil. suis. in parte, præceptum & vi. glo. in. c. hæc quippe. 3. q. 6. & Abb. in rubric. vt lite non contesta. & idem Domi. 2. quæstio. 1. in summa. colũ. 4. dicens, gloss. in. d. auth. & in. d. §. ad excludẽdas. esse approbatam à quodam Franci. de Aretio. in tract. sentẽtiarũ. & reprobat diffinitionẽ glossæ in Cle. 1. de re iudic. quòd interlocutoria dicatur illa, quæ fertur inter principiũ, & finẽ causæ. c. gratũ. de offic. de lega. & tamen est interlocutoria glossa in. l. cum clericis. in verbo, sententiarum. C. de episcopis & cleric. quæ semper allegatur secundùm Bald. ibi. & etiã citatio aliquãdo sic etiã post diffinitiuã, vt aliquando in executione. vt Inno. in. c. veniẽs. el. 2. de testi. & ideo gloss. in. d. §. diffinitiua. magistratius locuta est, secũdũ eund. Dom. quã etiã sequitur in. c. 2. de constitu. Et ideo Paul. de Castro in consilio. 25. quòd interlocutoria propriè debet declarare aliquod dubium. Vnde facere aliquem capi, detineri, vel citari, est propriè interlocutoria. secundùm quem sequitur Feli. in. d. Rubrica. column secunda. quòd dicit esse notandũ ad statuta faciẽtia mentionẽ de interlocutorijs. ¶ Ex quo dicit Alex. in. d. Rubrica. nu. 7. q̄ infertur doctrina notabilis, q̄ diffinitiua dicitur illa, quę emanat super eo, quod principaliter agitur: interlocutoria verò dicitur, quæ emanat super incidenti, vel emergenti seorsum à principali, de hoc est videnda gloss. in. l. secunda. ff. de appellatio. recipi. & Bartol. in. l. 1. §. fin. circa vlti. column. ff. de præto. stipula.

SVMMARIVM.

1 *Termini antiquiores an præualeant in causa finium regundorum.*

2 *Territoria licet mutentur, non nocent, nec prosunt antiquis finibus ecclesiarum, vel ciuitatum.*

3 *Confinium mutatio in dubio non præsumitur.*

4 *Libellandi forma, quando confines sunt mutati.*

5 *Quando de fundo fit mentio, quanuis erretur in confinibus demonstrandis, non vitiatur dispositio, si constat de fundo.*

6 *Demonstrare sufficit volenti certum fundum dare duas demonstrationes, & eas probari.*

e 1 Terminos. e In causa ista finium regũdorũ termini † antiquiores præualent. text. & ibi Bald. in. l. secunda. C. fini. regund. nisi noui probentur. vt ibi. vel nisi in contractu, vel priuilegio alij esse contineantur. vt in. l. prima. C. eod. & Bald. ibi. vt si papa, vel imperator concessit alicui castrum, & designat confines maiores, vel minores finibus antiquis, quia in potestate ipsius est in propria iurisdictione mutare fines territoriorum propriæ iurisdictionis secundùm Bald. ibi, & quando non conceduntur, vt dictum est, veteres termini sunt custodiendi, & si non apparent eorum vestigia, debent poni noui secundùm Bald. in capitulo. ex literis. de probatio. numer.
2 1. ¶ Et suas, quòd licet territoria † mutentur per mutationes principum, vel diuisiones iurisdictionum, ista non nocent, nec prosunt antiquis finibus ecclesiarum, vel ciuitatum. gloss. est in capitul. 1. in verbo, diuisis. 10. distinct. & in Clementi. ne Romani. in verbo, diœcesis. de electio. notat Anton. post Hostiens. in capitul. querimoniam. in fin. de iure patro. Quod dicit Felin. in capitul. cùm causam. fin. colum. de probatio. esse vtile pro descriptionibus terrarum, quæ fiunt in extimis, quia non probant inter clericos

cos confines parochiarũ.¶Vbi quoq; tenet Fe-
3 lin.quòd in dubio non præsumitur † immutatio confinium. Casus dicit esse, & ibi Bald. in.l. in finalibus. ff. finium regundo. quod dicit esse vtile: quia dicens confines esse mutatos, habet probare.*Et ibi Floria.& Bald.in dict.cap. cum causam.num.3.de probationib.inquiens quòd termini appositi ab homine sunt mutabiles:termini vero à natura appositi vt flumina & montes æterni sunt, & in eis quod olim fuit verum idem hodie est verum vt in.l.qui bona. §. si quis stipulaturus.ff.de damno infecto.& vide.Alciatum in tractatu præsump. in. 13.præsumptio.*
4 ¶Et formam † libellandi quando sunt mutati confines, ponit Barto. in.l. demonstratio falsa. in fine. ff. de condit. & demonstrat. quia debet dici in libello, quòd fundus olim positus intra tales confines est fundus, qui est hodie intra tales, & quòd est idem fundus, alias posset de facili periclitari totus processus secundùm eũdem. ¶Scias quoque, quòd quãdo fit mentio de fun-
5 do †, quanuis erretur in confinibus demonstrãdis, tamen non vitiatur dispositio, si constat de fundo, vt est gloss.in.l.forma.in principio.in verbo, vicinis. ff. de censibus. & sequitur Bald.in.l. prima. in principio. in.3.columna. ff.de edendo.& ideo dicit Bald.in.l.penultima. 10.colum. C.de execut. rei iudica. quòd error confinium non habet vitiare sententiam. allegant omnes text.optimum in l.patronus.§.2. ff. de legat.3.
6 ¶Quoq; tene, quòd sufficit † demonstrare volenti, certum fundum dare duas demõstrationes, & eas probare, & postea non nocet, si poneret quosdam confines, quos nõ probaret. Ita latè, & eleganter notat Barto. in dict.l.demonstratio.colum.vltima.

SVMMARIVM.

1 *Termini ciuitatum, sunt termini rurium suorum.*
2 *Rura, seu vici, reguntur legibus, statutis, & cõsuetudinibus ciuitatis.*
3 *Loca inferiora debent regi, & gubernari secundùm statuta loci superioris.*
4 *Priuilegia concessa ciuitati, an extendantur ad castra, rura, seu ad villas.*
5 *Statutum, & consuetudo ciuitatis debet seruari in ruribus, & terris subiectis ciuitati.*
6 *Ciuium appellatione veniunt comitatenses.*
7 *Condemnata ciuitate, an videntur condemnati comitatini.*

su tierra f, y en cuyo poder han estado, o estan, y las

f Tierra. f Nota tex. ꝙ termini † ciuitatũ
1 vel villarũ, sunt termini rurium suorũ.text.in.l.præfectus vrbis.ff.de offic. præfe. vrb. ibi cũ terminos vrbis exierit. & in.l. 1.§. cũ vrbẽ.eod.titu. ¶Et ita rura, seu vici vel castra ciuitatis regun-
2 tur † legibus, statutis, & consuetudinibus ciuitatis.gloss.est in. l. ex ea causa.ff.de postulã.in verbo, sentẽtiã.& tenet Ioan. de Pla.in.l.si diuina domus.in fine.C.de exacto. tribu.lib. 10.& Ioan.Andr.in additio.ad Specu. in tit.de treug.& pac.q.pe.& Bal.in.l.cũctos populos.C.de summa trini. & fide catholi.& text. expressus.Institu.de satisda.tutorũ.in fine.& in c.cùm olim, de consuetudi.versicul.Anglicanis. ¶Et Philippus Decius in consilio. 538.num.12.
3 vbi dicit †, ꝙ loca inferiora subiecta debẽt regi & gubernari secundùm statuta loci superioris. & tenet Bart.in.d.§. cũ vrbẽ.nu.8. & facit.l.2.ff. de legi.& l. fina.C.de testa.& vi.Ias.in.§.rursus. Institu.de actio.col.7.nu.42.vbi idẽ tenet. ¶Et
4 ibi nu. 40.tenet, an priuilegia † cõcessa ciuitati, extẽdãtur ad Castra, rura, vel villas, & Domi.in c.si ciuitas.de sentẽ.excõ.in.6.¶Et vid.Paul.de Castr.in.d.l.ex causa.vbi dicit, ꝙ licet sit verum,
5 ꝙ cõsuetudo, vel † statutũ ciuitatis debet seruari in ruribus, & in terris subiectis ciuitati, dicit intelligendũ verũ nisi sit statutũ cõtrariũ in dictis terris subiectis ciuitati approbatum per ipsammet ciuitatem.per.l. de quibus. ff. de legibus. *Et Alberic.de Rosat.in.l.si serui. C. de noxali. actio.nu.1.dicit ꝙ villæ & castra possunt pœnalia statuta condere contra dantem damnum in prædijs comitatuũ vel vicinorum.*¶Et quoq; quando statutum, vel consuetudo loci inferioris non sit iniustum, & quando non contradicit statutis ciuitatis superioris bene possunt eis vti. vt tenet Roma.consi.218.colũ.2.incipiẽte, præsens casus duplicem.vbi inducit.tex.in.d.§.fina. Institu.de satisdatio.tuto.& quod notat Bart.in tracta.Tyberiadis.in Rubrica.de insula.versicu. sed quæro eligentes.in.2.colũ.dũ cõcludit, ꝙ locus, qui alteri subijcitur, vtitur proprijs constitutionibus, dũmodo honestæ sint, & aliud non appareat de mente eius, qui locũ occupauit. Quod refert quoq;, & sequitur Philip.Decius in.d.consilio. 538.nu, 13.& vide quæ dixi suprà in proœmio in glo.*Islas de Canaria.*¶Et facit, quia appel-
6 latione ciuiũ veniunt † comitatẽses, licet appellatione comitatensiũ nõ continẽtur ciues. tenet Bart.in.l.vrbis appella.ff.de verbor.signific.colum.2.

ku.2.versicu.sed quæro.per text.expressum in.l. qui ex vico.ff.ad municipal. vbi qui ex vico ortus est,eã patriã intelligitur habere, cuius reipublicę vnicus ille respõdit.vbi glos. ponit exẽplũ in Virgilio:quia vocatur Mãtuanus,licet ex vico eius.s. Pletolæ, fuerit ortus. & facit.l. ciuibus.C. de munceri.& hono.libr.10.& tenet Ioan.de Pla.in.d.l.diuina domus.C. de exacto.tribu.libr.10.in fine. vbi quoq; dicit, ꝙ ille,qui est ex vico ciuitatis, dicitur de ciuitate.¶Et tenet Imol. & Flori.in rubrica. ff.soluto matri.vbi dicunt, ꝙ appellatione ciuium,venit ille,qui est de ciuitate, & diœcesi, vel comitatu. & facit text.in.l.sed & reprobare. §.amplius. ff. de excusa.tuto.vers.si comaneus.& in.l.1. & ibi Bar.ff.ad municipal.licet glos.in.c. Romana. de rescrip.cõtrariũ sentiat. Adde tex.& ibi Bart. in l.1.C.de priua.carce.¶Et quod dicit Bar.in.l.3. C.de naturali.libe.vbi per illum tex.dicit,ꝙ ille, qui ex vico est, sortitur originẽ ex ipsa ciuitate, cui subest vicus secũdùm Alexan.in additio.ad Bart.in.d.l.vt bis appella.¶Et sic potiuntur terminis ciuitatũ,quia ciues dicuntur.probat text. in.l.12.tit.3.libr.7.in ordina.regali.ibi.*sobre propios que son de las ciudades,e villas y lugares*.&.l.4.titu.28.parti.3.¶Et quia appellatione loci principalis includitur locus illi inhærens. text. & ibi Domi.in.d.ca.si ciuitas.de sent.excom.in.6. notabili.2.& vi.Felin.in.c.Rodulphus.de rescri.colũ.1.cũ sequẽtibus.& Archidi.in.c.statutum. in princip.in.2.colum.de rescrip.in.6.super verbo ciuitatibus. ¶Et Abb.in.d.c. Rodulphus.nu.6. vbi cõcludit,ꝙ appellatione ciuiũ non solùm illi de comitatu veniunt,sed etiã illi de territorio. per.d.l.ex vico.& per.l.qui in continentibus.ff. de verbo.signifi.&Bart.in.l.1. ff.ad municipal. & in.l.2.ff.de verbo.signific.&.l.per nõ dubito. ff.de capti.& est bona glo.in.c.1.de vsu.in.6. Et hoc intelligit in materia larga,vel saltem indifferẽti,secus putat in materia restringibili,licet aliter sentiat Bar.in.d.l.2.vbi dicit,& condemnata
7 † ciuitate, videtur condẽnati comitatiui. Quod dicit Abb.vbi suprà, procedere in materia communi ciuibus,& comitatiuis.¶Et quid sit comitatus,dicit Ioã. de Pla.in.l.vnica. C.de venatio. ferarũ.libr.11.in fine,quod est districtus ciuitatis.gl.in.§.rursus.Instit.de acti.versi.potestate.

faga parescer g ante si, y saque la

SVMMARIVM.

1 *Potest iudex ex officio suo iubere exhiberi instrumenta ad ius ciuitatis facientia.*
2 *Copia actorum est danda cuique petenti priuato, vel fisco, & etiam copia sententiæ.*
3 *Qui non edidit instrumenta, præsumitur ea subtraxisse.*
4 *Acta episcopi continentia excommunicationẽ debent iudici edi, & cuique postulanti.*

g 1 Parecer. g Nota ex isto tex.quòd iudex † ad nullius petitionem, sed ex officio suo potest iubere edere corã se instrumẽta facientia ad ius ciuitatis. ¶Idẽ videtur tenere Pau.de Castr.in.l.is apud quẽ.C.de eden
2 do.nu.10. vbi tenet, ꝙ copia † actorũ sunt dãda vnicuiq; petenti,& iurãti sua interesse,etiã si nõ fuit in iudicio tam ciuilium quàm criminaliũ.Et non solùm priuato,sed etiam fisco,& multò magis si petantur à publica persona,vt à iudice causæ, vel à notario, qui scripsit, & penes se habet vel si sunt in Camera cõmunis. vt Barto.in.l.ex quibusdã.§. diu⁹. ff. de iure fisci.versi.reassumo. vbi quoq; dicit, ꝙ si exhibitio petitur à iudice, vel ab aliquo publico officiali, qui habet acta publica, debet indistinctè fieri editio per d.ct.l. is apud quẽ.& Ang.in.d.l.ex quibusdã.§. diuus Adri.idẽ tenet,& quoq; dicit,ꝙ licet sit verũ, ꝙ inter priuatos re⁹ nũquã exhibet acta,vel instrumẽta cõtra se.vt in.l.qui accusare. C.de edendo. tñ in causa fisci exhibere tenet, & põt cogi à republica,vt exhibeat.& ita dicit, ꝙ intelligit.d.l. is apud quẽ.secũdũ lecturã glossæ, & verã in.d. §.diuus.*Et vi.Bal.in.l.1.§.editiões.ff.de edendo.fi.col.nu.3.in fi.vbi dicit ꝙ si fiscus petat gabellã ex cõtractu,petit à reo ꝙ edat instrumẽtũ ꝙ tenetur edere & qđ est speciale in fisco ꝙ petat instrumentum à reo ad suam intentionẽ fundãdam vt in.l. necquicquã. ff.de edendo.& idẽ dicit Bal.vbi suprà, esse in emptoribus gabellarũ quia succedũt in locũ fisci.sed in hoc de gabellario cõtrariũ putat verius Alex.in.d.l.nec quicquã.nu.2.* ¶ Et nõ solũ tenetur exhibere acta verum etiã sentẽtias, cùm appellatiõe actorũ veniat sentẽtia Bar.in.l.si in fraudẽ.§.neq;. ff. de iure fisci.& Cy.& doct.in.l.2.C.vt lite pẽden.¶Et
3 si ille,qui habet talia instrumẽta nõ † edit, præsumit subtraxisse,qñ est ꝓbatũ tale instrumẽtũ fore ad causam fisci,vel reipublicę pertinẽs,& ipse põt exhibere,& nõ exhibet quo probato, verè tũc præsumitur subtraxisse, & presumitur illud instrumẽtũ sibi nociturũ, & ideo fidẽ facit contra eũ secũdùm Bar.in.d.l.ex quibusdã.§. diuus. vbi vide.& hoc in causa ciuili.¶Sec⁹ in causa criminali secundũ Ang.ibi: qa qñ petit ab ipsa parte,cõtra quã criminaliter agitur, tũc regulariter non

non cogitur exhibere. ¶Fallit in casibus, in quibus serui torquẽtur aduersus dominũ, in quibus etiam contra se quis cogitur edere instrumenta in capitali causa, secundum dict. l. is apud quem. ¶Secus quando exhibitio postulatur à iudice, vt in casu nostri text. & similibus, putà quando acta armarij cõmunis continẽt bannum, vel cõdemnationem alicuius, vel infamiam, vel etiam
4 acta episcopi † continentia excommunicationẽ debent iudici, & cuicunque postulanti edi, cùm talis exhibitio sententiæ terminorũ prosit omnibus, vel excommunicatio, seu infamia liget apud omnes. vt in l. ex causa. ff. de postula. & tenet Bar. in d. §. diuus. ¶Et Ange. ibi dicit, ꝙ etiã tertius veniens potest petere notario copiã excõmunicationis. interest enim sua, vt possit euitare eum, & non solùm à notario potest petere, verum etiam ab ipsomet excõmunicato potest petere copiam excommunicationis, secundum Ang. ibi. quod nota. ¶Facit ad hoc pragmatica 54. condita per nostrum Carolũ in villa de Madrid anno. 1534. vbi cauetur, ꝙ iudex ordinari⁹ debet capere delinquẽtes cõdemnatos per perquisitores, & executioni mandare sentẽtias per eos latas, quas sententias debet perquisitor, vel earum exempla dimittere iudicibus ordinarijs, & hoc quando proceditur contra absentes.

SVMMARIVM.

1 *Copia debet sumi de verbo ad verbum.*
2 *Legatario petenti copiam testamenti, non debet sibi dari tenor totius copiæ, sed solùm particula legati.*
3 *Copia sumpta de mandato iudicis, probat.*
4 *In exemplanda copia requiritur partis citatio nisi periculum sit in mora, vel nisi sit consuetudo, quòd pars non citetur, vel nisi exemplatio sit de antiquo, vel nisi fiat authoritate Regis, vel Papæ.*
5 *In exemplando mandatum vel instrumentum procuratoris, non est necessaria citatio domini.*
6 *In exemplatione an sufficiat citatio generalis.*
7 *Copia apud acta probat, licet originale non reperiatur, nisi arguatur de falso.*
8 *Copia apud archiuum commune, plenè probat.*
9 *Copia eiusdem notarij manu sumpta qui conficit prothocollum probat.*
10 *Vbi vltra exemplationem requiritur alia solennitas extrinseca, vt subscriptio principis tunc quantumcunque talis scriptura sit exemplata authoritate ordinarij, non probat.*

h **Copia.** h Quæ debet sumi de verbo ad verbum †, nullo addito, vel di- 1
minuto. vt Bal. in l. fi. C. de preci. impera. offer.
2 ¶Quod secus est in legatario † petẽte à notario copiam testamenti, quia non debet sibi dari copia totius testamenti, sed solũ illius particulæ legati, & institutiõis, quæ ad eum spectat. text. in c. contingit. de fide instrumen. & tenent Cyn. Bal. Paul. de Castro. & Ias. in d. l. fin. de preci. imper. offer. & tex. in l. 112. titu. 18. parti. 3. & text. in l. 5. tit. 2. parti. 6. & Angel. latè in consil. 164. ¶Quæ copia sumpta de
3 iudicis mandato †, & de voluntate partis, probat in iudicio. vt Barto. in auth. si quis in aliquo documento. C. de edend. in princ. nu. 2. ¶Et si in instrumento narratiuè fit mentio de mandato, non probat mandatum. tenet Franc. Curt. in additioni. ad Alexand. in dict. authen. si quis in aliquo. in additione quæ est in nu. 11. & Alexã. in consil. 81. colum. 4. volumi. 3. ¶Et in dicta Copia exigenda, vel exemplanda, requiritur par-
4 tis † citatio secundum omnes. in. d. auth. si quis in aliquo documento. & per Bald. in l. adoptio. de adoptio. & in l. 2. de testa. in 6. q. & per eundem Bald. in l. chirographis. ff. de administra. tuto. & in l. fi. circa vlti. col. ff. de tabulis exhib. & in l. 2. C. de fide instr. ¶Quod est verum, nisi periculum esset in mora, quia tunc non requiritur citatio. Ita tenet Innoc. in c. fi. de fide instru. allegat in arg. c. cùm dilecta. versi. nos igitur. de confir. vtil. vel inutil. & ca. quoniam. §. 1. vt lite non contesta. quòd est singula. secundum Angel. in d. authẽ. si quis in aliquo. quẽ sequitur ibi Alex. nu. 2. & dicit, quòd idem tenet Specul. in titu. de instru. editio. §. ostenso. versi. quid si citatio. ¶Et quoq; nõ requiritur citatio, vbi est cõsuetudo, ꝙ nõ fiat. Ita Bal. in d. auth. si quis in aliquo. nu. 14. quẽ sequitur Alex. in cõsil. 41. in. 2. volu. ¶Et vbi reperitur exẽplatio de antiquo, probat Roma. consi. 36. col. 6. & per Ias. in d. auth. si quis in aliquo. Et requiritur citatio, quãdo quis est præsens, secus si absens, vel nisi exẽplatio fiat authoritate superioris, putà papæ, vel Regis. tenet Alex. in additio. ad Bart. in d. auth. si qs in aliquo. ¶Et quoq; in exẽplãdo mãdatũ, vł instrumẽtũ
5 † procuratoris nõ est necessaria citatio domini, tenet Bald. in additio. ad Specul. in titul. de instru. editione. colum. 2. versic. publicatio. ¶An suffi-
6 ciat generalis † citatio, vide per doct. vbi suprà. & per Hosti. Abb. & alios in c. Albericus. de testi. per Bald. & Angel. in dict. authent. si quis in aliquo.

Copia h dellas, e se informe quales de-

llas estan executadas, y si despues de executadas entrarō en los tales terminos las personas q̄ los tenian antes, o otros contra el tenor de las tales sentencias, y que las hagā luego executar, y dexar los tales terminos libres, y desembargados q̄ an si estouieren tomados, y occupados cōtra el tenor, y forma de las sentēcias. Y māde, que no los tornē mas a tomar, y occupar so las penas en ellas cōtenidas, las quales executē en los que contra ellas fueren, o fallaren que auido, atento el tenor, y for

aliquo. vbi dicunt, quòd citatio requiritur, quando aduersarius est certus, secus si incertus. adde Alexan. in consil. 110. in 3. vol. tamen licet aduersarius sit incertus, si de facili potest certificari, non sufficit citatio generalis, sed specialis. Ita Alex. i cōsil. 8. col. pe. in 2. volu. & vi. Bar. in consil. 91. ¶Et ille aduersarius debet citari in exemplatione, qui est aduersarius re, & actu, nō spe. ita Bal. notabiliter in l. ne quis. §. vbi decretū. ff. de officio proconsulis, & legati. de qua materia, vide per antiquos, & moder. in d. auth. si qs in aliquo. & in d. ca. fi. de fide instrumē.

7 Copia † tamen apud acta probat, licet originale non reperiatur, quia illa fingitur vice originalis. tenet Bald. in additioni. ad Specul. in titul. de rescript. præsenta. versic. 1. & in l. fina. columna 2. versicul. venio ad alia notabilia. C. de fide instrumen. in l. nostram. penul. colum. versicul. & adde mirabilem. C. de testamen. & in l. si chirographis. suprà allegat. ¶ Quod est verum, nisi arguatur de falso, quia oportet originale produci, aliàs Copia apud acta non probat, secūdum Bald. in dict. l. fina. versic. veni ad alia. vbi etiam per Bartol. in 3. colum. ¶ Quæ Copia probat, quando originale est deperditum semiplenè, & non plenè, secundum Barto. in dict. l. admonendi, ff. de iur. iuran. colum. 9. versi. sed quæro quid in exemplo. & in l. 2. ff. de fide instrum. gloss. in l. sicut. C. eodem. & Bald. in l. fina. C. de edendo. ¶Quod est verum, nisi Copia sit apud archiuū

8 † communis, quia tunc plenè probat secundum Paul. de Castr. in l. prima. §. editiones. ff. de edendo. per notata per Cyn. in dict. l. chirographis. in princ. & ibi Barto. & per Bal. in d. l. fi. & tenet Paul. de Cast. in l. publicati. C. de testam. sic etiā dicitur de registro secundum Bald. in l. fi. in fin. C. de re iudi. ¶Quod intellige quando talis Copia ex archiuo publico probat. s. in territorio, vel extra territoriū inter subditos, secus aliàs. tenet Alexā. in cōsil. 138. in 1. volu. nu. 6. allegando Bald. in l. exemplo. C. de probati. & dicit, q̄ est arg. in l. fin. ff. de iuri. om. iudicum. & ca. animarū periculis. de cōsti. in 6. & dicit q̄ idem voluit Ioā. Andr. in additio. ad Specul. in tit. de instru. editio. §. nūc dicēdū. in additione magna, incipiēte. Quia de argentario. circa finem illius. & Anton. de Butri. in c. 2. de fide instr. 2. col. versic. 8. & idē tenet Bald. in rubric. C. de fide instru. pen. & vlti. colum. ¶Copia tamē

9 sumpta manu † eiusdē notarij, qui conficit pthocollū. pbat. Bartol. in d. authē. si quis in aliquo. nume. 3. versic. dic ergo. & ibi Bald. colum. 1. nume. 4. & Barto. in l. si quis ex argentarijs. §. prætor. & ibi Bald. & Angel. ff. de eden. & Bald. in addi. ad Spec. in tit. de instr. editi. versic. exemplum. & Ioan. de Imo. in l. fina. ff. quemadmo. testa. aperian. ¶Tamen † adde, quòd licet

10 publica scriptura exemplata authoritate iudicis probet, & fidem faciat sicut ipsa originalis, vt dictum est, tamen si vltra exemplationem, requirit alia solēnitas extrinseca, vt est subscriptio manu principis, tūc talis scriptura quātūcunq; authoritate ordinarij exēplata, non probat. vt est casus secundum Plat. ibi in l. probatorias. C. de diuersis offi. apparito. libr. 12. quasi in principio. & dicit esse notandum ad limitationem prędictorum. & authen. si quis in aliquo documento. C. de edendo. & pro Plat. est text. singula. in l. 114. titul. 18. parti. 3. in fine. quem vide.

SVMMARIVM.

1 *Modus procedendi contra occupantes terminos. numero. 11.*

2 *Cupiditas hominum est ascendere ad honores, iurisdictiones, & possessiones.*

3 *Per brigas, & dissensiones status reipublicæ læditur.*

Commu-

4 *Communio discordiam parit.*

5 *Per viam inquisitionis proceditur in causa terminorum, & in causa vsurarum, & inter coniuges, & vt testamenta defunctorum executioni mandentur, & in iuribus principis, & ad utilitatem publicam.*

6 *Libellus circa terminorum occupationem.*

7 *Pro finibus quatuor actiones, & remedia competunt.*

8 *Pœna euellentis, & turbantis terminos.*

9 *An euellens plures lapides de vno loco puniatur pro vno termino.*

10 *An qui rem communem amouit, puniatur.*

11 *Iudex sine sententia, an potest infringere terminum agris.*

12 *Vsque ad triginta annos potest peti terminos reponi in loco vnde amoti sunt.*

13 *In causis terminorum, an potest ferri sententia absentibus partibus.*

14 *Fines terminorum quomodo probantur.*

15 *Testes ad probandum terminos, an possunt produci de hominibus commorantibus in loco.*

16 *Expulsus a possessione secundum legem Toleti, potest agere de nouo interdicto recuperandæ, seu rei vendicatione.*

i **Ley de Toledo.** i Quæ est lex. 5. tit. 3. libr. 7. in ordin. regali. vbi cauetur, quòd iudi-
1 ces † perquisitores, & correctores, vel alij iudices debent procedere contra occupantes terminos & iurisdictiones, pascua pasta, & abeuradera. & alia pertinentia villis, & ciuitatibus, & infrà triginta dies se informare debet, & sine strepitu, & figura iudicij, & omni appellatione, & litis pendentia posita, alio quocunque remedio iustitiam faciant. Et omnia supradicta occupata per potentes, seu prælatos, vel per alias ciuitates, & concilia restitui faciant, prout latè in dict. l. cauetur, quæ fuit necessaria, & aliæ leges huius regni loquentes in hac materia. ¶ Quia, vt ait Petrus de Ferra. in forma libelli, in actione confessoria. versic. plenam, & omnimodam iurisdictionem in tantum his temporibus cupidi-
2 tas † hominum excreuit, vt nitantur totis viribus ascendere ad iurisdictiones, honores, possessiones, & donationes, & si possibile foret, cœlorum mansiones. Sed non aduertunt, quid ille pater eloquentiæ Tullius dixit in libro de officijs. Cauenda est glorię cupiditas, eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omninò debet esse contemptio, ac imperia expetenda sunt, sed potius non accipienda, interdum autem deponēda. Semper est igitur; vt idē inquit, efficiendum, vt appetitus rationi obediat, cui

ma do la ley de Toledo i. Y a si mismo executen la pena en ella cōtenida sobre la occupaciō que primero hizo, y ansi mismo visitē todos los dichos terminos de la ciudad, o villa, o tierra, q̃ fuere a su car-

sunt subiectæ naturæ, in tantum. enim excreuit hic appetitus, quòd nedum laici; sed etiam summi sacerdotes, & clerici sūt tali morbo, ac vitio penitus infecti, vt ibi per eū. ¶ Et quia per tales
3 brigas †, & dissensiones status reipublicæ læditur. vt in. l. si qs ingenua. ff. de capti. & post liminio reuer. & vt dicit Lucanus, vicinia nanq; prædia habentes, sæpè inter se faciunt quæstiones. Nulla enim fides regni socijs, omnisq; potestas im-
4 patiens consortis erit. ¶ Et communio † discordiam parit. vt in. l. 1. C. quando, & quibus quarta pars debeatur. libr. 10. non ergo immeritò ad euitanda ista scandala fuit facta dicta lex Toleti. Et quòd per viam inquisitiōis procederetur, concordat text. in capitul. tanta. 86. distinctio.
5 ¶ Et est casus, in quo per inquisitionem † proceditur in casu ciuili. & tenet Plat. in. l. vsus aquæ. C. de fundis rei priuatæ. lib. 11. dicēdo, quòd officialis, ad quē spectat publica iura ab alio vsurpata reuocare, dissimulans & negligens in reuocando, dicitur tacitè consentire, & tenetur. ¶ Simile est in casu vsurarum. tenet Innoc. in capit. ad nostram. de iureiuran. ¶ Et ibi quoq; dicit, q quoq; inter coniuges inquirere potest. vt in ca. porrò. de diuor. & capitul. si duo. 35. quæstio. 6. ¶ Et in causa suspecti tutoris. vt in. l. 3. §. propter ea. ff. de suspect. tuto. & in. l. prima. eod. titul. notat Bald. in libro feudo. titul. de pace tenen. cap. 1. §. si tres. ¶ Et quoq; potest inquirere, vt testamenta defunctorum executioni mādētur, quia ad ecclesiam pertinet tuitio testamentorū. l. nulli. C. de episcopis & cleri. §. si quis. ad declinandam. & text. in capitul. si hæredis. de testament. secundùm Innoc. vbi suprà. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd de iuribus principis non est dubium, q inquiri potest. vt. l. prima. & penulti. C. de bo-

nis

nis vacant.libro.10.& in alijs casibus ciuilibus, de quibus per Inn.in.d.c.ad nostram.el.2.in fine.& tenet Guido Papa singul.863.secus de iuribus inferiorum,quia nõ potest etiam de iure communi via inquisitionis procedi, vt ibi per dictũ Guido. ¶Et quoq; ad vtilitatem publicã licita est inquisitio in causa ciuili,&pecuniaria. vt tenet Bartol.in.l.missi opinatores. C.de exacto.trib.lib.10.colum.2.& alios casus ponit Lucas de Penna in.d.l.si vacantia. colum. 2. & vi. quæ dixi suprà in glos. se informen.Et an si iudex ex officio suo possit per inquisitionẽ procedere super iure, vel rebus ecclesiæ; vide late per Roma.singula.519.& per eius additionatorem. ¶Et quia de istis terminis sæpe lis oritur,li
6 bellus † in ista materia sic formatur.Compareo coram tali,& cõqueror de Titio,& dico quòd cùm talis ciuitas,vel villa possidet, & possidet talem terminũ, dictus Titius turbat dictam ciuitatem in possessione sua, quare peto vsq; ad tales terminos & fines dictæ ciuitati ad iudicari,& tales debere esse confines, & terminos declarari,& super talibus finibus silentium dicto Titio imponi.Ita dixit Florian.in.l.1.ff.fin. regun.Quod sequitur Angel.in.§.quædam actiones.insti.de actio.nu.14.& vid.ibi Ioã.Fab.nu. 33.vbi distinctionẽ facit. ¶Et dicit, ꝙ pro istis
7 finibus † competunt quatuor actiones,siue remedia. ¶Primum finium regundorum,vt ibi. Item conditio ex lege constiterit. C.fini.regũ. quæ loquitur in casu suo, quando fit inuasio lite contestata in actione finium regundo. ¶Itẽ est accusatio criminalis, & pœna in personam contra illos,qui propellunt terminos iam positos.ff.de termi.amot.l.prima.&.2. ¶Itẽ est pœna.l.Agrariæ.quę est quinquaginta aureorum si ad hoc agatur vt in dict.l.Agraria. & hoc magis placet Ioann.Fab.quàm illud, quod notatur in.d.l.Agraria.vbi videtur notari quòd hodie nõ puniatur in persona extraordinariè. sed secundum eum melius est dicere,quòd vna pœna non tollat aliam.vt in.l.sanctio legum.ff. de pœnis.& in.l.3.C.de sepulchro. viol. Quod sequitur Angel.in.d.§.quædam actiones.in fine, vbi tenet,quòd si termini per aliquam partium fuissent mutati,vel euulsi, tunc cõpeteret actio de termino amoto ad pœnã quinquaginta aureorum,& potest puniri in corpus arbitrio iudicis,qualitate personæ, & delicti inspecta. vt in l.prima,& ibi doct.& Saly.C.de accusa. ¶Ioã. Andre.& Hostien.in capitul.ex literis.de probatio.dicunt, ꝙ in hoc nõ sit pœna arbitraria:
8 quia turbantes † fines si splendidiores personę sunt,relegantur:humiliores vero castigãtur, & ad opus biennio dantur. Quam distinctionem Abba.ibi num. 13. dicit non esse perfectã cùm iura variè loquantur in hac materia,quare dicit esse latius distinguẽdum post Cyn.in.l. prima. C.de accusa. ¶Aut quis amouit terminos ignoranter, aut scienter. ¶Ignoranter,vt quia credebat alios lapides furari,& tunc amouens terminos potest peti,vt verberibus cædatur. vt in l.secunda.ff.de termi.amot. & nihilominus secundùm eum tenetur furti,quia diuersi sunt effectus delinquendi. text. in. l. si stuprum. ff.de iniur. ¶Si scienter,aut amouit gratia occupandi fines,punitur temporaliter. Relegatur enim habita consideratione ætatis.vt in dict.l.secunda. ¶Aut amouit nõ gratia occupandi fines, & tunc refert. Aut facit gratia obseruandorũ confinium finalium quæstionum, & sic vt præstaret materiam litium,& punitur corporaliter.vt in dict.l.vlti.in fine. ¶Si verò amouit,nec gratia obscurandi,nec gratia occupandi, & tũc punitur pecunialiter.vt in dict.l.prima.in principio,secundùm Cyn.de quo est gloss. in. d. l. Agraria. ¶Et Cyn.non facit differentiã inter splẽdidas personas,& humiles,vt sentit Ioan.And. Hosti.& Barto.in dicta.l.secunda.Et satis illam differentiam videtur ibi innuere tex.ille. ¶Vnde secundùm Abba.in dict.capitu.ex literis.in fine clarè expediendo, sunt prosequenda tria membra. ¶Primum,aut quis corrupit terminos occupando,& iste si est persona splendida, relegatur ad tempus,habito respectu, an sit iuuenis,vel senex,secũdùm quòd distinguitur in dicta.l.secunda.in principio.ff.de termi. amot. ¶Si verò est persona humilis, castigatur, & ad opus biennio datur.vt in ead.l. ¶Aut causa offuscandarum finalium quæstionum, tunc est plectendus pœna secundùm qualitatem personæ & facti,& violentiæ, vt in.l.fina.in fine. ff. eod. ¶Aut nec causa occupandi,nec causa offuscandi,tunc subdistingue. Aut dolo malo hoc fecit, & punitur pœna quinquaginta aureorũ. vt in dict.l.Agraria.Aut per ignorantiam, seu casu fortuito, vt quia non credebat cõfinia corrumpere,& verberibus ceditur.vt in dict.l. secũda.Sed intelligit hoc vltimum in humilibus personis,quia de eis tantùm loquitur illa lex in 2.parte.non autem potest finis referri etiam ad splendidas personas quia cùm illæ non puniantur pœna verberum,cùm fecerint animo occupandi aliena cõfinia, fortius nõ debent tali pœna puniri,cùm hoc fecerunt ignorãter,in eis ergo erat pœna arbitraria secundùm Abb.vbi suprà.per dict.l.2.in principio.& mitior imponitur pœna,quam quando scienter fecerunt.

patet ex dict.l.secunda.in.2.parte ipsius.Et per hoc habes intellectum omnium legum illius tit. de termino amot. ¶Circa quod vide.l.30.titul.14.par.7.vbi euellens fines, perdit ius, & restituet duplicatum, & soluet insuper pro quocunq; fine, seu signo mutato regi quinquaginta marabetinos auri. Eadem est pœna de finib9 terminorum ciuitatum, seu locorum mutatis, seu euulsis. Quod est intelligendum, si malitiose, & scienter fecerit. vt in.l.6.titu.4.for.ll. libro 4.& Montal.vtrobiq;.vbi dicit in dict.l. fori. ꝙ hodie pœna criminalis & pecuniaria impositio per iura supradicta, refertur ad pœnã illi9.l. fori. ¶Et vide dictam.l. Toleti. colum.2.versic. *E si de fecho.* vbi aliam pœnam ponit in casu illius.l.& illa seruatur in casibus, in quibus loquitur, & supradicta loquuntur in termino, vel fine euulso, vel amoto. ¶Et facit quod lex diuina testatur, Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui. Deuter.19. Prouerbi.22. & in dict.c.tanta. 86.distin. & in.c.in legibus.12.q.

9 2. ¶Et an si essent plures lapides † in vno loco, & quis euelleret eas, an vnus terminus diceretur euulsus, & an pro vno tantum termino puniatur? Vi.Bar.in.l.inficiãdo.§.infans.ff. de furtis. colum.2.nu.3. ¶Et quid si rem communẽ amo

10 uit? † Dic ꝙ non tenetur, quia potius præsumitur velle suo iure vti, quàm furti consilium inire. vt tenet Oldra. consili.53. colum.3.vers.sed dicimus. per.l.meritò.ff.pro socio. ¶Intantum in ista causa terminorum iudex debet procede

11 re, quòd etiam sine † sententia potest iudex infringere terminum agris. vt in.l. hæc actio.§.iudici.& ibi Flori.ff.fini.regundorum. & per eundem Florian.in.l.si irruptione. eod. titul.& per docto.in.l.Castellum.ff.de arbitris. ¶Et potest

12 peti etiam † post triginta annos terminos reponi in loco vnde amoti sunt, si possessio sit retẽta vsque ad locum de quo termini fuerũt amoti. sed Cyn.in.l.final.C.fini. regundorũ allegando Róga.& Colmubum. ¶Et potest sententia

13 † proferri, partibus absentibus, quãdo pars est absens post litem contestatam. secus si est absens ante litem contestatam. vt in.l.properandum.§.1.&.2. C. de iudic.& tenet Cynus in.l.si quis.in fine.C.fini.regund. & sic potest intelligi.d.l.Toleti. inquantum dicit, *llame a la otra parte, o partes de quien se querellare.* & in fine.ibi, *si las tales sentencias fueron dadas sin llamar, y sin oyr las partes que posseyan.* quia si sunt vocatæ, & litem contestauerunt, eis absentibus, vel contumacibus potest ad sentẽtiam diffinitiuam procedi. Et an isto casu potest procedi lite non contestata vi.suprà, in gloss. *de su officio.* in princip. vbi di

14 xi. ¶Quomodo autem probetur † fines termini, vi. glos.& ibi Abb.in.c.cum causam. de testibus. vbi dicit, ꝙ probãtur per libros antiquos, si tales libri antiqui fuerunt seruati in custodia publica, & fideli, vt dicit Abb. ibi.& Roma.in consilio.165. ¶Et etiã probãtur per verba enũtiatiua contenta in antiqua scriptura authenti. tenet glos.in.c.cum olim.de censi.& in.c.si Papa.de priuil.in.6.quas glos.allegat Anto. in ca. cùm dilectus.de successi.ab intest.ad hoc, ꝙ cõfines probantur per instrumenta, quę ad alium finem principaliter facta sunt. ¶Quoq; probãtur per testes etiam de auditu, nam facta antiqua, de quorum initio memoria nõ existit, probantur per tale testimonium. vt Innoc. & Hostien.in.c.veniens.de verbo.signifi. in.6.& per glos.in.c.vlti.de præscript.libr.6.in gloss.fin.& Bald.in.l.conuenticula.colum. 4. C.de episc.& cleri.nu.6. & Abb.vbi suprà, quia dicunt enim tales testes, & debent dicere, ꝙ semper viderũt fines huiusmodi diocesis, vel ciuitatis protẽdi vsque ad talem locum, & nunquam audierunt dici contrarium, prout notatur in iuribus suprà allegatis.& hoc tenet Arch. in terminis nostris in. c. inter. 16.q. 3. facit.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de itinere actuq; priua. ¶Et facit quod tenet Alex.in.l.cũ aliquis.C. de iure deliberan. nu. 5. in talibus antiquis fama plenè probat. & idẽ Alex.in cons.208.in.2.lib. & Franciscus de Aretio consilio.36.& notat Bart.in. l. quidam. ff.solu.matrimo.& Abba.in. c. veniens ad nos. de testibus. colum.5.& ibi tangunt, quando dicatur de antiquo. Et licet Anto.de Butrio in.c. quid per nouale.de verbo.signifi.dixit de tempore quatuor annorum, tamen communis opinio est de tempore centum annorum, cũ illud sit tempus longęuæ vitæ hominis. vt in.l.fin.C. de sacrosan.ecclesi.& in.l.an vsusfructus. ff. de vsufru.secundum Alexan. & Ias. in.d.l.cum aliquis. ¶Item probantur per authores terminorum, si eorum non interest secundum Bal. vbi suprà. ¶Item probantur per instrumenta. vt in l.census.ff.de proba. ¶Probantur etiam per iudicia, & famam. vt per glos.in.d.c.cùm causam. & per Baldum & Paulum de Castro, Alexã.& docto.in.d.l.cum aliquis. C. de iure deliberan. vbi etiam glos.tangit.& per Innocent.& Imol. in.c.veniens.de testibus. ¶Guido papa in decisio.suis, decisio. 193. latius istam materiam attingit, & dicit, quòd probantur nanq; tales cõfines per publicum instrumẽtum, si de hoc fuerit confectum, vt dictum est per.l.optimam.C. de contrahen.& committ. stipula. cum ibi notatis.& in dicta.l.cum aliquis.& in singul. 543.

¶Quoq;

¶Quoque probãtur per lapides antiquos.l.1. §.qui in rebus. ff. de falsi.& in.l. qui tabulas. in princip.ff. de furtis. ¶Et vt dictum est per famam.vt in.d.capi. cum causa. vbi latè Feli. hoc tractat, quæ fama publica probatur per dictos testes bonæ opinionis.vt in.l.3.§.1.& ibi notatur.ff.de test.& quia in istis factis antiquis multum operatur fama.vt notat Innoc.in.d.ca.veniens.de verb.signifi.maximè in his,quæ reputantur notoria.vt ipse Inno.ponit in.c.causam. de iura.calum.¶Et ideo dicit dictus Guido Papa in decisione.355.quòd probatio centum annorum directè non potest fieri, sed bene præsumptiuè:& quia ratione difficilis probationis sufficit probatio præsumptiua.vt notatur in.l. qui ex liberis.in princip.ff.de vulga.& pupilla. & quod notat Cy.in.l.1.in fine.C.de sentẽ.quę sine cert.quanti.& tenet in expresso dict⁹ Guido Pap.decisi. 193. vbi ait,quòd confines possunt probari per præsumptam probationem, vbi essent difficiles probationes,propter lõginquitatem tẽporis,per ea,de sacrosanctis ecclesi. quæ ponit Bald.in authentic.quas actiones.C. & ita dicit quòd vidit iudicari.¶Et vid.Bald.in dict.authenti.quas actiones. columna fina. versicu.quarta.vbi ponit quomodo debet fieri ꝓbatio istà cẽtum annorum.& vi.l.41. de Toro. & ibi doctorẽ del Castil.in. gl. quarenta años. &.l.fi.titul.de las præscriptiones.in ordi.regali. vbi dicunt,quòd tales testes debent deponere de visu.40.annorum cum auditu maiorum suorum:& testis,qui isto casu deponit, debet esse. 54.annorum,vt ibi dictus Castil.& idem tenet Bertach. de Ermi.in tract.gabellarũ.in.1.parte.q.10.allegando Specul.in titul.de probatio. §.1.versic.vlti.& ibi Bald.in additio.versi.qualiter probetur.& Bart.in.l.2.§.pe.ff.de aqua pluui.arcend.& Domi.in.d.c.1.de præſ.libr.6.nu. 16.vide infrà,in ca.24.✱ In gl. *o prescripcion.* nu. 10.& vi.l.12.tit.22.par.1.& ibi Grego. Lopez. in gloss.*que a quarenta años.*vbi idem tenet, sicut ego ꝙ testis deponẽs super præscriptione immemoriali debet de visu per tempus.40.annorum deponere & de vlterioribus de auditu & ibi vi.quid autem si non ita probaret sed tantũ de tempore.40.annorum & eius solutione an sufficiat. ✱ ¶Et quoque talis probatio centum annorum potest probari per instrumẽta facta successiuè super possessione,vel reditu.l.põponius.ff. quibus mod. vsu. amittatur. Nam qui reditus percepit,in dubio præsumitur possidere.l.litibus.C.de agri.& censi.li. 11. ¶Quoque confines probantur per custodes locorũ. vt in l.in nomine domini post principium. §. sancimus.versi.si Sardinia.C.de offi. Præfe. Africæ. ibi,& vbi custodes antiqui seruabant.¶Quoq; probantur per scripturam in columna, vel lapide expressam.24.quæst.3.cap. sane.& in.l.1.& 2.C.de albo scriben.& glo.in.d.c. cùm causam. & hoc si sunt scriptæ de antiquo: vt Franciscus de Aretio.consilio.42.& Alexand.consili.12. ¶Quoque per depositiones testium, vt dictũ est.& in dict.capitul. cùm causam. & sufficit ꝙ tales testes dicãt, Nos vidimus hoc opus factũ esse,vel istum terminum esse, & ita sic à nostris prædecessoribus audiuimus.l.in suum.§. Item labeo. & ibi glossa. & Bartol. ff. de aqua pluui. arcen. ¶Idem probatur per voluntatem patris familias declaratam in eius vita.l. si seruus plurium.§.fin.ff.de legat.1.& in.l.si quis duas. §.si quis autem.ff.communia prædiorum.

¶Quoque probantur per communem opinionem.vt per Specula.in titulo. de probatio. §.1. versiculo.hoc etiam not.& in. §. videndum restat versic. 12.ibi. per communem opinionem. ¶Et ideo vt dicit dictus Guido in dict.decisione.192.si est controuersia inter duo castra, vel inter duas ciuitates de confinibus territoriorũ: & homines vnius Castri deponunt,quòd banerius illius Castri custodiebat vsque ad illum locũ.& ibi pignorabat,& ita audiuerit à suis prædecessoribus,quòd valet tale testimonium. per dict.l.in nomine Domini.versicul. in Sardinia. & Ioann.Fab.in.§.sed hæc hodie.institu. de satisda.¶Et vide tu quoque Petrum de Ferra. in forma libelli.in actione reali.versicul. cui cohæret.numero.4. vbi quoque aliquos ex istis modis probandi confinia ponit, & dicit,quòd aliquando ista confinia sunt notoriè discreta per vias regales,quandoque per montes,vel flumina, quandoq; per lapides, vel signa alia multa apparentia,quibus modis confinia communiter distingui consueuerunt,& quandoque finis iurisdictionis per expressas,vel tacitas assertiones partium probantur. vt in dict. l.optimam. & aliquando probantur per sententiam iudicum,vel arbitrorum.vt in.l. inter Castellanum. ff.de arbitris.&.§.fin.institu.de offi.iudic. Item per exercitium iurisdict.vt Innocẽ. in capitulo cum ad sedem.de resti. spolia. & facit capitulo super quibusdam.de verbo. signific. secundùm Petrum de Ferra.vbi suprà,quem vide. ¶Et an
15 si possunt produci† testes in isto casu de hominibus commorantibus in dicto loco?Guido Papa,vbi suprà credit quòd sic:quia illi de vniuersitate possunt esse testes in causa vniuersitatis: vt notat Innocent. in capitul. cùm nuntius. de testibus.& Specula.in titul.de teste.§.1. versi-

cul. sed nunquid in causa vniuersitatis. & quia in subsidium alijs deficiētibus admittuntur ali qui testes, qui aliàs non admitterentur. vt in. l. consensu. C. de repudi. & possunt esse testes pro vniuersitate, posito quòd reportent commodum in vniuerso, vt dicunt Cyn. & doctor. in. l. parentes. C. de testibus. & in. l. intantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisio. & Specula. in titul. de teste. §. opponitur. versiculo. sequitur. & ibi Ioannes Andre. in additio. & residet Guido Papa. vbi suprà. ¶Tu vid. Paul. de Castro in. l. si municipes. ff. quod cuiusq; vniuers. nomi. vbi dicit, quòd homines de vniuersitate quando nullum commodum sentiunt in singulari, de illa causa possunt testificari, vt si vniuersitas habet molendina, vel alios reditus, secus si sentirent commodum, vt si habeant pascua, in quibus singulares homines habent ius pascendi: si enim litigat vniuersitas de dictis pascuis, non possunt singulares testificari, quia testificarentur in causa propria. secundum Paul. de Castro, vbi suprà, allegādo Cyn. in. l. omnibus. C. de testibus. De quo singulariter per Fel. in cap. insuper. de testi. column. 1. vbi ponit regulam, & fallentias. & per Hippolytum de Marsili. in l. prima. §. seruus mancipium. ff. de quæstioni. ✱ Nota vnum singulare quod tenet Bald. in dict. l. intantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisio. quòd si inter vniuersitatem est quæstio de iurisdictione singuli de vniuersitate testificari poterunt. ✱

¶Nota tamen in proposito vnum, quod est singula. quòd quando ciues, qui deposuerunt pro vniuersitate recipiunt commodum, soluendo aliquid vniuersitati, sunt idonei testes, putà si recipiebant commodum pascuorum, vel lignorum ex syluis, & ratione huius soluebant, & componebant se cū datiarijs, soluta mercede, vel pretio, non redduntur inhabiles per hoc ad testificandum; sed solùm quando recipiunt cōmodum gratis ex nemoribus vniuersitatis. Ita mirabiliter Alexan. in consilio. 99. in quinto volumine. columna quarta. numero. 7. & dicit, quòd ita tenet Bald. & Salycetus. in dict. l. parentes. C. de testibus. & Angelus. in dicta. l. si municipes. ¶Circa. l. Toleti, vide institutionem, quam senatores cōsilij regalis dant iudicibus, & perquisitoribus, quando de istis terminis cognoscere debent, & illam serua, quādo tibi datur, dū eris iudex deputatus ad cognoscēdum de illis terminis.

¶Cuius instructionis tenor talis est, quia impressoribus tradita non est.

¶Y por la presente vos lo encomendamos, y cometemos, porque vos mandamos, que luego que con esta nuestra carta fueredes requerido, vos en persona, sin lo cometer a otra persona alguna, vades a los dichos terminos, o a otras qualesquier partes, y lugares donde fuere necessario, y llamadas, y oydas las partes, a quien lo susodicho toca y atañe, attento el tenor, y forma de la dicha ley de Toledo, en lo que la dicha ley ouiere lugar, y en lo que no ouiere lugar por via ordinaria torneys, y restituays, y fagays tornar, y restituyr a la dicha ciudad, y vezinos, y moradores della los dichos terminos, o la parte dellos que fallaredes que le estuuiere tomado, o occupado por los dichos concejos, o personas particulares đ la dicha ciudad, o por qualquier persona, que segū el tenor y forma de la dicha ley, le deue ser restituydo. Cō tanto, q̄ en lo que conociere des por virtud de la dicha ley guardeys la orden y forma siguiente.

¶Primeramente, q̄ quando el Procurador đ la dicha ciudad, o de sus lugares se quexarē de algū cōcejo, o yglesia, o monasterio, hospital, o cauallero, o otra qualquier persona q̄ les tiene tomada, y occupada la possession de los dichos terminos, lugar, prado, o pasto, o exido, o abreuadero, o montes, o de otra qualquier cosa q̄ pertenesce al concejo de la dicha ciudad, o sus lugares, que vos llameys a la parte, o partes de quiē el dicho Procurador de la dicha ciudad se quexare, y le asigneys plazo, y termino de setēta dias por todo, y plazos, y terminos, y dende luego se lo asigneys, el qual no se pueda mas prorogar, dentro del qual mādeys que las partes muestren el derecho q̄ tienē a la possession del tal lugar, o termino, o prado, o abreuadero, o otra qualquier cosa comun sobre que sea la dicha demanda por escripturas, o testigos, o por la manera que les pareciere, y durante el dicho termino vos el dicho

cho. fulano de vuestro officio simplemente, y de plano hagays pesquisa y os informeys y sepays la verdad delo sobre que fuere el dicho pleyto.

¶ Y passados cincuenta dias fagays luego publicacion, y antes si las partes se concertaren, y fagays dar traslado a las partes si vos fuere pedido de todas las escripturas, y prouanças hasta entõces presentadas, y fechas de vuestro officio, y recibays luego las tachas, y contradiciones, y prouãças que sobre ello las partes hizieren de que se deuan recebir cõ tanto que se hagan dentro de los setenta dias, y no despues, y fecho el dicho processo sin cõclusion de causa, ni otra figura de juyzio deys, y pronuncieys sentencia en que si hallaredes que la dicha ciudad o sus lugares fueron despojados de su possession, que luego sin dilacion alguna torneys, e restituays, e fagades tornar, e restituyr a la dicha ciudad y a sus lugares la possessiõ de lo que ansi fueron despojados libre y pacificamente poniendo les en la possession de todo ello, y a su Procurador en su nombre, e le ampareys e defendays en ella, e no cõsintays ni permitays que otra persona alguna, ni concejo se la tomen so las penas contenidas en la dicha ley de Toledo, que habla sobre la restitucion de los terminos.

¶ La qual dicha execucion se haga en la manera sobredicha, saluo si la sentencia fuere dada contra Iglesia, o monasterio, o hospital, o ordenes militares, o otra qualquier persona que tẽga qualquier titulo. De la cosa que en tales casos si en tiempo fuere appellado deueys deferir la appellacion para ante los de nuestro consejo, y no para ante otros juezes, e sobreseer la dicha execucion.

¶ Agora se dize que defieran la appellaciõ para los Oydores de la Chancilleria.

¶ Otrosi q̃ si ante vos fuere allegado litis pẽdẽtia, o ante otro juez sobre la possession, que ante vos se cõtẽdiere, y en el termino del derecho fuere mostrada la litis pendentia, entre las mismas partes sobre la dicha possession, que no conozcays mas de la dicha causa e possessiõ, e lo remitays ante el juez ante quiẽ estuuiere pendiente.

¶ Otrosi q̃ si de la sentẽcia, o sentencias que ante vos el dicho juez de terminos se pidiere execucion, estuuiere appellado, o dicho d̃ nullidad, o sobre ello ouiere pendencia de pleyto, e lo mostraren ante vos que no executeys la tal sentencia, o sentẽcias, e que remitays la causa, o causas ante el juez ante quien estuuiere pendiente, saluo si la dicha sentencia ouiere sido dada sobre processo fecho entre partes, por la dicha ley de Toledo, segun, y como en ella se contiene, y en todo lo otro demas de lo susodicho, guardeys y cũplays la dicha ley de Toledo segun que en ella se contiene, haziẽdo sobre todo complimiẽto de justicia, por manera q̃ ninguno reciba agrauio, de q̃ tenga causa ni razon de se nos mas venir ni embiar a quexar sobre ello por vr̃a sentẽcia, o sentencias ansi interlocutorias como diffinitiuas, o otras qualesquier, y el mandamiento, o mandamiẽtos q̃ en la dicha razõ dieredes, y pronũciaredes, las lleuedes, y fagades lleuar a pura y deuida execucion con effecto segun la dicha ley e instruciõ lo dispone.

Et ista instructio iubetur custodiri per nostrũ Carolum in curijs, quas habuit Segouiæ anni. 1532. peti. 51. quã vi. ¶ Sed circa istã. l. quæritur, an si aliquis est expulsus secundum istam l. Toleti à possessione terminorum, & possessionum per iudicẽ, potest agere de nouo interdicto recuperandæ, vel rei vendicatione contra possessorem. Vi. Baldum in capitulo. veniens. de præscrip. numero octauo. vbi tenet, quòd sic, quia talis sententia non parit exceptionem rei iudicatæ si is, contra quem iudicatum est, agit interdicto vnde vi, vel recuperande, seu rei vendicatione pro eisdẽ rebus, quia & alia est actio, & aliud agitur nunc, quàm prius. ff. de except. rei iudi. l. cum quæritur. & l. sequenti. & capitulo.

tul.cùm cauſam.de teſta.ſecundùm Innoc. ibi. in dict.capitul.veniens.nume.2.vbi alia in propoſito adduntur notabiliter.

SVMMARIVM.

1 *Viſitans prouinciam, debet ſuis ſumptibus viſitare, & non expenſis ſubditorum.*

2 *Iudex delegatus, & ſic perquiſitor debet habere ſalarium in eundo, ſtando, & redeundo.*

3 *Viſitando prouinciam, hoſpitari non debet iudex gratis.*

4 *Populus viſitatus non tenetur ad procurationem.*

5 *Viſitare poteſt corrector pro ſuum locum tenente.*

6 *Quod facere poteſt per ſe, poteſt alteri committere. fallit vt hic.*

k Salario. k Idem tenet Pari. de Pute.in tracta.ſyndicat .in parte, ex penſæ quidam magnus. numero quinto. folio
1 111.vbi dicit,† quòd viſitans prouinciã, debet ſuis expenſis viſitare, non ſumptibus ſubditorum, licet aliter dicant Canoniſtæ. vt in capitulo. venerabilis. de cenſib.* Et tenet Bald. in. l. obſeruare. ff. de officio proconſul. & lega.* & Bald. in capitulo. qui in pleriſque de offi.ordi.in fin. dicendo, quòd ſi iudex inquirit, fit ex penſis de publico, quia publicam vtilitatem reſpicit. vt in. l. mulier in opus ſalinarum. ff. de capti. Et pro iſto text.eſt gloſſ.ibi, in dict. capitulo.quoniam.in gloſſa.2.¶Tamen viſitatores dati à regibus ad aliquam ciuitatem reformandam, debent hoc facere expenſis ciuitatis. vt tenet idem Bald. in capitulo. cùm ex officij. de præſcript.numero.2. ¶Et vid. Amode. Iuſti. in ſuo tract.ſyndicatus.in parte, Item in eo qui plures nocentes.columna octaua.verſicu.Item tenetur.vbi dicit, quòd miles, & officiales eundo per comitatum, debent viuere ſumptibus proprijs, licet poteſtas parua encænia recipere poſsit, ſecundùm Bald. in capitulo. iudices. de pace iura.fir.in vſi.feudo.& facit. l. ſolent. ff. de offi.præfe.& in.l.prima.§.prouincias.C. de cõtra.& in.l.4.de defenſo.ciuit. & in. l. plebiſcita. ff.de offi.præſi.*Sed hoc intellige, quando iudex non eſt ſalariatus de publico, tũc poteſt recipere iſta parua encænia, & habere ſalarium à partibus, ad petitionem quarum ipſe iudex tẽdit perſonaliter ad iſta cernere. vt eſt text. & gloſſ.in.l.ſi irruptione.§.ad officium.ff.fini.regundo.ſed quando eſt ſalariatus de publico, nõ poteſt eſculentum etiam paruum recipere pro uidendo, & viſitando ſupra dicta. text. in authentic. ſcriptum eſt exẽplar. titulo, vt iudices ſine

go ſin lleuar por ello ſalario k alguo, y vean ſi ay otros ter-

quoquo ſuffragio. collatio.2.& ibi gloſſ. in verbo, auaritiam & idem tenet gloſſ.in.§.ſunt præterea inſtitutio.de public.iudic. quia debet eſſe contentus ſtipendio ſuo. vt dixi in capitul.primo.in gloſſ.ſalario.in principio.¶Et ideo dicit Angelus.in.§. nulli quoque. in dict. authentic. vt iudi.ſine quoquo ſuffrag.eſſe ibi, tex.contra rectores ciuitatum, qui per caſtra, & villas mittunt eorum milites ad locorum conſeruationẽ ſumptibus ruſticorum, quia pœna ibi inſerta puniuntnr. Quia quando habent ſalarium à publico, nil debet recipere, vt dictum eſt. & tenet Ioann.Faber.in.l.omnes cognitores.C.ad.l. Iuli.repet.& gloſſa.in capitu. non licet.11.q.3.& capitulo.militare.23.quæſti. 1.& gloſſ.in capi. cum ab omni, de vita & honeſt.clerico. & vide quæ dixi in capit.1.in gloſ.Pueſtos.in fin. ¶In
2 iudice delegato†, ſeu perquiſitore: ſecus eſt, vel in iudice, ſeu officiali conducto, quia iſte debet habere expenſas, ſeu ſalarium in eundo ad officium, ſicut in ſtando, & redeundo. ſecundùm Bartol.in.l.prima.ff.de var.extra.ord.cog.& in l.ſuper creãdis.C.de iur.fiſca.libro.10.& ſic de conſuetudine obſeruatur.& ita videntur ſonare literæ ſui officij, vel delegationis, prout tenet Alexander in conſili.206.in.2.volum. & ita in noſtra Hiſpania obſeruatur. & vide infrà in ca. 40.in gloſſa prima. ¶Hac de cauſa dicit Paris de Puteo, vbi ſuprà, quòd qui accedit purgan-
3 do prouinciam, non debet gratis hoſpitari †, ſed congrua mercede: & ſi ſunt hoſpitia publica, non debet ire ad priuata, quia ſoli principi licet gratis hoſpitari, & nõ recipit niſi tertiã partem domus.C.de metha.libro.12.l.2.& Baldus in.l.obſeruare.ff.de offic.procõſ.& lega.¶Nec debent iſti correctores viſitando prouinciam hoſpitari in domibus iudicum locorum. Ad quod facit, quod tenet Bartol. & Plat. in ſimili in.l.cunctos. C.de metha.libro.12. vbi tenent, quòd tunc minor magiſtratus nõ deſiſtit à ſua iuriſdictione per ſuperuenientiam maioris magiſtratus. quod nota. vbi gloſſ.& in capitu. volentes.

lentes.de offic.delega.alia in ca.studuisti. eodē tit.& Plat.in.l.omnino.C.de palat.lib. 12. ¶Et
4 idem dic in visitatore ecclesiarum†,quia populus visitatus nō tenetur ad procurationem, sed ecclesia.c.placuit.10.q.3. Et ita tenet Archiepiscopus Florentin.in.3.parte.titulo.20.c.5.§.declaratio.1.col.ver.nota tertiò.& ibi dicit, quòd ita seruat cōsuetudo.¶Vbi quoq; dicit in principio illius.§. quod quādo corrector nō potest
5 visitare per se,potest visitare † per alium, & sic per suum locum tenentem.vt in.c.inter cętera. de offic.ordi.& est tex.in.c. decreuimus.10.q.1.& hoc tene,licet contrarium teneat Bal. in.l. vnica.§.nec autem.C.de caducis tollend. num. 6.versicul.quidam sunt actus.quia contra Baldum est veritas.vt tenet Antonius Franciscus. in additione ad Abbatem.in dict.cap.inter cętera.& vide glossam in capi.primo,de offic.ordi.libro.6.in versiculo, per alium.& Cardinal. in Clementin.attendentes.de statu.regul.in.5. &.6.quæstio. vbi quoq; tenet contra Bal. licet de eo nullam mentionem faciat.

¶Et in adiutorium Archiepisc. Floren. & Cardi.facit illa regula, quòd illud, quod pōt per se
6 ipsum facere,† potest alteri committere.l.Item eorum.§.decuriones.& ibi Bart. ff. quod cuius. vniuersi.nomi.

¶Et ideo procurator fisci potest cōstituere ꝓcuratorem ad vendēdum rem fisco obligatam & ad faciendum fieri subhastationem,vt tenet Iaso.in.l.nec tutores.C.de procura. in fine.allegando Bald.in.l.prima, columna prima. C. de fide instrumen.& iur.hast.fisca.lib.10. ¶Et idē dic in commissarijs,vt possunt vendere per procuratorem.secūdum Ias.ibi.*Et Io.And.in addition.Specula.in tit.de instrum.edition.§.nūc vero aliqua.suprà num.76.in verbo, nulli quasi in fine,quòd commissarius potest agere, soluere,& vendere, & similia quæ commodè possunt fieri,potest committere,sed illa quæ in industria & motu animi consistant, vt distribuere locis & personis, & similia committere non potest,vt ibi.* ¶Et facit quod tenet Bald.in capitul.cùm venerabilis.de consuetudi vbi tenet, quòd quando principalis abest, requiritur consensus locum tenentis, & eius authoritas sufficit.& Archid.in capitul.Aretina.63.distinct.dicit,quòd vbi requiritur consensus superioris, si ille abest, sufficit requiri consensus sui vicarij. ¶Quod fallit in casibus notatis per Specula.in titul.de procura.§.ratione autem constituentis versicul.Item breuiter.

¶Et in exactore collectarum,quòd non potest alteri exactio delegari.text.& ibi Bart. & Plat. in.l.nec sacrarium.C. de canone largi.titul.lib. 10.¶Et in conseruatore monetæ publicæ, qui habet soluere soldadarijs, & stipendiarijs, debet personaliter,& sua manu soluere, non autem per substitutum.text.& ibi Plat.in.l. iubemus per hanc.

minos occupados[l] en que no aya auido sentencias, & si los occupadores fuerē de su jurisdi-

C.de eroga.milit.libro.12.numero. 1. ¶Et in casibus, vbi lex, vel statutum seu superior mandat aliquid fieri suis manibus, non potest per substitutum expediri. facit text.& ibi docto.in.l.prima.§.nec autem.C.de caducis tollen. ibi, domum suis manibus extruere. & gloss.in Clementi.prima, in verbo, personaliter.de vita & honest.cleri. Bald. in capitul. 1.§. iniuria.de pace iur.firma. in principio. & in capitul.1.quib.mod.feud. amit. & in capitulo. si quis dixerit.si de feudo fuerit cōtrouer.& text. & gloss.singul.in capitul.fina.§.is autem.de offic.delega. vbi si negotium alicui committitur vt personaliter exequatur, non potest delegare.nisi de consensu partium.& idem tenet glos. in capitul. cùm dilecta. de rescript. & ibi Bald. nume.5.vide suprà in capitul. quarto. in gloss. iustitia.numer.5.

SVMMARIVM.

1 *Fines ciuitatum,& castrorum præsumuntur esse illius,qui primo occupauit,quod non est in spiritualibus.*

2 *Montes,flumina,& valles, quæ distingunt territoria,sunt fines æterni.*

1 Occupados. l In proposito nota, quòd fines ci-
1 uitatum, † & castrorū præsumuntur esse illius, qui primò occupauit.secundùm Innoc.& in.c. cùm causam.de probatio.¶Quod dicit Bal. ibi singula.numero octauo. quod sequitur ibi Feli.in fine.& addit.l.rem quæ nobis.ff.de acquiren.posse. ¶Quod dicit non esse sic in spiritualibus,in quibus non datur libertas occupandi rem vacantem, nisi authoritate papæ secūdùm Innocē.ibi. Quod valde notat dominus Abb. ibi.vbi quoq; ponit differentiam.& vid. Bald. ibi ponentem practicam iudicandi in ista materia con-

ria confinium. ¶Vbi quoq; dicit, quòd môtes
2 † flumina, & valles, quæ distinguunt territoria sunt fines æterni, in quibus semel verum, semper est verum allegat. l. qui bona. §. si quis stipulaturus. ff. de damno infecto. quod sequitur Feli. ibi. 3. colum. Vbi in. 4. allegando Imola. quoque tenet, quòd si testes dicunt, quòd fama est, & cômunis opinio, quòd talis limes sêper fuit obseruatus à têpore cuius initij non est memoria, sufficit. dicit quòd tenet Archid. in capitulo. inter memoratos. 16. q. 3. quem vide in fine. vbi per hoc allegat. l. 1. in fi. ff. de aqua pluui. arcen. & l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiu. & per Innoc. in capitulo. quid per nouale. de verbo. signi. Et quomodo probentur ista confinia, & iurisdictiones, vide latè Felin. vbi suprà.

ctiõ, conozcã dello segũn el tenor de la dicha ley hasta los fazer restituyr, y si no fuerẽ de su jurisdiction, nos lo embie a notificar, declarando quales, y quantos terminos son, & quiẽ los tiene, porque nos proueamos sobre ello como fuere justicia & ansi mismo visite m las villas & lugares de la tierra que estuuieren a su cargo en persona n

S V M M A R I V M.

1 *Visitator generalis totius prouinciæ est proconsul, & circuitor totius prouinciæ.*
2 *Commißio generalis visitandi, non tollitur per specialem commißionem.*
3 *Visitator generalis potest corrigere malefactum à visitatore speciali. Ad officium iudicis spectat circuire tabernas, & balnea, & alia, vt hic.**
4 *An pro re inuestiganda subtracta licet ingredi domum alterius.*

m **Visite.** m Quia vt tenet Bal. in. l. si in aliquam. per tex. ibi. ff. de offi. pro
1 con. & lega. numero quinto. proconsul † est generalis visitator, & circuitor totius prouinciæ, & debet visitare loca publica.* Et facere ea refici, vel perfici ciuium expensis & immunire per deputatos ad hoc vt Bal. ibi in principio.* ¶Et
2 hæc commisio generalis † visitandi per aliquã specialem commisionem, non tollitur, quia omni alij intelligitur cômissum tanquã sub eo. vt in. l. nec quicquam eius. tit. & arg. in. l. 1. C. de offi. præfe. vrb. & c. pro hoc. de hæreticis. Et di-
3 cit Baldus. esse arg. quòd generalis visitator † potest corrigere malefactum à speciali visitatore. vt in. l. si hominẽ. ff. mãdati. & in tali visitatione potest corrector remouere aliquẽ ab officio ꝓpter graues & manifestos excessus eius. tenet Bal. in. c. dilectus. de recrip. nu. 3. & in fi. ¶Et tene in proposito, ꝙ ad officiũ iudicis spectat, & ad officiales pertinet circuire, & inquirere domos, tabernas, & balnea priuatorũ vt videatur, siqua fraus deceptio, vel delictũ cômittatur, vel aliqd aliud côtra publicã vtilitatẽ ꝓut tenet Bart. & latius Pla. in. l. omnis seruitus. C. de aquę ductu
4 li. 11. nu. 1. vers. nota. ¶Et † an ꝓ re inuestigãda subtracta licet ingredi domũ alterius vi. Bart. in l. si quis fugitiuũ. ff. de serui. fugi. & Ang. de malefi. in parte, & vestẽ cælestẽ abstulit. col. 15. & Gandi. in tit. de furibus & latro. in fine. & Hippolyt. in practi. cri. §. diligenter. nu. 209. & Abba. in capitul. qui cum fure. de furti. nume. 6. & Hippolyt. in. l. 1. ff. de quæstioni. nu. 41.

n **En persona.** n Vel per alium ex causa loco sui. & sic persuũ locũ tenẽtẽ. vt in. c. inter cætera. đ off. or. vt dixi suprà in gl. salario. in fi. & vi. text. in. c. inter dilectos. & ibi Abb. in. 2. notabil. de offi. ordi. & vi. text. in. c. decernimus. §. si aũt. 10. q. 1.* Et. l. 1. tit. 22. part. 1. & ibi Grego. Lopez.

S V M M A R I V M.

1 *Visitatio, an sufficiat fieri in fine primi anni, & in principio secundi.*
2 *Visitatio, an poßit in anno reiterari.*
3 *Si locus visitandus est in congruo, vel non est tutus, & ad eum commodè accedere non potest, an iudex teneatur ire ad eum visitandum.*
4 *In visitatione non debet corrector ducere secum canes venaticos.*

Vna

o Vna vez. o Similis text.in.c.decernimus.10.q.1.*Et.l.2.tit.22 partit.1.*& in Cle.attendētes.de statu regula.
1 vbi gl.ponit,an sufficiat hæc visitatio † fieri in fi.primi anni,& in prin.secūdi,remittit se ad notata in.c.in singulis.eod.titu. de statu mona. vbi concludit, ꝙ non: quia,vt dicit Card. in d.Cle.in.9.q. nu.11.si posit deferri in casu capituli in singulis,vsq; ad sex annos in præiudicium monasterij,nec sufficeret iure volēti ꝙ fieret de trien nio in triēniū,qa visitatio fit propter commissa corrigēda, nō propter cōmittēda. Si ergo prima fuit sufficiens,secūda nō habebit quid corrigat.& idem dicit Paul.ibi.Quia si in fine primi anni,& in princip.secūdi hoc fieret,nō esset annus inter primā,& secūdā,sed bieniū,vnde videretur ꝙ debeāt æqualiter distare.arg.in.c.qđ dilecto.de cōsang.& affini.in casu illius Cle.dicit Cardi.ꝙ cessat hæc ratio,si in tertio anno fieret in princip.secus in fine, omni tñ casu remanet alia ratio,qa frustra fieret secūda,& sic videtur, ꝙ ista visitatio,quæ fit per correctores, non debet fieri in fine primi anni sui officij,& secunda in princip.anni secūdi,quia fit propter cōmissa corrigēda.¶Sed an ista visitatio posit in anno
2 iterari,† glo.in.d.Cle.attendentes.in verbo, annis.dicit,ꝙ tātū semel in anno fieri debet,& idē tenet text. noster ibi,*vna vez en el año*.¶ Tamē ex causa potest iterari, quia hæc litera,& illius Cle.nō cōtradicit,& cum hoc tenet Paul. licet Stepha.inducat cōtrariū text. 25.q.1.c.qui nil facit.ad quē tex.respōdit,qui respicit visitationē ordinariā,& cōsuetā,quæ fit etiā sine causa, nō tamē prohibet iteratā,si causa subest,secūdū Car.ibi.10.q.& archiepiscop⁹ Florē.in.d.3.parte.tit.20.c.5.§.4.& gl.in.d.c.mādam⁹.¶Sed qd
3 si est locus in congruo,† vel nō est tutus,vel si cōmodè,& absq; difficultate ad vnū quēquam accedere nō potest,an teneatur ire ad visitādū? Dic ꝙ nō,sed debet rector talis loci facere congregare talem populū ad aliū locū congruum, vt tenet archiepiscopus Floren.in.3.parte titu.20.c.5.§.5.colū.4. versicul.nota vigesimoquarto.& idem tenet.in.§.4.illius titu.& capituli.* Et.l.4.titu.22.par.1.*¶In ista autem visitatio
4 ne non debet corrector ducere canes † venaticos.vt text.in Cle.2.de censi.& ibi Cardi. quæstio.12.sed canes nō venaticos bene potest ducere.vt in Clementi.nec in agro.§.porrò.de statu regula.quia si ducunt venaticos, incurrunt in pœnam.vt Cardi.in dicta Clementi.*Et.l.a titu.22.part.1.*

vna vez o en el año & se informe como son regidas, & como se administra la justicia y co-

SVMMARIVM.

1 *Visitator debet discurrere per totā suam prouinciam & in ea visitationis officium exercere.*
2 *A visitatione subditi non possunt liberari.*
3 *Quatuor sunt impræscriptibilia.*
4 *Subditus subtrahens obedientiam domino, pōt puniri.*

p Como vsan. p Idē tenet Archie
1 piscopus Florēti. in.3.par.ti.20.c.5.§.4.vbi dicit,† ꝙ visitator debet discurrere per totā prouinciā, & eius partē & visitationis officiū exercere.¶A qua visita-
2 tione † isti subditi liberari non possunt, quia vt visitatio nec fiat, subditi non præscribunt etiā per tantū tēpus,quòd non sit memoria in contrarium.vt in capit.cùm ex officij,de præscrip. De quo ibi per Abba.& Felin.& per Cardi.in Clemen.1.de censi.columna tertia. numero octauo.versiculo.12.¶Vbi tenet,quòd quatuor
3 † sunt impræscriptibilia,quę etiam non potest episcopus à se tacitè,vel expresè abijcere. s.visitationem,correctionem,procurationem & cathedraticum,quæ omnia continentur sub episcopali imperio mero,quod non potest ab se abijcere.vt in.l.legatus.ff.de offi.præsi.l. ius agnationis.de pactis,de quo per Hosti.in summa. in titul.de offi.ordi.§.quod pertinet. ¶Et sicut visitatio non potest præscribi,ita nec obedientia,ne alicui obediatur,sed bene potest per præscriptionem obedientia transferri de vno prælato in aliū prælatum, quia non remansit sine capite.& ita dic in visitatione.tenet Bald. in capit.auditis.de præscrip. numero septimo.& in capitul.cum olim.eod.titul.in fi. & dicit, quòd quis non potest præscribere in se quod nō obediat dū est subditus,sed bene potest præscribere quòd nō sit subditus eius, sed Papa † præscri
4 bentis libertatem.& vi.eundem Bald.in capit. cùm ex officij.eod.titul.¶ Et vid.Bal.in capitulo.tua nos.de cohabita.cleri.& mulierum. numero.22.vbi tenet, quòd si subditus subtrahit obedientiam domino suo, potest eum dominus punire de iure,& de facto armata manu, & bellum indicere.Innocen. in capitulo. de hoc de simoni.

SVMMARIVM.

1 *Regum propriè est iustitiam facere, & vi oppressos de manu calumniantium liberare, & prius causam pauperis tractare: pupillis atque viduis, qui facilius opprimuntur à potentibus, auxilium præbere.*

2 *Præses non debet pati, quòd potentes grauent, & opprimant minus potentes, nec mali homines opprimant bonos, & debet semper esse fauorabilis & protector pauperum, quia erit sibi maxima eleemosyna, numer. 5. & 6.*

3 *Præsumptio est contra potentes, quòd inferunt impressionem debilibus, & eos afficere iniurijs, & violentiam eis inferre.*

4 *Ira, & inimicitia potentium est timenda.*

5 *Præses in prouincia supplet vicem imperatoris.*

6 *Potestas, seu corrector, non resistens magnatibus, vel Potentioribus ne opprimant populares, & personas miserabiles, in syndicatu tenetur.*

7 *Timens offendi ab aliquo magnate, potest implorare officium iudicis, propter quod ille magnas cogat præstare securitatem de non offendendo.*

8 *Ad securitatem præstandam potest iudex cogere quenlibet.*

9 *Securitatis cautio debet dari causa cognita.*

10 *Cautio quando petitur ad instantiam partis, nō debet esse nuda, & sic iuratoria, secus quando proceditur ex officio. vide hic.*

11 *Cautio de non offendendo modo sit ex officio modo ad partis petitionem sufficit nuda cum generali obligatione bonorum.*

12 *Forenses, an teneantur præstare cautionem de non offendendo.*

13 *Securitatis cautionem potest quis petere, licet dederit causam timori.*

14 *Si cautio petitur à me de non offendendo ex parte mea, potest peti etiam vt caueat de me non offendendo, quando iustus est timor.*

15 *Offendens aliquem, si timet, potest implorare officium iudicis ac cautionem de non offendendo præstandam si fuit offendens iudicialiter punitus.*

16 *Minæ solæ non sufficiunt semper ad petitionem cautionis.*

17 *Cautio de non offendendo, non potest peti per superiorem ab illo, qui est subiectus.*

18 *Dominus dat securitatem vassallo.*

19 *Cautio de non offendendo. non debet præstari ad tempus perpetuum.*

20 *Timens offendi, potest non solùm petere cautionem ne offendatur ab inimico suo, sed etiam ne offendatur à familiaribus, & adhærentibus.*

21 *Adhærentes qui dicantur.*

22 *Securitas licet sit data alicui, potest petere, vt sit eidem licitum arma portare ad defensionem, & ducere secum familiares.*

23 *Vitandæ discordiæ causa potest facere iudex, quod vnus non transeat per portam, vel domum alterius, & potest facere mutare hospitium.*

24 *Ad cautionem præstandam non cogitur quis in curia Franciæ, vel Galliæ.*

25 *Ad pacem faciendam, an potest potestas cogere ciues, & prouinciales.*

26 *Securitatem infringens, qua pœna puniatur.*

27 *Pace facta de non offendendo restringitur ad offensam, ratione inimicitiæ præteritæ, non autem ad nouam.*

q 1 Pobres. q Quia propriè quippe regum est, iudicium † atque iustitiam facere, vi oppressos de manu calumniantium liberare, pupillisque, ac viduis, qui facilius opprimuntur à potentibus, auxilium prębere, ac non solum sibi subditos non contristare, sed nec pati, vt ab alijs contristentur. capitulo. Regum. 23. quæstio. 5. & tenet ad literam Lucas de penna in. l. secunda. C. de lucris aduoca. libro. 12. in fine. vbi quoque dicit, quòd hęc debent cuncti agere, qui in decretis sibi prouincijs vicem supplent Imperatoris. vt in authenti. vt iudic. sine quoquo suffrag. §. volumus. colla. secunda. ✱ Et non solū rex & iudex hoc facere debent, verumetiam miles dum creatur, hoc iurat, & ad militem spectat tueri militem, vel aliquā dominam in iure suo: & pauperē ab iniuria. quam recepit: tex. in. l. 21. titul. 21. parti. 2. & etiam tenetur clericum tueri. aliàs est excommunicatus, vt text. in. l. 2. titulo nono. pat. 1. versiculo. la quinta: & vid. Bald. in. l. 1. &

1. & lectura. §. qui es. ff. de officio. prefect. vrb. vbi tenet quod regens prouinciam, vel ciuitatem subditos in pace cōseruare debet: & debet rumores impedire, & subditos ad quiete viuēdum nō solum hortari, sed cogere.* ¶Et prius causa pauperis quàm diuitis est tractanda. glo. in capitul. in primis. secūda, quæstion. prima. & in. l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & cleric. & tenet Barb. in capitu. significantibus. de offi. delega. columna. 10. vbi ponit multa priuilegia paupertatis. ¶Et vi. Bartol. in. l. illicitas. §. nec potentiores. ff. de offici. præsid. vbi ait, quòd
2 præses † non debet pati, quòd potentes,* grauent & opprimant minus potentes.* sicut faciunt canes, & aliæ bestiæ. Nec quòd nocentes opprimant innocentes, nec mali homines opprimant bonos: & iudex debet semper esse fauorabilis, & protector pauperum, ne iniustè molestentur, & erit sibi maxima eleemosyna. secundùm Barto. in dicto. §. nec potentiores.* Et Alberic. in. l. quia. ff. de aliena. iud. tenet q potentes præsumuntur esse crudeles: vt in. l. 3. ff. de dona. causa mort. ideo potentiores coguntur soluere id quod debent, vt ibi.* ¶Et vide Ioann. de Plat. in. l. prima. C. de apochis publi. libr. 10. nume. 3. vbi dicit, quòd potentiores cō sueuerunt minores opprimere. vt in. l. prima. C. de censi. lib. 10. vbi Pla. in fine dicit, quòd de natura potentium est semper opprimere ipsos pauperes, & ideo iudices debent tueri comitatiuos à vexationibus, cōcussionibus, & extorsionibus exactorum. text. & ibi dict. Pla. in. l. præter. C. de lucris aduoca. lib. 12. & in. l. prima. C. ne liceat potē. quibus oppressionibus rectores locorum debent prouidere ne fiant. secundùm Plat. ibi, & secundùm Luc. de Penn. ibi in dict.
3 l. prima. columna prima, est † præsumptio contra potentes, quòd inferunt impressionem debilibus, & præsumitur eis iniurijs afficere, & violentiam eis inferri facilius. vt in. l. ad inuidiam. C. quòd metus caus. & quòd eos importunis necessitatibus opprimāt. Item quòd aduocati eis deferunt, non suscipiendo patrocinium contra eos, sed potius pro illis. Et ideo dicit Aristotel.
4 2. ethico. quòd ira, † & inimicitia potentium est timenda. De quo vi etiam Lucam de Penn. in. l. secunda. C. vt rusti. ad nullum obsequium. in verbo, terribiles. li. 11. ¶In tantum isti potētes, qui inferunt talia pauperibus, puniuntur,

mo vsan los officiales dellas de sus officios. Y si ay personas poderosas que fagan agrauio a los pobres, q & lo fagan

quòd donationes, & oblationes eorum, qui pauperes opprimunt, à sacerdotibus refutanda sunt. vt in capitul. obligationes. 90. distinctio.* Et. l. fin. titu. 19. part. 1. vbi ponuntur personę à quibus sacerdotes non tenentur oblationes recipere.* ¶Et vt dictum est, iudex in hoc debet prouidere, vt tenet Lucas de Penna in. l. secunda. C. ne quis libe. inuitus actum reipublicæ. libro
5 11. vbi ait, q præses in prouincia † supplet vicem imperatoris, & ideo dicti sunt præsides, q a alicuius loci tutelam præsidialiter tenent, vt dicit Isido. etymolo. 9. vbi agit de regibus, & quia eorum subiectis debent esse presidio. vt in dict. l. secunda. potissimè his, qui per quandam fortunę circumuentionem læduntur. vt in authē. de his, qui ingre. ad appe. §. hoc ita. versic. vnde nos. colla. 5. ¶Et sicut muri sunt præsidia ciuitatum, qui confirmant securitatem habitantibus in eis. vt in. l. 1. C. de expensis ludo. lib. 11. & ibi Lucas de Pen. in princi. & tex. in capi. si rector. 43. dist. & sicut Abisai fuit præsidio Dauid, & liberauit eum, ne percuteretur à Philistæo. 2. regum. c. 21. ita in prouincijs vnius cuiusq; maximorū iudicū cōplet officiū ī tali defensiōe. vt in d. auth. vt iudices sine quoquo suffrag. §. qđ aūt pmittimus. vt tenet. d. Luc. de Pē. in d. l. 2. C. ne qs liber inuitus. ¶Et ideo dicit Mōtal. in glo. ordi. in parte. iudices auditores, q cū humiles homines opprimunt à potētibus, ad officiū boni rectoris pertinet, vt data ei q̄rela de prædictis ex officio pcedāt, cū tales per se iubere nō possunt, vel nō audent allegādo Bar. in extrauagāti ad reprimendū. ¶Quia cū diuitiæ addūt amicos plurimos, & cōciliant, & à paupertate autē quos habēt separant, opprimūtur. vt tenet Luc. de Pen. in. l. dñi prædiorū. C. de agrico. & censi. lib. 11. col. 2. ideo debēt defendi. ¶Et facit q superior in officio pōt defendere subditū suū, qñ videt eū grauari. vt tenet Bart. in. l. præcepit. C. de cano. largi. lib. 11. qđ dicit, q facit p epis, qui corū officio defendūt clericos. ¶Intātum, q si corrector, seu potestas nō resistit magnatibus,
6 † vel potentioribus ne opprimāt populares, & personas miserabiles, tenetur ī syndicatu. tenet Amod. Iusti. in tract. syndi. in parte. itē in eo q plures innocētes condemnauerunt. col. 8. vers. Item tenetur. per text. in. l. illicitas. §. nec potentiores. ff. de officio præsi. de quo vi. Alexan. in l. qui bona. §. si quis iuxta. ff. de damno infecto. nume.

numer.3.¶Vbi Bartol.in dict.§. nec potentio-
7 res.in principi.tenet,qđ si aliquis timet † offen
di ab aliquo magnate, quòd potest ille, qui ti-
met,officium iudicis implorare, propter quod
ille magnas cogitur à iudice præstare securita-
tes de non offendēdo illum.facit tex.& ibi Sal.
& Paul.de Castro.& docto.in l. denuntiamus.
C.de his,qui ad ecclesiam confuge. & in.l. san-
ctum.ff.de rerum diuisi.&Innoc.in capitulo.1.
de officio delega.in fine. & capitul. gratim. de
sent.ex cō.& ca.fi.& capit.de benedicto. 32. q.
prima.& tenet Ioan.de Plat.in.l.1.C.in quibus
caus.coloni domi.accusa.pos.lib.11.quia vt ibi
dicit,si cauetur pro dāno quod timetur dari à
re ruinosa alteri rei.vt per totum tit.ff. de dam
nō infecto.multò magis ꝓ dāno qđ timetur da
ri personę per Specula.in tit.de pig.§.sequitur.
versi.quid si timeo.& ibi Ioan. And.in addi.&
in titu.de offi.de lega.§.sequitur.vide vers.por-
rò. & latè per Stepha.Aufre. in decisio. Capel.
Tolo.decisione.489.& docto.in cap.literas.&
in cap.ex transmissa.de restitu.spolia. vbi præ-
statur à viro cautio mulieri timenti offendi à
viro.¶Et quòd ad securitatem præstandam iu
8 dex† potest quenlibet cogere,est text. in dict.
ca.literas.& iudex debet facere eū assecurari,vt
dictū est,ad similitudinē rerū,pro quibus cauet
de dāno.vt per totū titulū.ff. de dāno infe.de-
bet & multò magis caueri periculo personę,qa
animatum corpus cęteris rebus pręfertur.vt in
l.sancimus.in fin.C.de sacrosanct.eccles.Et ista
satisdatio debet dari,quia non tenetur quis se
credere capitalibus inimicis.vt in ca.accedens.
el.2.vt lite non cōtesta.& Clemē.pastoralis.de
re iudica.&in.l.quia ista.§.1.ff.ad trebellia.&.c.
statutū.§.1.de rescript.lib.6.nec talis satisdatio
mutat maliuolum animum. vt in.§.nouissimè.
Institu.de suspect.tuto.facit quod notat Inno.
in.c.ex parte.el.1.de appella.¶Attamē ista cau
9 tio,seu securitas † debet dari causa cognita ꝯ ini
micis,vel si persona sit talis,quæ consueuit hu-
iusmodi facere,& petēs securitatem sit talis,qui
posit verisimiliter lędi:ista omnia habet iudex
considerare,quæ veniunt in causæ cognitione,
vt Cyn.in dict.l.denuntiamus.& tenet Mōtal.
in dict.glo.ordin.in parte securitas.1.&.2.col.
¶Et intantum est verum, quòd iudex non de-
bet moueri ad dictam securitatem præstādam
sine causæ cognitione.Quod habet locum,siue
iudex procedat ad instātiam partis,siue proce-
datex officio suo:quia grauare quem ad satisdā
dum,est sæpe laboriosum.l.2.§. si dubitetur.ff.
de iudicijs.Ita tenet Ioān.de Imol.in.l.2.§.1.ff.
soluto matrimo. vbi reprobat Dyn. qui dicit
non esse opus causæ cognitione, quādo iudex
mouetur ex officio. ita tenet Hippolytus de
Marsil.in.l.1.§.præterea.ff.de quæstio.numer.
75.Et ista securitas non debet concedi sine eui
denti causa:vel si quis petat propter fictum ti-
morem alterius,& sic in iniuriam,& infamiam
illius,debet puniri, vt in.l.vni. C. de his qui ad
statu.confuge.l.capitalium. §. ad statuas. ff.de
pœnis.vt tenet Platea in.l.iubemus.la. 1. C.de
præposi.sacri cubiculi.lib. 12.quasi in fine.
¶Et ista cautio quando petitur ad instantiam
10 partis non debet esse nuda,† & sic iuratoria,sed
requiritur cautio fideiussoria, secus quādo pro
ceditur ad cautionem ex officio suo,quia tunc
sufficit nuda cautio.& hoc modo potest proce
dere opin.Dyn.in dicta.l.2.ff. soluto matrimo
nio.secundùm Feli.in cap. cùm in.de constitu.
columna.22.quod dicit Hippolytus vbi suprà,
quòd si esset verum,quòd quādo ex officio iu-
dicis petitur ista cautio.tunc sufficiat nuda,nō
erit opus causæ cognitiōe,quia cessat ratio Ioā
nis de Imol.:quòd sit laboriosum cauere. quod
dicit ibi Felin. notandum, & gustandum tan-
quàm nouum.Sed ipse Hippolytus vbi suprà,
nume.79.dicit quòd talis restrictio sibi nō pla-
cet.& in nu. 112.idē tenet,& quòd hoc nō pro
cedit indistinctè in omnibus personis, sed po-
test procedere tantùm in illis personis, quibus
facilè est fideiussorem inuenire, vt sunt homi-
nes diuites,qui consueuerunt de facili fideius-
sores inuenire, secus autem dicit esse in homi-
ne paupere, vel forensi, & in similibus; quia
rarò tales inueniūt fideiussores.¶Et ideo tenet
Hippo. de Marsi.vbi suprà.nu. 113.ꝙ si à tali-
bus exigatur cautio de nō offendēdo,vel ex of
ficio iudicis, vel ad petitionē partis, ꝙ sufficit
11 cautio † nuda cū generali obligatione omniū
bonorū suorū,& necessariò nō tenetur præsta
re dictam cautionē fideiussoriā, & hoc, si iu-
rat se non posse inuenire fideiussorem.& tenet
in expresso Ias.in additio.ad Porcam,instituta
de suspecti.tuto.colum. 5. Et ad hoc mouetur
Hippolytus ex pluribus.& primò ex text. &
gloss.in.l.de creationibus.versicul. inquantum
possibile est.C.de episcopali audientia. vbi gl.
dicit,quòd satisdatio pauperi remittitur,& à di
uite exigitur:& per alia fundamenta per eum
ibi tradita,quę per te vide.¶Et quoque dictam
conclusionem tenet in nu. 116.scilicet,quòd si
pauper,vel forensis,cui requiritur, vt det cau-
tionē de non offendēdo, vel de alia re,iurat nō
posse inuenire fideiussorem,quòd erit stādum
suæ iuratoriæ cautioni: imò si secus diceretur,
dicit,quòd sequeretur absurdum, & valde in-
conueniens,

conueniens, quòd quis tenetur ad impossibile. quod minime dicendum est in hoc casu, nec in alio: quia impossibilium nulla est obligatio. l. impossibilium. ff. de regulis iuris. & in. l. cùm heres. §. 1. ff. de statu. libe. & l. si stipuler. 1. & 2. responso. ff. de verborum obligatio. vt per Hippolytum. vbi suprà. numer. 117. cum sequentibus. ¶ Quinimo dicit Montaluus. in glossa ordinamen. in parte securitas. columna secunda. quòd si is, à quo fideiussor securitatis petitur, idoneas habeat facultates, sola eius promissio sufficit. dicit esse argu. in. l. sciendum. ff. qui satisdar. cogan. quod intelligit, si est idoneus in eadem ciuitate, aliàs secus. argum. l. fideiussor. ff. eodem titulo. qui satisdar. coga. & quoque intelligit de promissione cum hypotheca bonorum, vt plenior sit cautela. ¶ Et quòd non ha-
12 beat locum in forense, † vi. Bartol. in. l. sed si susceperit. §. si ea res. ff. de iudi. & Hippolytum. vbi suprà. numero. 81. vbi ait, quod si aliquis forensis est inimicus meus, & venit ad istam ciuitatem non possum petere ab eo istam cautionem de non offendendo, quia adhuc non facit aliquid propter quod hic possit conueniri, & quia forensis non est iurisdictionis suę. ¶ Quod fallit, nisi forensis ibi multùm conuersaretur. quod clarius firmant Bald. & Angel. ibi, & Fel. vbi suprà. & tenet quoque Hippolytus in repeti. l. fi. ff. de iuri. om. iudicum. nu. 120. & idem tenet decisio Tolos. 489. & Ias. in. l. si super possessione. C. de transac. nu. 7. ¶ Sed. d. decisi. Tolos. dicit ibi, ꝙ est de stylo curiæ parlamenti, ꝙ citatus in eadem curia ad prestandum assecuramentum, reiectis omnibus exceptionibus tenetur præstare cuicunq; petenti, si sit laicus, licet non alleget, seu proponat factum, seu iniuriam & hoc dicit, ꝙ est propter excellentiam curiæ, quæ suprema est, & capitalis, licet ille, à quo requiritur assecuramẽtũ, nõ sit regnicola. in alijs autem curijs inferioribus tenetur proponere, & probare. quod nota. & idẽ credo ꝙ debet practicari, quãdo talis satisdatio securitatis petitur
13 in curia regis. ¶ Aduerte tamẽ, ꝙ licet quis † dederit causam timori, potest nihilominus petere dictam cautionem de non offendendo: & si nõ potest præstari, fiat inditio pœnalis. & sic procedit opi. Bar. in. d. l. qui bona. §. iuxta. ff. de dãno infe. quam ibi Imol. reputat æquiorẽ, & eũ approbat ibi Alexan. & sequitur Fel. in rub. de treuga & pace. colũ. 6. versic. 8. declaratio. & ibi per eum multa de ista securitate. & Hippol. de Marsil. in. d. §. pretere a. nu. 86. & Ias. in. d. l. si super possessione. col. 2. C. de trãsa. in. 6. & quoq; approbat dict. decisi. Tolo. in fin. Vbi quoq;

14 dicit, ꝙ si quis petit à me † huiusmodi cautionem, non teneor eam prestare, nisi etiam ille caueat de me nõ offendẽdo, quãdo etiam ex parte mea est timor iustus, secus si vanus. Bar. in. d. l. si quis mihi bona. §. si qs. allegat & Hippolyt. in. d. §. præterea. nu. 83. ¶ Abb. tamẽ in. c. 1. vt lite non contesta. nu. 8. tenet, ꝙ licet offendẽs aliquem si timet, põt implorare officiũ iudicis,
15 † vt compellat ad præstandũ cautionẽ de non offendendo, hoc verum, si offendens fuit iudicialiter punitus, quia tũc potest petere istã cautionẽ. Et dicit, ꝙ videtur cõcludere Ioan. And. in additio. ad Speculat. in tit. de pigno. §. sequi-
16 tur. versi. sed quid si timeo. ¶ Minæ autem † solæ nõ sufficiunt semper ad hãc petitionem cautionis, sed relinquitur arbitrio iudicis. Bar. in. l. hæc autem. in prin. ff. si cui plusq;. per. l. falci. & ibi Ioann. de Imol. & iudex debet considerare, vtrum minans sit persona consueta exequi minas suas, vt habetur per Abb. in. c. 1. de offi. delega. & Hyppol. de Marsil. in. d. l. 1. §. præterea. ff. de quęst. nu. 76. & dicta decisio Tolo. iã dict.
17 ¶ Sed dicta cautio de non offendendo † nõ potest peti per superiorem ab illo, qui est ei subiectus, vel debet ei reuerentiam, secundùm Paul. de Cast. in. d. l. qui bona. §. qui damni. ff. de damno infect. per. l. 1. §. qui honorandæ. ff. quarum rerum actio non detur. Alex. tamẽ tenet cõtrarium in. d. §. si quis iuxta. quia text. in allega. §. honorandæ. non loquitur, quando pręcessit iusta causa timoris, prout tenet dicta decisio Tolos.
18 vbi dicit, ꝙ de † stylo curię est, ꝙ etiam dominus compellitur dare securitatẽ vassallo, & sic in nostra Hispania vtitur in cõsi. regali, vbi datur tale assecuramẽtum quod vocatur, *carta de amparo*. ¶ Talis cautio de non offendendo
19 non debet † præstari ad tempus perpetuũ: sed debet moderari arbitrio iudicis. Ita Bar. in. l. illicitas. §. nec potentiores. ff. de offi. præsi. n. 7. sed quando iudex dat istam securitatem, potest in ea apponere longum tempus, putà decennium ita tenet Pau. de Castr. in. l. valerian⁹. ff. de præto. stipula. nu. 7. & Hyp. in. d. §. præterea. n. 80. & idẽ tenet dicta decisio Tolo. in medio. ¶ Timens offendi non solùm potest petere cautio-
20 nem ab inimico suo, † vt eum nõ offendat, sed etiam ne offendatur à suis, ita ꝙ nec ipse, nec familiares sui, & cõplices offendent. vt Bart. in. d. §. nec potẽtiores. nu. 5. & Bal. in. l. 1. in fi. ibi, sextò operatur. C. de episcopis & cleri. dicẽs, ꝙ omnis faciens pacẽ debet promittere pro familiaribus socialibus, & adhærentibus, si vult esse fi-
21 delis. ¶ Et qui dicuntur † familiares, & domestici adhærentes, & complices, & similes. vide per

per Feli.in.d.rub.de treuga&pace.16.col.vbi in.c.declaratione dicit, quod adhærentes dicuntur illi, qui asistunt consilijs, & filij familiares, & domestici vt Bar.Bal.& Ang.in.l.1.C.si rector prouinc.& omnes illi, qui sponte sunt eius voluntatis, cuius est principalis, & illi, qui asistũt intentioni, operibus, consilijs, & fauoribus dicuntur sequaces, & veri adhęrẽtes. ¶ Vnum tamen nota, quod licet sit alicui data securitas, vel sal
22 ua guardia, potest petere† vt sit eidem licitum portare arma ad defensionem, & ducere secum familiares, quia licet cautũ fuerit, nõ est tutus, cùm satisdatio maleuolum animum nõ mutat. ff.de suspec.tuto.l.quia satisdatio.& in.§. nouissimè, Institu.eód.ita tenet Saly.in.d.l.denũtiamus.in fi.& allegat.l.fin. C.de ero.milit.anno. lib.12.& idem tenet Guiller.de Cu.& Bart. in. d.§.nec potẽtiores.nu.8.& dictã decisio Tolos. in prin.& vi.Pla.in.d.l.fi.C. de eroga.milit. vbi tenet, quod licitum est subditis Castris, & Villis, & ecclesijs petere sibi dari à superiore gẽtes armorum pro sua custodia, vel saluo cõducto pro aliquo transitu faciendo, quando immineret aliquis metus hostium, vel damnorum: tamẽ ista gens, quæ appellatur salua guardia, non potest dari, vel apponi sine literis principis, vt ibi in.d. l.fi.& sic, quod ista salua guardia nõ potest dari per præsides, vel alios iudices: quia salua guardia dicitur quodã modo esse quid regale. vt in ti.quę sunt regalia, secundum Plat. vbi suprà. vbi dicit, quod fallit, nisi iudices facerent ex præscripta consuetudine. Et quoq; generalẽ, & specialem guardiam possunt præsides, & alij iudices ex eorum officio dare cum causæ cognitiõe. vt dictum est.& Plat.ibi.& quando quis custoditur ad sui fauorem, vt qui habebat inimicos, & sibi datur custos ad custodiendum, tũc ille debet soluere expensas tali custodi.secundùm Plat. ibi. ¶ Et nõ solùm põt concedere vt ducat arma, verũ etiam
23 põt facere iudex, quod vnus† non trãseat ante portam, vel domũ alterius, quia est iusta causa vitãdi rixas, & scandala. Et eodẽ modo potest quis cogi per iudicẽ mutare hospitium. in quo habitat causa dictę discordiæ vitandæ. vt tenẽt Bar. Paul.& doct.in.l.quod iussit.ff.de re iudi.& ibi Ias.num.25.&.26. quod ego pluries feci in ciuitate Plazentiæ. ¶ In curia tamen Franciæ, vt dicit dict.decisi.Tolos.non cogitur quis ad præstan
24 dam† cautionem securitatis, quia fragilis multùm videretur. Sed solet aliquis poni sub protectione, & salua guardia, aut saluo conducto cũ indictione pœnali.& ita quoq; seruatur in curia nr̃a Hispanię* vt in.l.ti.2.par.7. ibi, *la nouena*.& ibi Greg.Lopez.&.l.18.ti.18.par.3.& ibi dictũ glossato. & talis charta securitatis debet notificari, & per preconẽ publicari. vt dicit Grego.Lopez in.l.fin tit.16.part.2.in gl. *fagan saber* & si ipse scit absque eo quod sibi notificetur, nõ est necesse quod amplius certioretur, vt Grego. Lop. ibi in gl. *despues que le apercibiessen*.* ¶ Et an pote
25 stas potest cogere ciues,† & prouinciales suos ad pacem faciendam? Vide Bartolum. in.l.congruit.ff.de officio præsid.nume.quarto.& Par. de Put.in tracta.syndica.in parte, concordia.folio.32.& mirabiliter per Felinum in dicta rub. de treuga & pace.in princip.per.4. colum.vbi ponit regulam, & fallentias. & tenet Hippoly. de Marsil.in consilio.98.& Bartol. in. l.furti.§. qui iussu.ff.de his, qui notan.infami.& ibi Paulus de Castr.& eundem Paul.in.l.quidam æstimauerunt.ff.si certum peta.nume. sexto. & ibi per Alexand.& Ias. vbi resolutiuè habetur, quod officialis, seu iudex, qui regit prouinciam, potest suadere ad pacem, non autem cogere, & offensus sic adeundus est, non autem cogendus, vt remittat iniuriam: quoniam æquitatis ratio non patitur, vt quis inuitus cogatur parcere iniurianti, nisi in foro pœnitentiali. vt tenet Bal. in.l.vnica.§.quies. ff.de offic. præfe. vrbis. & istam dicit Hippolyt.de Marsil.in consilio.98. esse cõmunem opinionem.nu.quarto.quæ opinio limitatur pluribus modis, vt ibi per eum. & per Felinum in dicta rubr.de treuga & pace. in princip. ¶ Nec obstat quod dicit Bart.in.d. l.congruit.vbi dicit, quod potestas terrarũ potest cogere ciues ad pacem: quia contra Bart. sunt & tex.& glo.& plures doctores.& contra eum est communis opinio, vt Alexan.in.l.prima.§.& post operis.colum.secunda.ff. de noui operis nuntia.& idem contra Bartolum.tenet Hippolyt.in.dicto. cõsil.nume. octauo.& dicit quod illa lex .æquissimum.ff. de vsufru.& §.si inter duos dict.l.si vsufruct.loquitur in causa ciuili, & in actione communi diuidundo, quia tunc post iudex cogere partes ad concordiam ne veniant ad arma. secus in causa criminali. ¶ Et vi. Abba.in.capitul. humilis. de maiori.& obedi.nume.2.vbi tenet, quod quando lis fuit diuturna, & intricata multum inter partes, ita, quòd de facili decidi non potest, potest iudex compellere partes ad concordiã. quod dicit notandum. vt text.in ca. placui.90.distin. ¶ Et quoq; quando inimicitia esset scãdalosa, & respublica inquietaretur, potest compellere ad pacem. vt dixi in.c.2. in glo.parcialidad. nu. 23. ¶ Rex aũt bene potest cogere aliquẽ ad pacem, & concordiam. licet alij inferiores nõ, tex. notabil.in.l.furti.§.qui iussu.ff.de infami. & In

noc.

hoc.per illum text.in.c.cùm inter.de elect. Iaf. in.l.quidam æstimauerunt.ff.si cert. petat. col. 2.tenet Restau.Castal.in tracta.de Imperatore q.110.col.7.ver.41.tomo.5.tracta.vbi quoque dicit,ꝗ hoc potest facere sacrum conciliũ,quia habet eandem vim. ¶Et quia iudex in criminalibus potest exhortari ad pacẽ,vt dixi,intellige postquã delictũ est punitum,quia ante nõ debet studere ad concordiam.Ita tenet Alexand.in. d.l. 1.§.& post operis.nu.11.& dicit,quòd hoc notat Bal.in.l.cum affirmes.C.de libera.cauf.* & vi.quæ dixi in cap.2.in glo.*parcialidad*.num.21 cum sequen.supra eodem.*¶Vltra supradicta

todo emendar [r] si buena miente pudieren, y sino, que nos lo notifiquẽ[s] cõ tiempo, y esto con-

26 quæritur,qua pœna † puniatur infringens securitatem?Bar.in.d.§.ne potentiores.nu 9.istã quæstionem ponit.& dict. decisio Tolos.in fi. in hoc dicit,quòd Ioã. Fab.in.d.l.denũtiamus. dicit sibi videri,ꝗ lege iulia maiestatis punitur. vt in.l.1.ff.ad.l.iul.maiesta. & ibi notatur. & in titul.de pace tenen.&eius viola.in vsi.feud.§. si quis hominem,quia si occidit,&tũc pœna mortis,vt ibi. Aut vulnerat, & tunc mutilatur.vt in §.si quis alium.in.d.tit.in vsi.feud. Aut aliàs iniuriatur,& tunc pœna pecuniaria.vt in.§.sequẽti,vbi notatur per illum tex.quòd frangitur securitas,etiam si non tangatur.Frangitur etiam, si quis aliquem de familia,cui præstita est securitas verberat.Et idem dic de illo,qui concubitat vxorem,filiam,vel sororem assecurati, quia videtur fracta securitas,nec earum cõsensus excusat. ita tenet Ioan.Fab.in. d. l. denuntiamus. & dict.decisio Tolos.489.circa quod vide tex. in.l.1.titu.8.lib.4 in ordinamen. regali. in fine. versic.*E ordenamos otrosi*.& latè Montal.in.d. gl. ordi.in parte.securitas. vbi de materia. ¶Et vide Mansueriũ latè in sua practi.in tit.de assecuramento.¶Et ille,qui cõtra securitatẽ regalem tendit,loco proditoris habitus est. vt.l.2. tit.2. partit.7.ibi,*La nouena*, & si non valet probare. præsumitur contra partem ratione personæ,& qualitatis, & loci ac temporis. vt tenet dictus Mansue.ibi.¶Vnum tamen nota, quòd facta 27 † pace cũ aliquo de non offendendo, restringitur ad offensam ratiõe inimicitię pteritę,nõ ad nouã ex post facto insurgentẽ. vt Bart.in.l.aut facta.ff.de pœnis.& Abb.i.c.cũ inter. de renũtia.&tenet Sylu.in parte, iuramẽtũ tertiò.§.16

Fagã emendar.

r Nota tex. in quo ĩ causa ciuili permittitur inquisitio. idem tenet Ioã. de Plat.in.l.si vacatia.C.de boni.vacan. lib. 10. nu.1.vbi ait,ꝗ in causis ciuilibus ad publicam vtilitatem tendentibus proceditur per inquisitionẽ contra quoscũque tenentes bona pauperibus distribuenda. Et idem tenet Alexan.in.l.dies cautioni.§.hoc autem iudicium.1.col.nu.4. ff. de damno infecto.Et dicit ꝗ est casus pro episscopis.vt posśint ex eorum officio facere inquisitionem contra tenẽtes bona distribuẽda pauperibus, vel in alias pias causas.vi. quæ dixi suprà in glo.*ley de Toledo*.nume.5.

tenido en este capitulo prometa de lo fazer, y cumplir, y executar a todo su leal poder, y si el as-

SVMMARIVM.

1 *Casus in quibus crimina referuntur superiori puniẽda.*

2 *Non crimina,sed vindicta principi est referenda,aliàs iudex est in culpa.*

3 *Excusandi sunt præsides, cùm de potentibus nõ sumunt iustitiæ rigore vindictam.*

4 *Iustitiarij debent regi notificare quando incolæ Castrorum, seu ciuitatis renuũt soluere collectas.*

5 *A referendo principi iudices debent se abstinere.*

6 *Significare an possunt iudices principi in iure.*

Notifiquen.

s Nota casũ,in quo crimina superiori 1 † referũtur punienda.alium habes in.l. Palatinos.C.de colla.fundo.fiscali.li.11.& ibi Ioã.de Plat.vi.tex.in.l.aditos.C.de episco.aud. & in.l. tribuni.&in.l.nec nõ.C.de re milit.lib.12.¶Et vi.Ioã.de Plat.in.l.cũ adoptiuũ. C. de decurio. li.10.vbi dicit,ꝗ qñ decuriões, & principaliores ciuitatis crimẽ capitale cõmittũt,debet principi rescribi de pœna imponẽda.per.l.moris.§. iste.vbi bon⁹ tex.cũ.gl.&in.l.diui fratres. in fi. ff.de pœnis.¶Quia regulariter est cõtra.qa nõ 2 crimina,sed vindicta † principi referẽda est. vt in.l.si quos.in fi.C.de off.præfe.præto.& idẽ tenet Specula.in tit.de relatio.§.2.qui incipit, de quibus.in prin.& allegat tex.in.c.custos.27.q. 1.&c.

1.&.c.si homo.&.l.constitutiones.ff. de appella.¶Et tenet Lucas de pēna.in.l.seruum domini.C.de delato.li.10.col.2.vbi ait, ꝙ iudices debent esse diligentes ad maleficia punienda, ita ꝙ ad principem non crimina, sed vindicta perueniat.per.d.l. si quos.&ī hoc eo ipso censetur iudicantiū culpa, si ad superiorē citius peruenit delinquentium culpa, quàm vindicta.c.peruenit.18.distin.&.27.q.2.sacerdos.&.c.si homo & notat Innoc. in c. sicut.de accusa.vnde secūdùm.d.Luc.de Penn. non sufficit prelato, siue pastori, suis ouibus annuntiare cōsilium Dei, & quid eas euitare oporteat.imò debet punire non satisfacientes. vt ibi per eum. & idem tenet Plat. in .l.quotiens. C. de lucris aduoca.lib.12.vbi nec crimē. nec pœna imponenda est principi intimanda, sed absolutè culpa punienda.¶Et sic, ꝙ isti correctores debent pauperes defendere de manu potentiū, si possunt, aliàs debent principi significare, vt
3 hic.Ex quo patet, ꝙ excusandi † sunt præsides, cum de potentibus non sumunt iustitię rigore vindictam.vt tenet Lucas de Penna. in. l. missi opinatores.C.de exacto.tribu.li.10. in fin. vbi in hoc refert August. dixisse nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire non possumus. 23.q.1.c.quisquis.& facit.l.fluminum.§.quāquàm.1.respon.& versi.cassius.ff.de damno infecto.& text.in.c.de rebus.12. q. 2. &.c. quali. 23.q.5.ibi, vel digna debeant vltione cōpescere, vel ad nos vsq; perducere.Et facit text.in ca. 1. de mili.vassa. qui cōtu.est in vsib.feud. & in. §.si verò forsan.in authent.de quæsto. collat.6. vbi tenent, ꝙ si inferior iudex non potest facere iustitiam propter potentiam inferiorum, litigantium, tunc potest adiri iudex superior, ꝓut tenet Guido pap.singul.201.¶Et sic quoq; di-
4 cit Luc.de Penna.ꝙ iustitiarij † debēt significare regi Castra, & ciuitates, quorū incolæ in soluendis collectis se exhibent renitentes.vt in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.§.volumus. colum.2.& in.l.2.C.de offi.recto.prouin.Et idem dic in eo, qui tenetur capere, & præsentare malefactorem, si hoc non potest propter impotētiam, debet tamē hoc iudici nuntiare, & intimare, prout tenet Bal.in.l.si qui latrones. C.de his qui latro.occulta.nu.3.& vi.Bar.& ibi Alex. in additio.¶Extra casus autem à iure statutos iu-
5 dices † abstinere debēt à referendo principi ea, quæ in facto consistūt.Hæc enim res nūquàm infamat, & materiam gratiæ, & ambitionis tribuit.vt in.l.eum qui.ff.de iudic.in fine. nam vt dicit.d.Lucas de Pen.vbi suprà, sunt nanq; plura, quæ magis potest ipse scire, quàm princeps. vt in.l.1.§.1.ff. de testib⁹.¶In iure autem bene † possunt significare principi ī ciuili, vel in criminali, cū de iure causæ dubitant, vel si non inueniūt ius expressum: & in hoc non est culpandus iudex, si superiorem consulat.vt in.c.1.de noui oper.nuntiatio.& in c.1.21.distin.vel si dubitat de intelle.l.vel canonis, vel si est cōtrarietas iurium.vt in ti.de relatio.C.& tenet Specula.in tit. de relatio.per totum.vbi vide quibus est facienda relatio, & quādo, & qualiter, & quid sit eius effect⁹.& vi. tex. in.c.intimasti.de appella.& text.singularem in l.10.tit.22.parti.3. & ibi Montal.& ibi de pœna iudicis referentis.& Alexand. in .l.iudices. C.de iudicijs.

sistente, o gouernador, o Corregidor fuere negligēte en cumplir lo suso dicho tocante a los dichos terminos, q̃ 6 se embie otro a su costa t que lo cūpla.

SVMMARIVM.

1 *Si scandala oriuntur in ciuitate, & iudex sedare non potest, statim debet principi notificari sub poena priuationis officij.*

2 *Iudex negligens punitur.*

3 *Tutor, curator, & administrator remouentur propter negligentiam, & procurator.*

4 *Iudex remoueri potest.*

5 *Rixantes videns iudex aliquos, & non se interponens, potest ab officio remoueri.*

6 *Rex propter negligentiam potest à regno priuari.*

7 *Prælatus propter neglig ē tiam potest remoueri.*

8 *Executor ad pias causas si est negligēs, potest remoueri.*

9 *Priuatio potest fieri ex eodem processu.*

t A su costa. t Argum. à simili in. l. 2.tit.16.lib.2.in ordi-
1 na.regali.vbi habetur.ꝙ † iudices ciuitatum, & locorum, cùm in eis scandala oriuntur, nec per se ipsos sedare valēt, statim notificent regi sub officiorum priuationis pœna. Et in talibus rex mittat perquisitorem specialem expensis iustitiæ negligentis.& facit tex.in.l. vnica.§.officio tuæ se-

tuę sedis.C.de monopolijs & conuentu negoti.
2 vbi iudex † negligens punitur, & etiam crimina liter accusatur, & remouetur ab officio, & ad interesse partis conuenitur. vt doct. ibi. ¶ Et sicut
3 administrator † propter eius negligentiam, vel contumaciam potest per iudicem remoueri. vt tex.in.l.eum qui res.C.de procura. & dicit Bal. singula.in.l.mandatum.C. manda. 6.col. ꝙ habet locum non solùm in tutore, & curatore, & in alio legitimo administratore. ¶ Sed etiam in procuratore, quia si iudex videt procuratorem absentis esse contumacem, potest eum priuare officio.secundum Bal.& Saly c.in.d. l. eum qui. quod est notandum in practica secundũ Ias.ibi nu.3.prout ibi tenet Ang.& Fulg.& Bal.Et ista remotio procuratoris ideo spectat ad iudicem, quia fit ratione contumacię commissę circa processum iudicialem, & sic circa ea, quæ spectăt ad iudicem.l.Sed & si per prætorem. §. sed & si dũ decreto.ff.ex quibus caus.maio. ¶ Secus si remotio fieret ob aliam causam secundum Ias.vbi suprà:licet contrarium dicat Pau.de Castro.ibi, ꝙ solum loquatur illa l. eum qui res. in tutore, & curatore, & administratore. nam cum isti constituantur à iudice, possunt etiam per iudicẽ remoueri: procurator autem non constituitur à iudice, sed à partibus ideo non debet per iudicem remoueri, quia contra Pau. quoq; tenet Bald.in l.mancip.C.de serui.fugi.4. not[illegible]. de quo oblitus est Pau.dicens mirum esse in.d. l. eũ qui res. ꝙ procurator remoueatur à iudice. & idẽ tenet
4 Alex.ibi.num.3. ¶ Ita potest iudex † remoueri. text.est in.l.si quos.C.de offi.præfe.præto. ori. vel illici.quanuis Bal.nõ recordatus de illo tex. in.d.l.mancipia.aliter videatur decidere. vt Ias. in.d.l.eum qui res. nu. 4. vbi quoq; allegat Bal. in.l.1.§.quies.in fine.ff.de officio præfe.vrb.vbi
5 notatur ꝙ si officialis † vidit aliquos rixantes, & non interponit se, potest ab officio remoueri.allegat Petr.& Cy.in.l. seruus.C.de noxali. & reputat menti tenendum.idem Bald. in.l. nullus. 2.notabil.C.de summa Trini.& fide catho. ¶ Et
6 eodem modo rex † propter negligentiam põt à regno priuari.c.grandi. de supple.negli. præla. lib.6. & ibi Ioan.And.& Domi.iũcta glo.ibi, in verbo, regis.& dicũt idem esse in comitibus, & alijs dignitatibus secularibus, intelligẽdo vt ibi
7 per eos. ¶ Eodem modo prælatus † negligens circa res ecclesiæ, & possessiones, & earum iura potest deponi à prælatura.ca.dictum.cum glo. 2.81.distinct.c.cum ad monasterium.§.fi.de statu.regul.& glo.ibi.quod limitatur, quando est negligentia magna, & crassa.& glo.in.c.sępe. in glo.fi.in verbo, priuare 12.q.2.& Domi.vbi suprà.& Abb.in.c.ea quæ.2.notabil.de statu monacho. ¶ Idem dicũt Alex.& Ias. vbi.suprà, alle
8 gando Bal.ibi. Idem esse in † executore ad pias causas: quia licet talis executor duret per annũ, tamen si interim est contumax in aliquo præcepto sibi iustè facto per episcopum, potest statim priuari ab officio commissariæ, Specula.in tit.de instru.editio.§.nunc verò aliqua.versicul. quid si executor suspectus, & Bald.in.l.id quod pauperibus.penul.col.q.23.C.de episcop.& cle
9 ri. ¶ Quinimo talis priuatio † administrationis potest fieri ex eodem processu.Bart. & Bald. & Ias.in dict.l.eum, qui per rationes.de quibus ibi per eos.

Prætorum Cap.VI.finis.

Sequitur Caput.VII.

SVMMARIVM.

1 *Sportulas debet iudex habere procedendo ordinariè.*
1 *Sportulas an debeat habere iudex in causis summarijs.nume.7.*
3 *Aduocati nõ debent percipere salarium à pauperibus.*
4 *Si quis comparet coram iudice, & dicit notario, scribe, quòd ego peto à Titio centum, an videatur ordinariè procedere.*
5 *Libellus in casibus, inquibus non requiritur, requiritur aliqualis petitio.*
6 *Libellus potest omitti, quando in rescripto est apposita clausula summariè, & de plano, & sine figura iudicij,*
8 *Sportulæ pauperibus remittuntur.*

S Han

Prætorum.

Otrosi mandamos, q̃ luego que el asistente, o gouernador, o corregidor fuere recebido al officio, se informe si hay tabla,

Caput. VII.

o arãzel de los derechos, que el, y sus officiales, y escriuanos, y los otros escriuanos, y carceleros y qualesquier otros officiales de justicia han de lleuar, a y

a Han de lleuar. a Scilicet, or-
1 dinariè procedẽdo. † vt notatur in. l. prolatum. C. de senten. & interlo. om. iudi. vbi tales sportulæ iudici non debentur, quando nõ proceditur ordinariè in causa, dato libello, & seruatis alijs solẽnitatibus. ¶ Sed extra ordinariè proceditur, vt in causis breuibus, & leuibus, de quibus in authen. nisi breuiores. C. de sentent. ex pericul. recita. & l. leuia. ff. de accusat. & tenet Ioann. de Plate. in. l. in sacris. §. modum. numero. 5. C. de proximi. sacro. scrini. libro. 12. ¶ Et ideo secundum eundem arbitrator, qui est amicabilis compositor, non seruans ordinem iudiciarium sicut arbiter. vt in. l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. & ibi Bart. non accipiet sportulas, sicut ac
2 cipiet arbiter. ¶ Et idem est in summarijs † causis, in quibus iudices non debent habere sportulas: quia illæ causæ sunt magis fauorabiles. quia expediuntur celerius. vt tenet Bal. in. l. generaliter. 1. col. C. de epis. & cle. nu. 2. vbi idem dicit esse in causis miserabiliũ personarũ. idẽ tenet Bal. in. l. fina. C. de fructi. & litis expens. 3. col. nu. 10. & idem tenet Ias. in. §. tripli verò. Insti. de actio. num. 54. & 55. * Et Peregri. in parte sportulę. * ¶ Et facit quod tenet idẽ Bal. in. l. si furiosi. C. de
3 nuptijs. vbi dicit, q aduocati † pauperũ non debẽt recipere salariũ, quia pauperes nõ habent vnde præstẽt: & quia paupertas est quædam afflictio, & non debet addi afflictio afflicto. & facit tex. in. §. sit tibi quoq; in auth. de manda. princi. colla. 3. & facit quod notat Bal. in. l. 1. C. de suffragio. & gloss. in. l. properandũ. §. illo. C. de iudi. ¶ Quid autem si quis cõparet coram iudice, &
4 dicit notario actorũ, scribe † q ego peto à Titio centũ, in quibus peto ipsum condẽnari mihi, an per hoc dicatur ordinariè procedere, vt teneatur sportulas soluere, quę in Hispania nostra costas appellantur, & in Marchia dicuntur capita solidorum? Dicit Bar. in. d. l. in sacris. q non dicitur per hanc literam in scriptis libellum offerre, licet notarius hoc scribat, nec videtur procedere ordinario modo, sed potius extra ordinẽ. quod dicit esse notandum, quia posset coniungere de facto. quem sequitur Ias. in. d. §. tripli verò. Insti. de actio. col. 4. nu. 33. vbi ponit alios docto. hoc tenentes. sed Bal. in auth. offeratur. C. de litis cõtest. in fi. nu. 20. intelligit hoc in causis. in quibus requiritur libellum offerri in scriptis, quia per hoc, q libellus esset oblat⁹, eo q apparet petitio redacta in scriptis, nõ probaret. Secus in causis, in quib⁹ potest procedi sine libello. vt ibi per eum & casus, in quibus non requiritur libellus, vi. per Abb. & ibi per eius additio. in cap. 1. de libell. oblatio. & ibi per doct. ¶ Tamen nota, q in casi-
5 bus in quibus non requiritur † annalis petitio, vt describatur in actis, vt sententia ex ea posit formari. tenet Bal. in. d. authen. offeratur. 1. col. nu. 5. & secundum eundem ista qualis qualis petitio non dicitur in modum libelli offerri ad ordinariam petitionem, sed ad simplicem iudicis instructionem. & bonum est hoc protestari, vt Specul. in tit. de libelli cõcep. §. restat. versic. fin. & idẽ Abb. in. d. c. 1. nu. 11. ¶ Sed vi. Hippol. de Marsi. in singula. 102. vbi dicit esse menti tenendum, q licet ad validitatem sententiæ requiratur porrectio libelli, & litis contestatio, alias ad
6 sententiam peruenire non posit, tamen si in †re scripto est apposita clausula summariè, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, poterit omitti libellus, & litis contestatio. tenet Ioan. Monachus in. c. si. de hæreti. in 6. quod dictum refert, & sequitur Roma. in consi. 519. de quo per Hip
7 poly. vbi suprà. ¶ Sed ego teneo, † q licet procedatur summariè, & extra ordinẽ, si acta iudiciaria scribuntur per notarium, seu tabellionem, & iudex sententiam profert, vel aliquid iubet, q debentur sibi sportulæ processus, iuxta tenorẽ aranzel, & sic vtitur. ¶ Attamen istæ sportulæ
8 remittuntur pauperibus, † si non habent vnde soluant. vt tenet Bald. in. d. l. si furiosi. C. de nuptijs. & tenet gl. in. c. cũ ab omni. de vita & honesta. cleri. vbi dicit, q si pauperes sunt litigantes, debent etiam ab sumptibus abstinere, quia nec tunc ordinarius habet sportulas. vt in authenti. de mandatis principum. §. sit tibi quoq;. colla. 3.

Et idem

*Et idem tenet Greg. López. in l. 6. tit. 22. part. 3. in glo. *llanamente.* vbi de materia. *Et idē tenet pragmati. 56. in lib. pragmati. vbi cauetur, q omnia monasteria reformata in obseruantia, ac hospitales, ac monasteria monialium cuiuscunque ordinis, etiam reformati in dicta obseruātia, non debent soluere istas expēsas. vide quæ dicam infrà in c. 39. Et quia pauper nō tenetur soluere mercedē notario. tex. & ibi gloss. in l. tam dementis. C. de episcopa. audi. & Alexā. in l. argētarius. in fine. principij. ff. d edēdo. & Abb. in c. cū instantia. & c. procurationes. de censibus: & Ias. vbi suprà. n. 56. ¶Licet contra supradicta facit quod tenet Lucas de Penna in d. l. in sacris. col. 2. vbi dicit, q inquisitor, cui est commissa inquisitio super crimine cōtra aliquem, non debet accipere sportulas, quia præses debet inquirere de criminibus sumptu suo. vt in auth. vt nulli iudi §. nulli. & in authent. de man. princi. §. illud. Quod debet intelligi in alijs expensis, putà in accessorijs. vt infrà dicetur in ca. 9. & quando iudex non pronuntiauit.

aql guarde [b] y faga guardar: y si no le ouiere, que le faga hazer junto cō los diputados q̄ el cabildo de la tal ciudad, o villa, donde fuere para ello nōbrare [c] hasta sesenta dias primeros siguientes, conformādose con las tassas antiguas quanto buenamente pu

b **Guarde.** bIdem tenet Bal. in auth. generaliter. C. de episcopis & cleri. 1. columna. numero. 2. vbi dicit, quòd istæ sportulæ præstantur secundum consuetudinem fori. vt in authentica de iudicijs. §. nec autem. collatione sexta. & præstantur ab vtraque parte. vt ibi, & prestantur tam in ciuilibus, quàm in criminalibus. Lucas de Penna. in dict. l. in sacris. 3. columna. C. de proxim. sacro. scrin. libro. duodecimo. ¶Et an valeat consuetudo in oppositum in istis expensis percipiend. Vi. Abba. in capitulo. cùm ab omni. de vita & honestat. cleri. numero. decimo. & Roman. singula. 180. & Antonius Corset. singulariter in notabilibus suis in parte, sportulæ.

SVMMARIVM.

1 *Factum ab his, qui authoritatem à concilio habent, à concilio factum esse videtur.*

2 *Actus gestus a delegato, non dicitur gestus authoritate sua, sed delegantis.*

3 *Electio facta à prioribus authoritate concilij ciuitatis, valet.*

4 *Potestas data executoribus distribuendi inter pauperes, eligere non possunt illum, quem testator non potuisset vel noluisset eligere.*

5 *Substitutus creatus à commissario, potest officium exercere, si habet potestatem à testatore creandi eum.*

6 *Qui actum ex concilij commissione fecerunt, an poterunt reuocare.*

c **Nombraren.** cNo. tex. quòd fa-
1 ctum † ab his, qui authoritatem à concilio habent, videtur factū esse à concilio. Simil. tex. & ibi Barto. in l. Item eorum. §. si decuriones. ff. q cuius vniuer. nomi. quod Bart. ibi dicit esse notandum pro remissionibus, quæ tota die fiunt in concilijs ciuitatum. Et. l. 8. styli. & facit text. & ibi doct. in. l. vnū ex familia. §. si de falcidia. ff. de leg. 2. & Bal. in auth. principales. §. hoc etiam. C. de iureiur. propter calū. dā. & Montal. latè in l. 1. titulo. 7. foro leg. lib. 1. in glo. *en el concejo.* versic. item nota, q quādo per concilium populi. facit tex. in c. cum aliquibus. de rescrip. in 6. allegat eum Bart. in. qō. sua, incipiente, adunantia generalis. in solutione quæstionis. vbi in princ. ipsius hoc extendit, q in tantum videtur factum à concilio, q licet isti, qui habent potestatem faciendi faciant, non exprimendo cuius authoritate faciūt, imò q plus est, si disponens etiam ignoret se potestatem habere, vel actus. vt. ff. de iudi. l. 2. §. 1. & l. multum. ff. de condi. & demonstra. *Et. l. 20. tit. 5. part. 1. in tantum est verum, q valet illud quod factum est à nominatis personis per concilium q valet, licèt non reducatur iterum ad concilium: quia sufficit esse commissum, vt Montal. vbi suprà, versi. item nota, q quando: & tenet Bal. in l. 2. §. postea. ff. de origin. iuris. & vi. Alberic. in l. omnes populi. ff. de Iusti. & iur. nu. 43. & tex. in ca. in causis de electio. sed intellige supradicta, q factum ab his qui authoritatem à concilio habēt, videtur factum à concilio quando talis commissio, seu substitutio fuit facta per omnes de concilio: quia in hoc nō sufficit maior pars: tenet Fel. in c. cū oēs. de cōsti. co. 11. nu. 18. in fi. vers. 14.*

diere, y auiẽdo respecto al valor de la moneda: cõ tanto, que no exceda lo cõtenido en las leyes de nuestros reynos: y lo embie al nuestro consejo, para que se vea, y se confirme, o enmiẽde, y ansi cõfirmado lo hagan poner en el auditorio, donde este publico, y dende en adelante lo guarde el, y sus officiales, y ansi mismo fagan que lo guarden los escriuanos, y otros officiales de la dicha ciudad. Y el ni sus officiales no lleuen los derechos doblados, saluo como se lleuan enel pueblo no auiẽdo corregidor, so pena que si mas derechos lleuare, lo pague cõ las setenas. Y mandamos so la dicha pena, que no lleuen parte el, ni sus officiales de los derechos que pertenecen a los escriuanos, ni fagan parti

¶Et ideo dicit Domi.in.d.c.cùm aliquibus. 1.co
2 lum.ꝙ actus † gestus à delegato, non dicitur gestus authoritate sua, sed delegantis. per text. in ca.præterea.&.c.sanè.el.2.de offic. delega. ¶Et Ludo.Roma.in consilio.116.versi.tertio.tenet,
3 quòd electio † facta per priores autoritate eis cõcessa à concilio ciuitatis, valet. vt Bart in.l.2.ff. de opti.lega. qa cum authoritate superiorũ ipsi priores fecerunt, non ipsi fecisse videntur, sed illi, quorum authoritate factũ est. ca.is cui. de præben. libr. 6.& in.d.l. item eorum. §. decuriones. & idem tenet Pau.de Castr.in.d.l. vnum ex familia. §. si. de falcidia.nu 2. &.3.& sic secundum eum ille eligens, vel nominãs dicitur exercere nudum ministeriũ, & nullum ius tribuit, sed omne ius habet electus ab illo, qui potestatẽ dedit. & per hoc plura deciduntur secundum eum. ¶Primò,
4 quod executores testamentorum † quibus data est potestas distribuendi inter pauperes, non possunt eligere illum pauperem quem testator eligere non potuisset, scilicet, filium spurium testatoris. & hoc tenet Bartol. per illum text. in.l. fin.colum.2.de his quibus vt indig.& Ioan. Andre.in additio.ad Specula.in titu.de instru. editio.§.nunc verò aliqua. ¶Item nec possunt eligere illum, quem testator verisimiliter non elegisset, licet potuisset, vt inimicum suum vel sibi non gratum.vt in.l.Lucius.§.Lucius Titius.ff.de lega.2.secundum Paul.de Castro in dict.§.si de falcidia. ¶Vbi quoque dicit, quòd si electio cõmissariorum non valeret, vt si eligerent inhabilem, non possunt iterum eligere tanquam functi sint officio eorum. ¶Sicut iudex delegatus. qui tulit sñiam nullã.l.iudex postquàm. ff.de re iudica. Istum articulum declarat Barto.in dict.l. 2.ff.de optio.lega.vbi distinctionem facit. ¶Et vide Paul. de Castr. in dicta.l. itẽ eorum.§.si decuriones.num.2.ff. quod cuius. vniuer.nomi.vbi dicit, ꝙ si testator
5 fecerit † aliquem certum suum cõmissarium, & adiecerit, quod ille si nollet, vel non posset, ꝙ ei dabat potestatem aliũ substituendi, vel faciẽdi, si iste aliũ substituat, vel faciat executorem; valet: quia à testatore dicitur electus, & constitutus. vt tenet Salycet. in.l. id quod pauperibus. fin. colum.C. de episcop. & cleri. vbi vide, an si testator potest dare potestatẽ executori testamentario, vt alium loco sui ponat. & tenet ꝙ potest, & non dicitur captatoria volũtas. vt ibi per eum. ¶Sed an isti, qui actũ vel electionem fecerunt ex commissione ci
6 uitatis, seu cõcilij possunt talem actum, † vel electionẽ reuocare? Ang.in.dict.l.item eorũ.§. si decuriones.dicit, ꝙ est ibi casus, ꝙ habẽs potestatẽ à cõcilio si eligit, põt sua electio reuocari. qd dicit esse verũ eo casu, quo pœnitẽtiæ locus est, secus vbi non esset pœnitẽtiæ locus. Exemplũ dicit esse, si electo potestate per electio. concilium vellet electionẽ reuocare. nõ enim posset in præiudicium potestatis electi, cũ electo est ius quæsitum. vt in regula, Id quod nostrum est. de reg. iu. quia conciliũ tũc est obligatũ ex cõtractu, vel quasi, à quo non licet recedere. etiam principi non licet sui causa. vt in.l.Cæsar.ff.de publ.

Audito-

d Auditorio. d Idem tenet tex.in.l.22.tit.15.lib.2.in ord. rega. quam l.vide. Et ratio potest esse, vt posset ab omnibus videri, vt fiat notorium. vt Bald. in authē. q locum. C.de colla.in fin.nu.13.de quo per Spec.in titu.de not.crim. §. iam de notorio. & in.ca.tua & vestra.de coha.cleri.& mulie.

SVMMARIVM.

1 *Pactum contra ius, est nullum.*
2 *Expensas processuum in aliquibus locis huius regni tabelliones diuidunt cum iudicibus.*
3 *An talis diuisio expensarum valeat.*
4 *Ad præscriptionem inducendam sufficit tempus 10.annorum, etiam si sit contra legem.*
5 *Consuetudo valet, principe ignorante.nu.16.*

e Partido. e Aliàs si fierent, esset nullū.
1 quia esset † tale pactū contra ius, & non esset seruandum.gl.in.l.si pater. §. ex patris.ff.de iure doti. & in.l.1.§. illud. ad finem. C.de rei vxo.actio.l.pacta quæ contra.C.de pactis ¶ Attamen in multis locis huius regni con-
2 trarium seruatur, † in quibus tabelliones cum iudicibus diuidunt expensas. & sportulas processuum. vt in villa de Talauera, quæ antiquitus Elbora vocabatur, vbi tabelliones mecum & cū alijs iudicibus dictas expensas processuum diuidebant, & plures annos antea cum antecessoribus, & nunc quoq; diuidunt. ¶ Sed an talis di-
3 uisio expensarum † valeat cum iudicibus cōtra istum textum.& legem? Dic quòd sic: quia pactum reprobatum à iure communi, potest per consuetudinem approbari. tenet Paul. de Castro.in.l.pactum dotali.ad finem. nume.8.C.de colla. Quod intelligitur secundum eum, quádo est reprobatum, à iure, non autem quando esset contra bonos mores: maximè quia illa consuetudo, quæ in dicto loco seruatur, non est contra bonos mores, & seruatur antea, quàm iste text. & iura similia essent condita, & post vsque hodie. ¶ Et talis consuetudo derogat legi isti. vt in capitulo fina.de consuetudin.& in.l. de quibus. ff.de legi. Et secundum Bart. ibi impropriè deficit lex, quando consuetudo ei derogat. quem vide. ¶ Ad quam præscriptionem inducendā con
4 tra legem sufficit † tempus decem annorum. vt tenet gloss.& docto.in.l.2.C.quæ sit longa con suet. Bald.in Rubr.illius titul. & in capi.1.in tit. qualiter feudum olim poterat aliena. Et ista est vera, & communis opinio. secundùm Ias.in.d.l. de quibus.de legi.ff.colu.11.nu.45.vbi quoque dicit, quòd hoc tempus decem annorum incipit currere à tempore primi actus celebrati in populo. allegando Bart.ibi, quod dicit esse intelligendum, q sufficit tempus decem annorum, siue inducatur consuetudo præter ius ciuile, siue contra ius, siue inducatur cōsuetudo de Iure Canonico præter ius sufficit dictum tempus decē annorum. Secus si inducatur contra ius Canonicum, quia oportet q consuetudo sit præscripta per spatium 40.annorum. vt in.d.c.fin. vbi per gloss.de consue.& glo.in cap.cōsuetudo.12.distinct.&.c.fin.de consu.in.6. Facit tex.in.c.cùm de beneficio.de præbend.in.6.& tenet Felin. in cap.in causis.de re iudica.columna tertia. ¶ Contra hoc videtur facere quod tenet Innocē. in capitul.ex parte.de consuetudi.in princip. vbi dicit, quòd illi, qui dicunt, quòd cōsuetudo est arrogatrix & interpretatrix legis, loquuntur de legibus municipalibus, quas quis sibi populus statuit, quas contraria lege, vel cōsuetudine tollere potest. Lex autem generalis imperialis, lege imperiali tollitur, & sic videtur, quod contra istam legem Regalem consuetudo induci non posit decem annorum, nec alia. ¶ Hoc non obstante, opinio. Iaso. credo veram: quia Ius ciuile finaliter tendit in bonum publicum, & in vtilitatem priuatorum. vnde si populus vult sibi præiudicare, contrariam legem condendo, vel consuetu
5 dinem inducendo, potest, † quia valet consuetudo, principe ignorante. vt Abb. in capitulo.2. de probation.nume.5.& est communis opinio. secundum Barba. in capitul. fin. de consuetudi. columna.26.& Rochus de Curte.ibi. folio.36. prima columna. & Rex, vel Imperator in hoc non curabit, quia populus in hoc potest renuntiare fauori suo. vt in capitul.ad apostolicam.de regula. ¶ Item quia mores hominū sunt diuersi, ideo vult Imperator, vt quisque populus posit sibi facere legem, nō tamen contra honestatem, nec contra iura reseruata principi, sed in suum præiudicium duntaxat. vt in.l. omnes populi. & ibi Bartol. latè. ff.de Iustit. & iure. & Abbas in dict.capitul. fina.de consu.nume.9. ¶ Et sic videtur, quòd dummodo consuetudo non inducatur contra ea, quæ sunt principi reseruata, valet. ¶ Et Lapus allegatione.101.in tertia columna. versicul. idcirco. dicit, quòd non dicitur statutū, vel consuetudo illicita, licet repugnet Iuri positiuo, vel Iuri naturali mutabili, nisi expresse inueniatur improbatū à iure. vt in.l. Ius ciuile. & in.l.oēs populi.ff.de Iustit. & iure.& notatur in.l.nec pignus.& in.l.nec ex prætorio. ff. de regulis iuris. Et ideo dicit Lap. quòd consuetudo

facit licitum id, quod aliter erat illicitum, quia immutat iuris communis dispositionem, & in eius oppositum. vt in authentic. de defenso. ciuitat. §. præcepta verò. colla. 3. secus si repugnaret Iuri diuino, quia tūc esset irrationabilis, quę corruptela vocatur. & ita loquitur dictum capitul. vltim. de consuetudin. Et sic dicit Lapus, vbi suprà, quod leges municipales sunt permissæ à iure, & sic iure principis approbatæ. vt in. d. l. omnes populi. & in. l. secunda. §. omnia. C. de veter. iur. enuclean. & quia æquitas est, quæ necessitatur iuribus secundùm diuersitatem temporis, & locorum. vt. ff. de vulgar. & pupillar. l. ex facto. ¶ Ergo princeps qui singulas circunstantias facti, & conditionis personarum, atque locorum non potuit scire in suis regulis diffinire varietatem boni, & etiam locorum, & maximè omnium varietatem, & exigentiam vtilitatis eorum relinquitur hoc discretioni, & potestati singulorum populorum, videlicet statuentium ius proprium cuilibet iuri communi cōtrarium, approbans illud in rationibus communibus secundùm Lapum, vbi suprà. ¶ In simili relinquitur potestati consuetudinem inducendi; quia statutum, & consuetudo æquiparantur. l. magistratibus. ff. ad municipales. l. semper. ff. de iurisdictio. omnium iudicum; & in. §. ex non scripto. Institu. de iure natural. genti. & ciuili. & in §. constat. Bald. in tracta. de tabellion. quæstio. 2. Bartol. in dicta. l. omnes populi. columna. 2. Cardinal. in Clementina prima, de vsuris. ¶ Et

6 quia in inducenda consuetudine † priuata non est curandum de scientia principis, vel superioris. vt tenet Ias. in dicta. l. de quibus. numero. 30. sequendo Baldum. ibi. in. 4. columna. contra Angelum, qui contrarium tenet. & quia consuetudo specialis vnius loci, derogat iuri communi in eo loco, secundum Ias. ibi numero. 41. per glossam. ibi. & dicit probari in. l. venditor. C. si const. communia prædio. ¶ Et quia omnis dispositio de mundo, siue legalis, siue vltimarum voluntatum, siue contractuum recipit interpretationem, & supplementum à consuetudine, & ab eo, quòd fieri consueuit. vt Abbas in capitul. Certificari. de sepultur. & additio Abbat. in capitul. tenor. de reiudi. in additione, quæ est in num. 10. & Philippus Decius in. l. semper in stipulationibus. ff. de regulis iuris. nur 12.

Prætorum Cap. VII. finis.

Sequitur Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Collectam, an iudex potest imponere.*

Ni repar-

Prætorum. *Caput. VIII.*

Otrosi mandamos, y defendemos que no lleuen otras dadiuas, ni repartimientos[a] dela ciudad[b], o villa, o partido de que fuere proueydo, o de los pueblos el, ni sus alcaldes, ni alguaziles, mas ni allende de lo que se le manda dar[c] en la carta de corregimiento, aunque se lo quieran[d] dar los regidores, y sesmeros, y otros officiales del concejo, o dela tierra, no embargante que la ciudad, villa o tierra aya estado en costūbre[e] de lo dar a los assistētes: o gouernadores, y corregidores, ỳ alcaldes, y alguaziles

a **Ni repartimiētos.** a Vide text. in c. 13. infra eod. & non solùm nō debet istas collectas percipere, verūetiam eas imponere nō po-
1 test. † vt in. l. placet. C. de excusati. mun. lib. 10. nisi in casu. l. 16. ti. 1. lib. 7. in or. reg. & vltra summam illius. l. nō pót imponere: tamē necessitate imminēte debet scribere pręfecto, & præfectus post impositionem, & exactionē à se factā scribere principi vt confirmet. vt in. dict. l. placet. & ibi. Bart. & Plat. de quo vi. in dict. l. ordi. quę ad literam seruatur. ¶ Attamē ordinarias functiones vel extraordinarias, quas princeps iniunxit, potest exigere secundum Lucam de Pen. in. d. l. placet. in prin. vbi quoque dicit, ꝙ imperator cùm inducit munera, asserit se clementem, sed à tali clementia, quæ hodie potius est impietas, libera nos domine, quia nemini parcit.

b **Ciudad.** b Vide quæ posui in. c. 1. in gl. de ninguna persona. vbi istum tex. allegaui ad hoc, ꝙ solum iudex non potest recipere munera à personis ibi cōtentis, verumetiam nec ab vniuersitate, villa, seu ciuitate, aliàs in pœnam incurrit.

c **Dar.** c Habuit ortum à text. in. §. oportet. versi. patrocinia. & ibi Bar. in authē. de māda. prin. colla. 3. vbi iudex inter alia iurat, ꝙ exceptis salarijs nil penitus recipiat. circa qđ vi. quæ dixi suprà in. c. 1. in glo. *que no pidira ni lleuara mas salario.*

SVMMARIVM.

1 *Recipere non possunt iudices vltra sibi debitum, etiam à volentibus sibi dare.*

d **Se lo quieran dar.** d Nota text. ꝙ
1 iudices etiā à volentibus † non possunt recipere vltra sibi debitū. tenet idē Par. de Put. in tra. syndi. in parte, cōsiliarij officiales. fo. 194. in prin. vt dixi late suprà in. c. 1. suprà eo. in glo. *ni lleuara.* in prin. in versi. & in tantū. & tenet ad literam Ioan. de Pla. in. l. vnica. C. de Salgamo hospit. libr. 12. vbi prohibitus petere, exigere, vel accipere, prohibetur, etiā ab sponte volente dare recipere vt glo. ibi, & sic, ꝙ non licet hoc casu donare de suo. vt ibi. Et ratio potest esse secūdum eūdē: quia in dubio semper præsumitur quædam occasio, & concussio donandi. vt ibi glo. valde notabil. & idem quod iste tex. tenet Guido papa in singul. 487. §. si notarius. vbi singulariter. & gl. in. c. sicut episcopū. 1. q. 2. & gl. in. c. quoniā. de vita & honest. cleri. Bal. in authent. sed hodie nulla. C. de epis. & cler. & Bar. in. l. amplius non peti. 2. columñ. versi. quæro. ff. rem rat. haberi. Ias. in. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. nu. 15.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudinis prætextu correctores non possunt extorquere ea, quæ in isto tex. prohibentur recipere.*

2 *Consuetudo tollitur per legem contrariam.*

3 *Clausula derogatoria ad consuetudinem, an extē datur ad præsentem, & ad futuram consuetudinem. vide hic limitationes, & ampliationes.*

e **Costumbre.** e Idē tenet Luc. de Pen. in. l. vni. C. de Salga. hospi. lib. 12. vbi tenet, ꝙ hic contēta cor-

1 rectores nõ † possunt percipere, nec extorquere prætextu consuetudinis. Et quia ibi mãdat Imperator, vt nullus comitum, tribunorum, præpositorũ, aut militum extorqueat ab hospitibus suis Salgamum, quod ipse exponit, id est culcitras, oleum, & ligna, nec etiã prætextu consuetudinis extorquere possunt secũdum Lucam de Pen. ibi. ¶ Et ex isto text. nota, q̃ cõsuetudo, in distinctè tollitur

2 † per. l. contrariã sequentẽ. vt in. l. 3. §. D. Adrianu. ff. de sepulchr. viola. & licet non faciat mentionem de consuetudine, vt Bart. & Bal. in. l. de quibus. ff. de legi. & Ias. ibi. nu. 54. & Cyn. in. l. 2. C. quæ sit long. consuetu. ¶ Et an iste text. extẽdatur non solùm ad consuetudinem præsentẽ, verumetiã ad futuram. gl. in Cle. statutũ. in verbo, cõsuetudine. de electio. tenet, q̃ clausula † de
3 rogatoria ad consuetudinẽ, solùm præsentẽ cõsuetudinẽ intelligitur tollere, non autem derogare futuram. quam gl. simpliciter allegat Bald. in. d. l. de quibus. col. 6. Et simil. glo in Cle. fi. de rebus ecclesi. nõ alienan. in verbo, decernimus. vbi lex reprobans consuetudinẽ, intelligitur de præsenti, non de futura nouiter inducenda, secũdùm Imo. ibi. ¶ Sed contrariũ determinãt Bart. & doct. post eum in. l. si mihi & tibi. in fin. ff. de lega. 1. vbi tenet, q̃ clausula, non obstãtibus quibuscunq; statutis vel consuetudinibus cõtrarijs extẽdatur non solùm ad præterita, sed etiam ad futuras cõsuetudines, vel statuta, & pro hoc facit auth. nauigia. C. de furti. & in authẽ. cassa. C. de sacrosanct. eccles. & in auth. itaq;. C. cõmuni. de concessio. & hoc est verius secundum Car. in. d. Cle. statutũ. nu. 4. in. 3. oppositione de election. Quia, vt ipse dicit, lex semper loquitur. l. ariani. C. de hære. de cuius natura est, q̃ cõcernat futura. c. fin. de constitu. quod dicit facere ad multa. & ista est cõmunis opi. vt per Alex. in. d. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de legat. 1. nu. 8. quando derogatio est facta per verba generalia, seu indefinita, quia debet ad omnia trahi. argu. in. c. solitæ. de maio. & obedi. probatur in. l. in fraudẽ. §. fi. de test. milic. & in. l. 3. §. diuus. ff. de sepul. viol. & fuit de mẽte Bart. in. d. l. de quibus in. 3. colũ. dum respondet ad. d. authen. nauigia. ¶ Et quia quoties lex derogat consuetudini, tunc consuetudo futura dicitur irrationabilis, & illegitima, meritò non valebit, nec tollit primam legem. secundum Alexand. vbi suprà, quia de esse cõsuetudinis est, vt sit rationabilis. vt in dict. cap. fi. de consuetu. ¶ Et quòd censeatur reprobare etiam futuram consuetudinem, dicit Rochus de Cur. esse cõmunem opinionẽ. in. d. c. fi. fo. 52. col. 3 versic. septima conclusio. ¶ Et iura adducta in cõtrarium per Bar. Alexan. & per alios, loquũtur secundum eundem Alex. quãdo dispositio illa erat facta per verba præsentis tẽporis, & dicta cõmunis opinio loquitur in dispositiõe indefinita: maximè quia rex, vel Imperator disponẽs, põt prouidere, & trahere ius ad futura, & sic, q̃ dispositio indefinita extenditur ad futura, quãdo disponẽs põt ad futura prouidere. Secus si nõ põt prouidere, quia tũc non videtur derogare, aliàs secus, secũdùm Alex. vbi suprà. ¶ Et an princeps possit prouidere statuta futura, Bar. & Dy. determinãt q̃ sic. & secũdum Ias. ibi. nu. 21. cũ eo transeũt oẽs doct. indifferenter, & in alijs locis allegatis per Alex. in fin. & in cõsi. 192. in. 2. volu. licet Ias. dicat, q̃ Rapha. Cuma. dicit, q̃ ista decisio Bar. nõ solũ non est vera, sed est indubitata per. d. gl. in. d. Cle. statutũ. de electio. & per gl in. d. Cle. pe. de rebus eccles. nõ alie. quæ contrariũ tenet, quia dupliciter respõdetur secũdùm eũ. ¶ Primò, quia illæ glossæ malè dicũt, & cõmuniter sunt reprobatę, vt latè per Alex. vbi suprà. & in. d. consi. 195. ¶ Secũdò, vt Pau. de Cast. ibi. nu. 4. aliud est in cõsuetudine, quæ nõ præsumitur induci in fraudem, aliud in statutis. ¶ Sed tu vltra Alex. aliter potes soluere secundum Pau. de Cast. in. d. l. de quibus. nu. 18. scilicet, q̃ cõsuetudo nõ erat iuri cõtraria, nec erat improbabilis, videtur reprobata dũtaxat prędecẽs cõsuetudo, nõ sequẽs. & ita dicit q̃ loquitur gl. in. d. Cle. statutũ. & ita intelligãtur allegata in cõtrariũ. ¶ Abb. tñ in. d. c. fi de cõsuetu. nu. 24. dicit, q̃ ipse credit, q̃ si subest ratio noua, quę nõ suberat tẽpore legis dãnantis cõsuetudinẽ, q̃ tũc poterit de nouo induci cõsuetudo. argu. optimũ in. l. si hominẽ. ff. manda. & c. nõ debet. de cõsang. & affi. & plenè per eũ in. c. 2. de probati. nu. 7. & 8. & per Domi. in. c. 1. de cõstitu. in. 6. fi. col. & per Rochũ de Cur. in. d. c. fi. fol. 53. col. 2. versi. limita primò. ¶ Secundò limita secundum eum ibi, nisi publica vtilitas suadeat reuocationem

y otros officiales passados, ni se pueda allegar q̃ pues está suspendidos en el los otros officios de alcaldias mayores, y de la justicia, y ordinarios, y fialdades, y executorias, y merindades y alguazilazgos: y otras alcaldias me-

nem legis, quæ derogabat consuetudinem, quia tunc consuetudo valet. allegando Anto. ibi. col. 28. & alios doctores. ¶ Tertio limita vt non procedat, quando expressus consensus principis interueniret in inducenda consuetudine, quia tũc valet contra legẽ etiã derogãtẽ cõsuetudinẽ. Ita Anto. ibi, & Ioã. And. in additio. ad Spec. in tit. de instru. editio. §. cõpendiose. versic. sed nunqd. ¶ Quartò limita, qñ lex tolleret simpliciter consuetudinẽ præteritã, vel introductã, qa tũc cõsuetudo post ipsam legẽ põt induci. vt Domi. in. d. c. 1. de consti. in. 6. col. fi. in hoc tñ secundùm Rochum de Cur. sequere distinctionem Abb. in. d. c. fi. quam vide. ¶ Quintò limita vt non procedat, qñ lex nõ est recepta in obseruantia, quæ licet deroget cõsuetudinem, tamẽ contraria cõsuetudo valet, & in hoc non videtur hæsitandum: quia ex quo lex talis non attenditur iuxta gl. in. c. 1. de treuga & pace. cum his quę ibi Felin. congerit post Abb. certè non attenditur etiam clausula ipsius. l. per quam derogetur consuetudini: quia corruente aliqua dispositione, corruũt clausulæ in ea insertæ, vt inquit gl. notabil. in. l. si patronus. §. patronũ. in verbo, Fauiana. ff. si quis in frau. patro. ¶ Et quando dicatur lex non recepta in obseruantia, & quando id attendatur, doctores plenè declarant in dict. cap. de treuga & pace. & ita tenet Francis. de Aretio. consi. 9. & in cõsi. 154. colum. 1. ad finem. ¶ Et quia positæ sunt limitationes ad dictam communem opinionem, sequuntur ampliationes. ¶ Et prima est, quòd in tantum est verũ, quòd lex reprobans consuetudinem, cẽsetur etiam reprobare futuram, vt procedat etiam in. l. prohibitiua: quia licet expresse non deroget consuetudini, tamen cõsuetudo in contrarium non valet, quando in ipsa lege prohibitiua est inserta clausula decreti. Ita Domi. de sancto Gemi. & Philip. in. c. de beneficio. de præben. in. 6. col. 2. & Abb. antiquus in. d. c. fi. tenet, ꝙ non valet consuetudo contra legẽ habentem perpetuam causam prohibitionis. per tex. in. c. sponsam. de sponsali. ¶ Secundò amplia vt procedat maximè in. l. edita in concilio generali, quia cẽsetur habere clausulam derogatoriam ad dispositiones contrarias, quę in futurũ etiam fierent: vt Rochus de Cur. vbi suprà. ¶ Tertiò amplia, vt procedat, etiam si lex non faciat mentionem de consuetudine, sed solùm improbet aliquid tanquam irrationabile: quia non valet consuetudo, quæ induceretur, vel esset inducta in contrarium. vt Paul. de Elea. in Clementina prima, de electio. & Domi. in. c. 1. de cõstit. in. 6. ¶ Quartò limita, vt procedat etiã si esset cõsuetudo tanti tẽporis, cuius initij memoria in contrariũ nõ existit, quia nõ valet, quando lex improbat consuetudinem. ita tenet Anto. de Butri. in. c. cùm ex officij. de præscript. & ibi sequitur Abbas in. 3. notabil. & idẽ tenet Cardi. in Cle. fi. de rebus ecclesiæ non alie. in prin. 8. q. §. 1. & Fel. in. c. cũ causa. de re iudica. col. 4. & etiã tradit Fel. plenè, licet aliqua in contrariũ adducat in. c. accedẽs de præscrip. colũ. 4. & in. d. c. officij. col. 6. quia lex semper loquitur vt dictũ est: ergo lex reprobãs cõsuetudinẽ, censetur perpetuò illã reprobare. & benefacit text. in. l. seruus. C. de pœnis. vbi dicit, ꝙ condẽnatus simpliciter ad vincula, perpetuò in vinculis stare debet. ¶ Aliqui tñ tenẽt contrarium, maximè Abb. sibi cõtrarius. 2. vol. cõsi. in cõsilio, incipiẽte, in quæstione. & facit quod dicit Bal. in. l. vnica. C. de annali exceptiõe. col. 2. vbi dicit, ꝙ clausula, nulla præscriptione obstante, non trahitur ad prescriptionẽ centũ annorũ. Sequitur Alex. in. l. nemo põt. ff. de lega. 1. nu. 11. & alia Feli. adducit in rubric. de prescrip. fi. col. quod Rochus de Cur. vbi suprà cogitãdũ relinquit, vtrũ fortè dici possit, ꝙ opinio pręcedens solùm procedat qñ durat causa reprobatiõis. Ista aũt secũda opinio ꝓcedit, qñ causa reprobationis nõ durat, vt in. 1. limitatione dicitur. ¶ Sed Card. in Clem. 2. de rebus ecclesi. non aliena. 8. q. nu. 8 dicit, ꝙ qñ ius expresse reprobat consuetudinẽ, tunc non valet cõsuetudo etiam tanti temporis, de cuius initio non sit memoria: in his autẽ, in quibus ius non resistit, procedit opinio contraria, quia tũc sufficit consuetudo contraria, præscripta spatio quadragenario, allegando Laud. de quo ibi per eundem in. d. Clemẽ. §. ꝙ si eps. in fin. nu. 15. vbi dicit, ꝙ procedit ista ampliatio nedum quando lex diceret, quauis consuetudine non obstante, sed etiam qñ diceretur simpliciter, & indefinitè, consuetudine contraria non obstante. ¶ Per quæ potest ampliari tex. in legibus *del aranzel*.

nores, y mayordomias, q̃ deuẽ lleuar el salario dellos, y q̃ estan en costũbre de lo lleuar, mas q̃ sin ẽbargo de todo esto no lleue mas q̃ lo contenido en su carta, como dicho es. Y assi mismo no tome ropa, ni posada: ni camas de la

vbi cauetur, quòd iudices, & tabelliones de diuisionibus bonorum nil accipiant, nisi prout ibi continetur, consuetudine in contrarium nõ obstante, & sic quòd contra illum text. & istũ non potest consuetudo induci etiã tanti tẽporis, cuius initij memoria nõ sit in contrariũ. quia vt dicit Angel. in. d. §. ex non scripto. Instit. de iur. natural. gen. & ciuil. n. 25. ¶Cõsuetudo à iure reprobata, nunq̃ præscribitur: quia contra authoritatẽ superioris nunquã præscribitur. vt in dicta auth. nauigia. C. de furtis. in tãtum dicit hoc verum, q̃ etiam si talis consuetudo esset iurata, nũquam præscribitur, etiã tanto tẽpore, cuius initij memoria non existat in contrarium. vt in. c. 1. de consuetu. in. 6. quod dicit esse notandum.

tal ciudad, saluo por sus dineros, como esta mandado por nuestras cartas, so pena que lo paguen con el quatro tanto.

S V M M A R I V M.

1 *Hospitari soli principi licet gratis, & recipit solum tertiam partem domus.*

2 *Habitare debent correctores in domibus publicis, & non in domibus priuatorum.*

3 *Iudex, qui reparare neglexit domus publicas, punitur quinquaginta librarum auri, & conuertantur in commoditates palatij, quod reparare neglexit.*

4 *Multa potest iudex deputare operibus publicis.*

5 *Hospitia iudices non possunt alijs concedere sine præcepto regis.*

An iudex intrare poßit in domibus priuatorum ad habitandum, & an si ab eis potest accipere equos, plaustra, & alia, de quibus hic.

6 *Hospitia, non debent capi per potentes, nec per prælatos in ciuitatibus, seu villis, sine vicinorum permissu, nec debent capi ligna, nec aliæ res, nec damna eis inferre.*

7 *Hospitare non possunt se domini temporales in suis villis, & locis.*

8 *Hospitari debent milites gratis, cùm accesserint ad locum cum principe dum militant: & tunc domus diuiditur in tres partes, & electio cuiuslibet partis datur, vt hic.*

9 *Hospites non debent esse terribiles in hospitijs, nec superbi, sed manere debent humiles. Et à dominis ædium non debent balnea postulare, nec luminaria, nec alias res pro victu suo, vel equorum, nec recipere debent etiam à sponte dantibus, alias puniuntur.*

10 *Cùm hospitatur rex in ciuitate, metati habent deputare singulis militibus pro hospitijs domos, & in ipsarum domorum postibus nomen militis, qui illic hospitaturus est, scribere.*

11 *Delens nomen impositum in hospitio, falsi pœna punitur.*

12 *Aposentator, seu metator, non potest mutare hospitium per eum aßignatum, & alteri dare, nec iudex post latam sententiam. Sicut mensor terrarum, & domorum, vel alterius rei, post mensurationem, & declarationem non potest mutare, alias in pœnam falsi incidit.*

13 *Onus recipiendi hospites est reale, & non personale.*

14 *A receptione hospitum nemo excusatur, nisi qui habet priuilegium.*

15 *Priuilegium nullus debet impetrare, vt suæ domus sint immunes à munere hospitandi, vt vicinorum domus grauentur, alias punitur.*

16 *Ab hospitalitate excusantur medici sacri palatij, & magistri liberalium artium, & pictores ingenij, & domus, & palatia iudicum ordinariorum, & clerici, & ecclesiæ, & monasteria. fallit vt hic.*

17 *Non valet consuetudo, quòd clerici teneantur hospites recipere.*

18 *Pretia hospitationum possunt taxari à iudice.*

f Dineros. f Quia soli principi licet
2 gratis hospitari †, & nõ recipit, nisi tertiam partem domus. vt. C. de metatis, & epidimeticis libro. 12. l. 2. & tenet Paris de Pute. in tracta. syndica. in parte, expensæ quædam. fol. 110. nu. 5. & Bal. in. l. obseruare. ff. de offic. proconsu. & lega. *Et de materia hospitis vide latè Peregri. in parte, hospes. & singulariter per Rolandin. à Valle in consil. 66. vbi latißimè.*
2 ¶ Et quia isti correctores, & officiales † in domibus

mibus publicis habitare debent; & de publico cōductis, quia sunt personę publicę. vt in l. 1. C. de Palati. & Domi. libro. 11. & Paris de Puteo. vbi suprà, & facit tex. in l. 1. §. publicum. ff. de iusti. & iure. & capi. ius publicum. 1. distin. ¶ Quibus iudicibus nō licet habitare in domibus priuatorum, & cū eis conuersationem habere: quia nimia familiaritas parit cōtemptum. vt in l. obseruandum. ff. de offic. præsi. & Ioan. de Plate. in d. l. 1. de Palat. Quod intellige, si domus publicæ sunt, aliàs secus, vt ibi colligitur, quia si sunt publicæ, ibi debent habitare, vt eorum reparationi prouidere compellantur. vt ibi. & in l. fina. C. de operi. public. & in d. l. quicunq;. vt tenet Lucas de Pen. ibi. col. 2. versic. & nota. aliàs puniuntur
3 † quinquaginta librarū auri cōuertenda in commoditates palatij, quod reparare neglexerint. quod facit secūdùm eū, vt multæ, quæ exigūtur ab his, qui contēptores sunt in extructione viarum, aut murorum ciuitatis, nō sunt fisco applicandæ, sed in ipsis operibus publicis conuertendæ. vt in l. 2. C. de episco. audien. ¶ Et quia generaliter secundùm eum potest iudex multas de
4 putare † operibus publicis, aut cursum, aut alijs causis necessarijs. Sed est intelligēdum, dummodo Cameræ regis medietas applicetur. vt in l. 28. tit. 19. lib. 8. in ordi. regali. in fine. ¶ Istū tex. extende, ꝙ non solùm prætores nō debent ista hospitia accipere, verumetiam nō possunt ea da
5 re † alijs sine præcepto regis, aliàs ipso iure officia perdent. vt in l. 1. & 13. titulo. 21. lib. 2. in ordina. regali. vbi vide, & quando recipiuntur debent talia hospitia taxari. vt tenet Cyn. in dicta l. 1. C. de episcop. audi. in fine. ¶ Tamen quis tenetur recipere iudicem in hospitio suo sicut & militem, adeò, quòd si negaretur eis hospitium, licitè possent ianuas irrumpere, & violenter intrare domos. argument. l. si seruus. ff. quòd cum eo. & l. si eo. ff. si serui. vendi. & l. quemadmodum. §. 1. & 2. ff. ad l. aquil. l. fina. §. si ad. ff. quod vi aut clam. & facit quod notat Inno. in ca. 1. de immunit. ecclesi. vt tenet Lucas de Pen. in l. fin. C. de professo. & med. libro. 10. & dicit hoc esse verum, si in ciuitatibus non existant domus publicæ, vel regiæ quod nota.* Et tenet Peregrin. in parte, hospes. in fin. per dict. Innocent. & per Clem. ad nostram. de censi.* ¶ Et licet sit verū, ꝙ officialis, seu iudex non potest cogere subditum vt det sibi domum ad habitandum, sed debet sibi facere prouideri à decurionibus ciuitatis, vt dictum est. vt in l. 1. C. de offic. præ. & Alberi. in l. obseruare. ff. de offi. proconsul. & lega. in prin. & Martinus Lauden. in tracta. de officialibus domi, tomo. 5. tracta. qō. 47. fol. 267. ¶ Tamen si non reperit domum ad habitandū, possunt cōpellere quem ad sibi locandū. vt Bald. & Ange. in l. 1. ff. solut. matri. colū. 3. in fine: & ibi Ias. nu. 48. loquendo in scholari, quòd habet locum à fortiori in iudice, vide quæ in simili dixi in cap. suprà, in gloss. *de mercaderias.* numero. 19. *Et vi. Greg. Lopez in l. 22. tit. 23. part. 2. loquētem in militibꝰ, qui possunt accipere victualia à prouincialibus, si rustici essent adeo tenaces, ꝙ nolent eis vendere, vel si deficeret eis pecunia per Bal. in tit. de pace constan. versi. nobis intrātibus. & per alia iura. vt ibi per eum.* ¶ Dic quoq;, quòd non possunt accipere equos, mulos, & plaustra, sed debēt conducere ad vecturā. vt tenet Plat. & ibi glos. in l. iudicibus. C. de curs. publi. lib. 12. & in l. cursum. eo. tit. loquendo in ambasiatoribus papæ, & principis: vt supradicta non possunt accipere. ¶ Et in simili dic, quòd bariseli, & exactores, & nuntij per comitatum incedentes pro malefactoribus exquirendis, vel exactionibus collectarum, vel executionibus faciendis, nō debent grauare comitatiuos, vt exhibeātur eis victualia pro se, & equis, sed sibi emere debent. vt tenet idem Plat. in l. præter. C. de lucris aduoca. lib. 12.

¶ Et ad idem facit, quod tenet Luc. de Pen. in l. 2. vt rusti. ad mil. obse. libr. 11. col. 2. vbi dicit, ꝙ illa l. facit contra iustitiarios, & officiales regni capientes animalia subiectorum, officij ratione, quia veniunt puniendi pœna illius. l. quæ est, ꝙ amissis bonis, perpetuò damnentur in exilio. ¶ Tamen si res publica indigeat aliquo animali pro sua necessitate possit accipere pretio soluto. & idem dicit in principe, & Romano populo, & idem dic in alijs dominis, vt dicam infrà in c. 24. in glos. titul. nu. ¶ Sed si in rebus taliter captis in casu, in quo licitè capiūtur, damnum dederit, ad emendationem damni tenentur, secundùm dict. Luc. de Penna ibi. ¶ Quinimo talia ho
6 spitia in ciuitatibus, & villis regis nullatenꝰ † per milites prælatos, seu alios potentes sine vicinorum permissu capiant, nec permittantur supradicti paleam, ligna seu alias res à vicinis capere, nec damna alia eis inferre, contra verò faciens, pro quocunque hospitio. 600. soluat marabitinos regis Cameræ applicandos, & cum triplo capta restituat, & damna resarciat. vt in dic. l. regia cauetur, & in illo titulo vide de materia hospitatorum, vel metatorum.

7 ¶ In tantum, quòd domini temporales † in suis villis, vel locis, non possunt se hospitare. de quo per Specul. conscien. in primo tracta. capi. 21. in principio. & in §. 2. 3. 4. & 5. vbi singulariter de materia hospitij. ¶ Et extende, quod non solùm

lium princeps debet hospitari, vt dictum est ve-
8 rumetiam eius milites debent† gratis hospitari, cùm accesserint ad locũ cum principe dũ militant, & in hoc hospitio asignãdo debẽt domini domorũ diuidere domos in tres partes, quarum vnã, & primam partem eligat dominus pro se, quã maluerit, aliam ex alijs duabus eligat miles quam maluerit, tertia dño reseruata. ¶Illustribus autẽ viris medietas domus debet asignari, licet hodie malè seruetur, vt est tex. in. l. in quãlibet. C. de meta. & epedi. libr. 12. & ibi Bartol. & Pla. hodie est facta pragmatica quædam per nostrã reginã Ioannam, vbi vide de modo hospitãdi, vbi dicit, ꝙ solùm medietas domus debet asignari. & ibi vide pretiũ, quod debet solui pro lecto, & de alijs pluribus circa hospitiũ, quam vide. ¶Sed in electione dimidiæ domus dicit Ioã. de Plate. in. d. l. quamlibet. ꝙ æquitas, & iustitia dictat; vt ille, cuius res est, successione, emptione, vel constitutione habeat in eius diuisione facultatem eligendi: quam partem voluerit: & hoc priuilegium habet dominus tunc, quia res est sua tunc, quia duæ partes domus sibi reseruantur, & sic qui habet maiorẽ partẽ rei præfertur in electione, vt ibi per eum. & plenius in. l. 2. C. quando & quibus quarta pars debea. lib. 10. & sic quòd miles habet de tribus vnũ, & Dominus domus duas de iure antiquo, & sic sunt in discordia, quia vterq;, vel neuter diuidere vult, fortè sorte dirimetur. vt in dict. l. 2. C. quando & quibus quar. part. debe. & si diuidens diceret se ex tali diuisione, vel electione deceptũ, non audiretur. vt in. l. transactione finita. C. de transac. secundùm Ioan. de Plat. in. d. l. in quamlibet. in fin. quod nota. ¶Milites autem in talibus hospi-
9 tijs† non debent esse horribiles, nec superbi, sed manere debent humiles: nec à dominis ædium debẽt balnea postulare, nec luminaria, nec alias res pro victu suo, vel equorum, nec recipere debent etiam ab sponte dantibus, aliàs puniuntur. vt in. l. deuotum. & in. l. prosperum. & ibi Ioan. de Pla. & Luc. de Pen. C. de metatis. lib. 12. & in l. 1. C. đ Salga. eo. li. Nec dicti officiales debẽt recipere, & vsurpare equos & animalia prouincialia. vt Pla. i. l. 2. C. cursu. đ publi. li. 12. ¶Adde tu ꝙ cùm proficiscitur rex, & hospitatur in aliqua ciuitate, metati. i. aposentatores, habent deputa-
10 re† singulis militibus pro hospitijs domos, vt dictum est, & scribũt in ipsarum domorum postibus nomen eius militis, seu militum, qui illic hospitaturus est, vel sunt. vt est text. in. l. 1. C. in. d. titulo, de meta. & epedi. lib. 12. & ibi Plat. & Lucas de Penna. & sic vtitur. ¶Et ibi Lucas de Penna tenet. quod si alicui est asignatum hospitiũ,
11 † & in illo est positum nomen ipsius, vel signũ, forte scutum suum, vt in aliquibus partibus solet fieri, & aliquis istud nomen, vel signum sustulerit, seu deleuerit, pœnam falsi incurrit: & tanquam falsarius punitur. ¶Quinimo secundùm Ioan. de Pla. ibi, sicut iudex post latam sententiam non potest amplius corrigere, vel mutare. vt in. l. iudex postea. ff. de re iud. Ita nec mẽ-
12 sor† terrarum, domorum, vel alterius rei post mensurationem, & declarationem suam vt glo. ibi. aliàs incidunt in falsum: quia aut primò bene fecit, & falso amouet, aut malè, & falso fecit. vt in. l. 1. §. si quis rationibus. ff. de falsi. tenetur etiã ciuiliter actione in factũ. vt in. l. 1. ff. si mensor fal. mo. dixe. & sic ꝙ aposentator, seu metator postquam hospitium alicui asignauit, non potest postea mutare, vel alteri dare.* ¶Et talis metator (Hispanè aposentador) regis debet asignare hospitium vnicuiq; secundùm officium suum, & locum quem tenet: & iste metator iudicat super contentionibus circa hospitia ortis. tenet tex. in. l. 15. tit. 9. par. 2.* ¶Adde quoq;, ꝙ
13 hoc munus† recipiendi hospites, munus est reale, & nõ personale, vt in. l. 3. §. munus hospitis. ff. de muneri. & hono. & notat glossa in. l. 1. C. de episcopis, & clericis. ¶Et à receptione hospitũ
14 nemo excusatur†, nisi qui habet priuilegium speciale. vt gloss. ibi, in dicta. l. prima. ¶Et nul-
15 lus debet impetrare priuilegiũ†, vt suæ domus sint immunes à munere hospitandi, vt vicinorũ domus grauantur, aliàs contra faciens, punitur, & caret impetratis. vt in. l. omnes. C. eod. titu. de metatis. & epedi. & ibi Ioan. de Pla. vbi quoque dicit, ꝙ qui excusat se priuilegio ab onere hospitandi, inueniet alios contra se eodem priuilegio excusatos, & sic quod non vult dare de suo non debet petere, alienum, & ille, qui impetrat tale priuilegium, vel immunitatem hospites recipiẽdi, punitur ad soluendã tertiam partem pensionis domus eius hospitibus deputandæ. Qui verò impetrat, vt etiam ad solutionẽ pensionis dictæ tertiæ partis non teneatur, punitur priuilegijs dignitatis, & si non sit in dignitate, punitur in cẽtũ libris aureis. vt Pla. ibi, vbi dicit, ꝙ ibi est casus, in quo quis soluit pensionem de propria domo, quod est propter eius culpã, volendo se ab hospitalitate excusare. ¶Attamẽ ab ista ho-
16 spitalitate excusantur medici† sacri palatij, & vrbis Romæ magistri liberaliũ artium, & pictores ingenij. vt in. l. archiatros. C. eod. titulo. de metatis. ¶Quoq; ab ista hospitalitate excusantur prætoria, i. dest domus, vel palatia iudicũ ordinariorũ, dũ sunt ibi præsentes, & aliorum iudicũ, quanuis maiorum, & superuenientium. vt in. l.
cunctos.

cunctos.C.eod.titul.de quo ibi per Plat. & Lucam de Penna.& in.l.2.titul.21. libro.2. in ordina.regali. Aliæ quoq; personæ, & eorum hæredes excusantur.vt in.l.hac lege.C.eodem.tit. & ibi Plat.vbi notat ex illo text. casum, in quo nō valet priuilegium & immunitatis hospitalitatis concessum à principe, & tamen valet priuilegium hospitalitatis concessum per legem scriptam in corpore iuris,vt ibi gloss.final. ¶Idem ab ista hospitalitate excusantur clerici, quia sua hospitia laicis non debent dari.text. in.d.l.1.C. de episcopis & clericis. & in.l.7.titulo.21. lib.8. in ordi.regali.& in.l.27.tit.3.lib.1.in ord.regali. & Plat.in.l.indictiones.C.de annonis & tribut. lib.10.nume.1.gloss.& ibi Abba.in cap. primo. de immunita.ecclesia. ¶Et in simili excusantur ecclesię,& monasteria ab ista hospitalitate.tex. in.l.11.tit.2.lib.1.in eisdē ord.regali.alias puniūtur,vt ibi.¶Quod fallit, nisi cùm rex,& regina, vel infans ad locum venerit.vt in.dict.l.27. & in dict.l.7.*l.91.tit.6.part.1.in fi.& ibi Grego. Lopez.*Et hoc si alia hospitia acta ibi non reperiātur, vel dum non sunt hospitia laicorum. tenet Bald.in.l.obseruare.§.1.ff. de officio proconsul. & lega. ¶Quoq; fallit in causa pietatis, quia ab ista pia hospitalitate clerici nō sunt immunes. sed ab hospitalitate onerosa,& non pia.vt tenet Bal.in.d.l.prima.C.de episc.& cleri.nu.1.versic. tertiò nota.& facit text.in capitul.1.de emptio. & vendi. ¶Quoque fallit in iucundo aduentu principis.vt in.l.neminem. C.de sacrosanctis eccle.& Abb. in.c. nō minus.de immunitate ecclesi. col. 3. nu.15.versi.extraordinaria.¶In tantū supradicta sunt vera, ꝙ clerici ad hospitiū nō tenentur,nisi in casibus supradictis, ꝙ cōsuetudo
17 † in contrarium non valet, & rationem consuetudinis laici vendicare non possunt sibi ius hospitandi in domibus clericorum, vel ecclesiarum.vt est text.& ibi Abba.in cap.1.de immunit.ecclesi.nume.4.& Innoc.ibi clarius.& in talibus non prodest consuetudo, cùm ecclesijs sit onerosa.capitul.1.de consuetu.secundùm Abb. vbi suprà quod dicit esse notandum, vbi de ma
18 steria hospitij. ¶Adde quoq; quòd pretia † hospitationum possunt taxari à iudice.text. & ibi docto.in.l.prima.C. de episco.audient. & tenet Paris de Put.in dict.tracta.syndica.in parte, iudices suprema.folio.154.nume.19.& vide quæ dicam. in titulo. 17. in glossa. *razonables prendas.* prima columna.

Prætorum Cap. IX. finis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus ordinarius non debet capere sportulas, id est, accessorias, sed stipendio principis debet esse contentus.*

2 *Iudices salariati, vel literati, non debent accipere istas sportulas, seu accessorias, vt processus videant, aliàs officio priuantur, & percepta cum quadruplo restituant.*

a
1 Assessorias. a Nota text. ꝙ iudex laicus † ordinari⁹ nō debet capere sportulas,idest accessorias,sed debet esse contētus stipendio principis, tenet noster papa Adrian⁹ in quolibet.q.9. charta.93.litera.g. vbi in.10. q.in prin. per totū. & tenet Ioan.de Nauarri.in sua Sylua nuptial.libr.5.fol.192. colum.4. versi.amplia secūdò.& gl.in.c.cū ab omni. de vita & honest.cleri.& Corset.notabil.suis in parte,sportulæ.& tex. in.c.40.infrà eod.& est text. in.l.13.ti.16.li.2.in ord.reg.& in.l.16.tit.15.eo.
2 lib.vbi habetur,ꝙ iudices †, & correctores salariati,vel literati,nō debēt accipere sportulas, id est accessorias,vt ꝓcessus videāt sub pœna priuationis officij, & cum quadruplo recepta restituāt, sed tātūmodo in Arāzel cōtēta percipere debent.Et idem in expresso tenet Bald. in consil. 479. in. 4. vol. vbi ait, ꝙ si iudex de publico habet salariū, non possit talia recipere per.l.6.legē Iulianus. ff. ad.l.Iuliam repetundarum. de quo vid.Iaso.in.§.tripli verò. Institu. de actio. columna.6.numero.46. cum sequentibus. Et in quantum Bartol.in authentica.de iud ic.§.nec autem. colla.6.versi.de ordinarijs autē. tenet, ꝙ iudices debēt habere istas sportulas pro se vltra salariū quod

Prætorum. *Caput. IX.*

Otrosi, que no lleuen ni cōsientā lleuar a sus officiales assessorias a, ni vistas de processos por

8 ¶Quintò fallit, nisi pendente † officio faciat aliquem contractum, quia de illo poterit conueniri pendēte officio. tex. est in l. interdū. §. 1. ff. de iudic. & in l. 2. §. legatis. & §. omnes. eod. titulo. & hoc quando contrahere potest, quia regulariter est prohibitus. vt in l. nō licet. ff. de contra. empti. nisi in septem casibus, de quibus per Alexand. & Ias. in l. principalibus. ff. si cert. peta. vt posui, & plures alios supra in c. 2. in gloss. *de mercaderia.* ¶Sextò fallit, nisi iudex pendēte

mo aunque los tales corregidores, y

9 officio se submittit † alterius iurisdictioni. text. est in l. receptū. ff. de iuris. om. iudi. & facit text. in c. nos incompetēter. 2. q. 7. vt tenet istas duas proximas limitationes Anto. Frāciscus in additio. ad Abba. in c. aduersus. de immunita. eccle. si in additione, quæ est in nu. 14. versic. an autē. Hinc est, quòd possit conueniri citatione non actoria, putà ad defendēdum processum suum super inquisitionem. vt Felin. in d. c. legebatur. & in c. dilectus. de rescriptis. ¶Septimò, fallit in

10 habentibus dignitatem sine † administratione. vt sunt Comites, & Marchiones, Duces, & Reges: quia isti proculdubio possunt conueniri, vt in l. 2. C. vbi senato. vel clari. secundum Bartol. in d. l. nec magistratibus. ff. de iniuri. & doctor. in d. ca. legebatur, sed tu dic, quòd melior ratio est, quia habent officium perpetuum. secūdum Ias. in d. l. 2. ff. de in ius vocan. nu. 3. ¶Octauò fal

11 lit † in aliena patria, quia ibi bene potest conueniri. secus est in loco sui magistratus. glos. in l. si præsens. C. de episc. audien. secundum Iaso. vbi suprà. Quod intellige, quòd potest conueniri in aliena patria de delicto, vel contractu, dummodo sit talis causa, quæ possit agitari per procuratorem secundū Alber. in l. senatus. ff. de offic. præsi. prout declarat dictus Anto. Fran. in additio. ad Abba. vbi suprà: quia in ciuilibus potest pro debitis alibi contractis temporalis & perpetuus officialis officio durante conueniri. tenet Angel. in l. 2. C. de administra. tutor. & Zachar. in additio. ad eundem Abbat. in d. c. legebatur. *Et vi. Boerium. decisione. 11. nu. 2. vbi idem tenet asserentem, quòd licet maior magistratus non possit conueniri in ciuitate in qua est magistratus, vt in dic. l. 2. ff. de in ius vocan. tamen in alio loco domicilij sui in quo non gerit magistratū bene potest conueniri per. d. gl. in. d. l. præsens. C. de episco. audiē. quam sequuntur doct. ibi re-

12 lati.* ¶Nono fallit in officiali perpetuo †, quia tunc ne delicta remaneant impunita, pendente officio, poterit conueniri. tenet Bald. per illum text. in l. si finita. ff. de tutelis. & rationi. distra. Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. colū. 2. ff. de noui oper. nuntiatio. & Specula. in titul. de actore. §. 1. versicul. illustris. & in titul. de reo. versic. Item consul. & Bal. in d. l. pars literarum. & Anto. de Butri. in c. cæterùm. de iura. calum. ad fin. ¶Quod extēditur non solùm quando est perpetuum, verum etiam, si officiū sit ad beneplacitum principis, qui tunc quoq; durāte officio potest conueniri. Ita eleganter determinat Barto. in d. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. 2. colum. per tex. in l. iurisperitos. ff. de excusa. tuto. & determinat Barto. in l. quanuis. circa principium. ff. si cert. peta. & facit glo. in Clemen. & si principalis. de rescrip. & gl. in c. fi. de rescript. in 6. in verbo, pepetuus. & ibi Domin. & tenet Anto. Franciscus, in additione ad Abba. in d. c. legebatur. & Ias. in d. l. 2. nu. 3. ¶Decimò limita,

13 nisi à iure imponatur † pœna remotiōis ab officio, quia tunc poterit etiam durante officio cōueniri: quia si spectaremus finem officij, frustra fieret talis amotio, secundum Bald. in titulo. de pace constant. versi. credentia. ad finem. in vsib. feud. per. d. l. iubemus. C. ad. l. Iuliā repet. ¶Vn-

14 decimò, limita, nisi actio † esset tempore peritura, quia saltem vsq; ad litem contestatam potest magistratus conueniri. l. senatus. cum ibi glo. ff. de offi. præsi. Canonistæ in d. capi. legebatur. & tunc compellitur cautionem præstare de prosequenda lite finito officio. text. est in l. si adulterium. §. fi. ff. de adulte. & est glos. in d. c. prohibetur. versic. propter magistratum. in fine. 2. q. 1.

15 ¶Duodecimò fallit †, quando faciunt contra iurisdictionem superioris, tunc enim etiam si sint maximi magistratus, possunt conueniri diminuto officio. text. est in l. si appellationē. & ibi Bald. notat. C. de appella. & sequitur Iaso. in d. l. 2. vbi ponit quasi omnes dictas limitationes. & Anto. Franciscus in additio. ad Abb. in d. c. aduersus. & Felin. in d. ca. legebatur. & per Pari. de Put. in tracta. syndica. in parte, durante officio. fol. 106. & in parte, officialis durante officio. eo. fol. Decimotertiò nouiter limitatur, & fallit, nisi

16 si conueniatur † ex contractu venditionis per eum celebrato, tunc enim talis exceptio, cū sit declinatoria, per eum venditorem apponi non potest. ita tenet Franciscus de Aretio consil. 30. in. 2. colū. prout refert, & sequitur additio Alex.

17 in. d. l. 2. in. 1. additiōe. ¶Decimo quarto † fallit, nisi pro debitis ante officium contractis, quia tunc durante officio potest conueniri. vt tenet Ange. in l. 2. C. de admin. tut. contrarium in hoc tenet Ioan. de Plat. in l. nec ipsi. C. de incolis. & vbi quis

vbi quis domicilia videtur.lib.10.numer.12.vbi tenet, quod officialis, & stipendiarius pro contractibus, & delictis antea factis conueniri nõ potest durante officio, vel stipendio sed pro cõtractibus, & delictis ibi cõmissis, allegando Bar.in tracta.repræsali.& est in.6.q. principali. & hoc credo &, dictum Angel.intelligatur de debitis factis in prouincia, quam regit ante officiũ receptũ, quod potest cõueniri, secus de his, quæ fecit ex
18 tra prouinciam.¶Decimoquintò fallit† quando principi placuerit, quia tũc poterũt eius officiales conueniri durãte officio. vt tenet Bald. in.l.obseruare.§.proficisci.ff.de officio procon su.& lega.in fine.& Paris de Pute.in tracta.syndica.in dict.versic.officialis durante.¶Decimo
19 sexto fallit inter non subditos, †quia dicta regula, quod officialis non possit cõueniri, habet locũ inter officialẽ, & subditos: tamẽ ille, qui nõ est subditus, põt officialẽ officio durante cõuenire, secũ. Azo in summa de in ius vocan.& melius in titul.vt oẽs causæ tã ciuil.quã cri.& est gl. in.l.si præsens.C.de episcopali audi.Specula.in tit.de supplicatio.§.sequitur.versi. Itẽ durante officio possunt subditi supplicare principi.vt
20 Paris de Put.vbi suprà.¶Decimoseptimo† fallit quãdo talis officialis agit durãte suo officio cõtra aliũ, quia tunc potest ipse cõueniri. vt in l.2.§.sed si agant.ff.de iudicijs.quod est verũ, nisi ageret cõtra debitorẽ fugientẽ, vel ex causa dãni infecti.notat Angel.& Bald.in.l.si.§.dãda de iure deliber. & tenet Paris de Put.vbi suprà.
21 nu.10.¶Decimooctauò fallit, † nisi iudicium esset modico tẽpore duraturũ.vt in.l.momẽtanee.C.qui legi.perso.& Paris de Put.vbi suprà. nu.13.¶Decimonono fallit in omni casu quã-
22 do est de volũtate† ipsius iudicis, & ipse iudex vult cõueniri durãte officio, quia tũc bene põt cõueniri.ita tenet Catal.in tracta.syndi.q.5.licet ego nõ inuenio, tamẽ allegat eũ Bertachi.de Firmi.in suo aureo reperto. in parte officialis cõuenitur. ver.9.& licet Firmi.nõ dicat, ego allego Amode.Iusti.in tracta.syndi.in parte olim potestatẽ dictæ ciuitatis.ver.Itẽ poterit. vbi in expresso tenet, quod de volũtate iudicis cõueniri potest cõueniri, quia cũ sit inductũ in fauorẽ iudicis quod finito officio cõueniatur.vt in.d.l.nec magistratibus.ff.de iniuri.& in.d.l.2.ff.in ius vocã. põt tali fauore pro se introducto renũtiare. arg. in.l.si quis cõscribẽdo.C.de pactis.quod dicit dictus Amode.Iusti.quod hodie nõ procederet, quia cõmuniter in electionib9, vel prouisiõibus apponitur capitulũ, quod de omissis, & commissis teneatur stare ad syndicatũ finito officio, prout in prouisionibus correctorum patet, in quantũ dicunt, *y recibadas del fianças llanas, y abonadas, que hara la residencia que la ley de nuestros Reynos manda.* Vnde secundum Amode.Iust.nõ est obligatus anteaquam transiuerit in contractum.l. Cęsar. ff.de publica.& in.l.donationes.C.de donatio. inter vir.& vxo.& sic agẽs durante officio ageret ante diem, quod fieri non potest. l.nisi finita.de tutel.& ratio.distrahen. Quod dicit verũ dictus Amode.nisi de voluntate officialis, & cõmunitatis, vel regis; qui ipsum elegit, vel posuit in officio, quia potest rex, vel communitas remittere syndicatum, sicut tutori remittitur redditio rationis.l.quidã decedẽs. ff.de administra.tuto.¶Ita sicut iudex non põt cõueniri of
23 ficio durãte, ita† officio pendente non potest alium conuenire.text.in.d.l.pars literarum. ff. de iudic.& tex.in.l.2.tit.20.libr.4.for.ll.& ibi Montal.¶Hac de causa dicit Ange.in.d.l.pars literarum.quòd potestas, seu iudex durante of
24 ficio, non potest petere † exequi instrumentum, quod habet cõtra subditum, sed remediũ est, quòd alteri cedat sua iura, cum pacto, quod non teneatur de euictione.per.l.sed si restituatur.ff.de iudi.quod sequitur dictus Paris de Puteo.in.d.versi.officialis durante. nu.10.de quo vide, quæ dixi suprà in.c.2.in glos. *de mercaderias.* in fine.¶Ex quo dicto Angel.infertur, quod of
25 ficialis durante† officio potest cedere iura sua alteri, qui agit non obstante exceptio. quæ obstaret cedenti.secundum Firmian. in suo reperto.vbi suprà.versi.quarto.¶Supradicta habent locum in officiali temporali, non in perpetuo
26 quia perpetuus† potest conueniri durante officio.vt.l.de pupillo. §.si quis ipsi prætori. & ibi Barto.ff.de noui ope.nuntia. ¶Et quoq; nõ ha
27 bet locum in officiali ad beneplacitum, † quia dicitur perpetuus, & iste potest conueniri officio durante.per.l.sufficit. ff.de condi. indebiti. & per.l.iuris peritos.ff.de excusa.tuto.vt tenet Paris de Pute.vbi suprà.in.d.versi.officialis.nume.1.¶Sed qui dicantur maiores vel minores
28 † magistratus.Ioã.de Plat. in.l.nemo carcerẽ. C.de exacto.tribu.lib. 10.nu.12.allegando gl. in.l.nec magistratus.ff.de iudicijs.dicit, quod maiores dicũtur, qui habent merũ, & mistum imperium, minores autem, qui habent simplicem iurisdictionem.Sed dicit, quod Innocen. in ca. sedes.de rescrip.tenet, quod hoc relinquitur arbitrio iudicantis.¶Ego tamen teneo, quod in
29 omnibus† casibus supradictis, in quibus iudex durante officio potest conueniri, in eisdem potest agere, & conuenire, quia est eadem ratio, illico debet esse idem ius, & dispositio.c.translato.de constitu.& c.si quis.prima quæstio.3.&

 in cap.

in.c.quo iure.8.distinctio.l.si quis contra. ff.de appella.l.2.C. de fideicommissi.& in.c.de illis. de sponsa.& in.c.propositum.de eo, qui duxit in matri.quam pol.per adulteri.

SVMMARIVM.

1 *Assessorias iudex ordinarius qui procedit vt delegatus, habere non potest.*

2 *Quando causa, vel vniuersitas causarum committitur ordinario iurisdictionem habenti, intelligitur ordinariũ eum facere, & non delegatum, nisi esset commissio cum clausula summariè, vel sit eppellatione remota commissa.*

3 *Si appellatur a sententia episcopi, quando est ordinarius, ad Metropolitanum appellatur, sed si est delegatus, appellatur ad Papam.*

4 *Salaria an dentur ordinarijs, & delegatis.*

5 *Ordinarius procedens vt delegatus, non tenetur in modo procedendi statuta loci seruare.*

6 *Ordinarius dicitur delegatus, si in commissione est dictum, vel diminutum iurisdictioni ordinariæ. Vel si in commissione est dictum, authoritate nostra cognoscas, vel verba similia seu superior vtitur verbo præceptiuo.*

7 *Quando cõmissio fit sub nomine dignitatis, tunc censetur ordinarius, non delegatus.*

8 *Iurisdictio ordinaria quando alteratur in procedendo, delegata censetur.*

9 *Vt iudex delegatus procedens quis in causa cum non sit, si in illa habet ordinariam, valent acta.*

10 *Iurisdictionem ordinariam, & delegatam habens, an potest procedere ex delegata, omissa ordinaria.*

c Commission. c Idẽ tenet Ioã. de Nauazin. in sua Sylua nuptiali. libro.5.folio.229. columna 4. versicul.amplia tertio. vbi ait, quòd etiam si ordinarius iudicaret in causa sibi à principe de-
1 legata, in qua tamen sine delegatione † omnino habuisset iudicare, tales assessorias, vel sportulas capere non potest. & tenet in expresso Felin.in capitul.de hoc.de simo.column.2.versic.Item facit notabile allegando Ancharra. in consil.197.incipiente, Præmittẽdum q de iure. ¶Et ratio istius tex.põt esse: quia qñ vnã cau-
2 sam, † vel vniuersitatẽ causarũ certarũ per legẽ Rex, vel Imperator cõmisit præsidi aliter habẽti iurisdictionẽ intelligitur eũ facere ordinariũ, nõ autẽ delegatum. tenet Ang.per glo. ibi.in.l. diuinæ. C. ne liceat potẽti. & Ang.de Aretio. in.l.dato iudice. ff. Si quis & à quo appellã.sit. de quo per Abbat. in ca.licet.de officio ordina. quia tunc videtur exercitare eius iurisdictionẽ ordinariã, si illud qđ mãdat, pertinebat ad eius iurisdictionẽ, non autẽ videtur eũ facere delegatũ, nisi mãdaret illud fieri cũ clausula, appellatione remota: quia tũc videtur alterare iurisdictionẽ ordinariã, & tũc cẽsetur delegatus, & nõ ordinarius, ꝑut tenet Vitalinus in tracta.clausularũ in parte, clausula, appellatione remota.colũ.2. ¶Et Paul. de Cast.in.l.& si prætor.ff.de offic.eius cui mã.est iuris.vbi dicit, q si Rex nõ mutat modũ procedendi, cẽsetur eius iurisdictio ordinaria exercitasse: secus si alterauit, puta si dicat, q procedat summariè. & idem tenet Paul.de Cast. in.l.1.§. opus nouũ.ff.de no.ope. nũtia.& ibi Alexã. & Lanfran.de Oria in repet. c. quoniã contra. de proba.in princ.nu.26.vbi ait, q quãdo clausula summariè apponitur in literis, & scribitur iudici ordinario, qui alias fuit iudex cõpetens in dicta causa, virtute talis clausulæ dicitur esse delegatus, quia alteratus est processus. secus est si princeps scriberet iudici ordinario, q cognoscat de aliqua causa, in qua erat competens sine clausula dicta, tũc nõ efficitur delegatus. & allegat Lanfr.Inno.in.d.c.licet in corrigẽdis. de offic.ordi.& docto.in.l.& quia. ff.de iurisd.omn. iudi.& idem tenet Ias.in.l.1.§.& post operis.ff. de no.ope.nuntia.num.2.& ibi Alex.per text. in.c.licet vndiq;.de offi.dele.&.c.cũ aliquibus. de rescrip.in.6.quam decisionem dicit ibi Iaso. esse multũ vtilẽ in practica.& dicit, quòd tenet Bal.in additio.ad Spec.in tit.de legat.vlti.colũ. & Alex.in.l.more.ff.de iuris.om.iu.5.colũ. vbi reputat quotidianũ, & sic, q ista decisio est indifferẽter approbata secundũ Ias. vbi suprà; & ea multũ in practica obseruatur. secundum eũ. ¶Et ex ea inferũtur magni effect⁹: quia si à sen-
3 tẽtia † epi, qñ est ordinarius, appellatur ad Metropolitanũ, sed si esset delegatus Papæ, appellatur ad Papã.l.1.§.1.ff.qs & à quo appel. ¶Itẽ
4 salaria nõ dãtur ordinarijs, † sed bñ delegatis.c. ab omni.de vit.& honest.cleri.& ibi doct. ¶Itẽ
5 qñ ordinarius ꝓcedit vt delegatus, † nõ tenetur in modo

officiales conozcan por comission ˤ nra,

in modo procedēdi seruare statuta illius loci, secundùm Ang.in.l.ius autē ciuile.ff.de iusti.& iure.& Bal.in.d.ca.licet.in corrigendis. Et idē tenet Ias.vbi suprà.& in.l.1.§.si quis simpliciter ff.de verbo.obligat.n.5.vbi dicit, ꝙ supradicta est cōmunis opinio, quòd salaria ordinarijs nō debeātur, licet Aretinus cōtra istā cōmunē doctrinam retorquet.text.in.d.c. cum aliquibus. sed nil facit secundùm eundem Ias. quia ibi potestas ordinaria illius, ad quē scribit Papa, non alterat illam iurisdictionē ordinariam in aliqua forma, sed eam prorogat ad personam inhabilē quā aliàs nō posset ordinarius instituere. De quo per Feli.in.cap.cùm ex officij. de præscriptio.col.10.versicu.nihilominus.vbi dicit quoque, quòd ista est communis opinio.& idem tenet Iaso.dicēdo eam esse communem in.d.l.1.§.& post operis.ff.de noui operis nuntia. licet dicat, quòd putat eam non esse veram, per rationes, & iura.vt ibi per eum. Attamen in fine illius quæstionis cogitādum relinquit, quia nō reperit aliquem contradicentem, & dicta decisio est approbata per omnes secundùm eundē ibi. ¶Quam amplia, ꝙ nō solùm ordinarius dicitur delegatus, si in commissione est dictū, ꝙ
6 procedat summariè, † veruūetiam si aliquid est additum, vel diminutum iurisdictioni ordinariæ.vt tenet Alex.in.d.l.1.§.si quis simpliciter. ff.de verbo.oblig.nu.11.vbi quoq; dicit ꝙ idē est si in cōmissione sit dictum authoritate nostra cognoscas, vel similia verba.per text.in.d.c.cū aliquibus. ¶Et idem dicit, quòd est vbicunque superior in commissione vtitur verbo præceptiuo.vt glo.ibi in.d.c.cū aliquibus. in verb. concedimus facultatem. ¶Tamē supradicta li-
7 mitātur notabiliter, nisi fiat † delegatio sub nomine dignitatis, quia tunc censetur ordinarius & non delegatus.vt tenet Ias.in.d.l.Ius autem ciuile.ff.de insti.& iure.num.4. allegando Bal. in.c.is quibus.de offic.ordi.& in.l.præcipimus. C.de appella.in princip.vbi Bal.dicit, ꝙ si commissio fiat sedi, & nō personis, dicuntur ordinarij. quod est notādū secūdùm Ias.vbi suprà, vbi quoq; in n.7.&.8.limitat alijs modis, putà quādo talia verba ponūtur in principali dispositione rescripti. vt quia dicitur authoritate nostra cognoscas, de causa quæ vertitur inter tales, secus si apponatur in confirmatione, seu in executione dispositionis, putà si committeretur iurisdictio ordinaria in certo loco, & postea in fine rescripti diceretur, quòd quicquid eius authoritate fecerit princeps, habebit ratū: quia regula est, ꝙ clausula apposita in executiuis non immutat naturam principalis actus. tex.est notabil.in Cle.1.de præben.quam Abb. ibi exclamat.& dicit se nec scire alibi.& ita limitat Cardin.& Imol.in.c.quoniam.Abb.de offi. deleg. vlti.colū.quod sequitur & cōmend.Alex.in.d.l.more.5.colū.& vid. Abb.in.c.cùm in nostris. de cōcess.præben.vlti.colū. ¶Quoq; limitatur,
8 quādo solùm alteratur † iurisdictio ordinaria in procedendo, quòd erit delegatus quātū ad procedendum, sed ordinarius in sententiando. tenet Ioan.Butri.in.l.qui procuratorem dat.ff.de procurato.in princ.& ideo si datur liberum arbitrium potestati in inquirendo, & cognoscendo, non intelligitur dari in decidendo. & istam opinio.tenet Ias.in.d.l.ius autem ciuile.num.8. licet aliqua adducat in contrarium, cum qua dicit, quòd tenet Bal.in.d.l.qui procuratorē dat. vlti.colum.in prin Et not. supradicta, quia quotidie eueniunt in practica, & alias limitationes ponit Ias.in.d.l.ius autem ciuile: quas per tē vide. ¶Vnum tamen nota in materia dicta, quod
9 si aliquis processit in † causa tanquam iudex delegatus, cùm non sit, si tamē habebat in illa causa iurisdictionem ordinariam, valent acta licet in illa processerit vt delegatus, tenet Paulus de Castro in.l.habebat.in fine.ff.de instituto. ¶Et idem tenet Angel.in.l.2.§.conuenire. ff.de iudic.vbi dicit, quod putans se habere iurisdictionem ex vno capite.& eam nō habet, sed habet ex alio, si procedit ex capite incompetenti, nō vitiatur processus.quod dicit esse verum, quando litigantes procedunt ex capite competēti. Secus si procederent ex capite incompetenti, ita, quòd errarēt simul litigantes, & iudex. tex. in.l.sed si in seruum.§.si quis iudex. ff. de arbitris. * Vide Bal.in.l.eum qui. ff.de iur.om.iudi. in fine.vbi indistinctè tenet, ꝙ si delegatio est nulla, sed si delegatus aliàs habet iurisdictiōem istius causæ tenet processus per glo.quam dicit non esse alibi in.l.vnica.C.qui pro sua iurisdi.* ¶Adde quoque, quod si aliquis habet ordina-
10 riam, & delegatam † iurisdictionem, quòd si ordinarius vult, potest procedere ex delegata, omissa ordinaria.vt per Innocentiū & omnes alios in dicto capitul.cùm ex officij. subdentes, quòd potest procedere ex vtraq;.quod est bene notandum secundùm Imolam in capitu. nisi essent.de præbend. prima colum. & Filinus in dicto capitulo. ex officij colum. vndecima. versic.secunda conclusio. sed si simpliciter procedat, videtur procedere principaliter ex delegata.secundum Abbatem, ibi.post Butri. per l.tertiam.ff.de mili.testamen.vbi miles testando videtur in dubio elegisse viam efficaciorem. & procedit hoc in dubio secundum Felinum. ibi co-

ibi colum. 15. versic. sexta conclusio, quādo in sentētia est clausula omni meliori modo, quòd possum. & sequitur Io. Andr. & Domin. in cap. si postquam. de electio. in sexto. in secūda col. ¶ Quod amplia secundùm Felinum, vbi suprà, colum. 16. etiam si iudex expresit ordinariam potestatem. & Abbas ibi. quia sępe exprimitur causa demōstrandi personam. vt per ipsum. ¶ Amplia, & secundò secundùm eundem nedū si habet delegatam & ordinariam, sed etiam si habet solam delegatam alterantem, seu reuocātem ordinariam. vt ibi per Abbatem & latissimè per Felinum: quem vide.

SVMMARIVM.

1 *Iudices salariati de publico, vel literati nil debēt recipere prouidendo processum, aliàs puniuntur, quia priuantur officio, & cum quadruplo restituant recepta.*

2 *Priuationis pœna non debet poni, nisi in casibus à iure expressis.*

3 *Casus, in quibus quis priuatur officio.*

d Ley. d Quæ est lex. 16. ti. 15. lib. 2. in ord. Regali. Similis in l. 13. tit. 16. eo. lib. in dictis ordinatio. vbi iudices† prouidēdo pro
1 cessu nil debent recipere, si sunt literati, vel salariati de publico, aliàs puniūtur in amissione officij, & illud quod receperunt per se, vel per interpositam personam restituant cum quadruplo. ¶ Et hic est casus, in quo quis probatur officio. ¶ Et iudex syndicatus, vel alius iudex nō de
2 bet quē priuare† officio, nisi in casibus expressis à iure: quia regulariter non potest poni pœna priuationis à iudice, nisi exprese reperiatur imposita à iure. ista est glo. singula. in c. fi. de iure patrona. quam ibi Abb. dicit esse singula. & tenet Andr. Siculus Barb. in ca. 1. de offi. deleg. 16. col. vbi allegat aliā similem in. c. cum vos. de offi. ordin. & tex. in authen. de non eligendo. secundo nuben. §. cū igitur. versi. nec est lex. colla. 1. quem tex. magnificauit Bald. in authē. ex testamento. C. de secūdis nupt. col. fi. nu. 5. ver. modo iuxta prædicta. & tenet singulariter Alexā. in l. etiā. §. licet in dotalibus. ff. solut. matrimo. col. 2. nu. 7. & dicit, ꝙ est similis glo. in summa. 5. q. 8. & tenet hoc Alex. ibi. sequēdo Ino. contra Bal. ibi, qui tenuit contrarium, nō faciēdo mentionem de tex. in d. §. cùm igitur. dicendo, ꝙ inductio Bal. est multum a remotis, vt posui in c. 1. supra eodem in glo. *vsen bien del.* versi. sed potest remoueri. & istammet opinionem, ꝙ pœna priuationis non imponatur nisi inueniatur expressa in iure. tenet Io. de Ana. in cap. 1. de maledi. 1. col. Et Ias. in l. illam. C. de colla. col. 3. nu. 12. & idē tenet Iaso. in l. 1. nu. 12. & in l. si quis maior. nu. 8. C. de trāsact. & glos. in c. cùm nos. de offi. ordin. & Andre. Siculus. consi. 51. in primo vol. consi. col. 23. & est tex. in l. at si quis. §. diuus. ff. de religio. & sumpt. fune. in verbo, pœnam autem institutā. ¶ Alij quinq; casus,

so la pena de la ley[d] Ni reciba el ni sus officiales cōpromis

3 † in quibus quis potest remoueri, & priuari ab officio ponūtur. ab Amode. Iusti. in dict. tract. syndica. in parte, olim potestatem dictæ ciuitatis. ¶ Et primus est, si commisit furtum, vel barateriā. vt in l. iubemus. C. ad. l. Iulia. repet. ibi. administrāte eo. & notatur in l. 2. in prin. ff. de in ius vocan. & in l. fina. ff. ad l. Iuli. repet. & ita dicit fuisse obseruatum de facto in ciuitate Castelli in collaterali Ioan. de Firmio tūc potestatis qui per pecuniam, & barateriā, promiserat absoluere dominum Franciscū de Cannalibus, & etiam Florentiæ dicit Amod. Iusti. ꝙ fuit obseruatum contra dominum Franciscum de Taliazo tunc capitaneū pro barateria facta cū Hebræis, qui durāte officio fuerunt capti, torsi, & in carceribus mancipati, & puniti. Et tenet Ioa. de Plat. in l. iudices. C. de dignita. lib. 12. dicēdo, ꝙ officiales in officio cōmittentes furta, & baraterias, possunt officio & dignitate priuari, & degradari, & quoq; priuātur salario. per Bart. in l. 2. ff. de infami. & in tex. in l. iudices. C. de anno. & tribu. lib. 10. ¶ Secūdus casus est, propter aduersam, & longā corporis infirmitatē. ¶ Tertius casus, propter nimiam negligētiam. l. si quos iudices. C. de offi. præfecti orien. circa quod vide quæ posui in dict. cap. 1. in glo. *vsen bien del.* versi. sed potest remoueri. vide Pla. in l. quicunque. C. de diuersis officijs apparit. lib. 12. vbi idem tenet, ꝙ etiam propter culpam, & negligentiam ita potest condemnari officialis, & ab officio remoueri, sicut propter fraudem, & dolum, & priuatur salario. ¶ Quartus, si videat aliquos rixantes, & se non interposuit, quia debet ab officio remoueri. tenet Cyn. in l. si seruus. C. de noxalibus. * Et Bal. in l. 1. §. quies. in fin. ff. de offi. præfect. vrb. & in l. nullus. C. de summa. & fide. * ¶ Quintus, propter nimiā sæuitiā. l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & vi. Bar. & notat Ange. in addi-

inadditio.quas fecit in tracta.Bal.in.l.obserua-re.§.proficisci.quæst.44.ff. de offic.procon.& lega.Et vide tex.in.l.vniuersi.C.vbi cauſ. fiscal. vel diui.vbi tenet quòd si præses in officijs vel in dignitatibus subditos vexat iniurijs, vel con tumelijs quæ affuit, quod est mortis pœna plectendus.quē commen.Montal.in.l.1.titu.4.libro.1.fori.in gloss.magna. num.4. colum. sed tu vid.Parid. de Puteo.in tracta. synd. in parte syndicanter officiales qui violentas. folio, 35. num.2.vbi dicit, quod imò talis iudex debet remoueri ab officio, & tenetur actione iniuriarū. & additio.Bart.in.l.diem functo.ff.de offi.asses so.in nume.4.& facit.l.partit.titul. 4.parti. 3.l. 3. ibi, *que sean de buena palabra.* & est lex.de iure regni Neapolita.libr.3.titulo.41.l.1.§. quod si aliter ipsos affixerint.*Et text.in.l.16.titu. 9. part.7.& Ideo si iudex infrà tempus appellandi, vel post appellationem mittit executioni sententiam in reum debet priuari officio: quia est seuerus vltra pœnam pecuniariam quam debet imponi.*¶ Sextus est, si non tenet integram familiam pro qua recepit stipendium. l. 1.&.3.in.5.colū. & in. l. in nomine Dñi. C. de officio præfe.præto. Afri. ¶Alium casum vide infrà in capitulo.43. qui est, quando iudex non punit concubinas clericorum in marca argentea, & in exilium anni. ¶Alium in iudice salariato.qui percipit assessorias.vt in.l.15.titulo.15.lib.2.ordinamen.regali. & in.l.13. titu. 16. eodem libro. ¶Alium vide in iudice, qui perciperet expensas, seu iura si ex diuisionibus bonorum, vt in pragmaticis *del aranzel.* * Sed ibi non dicit ꝙ priuetur officio sed illud quod percipit vltra sibi debitum soluat cū septenis: alius est quando iudex sine præcepto regis cō cedit hospitia, vt dixi suprà in. capitulo. 8.in. gloss.dineros.num.5.& an tabellio priuetur officio propter adulterium, vel homicidium : vi. Bald.in.l.quod ait prætor.§.miles.ff.de his qui notant.infami.*

S V M M A R I V M.

1 *Arbiter, vel arbitrator, non potest esse iudex. Vide hic late.*

2 *Per conuentionem possunt partes se obligare ad standum sententiæ iudicis.*

3 *Compromissum in iudice valet, quando iudex est incompetens.*

4 *Iudex iudicando vt arbiter, facit litem suam.*

c Compromissos. c Similis text. in. l. Sed & si seruum.§.Si quis iudex. ff. de arbitris.
1 vbi in iudicē † ordinariū illius loci nō potest cō promitti, etiā eo iubente. ¶Et ratio potest esse

sos c d̄ nīgunos pleytos q̄ ante ellos estuuierē pēdientes, ni del que pudiere cō-

propter dignitatem, quæ debet augeri, vtilitas, & honor vt in. l. Si longius. §. fi. ff. de iudi. Sed si iudex ordinari⁹, quæ est magna dignitas, cognosceret vt arbiter, esset descēdere, & nō ascēdere, & deduceret in vilipēdium dignitatem suā. ¶ Et quia iudex debet iudicare secūdū iura iusta, & si assumeretur in arbitrū, ab eius sentētia nō posset appellari qa eius sentētiæ est stādū, siue æquę, siue inique, & quia quotiēs adest remediū ordinarium non est recurrēdū ad extraordinariū. ¶Et quia arbiter, q recepit cō ꝓmissum in se, debet cogi pronūtiare per iudicē.vt in.l.3.§.Tametsi.ff.de arbitris.vnde si ipse iudex ordinarius efficeretur arbiter, quis posset ipsum cōpellere. ¶Et qa cū iudex efficitur arbiter, cognoscit de iure. & seruat solēnitates iuris, sicut si ꝓcederet tanquā iudex: vnde si omissa via iudicis procederet tāquā arbiter, videretur cōtemnere iurisdictionē suā. Has rationes ponit Lanfran.de Oria. in tracta.de arbitris.in parte hacten⁹. col.4.versic.3. quæro vtrū iudex ordinarius. ¶Glo.tamē in.c. cū tēpore.de arbitris tenet cōtrariū.& Abb.ibi nu.5.tenet cōcludēdo ꝙ tā de iure Canonico, quā de ciuili pōt in ordinariū cōpromitti, tamē ordinarius non pōt iubere, vt in se cōpromittatur.& in hoc casu intelligit. d. l. Sed & si seruū. §.Si quis iudex qui cōtrariū tenet. & idē tenet glos.in.c.infames.3.q.7.in verbo iudex. vbi est tex.similis.d.§.Si quis iudex, vbi quoq; glo.dicit ꝙ credit, ꝙ ordinarius possit esse arbiter. vt in.c.à iudicibus.2.q.6. quia nūquam precisè inuenitur, ꝙ ordinarius nō posset esse arbiter, sed vbiq; dicitur, ꝙ nō potest cogere partes, vt in se compromittant: vnde secundū.d.gl. licitè compromittitur in eū, volentibus patribus.vt in.l. 4.ff.de tuto.& cura.& illa gl.est plenior, ponēs rationē quare ordinarius prohibetur esse arbiter. ¶Sed secundum Abb.in.d.c.cū tēpore cōcludendo opiniones legistarum, & canonistarū sunt tres opiniones in hoc. ¶ Prima, vt non sit differentia inter ius ciuile, & canonicum: sed vtroq; iure potest ordinarius in se recipere compromissum, dūmodo in eū partes sponte cōpromittant.

mittant.vt tenet gl.in.d.c.infames. & est quasi communis opi.canonistarũ. secundum eundẽ Abb.¶Secunda op.est;vt aliud sit de iure ciuili,aliud de iure canonico.& hãc tenuit Bar. in. d.§.Si quis iudex.¶Tertia opi. est, ꝙ tanquã in arbitrum non potest compromitti in ordinarium,nec de iure canonico, nec ciuili, sed tanquam in arbitratorẽ sit.& hanc opi.fuit sequutus Hostien.& tenet gloss.in.d.§.Si quis iudex. & ibi Bart.& hæc opi.vt in ordinarium tanquã arbitratorem potest compromitti, est verissima,& coĩter approbata,secundũ Abb.in. d.ca. cum tempore.num. 5.& dicit probari in authẽ. Si verò contigerit.C.de iudi.& idẽ tenet Ias.ibi nu.10.& Pau.de Castr.in.l.1. ff. de iudicijs.nu. 11.& Abb.in.c.quintaualis.de iur.iurã. num. 14.& Abb.& ibi additio.in.c.literas de præsumptio.& Ang.consil.218.1.col. & quoque dicit eam coẽm opi.Præpositus in. cap. infames. 3. q.7. Et de iure canonico non est dubium. vt in c.causam.de electio.& idẽ in delegato.vt in.ca. nisi essent.de præben. & de iure canonico etiã tanquã in arbitrũ potest cõpromitti.licet de iure ciuili sit dubitabile. vt Abb.vbi suprà.& idẽ tenet Pau.de Castro.in.d.l.1.ff.de iud.n.14. & tex.& ibi Innoc.& Abb.in.c.ex parte.de arbitris.&ꝙ de iure canonico põt cõpromitti in iudicẽ vt in arbitrũ, est cois opi. vt tenet Alex.in l.& post operis.ff. de noui.ope.nuntia.nu.5. & dicit ꝙ facit.c.literas.de præsumptio. vbi clarè probatur ꝙ in iudicem delegatũ potest cõpromitti,vt in arbitrũ, nec videtur aliter dici in ordinario,& istã coẽm opi.sequitur Ant.& Imol. in.d.c.quintaualis. ¶Et licet ista sit cois opi. ꝙ de iure canonico potest cõpromitti in iudicẽ secus est de iure ciuili,seu regio:quia de iure regio,iudex ordinari⁹ nõ solum nõ põt esse arbiter,verũetiã nõ põt assumi in arbitratorem.per tex istũ,in quantum dicit,*no resciba compromissos de los pleytos*.ꝙ verbũ ad vtrunq; adaptatur, arbitrũ,& ad arbitratorẽ,prout sentit Inno.in.c.quintauallis.de iur.iur.nu.5,vers. sed quid dices si cõpromissum factũ est & Bal.in additio.ad Spec. in tit.de arbitris.colũ.4.versi. an arbitramentũ finiatur.vbi tenet,ꝙ cõpromissum ꝙ fit super lite,est verũ cõpromissum,etiã si fiat in arbitratorem.Secus est si super alia re fiat,quia tunc cõpromissum in arbitratorẽ nõ dicitur cõpromissum,sed quoddã pactũ.quod dicit ꝙ facit ad statutũ Perusij,quo cauetur, ꝙ nõ valet cõpmissum in præsentẽ.¶Et facit,quia verbũ, cõpromissum,simpliciter factũ,intelligitur tãquã in arbitratorẽ.Io.And.Abb.&Hostiẽ.in.c.veniẽs. de iur.iur.¶Sed gl.tenet cõtrariũ in.l.1.ff.de iudi.& Alex.in.d.l.1.§.& post operis.nu.4.vbi dicit,ꝙ in dubio quãdo cõpromittitur in aliquẽ, simpliciter intelligitur cõpromissum, vt in arbitrũ,nõ in arbitratorẽ.vt dicit tenere Specu.in titulo de arbi.§.si.vers.quid si simpliciter.vt refert, & sequitur Imo.ibi.sed secũdùm Alexan. Specul.ibi nõ bene probat, quia pro hoc allegat.l.hæc vẽditio.in prin.ff.de cõtrahẽ.emptio &.l.si in lege.in principio.ff.loca.quæ iura non faciũt.¶Sed dicit, ꝙ Anto.de Butri. in dict.ca. quintauallis.hoc expressè tenet.& ibi sequitur Imo.2.charta.vbi dicũt, ꝙ si cõpromissum est super lite,simpliciter intelligitur esse cõpromissum in illũ vt in arbitrũ.per.l.3.§.1.ff.de arbi.secus dicit ibi Imol.si super cõtractu perficiendo cõpromittatur in aliquẽ, quia tunc intelligitur vt in arbitratorẽ factũ cõpromissum. per dict. l.fi.de cõtrahẽ.emptio.¶Et Hostiẽ.dicit in simili.vt si aliqui cõueherũt parere mãdato alicuius seu mãdato faciẽdo per talẽ,nõ autẽ in cõueniẽdo dixerũt se parituros sentẽtiæ talis videntur illũ elegisse in arbitratorẽ.qđ dicit esse notãdũ. ¶Et sic secũdũ Alex. vbi suprà. nu. 5.debet intelligi,ꝙ potius sit cõpromissum in arbitrum, quã in arbitratorẽ,qñdo illa cõpromissio in dubio nõ potuit fieri in eũ tãquã in arbitratorem ita vt actus potius valeat,quã pereat. argu.in.l. quotiẽs in stipula.ff.de verb.obligatio. c.Abb. de verb.signifi.Et ita dicit ꝙ voluit Imol. in.d. §.& post operis,& in.c.1.de litis contesta. ¶Et sic reassumẽdo omnia dicta Alex.dic,qđ talis iudex ordinarius,quãdo super lite,in eũ compromittitur,nõ põt acceptare cõpromissum, modo cõpromittatur in eũ tãquã in arbitrũ,modò vt in arbitratorẽ per supradicta.Sed qñ nõ cõpromittitur super lite,sed super alia re,põt esse arbitrator.qđ ego nõ credo,Imò ꝙ nõ põt esse arbiter,nec arbitrator,nec talẽ cõpromissum in se recipere: quia fortè põt lis oriri,& iudex in ea põt esse.vt dicit tex.hic,*ni de los que pudiere conocer*.¶Tũ bene põt partes reducere ad concordiã in ciuilibus,&ad istã cõcordiã monere,non tamẽ cogere ad eã faciẽdã,vt est cõmunis cõclusio secũdùm Alexa.in.d.§. & post operis.nu.7. de quo ibi per eũ regula cum limitationibus.& dixi suprà in.c.6.in gl.pobres.n.25. ¶Et sic hodie per istũ tex.est approbata opinio Petri. & Cy.in.l.si quis ex cõsensu.C.de episco. audienti.vbi tenẽt, ꝙ de iure ciuili nõ põt cõpromitti in iudicẽ tãquã in arbitratorẽ:quia nõ est dare, secũdùm eos rationẽ differẽtiæ,quare magis in arbitratorẽ quã in arbitrũ,licet secũdũ Alex.cõmuniter reprehẽdãtur. in nu.6.quia sua cõmunis opinio,& reprehẽsio hodie per istũ tex.nõ debet

debet teneri, sed est tenendū dictū Cy. & Petri. ¶ Tamē licet de iure regio non possit compromitti in iudicem tāquā in arbitrū, vel arbitratorē, possunt partes † per cōuentionem se obligare ad stādū sentētiæ iudicis, quæ obligatio habebit vim renūtiationis appellationis. vt in. l. tale pactū. §. qui prouocauit. ff. de pactis. l. fina. C. de tēpori. appella. & in. l. si cōuenerit. ff. de re iudica. secundū Alex. in. d. l. 1. §. & post operis. n. 6. ¶ Et quoq; iste tex. fallit, quando iudex esset incōpetens † ex parte actoris, quia tunc valet in eum compromissum. secus si esset incompetens ex parte rei conuenti, quia tunc non valeret, quia non potest compromitti gloss. est singul. in. §. si verò contigerit in authen. vt differentes iudices. colla. 9. in verbo, conuentum, in fin. approbando opinionem vulga. magnificauit eam. Anton. Franciscus in additio. ad Abb. in dicto capitulo. cum tempore. de arbitris. in additione fina. in fine. ¶ Tamen † si iudex iudicauit vt arbiter, facit litem suam propter dolum, vel latam culpam. prout tenet Bal. in capi. licet. de præsumptio. nu. 8.

2 (margin, beside "rē, possunt partes")

3 (margin, beside "incōpetens")

4 (margin, beside "additione fina.")

S V M M A R I V M.

1 *Arbiter potest esse iudex in causa, in qua non habet iurisdictionem.*

2 *Arbiter potest esse iudex ordinarius inter non subditos.*

3 *Arbiter potest esse iudex maleficiorum in causis ciuilibus.*

4 *Arbiter potest esse iudex à quo in causa, in qua pronunciauit, si appellationem detulit.*

5 *Arbiter effectus iudex ordinarius, an expiret compromissum in eum factum antea quam esset iudex.*

6 *Si arbiter alicuius causæ fuit effectus iudex ordinarius, & antea quam esset lata sententia desinit esse iudex, quia finitum fuit suum officium, an poterit esse arbiter, & proferre sententiam vigore dicti compromissi.* * *& an si partes compromiserunt in iudicem delegatum, videantur renuntiare rescripto compromissum factum in minorem non valet, etiam si antequam sit lata sententia superueniat maior ætas. in eod. nume. 6.* *

7 *Arbiter potest habere salarium à partibus.*

f

Que pudiere conocer, sso pena que torne lo que lleuare con otro tanto.

1 Nota tex. arg. à cōtrario sensu, q̄ iudex † in causa in qua non habet iurisdictionē. pōt esse arbiter & eū cōpromitti. facit text. in. l. 3. in fi. ff. de arbitris. & tenet Bal. in addi. ad Spec. eo. tit. de arbi. col. 4. versi. ordinarius causæ. & tenet Alex. in dicta. l. 1. §. & post operis. ff. de noui operis nuntia. numer. 2. allegando glo. in. l. 2. de iudicijs. & dicit probari in. l. si quis in consensu. cum gl. C. de episcop. audien. & ibi notant docto. & idem tenet Lanfr. de Oria. in tractatu de arbit. in parte, hactenus ostēsum est. col. 3. in prin. ¶ Quoq; potest esse arbiter iudex ordinarius, quādo nō subditi † in eum faciunt compromissum, quia tunc cessat ratio prohibitionis. tenet Paulus de Castro. in dict. l. qui ex consensu. nume. 3. quādo non sunt subditi ratione diœcesis, vel ratione personarum, licet ratione causarū specialiū sint subditi, isti bene possunt cōpromittere in eum secundùm Paul. ibi. ¶ Idem dico in iudice maleficiorum †, qui solùm cognoscit de causis criminalibus, & de causis nūmarijs, & sic ciuilibus non cognoscet. vt in. l. solemus. § latrunculator. ff. de iudici. quia iste in causis ciuilibus bene assumi potest in arbitrū, quia tūc iurisdictione nō abutitur. tenet singulariter Ange. in consil. 218. prima col. versic. videamus. quod nota. ¶ Idē est in iudice à quo, † quia in causa, in qua pronūciauit, & detulit, potest in eum compromitti. tenet Guille. de Cun. & nouissimi in. d. l. sed si seruum. §. si quis iudex. ff. de arbi. & tenet Anto. Franc. in additio. ad Abb. in dict. c. cum tempore. de arbi. in additione fi. & idem tenet Lanfrā. de Oriano in dicto tract. de arbi. in parte, hactenus ostensum. in princ. 3. col. vbi dicit, q̄ & similiter iudex à quo appellatur, pōt esse arbiter. per. d. Guiller. in. d. §. si q̄s iudex. ¶ Vbi dictus Lanfran. sequentem quæstionem ponit. Mihi fuit cōmissa quæstio tanquā in † arbitro, & anteaquā esset finita dicta causa, effect⁹ sum iudex ordinarius illius causæ, an expiret compromissum? Quam quæstionem dicit, q̄ nemo tangit, & videtur esse decisa per. l. cęcus. ff. de iudi. eam sic inducendo. dicit enim tex. q̄ cæcus officio iudicandi fungi potest, tamen dicit ibi glo. quando fuit adeptus officium, cùm nō erat cæcus, sed postea superuenit cęcitas: quasi velit q̄ si abinitio fuisset cæcus, non potuisset esse iudex.

2 (margin, beside "subditi † in eum")

3 (margin, beside "maleficiorum")

4 (margin, beside "¶ Idē est in iudice à quo")

5 (margin, beside "Mihi fuit cōmissa")

 dex.

dex.Idē sic in proposito, ꝙ sicut cæcitas superueniens non impedit iudicium, licet si ab initio fuisset, impedisset: eodem modo si superuenit iurisdictio ordinaria, nō impediuisset, & sic ꝙ potero esse arbiter. Sed dictus Lanfran. de Ori. putat compromissum expirare, & hoc, quia res peruenit ad casum à quo incipere nō potest, & ideo actus vitiatur. vt in.l.pro parte.ff.de seruituti.& in.l.pluribus.§.plane.ff.de verbo. oblig. & ibi per Bar.& Guiller.de Cun.in.l. patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur. Item quia in isto casu militāt omnes rationes ꝓpter quas impeditur ordinarius esse arbiter.¶In simili ponit aliam quæstionem nō tactam per doctores,
6 quā de facto dicit vidisse. Quidā erat† vicarius & sic iudex ordinarius, fuit sibi commissa causa, quę spectabat ad officium ordinarij tāquàm arbitro, & antea quam esset lata sentētia, desinit esse vicarius, quia finitum fuit officium seu. an talis poterit esse arbiter, & poterit proferre sententiam vigore dicti compromissi? Dicit ꝙ in hoc casus videtur expressus in.d.l. sed & si seruum. iuncta gl. in verbo, consentientibus. ꝙ cōpromissum non valeat, * adde in proposito, ꝙ si partes cōpromiserunt in iudicem delegatū an videatur renuntiare rescripto, dic quòd nō, imo ex vtraque authoritate intelligitur procedere. Tenet Bald.in.ca.1.§. inter partes: deleg. Corr.addi.in vsi.feudo.num.11.per tex.singu. in.c.nisi essent de præbēdis.*faciūt etiam notata per Speculum.in simili.in titu.de arbi.§.possum.versi.quid si pendente. vbi determinat cōpromissum factum in minorem nō valere, etiā si antea quā sit lata sentētia superuenerit maior ætas, & pro hoc facit ratio talis: quia lex resistit initio, quia prohibet compromitti in ordinariū vt in dict.§.si quis iudex.& ibi lex resistit initio quicquid exinde fit est nullum. vt in dicta.l. si minor.ff.de serui.exportan. & corrupto principi.necesse est & sequelam corrumpi.argumēt. in.l.finali.C.de naturalibus liber. & bene facit textu.in capitulo. veniens, de presbytero non
7 baptizato.¶Dic tamē† quòd licet iudex si est arbiter, nō potest habere salarium, vt hic. secus est in alio arbitro, quia potest habere salarium à partibus. tenet Bar.in.l.finali. C. de principi. agenti in rebus.li.12.in fine.* Et Henric.in.c. cum ab omni de vit.& honesta.cleric. in fin.& Peregr.in parte iudex.q.5.in.gl.recipiet: maximè vt inquit Henri.ibi, quādo ꝓpter causa ꝓficiscūtur, vel à suis ꝓprijs negotijs distrahūtur vel vbi sunt tales, q de laboribus suis viuūt, aliàs officiū suū esset eis dānosum: qđ esse nō debet

Pratorum. Caput. IX. finis.

a **Ni consentiran.** a Vide quę latè dixi suprà in ca.1.in glo. Ni consentira lleuar.

SVMMARIVM.

1 *Quas expensas & iura debent algazelli habere pro executionibus. Et si debent eas habere à creditoribus, vel à debitoribus.*

2 *Si debitor soluit anteaquam executio fiat in suis bonis, non soluet decimam executori, licet executor habeat mandatum ad executionem faciendam.*

3 *Executor an faciat litem suam, & teneatur ad interesse si non exequitur. An teneatur executor de euictione, si executor vendidit, & recepit precium, emptor est liberatus.*

b 1 **Derechos.** b Quæ iura sunt decima pars executiōis, † quā capit algazellus ex bonis debitoris pro dicta entrega, vel executione. Et minus capit, si est consuetudo ciuitatis, vel villæ minus capiēdi. Exceptis algazellis curiæ, quia isti capiūt decimā debiti principalis, & sic vtitur in curia. vt in.l.3.tit.13.li.5.in or.regal. vbi quoq; cauetur, quòd isti algazelli curiæ non debent percipere decimā, nec alias expensas pro executione pœnarū, quæ fiunt pro obligationib⁹ desaforatis, & pro executionibus, quæ fiunt ratione gabellarum, & iurium regaliū, percipiāt quod est cōsuetum, & nō plus. Circa quod vi.l.133.in quaterno gabella. vbi ponitur quid debent percipere pro istis executionibus gabellarum & iurium regalium. & tex, in.l.21.titu.14.li.2.in ordi.rega.¶Quam decimam, seu iura debet recipere algazellus, seu executor à debitore, vt in. d.l.3.ordi. ¶Sed si creditor executionem petit indebitè talis creditor tenetur soluere decimā. vt.in.d.l.21.in ordi.reg.in fine.& si debitor solutionem probat totius debiti, vel partis eius, creditor tenetur soluere executori, vel algazello exequenti ius, quod ei pertinet pro integra executione, vel pro parte eius, de quo solutio ꝓbatur debitor autē soluet respectu eius. quòd non probauit, tex.in.l.22.eo.ti.14.lib.2.in ordi.regali.& tex.in.l.5.tit.13.li.5.in ordi. regal. & latius in.l.1.eiusdem tit.& libri: quam vid. * Et vi. quæ dixi. infrà. in glo. *por contento*. in additione, & quod ibi dixi in hoc puncto tene. * Et hoc propter suum dolum: & quia ista decima debita

debita executori solui debet de lite, & inspicitur quod petitur, non quod debetur. tenet noster Monta.in.l.4.ti.20.lib.3.for.ll.in gl.fi.allegando Bart.in.l.fi.ff.de iuris.omni.iud. ¶Circa quod aliqñ dubitatur. Algazellus habet mãdatũ à iudice exequẽdi, & antea quã fiat executio, † vel dum est in actu faciendi pars soluit debitũ, pro quo vult fieri executio, an euitatur executio? Dic q̄ sic euitatur, & pars nõ debet soluere decimã executori, quia reus potest offerre solutionem, & per hoc executionem impedire. vt in.l.si fideiussor.ff.de doli exceptio. Ad qđ facit.l.si reus paratus. ff. de procura.& tenet ad literam Petrus de Ferrara.in forma libelli executionis sententiæ.in princi.nu.4.& ita practicatur, & est textus.§.fi.qui incipit, superest, insti.de perpetuis & tempora.actio.*adde, q̄ debet illico soluere, dum executor vult executionem facere, & debet habere pecuniã in manibus: quia aliter non dicitur soluere paratus: vt in.l.item.§. paratus.ff.quibus modis.pigno.vel hypoth.& Bar.in.l.prætor.§.si quis paratus. ff. de noui.ope.nuntia.glo in.l.si residuum. C. de distract.pigno. Alexan.in consi.107.vol.4. Tamen dic, q̄ licet pecunia non esset præsens, dicitur solutioni parata, si debitor eã habet in marsupio, vel in capsa: & sic executor debet expectare vt debitor ab ea extrahat; vel sibi soluat: tenet Bar.in.l.singularia.ff.si cert. peta.nu.5.& non sufficit eam cõsignare, seu depositare: quia in pecunia condẽnati apud aliũ depositata, vel ad alium vsum destinata capitur in causa iudicati, & in ea fit executio, etiam si fuerit minoris, & sine decreto iudicis.text.est, & ibi Ias.nu.1.in.l.à diuo pio.§.si quoque.ff.de re iudi.& quia non dicitur soluere qui deponit. Bar.in.d.l.item.§.qui paratus.nume.3.versi.& an ratione, & q̄ in pecunia potest fieri executio: tenet Bart.in.l.is qui reipublicæ.ff.ex quibus cauf. maio.quasi in fin.& in personam debitoris, & in nomẽ debitoris, & in tenutam bonorum, vt ibi & Ias.in consi.151.volumin.1.numero.9.*

Prætorum. Caput. X.

OTrosi, que no lleuen, ni cõsientan [a] lleuar a sus officiales derechos de execuciones por ningũos contractos ni obligaciones, ni sentencia de que se pi-

¶Quoque adde q̄ executor negligens tenetur ad interesse.vid.tex.in.l.4.titul.20.§.si executor.ff.de nego. gestis. & ibi Pau.de Cast.& idẽ Paul.in.l.sancimus. C. de iudi.numero.9.& ibi Bal.1.columna.4.notabil.& quæ notantur in l.2.C.de spor.& Hippoly.de Mar. in sua pract. crim.§.superest.numer.19.& Pau.de Cast.in.l.1.§.si te rogauero.ff.depositi.nume.2.& Alex. in additio.ad Barto.in.l.missi opinatores. C.de exacto.tribu.libr.10.vbi tenet, q̄ ille qui tenetur facere executionem infra certum tempus, si non facit cogitur de suo soluere.& ibi Plat. numer.6.& etiam si malè exequatur.vt Hipp. vbi suprà.* Et adde, quòd officialis requisitus reum capere nolens, tenetur ad litis æstimationem, si recedat reus.tex.in.l.2.titu.3.libr.2.for.ll.& Peregri.in parte actor.q.4.in gl.cautionẽ, in fine.*¶Tamen executor vendẽs ratione officij, non tenetur de euictione.vt in.l.si pignora.ff.de euictio.& in.l.qui erat.ff.fami.hercis.& Mon.in.l.11.tit.5.lib.3.for.ll. ¶Sed si excedit fines mandati in exequendo, & accipiat pignora vltra modum debiti, tenetur, & debet puniri.tenet Plat.in.l.contra.C.de executo.& exacto.libr.12.& Guido papa decisio.293. ¶Adde quoq;, quòd si iudex deputauit executorem ad exequendum, & vẽdendum, & pretium recipiendum, & executor vendidit, & pretium recepit, sed in suam vtilitatem conuertit, emptor rei est liberatus, & ipse executor tenetur: quia emptor autem ei legitimè soluit, parendo mandatis iudicis.tenet Bald.in.l.ait prætor.§.si executor.ff.de nego.gestis.in fine argu.text.in.l.si stipulatus.§.si autem.ff.de soluti.fo.ll.libr.3.& tex.expressus in.l.ait prętor.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum de iure regni habet executionem paratam ad petitionem creditoris. secus eo volente, vel condemnationem petente, scilicet, contra personas obligatas, secus contra tertium possessorem.nu.sequen.*

2 *Confessio in instrumento guarentitio dicitur cõfessio iudicialis.*

3 *Sententia an habeat executionem paratam.*

4 *Depositi instrumẽtum, an habeat executionem paratam. & quid de secresto.*

5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, an potest opponi contra depositum.*

In quasi

48 *In quasi fideiussore est locus executioni, putà in patre, qui dicitur fideiussor filij.*
49 *Instrumentum liquidum executioni mandatur.*
50 *Instrumentũ, in quo interesse est promissum, vel aliud incertum, habet executionem paratã, dum modo mediantibus probationibus liquidetur, & declaretur. nu. 53. & 56.*
51 *Instrumentum dum liquidatur, non gaudet beneficio statuti.*
52 *In liquidatione instrumẽti pars est citanda, quia causæ cognitionem requirit.*
54 *Instrumentum non liquidum, & incertum fauore dotis, meretur executionem.*
55 *Instrumentum continens tantum stipulationẽ de restituendo dotem, an habeat executionem paratam etiam contra hæredes.*
56 *Executio antea quam fiat cõtra hæredes, requiritur vt citentur. nume. 65. & ibi an potest fieri contra tertium possessorem, vel potest fieri pro interesse.*
57 *Instrumentum purum, & non cõditionale mandatur executioni.*
58 *Instrumentum originale, & non exemplũ, executioni mandatur.*
59 *Instrumentum si est perditum, an debitũ debeat peti per modum libelli, vel mittatur executioni, si debitum potest probari per testes.*
59 *Instrumentum si est verum, & constat de debito aliter quam per confessionem, mandatur executioni.*
60 *Instrumentum quando est aliquod, executioni mandatur secus si est inualidum.*
61 *Statutum, quod laudum mittatur executioni, & quod nulla exceptio potest opponi, potest opponi quod non valuit compromissum & an valeat confessio in eo facta.*
62 *Stante statuto, quòd nulla exceptio possit opponi contra instrumentum, opponi potest quod instrumentum non est instrumentum vel sententia, quia caret solẽnitatibus à iure requisitis & quod tabellio in eo scriptus non est tabellio an possunt opponi aliæ exceptiones.* an litis pendentia super nullitate sententiæ seu contractus impediat eius executionem num. 64.**
63 *Instrumentum locationis factum per ecclesiam de rebus suis vltra triennium, an mandetur executioni.*
64 *Instrumentum clerici mittitur executioni.*
65 *Clericus si est hæres laici, & defunctus est debitor alicuius laici, contra talem clericum hæredẽ mandabitur executioni instrumentum per iudicem secularẽ, & hæres debet citari antea quam executio fiat,*
66 *Clericus non potest incarcerari pro executione, licet cõtra eũ mittatur executioni instrumentum.*
67 *Instrumẽtum mittitur executioni, quando persona in eo obligata erat habilis ad se obligandum.*
68 *Instrumentum mittitur executioni, si non est transactum tempus decennij, nisi sit iuratum, vel sit in fauore minoris. ¶ Vel nisi sit instrumẽtum ecclesiæ, & in alijs fallentijs, vt hic.*

c
1 Execucion. c Nota tex. ꝙ instrumentum†, seu obligatio de iure istius regni paratam habet executionem. Idem tenet tex. in. l. 4. & in. l. 5. ti. 8. lib. 3. in ord. reg. ¶ Contrarium tamen erat de iure communi, qa instrumenta per se non videntur habere executionem paratã tenet Ale. in. l. ait prætor. §. si iudex. nu. 3. ff. de re iudi. text. singu. in. l. minor. 25. an. ff. de mino. in prin. & Bald. in l. vbi adhuc. C. de iure dotiũ. & in. l. 1. C. de execu. rei iudi. Et per hoc infert Ang. ibi. ꝙ statuta disponentia, ꝙ instrumenta habeant executionem paratam, sunt cõtra ius commune, & ideo strictè intelligenda. vt in. l. precipimus. C. de appel. & ex nullo genere ꝓbationis oritur actio, imò executio præterquam ex confessione iudiciali vt Bald. in. l. 1. C. de execu. rei iudi. & ibi allegat glos. sing. in. l. sed & si possessori. §. 1. ff. de iureiuran. ¶ Et ꝙ de iure communi instrumentum non habeat paratam executionem, dicit Ias. ꝙ est melior tex. in. d. l. minor viginti annis. cui fideicommissum. ff. de mino. in verb. ad initium nouæ petitionis redegerat. prout tenet Ias. in l. quæ delegat. ff. de lega. 1. nume. 6. & dicit ꝙ intantum hoc est verum, ꝙ etiam contrahentes non possunt per pactum expressum facere, ꝙ instrumentum habeat executionem paratam. secundum Bald. in repe. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis in. 20. queſtio. ¶ At tamẽ ratio istius tex. & similiũ põt esse: quia cõ-
2 fessio† in instrumẽto guarẽtitio dicitur cõfessio iudicialis. Bart. in. l. nõ fatetur. ff. de cõfes. & Mont. in gloss. ord. regali. ¶ In parte executio. ꝙ verbũ, guarentitio, est vulgare Tuscorũ, qui dicunt guarẽtitium. i. firmum, & præcisum, cui est om-

est omnino standum.vt in vsibus feu.in tit.d.l. contra.d.c.inter partes.quia habet effectũ,ac si in iudicio esset factũ,& ideò si per procuratorẽ cõtrahatur,quęritur actio sine cessione,sicut in iudicio.vt notat Bar.in.l.possessio.ff. de acqui. posses. & Mõtal. vbi supra. & de intellectu.6.infra.vers. sed intellige omnia supradicta nu.49.¶Et

diere execució,hasta q̃ el dueño de la deuda sea pagado,

intantũ instrumentum mittitur executioni, ꝙ iudex non potest imponere grauiorem ordinẽ & sic iubere,ꝙ ordinariè agatur.tenet Bal.in capitu.ad nostram.el fina.de iureiurand.in fin. & hoc inuito creditore, quod dicit menti tenendum.Secus si creditor vult expresse,vel tacitè. s. petendo aduersarium simpliciter condemnari, quia perdit priuilegium executionis. tenet Roderi.Suarez.in repeti.l.post rem.ff.de re iudi.col.pen.allegando Ange.in.§.omniũ.Instit. de actio.13.col.& est col.6.nu.7.& pro eo facit quod tenet Guid.pap.singu.696.§.per litis.vbi dicit,ꝙ per litis contestationem si fiat,renũciatur summarię cognitioni.vt Archi.in.c.non solùm.de appella.in.6.super verbo.nouata. & vide Bar.in.l.1.ff.de præto.stipul.§.quòd si sit aliqua & sic videtur intelligendũ hoc,si fuit lis cõtestata,aliàs secus. ¶Tamen talis exactio,siue executio etiam pro debitis,vel delictis vniꝰ publicis,vel priuatis,non debet fieri in bonis alterius,quam obligati, vel delinquẽtis. tenet text. & ibi Pla.in.l.nullã.C.de exẽpto.& exact. libr. 12.*Et vi.l.15.tit.10.part.7.&.l.3.tit.8. part.3. vbi Bald.in.l.2.ff.si ex noxal.caus.agat. in fi.& tex.in.l.7.titulo.22.par.3.quasi in fin.ibi, otro si dezimos,&.l.3.titul.27.part.3.vbi si capta in executione tertius dicat fore sua, vel ius in eis habere,& non illius contra quem fit executio, summatim de hoc cognoscat iudex: & si inuenerit,dimittat illa,& alia sine controuersia capiat:& vi.Peregri.in parte. executio. q.2.in gl. cõtrouersia. & ibi ponit quis debet probare rẽ esse suam,vel debitoris,& inquit,quòd si rẽ possidebat reus contra quẽ est facta missio, & tũc incumbit onus probandi tertio se opponenti, si vero possidebatur,ab illo tertio, & incumbit creditori misso in possessionem, vt Bart.in.l.à diuo Pio.§.si super rebus. ff. de re iudi.nu. 4. & singulariter Angel.in.l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito,& ibi Alberic.*¶Et Bal.in authen.ei qui iurat.C.de bonis auto.iudi. possi.n. 3.tenet ꝙ iudex nõ debet mittere in possessionẽ bonorum cuiusdam tertij,nisi reus possideat proprio nomine.Quinimo cõtra tertiũ possessorẽ obligati nõ habet locũ executio.tenet Ias. in.l.iuris gẽtiũ.§.prætor ait.ff. de pactis. nume. 11.& in.l.si vnus.§.ante omnia eius.tit.nu. 5.& Ang.in.l.1.§.si hæres.ff.ad trebel.tenet quòd fatui sunt petẽtes executionẽ instrumẽtorũ guarẽtigiæ contra possessores bonorum obligati, nõ enim agi possunt contra eos nisi per hypothecariã quæ in rem est, & vide infra nu. 56.* Et vi.Peregrin.in parte pignus. q.6.in gl.ex pacto.col.2.in fin.vbi expresse tenet, quòd cõtra singularẽ successorẽ, non trãsit ius executiuũ, etiam si ex pacto creditor possit propria authoritate ingredi in rem obligatam:est glos.in.l.ea lege.C.de conditio.ob causam:& commendat. Bal.in.l.2.C.si aduersus credito.inquiens,quòd facit contra ignorantes procuratores & aduocatos & Ias.in.l.quædã.§.nihil interest. ff. de edend.nu.7.*¶Et non solũ instrumentũ habet

3 executionem paratam, verumetiam sentẽtia† vt in isto text.ibi, *ni sentencia*. & in.d.l.4.&.5.in ordi.regali.&in.l. post rem iudicatam. ff. de re iudi.& ibi Bart.& doct.& Roder.Suarez in sua lectur.1.col. & quia prout ibi dicit, quòd tenet Bar.in hac materia,nõ est insistendũ, quia libri sunt pleni.¶Quod dicit verum, nisi sit sublata per nouationem, quia talis sententia nouata, nec stipulatio,nec alius contractus illam nouãs non habet paratam executionem.Casum dicit esse in.l. si causam. C. de exe. rei iudi.& in.l.4. §.si ex cõuẽtione.ff.de re iudi.& in. d.l. minor. 25.annis. cui fideicõmissum.ff.de minori. ¶Et quando,& ex quibus præsumatur nouatio, vi. Bart.in.l.qui vsufructum.ff.de verb.oblig.& in l.pen.ff.de prætori.stipulatio.& Alexa. latissimè.in.d.§.si ex conuentione. & per Rode. Sua. vbi suprà.¶Vbi idem dicit esse quando sententia non fuit mandata executioni infra triginta annis,quia post triginta annos sentẽtia nõ mãdatur executioni:vt est notabile verbum Inn. in.c.si.de excep.& ibi Bal.reputat eum notabile dignum,& est text.in.l.sicut. C.de præscrip. 30.anuorũ,& per alia iura,vt ibi per eum.& est text.sing.de quo Roderi.Suar.non meminit in l.18.titu.22.part.3.in fin.& Fel.in.c. cùm inter monasterium.de re iudi.col.23.allegando Bal. in Rubr.C.de præscrip.¶Idem dic in instrumẽto depositi,quia contractus depositi habet exe

4 cutionem† paratam,sicut res iudicata. text.est & ibi Bar.in.l.si quis vel pecunias. C. depositi. nu.3.& ibi Ang.& probat tex.in.l.5.tit.3.part. 5.& Alexã.in.l.ait prætor.§.1.ff.de re iudi. nu. 4.ver.fallit in instrumẽto depositi.& hoc tenet Iaso.

Iaſ.in.l.1.C.de edēdo.nu.4.quāuis Bal.& Saly. in.d.l.ſi quis teneat cōtrariū. quia opinio Bart. & ſequaciū eſt vera. vt tenet doctor de Segura in rep.l.ſi ex legati cauſa.ff.de verb.obl.col.20. quia Bart.ſemper dixit veritatē ſecundum eun dē.¶Sed hoc intellige verū qn̄ depoſitū cōſtat per inſtrumentū, vel apparet publica ſcriptura atteſtationū teſtiū, qui fuerūt recepti ad perpe tuā rei memoriā in aliquo ex caſibus à iure per miſsis.vt in.l.fin.C. de edicto diui Adria. tollē. & per Bart.in.l.creditores.C.de pigno.aliàs nō haberet executionē,quia requireretur libellus, & litis cōteſtatio,& ꝙpoſt litē cōteſtatā exami narētur teſtes.vt tenet Mateſi.in ſing.ſuis ſing. 5.qđ prius fuit dictū Ang.in.d.l.ſi quis.quę lex eſt pe.vt per additio.Mateſi.ibi & Alex. in addi.ad Bar.in.d.l.ſi quis.de quo per Feli.in ca. ſicut.col.4.de re iudi.verſ. bene facit. & iſtā opinionē dicit eſſe verā Rode.Suarez in repe.d.l.ſi poſt rē.ff.de re iudi.col.109.in princ.& Pau.de Caſtro.in.d.l.fi.& dicit nō obſtare dictū Bal.in cōtrariū, quia depoſitarius nō pōt allegare cōtra deponētē,ꝙ res ſit ipſius depoſitarij,& ꝙ ꝓpter hoc depoſitū nō valeat,& ſic non pōt obijcere quæſtionē dominij,ſicut nec cōtra agentē cōditione exceptionis.l.ſi quis cōdictio.C.locati.¶Quod intelligit verū,qn̄ deponēs nō cōſentit,vt exceptio dominij admittatur,ſed petitur primò fieri reſtitutio,tūc ante omnia eſt fienda reſtitutio,&exceptio dn̄ij reſeruatur ordinario iudicio,per modū agēdi.Sed ſecus eſt,qn̄ cōſentit,vel tacuit,& depoſitarius fuit admiſſus ad ꝓbādū de ꝓprio dominio,&probauit,quia denegabitur reſtitutio.& ſic debet intelligi.l.qui rē. ff.depoſiti.Ad qđ facit.c.1.de reſti.ſpoli.vbi licet nō admittatur exceptio dn̄ij cōtra agētē de ſpoliatione,ſi tn̄ fuit admiſſa, quia agēs nō probauit,probato dn̄io denegatur reſtitutio. & ita dicit Paul. ꝙ videtur Bald. intelligere. d.l.pen. ¶Qđ declaro,ꝙlicet depoſitū habeat executionē paratā,& cōtra eū non admittatur exceptio niſi ſolutionis, attamē ſi exceptio fuit admiſſa, & probata,& nō fuit oppoſitū à parte, obtinet agēs, & tale inſtrumētū depoſiti nō habebit executionē paratā, ſecus qn̄ nō fuit oppoſita exceptio,vel ſi fuit oppoſita, fuit contradictū per partē ,& ſic nō admiſſa . Et hoc credo ꝙ voluit dicere Pau.de Caſt.quē vide.¶Et quia contra depoſitū non pōt opponi exceptio nō nu.

5 pe.†vt tenet Iaſ.in.l.1.C.de edēdo.n.4.per tex. in.l.in cōtractibus.§.ſed quoniā.C. de non.nu.

6 pe.¶Nec pōt opponi cōpēſatio† de debito liqdo vt tenet Iaſ. vbi ſuprà quē tex.dicit ſing.in l.pe. C.depoſi.cū gl.& declarat Bart.in.l.ſi alienā.ff.ſolut.matri.& Bal.& in.d.l.pen.nu.2.*Et ꝙ cōtra depoſitarium ſummatim & executiuè poſsit procedi iudicis officio,eſt verū quādo de eo eſt inſtrumētum publicū, vt dictum eſt, vel quādo iudex officium ſuum interpoſuit,depoſitarium eligendo,vnde hoc officiū habet à iudice; quare ſine libello & figura iudicij poteſt cogi,vt depoſitū ſoluat creditori, etiā ſi depoſitarius ſit clericus,poteſt cogi officio iudicis ſecularis,cōſequētia officij ſuſcepti.vt Bal.in.l.acceptio.C.de vſur.aliàs actio depoſiti debet poni via ordinaria, ſcilicet per libellū: & eſt actio famoſa.vt Bal.in.d.l.ſi quis depoſitarius.in princi.C.depoſiti.& Pereg.in par.depoſitum.tamē Bald.in.l.ſi fideiuſſor.ff.q ſat.dar.cog.in.2.lect. nu.4.tenet,ꝙ cōtra ſequeſtrum ꝓceditur officio iudicis & executiuè,& ſi non ſit electū à iudice per.l.fi.§.pen.C.de bonis auto. iudi.poſsi. ibi per ſuam interlocutoriam præcipientem.& vi.infra in.c.20.in gl.*vſurpan*.nu.10.*¶Et an cō

7 penſatio † poteſt opponi contra inſtrumentū. vide Ioan.de Imo.& ibi Feli.latè in.c.cum Ioānes.de fide inſtr.in fi.& Mōtal.in ſua gl.ordi.in parte,obligatio.& Bar.in.l. amplius nō peti. ff. rem ratam habe. & Matth.de Affli.deciſi.381. & Feli.in.c.ſuborta.de re iudic. & Abb. in.c.fi. de iura.calū.nu.25.&tex.in.l.ex cauſa.C.de cōpenſa.vbi Felin.in.d.c.cum Ioannes.in fine.tenet,ꝙ poteſt opponi ad impediendum executionem, quia ille , qui cōpēſat,videtur exequi, cum compenſatio ſit quædam ſolutio.l. ſi debitor.in fine.ibi nil intereſt ſoluerit,an compēſauerit.ff.qui potio.in pign.habe.& per alia iura. vt ibi per eum.& melius per Barb. in conſi. 64. in.1.volu.conſi.col.7.per.l,ſi tamen.§.de elect. actio.verſi.cæteris rebus ſimilibus.ff. de ædilit. edicto.& ibi dicit Ang. ꝙlicet ſtatutum ponat quaſdam exceptiones, & omittat aliquas exceptiones, tn̄ includuntur ſimiles.l.ita pudor. C. de adulte.& ibi Bal.Cy.& Saly.& idē dicit Ange.in.l.ſi per imprudentiā.§.fin.ff.de euictio.& in.l.Paulus reſpondit.§.heres.ff.de vſuris.Facit l.cōtractus.ff.de reg.iur.& nō eſt alibi,ſecundū Bal.in.l.1.C.depoſiti.& ita refert Ang.cōſ.189 incipiēte,quidam nomine incola , vbi dicit ꝙ licet ſtatutum diſponat Tudert.quòd non poſſit opponi exceptio contra inſtrumentum niſi ſolutionis,ex eo,quia eſt ſimilis ſolutioni,nihilominus poterit exceptio compenſationis opponi.vt in.d.l.ſi debitor.ff.qui potio. in pigno. habe.verſi.nil intereſt ſoluerit aut compenſauerit.vt tenet Barb.in.d.conſi.qđ nota.vide infrà nu.63.*Idē tenet Guid.papa.in tract.de cōpulſorijs,literis.q.5.tom.18.tract.folio.3.per Bart. in.d.l.

in.d.l.amplius non peti.ff.rem.rat.hab.quòd si aliquis promisit soluere certam quantitatem pecuniæ,& iurauit quòd si postea vult opponere exceptionem compensationis, quòd pôt nec dicitur periurus: quoniam qui compensat dicitur soluere.vt in.l.si constat.C.de compensa.licet non sit vera solutio,& iuramentum debeat impleri in specifica forma, secundum Guido.pap.vbi suprà.sequentem Bart. & dicit opi.Bart esse veriorem. Sed an posit opponi reconuentio contra executionem quòd sic tenet Bart.in auten. & consequenter. C. de sent. interlo.om.iud.Inno.n.15.vbi inquit, ꝙ quãdo agitur officio iudicis,& in causa summaria,recõuentio locum habet per tex.in.l.1.in fin. ff. de varijs & extraordi.cog.quem sequitur Abb.in c.1.de mutu.peti.nu.32.& Ias.in.l.1.numer.8. in.7.differentia ff. de iur. om. iud. contrarium tenet.glo.& ibi Bald.in.l.sed & si restituatur in principio.ff.de iudi.& tenet Ias. in.l. nec quicquam.§.vbi decretum numer.76.ff.de offi.pro consul.& istam partem tenet Peregrin. in parte reconuentio,quòd si petitur executio instrumenti confessionati,non habet locum reconuentio quia habet vim sententiæ ex forma statuti,& post sententiam reconuentio locum nõ habet:& idem tenet Bal.in.l.sed hę.§. non solũ. ff. de procurator.affirmans,quòd quãdo causa summaria est causa executionis,cum tunc executio sit fienda post sententiam, vel præceptũ diffinitum,quòd non habet locum reconuentio.*¶Et quòd instrumentum depositi habeat executionẽ paratã, intellige verũ in vero deposito, secus in confessionato per ea quæ voluit Bal.in consi.181.in lib.3.& Paul.de Cast. in.d.
8 l.pen.¶Idem dic in testamẽto,† quia testamentum,vel vltima voluntas habet executionẽ paratam absq; libello,& alio ordine iudiciario. vt in.l.fin.C.de edicto diui Adri.tollen. & Ias. ibi. nu.6.& Bar.ibi.6.col.&idem tenet Ia.in.l. quæ delegato.ff.de lega.1.nu.5.vbi dicit, ꝙ nõ solũ procedit ex parte hæredis,sed etiã si legatarius vel fideicõmissarius agat cõtra hæredẽ pro legato,vel fideicõmisso,vel creditor pro debito sibi relicto,vel debito de iure cõmuni, habet executionem paratã.Ita dicit,ꝙ probat text.notabi. nec alibi legit in.§.illud.cũ gl.in verbo, decreto & ibi Ang.ad hoc notat in authen. de hęred.& falcid,colla.1.& idẽ dicit in.d.l.fin.C. de edicto diui Adri.tollẽ. ¶Sed hoc dictũ Ang.nõ putat verũ Alex.in.l.si cũ dotẽ.§.co autẽ tẽpore.ff.solu.matri.col.2.nu.6.vers.4.limita. quia nec gl. ibi dicit,si rectè inspiciatur, imò in cõtrariũ est tex.cũ ibi notatis per Ange.qui expressè cõtra riũ tenere videtur in dict.l.ait pretor.§.si index ff.de re iud.s.ꝙ.d.l.fi.nõ habeat locũ in legatis, nec fideicõmissis.& idẽ tenet Alex.in.d.§.si iudex.nu.5.vbi dicit,ꝙ licet Angel.hoc nõ dicat: prout inveritatẽ nõ dicit,iudicio meo est cõtra dictũ tex.in.d.§.si iudex.nisi respondeas,ꝙ duplex via pôt cõpetere,vna ordinaria, alia executiua,& de ista loquitur.d.§.illud.vel dicas, ꝙ ibi loquitur quo ad preceptũ iudicis habẽs vim monitionis factæ hæredi ad effectũ, quòd hæres incurrat in pœnã priuationis, de qua in authẽ.hoc amplius.C.de fideicõm. sed postea Alex.dicit doctrinã Ang.menti tenẽdã:quia bene fatetur,quòd hæres scriptus in testamento, potest petere se mitti in possessionẽ rerũ hæreditariarũ, producẽdo instrumentũ testamenti, nõ abolitũ, & de iure cõmuni hoc casu tale instrumẽtũ habet executionẽ paratã quo ad hæredẽ scriptũ,vt ibi notat Bal. in. d. l.fi.col.5.dũ tractat,an remediũ illius.l. requiratur libell⁹. & in hoc residet Alexan.in.d.§.si iudex. ¶Tu vide doctorẽ de Segur.in repeti.l.si ex legati causa ff.de verbo.obliga.col.20.in fine,cũ sequẽtibus.vbi istã.q.tracta.& dicit,quòd nõ sunt multi dies,in quibus vidit illũ casum,super quo fuit consultus à quodam auditore suo. Et vult tenere cũ Alex.& sic quòd nõ habet executionẽ paratam pro legatarijs & fideicõmissarijs,in quãtũ ipse Segura dicit,quòd faciũt supradicta pro declaratione.l.1.for.ll.titu.*de las herencias*.& eodem foro.l.9.titu. *de las mandas*. in quibus cauetur,ꝙ testator potest quintã partẽ bonorũ suorum cuicunq; etiãpenitus extraneo relinquere ꝙ talis legatarius dictę quintę partis bonorũ,testamento demõstrato iudici sine aliquo vitio, iudex executioni non mãdauit,qa talis executio nõ habet locũ,cũ in solo contractu depositi reperiatur,imò talis donatarius aget via ordinaria intentãdo solenniter libellũ contra donãtẽ, vel legãtẽ,& sic fiet processus iudiciarius. & nõ proceditur via executiua.secũdũ Segurã.quod nota.De quo latè per Roder.Suarez in.d.repe. l.post rem.ff.de re iudi.col.43.versic.sextus casus quãdo petitur legatum.cum duabus sequẽtibus.vbi quoq; non transit cũ dicto Angel. in d.§.illud quoq;.& quia re vera nõ dicit illud,ad quod allegatur.per Alexã.quia solùm dicit, ꝙ in forma cõcludẽdi nõ requiritur, ꝙ legatari⁹, seu fideicõmissarius petat hæredẽ cõdẽnari vigore testamenti per sentẽtiã diffinitiuã,sed sufficit ꝙ petat tãtummodo, ꝙ fiat sibi præceptũ de soluendo.Et hoc etiam dicit,ꝙ reperit tenere Ang.in loco peregrino.in.l.cũ antea.C.de arbitris. vbi dicit,ꝙ nulla alia scriptura habet viã execu-

executiuā,etiam si sit testamentaria,nisi forsan cū petitur missio ex edicto.vt in.l.edicto.C.de edicto diui Adri.tollē.quod nota.* Et vi.singulariter Guiller.Benedi.in rep.c.Raynuntius.de testam.in.2.part.in parte si absque liberis moreretur.lo.2.nume.191.fol.88.& quòd legatarius nō potest peti se mitti in possessionem rei legatæ:est tex.expressus ad quem multi aduocati aduertunt.in.l.1.C.commu.delega. ibi missionem in possessionem penitus aboleri,sequitur decisio.Guido.Papæ.483.licèt curia suprema contrarium faciat,vt ibi:sed tu tene supradicta.*

9 ¶Item dic in sententia arbitri,† vel arbitratoris,quia de iure regni habet executionem paratam.vt in.l.fina.in legibus de Madrid.quā omnino vide.& in.l.fi.titu.4.part.3.& in pragma.8.in pragmaticis factis per nostrū Carolū in curijs,quas habuit in ciuitate Toleti. anno 1539.vbi tenet,ꝙ dicta lex de Madrid habet locum in quocunq; arbitro,vel arbitratore ex cōsensu partiū nominato.& tenet Ang. per text. ibi in.d.l.cùm antea.C. de arbitris.vbi dicit,ꝙ sententia arbitri debet executioni mādari per iudicem ordinarium, & nō requiritur,quòd arbiter hoc imploret brachium iudicis, sed quòd à parte petatur.& idem tenet Roderic. Suarez. in.d.repetitione.l.post rem iudicatam. col.46. ver.& alius casus.¶Quod intellige,quando sententia arbitri est aliqua.vt Bart.Paul. & docto. in.l.2.§.pretor.ff.qui satisdare cogan.vbi dicūt, ꝙ si est statutum, ꝙ qualis fuerit sententia arbitri mandetur executioni, debet intelligi, dummodo sit aliqua,& lata sit à persona,quæ sit arbiter,& esse possit.¶Et in tantū sentētia arbitri executioni mādatur,ꝙ etiā si petatur reductio arbitri boni viri, cōtra eā præstādo cautionē,& fideiussionē.vt in.d.l.fi.cauetur. licet aliter dicat Bal.in additio.ad Specul. in tit. de arbitris. colū.7.versic.sed an pendente.vbi altercat pro vtraq; parte,an pendēte causa reductiōis possit arbitramētū executioni mādari.vbi cōcludēdo tenet, ꝙ si causa reductionis infra duos menses finitur,putà ex forma statuti, ꝙ tūc impediat executionē.arg.in.l.aufertur.§. qui cōpensationē.ff.de iure fisci.& facit tex.in.c.pastoralis.de appella.in princip. Si autē requireret lōgū tractatū,tūc posset iudex exequi; receptā cautionē.vt in cap. suscitata.de in integr.restit.& cum dicta.l.fin.de Madrid concordat Ant. Fran. in additio.ad Abba.in capitulo.quoniam contra. de probatio.in additione,quæ est in nume. 28. in parte,pendente.vbi tenet,quòd reductio nō impedit executionem laudi, si præstatur cautio de restituendo solutum in casu subcumbentiæ,prout dicit tenere Angel.in consilio incipiēte,Executio laudi impeditur,& credo quòd est consilio.172.incipiente,Ludouicus ex vna parte. Et potest esse ratio: quia licet sententia arbitri non sit per omnia sentētia, tamen si ex forma statuti ciuitatis sentētia arbitri meretur executionē, sicut sententia iudicis. vt in.d.l.de Madrid cauetur,infamat, quia est sententia. vt tenet Bar.in.l.quid ergo.§.ex compromisso.ff. de his qui not.infami.

10 ¶Quoque confessio clara † facta coram iudice habet executionē paratam.vt in pragmatica.130.facta per nostrū Carolum regem in villa de Madrid in curijs anno 1534.& est similis text.de iure communi.in.d.l.post rem iudicatā.ff.de re iudi. ibi,vel confessionem iure factam.iuncto fine. quia in iure cōfessi pro iudicatis habentur.concordat text.in l.1.ff.de cōfessis.& in.l.vnica.C.eodem.& in.l. proinde.§.notandum.ff.ad.l. Aquili. quæ clarius loquitur de executione ibi iudex non rei iudicandæ sed æstimandæ datur.& facit tex.in l.debitoribus.ff.de re iudi.ibi, qui tibi fatebuntur se debere.aut.i. quasi ex re iudicata necesse habebunt reddere, aut tempus ad soluendum detur.& sic fit præceptum in confessum via executiua sine alia conditione.secundum gloss. ibi,sicut si verè esset condemnatus.& licet glo. in princip.in quadam opinione videtur vacillare,si ille text.loquatur in condemnato per sententiam,vel confesso,tamē veritas est,ꝙ loquitur in confesso.vt clarè colligitur ex lege.& ita dicit gloss.ibi super parte,ex re. Et Bartol.ibi dicit esse casum,ꝙ confessio habet executionem paratam,& tenet.d.Rodericus Suarez in.d. repe.d.l.post rem.colum.27.versi. not.tertio. & tenet Paul.de Castro in.l.publia.§.Titius Sempronio.ff.depositi.nu.2.vbi ait,ꝙ confessio iudicialis,ꝑducit obligationē, & actionē in factū sicut sentētia: quia cōfessus in iudicio habetur pro condēnato. Et idē tenet Hippol.de Marsil. in repeti.rubricæ.de probatio.C.nu.97.vbi dicit,ꝙ cōfessio facta corā iudice recipiēte eā pro his,quorū interest,habet paratā executionē, & etiā cōtra hæredē cōfitētis,etiā si nō fiat in forma iudicij.Ita dicit ꝙ tenet Philip.Fracus.in.c. cū speciali.antepe.col.versi. tertiò quæritur. de appella.allegat.l.eū pro quo.& ibi Bal. ff. de in ius vocā.qđ dicit notādū esse ad glos.in.l. sed si possessori.§.sed cū de hæreditate.ff. de iureiur. Sed hoc intellige,dūmodo constet,ꝙ est heres vt Alex.in cōsili.188.in.2.volu.nu.2. ¶Quod extēde,ꝙ talis cōfessio iudicialis habet executionē paratā,etiā si sit facta in iudicio, sine causa.Ita dicit glos.singula.in.l.1.§.fi. ff. de interro. actio

actio.& tenet Hippolyt.de Marſi.in.d.repe.ru
bricæ.C.de proba.nu.81.& Alex.in.l.pacta.ſa
2.C.de pactis.poſt principiū.verſi.Itē operatur
vbi dicit.d glo.eſſe notabi.& dicit notare Cyn.
in.l.generaliter.C.de non nu.pecu.& Roderic.
Suarez in.d.l.poſt rē.col.22.verſi. tenebis etiā
mēti.& Alexā.in.d.l.pacta.dicit,ꝙ operatur,ꝙ
in iudicio fingitur ſtipulationem interceſsiſſe,
quæ nō interceſsit.l.cū oſtēdimus.§.ſi.ff.de fi-
deiuſſo.tuto.ſecūdū Bart. in.l.cū quis decedēs.
in prin.ff.de lega.3.& dictā gl.in.d.l.1.commē-
dat Feli.in capitul.quoniam contra. de proba.
columna.7.& in.c.1.de tregua & pace.colum.
1.Ange.in.l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pactis.colū.
2.& per alios relatos per Hippolyt. de Marſil.
vbi ſuprà.¶Pro qua gloſſ. dicit ꝙ faciunt dicta
11 per Saly.in.l.1.C.de confeſs.quòd ille† q apud
acta confeſſus eſt habuiſſe, & recepiſſe,non po
teſt poſtea opponere exceptionem nō numer.
pec.¶Et illud quod tenet Bald.in.l.fi. C. de fi-
de inſtr.verſi.venio.vbi dicit, ꝙ ſi ſemel eſt pro
12 ducta ſcriptura† in iudicio, & regiſtrata eſt in
actis,quòd talis ſcriptura facit plenam fidem,li
cet non reperiatur originale. ¶Et quòd tenet
idem Bald.in additio.ad Specul.in titul. de cō-
feſsis.verſicul.confeſsio facta in iudicio. vbi di-
13 cit,quòd confeſsio† facta in iudicio,ſiue formi
ter,ſiue informiter, valet, ſicut iuramentum.&
facit gloſ.in.c.præſentium.de teſti. ¶Et quod
tenet Saly.in.l.contractibus.1.column.verſic.
Item quæro. C. de fide inſtrumento.vbi ait, ꝙ
14 quando contractus fit apud † acta, dicitur ce-
lebratus in ſcriptis, quod dicit perpetuò cordi
tenendum. ¶Et facit quoq; illud,quod tenet.
Bald.in.l.1.C.de confeſsis.pe.columna.vbi ait,
15 quòd confeſsio† facta in libello,vel in alia ſcri-
ptura iudicij producta aduerſario abſenti pro-
inde probat,ac ſi eſſet facta ipſo pręſente ad qđ
allegat.c.venerabilis.de exceptio.&.l.cùm pre
16 tū.C.de libe.cauſ. ¶Et facit,ꝙ qui apud † acta
paſſus eſt ſe deſcribi in fideiuſſorē, eſt obliga-
tus,ac ſi ſolenniter per ſtipulationem promiſiſ
ſet.vt in.d.l.cum oſtendimus.de quo tex. fece-
runt mentionem multi doctores relati per
Hippolyt.vbi ſuprà.numer.83.¶Vbi in num.
17 84.dicit ꝙ facit,ꝙ teſtamentum† apud acta va
let ſine teſtibus,allegando Rapha.Fulgoſ.in.l.
omnium.C.de teſta.tamen Bald.& Saly.ibi te-
nent contrarium,niſi cum duobus teſtibus.qđ
refert,& ſequitur Alexand.in.d.l.pacta.¶Sub-
dit etiam in ſimili dictus Hippolyt.vbi ſuprà.
numer.85.allegando Feli.in.d.capit.quoniam
18 contra.quòd tantum valet† aſſertio apud acta,
quantum valet pactum.allegando Bart.in.l.1.
in princip.ff.à quibus appell.non licet. ¶Item
19 dicit,quòd taciturnitas † apud acta habet vim
ſtipulationis.allegat Bart.in.l.fi.ff.de præto.ſti
pula.¶Et dicit,quòd facit etiam ad prædicta,ꝙ
per actum nudum factū in iudicio, parit actio
20 nem,† quia aſſumit ſufficiens veſtimentum à
calore iudicij,ſecundum Roma.& Alex.in.l.1.
§.1.ff.de verbo.obliga. quos refert & ſequitur
Feli.in.c.1.de pactis.1.columna.in fine.vbi ad-
ducit Paul.de Caſtro.in.l.tale actum.§.qui pro
uocauit.ff.de pactis.vbi ait, ꝙ nedum pactum
nudum factum in iudicio debet mitti executio
ni iuxta.glo.in auth.generaliter.in verbo,con-
ſcribat.C.de epiſcopis & cleric.ſed imò tale pa-
ctum factum in iudicio habet executionem pa
ratam.& adducunt etiam Angel.in.l.ſi vnus.§.
pactus.in.3.columna.ff.de pactis.vbi dicit, ꝙ li
cet quis faciat pactum nudum de non petendo
parte abſente,& nemine recipiente, eum nō o-
bliget, fallit ſi fiat in iudicio. allegat.l.poſt quā
liti.C.de pactis.& gloſſ.in.d.l.1.ff.de interroga.
actio.¶Et non ſolùm confeſsio habet executiō
nem paratam,vt dictum eſt, verumetiam pro-
21 miſsio† facta in iudicio habet executionem pa
ratam,ſicut inſtrumentum guarentigium. ſecū
dum Bald.in.l.eum pro quo.ff.de in ius vocan.
& ibi per alios.& latè per Alexā.in.d.l.tale pa-
ctum.§.qui prouocauit.& Hippolyt. de Marſi.
in.d.repeti.de probatio.C.numer.83.& in ſin-
gulari.394 ¶Et quòd confeſsio habeat execu-
22 tionem paratam,intellige quādo† ſit iudice ſe
dente pro tribunali, & ſic facta figura iudicij,
quia confeſsio facta ex aſſumpto iudice ad a-
liud ſedente ſuper re non litigioſa, non præiu-
dicat, & ideo non debet executioni mandari.
quod tenet Montal.& dicit eſſe notandum in
l.1.tit.7.lib.2.for.ll.in gloſ.magna.in princ.per
text.in.l.confeſsionibus.ff.de interroga.actio.
& dicit quòd ita concludunt Ioann. Andre.&
Ioann.Calderi.in cap.tua.de cohabita.cleri.&
mulie.& Anto.de Butri. in capitul. fin. eodem
titulo.& Hippolyt.de Marſi.in.d.repeti. C. de
probatio.numer.282.quia confeſsio facta in iu
dicio ſi non eſt facta in figura iudicij, non præ-
iudicat.vt notat Bart. in.l. cum ſcimus.C.de a-
grico,& cenſi.lib.11.& Pla.in.l.ſi ille.C. de de-
curio.lib.10.& idem tenet Alexand.in conſili.
130.in.7.volu.conſiliorum.numer.2.per gloſſa.
in.d.l.iubemus.& ibi doctor.C.de libera.cauſa.
& per gloſſ.in.l.ictus fuſtium.& Ang.ibi.ff.de
his qui not.infamia.& per alia iura, vt ibi per
eum.& probat text.& ibi Abba.in capitulo.
Piſanis.numero.9.de reſtitu.ſpolia.vbi Æneas
de Falco.& Anto.Franciſ.in additio.ad Abba.
dicunt,

dicũt,ꝙ talis cõfeſsio requiritur ꝙ fiat corã iudi
23 ce,& ſi fiat corã notario,† nõ tñ iudice præſen-
te,vel mãdãte,nõ præiudicat.ſ.adhoc,vt habeat
vim iudiciariæ confeſsionis,ſed bene ſufficit ad
torturam.Ita dicit,ꝙ tenet elegãter Franciſc. de
Aretio.in.l.1.in prin. C. de edendo. quod dicit,
menti tenẽdũ eſſe.De quo per dictos additiona
tores.¶Et quoq; intellige, qñ cõfeſsio eſt clara,
& ſine modo, vel conditione: ſeu additamento
quia ſi reus,petita cognoſcat, ſed ſolutionẽ, ſeu
pactũ de nõ petẽdo allegauerit nõ debet confeſ
ſio mãdari executioni,ſed debet probare exce-
ptionẽ, & iudex debet terminũ ad probãdum
cõcedere,qua nõ probata debet reus cõdẽnari.
tenet text.in.l.8.tit.3.par.3.¶Et requiritur,ꝙ ſu
24 per talẽ confeſsionẽ† iudex pronuntiet ſentẽtiã
declaratoriã:quia qñ ſumus in caſu,in quo exe-
cutio verbalis fit à lege,vel abſtatuto, vel à con-
tractu,ſeu inſtrumẽto,tũc non põt executio fie
ri abſque ſententia declaratoria iudicis. vt tenet
Hipp.de Marſil.in Rubr.ff.ad.l.Cor.de falſis. n.
24.¶Itẽ dicit Mõtal.vbi ſuprà.ꝙ intelligitur,qñ
25 cõfeſsio† fit parte præſente,aliàs nõ nocet.vt in
.l.vltima.ff.de interroga. actio. & in.l.certũ.§. ſi
quis abſentẽ.ff.eo.& acceptante.vt Cy.in.l. vni
ca.C.de confeſsis.6.q.&Alex.in conſil.20.in.4.
volu.nu.1.quia etiã cõfeſsio iurata in iudicio, ſi
non fit per partẽ approbata, ſeu expreſſe acce-
ptata,& per iudicẽ recepta nõ obligat.tenet Ab
bas.in.c.mulieri.de iur.iur.nu.10.col.fi.& ibi ad
ditio eius dicit,ꝙ facit ad extenſionẽ eius ꝙ per
multa tenuit Saly.poſt Richardũ patrẽ ſuum in
d.l.1.C.de cõfeſsis.& in.l.generaliter.C. de non
nume.pec.& Saly c.in.d.l. iubemus. C. de liber.
cauſ.vbi decidit,ꝙ confeſsio facta in iudicio ad
obligãdũ,& in præſentia partis,requiritur ꝙ ex
preſſe acceptetur,aliàs non præiudicat, ſecus in
cõfeſsione liberatoria:quia ſola pręſentia partis
ſufficit.vt ibi per additio.Abb.& per Alexan.in
conſi.174.in.6.volum.vbi latiſsimè.de quo per
Bar.in auth.de teſtibus.§.& licet. collatio.7. vbi
quoq; per eũ,an confeſsio facta corã vicinis va-
leat:& quid ad liberãdũ, & quid ad obligãdum?
Quod intelligit Montal.vbi ſuprà,qñ pẽdet ex
volũtate duorum. Secus ſi ex voluntate vnius,
qđ nota ad declarationem.d.pragmaticę de Ma
26 drid.¶Quoq; fallit in caſibus, † in quibus talis
cõfeſsio plenè ꝓbat,etiã parte abſente,quorum
vnus eſt in ſolutionẽ alicui facta, vt putà Titius
erat debitor ex inſtrumento Sẽpronij in certa
quãtitate,& Sempronius confitetur in abſentia
ipſius Titij debitoris ſe eſſe ſolutũ,& ſibi ſatisfa
ctũ eſſe ab ipſo Titio,tunc talis confeſsio, licet
parte abſente,probat talẽ ſolutionem,&repellit
cõtrariã fictionem.ita Bal.in conſi.41.in.5.vol.
& Alex.in conſi 245.in.6.volu.nu.5.& in conſ.
115.in.7.vol.nu.3.¶Aliuscaſus eſt,qñ cõfeſsio
facta eſt in libello,vel in alia ſcriptura iudici pro
ducta,parte abſente, nam talis cõfeſsio facit ple
nã probationem,ſecundũ Bal.in.d.l.vnica.C.de
confeſsis.¶Aliuscaſus eſt in cõfeſsione facta ab
ſente parte cum iuramento, quia talis confeſsio
plenè probat.tenet Oldr.cõſi.291.licet contra
riũ teneat Pau.de Caſt.conſ.241.¶Alius eſt qñ
confeſsio eſt frequens,& continua,& totiens re
petita,ꝙ tranſeat quaſi in publicã vocẽ,& famã,
quia tunc plenè probat.Ita Pau.de Caſt.in cõſi.
165.¶Aliuscaſus,in quo cõfeſsio parte abſente
probata eſt qñ fit ad exonerationem conſciẽtię.
Feli.qui adhoc plura allegat in.c.olim.4. col.de
reſcrip.Idẽ etiã ſi procedit in foro pœnitentię ſe
cundũ Bal.in.d.l.rõnes.C.de proba.& Inno.in. c.
innotuit.de elect.1. col. quem refert & ſequitur
Feli.in.d.c.olim.in fin.4.col.¶Alius eſt, qñ cõ-
feſsio nõ tendit ad obligandũ confitentẽ alteri,
ſed tendit principaliter ad probãdũ aliquid, ex
qua probatione abſenti quæritur obligatio, pu-
ta ſi quis approbat aliquod inſtrumentũ tãquã
verũ,vigore huius approbationis oẽs, quorũ in
tereſt,poterũt agere cõtrá approbantem. tenet
Ang.ſingulariter per illũ tex.in.§.ſi verò expreſ
ſum.4.col.ver.ex hoc patet.in auth. de hære. &
falci.colla.1.quod refert,& ſequitur Feli.in.c.cũ
m.Ferrarienſis.de cõſti.17.col. prout tenet Hip
pol.de Marſi.vbi ponit iſtos caſus,&alios in ſin
gula.202.¶Eſt alius caſus,ſecundũ eũd. Hippo
ly.in ſingula.459.in confeſsione, quã facit mer
cator in libris ſuis abſente parte. nam talis con-
feſsio plenè probat,licet ſit vox mortua. Ita di-
cit Bar.in.l.inter chartulas. C. de conueni. fiſci.
debito.li.10.quem refert, & ſequitur Bal.in.d.l.
vnica.4.col.verſ.1.caſu ſtatur.C.de confeſsis. &
per alia iura,vt per.d.Hippoly.in.dicto ſingula.
¶Alios caſus ponit Fel.in.d.c.olim.in.2.&in.3.
& in.4.col.verſi.eſt igitur regula. ¶Itẽ intellige
dictã pragm.de Madrid,& iura ſimilia dicentia.
confeſsionẽ in iudicio factam,mãdari executio
27 ni,qñ cõfeſsio† fit ad partis petitionẽ nullo da-
to libello,nec lite cõteſtata,nec ordinato proceſ
ſu,ſed ſolùm ad inſtantiã partis:&ſi his pręcedẽ
tibus fiat,cum poſt deſiderat ſententiã,non ha-
beret executionẽ paratã,niſi ex ſentẽtia poſtea
lata.Ita dicit gl.in.l.certũ.§.fi.ff.de cõfeſ. & Bar.
ibi.& tenet Paul.de Caſt.in.l.1. C. de executio.
rei iudi.& tenet Rode.Suar.in.d.l.poſt rẽ.verſi.
nota tertio.col.28.vbi per eum.¶Quod intelli-
ge quoq; quãdo talis confeſsio fit coram iudice
28 † competenti,tunc confeſsio ſtatim põt exequi

ſine alia ſententia,&quādo eſt facta ſuper principali,ſecus ſi ſuper incidēti.vt tenet Anto.Frā. in addi.ad Abb.in.c.1.de iudi.in additione,quæ eſt in col.13.in parte.ficta allegando Bal.in.l.1. ff.de cōfeſsis.&in.l.1.ff.iudi.ſolui. & tenet Ioā. de Plat.in.l.ſi ille.C.de decurio.lib.10.quē vide. ¶Sed quid ſi cōfeſsio eſt facta corā iudice vnius ciuitatis,an poteſt mandari executioni per iudicem alterius ciuitatis? Dic ꝙ non, niſi fortè fieret ad requiſitionem primi iudicis. vt tenet Bar. in.l.vnica.ff.de officio cōſulis.nu. 8.quem vide. ¶Quod extēdit dictus Roderic.Suarez in colū. 29.in.d.l.poſt rem.ꝙ non ſolùm fit executio in
29 eo,quod confeſſus eſt,ſed in† æſtimatiōe re perēpta.hoc dicit probare text.in.l.Iulianus. ff. de cōfeſsis.per quā dicit ibi Bar.ꝙ ſi peteretur executio confeſsionis,ꝙ re perēpta fieret executio in æſtimationē,quòd dicit eſſe vtile propter inſtrumēta guarētigia, vt re promiſſa perēpta fiat executio in æſtimatione. ✱Et idem tenet Peregri.in parte executio.q.2.in gloſ.nequiuerit, & quoties executio nō pōt fieri in ipſa re, fit iudicis officio in æſtimatione,vt eſt.gl. in.l. vinum. ff.ſi cert.peta.&tenet Pau.in.l.2.§.1.num.14.ff. eo.&in.l.cum qui.§.ſi iurauero. nu.1.ff. de iure iuran. & cuius temporis æſtimatio attendatur, vi.Iaſ.in.d.l.vinum.✱¶Et idem extendit dictus Roderi.Suarez,ꝙ non ſolùm in confeſsione facta per modū cōtentioſæ iuriſdictionis, ſed etiā
30 ſi emanat† per modū voluntariæ iuriſdictionis executatur, & pro tali executione pōt implorari officium iudicis ſicut per ſententiā. ita dicit ꝙ tenet Ange.in.d.l.certum.§.confeſsi. in fine. ff. de cōfeſsis.poſt Ioan.Andr.in additio.ad Spec. in tit.de confeſsis.§.poſtremò.hanc cōcluſionē. tenet Cy.de Piſtorio.in.d.l.vnica.C.de confeſsis.q.2.&in.q.9.vbi dicit,ꝙſiue fiat cōfeſsio per modū voluntariæ iuriſdictionis,ex ea competit officiū iudicis pro executione facienda.Et ratio eſt:quia officiū iudicis locū habet in omnibus, quæ ſunt nota iudici,vt iudici.vt in.l.ſi irruptione.ff.finiū reg.Itē in.2.q.cōcludit idē, dicens, ꝙ etiā dicta cōfeſsio ſufficit ad executionem, nec eſt opus alia ſententia condemnatoria,niſi illud præceptū de ſoluendo,quod eſt executiuū vt dicit gl.in.d.l.ſi debitori.& ponit Cy.exēplū. Venis ad me,& dicis, Mutua mihi decē: & dico, ꝙ placet,ſed volo,ꝙ cōfitearis corā iudice:& ſic vadimus ſpōte corā iudice,&confiteris,hæc eſt cōfeſsio per modū voluntariæ iuriſdictionis,& poſtea nō eſt neceſſē fieri ſentētia,ſed pręceptū de ſoluēdo mādatur executioni, & ſic dicit ſeruari de conſuetudine.quod dicit eſſe notandū.¶Idē dicit Roderic.Suarez,vbi ſuprà.col.30.extendi
31 non ſolum in ciuilibus,ſed etiam† in criminalibus quoad confiſcationem bonorū:quia tantū operabitur confeſsio ſolennis in iudicio, ſicut ſi lata eſſet ſententia.¶Et ibi col.32.verſic.limitabis hanc legem.tenet ꝙ dicta pragmatica, & iu-
32 ra ſimilia nō habēt† locū in cauſis criminalibus in quibus etiā cōfeſsio ſolēnis in iudicio ſpōte facta,nō habet executionē paratam, nec cōfeſſus habetur pro iudicato,imo requiritur ſentētia cōdēnatoria.Et intellige, qn̄ nō pręcedēte libello, nec litis cōteſtatione, & ordine iudiciario facta eſt,qa his pręcedētib⁹,nullū dubiū eſt,cū nec in caſibus ciuilib⁹ tūc haberet paratā executionē. vt ſuprà dictū eſt. Verū eſt,ꝙ gl.in.l.abſentē. ff. de pœnis tenet cōtrariū,imò ꝙ etiā in cauſa criminali confeſſus habeatur pro iudicato. vt in cauſa ciuili.& eſt gloſſ. ſuper parte iudiciorum. vbi gloſſ.per verbum forte dicit. Sed ibi loquitur in cōfeſsione non ſpontanea,ſic tranſit glo. ibi & ſentit, quòd ſi confeſsio eſſet ſpontanea etiam in criminalibus, habetur pro iudicato, & ſic haberet executionem paratam. Sed ſecundùm.d.Roderic.Suarez contrarium eſt verum. vt eſt.gl.de hoc in.l.ſi quis in hoc genus. ſuper parte,nouerit.C.de epiſcopis & clericis. vbi gl. dicit,ꝙcontra ſponte confeſſum poſt confeſsionem debet proferri ſentētia. & ſatis probat tex. ibi,in conuictos,ſiue cōfeſſos reos ſententia nouerit vendicanda. & Saly. ibi ad hoc illum text. reputat notandum,quòd in confeſſum ſpōte in criminalibus eſt neceſſē ꝙ feratur ſententia. & idem tenet Ioan.Faber.in.d.l.vnica.C. de cōfeſſis.cum quo tranſit Rode.Suar.& facit quod tenet Paul.de Caſtr.in.l. ſi debitori. ff. de iudicijs, vbi ait,ꝙ in cōfeſſo nullę ſunt partes iudicis,niſi in cōdemnando.& vi.Abb.& ibi gl.in.c.fi. de confeſsis.nu.18.vbi tenet,quòd licet in confeſſo nullæ ſint partes iudicis,requiritur ſententia,qa non habetur propriè pro cōdemnato, ſed eſt ferenda ſententia,quia non pōt quis condemnare ſeipſum.& vi.text.expreſſum in. l. proinde. & ibi Bar.ff.ad.l.Aquiliam.✱Adde ꝙ quando executio non fuit rectè facta, ꝙ talis ineptitudinis exceptio executioni non obſtat.vbi interuenit confeſsio,vel offert probationem incontinenti: vi.quę dixi in.c.11.infrà,in gl.*ſentenciadas*. verſi.
33 & licet.✱¶Quoq; dic,ꝙ ſcriptura priuata,† quę in noſtra Hiſpania conoſcimiento vocatur,ſi eſt recognita à parte in iudicio,habet hodie executionē paratā,ſicut inſtrumentū guarentigiū. vt tenet dicta pragma. 131.in dictis pragma. per noſtrū Carolū in villa de Madrid anno.1534.factis.¶Et vide pragma. cōditam Valliſoleti, ſeu Pinciæ ann.1548.peti.46.vbi ſtatuitur ſeu cauetur,

tur, quòd tales recognitiones scripturarum priuatarum fiant coram iudice, vt mediantibus eis executio agatur, ita q obseruetur sub pœna illius pretij, quòd iura executionis in summã excrescunt: & qui contra fecerint, duplicata talia iura cameræ regis soluant. * Vel fiant corã alio de commissione iudicis, dũmodo postea iudex præcipiat executioni mandari per pragmati. factã Toleti anni. 1559. * ¶Sed ad istam recogni
34 tionem faciendam † iudex debet personaliter citare reum, & debet esse monitus à iudice, sicut requiritur ad faciendũ quẽ haberi pro confesso, si non respondeat positionibus. tenet Ias. in authẽ. hoc amplius. C. de fideicommissi. nu. 3. allegando tex. in c. si post præstitũ. de cõfessis. in 6. & Ang. in §. si quis autẽ non implens. in 1. colũ. in auth. de hæredi. & falci. colla. 1. & in hoc vna monitio sufficit secundum eũ. ¶Et an si ista scri-
35 ptura † priuata faciat fidem. vi. Spec. in tit. de instrumento editio. §. nunc dicendum. versi. priuatum. nu. 4. & ibi late Ioan. Andre. in additio. & Ioan. de Plat. in l. fi. C. de cõueniẽ. fin. debito. libro. 10. vbi singulariter. & Mõtal. in l. 5. tit. 9. fo. ll. lib. 2. in gl. *no fueren fechas.* ¶Vnum tamen nota, quod tenet Hippo. de Mars. in singu. 69. q regulariter scriptura priuata nõ facit fidẽ, nec probationẽ, q in tantũ hoc est verũ, q consensu partium fieri non potest, q priuatæ scripturæ alicuius non solenniter confectæ adhibeatur fides. *Sed quid de scriptura priuata, quæ vocatur Hispanè libramiento, an habeat executionem paratam, dic quòd sic: vt in l. 8. tit. 4. lib. 6. ord. quã intellige quando est acceptatum coram tabellione per debẽtem soluere, vt in l. 119. in quaterno gabellarum. * ¶Idem dic in iuramento, quia iu-
36 ramentũ † habet executionem paratã, sicut sententia. tenet Bar. in l. 2. nu. 8. ff. de iur. iuran. vbi ait, q si in instrumento aliquo cuiuscunq; cõtractus apponeretur iuramentum, istud instrumẽtũ, quod aliàs de iure cõmuni nõ haberet executionẽ paratã, vt in l. mino. viginti quinq; annis fideicõmissum. ff. de mino. isto casu propter iuramẽtũ habet executionẽ paratã, etiã de iure cõmuni. & Bart. ibi dicit, q miratur, q consuetudo hũc modũ, & hãc cautelã nõ adinuenerit. & Ias. ibi. nu. 9. & 10. dicit, quòd ista fuit noua inuẽtio Bar. & nouum eius dictũ, vt inquit Roma. in repeti. Rub. de arbitris. vlti. charta. & Bald. in l. 1. C. eod. tit. de iur. iur. Quod fuit singul. opi. Bart. quod Ias. dicit esse põderãdũ, quia etiã loquitur in iuramẽto extraiudiciali. & cũ ista opi. Bar. tenet Fulgo. & Alex. ibi. & idem Bart. in l. sed & si possessoris. §. fi. ff. eo. de iur. iu. & ibi quoq; Saly. & Alex. Ange. & Roma. & istã opinionem dicit ibi Ias. tenẽdã in d. l. 2. nu. 17. licet in hoc referat tres sentẽtias, vel opiniones, & eam corroborat pluribus fundamentis. vt ibi per eũ. nu. 17. & 18 & ibi allegat quã plures alios eã tenentes, vbi respõdit ad cõtraria adducta cõtra Bar. & istãmet opinionẽ Bart. tenet idẽ Ias. vbi quoq; eã altercat in §. Itẽ si quis postulãte. Instit. de actio. nu. 87. vbi in fine dicit, q propterea laudat & consulit, q in fine cuiuslibet instrumẽti semper facias apponi iuramentũ. & istã opinionẽ Bar. tenet dictus Roder. Suar. in d. repe. l. post rẽ. col. 9. & dicit eã verissimã, vbi quoq; ibi per eũ. in 2. col. latissimè. vers. nota secũdo iuramẽtũ habet executionẽ paratã. per. 14. col. istã. q. examinat. & ibi per eũ extẽsiones, & limitatiões. * ¶Et opi. Bar. sequitur. Peregri. in parte iuramentum. q. 7. in glo. *sentencia.* * Licet iã hodie per istũ tex. & similia iura regalia non sit necesse reponere iuramẽtum in cõtractibus ad hoc vt contractus habeat executionẽ paratã. Imò prohibetur iuramentũ apponi. vt in l. 6. tit. 1. lib. 3. in ord. rega. & in pragmatic. fol. 162. vbi late in libro pragmaticarũ. exceptis in cõtractibus minorũ, mulierũ, & similiũ, ad quorum validitatẽ iuramentũ requiritur. vt in d. pragmatica. & tenet Segura in repeti. l. 1. §. si vir. ff. de acqui. posse. col. 50. per. 16. colũ.
37 ¶Quid in cõputatione. † an habeat executionẽ paratã id est, *el alcance*, quę fit in ea, an executiõi mãdetur? Vide tex. & quæ ibi dicã in c. 30. infra eo. in glo. *faga pagar.* ¶Quid in cessione, an dicta
38 cessio, quę † in nostra Hispania vocatur *carta de lasto*, habeat executionẽ paratã, & si fideiussor soluẽs pro principali habeat executionẽ paratã cõtra principalẽ, pro eo quod soluit pro principali Bar. in l. fi. in fine. nu. 7. C. de vsu. & rei iudi. istam quæstio. tractat. & ibi dicit, quòd fideiussor iudicatum solui, qui exactus est pro domino. i. pro principali, habet executionẽ paratam cõtra dominũ, nec habet necesse cõtra eũ dare libellũ in actione mandati, nec cõtra eũ procedere ordinariè, & hoc per text. ibi in verbo, statim pecunias, & idẽ tenet Barto. in l. 2. ff. qui satisda. cogã. & latius in l. 1. ff. iudica. solui. nu. 1. & Specul. in titul. de executione sententiæ. in §. sequitur versic. sed nunquid sententiam. * Et Boerius decisione. 277. nu. 3. & 4. & Bald. in l. si quis. ff. de procura. in fine. * ¶Quod secus dicit Bartol. in dicta l. 1. ff. iudi. solui. esse in fideiussore contractus. per. l. græcè. §. si à debitore. ff. de pigno. & per l. à sententia. in princip. ff. de appellati. & per. l. præsenti. §. adijcientes. 6. de his qui ad eccle. confuge. & per alia iura. vt ibi per eum. & hanc partem tenet Angel. in l. si cum pecuniã. C. de priuileg. fisci. & Rodericus Suarez. in d. l.

post rem iudicatam.ff.de re iudi. col.47.versic. itē est alius casus.& est tex.in.l.11.tit.12.par.5. Et hanc opinionem tenet Hipp.de Marsi.in repeti.Rubricæ.ff.de fideiussor.nu.363.vbi tenet allegando.Bal.in.l.cum eorum. circa principiū. C.de senten.ꝙ si fideiussor capitur pro debito, potest per eundem iudicem facere capi reū principalem incidenter, licet talis non esset iudex suus. Quod dicit esse verum in fideiussore iudicij, sed secus dicit esse in fideiussore contractus quia nulla lex hoc dicit. de quo latius ibi per Bal.quod est notabile in hac materia. & idē tenet Alex.in additio.ad Bart.in.d.l.1.ff.iudi.solui.in additione fi.& vi.Pau.de Castro.in.l.fi.ff. de eo quod certo loco.nu.4.& Roderic.Suarez in repeti.l.2.tit.*de los emplazamientos*.for.ll.lib.2. col.46.vbi dicit,ꝙ opin.Bal.in.d.l.cum eorum. loquitur,& est speciale in eo,qui fideiussit apud fiscum,non in alijs,vt ibi per eum. Sed opi.Bar. suprà relata est communis,vt tenet dictus Roderi.Suarez.in repe.d.l.2.*de los emplazamientos*,col. 45.Et sic ꝙ si fideiussor cōtractus soluit pro principali processionem factam à creditore,non potest petere executionem contra principalē per dictam literam de lastro,sed ordinariè debet petere, quod secus est in fideiussore iudicij, licet pluries vidi contrarium,imò ꝙ talis litera de lastro ratione contractus mādatur executioni cōtra principalem.Et licet opi.Bar.sit communis, vt dictum est,de quo per.d.Roder.Suarez in.d. l.2.col.37.versi.sed pone quęstionem quotidianam.vbi in colū.46.hoc quoq; tenet,& dicit,ꝙ hoc dicit Ange.in.d.l.fi.C.de vsu re.iudi.sibi videri æquissimum suadente æquitate, ne grauetur pro alio,vt euitetur circuitus.l.2.§.fi. cum.l. sequen.ff.si quis cautio.& idem tenet Angel. in d.l.1.ff.iudi.solui.¶Tamen semper video,ꝙ ista litera de lastro mittitur executioni contra principalem,modo sit fideiussor iudicij, modo contractus,si per creditorem sunt cessę actiones fideiussori,licet communis opi.sit in cōtrarium, vt dictum est:pro quo facit quod tenet Bal.in.l. quod dicimus.ff.de solut.vbi dicit,ꝙ quando fideiussor soluit prōptam,& expeditā, debet habere executionem in recuperatione. Et in expresso tenet Montal.in gl.ordi.in parte,obligacion.col.6.dicendo, cum cessionarius in locum creditoris succedat,poterit sicut creditor executionem petere.vt in.l.fi.C.de execu.rei.iudi. & cessionarius debet vti iure cedentis.l.emptor. C.de hæredi.vel acti.ven. Et ista est veritas secūdum eum, quòd mittatur executioni, & quòd nō requiratur libellus,nec viá ordinaria agatur. *Nec videtur obstare text.in.l. qui debitorem. ff.de fideiusso. vbi facta solutione à fideiussore, parit sibi actionem contra debitorem principalem:quia loquitur quando actiones non fuerūt cessæ fideiussori.¶Sed quid si vnus ex fideiussoribus soluit totum indistinctè debet sibi cedi actio contra principalem in totum, & contra fideiussorem pro rata:tenet Pau.Castr.in.l. vnde quæritur.ff.cōmo.& ibi gl.quam legit iuncto.§. si duobus.nume.28.& vi.glos.mirabilem in.l.1. ff.ad.l.Rodiam.de iact.in verb.sarciatur:&idem tenet.glo.in.l.fideiusso.in glo.nomina: & tenet additio.Abb.in.ca.peruenit.de fideiusso. in additione magna,in principio & vi.tex.singul.in. l.11.tit.12.part.5.vbi de hoc latè &Cyn.in.l.1. quæst.3.C.de duobus reis:& Bart.in.l.modestinus.ff.de solutio.glo.in.l.si plures.ff.de admini. tuto.& vi.l.4.titul.18.libr.3.fori.ll. & ibi Montal.& Bal. in.l.recte.C. de fideiusso. & Peregri. in par.fideiussor.q.7.in glo. cedet vbi singulariter de hoc &de alijs quæstioni.in materia ista.* ¶Tamen ad hoc vt fideiussor possit petere executionem contra principalem ex ratione cessionis,seu chartæ de lastro,requiritur,ꝙ verè,& realiter soluisset debitum creditori, & non sufficit, quòd creditor confiteatur se recepisse. prout tenet. Bartol. & dicit esse menti tenendum in.l. duobus.§.à fideiussore.numero.3.ff.de iure iur. Et licet ibi Paul. de Castro. teneat contrarium. Alexand.ibi in.§. quod autem reus.numero.2. tenet cum Bartol.& dicit,quòd pro eo est communis opin.¶Sed idem Bartol.in consilio.160. qui incipit. Titius promisit Sempronio. tenet totum contrarium imò quòd sufficiat sola confessio de recepto.& istam sequitur Alexand. in consili.25.in.2. volumi. & idem in consilio.90. in.3.volum.sequendo Paul.de Castro. dicendo istam esse veritatem: quia vera solutio, & confessio,seu apocha de soluto post.30.dies,equiparantur.vt in.l.in contractibus.§.sed quoniam.in fine. C. de non numer. pec. saltem interpretatiuè. Et re vera sua conclusio mihi videtur vera,& ita practicarem, si euenisset. licet Alexan. vbi supra, dicat, quòd est communis opin. sibi contrarius.Quia vt dicit Bartol.in dicto. consil. si creditor non fuit conquestus. infrà. 30. dies. præsumitur,quòd sibi fuerit solutum,quæ præsumptio transit onus probandi in aduersarium. vt Institu. de litera.obligatio. circa medium. & in.l.generaliter.C.de non numer. pec. Stādum est ergo dictæ præsumptioni,nisi probetur contrarium. prout concludit Bartol. in dict. consilio.quem vi.& dictum Bartol.in dicto. §.à fideiussore intelligatur quando creditor fuit conquestus de solutione infrà. 30. dies, quia tunc non

non sufficit confessio sua, aliàs secus. quod nota. *Et ꝙ sufficiat talis confessio creditoris dicẽtis, sibi satisfactum esse à fideiussore: vt ipse fideiussor cõtra principalem agere possit, est magis cõmunis opinio secundùm Hippoly. de Marsi. in repe. rubr. de fideiusso. num. 265.* ¶Et non solùm fideiussor habet executionem paratam: vt
39 dictum est, imò † propria authoritate fideiussor potest soluere de substantia, & bonis ipsius rei principalis, pro quo fideiussit. vt est tex. singula. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. manda. ibi, ex substantia debitoris soluere. & Bartol. ibi commendat istum text. pro singula. & Angel. in l. Plancius. ff. de procurato. de cuius intellectu loquitur pulchrè Bartol. in authentic. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi. opor. in fine. & ibi Paul. de Castro. & facit text. in authentic. si captiui. C. de episcopis & cleri. ¶Et hoc est verum non solùm in fideiussore iudicij, sed etiam in fideiussore contractus: quia fideiussor contractus, & fideiussor iudicij, potest soluere de bonis illius, pro quo fidejussit, quia videtur super hoc habere mandatum. tenet Bald. in dicta. authen. qua in prouincia. in fin. verbis. & idem tenet Angel. ibi per. d. §. si ignorantes prout tenet dictus Roderi. Suarez. in d. repe. d. l. 2. colũ. 47. ¶Vbi dicit, quòd Bald. in authentic. si captiui. C. de episcopis, & cleri. colum. 3. versic. vnum vero nota. per illum text. & ibi Paul. de Castro. limitat illum text. in dict. §. si ignorantes. quãdo, fideiussor non habet vnde soluat. & timet ne ponatur in carcere, tunc potest vendere bona principalis, & satisfacere. Sed si fideiussor est soluendo non potest vendere bona principalis. quod dicit esse notandum ad. d. §. si ignorantes. & idẽ tenet Hippolyt. de Marsi. in dict. repeti. Rubricæ. ff. de fideiusso. num. 364. vbi dicit, quòd hęc est communis conclusio omnium doctorum. *Maximè si fideiussor habet debitoris bona penes se: quia tunc potest soluere: tenet Ioan. Ana. in c. alij. de accusa. colum. 3.* Quod facit pro fideiussoribus, quia si creditores petunt executionem in bonis eorum, possunt nominare bona principalium debitorũ, & in eis debet fieri executio, dummodo dent fideiussorem, de saneamiento, seu securitate. quod nota. ¶Quid autem
40 si fideiussor pro principali est incarceratus, † an possit petere, vt ipse principalis faciat eum relaxare à carceribus. *Quinimo dico, quod principalis potest etiam incarcerari: & talis captura non liberat fideiussorem: imo vterque possunt capi: vt text. notabil. in l. hæres à debitore. §. si seruus. ff. de fideiusso. & è contra si primo capitur fideiussor, potest etiam capi reus. vt glo. in l. creditor in princi. ff. mandati. & tenet Bal. in ca. contingit. de dolo. & contum. numer. 20.* Vel possit petere damna, & interesse ab ipso. vi. Bal. in dict. l. fin. C. de vsu. rei iudi. in fin. & in l. quanquam. C. de senten. quæ sine cert. quanti. vbi in istis locis hoc examinat. *Quid in fideiussore indemnitatis, putà si Titius fideiussit pro Ioanne, & Ioann. promisit ei de indemnitate, an possit agere. (per instrumentum guarentigium) antequam Titius soluat pro Ioanne, nec sit molestatus nec condemnatus quòd conseruetur indemnis. dic ꝙ statim potest agere quia habetur pro condemnato & debet conseruari indemnis soluendo & non cauendo quia per cautionem non consulitur Titio quo minus molestari possit ab illo cui fuit obligatus, & sic non remanet indemnis nisi totaliter soluendo & eximẽdo eum ab obligatione secundum dominum docto. Dida. Perez. in l. 5. tit. 8. *de las excepciones*. lib. 3. ordi. in glo. *no seyendo legitimas*. column. 4. vbi allegat. Bal. in tracta. de statutis. in parte instrumẽtum in versi. statutum dicit. tamen in fauorem Bald. & domini. d. Perez allego. Angel. in l. minor. ff. de euictioni. vbi fideiussor coactus ad soluendum potest implorare iudicis officium vt indẽnis seruetur ab eo. Quod intelligo quando post commissam obligationem stetit aliquod tempus in ea. Quod tempus relinquitur arbitrio iudicis, hoc est quòd post transactum tẽpus obligationis intra quod tenebatur soluere stetit in ea per aliquod tempus. secundum Segura. in l. si ex legati causa. ff. de verb. obliga. nu. 79. & 80 fol. 176. post. glo. in l. Lucius. ff. manda. & in l. si pro ea. C. eo. quarum opinio approbatur. per l. 14. tit. 12. part. 5. nec obstat. l. 8. tit. 18. lib. 3. for. quæ disponit ꝙ debet esse per annũ: quã sequitur Anto. Gomez tomo de contractibus. titul. de fideiusso. nu. 10. contra quam tenet Gregor. Lopez. in d. l. 14. glo. *aluedrio*, nisi probetur eius
41 vsus. *¶De sententia lata contra principalem † si mandatur executioni contra fideiussorem de iudicio sisti. Bart. melius quam alibi. in d. l. 1. ff. iudi. solui. tenet ꝙ sic. & Roderic. Suarez in. d. l. 2. for. ll. l. 2. titu. *de los emplazamientos*. col. 37. vers. sed pone quæstionem. vbi latè. & doctor del Castillo in l. 63. in ll. de Toro. in glossa. *diez años*. column. 9. versic. Sed quæro an sententia, quod secus dicit esse contra fideiussorem contractus, ꝙ sine nouo processu non potest in eum executio fieri. de quo latè per dictum Roderic. Suarez in dict. Repetitio. l. post rem. column. 170. versicul. visum est suprà. & melius in dicta. l. 2. *de los emplazamientos*. versi. & col. vbi suprà. & ibi vide quoq; de fideiussore de iudicato soluẽdo, vbi sen

tentia lata contra principalem, mandatur executioni contra fideiussorem de iudicato soluendo sine nouo processu, quod dicit esse communis opinio, & dicit tenere odiose in.dic.l.2.C.de vsu rei iudi.de quo per.d.Roderi.Suarez vbi suprà. col.43.vbi tenet, ꝙ ad omnes opiniones vitandas est cautela, ꝙ petatur executio virtute sententiæ & virtute promissionis de iudicato soluendo, & sic vtrũque & quodlibet eorum executioni mandatur, de quo ibi per eum ¶Et ibi in col.
42 39.versi.quid autem.tenet ꝙ stipulatio † rem ratam haberi, non habet executionem paratã: quia interponitur extra iudicium, & est nouo iudicio opus, nec potest fieri executio, dicit, ꝙ est argu.in.l.à diuo pio.§.sed si emptor.ff.de re iudi. Sed si esset interposita in iudicio, bene habet executionem paratam.vt ibi per eum latissimè.
¶Quoque instrumentum mandatur executio-
43 ni contra debitores † fiscales, & contra eos proceditur executiuè, quando debitum est liquidũ per confessionem, vel quando non cadit probatio negationis. vt in tributis: & est verum quo ad mediatum debitorem fisci, sed quo ad debitorem requiritur ordinarius processus, proposita conditione ex.l.est text.in.l.missi opinatores. C.de exacto.tribu.lib.10.& tenet Bal.in.l.1.C. de condi.ex lege.versi.tertio oppono.& Roderic.Suarez in.d.repet.l.post rem iudicatam. col. 45.versi.addas alium casum.✱Et vi.Peregrin.in parte arrẽdatio. vbi ingenuus dominus propria authoritate potest occupare bona sui collectoris seu arrendatoris pro sibi ab eo debito. & ibi latè de materia ista arrendatorum vbi ponit notabiles quæstio. & pro præstationibus publicis statim incipimus ab executione text.in.l.2.C. de apparito.præt.lib.12.& Guido Papa.in singul.314.§.in præstationibus, & vid.Peregrin.in parte fiscus.3.col.vbi latè de hoc.& summariè & executiuè proceditur in exactione onerum publicorum tenet Rolandinus à Valle.consili.32. numer.5.& late Bald.in.consil.101.vo.5.vbi inquit quòd in exigẽdis publicis functionibus putà tributis vel datijs & collectis nullus ordo exigitur nec citatio. Imò in istis valent præcepta generalia & denuntiatio quòd quicunque debet soluere soluat: licet aliàs huiusmodi præcepta generalia vim rei iudicatæ non habeãt.l.prograrma.C.comina. vel episto. in his enim iudices & examinatores collectores procedunt de plano cogendo, exigendo non citando vt in.dict.l.missi opinatores, tamen qui grauantur comparẽt & grauaminis causam allegant & audiuntur. C.de officio.iudi.l.2.& vi.Soc.in cõsi.151.vol.1.nu. 9.vbi dicit quod ille qui ex libris publicis debitor apparet potest nulla interueniente citatione condemnari.per.l.2.§.quod si de frumentaria.ff.de administr.re.ad ciuit.Bar.in.l.nec quicquam.§.vbi decretum in rep.ff.de officio.consul.& lega.Et adde in proposito q̃d tenet.Bald. in.l.2.C.de conueni.fisci debito.lib.10.quòd si debitor fisci soluit collectori bona fide & cõstat non tamen per instrumẽtum legitimum ex eo quia non fuit subscriptum à notario. & sic non sufficiens probatio contra fiscum nisi quantum adhoc vt, fiscus prius discutiat collectorem adducit glo.singul.in.l.generali.C.de tabular.lib. 10.& nõ alibi tenet singulariter. ✱ ¶Et an libri, vel scripturæ ciuitatum, episcoporum, ecclesiarum, vel aliorum præsidentium in quibus continentur de certis affinibus.seu reditibus qui dicuntur deberi curiæ, vel de æstimationibus rerum, vel de aliquibus alijs iuribus debitis regni, vel curiæ, faciant fidem, & habeant executionẽ paratam.vbi latissimè Bald.in.l.exemplo.C.de probatio.¶Idem dic in pacto de præterito iudi-
44 cato † soluendo, quia habet executionem paratam.est casus vnicus.in.l.tale pactum §.qui pro uocabit.ff.de pactis.& Bald.ibi in.5.colũ.versi. quartò sic oppono.dicit non esse alibi adhoc.& tenet Roderi.Suarez in.d.repet.l.post rem.col. 47.versi.Item est alius casus.¶Vbi dicit ꝙ quo-
45 que transactio † facta corã iudice etiam delegato, habet executionem paratam.per text.in.ca. si quando.de officio delegat.& ad hoc commẽ. cum ibi Petrus Vincenti & Ancharra. & Andr. Sicu.Barto.inducit licet Innocen.& Abb.& alij hoc non admittant maximè in delegato. Tamẽ Andre.Sicul.inducit contra eos text. in capitu. causam.de testi.ibi, concordia, vel iudicio vtraq; determinetis. & in capitul. querelam. de simo. comprobatur hodie ista opinio Petri Vincẽ. & Ancharra. & Barb.per text.in.d.l.fina.de legibus de Madrid.vbi illud quod disponitur circa executionem sententiæ arbitratoris, habet locũ in transactione, quas vide.¶Quoq; est alius ca-
46 sus, in quo habet locum executio, puta † in locatore pro rebus illatis, & inductis in domũ. vt in.l.vtiq;.ff.de damno infecto.&.l.licet.ff.quibus ex causi.pig.taci.contraha. Sed hoc intellige, dum bona sunt in domo, quia si extrahũtur de domo, cessat ius exequendi. Bartol.in.l.creditores.column.10.C.de pigno.& in.l.1.C.de salui.interd. ¶Et alius casus, in quo habet execu-
47 tionem paratam quando rex precipit † aliquid præcisè, putà, occidere hominem, vel capere aliquem, vel deuastare, seu demolere turrim, vel fortalitium siue arcem, vel adimplere aliquod aliud factũ certũ, dicendo in prouisione, quá ei rex

rex mittit, faciatis hoc statim: quia talis charta, seu prouisio regis habet executionẽ paratã. Ita tenet dictus Roderi. Suarez vbi suprà. per text. in. l. 52. titu. 18. parti. 3. quæ incipit, *quales cartas deuen ser complidas*. ¶ Est alius casus, in quasi fide-
48 iussore, in quo † habet executionem paratã, puta in patre, qui dicitur quasi fideiussor, vnde filio ciuiliter condemnato fit executio cõtra patrem, si in ipso iudicio agitato cum filio cõsentit & filius fuit in iudicio patre consentiente, quia fit executio contra patrem in peculio profectitio, & in vsufructu aduentitio. nam talis vsusfructus redigitur ad instantiam peculij profectitij. ita tenet dictus Roderi. Suar. vbi. suprà col. 49. versi. põt etiam addere. per glo. quam dicit esse singu. & menti tenendam perpetuò in. l. si condẽnatus. ff. de noxali. & non est alibi secundum Bald. in. l. cum antiquitas. col. 2. C. de vsur. & rei iudi. De quo vbi suprà per. d. Roder. Sua. & per Barto. Alex. & doct. in. l. si finita. §. si de vectiga. lib. ff. de damno infect. tex. & ibi gl. in. §. fi. Instituta de noxa. & ibi Ang. & ibi gl. in parte, cõueniri. & Ioan. Faber. ibi, magis latè. & Ias. latè in. §. actiones autem. Insti. de actio. nu. 61. cũ sequẽtibus. & Rom. cõsi. 154. & tex. in. l. 9. tit. 31. par. 7. & ibi Montal. ¶ Sed omnia supradicta de instrumento, qui mittitur executioni, intellige,
49 quando tale † instrumentum est liquidum, tũc mandatur executioni, secus si non est liquidum instrumentum, sententia, vel depositum. vt Bar. in. l. proinde. §. notandum. ff. ad. l. Aquiliã. & ibi Alex. in additio. & probatur. in. d. l. 5. ordin. ibi, *o mostraren recaudos ciertos*, & Montalu. ibi. & latè Roderi. Suar. in. d. repe. illius. iuncta. l. post rẽ. ff. de re iud. col. 112. versic. 4. limita. & tenet Alex. in consi. 188. in. 2. volu. nume. 1. & . 2. & Paul. de Cast. in. l. 1. ff. de lega. 2. nu. 10. & Alex. ibi. nu. 13
50 sequẽdo Bald. ibi dicit, ꝙ instrumẽtum † in quo est promissum interesse, vel aliud incertum, habebit executionem concessam ab statuto, dum modò priusquam fiat executio mediãtibus probationibus liquidetur, & declaretur istud incertum, quia vt dicit Bal. in. l. apertissimè in fin. C. de iudicijs. non potest concedi captura, vel alia executio pro debito non liquido, vel incerto, & tenet doct. del Castill. in. l. 66. de Toro. in parte, informacion. 2. col. versi. & ita de testi. intelligo. ¶ Et quia, vt dicit Bald. in. d. l. 2. C. executio. rei
51 iudi. nu. 7. instrumẽta conditionalia, † & incerta dum liquidantur, non gaudent beneficio statuti, sed postquam interlocutum est, & ea liquidata, tunc statutum de exequendo incipit habere vires. & vi. Alexã. in. l. in illa. nu. 7. ff. de verbor. obliga. vbi ait, ꝙ instrumentum habens conditionem purificatã, mãdatur executioni tanquã purũ. ¶ Et vide Bal. in. d. l. 2. C. de execu. rei iudi.
52 vbi tenet, ꝙ in ista liquidatione † pars est citanda, quia causæ cognitionẽ requirit. tenet Anto. Francis. in additio. ad Abb. in. c. significauerunt. de testi. in additione. 2. in fine. & Roderic. Suar. in. d. repet. si post rẽ. col. 113. & Philip. Dec. consilio. 197. & Hippol. de Marsil. in singul. 168. & Bar. in. l. 3. C. de pigno. in. 3. q. & quia si actor habuit dilationem ad probandum, & liquidãdum tunc durante tali liquidatione poterit tunc similiter reus probare, & allegare contra ipsam liquidationem, & concernentiã, non obstãte statuto tenet Hippoly. de Marsi. in. l. circuncidere. §. seruo. ff. ad. l. Corneli. de sicar. nu. 20. & Bald. in. l. si causam. C. de execu. rei iudi. vltim. colum. ✻ Facit quod tenet Bal. in. l. item quia conuentiones. ff. de pact. versi. item nota: vbi inquit, ꝙ quando dubitatur an extiterit conditio, debet hoc liquidari per probationem & pronuntiationem iudicis declarantis super hoc: quia non potest dici aliquid perfectè liquidum, nisi sit per sententiam declaratum: nam sententia facit rem indubitatam: quod dicit Bald. ꝙ facit ad statuta de executione guarentigiæ: quia si de se non sunt liquida, debent primo liquidari & declarari, & sic aliqua pronuntiatio necessaria antequam executio fiat. ✻ ¶ Tamen dicit Bal. in. l. prima. ff. de edẽdo. nu. 8. & ibi Pau. de Castr. nu. 9. & in. l. 1. ff. de lega. 2. numer. 10. & in. l. prima. ff. iudi. solui. numer. 3. versic. responde in ipsa executione, quòd si tale instrumentum non liquidum liquidatur in ipsa executione, potest tale instrumentũ non
53 liquidum mandari executioni, putà † si habeo instrumentum super summa non liquida, putà super interesse, possum petere executionem, & facere capere te, vel bona tua, & postea liquidabo quantitatem: quia satis est, ꝙ postea in processu liquidetur: & idem de damnis tex. in. l. 1. & . 2. C. de sent. quæ sine certa quan. profer. & idem tenet. d. Roderic. Suarez in. d. repe. l. 2. titulo *de los emplazamientos*. for. ll. libro. 3. colum. 39. versi. & si dicas allegando glo. in. d. l. 1. ff. de edendo. & ꝙ sic debet intelligi. dict. l. 1. C. de senten. quæ sine cert. quanti. & ita dicit practicari in instrumentis guarentigiatis. quæ merentur executionẽ. ✻ Quod Bald. dicit menti tenendum in. d. l. 1. ff. de edendo. nu. 7. ✻ Nã etiã si non contineãt certam quãtitatẽ, nihilominus merentur executionẽ, declarata prius. & limitata quantitate. & idẽ tenet Ancharra. in commento. c. canonum statuta. de consti. versic. circa istã extensionem. & Paul. de Castr. in. l. itẽ quia conuentiones. ff. de pactis. & ista est magis cõmunis opinio, secundũ Ias. in. d.

l.i.ff.de edēd.nu.31.&.32.licet altercet cōtra istā cōmunem quinq; rationibus vt ibi per eū. Et ꝙ pōt peti executio sententiæ non liquidæ, vel instrumēti non liquidi, & ꝙ facta executione in processu causæ & sic infra decē dies legis fiat liquidatio, tenet quoq; Bar.in.l.1.ff.de lega.2.nu.17.& ibi Pau.de Castr.nu.10.& tenet singulariter Roma.in cōsi.76.col.versi.secūdò.& Ias. vbi suprà.& singulariter Benedict⁹ de Barzis in tracta.de libellis guarentigijs in.q.2.tomo.17.trac. foli.192.vbi resolutiuè in hoc tenet, ꝙ executio potest peti ante liquidationē factā, prout dicit Bar.in.d.l.1.ff.de leg.2.sed nō debet iudex, cōcedere sententiam exequēdi, quæ hodie est, *la sentencia que se da para mādar correr la execuciō adelāte* nisi primò facta liquidatione: quia ista liquidatio superueniens trahitur retro, & operatur prout si ante petitam executionem facta fuisset, nō autem est opus ab ipso principio liquidare arg. in.l.si in res.§.fi.ff.de pign. actio. ¶ Vbi limitat communē dictā opi.vt procedat, quando interesse erat expressum in instrumento: quia tunc executabitur. Secus si virtualiter continetur, putàquia in instrumento promissum sit factū, quo casu si non fiat, succedit obligatio ad interesse: certè in tali interesse nō haberet locum tale statutum. secūdū Anto.de Butri.in.c.translato.& in.d.c.canonū statuta.de cōstit per.l.1.ff. de his qui testa.delen.& quod ibi not. Et istā limitationē Ias.tenet Rode.Suar.in.d.repe.l.si post rem. col.118.vers.limita.licet de Ias.nullā faciat mentionē.¶ Vbi quoq; dicit Rod. Suar.ꝙ instrumē-

54 tum liquidum, & incertū, fauore † dotis mādatur executioni. Vnde si mulier promisit simpliciter executabitur arbitrio iudicis, secūdū Bal. in.l.1.C.de procura.in fi.De quo latè per.d.Roder.Suar.vbi suprà.col.113.sed antea debet probare cōditiones esse adimpletas, & sic matrimoniū esse sequutū, aliàs si de hoc nō cōstat, nō mādabitur executioni.tenet Alex. in.l.itē quia. ff. de pactis nu.5.¶ Quod etiā habet locū in quasi dote: quia si instrumēta dotalia executātur, habēt locū in quasi dote.tenet Pau.de Cast.in.l.si cū dotē.§.si mulier.nu.3.ff.solut.matri.¶ Et an

55 si habeat locum executio in instrumēto dotis† cōtinēte tacitā stipulationē, ꝙ vir fuerat cōfessus se habuisse dotē, quāuis in eo nil dicatur, ꝙ maritus promiserit dotē restituere, ita mandabitur executioni, sicut expressa promissio. vt tenet Bal.in.l.vnica.§.vt plenius. C. de rei. vxo. actio. versi.fi.& idē tenet Bar.in.l.1.ff.de his qui testa. delentur.& Ias.in.§.fuerat.Insti.de actio.nu.58. cum sequentibus.& doct.del Castill.in.l.63.de Toro, in parte, *obligacion*.in fin.vbi distinguit.& pro dicto Bal.in.d.§.vt plenius.est cōmunis opinio secūdū.Ias.in.l.certi cōditio.ff.si cert.peta. nu.21.& vide latè Philippū Dec.cōs.536.vbi dicit, ꝙ quoq; ista tacita stipulatio de restituendo dotē, habet executionē paratā cōtra hæredē, & sic nō solū cōtra maritū, verūetiā cōtra eius hęredes executioni mādatur.vt ibi Philip. Dec. n. 2.vbi ait, ꝙ si vir est cōfessus se habuisse dotem, quā vxori promisit restituere, nulla habita mētione de hæredib⁹, tn̄ hæredes vxoris habēt executionē paratam, allegādo.Ang.in.l.1. ff. de his qui testa.delen.& sic pōt executari cōtra hæredē debitoris.¶ Sed anteaquam contra hæredem

56 executio † fiat, requiritur vt hæres citetur, aliàs non tenet executio.tenet Inno.in.c.quia.5.de iudi & Bal.in.l.per diuersas. C. māda. & doctor del Castill.in.l.63.de Toro.in gl.1.col.3.vers.ita pōt.& vi.infrà.nu.66.*Et sic, ꝙ licet instrumentum nō faciat de hærede mentionē, pōt mandari executioni contra hęredem, sicut cōtra defunctum, tenet Ias.in.§.fuerat.Insti.de actio.col.11. nu.60.de quo per Mōtal.in gl.ordi.regal.in parte obligatio, col.5.&.6.& Abb.in.c.fi. de arbitr. nu.3.Bal.in.l.per diuersas.C.manda.10.q.Paul. Castr.& Alexan.latè in.l.postulante in fine. ff. ad Trebel.& ibi Ang.tn̄ talis hæres non pōt capi, nec incarcerari per contractum factum cū defuncto, tenet Pala.Ruui.in rep.rub.de donatio. §.69.in fin.& Hippoly.in sua practi.cri.§.attingam.nu.59.quod intelligit si adiuit cum beneficio inuentarij: & Bald.in.l.scimus.§.& si præfatam.col.2.C.de iur.delib.& vi.Philipp.Deci. cōsi.536.nu.2.& in regul.hæres.ff.de reg.iur.& Ang.in tract.de testam.glo.pe.& Ias.in.l.diuortio.§.interdum.ff.solu.matrim.nu.7.& Peregri. in part.hæres in.q.2.in glo.hæres, secus si inuentariū non confecit, vt ibi per supradicta: & Soc. in cōsi.120.vol.1.n.12.& Bar.nu.1.& ibi Ias.n. 13.&.14.in.l.si decesserit.ff.qui satisdare cogantur.*¶ Quoq; tene, ꝙ executio nō habet locū, si agatur hypothecaria contra tertiū possessorē. Bal.in.l.1.col.C.cōmunia de leg.Alex.in.l.1.§.si hæres.ff.ad Trebellia.Et quoq; executio nō pōt fieri cōtra tertiū possessorem.vt est gl.in.l.ea lege.C.de conditione ob causam.Bal.& Ange.in l.2.C.si aduersus credito.& notatur in.l.à diuo pio.§.si super rebus.vbi glo.& Bar.ff.de re iudi. & facit tex.in.l.fi.C.si per vim vel alio mod.& notat Bal.in.l.ob maritorum.in principi.C.ne vxor pro mari.& tenet Philip.Deci⁹ cōsil.198. num.5.& Ias.in.l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pactis.nu.5.& idē Ias.in.l.quædā.§.nihil.ff.de edēdo.& vi.Roderi.Suar.vbi late in repeti.l.si post rem.ff.de re iudi.col.90.versic.*que las cumplades.*

per

per totum.vbi idem tenet.& suprà dixi. num.2. *Et inquit ibi Roderi.Sua.in col.93.quòd licèt verum sit ꝙ instrumentum guarentigium non mandetur executioni contra tertium possessorem,sed via ordinaria debeat agi & peti:fallit in instrumento debiti in qua debitor obligauit bona sua seu hypothecauit aliquam rem expressè, & promisit non vendere nec alienare: nam tūc alienatio in contrarium non valet, & erat singulare remedium vt instrumētum mandetur executioni contra singula.successorem & tertiū. vt ibi latè per Roderi.Suar.& per Bart.in.l.creditores.C.de pignori.nume.25.& facit tex.in.l.creditor.§.quæritur.ff.de distra.pign.&.l.67.tit. 5. parti.5.&.l.243.styli.& Bald.in capi.contingit. de dolo & contu.num.30.& Bar.in.l.si ita quis. §.ea lege.ff.de verbo.obliga.numer.3. & ibi Ias. numer.29.& Bart.in.l.nemo.ff.de pact.& Bald. in.l.actio. C. si vnus ex pluri.hære. & Castill.in l.63.Tauri.in glo. *hipothecasse*.& Peregr.in part. pignus.q.5.Fallit etiam in possessorij prædij: super quo anni reditus fuerit constitutus contra eum fit executio nulla facta excusione,& fit in ipsis bonis specialiter obligatis,tenet latè & singulariter Couarru. in.3.libr.resolutio.c.7. nu.5. cū seq.*¶Et an si pro interesse pōt mādari executioni instrumētū, si est promissum,vel si fuit promissum factum si potest peti interesse, vide latissimè per Iaso.in.d.l. certi conditio.ff.si cert. peta.nu.20.cum seq.& ibi per Alexand. & dixi suprà.nu.53. ¶Item intellige,quando instrumē-

57 tum † est purum,non autem quando instrumētum est conditionale à principio,licet postea sit purificatum,vt Ioan.de Imol.in.l.seruum communē.§.Titius hæres.ff.de vulga.& pupil. & ita residet contra Angel.ibi.¶Roderi.Suarez in.d. repeti.l. post rem.versi. quintò limita.columna 129.tenet contrariū.imò, quòd talia instrumenta etiam à principio conditionalia,tamen si eius cōditio sit purificata, meretur executionē cum hoc additamento,ꝙ liquidari debet prius cōditionem esse purificatam,super hoc debet pars citari,& liquidari cum eo per gl.in.d.§.Titius hæres,super parte purè,ad finē.¶Ex qua infert Ange.ibi,ꝙ si statutum mandat,ꝙ instrumenta pura & liquida habeant executionē paratam, vēdicabit sibi locum instrumentis conditionalibus post factā purificationē.quod reputat notandū Bal.in.l.cum testamēto.in fin.C. de testa. manu missi.vt vbi suprà per Rode.Suar.& idem tenet Alex.in additio.ad Bar.in.l.qui balneum. ff.qui poti.in pigno.habe,& Ias.in.d. l. seruū cōmune. §.Titius. ¶Item intellige in contractu originali

58 secus in exēplo †: quia licet exēplū authoritate iudicis æquipolleat originali instrumēto manu publici notarij de cōtra rogati,& habeat executionem paratā,nō habet locū in exemplato authoritate iudicis,quando non est scriptū manu notarij de contractu rogati ita tenet Barto. in.l. probatorias,per gloss.ibi.C.de diuersis offic. apparito.& iudi.lib.12.quod dictum Bartol. sequitur Alexand.in authenti.si quis in aliquo documento.C.de edendo.num. 3. & additio Abb.in c.fina.de fide instrumen.in additione secūda,& in.c.in his.de verbo.significat. in additione prima.& tenet doctor del Castill.in.l.63.de Toro, in glos. *obligacion*.colum.2.versic.& non solum. vbi ait,quod instrumentum publicū potest exequi, licet non contineat in se clausulam , ꝙ possit exequi , verumetiam eius exemplum potest exequi per notarium de originali scriptura extractum.vt in.l.Chirographis.& ibi Barto. ff.de administra.tutor. ¶Illicò si non est extractum per notarium,qui fecit originale,licet sit extractum authoritate iudicis per alium notariū non mandabitur executioni.vt Barto. in.d.l.probatorias.& facit quod tenet Bartol.in.l.prima.§.& hæreditatis.ff.de his qui testa.delen. in fine. & ibi Paul.de Castro in.§.sed consulito. numer.4. ¶Vbi si aliquis habuit instrumentum, quod postea perdidit,vel postea est deletum, quòd licet debitum possit peti per modum libelli , non tamen potest peti executio instrumēti ex forma statuti.& tenet Ias.latè in.l.fina.C.de edicto diui Adria.tollen.nu.5.¶Et per dictum Barto.tenet Paul. de Castr. in.l.nostra.C.de testamen.nu.5.

59 quòd licet statuto † caueatur, quòd instrumentum publicum mittatur executioni , & instrumētum publicum fuerit perditum, & per testes peritos probetur eius tenor, licet debitū possit exigi depositione testium.vt in ca.olim. de priuileg.non tamen poterit peti executio ex dispositione testiū,quia nō apparet originalis scriptura,quę deducebat rem in notoriū,quod erat causa executionis petendæ,poterit ergo agi ordinariè, & debet dari sententia diffinitiua. ¶Cuius cōtrariū tenet Angel.in.d.l.fin.C.de edicto diui Adriani tollen.col.2.versi.& secundum. vbi tenet,quod talis probatio facta per creditorē mādabitur executioni,sicut instrumentum guarentigium,vel confessionatū.quòd dicit Ange.esse menti tenendum.Sed Ias.ibi.nu.20.dicit , quòd dictū Ang.est falsum.quia Bart. & alij in multis locis tenent cōtra eum.vt per Alex.ibi.nu.21. & idem tenet doctor del Castillo.in.l.41.de Toro in glo. *del tenor*.& idem contra Ang. tenet Hippolyt.de Marsilijs.in repeti.rubricæ, de probatio.nume.338.& Feli.in.c.sicut.de re iudi.3.co-

lumn.versic.prima declaratio.vbi pro ista parte plures adducit doctrinas singulares quas per te vide.¶Sed Alexand.in dicta.l.fi.nu.21.vult saluare dictum Angel.& ꝙ habeat locum. s. in casu,in quo testes possunt recipi,lite nõ cõtestata, super negotio principali,qñ essent senes valetudinarij,quia in isto casu habet locũ via executiua,aliàs secus.& sic dicit Rode.Suar.in.d.repe.l. post rẽ.col.106.ver.3.principaliter limita, ꝙ remanet dictũ Ange.famosum cũ hac tẽperatiõe, ꝙ nõ credit verũ.Sed quomodocũq; sit,dictum Ang.dicit esse singu.& habet fundamentũ à gl. ibi cõmuniter ab omnibus approbata.¶Et ideo dicit Roder.Suar.ꝙ sibi aliter videtur dicẽdum quàm Alex.senserit,& imò Bar.& Ange.in hoc non fuerũt cõtrarij:quia vbi citata parte in iudicio cõtradictorio iudex reciperet testes, & eos solẽniter publicaret,& de illorũ dictis sic publicatis & receptis solẽniter & forma iuridica præcedente fieret scriptura,ꝙ talis scriptura habet executionẽ paratã,& semper intellige parte præsente,& citata,& cũ causæ cognitione in cõtradictorio iudicio recipiãtur,& publicent,etiã data copia parti,aliàs nil in præiudicium debitoris fieri põt:& ita cõcordat Bar.& Ang.quem vide vt ibi per eũ.s.ꝙ dictũ Angel.intelligatur, qñ in cõtradictorio iudicio testes super debito fuerũt recepti,& cum causæ cognitione,quia tunc talis scriptura & informatio mandabitur executiõi, aliàs secus secũdũ Barto.Itẽ intelligo,qñ instru-
60 mẽtũ est verũ†,& constat de vero debito aliter quã per confessionẽ:quia si tu petis à me cẽtum ex aliqua causa,putà mutui,vel depositi, & ego corã tabellione confiteor me debitorem tuũ ex illa causa,& notarius facit solennem instrumentum confessionis meę,tale instrumẽtũ nõ habet executionem paratam:quia istud nõ dicitur instrumẽtũ debiti,sed potius instrumẽtũ cõfessionis debiti.secundũ Bald.singulariter in.l. si fideiussor.post principium. C.de fideiusso. & tenet Hipp.de Mar.in sing.135.vbi dicit,ꝙ est singu. & faciet tibi honorẽ,& idẽ tenet doctor del Castill.in.l.63.de Toro in glo.1.col.6.versi.ex hoc dicit. ¶Item instrumẽtũ mãdatur executiõi,qñ
61 est aliquod†,quia si est inualidũ,executioni nõ mãdatur.vt Bal.in.l.etiã. C. de execu.rei iudi. & in.l.absentis.C.si cert.peta.& tenet Hippoly.de Mar.in.l.1.§.præterea.ff.ad.l.Corne.de Sicar.n. 19.& vi.Paul.de Castr.in.l.fi.ff.de cõstitu.pecu. & Bar.in.l.diuus.ff.de testam.mili.& Guid.pap. singu.260. ¶Et quia statutũ de instrumẽtis exequẽdis intelligitur de validis secũdũ Bar.in.l.nõ putauit.§.nõ quæuis.ff.de bonor.pos.cõtra tab. & in.l.pen.ff.de adult.& tenet Bertachi.in tract. gabellarũ.in.8.parte.n.26.tomo.6.tract.fol.67. & idem dicit in statuto de sententia exequenda intelligitur de valida,secundũ Bart.in.l.1.§.2.ff. de noui ope.nunt.& Pau.de Cast.in.l.inter omnes.ff.qui satisdar.cog.Ioann.Andr.in addit. ad Spec.in titul.de execut. sententiæ. §. postremò. versi.contrarium. ¶Et dicitur cõtractus nullus, quando ab eo lex, vel statutum remouet potentiam.vt in.l.à diuo.ff.de rit.nup.& in.l. non dubium.C.de legi.& Berta.vbi suprà. vbi idem dicit in statuto de testamẽto,& de laudo,vt intelligatur de valido. ¶Et Bart.& Paul.in.l.2.§.prætor.ff.qui satisda.cogantur. vbi si cauetur statuto,ꝙ qualiter fuerit sententia arbitri, vel instrumentum publicum, mittatur executioni, intelligitur dummodo sit aliqua,vel aliquod,& subsistat:quod sequitur ibi Ias.in fine.* Et Bald. ibi in.§.& filius.*¶Et quod tenet Pau.de Castr. in l.licet prætoria.§.si filiusfamiliàs.nu.2. ff.de pe-
62 culio.vbi dicit,ꝙ licet statuto† caueatur, ꝙ laudum mittatur executioni, & ꝙ nulla exceptio possit opponi,poterit opponi ꝙ non valuit cõpromissum:quia si hoc non est non dicitur laudum,& statutum loquitur de laudo,prout dicit quòd tenet Guiller.ibi qđ dicit quòd refert Bal. in.l.2.C.de execu.rei iudi. ¶Item potest obijci, quòd ille,qui tulit sñiam, non potuisset esse arbiter,vt quia erat mulier,bannitus, vel excõmunicatus,& similiter potest obijci,quòd pars nõ poterat cõpromittere. vt tenet omnia. d.Paul. de Castr.in.l.fi.C.de recep.arbi. ¶Ad quod faciũt ea,quæ tradit Alex.in.l.si se non obtulit.§.condemnatum. ff.de re iudi.& ibi doct. vbi non dicitur condemnatus, vt executio sententiæ fieri possit,nisi condemnatio valeat.¶Et quod tenet Bar.in.l.diuus Traianus.ff.de testa.mili.num.1.
63 vbi tenet†,quòd stãte statuto,quòd cõtra publicum instrumentum nõ possunt opponi nisi certæ exceptiones.vt in.d.l.4.ordin.poterit opponi,quòd instrumentũ,vel sñia non est sñia, quia primò debet cõstare instrumentũ, vel sñia esse. & tenet Guido pap.singula.260. & Alex.consil.3.in.2.volum.nu.6.vbi dicit,quòd potest opponi instrumentum non esse instrumentum, quia caret solennitatibus à iure requisitis. & idẽ Bar.in.d.l.non putauit.§.nõ quis.ff.de bon. pos. cõtra tab.& plenè in.l.1.§.& parui.ff.quo[illegible] aut clã.& Philip.Deci.cõsil.45.¶Idẽ tenet Bal.in.c. cõstitutus,de trãsa.sumẽdo arg.ex tex.ibi,quòd nõ põt dici instrumẽtũ guarẽtigię id quod de iure nõ tenet, & nec per mutuũ cõsensum recipit firmitatem, & huic nullitati renuntiari nõ põt, quia etiam inuitis partibus introducta est. vt.l. à diuo pio.ff.de re iudi.& ibi notatur.¶Et idem tenet

tenet Bal.in ca pastoralis.de appella.nu.3.vbi si lex seu statutũ dicit, ꝙ instrumenta publica debeāt executiōi mādari omni exceptione remota,nisi inueniatur à statuto permissa, quòd à lege,seu statuto sunt permissæ omnes quæ colliguntur à cōtrario sensu legis,seu statuti. Vnde si lex dicit instrumentũ,ergo si non est instrumētum,vt quia falsum, seu simulatum quando per partes nil actum est,quòd executionem mereatur.vt in.l.Paulus.ff.de verb.signifi.l.emptione.C.plus vale,quod agit.si non est publicũ, vt qa non est ibi signũ tabellionis.vt in.c. significauerunt.de appellatio. vel si non habet solennitatē cōtractus,licet habeat solennitatem instrumenti.vt quia cōtraxit minor sine tutoris authoritate secundùm Bald.vbi supra in.d.nu.3.cum seq. ¶Tamen licet instrumentum sit inualidũ, probat confessio.in eo facta.Bart.in.l.1.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.& Bald.in.d.l.absentis.C.si certum peta.idem Bart.in.l.si ita stipulatus.§.Grisogonus.ff.de verb.obliga.& ibi Ias.num.54.& Alexan.nu.11.Hippoly.de Marsi.in rubric.de probatio.nu.306.Inno.in.c.cùm venerabilis.de except.versi.Sed secus.* Vi.infrà.nu.69.versic.& hoc nisi.& Peregrin.in parte,instrumentum.col.1.& Roma.consil.294.* ¶Item potest opponi, quòd tabellio in eo scriptus non est tabellio,tenet Roderi.Suar.in.d.repet.l.post rem.colum.153.& col.154.¶Et vide singulariter Ange.de Aret.in.l.fin.ff.à qui.appella.licet vel non.versi.ex prædicta etiā.inducitur in hac quæstione.vbi tenet,quòd si statutũ prohibet cōtra instrumentũ publicũ guarentigiæ,vel eius executionem, non admitti aliqua exceptiò, nisi solutionis, quòd aliæ exceptiones videntur exclusæ,nisi in tribus casibus. primò si opponatur cōtra solennitatem instrumenti. vt si opponatur, vt dixi, quòd non sit instrumentũ publicũ, vel guarentigiatũ. vt in.d.l.4.§.condemnatũ. ff. de re iudi.& in.l.generali.C.de tabula.lib.11.Et idē tenet Lud.Roma.in consil.42.dicens,quòd quāuis statutũ prohibeat opponi exceptionem cōtra guarentigiũ instrumentũ,tũc non videt excludere quin exceptio nullitatis opponi possit, maximè si nullitas perueniat ex defectu personæ contrahentis.tex.in.l.scire oportet.§.vlti.ff.de excusa.tuto.& Bal.in.d.l.diuus.ff.de testa.mili.& in.d.l.etiam.& in.d.l.absentis.*Idem tenet Guido papa in tracta.de compulsorijs literis. q.1.tomo.13.tract.fo.3.affirmās cũ Bar.in.l.1.§.1.ff.ꝙ vi aut clam,& eius opi.veriorem esse, quòd non obstante dicto statuto potest excipi & opponi cōtra instrumentum & eius solēnitatem, & contra personam agentis,ꝙ ipse est minor filia,& quòd ipse qui fecit instrumentum nō erat notarius:quia isti casus omissi ab statuto remanent communis dispositione iuris.l.quod seruus.ff.de condi.ob causam.* ¶Quinimo si pars non opposuit, iudex ex proprio officio repellere debet nulliter agentem. vt Roma.ibi in dicto consi.allegādo Bald.in rubrica.C.de indi.liber.& alia iura.quē vide.& sequitur Frā.Curt.in ad di.ad Alex.in.l.filiæ licet.C.de collatio. ¶Secūdus casus est,nisi aliæ exceptiōes sint descēdentes ex alijs statutis eiusdē ciuitatis, quia non est credēdũ ꝙ per dictũ statutũ,quo cauetur, ꝙ nullæ aliæ exceptiones cōtra instrumentũ opponi possunt,ꝙ voluerit corrigere alia statuta. vt in.l.nā ad ea.ff.de cōdi.& demōstra.sed tantũmodo remouere voluisse alias exceptiones competentes de iure communi.vt in.l.1.§.si is qui nauem.ff.de exercit. ¶Tertius,nisi opponam exceptionem cōtra personā,vt putà actor nō potest stare in iudicio,quia excōmunicatus, bannitus, & simile:quia statutum prohibet exceptionē contra instrumentũ, & istæ sunt exceptiones cōtra personā.arg.l.si filio.ff.de inoffic.testa. & addas vel etiā si opponatur cōtra personā iudicis, vel notarij : quia nō erat iudex vel notarius qui fuit rogatus de tali instrumento, quod petitur exequi,vel non erat iudex,qui tulit dictam sententiam.ita Bar.in.d.l.2.§.prætor.ff.qui satisda.cogan.& hoc est tenendum secundũ Ange.vbi suprà.licet Bal.in.d.l.pudor.C.de adult.teneat, ꝙ nullæ aliæ exceptiones possunt opponi.& vide Guido.Pap.in singula.633.& Ias.in.l.prima, C.de iur.& fact.ignor.nu.11.&.18.cum sequentibus.¶Et licet Franciscus de Aretio in consi.20.colum.4.versic.quid dicat.quòd si statutũ dicat contra instrumētũ publicũ nulla possit opponi exceptio nisi solutionis & falsitatis, ꝙ per hoc tollit omnes exceptiōes, quæ legitimæ possunt opponi de iure communi:quia verbis statuti inhærendum est,quanuis duris. ¶Quia contrariũ tenet Rode.Suar.in sua repet.l.post rē iudicatā.ff.de re iudi.colum.135.versi.venio ad secundā partem.dicendo,ꝙ si iurista bene attēdat.d.lex nullam exceptionem legitimam remouet,quin possit opponi contra executionem contractus, ibi, *o allegando otras excepciones qualesquier.* & per hoc dicit,quòd corrigitur hodie.l.Henrici.titul.8.lib.3.l.4.in ordi.regali.quem vi.* Et tenet Peregrin.in parte exceptio.colum.1. vbi ait idem quod licet contra instrumentum publicum nō possit opponi nisi exceptio falsitatis quietationis & solutionis, certè quòd debet intelligi de friuola exceptione secus de legitima: quia ista bene potest opponi.* ¶Et facit quod tenet

Ange.

Ang.in.l.si hominem.§.in ædilitijs. ff. de ædilitio edicto.& idē in.l.Paulus.§.hæres. ff.de vsur. quia illa dictio taxatiua non habet impedire, quin aliæ exceptiões similes poßint opponi.& hoc tenet,& idem tenet Ioan.Canarius in tract. de executio.instrumētorum.nu.13.&.5.tomo 14.tracta.¶Et vide tu Ias.in.l.iurisgentiū.§.prætor ait. ff. de pactis. vbi tenet, quòd dato, quòd aliæ exceptiões nō admittātur, est verū contra illum,cum quo factum est. Secus si cōtra tertiū posseſſorem.vt ibi in nume.8.&.9. quia tertius potest quascunque opponere. & idem in.l.si vnius.§.ante omnia.numero.5.ff.eod. titulo. de part.& Decius consi.198.nu.5.¶Quod facit ad
64 extrauagantem † Paul. Venet. in titul. de rebus eccle.non alienā.vbi cauetur,quòd vltra trieniū bona ecclesiarū nō locentur, aliàs contractus locatiōis sit nullus quia si vltra locātur, tale instrumentū locationis, vel alienationis non valet, & non mādabitur executioni per supradicta. Qđ ego ita practicaui,& pronūtiaui,& sic de similibus iuribus prohibentibus cōtractibus.Et ꝙ instrumētū nullū non mādetur executioni, tenet Bar.in.l.1.§.si quis ita.ff.de verbo.obliga. & melius ibi Franc.de Areti.in fine referendo Bal.ibi. & hoc ea ratione non executabitur, quia est nullus, non quia est clerici.* Dubita de quæstione quæ sæpè occurrit,an si agat de nullitate sententiæ seu contractus,an pendente causa istius nullitatis impediatur eius executio fieri, vi. Vitalinum de cambijs. in tracta.clausularum,in parte nil nouari.nullita.pende.vbi ait, ꝙ si nullitas intentatur principaliter, per actionis modū, tunc non impedit executionem secundum Innoc. in c.cum in iure.de officio delega.& Angel.in.l.4. §.si condemnatum. ff.de re iud. & eundem in.l. 1.ff.nil noua. appella.& Rota in nouis decisiōe 276.quia non videtur iure cautum, quòd nullitatis pendētia executionē impediat, imò potius contrarium:licet Bal.in authenti.quæ supplicatio.C.de preci.impera.dicat,quòd Innoc.sensit, quòd si agat executio nō reuocat per modū attentati,sed expectabitur finis negotij: tamen dictus Vitali.distinctionem facit,quòd aut sententia,vel cōtractus allegatur nullus, & illico appa-ret de nullitate, & non debet aliquid innouari, aut dubitatur, & causæ sunt iustæ & allegans se offert statim probaturum:tunc suspendit executionem: aut probatio nullitatis requirit altiorē indaginem, & tunc in ciuilibus non suspendit executionem & potest innouari sententia contractus,secus in criminalibus secundum Bald.in l.eum qui duas.C.de adul. & licèt ista distinctio videatur mihi bona, tamen Rodericus Suar. in dicta.l.post rem.colla.210.in fine. In antiqua impreßione,sequitur dictum Angel.in dict.§.condemnatum: & ita quòd litis pendentia super retractatione instrumenti executionem non impediat, & dictum Angel.sequitur Alex.in consil.83. volu.5.nu.11.cum seq.vbi singulariter & Matthe.de Afflict.singulariter, decisione.30.*
65 ¶Quia si est instrumētū clerici † locatiōis, vel alterius rei si est aliquod, mittitur executioni in foro seculari,sicut instrumentū laici.tenet Paul. de Castr.in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.nu. 6.in fine allegando Bal.in.l.cūctos populos.C. de summa tri.& fide cathol.& idem tenet Abb. in.c.quòd cleri.de foro cōp.col.3.nu.17. vbi tenet, quòd in fauorē clerici mittitur executioni, sed contra eū non mittitur. vt tenet Abb. in.c.sicut.ne cleri.vel monachi.colum.5.numero. 17. ¶Sed contra clericum mandabitur executioni in suo foro.vt Bar.in.d.l. cunctos populos. secūdum Roder.Suar.in.d.repe.l.post rem.versic.8. amplia.colū.89. per eum.& per Feli.latißimè in c.ecclesia sanctæ Mariæ.de cōstitu.col.25. versi. quæritur primò.vbi facit longam recitationem de antiqs, & modernis & ex eo quasi nō poßis colligere veritatē. & hanc opi.quòd in foro epi mittatur executioni contra clericum. probat rectè Bart.in.d.l.cunctos populos. 10. colum.nu. 29.versic.subijcio exemplum tenentem contra Azo.in summa.Sed contra istam opi.Barto. tenet Abb.in.d.c.quòd clericis.nu.18.& in.d.c.sicut te.nu.17.approbādo opi. Bal. qui tenuit cōtra Bart.in.d.l.cunctos populos.nu.10. De quo plenè tangit Abb.in.d.repet.ca.ecclesiæ sanctæ Mariæ.de cōstitu,col.16.num.40.¶Sed tu tene opi.Bal.& Abb.in.d.c. sicut te. & sic quòd contra clericum non potest peti executio dicti instrumenti,quia dicta constitutio,seu lex secularis,nō pōt nocere clerico.& ista est opi. æquior, & iustior.secūdū Benedictū de Barzis in tracta. de libellis guarētigiatis.q.4.col.fi.tomo.17.tracta.folio.194.sed tantummodo debet fieri præceptum de soluendo sub excommunicationis pœna, & si non soluat per censuram proceditur contra eum. ¶Sed nota vnum, quòd si cle-
66 ricus succedit † laico, & est hæres eius,& defunctus laicus erat debitor alicuius laici, quòd contra istum clericum hæredem mandabitur executioni instrumentum per iudicem secularem. hoc tenet Roderic.Suar.in.d.l.post rem.colum. 74.per.l.57.titulo.6.partit. prima. quæ incipit. *Temporales son llamados.* ¶Tamen talis executio contra hæredem non potest fieri, nisi prius citetur,vt dixi suprà.nume.56. quod tenet Inno. in capitulo.quia.5.de iudic.Bald.in.l. per diuersas.C.

sas.C.manda.Paul.de Castro in.l.postulante.ff. ad Trebellia.numer.44 Angel.in.l.oratio.ff.de feri. & Rodericus Suarez.vbi suprà. colum.72. & Felin.in capitul.ex ratione.de appellatio.*Et singulariter Rolandinus in consi. 20.per totũ.* ¶Sed licet mittatur contra clericum executioni pro isto debito hæreditario si non habet bo-
67 na,nõ põt carcerari†,etiã per iudicem ecclesiasticum.tenet Alexan. in additio.ad Bartol. in.l. si quis in seruitute. ff. de furt. in additione quæ incipit.iuxta. quasi in principio. ¶Quoque intellige,ꝙ instrumẽtum mittitur executioni,scilicet, quãdo persona in eo obligata erat habilis
68 †ad se obligandum,quia si non erat habilis,non mandatur executioni.tenet Paul. de Castr.in.l. 1.ff.đ cõstitu.pecu.nu.5.&.6.vt quia erat pupillus, vel minor, vel mulier nupta,& se obligauit sine authoritate administratoris, vel mariti, & vi.Ias.in.l.1.§.si quis ita.ff.de verb.obliga.& latè in.l.1.ff.de iuri.om.iudi.n.10.de quo per Hipp. de Marsil.in repet.l. vnicæ.C.de raptu virgi.nu. 167.cum sequentibus.& in sua practic. crimi. §. oportet.nume.58. Et ideo potest restitui aduersus tale instrumentum,vel contractum.vt tenet Ias.in.l.postquam liti.C.de pactis.nume. 16.per glos.notabi.in.l.vnica.in glo.post principiũ. C. si momenta.posse.& glo.in.l.& si sine.§.fina.ff. de minori.& Ias.in.d.l.1.ff.de iuri.om.iudic.*Et pendente ista restitutione non fit executio,nec debitor ponitur in carcere:tenet Peregri. in parte,restitutio.q.2.in gl.innouari licet.*¶Item intellige, ꝙ executioni mittitur instrumentũ pu-
69 blicũ,nisi tẽpus† decennij sit trãsactũ,quia tunc non põt executioni mandari, sed via ordinaria est agendum.per tex.in.l.3.&.4.tit.13.libr.3.in ordi.rega.& doct.del Castill.in.l.63.de Toro.in gloss. *se prescriba*.& Hipp.de Marsi.in repeti.rubricę de ꝓba.nu.305. ¶Et hoc nisi post lapsum temporis pars cõfiteatur in iudicio debitũ, quia vigore confessionis, non obstãte lapsu termini poterit iudex sententiam promulgare,eo quòd confessio facta in iudicio,inducit notoriã. tenet Bal.in.l.properandum.C.de iudi.in fin.Ang. in tracta.malefi.in parte,inchoata facta.num. 8. & Alex.in.l.fi.C.de dolo.nu.5.Hippol.de Marsil. in.l.fi.ff.de iuri.om.iudi.nu.1.tenet cõtrarium, loquendo in criminalibus.& Bal.in ca.fi.de officio delega.num.12.*Et ita intelligit hoc dictus Hippoly.ꝙ loquatur in criminalibus, in consil. 49.nu.21.cum seq.ꝙ licet cõfessio appareat de crimine,elapso præscriptionis tẽpore, nõ nocet cõfitenti,quod dicit verũ in criminalibus: secus in ciuilibus:vt in.d.consi.nu.23.allegãs Bal.in.l. si pœnę.ff.de cõditio.indebi.vbi inquit Bald. ꝙ in cõtractibus præscriptio idest lapsus tẽporis à iure non tollit naturalem obligationem, scilicet,per confessionem, secus in delictis.* Quod approbatur hodie per.d. prag.de Madr. quia si pars cõfitetur debitũ ĩ iudició, & creditor petit executionẽ illius cõfessiõis, mittitur executiõi. vt suprà dictũ est,ibi,dictum est in.nu.63. versi. tñ.¶Dic tamen,ꝙ si instrumẽtũ est iuratũ,licet tẽpus decẽnij sit transactũ, mittitur executioni. dictũ est Mõtal.in gl.ordina.in parte, *obligacion*. 7.col.versi.Itẽ nota. vbi tenet,ꝙ præscriptio illius.l.nõ currit, si debitor iurauit. & idem tenet Ias.in addi.ad Porc.Insti.de vsucapi.colũ.9. vbi dicit,ꝙ præscriptio nõ currit, qñ instrumẽtum est iuratum.secundùm ea quæ notat Butrica.sequendo Hosti.in.c.si diligẽti. de præscriptio.& facit quod notat Bart.in.l.nam & postea.§. si is qui tẽporali.ff.de iur.iur.& tenet Feli.in.c. quoniam.de præscrip.col.7. ¶Et quoq; ista præscriptio decẽnij nõ currit cõtra minorẽ:quia minor non obstante.d.l.si habet aliquẽ obligatum,põt instrumentũ elapso decennio mãdari executioni.tenet Bal.in authẽ.nisi tricennale. C.de bonis mater.versi.sed quid dices.¶Item non currit cõtra ecclesiã habentẽ instrumẽtũ: quia transacto decennio põt peti executio.tenet Bertachin. de Firmi.in suo aureo reperto.in verb.ecclesia.ver. 308.cõtra Bal.q tenet cõtrariũ.Tamẽ opi.Bald. quæ est in margarita Inno.in verbo,ecclesia versi.1.licet de eo Bertachi.nõ faciat mẽtionẽ, tenet Benedict.de Barzis.in tract.de libellis guarentigijs.q.4.tomo.17.tract.fol.194. Sed debet ordinarie agere,quia beneficio meo quis nõ vtitur, nisi quatenus volo,& vbi ecclesia vult vti beneficio legis ad sui cõmodum, opus habet seruare etiã quoad onera.*Et ꝙ currat cõtra ecclesiã tenet Greg.Lop.in.l.22.tit.29.part.3.allegãs Bal. in.l.de quibus.col.11.versi.6.quæritur. ff. de legib. nu.26.& idem tenet Balbus in tractat. præscriptio.in.1.part.5.partis princ.nu 15.fo.93.& tenet Peregri.in parte,executio.q.2. in glo. qualiter col.2.& etiã currit cõtra clericum, vt tenet Socin.in consilio.97.volum.1.num.3.* ¶Quoque fallit dicta.l.ordinament. in impedito, quia contra eum non currit.10.annorum præscriptio. vt quia si vellit agere, repelleretur exceptione,qui iste dicitur impeditus. Vnde si habeo te mihi debitorem in decem, & postea efficior debitor tuus in totidem, certè si non peto quod mihi debes,non præscribis cõtra me,quia non sum negligens,ex quo desino agere, sciens me posse repelli exceptione compensationis,& sic fit compensatio ad euitandam pœnam præscriptionis impositam negligenti,& sic videtur, quòd

quòd si petis mihi debitum, possum ego petere tibi, & instrumentum meum contra te mandabitur executioni, licet sit transactum decenniũ. tenet singulariter Felin. in capitul. ex transmissa de præscriptio. numero. 9. allegando Petrum de Ancharra. in consil. 5. vbi reputat nouum, & pulchrũ. ¶ Itẽ fallit. dict. l. ordinamenti, quando in contractu non est apposita dies solutiõis, quia tunc post interpellationẽ factam de soluẽdo modico tẽpore spectato potest executioni mandari. vt tenet Bald. in. c. quoad consultationem, de re iudi. nume. 14. & ante istam interpellationem non currit præscriptio. vt probat Bal. ibi, & vide Pau. de Castr. in. l. ita stipulatus. ff. de verbo. obliga. & text. & docto. in. l. die. ff. qui satisdar. cogã. vbi de materia. *Et tenet singulariter Barba. in. c. ex præsentium. de pigno. colũ. 2. versic. pondera, vbi per illum tex. quòd vbicũq; nõ est apposita dies obligationis requiritur monitio, quod dicit notandum pro creditore: quia tenetur debitorem monere, vt soluat antequam vadat ad iudicẽ, & ibi plura iura allegat, & Grego. Lopez in. l. 8. titu. 14. par. 5. in gloss. *ciertos.* * ¶ Quoq; fallit, si in contractu, seu obligatione, apponitur verbũ, quandocunq;, vel verbũ, perpetuò, quia tunc nõ currit præscriptio. vt tenet. Bald. in. l. ꝙ si nolit. §. si quid ita ve. ff. de ædilitio edicto. in lectura antiqua. dicendo, quòd si statutum dicit, quòd instrumentũ quo quis non est vsus infrà decennium, postea non mereatur executionẽ, ꝙ si debitor in instrumẽto dixit, quòd volebat quandocunq; posse cõpelli, ꝙ nõ currit dicta prescriptio. *Idem tenet Bald. in. l. pacisci. ff. de pact. *Quod nota, vt ponãtur dicta verba in instrumentis obligatorijs. s. promitto soluere ad talem diem, & postea quãdocũq; possem cõpelli ad soluendũ. * Et etiã. l. 63. Tauri. disponẽs ꝙ ius exequendi prescribitur decẽnio: põt renũtiari vt Greg. Lopez in. l. 1. tit. 29. par. 3. gloss. 1.

o se diere por contẽto [d], aunque sean los derechos en poca quãtidad. Y que no lleuẽ mas derechos ꝺ los que por las ordenãças de la dicha ciudad, o viere

d **Por contẽto.** d Idẽ tenet text. in. l. 3. tit. 13. lib. 5. in ord. rega. in prin. & vide tex. in. c. 15. in capitulis iudicũ syndicatus. *Et. l. 21. tit. 14. lib. 2. ordi. & contento dicitur hic quemadmodũ creditor voluerit se satis factum esse: vt Institu. de rerum diuisione. §. venditæ: & tenet Bal. in. l. per diuersas. C. mãda. q. 13. nu. 17. & l. si rem. §. omnis. ff. de pign. actio. & tenet Specula. in tit. de obligat. & solutio. §. 2. nume. 8. vbi inquit ꝙ satisfactum est sicut voluerit creditor. & facit. l. 1. ff. qui satisdar. cogã. vbi satisfieri dicitur cuius desiderium adimpletur, & hoc casu algazellus, seu executor percipit expensas, idest decimam executionis sed quid si in totum non est satisfactum creditori, sed in parte, an debeatur decima executori? dic quòd non debetur decima totius debiti, nec illius partis quam soluit: quia solutio nõ perfectẽ facta habetur pro non facta. l. Mæuius. §. in fundo. ff. de legatis. 2. & ibi Barto. & Speculator in titulo. de instrumen. editio. §. 17. versicul. sed omnia non possunt. libro. 6. asserens, quòd debitor soluens partem, nil dicitur soluisse, qui totum non soluit. & vi. l. qui decem. & ibi Alex. ff. de solutio. & Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. obliga. & tenet Peregri. in expresso in parte, executio. quæstio. 1. in gloss. executiones: ibi taliter, quòd creditori plenariè satisfiat: & idem dico esse quando bona non inueniuntur, in quibus fiat executio, vel si fiat per iudicem pronuntiatur nulla, vel reuocatur, & declaratur non valere: quia tunc algazello non debentur sportulæ, seu executionis decima per supradicta: nec obstat. l. 21. titulo. 14. libro. 2. ordinamenti vbi habetur quod qui iniustè executionem petierit soluat expensas algazello, quia loquitur quando iniustè executionem petierit, scilicet, quia sibi erat solutum debitum: vt in. l. 22. eiusdem titul. declaratur, vbi habetur, quòd si executio fiat ad petitionem creditoris, & debitor solutionem probat totius, vel partis debiti, quod creditor tenetur soluere executori, vel algazello exequenti ius quod ei pertinet pro integra executione de eo quòd solutio probatur, & hoc quia iniustè petit quod sibi solutũ erat: & ideo algazellus ab iniustè executionem petente sportulas, seu decimam habere debet: vt in dict. ll. & Peregrina in parte, algazellus. columna. 2. & quia decima executionis debita executori solui debet de lite, & inspicitur quod petitur, non quod debetur. vt Bartolus in. l. fina. ff. de iuris. om. iudi. & Montal. in. l. 4. titu. 20. lib. 3. fori. ll. in gloss. fina. *

SVMMARIVM.

1 *Statum potest fieri super his, quæ disposita sunt à iure communi, & sic potest disponere contra. l. superioris.*

Lleuar.

e **Lleuar.** e Nota tex. expressum iuncto versi. *y donde no ouiere ordenãça,*
1 ꝙ põt fieri statutũ † super his, quę disposita sunt à iure cõmuni, aliter statuendo quia. d. l. 3. tit. 13. lib. 5. in ordi. regali. permittit, quòd Algazellus accipiat decimam pro executione, hic verò dicit, quòd debet accipere illud, quod est statutũ in ciuitate, vel villa, & sic ꝙ tale statutũ municipale valet contra ius, quia cõtra eũ põt popul⁹ statuere. vt Bartol. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. num. 26. ¶ In cõtrariũ videtur, qa potestas data alicui intelligitur, ꝙ cõtra ius cõmune, & cõtra legem superioris statuere non possit: qa inferior nõpõt tollere legẽ superioris. vt in Cle. ne Romani. đ electio. & in capi. cùm inferior. de maior. & obedien. & tenet Philip. Decius cõsil. 403. nu. 4. & 5. & Abb. in cõsilio. 26. in primo volumi. consiliorum. & idem Abba. in capit. venientes. de iure iuran. nume. ¶ Sed dic, ꝙ in hoc non obstat, quia licet sit verum, quòd inferior non potest statuere cõtra legem superioris, est verum, quando lex resistit, secus si permittit, vt hic, quia tunc bene valet statutum contra legem superioris, vt tenet Bartol. vbi suprà de quo ibi per eum.

lla deuiere lleuare: como quiera que digan que estan en costũbre de lo lleuar, o que lo deuen lleuar, segun las leyes de nuestros reynos, y que dõde ay costũbre[f] que se lleuen menos derechos de la execucion de los treynta mr̃s al millar, hasta ciento y cincuenta marauedis que se lleuan por nuestras rentas, segun la ley del nuestro qua-

f **Costumbre.** f Vi. l. 3. tit. 13. lib. 5. in ordi. rega. ibi, *por sus derechos.* ✱ Sed qd si qs fuit condẽnatus in fundo, vel obligauit se dare fundum, & sententia, vel obligatio mittitur executioni in tali fundo, an executori vel algazello debeatur decima executionis: videtur ꝙ nõ, quia non petitur quãtitas: contrarium est verum, quia quantitas æstimatiõis semper inest rei. gl. in auth. generaliter. C. de episcopis & cleri. & Bal. ibi, col. fin. nu. 17. & sequitur Peregri. in parte, executio. q. 1. in gl. executores. in fin. & vi. Barto. in. l. 4. §. prætor. in fine. ff. de dam. infect. & Bald. expresius in. l. fina. C. de litigiosis.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo est seruanda circa tributa exigenda, & commoda exactoribus tribuenda.*

2 *Executionis formæ, & solennitates inspiciuntur, & attenduntur in loco, in quo executio fit.*

g **La costũbre ãtigua.** g Idem tenet tex. in. d. l. 3. tit. 3. lib. 5. in ordina. regali. ibi, *no lleue mas de lo que es vso, y costumbre.* Hoc intellige statuto ciuitatis vel villæ deficiente. & idem est de iure communi, quia de tali iure com
1 muni est seruanda cõsuetudo † circa tributa exigenda, & commoda exactoribus tribuẽda. vt in auth. de mandatis princip. §. coges. colla. 3. nam in omnibus vectigalibus ferè consuetudo seruãda est. vt dicit tex. in. l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. & tenet Ioã. de Plat. in. l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. nu. 4. & 5. & sic attenditur consuetudo in alijs casibus, vt ibi per eum. vbi quoque tenet in numero. 7. ꝙ
2 quantum ad solennitates †, & formas executionis, inspicitur locus executionis quando iudex ex sua ordinaria iurisdictione exequitur. & dicit quòd facit. l. si quis intra. C. de bonis damnato. & per Bartol. in. l. à diuo pio. §. sententiam. ff. de re iudi. & vide quæ dicam in. c. 40. infrà eod. in gloss. *donde se hizieren.* & in capit. 41.

SVMMARIVM.

1 *Executorum conditio est praua, & sunt voraces & fraudulenti, & rapaces iudices, & executores non possunt occupare animalia subditorum.*

h **Vna vez.** h Ratio istius. l. potest esse ad auaritiam executorũ re
1 primẽdam, quia conditio † istorum executorũ, & famulorum officialium, est praua, quia sunt voraces, & fraudulenti. l. 1. C. de mu. lib. 12. & facit. l. quantæ. ff. de publica. & qa executio semel facta nõ est iteratò fienda. tenet Bal. in. l. Lucius

Titius.

derno, que tābiē la guarden en lo q̄ toca a las dichas nuestras rentas, de manera que no se lleuē por ello mas derechos de lo que se lleua, por los otros mr̄s. Y donde no ouiere ordenança, q̄ se guarde la costūbre[g] antigua tanto que no exceda de la quantia de la ley, y que por vna deuda no se lleue mas de vna vez[h] derechos de execucion, so pena que los paguen con las setenas[i] el que lo contrario hiziere.

Titius.ff.de lega.2.in.1. ¶Item est eorū cōditio rapax.l.omnes.§.præterea.C.de episcopis & clери. vt tenet Paris de Put.in tracta.syndica. in parte, familiari, siue familia potestatis.folo. 11. numer. 6. vbi quoque dicit, quòd idem dici potest de omnib⁹, qui obsequuntur. vt sunt actuarij tabelliones, perceptores, & scriuiarij, & omnes executores etiam presumūtur malitiosi circa lites commorandas. vt ibi p eum. & vid. Ias. in.§. tripli. verò. Instit. de actio. fi. colum. num. 57. vbi dicit, q sunt canes curiarū, & deuoratores ciuium. & idem tenet Plat.in.l.exaula. C. de priuileg.eorū.libro.11.dicendo notarios appellari superbos, & rapaces, & alibi imperator dicit vorax & fraudulentū numerariorū propositum, quia diuersis obsequijs rectoribus obsequūtur. vt in.l.1.C.de mune.eod.lib.& idem dicit de publicanis, quantæ audaciæ, quantæ etiam temeritatis sint publicanorum factiones, nemo est qui nesciat. vt in dict.l.quantæ.& tenet Guiller. Robelli.in tracta.de iusti.& in iustitia.lib.3.c.5. in fine.tomo.17.fol.105.loquendo cōtra istos, & aduocatos, & dicit, q contra eos insurgit Dauid Psal.51. Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. ¶Et contra istos nūtios & executores facit tex. & ibi Plate.in.l.2.C.ne rusti.ad vllum obsequi. de voce.lib.11, dicendo, quòd si dicti nuntij, vel executores capiunt animalia subiectorum rusticorum, eis nolentibus, vel inuitis pro suis negotijs exercendis, puniuntur pœna publicationis bonorum, & perpetui exilij, quod nota, & vide quæ dixi suprà in.c.8.in glo *dineros.* *Sed quando dicatur vnum debitum, & quid si fuit nouatum vi.Bar.in.l.Valerianus.ff.de præto.stipula. nume.3.& ibi Paul.Castr.

i **Setenas.** i De iure institutionum erat quadruplum vt textus in.§. quadrupli versic.item ex lege.Institu. de actio. vbi executorem maiores iusto extorquentem sportulas earū quadruplum restituere debere. *Sed si circa supradicta dubitatur de quæstione, quæ sæpè occurrit, executor, seu algazellus incipit facere executionem, & expirat officiū, & successor eā finiuit eorū cui executionis decima pertinebit. Et primo videtur, q talis decima nō primo executori, seu algazelo licèt executionē fecerit: quia requiritur q exigat pecuniā, & creditori solutionem faciat, vt hic in isto text. ibi, *hasta q̄ el dueño de la deuda sea pagado, o se diere por contento, o las partes se concertaren*, vt in c.15.iudicū syndicatus, & in.l.3.titulo.13.lib.5. ordi.& ita cum istæ.ll.dicant, q exigant, & solutionem faciant, non videtur posse dici fecisse, licèt sint parati facere, iuxta notata.in.c.2.d̄ reg. iur.in.6.facit.l.prætor.§.si quis paratus.ff.de noui ope.nuntia.non enim videtur talis lex voluisse, vt præmium consequatur officialis sola executione facta per eum: quia verbum enim exigere importat ab inuito extorquere.l.fideicommissa.§.si rem.ff.de lega.3.& notatur.ff.solu.matri.l.3.post principiū.&.l.eo modo.ff.de lega.1. & in.l.si filius.C.de furt.in gl. vnde nisi facta solutione, non potest dici aliquo modo exactum: facit quod notat Bar.in.l.ex hoc iure, ff. de solutio.præterea cum tribuatur præmiū dictis officialibus propter exactionem, & solutionem, attento labore in exactione fienda.arg.l.& virtutum.C.de statutis & imagi.non videtur tale præmium tribuendum, nisi re perfecta, arg.l.1.ad fi. ff.q quisq; iur.&.l.pen.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius voc. Sicut in simili dicimus, q prohibitus exigere sub pœna illam pœnam, non incurrit nisi cum effectu exegerit, vt notatur per glo. in.c.nullus.1.q.1.gl.fin. leges ergo supradictæ, quæ tribuunt præmium officialibus prædictis, non intelliguntur tribuere re imperfecta dimissa: nam illud enim videtur esse perfectum, q ex omnibus suis partibus constat.l.1.ff. de origin. iur. & in lege actū esse dicitur cui nihil restat.l. fina.C.

fi.C.ad syllania. Nec est cōdignum præmium tribuere labori eorum qui quodammodo incassum laborauerunt, & exactionem, & solutionē non fecerunt, igitur præmium tribuendum videtur potius alijs officialibus successorib⁹, quorum tempore facta est solutio: & hāc legem impleuerunt. ¶ Sed in contrarium sequētia faciūt quia si primi officiales executores, siue algazeli dictam exactionem fecerunt: bona, vel personam capiendo, & eam incarcerādo merito hac ratione, & causa decima & præmium est eis tribuendum: quia lex quæ tribuit præmium dictis officialibus, videtur loqui de ipsa exactiōe dum dicit quòd officiales qui sic exigi fecerint ipsi habeant præmium: & verba legis verificantur in personam eorum qui executionem fecerunt. l. 4. §. totiens. ff. de dam. infect. cum similibus præterea licet lex dicat, *pagada o contenta, la parte*: quia habet relationē ad sensum, & ad verba præcedentia, ad quæ relationem faciunt: vt in. l. gallus. in principio. ff. de lib. & post. vnde licet verbum *sea pagado o contento* intelligatur, cū effectu, tamē in proposito dicitur etiā facere cū effectu exigi: ille qui ita fecit propter ꝙ solutio facta est: & illud dicitur exigi facere: cū verbum facere omnem faciendi causam compleat. l. verbum facere, & . l. faciendi, & . l. facere oportet. ff. de verb. signifi. & ille enim dicitur facere qui circa rem faciendam facit quantum in eo est, vt notatur. 50. dist. c. ponderet: facit. l. in testamento. ff. de condi. & demonstra. & ita cū executio fuit facta in personam debitoris, vel in eius bonis, dicitur officialis coegisse adsoluēdum, vt in dictis iuribus: & licet postea fiat solutio, tamen fit ratione præcedentis coactionis durantis & instantis, iuxta plenè notata in. l. interpositas. C. de transactio. & in. l. 3. C. quòd metus causa. & per Innocent. in. capitul. continentia literarū. de homicid. ¶ Ad quod facit quod pulcherrime scribit Bart. in. l. is qui reipublicę. ff. ex quibus caus. maio. transumptiuè Bal. in. l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. & ibi Bar. quærit ꝙ si per statutum inducitur pręscriptio nisi infra decēnium debitum sit petitū, & facta executione, quando dicatur petitum infrà decennium concludit, ꝙ quomodocūq; aliquid de executione sit inceptum, vel factum capiendo res, vel personam, vel nomen debitoris quandoq; assumēdo tenutam ex primo decreto dicitur executio facta, & sic verificata verba legis: vnde ad rem inferendo inquā quod verba legis de quibus supra, quę cōcedunt decimā & præmium executoribus, & algazelis quibuscunq; iuris remedijs opportunis, debitores illos etiam de facto coegerint ad soluēdum, sunt purificata, propterea quæ officialis seu executor fecit carcerando, vel executionē faciendo. quia ex quo non apparet alios executores, vel algazelos successores in officio aliam executionem fecisse, suspicio efficacissima est, si soluent debitum ex virtute executionis iam factę, & per cōsequens rectè potest dici ꝙ ipsi primi executores sunt illi qui executionem fecerunt cum effectu, & in bonis debitoris soluerunt: nam à principio tituli posterior formetur euentus: vt. l. 1. C. de imponenda lucra. discri. lib. 10. & alibi habetur, ꝙ quando finis habet necessariam consequentiam à principio, iudicandum est de fine, tanquàm si à principio foret factum vt in. l. dāni. §. Sabini. ff. de dam. infect. iunctis quæ ibi notat Bar. & quando enim aliquid est à principio permissum, semper debet de fine iudicari, tanquam de principio: vt in. l. ei qui soluendo. ff. de hæred. institu. & in. l. is à quo. ff. de libe. leg. & melior text. in. l. cum sponsus. §. generaliter. ff. de dona. inter vir. ¶ Et vltra prædicta facit nam debitores qui postea soluerunt, præsumitur hoc fecisse timore dictæ executionis factæ ab ipsis primis officialibus. Primo probatur ex consuetudine, quę est optima legum interpres vt in. l. cum delanionis. §. 1. ff. de fund. instru. lega. nam vt docet experientia, debitores malè libenter soluent, nisi metu pœnæ, vel executionis coerceātur: vt in. l. de pupillo. §. si quis ipse. ff. de noui. ope. nuntia. dum quæritur qualiter probetur, ꝙ ille qui non appellabit hoc fecerit propter metum iudicis: & etiam pro hac parte facit æquitas & naturale iudicium: nam non cōsonum videretur, ꝙ ipsi secundi officiales, seu executores qui nil fecissent, vt prædixi, super coactione ipsorum debitorum faciendo eos capi, vel eorum bona, sed simpliciter recepissent, solutionem ab ipsis debitoribus recipiant decimam, seu commodum concessum legibus seu consuetudine illis, qui executionem fecerunt: & causa vt dicti debitores soluerent, maxime si primi officiales erant in fine officij non potest imputari eis ꝙ non fecissent solutionem: & ita potest dici fecisse executionē cum effectu. Nā qui tenetur aliquid facere, sufficit illud quod potuit, vt illud sequeretur: & dicitur fecisse, & vltra nō tenetur, vt in. l. si vt certo. §. idē labeo. ff. commoda. & . l. qui autem. §. 2. ff. de constit. pecu. & . l. si ideo. C. de his quibus vt indig. ¶ Et alibi dicitur ꝙ qui est causa vt alius possit facere, ipse dicitur fecisse: vt plenè per Bar. in. l. si is qui pro emptore, prope fin. ff. de vsuca. & in. l. nō solum in principio. ff. de iniurijs, & in. l. hæc

verba.ff.de adult.vnde cum ipsi primi executores fuerunt causa vt successores in officio recipiant solutionem à debitoribus propter gesta per eos,& ipsi sunt qui dici debent solutionem fecisse cum effectu in pecunia numerata. ita tenet Salustius.de Bongigelmis in consili. suo ꝙ est inter consilia Bart.loci.in consil. 151.vol.1. in subscriptione.d.consilij allegans Ang.in expresso in.l.possessor.§.1.ff.de peti.here.vbi per illum tex.cum glo.inquit ꝙ si statutū disponat ꝙ potestas debeat habere quartam partem pœnarum,ꝙ si vnus potestas fecerit condēnationes super pœnis licèt actualiter non exegerit illas sed successor eius,tamen ipse qui cōdemnauit duntaxat debet habere quartam partem illius exactionis post factæ: quoniam ipse fuit potissima causa illius exactionis, & est verissima decisio secundū eum:quoniam si aliter diceremus,sequeretur magnum absurdum, incōueniens videlicet,ꝙisti officiales & executores fecissent omnia ea,ex quibus postea sequitur solutio,& sic labor & odium fuisset ipsorum,aliorum vero esset commodum & lucrū, quod est absurdum,& verba legis debent ita intelligi,vt non cōtineant absurdum vt in.l.2.ff. de noxal. & in.l.quanuis. ff. de in ius voca.nam mens legis fuit præmiare officiales laborantes super tales executiones,sed illi qui fecerūt propter quę sequitur solutio,sunt illi qui laborauerūt & pręuenerunt alios secūdum formā legis: ergo mēs legis cōprehēdit eos,&quādo ratio legis nō potest esse nisi vna ,sicut in proposito illa habetur pro expressa,vt in.l.quotiēs.& ibi Bal.C. de fideicōmi.l.quāuis,& hāc partē tenet Thom. de Saluetis Florentinus in alia subscriptione dicti consi.Cocyn.& Petrus de Exio aduocat. Florēti.& Hieron.de Michaelis, & plures alios doct. qui dicto consi.se subscripserunt: & hāc putāt esse verissimam sententiam: quia etiam solutio verificatur in actu verbali & ciuili:vt in. l. solutio.ff.de verbo.sign.& in.l.4.§.ait prætor. &. §. soluisse.ff.de re iud.& in.l.si rem. §.omnis.& in l.solutum.§.solutum.ff.de pigno. actio. item exigi & exactum esse dicitur, etiā per solutionē verbalem,& ciuilem.l.verbum.ff.de verbo. sig. ¶Sed licet supradicta opinio sit de iure, vel de consuetudine in ciuitatibus & villis huius regni:vbi præsidi semper vidi hanc decimam executionis diuidi inter algazellum executorem prædecessorem,& successorem in officio , & videtur æqua consuetudo,licèt faciat in cōtrariū. l.5.titul.3.lib.8.ordi.vbi inquit,*que si el executor, de los Iudios no acabare la entrega, no lleue entrega, mas lleue seys marauedis* quę.l.non obstat:quia nō est lex generalis,vt ab omnibus debeat seruari. vt in.l.leges vt generales.C. de legi. Sed est lex particularis, & specialis in illo casu in executore Iudęorū,& in his quæ specialiter quibusdam cōcessa sunt ad generalitatem omnium nō extenduntur:vt ibi in.d.l.leges.versi.interlocutionibus vsq; in fine,& tex.in.l.iura.ff.eo. de legi. vbi iura non in singulas personas,sed generaliter constituuntur:& quando specialiter dātur, & pro certis personis sunt factæ,tunc personas non egrediuntur,vt in.l.1.ff.de consti.princ.in fine,& pro dicta cōsuetudine ꝙ diuidatur dicta decima vt prædixi,est text.in arg. singul.in ca. nisi essent viri.de præbendis,ꝙ nota.

Prætorum Caput X. finis.

SVMMARIVM.

1 *An tot pœna debet solui fisco,& accusator recipiat partem suam à fisco, quando in condemnationibus medietas pœnæ debetur fisco,& alia accusatori, vel iudici.*

2 *Vxor licet habeat bona mariti obligata pro dote, si publicantur, non potest impedire quin omnia bona in fiscum incorporentur, & a fisco postea debet repetere dotem.*

Prætorum. Caput. XI.

Otrosi, que no lleuē penas a algūas de las que disponē las leyes, ni de las q̄ pusierē para la nuestra camara, sin q̄ primero las partes sean oydas y sentenciadas b contra los que en ellas incurrieren por sentencia passada en

a Penas. aEtiam si aliqua pars illius pœnæ pertineat fisco, quia quando in cōdenationibus medietas † pœnę fisco ap- 1
plicatur, & alia medietas accusatori, tota pœna debet solui fisco, & accusator vel iudex recipiet partē suā à fisco. ita tenet Bar. & Ioan. de Pla. in l. vacantia. C. de vēdi. rerū fiscali. lib. 10. per l. senat⁹ §. senatus. ff. de iure fisci. vbi quoq; vide Barto. & in l. res. §. 1. ff. eo. ꝙ dicit esse vtile, quia fauorabilius fit executio, quādo debet solui fisco, quā quādo debet solui priuato. vt in l. hic qui fisco. C. de conuen. fin. debito. & ꝙ tota condemnatio dictæ pœnę debeat fieri insolidum dicto camerario cōmunis. tenet Ang. in §. pœnales. Instit. de actioni. col. 3. num. 5, sequēdo Bart. in dictis locis. ¶ Tamen si quis soluerit iudici, vel priuato partem pœnæ. quā sibi debetur, liberatur, & fiscus hoc impedire non possit. vt in d. l. res. §. 1. prout tenet Bar. in d. vnica. ¶ Contrarium videtur Ange. tenere in l. lege. §. exhærede. ff. ad senat. consul. sylani. vbi ad literam dicit, ꝙ non primò fisco debet solui pœna tota, & nec deinde de manu fisci detur media accusatori, quod dicit esse vtile ad statutum disponens percutientem puniri incentum, quorum dimidia sit fisci, & altera percussi, & sic ꝙ Bar. & Ang. in hoc sunt contrarij, & dictum Ang. video semper seruari, tamē nō sunt contrarij: quia Bar. dicit, ꝙ soluēdo priuato, liberatur, & fiscus hoc impedire nō posset, vt dictū est. ¶ Ad quod facit illud, qđ tenet Ang. de Aretio in tracta. maleficio in parte eius bona publicamus. ver. quæro quis possit impedire publicationē. nu. 10. vbi cū Bar. in d. l. vacātia videtur tenere allegādo Bal. Ang. Rapha. & Imol. in l. si marito. in principio. ff. solut. matri.
2 vbi dicit, † ꝙ licet vxor habeat bona mariti obligata pro dote, tamē non potest impedire quin omnia bona mariti publicentur, & in fiscum incorporētur, cū ipsa mulier tantūmodo habeat bona obligata, non autem dominiū, vel possessionem dictorum bonorum, sed postea à fisco dotem repetet. C. ad l. Iuli. de vi. l. 2. & facit tex. in l. res quæ. §. res autem. ff. de iure fisci. de quo vide per Aug. in additio. ad Ang. de malefi. vbi suprà. & idem tenet Alex. in additio. ad Bart. in l. si vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. & idem tenet Ia. in l. si constante. ff. solut. matri. nu. 143. & Paris de Puteo. in tractatu syndica. in parte, publicatio bonorum. fol. 219. vbi per eum latè.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ antea quam exigantur, debent iudices super eas proferre sententias, nisi procederetur super notorio.*

2 *Pœnæ in istis casibus possunt exigi, licet nōdum per sententiam fuerit iussum.*

b Sentenciadas. b Similis text. in l. 48. tit. 19. *de las penas*. lib. 8. in ordination. regali. vbi habetꝙ executio pœnæ † non debet fieri. nisi prius per Regis prætores in eius curia iudicialiter fuerit per sententiā diffinitiuā adiudicata: si vero per iudices, vel prętores aliorū locorū super pœna lata fuerit sentētia anteaquā executioni tradatur, Regi debet ostendi. & Mōta. in gl. l. illius. l. in parte pœna, seu etiā colonia. similis text. in l. 1. C. de exe. rei iudi. & in l. si cū nulla. ff. eo. tit. de re iudi. ¶ Quod fallit, quādo procederetur super notorio: quia notoriū habet vim sentētię. l. emptorē. ff. de actio. scripti, & per docto. in l. ea quidem de causa. tenet Bar. in l. ictus fustiū. ff. de his qui not. inf. nu. 1. & Paul. de Cast. ibi. & ideo dicit Paul. in d. l. 1. ꝙ requiritur sentētia. s. contra contradicentem, secus si cōfiteretur debitum quia tunc sententia, vel cognitio nō est necessaria, si lis nō erat contestata. imò talis cōfessio mittitur executioni. Sed hoc intelligerē cum declaratione iudicis vt Hippoly. de Marsi. in rub. ff. ad l. corneli. de fal. nu. 24. ¶ Et quoq; intelligerem in ciuilibus secus in criminalibus per ea quę dixi suprà in c. 10. in gl. execucion. nu. 32. ¶ Et licet executio fuerit male facta nō præcedente sententia, vel aliquo prędictorū, & cū petitur retractari offertur in cōtinēti probatio de debito. nō retractatur talis executio, ita tenet Pau. de Ca. in d. l. si cū nulla. per text. in l. fi. §. fi. ff. ꝙ metus causa. * ¶ Et Iaso. in l. à diuo

 pio. §.

pio.§.in venditione.ff.de re iudi.nu.9.& Alex. in consil,34.versi.non habet obstare vol.3.vbi ineptitudinis exceptio processus nō habet obstare executionem,vbi interuenit cōfessio , vel quia processus inordinatus, & tenet Castill.in l.63.Tauri in gl.obligacion personal.nume.17 & habet locum in criminali,vt ibi,& vi.Thom. Gramma.in consi.40.num.26.&.27.vbi idem tenet.dicens,quòd si executio contra debitorē, etiam si in ea non sint seruatę iuris solennitates quando in veritate ille erat verè debitor, valet: & etiam in criminalibus,& idem tenet Neuizanis in consil.77.nume.6.&.7. & Bernar. Diaz regul.168.debitor.*vel potest quoq; dici secū dum eundem, quòd loquitur ibi, quādo potest executio fieri.tamen fuit omissum aliquod, ꝙ erat faciendum, putà citatio,secus si fieri nō poterat,de quo per Alexand.ibi.numer.8.aliàs retractatur executio ante sententiam facta secundùm Ang.ibi.¶Quoq; dic,fallit in casibus
2 contentis†in.l.4.tit.11.lib.5.in ordina.regali. s.in custodibus dehesarū,vt ibi latè,aliàs ab executione non est incipiendum,etiam si debitum sit probatum, quia probationes non habent executionem paratam,nisi confessio in iudicio, vel iusiurandum iudiciale,vt in.l.sed & si possessori.§.pe.ff.de iur.iuran.nam licet sit probatum adhuc sub iudice lis est.vt in.l.eo tempore ff.de peculio.& in.l.ꝙ debetur eod.tit.ideo nōdum est tempus exequendi. vt Bal.in.d.l.1.C. de execu.rei.iudi.per.l.meminerit.C.vnde vi. & etiam si esset casus,in quo creditor sibi ex pacto posit ius dicere,quia dum assumitur via iudiciorum,debet secundū eam procedi vt dicit notari in.l.1.C.de iure emphite.iuxta illud,viā quam elegerit,hæc sibi pateat.ff.ꝙ metus causa.l.si mulier.¶Quod procedit non solum quādo proceditur ad petitionem partis,verum etiā si procedatur ex officio iudicis, quia officium iudicis sentētiæ deseruit,nec prius nascitur,quā sententia transeat in rem iudicatam, licet actio iudicati oriatur in ipsa sententia ex quasi contractu secundùm Bal.ibi in.d.l.1.nu.2.& ibi de materia istius tex.

S V M M A R I V M.

2 *Res iudicata dicitur, quando appellari non potest.*

2 *Rescripta principis ad ius commune sunt reducenda.*

3 *Executio suspenditur appellatione pendente.*

4 *Res iudicata dicitur, quando pars non appellat, quia consentire videtur.*

5 *Practica de re iudicata excipiendi.*

6 *Sententia absolutoria lata quia non probauit an pariat exceptionem rei iudicatæ reo absoluto, si de eo crimine iterum accusetur.*

7 *Sententia in re iudicata transacta in tantū valet,quod virtus dictæ sententiæ non potest per rescriptum principis tolli.num.9.*

8 *Sententia lata pro appellante fatalibus temporibus elapsis,est ipso iure nulla.*

10 *Res iudicata renuntiari potest.*

c
1 Iuzgada. c Res iudicata propriè dicitur quādo appellari†nō potest.vt notat glo.in.c.non solum. in verbo, innouata.de appella.in.6.& Domi.ibi in principio notat illam glo. ad statuta quæ de iudicato loquūtur,& Bar.in rub. C.de re iudi.& Abbas . in ead. rub.& facit text. in.capit. dilecti. de electio.& in.capitu.quoad consultationem. de re iudi.& in.l.eleganter.§.si quid post.ff.de condi.indebiti. ¶Et facit quod tenet Rom.in consi.334.in principio vbi dicit,quod si verba rescripti dicant,quod quatenus de sententia legitimè tibi constiterit, non audias contra sententiam,nisi prius parito iudicato, dicit quod debet intelligi de sententia,quæ in rem iudicatam transiuit,non autem de ea, quæ appellatio
2 nis beneficio sit suspensa: quia principis†rescripta quantùm posibile est sunt ad dipositionē iuris communis reducenda.capitu.causamque de rescrip.l.si quando.C.de inoffi.testa.l.etiam si ius.ff.de bon. liber. ¶Sed de iure communi
3 quo vtimur appellatione†pendente executio suspenditur,vt in.c.pastoralis.§.præterea cum simil.de offi.delega.Et si dicatur,quid ergo operabitur hoc rescriptum. Respondetur hoc, scilicet ꝙ appellatione deserta, & sic appellatione in rem iudicatam transeunte nullitatis exceptio executionem sententiæ non suspendit secundùm Roma.in.d.consilio. ¶Item res iudi-
4 cata dicitur,†quando pars non appellat, quia videtur consentire.tenet Io.de Plat.in.l.non vi detur.C.de muneri.patri.nu.1.lib.10.& Bar.in l.2.ff.de iure iur.nu.4.&.5.& Abb.in.ca.quo ad consultationem.de re iudi.nu.6.& ad hoc dicit illum tex.esse menti tenendū.& alibi dicit tex. in.l.fi.C.de sentē.quæ sine cert.quāti.profer. & in.l.ab eo.C.quo.& quando iudex,ꝙ qui nō appellat,cōfirmat sententiam.& præstat assensum ei.

sum ei. & idem tenet Iaso. in. l. si ab arbitro. ff. qui satisdare cogan. nu. 1. & Abb. in. c. cū inter de re iudi. n. 7. vbi tenet, q licet à principio sententia inter partes ius non constituat, sed declarat, tamen post lapsum. 10. dierum, vel quinq; hodie facit ius

cosa juzgada, y que en esto no haran auenēcia ninguna por si, ni por otra persona por ellos antes de dar la sentencia so pena q̃ lo paguen cō las setenas.

inter ipsos litigantes: quia siue benè, siue malè fuit iudicatum, standū est sententiæ, ꝓpter authoritatem rei iudicatæ. & Hip. de Mar. in singu. 487. vbi quoq; ponit vnū casum, in quo nō videtur acquiescere sententiæ. s. quando sententia fuit lata contra falsum procuratorē, & dominus nō appellauit, non videtur acquiescere nec approbare, ex quo non cōstat de mandato, & poterit dominus vsq; ad mille annos dicere de nullitate. ¶ Alius casus in. l. 3. tit. 15. lib. 2. for. ll. & Mōtal. ibi in glo. 1. ¶ Practicam excipiēdi de re iu-
5 dicata † vi. Abb. in. c. sicut. de re iudica. & talis exceptio est litis finitæ, & ideo impedit litis cōtestationem. de quo plenè in. c. 1. de litis contesta. in. 6. ¶ Et an sententia absolutoria lata, quia
6 nō probauit, † pariat exceptionē rei iudicatæ reo absoluto, si de eodem crimine iterū accusetur. vide Rom. cōsi. 223. vbi dicit, q si in ipsa secūda accusatione deducitur crimen ad aliū & prorsus diuersumquam deductū esset in prima, putà quia in. 1. deductū erat ciuiliter. in. 2. deducitur criminaliter, vel e cōuerso, tunc ipsa sentētia non parit exceptionem secūdi iudicij exclusiuam, vt fuit sententia Bar. pūctualiter in. l. 2. §. hoc edicto. ff. vi bonorū rapto. aut crimen houiter deductum in. 2. accusatione ad illum eundē finem deducitur, ad quem fuit deductum in prima, putà quia in ambobus deductum fuit vt criminaliter puniretur, & tūc prima sententia absolutoria prædicto modo prolata, exceptionē rei iudicatæ parit exclusiuā secundi iudicij. vt dicit Rom. esse sententia Nico. Mata. & Bar. in. l. Iulianus. C. de condi. indebiti. qui in ciuilibus & criminaliter loquitur. de quo ibi per eū. ¶ In tantum sententia in rem iudicatam transactam
7 valet, quòd virtus † dictæ sententiæ non potest per rescriptum principis tolli: quia princeps in dubio non præsumitur velle derogare sententię, quæ transiuit in rem iudicatā. vt est bonus tex. in. c. exposita. de arbitris. & in. l. fi. C. sententiæ rescri. non poss. & in. l. casus vel lites. C. de transa. imò rescriptum factum in contrarium nō valet, nisi in eo esset adiecta clausula, non obstāte tali sententia transactā in rem iudicatam. vt in d. l. fi. prout tenet Alex. in consil. 94. in. 2. volu. nu. 2. & Phili. Decius in. l. res iudicata. ff. de regul. iu. ¶ Et facit in simili. q tenet Inno. in. c. ex ratione. de appella. quem refert, & sequitur Bal. in. c. sancimus el. 2. ad finē. in tit. quo tēpore miles invsi. feudo. vbi voluit, q si post cursū fatalium apparet in actis lata sententia contra primam, nihilominus prima debet mandari executioni, quod sequitur Ias. in. §. rursus. Insti. de actio. colum. 12. numero. 73. vbi in nume. 72. in simili dicit, quòd si post
8 tempora fatalia † feratur sententia pro appellante, quod est ipso iure nulla: & dicit de hoc videri casum in capitul. si appellatione de appella. in clem. ¶ Sed supradicta intel-
9 lige, nisi expresse † constaret de mente principis, quod voluit derogare rei iudicatæ, quia potest, cum illud sit ius quæsitum de iure ciuili. vt notat Bald. in. l. fina. colum. 2. versi. sed immediatè opponitur. C. senten. rescin. non poss. & Ang. in. l. Lucius. ff. de euictio. Paul. de Cast. in. l. hæredes. ff. de adquir. posse. & tradunt moderni in. capitulo. quæ in ecclesiarum. de const. & Phil. Deci. vbi suprà. ¶ Intellige quoque supradicta nisi sit renuntiatum rei iudicatæ quia illi renuntiari potest, & valet renuntiatio, vt dictus Phili. vbi suprà per. l. iuris gentium. §. paciscar. ff. de pactis. & nō solum expresse, sed etiā tacitè renuntiari potest: quia si quis fuit admissus ad probandum de iniquitate sententiæ, & fuit probatum parte non opponente, iudex debet primam sententiam, quæ transiuerat in rem iudicatam reuocare. vt voluit Inno. in. capitu. dilecta. de rescrip. & in. ca. cum Bertoldus. de re iud. & Alexa. in. l. iudex postquam ver. 6. fallit in. 2. col. de re iudi. Abb. in. c. quoniā contra. de probatio.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum ante sententiam, collusio est.*
2 *Transigere non licet in causa populari.*
3 *Compositionem potest iudex facere sententia lata, quando pœna in totum applicatur sibi. secus si regi accusatori, & sibi.*

d **Auenencia:** d Quia tūc collusio esset, quæ est prohibita, vt † in Cle. cōstitutionē. §. sanè. de elect. & in Cle. 1. de renuntiatio. ¶ Et quia est causa popularis, † in qua non licet transigere. vt Abb. in c. 1. de collus. detegēda, quia per sordes, seu pretium non est licitum facere istam transactionē ante sententiam, seu desistere. vt Abb. ibi. nu. 2. & Bar. in. q. iudex maleficiorum. ¶ Et de materia compositionis, quando fieri potest, vide singul. per Pari. de Put. in tract. syndica. in parte. compositio. fol 96. cum versi. sequentib⁹. * Sed tene, ꝙ ad incurrendam hanc pœnam sufficit sola promissio, seu cōpositio, licèt pecuniā nō recipiāt: quia in isto crimine barateriæ hoc sufficit, nec aliud requiritur. vi. Bald. in. l. hoc edictum. §. hæc autem. ff. ꝙ quisque iur. & vi. quæ dixi supra. in. c. 1. in glo. *promessa*. nu. 9. & latè in gl. *donacion*. nu. 43. * ¶ Sed ego intelligo istum tex. ꝙ iudex potest facere istā auenentiā, seu cōpositionem, & moderationem post sententiam per eum latam, quando pœna in totum applicatur iudici, quia tunc cum per sententiam fiat dominus. vt glo. in. §. fi. Instit. de offi. iudi. maximè in actione personali. vt Bar. & doct. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. late Feli. in. c. cum venerabilis. de excep. nu. 28. Ias. in. l. traditionib⁹. C. de pactis. nu. 27. & Ioan. de Imol. in. l. Pōponius. ff. de acqui. poss. & Bal. in. c. cum super. de confes. & cum tota pœna sit sua, & sibi applicetur, potest facere quid velit de ea: quia quilibet est moderator in re propria. vt in. l. in re mādata. C. mandat. & in. l. status. ff. de religi. & sumti. fune. & moderatè in isto casu significat dimi nutionem. vt glo. in. c. fi. de verbo. signifi. & ibi Abb. & glo. in Cle. 1. de iure patro. & ibi Card. ¶ Sed si pœna applicatur per partes. s. cameræ
3 regis, & iudici, & parti non potest † cōpositionem facere in præiudicium fisci quia in re aliena nemo est moderator. vt in. d. l. re mādata. & in. d. l. status. * ¶ Et facit ꝙ tenet gl. & ibi Salyc. in. l. venia. C. de in ius vocan. in fin. vbi dicit, ꝙ vbi pœna pro parte debetur fisco, & ꝓ alia parte iniuriato remissio, vel compositio facta per communem, non extenditur ad partem debitā iniuriato, vel damnum passo, & sic in singulari persona. * imò si recipit suam partem condemnationis anteaquam camera regis sit soluta ex sua parte tenetur iudex restituere suam partem cum duplo camerę regis, vt in pragma. decima sexta. *en la instruction que el rey hizo de como se hā de cobrar las penas de la camara, in villa de Madrid. anno* 1552. Imò nec denuntiator suā partē debet recipere, donec sit satisfactū camerę regis sub dicta pœna. vt ibi. & licet. d. pragma. loquatur *con los alcaldes de corte, e chancilleria*, extenditur ad alios iudices huius reg. vt in præfatione, & in data ipsius. l. continetur, ibi. *e otras justicias qualesquier de todas las ciudades, e villas, e lugares. &c.* Et quia illud, quod est prohibitum superiori, censetur prohibitum minori. capit. cum in cunctis. de electi. & ibi Bal. in fine. & Abb. in. ca. licet. de testi. 1. col. & in authen. multo magis. C. de episcop. & cleri. Iaso, in. l. si quando. §. generaliter. C. de inoffi. testa. tex. in. c. per venerabilem. qui filij sint legitimi, & ibi glo. ¶ Tamen crederē, ꝙ si condemnatus composuit se cum iudice, vel cum accusatore, & eis soluit aliquid ratione dictæ sententiæ, seu condemnationis, vt propter eius appellationem sit suspensa sentētia, & pars quæ debetur fisco, ei non soluatur, sed esset in suspenso appellatione pendēte, licet iudex, vel accusator in pœnam dictæ pragmaticę. 16. factæ in Madrid incurrant, sententia est trāsacta in rem iudicatam & potest exequi in fauorem cameræ regis, quia non solùm quando aliquis petit dilationem ad soluendum, videtur consentire sententiæ, vt in. l. ad solutionem. C. de re iudi. & additio. Abb. in. c. quo ad consultationem de re iudi. in additione, quę est in nu. 13. quę incipit. an recipiendo terminum. & Roma. consi. 9. in fine. Et ita quando pars soluit, vel dat pignus, approbat debitum, vt Bar. in. l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. & hoc quando sponte soluit, acquiescit sententię. Secus si mandato iudicis compulsus. vt Ioann. Fab. in. d. l. ad solutionem per. l. cum ex causa iudicati. ff. de appel. & tenet Guid. sing. 813. §. Ioannes. ¶ Et non solum quādo totum soluit, acquiescit sententię, vt dictum est, sed etiam soluendo partem debiti, videtur totum agnoscere. & per consequen. acquiescit sententiæ in totum tenet Specula. in titul. de locat. & de emphit. §. nunc aliqua. num. 53. per. l. cum notissimi. §. pen. C. de præscrip. 30. vel. 40. anno. & vide tex. vltra eum in. l. cum fidem. C. de non numera. pecu. & Bald. in. l. certis annis. C. de pactis. nu. 5. vbi per dictam. l. cum fidem. tenet, ꝙ quia affirmat contractū, soluēdo partem debiti cogitur postea ad solutionē residui & ita soluendo partem sententiæ, vel faciendo compositionem de parte cōdemnationis, videtur consentire sententiæ: quia sententia ęquiparatur contractui & econtra. ita Bal. in. l. 1. C. de sent. & interlo. om. iud. numer. tertio. per. l. omne. ff. de iudi. & idem Bal. in. l. ab executore. C. quorum appella. non recip. & idem tenet Ang. in. l. 1. in fine. ff. de hęred. instit. & in. l. suus quoque. §. sed & si filio. eodem. titulo. & Ioann. de Imol.

Imol.in.l.centesimis.ff.de verbo.obliga.& Alexand.in.l.imposibilis.ff.eodem. ¶Et ideo consulo condemnatis,vt istam compositionem nō faciant,si bonam causam habent,sed appellent seu prouocent à sententia, & ipsam appellationem prosequantur.nam aliter videntur sententiæ acquiescere propter dictam compositionē partis condemnationis,& in totū dicta condēnationis pœna mittetur cōtra eos executioni.

Prætorum Cap. XI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Pœna seu multa non cedit in vtilitatem iudicis.*

2 *Pœna in dubio an applicetur fisco vel parti.*

3 *Pœnæ,& multæ an applicentur dominis temporalibus,qui habent loca,& villas ex donatione regis.*

4 *Confiscandi ius an habeant domini temporales, seu Episcopi.*

Prætorum. Caput. XII.

OTrosi que las setenas,en q̄ cōdenarē, seā pa nuestra camara[a] y no lleue el, ni sus officiales, ni alguaziles, ni merinos parte dellas, aunq̄ digā que estan en vso y costūbre[b] de las lleuar.

Prætorum. Caput. XIII.

OTrosi,que el ni sus officiales no lleuē parte delas alcabalas[a], o sisas, o imposiciones, o descaminados por las sentēciar, ni por las executar, ni en otra manera. Ni ansi mismo lleue por fir-

a 1 Camara. a Nota text.quòd cum pœna.vel multa fuerit † exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, sed in vtilitatem publicam conuertetur, vel in fiscum vt in.l. multarum.C. de mod. multan. & text.singul. in l.48.titu.19.*de las penas*. in or. reg.& tex.in.c.48. infra eod. ¶De quo an in 2 dubio† applicetur fisco vel parti; notat in. l.iubemus.§.is quoq;.C. de sacrosanc. eccle. & Bart.in.l.Agraria.ff.de termi.amo. Spec. in ti.de dolo& contu.§.restat. circa pric.¶Ad iudicē vero talis pœna vel multa cedit, & pertinet quādo ex legis,vel statuti ciuitatis dispositione applicatur sibi.vt in.l.5.tit.12.li.8.in ord.reg.& in.l.2.tit.10.eodem.lib.& in multis alijs casibus in legibus &pragmaticis cōtētis,in quibus iudicib⁹ aliquid applicat.In istis bene possunt recipere sine metu pœnæ, dummodo antea condēnentur,& super eas sententiam proferāt. vt in.d.c.suprà proximo.& in.d.l.48.ti.*de las penas*. in or. reg.&in.c.49.infra eod.in fin.quem vide.¶At
3 tamen duces,varones,& domini temporales,† qui habent villas,&loca ex donatione regia,an habeant istas pœnas & eis applicētur,& nō fisco?Dic φ sic.vt in.l.fi.tit.5.lib.4.foro.II. & vid. Io.de Plat.in.l.1.C.de bonis vacā.lib.10.col.2.
4 nu.2.vbi in simili dicit,φ varones, & domini† temporales hn̄t ius cōfiscandi si consueuerunt, cum enim ex consuetudine dicatur eis iurisdictionē competere, vt in.l.1. in fine. C. de emancip. libe. ita & confiscatio. circa quod vide quæ posui in.ca.2.suprà.in gl. *para la nuestra camara*.versi.an aūt duces, marchiones. nu.5. ¶Sed quid de episcopis, an habeant fiscum dic φ sic. glo.est singularis.in.cap.quia diuersitatem.de concessio.præbē. quā ibi sequitur Anto.Abb.& Imol.& Anna.in.c. excōmunicamus.de hæreti.Cardi.Zabar.& imo.in Cle.2.de hæreti.Rota in decisi.965.in antiquis Oldral.cōsi.302.col.2.& eā dicit singul. Stepha. Aufre.in tracta.de potesta. ecclesi.super laicis. numero.29.tomo.5.tract. folio.458. decisione capell.Tolo.229.&.275. & hoc tenet in. d. tract.quanquam officiales regij,alias contrariū asseruerint vt ipse ait. & ita quoq; tenet Feli. φ episcopus habet fiscum, etiā si habet dominiū temporale latè approbando dictam gloss.in.c. irrefragabili.§.cæterum de officio.ordi.nu.11.

 vbi re-

vbi refert plures hoc idem tenentes.* Sed vide Barb.in rub.de consti.col.18.vbi hoc altercat, & cõcludit, ꝙ licet episcopi possint imponere pœnam pecuniariam ad ius commune iuuandum vt gl.in.c.2.de consti.in.6.& in clementina ne Romani de electio. tamen nõ potest illam pœnã suę camerę applicare: nam inquit ꝙ non legit ius aliquod disponentem episcopum habere fiscum: si ergo non habet non potest suæ camerę confiscare:licet gl.singula.in.d.c.quia diuersitatem loquatur de fisco ecclesiæ,non tamẽ loquitur de fisco episcopi.& allegat glo.singul.in clementina.2.de hæreti.quæ affirmat, ꝙ episcopi multo minus sibi ipsis possunt confiscare clericorum bona,hæreticorum,vel suis officialibus: ergo secundum eum idem est dicẽdum in alijs casibus in quibus bona clerici cõfiscãtur,& per cõsequens erunt applicãda vsib⁹ pauperum :vt per Bal.ibi.3.col.& gl.in.c.pleriq; de immunit. ecclesia.& in authẽ.vt nulli iudicum.§. vt autẽ. coll.9.vbi episcopus nõ potest cõdemnare clericum ad pœnam applicandam suæ camerę,qa non habet fiscum licet ma le seruent sed omnes pœnas in pios vsus debet applicare.

mar los recudimiẽtos de las rẽtas mas de lo q̃ disponẽ las leyes d̃l quaderno, so la dicha pena.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio, nec consuetudo causatur in tributis & functionibus publicis.*

2 *Præscriptio non currit in istis casibus.*

b

1 Costumbre. b Quia in tributis & functionibus † publicis nõ currit præscriptio,nec causãt cõsuetudo.l.cõperit.C.de prescri.30.anno.16.q.3.§.pe.&.§.ꝙ si priuat⁹. cũ sequẽ.& Inst. de vsufr.§. sed aliquãdo.& in.l.fi.C.de prescrip. longi tem-
2 po.quæ pro liber.compe.¶ Alios casus,† in quibus non currit prẽscriptio vi.per Petrũ Ferr.in forma libelli responsio.rei cõuenti.in parte,prę scriptionis.nume.31.de quibus in.c.non liceat de præscrip.gl.in.§.res fisci. Instit. de vsucapio.

SVMMARIVM.

1 *Gabellarum ius principis est.*

2 *Vectigalium ius est de maximo imperio & inferior a principe illud non potest imponere.*

3 *Ius exigendi gabellas, & pedagia, potest concedi per principem alicui populo, vel priuato.*

4 *Priuilegium exigendi gabellas, vel collectas concessum a principe, non potest reuocari.*

5 *Ius colligendi pedagia, gabellas, seu exactiones. an potest præscribi.*

a

1 Alcaualas. a Quia omnia ista sunt principis, † vt dño orbis.l.deprecatio.ff.ad.l. Rhod.de iact.l. bene à Zenone.C. de quadr. præscrip.& in prooemio. ll. quaterni gabellarũ.ibi.*las nuestras rentas de alcaualas*.& in.l.15.eius quaterni.& Berta.de Firmio.in tractatu gabella.in.1.parte in prin. ¶Et
2 cũ hoc ius vectigaliũ,† sit de maximo imperio, inferior à principe nõ põt illud imponere, nec percipere.l.vectigalia.& ibi Saly.C. noua vectigali.& in.l.nõ solẽt.cũ glo.ibi.& doct.&.l.fi.eo. ti.& facit.l.& ideo.ff.de legi.& in.l.in rebus. cũ glo.ff.de constitu. princip. & in.l.quicquid.C. de vectigali.& comissis.& per Specul. in tit. de causa posse.& proprie.§.1.vers. quid de colligẽtibus,& in Cle.fi.& ibi Cardi.de censi.& tex.& ibi gl.& docto.in.c.super quibusdam.§. præterea.de verb.signi.vbi Hosti. dicit hoc esse verũ in rege Romanorũ,qui est dominus orbis,non in alijs regibus,secundùm Card.vbi supra, licet de facto oẽs reges hodie, & ciuitates Italiæ, & qđ peius est,castellani imponũt pedagia,ꝙ fieri nõ debet,imò peccãt. vt Firmia. in suo tract. gabella.in.1.parte.in prin.Quod dicit esse verũ nisi cõcedatur à principe inferioribus. vt tenet dict⁹ Firmi.in.d.1.parte.q.9.vbi tenet ꝙ potest
3 concedi ius exigendi † gabellas,& pedagia per principẽ alicui populo,vel priuato.per.d.c.sup quibusdã.§.præterea.& dicit ꝙ tenet Bald.in.l. si plures.pe.col.C.de conditio.insertis. & Specula.tenet idẽ in.d.tit.de causa poss.& proprie. §.1.vers.quid đ colligẽtibus. ¶Attamẽ tale priuilegiũ concessum à principe exigẽdi dictas ga-
4 bellas,seu collectas,nõ potest † reuocari,qa trãsiuit in vim pacti,vel cõuentionis.l.ꝙ semel. & ibi Bar.ff.de decreti.ab or.fa.& in.l.hic qui in fine.ff.de iur.muni.ꝙ tenet dict⁹ Barth.đ Firmi. in.d.tract.in.d.1.par.q.9.versi.illud. quod dicit esse menti tenendum perpetuò.¶Et idem dicit esse in priuilegio,ne teneatur ad collectas secũdùm Bart.in.d.l.quod semel & idem tenet Bar. in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.& Bal.in.l. si cum mihi.ff.de dolo.& Inno.in.c.nouit.de iudi.& Io.Andr.in additio.ad Specul.in tit. de cẽsi.§.nunc dicendũ.vers.quid si vniuersitas.& in tit.de instru.editio.§.nũc verò aliqua. Archidi. in ca.

in.c.quicquã. 11.q.1.& Abb.in.c.ſubiectũ de decimis.ſed hodie p tex.in.l.4.quater.gabellarũ,nullus excuſatur, etiam ſi habeat priuilegiũ exemptionis gabellarũ,niſi talia priuilegia, & exẽptiones ſint ſcriptę in libris de lo ſaluado,& ſupraſcriptæ p computatores maiores. vt ibi cavetur. ¶Et an ius colligendi pedagia, vel gabellas,poſsit
5 quæri † pręſcriptione,vel conſuetudine, ſicut priuilegio: dic ꝙ ſic. vt dictus Firmia. in d.tract.gabell. in.d.1.parte.q.10. allegando Bald. in. d.l.ſi plures.C.đ cõditio. inſertis, & eſt caſus in d.c.ſuper quibuſdã.§.præterea.& ibi doct. & in.c.innouamus.de cẽſi.& Bar.ĩ repe.l.vectigalia ſuprà allega.& in.l.ſi publicanus.§.in omnibus.ff.de publica.& Bal.in.l.fi.C.đ vectiga.& cõmiſſ.& in.c.1.quæ ſint regalia.in vſi.feu.col.2.& gl.in.l.dñi.C.de agricol.& cenſi.¶Quod intellige verũ ſecũdùm Firmia.vbi ſuprà in præſcriptione tãti tẽporis,qđ nõ ſit memoria in cõtrariũ.vt in.d.§.præterea.& docto.vbi ſuprà de quo & an requirat̃ ſciẽtia principis, vel alterius in iſta præſcriptione vi.per.d.Firmi.vbi ſuprà. ¶Bal.in cõſi.110.in.1.vol.altercãdo iſtã.q.nũ qd exactio vectigalis poſsit pręſcribi:poſt multa pro vtraq; parte prolata,dicit, ꝙ ſi iſte,q pcipit vectigalia incipit à priuilegio.¶Aut priuilegiũ eſt ſolẽne,& ſufficit ſolũ priuilegiũ: quia inducit quicquid oportet.¶Aut priuilegium dat cauſam pręſcribẽdi propter aliquẽ iuſtũ errorẽ & tũc vtrũq; requiritur ambo copulatiuè.ſ.priuilegiũ,& prę ſcriptio,ſiue cõſuetudo:& tũc ſufficit tẽpus.40.annorũ.¶Si autẽ incipit à cõſuetudine,& nõ eſt ibi aliqđ priuilegiũ tũc talia iura regalia nõ præſcribũtur,inſcio principe, niſi tãto tẽpore,cuius cõtrarij memoria nõ exiſtit. arg.in.l.cõperit.C.de præſcrip.30.annorũ.ſed eo ſciẽte,& patiẽte ſufficit tẽp⁹.40.annorũ,quaſi princeps tacitè prohibitionẽ ſuã videatur remiſiſſe ſecũdùm opi.Cy.prout Bal.tenet & cõcludit in.d.cõſi.quę mihi videt̃ vera diſtinctio.

Prætorum. Caput XIIII.

OTroſi, q̃ guarden, y hagan guardar a ſus officiales las leyes de nr̃o quaderno đ las alcaualas y otras rẽtas, què dan orden en el demandar, y proceder y lleuar los derechos en los pleytos de las dichas rentas, de manera que los labradores, y officiales, y perſonas del pueblo no ſean fatigadas contra el tenor y forma de las dichas leyes[a].

a Leyes. a Quę ſunt.l.120.cum pluribus alijs ſequentibus in.d.quaterno gabellarum quas per te vide.& text.in.l.21.tit.2.lib.3.in ordi.regali.

SVMMARIVM.

1 *Homicidij ius eſt.600.marabetinorum.*
Homicidium percipitur, quando in abſentia proclama proceditur.
3 *Citatio trina requiritur, vt homicidij pœna percipiatur, & nõ ſufficit vna pro tribus: & in iſta citatione nõ eſt neceſſe quod crimẽ exprimatur.*
4 *Si aliquis fuit captus, & ſuſpenſus, non pertinet iudici homicidium, ſi contra eum anteaquam caperetur non fuit proceſſum, per edicta, & proclama.*
5 *Homicidium debetur iudici, ſi eſt conſuetudo loci percipiendi.*
6 *Homicidium debetur iudici, ſi eſt per eum ſentẽtiatum. & .7.*
7 *Rebeldia & contumacia non eſt neceſſe quod accuſetur, quando iudex procedit ex officio.*
8 *Homicidij pœna debetur, quando accuſatus reus eſt mortis.*
9 *Probatio plena non requiritur, vt quis in abſentia condẽnetur, ſed ſufficit aliqualis informatio.*
10 *Contumax licet abſoluatur à delicto, debet ſoluere expenſas propter ſuam contumaciam.*
11 *Contumacia ſola non ſufficit ad hoc, vt iudex poſsit reum condemnare de delicto, niſi aliqualis probatio interueniat.*
12 *Reus condemnatus in abſentia, ſi eſt captus, vel ſe præſentat, debet audiri. & nu.31.*
13 *Statuta præciſè loquentia, non excludunt exceptionem innocentiæ, quæ ab ſtatuto tolli non poteſt, quia eſt de iure naturali.*
14 *Executio fieri non debet, quando poſt confeſsionem conſtat de innocentia rei.*

15 *Statutum vt quis habeatur pro confesso, intelligitur nisi per testes, & iura de eius innocentia constet.*
16 *Non contestans litem infra nouem dies, non habetur pro confesso, si post istam confessionem cõstat de innocentia rei per testes.*
17 *Pro confesso quando aliquis declaratur, non debet statim condemnari in re petita.*
18 *Ficta confessio probationem recipit in contrarium.*
19 *Contumax in respondendo positionibus, licet habeatur pro confesso, potest probare contrarium.*
20 *Cõfessio in mutuo post biennium assumat robur, potest probare contrarium.*
21 *Pro confesso, & conuicto licet aliquis habeatur à lege, admittitur probatio in contrarium.*
22 *Pro confesso quando aliquis condemnatur, debet iudex in ista cõdemnatione eum recipere ad probandum quod voluerit.*
23 *Mandatum in iudicio debet quis ostendere, & producere seu præsentare, & anteaquam producatur, reus non tenetur, nec cogitur litem contestari: & licet non contestetur, non est confessus. Et quid si notarius dicat, quòd instrumentũ procurationis est apud se.*
24 *Penitus extraneus admittendus est ad excusandum & allegandum causas innocentiæ & absentiæ.*
25 *Iudex ex officio suo debet assumere probationes innocentiæ absentis.*
26 *Si liquet iudici contumacem absentem esse innocentem, & non culpabilem, licet sit contumax, non debet eum condemnare.*
27 *Absentiæ causæ impediunt processum absentis in criminali.*
28 *An sententia criminalis si imminet pœna mortis, vel corporalis, transeat in rem iudicatam.*
29 *Reus, qui in fortia iudicis non est condemnatus si postea veniat in fortiam communis, debet alius processus formari, & in isto secundo processu potest bannitos primam sententiam, seu bannum latum probare emanasse per falsas allegationes, & probationes.*
30 *Valet statutum, quòd propter contumaciam possit quis condemnari ad pœnam corporalem.*
31 *An absens condemnatus veniens infra annum vel anno elapso, audiatur.*
32 *Absens quando se præsentat, potest allegare in competentiam iurisdictionis.*
33 *Clericus in absentia permittens se condemnari à iudice seculari propter delictum, licet posteà alleget priuilegium, debet soluere expensas.*
34 *An omnes occisores debeant soluere vnum homicidium, an quilibet teneatur eum soluere.*
35 *Homicidium an debeatur iudici successori, vel prædecessori.*
36 *Initium in delictis est spectandum.*
37 *Iudex, qui condemnat, habet commoda, etiam si delinquens appellauit, & interim fuit remotus, si sua sententia fuit confirmata.*
38 *Iudex condẽnans, etiam si non faciat executionem, habebit partem pœnæ, & non successor.*
39 *Iustitiarũ habentes commoda, & prouentus iurisdictionis, non habet commoda prouentuum pœnarum delinquẽtium in personam principis, vel varonis. Nec ea, quæ donantur principi in suo iocundo aduentu.*

a Omezillos. a Quę iura sunt. 600.
1 marabetini, † vt in legibus del aranzel in tit. de causis criminalibus. c. 2. ¶Quod verum intellige, dum iudex procedit
2 in absentia, † & rebeldia per sua pręconia, & proclama. iuxta formam legis. 4. titul. 3. *de los emplazamientos*. for. ll. lib. 2. & in pragmaticis del aranzel. 11. in ordi.
3 vbi latè. vbi requiritur trina citatio, † & nõ sufficit vna pro tribus, etiam si sit peremptoria, sed requiruntur tres separatę diuersis temporibus. tenet Ias. in. l. si certis annis. C. de pactis. n. 5. allegando Bal. in. c. ex literis. vlt. col. de const. ✱ Et tenet idem in casu. d. l. fori. Peregri. in parte primum decretum. q. 6. in gl. ignorantia versic. statuto cauetur. ✱ & in ista citatione nõ est necesse, ꝙ crimẽ exprimatur pro quo vocatur, sed solum ꝙ cõpareat corã iudice ad se excusandũ à quadam accusatione porrecta cõtra eum: quia aliàs iam esset instructꝰ. vt tenet Bal. in. l. nullꝰ. C. de exhibẽ. reis. 1. col. ✱ Sed tex. in. l. 7. titul. 5. part. 3. in principio dicit ꝙ sufficit ꝙ dicatur ꝙ compareat super tali crimine. & vi. Peregr. vbi suprà, in gl. an notabuntur. ✱ ¶Et si anteaquam
4 cõtra eum procedatur in absentia fuit captus, † & suspensus non debet soluere homicidiũ, nec iudici pertinet. vt in. l. 12. tit. 13. in ordi. re. li. 8. in fine: quia homicidiũ debetur ratione contumaciæ. vt in. d. l. fori. & in. d. pragm. & si nõ fuit contumax, non debetur. ¶Item intellige, ꝙ iu-
5 dici debetur. s. quando † in loco est consuetudo percipiendi hoc homicidiũ, aliàs si non est consuetudo, non percipiet iudex, nec sibi debetur. vt in. d. c. del aranzel. ¶Item intellige, dũmodo
6 dictum homicidiũ sit sententiatũ, † nõ antea vt in. d. c. del aranzel. & nõ debes intelligere, ꝙ sententia diffinitiua sit promulgata in causa principali, & sic ꝙ reus sit ad mortẽ condẽnatus, sed tãtũmodo, ꝙ dictũ homicidiũ sit sentẽtiatũ in absentia, quod sententiatur in secundo præconio, accusata secũda rebeldia, seu cõtumacia. vt in. d. pragm. ibi, *y sino paresciere seyendo le accusada la segunda rebeldia, si el delicto fuere tal para que merezca muerte, sea condenado en la pena del homezillo.* intellige, accusata rebeldia, quãdo accusatur per partẽ: quia si iudex procedit ex officio suo, non est necesse, ꝙ rebeldiam accuset tenet Alex. in consi. 120. vol. 7. nu. 7. allegãdo Bar. in extrauagan. ad reprimẽ. in verbo, neglexerat. & in. l. in transactorem. ff. de publicis iudicijs. Et text. expressum. in. d pragmatica, ꝙ ad hoc vt quis cõdẽnetur in pœna homicidij, nõ requiritur sentẽtia diffinitiua dlicti, sed solũ ꝙ sit accusata secũda cõtumacia, seu rebeldia, & sit transactum secundũ proclama,

Prætorum. Caput XV.

Otrosi, que no lleuẽ derechos de homezillos, a saluo en causa de muerte de hombre, o de muger, o su caso q̃

& quòd sit sentẽtiatũ in dicta pœna homicidij. Quod probat rectè dicta pragmatica in sequẽti versi. ibi. *e si al tercero plazo viniere, y paresciere, que aya de pagar, y pague el desprez, e homezillo, y costas, e sea oydo.* & idem tenet text. in. d. l. 4. fori. ibi, *si al plazo segundo no viniere, peche la pena, segun que manda la ley del homezillo, e emplazen le la tercera vez.* Quod nota, quia pluries habui in practica, & multi iudices inaduertenter contrariũ asserunt sine fundamento, & sine lege. ¶Et istam meam opinionem in expresso tenet Montal. in. l. 4. tit. *de los homezillos*. lib. 4. for. ll. in gl. 1. vbi tex. dicit, ꝙ iustitia regis ꝓ homicidio accipiat quinquaginta solidos, qui sunt hodie. 600. marabetini. & gl. ibi intelligit processũ contra absentem legitimè facto & in hac pœna condemnato. per. d. l. 4. *de los emplazamientos*. ✱ Sed quoniam sententia fertur de contumacia oportet, quòd in sentẽtia fiat mentio de contumacia vt in. l. 2. §. quotiens. 1. ff. de iur. fis. & per Bal. in. l. receptitia. C. de consti. pecu. in fin. tenet Peregrina in. d. part. primũ decretum. q. 6. in gl. innocentia. versi. & adde. ✱
8 ¶Quoq; intellige, dũmodo rem † inquisitus, vel accusatus sit reus mortis, quia si réus mortis nõ est iudici homicidiũ non debetur. vt in isto tex. & in. d. ca. del aranzel. & in. d. pragmatica. & in d. l. fori. ¶Et casus, in quibus quis meretur pœnam mortis infrà in glo. sequenti videbis. Et adde, ꝙ ad hoc vt quis cõdemnetur in absentia in
9 homicidio, non requiritur † plena probatio delicti, sed sufficit aliqualis informatio, seu probatio, etiam si non sit sufficiens ad torturam; quia tunc si est casus mortis, reus in homicidio condẽnat, sed postea captus, seu se præsentãs, debet audiri, nisi in expensis, & *homezillo*, quia in istis nõ auditur. vt tenet tex. in. l. 15. tit. 2. lib. 3, in ordina. reg. & in. d. pragmatica. ¶Et quia talis con
10 otumax licet à delicto absoluatur, debet soluere † expensas, & homicidium propter suam contumaciam. vt in. d. l. 15. & tenet gloss. & ibi Bar. & docto.

docto.in.l.& post edictum.ff.de iudicijs. in par
te,vincet.& tenet Mõta.in.d.l.15.ordin.in par
te,absens. ¶Quæ lex videtur esse cõtra ea quæ
dicit Hippol.de Mar.in repeti.l.vnicæ. C.de ra
ptu virgi.n.129.vbi tenet,ꝙ ad hoc vt possit iu
11 dex condẽnare† reum de delicto, non sufficit
sola contumacia ipsius rei, sed requirũtur etiã
veræ & legitimæ probationes ipsius delicti, vt
dicit probare tex.ille,ibi.aut fugã euadere po-
tuerunt.de quo ibi per eũ.& in sua prac. crimi.
§.postquam.n.48. vbi multa iura in proposito
allegat,vbi ait,ꝙ Ioa.And.refert Guid. de Sus-
sa.dicere illud esse verum de iure, sed ꝙ contra
rium seruatur de facto. ¶Tñ dico secundũ eun
dem Hip.ꝙ.d.l.15.ordin. nec per alia iura non
seruatur contrariũ, imo ad istã cõdẽnationem
faciendã requiritur aliqualis probatio cũ ipsa
contumacia.ita.d.l.in quantum dicit, *si alguno
fuere condemnado a pena de muerte, o perdimiento de
miembro por no venir a los plazos sin recebir informa-
cion tal,que pudiera ser puesto a question de tormento.*
Pondera tex.in quantum dicit, *por no venir a los
plazos.*&ibi.*sin recebir informacion.*vbi vltra absen
tiam & contumaciam ad istam cõdemnationẽ
faciendam aliqualis probatio requiritur. & idẽ
tenet dicta pragma.*del aranzel.*ibi,*o que demas de
la fuga aya tal prouança, o informacion, que baste pa-
ra poner a question de tormento al que assi fuere llama
do,el juez de sentencia en que le pronuncie por hechor
del delicto.*¶Et sic conuinci debet reus, aliter bã
num non valet. Ita tenet Hippolyt. de Marsil.
dicendo,ꝙ tenet Spec.in titu. de accusatio.§.fi.
9.colum.versi.sed pone, affuit accusatus, quod
dicit esse singula.notandum. & allegat Specul.
ad hoc.l.raptores.C. de episcopis & cleri. post
principium.in verb. committi & circa mediũ.
l.ibi.post legitimas probationes iuri cognitas,
quod dicit Hip.in.d.reper.d.l.vnicæ esse notã-
dum pro adiuuandis amicis bannitis, quando
fuerunt banniti propter eorum contumaciam,
& non ex aliquibus alijs probationibus. & idẽ
tenet Oldral.consi.65.incipiente,hic agitur &
sic infertur secundum eundem Hippo.in.d.sua
practica crim.§.postquã.nu.47.in fine, ꝙ con-
tumax licet ex forma statuti debeat haberi pro
cõfesso, tamẽ ad hoc vt valeat cõdẽnatio de de
licto cõtra accusatum,vel inquisitum de crimi-
ne,debet vltra cõtumaciã de delicto cõstare, &
debet conuici de ipso,aliter nõ valet. ¶Et ratio
quare ad condemnandum reum sufficit aliqua
lis ꝓbatio,seu informatio.vt in.d.l.ord.& prag
ma.cõtinetur,credo esse, quia post condẽnatio
12 nẽ & sic post sententiã,põt & debet audiri,† si
est captus vel si se præsentat.vt in.d.l.5.ordi.&
in.d.pragm.& tenet Phili.Decius cõsi.458.nu.
9.vbi dicit,ꝙ cum agatur de executione pœnæ
corporalis propter bannũ, nõ est procedẽdum
ad executionẽ pœnæ corporalis:qa ꝓpter con
tumaciã quis nõ debet,nec põt cõdẽnari,vt di-
cit ꝙ notat Ang.in.l.inter accusatorẽ.ff.đ accu
sa.& ibi refert Specul.& Io.And.post eum,qui
dicũt,ꝙ si iudex fuit ita bestialis (vt verbis eius
vtar) ꝙ tulit sentẽtiã cõdẽnatoriã de capitatio-
nis cõtra cõtumacẽ tanquã habitũ pro cõfesso,
propter eius contumaciã,& iste venerit in for-
tiã cõis,nõ debet executio fieri, sed đ nouo erit
de crimine cognoscẽdũ.allegat Specul.in tit. đ
accusa.§.sequitur videre đ cõtumacia accusati.
col.6.versi.pone & Ioa.Andr.ibi,& Alberic.in
4.parte statuti.q.56.circa finẽ.& Phili. Decius
in.d.consi.dicit esse clarũ, quia contumacia nõ
habet pro legitima ꝓbatione,vt notat Bart. in
l.diuus.ff.de custo.reorũ.col.1. vers.vlteriꝰ vos
videtis.& in.l.absentẽ.ff.de pœnis.col.3.versic.
extra gl.quia si statutum dicat,ꝙ persona ban-
nita habeatur pro confessa,conuicta,& cõdem
nata,& sit bannita ad mortem,& mãdat execu
tionẽ fieri,& debeat obseruari,vt Bar.vbi suprà.
tale bãnum,ꝙ hodie datur secũdum statuta ter
rarũ est mortale.vt Bar.in.l.si quis in fine. ff.ad
l.Iuliã.maiest.¶Et licet talia statuta præcise lo-
quantur,non excludunt exceptionem innocẽ
tiæ,quæ ab statuto tolli nõ põt,quia est de iure
naturali,vt tenet dictus Phili.Deci.quod notat
Bal.in.l.edita.pen.colum.C. de edendo. versic.
ex tribus autem.& sequitur Ioann. de Ana. in
c.si aduersus.de hæreti.& in consi.59.& Alex.
in cons.113.lib.5.& in cõsi.97.vol.6. nã si post
14 confessionem de† innocẽtia apparet,executio
fieri nõ debet,vt notat Bald.in.l.1.col.fin.C.de
confessis.& allegat Inno.in ca.2.de purg.vulg.
& idem tenet Bald.in.l.additos.C.de episc. au-
dien. ¶Et ideo secundum dictum Phili. Deciũ
statutum, quòd quis pro confesso habeatur, in
15 telligitur nisi per† testes,& iura de eius innocẽ
ti approbetur.allegat Bar.verò consili.29.inci-
piente,viso processu.col.pen.quod nota quod
facit ad intellectum tex.in.l.1.titul.3. *de las con-
testaciones.*libr.3.in ordi.reg.vbi quis non conte
16 stando litem† infra nouem dies, habetur ꝓ cõ
fesso,ꝙ si post istam fictam confessionem con-
stat de innocentia rei per testes debet absolui.
& tenet Bald.rectè intuenti in.l.ita demũ. C.de
procur.nu.6.vbi ait,quòd si cauetur statuto, ꝙ
bannitus non comparens infra octo dies tãquã
confessus & conuictus debeat cõdemnari, ꝙ si
iste appellauit, & assumit in se onus probandi
innocẽtiam,vincit in appellatione allegat.l.fi.
C.de

C.de erto.aduoca.&.l.creditor.§.iussus.ff.de ap pella.&.l.generaliter.§.1.C. de rebus credi. & notatur in.l.fi.C.de iur.calum.quia licet habeatur pro cōfesso,& cōuicto tñ ista verba nō operantur nisi fictā confessionē,quia ex sola cōtumacia hoc descendit, si autem iste non assumit in se onus probandi, & si nō probat innocētiā, debet succūbere:quia in dubio stādū est confessioni,etiā fictę,secūdū Bal.vbi supra.*Quia ista ficta cōfessio habetur ac si legitimè esset facta in iudicio,vt est tex.in.l. quoniam intelligitur. ff.de his qui notant.infam.& ibi Bald.nume.4. inquit,q̄ si statutum dicit,quòd contumax habeatur pro cōfesso,intelligitur q̄ habetur ac si in iudicio sponte & solenniter esset confessus, quod dicit menti tenēdum.* ¶Ad quod facit qđ tenet Abb.in.c.cū cau.de iura. calū. nu.26.
17 vbi ait,† q̄ licet aliquis declaretur pro cōfesso nō debet statim cōdēnari in repetita,vel in causa principali.licet in.c.cū in causa eius titul. teneat cōtrariū.nu.11. ¶Ad idē facit illud, quod tenet Pau.de Cast.in.l.si is qui tecum. C. qui te
18 stamenta facere possunt.nu.5.vbi ait,† q̄ ficta confessio recipit probationem in cōtrarium sicut vera, quia non debet esse validior,quàm vera.allegando Bar.in.d.l.absentem.ff.de pœnis, vnde dicit,q̄ infert Ang.ibi in.d.l.si is qui tecū. q̄ licet sit positus in bāno,& pro cōfesso habeatur ex forma statuti potest cōparere,& innocē
19 tiā suā ostendere,& si fuit contumax† in respōdendo positionibus, & sic habentur pro cōfessatis.per tex.in.c.si post præstitū.de confessis. in.6. poterat nihilominus probare cōtrarium. ¶Et secundum eundem Paul.de Cast.facit ibi in simili.l.si ex cautione. C.de non num. pecu.
20 vbi confessio † in mutuo post bienniū assumit robur,& tamē potest contrariū probari. ¶Idē tenet Saly.& Alex.in.d.l.si is qui tecum. & ibi
21 Ias.n.6.vbi ait,q̄ licet aliquis habeatur à lege † pro confesso,& cōuicto ac si esset confessus vere delictū,tñ hoc nō obstāte admittitur probatio in contrariū de innocētia eius. vbi infert ad statutū Mediolani disponētis, q̄ contumax in non comparendo habeatur pro confesso,& cōuicto, hoc non obstante, admittitur probatio eius in contrarium,& ostendere de innocentia sua,etiam si à lege,vel statuto habeatur pro cōfesso.& dicit quod Imol.disputat hoc latè in.l. fi.§.illud ff.de appellationibus. & Anton. in.c. fi.de confessis.& Bald.in.l.iubemus.§. sanè. C. de sacrosanct.ecclesi.& Ioann.And. in additio. ad Specul.in tit.de deposito.§.9. versic.verum. & late Alexand.in consi.145.in.6.volu.nume. 4.vsque in fine.vbi indubitanter, idem tenet.scilicet quòd contra istam fictam cōfessionem potest probari contrarium,sicut cōtra veram,per multa iura vt ibi per eum. Ad quod dicit, quòd nō obstat, quòd contra fictionem nō admittatur probatio in cōtrarium iuxta plenè notata in.l. siue possidetis.C.de probatio.& in.l.fi.ff.quod metus cauf.&.c.is qui de sponsa. quia est verū, quòd non admittitur super eo, quo fit fictio, vnde si vellet probare se nō esse confessum, eo casu,quo agitur se fuisse confessum, & non posset:si vero vult probare contentum in illa ficta confessione non esse verum,& tūc potest, quia hoc non repugnat fictioni. ita dicit Alexan. in d.consilio,quod tenet Anto.de Butr.in cap.ex parte ad finem de confessis. allegat pro hoc gl. notab,in Clem.1.de prob.& bene probatur in l.2.§.quòd si actor.cum gloss.in verbo.rei qualitas.C.de iura.calumi.* Et tenet Greg. Lopez. in.l.3.titu.10.par.3.in glo.fi.* ¶Ideo tu iudex
22 sis cautus dum aliquem condemnaueris † pro confesso,quia litem non contestauit infra nouem dies,seu quia non respondit positionibus, vel propter aliam iustam causam iuris, quòd semper in tali sententia, seu declaratione pro confesso recipias partem sic declaratam,& cōdemnatam pro confesso ad probandum quod voluerit infra nouem dies:quia fortè probaret innocētiam,& nil debere, & rem aliter se habere, ex quo reuocatur dicta confessio, propter quam fuit cōdemnatus,& liberabitur, quod ego semper facio,& audio in audientia regali ita fieri.pro quo facit text.in capitul. significantibus.de purg.vulg.& in.c.ex tuarum.de purga. cano.&.c.fraternitatis.de frigi. vbi tenet secundùm Alex.in.d.cons.quòd talis ficta confessio reuocatur,quādo constat rem aliter se habere. & istammet sententiam tenet Fran. de Aretio. in consilio.147.in columna.3.vbi concludēdo tenet, quòd contra istam confessionem fictam iudex potest recipere testes.Quinimo tenet ibi in.2.columna.allegando Ioann. Andr.in addi. ad Specul.in titul.depositio.§.nono. versiculo verumtamen.quòd licet iussus respōdere positionibus,& non respondens,habeatur pro confesso,tamē potest probare contra istam fictam responsionem,etiam non allegato, & probato aliquo errore:quia allegatio erroris est necessaria ad excludendum consensum verè confitentis per quem nisi probaretur, error sibi præiudicaret.Sed in ficta confessione non est cōsensus, ideo non est opus allegatione erroris. quod est notandum. Et in expresso tenet dictus Ioannes Andr.in dict.additione. in verbo,habetur.numero.3.versicu.quòd tacens.de quo

quo dicto nulli doctorum mentionem fecerũt, sed ego dubito prout de eo, imò quòd debet probare cõtrarium. ¶Quinimo semper iudex in ista condẽnatione fienda in fictè confessum semper attendat, videndo agentem si est ipsamet pars principalis, aut eius procurator, quia si est procurator, & ante omnia nõ exhibet, seu præsentat in iudicio mandatum, quæ præsentatio seu exhibitio requiritur vt Bar. in.l. de ætate.ff.de mino. 1.colũ.nu. 2. & in.l.exempla. & ibi Ias.ff.de eden.& in capitulo primo.de accusa.quia ante omnia debet se legitimare, vt ibi & iudex debet pronuntiare super eum. vt in pragma.del aranzel.2.in ordine.vbi quoq; requiritur præsentatio mandati:quia non exhibẽdo(hoc est)præsentando coram iudice mandatum, vt super procuratione feratur sententia. vt in.d.pragmatic.& Abba.in capitu.inter monasterium de re iudi.nume.7.reus non tenetur contestari litem. nec cogitur litem contestari, & etiam si litem non contestetur non est confessus, vt tenet gloss.Montal.in.l.1.titul. 3.par. 3.in fine.quam sequitur doctor del Castillo. in proœmio.legum Tauri.in glossa.*entendimiento*. columna secunda. versi. hinc etiam dicit glo.* Et facit tex.& ibi Bal.in.l.dummodo certus. ff. de procura. vbi si procurator constituitur in absentia, ante receptionem & præsentationem procurationis, nil potest exercere: & ista est vera opinio, & approbatur in simili in mandato iurisdictionis. c. ex conquestione. de restitut. spolia.& tenet expresè.gl.in clemen. 1. de procurato.in verb.receptis: & ita si procurator cõtraxit anteaquam reciperet literas, nõ obligat dominum, licèt Dyn. voluerit contrarium, vt Bald.in.l.falsus.c.de furt.in medio. 6. colu. vbi allegat dicta glo.in.d.clemen. 1. vbi Bal. in nu. 17.&.18.hoc singulariter tenet. * & ego vltra omnes allego.Barto.in.l.filius.ff. de interactio. vbi tenet, quòd quando iudicium non tenet, contumax in non respondendo non potest haberi pro confesso, quod sequitur, & dicit notãdum Roma.consil.224.dicendo, quòd ex vera contumacia, in qua quis incidit, in iudicio existente nullo non potest resultare aliquis valid⁹ iuris effectus, & licet pars non opponat iudex ex officio potest opponere, secundùm Roma. ibi.*Quinimo dico ꝙ si iudex admitteret sine legitimo mandato, potest appellari, vt Anani. in consi.93.co.3.& Bal.in.c.1.de rescrip.col.3. & Ias.in.l.non eo minus.C.de procura.& Ioan. And.à Neuizan.consil.17.nu.7.* ¶Quælibet causa etiam iniusta, excusat à contumacia.tex. & ibi glossa in lege ex consensu.§.fina. ff.de appellatione.& in lege prima.in fine.ff.de plagia. ¶Et adhoc, ꝙ licet pars nõ opponat, iudex ex officio debet opponere, & repellere procuratorem mandatum non exhibentem in iudicio.tenet Innoc.in.c.cũ in iure de officio delega.Roma.consi.170.tex.in.c.cum causam. de iudi.gl. in.c.primo đ electi.in.6.in parte absentia. Pau. de Castro.in.l.Pomponius.§.ratihabitionis. ff. de procur.& in.l. inter quos. §.alieno nomine. ff.de damno infecto.Feli.in.c.primo.de accusa. ¶In tantum est verum, ꝙ procurator, in iudicio non admittitur sine præsentatione mãdati coram iudice facienda, ꝙ licet instrumẽtum sit redactum ex manu eiusdem notarij, & notarius dicat, prout apparet in instrumento procurationis paulò ante per me confecto, non valet talis assertio, licet dicat, ꝙ mandatum habet penes se, si non est præsentatum iudici. Ita tenet Ang.in lege si donatio.C.de donatio. & Iason. in authen.si quis in aliquo documento.C.de edend.num.7.in fin.& Philippus Decius consi. 522.nu.5.vbi dicit, ꝙ talia verba tabellionis nõ probant.& idem in consi.503.num.3.& idẽ tenet Guido Papa. decisio. 19.& ita obtinui in quadam causa, & quoque pluries pronuntiaui. Et facit quod tenet Baldus in.c.primo.vt lit.nõ cõtest.num.11.vbi ait, ꝙ si procurator facit alium citari, nõ valet citatio, nisi prius produxerit mandatum apud acta, & dicit ꝙ probat lex singularis.in lege.si quis inficiatus. ff. depositi. ¶Ad quod facit, quod tenet idem Iason.in lege iuris gentium.§.ꝙ ferè.ff.de pacti.num. quarto vbi si in instrumento continetur aliquid assertiuè, sed incidenter, putà quia in eo dicitur, Sempronius, qui est procurator Gaij, adhuc illa verba assertiua nõ probant eum esse procuratorẽ. ¶Quinimo si notarius diceret in instrumento, Titius procurator talis, vt constat tali instrumẽto, manu talis notarij à me viso, & lecto, ꝙ per ista verba non dicitur probatũ mãdatũ. Quod intellige secundùm Iason.ibi ꝙ procedat quantum ad fauorem illius, tamen contra eum bene probat.vt Felinus in capitulo sicut, & alij, versi. & istud de rescript. & Baldus in rubrica. C. de fide instrumento.num.12.versi.verbi gratia.* Tamen si in processu causę talis procurator exhibet.& præsentat coram iudice mandatum, sufficit & valet quòd gestum est, & quòd fieri & agitari debet: ista est.l.solennis in.l.16.in.l. stili, quod nota quia sic practicat.* ¶Quod extende, quòd non solum condemnatus propter contumaciam auditur, si comparet, imò quicũ-
24 que † etiam penitus extraneus admittedus est ad eum excusandum, & allegandũ causas innocentię

centiæ suæ: quia licet regulariter criminalibus non admittatur procurator. vt in lege penul. §. ad crimen. ff. de publicis iudi. ¶ Tamen alia regula est, quod vbicunq; de iure communi, vel ex forma statuti potest procedi contra absentem, & potest absens condemnari, tunc in qualicunque crimine admittitur excusator ad allegandum causas innocentiæ illius absentis, dummodo non compareat tanquam procurator, & sine mãdato. Ista regula probatur in. l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procura. secundùm intellectum Barto. peregrinum, quem vide. & idem latius tenet Bar. in dicta lege penul. §. ad crimẽ. 4. colũ. & in extrauaganti, Ad reprimendam. in verbo, legitimè. & Ioan. And. in additio. ad Specul. in titulo de procur. supra rubricam & licet aliqui contradicant, ista est vera & communis opinio, & sententia, prout tenet dictus Franciscus de Aretio in consilio. 147. in. 3. col. & quod sit vera & communis, tenet Ias. in dict. leg. si is qui tecum. C. qui testamen. facere possunt. num. 7. ¶ Vbi corroborat istam cõmunem opinionẽ quia etiam iudex ex mero officio, nõ obstante quod quis sit habitus pro confesso, non obstante etiam, quod sit conclusum in causa, potest, imò de-

25 bet † ex mero officio assumere probationes & informationes innocentiæ absentis. l. prima. §. si quis vltro. & ibi Bar. ff. de quæstio. & idem Bar. in dict. §. ad crimẽ. in. 4. col. & in. l. 4. §. hoc autem iudicium. vbi moder. ff. de damno infecto. quanto magis debet iudex admittere, quãdo cõparet tertius excusator pro tali absente. quod Ias. dicit esse bene notandum: quia ex eis poteris euadere amicum, qui aufugit, & nõ audet comparere coram potestate. Attamẽ dicta pragmatica in fine ibi, *o embiado a mostrar excusa derecha.* videtur tenere contrarium, & . l. 7. titul. 8. part. 3. imò quod solùm admittatur ad allegandum causas absentiæ. ¶ Sed si iudici liquet absentem contumacem esse innocentem, & nõ

26 culpabilem licet sit cõtumax, † iudex non põt, nec debet eũ condẽnare. Ita tenet Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. opportunè. num. 8. allegãdo Bar. in consil. 100. incipiente, à domino Cynno de Boneuia, & alia iura, & rationes. ¶ Quinimo si aliquis allegat causas absentiæ pro

27 aliquo, tales † causæ impediunt processum in criminali, secus in ciuili tanquàm contra absentem, sed bene impedit ne procedatur tanquam contra latitantẽ. Si autẽ veniret ad plenã defensionẽ, nec vtrũq; pateretur, & sic nõ admitteretur. tenet Bal. in. l. nec impuberes. ff. de in ius vocan. ¶ Et vide Ia. vbi suprà, vbi tenet, quod stat cõis theorica legistarũ, & canonistarũ, quod cõtra fictã cõfessionẽ delicti inductã à lege, vel statuto admittãtur probatiões in cõtrariũ de innocentia. ¶ Vltra dicta per Ias. & alios facit, quod tenet Abb. in. c. de his de accusa. in principi. & doct. in Cle. pastoralis de re iudi. vbi videntur velle, quod sñia

28 † in causis criminalibus si imminet pœna mortis, vel alia pœna corporalis nunquã trãsit in rẽ iudicatã, & trãsitus in rẽ iudicatã causatur ex acquiescentia cõdẽnati vt. c. quo ad cõsultationẽ. de re iudi. & scdm eũ, nullus sit dominus mẽbrorũ suorũ. vt in. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. cap. si nõ licet. 23. q. 3. ergo cõdẽnatus in corpore, nõ põt aquiescere sententiæ. & subdit Abb. quod hãc opinionẽ quãdoq; secutus fuit, quã opin. Abb. tenet Io. de Ana. ibi. pro qua videtur text. apertus & gl. in. l. vnius. §. penul. ff. de quæstio. vbi litera dicit, quocũq; tẽpore reo postulãte defensio negari non debet, tamen hæc opinio saluari põt. scdm eundẽ Ana. quando esset condẽnatus absens in causa capitali, per ea quæ notat Tancre. de Cor. in opere suo. 8. colu. q. 4. & plenè notatur. in. l. nõ tãtũ. ff. de appella. & Ioa. de Ana. in d. c. de his. ¶ Et quod talis sñia lata vigore statuti cõtra cõtumacẽ nunquã trãseat in rẽ iudicatã. tenet in expresso Hip. de Mar. in sua practi. crimi. §. ordine. nu. 2. & dicit, quod hoc valde notat, refert, & sequitur Ludoui. Boguli. in cõsi. 34. incipiente. soleo. vlti. col. in fi. de quo. per. d. Hipp. de Mar. in singulari. 72. incipiẽte, per totã ferè Italiã. ¶ Et vide Ang. in tract. malefi. in parte, & ibi caput à spatulis. versi. & quod hoc dicitur. n. 17.

29 vbi tenet, quod quando reus † nõ est in fortia potestatis, & est cõdẽnatus, si postea veniat in fortiã cõis, debet alius processus formari, in quo declaret captã esse talẽ personã, quæ reperitur in bãno, & bannũ exequẽdũ esse, ita dicit, quod tenet Bald. in tit. de feud. sine culp. amittẽ. capi. 1. & idẽ tenet Ang. de malefi. in par. Gaiũ Sẽpronij. num. 3. & postea bãnitus captus recognoscit se, vt ibi. & in isto secũdo processu põt bãnitus primã sentẽtiã, seu bannũ latũ probare emanasse per falsas allegationes, vel probationes, quod impedit executionẽ d. sñiæ, ita dicit, quod dicit Ang. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. & Imo. ibi dicit, quòd ex hoc infertur maxima vtilitas. & istam opi. Angel. sequuntur ibi doct. moderni secundum Aug. de Argi. in additio. ad. d. Angel. de Male. in parte, caput à spatulis. ¶ Quinimo dicit, quòd talis captus bannitus, qui habetur pro cõfesso. posit per viã exceptiõis impedire executionẽ sentẽtiæ. vt per Bar. in. l. nõ videt. ff. de iud. la. 1. & ita tenet. d. pragmat. ibi, *pero si despues de la data de la sentẽcia fuere preso, el processo sea valido: pero si quisiere allegar las desculpas de su innocẽcia, lo pueda*

pueda hazer.& nō debet audiri in omnibus, sed in casibus, & super rebus in.d.pragmatica contentis, aliàs sententia executioni mandatur. vt ibi. & tenet Bald. in authen. bona damnatorū. C. de bonis prescrip. numero quarto. quia vt dicit idem Bal. in rub. C. comina. vel episto. quòd
30 valet statutum, † quòd propter contumaciam possit quis condemnari ad pœnam corporalē & possit fieri executio eo ipso quòd est descriptus in lib. bannitorum. ¶Et quòd bannitus
31 audiatur, intellige, si infra annum † venerit, & se præsentauerit in carcere, vel fuerit captus. vt in.l.7.titul.8.partit.3. ¶Imò ex verbis dictæ legis partitæ colligitur, quod etiam elapso anno auditur, vt in fine eiusdem legis ibi. *mas seyendo el viuo si passare el plazo del año sobredicho, y despues viniere el emplazado delante del juzgador y quisiere entrar en derecho sobre aquello que era accusado, y pregonado deue ser oydo. y si mostrare prueuas, o escusas derechas que le ayuden, e la otra parte no prouare contra el que hizo aquello de que le auia accusado, entōces deue ser dado por quito de aquel yerro, poro los bienes que le auian tomado por razon de la rebeldia, no los puede despues cobrar, fueras ende, si el Rey le quisiere hazer bien, e merced, auiendo piedad del.* Ecce text. expressus, quòd etiam elapso anno debet audiri contra sententiam latam contra eum in absentia & rebeldia, sed non super expensis, & istam credo veritatem esse, & ita ego facio, quòd etiā elapso anno audio contumacem super crimine si se præsentat, vel capitur, si vult allegare đ sua innocentia, & aliquando eum absoluo à sentētia cōtra eum lata in rebeldia, quidquid aliqui in contrarium dicant, & ita in expresso reperio tenere Iacobum de Belouis. in sua practica. in parte de fuga reorum. num. decimotertio. dicēdo, quod reus relegatus, seu bannitus, infra annum veniens auditur super bonis, sed semper auditur super crimine, vt dicit notari. in lege secunda. C. de requirend. reis. * Et ita dicit practica ciuilis & criminal. facta per Aluarad. quòd iudices criminis Chancellariæ seruant in, 4. tractatu in ꝓcessu facto in rebeldia fo. 59. in principio. 2. col. * ¶Quia dictus contumax, & bānitus potest allegare & probare suam intentionē vt dictum est, & etiam potest allegare incōpe-
32 tentiam † iurisdictionis, & talis absens retractare potest processum si non fuit pronuntiatum super iurisdictionem. Et ideò optimum cōsiliū est, quòd in ista condemnatione facta in rebeldia ante omnia iudex pronuntiet se esse iudicē illius absentis contumacis, quia si istam pronūtionem non facit, absens enim contumax non censetur iurisdictionem prorogare, vt in. l. si quis ex consensu. C. de episcopa. audi. & ibi docto. & talis pronuntiatio transit in rem iudicatam, si non fuit appellatum, & facit illum iudicem, & valet, & pro veritate habetur. vt tenet ad literam Pau. de Castro. in. l. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit. num. 5. & ibi Bart. nume. 8. * Et vi. ibi Bal. num. 1. & 2. & vi Feli. in. c. si duobus de appellatio. nu. 8. vbi latè de materia. * ¶Ad quod facit, quod tenet Hippolyt. de Marsil. in sua pra. crimi. §. diligenter. nume. 203. allegādo Ægidi. de Bellame. in decisi. 226. incipiente, in
33 causa, vbi ait, quòd si aliquis † erat clericus, & in absentia permisit se condemnari à iudice seculari, propter delictum, & postea allegauit priuilegium clericale, quòd debet cōdemnari in expensis, quibus fatigauit actorem tardando opponere dictam exceptionem. quod est singula. & iam istæ expensæ. s. desprez & homizilli mihi fuerunt solutę etiam ex mandato iudicis ecclesiastici: quia procedit contra delinquentem in casu mortis, & postea se præsentauit coram ecclesiastico, dicendo se esse clericum, petendo inhibitoriam cōtra me, & ostendi dictum Hippolyti, & iussit soluere ante omnia dictas expēsas. quod dictum Bellameræ refert & sequitur Feli. in. c. exceptionem. de excep. in principio. & Domi. in capitul. 1. de rescrip. in. 6. de quo latè per. d. Hip. de Marsi. in. l. patre vel marito. ff. de quæstio. numer. 85. & Alex. in. l. edicta. col. 4. versic. teneo opinionem. C. de edendo. & idē tenet Rogerius de Mota, doctor Valentianus in repeti. 1. part. ff. de iudicijs. nume. 58. & vide decisio. Tholos. 164. & aliquid per Philip. Decium. consilio. 241. * sed quid si iudex secularis sicut non potest condemnare clericum, an si inuenit eum innocentem possit eum absoluere. glo. in auth. clericus. C. de episcopis. & cleric. inquit, ꝙ sic de iure ciuili: sed tu tene ꝙ non, quia deficit ei iurisdictio, vt Bald. ibi in. d. auth. & Peregrin. in part. clericus. q. 9. in gl. ecclesiastico. * ¶Circa istum tex. quæro de aliqua. q. quæ sepe
34 occurrit, putà, † multi fuerunt in occidēdo aliquem, an omnes isti occisores debent soluere vnum homicidium, an quilibet eorum teneatur ad dictum homicidium soluendum. text. in l. 4. titul. de los homezillos. libr. 4. for. ll. dicit, ꝙ omnes tenentur soluere vnum homicidiū, sed hoc intelligit ibi glo. Montal. esse verum, quando omnes citati super homicidium sunt presentes, & condemnati, secus si fuerint absentes, & processum fuit contra eos in absentia, & sunt contumaces: quia quilibet absentium condem

nabitur in vno homicidio, licèt sint citati super vnius hominis occisione, & ad hoc allegat.l.70. styli.& est.l.69. quæ est singul. quam vide.& nota, quia sic practicatur. quia.l.fori declarat.¶De alia quæstione, quę semper vertitur inter iudicē
35 prædecessorē,& successorem,† putà iudex prædecessor anteaquam expiret officiū suum condemnauit aliquē in desprece,seu inobediētia, & homicidio,& anteaquam recuperet succedit iudex alius in officio, cui pertineat homicidium istud,& despreces,an iudici prędecessori,vel successori. Alex.in.l.diuortio.§.si vir in fundo.ff.solu.matri.nu.11.vsq; in fine,videtur altercare.& idē Alex.in consi.7.nu.3.vol.cōsi.in fine.& per sua dicta videtur,quod ad primū iudicem pertineat,& sic ad prædecessorē,qui cōdēnauit: quia si vnus emerat reditus iurisdictionis pro primo anno,& alius emerat pro secūdo,& in primo anno cōmissum est maleficiū in sequenti verò anno facta fuit punitio,ꝙ talis executio pœnæ spectabit ad emptorē primi anni,&hęc est communis cōclusio,secundū Alex.& ita dicit tenere Petrus de Anch.in.c.1.ne prela.vice suas. pro quo dicit,ꝙ Cy.allegat text.in.l.quæcūq; actiōes.ff. de actio.& obliga.& in.l.is qui in puteum.§.posteaquā.ff.quo vi aut clā.& in.l.fi.ff.arb. succes. & in.l.1.§.cū fundū.ff.de aqua quotidi.& æstiu. *Et tenet Bald.in.l.extra territorium. ff. de iur. om.iud.in.1.lect.in fi.& singulariter Boerius decisi.5.nu.16.vsq; in fi.* Pro quo bene facit tex. in.l.1.ff.de stipula.seruo.& in.l.si filius.cum multis similibus.ff.de verb.oblig.& Bal.in.l.fi.C. de fruct.& litis expēsis.nu.7.istā.q.tangit,&nil clarè firmat secundū Alex.ibi suprà quia dicit Bal. ꝙ si imperator cōcessit alicui pro semestri tēpore cōmoda iurisdictionis,& quidā in fine iurisdictionis cōmisit delictū,& postea iurisdictione finita fuit cōdēnatus in certa quantitate pecunię, dicit,ꝙ ista pœna cum sit fructus iurisdictiōis,& nondum erat recōditus in horreo,&sic in bursa, ꝙ pertineat ad principē,& nō ad illū,qui habuit iurisdictionē. vt in.l. defuncto. ff. de vsufruct.& quia in pœnis criminalibus ante sententiam nullum ius habemus.ff.de verb.signifi.l.inter multa.&.l.si qua pœna.eo.tit.¶Item quia pœnę nō fiunt lucrū iudicibus,nisi per eorū sententiā.vt in auth.bona dānatorū.C.de bonis pręscrip.¶Alij tñ dicūt secūdū eum,ꝙ si erat processum vsq; ad sententiā exclusiuè,ꝙ pro dānato debet haberi illi qui proximus est damnationis,sicut hyems, qui ꝓpe est,venisse videt.ff. de euictio.l.si ideo. & quia si cōdēnationes essent inter me & successorē meū distributę,cōmoda condēnationū pertinent ad eum qui condēnat.arg.l.3.§.1.ff.de mino.¶Et si statutū dictat.& condēnationū cōmoda pro certa parte sint iudicū,& iudex à quo cōdēnauit,& etiā iudex ad quē condēnauit, nō est commodū cōmune,sed solius iudicis à quo,licet executio sententiæ fiat per iudicē ad quē.arg.in l.si filius.ff.de verb.oblig. quia iudex ad quē potius videtur esse confirmator, quā dispositor,& causa prima magis influit in causatū,quā secūda erit ergo iudex ad quē executor,sed nō cōmodū sentiēs.Istā ergo quasi falcidiā condēnationis detrahit primus iudex,quasi prima causa,cum sententia sit actus per se perfectus vt tenet Bal.in.d. l.fi.C.de fruct.& li. expens.vbi clarè firmat,ꝙ dictum homicidiū pertineat ad iudicē,qui cōdemnauit &nō ad successorē.Et postquā hoc scripsi facta est.l.86.per serenissimū principē Philippū nomine sui genitoris Caroli regis in curijs,quas habuit Vallisoleti ann.1548.vbi disponitur, ꝙ iudices cācellarię in gradu appellationis nil percipere debēt ex pœnis,quę pertinent ordinario iudici,seu correctori,vel loco tenenti,qui in prima causa pronūtiauit.*Ea idē tenet Ange.in.l.si possessor.§.1.ff.de peti.hęre.vbi etiā dicit,ꝙ istę pœnę & cōdemnationes debeantur primis iudicibus,qui condemnationes fecerūt,licet actualiter nō exegerūt,& nō successoribus in officio.* Sed pertineant iudici, qui primo pronuntiauit, licet Alex.dicat,ꝙ Bal.nil firmat,& ipsemet Alex.in.d.§.si vir in fundo.in fine putet esse distinguendū in hoc casu.s.aut habet cōmodum iurisdictionis ex causa onerosa,& tunc primo iudici solui debet,aut ex causa lucratiua,& tunc iudici secūdo solui debet,& sic successori.Et ita dicitꝙ tenet Bal.in.l.diuortio. vlt.col.ff.de verb.oblig. sed Ias.in.l.more.ff.de iuri.om.iudi. nu. 25. cum ista distinctione non transit:imò dicit,ꝙ ista allegatio Bal.est corrupta,quia Bal.nil dicit. ¶Et fa
36 cit,† quia in delictis initiū spectādū est,vt sciamꝰ ad quē spectat punitio.l.ꝙ ait lex.§.1.ff.de adul. vbi per Bar.& Bal.in.c.1.§.iniuria. de pace iura. firma.& in.c.olim.ad finem.de dolo & cōtu. & vi.gl.in.c.principatus.1.q.1.vbi tenet, ꝙ initiū spectādū est.& ibi vi.quātum valeat bona fides à principio.& in ca.dudum.el.1.de elect. ¶Et ꝙ istæ expensę pertineant ad primū iudicē,qui cōdēnauit,tenet in expresso Alex.in consi.in.d.7. lib.3.versi.4.allegādo Bal.in.d.l.fi.& alia iura.& per alia fundamenta loquentia in gabellario, vt ibi per eum.de quo per Bar.in.l.susceptores nauicularū.C.de suscepto.& arcari.lib.10.& hoc tene reiecta cōcordia Alex.quia ibi loquitur ante condēnationem latā,quia tūc ante cōdemnationē,pœna nō dicitur debita fisco,nec habēti causam ab eo.d.l.si qua.ff.de verb.signi.& in.l.si alius.

§.1.ff.eod.&.l.iudiciorum.ff.de accusa.& notat. Bart.in.l.an fertur.§.fiscus.ff.de iure fisc.ergo cũ fructus dictę pœnę non censeantur percepti ante sentẽtiam,sed tantum seminati, vt quia nulla inquisitio,nec condemnatio facta fuit,nõ debet cedere lucro primi iudicis,qui in hoc fructuari⁹ esse censetur.vt in.d.l.defuncto.ff.de vsufru.& in.l.si vsufru.mensem.ff.quibus modis vsufruct. amit.sed ad sequẽtem iudicem si condẽnet. pro quo secundum.d.Alex.facit.d.l.susceptores.C. de suscep.& Anna.lib.10.¶Postea inueni Paridem de Put.in.d.tracta.Syndi.in parte, prouentus. folio.318. in libro portatil.vbi satis ad longum istã.q.examinat,& remanet,ꝙ pœnæ banni,vel cõmoda iurisdictionis sunt primi iudicis si condẽnauit,& non successoris,allegando Cy. & Petr. in.l.fin.ff.de iuri. om.iudi.per.d.l.is qui puteũ.§.si postea.ff.quovi aut clã.& per.l.defuncta fructuaria.ff.de vsu fru.& sequẽdo Bal.in.d. l.fi.C.de fruct.& litis expens.& dicit ibi nu.4. ꝙ in regno suo obseruatur, ꝙ primus officialis nõ potest petere prouentũ delicti cõmissi suo tempore nisi ipse condẽnauerit delinquentẽ, & etiã 37 si delinquens appellauit,† & interim iudex, qui condẽnauit,fuit amotus ab officio, ꝙ si sentẽtia cõfirmatur,ꝙ cõmoda,& pœna erit ipsi⁹ condẽnãtis.Et etiã si cõposuerit & dederit terminũ ad soluendum,& interim fuerit remotus, quia erat iudicis componentis,& non successoris.&ita sępe pronuntiatur,ꝙ ista commoda primi iudicis sunt,& non successoris,maximè si sunt recondita à primo iudice.vt Bal.in.d.l.fi.& idẽ tenet noster Mõtal.in.l.4.tit.17.lib.fori.in gl.*tres quintos.* quem vide,& ꝙ pœna, quæ debetur ratione delicti cõmissi,pertinet ad primũ iudicem, & non ad secundum.Est cõmunis opinio secundũ Boeri.decisi.5.nume.2.&postea fuit edita dicta lex, quæ hoc ita tenet,& disponit in.d.curijs Vallisoleti ann.1548.petitione.86.¶Guid.papa. in decisi.535.tenet contrariũ, loquẽdo in arrendatoribus castri cum iurisdictiõe:quia si in primo anno fuit cõmissum delictũ,pœna debetur secũdo arrẽdatori per.l.explicãdi.C.de accusa.ibi cuius finis in iudicibus potestate.&per.l.furti.§.fin autem.ff.de his qui not.infamia &.l.cum posteriori iudicio.ff.ad Trebel.¶Quod non obstat,quia d.Guid.loquitur quando est cõmissum delictũ, &arrẽdamentum seu conductio expirat ante cõdẽnationem secus in nostro casu,quia iã est cõdẽnat⁹.& ideo tenet Bertach.de Firmi.in suo aureo reper.in parte,officialis executor.versi.16.p d.Bal.in.d.l.fi.ꝙ si ex forma statuti de condẽna 38 tionibus pęnarũ† officialis exequẽs debet habere quartã partẽ pœnæ,qñ prędecessor condẽnauit,& nõ fecit executionẽ,tũc officialis cõdẽnãs eã lucratur.secus si loqueretur statutũ de executionibus,quia tunc executor inspiceretur,nõ cõdẽnator,quod dicit esse notandũ,quia quotidianũ.Quod facit ad multas leges hui⁹ regni, adiudicãtes partes condẽnationũ iudicibus,vel executorib⁹,& facit quoq; ad tex.in.c.10.supra eo. & ad.l.3.tit.13.lib.5.in ord.reg.vbi loquũtur de executorib⁹,qui debẽt habere decimã rõne executionis,quia licet primus iudex cõdẽnet,& secũdus iubeat executioni.d.sententiã, executor istius iudicis successoris debet habere decimam executionis,quia lex loquitur de executoribus. ¶Adde quoq; vnum quod mihi est singula.ꝙ si 39 varo,vel princeps† cõcesit officiali officiũ, vel locauit cũ aliquo pacto omniũ obuẽtionũ & cõmoda,&fructus iurisdictionis,& quidã de illa iurisdictiõe offendit principẽ,ꝑpter qđ debeat perdere bona,ꝙ talis officialis nõ habebit partẽ de illis bonis:quia qñ alicui cõfertur ob vindictã,vel iniuriã ꝑpriæ personæ,alteri nõ cõfertur. l. 2.§. emãcipatus.ff.de colla.bono.tenet Bal.in.c.1.de cap.qui curiã vẽd.pœnæ aũt,quę descẽderẽt ex delictis inter alios cõmisis venirẽt cõmunicãdę per notata per Cyn.in.l.fi.ff.de iuri.om.iud. Et ideo capitanes,& iustitiarij habentes cõmoda,& ꝓuẽtus suæ iurisdictiõis,nõ habẽt cõmoda,prouẽtuũ,& pœnarũ delinquẽtiũ in personã principis,vel varonis cõcedẽtis.vt tenet.d.Par.de Put. in.d.tract.in.d.parte,prouẽtus,quasi in fine,vbi etiã dicit,ꝙ nõ præstãtur huic officiali cõductori ea,quæ præstãtur vel donãtur principi in suo iucũdo aduẽtu:quia illa pręstatio concernit personã cõcedẽtis,&nõ patrimoniũ eius.arg.in.d.l. diuortio.§.quidquid.vide ibi per.d.Pari.de Put.

SVMMARIVM.

1 *Casus,in quibus quis pœna mortis punitur.*

b 1 Muerte. b Casus,in qb⁹† posit qs ad mortẽ ꝑsonaliter cõdẽnari ponit. 77. Bonifaci⁹ de Vitali.in suo opere maleficiorũ.in rub.quib⁹ de causis qs posit admortẽ vel in mẽbro cõdẽnari.vbi per eũ sing.Et quoq;.Bal.ponit quasi istos & alios in.l. data opera, 3.col.nu.9.C.qui accusare nõ possunt.¶Vbi dicit,ꝙ delicta cõmittũtur quatuor modis.s.facto dicto,cõsilio,& scriptura.vt in.l.ex maleficis.ff. de actio.&oblig.&per legẽ nominatim imponitur pœna mortis in casibus.vt ibi ꝑ eũ. Alios ponit ipsemet Bal.in.c.1.§. iniuria punitur de pace iura.firmã.in vsi.feu.nu.8.&.9.¶Et videtur Guiller.Bout.in tom.15.tract.fo.177.vbi enumerat. 49.casus,in qb⁹ pœna mortis specificè à lege est imposita

impoſita & quia pauci hos tractãt, habẽt, ſunt q ſequũtur. ¶Lapidãs chrianũ odio nominis Christi. l. 1. C. de iudæis. ¶Qui virginẽ rapit. l. 1. C. de rapt. virg. & l. 3. tit. 2. par. 7. ¶ Qui idolis ſacrificat. C. de ſac. l. 1. ¶Qui officia diuina turbat. l. ſi quis in hoc genus. C. de epis & cleri. ¶ Qui contra naturã luxuriatur. l. cum vir. C. ad. l. Iuliã. de adul. ¶ Qui ſciẽter ſe rebaptizauit. C. ne ſacrũ bapt. reit. l. 2. ¶Qui in ſilice ſignũ crucis ſculpit. l. 1. C. nec lice. ſign. ſal. ¶Qui emit muricẽ, & tingit purpurã. C. quæ res vend. non poſ. l. 1. ¶Qui muros ciuitatis violat. l. fi. C. de rerũ diui. ¶ Proditor principis. l. quiſquis. C. ad. l. Iul. maie. ¶Parricida. l. 1. C. de his q parẽ. occide. ¶Homicida occidi debet. l. 3. C. d epiſ. au. & apocaly. c. 13. c. ſcilicet. ſeptupli. vt in. c. 11. ſuprà eo. ¶Frãgẽs pacẽ iuramẽto firmatã. c. 1. §. ſi quis. de pace iura. firm. ¶Cõcitãs populũ, dicẽdo, viuat, vel moriatur. l. 1. C. de ſeditioſis. ¶Si ſeru⁹ dominũ ꝓdit. l. capitaliũ. §. igni. ff. de pœnis. ¶Seruus dominã vitiãs. l. 1. C. de mulier. quę ſe ꝓprijs ſerui. ſupp. ¶Adulter. l. quãuis adulterij. C. ad. l. Iul. de adul. ¶Cõmentarięſis, qui reũ mortis emiſit. l. ad cõmẽtarienſem. C. de cuſto. reorũ. ¶Faciẽs priuatũ carcerẽ. l. 1. C. d prin. carceri. ¶Erigẽs furcas ꝓpria authoritate. l. 3. § fi. ff. ad. l. Iuliã. maie. ¶Miles ſociũ cõmilitonẽ feriẽs. l. omne delictũ. §. ſi quis. ff. de re milita. ¶Qui in præpoſitũ domini, vel capitaneum manus intulit. d. l. oẽ. §. qui manus. ¶Iudex, qui pecuniã publicã ſubtraxit Inſtit. de publi. iudi. §. ſi lex. ¶Miles qui fugit in bello integra acie. d. l. omne. §. qui in acie. ¶Qui maius ſacrilegiũ facit. l. ſacri. ff. ad. l. Iuliã. pecula. ¶Si actor caſtaldio: vel procurator ſubiectũ deprędabit. l. vniuerſi. C. vbi cauſę fiſcal. ¶Qui monetã falſificauit. l. fin. C. de falſ. mone. ¶Mulier, quæ ſe animali bruto ſubiecit. c. mulier. 15. q. 1. ¶Qui incendiũ facit. l. qui ædes. ff. de incen. rui. naufra. ¶Cõfugiẽs ad hoſtes. l. ſi. qs aliquid. ff. de pœnis. ¶Fautores ſeditionis. l. fautores. eod. tit. ¶Patriæ ꝓditor. C. de abolitio. l. fallaciter. ¶Latro in itinere, vel nemore deprædãs. l. capitaliũ. §. graſſatores. ff. de pœnis. fur famoſus. ead. l. §. famoſos. ¶Tutor corrũpẽs pupillã. l. 1. C. ſi tutor cã. & cuſ. ¶Qui man⁹ in ſe infert. l. ſi qs aliquid. ff. de pœnis. ¶Miles turbator pacis. l. fin. ff. de re mili. ¶Qui fulſit hoſtes, & eis vendit arma. ¶Tenens puellam in lupanari. vt in authen. de leno. collati. 6. ¶Homines caſtrans. l. 1. C. de eunuch. ¶Qui effracto carcere fugit. l. prima. ff. de effracto. carce. ¶Miles cuſtos, qui captiuum dimiſit. l. ſi quis aliquid. §. miles. ff. de pœnis. ¶Qui prægnantem necat. l. ſi quis aliquid. §. abortionis. ff. de pœnis. ¶Author aggreſſurę & violẽtię vbi cædes facta eſt. l. quoniam. C. ad. l. Iuliam de vi publi. ¶Recipiens malandrinos. eod. tit. l. prima. ¶Miles, qui ne pugnet, debilem ſe fingit. di. l. omne delictũ. §. continuũ. ¶Iudex matrem familiãs in publicum vocans. C. de offi. diuerſo iud. l. prima. ¶Qui ripas defluit. C. de nili agge. non rump. ¶Scribẽs falſum immunitatis inſtrumẽtũ. l. 1. C. de immunit ne. cõced. lib. 10. ¶Tu adde vnum mẽti tenendũ, ꝙ principes populi adorãtes falſos deos ſuſpendũtur in patibulis contra ſolẽ. ¶Et ita põt dici, ꝙ principes, & reges hoſtiũ ſi deprehẽdũtur, debẽt ſuſpẽdi in patibulis, ſed vltra eundẽ diẽ nõ debẽt morari. vt habetur Num. c. 16. & Deut. c. 10. & Ioſ. c. 9. ¶Ex quo apparet ſcdm eundẽ Bal. ꝙ ſchiſmatici, q adorãt falſam eccleſiã, ſi in bello capiũtur, debẽt furca ſuſpẽdi. qđ nota cõtra iſtos Lutheranos nr̃i tẽporis. ¶Alius caſus eſt in eo, q tãgit, & reſonat, ſeu repicat cymbala ſine iuſſu prætoris. vt in. l. 5. ti. 10. lib. 4. in ord. reg. de quo per Abb. in. c. ſi de teſtibus cogẽd. nu. 4. & Ange. in. l. nul. ff. qđ cuius vniuerſi. nomi. col. 2. & in. l. obſeruare. C. de decurio. lib. 10. ¶Alius eſt in eo. qui vulnerauit aliquẽ p inſidias cõſilio, vel locutione, licẽt vulneratus nõ moriatur. vt in. l. 2. tit. 13. li. 8. in ordi. rega. & tenet Pla. in. l. ſemel. C. de re mili. lib. 12. in fi. & vide Montal. in. d. l. ordi. in parte, occidẽs. & in. l. 2. tit. *delos homezillos.* libr. 4. foro. ll. & in. l. 8. tit. 5. eo. foro. lib. 1. in gl. fi. ¶Alius eſt ſi cuſtos carceris cognouit captã. Ioã. Fab. in §. itẽ lex Iulia. Inſti. d publ. iudi. nu. 5. & Mõtal. in ſuo reper. ll. ord. in parte cuſtodes carceris, qđ habet locũ, etiã ſi capta ſit meretrix. vt doct. del Caſt. in. l. 62 de Toro in gl. fi. in fine & Hipp. de Marſi. in. l. 1. ff. ad. l. Corn. de ſicar. nu. 8. quia punitur, ac ſi acceſſiſſet ad honeſtã. & Guid. pap. ſing. 689. §. cõmentarięſis. & deciſiõe. 448, & latè Pan. de Put. in tract. ſyndic. in parte, adulteriũ officialis. fol. 43. & Pau. Grill. in tract. de pœnis omnifari. cohit. ver. 13. *Et vi. quæ dixi infrà. in c. 47. in gl. *manceba publica.* nu. 6. in fi.* ¶Ali⁹ eſt in mãdante fieri aſſaſsinamento, quia licet mors non ſequatur, tenetur pœna mortis. text. & ibi Mõtal. in. l. 2. ti. 27. par. 7. & in. c. 1. de homi. in. 6. & tenet Auguſti. in additio. ad Ange. de malefi. loquendo in aſſaſsino. in parte, & Sempronium Rodul. manda. verſi. & bene nota. nu. 4. ¶Quod intelligo, quãdo mãdatarius peruenit ad actum occiden-

el culpado merezca pena de muerte, [b] ſo la dicha pena.

occidẽdi,vel percussit,seu vulnerauit animo occidendi,quia tunc mãdãs,& mandatarius puniũtur,quia facere videtur.l.si mandat.ff.de solu. secus autẽ si non peruenit ad actũ.vt tenet Bonifacius de Vital.in.d.tract.malefi.in parte quid sit accusatio.versic.corã vobis & cus.v.syndicus& syndicario nomine.nu.40.¶Et additionator ibi dicit,ꝙ debet puniri pęna ordinaria:quia vbicũque mãdatũ habetur pro perfecto in se, tũc tale mandatũ punitur pœna ordinaria,acsi delictum principale fuisset cõmissum per tex.in.c.pro humani.de homi.in.6.¶Cõtrariatũ tenet Bar.in.l. sed si vnus.§.seruus meus.ff.de iniurijs, & Paul. de Cast.in.l.si per aliũ.ff.ne quis eum qui in ius voca.quia qui mãdat aliquid fieri,non dicitur verè facere,sed interpretatiuè.l.1.§.deiecisse.ff.de vi.& vi arma.in gl.in verb.videtur.& Bar.ibi.& ista est cõmunis opinio secundum Alex.in cõsi. 65.in vol.4.col.2.nu.13.vbi in dict.consi.istam q.altercat.& in specie,ꝙ in mãdante cõmitti homicidiũ nõ cõprehendatur pœna statuti puniẽtis homicidas in terminis.tenet Bal.in.l.nõ ideo minus.C.de accusa.10.col.versi.ego reuertor.& Alex.in.d.consi.nu.17.quia mandatũ non est licitũ,&ideo ille qui fecit non fecit de necessitate legali,quia rei turpis nullum est mãdatum,tunc ille,qui mandat,verè non facit sed interpretatiuè.¶Attamen dicit,ꝙBar.in.dict.l.sed si vnus.§. primo.ff.de iniuri.concludit, ꝙ aut verba legis, vel statuti sunt scripta in rem, aut in personã, si in rem,vt quia statutum dicit pro homicidio sit pœna capitis,& tũc punitur eadẽ pœna mãdãs, aut sunt scripta in personã,quia dicit,si quis occiderit,& tunc statutũ non cõprehendit mãdantem,&ita idem determinat Bar.in.l. aut quia licet.§.fi.ff.quo vi aut clam.& in.l.hęc verba.ff.de adult.& cũ ista opinione transit Alex.in.dic.cõsilio de quo per eundem copiosissimè in.l.3.§.si procurator.ff.quod quisq; iur. & in.l. Gallus.§. quid si.ff.de libe.& posthu. sed hoc intelligit in mãdante delictũ fieri sine pecunia, & tunc licet non puniatur,est verũ pœna ordinaria.Sec⁹ alia pœna:quia tunc arbitraria pœna punitur.tenet Bar.in.l.nõ solum.§.si mandato.ff.de iniuri.,ꝑut tenet dictus Additiona.ad dictũ Bonifacium de Vitali.vbi suprà. ¶Sed secus est in mandãte,& dante pecuniam,vt delictum fiat,& sic in assasinatu:quia si processum est ad actum,punitur ordinariè,vt dixi,mandator,& mandatarius.vt tenet Angel.in tracta.malefi.& ibi Augusti.in additio.in parte,& Sempronium Rodulph.mandatorem.versi.vnde Saly.num.6.quinimo dicit ibi Augusti.in additione,quæ est in num.7.versi.quæro secundò.Quod mandans punitur pœ

na ordinaria delicti,licet delictum nõ sit postea secutũ post mãdatũ,ꝙ dicit esse speciale in assasino,vel quia facto illo mãdato delictũ erat perfectũ,nimirũ si puniatur pęna ordinaria,ac si delictũ principale esset consummatum secundum Ioan.Andr.in regula.in pœnis,de regu.iur.in.6. in mercuria.&sic infert Aug.vbi suprà quod vbi mandatũ habetur pro delicto perfecto,in se,tũc tale mandatũ punitur ordinariè,ac si delictũ esset consummatũ & aliter ad dictũ.c.pro humani.non possumus fugere.Tamẽ dicit ꝙ cõtrariũ tenet Dy.& Ang.& Aug.in.l.itẽ apud.§.si curauerit.ff.de iniuri.vbi dicũt,ꝙ si in assasinamẽto homicidiũ non sequitur,non punitur mandans. Quod dicit August.verũ,ꝙ non puniatur tanquã de homicidio sed pœna extraordinaria, vt ibi per eum.Sed ego nõ deuiarẽ à text.si ad actũ fuit processum:quia vt tenet glo.in.d.c.1.de homi.per ipsum mãdatũ est delictũ cõsummatũ & perfectũ nõ mirũ si puniatur ordinariè propter delicti enormitatẽ,licet dicat Aug.in.d.additiõe, allegãdo Ange.in quodam cõsilio,ꝙ benefaciet prĩceps,si cõmutet illã pœnã mãdatis fieri assasinamentũ in pecuniariã, licet assasinus debeat decapitari, ex quo delictũ nõ est cõsummatũ,& mors nõ est sequuta.Et etiã si cogitauit,& aliqd egit,sed nõ ꝑfecit,punit:& in isto casu assasinat⁹ nõ ꝓdest pœnitẽtia,sed punit criminis cõsciẽtia.secdm Domi.ibi in.d.c.1.fi.col.vers.g.in verbo,mãdauerit.& dicit esse nouus casus.¶Ali⁹ casus,in quo punitur criminis cõsciẽtia est in hęretico.vt in.c.ad abolẽdã.de hæreti.&in.c.excommunicam⁹.§.credẽtes.¶Ali⁹ in crimine læsę maiest.vt in.l.si qs.C.ad.l.Iuli.maie.¶Alius in cõciẽte sibi mortẽ.ff.de bonis corũ.l.3.primo respõso ¶Alius in extrahẽte de ecclesia fugientẽ ab illa. C.de his,q ad ecclesi.confug.l.fi.§.sicubi quia in istis casibus secdm Domi.in.d.c.1.nõ excusat qs à pœna tẽporali,quantũcũq; pœniteat,est tũ locus pœnitẽtiæ spirituali,& reconciliationi diuinæ,secũdum eũdẽ.¶Quinimo in probatione huius delicti assasinatus nõ requirũtur exactę probationes,sed sufficiũt ꝓbabilia argumẽta secdm Domi.in.d.ca.1.de homicid.col.4.& hoc credo propter horribilitatẽ istius delicti.¶In tantũ,ꝙ si clericus cõmittit tale delictũ assasinatus, pot puniri per iudicẽ secularẽ absq; aliqua degradatiõe,qa est diffidat⁹ à iure canonico.vt in.d.c.1. & diffidati p ius canonicũ,vident degradati ipso iure.qd ẽ mihi notãdũ secdm eũdẽ Domi.ibi i fi.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum an possunt correctores facere cum suis officialibus super iura, & expensas.*

No

Pretorum. Caput. XVI.

ITem que el dicho assistente, o gouernador, o corregidor no arrēdara,[a] ni cōsintira arrēdar los officios de alguazilazgo, ni el de las entregas, ni carcel, ni almotazenagos, ni los plazos, ni alcaldias, ni mayordomias, ni scribanias, ni otros officios q̄ tuuiere por respecto de su corregimiēto directe ni in directe, so pena que pague lo q̄ ansi lleuare con otrotanto para la nr̃a camara.

a NO arrēdara.[a] Quod hodie malè seruatur, licet hic, & in prouisionibus officiorū caueatur, ꝙ ista non locent correctores isti cupiditate capti. contra istum text. & suā cōsciētiam aliter faciunt, quia sæpe de his iuribus & expēsis pactum faciūt cum suis officialibus, maximè cum algazelis, & executoribus: & hac de causa in istis officijs subrogāt personas viles, pauperes, & miserabiles, qui non audēt iussa sua executioni mandare, nec rectè, nec cū honore officia sua exercent: quod quidē pactum aliquando volūt facere cum suis locū tenētibus, maximè cum paruis, & insipiētibus literatis, & fauore carentibus. *Vi. quę dixi. suprà. cap. 4. in gl. *escojan.* & in ca. 1. in glo. *fiel.* nu. 42. in additione.* ¶ Attamen in consilio regali video dimittere sine punitione tale pactum factum cum algazelis, & credo esse propter iura decimarum, quæ ex executionibus percipiunt, quia aliquando sunt in magna quantitate: & si isti algazeli omnia integra reciperēt, essent sibi vtilia, quam correctori suum officium correctoriæ. Et pro ista dissimulatione procerum regalis cōsilij facit, ꝙ locatiōis appellatione in statuto non cōprehēditur locatio mista faciēs trāsitum in aliū cōtractū vēditionis, vel pacti, vt tenet Alex. in cōsi. 28. vol. 4. nu. 3. per. l. sicut emptio. §. 1. ff. locatio. & per alia iura, vt ibi per eū. Et facit quoq; quia vbi causa requiritur ad essētiā actus, nō sufficit illā haberi pro subsistēte, nisi verè eā subsistere probetur. vt tenet Alex. in cōsi. 27. eo. li. nu. 10. per tex. in l. si fortè. ff. de castrē. peculi. Tñ tex. noster disponit cōtrariū, quia non possunt ista officia locare, nec pactū super ea facere in quātū dicit directè, ni in directè & in hoc declaratio regia esset necessaria, maximè in pactis factis cū algazelis, quia fit contrariū, vt dictū est & in locū tenentibus melius aliqñ seruatur, & iubetur custodiri per pragmaticam factam per nostrū Principē Philippū nomine sui patris regis Caroli, in curijs q̄s habuit Vallisoleti ann. 1548. petitione. 40. & in petitione. 60. in eiusdē curijs extēdit hoc ad dominos villarum, & locorū, vt non possint locare officia hic contenta in nostro text. quod est optimum, quia sæpe domini temporales & quotidie locāt dicta officia, quod est contra ius. *Imo algazellus officium arrendans, vel arrendatum recipiens ab officio, inhabilis efficitur. l. 16. titul. 14. libr. 2. ordi. & Peregrin. in part. algazellus. in fin. & in parte officium. colum. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Statutum, seu lex debet esse honesta, & omnibus communis.*

2 *Statutum continens iniquitatem, an sit nullum.*

3 *Statuta collegiorum potestas tenetur seruare nisi sint contraria iuri communi, vel municipali illius loci.*

4 *Statutum speciale prævalet generali.*

5 *Statuta, quæ non sunt bona, potestas ea non tenetur seruare, etiam si iurauit statuta ciuitatis.*

6 *Statuta iudex non seruans ex iusta causa, vel euidenti vtilitate publica, non tenetur de hoc in syndicatu.*

7 *Statuta quæ sunt contra libertatem ecclesiæ iudex non tenetur seruare.*

8 *Statutum prohibens alienationem fieri in ecclesiam, vel clericum, an valeat. vi. hic late.*

9 *Statutum laicorum, an comprehendat clericos.*

10 *Episcopus inter laicos obligatur ad obseruandū statuta laicorum, si sunt rationabilia, bona, & æqua.*

11 *Si statuto laicorum cauetur, quod si quis vendidit frumentum, soluat duos denarios pro libra, vel si dicat; quod nullus retrahat victualia ex*

districtu, an sub eo comprehendantur clerici.

12 *Statutum laicorum, quod animalia clericorum, vel ecclesiarum à suis pascuis arceantur, an valeat.*

13 *Si per statutum subditi prohibentur acquirere, an comprehendantur acquirere volentes ab ecclesia.*

14 *Statutum, quòd consanguinei clericorum non emant non valet.*

15 *Statutum factum in fauorem clericorum, vel ecclesiarum, non potest reuocari.*

a Buenas. a Nota tex. q̄ statu
1 tū, † seu lex debet esse rationabilis, honesta, & omnibus cōmunis. vt in c. erit autē lex. 4 distinct. & ideo dicit Bartol. in. l. omnes populi. ff.
2 de iusti. & iur. quòd statutum † iniquitatem continens, est nullum ipso iure: facit text. in c. cum omnes. de constitu. ¶ Sed dicit Alexan. in. l. 1. ff. quod quisq; iur. in 4. q̄ licet sit iniquū valet per l. prospexerit. ff. qui & à quibus. etiā si dolus in eo interueniat. vt in. l. 2. ff. eod. quod quisq; iuri. & Felin. in. d. c. cū omnes. 2. colū. & idem tenet Iaso. in. d. l. 1. nu. 5. dicēdo, q̄ valet, donec per superiore corrigatur, secus si est impossibile. ¶ Et facit. l. fi. ff. de collegi. illici. vbi tenet, q̄ potestas te
3 netur seruare † statuta collegiorum, nisi sint contraria iuri communi, vel municipali illius loci, prout tenet Gandi. in suo tracta. malefici. in parte, de obseruantia statutorum. nu. 8. & debet seruare qn̄ publice interest ea seruare. vt Bart. in. l. nauiculariorū. C. de nauicul. lib. 11. & tūc debet seruare ad corticē, & vsq; ad tenorem eius, secūdum Bald. in. l. 1. C. vn. de vir. & vxor post principiū. nu. 2. per. l. quidā in filiū. ff. de verb. oblig. & sufficit seruare illud. quod statuta volūt. vt gl. in l. 2. C. de iure don. i. impc. & glo. & ibi Bald. in. c. quoniam frequenter. §. q̄ si super. in. fi. vt lit. nō contesta. tenet q̄ assessor statutis municipalibus debet inherere. quod dicit notandum. ¶ In tantū potestas tenetur seruare statuta, q̄ nō valent rescripta, & impetrationes, quas faciunt aliquę potestates terrarū, vt habeat arbitria super maleficijs in loco commissis, vel dum impetrant absolutionem ab statutis contra formā ipsorum statutorū super hoc loquētiū, quia esset cōtra publicā vtilitatē, & cōmodū publicū. vt tenet Ioan. de Plat. in. l. vnica. C. de pistori. lib. 11. imò dicit, q̄ nō debet pati rector ciuitatis aliquid cōtra. l. ciuitatis fieri. C. de iure reipubli. l. 1. eod. libr. ¶ Sed si
4 in eodē volumine reperitur generale, † & speciale, semper sequēda sunt statuta specialia. vt tenet Bal. in. l. cohæredi. §. qui patrē. ff. de vulgar. & pupilla. ¶ Et si statuta nō sunt bona etiā si potestas
5 † iurauerit seruare statuta ciuitatis, & cōsuetudines, nō tenetur seruare, nisi laudabiles, & prescri-

Pretorum. Cap. XVII.

Otrosi, que vean las ordenanças de la dicha ciudad, o villa, o partido que fuere a su cargo, y las q̄ fuerē buenas, a las guarde, y haga guardar. Y si viere que algunas ordenanças se deuen [illegible]

ptas, secundum Inno. in. ca. dilecti. de maior. & obedi. & Ange. in. d. l. omnes populi. in fine. & Gādi. vbi suprà. nu. 11. vbi ait, q̄ si sunt mala, & iniqua, si non vult, nō tenetur seruare, etiam si iurauerit. vt. ff. de pactis. l. cōtra iuris. §. q̄ ipsum. & in concordantijs in gl. ibi posita, in verbo, nisi in casibus: facit tex. in. c. 1. de iu. iur. in. 6. & in. c. quintauallis. eo. tit. & l. si iura. ff. de operis liber. & in. l. fidei. §. quaquā. ff. de lega. 3. ¶ Quinimo si
6 ex iusta causa, † vel euidenti vtilitate publica potestas, vel iudex nō seruat statuta, nō tenetur & de hoc non possint syndicari. vt Catald. in trac. syndicat. qō. 24. ¶ Et multò minus tenetur, imò
7 nullo modo debet seruare statuta, † si qua sunt contra libertatē ecclesię cum ipsa nulla sint ipso iure. vt in auth. cassa. & irrita. C. de sacro sanct. ecclesijs. & tenet Bar. in. l. de quibus. de legi. ff. nu. 5. & Alex. ibi in addi. secus si sunt in eius fauorē, quia tunc debet ea seruare. tenet Abb. in. c. 1. de iura. calū. nu. 3. & hinc dicit Bart. in. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. 1. nu. 12. & Alex. ibi. nu. 11. q̄
8 non valet † statutum prohibēs alienationem fieri in clericum, quia est contra libertatem ecclesiæ, vt in. d. auth. cassa. & ista opinio, & sequaciū q̄ nō ligentur clerici, nec ecclesiæ, dicit vera Alexā. ibi nu. 12. & tenet Anto. de Butri. in. c. tuā. el primero. per illum text. de decimis & Abb. in. c.
9 à nobis. el primero. de sent. excommu. ¶ Bal. tñ
10 in. c. clerici. de iudicijs. & in. c. que in ecclesiarum de cōstitu. col. 2. tenet cōtrariū, dicēdo, q̄ tale statutū liget clericos, & ecclesiā: quia quilibet priuatus pōt imponere legē rei suæ, ne trāseat in ec
11 clesiā. l. si ita quis. §. ea lege. cū gl. ff. de verb. obli. multò fortius debet hoc posse statutū: & q̄a istud statutū fuit edictū propter cōmune bonū. l. ne bona

bona transeat ad ecclesias, de quibus bonis non possunt postea alienare pro necessitatibus reipublicæ. vt in authē. Itē nulla cōmunitas. C. de episcopis & cleri. c. nō minus. de immunitate. eccle. ita etiam tenet Bal. in repeti. l. cunctos populos. C. de summa Tri. & fid. catho. 10. col. & respōdit ad l. fi. C. de sacro. ecclesi. s. ꝙ ibi cōceditur priuilegium ecclesiæ post cōtractū factū cū ecclesia, nā tunc est priuilegiata in acquisitiōe dominij. Sed quando cōtractus non est validus, vt in casu nostro propter statutū annullandū tunc nō habet ecclesia priuilegium, ergo statutum nō videtur contra libertatem ecclesiæ. ¶Sed ista opinio Bal. secūdū Alex. vbi suprà videtur cōfundi per tex. in. c. fi. de immunit. ecclesi. libro. 6. Et Ioan. Andr. ibi in nouella & per. d. Abb. in. c. relatū. de testa. per Cardi. in repe. c. perpendimus. de sent. excōmu. per Albe. in. 2. parte statutorū. q. 2. vbi per. 8. col. & per Bal. in. §. si clientulus. in. 3. colū. de aliena. feudi. & tex. & ibi doct. in. ca. ecclesiæ sanctæ Mariæ. de constitu. & expressus in rubrica de statutis, & cōsuetudi. in vsi. feudo. in parte. Itē nulla. & tex. in. l. 2. ti. 9. par. 1. & istam opinionē tenet Mōtal. in. l. 1. tit. 5. for. ll. lib. 1. in gloss. *siempre* versi. Itē facit ad illā quæstionē. vsq; in fine. ¶Et quia dum essem iuuenis anteaquā Alexā. viderim in patria mea, quæ Mōbeltrā vocatur, hæc quæstio euenit ex parte illius villæ, vbi est dictū statutum, & fuit oppositū cōtra dominū Franciscū de Gala archidianum Ciuitatensis, beneficiatum illius loci, ꝙ ille dominus archidiaconus non poterat emere possessiones, & fuit lis diu disceptata, & ex parte domini Archidiaconi sequentia de iure allegaui. ¶Omnipotentis Dei postulato suffragio in supradicta. q. sequentia censeo dicēda, atq; tenēda. Et primum, quòd tale statutū sit nullū, & domini tēporales. ꝙ prohibent subditis, ne prælatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quicquam vēdant, aut emāt, ipso facto sunt excōmunicati. vt in. d. ca. eos. de sent. excōmu. in. 6. & in. c. nouerit. de sent. excōmu. & vtrobiq; docto. *Et tex. in. l. 19. tit. 9. par. 1. vbi singulariter disponitur, quòd domini temporales in prejudicium prælatorū cōtra ecclesiasticā libertatē, non possunt statuere vetando ꝙ eis vel hominibus suis nil vendatur, seu emant, nec coquant in suis furnis, nec molant in molendinis, nec deambulent per plateas, nec extrahāt aquam ex fontibus, nec scindant ligna in montibus suis, nec alia similia possunt prohiberi clericis. *Et de iure ciuili secūdū Federicū imperatorem ipse irrita nūciat omnia statuta, & cōsuetudines, quæ ciuitatis vel loca, potestates, cōsules, vel quæcūq; aliæ personæ cōtra libertatē ecclesiæ, vel ecclesiasticas, personas edere, vel seruare aduersus canonicas, vel imperiales sanctiōes præsumpserint, & eas de capitularibus suis mandat aboleri penitus: & si de cætero similia tentauerint, ipso iure sint nulla, & rectores priuātur sua iurisdictione, & superiori applicatur, & vltra mille marcas soluāt: & dicti potestates, consules, rectores, statutarij, & scriptores dictorū statutorū nec non cōsiliatij locorū sunt ipso iure infames, prout tenet dictus imperator Federicus in titul. de statutis & cōsuetudi. contra liberta. ecclesi. & tex. in. d. authē. cassa. & irrita. & Bar. in. l. de quibus. ff. de legi. nu. 5. in repeti. nu. 30. & text. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstitutio. & ibi docto. tex. in. l. 1. tit. *de los prelados*. lib. 1. in ord. rega. & gl. in. l. 1. ti. 5. for. ll. lib. 1. & sic quòd tale statutū est nullū. ¶Etiam si tale statutum non dicat expressè, quòd non emāt clerici, sed etiā si dicat, quòd ne quis vendat, vel donet, vel alienet bona immobilia non existenti in iurisdictione statuētium, quia tale statutum non comprehendit donationes, vel alienationes factas clericis, vel ecclesijs, quia si comprehenderentur, esset indirectè contra prędictam libertatem ecclesiasticam, & non valet. vt tenet in expresso Abb. in. c. cū sit. ut in fine. de eo qui mit. in posse. caus. rei seruāti. & idem Abb. in. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. el primero. vt lite pē. nu. 2. vbi tenet, quòd cōstitutio laicorum etiā generaliter disponens, licet nō tendat cōtra ecclesiasticam libertatem, nō debet extendi ad ecclesias, seu bona ipsarum. Et idē est dicēdū de bonis clericorū secundum Abb. ibi cōtra Bar. in. d. l. cunctos populos: qui cōtrariū tenet nu. 29. quia contra Bart. tenet quoq; Anto. in. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstitu. & in. c. dilectus. de foro cōpe. reprobādo. opi. Bart. ¶Et istā opinionē contra Bar. sequitur Ioā. de Linia. in. d. ca. ecclesia. quod extendit Imol. vbi suprà etiam si statutum iniecisset vinculū ante clericatū: si tamē ius de quo queritur, est originatū principaliter à facto clerici, vt tenet Calde. in sua quęstione, quæ incipit. Statutū ciuitatis. Et facit casus in. c. ecclesia sanctę Marię. vt lite pēdent. vbi statutū generale erat de nō alienādo rē litigiosā, nec tēdebat cōtra libertatē ecclesiæ, imò erit iuri cōmuni cōforme, attamē non extēditur ad ecclesias, & eorū bona. ¶Sed nō eūdo per mēdicata suffragia, dico, quòd tale statutū laicorum nō cōprehēdit alienationes factas clericis, vel ecclesijs. vt Ioā. And. singulariter in. d. c. eos. de immunit. ecclesi. in. 6. in nouella. & Abb. in. d. c. relatū. el primero. de testa. nu. 5. vbi tenet, quòd nō obstāte tali statuto poterit quis donare, vel vēdere bona prædicta clericis, vel ecclesijs: quia statutū

 inferio-

inferiorū nō pōt tollere priuilegiū indultum ec clesijs per principē, & hanc opinionē tenet etiā Bal. in. l. generali. C. de sacro sanct. ecclesi. & Pau. de Castro in. l. fi. C. eo. & Petr. de Anchar. in repe. c. canonū statuta. de cōstitu. in. 3. principali quę sito col. 20. versi. dicit etiā Bal. & Bar. & Bald. in d. l. fi. & Bald. in. l. iubemus nullā. C. eod. vbi di- xit, q statutū prohibēs alienare in forēsem non includit ecclesiā. & idē tenet Bal. in d. c. clerici. de iudicijs & statutū prohibens forēsem acquirere, non ligat clericos. vt Bal. in. l. dudū. C. de cōtra hē. emptione. & in. l. fi. C. de exactori. tribu. lib. 11. & in. l. si filias. §. diui. ff. de leg. 1. & notant do cto. in. l. in quorū. ff. de pigno. & Paul. de Castro. in cōsi. 193. & 195. & Federicus de Sennis con- sil. 26. vbi tradit dictū Ioan. Andre. & concludit nō valere dictū statutū respectu ecclesiarum, & piorū locorū. Mouetur elegāter inter cętera, q pia loca sunt à principibus priuilegiata, vt libe- re eis donent, vel vendant. vt in. l. 1. & l. illud. C. de sacrosanct. ecclesi. statutū ergo in cōtrariū, nō valet, duplici, seu triplici ratione, prima, quia (vt dictum est) laici inferiores nō possunt tollere le ges, & priuilegia tributa per superiorē, maximè ecclesiæ. vt in. c. cū inferio. de electio. per Bar. in l. omnes populi. ff. de Iust. & iu. & 25. q. 2. per to tū. ¶ Secūda ratio: quia hoc esset cōtra libertatē ecclesię vniuersalis. ¶ Tertia ratio: quia potestas condendi leges tributa inferioribus. per. dicta. l. omnes populi. videtur tributa sine præiudicio priuilegij tributi per ipsum imperatorē: quia ge neri per speciē derogatur. vt in. c. vendēs. de pręs scrip. & regula. gener. de regul. iur. in. 6. & Bart. in. d. l. omnes populi. & idē tenet Abb. consilio. 63. in. 1. volu. & q sub tali statuto nō cōprehendā tur supradicta: quia priuilegiū est concessum ec- clesiæ, vt possit emere, & ex solo contractu, sine traditione, quęratur dominiū, & statutū in cōtra riū nō valet. Et hoc priuilegiū nō pōt renūtiari, quia est factum in fauorē publicū. l. ius publicū. ff. de pactis. tenet ad literā Bart. in. d. l. filius. §. di ui. nu. 12. & Bal. cōsi. 72. lib. 3. supra statuto Bri xiæ, dispōnente q nullus audeat alienare bona, nec dominiū transferre de bonis suis in comitatu Brixiæ alicui non supposito iurisdictioni, & qui non subeat onera, vbi cōsuluit, q non valeat tale statutū in pręiudiciū ecclesiarū & clericorum, q nota. *Idem tenet Maria. Soci. in tracta. de oblia tio. in. 9. libello. nu. 43. tomo. 3. tract. folio. 65. in quiens quòd non obstāte statuto, quo cauetur, quòd bona immobilia non possint alienari infor- renses non suppositos iurisdictioni statuentium, poterit quis donare ecclesiæ sequens Ioa. Andr. in. d. c. fi. de immu. eccle. lib. 6. & vi. singulariter

Soci. in cōsi. 50. vol. 1. consi. *In cuius adiutoriū insurgit beatus archiepiscopus Floren. qui iam est canonizatus, impositusq; in decalogo sancto rū. in. 3. par. tit. 24. c. 18. vbi ponit ad literā text. in. d. c. eos. & dicit, q si tale statutū fiat, put in Ita lia, tale statutū nō cōprehendit donationes, ven ditiones, & alienationes factas ecclesijs. per. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstitu. & per Domi. in. d. c. eos. quinimo dicit beatus Florēt. q si sta- tuētes extēderēt tale statutū ad ecclesias, vel cle ricos, erunt ligati excōmunicatione, de qua in. d. c. eos. cū similibus. & q iudex ecclesiastic9 pos sit illos, ad quos pertinet, cogere ad declarādum tale statutum non respicere cōtractus fiēdos cū ecclesijs. per tex. in ca. statutum. de [illegible] istud tene, quia ecclesia approbat opinionē Flo ren. ex eo, quia est canonizatus, & ab ea nō rece dendum, licet aliqui teneant cōtrariū quia esset errare, & sic q tale statutū nō cōprehendit cleri cos, vel ecclesiā. ¶ Sed si esset lex imperialis, quę hoc vetaret, bene cōprehēdit ecclesiā, vt est ele- gans dictū Bar. in. l. diuinæ domus. C. de exacto. tribu. lib. 10. post gl. ibi ita q vult Bar. facere dif- ferentiam inter legem principis non recognoscē tis superiorem, & statutū ciuitatis inferioris. Et idē quòd Bart. tenet Paul. de Castro in. d. l. fi. C. de sacro sanct. eccle. nu. 6. & idem dicit Ioan. de Plate. in. d. l. diuina domus. nu. [illegible] esse, si statutum esset factum à ciuitate libera, non recognoscēte superiorē. vt in. l. nō dubito. ff. de captiuis, quia non apparet ratio diuersitatis, quare statutū tan tum possit in illo loco, quātum lex generalis, q lex cōtra libertatē ecclesię non valet, vt dictum est, & ideo est distinguēdū secūdū eūdē. Aut pro hibitio dirigitur in rē, puta, q talis res nō possit alienari, tūc quocūq; emēte, etiā ecclesia, nō va- let emptio, propter inalienabilē rei qualitatem, quæ potuit effici ab statuto, vel à lege. fac. tex. aut qui aliter. §. fi. ff. quod vi aut clā. & ibi notat Bar to. Aut prohibitio dirigitur in personā, puta, q nullus possit emere, & nō cōprehēdit ecclesiam, nec alios nō subiectos. ¶ Sed ego, cōtra Bar. & se quaces teneo, imo q etiā lex imperialis hoc non pōtest facere, quia licet verum sit, q lex princi- pis generaliter disponens debeat obseruari quo ad ecclesias, est verum, vbi canonibus non con- tradicit. vt tenet Abb. in. ca. in præsentia. de pro batio. col. 1. nu. 28. & sic q ādo nō est cōtra liber tatem ecclesię. vt in. d. c. quæ in ecclesiarū. Sed sic est, q si esset lex, prout est in tit. 10. lib. 5. in or- dina. reg. non valet, quia est contra ius canoni- cū, specialiter contra tex. in. d. c. eos, & contra d. auth. cassa. *Nec obstat. l. 15. tit. 5. par. 1. quia nō valet sicut nō valet. d. l. ordin. quia sunt illa, vt p in donatio-

donationibus & contractibus factis per regē secundùm Greg. Lopez ibi.* ¶ Tamē si dicta lex imperialis, vel statuta laicorum confirmient per papam, ligant clericos: vt Inno. in. c. 1. de transactio. per tex. in. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstitu. Et ista confirmatio debet esse in specie, & certa, & non generalis, nā si generaliter papa cōfirmaret omnia statuta, nunquā intelligitur confirmasse statuta, quæ sunt contra libertatē ecclesiæ. tenet Bal. in. l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. col. 4. versic. sed nūquid in generali confirmatione. & Ias. ibi. nu. 36. & Alex. in consi. 209. in. 2. volu. & Bar. Bal. & Ang. in. l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & latius Ias. in. l. more. ff. de iur. om. iudi. nu. 39. & Bal. in. c. veniens. col. 3. de iur. iuran. & dicam in glo. fi. istius. c. versi. in confirmatione. ¶ Et vide Anto. Francis. in addit. ad Abb. in. c. ad nostram. ꝺ probatio. in. 1. additio. vbi dicit hoc non procedere in statuto facto à populo subdito ecclesiæ Romanæ, quia talis populus potest statuere cōtra ius canonicum quo ad temporalem iurisdictionē. de quo per Abb. in. c. ꝙ clericis. de foro compe. & tenet Alexā. in consil. 177. in vol. 2. nu. 3. & 4. vbi intelligit hoc, ꝙ possunt condere quoad ipsos laicos, non contra clericos. quod nota. & sic indubitāter teneo dictum statutum, seu legem non habere locum. ¶ Facit alia ratio: Quia dominus archidiaconus habet in dicta villa domum habitationis, & multa bona, & possessiones, propter quod videtur esse vicinus, & habere domicilium. vt tex. & ibi gl. in. l. hæres absens. ff. de iudi. §. proinde. & in. l. 32. tit. 3. part. 3. Spec. in tit. de competēt. iudicis, additio. §. & licet dictus dñs Archidiaconus habet alia bona, & reditus in dicta ciuitate Ciuitatensi, nō obstat ei quia quis potest habere plura domicilia. vt in. l. absumptio. ff. ad munici. c. dilectus. el. 2. de rescrip. c. ex parte. de foro compet. & ꝙ ibi notan. & §. fi. de parochi. & domus habitatiōis cū alia bona, quę habet, est incola illius villæ. tenet Bart. in. l. libertus. §. sola domus. ff. ad municipa. maximè quia dictus Archidiaconus habet beneficiū in. d. ecclesia, propter quod dicitur ciuis, & vicinus vt Bart. in. l. 1. versic. quæro etiam. ff. eod. ad municipa. & est text. singulā. in cap. nullus. de tempor. ordi. libro. 6. per quod debet gaudere in omnibus vt talis vicinus, & contra eum non habet locum dictum statutum. & sic fuit pronuntiatum per quendam cōseruatorem, postea post nonnullos annos emi Andreā Siculum Barb. & in repeti. rubricæ de rebus ecclesi. non alie. mirum in modum hanc quæstionem examinat column. 27. versic. accedo nunc ad secundum dubium, an tale statutum comprehendat clericum. vbi per. 36. colum. tāgit, quē copiosissimè pro vtraq; parte vide. & in fine dicit, quòd negari non potest, quin iste passus sit difficilis, & dubitabilis, & multū egeret decisione pontificia. Tamen dicit, quòd vera cōclusio est, quòd statutum laicorum generaliter loquēs: dummodo non sit cōtra ecclesiasticam libertatem comprehendit clericos, ecclesias, & ecclesiasticas personas, quicquid dixerit Albericus de Rosa. in. 2. parte statu. quæst. 2. & per consequēs statutum disponens, quòd subditus non possit alienare rem immobilem, vel si alienauerit in nō subditum, soluet grauem gabellam, quia in tali statuto comprehenduntur clerici, & ecclesiasticæ personæ. dicit tamen Barba. quòd nihilominus viuat, & moriatur super hoc passu & in omnibus adhæret decisio. sanctæ matris ecclesiæ, vt vtar verbis Bald. in tractatu de schismate. C. si qs aliquem testari prohibue. & ibi ad contraria respondet, quem vide. ¶ Ias. tamen in. d. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legat. primo. nume. 46. istam quæstionem disputat. & in nu. 53. & 54. non faciendo mentionem de Barb. dicit, quòd tenēdo istam partē, quòd valeat tale statutum, & quòd sub eo comprehēdantur clerici, & ecclesiæ, quæ pars optimè defendi disputando, potest responderi ad dict. capitul. eos. quòd loquatur, quando statutum laicorum passim prohibeat omnia vēdi ecclesijs, vt patet ibi inter. in tex. in verbo, nec quicquam vēdant. & sic erat nimis præiudiciale ecclesijs, maximè concurrētibus etiam alijs prohibitiōibus, de quibus ibi in tex. ¶ Secus in proposito nostro, vbi per statutum laicorum solū prohibentur alienari immobilia in ecclesias, vt etiam distinguit Angel. consilio. 48. ¶ Tamen ait Ias. quòd in dubijs opinionibus consulendo, & iudicando tenēda est opinio, quæ fauet ecclesiæ. vt in. l. sunt personæ. ff. de religi. & sumpti. fune. capitul. final. de re iudic. l. si pars. ff. de inofficio. testamen. ideo durum, & difficile est obtinere contra sententiam Bart. quæ est magis communis, quam dicit procedere, quādo statutum prohibitiuum faceret expressam mentionem de ecclesia, & etiam, si simpliciter disponeret immobilia non posse alienari in non subditos, vel per ista verba quantumcunque generalia nō videretur comprehendi ecclesia, nec ecclesiasticę personæ, secundùm Bal. in dicta. l. fi. C. de sacrosanct. ecclesi. vbi dicit ita consului ꝟ. & ibi Anton. in capitulo. tua nup. de decimis. & capitu. à nobis. el primero. & ibi Abb. 3. notabi. de sentē. excommunicatio. & idem tenet Ioann. Andre. in. d. cap. fi. de immunita. ecclesi. lib. 6. & Abb. in c. relatū. el primero. de testa. & istum tene in dubitan-

bitanter, & ab ista communi opinione non recedas, & gauisus fui dum inueni Ias. meũ consiliũ, & opinionem approbantem, & dicentẽ esse cõmunem, ꝙ nota quia in pluribus ciuitatibus, & villis huius regni sunt prædicta statuta, quæ ad ecclesias, & ecclesiasticas personas, nõ extẽduntur idem tenet Paul. de Castro in.l.si quis. ff.de condi.institu.nu.5.& Anto.Fran.in additio. ad Abb.in cap.relatum.el primero.de testamen. in additione, quæ incipit cum Bal.in.l.generali. & hoc tene licet, Signor.de Homod.consil.91.subtiliter teneat ꝙ tale statutum sit iuridicum & nõ contra libertatem ecclesiæ.& eandem sententiã quòd sit cõis opi.Bar.tenet dictus Ias.in secunda lectura illius.§.diui.nu.80.licet dicat quòd semper ille tenuit contrarium per fundamẽta. vt ibi per eum. ¶Et an & quando statuta laicorũ comprehendant clericos vi. Alexan.in.l.nolle adire. ff.de acquir.hæredi. nu.3.vbi ait, quòd licet statutũ laicorũ non possit auferre clericis, ea quæ sunt à iure cõi, vel in priuilegium concessa secũdum veras conclusiones vt in.d.authen.cassa. tamen bene potest statutum laicorũ priuare eos à fauoribus inductis per laicos, vt est casus notabilis in.l.si quis curialis. C. de episcopis & clericis.& ibi Bald. ¶Et vi.Bal.in.l.omnes populi. ff. de iusti.& iure.col.3.nu.7.versi.edicta, vero vbi.
10 ait, quòd episcopus †, inter laicos obligatur, ad obseruandũ statuta laicorũ, si sunt rationabilia bona, & æqua, aliàs nõ, ita dicit intelligi.l. ex ea. ff.de postulã.&.c.1.de noui oper.nuntia. ¶Et vide eundem Bal.in.c.ex literis. de vita & honest.
11 cleric. vbi dicit †, quòd si statuto laicorum caueatur, quòd si quis vẽdit frumẽtũ soluat duos denarios pro libra, vel si dicat, quòd nullus possit extrahere victualia extra districtũ, quòd cõprehendunt clerici, sub tali statuto, & hoc dicit verũ quoad pœnas pecuniarias, secus quoad pœnas corporales, quia eis infligi nõ pñt, per statuta laicorũ, vt tenet Archi. in c.quisquis. 17.q.4. ¶Extende, quòd nõ valet statutũ cõtra libertatem ecclesiasticã, etiã si cõfirmetur per regẽ, qa libertas ecclesiæ est tanta, quòd fiscus, nõ põt super hoc imponere legem, nisi fieret in fraudẽ fisci, vt tenet Bal.cõsi.116.in.1.volu.in fi.*Licet cõtrariũ videatur tenere tex.in.l.55.tit.6.par.1. sed intellige vt ibi per Grego. López in gl. *el rey lo ouiesse defendido.** ¶Et adde tu Ias.in.l.placet. in.2.lectura.C. de sacrosan.ecclesi.in fine.vbi te-
12 net, quòd si cõitas †, habet loca pasturæ, & ecclesia mittat animalia ad ibi pascendum, ita tenetur soluere, sicut mere laici ita dicit, ꝙ tenet Abb.in consi.66.& vide Luca de Penna in.l.iubemus.C. de naui.nõ excusan.lib.11.colu.1.versi.hæc faciũt: vbi altercãdo pro vtraq; parte tenet, quòd princeps secularis põt statuere, quòd animalia clericorũ & ecclesiarũ à suis pascuis arceãtur vel etiã à pascuis priuatorũ, nec sumãt illa dominis inuitis, & quòd si inueniãtur in illis pascua sumẽtia soluant pœnã aliàs impunè possent offendi: vt ibi per eũ, & facit quòd tenet Bal.in.l.cõtra iuris.§.si filius.in fine.ff.de pactis.& ibi Ias.nu.11. quòd clericus qui vtitur statuto laicorũ nõ põt eo vti nisi, cũ oneribus prouenietibus ex eodem statuto, licet aliàs clericus nõ sit statuto laicorũ astrictus.*Et an statuta laicorũ clericos ligẽt, & eorũ cõsuetudines, vi.singulariter Henricũ in capi.quę in ecclesiarũ.de constitu.vbi tenet, quòd statutũ seu consuetudo laicorum onerosa & pręiudicialis ecclesiæ & clericis non ligat eos, secus si fauet eis, tamen si consuetudo laicorum seruatur generaliter inter clericos & laicos, bene ligat, licèt sit onerosa, & sic intelligit Henric. Innocen.in.c.cum dilectus.eo.tit.& est ratio, quia talis consuetudo per communem cõsensum tacitum omnium tam clericorum quàm laicorum est inducta: tamen incolæ, qui munera non subeunt tanquam aduenæ non includuntur in beneficijs quæ conceduntur ciuibus, quia nõ sunt pars illius corporis: tenet Bal.in auth. sed omnino.C.ne vxor.pro marit.nume.6.& Alexan.in additio.ad Bar.in.l.municipẽ.ff.ad municipal.* ¶Sed quid si per statutum prohibentur subditi
13 acquirere, an † comprehendantur acquirere volẽtes, ab ecclesia. Alex.in.d.§.diui.n. 13. tenet ꝙ sic allegãdo Federi.cõsi.35.incipiẽte, statuta.& Moder.in.d.c.fi.de imitatio.eccles.in.6. ¶Et in tantum statutum contra clericum seu contra li-
14 bertatem ecclesiasticam non valet, ꝙ etiam †, si sit statutum, ꝙ clerici teneantur ad aliquid faciẽdum, putà ad soluendas collectas, & si non fecerint teneantur eorum cõsanguinei ad aliquã pœnã. tale statutũ non valet quia dicitur esse cõtra libertatem ecclesiasticam, vt tenet Bald.in lectura antiqua.in.l.1.ff.de in ius vocã.vt eant aut satisdent, & ibi Ang. quos sequitur ibi Alex.nu.5. quia verisimile est, ꝙ clerici nollent suos consanguineos laqueari pœnis statutorum. per tex. in c.sciant cuncti. de cle.in.6.& idem tenet Bartol. in.l.1.ad fi.ff.de his qui pœnæ nomi. & in.l. hic pœnę.C.de agri.& censi.libr.10.& per Bald. in l.1.ad finem.C.de indicta vidu.tolle.& per eũdẽ in.l.1.C. de episcopis & cleric.in princip. & per alia iura vt ibi per eum, & idem tenet Paulus de Castro in.l.1.ff.de his qui pœnæ.nomi.caus.relinqui.numer.2.& in.l.hæres meus.§. quòd in fraudem.ff.de conditio.& demonstratio. & ibi Baldus. ¶Sed statutum factum in fauorem clerico-

rum

1 5rum vel ecclesiarum an potest reuocari † per statuentes Paulus de Castro in.l. si quis curialis. C. de episcopis, & clericis. numero quinto, tenet, quòd sic, dum non auferant clericis ius commune, quòd ab ipsis statuentibus non habent; sed Bartol. tenet contrarium, secundum eum. in l. priuilegia. C. de sacrosanctis ecclesijs. & pro eo dicit Paul. quòd facit, quòd notat Innocent. in capitulo. nouit. de iudic. super verbo, Theodosius, sed Cynus ibi in dicta. l. priuilegia. tenet cōtra Bartolum, & quæ opinio. Cyn. est tenenda. vt tenet Alexand. in. l. non amplius. ff. de legatis primo. numero quinto. vbi ponit alios Doctores eam tenentes, & sic tenet quòd potest reuocari licet Antonius Franciscus in additione. ad Alexandrum, tenet opinio. Bartol. in dicta. l. non amplius.

S V M M A R I V M.

1 *Quis potest statuta vetera emendare, reformare, & declarare per potestatem sibi concessam faciendi statuta.*

2 *Statutum emendatum non dicitur, nouum statutum sed vetus.*

3 *Declaratio trahitur retro ad tempus dispositionis factæ.*

4 *Lex noua declaratoria veteris, trahitur ad præterita negotia.*

5 *Qui declarat nil noui facit.*

6 *Ex scriptura declarata agitur, non ex declarante.*

7 *Declaratio plus se habet quam constitutio quia declaratio respicit præterita: constitutio, futura, & quando lex procedit interpretando porrigitur ad præterita.*

8 *Testis potest declarare dictum suum.*

9 *Declaratio appellationis interlocutoriæ sententiæ potest fieri sine scriptura.*

10 *Declarari potest libellus, etiam post litem contestatam.*

11 *Declarare potest iudex ex interuallo sententiam suam.* 1

12 *Declarare quis dicitur etiam si quis corrigat errorem suum.*

13 *Declaratio facta per Papam circa gratias factas per eum, an præiudicet alijs quibus erat ius quæsitum.*

b **Emendar.**

emendar b, y hazer de nueuo, las

b Nota tex. qui dat correctoribus facultatē tollendi statuta si non sunt bona nec rationabilia, & sic est correctori data potestas per istum tex. talia statuta reformandi, quia quando alicui est
1 concessum †, facere statuta poterit veterem emēdare, reformare, & declarare tenet Ang. in. l. iurisgētiū. §. adeò. authē. de pactis, versi. sequitur in text. & Alex. ibi, nu. 4. & 5. per tex. in. l. videamus. §. penul. ff. de in litem iura. & Pau. de Castr. C. de nouo. C. compo. num. 10. & Guiller. de Suza. in. l. prima. C. de emenda. C. insti. & Gandi. in tracta. malefi. in parte, de obserua. statu. in principio. ¶ Et tales electi ad emendanda statuta possunt addere, & detrahere siue demere, vt in dict. l. de nouo. C. cōpo. §. quibus. versi. adijcientes, & de nouo. C. cōfirman. §. sed si quando. * Sed pretores non sint faciles ad statuta vetera tollenda, & noua facienda: quia nouitates sine causa inducendæ non sunt, nisi euidens vtilitas appareat, vt in. l. in rebus. ff. de constitu. princi. quia reprehenduntur qui nouitates inducunt vt cap. quis nesciat, 11. distin. gloss. in capitul. cum consuetudinis. de consuetu. & tales mutationes periculosæ sicut docet Amphorismus secundū Ioan. Andr. ibi & facit. l. 37. titulo 34. part. 7. & est. l. fin. & vi. tex. & ibi Grego. Lopez in. l. 11. tit. 1. part. 1. vbi nō debet legislator facilis esse in mutando leges, imo debet potius pati aliquod inconueniens, & tolerare, dummodo nō sit magnum, quam leges mutare: quia ex hoc assuescunt homines: & circa hoc vi. tex. sin gu. in. l. 18. tit. 1. part. 1. quē nota ī materia ista. * ¶ Tale autem statutum emendatum nō dicitur
2 † nouum statutum sed vetus vt est cōmunis cōclusio Alberici. de Rosa. in prima parte statu. quæstione. 22. per textum in. l. hæredes palàm. §. sed si nota. ff. de testamen. quia emendans nō facit nouam speciem sed veterē excutit. l. adeò. cum quis. ff. de acquiren. rerum domi. ¶ Facit quòd tenet Paul. de Castr. in dicta. l. hæredes palàm. §. si quid. numero. 3. versi. Item nota, vbi ait, quòd declaratio † trahitur retro ad tē- 3
pus dispositionis factæ, allegando Ioann. Andre. in addition. ad Speculat. in titulo. de teste. §. nunc videndum. quòd adeo adhæret dispositioni, quod vnà cum ea videtur manasse.
¶ Et ex hoc multa sequuntur, scilicet, quod no-
4 ua † lex declaratiua veteris trahitur ad præterita negotia vt notant doctor. in. l. omnes populi. ff. de iustitia & iure.

¶ Et

¶Et quod declaratio trahatur retro, tenet Bald.
in l. cum testamento. C. de testamen. manumis.
in fine. & Abb. vbi latè per additio. in capitu. ex
parte de consuetudi. nu. 4. & Ias. in l. quod iussit.
5 ff. de re iudi. num. 3. & quia qui declarat † nil no-
ui facit, vt tenet Philippus Decius consilio. 423.
in fine. & facit, quod tenet Barto. & doctor. in l.
asse. ff. de hæredi. institu. vbi dicit, quòd agatur
6 † ex scriptura declarata non ex declarante. ¶Fa
cit quoq;, quod tenet Bald. in l. non dubium. C.
de legi. prima column. nume. 2. versic. tertiò no-
ta. allegando Ioan. Andre. in capitul. vlti. de ver
7 borum significatione. in. 6. nouella, ꝙ plus † se
habet declaratio, quàm constitutio: quia decla-
ratio respicit præterita, sed constitutio respicit
futura, & sic quòd quādo lex procedit interpre
tando seu declarando, porrigitur non solum ad
futura sed etiam ad præterita, secundùm eundē,
Baldum. ¶Item facit quòd testis potest declara
8 re † dictum suum, vt notat Bald. in l. in bonæ fi-
dei. C. de rebus credi. & in capitu. 1. §. si enim do
mino. colum. 3. quid sit inuestitura. in vsib. feu-
do. & Alexander in additio. ad Barto. in authen
ti. qui semel. cap. cum, & quando. & Abb. in ca.
ex tenore. de testi. & est glo. in ca. cum Ioannes.
de fide instru. in parte, postquam. & facit tex. in
l. 30. titul. 16. parti. 3. vbi per Montal. de intelle-
ctu. idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli
opposi. contra testes post publica. §. sunt publi-
catis. numer. 20. vbi ait, quòd quando testis ob-
scurè locutus est vel si non expressit causam sui
testimonij poterit iudex in eadem instantia, ite-
rum repeti ex iudicis officio ad sui informatio-
nem, sed non ad instantiam partis, & talis decla
ratio potest fieri absque nouo iuramento, & ab
sque noua citatione partis: quia iuramentum, &
citatio prius facta trahitur ad declarationē, quia
potest addere seu ponere, id quod omisit, quòd
etiam pertinet ad declarationē, quòd hodie de-
claratur tanquam tunc fuisset dictum prout te-
net Pau. de Cast. in d. l. hęredes palam. §. si quid.
nu. 4. & idem tenet Bald. in authen. hodie circa
principium. C. de iuram. calum. & tenet Hippo.
de Marsil. in repeti. l. de vno quoque. ff. de re iu-
dica. nume. 76. ¶Quòd est idem in appellatio-
ne ab interlocutoria, quia licet talis appellatio,
9 † non possit fieri nisi in scriptis vt in capit. 1. de
appellat. in. 6. poterit ex post facto aliquid de-
clarari circa ipsam sine scriptura, solo verbo, se-
cundum Paul. de Castr. vbi suprà. ¶Item potest
10 libellus declarari † post litem contestatam licet
non mutari. vt tenet Bal. in d. l. hæredes palam.
§. sed & si notant per glo. in. l. idem Pomponius
§. frumentum. §. fina. ff. de rei vendit. ¶Et idem
11 dicit, quòd iudex ex interuallo †, potest declara
re suam sententiam, quòd dicit esse verum quā-
do declaratur id, quod est aliquid saltem quoad
certitudinem legis, licet homini non sit certum,
secus si ad quod declaratur erat per se nullum,
ita quòd deficiebat ius, & probatio: quia ista de-
claratio non habet robur ab actu, ideò oportet,
quòd per se ipsum sit actus solennis. arg. in l. ac-
cusetur. ff. de adulte. vide quæ dixi in proœmio
in gl. *de ordenanças*. nu. 19. ¶ In tantum dicit Bal.
12 vbi suprà, quòd dicitur quis declarare †, etiam si
quis corrigat errorem suum, & non dicitur de
nouo facere, quòd dicit esse notandum. ¶Idem
13 dic in declarationibus, factis per papam †, quia
multotiens papa facit aliquas declarationes cir
ca gratias factas per eum, vtrum præiudicent a-
lijs, quibus erat ius quæsitum. & Paul. de Castro
in. d. l. hæredes palam. §. sed nunquid. nu. 4. dicit,
ꝙ arg. est, ꝙ sic quasi hoc declaratur à principio
fuisse dictum, quo casu non fuisset alteri ius quę
situm, quod dicit intelligendum de propria de-
claratione, quæ consistit circa aliquod verbum
dubium, sed interdum declaratio, consistit circa
id quod non erat dubium de iure, & tunc decla
ratio habet vim nouę dispositionis, & ideo non
valet quæsitum secundùm Paul. de Castr. ibi.

S V M M A R I V M.

1 *Permittitur hodie statuta facere nu. 8.*
2 *Anteaquam statuta fiant debet in concilio aren gari, & deliberari.*
3 *In statutis fiendis debet prætor esse præsens.*
4 *In statutis à populo fiendis eadem solennitas requiritur quæ in alijs eorum gestis, scilicet, quòd more solito conuocetur, & quòd simul coadunentur, & minus adsint duæ partes.*
5 *Decuriones, id est, rectores possunt hodie statuta facere.*
6 *Statuta facta per decuriones, an debeant publicari per præconem.*
7 *Statuta, à quo tempore ligent.*
9 *An solus potestas, potest statuta facere.*
10 *Iudex potest statuere salarium, pro aliquo malefactore capiendo vtilitate publica imminente.*
11 *Magistri grammaticæ, an possunt facere statuta, inter suos scholares.*
12 *Statuta facta per istos correctores sine concilio ciuitatis, an durent perpetuò.*

Populus

13 *Populus vel concilium ciuitatis, an poteſt ſtatuere ſine correctore, ſeu prætore, vel aliquid agere.*

14 *Excommunicati banniti, vel interdicti non poſſunt ſtatuta facere.*

15 *Statuta an debeant fieri, ſuper eo, quòd nullo iure diſpoſitum eſt.*

16 *Statuta contra ea quæ ſunt reſeruata principi non valent.*

17 *Statuta facta per ciuitatem, quòd à ſententijs ſuorum officialium non poſſit appellari, an valeant.*

18 *Caſus, qui non reperitur deciſus per noua ſtatuta, ſed per vetera, an debeat decidi ſecundum vetera vel per ius commune.*

19 *An per pœnam ſtatuti ſit ſublata pœna legis antiquæ.*

20 *Si ſtatuti via eligitur, quo pœna minor imponitur, an poſſit agi via communi, quæ imponit maiorem vel è contra.*

21 *An qui fecerunt ſtatuta conceſſione principis, poſſunt poſtea ea reuocare.*

22 *An pœnæ quæ imponuntur pecoribus, & alijs damnificantibus ſaltus & prædia aliena poſſint creſcere & augeri.*

c Las hara c, con acuerdo del regimiento mirando mucho en las que tocaren a la election de los officios, para que ſe

1 c Nota text. ꝙ hodie permittitur † facere ſtatuta qa ſecus erat de iure antiquo: quia talia ſtatuta non poterant fieri ſine ſcientia principis, vt tenet Bald. in titul. de pace conteſtati. colum. quarta. numero. 14. * Quia cum hodie ſingulæ ciuitates habeant ſua regimina, vt notatur in. l. fin. C. de longi tempo. præſcript. & Bald. in. l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic. præſid. æquum eſt vt dicta ſtatuta poſsint cōdere. * ¶ Et anteaquam,
2 fiant corrector † in tali concilio, ſeu regimiento, debet proponere, quid placeat de ſtatutis fiē dis, & ſuper hoc arengetur, deliberetur, & reformetur, vt legitur quando leges fieri debent, vt in. l. humanum. C. de legib. & Inſtitu. de iniur. §. illud. & Inſtitu. de iure natura. gent. §. lex. & in §. Senatus. & ibi Angel. in fine. & in §. plebiſcitum. & in. §. conſtat autem. & ibi Angel. numero primo. ¶ Tamen ſi reperitur aliquod ſtatutum, & non apparet, quòd fuerit facta propoſitio in concilio vel populo, vel quis fuerit ille, qui propoſuit, valet ſtatutum, vt Bartol. in. l. vniuerſis. in fine. C. de preci. imperat. offeren. & in l. ſecunda. C. de decurionib. libro decimo. & tenet Angelus, & dicit eſſe notandum in dicto. §. conſtat. numero ſecundo. & tenet Paul. de Caſtro in. l. prima. ff. de conſtitutio. princip. ¶ Et in
3 iſtis ſtatutis fiēdis debet eſſe corrector †, vel poteſtas præſens, vt in iſto tex. aliter tale ſtatutum non valeret, vt in. l. prima. C. de ſeruis reipub. & tenet Gandi. in tract. maleſi. in parte de obſeruan. ſtatu. numer. 3. & infrà dicam. ¶ Et in iſtis ſtatutis à populo facien
4 dis eadem † ſolennitas requiritur, ſicut in alijs eorum geſtis, videlicet, quod more ſolito totus populus, vel concilium conuocetur. vt notat gloſſa in. l. ſecunda. C. de decurionib. libro decimo. & quòd ſimul coadunentur, nec ſufficit cōſenſus ſeparatus, vt in. l. maiorem. C. de pactis. & in capitulo. in Geneſi. de electioni. & quod ſint duæ partes ad minus, & quòd facta propoſita in dicto concilio, id quod à maiore parte duarum partium fuerit obtenta, ſiue vrbis, vel per tacitum conſenſum nutu, vel fabis: vt arguitur in. l. ſeruo inuicto. §. ſi pupillo. ff. ad Trebellianum. illud valet, & tenet, vt in. l. multi. cum glo. ff. quod cuiuſque vniuerſo nomi. ¶ Dummodo illa pars conſiliariorum, quæ non fuit præſens, non ſit expulſa de ciuitate per inuidiam: quia tunc licet ſtatuta facta à præſentibus ſeruarētur, inter eos, non tamen in præiudicium expulſorum, nec præſentes glorientur de ſua malignitate, vt in. l. itaque fullo. ff. de furtis, prout tenet dictus Angel. in dicto. §. ius ciuile. Inſtit. de iure natu. numero. 16. & in. §. Senatus. num. tertio. in fine. ¶ Sed hodie non totus populus, ſed
5 ſolum † decuriones, id eſt, Regidores, qui publicè ſono campanæ, vel voce præconia, vel die ſolita, loco, & more ſolito cōgregati ſunt, poſſunt facere iſta ſtatuta, vt in. l. ſi pupillus. §. decuriones. ff. de verborum ſignificatione. & probat dictus Gandi. in dicto titul. de obſeruan. ſtatu. in principio. ¶ Et talia ſtatuta facta per eos, debēt
6 † publicari per præconem, quòd eſt verum in ſtatutis vniuerſalibus, ſecus in ſtatuto particulari, in fauorem alicuius facto, vt tenent Bald. & Cyn. & Paul. de Caſtr. in. l. leges. C. de legi. nu. 2. & Ange. in dicto. §. ius ciuile. Inſtitu. de iure na-
7 tu. numer. 12. ¶ A quo autem tempore ligent † iſta ſtatuta, dic quod habentes notitiam ſtatuti, ſtatim,

ſtatim ligatur.vt in.l.fi.ff.de decurio.ab ordi.fa-
ci.ſi vero loquimur in ignorantibus,tunc ſi ſunt
ſtatuta præiudicium aſſerentia,ligant infra tem
pus,arbitrio iudicis diſcernendum,vt poſsit cō-
prehendi vtrum fuerit ille in ſuprema ignoran-
tia,vel non,ſi vero afferant vtilitatem ſtatim o-
perantur effectum vt tenet Ange.in.d.§.ius ciui
le.nume.11.vbi dicit.quòd Barto.in.l.prima.in
fine.C.de caducis tollen.dicit, quòd ſufficit pro
bare per teſtes,quod ſtatutum fuit publicatum.
argu.l.ea quidem.C.de accuſa. ¶Contra iſtum
8 text.videtur eſſe †: quia prætores ſiue præſides
prouinciarum,& poteſtates,& alij officiales ter
rarum nō poſſunt facere leges,quia poſt trāſla-
tionem imperij in principem non poſſunt præ
tores,etiam populi Romani legem vniuerſalem
facere,quia non poteſt populus Romanus,vt te
net Angel.de Areti.in.§.prætorum.Inſtitu.de
iure natura.gen.numero.3.& in.§.quod princi-
pi.nu.5.¶Sed hoc non eſt contra noſtrū text.
quia hic non datur facultas ciuitatibus, & villis
faciendi leges generales,ſed ſolùm ſtatuta parti
cularia,quo ad ipſam ciuitatem,& quoad cōmo
rantibus in ipſa,& in ſuo diſtrictu, & iuriſdictio
ne, quia tunc bene poſſunt iſta facere,vt in iſto
text.regio.& Bartol.in dict.l.omnes populi.ff.
de iuſti.& iur.gloſſ.& doct.in.l.prima.C.de po-
ſtuland.Barto.in.l.final.ff.de pœnis.& per Bal.
in dict.l.omnes.numero.2.vbi ait, quòd populi
poſſunt ſibi facere ſtatuta.l.Antiochenſium.ff.
de priuileg.credi.&.ff.de decret.ab ordi.faci.l.
fina.&.l.prohibere.§.planè.ff.de quo vi aut clā.
l.ſerui noſtri.C.de noxali.cap.1.de conſti.in.6.
¶Nam ſicut populus poteſt habere propriā cō
ſuetudinem.vt in.l.an in totum.ff.de ædifi.pri-
ua.&.l.de quibus.ff.de legibus.&.l.venditor.§.
conſtat.ff.communia prædio.à qua non eſt re-
cedendū:quia habet vim naturę vt in.l.1.§.deni
que.ff.de aqua pluui.arcen.ita poteſt facere ſta-
tutum & tenor, & ordo cōſuetudinis,& ſtatuti
non debet prætermitti.vt in.d.§.conſtat.& in.l.
certa forma.C.de iure fiſci.libr.10.& in.l.conſti
tutionibus.ff.ad municipal.quia ordo rei dici-
tur forma rei quæ non debet præuaricari.etiam
in actu fauorabili.vt in.l.qui Romæ.§.Fabius
Hermes.ff.de verb.obli.ſecundum Bald.vbi ſu
prà.& Anto.& Abb.in.c.quòd clericis.de foro
competen.¶Dummodo non ſtatuant in præiu
ditium culminis imperialis.vt tenet gloſ.in.l.9.
titul.5.lib.3.for.ll.in gloſſ.*por ſu*.in fin.¶Sed an
9 ſolus poteſtas,& ſic † correctior pōt facere ſtatu
ta.iſte tex.videtur dicere,ꝙ nō ſed debet ea face
re cum cōcilio ciuitatis,ibi,*las hara con acuerdo del
regimiento*.idem tenet Ang.in.d.§.ius ciuile.col.
2.numero.5.verſicul.aut iudices,vbi aſt,quòd ſi
iudices habent temporalem iuriſdictionem, vt
rectores terrarum, conuocato concilio ciuitatis
ſtatuta poſſunt facere.vt in dict.l.prima.ff.cuiuſ
que vniuer.nomi.ipſi vero ſoli nō poſſunt face-
re.vt in.l.pro grammatic.C.cōminatio vel epi-
ſtol.¶Sed hoc intellige de ſtatutis perpetuis,
ſed ſtatutis temporalibus,ideſt,quod durent to
to tempore ſuo ſpectantia ad exigentiam facto
rū, vt quod nullus portet arma, & ſimilia bene
poteſt ſolus ſine cōcilio ciuitatis facere, vt tenet
dictus Angel.vbi ſuprà per text.in.l.fina.C.de
officio præfe.vig.& Angel.magis latè in.l.1.ff.
quod quiſq; iuris. ¶Ad quod facit quod tenet
idem Angel.in.l.cum nauariorum.C.de nauicu
10 ola.libr.11.de iudice ſtatuente † imminēte publi-
ca vtilitate ſalarium pro aliquo malefactore ca-
piendo,de quo per Bartol.in.l.1.ff.de iuſtitia &
iur.numer.3.& ibi per Iaſ.numer.11.vbi ponit
plures limitationes.de quo vi.Bartol.in dicta.l.
nauariorum.& Ioan.de Pla.in.l.vnica.C.de præ
ben.ſala.lib.10.*Et vi.Iaſ.in.l.1.§.ſi tibi iudiciū.
numero.2.ff.de cōdi.ob turp.cauſam,vbi tenet,
quòd quis poteſt licitè mercedem accipere pro
indicando malefactorem,ſecus inquit, ſi quis in
uenerit rem alterius:nam non poteſt licitè pete
re quod ſibi aliquid detur pro inuentione: per
text.in.l.falſus.§.qui alienum.verſi.quid ergo ſi
pretium.ff.de furt.& ibi Bartol.quod dicit men
ti tenendum,quia ſæpè occurrit,pro labore: ta-
men inueniendi licitum eſt recipere præmium
arg.l.nobis honeſtè.§.ſed ſi nauis.ff.ad.l.Rodiā.
de iact.ſecundum.Iaſ.vbi ſuprà.& ibi Alber.ta-
men pro inuentione ſerui benè accipitur mer-
ces,vt in.l.7.titul.15.libr.4.fori.ll.& Peregrin.in
par.furtum.quæſtio.6.in gloſſ.duplicatum.vi.l.
13.tit.1.lib.9.fori iuzgui.vi.l.ſolet.ff.de præſcri.
verbis.* ¶Tamen ſi ſunt iudices de maioribus
magiſtratibus,vt de ſenatoribꝰ præfectis præto
rio,vel legatis apoſtolicæ ſedis, poſſunt ſtatuta
condere,vt in.l.non ambigitur.ff.de legibus,&
etiam ſi habent dignitatem perpetuam, vt om-
nes marquiōes,epiſcopi,& ſimiles perſonæ, poſ
ſunt facere dicta ſtatuta vt in capitulo.2.de ma-
io.& obedi.Angel.in.l.vectigalia.C.noua vecti
ga.impo.non poſſ.in.6.columna.in.3.quæſtio.
verſicul.Item dico de legatis.ſed in hoc vide di-
ſtinctionem Bald.relatam per Angelum vbi ſu
11 prà.¶Et adde,quòd magiſtri † grammaticæ in-
ter ſuos ſcholares poſſunt facere ſtatuta pœna-
lia, & correctoria, malorum.argumentum gloſ.
in.l.liberto.ff.de obſequijs liber.non autem poſ
ſunt imponere pecuniariam, cum ob mores nō
debeant fieri receptione pecuniæ.argumēt.in.l.
prima.

prima.§.taceat.C.de rei vxo.actione. secundùm Angel.in dict.§.ius ciuile, quòd facit cõtra istos lectores grammaticæ, quia qualibet hebdomada locãt regulam.¶Sed an ista statuta facta per
12 istos† correctores, sine concilio ciuitatis durent perpetuo, vide Gandi.in dict.tract.malefi.in dicta parte obseruan.statu.in principio, vbi videtur tenere, quòd si sunt facta communicato concilio sunt perpetua.per.l.si prætor. ff.de iudicijs. & per alia iura vt ibi per eum Bald. tamen in.d. l.omnes populi.3.colum.nume.7.versicu. edita vero, videtur sentire, quòd nõ sint perpetua, sed solùm durent quousq; durat suum officiũ: quia propriè non dicuntur statuta municipalia: quia non sunt proposita perpetuę iurisdictionis causa, sed prout res incidit vt in.l. si quis id quod. ff. de iurisdi.om.iudi. &.l.fin.ff.de pœnis. & ex his non oritur actio in factum, tanquam ex edicto prætoris, sed orit actio ex illo edicto si quis ius dicenti non obtempera. & ista dicunt bãna potius quàm statuta, quia habent vim sententię interlocutoriæ, & non vim legis, nec sententiæ diffinitiuæ. vt in dict.l.pro grãmatic.¶Et successor qui iurat seruare statuta, nõ videtur iurare seruare illa quæ finita sunt, & non sunt redigenda in libro statutorum, & quia si imponitur pœna venienti contra statuta loci, ista pœna nõ habet locum, quia non potest dici statutum, nisi ex commissione populi magistratus fecerit. vt in.l. prima.ff.quòd quisq; iur. ¶Et Bartol.in.l.imperator.ff.de pœnis, quæ est lex finalis, dicit, q̃ statuta sunt perpetua, sed Bartol. ibi loquitur quãdo statutum est factum à populo: quia tunc est ius ciuile, vel si est factum ab aliquo habente potestatem, vt ab episcopo vel legato, duce, marquione, non de statutis factis per potestatẽ vel correctorem sine concilio. vt Bart.in.d.l.omnes populi.nume.8.¶Sed actio descendens ex statuto an sit perpetua, dicit, quòd quando est factum à populo erit perpetua, sed si statutum sit ab aliquo præside (vt quotidie fieri videmus) tunc actio descendẽs ex eo si est pœnalis durat anno, videtur enim ius prætorium, quòd est factum à magistratibus, & sic Barto.cum Bal.concordat, & idem tenet ibi Alexander in additiõe. ad Bartol.de quo vide Bald.in.l.prima. C.de hæredita. Institu.& Angelum in dicto.§.ius ciuile. numero.decimotertio. ¶Vtrum populus vel conci-
13 lium ciuitatis † potest statuere sine prætore vel correctore, dic quod non, vt in principio istius glossæ dixi allegando Gandi. & in adiutorium eius facit, quòd populus non potest vnum minimum actum iurisdictionis exercere nisi interueniat magistratus, vnde nõ potest apud populũ aliquis emãcipari. vt. ff.de seruis reipub. ma.l.1. sed statuta cõdere est iurisdictionis: quia qui statuit ius dicit, imo facit, quòd plus est quam dicere ius vel reddere, vt in.l.1.ff. quod quisque iur. ¶Et quia est forma legis, quòd magistratus faciat propositam interrogationem, in cõcilio, vel parlamento populi, vt dictum est, & in.l.1.ff.de legi.in gloss. ¶Et quia præses ciuitatis debet ibi esse tanquam caput, & congregatio, & cõgregati sunt tanquam membra, vt Bal.in.l.actor à tutore. ff.rem ratam habe. & ideo secundùm eum ibi, in syndico, vel actore constituto ab vniuersitate requiritur decretũ potestatis seu præsidis: & idem tenet Barto.in.l.nulli.ff.quòd cuius vniuersi.nomi.numer.7.& melius Paul. numero.6. & Abb.in capitul.primo.de syndica. & Bald.ibi in rubrica.numero.3.& Specula.in titul.de actore ab vniuersita.in princip.vbi tenet quòd contra actorem vniuersitatis excipitur quòd est sine decreto iudicis constitutus, & per eũdem in titul.de syndico.numer.17.& Bald. singulariter in.l.filiusfamilias,§.veterani. ff. de procura. nume.3. & est communis opinio. vt additio. Abb. in dict.capitul.de syndica.num. 5.& vi.glo. in.l. 3.titul.10.libr.1.for.ll.in gloss.fin.in fine. aliàs si cõstituitur procurator, sine authoritate iudicis, vel forma non seruata, est nulla constitu. tenet Bart.& Plat.in.l.actuarios. C.de nu. actuarijs li. 12.licet contrarium teneat Bald.in ca.doceri.de rescriptis.nu.5.& in.c.significauit. de appellati. numero. 5. tamen si deficit potestas, bene potest creari talis procurator à decurionibus.tenet Bald.in.l.vbi absint.ff.de tutori.& curat.datis ab his.in fine. ¶Præterea omne quòd est necessarium ad ordinem rei, est necessarium ad esse rei, sed populus non debet vocari nisi per magistratum. vt in.l.obseruare.C.de decuri.lib.10. ¶Ad idem facit quia populus nõ potest disponere super magistratu, nisi confirmetur, à superiore vt in authen.defenso.ciui.§.in crimine.coll.3.ergo nõ põt disponere super iure redẽdo à magistratu quia cum magistratus sit superior populo rõne confirmationis superioris, ergo populus nõ potest imponere legem magistratui, quia inferior nõ potest imponere legem superiori. vt in l.prima.ff.de constitutio.princip. ¶Et quia clericus sine Episcopo non potest facere statuta, quia essent membra capite mutilato, ergo idem in populo. Populus enim debet subesse, non præesse cum magistratus sit eius princeps.l. spadonẽ.§.si ciuitatis.ff.de excusatio.tuto. ¶Quoque facit. Nullus populus videtur sani capitis: quia quantò maior numerus, tanto minor intellectus. vt in.l. si constat. de appella. &.ff.qui. & à qui.l.

à qui.l.si priuatorum.& in.l.totiens.ff.de pollicita. ¶Præterea populus Romanus, in quo erat omniũ populorũ vis, ac potestas, abdicauit à se imperium, ergo non remansit in membris, quia cum capite fortunas suas transtulit.l.fin.C.de legi.& in.l.qui ex liberis.§.1.ff.bonorum posse.secundùm tabul. ¶Pręterea. A quo remouetur genus, amouetur, & quælibet eius species.C.de trãsactio.l.si causa cognita. Sed à populo remouetur omnis iurisdictio statuẽdi.vnde dicit Innoc. in.c.cum accesissent.de cõstitu. quòd penes populũ iurisdictio nulla residet hodie. & ibi Compostella.tenet, quòd nulla vniuersitas põt facere cõstitutionem absq; magistratu. quæ opinio secundùm Bal.in.d.l.omnes populi.col.2.nu.3.seuerè & tenaciter seruãt in terris ecclesiæ, & ideo si tota prouincia faceret statutũ, non admitteretur, nisi esset approbatum. Sicut si castrum faceret statutum, non admitteretur nisi per communem ciuitatis approbaretur. ¶Sed Bal.vbi suprà videtur tenere, quòd non habeat locũ in ciuitatibus, quæ iura superioris habẽt: vnde ciuitates habentes fiscũ, possunt facere pœnalia statuta, qa de iure suo licitum est eis statuere, sed nõ in alienum saltem mittere.l.si constiterit.C.fin. regundo.cum similib. ¶Ideo Bal.dicit de iure cõi esse distinguendum, vt ibi per eum in, d.l.oẽs.col.2. versi.& ideò. ¶Sed quicquid dicat Bal.& distinguat, tu tene istum text, & sic, quòd populus solus sine potestate, seu correctore non potest statuere, nec talia statuta facere. ¶Vide tu Ang.in d.l.omnes populi.in fine.vbi in hoc casu vult dicere, quòd aut loquimur in populo, qui regitur per magistratus suos, & à se creatos, & tunc potest facere statuta sine authoritate illorum magistratuum, & ita dicit, quòd potest intelligi.d.l. Antiochensium.ff. de priuileg.credi. & idem tenet Paul.de Castro.ibi.num.6.quem vide. Aut loquimur de magistratibus creatis à principe, vel ab alio superiore, vt rege, & tunc si populus vult facere statuta circa id, quod tangit ius fiscale, putà circa maleficia puniend a, & non potest sine authoritate superioris. Aut volunt statuere de eo, quòd tangit ipsos, & possunt. Quæ distinctio Angel.certè mihi videtur. ¶Aduerte tamẽ, quòd isti qui possunt facere statuta, debẽt ea fa-
14 cere, nisi sunt † excõmunicati, vel interdicti, vel banniti.vt in capit.aduersus.de immunit. ecclesia.§.quia verò.quod dicit Ange.in dict.§.ius ciuile.nu. 5.esse notandum quia non possunt facere.& si scienter faciunt causa occupandi iurisdictionem, incidunt in pœnam.l. Iuliæ maiesta. vt in.l.3.in fin.ff.ad legem Iul.maiesta.quod no-
15 ta. ¶Et talia statuta debent fieri † super eo, quod nullo iure dispositum est.vt in.l.de quibus.ff.de legib.aliàs si statutum fit super eo, quod est dispositum à iure, non valet, maximè si ius ciuile habet clausulam derogatoriam, quia in contrarium non potest statui. vt in authenti. nauigia. C.de furtis.& in authentic.omnes peregrini. C. communia.de success. vid. tu Paul.de Castro in d.l.omnes populi.nu.4. vbi tenet, quòd populus habet facultatem condendi statuta, & talia statuta valent, etiam si sint cõtraria iuri scripto: non propter potestatem condentium, sed propter licentiam datam ab ipso iure scripto. quod dictum Paul. mihi est notandum. & sua opinio comprobatur per istum tex. ibi, *y las hara*. & sic datur potestas à iure scripto, dum tamen nõ tendant in superioris præiudicium, secundùm Paulum vbi suprà. ¶Item si statuant contra ea quæ
16 sunt principi reseruata †, non valet statutum. vt super tributis, & muneribus pertinentibus ad fiscum, vt Angel.in dict.l.omnes populi.versicul. quintò oppono.vel super legitimatione spuriorum, & super venia ætatis à erogatione, & similibus: vt notatur in capit.2.de maiori.& obediẽ. Aliàs valent statuta, dummodo non sint contra bonos mores: vt in rubric. C. de decretis decuri. libr. 10.quia lex debet esse sancta.l.3.ff. de legi. quia sic potest fieri per pactum.vt Bar. in dict.l. omnes populi.& in.l.non impossibile. ff.de pactis.gloss.& Bar.in.l.nec ex prætorio. ff. de reg. iuris. ¶Ex quo infertur, q̃ si ciuitas recognoscit
17 † superiorem, non potest statuere, quòd à sentẽtijs suorum officialium nõ possit appellari, quia tolleret ius superioris, aliàs posset illud statuere. vt in.l.secunda.§.exactis.ff.de origi.iuris. iuncta l.prima.§.1.ff.quis, & à quo appella.fit.vt notat Barto.in dict.l. omnes populi. & in.l.final.ff.de aqua pluui.arcen.in principio. & Bald.in.l.fi.§.final.ff.de tempori.appella. Ange.in.l. prima.§. si quis in appellatione.ff.de appella.& Ange.in dicto.§.ius ciuile.numer.7.& idem tenet Angel. in.d.l.omnes populi.vers.quintò oppono. Sed ibi dicit quòd si popul⁹ vult q̃ causa appellationis nõ deuoluatur ad principem, citet gradatim tot iudices, quot numerus iudicum includat talem numerum appellationum, quòd non liceat vltra appellare vt. C.vt non liceat tertio prouoca.l.prima.& dicit, quòd ista cautela est notabilis de iure ciuili, sed de iure canonico est magis dubia. Attamen distinguendũ dicit. Aut est tale ius, quòd potest derogari per pactum, & possit derogari per statutum. Aut non potest per pactum, tunc nec per statutum.vt in rubrica.de decurioni.C.lib.10.Sed dicit, quòd ista regula negatiuè non est vera, & sic quòd non possunt statuere

tuere, quòd appellatio nō interponatur, sed affirmatiuè sic, & sic quod posit statuere, quòd possint appellari. vt ibi per Angel. ¶ Sed quid si per istos rectores sunt facta noua statuta & redacta in nouo volumine, nec ibi continebatur, quòd vetera essent abolita: accidit quod vnus
18 casus,† qui nō reperiebatur decisus per noua statuta, sed per vetera sic, & aliter quā dispone ret ius commune, dubitatur, an debeat decidise cundum vetera statuta, an secundùm ius commune? Dic quòd debet decidi secūdum vetera statuta, quia nō fuerunt expresse sublata. ita tenet Paul. de Castro in.l.1.C. de iusti. C. confirmant. numero.4. Et hanc decisionem Paul. dicit notabil. Alexan. in additio. ad Bart. in.l. final. ff. de fals. ¶ An per pœnā statuti facti per
19 villam, seu ciuitatem, sit sublata pœna† legis antiquæ? Videtur quòd non: cùm in electione iudicis sit imponere pœnam iuris communis, aut statuti: quoniam per legem nouam statutariā non intelligitur sublata pœna.l. antiquæ, imo vtraq; pœna durat. vt est casus in.l. in eum. ff. de furtis. & in.l. quotiens. ff. de actio. & obliga. & notat Bart. in.l. senatus in principio. ff. de accusa. & tenet Ang. de Aret. in tracta malefi. in parte, & ibi caput à spatul. versicu. quid autem. numer.3. & ibi Augustinus. in additione, num.9. vbi tenet quod ita communiter doctores tenēt per.l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. & ibi Cy. quoq; tenet, quod ista sit communis opinio. & istammet opinionem tenet Oldraldus in consilio.94. colum.4. & Bald. in consilio.220. in.3. volumine incipiente, in causa domini Miliani. 6. colum versi. quidam. vbi relata opinione sua subdito, quòd alij dicunt, quod vni legi per aliā non videtur derogari, cum correctio sit euitanda. vt in.d.l. quotiens. de actio. & obliga. & Bar. in.l. prima. ff. vi bonorum rapto. Tamen si fieret executio vnius pœnæ, cessaret alia, nisi esset inuenta ad supplemētum primæ: quia delictum, quod nō est plene purgatum, debet purgari. vt in capit. at si clerici. de iudicijs. &.l.2.C. de sport. vt tenet Bernardi. de Landria. in additio. ad Angel. in tracta. maleficiorum. vbi suprà ¶ Quod Angel. intelligit verum; vbi suprà, nisi ex aliquibus coniecturis appareat, quòd per impositionem nouæ pœnæ per statutū, vel reformationem sit recessum à pœna antiqua. Idē tenet Abb. in.c. de causis. de offi. delega. & ibi mo der. & Bart. in.d.l.1. ff vi bono. rapto. ¶ Sed contra Bar. & Cyn. tenet Ioann. Andre. & Bal. in.l. data opera. C. qui accusa. non pos. & Petrus de Anchar. in capi. maiores. de Baptis. Imò quòd per pœnā statutariam videtur recessum à pœna iuris communis, & factus est iudex, qui pœnam iuris communis imponeret, quia potestas iurauit seruare statuta. Et hac opinionē dicit Augusti. de Arimi. in addi. ad. d. Ang. in tract. malefi. vbi suprà, ꝙ sibi magis placet maximè per dictū Bal. in.l.2.C. de rebus credi. in fin. vbi per tex. in.l. qui cum vos. §. qui post. ff. de re milita. dixit, quòd vbi per statutum minuitur pœna, videtur recessum ab alia pœna capitali, hoc est maiori. quinimo hoc voluit Bald. in.l. final. C. de ædificijs priua. vbi tenet quòd vbi per.l. antiquam imponitur pœna grauis, & per.l. nouam imponitur pœna minor, per istam minorem intelligitur derogatum, & recessum à maiori. ¶ Alberi. de Rosa. istam.q. examinat, in prima parte statu. quest.8. vbi latè allegat omnia quæ possunt allegari pro vtraq; parte, & concludit, quòd totus mundus obseruat, quòd per pœnā statuti sit derogatū pœnę iuris cōmunis vt ibi in fine tenet. & Hippolytus de Marsi. in sua practi. crimi. §. quęritur. in principio. vsq; in fine per decem colum. hāc examinat quæstionem, & ibi in nume.5. &.6. tenet, quòd opinio Alberici vbi suprà, est communis, & est tenēda tanquam æqua, & sic, quòd per pœnā statuti derogatur pœna iuris communis, quicquid dixerit Bartol. in.d.l. prima. ff. vi bonorum rapto. Et hanc opi. Alberic. tenet Salyc. in.d.l. qui sepulchra. colum.2. versi. quæro tunc secundò. vsq; in fine. vbi eam tenet per quinq; fundamenta satis singularia, & dicit, quod opi Bar. in.d.l. prima, & sequacium, videtur sibi periculosa pro assessoribus, & præsidibus, & cum hac videtur. ibi tenere Cy. versi. secundò allegatur. in additione. in quantum dicit, & ita tenent nostri doctores, & videtur expressum in.l. qui cum vno. §. qui post, versicu. nam exequi. ff. de re milita. & istam opi. tenet Alex. in additio. ad Barto in d.l.1. ff. vi bono. rapto. in addi.2. Et retēta ista opinione pro comuni, vt dictum est. ¶ Dic eā limitari nisi ipsa lex esset iustior, & æquior statuto, quoniam isto casu, non est credēdum, nec tenendum, ꝙ talis lex sit sublata per dictum statutum. vt tenet dictus Hippolyl. de Marsi. in.d. practi. crimi. §. quæritur. nume.7. quod dicit esse nouum, & notādum, ad quod dicit videndū Ias. in.l. Gallus. §. quidam rectè. vlti. column. in fine. ff. de liberis, & posthum. ¶ Quoq; dictus Hippo. vbi suprà. num.9. intelligit dictam communem opin. quando statutū posterius tollēs primum, faciat specialem mētionem primi statuti, cum clausula derogatoria dicti primi statuti, alias pœna iuris communis nō esset sublata, nec primum statutū per posterius, sine tali clausula,

sula,ad quod allegat ipse plura iura, quæ per te vide,tamen ipse in numero.16.tenet,quòd sufficit generalis derogatio absq; eo,ꝙ ad speciem deueniatur,per iura.vt ibi per eum. & vi.Bald. in.l.si quis ab alio.ff.de calumnia,vbi ait ꝙ licet lex noua nouam imponat pœnā,nisi sit clausula derogatoria aliarum legum,non intelligitur sublatus alius modus agēdi.Quod dicit esse notandum pro statutis imponētibus diuersas pœnas à iure communi.vt dicit notare Cyn.in.d.l. qui sepulchra.Sed tu tene supradictā opi.commune.

20 ¶Sed nūquid si eligitur via† statuti,quo pœna minor imponitur,possit agi via communi,quæ imponit maiorem,vel econtra si maior esset pœna statuti,quod videtur.vt.in.l.2.ff.vi bono.rapto.& in.d.l.cùm ex vno.Sed cōtrariū videtur.vt in.l.senatus.ff.de accusationibus, & in.l.1.quod senatus.ff.de iniurijs.¶Sed dictę leges secundùm Cynn.in.d.l.qui sepulchra. non obstant quia verum est,quotiēs sunt plures vię agendi,quod vna peracta,agitur alia in quantū plus est quando vtraq; competit ad interesse, sed si vtraq; ad vindictam, tunc secus.vt notatur in.d.l.quod senatus. & dicit Cyn.quod ista opinio tenet Ioann.de Rauē. vbicunq; crimen punitur diuersis legibus sub eadem cōsideratione.de quo ibi per Salyce.qui tenet cū dño.Cy.

¶An isti,qui dicta statuta fecerūt concessione principis,per istum tex.an postquam fecerūt,
21 possunt postea† ea reuocare? Videtur quod nō,quia intelligeretur de primo actu,vt in.l.bones.§.hoc sermone.ff.de verbo. significatio.

¶Cōtrariū est verū secundùm Bal. in tit.de pace cōtestan.in vsi.feudo.in.6.column.num.21. per tex.in argumen.in.l.omnium.C.de testa.& quod notatur in capi.non potest.de pręben. in 6.in nouella.Et ex his apparet secundùm Bal. vbi suprà.quòd statuta potius accedunt vltimę voluntati,quàm contractui. vt notatur in cap. cunctis.de cōcessi.præben.in.6.& per Cyn. in l.fi.§.1.C.communia.de leg.&idem,quod possunt reuocare tenet Bar.in.l.omnium. C.de testamen.Et istud tene,licet Bal.ibi teneat cōtrarium,dicendo,quòd eadem solenuitas requiritur in destruendo,quæ in constituendo.arg.in l.si vt proponis.C.de nuptijs.quia cum opinione Bartol.transit Fulg.Salyc.&Paul.de Castro ibi.Et pro hoc allegat Paul. dictum Ioan.And. in nouella.in capit.1.de his quæ fiunt à maior. part.capitul.vbi ait,quòd si canonici iurant seruare statuta,intelligitur quousq; durabunt, & possunt statuta reuocare,nec sunt periuri. cùm de natura ipsorum sit,quòd reuocari possunt sicut testamentum.*Et ibi Abb.nu.7. vbi possunt contrauenire collegialiter tollendo dicta statuta.*de quo per Bar.in.d.l.omnes populi. de iusti.& iur.12.colum.nu.33.& est tex.in.c. cùm accessissent.de constitutio. & pro opinione Barto.& sequacium est tex.in.l.44.de Toro.& tenet Ang.singulariter.in.l.Paulus.la primera,ff.de re iudi.in fine.vbi ait, quòd ab statuto populi confirmato per principem recedi potest per ipsos statuentes. quod dicit esse menti tenendum.¶Abba.tamen in dicto capit. cùm accessisset.nume.2.dicit, quòd solent Bartol. & Bal.concordare,vt opi.Bart.procedat, quando statutū concernit principale fauorē statuētium, quia tunc confirmatio habet vim cuiusdam priuilegij cui possunt statuētes vt priuilegio renuntiare.vt in capitulo. cùm illorum. de præben.Et dictum Bald. procedat, quando statutum concernit fauorem aliorum,vel bonum publicum,ita quòd non merè ipsos statuentes: quia ex quo superior cōfirmat, videtur dispositionem suam facere:quia omnia nostra facimus quibus authoritatem impartimur. vt in capit. apostolicæ. de præbē.in.6.l.prima. circa medium.C.de veter. iu. enuclean. & inferior non potest legem superioris tollere. vt in Clementina Romani.de electio.Andre.Sicul.Barb.in.d. capitu.cum venissent colum.10.per.6.colum. istam quæstio.examinat, & dicit,ꝙ Iesus Christus reuelet nobis veritatem huius hęsitationis: & ponit quam plurimas opiniones doctorum: & intellectus.Attamen in.12.columna.ver. & in quātum vult tenere cum distinctione Abb. supra relata,sed dicit,quòd debet restringi,& limitari veram.si per illam reuocationem reducantse ad terminos iuris communis.vt probat. d.tex.in.d.capitul.cùm accessissent. & hoc voluit.Bar.vbi supra.& facit ad hoc. c.pro illorū de præben.& capitulo.dilecto. eodem titulo. vbi vi.Abb.numer.17. &.19.& est ponderāda dict.l.omnium,quæ loquitur secundùm Barb. vbi suprà.eo.casu. quòd quis poterat testari sine principe,& etiā respicit cōmodum ipsius testantis,& dicitur,ꝙ sine principe pōt reuocare Et sic est ibi casus formalis secundùm Barb.vbi suprà pro dicto Abb.quòd vbicunq; statutum, & confirmatio eius tendunt ad vtilitatem statuentium, possunt statuentes reuocare. Et per consequens cum reuerentia Bar.nō bene loquitur,inquantum assumit doctrinam ita largā ex isto text.dicendo,quòd statuentes passim possunt reuocare statuta confirmata à superiore, Quia ille text.loquitur,quādo actus, & eius cōfirmatio cōcernebat vtilitatem ipsius disponētis,nec de hoc doctores animaduerterūt. Et ita dicit

dicit Barbat. vidisse doctores Perusinos. in. d. l. omnium. ponderantes illum tex. contra Bart. & dicit, quòd ista cōcordia Abba. quam dictus Abb. sibi attribuit. fuit Ang. in dict. l, omnium de quo per dictum Andre. Sicul. Barba. vbi suprà. ¶Et licet sit verum, quòd statuentes possunt reuocare, vt dictum est, fallit, si in cōfirmatione princeps opponat clausulam decreti decernentis irritum, quia tunc non est licitum inferiori contrauenire. glossa. est. & ibi Abba. numer. 14. in. cap. dilecto. de præbē. ¶Sed quid si omnes de concilio iurauerunt seruare statuta, an possunt pro bono publico reuocare sine metu periurij? Dic quòd sic: quia iuramentum intelligitur, dum statuta fuerint statuta. Si tamen iurassent non reuocare, tunc bene essent periuri nisi habita esset consyderatio statuti tā quam à causa finali, quia tunc defectus causæ finalis excusat à periurio. tenet Montal. in. l. prima titul. 7. libro. 1. for. ll. in gloss. iuren. Et de ista materia vide Alberi. in. 1. part. statu. quæst. 16. ✳ Et adde quod pœnæ quæ imponuntur pecoribus, & alijs damnificantibus saltus & prędia aliena, possunt cresci & augeri si pœnæ non sunt sufficientes, seu si qualitas temporis exigit. text. est, & ibi Grego. Lopez. in. l. 3. in fin. titul. 26. partit. 2. & singulariter Petrus Antiboli. in tracta. de muneribus. in. 3. parte. §. 4. nume. 197. & 199. cum seq. tomo. 6. tracta. fol. 48. & vi. Bal. in. l. & si seuerior. C. de his qui notantur infami. ✳

SVMMARIVM.

1 *Electio officialium ad concilium ciuitatis spectat.*

2 *Electio debet fieri de magis idoneo.*

3 *Electio debet statim notificari electo.*

4 *Appellari potest à nominatione.*

5 *Si appellationis causa est pronuntiatum, quòd quis acceptet officium, eo nolente aceptare, debet alius loco eius subrogari, & illi subrogato dare bona renuentis possidenda, & vsufructuāda. Et quoque potest poni in carceribus & in bāno, & indici multa.*

6 *Si pro contumace iusso gerere magistratum compareat alius, & vult onus officij subire pro ipso, non est admittendus.*

7 *Appellatione durante à nominatione si est collega in officio, an ipse in solidum officium exercet.*

8 *Quid in pluribus executoribus, & fidei commissarijs, an si vnus se excuset, alter totum officium adimpleat.*

9 *A tutela, & cura non debet quis appellare, sed se excusare.*

Excusationi isti debet dari curator liti, aliàs sententia excusationis est nulla.

10 *Nominans indebite aliquem, sciens eum habere excusationem, tenetur ei ad omnes sumptus litis.*

11 *Eligere an potest officiales solus magistratus, & quid si est electus, & non acceptat officium, an iterato ciuitas potest eligere, & quid si electores non se concordant.*

12 *Confirmatio officialium debet fieri per principem.*

d 1 Elijan. d Idem est de iure cōmuni, qā ad concilium ciuitatis † spectat facere electionem officialium, & syndicorum. vt tenet Bart. in. l. 2. C. de decurio. libro. 10. in fine. & text. in. l. Itē eorum. §. si decuriones. ff. quod cuius vniuersi. nomi. & . l. sed si ex dolo. §. 1. ff. de dolo. & ibi glossa. Platea. in rubrica. de decurio. & in. l. 2. eiusd. vt numero. 3. & Lucas de Penn. in princip. vbi ait, quod is ergò, qui præest ciuitati facere, seu curare debet vt cum imminet officialium electio, aut aliqua munera, ipsi decuriones solenniter ad curiam euocentur, & electio per eos, vel nominatio fiat. Idem tenet Petrus Antiboli. in tracta. de muneri. in. 3. parte, §. 4. numer. 206. quem vide tomo. 6. tracta. folio. 48. ✳. Et facit. l. 8. titul. 1. libro. 7. ordi. & intellige si talia officia iurisdictionem non habent: quia de lege partitarum electio seu prouisio iudicum ordinariorum ciuitatum & villarum regni solum ad principem spectat & non ad vniuersitates, nec ad concilia ciuitatum: tenet Grego. Lopez. in. l. 7. tit. 18 part. 3. & hoc nisi habeant ex priuilegio, vel cō suetudine, vt dixi suprà. in. c. 1. in. gl. 1. ✳ ¶Talis
2 enī electio debet † fieri de magis idoneo vt Inno. in. c. cū olim. de testibus. nu. 2. tamē si fiat de digno, nō vitiatur, licet potuerit fieri de digniori. gl. & Bar. in. l. cum quidam. ff. de lega. 2. Et vi. Plat. in. l. 1. C. de agricolis, & mancipijs domini, & fiscali. li. 11. vbi ait, quòd electio ad honores & munera ciuitatis debet fieri de ordinibus decurionum, & de alijs florentibus viris ciuitatis: nec est descendendum ad infimos, nisi in subsidium, quo casu etiam minus idonei eliguntur.

vt ibi per eum. Et sic debet intelligi quod dicit Plat.in.l.per Illiricum.C.de cohartali.libro.12. vbi ait, quòd sectantes immania, & illicita lucra non sunt ad officia eligendi, & idem tenet ipse Plat.in.l.si cohartalis.eiusdem titul.dicendo, q artifices, & negotiatores, & a liæ viles perso- clijan justamēte dy næ nō possunt assumere officia prouinciæ, nec alias dignitates*. Et facit quod tenet Ludo.Roma.in repe.l.si vero. §. de viro. ff. soluto matri. colum.pe.vbi affirmat, quòd iura facientia aliqua personarum genera non idonea ad officia, vel dignitates, vel concedētia alicui genera personarum, immunitatem à prædictis non extendi ad casum quo inest necessitas, vt quia alij idonei reperiri non possunt, tunc enim ad eos recursus haberi potest. vid.l.ex generaliter. §. spurios.ff.de decurio. & vi.l.spurij. & ibi.gl.1.ff.eo. & in.l.non tātum. & idem dic de œconomo ecclesiæ quia debet esse clericus, sed si non reperitur idoneus, potest esse laicus. tenet Abb. & docto.in.c.2.de iudi. Grego. Lopez in.l.61.titu.5. part.1.in gl.legos.in fin. & facit.l.3.tit.12.part. 1. & facit.l.3.tit.13.part.2. & .l.13.tit.15.par.1. & vi.Greg.Lopez in.l.25.titu.7.par.1. & Bart. singulariter in.l.1.ff.d̄ excusa.tuto.num.2. vbi dicit quòd ꝑpter penuriam personarum nobilis interdum ad ignobilium obsequia coarctantur, & sic è cōtra ignobiles & infames ad dignitatum obsequia propter penuriam personarū admittūtur: quod nota.* ¶Talis electio debet

3 statim † notificari electo, & si est absens, per publicum nuntium. vt Bartol. & Plat.in.d.l.2.nu. 4. quia anteaquam sibi notificetur, non currit tempus appellandi à tali nominatione. vt tenet Bald. & Angel.in.l.1.C.de tempori. appellat. & talis denuntiatio debet ei fieri personaliter vel ad domū. vt in.l.scire oportet. §. oportet. el primero.ff.de excusa.tuto. Quia citatio, & notificatio solenniter facta ad domum alicuius, præsumitur ad eius notitiā deuenire. vt in.l. vt perfectius.in verb.domicilium.C.d̄ annali. excep. & in.l.1.§.1.vbi est bonus tex.d̄ hoc. & ibi Bar. ff.de liber.agendis, & agnoscen. ¶Et ab ista no-

4 minatione † de aliquo ad munus publicum authoritate, & vtilitate pōt appellari. vt in.d.l.2. C.de decur. & in.l.si.ad scribarū. & in.l. hic qui. C.de appel. & est text.similis in.l.8.titu.23.partita.3. Et hec appellatio ad nominatione, debet terminari, infrà duos menses. vt in.l.1.C.de tempori.appell. & Pla.in.d.l.2. & ibi glossa. & idem tenet Ioann.de Plat.in.l.generali. C. de decuri. lib.10.in fine. ¶Et si appellatione ista pendēte aliquod damnum vniuersitati eueniret, ex eo quòd non acceptauit officium, per appellantē debet resarciri, si iudex appellationis pronuntiat male appellatum à tali nominatione. Sed si pronuntiat bene appellatum, electores debent de suo reipublicæ resarcire. vt tenet.d.l.parti. & Ang.in.l.si imperatores. §. si magistratus.ff.de appel.vbi est simil.tex. ¶Sed postquam in causa appellationis est pronuntiatum quòd accep-

5 tet officium, † eo nolente acceptare, debet alius loco eius subrogari, & illi subrogato dari bona recusantis possidenda, & vsufructuanda, donec durat. Et iste contumax quandocunq; fuerit repertus, cogitur iteratò ipsum gerere magistratū duplicato tempore, quo prius erat ipse gestur⁹. vt est text. & ibi Bartol. Plat. & Lucas de Penn. in.l.si ad magistrū.C.de decur.libr.10. & tenet Ludouicus Roma.in singula.185. ¶Et quoque dicit Bald. in.l. præsens. C. de suspecti. tuto. q illi qui nolūt acceptare officia communia, quæ sunt onerosa possunt poni in carceribus, & in bāno. Et Ang.de Aretio.in.l.prima.§. si quis tutor.ff.quādo appel.fit.col.1. & Bal.in.l.3.C. de excusa.tuto. & ibi gl. & in.l.imperatores.§.1.ff. de appel. & .d.Petr. Antiboli in.d.tract.de muneribus.in.3.parte.§.4.nu. 81.tomo. 6.tractat. fol.42. ¶Sed an in casu huius legis poterit huic electo indici multa, vt propterea magistratum gerere compellatur. Quod non videtur, cū contenti esse debeamus pœnis legalibus cōprehensis.l.si compulsus.§.si diuortio.ff.de verb. obliga. ¶Sed contrarium est secundū Lucā de Pen. in dict.l.si magistratum, prima colū. vt latè ibi per eum. ¶Et in tantum, quòd si pro tali con-

6 tumace iusso gerere magistratum compareat † alius, & vult hoc onus officij subire pro ipso, q non est admittendus. vt.l. Sthicum Titio.§. vlti.ff.de statu liber.cum concordantis.per.d.Lucam de Pen.in.d.l.si ad magistratum.3.colum. versicul. Item pone. vbi hoc singulariter appro-

7 bat. ¶Sed si est collega in officio, durante † appellatione ab ista nominatione, ipse collega in solidum officiū exercere debet: & si ambo nolunt acceptare, in locum amborum appellātiū aliquis debet subrogari, donec causa appellationis terminetur, secundùm Angel.in.d.l.si imperatores.§.si magistratus.ff.de appella. ¶Quod ibi dicit idem dicendum est in pluribus fideicō-

8 missarijs, & † executoribus testamēti, vt si vnus se excusat, alter totum officium debet complere: & si omnes se excusant, & periculum sit in mora, diœcesanus eorū loco executioni tradere poterit omnia in testamento relicta, quod idem tenet Alexand. in additio. ad Bartol. in l.pri-

l.prima.§.si plures.ff.de exercito.actione.in additione,quæ incipit,distingue.& est tex. in capitul.2.§.fanè.de testamen.in.6.¶Sed suprà dictu

9 an habeant locum,quando quis appellat † à tutela,vel cura? Dic quòd non:quia in istis non debet appellari,sed debet quis se excusare infrà quinquaginta dies:& si eius excusatio reijcitur tũc à tali sententia reiectionis excusationis poterit appellari.vt in. §.qui autem.Institu.de excusa.tuto.& est tex.in dict.l.8.titul.23.&.l.fi. titul.10.part.6.Et ratio istius potest esse secũdũ Ioannem de Plat.in.d.l.2.C.de decurio. l.10. quia nominatio non fit cum deliberatione cõsilij, sicut illa,quæ fit à concilio ciuitatis, secundum Cy. in.d.l.hic qui.C.de appellatio.¶Nota tamen vnum circa excusationem tutelæ in practica,quam pauci sciunt: quia intra obseruationem temporum,de quibus.n. l.scire oportet.ff. de excusa.tutor.& §.qui autem.Institu.eodem. volens se excusare,faciat dare à iudice curatorẽ hunc liti pupilli,vel adulti,& cum illo curatore litiget, ita quòd illo curatore defendente causam pupilli,vel adulti,feratur sententia excusationis:aliàs si contra fieret sententia excusationis esset nulla ipso iure,tanquàm lata cõtra pupillum,vel adultum indefensum. ita tenet Matesila singul.136.& vide Ang. in dict.§.qui autẽ.nu.2.& glo.in.l.1.c.si tutor,vel cura.fals.allegan.excusa.in glos.2.¶In proposito adde vnũ

10 notandum,quod ille qui indebite † aliquẽ nominauit,sciẽs eum habere excusationem, si causa eum vexãdi,vel ex odio nominat, tenetur ei ad omnes sumptus litis,quos ille nominatus faciet in causa appellationis se excusando,eius iuramento,& iudicis taxatione declarandos, ne eius temeritas,& calũnia transeat impunita. vt tenet Ioan.de Plat.in dict.l.secunda.C.de decurio.in fine.per iura. vt ibi per eum. ¶In tantum isti officiales debent eligi per concilium ciuita-

11 tis,quòd,si solus magistratus,† & sic corrector vel prætor vellet eos eligere solus, sua electio non valet.vt in.l.nominationes.C. de appella. nisi decuriones hoc ei commiserint. vt tenet Lucas de Penna.in dict.l.secũda de decurio. in fine.per text.in.l.Item eorum.§. si decuriones. ff.quod cuius.vniuersita.nomi. Vnde secũdum eum primi reges Romanorum,videlicet Romulus,& Numma Pompilius binos quæstores habuerunt,consensu,& electione populi,non eorum voce creatos.vt in.l.prima.in principio.ff. de officio quæsto. * Tamen si electores nõ concordant in electione venit ad iudicem, vel prætorem:tenet Alberi. de Rosa.in.l.in venditione.§.si quis fructus. ff. de bonis autho. iudi. possi.nume.3.per.l.vltim.C.de iudi.&.l.1.§.notandum.ff.de ventre inspicien.facit tex. in.ca. nec pro defectu de electio.& vi Bar.in.d.l.in vẽditionem.§.si vnus.*¶Sed quid si ciuitas eligat potestatem ciuitatis,seu alium officialem,& ille electus non consentit,an ciuitas potest iteratò eligere? Dic quòd sic: quia iste text. videtur cogitare de effectu.& tenet Bald.in capitu.causamq; de electione.numer.11.per.l.hæc cõditio.in principio.ff.de cõdi.& demonstra.& per.l.qui per salutem. ff.de

12 iure iuran.¶Et licet † electio spectet ad decuriones,tamen confirmatio officialium debet fieri per literam approbatoriam principis. tenet Platea.in.nullus.C.de cohartali. principibus. libro.12.

sin parcialidad [e], y ansi mismo a las q̃ conciernen al bien comun [f]: ansi que

SVMMARIVM.

1 *Eligendus non est quis ad clamorem populi.*

e **Sin parcialidad.** e In tãtum, q̃ si talis electio fiat cum illa partialitate,vel rumore populi,nõ valet.vt Baldus. in lege omnẽ. C.ad Tertul.in fine.& glo.in cap. secundo.de electione.

1 in prima glossa.vbi ad clamorem † populi nullus est eligẽdus:quia sæpe,aut gratia hoc faciũt, aut pretium inde recipiunt.ca.si ergo.8.quæst. prima,quia populus sequendus nõ est, sed docendus.62.distinctio.capit.docendus.& ca. miramur.61.distinctio.& vanæ voces populi nõ sunt audiendæ.vt in lege decurionum filij.C. de pœnis.& arg.in lege.si constat.ff.de appellatio.& vide quæ dixi supra in capit. quarto in gl. pro ruego.in fine.

f **Bien comun.** f In hoc statuẽtes debent attẽdere:quia vt inquit Baldus in tractat.statutorũ. in parte,authoritas.versiculo secũdo. referẽdo Cynn.magistratibus videtur concessa authoritas statuendi,si ad bonum publicum, & publicam quietem statuant, vt quia statuunt, quòd quilibet vadat in exercitium, vel quòd nullus vadat de nocte sub certa pœna,& valet tale statutum.vt in lege pro gramma.C.commina.vel. epistolæ.

epistolæ. Sed ad singulorum vtilitatem nõ pos sunt statuere. vt Baldus in lege prima. ff. de officio eius, cui mandata est iuris. prout tenet Baldus vbi suprà.

S V M M A R I V M.

1 *Labor non debet esse vacuus à mercede, & non debet defraudari: quia labor corporis, est maior quolibet pretio.*

2 *Populus potest statuere circa pretium laboris, attenta ratione victualium.*

3 *Laboratoribus debet solui pretium sui laboris in ipsa nocte, quando veniunt ex labore, nisi sint pauperes, quia tunc debent aliquid ex principio habere, vt poßint laborare.*

4 *Conducens operas alicuius, vtrum intelligatur sumptu locantis, aut sumptu conductoris iudex agricolas vagos debet mittere ad agrorum culturam.*

5 *An conducens operarium, teneatur ad instrumenta ad operandum.*

6 *Scriptor, qui promisit scribere librum, tenetur scribere de suo atramento.*

7 *Operarius in opere rumpens aliquod instrumentum ferreum conducentis, non tenetur.*

8 *Quid si frangit rem, in qua operatur.*

9 *Conducens laboratorem ad laborandum, an potest alij delegare.*

10 *Operarius an potest seruire & operare per substitutum.*

11 *Opus debet fieri de die & non de nocte.*

12 *Operarios plures mittens in vineam suam, & postea mittens vnum, cui promisit sibi dare quãtum vnus de alijs habet, an debeat dare quãtum ille qui minus habet.*

13 *Laborator conductus pro mercede quam alij conducti sunt, debet habere minorem, non maiorem.*

14 *Laboratores conducti ad laborandum in aliena possessione, an puniantur, vide hic fallentias.*

15 *Laboratores conducti ad laborandum, si condemnantur, an possunt agere contra conducentes.*

16 *Locans operas suas duobus quis erit potior.*

g1 Menestrales. en los menestrales g, y otros officiales vsen de sus officios bien y fielmente, y sin fraude alguno, como en que la tierra sea bien bastecida de carne, y pescados y otros mantenimientos a razona-

g Quia labor † nõ debet esse vacuus mercede. vt Specul. in procemi. sui operis. versi. hoc ergo, & non debet fraudari. vt in. l. pe. §. illo C. de necessarijs seruis. Bal. in. l. præcipimus. C. de impube. & ali. substi. col. 4. quia labor corporis etiã minimus, est maior quolibet pretio. vt in. l. seruorũ. ff. de pœnis. & Bart. in. l. 1. C. de senten. quæ pro eo interest.* Et hoc verbum menestrales ponit. in. l. 5. titu. 20. part. 2.* ¶ Et ideo cõdita est lex. 2. ti. 5. lib.
2 7. in ord. reg. vbi habet q populus † faciat circa istos operarios statuta circa sui laboris pretiũ, attẽta ratione pretij victualium. Et est text. singu.
3 & quoque dicit. d. l. 1. q isti laboratores in † ipsa nocte, quando veniunt ex labore debet sibi solui pretium sui laboris, nisi alia die sequ. voluerit quoq; cum conductore laborare, quia in isto die debet solui. ¶ Tamen si sunt pauperes laboratores, qui alimenta ex diurno labore percipiunt, debent aliquid habere in principio, vt posint laborare: quia verba debent intelligi secundum qualitatem personarum. ita tenet Mõtal. in. l. 3. tit. 20. *de las deudas.* for. ll. libr. 3. in gloss. *a plazo.* Quod est notandum ad intellectum. d. l. 2. ordinamenti. & idem dicit Bald. in. l. 2. C. locati. vbi tenet, q laboratores de mane, debent aliquid habere, vt posint laborare, quinimo contrahere potest cum istis soldaderis, & stipendiarijs, putà pecuniam eis mutuando ante tempus solutionis stipendij, vt tenet Plat. in. l. iubemus per hanc. C. de erogati. milita. lib. 12. nu. 2. ¶ Sed
4 quid si aliquis conduxit operas † alicuius, vtrũ intelligatur sumptu locantis, aut sumptu conductoris. tex. in. l. 1. in. d. tit. 5. lib. 7. in ordi. regali. dicit, q sumptu locantis, in quantum dicit, *con todas sus herramientas y con su mantenimiento salgan a la plaça los que se ouieren de alquilar.* Sed quicquid dicat ista lex, tenerem in hoc, quod tenet Bart. in. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. indebiti. num. 32. vbi dicit, q in hoc inspiciẽda est consuetudo

tudo regionum, quæ cõsueuit esse in coductio ne talium, & illa est seruanda, quia sic actum videtur. vt in. l. excepto. & ibi notata. C. loca. & in l. domini prædiorum. C. de agri. & censi. lib. 10. & in. l. quid si nollet. §. qui asidua. ff. de ædilitio edicto. & in. l. si prius. §. 1. ff. de aqua pluui. arcend. & tenet Bal. in. l. liberti. C. de operis liberto. co. 3. num. 11. ¶ Sed ista cõsuetudine cessante, tunc ille alimentabitur de pecunia sibi debita pro mercede cum in dubio intelligatur facere suo victu. secundum Bar. vbi suprà. Ad quod dicit, ꝙ facit, quod notatur in. l. 2. C. locati. & in l. si verò non remunerãdi. §. quinto. ff. mandati & in. l. suo victu. ff. de operis libert. vbi melius probatur, quia sicut ibi facit propter remunerationem, ita hic propter mercedem. Et ita credo esse intelligendum. d. l. 1. ordinamẽ. s. ꝙ de suo teneatur facere victũ, & afferre ferramenta, quãdo consuetudo non est in contrarium, quia tũc dispositio illius. l. est seruanda, licet gl. in. l. quoniã liberi. C. de testi. in. gl. fi. teneat contrarium dicendo, ꝙ laboratores debent ali: quod est verum, quando cõsuetudo ita se habet, vel ita fuit cõuentum inter partes: vel gratis laborãt, quia tunc debentur eis alimenta. vt Bar. Bal. Ang. & Sali. in. d. l. quoniam liberi. ¶ Sed quid in dubio quando non fuit inter partes conuentum? Dic ꝙ in dubio semper intelligitur contractus initus secundum cõsuetudinem loci. gl. in. l. quinta. §. in commissoria. ff. de lege cõmisso. & Bar. in. l. magistratus. ff. ad municipal. vt tenet Ias. in d. l. si non fortem. §. libertus. nu. 28. ¶ Sed quid si aliquis promitteret operas suas remunerationis seruitij ante habiti? Bar. in. d. §. libertus. dicit ꝙ est adhibẽda distinctio. Aut promittens erat inops, vt dixit in liberto, de quo ibi per eum. Si vero promissio operarum fieret ex mera liberalitate. non causa mercedis; nec causa remunerationis: tunc intelligerentur promitti sumptu eius, cui debetur. vt in. l. rebus. §. possunt. ff. commodati. secundùm Bar. vbi suprà. *Et tene, ꝙ iudex ex officio suo debet agricolas vagos mittere ad agrorum culturam: vt in. l. 2. titu. 14. lib. 8 ord. & Greg. Lopez. in. l. 4. tit. 20. par. 2. *¶ Sed
5 quid si conduxi operarium certa † mercede ad operandum, an ego cõducens tenear ad instrumenta? Dic ꝙ non, sed operarij debent portare omnia instrumẽta: & si non habent, debent cogi ad emendum. prout tenet Imol. in. l. stipulationes commodissimę. ff. de verb. obliga. & tex. in. d. l. 1. ord. regali. & tenet Bal. in. l. 1. C. de ver. signifi. nu. 2. gl. & Bal. ibi in fine in. d. l. quoniã liberi. & glo. in. l. 2. §. fi. ff. ad. l. Rhodi. de iactu. vbi est. tex. & tenet Ias. in. d. §. libertus. nu. 31. & 32. & idem tenet Ang. in. d. l. stipulationes commodissimæ, vbi ait, omnes operarios teneri portare omnia instrumẽta ad operandum necessa
6 ria. Et idem dicit de scriptore, † qui promisit scribere librum, tenetur scribere de atramento suo, & cum calamo suo, & tenetur etiam scribere de die, & nõ de nocte. ¶ Sed hoc quoq; intelligo, nisi aliud sit actum inter partes. vel consuetudo sit in contrarium per supradicta. ¶ Sed qd
7 si operarius in opere rumpit † aliquod instrumẽtum ferreum, an conducẽs teneatur? Dic ꝙ nõ, vt est tex. in. l. 2. §. si conseruatis. ff. ad. l. Rhodi de iactu. & gl. in. d. l. quoniam liberi. & ibi Bal. & est gl. fi. & tenet Ias. in. d. §. libertus. nu. 30. & 31. & Bal. in. d. l. 1. nu. 2. C. de verbo. signi. ¶ Sed
8 quid autem si frangatur † res, in qua operatur? Vide text. in. l. cum quæritur. §. si gẽma. ff. locati. ¶ An qui conduxit laboratorem ad laborandum, potest alij delegare. Ias. in. d. §. libertus. nu 16. per tex. ibi tenet ꝙ non: quia operæ officiales non possunt alij delegari. per tex. in. l. 4. ff. de nouatio. Et ratio est secundum eum, quia cohęrent personæ, vt in. l. operæ in rerum. ff. de operi. liberto. ergo delegati non possunt: vt in. l. vnica. §. nec autem. C. de caducis tollẽ. Hinc est secundum eum, ꝙ si conduxisti seruum, vt tibi seruiat per annum in domum, nõ potest alij delegari. & si talis delegatio fiat, liberatur delegãs ope exceptionis, vt Bar. in. l. 4. ff. de nouatio. secundùm Ias. vbi supra tamẽ operæ fabriles possunt alteri delegari, quia tales operæ personæ cohęrẽt. secũdùm Iaso. vbi suprà. nume. 18. *vide de hoc per Pereg. in parte locatio. q. 6. in. gl. secundum laboris colum. 2. ver. conduxisti: & ibi etiam, an ille qui debet præstare operas vno tempore si vult præstare in alio, an possit vi. gl. in. l. cum quidam. ff. locati, & ibi. Bar. * ¶ Sed an
10 operarius põt operare, † & seruire per substitutum? dic ꝙ nõ vt tenet Ang. in. d. l. stipulationes commodissimæ. vbi ait, ꝙ scriptor non potest mandare discipulo suo, ꝙ scribat. Quod dicit esse idẽ in omnibus alijs operarijs. quod nota. vi. latè per Ioann. de Pla. in. l. nullus qui. C.
11 de decurio. li. 10. nu. 3. Et tale opus † debet fieri de die, cum melius fiat quàm de nocte: & melius per magistrum, quam per discipulum, secũdùm eundem Angel. ¶ In proposito nota vnũ quod tenet Paul. de Cast. in. l. si ita relictum. ff.
12 de legatis. 2. ꝙ si aliquis misit † in vineam suã plures operarios, & postea misit vnum & promisit sibi dare quantum vnus de alijs habet, ꝙ debet habere quantum ille, qui minus habet. Sed hoc non habet locum in contractu, in quo verba non debẽt intelligi secundũ mẽtem pro

ferentis tantū.l.in veteribus.ff.de pactis.& in.l. in vēditione.in fine.ff.coia prædiorum.Ideò dicit Paul.vbi suprà,ꝙ remittitur arbitrio boni viri secundū merita personę,vt habeat tantū,quātum alius,qui tantundem fecit,vel non plus,& quia labor est remunerādus pro rata. vt Speculator in tit.de deposit.§.7.versic.Sed pene pro
13 curator.¶Laborator verò † cōductus pro mercede,quaalij conducti sunt,debet habere minorem,non maiorem,si vnus maiorem,alter minorem habeat,secundùm Dy.singula. in.l.qui cōcubinam.§.primo.ff.de lega. tertio. ¶Adde in
14 ista materia,ꝙ si laboratores † cōducti ad laborādum laborant in aliena possessione,excusantur.vt tenet Bar.in.l.in rem.§.tignum. ff. de rei vendica.vbi est glo.¶Et facit,quia in talib⁹ cōsueuerunt operari,& locare operas suas.vt.in.l. item apud labeonem.§.si quis astrologus.ff.de iniurijs,& habito respectu ad artem suam,dederunt operam rei licitæ.¶Conductor tamen nō excusatur,quia debuit scire fines, & terminos rei suæ, nec debet errare in facto suo. vt in.l.si constituerit.C.finium regundo.&.l.fina.ff.pro suo.& tenet Bal.in consi.129. libro tertio. vbi quoque dicit,maximè quando isti laboratores operarū manualium sunt rustici, quia rusticitati parcitur,præterquam in iure naturali.vt in.l. venia.C.de in ius vocā.& credere autem bono viro eos conducenti,cum quilibet presumatur bonus,est contra ius naturale. vt notatur in.l. Titio.ff.de cōdi.& demōstratio. & facit quod notatur in.l.quicunq;.§.penul.C.de seruis fugitiuis,vbi contractus licitus excusat errātem & quia lex dicit:scientia, nō ignorantia volumus obligari.vt.C.de tabularijs.l.generali.& quoq; tenet Gandi.in tracta.malefi.in parte,de pœnis reorum.num.3.& idem Bal.in consilio.264. in dicto libro.3.¶Quod intellige, quando istis laboratoribus nulla fuerit facta inhibitio,seu protestatio,aliàs tenebuntur domino ad interesse. per id quod notat Bar.in.l.de pupillo.§. nuntiatio.ff.de noui ope.nuntia.& ita limitat Imola. ibi in dicta.l.de pupillo.§.si quis fortè. & Iason. ibi in.§.nuntiationem.nu.7.& fuit limitatio Saly.in lege non ideo minus.C.de accusa.& Bart. in authen. qua in prouincia. C. vbi de cri.agi. opor.& in lege non solum.§.si mādato.ff.de iniurijs.in secunda colu.& Baldus.in dicta.l.non ideò minus,prima col.Saly.ibi in prima quæstione.¶Sed hāc limitationem dicit falsam Augusti.de Ari.in additione.ad Angel.in tractatu malefi.in parte,& Sempronium Rodolphi.nu.14.vbi plura in contrarium ponit,& in fine approbat opinionem Specula.in tit.de emptione & venditione.§.nūc dicendum.versi.fi.s. quòd si aliqua adminicula cōcurrebant cum denuntiatione protestantis,erat ei credendum, & cui fit protestatio, constituitur in mala fide.vt ibi per eum.Et vide tu Alex.in dicta lege de pupillo.§.nuntiationem.nume. 12. vbi hoc altercat, & dicit,quòd quando denūtiatio fit reintegra.i.antea quam isti operarij locēt operas suas,sed si est facta postquam locauerūt operas suas,talis denuntiatio non prodest,nec isti operarij cōstituuntur in mala fide vt puniātur.¶Quoque intellige,quando laboratores non sunt consanguinei,nec vicini:quia si sunt vicini,vel consanguinei non excusantur si accusantur, tanquā scientes facta vicini,&laborauerunt in fundum qui non erat suus.vt in lege si ita.ff.de fundo instru.& in lege prima.§.primo.ff.de fulmi. & nota in lege secunda.C.quando fiscus vel priuatio vt tenet Baldus.in dicto consi. 129. in secunda columna.& tenet additio Barto.in lege prima. ff.si cert.peta.in additione, quæ est in tertia columna in num decimoquinto, in parte, vicin⁹. ¶Item excusantur si isti laboratores,seu magistri erant bonę fidei, quia nō puniuntur.vt tenet Paulus de Castro in lege refectionis.ff.communia prædio.in fine. ¶Sed si isti laboratores veniunt ad laborandum cum armis,non excusantur,vt Baldus in.§.si quis in suo solo.Instituta de rerū diuisione,prout tenet dictus Augustinus de Arimino ad Angelum de Maleficijs. vbi suprà,quem vide.¶Et idem est,si isti operarij excesserunt fines mandati immittendo falcem in messem alienā, dominus non tenetur, qui non mandauit,nec ratum habuit. vt in.capitul.cum ad sedem.de resti.spolia.prout tenet ad literam Bal.in.d.consi.129.in lib.3.¶Adde quoq; quòd si isti laboratores condemnantur,
15 † poterunt agere actione iniuriarum contra cōducentem,& ad damnum. vt est glo. & ibi Bal. in.l.qui sepulchra.in principio.C.de sepul.viola.sed hoc intelligo quando isti laboratores cōducebantur ad faciendum opus illicitum, quo casu meritò puniuntur, & si essent ignorantes, quia tunc haberent regressum contra dominū, qui eos conduxit.vt tenet Ias.in.d.l.de pupillo. §.nuntiationem.nume.7.respondendo ad tex. qui multum stringit in.l.2.§.fi.in verbo,& ministerio functi sunt.ff.de termino amot.Et istum tex.ponderauit cōtra dictam glo.in.d.§. tignū. Albericus de Rosa.in.l.si quis id quod.ff.de iuri.om.iudi.Et idem tenet Alex.in.d.§. enuntiationem.num.13.vbi tenet,quòd isti tales cōducentes laboratores ad faciendum opus illicitū ipsis operarijs hoc ignorantibus possunt conueniri

niri ab operarijs actione iniuriarũ, per quã consequi poterunt damnum suum, si quod patiantur per dictum Bal. in d. l. qui sepulchra. vbi ad hoc subtiliter ponderat illum tex. in vers. viuos
16 polunt. ¶ Adde, quod si vnus † locauit operas suas duobus, vel promisit duobus laborare agrum, vel scribere librum, licet obligatio sit sine hypotheca, tamen qui prior est tempore, potior est in iure, & ad id potest cogi per capturam personæ, vt notatur de scriptore. ff. de noui ope. nuntia. l. stipulatio. §. fine: prout tenet Bald. in capitul. quemadmodum de iureiuran. numer. 7. * ¶ Tene quòd si ciuitas indiget artificibus potest compellere aliquos vt discant illud artificium & exerceant pro vtilitate publica: tenet Grego. Lopez. in d. l. 5. titulo. 20. part. 2. in glo. menestrales. *

SVMMARIVM.

1 *Victualia vt iusto pretio vendantur, spectat ad præfectum vrbis. nu. 4.*
2 *Sicut pater tenetur alere filium, ita potestas tenetur procurare alimenta ciuitati.*
3 *Statutum quod victualia non vendantur iusto pretio, non valet.*
5 *Pretium vestimentorum per iudicem potest taxari mercatoribus.*
6 *Hospitia possunt per iudicem taxari.*
7 *Quis cogitur vendere res competentes ad victum.*
8 *Hospitator, qui incipit esse, cogitur recipere hospites, & officium adimplere.*
9 *Tempore famis, vel carestiæ, licet quis non exposuerit res ad vendendum, cogitur vendere iusto pretio, ne pauperes pereant soluendo eis statim pretium. Et si pauperes non habent vnde soluãt, de publico pretium solui debet.*
10 *Vendere quis cogitur tempore necessitatis, quando quis habet vltra suam indigentiam, & vltra quam sibi sint necessaria.*
11 *Quæ non sunt ad victualia, non cogitur quis vẽdere.*
12 *An cogatur quis vendere victualia tempore carestiæ viliori pretio.*
13 *Tempore carestiæ non habens panem, potest auferre ab habenti impunè.*
14 *Tempore necessitatis omnia sunt communia.*
15 *Furans panem tempore necessitatis, non punitur.*
16 *Ad vendendum victualia omnes debent compelli tempore carestiæ, & vnus solus compelli nõ debet.*
17 *Quis potest compelli ad vendendum victualia iusto pretio, si non est carestia.*
18 *Venduntur victualia tempore carestiæ viliori pretio pauperibus, sed diuitibus iusto pretio.*
19 *Pauper potest agere contra diuitem, vt ei subueniat tempore carestiæ.*
20 *Ad vendendum possunt compelli venire rustici ad ciuitatem victualia. Et obligati ad macellandum certam quantitatem carnium, superueniente publica necessitate in populo, cogi possunt, vt maiorem quantitatem macellent, & ita de similibus.*
21 *Notarius publicus potest compelli ad acceptandum rogationes.*
22 *Pretium iustum, quando dicatur.*
23 *Iudex, vel habens curam fori, potest statuere, quod nullus emat in foro vltra duo sextaria grani, vt commodius omnes habere poßint, & sic quod vltra indigentiam quis non emat.*
24 *Ne carius vendantur res transeuntibus, quam in mercato venduntur, nec militibus: & officialibus plus quam venduntur priuatis, iudex prouidere debet. Et quoque debet prouidere vt rustici, qui compelluntur venire ad vendendum, non vendant minutim, sed progresso, vel per substitutum, vt subito reuertantur.*
25 *Efferens in foro pro frumento plus debito, vt alius carius emat, vel vendat, vel promittit plus debito punitur.*
26 *Quod non emant reuenditores victualia vsque ad certam horam, potest iudex iubere.*
27 *Iudex debet esse diligens, maximè contra vendentes carnes morbosas, & contra ementes, & vendentes cum ponderibus, aut mensuris falsis, seu non iustis.*
28 *Si de pretio ponendo frumento esset ratiocinatum in concilio ciuitatis: quia nimis carè ven-*

re vendebatur, & vnus ex consiliarijs anteaquam hoc fieret, totum suum frumentum vendidit caro pretio, postea ordinatione facta emptor potest agere contra venditorem, & venditionem rescindere tanquam factam in fraudem legis futuræ. Quod habet locum non solum in consiliario, verumetiam in magno mercatore, sciente hoc esse ordinatum in concilio ciuitatis.

29 *Alienando rem, super qua dubitat sibi moueri quæstionem, præsumitur dolus ex parte vendentis.*

30 *Victualia potest iudex statuere, & iubere quod non vendantur.*

31 *Granum seu triticum habens, respublica potest cogere ciues ad emendum, & ab ista emptione nemo excusatur.*

32 *Ad emendum granum eminente necessitate quilibet compellitur ire, etiam ad partes remotas, nec aliquis prætextu priuilegij excusatur. Et ad hoc possunt accipi animalia singulorum, pretio soluto.*

33 *Ad emendum granum, & alias res tempore necessitatis, pecunia inducitur singulis pro modo facultatum pro vniuerso populo sustentando, & ecclesia quoque ad hoc tenetur.*

34 *Frumentum habentes, possunt cogi mittere illud ad vendendum in foro publico, tempore necessitatis, & ab hoc nemo excusatur, etiam si sit ecclesia.*

35 *Subditi possunt vrgeri ad deputandum eorum nemora, aut molendina, seu alia vsui publico, ob necessitatem recepta competenti mercede.*

36 *Frumentum quod non possit vendi forensibus sub certa pœna, an ciuitas possit statuere.*

37 *Emptor an perdat pretium rei emptæ vel perdat triticum emptum, quando emit contra deuentum.*

38 *Ciuitas, quæ vendit frumentum contra statutum, an incidat in pœnam.*

39 *Minui non potest quantitas deputata ad emptionem frumenti, nec in alios vsus conuerti.*

h A razonables precios h, y que las calles y carreras, y carnicerias

h Similis tex.in.l.1.§.cura carnis.ff.de officio præfe.vrb.vbi dicit, vt victualia † iusto pretio vendantur, spectat ad præfectum vrbis, & sic q pretium in victualibus debet taxari, secũdum Bald.ibi & per Cyn.in.l.1.C.de episc. audi. & Bald.in.l.imperatores.ff.ad.l.Iuli.de anno.& Bar.ibi, & tex.in c.28.infra eo. ¶Et alibi quam in stalis publicis carnifices carnes vendere nõ debẽt, & sic in locis determinatis à consuetudine.tex.& ibi Bal. & Abb.in.c.significante.de appell.n.1.& sequitur Fran.Luc. in tract. de fisco. 4.par.nu.23.tomo.6.tract.fol.16. Et hoc ius, q nõ potest alibi vẽdi potest præscribi.vt Bal.ibi.& latissimè per Lucã de Pẽ.in.l.1.C.ne rustica ad vll.obseq.lib.11.col.1.&.2.¶Et Pla.in.l.1.C.đ frumẽ.vrb.cõstãt.lib.11.& ibi Bar.dicũt per tex.ibi q ex mala administratione frumẽti crescit carestia in republica. Et ex eis habet, q priores, q habẽt arbitriũ superabũdãtia, possint hui⁹ noĩe disponere qualiter, & quãtũ, & quo ordine possit vẽdi frumẽtũ in foro qualibet die, vel quolibet mẽse. p d.§.cura carnis.& p alia iura.¶Et ratio quare ad officiũ iudicis ptinet vt ciuitas abũdet alimẽtis, credo esse: qa sicut pater † tenẽt alere filiũ.vt.ff. de alẽ.libe.&.c.cũ haberet.đ eo q duxit in matri.quã pollu.p adul.& in.l.cũ nõ solũ.§.ipsum. C.đ bon.quę libe.Ita potestas, & decurio tenẽt pcurare alimẽta ciuitati, qa pater ciuitatis quilibet corũ dicit, sc̃dm Pla.in l.qui cõductioni.C. đ his q spõte munera suscep.lib.10.¶In tãtũ, q
3 statutũ † artificũ in cõtrariũ nõ valet. vt in.l.1. C.đ monopo.Sed hoc intelligo verũ sc̃dm Bal.
4 in.d.l.1.C.de epis.audi.in rebus necessarijs † ad quotidianũ vsum, quia tũc põt pretiũ taxari, vt in frumẽto.vt Bar.in.d.l.1.C.đ frum.vrb.li.11. & Par.đ Put.in tract.syn.in parte, iudicis suprema potestas.n.18.fo.154.Sec⁹ in alijs rebus, & mercibus nõ necessarijs ad quotidianũ victũ qa in talib⁹ nõ põt taxari pretiũ. quia vnusquisq; in re sua est moderator, & arbiter.l.in re mãdata.ff.mãd.& sic dicit Bal.q intelligat text.in.d. l.imperatores.ff.de anno. Et vid.Abb.in.c.de emp.& vẽd.n.6.& Guid.Pap.sing.406.§.1.vbi tenẽt, q iudex ex officio suo potest imponere pretium in bladijs vẽdẽdis in foro publico per text.in.§.similes, alias.§.post natalem.in titulo. de pace tenen. & eius viola. & idem Guido sin-

do singu.304.& idem tenet Iaſ.in.l.ſi ciuitas.ff. ſi cert.peta.columna.4.numero.10.allegando Barto.in.l.nemo exterius.C.de Iudæis.& idem Iaſo.in.l.lex eſt.ff.de legi.n.6.& Luca. de Pen. in.l.nominationum.C.de decurio.lib.decimo. ſi.col.& idem Gandi.in tracta.maleſi.in titulo de obſeruantia ſtatutorum.nu.10.*Et vi. Peregrin.in part.venditio.q.2.in gl.venditio.*¶Et etiam iudex eccleſiaſticus poteſt hoc facere.vt Abb.in.d.c.1.de empti.& vendi.¶Vnde infert Bal.in.d.l.1.C. de epiſ.audi. ꝙ cũ appellatione victus contineantur veſtimẽta, quòd poteſt ta
5 xari † pretium iſtis mercatoribus, qui vendunt pannos,& tenet Pari.de Put.vbi ſuprà numer. 19.¶Item cum verbo victus contineãtur nõ ſolùm cibaria,ſed habitatio.vt.ff.de verb.ſignifi.
6 l.verbo victus.ꝙ hoſpitia † poſſunt taxari,vt nõ percipiatur de penſione,niſi vſq; ad quantitatẽ taxatam per bonos viros.& idem tenet Pau.de Caſt.& Cy.in.d.l.1.& eſt gloſſ.in.c.epiſcopus. 10.q.2.& Pari.de Put.vbi ſuprà & ſic poteſt ꝓuidere,ne mercatores nimis care vendant merces ſuas,quia ex hoc lędũtur omnes, maximè pauperes,qui pertinent ad curam & prouidentiam eorum.ſecũdùm Bal.vbi ſuprà. & eſt tex. in.c.6.ſuprà eodem.& Abb.vbi ſuprà. ¶In tan
7 tum, ꝙ quis poteſt cogi † vendere res competẽtes ad victum.vt in.d.§.cura carnis.& glo.in.d. c.epiſcopus.ſed hoc intelligit Cy.in.d.l.1.quãdo habet rem venalẽ ad victum, cogitur vẽdere,ſi pertineat ad victum.vt dicit probari ſecundum quoſdam in.l.1.§.fina.ff.furt.aduerſ.naut. caup.vbi dicitur,ꝙ non poteſt caupo itinerantes expellere,ex quo tabernam tenet,& res habet ibi venales. ¶Et quia quãdo quis cepit eſſe
8 hoſpitator † publicus,cogitur recipere & officium implere.& Plat.in.l.curſum ambularẽ.C. de curſ.publi.lib.12.nu.2.dicendo,ꝙ quis cogitur hoſpites recipere trãſeuntes,& notarius rogationes,ex quo cõſueuerunt tales artes facere vt ꝑ Bart.in.d.l.in eos.§.ſerui.ff.de furti.aduerſ. nant.vbi dicit,ꝙ hoc verum, poſtquàm poſuit ſignum ideſt tabulam,tunc hoſpites cogitur recipere,niſi ex cauſa recuſet.vt ibi per eum.& in l.1.§.maxima.ff.naut.caup.ſtabu.& Mon.in.l. 7.tit.4.parti.7.Philip.Decius in.l.inuitus.ff.de reg.iur.vbi quoq; ponit perſonas,quæ poſſunt compelli ad aliquid faciendum.*Et tenet Peregrin.in parte hoſpes.in principio: & vi. Alberi. in.l.moris.ff.de pœnis,num.2.vbi inquit,quòd iudex poteſt præcipere bacarijs & forniarijs, ꝙ ſuum officium exerceant ſub certa pœna & ita dicit ſe vidiſſe de facto: nam alij bacarij carnes vendere & formarij panem facere nolebãt, quòd poteſtas præcipit,& cogit facere ſub pœna & quòd tale pręceptũ ex iuſta cauſa fieri poteſt,& valet quando conſueuerint illam artem exercere:aliàs ſecus ſi non, vel neſcirent ipſam artem exercere:quia non debet iubere alicui facere quod facere neſcit, vel nõ poteſt ſecundũ eum ibi.* ¶Quoq; cogitur quis locare equum ſuum,ex quo conſueuit locare, & pro illo pretio tenebitur,& ſi conſtat, ꝙ locat diuerſis pretijs,tunc ſtatuitur pretium arbitrio iudicis. tenet Plat.in.d.l.curſum ambularem.¶Tamẽ videtur dicendum, ꝙ licet habeat venalem,ſi pœniteat,non poteſt compelli vendere.vt in.l.nec emere.C.de iure delibe.& in.d.l.in rem meam. quod Saly.ibi in.d.l.1.nõ ſit indiſtinctè, credit ꝙ poteſt pœnitere,niſi ſit pœnitentia cum iuſta cauſa:quia quæ ab initio ſunt voluntatis,ex poſt facto efficiuntur neceſsitatis.l.ſicut.C.de actio.& obliga. ¶Sed ego teneo, quòd licet nõ expoſuerit ad vendendum,ſi eſt tempus famis, vel careſtiæ, poſſunt compelli ad vendendum victualia,iuſto pretio taxando.ne pauperes pereant.vt Mont.in.l.4.tit.10.for.ll.lib 3.in verbo,*que no quiere vender.* poſt medium vbi latè de hoc.¶Vbi inter alia dicit,quòd tempore famis ſi indigentes habeant pretium vnde ſoluãt,tũc omnia liberè ſunt communicanda,& ſi non habent vnde ſoluãt,tunc de publico pretium ſolui debet,ſi poteſt,quod eſt notandum.Et facit quod tenet Lucas de Penn.in.l.ſi minori.C.de iure fiſci.lib.10.vbi ait, quòd qui fraudat panẽ eſurientium,vt vir ſanguinis eſt.vt in ca.immolãs.14.q.5.¶Nota vnum, ꝙ licet quis cogat vẽdere triticum tempore careſtiæ, & neceſsitatis, vt dictum eſt,& hic tractatur, non cogitur vendere habita fide de pretio,ſed ei debet ſtatim ſolui pretium.glo.in.l.1.C.de commun.ſeruo manu.in verbo, neceſsitatem.& commendant eã ibi Bal.& additiona.Ioann.de Ana.in ca.præſenti.de Iudæis.*Et Grego.Lopez.in.l.46.tit. 28.part.3.in gl.fi.in fine.*Quod facit ad pragma.factam anno.1549.Valliſol.*que dize que ſe pueda tomar la mitad del pan a los arrendadores.*quia debet eis illicò ſolui pretium. ¶Intellige hoc, quòd quis cogitur vendere victualia, ſci
10 licet,quando habet extra † ſuam indigẽtiam. vt tenet Paulu.de Caſtro in dicta.l.prima.C. de epiſ.audi. & Bertachi.de Firmio.in ſuo reperto.in parte, victualia.vbi ait, quòd victualia quis non cogitur vendere etiam iuſto pretio, ſi non habet vltra quàm ſibi ſint neceſſaria. ¶Et licet quis cogatur vendere, non tamen compellitur alium emere, nec econtra: quia vnum ſtatutum nõ includit aliud.vt Bal. in.l.

in.l.1.C.de commu.seruo.manu. & Ioann. de Plat.in.l.1.C.de supres.lib.11.¶Quinimo tempore famis, seu carestiæ potestas non tenetur habere tot tabernarios,& residētes, quot habere cōsueuit tempore vbertatis.vt tenet Bal.in.c. ex parte.de constitutio.n.11.¶Et ꝙ quis teneatur victualia vēdere iusto pretio vt dictum est,
11 secus † de non victualibus, quia tunc non compellitur iusto pretio vendere: quia quilibet est moderator ipsius.vt in.d.l.in rem.nisi in casib' notatis per glo.in.l.in vtrum comparare. C. de contrahen.empti.¶Bar.tamen in.l.§.cura car-
12 nis.tenet,ꝙ tempore necessitatis, † & carestiæ coguntur vēdere victualia minus iusto pretio. vt in.l.3.§.quæsitum.ff.ad.l. Rhodi.de iactu.& ibi notatur.& idem tenet Ang.in.l.si laborāte. §.cùm in eadem.ff. eod.tit.vbi ad literam dicit, ꝙ quis potest cogi tempore necessitatis ad vendendum frumentum,etiam viliori pretio & idē tenet Ioan.de Ana.in.c.si quis. de furt. si. colū. & Lucas de Penn. in.l.1.C.quibus mune.libr. 10.¶Sed ibi.in.d.§.cura carnis,tenet contrariū, dicendo ꝙ debent vendi iusto pretio. ¶Pro cōcordia dicerē illud,quod tenet Stephanus Aufrer.in decisione capell. Tolosa.decis.446. vbi ait,ꝙ si verò quis non exposuit victualia ad vēdendum,& est carestia in ciuitate,potest habēs frumentum,& alia huiusmodi compelli ad vendendum etiam viliori pretio.allegat ad hoc.l.si pendentes.§.si quid.ff.de vsufru.Et ibi Bald. ad literam tenet, ꝙ habens bladum tempore carestiæ,potest cogi vt vendat communi pretio viliori ad hoc,vt populus fame non tabescat. Et isti qui habent,possunt cogi etiam ad faciendū panem pro exercitu.& idem tenet Bar.in.l. anno.ff.de extraordi.cri.& Flori.in.d.§. cura carnis.& Iaso.in.l.nec emere.C. de iure delibe.vbi dicit, quòd procedit etiam si sit nobilis & compellitur.Secus si est decurio.vt in.l.decuriones. ff.de administr.rerum ad ciui.pertine.& Host. & docto.in dicto.c.1.de empti.& vendi.& Roma.in.l.1.ff.solu.matri.& idem Bar. in.l.1.C.vt nemi.liceat empti.speci.excus.lib. 10. ¶Et vide Ripam.in tracta.de peste.in.4.part.nu.171. cum sequentibus.vbi concordat tex.in dicta.l. fi.§.itē rescripserunt.ff.ad.l. Iuli. de anno.& dicta.l.1.§. cura carnis. vbi idē tenet transeundo cum Bar.in dict.§.cura carnis.quia si subest necessitas,quia est tempus carestiæ & tūc taxare potest pretiū frumenti, etiam minus quam valeat arbitrio suo,& ita procedit.d.§.cura carnis. & tunc diuites possunt cogi vendere minus iusto pretio,& etiam possunt compelli officio iudicis facere eleemosynā.vt in.c.sicut.47.distin. & Abb.Panormi.in cap.primo.de cleri.ęgro.* Et vi.Io.de Neuizanis consi.74.nu.9.vbi tenet ꝙ præses potest prohibere ne quis faciat caueā seu horreū annonæ,vt carius vendat,& potest mittere ad horrea diuitum,& eos cogere frumētum vendere viliori pretio. Ang.in.l.annonam. ff.de extraordi. cri. Iaso. in.l. nec emere.C.de iur. delib.col.1.& per alia iura vt ibi per eum.* ¶Aut non subest carestia, & nō possunt taxari minus iusto pretio, nec cōpellere ad vēdēdum sed possunt iubere,ne carius vēdātur. ¶Et hæc taxatio pretij victualium à prefectis faciēda est post festum natiuitatis sanctę Mariæ. vt in.d.§. post natalē.de pace.tene.in vsi.feud. Qui autē plus vendiderit,quam taxatum fuerit, si pœna per statutum limitata nō fuerit,pœna viginti librarū puniendus est.per.d.§.post natalē.vel extraordinaria arbitrio iudicis,secundū Ripā,vbi suprà.¶Et idem dicit ibi nu.175.ꝙ puniuntur, licet nō plus vendiderit,sed si emētes in mensura fraudauerint,quia eadem pœna, vel falsi cōprimēdi sunt.vt in.d.l.annonā.§.onerant. ¶In tantum,ꝙ tēpore famis, & carestiæ non habēs
13 † panē,potest auferri habēti impunè.Bar.in.d. l.1.ff.ad.l.Rhodi.de iact.& facit tex.& ibi Abb. & Ancharr.in.c.3.đ furti.& in.c.licet.de ferijs. ¶Et Bar.in.d.l.1.§.cùm in eadē.ad.l. Rhodi.dicit,ꝙ si vnus ex existētibus in naui habet cibaria,& alij nō habent quòd debēt illa in cōmuni conferri.& glo.ibi dicit, ꝙ fortè ex consuetudi
14 ne illius.l.potest cōpelli ad hoc: quia † tēpore necessitatis oīa sunt cōmunia. Quod ibi Ange. intelligit in comestibilibus, quia talia comestibilia sunt cōmunia.¶Ideo si tēpore carestie fu
15 retur † panem familiaris,vel mendicus,nō punitur:quia diues ex debito tenetur mēdicis subuenire.gloss.in.c. discipulos de cōsecra.disti.5. in verbo,fame vbi singulariter. Et propter hoc videtur productum officium iudicis, licet modicum sit in vsu,secundùm Ioan. de Ana. in.d. c.si quis. de furtis.3. columna. vbi dicit, quòd etiam ex hoc infert Bart.& alij vbi suprà, quòd possunt saluari stipendiarij,qui propter necessitatem depredantur necessaria pro victu,quòd est verum,si dabant operam rei licitæ, putà pro defensione patriæ,& isto casu loquitur ille tex. secus si dabant operam rei illicitæ, nam tunc non subuenitur ei, qui posuit se in necessitate. vt in.l.si fideiussor.§.si necessaria.ff. qui satisdacogan.¶Sed iudex debet hoc facere generali-
16 ter, † idest, quòd generaliter contra omnes exuberantes fiat, & compellat eos ad vendendum, & vnum solum non compellat, quia statutum super hoc generale fieri debet,secundùm

dùm Bart. in l. nemo. C. vnde vi. ¶ Attamen, si
17 non est carestia, † licet possunt compelli per ciuitatem, aut per superiorem huiusmodi victualia vendere, debent vendere iusto pretio côtento in statuto generali, secundùm Bartol. in dicto. §. cura carnis. & Barb. in dicto. ca. primo de emptione & vêditione. & sequitur decisi. Tholo. iam allega. & Montal. in. l. 3. titul. 5. parti. 5. vbi quoq; singulariter de ista materia. & Io. de Plate. in dict. l. vnica. C. vt nemi. lice. in compa. speci. libr. decimo. ¶ Ego quoque concordiam
18 afferam inter eos † .s. ꝙ quando est carestia, vêdâtur victualia viliori pretio. s. pauperibus, sed diuitibus iusto pretio, per ea, quæ doctores tradunt in dictis locis. Ad cuius corroborationem
19 facit, ꝙ pauper † potest agere tempore necessitatis & carestiæ contra diuitem, vt sibi subueniat. vt dictum est. & glos. in. c. si hic. 47. distinctio. dicit, quòd nô iure actionis sed poterit implorare officium iudicis, prout tenet. d. Ioan. de Ana. in. d. c. si quis. de furt. in fin. & probat iste tex. in quantû dicit, *a razonables precios*. ¶ Quini-
20 mo rustici, & agricultores, & similes † possunt compelli venire ad ciuitatem ad vendendum. Iste est casus singu. in. l. 2. ff. de nundi. vbi ponitur authoritas Platonis, de quo loquitur imperator in lege fina. in principio. C. de iure delibe râ. ¶ Facit tex. in l. pro locis. C. đ annonis & tribu. lib. 10. vbi non solùm ciues, sed etiam comitatenses ad deferendam annonam & victualia in ciuitatem arctari possunt, sicut compellûtur portare commeatum ad exercitum * vt Ioa. de Plat. in. l. 1. C. de fundis. limito. lib. 11. & vi. Grego. Lopez. in. l. 22. titul. 23. par. 2. * prout tenet Ripa in. d. tracta. de peste. in. 4. parte. num. 166. Tamen, prout ibi tenet, nu. 167. minus grauandi sunt remotiores propter expensas, quę maiores fiunt ratione longioris itineris. vt in dicta. l. pro locis & ibi notat Bart. & si pro quinq; passibus viginti milibus possunt sufficienter prouidere de annona necessaria, nô sunt remotiores vllo pacto vexandi. vt in. l. 2. C. de eroga mil. anno. lib. 12. & ibi Bar. ¶ In tantum, ꝙ si comitatêses non possunt supplere necessitatibus, tûc vicini etiâ alterius ciuitatis & prouinciæ possunt à superiore suo compelli portare annonâ ad ciuitatem egentem. vt tenet Angelus in dicta lege pro locis. & isto casu relaxâdus est deuetus, vt omnes vendât sine collecta, seu gabella, prout tenet Ripa. vbi suprà. ¶ Ad quod facit, quòd statuta, & côuentiones macellatorum vt teneâtur dietim macellare solummodo tantam quâtitatem carnium possunt violari, nec sunt seruâda superueniête publica necessitate in populo & indigentia minoris quantitatis, ad quam tûc agi potest. vt tenet Bar. & Plat. in. l. quo ad præsens. C. đ muri leg. lib. 11. Ex quo infert Bar. ibi ꝙ licet tenens lacum Perusinû teneatur ex forma statuti, vel pacti mittere omni die in platea certam quâtitatem piscium: tamê si superuenit magna quantitas gentium, cui dicti pisces non sufficiant, possunt cogi ad portâdum maiorem quâtitatem piscium pro reparatione corporis humani, quia cessant omnes exceptiones, & priuilegia in publicis subuentionibus. vt in. l. vnica. C. ne liceat in emp. speci. se excusa. lib. 10. & Ang. in dicta. l. quo ad præsens. & vi. Bal. in. l. iubemus nullam. C. de sacrosanct. eccle. vbi tenet ꝙ priuilegium general. indultum, non includit casum publicæ vtilitati contrarium. * Et facit. l. 11. tit. 22. par. 1. * ¶ Et idê dic de notario publi-
21 co, † quia potest compelli ad acceptandû rogationes. vt Barb. in dicto. c. 1. de empti. & vendi. & in dicta decisi. Tolos. Et idem dic de aduocato. vt in. l. 14. tit. 19. libr. 2. in ordina. rega. ¶ Sed
22 quando intelligatur, & dicatur iustum † pretium, vt pro eo quis compellatur vendere rem ad victum, & quia in alijs rebus tex. est in. l. pretia rerum. ff. ad. l. falci. dic secundùm Salic. in dicta. l. 1. C. de epis. audi. in fin. quòd in ciuitatibꝰ aliquibus fiunt taxationes carnium quatuor vicibus in anno, & illa sunt pretia iusta, seu vbi nô fiunt, credit ad curâ eius spectare, qui pręest, qui secundum diuersitatem temporum, & sterilitatem rerû, variabit pretia ipsarum, & hoc dicit, quòd probat text. in dicta. l. fi. ff. de anno. & in. l. nô debere. ff. ad municipa. ¶ Et vide quoq;
23 Saly. in dict. l. 1. vbi ait, ꝙ habês curam † fori, licitè potest statuere, ꝙ nullus emat in foro vltra duo sextaria grani, vt sic commodius omnes habere possint, quod dicit esse notâdum. & idem tenet Ang. de Aretio. in. §. fi. Instit. de donatio. quasi in fine. & Hip. de Marsil. in singul. 441. & sic, ꝙ ex causa potest prohibere, ne vltra indigêtiam quis emat, nec alijs res cariores reddat. ¶ Et quoque debet iudex prouidere, ne carius
24 vendant † transeuntibus, quàm in mercato vêduntur. vt tex. & ibi Abb. & Barba. in dict. c. 1. de empti. & vendi. & Ripa. in dicto tract. de peste. 4. parte. nu. 176. cum sequentibus alleg. Plate. in. l. animalia. C. de cursu publi. libr. 12. & vi. ibi per Ripâ. & nu. 177. vbi de intellectu. Et facit quod tenet tex. & ibi Pla. in. l. septem diebꝰ. C. de eroga. milit. anno. lib. 12. vbi tenet ꝙ pręrogatiua in pretio rerum venaliû, non est faciêda militibus, & officialibus, plus quam vendantur priuatis personis. in foro publico: & si per minas, vel alio calore officialis hoc faciat, incidit in

dit in crimen concussionis. vt in. l. 1. ff. de concussio. ¶Tamen quando rustici per magistratum coguntur ad vendendum, & portare frumentum ad vendendum, pullos, oua, pisces, & cętera victualia, nõ debet permittere iudex eos diu morari ad vendendum minutim, sed vẽdere debent in grosso, vel per substitutum, & subito reuerti. ita tenet Plat. in. l. colonos. C. de agricoli. & censi. lib. 11. ꝙ non habet locum, quãdo rustici veniunt voluntariè ad vrbẽ, quia præsumũtur venire eo tempore, quo vacant ab opere nec habet locum in mulieribus. vt tenet Rip. in dicto tracta. de peste. in dicta. 4. part. nu. 197. cũ sequentibus. ¶In tantum prędicta sunt vera, ꝙ potest iudex compellere ad victualia vendẽda & pretia eorum taxare, ꝙ si aliquis vadit ad fo-
25 rum, † & offert pro frumẽto plus debito, vt alij carius emant, vel vendant, vel promittit plus debito, tenetur crimine stellionatus. vt est tex. & ibi Bar. in. l. 2. §. Item si quis. ff. de crimi. stellio. quod sequitur Ang. de Aretio. in. §. de annona. Instit. de publicis iudi. Quod dicit ibi idem esse, si aliquis in damnum alterius offert plus ꝓ vno fundo, quã valeat, & sic punitur extra ordinem: & idem tenet Ang. in. d. §. fi. de donat. Institu. vbi dicit, ꝙ hoc facit contra istos, qui vulgariter dicũtur encherisare (hoc est encarescer) frumentum, vel mercantias, quod dictũ Ange. comme. Hippolyt. de Marsil. singul. 441. quod est notãdum perpetuò sc̃dm eos. & sequitur additio Abb. in. d. c. 1. de emp. & vẽdi. in addi. quę est in nu. 4. vers. & adde. vide quæ supra dixi in nu. 12. ¶Et facit quod tenet Frã. Luca. in tracta. de fisco in. 2. parte. nu. 41. tomo. 6. tracta. fo. 10. dicẽdo, ꝙ cõmittẽtes in. l. Iuliã. de anno. puniantur in. 20. aureis. l. 2. ff. ad. l. Iuli. de anno. quę poena dicit, ꝙ cõmittitur per emẽtes bladũ causa reuẽdẽdi, & faciendi carestiã, & etiam per faciẽtes societatẽ, vt cõmuniter bladũ ematur. Itẽ secundũ eũ tenetur quis dicta pœna, quãdo scit naues venire cũ blado, & facit differre euentũ suũ, vel capere nauẽ, vel nautã, vt possit vẽdere blada sua cariora, quod dicit ꝙ viget multi plurimũ & cõmunis oĩum morbus, & vitiũ. ¶Quoq; adde, ꝙ nõ solũ potest iudex taxare pretiũ.
26 vt dictũ est, verũ etiã potest iubere, † & statuere, ꝙ reuẽditores nõ emant talia victualia vsq; ad certã horã, prout tenet Amanellus de claris aquis in singula. 8. per glos. in. l. 2. ff. de mundi. ¶Cõtrariũ videtur tenere Ioã. de Pla. in. l. septẽ diebus. C. de eroga. milit. anno. lib. 12. vbi dicit, ꝙ ex illa litera videtur posse inferri, ꝙ cõtra ius esset cõsuetudo, vel statutũ, quo cauetur, ꝙ per septẽ dies fori nullus audeat emere prius, quam essent emptæ species, vel annona pro curialibꝰ, quia per hoc venduntur viliori pretio, cessantibus emptoribus. & ibi dicit quòd fuit de mente And. de Barulo. Sed ego teneo opinionem Amanelli in dict. singul. quia est æqua. Et sic in pluribus ciuitatibus huius regni sunt talia statuta, quòd tales reuenditores (qui vocantur recatones) non emant victualia, verumetiam quòd ea in pretio non ponant (*ni la apalabren*) vsque ad talem horam, & sunt iusta, sancta, & honesta, & vtilia ciuitati. & facit tex. in. l. 9. & in. l. 11. titul. 7. libro. 5. in ordi. regal. ¶Et dictum Io. de Plat. non obstat, quia ibi loquitur in alijs emptoribus, & nõ in reuenditoribus, qa aliquãdo tales mercatores sunt similes prędonibus. vt tenet Luc. de Pen. in. d. l. septẽ diebus. quia si tale statutum esset cõtra alios qui non sunt reuẽditores, esset nullum. ¶Quinimo dicit Faber in §. sunt præterea. Institu. de publi. iudi. nu. 3. ꝙ lex non cogit locupletes vẽdere, nec eos punit vt notat in. d. l. anno. ff. de extraor. crimi. in glo. vt plus. Sed eos, qui emerunt, vt carius vendãt, quia hoc prohibet, & punit contra facientes, vt ibi: quia qui emerunt, vt carius vẽdãt, tales peccant etiam in foro conscientiæ: non sic, si prouisionem faciant pro sua necessitate, vel etiã pro reuendendo tempore carestiæ propter bonum commune, non intentione cupiditatis lucri. vt notant doctores in. c. primo. ne cleri. vel monachi. ¶Et ꝙ dicitur de annona, intellige de alijs frugibus. vt in. l. frugem. ff. de verbo. signi. quia in omnibus illis locupletes coguntur vẽdere, si necessitas, vel fames immineat iusto pretio, & puniuntur ementes vt carius vendant. ¶Facit quod tenet Ripa. in dicto tracta. de peste in. 3. parte. numer. 178. vbi singulariter tenet, quòd ementes annonam vt carius vendãt, possunt dici Dardanarij, à Dardano authore, qui puniuntur varijs modis: quia aliquando relegãtur, vel in opus publicum damnantur, quandoque negotiatione priuantur, vel pœna viginti aureorum, & quoque puniuntur pœna stellionatus, vt ibi per eum. ¶Et facit pragmati. facta per nostrum Carolum, *contra los compradores del pan para reuender, y contra aquellos que venden pan delos arrendamientos que tienen.* vbi per te vide. Sed Nicasius de Voerda in dicto. §. sunt præterea. Institu. de publi. iudi. n. 6. intelligit, ꝙ puniũtur qui emũt blada, & victualia vt carius vẽdãt viginti aureis. s. quãdo vẽdunt in eodẽ loco, vel voluit vẽdere. Secus si vendant extra, & sic in alia ciuitate, seu prouincia. ¶Quod nõ habet locũ, quãdo emptores tritici vendũt, seu reuẽdũt in alio loco, seu ciuitate, quia incidunt in pœnã pragmaticæ:

maticæ: quia lex est generalis in toto regno, &
supradicta Nicasij de Voerda habet locum in
particularibus statutis. ¶ Adde etiam, & nota,
quòd iudex debet esse diligens in inquirendo
de omnibus crimininibus, & delictis extraordina
rijs de quibus venit imponenda pœna arbitrio
27 potestatis, & maximè contra vendentes † car-
nes morbosas. vt in. l. prima. §. primo. ff. de ædi-
litio edict. Item contra ementes, & vendentes
cum ponderibus falsis, seu non iustis. vt in. l. pri
ma. §. final. ff. de extraordina. crimi. & in. l. arbi-
tro. §. de eo. ff. de dolo. & l. penult. in fine. ff. de
crimi. stellio. vt tenet Amodeus Iusti. in tracta.
syndica. in parte, item in eo, quod dictus nota-
rius extraordinariorum fuit negligens. ¶ Sed
circa supradicta tene vnum dictum, quod tenet
Paulus de Castro in. l. contra legem. ff. de. legi.
28 num. 3. vbi ait, quòd si in cõcilio † ciuitatis esset
ratiocinatum de imponendo certum pretium
frumento, quia nimis carè vendebatur, & v-
nus ex cõsiliarijs anteaquam hoc fieret totum
suum frumentum vendidit caro pretio, & po-
stea fuit ordinatio facta, certè emptor potest
agere contra venditorẽ, & rescindere venditio-
nem tanquam factam in fraudem legis futuræ,
& in fraudem eius. & idem tenet Paulus de Ca
stro in. l. prima. §. final. ff. de actio. emp. & vend.
& idem tenet Montaluus in. l. quarta. tit. 10. li-
bro tertio. foro legum. in glossa finali. quasi in
medio. Quod extendit, quod non solum ha-
beat locum in tali consiliario, qui sciebat secre
ta cõcilij, verum etiã in magno mercatore, qui
scit, ꝙ in cõcilio tale ordinatum erat. ꝙ emẽtes
cõtra eum possunt agere ad interesse. quem vi-
de. & idem videtur tenere Barto. in. dict. l. con-
tra legem. & idem tenet Hippolyt. de Marsi. in
l. statu liber. ff. de quæstioni. num. 17. allegãdo
plures doctores hoc tenentes. & idem tenet Lu
doui. Roma. in singula. 282. ¶ Et dicit dict. Hip
pol. ꝙ in simili adduci potest illud. quod tenet
Baldus. in. l. quotiens. C. de rei vend. allegãdo
Odofre. ꝙ si dubito mihi moueri quæstionem
29 † super domo, & eam alieno, deinde statim mi
hi mouetur quæstio super ipsa domo, ꝙ ex tali
breuitate temporis præsumitur dolus ex parte
mei vendentis, adeò, ꝙ talis vẽditio reuocatur.
per titulum de alien. iudi. mut. caus. facta. quod
est etiam de mente Barto. in. l. quę petitorio. ff.
de rei vendi. & per alia iura. vt per Hippoly. vbi
suprà. nu. 18. ¶ Vnum non omitto, ꝙ sicut ciui
tas, vel iudex potest statuere pretium victuali-
bus, & iubere, & compellere ad vẽdendum, ita
30 potest statuere, † vel iubere, ꝙ non vendantur,
si expedit, ita probat Barto. in. l. si in emptione.
§. omnium. ff. de contrahẽ. empt. & melius hoc
tenet Alex. ibi. in additio. ad eun. Bart. ¶ Item
31 nota, ꝙ si respublica habet granũ, † & triticum
vel aliud ad vendẽdum, potest cogere ciues ad
emendum, & nemo excusatur. licet ei necessa-
rium non sit, ꝙ idem est in sale vrbis secundum
Barto. in. l. prima. C. vt nemi. lice. ab empti. spe-
cie se excus. lib. 10. & Paris de Put. in tracta. syn
di. in dicto versi. iudicis, folio. 184. num. 8. & te-
net Stephanus Aufrer. in dicta decis. 446. Tho
los. in fine. & tenet Fran. Luca. in tract. de fisco.
nume. 17. tomo. 6. tracta. fol. 7. & Anto. Cursc.
in notabilibus suis. in parte, fiscus, loquendo in
fisco: dicens, ꝙ si fiscus habet multum frumen-
tum. quod conseruare nõ potest, imponere po
test subditis necessitatem emendi, & istud est
onus patrimoniale, vt ille qui habet plus cogã-
tur emere plus & minus iuxta quantitatẽ, & va
lorẽ sui patrimonij. Quod dicit Bar. practicasse
& consuluisse Perusij, videlicet, ꝙ commune di
stribuat sal, vel granũ, vt quilibet cogatur eme-
re plus & minꝰ iuxta valorẽ patrimonij, & per
hunc modum pecunia veniet in communi pro
necessitate reipublicæ distribuenda, secundum
Ioannem de Pla. ibi, numero tertio. & Lucas de
Pen. in fine. ¶ Ibi quoque tenet dictus Ioan. de
Plat. quòd imminente necessitate grani & alia
32 rum specierum, quilibet † compellitur ire ad
emendum etiam ad partes remotas, nec aliquis
potest se excusare pretextu alicuius priuilegij.
vel immunitatis, licet aliàs vbi non immineret
necessitas, sed prouisio in futurum, excusaretur
quis propter ætatem, & numero filiorum, & ex
alijs causis vt in. l. 3. §. causa. ff. de muneri. & ho
no. ¶ Et in proposito tenet in. l. in æstimatione.
C. de frumẽ. Alexã. lib. 11. quod si in prouincia
sit sterilitas, poterunt præfecti annonæ eligere
vnum, vel plures discretos, & expertos viros,
qui pro frumento comparando se conferant ad
alienas prouincias, & eis sine iussu principis sa-
lariũ cõstituere, quod tenet & sequitur Ripa. in
dicto tract. de peste. in quarta parte. num. 162.
¶ Et quoque ciuitas, seu respublica ad portan-
dum frumentum, vel aliud causa reipublicæ
potest accipere animalia singulorum. vt Bart.
in. l. iubemus nullam. circa principium. C. de sa
crosanct. eccle. Facit illud, quod voluit Bar. in. l.
fi. §. fi. ff. de pigno. actio. de quo per Ias. in. l. Bar-
barius. ff. de off. prçto. nu. 30. cum sequentibus.
sed hoc soluto pretio de publico secundũ eum.
Quinimo dicit Lucas de Pen. in dicta. l. prima.
quasi in fine, ꝙ in tali tẽpore carestiæ inducitur
33 † pecunia singulis pro modo facultatũ, vt fru-
mẽtum, & cæteræ species emantur exinde pro
vniuer-

vniuerso populo sustentando. & ita dicit, quod omnes in sua ciuitate sunt consueti facere tẽpore carestiæ, quòd imponũt talem collectam pro modo substantiæ, & ad hoc compellũtur, quãuis maius commodum inde pauperes quam diuites consequantur: quia omnes in ciuitate necessarij sunt ad hoc, vt ciuitas perfecta dicat secundum Barto. in dicta. l. secunda. ff. de nundinis. & tenet idem Luca. de Penn. in. l. prima. C. de quibus muneri. vel præsta. lib. 10. & idẽ Pla. vbi suprà, nume. 2. & in. l. hac prouidentissima. C. eod. de quibus muneri. seu præsta. vbi quoq; ait, quod ecclesia tempore istius necessitatis debet conferre ad emptionem frumenti. & aliorũ specierum. ¶ Et etiam dicit Plat. in. l. 1. C. de omni agro deserto lib. 11. nu. 1. quòd ditiores ciuitatis possunt compelli mutuare pecuniam, quando immineret necessitas, & postea paulatim eis satisfiet, imposita collecta, & idem tenet Salycetus in. l. nemine. C. de sacrosan. ecclesi. & ibi Cynus & vi la. in. l. cunctos populos. C. de summa trini. & fid. catholi. num. 52. ¶ Plat. etiam in d. l. prima. C. vt nemi. lice. in empti. numero. 4. tenet quòd tempore necessitatis pro tali vtilita
34 te & vbertate in communi habenda possunt † cogi ciues frumentum habentes mittere illud ad vendendum in foro publico, & prout quilibet possessor prædiorum plus colligit, plus mittere cogitur, licet aliàs quis vendere, vel emere non cogitur. vt in. d. l. inuitum. C. de cõtrahen. empt. & ad hoc nemo valet excusari vigore priuilegij, cum sit onus patrimoniale, siue reale, ad quod etiam ecclesia tenetur iusto pretio, non viliori, sicut ad alia onera realia tenetur. vt in. l. finali. C. de exacto. tribu. lib. 10. maximè quando vertitur publica necessitas, cui nisi subueniatur, redundaret in dãnũ ecclesiæ, à quibus muneribus publicis imminẽte necessitate quis nõ excusatur, etiã si sit de domo principis, vel Augustæ. secundum Bart. & Plat. vbi suprà in fin. ¶ Et etiam pro aggregatione, & transuectione frumenti publici, & aliarum specierum victui necessariarum gubernator prouinciæ potest eis salarium de publico statuere, si viderit eis expedire: vt tenet Bartolus & Plat. in dicta. l. prima. C. de frumen. Alexan. lib. 11. Et dicit ibi Pla. quod quoque valet prouisio officialium habentium arbitrium super abundantiam, quòd pro quantitate frumenti, quam quis venire fecit in communi, habeat tãtum pro corbe, pro labore suo vltra pretium frumenti. ¶ Etiam ob necessitatẽ
35 reipublicæ possunt subditi † vrgeri ad deputandum eorum nemora, aut molendina, seu alia vsui publico recepta competẽti mercede. vt tenet Angelus consili. 206. in principio. per tex. in lege venditor. §. si constat. ff. communia prædiorum. & in lege, item verberatũ. ff. de rei vendi. & decisio. Tholosiam allega. in fine. ¶ Et facit quod tenet Archiepiscopus Florentinus in tertia parte tit. tertio. c. 4. §. 4. vbi ait, quòd dominus potest à vassallis, & subditis suis exigere seruitia debita, scilicet, facere laborare in vineis, & campis, siue ducere ligna, vel victualia ad domum, soluẽdo eis debitum pretium sui laboris: quia si aliter facit, rapinam committit. vide infrà in. c. 33. in glo. prima. vbi latè. ¶ An si ciuitas
36 potest statuere, quòd frumentum † non possit vendi forensibus sub certa pœna. Bartolus tenet quòd sic. in. l. dudũ. C. de contra. empti. vbi ait, quòd statutum factum à ciuitate, quòd forensibus non liceat vendi, valet. per tex. in. l. in quorum. ff. de pigno. Bald. tamen in. l. si duobus. §. emptor. C. communi. de lega. numer. 2. tenet cõtrarium. & cum Bal. concordat tex. in. l. 3. tit. 9. lib. 6. in ordin. rega. licet contra istam. l. regiam: sæpe à ciuitatibus fit, cùm expeditur: & idẽ cauetur in pragmati. facta anno. 1548. Valliso. peti. 205. quã vide, vbi iubetur ne fiat talis prohibitio. Sed dictas leges regias intelligo, quando inest abundantia, aliàs secus prout tenet Matthæ. de Afflict. decisi. 290. numer. 9. dicendo, quod quando est modicum frumentum in regno, nõ debet vendi trate frumentorum per extra regnum: quia prima charitas incipit à se ipso. allegat tex. in dicto. c. primo. §. post natale de par. tene. in vsi. feud. & alia iura. quem vide. Et vltra ibi dicta facit in simili quod tenet Ioann. de Plat. in. l. si quis per diuinam. C. de aquæ duct. lib. 11. in fine. vbi tenet, quod si imperator, seu princeps, cõcedit alicui capere aliquam quantitatẽ grani publici, vel alterius reipublicæ, qua etiam respublica vtatur, intelligitur esse concessum quod est superfluum ab vsu ciuium, & hanc tacitam conditionem habet in se hæc cõcessio. s. si respublica, & vsus ciuium non indigeat: quia cõmunis vtilitas semper intelligitur excepta, & reseruata. quod nota ad limitationem illarũ legum. ✱¶ Et vi. singulariter pragmati. 40. in curijs Vallisoleti. anni. 1523. & vi. Greg. Lop. idẽ tenentem per. d. l. si quis per diuinam in. l. 15. titu. 1. part. 1. in gl. postura: vbi etiã ait, quod si habẽs possessionem in illo loco, vetet extrahere triticum ab eo causa vendendi, non potest: quia potius tenetur vẽdere ciuibus iusto pretio quàm alijs, per id quod notat Barto. argumen. illius. l. in. l. 1. C. de metela. lib. 11. l. vẽditor. §. si cõstat. ff. comu. predi. secus si dominus velit pro suo victu asportare: tunc forte posset vt ibi per eum

in. d.

in d.l.partitæ:& facit quod tenet Bal.in.l. cætera.§.si duobus.ff.de leg.1. Fabianus de Monte. in tracta.de emptio.& vendic.in.3.q.princi. nu. 46.tomo.8.tracta.fol.27.vbi inquit,quòd valet statutum, & est rationabile: in quo disponitur, ꝙ non liceat transferre bladum ad aliud terminum propter abundantiam in loco: & facit in simili quod tenet Grego.Lopez in.l.19.titul. 18. part.3.ꝙ si alicui ex priuilegio competit ius pascendi in aliquo loco seu territorio alieno,& pascua essent necessaria illis per quorum terminos pascuntur illi præferuntur, & excludent priuilegiatum,quod nota vi. Abba.in.c.dilecti de arbitri.nume.7.& Rochum de Curt.in.c.fi.de consue.fol.46. vbi sequitur Abb. & Montal.in.l.7. titu.11.lib.2.fori.glo.1.col.5.in fine.*¶Quoq; dictæ leges regni habent locum in suo casu, scilicet,in pane,& ꝙ panis nō possit vetari,seu prohiberi,ꝙ non extrahatur,secus est in hordeo,qa in hoc valet prohibitio,quia hordeum sub illa lege non comprehenditur, quia tantummodo dicit,*no se pueda vedar la saca del pan.*& appellatione panis,vel frumenti,non continetur hordeū. Et ideo qui accusaret alium de frumēto asportato, non abtineret probando de hordeo secundum Ang.in.l.triticum.ff.de verb.oblig.licet.aliàs generali appellatione contineantur,omnia quę ad victum sunt necessaria.vt notat glo.in rub.C.de cano.frume.vrbi.Roma.lib.11.speciali verbo,& propria significatione, & simplici appellatione frumenti propter excellentiam intelligitur de grano,quo vtimur ad panem faciendum glo. in d.l.frugem.ff.de verbo.signi.Et de isto intelligitur si quis promitteret.10.corbes frumenti secūdùm Bar.in.d.l.frugem,prout tenet Ioan.de Platea.in.l.modios.C.de suscept.& archa.libro.10. quem vide illicò si hordeum non comprehenditur sub pane,vel frumento,est casus omissus à lege regia,& ciuitas pōt statuere,ꝙ nō extrahatur à suo territorio: quia statuēdo non est cōtra legē sed preter legē:vt Bar.in.l.omnes populi.ff. iure.¶Sed in casu,in quo non potest extrahi fru-
37 mentum,emptor non perdit† pretium rei emptæ,& talis forensis potest retinere triticum,vel aliam rem emptā,donec ei restituatur suum pretium:tenet Bal.in.d.l.si duobus.§.emptor.C.cōmunia de legat.& Cremens.singula.95.& Barb. in.c.ad audiētiam.de rebus ecclesi.non alien.in fi.Feli.in.c.cùm causam.de re iudi.9.colū.¶Sed
38 nonne ciuitas,† quę fecit hoc statutum,si vēdat triticū forensi,incidat in pœnam? Dic quòd nō, sed singulares personæ,quę sub ea sunt,obligantur.vt Bald.in.c.cùm omnes.de constitu. col.7. versic.sed quid ecce.nu.26. quia cùm statutum fiat gratia ciuitatis, contra eam non debet interpretari, vt ciuitas puniatur contrafaciendo secundum Bald.ibi.¶Adde,quòd quantitas depu
39 tata † ad emptionem frumenti, non potest minui,nec in alios vsus conuerti,alias in duplum tenetur. text. & ibi Bart. & Plat. in. dict.l.2. C.de frumen.vrb.constan.libro.11. Vide quæ dicam infra in.cap.45.in glo.*ni tomar.*& in cap.19.iudicum syndicatus.in gl.*cobrar.*Quod facit pro istis horreis publicis & alhondicis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis officium habet locum contra proijcientem stercora, & morticina in via publica, vel contra impedientem eam. In hoc casu dominus tenetur pro famulo. Rustici ducentes vecturam ad ciuitatem, non possunt cogi, vt cùm plaustris suis ducant exinde stercus extra ciuitatem.*

2 *Viæ purgatio, vel refectio ex publico fieri non debet, sed debet fieri a dominis domorum iuxta viam sitarum. Quando via est intra muros ciuitatis sed si est extra ciuitatem in loco, in quo iuxta non sunt vicini, debet fieri expensis communis.*

3 *Si tempore belli fuit mandatum villæ, vt faciat foueas & muros, debent fieri per modum patrimonij, non per capita.*

4 *A reparatione viæ publicæ, nemo excusatur.*

5 *Habens viam priuatam, eam reficere tenetur.*

6 *Si vicinus non est soluendo in reparatione viæ onus reparationis incumbit alijs vicinis.*

7 *Inquilinus, vel conductor, non tenetur ad reparationem viæ, sed dominus, & si conductor soluit, repetit à domino, vel in mercedem computat.*

8 *An si dominus non est soluendo, creditor mittatur in possessione vasallorum.*

9 *Purgatio viæ quando est momentanea cōductor ad eam tenetur, secus si est perpetua.*

10 *Quando quis tenetur ad viam purgandam, intelligitur quatenus protendit latitudo domus suæ, vel fundi sui.*

11 *Emphiteota reficere tenetur viam publicam iuxta domum emphiteoticam.*

12 *Vsufructuarius ad refectionem viæ tenetur.*

13 *Qui tenetur viam purgare, non sufficit, quòd*

auferat lutum ab ea de medio, & proijciat in partibus, vel lateribus viæ.

14 *Qui vult reficere viam publicam, debet ad veterem latitudinem restituere.*

15 *Via publica non amittitur, etiam si populus ea non vtatur.*

16 *Via debet esse tuta transeuntibus.*

17 *Quod remedium competat contra impedientem purgare viam publicam.*

18 *Si via publica est destructa, an vicinus compellatur facere viam publicam per agrum suum. Et an quis possit transire per agrum alienum.*

i Esten limpias. i Quia in hoc

1 officiũ† iudicis habet locũ, vt si in via publica proijciantur stercora, vel morticinia, vel impediatur vt transiri nequeat, vel alia immunditia habeat. vt tenet Specula. in tit. de officio om. iudi. §. 1. versi. Item imploratur. nu. 11. per. l. 2. §. hoc interdictũ tantũm ff. ne quid in loco publico. vbi quoq; dicit Specula. ꝙ tale officium iudicis vendicat sibi locum quando talis via est facta arctior, vel angustior, vel est clausa, ita vt publicus commeatus impediatur, vel si talis via fodiatur, vel aliquid ibi fiat propter quod non potest transiri, vel vehiculum duci. Quòd nota, quia talia morticinia nõ licet proijcere in via. vt Bart. in. l. ædiles. ff. de via publica. *Et sicut si reperitur, quidam de nocte interfectus ante domum tuam, præsumitur mortuus ibi, vt vicinia teneatur si non recepit malefactorem, & est præsumptio cõtra domus dominum, ita est si aliqua morticinia, siue immũditia ibi reperiãtur: quia omnis ista purgatio pertinet ad eum qui habet domum prope, nisi constet alium proiecisse: de quibus per Bart. in. d. l. ædiles & in. l. ne quis. ff. de incendi. rui. nau. & tenet Peregri. in parte locatio. in princi. *Et Plat. in. l. decernimꝰ. C. de aquæductu lib. 11. nu. 2. vbi dicit, ꝙ de iure cõmuni talia morticinia, & stercora in via publica prohibitũ est proijcere, & proijciens talia turpia in aquæ ductu publico, fonte, vel puteo, iudicis punitur arbitrio, & grauiter moderãdo. Si aũt in priuato fonte essent proiecta, tenetur proijciens dño fontis actione iniuriarum, & etiã ad interesse. ¶Et quoq; dicit ibi Plate. ꝙ est prohibitũ lauare pãnos in summitate fluminis, ne cõmune poculum aquę corrũpatur. ¶In isto interdicto dominus tenetur pro famulo proijciẽte turpitudinẽ ex fenestra. vt in. l. 1. in princip. ff. de his, qui deiece. vel effud. ꝙ est verum si proiecit in locũ, per quem cõsuetũ erat transire, aliàs non. vt in dicta. l. 1. §. in summa eius titu. & in. l. si putator. ff. ad. l. Aquil. & Cepol. in tract. de seruit. c. 79. & tenet Bertachi. in tract. gabella. in. 7. part. nu. 30. tom. 6. tracta. fol. 62. ¶Adde vnũ in purgatione ista, ꝙ non possunt rustici ducentes vecturã ad ciuitatẽ cogi per iudicẽ, seu officiales, vt cũ plaustris suis ducant exinde fimũ, vel stercus extra ciuitatẽ. l. 2. in principio. ff. de mũdi. prout tenet Fran. Luca. in tract. de fisco. in. 3. parte. de collectarũ immunitate. nu. 8. tomo. 6. tract. fol. 14. ¶Et purgatio, vel refectio istius vię non debet esse, vel fieri ex publico, sed debet fieri à dominis domorũ iuxta viam sitarũ. vt tenet Bar. in. l. per buthinã. C. de immunita. nemi. cõcedenda. lib. 10. & ibi Ioã. de Plat. nu. 2. Quod intellige secundum Barto. ibi qñ via publica est intra muros ciuitatis, quia tunc debet quilibet munire. iuxta domum suam. & idẽ dic si via est per burgos ciuitatis. vt est tex. cũ glos. in. d. l. ædiles. versi. ciuitatẽ. & tenet Cæpola in tracta. de seruitu. in parte, via est. q. 25. vbi de ista materia. ¶Si verò est extra ciuitatẽ in loco, in quo iuxta non sunt vicini, debet fieri munitio, & refectio expẽsis cõis, imponendo collectam pro quãtitate patrimonij. vt ibi. & in. l. ad instructionem. C. de sacro sanct. eccles. secundum Pla. in. d. l. si per viciniam. *Et vi. Bal. & doct. in. l. præses prouinciæ. ff. de offi. pręsid. vbi dicũt, ꝙ ille text. facit cõtra possidẽtes casalina, in quibus fit turpitudo, & tota contrata disformatur & putrescit ꝙ dominus cogitur ad purgandum & claudendum si huiusmodi sunt in vijs publicis vt in. l. specialem & in d. l. ędiles. ff. de via public. *¶Quinimo mendicãtes validi, & corpore robusti, possunt ad purgandas plateas & vias compelli. vt in. §. si verò. in authen. de quęstore. colla. 6. & tenet Ripa. in tract. de peste. in. 3. par. nu. 146. Quod intelligit ibi in nũ. 155. in rustico, vel in assueto, ad laborãdũ. secus in nobili mẽdico, nõ cõsueto laborare, huic enim miserendũ est, quia inter oẽs aduersitates fortunæ infelicissimum genus infortunij est aliquando fuisse fœlicẽ. vt in. c. cõsiderãda. & vi. gl. 86. distin. ¶Et ideo dicit Bar. vbi suprà. ꝙ si tẽpo

3 re belli mãdatũ† fuit tali villæ, vt faceret foueas, muros, & stacatos tali castro, nã tũc per modum patrimonij, non per capita fieri debet, quod dicit esse quotidianũ. Quod intellige, quando indiget magna reparatione. Si autem valuæ, & muri ciuitatis indigent modica reparatione, tunc con uicini tantũ tenentur reficere, cum ipsi habeant maiorem vsum eorũ. secundũ Ioan. de Plate. ibi

4 in fine. ¶Et in tali reparatiõe† viæ publicæ nullum

esten limpias,[i] y las

lum,genus hominũ excuſatur,quia nõ numera
tur inter ſordida munera.vt Ang.in.l.abſit.C.de
priuileg.Aug.lib.10.& Bar.ibi.nec eccleſia.&ſic
ꝙ res eccleſiæ ad iſtam refectionẽ publicarũ via
rũ tenetur.vt latè Cæpo.in.d.tract.in part. vici.
5 q.25.¶Sed ſi via eſt priuata,† vt ſi eſt conſtituta
alicui per modum ſeruitutis,tũc ipſe tenetur re-
ficere,& conſtituens,ſeu debens tenetur pati vt
in.l.refectionis.ff.cõmunia prædiorũ.ſi autẽ eſt
via vicinalis facta ex collationibus priuatorum
ibidẽ agros habentiũ,&tunc ſimiliter ad eos per
tinet refectio. vt in.l. 2.§. via. ff. ne quid in loco
publi.vbi tex.declarat diuerſas ſpecies viarũ ſe-
cundum Bar.& Plat.in.d.l.per viciniã.¶Sed qd
6 ſi aliquis vicinus non eſt ſoluẽdo† in reparatio-
ne viæ?Dic ꝙ tunc onus reparationis incumbit
alijs vicinis,ſecundum Ludoui.Roma.in ſingu-
la.dic mihi.per gloſſ.in.l.fi.ff.de via publica. in
glo.fi.quæ incipit,quæ viam,& tenet Cepol. in
tractatu,ſeruũ.in parte via eſt.q.25.verſi.ſed qd
ſi ille.vbi ait,ꝙ ſi via nõ eſt deſtructa ex antiqui
tate,vel caſu,ſed aliquis eã arauit,ſeu aliter dſtru
xit,tenetur reficere, ſi eſt ſoluendo, aliàs vicini
reficient.vt glo.in d.§. fi. & dicit non eſſe alibi.
7 ¶In tali enim refectione† viæ non tenetur in
quilinus,vel conductor:ſed dominus domus te-
netur,& eo ceſſante,tenetur talis cõductor ſum
ptibus penſionis.vt eſt tex.& ibi Bar.in.d.l.ædi
les.§.quicunq;.ff.de via publica & Ioan.de Pla-
te.in dicta.l.per viciniam.& Floria.in.l.penden-
te.§.ſi quid cloacarij.ff.de vſu fruct.vbi etiam di
cit,ꝙ repetit à domino,ſi fortè penſionẽ non re
tinuit apud ſe.& idem tenet Iaſ.in.l.1.C. de iure
emphiteo.num.28 & idem tenet Ang.in.l.1.C.
de anno.& tribu.lib.10.vbi tenet,ꝙ talis condu
ctor tenetur talia,quę refecit computare in mer
cedem.& idem tenet Bal.in.l.3.C.de actio.& o-
bliga.per dictam.l.ædiles,quẽ tex.dicit eſſe no-
8 tabi.Et ibi quoq; dicit†, ꝙ vaſſalli non poſſunt
conueniri adſoluenda debita domini, & ſi domi
nus non habet aliunde vnde ſoluat,poteſt mitti
creditor in poſſeſſionem vaſſallorum.¶Sed in-
telligerem ſuprà dicta,quando purgatio non eſt
9 †momentanea:quia ſi eſt momentanea,putà in
purgando,vel faciendo ſtercora,vel alia immun
da purgare,cõductor tenetur,vt colligitur ex di
ctis Bart.in dicta.l.ædiles,dicendo, quòd ſi quis
habitat gratis ſi immundatio eſt momẽtanea,te
netur ſecus ſi eſt perpetua.vt notatur in.l.3.§.1.
ff.de impenſis.& idẽ tenet Iaſ.vbi ſuprà,& hanc
opinionem refert Cepola. in dicto tracta.in di-
cta.q.25.ſed dicit ꝙ in hoc ipſe putat,quòd ſi re
fectio debet durare pro tempore, quo habitare
debet gratis,vel maiori,teneatur,aliàs nõ,per ea
quæ notant Bar.& Ang.in.l.diuortio.§.quod in
anno.ff.ſolut.matri. ¶Et quia ſupradictũ eſt, ꝙ
10 quis tenetur reficere viam,intelligitur† in quan
tum protẽdit latitudo domus ſuę, ita eſt in arg.
l.ſingularum in fine.C.de ædifi.priua.vel quate
nus protendit latitudo cuiuſcunq; fundi, quę ſit
in ciuitate,vel in burgo,verſus dictam viam pu-
blicam tenet Ioan.de Plate.in.l.indictiones. C.
de anno. & tribu.lib.10.nu.1.arg.in.l.inter eos.
ff.de acquiren.rerum.domi.per.l.adeò.§.inſula.
eod.titu.& inſtitu.de rerum diuiſione.§. inſula.
& dixi,cuiuſcunq; fundi:quia quicunq; fundus
ſit in ciuitate,vel burgo,idem iuris eſt,ſiue ſit do
mus,ſiue ſtabulũ, ſiue hortus, & ſiue ſit fundus
ruſticus,ſiue vrbanus:quoniã in vrbe,& in bur-
gis poteſt eſſe fundus ruſticus, quia non locus,
ſed materia facit prædium vrbanũ.l.vrbana prę
dia.ff.de verb.ſigni.prout tenet.d. Cępol. in.d.
tract.in.d.parte,via.q.25.in fi.¶Item emphiteo
11 ta,† vel libellarius tenetur reficere viam publicã
iuxta domũ ſuam emphiteotã, & expenſis ſuis.
vt in.l.2.circa principiũ.verſi.publicarũ functio
nũ.C.de iure emphyteot. & ibi ponitur per Al-
ber.de Roſ.in.q.131.¶Et dicit idẽ eſſe vaſallo,&
eſt notandum,quia iſti dicuntur habere vtile do
minium.vt.in.l.1.§.1.ff.ſi ager vectigale. vel em
phyte.& notatur in.c.cùm Bertoldus.de re indi.
& glo.in.l.ſi vt certò.§.ſi duobus vehiculũ.ff.cõ
12 modati.¶Quod idem dic† de vſufructuario,qui
ad refectionẽ viæ tenetur.vt in.l.ſi pendẽtes.§.ſi
quis cloacam.ff.de vſufr.& quod ibi notatur. &
in.l.athei,eo.tit.& in.l. qui cõcubinas.§. qui hor
tos.ff.de legat.3.& quod notat Bart.in.l.his ver
bis.§.idẽ reſpondit.eo.titu.& in.l.fi.ff. de vſufru
ctu.vbi omnino vide.quod intelligit dictus Cę-
pol.vbi ſuprà.in.d.q.25.verſi.itẽ de vſufructua-
rio,niſi poſſeſſiones eſſent ſteriles,in quibus ha
bet vſumfructũ,quia tunc non tenetur.¶Et no-
ta ꝙ ille,qui tenetur purgare viam, non ſufficit
13 ſi auferat †lutum ab ea de medio,& proijciat in
partibus,vel in lateribus viæ,quoniã tenetur in
totũ auferre de via.vt in.d.l.1.§.purgari.ff.de via
publica.& tenet dictus Cępola vbi ſuprà. q.26.
vbi etiã dicitur,ꝙ reficere dicitur, qui aperit, &
qui purgat omnes omnino,& qui in priſtinũ ſta
tum reducit vt in.d.l.1.§. reficere. ¶Et qui vult
14 viã publicã reficere,debet ad veterem† latitudi
nem reſtituere, & nõ debet latiorẽ nec longio-
rem,nec altiorem,nec humiliorem ſub nomine
refectionis facere,nec in via terrenũ ſeu glaciam
ponere,aut ſternere viam lapide,quę terrena ſit
vel cõtrario diſtracta terrenã facere. vt eſt text.
in dicta.l.1.§.ſi quis in ſpeciem.&in.§.1.Et in ef-
fectu ſub ſpecie refectionis nõ poteſt quis viam

deteriorem facere impunè, imò prohibẽdus est vt in dicto.§.si quis in specie.& ibi per glo.& Cępolam vbi suprà.versic.2.¶Et nota, ꝙ licet talis
15 via publica mutetur, † vel alteretur nunquam amittitur etiam si populus ea non vtatur.vt in.l. viam publicam. ff.eod.de via publi. ¶Quæ via
16 debet esse tuta transeuntibus,† & prætor debet prospicere,ne quid mali eis contingat. vt tenet Speculat.in titulo.de iniurijs.§.primo.versic. ad hoc.*Et in tantum via debet esse apta ad transeundum vt non prohibeatur, vel impediatur quis per eam ire:vt in.d.l.ædiles.ff.de via public. vbi Alberic.inquit,quòd ficimator, seu officialias habet discum super quo laborabat in via publica, & quidam cum plaustro transiens tetigit cum plaustro discum:ita quòd forfex cecidit,& fracta fuit,quòd non tenetur de fractione,& dicit quod ita obtinuit. * ¶Quod autem reme-
17 dium competat † contra impedientem purgare vel reficere viam publicam, & quæ sint necessaria, & quomodo formari debeat libellus in isto interdicto, & positiones in eo quomodo debeant fieri,& de multis alijs quæstionibus, vide per dictum Cæpol.vbi suprà, in dicto tracta. in parte,via est.quæstio.27.& quæst.28.cum sequentibus. ¶ Et an si via publica est destructa compellatur vicinus facere viam publicam per agrum suũ,dic ꝙ sic.vt in.l.si locus.§.si.ff. quem ad seruit.amit.sed de iure debet ei resarciri per rẽpublicam.vt per glo.ibi & Bart.in.l.fin.ff.de pigno.actio. & Felin.late in additione ad Abb. in Decreto col.11. vbi vide, an quis possit de iure transire per agrum alienum.gloss.in.c.omnes leges.prima distin.Et recolligendo omnia dicta Feli.dic,quòd licet trãsire,quando subest iusta causa,& necessaria,& transitus est innoxius. per.c. fin.23.quęst.2.& quando est penitus destructa, vt dictum est, & quando vadit per fundum domino non prohibente,siue sciuerit, vel ignorauerit,per.l.diuus.ff.de seruit.rusticorum prædiorum.& quando quis in necessitate vellet comedere vuas in agro alieno,& non aportare. capit. discipulos.de consecra.distinct.5.&ille,qui transiuit saltem.30. vicibus in vno anno per agrum alienum domino permittente, acquisiuit facultatem transeundi.l.in primo.iuncto.§. hoc interdicto.ff.de itiner.actu.priu.&de materia.vi.tex.& gloss.& ibi scribentes in lege per agrum.C.de seruitut.*Et vi.Peregrin.in par.damna. quæst. 6.in gloss. alieno. vbi etiam asserit, quòd si per viam publicam non potest transire, & aliquis immittit oues suas,vel alia animalia per fundum vicini,quòd non tenetur soluere damnum statuti, intelligens dummodo ciuiliter immittat, ita quòd fundum custodiat inquantum potest.* Et Guid.Papa cons.92.nu.1.& sing.626.& noster Montal.in reperto.ordina.in parte: itinera. Et quando quis potest ingredi in agrum alienum.vi.l.17.tit.28.part.3.&.l.15.titul.4.for.ll. libro tertio.& lex. qui seruandarum. ff. de præscri.verbis.

SVMMARIVM.

1 *Qui inter cassellas humorem fecit,cogitur ad eas purgandas.*
2 *Ædificans in solo publico, cogitur annuam pensionem præstare.*
3 *Ædificari potest quis in loco publico sola ciuitatis licentia.*

k Salidas. [k] Vi.tex.in.l.si quando.§.secũdum.ff.si seruit.vẽdi.ibi,respõdeo si in loco publico id fecisset, per interdictũ cogi posse.vbi Bald.Ang.dicunt,ꝙex illo text.
1 sumitur arg.ꝙ ille † qui facit sterquiliniũ,seu cacatorium,vel excrementum inter cassellas cogitur ad eas purgandas,si vltra solitum ibi facit humorem.&tex.ille loquitur in loco ad hoc nõ deputato.& vi.Bar.in.l.1.§.idem ait.ff. nec quid in loco publi. vbi quoque dicit, ꝙ si quis in loco suo facit aliquid,ex quo fœtor,vel putredo fit in via potest agi interdicto illius,ꝙ dicit menti tenendum.¶In proposito istius text.dic,quòd ædifi-
2 cans † in solo publico. cogitur per officium iudicis annuam pensionem pręstare,aliàs ędificium debet demoliri,vt in.l.1.C.de diuersis pręedi.lib. 11.Vide Pau.de Castro in.l. fluminum.ff.de dãno infecto.numer.2.& vide.l.23.tit.32.par.3.& tex.in.l.1.§.si quis nemine.ff.ne quid in loco publico.de quo vi.pragmaticam in libro pragmaticarum.71.& quæ dicam in.cap.23. infra eod.in glo.prima versi.quod extende.*Sed hoc intelligè,quando ædificat sine licentia ciuitatis: quia cum ea sola potest quis ædificari in loco publico.text.in.l.3.&.18.tit.22.par.3.& ibi Gregor. Lopez in gloss. *o del concejo*. quem vi.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta debent confirmari, tamen factis à Castris & villis requiritur, quòd per ciuitates concilium confirmentur.*
2 *Statuta, quæ sunt bona, secundum exigentiam & con-*

& conseruationem publicam sunt confirmata ex propria naturali iustitia.

3 *Si rex iurat seruare statuta, intelligitur ea confirmare.*

4 *Papa, vel rex, confirmando priuilegia alicuius ciuitatis, vel ecclesiæ intelligitur cõfirmare, ea quæ sunt iusta.*

5 *In confirmatione feudorum intelliguntur feuda verè legitima confirmata.*

6 *Papa, si vellet, potest confirmare statuta contra libertatem ecclesiæ: tamen generaliter confirmãdo non videtur ea confirmare.*

7 *Licet Papa reprobet quædam statuta, per hoc nõ videtur alia approbare.*

8 *Licet papa, vel rex confirmet statuta valida alicuius loci, non propterea dicuntur statuta papalia, vel regalia, sed illius loci.*

9 *Papa licet confirmet excommunicationem, promulgatam solus episcopus ab ea potest absoluere.*

10 *Ratione confirmationis contractus quis non sortitur forum.*

11 *Confirmando rex statuta, non dicitur ea dare.*

12 *Confirmando Papa seu princeps priuilegia antiqua, nunquam intelligitur de nouo ea dare: fallit vt hic.*

13 *Confirmatio superioris supplet defectum solennitatis formæ, & personæ, quando superior est papa, vel princeps.*

14 *Ex natura confirmationis est adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illum extendere.*

15 *Confirmatio aliquorum statutorum, est reprobatio aliorum.*

16 *Statuta confirmata per superiorem an possint reuocari per statuentes sine licentia superioris confirmantis.*

17 *Si statuta confirmata sunt obscura, vel dubia, an possunt per statuentes declarari.*

18 *Duces & Marchiones an possunt confirmare statuta suorum locorum.*

19 *Superior potest inferiores cogere ad sua statuta exhibẽda, vt videat an super prohibitis, vel in derogationem iuris superioris aliqua sint ibi statuta.*

1 Proueeer sobre ello. l.s. reprobãdo, vel cõfirmãdo: quia talia statuta debẽt
1 cõfirmari per superiorẽ, i. per regem. tenet Bal. in l. humanum. nu. 2. C. de legi. quia anteaquam confirmẽtur talia statuta sunt imperfecta, & non ligãt. vt tenet Bal. in c. 1. de constitut. in principio. Nã licet populi possint facere statuta, non valẽt sine cõfirmatiõne principis. vt tenet Barba. in additio. ad Bal. in d. l. humanũ quod dicit esse notabile ad limitationem. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. ¶ Et ꝙ talis confirmatio requiratur tenet idẽ Bald. in l. fi. C. de iurisdi. om. iudi. nu. 4. & Pau. de Castr. in l. priuatorũ. C. eod. tit. nu. 6. & per Bar. in d. l. oẽs populi. nu. 3. & 4. & ibi Alex. in addi. & idẽ Bar. in l. 1. ff. quod quisq; iuri. nu. 1, & idẽ tenet Ang. in l. si quod. C. de legatio. lib. 10. & Bal. in cõsi. 124. in 1. vol. in fi. & Feli. in c. cũ omnes. de constit. col. 13. ver. 2. limita, & est text. in c. cũ consuetudinis. de cõsuet. & tex. in c. cũ accessissent. de constit. ibi, sicut dicitur confirmatum. ¶ Sed contra Bal. & contra supradicta tenet Ias. in d. l. omnes populi. in repe. 8. col. nu. 35. in fine. dicendo, ꝙ cũ quilibet populus habeat facultatẽ faciendi statuta de iure, non requiritur alia confirmatio superioris quãuis aliter, & malè teneat Bal. in d. l. humanũ. & Cy. in l. fin. de iuri. om. iudi. ¶ Sed de consuetudine obseruatur contrarium. & sic dictum Bal. & sic debent confirmari à principe secundum Ias. vbi suprà. & sic in nostra Hispania vtitur, quia talia statuta confirmantur per senatores consilij regalis & si sunt noua, iubent ad petitionem cuiuscũq; non custodiri, nisi per eos videantur, & confirmentur. vt in isto tex. * Et. l. 8. styli quã vi. quin imo dicit ibi. quod est casus curiæ in quo conditores statutorum possunt vocari, citari, & conueniri corã rege super dictis statutis per eos factis. * Et circa hoc quotidiè prouisiões emanãt. Quod est cõtra pragmaticam. 47. in vol. pragmat. vbi tenet, ꝙ non suspendantur appellatione pen-

salidas [k] de lugar este ansi mismo limpias, y desocupadas, y las ordenanças que ansi enmendarẽ, o de nueuo hizieren, embie a nos el traslado, para que las mãdemos ver, y proueer sobre ello [l].

dente.quam vi.¶Et tene,ꝙ quemadmodum sta
tuta condita à ciuitatibus confirmantur à prin-
cipe,ita eod.modo confecta à castris,vel villis,vt
valeant, requiritur quòd per cõcilium ciuitatis,
cui subiacent cõfirment, approbẽturq; vt tenet
Bar.in.l.si quod extra ordinarium.C.de legatio.
lib.10.nume.4.in fine,quem sequitur Bal. in. d.
l.omnes populi.col.2.nu.3.&noster Montal.in
l.1.tit.7.lib.1.fori.in glo.in rem. & facit quod te
net Bald.in rub.de cõstitutio.nu.21.* Et Greg.
Lopez in.l.12.tit.1.par.1.gl.fi.in fin.* ¶Tamẽ
2 si statuta sunt bona secundum exigentiam † &
conseruationem publicam illius loci, nõ indigẽt
alio directore:quia confirmata sunt ex propria
naturali iustitia.vt Bal.in.dicta.l.omnes populi.
nu.2.vers.modo restat.¶Nec hoc habet locum
in statutis mercatorum,&aliorum artificũ,quia
ista statuta sunt confirmata à iure communi, &
ideo non est necesse quòd confirmentur per .l.
municipalem,nec per superiorem . vt in.l. rece-
ptitia.& ibi Bal.C.de constitu.pecunia. & tenet
Bal.in tract.statu.in part. artifices.* Contrariũ
tenet Peregrin. in part.iudex.q.3.in gloss.artifi
ces,in fin . quòd talia statuta artificum nõ valẽt
nisi confirmentur per superiorem, vt per Bal.in
l.per iniquum.C.de iur.omn.iud.* ¶Tamen si
3 rex † iurat seruare statuta ciuitatis,per tale iura-
mentum talia statuta dicuntur ab eo confirmata
esse.vt tenet Hippoly.de Marsi.in singula.71.al
legando Bal.in consi.284,incipiente. per statu-
tum.aliàs incipit.verba Iacob.de Aretio.in prin
cipio vol.quod Baldus ibi in expresso in fine te
net,dicendo,cùm igitur illustris dominus ciuita
tis Astensis iurauerit seruare statuta ipsius ciuita
tis,per hoc videtur cõfirmasse ipsa statuta. quia
iuramentum firmat actionem. allegat text. in.l.
cum pater.§.filius matrem.ff.de legat.2. ꝙ facit
pro ciuitatibus huius regni:quia dum rex noui-
ter intrat in eas,ad portam ciuitatis, anteaquam
intret,iurat seruare consuetudines,priuilegia, &
statuta ciuitatis,quia postea nõ requiritur quòd
per eum iterum cõfirmẽtur,*Et idem tenet Ro
landinus à Valle consi.29.nu.31.vbi facit festũ
de dicto singul Hippolyt.de Marsi.*Et tene. ꝙ
quando Papa,seu rex confirmat statuta alicuius
4 ciuitatis,vel ecclesiæ,intelligitur † cõfirmare ea,
quæ sunt iusta.vt notant Bart. & doctores in.l.
prima.per glo.ibi.ff.de his qui sunt sui vel alie.
iur.& idem tenet Bal.in. c.in præsentia. de pro-
batio.5.columna & in.l.cùm oportet. in princi-
pio.C.de bonisque liber. & in.l.lege. prima co-
lumna.ff.de constitutio. principis . & notabili-
ter in capitulo.primo per quos fiat inuestitu. in
vsi feudo.& tenet Ias.in.l.more.ff.de iuri.om.iu
di.numero.37.& additio Abb.in capitulo.inter
dilectos.de fide instrumen.in additione,quę est
in verbo,priuilegium . & tenet Socin . in fallen.
suis.in parte, lex generaliter. versi. fallit ratione
præiudicij.¶Et licet rex, seu Papa cõfirmet sta-
tuta, non valent si sunt cõtra bonos mores & iu
stitiam naturalem.vt tenet Baldus. & dicit men
ti tenendum in capitulo. ad nostram.de proba-
tio. numero. secundo. quia rex & regnum non
possunt approbare consuetudinem inhonestã,
& pestiferam.Quia vt dicit Innocentius,consen
sus regis nullum tanquam iniquæ legi robur tri
buit:nec potest dici,quòd iura naturalia possunt
reges distinguere.vt.C,si cõtra ius vel vtilit pu-
bli.l.final.quia in hoc nulla cadit ratio distincti-
ua,vnde non esset distinguere , sed perimere se-
cundum Bal.vbi supra.¶In confirmatione quo
5 que feudorum intelliguntur † solum confirma-
ta feuda verè legitima,& non alia.tex.in capi.1.
& ibi Bald.in dict.titulo.per quos fiat inuestitu.
& in capitul.ea quæ de re iudic.& Ias. vbi suprà.
numero.38.¶Et ita dicit ibi in numer.39.quòd
6 si Papa vellet,posset confirmare † statuta cõtra
libertatem ecclesiæ.vt notatur in capitulo. 1. de
transact.Tamen generaliter confirmando Papa
statuta,non intelligitur confirmare ea quæ sunt
contra libertatem ecclesiæ.vt Baldus in dicta. l.
omnes populi.8.columna.& in capitul.venien-
tes.de iure iurand. & dixi in gloss. prima. istius.
capituli.& idem tenet Ias.in dicta.l. omnes po-
puli.numero.36.¶Facit quòd notat Baldus. &
Imola.in.l.legata inutiliter.ff.de legatis. primo.
7 vbi ait,quòd licet Papa † reprobet quædam sta
tuta,per hoc non videtur confirmare alia inuali
da:quia confirmatio statutorum generalis non
extenditur ad inualida.vt Alexand. in consilio.
38.in quarto volumine.¶Et licet Papa,vel Rex
confirmet statuta alicuius loci , valida non pro
8 hoc dicuntur † statuta papalia,seu regalia,sed il-
lius loci. vt tenet Baldus. in.l. ex placito , tertia
columna.C.de rerum permuta.& Felinus in ca-
pitulo.primo desponsal.quarta columna. ¶Ad
idem facit quod notat Baldus in proœmio De-
cretali.super verbo,rex pacificus,vbi ait,quòd si
9 Papa † confirmat excommunicationem factam
ab episcopo , tamẽ solus episcopus potest absol-
uere.& facit bene text.in capitulo.nuper de sen
tẽtia excommunicationis vbi episcopus potest
absoluere ab excõmunicatione canonis.¶Quo
que facit:quia licet ratione contractus quis sor-
tiatur forum.l.hæres absens.§.final.ff.de iudi.ca
pitul.Romana.§.contrahentes. de foro compe-
ten.in.6.tamen si aliquis facit cõtractum in vno
10 loco,deinde in alio confirmauerit,† nõ sortitur
forum

forum in loco confirmationis. vt in. l. si quis in legatione.ff.de iudicijs.& ibi solus Ludoui.Roma.adhoc allegat illum text.& dicit esse perpetuò menti tenendum: quia nescit eum alibi.prout tenet Ias.in dicta.l.more.ff.de iuri.omn.iudi.

11 numer.29.¶Confirmando † rex ista statuta, nō dicitur dare.vt est text. solennis in. l. si donare. §.primo.ff.de donatio.inter vir.& vxor. & glos. singula.in summa.25.quæstione.2. Et facit quod tenet glossa.in.l.ex verbis.in versicul.cui.C. eo.

12 titulo.de dona.inter.vir.& vxo.vbi Papa, † vel princeps confirmando priuilegia antiqua, nunquam intelligitur de nouo dare, sed ea confirmare, prout sunt & vi.gloss.in capitul. quis nesciat. 11.distinctio.in verbo authoritate.vbi vide. Sed quid operetur cōfirmatio? Dic quòd tria. vt per gloss.in capitul.frater.17.quæstion.4.¶Et facit quod voluit Innocen.& Ioan.Andre.in capitu. dudum de decimis.vbi dicit, quòd quando apparet principem confirmantem voluisse de nouo inducere. in dubio præsumitur confirmasse eo modo, quo potest de iure communi, non autem de plenitudine potestatis. ¶Et facit quòd tenet Paul.de Castro in.l.conuentionum.ff.de pactis. numero.2.vbi dicit, quòd qui confirmat, non disponit, nec dat, sed datum roborat. Et facit quod tenet Abb.in capitul.ex parte.& in capit. quia. de priuileg.& in capitu.inter dilectos. de fide instrumen.vbi latissimè Felin.9.colum. vbi ponit regulam quando confirmans videatur de nouo dare, cum pluribus fallentijs.¶Sed ista regula dicit Bartol.quòd fallit, quando actus est nullus: quia qui confirmat, dat.vt in.l.adoptio.la secunda.& ibi notat Angel.ff.de adoption.adde text. vbi est gloss.in.§.fina.Institu.de tutelis. vbi Bal. Sed ista fallentia non semper procedit in principe: quia confirmando electionem inualidā, non intelligitur eam validare, nisi faciat ex certa sciētia.& vt tenet Bartol.in.l.si constat.ff.de appella.in.2.notabil.prout tenet Iaso.in dicta.l.more. numero.30.¶Vbi, in.num.31.tenet q̄ quoque fallit, quando quis confirmat actum imperfectū nam dicitur perficere, & dare. Et vide Hippoly. de Marsil.in singula.196.vbi dicit, quòd confirmatio superioris validat inualidum.& Syluestrina in parte, confirmatio.& vi.gloss.in dict.capitul.frater.17.quæstio.4.& in dict.capi. quis nesciat.11.distinctio.¶Tertio fallit, quando actus dependet à potestate confirmātis, & apparet eū de nouo velle confirmare.l.querebatur.ff.de milit.testa.secundum Ias. vbi suprà. ¶Quartò (vltra Bar.& docto.secundum Ias.ibi.num.33.) fallit, quando quis confirmat actum tanquam factum, qui in veritate nunquam fuit actus, nā censetur de nouo dare.text dicit esse notabil.in.l.si donatio.& ibi ad hoc Bald.notat.C.de donatio. & idem tenet Bald.in.l.antepē.C.si aduersus rē iudi.¶Sed si priuilegium confirmationis impetratum à Papa, vel à principe est subreptitium, putà, quia est confirmatorium alicuius instrumenti quod erat falsum, vel alicuius contractus simulati, & de his non sit facta notitia Papæ, vel principi confirmanti, talis cōfirmationis.l. penitus operatur, etiam (quod est fortius) si in confirmatione apponantur illa verba. cōfirmamus actum si de se est validus, aliàs de nouo concedimus.nil operatur, etiam si adesset (quod est fortius) clausula supplentes de plenitudine potestatis omnes defectus tām iuris, quàm facti, si qui sunt. adhuc stantibus omnibus istis clausulis cōfirmatio nil valet, & nil operatur, propter vitiū subreptionis.vt latè per Abba.in dicto capitul. inter dilectos.de fide instru.colum.7. numer.8. & ibi per additionatorem, in parte, priuilegium. & tenet Iaso.in dicta.l.more.numero.35.&.36. ¶Adde tu quoque in materia confirmationis, quod tenet Bald.in.l.final.ff.de testamen.tutel.

13 vbi ait, quòd † confirmatio superioris supplet defectum solennitatis, defectum formæ, & defectum personæ, quod dicit valde notandum. Quod intelligit Iason, vbi suprà, numer.40.quo ad defectum iuris ciuilis, non autem iuris naturalis, vel gentium, putà, consensus, secūdum Angel.in.l.adoptio.ff.de adoptio.allegat Innocen. in capitulo.nil.de electio.facit authentic. sacramenta puberum.C.si aduers.vendi.¶Sed hoc intellige in Papa, vel imperatore: quia nullus inferior à summo principe, etiam si esset Cardinalis de latere, potest confirmādo supplere defectum solennitatis omissæ in contractu.vt docto.in capitulo.primo.de transactio.vbi Anton.& Abb. & Bald.hoc notant.¶Aduerte quoq;, quòd ex

14 natura † confirmationis est, adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illum extendere, vt notabiliter Bald. in.l. aduersus. in fine.C.aduersus rem iudicatam.& in.l.nominationes.in fine.C.de appellatio.& vtrobique allegat.text.notabilem cum gloss.in.l. Aurelius testamento.ff.de liber.lega.& idem tenet Bald. in capitulo.primo.in principio.per quos fiat inuestitu.in vsi.feudorum. vbi voluit post Innocen. in capitulo.dudum.de decimis.quòd si certa priuilegia confirmentur per Papam, non intelligitur confirmare, vt aliquod ius nouum detur, nisi aliter constet de intentione confirmantis. ¶Et facit quod tenet Bald.in capitul.decernimus. de iudi.colum.2.loquēdo in principe confirmante iurisdictionē delegatā, quæ erat nulla. Sed hoc li

mitatur, nisi princeps confirmaret ex certa sciē
tia, quia tūc propter clausulā, ex certa sciētia, nō
solum dat robur actui confirmato, sed etiā illud
extēdit, vt tenet notabiliter Bal. in d. ca. ex par
te, in fi. & in d. l. nominationes. tu vide glossa. in
terminis, in c. dudū. in verbo, cōcessione prædi
cta. de decimis. quam limita vt per Abb. ibi. & te
net Ias. vbi suprà. numer. 42. ¶ Adde quoque, ꝙ
15 confirmatio aliquorū † statutorū est reprobatio
aliorū inualidorū examinatorū. vt Paul. de Ca
str. in l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. & Alex. in d.
consilio. 38. in 4. volu. & Bart. & Dy. in d. l. lega
ta. dicunt, ꝙ cōfirmatio vnius capituli, vel statu
ti de pluribus sapit reprobationē aliorū. ¶ Post
quam talia statuta sunt cōfirmata, an possunt re
16 uocari per statuentes, sine licentia † cōfirmātis?
Glos. in d. c. frater. 17. q. 4. tenet quòd sic. in gl. fi.
in fine. & tex. in c. 2. de cōfirma. vtili vel inuti. &
Abb. in c. 1. eius titul. & glos. in authen. de defen
so. ciuita. §. interim illud. in verbo, remouendi.
collat. 3. ¶ Bald. in c. 1. in gl. super verbo nos Ro
manorū. de pace cōstā. in vsi. feudo. & Bal. in l.
omnium. C. de testa. in fi. & ibi doct. & idem tenet
Aug. in l. Paulus. la primera. ff. de re iudi. in fin.
dicēdo, ꝙ ab statuto populi cōfirmato per prin
cipē, statuentes possunt recedere, & reuocare, &
dicit esse menti tenendū. & hāc opi. tenet Alexā.
in d. l. omnium. nu. 3. cum qua transeunt docto.
ibi. Salyc. & Fulgo. & Petrus de Ancharra. in re
pet. c. canonū statuta. de cōstitu. vers. sed hic inci
dēter quæro. & facit text. in cap. dilectis. de præ
bēn. ibi. clausula prohibitionis adiecta à contra
rio sensu. Et Abb. ibi dicit, ꝙ statuta collegij con
firmata per superiorem, possunt reuocari per so
lum collegiū. est text. in c. cū accessissent. de cō
stitu. ¶ Quod intellige verū, nisi superior adiecis
set clausulam illi cōfirmationi. s. ꝙ si cōtra fieret,
nō valeret, secundū Alex. in d. l. omnium. nu. 3.
& Ias. ibi. nu. 7. versi. limita. vbi dicit, ꝙ ideo de
bēt esse cautæ cōmunitates quando faciūt cōfir
mari statuta à principibus, vt nō permittant ap
poni clausulā decreti annullatiuā. quia etiā si cō
firmatio sit facta mero & puro fauore statuētiū,
tamē per dictā clausulā annullatiuā videtur su
perior habere pro illicito quicquid postea statuē
tes in oppositū attētarēt, secūdū Abb. in d. c. di
lecto. nu. 4. & Ioā. de Anna. in c. quia frustra, de
vsuris. de quo per Ias. vbi suprà. Et circa hanc. q.
vi. quę dixi suprà, in isto tex. in gl. *las hara*. nu. 21.
vsq; in fine. & vi. Roma. in consil. 116. & in con
silio. 65. 1. colū. & Cardi. in cōsi. 130. & Lapum.
allegatione. 86. & Oldraldū cōsil. 259. in prin
cipio. 2. col. † Et adde ꝙ tenet. Ioan. de Imol. in l.
ex facto. ff. de vulga. & pupil. ꝙ si superior cōfir
mat statutum inferioris, & apponit clausulā de
creti, ꝙ nec inferior nec dominus potest reuoca
re illud statutum, sed nec interpretare: quem se
quitur Barba. in rubri. de fide instrumento. col.
17 26. * ¶ Sed quid si ista statuta sic † confirmata
sunt obscura, vel dubia, an isti statuētes possunt
ea declarare? Bal. in l. ex facto. ff. de vulgar. & pu
pilla. in principio, dicit, quòd credit quod statu
ta cōfirmata à superiore, ꝙ interpretatio eorum
pertinet ad superiorē: quia sicut habet ius potē
tius in statuēdo, ita habet ius potentius in inter
pretando, vt ibi. & in l. fi. C. de legi. & idē tenet
Angel. ibi, in principio: dicēdo, ꝙ si statuta ancia
norum essent authoritate apostolica confirma
ta, Papę esset interpretatio, ad quem pertinet di
stinctio. allegat. l. quia. ff. de iurisdi. omn. iudi. &
d. l. fi. de legi. & Alexā. ibi in d. l. ex facto. nu. 7.
dicit, ꝙ Imol. ibi dicit hoc verū eo casu, quo anti
qui, id est, rectores ciuitatis cōdere non possunt
per se solū statuta, absq; cōfirmatione sedis apo
stolicæ, sed vbi anciani cōdere possunt per se so
lum statuta absq; cōfirmatione sedis apostolicę
vel regis, quamuis postea sint confirmata à sede
apostolica, nō obstāte hac confirmatione, pote
rūt ipsi interpretari: quod sequi videtur ibi Ale
xād. Sed dicit hoc limitari, nisi esset apposita in
confirmatione ista clausula. decernimus irritum
quicquid cōtra factū fuerit, & dicit ꝙ idem vo
luit Barto. & communiter alij excepto Bald. in
d. l. omnium. vbi præfati doctores distinguūt, an
tale statutū poterat fieri per statuentē sine cōfir
matione, aut nō, quia eadē solēnitas quę requiri
tur in statuēdo, & confirmando, eadē requiritur
in interpretādo. d. l. si vt proponis. C. de nupti.
auth. si cōtra. C. de testa. secūdū Alex. vbi suprà.
¶ Sed occurrit mihi dubiū. Aliquis dux, vel mar
18 chio, † seu comes, vel alius dominus temporalis,
qui villas, loca, & iurisdictionem in eis habet si
confirmat statuta facta per sua loca, vel castra si
requiratur alia confirmatio regis, vt ex eis iudice
tur? Credo ꝙ si in suis terris habēt regalia, ꝙ alia
confirmatio non requiratur, licèt cōtrarium fit
per senatores consilij regalis, qui ad petitionem
cuiuslibet iubent dicta statuta ad consilium por
tari, & ꝙ non vtātur eis, donec per eos sint ap
probata: quæ confirmatio, & approbatio regis
nō est necessaria: quia qui habet regalia, per sua
priuilegia potest confirmare statuta, quę confir
matio habet vim priuilegij, ita tenet Bald. in con
silio. 110. in 1. volu. in 2. col. versic. sed ad idem,
facit fortius, & dicta cōfirmatio facit ius inter o
mnes in suo territorio commorātes, & in suo ter
ritorio possunt omnibus legem dicere, qui inter
ritorio ingrediuntur, quia talis lex prædio da
tur ad

tur ad instar cõfessoriæ & negatoriæ; in quibus non distinguitur vnde sunt. vt in. §. æquè. Institu. de actio. & in. l. si quis diuturno. §. fin. ff. si seruitus vendi. secundum Bald. in d. consilio. ¶ Et facit, quod tenet idem Bal. consil. 128. in. 3. vol. vbi tenet, quòd statutum põt cõfirmari, per magistratum habentẽ merũ imperiũ. vt in. l. 1. §. 1. ff. quod quisq; iuri. & in. l. multi. C. de senten. interlo. om. iudic. ¶ Quinimo teneo, q̃ isti duces, marchiones, & comites, & alij dñi tẽporales huius regni iurisdictionẽ temporalẽ habentes perpetuã, licet nõ habeant regalia in suis villis, seu locis, statuta sua sunt ius ciuile potius, quã prætoriũ, & non indigent cõfirmatione regis. Quia isti duces, & cæteri domini tẽporales in suo ducatu, seu comitatu assimilantur magis principi, quã præsidi, vt tenet Bald. in. l. receptitia. C. de cõstitu. pecu. in princip. licet aliqui allegent gl. in contrarium in titul. si de inuestitura. inter domi. & vasall. orian. in vsi. feud. ¶ Sed si isti domini sunt temporales, vel ad beneplacitũ superioris, tunc non æquiparãtur principi in suo comitatu, nec statutum suum est ius ciuile, sed prætorium. Secus, vt dictum est, si sunt perpetui, cuius dignitas, & iurisdictio transit in filios, tũc æquiparantur principi, & statutum suum est ius ciuile, & non indiget alia confirmatione regis. vt tenet Salyce. in. d. l. receptitia. & sic põt intelligere dict. gl. contrariã. Et ad hoc facit tex. in. l. 12. tit. 2. part. 2. vbi duces, & alij domini tẽporales, qui ex successione hæreditaria in suis terris habent merum imperium, possunt cõdere legẽ, & forũ: cum populi volũtate & cũ per istã. l. cõcedatur dño leges seu statuta facere, non indigẽt alia cõfirmatione. Et ita teneo q̃ si populus statuta cõdidit, si confirmãtur à dño loci, quia per suã confirmationem visus est consentire, & facere vnà cum populo suo, non indigent confirmatiõe regia, quia per. d. l. par. habent potestatẽ faciendi. ¶ Sed hoc intelligo, dum tamen non statuat cõtra ius. vt in expresso tenet Ias. in repet. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. nu. 35. in fi. vbi quoq; dicit, q̃ quilibet populus habet facultatẽ faciendi statuta, & non requiratur alia confirmatio superioris, licet Bal, & Cynus. teneant aliter, & malè secundum eundem Iasonem. ibi, quem vide: & hoc in terris regalibus, licet contrarium obseruetur de consuetudine, quanto magis in terris dominorum, quia sufficit sua confirmatio, cùm ex dispositione dict. l. partit. possunt ea condere, & sine vlla confirmatione valent, quia habẽt à superiore authoritatem præcedentem faciẽdi. per. d. l. nam si non haberẽt, requirebatur authoritas accedens. vt tenet Bal. in. c. cùm omnes. de constitutio. num. 23. * Et quia sicut artifices possunt inter se facere statuta, & sic facta per eos sunt confirmata à iure communi; & ita non est necesse q̃ confirmentur, vt dixi suprà. nume. 2. & tenet Bald. in tracta. de constitut. nu. 9. tomo 8. tracta. fol. 22. Ita inquit fore in statutis factis à dominis vnà cum populo: quia videntur per. d. l. partita: cõfirmata. * ¶ Sed cõtra hoc tenet Angel. in. l. imperium. ff. de iuris. om. iudi. col. 3. versicul. ex prædictis, & ibi Barba. in additionibus ad Bar. in additione quæ est in nu. 8. vbi dicunt, q̃ si datur alicui ciuitas, non datur licentia condendi leges, vel statuta, quòd dicit notãdũ. Sed hoc non obstat, quia licet per dictam donationem non detur sibi potestas legem cõdendi, datur sibi per dict. l. part. Vel aliter, licet ipse solus non possit condere, secus vnà cum populo suo, vt ibi. ¶ Sed quicquid sit de iure, semper video, quòd talia statuta, maximè in supremis audientijs regalibus non custodiuntur, nisi sint confirmata per regiã potestatẽ, nisi dicta statuta sint antiqua, & vsitata. ¶ Et quia isti populi, & eorũ domini non possunt statuere, nec cõdere cõtra ius regium, vel commune, vt Bald. in. d. l. omnes populi. col. 5. versi. sed hic dubitatur & l. formã. C. de offi. præfe. Alex. in. l. nemo potest. ff. de lega. primo. colum. prima. & Abb. in capit. quòd pro his. de maiorita. & obedi. & Innoc. & Abb. in capitul. final. de offici. legat. quia si par in parem non potest statuere, multo minus inferior contra legem superioris ca. cùm inferior de maiorita. & obedi. l. nam & magistratus. ff. de arbitris. * Et vi. Grego. Lop. in. l. 12. tit. 1. par. 1. in gl. *sobre las gentes.* & in glo. *otro ninguno.* * Est vtile vt dicta sua statuta videantur per senatores regalis consilij, vt aboleantur de libro, & capitularibus, si qua sunt contra ius, & senatores cõsilij illico debent ea videre, examinare, & tradere dictis villis, & locis, ea quæ sunt vtilia, & pendente examinatione, non debet suspendi effectus nec executio dictorum statutorum, nec dictæ villæ, seu loca sint sine regimento, & gubernatione, vt tenet dicta pragmati. 47. in libro pragmati. * ¶ Adde, quod põt superior cogere inferiores ad exhibẽdum sua statuta, vt videat, an super prohibitis, vel in derogationem iuris superioris aliqua sint ibi statuta, vt Bartol. in. l. sub prætextu. de extraor. crimi. Bald. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & tenet Ancharra. in repet. capitu. canonum statuta de constitutio. columna. 87. & vid. suprà, in capitulo secundo. in glos. *confederacion.* numero. 13. *

Prætorũ. Cap. XVII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Domus publica dicitur, in qua iustitia, & rectores ciuitatum congregantur ad concilium faciendum, & ad gerendum negotia vniuersitatis.*

2 *Ciuitas debet esse coadunata tuba, vel campana, edicto, vel nuntio.*

3 *Si rectores in platea aliquid fecerunt, non diceretur ille actus factus ab vniuersitate, sed à singulis.*

4 *Domus publicæ non debent conuerti in vsibus priuatorum.*

5 *In domibus publicis debent habitare correctores, & non in domibus priuatorum: & si non sunt domus publicæ, de publico debent conduci, vt in eis habitent.*

6 *Index cum primum ad vrbem accedit, debet videre, & visitare publica horrea, seu domos bladorum, vt si indigent reparatione, reparentur.*

a DE concejo. [a]Quod dicitur public[9]

1 locus † in quo debent conuocari iustitia, & rectores ciuitatum ad cōcilium faciendum, & ad gerenda negotia vniuersitatis. vt glossa in l. sicut. ff. quod cuius vniuers. nomi. & probatur in l. prima. eius titul. & est tex. in l. obseruare. C. de decurio. libr. 10. in verbo curiā. & ibi Ioan. de Plat. col. 1. & Luc. de Pen. vbi exponit. i. ad prætorium, vel palatium publicū. vt in l. 3. C. de operi. publicis. & in l. decurio. eius titul. dicit, ꝙ est locus, vbi conueniunt, & morantur decuriones, vel dicitur curia conuētus decurionum & talia concilia vniuersitatū fieri debēt in curijs vel palatijs. vt per Pla. in d. l. obseruare. ¶Ad hoc faciendum debet ciuitas esse adunata

2 † secundum cōsuetudinem, vel tuba, vel cornu, campana, vel edicto, vel nūtio. Et de hoc in actu vel syndicatu est opus vt fiat mentio, aliter non valeret actus. vt est casus in l. actuarios. C. de numerarijs actuari. lib. 11. & gl. in l. ita tamen. ff. ad Trebellia. in princ. & tenet Ange. in §. ꝙ si tuto. Institū. de curato. nu. 8. ¶In tantū, ꝙ si isti recto

3 res † ciuitatū essent in platea, & aliquid facerēt, nō diceretur ille actus factus ab vniuersitate, sed à singulis: quia ad hoc vt actus dicatur gestus ab vniuersitate, oportet, ꝙ more solito congregentur. vt in d. gl. dict. l. sicut. & ad hoc est notabilis secundum Abba. in capitul. cum omnes. de constitu. colum. septima. numero septimo. quasi in fine, & ibi per eum, & per eius additiona. quando dicatur actus gestus in communi, & ab vni-

4 uersitate. ¶Et istæ domus † publicæ non debēt conuerti in vsibus priuatorum. vt in l. tertia. C. de operibus public. ¶In quibus domibus publicis debēt habitare † isti correctores, & officiales, & non in domibus priuatorum. vt tenet Paris de Put. in tracta. syndic. in parte, expensæ

Prætorum. Cap. XVIII. 5

OTrosi se informe, si ay casa de concejo, a y car-

quidam. fol. 110. nu. 5. & in l. 1. C. d palati. & domi. domesti. lib. 11. & ibi glo. & Ioan. de Pla. vbi non licet habitare in domibus, vel palatijs principis nisi sint iudices, & officiales publici, quib[9] non licet habitare in domibus priuatorū. nec cū eis conuersationem habere: quia nimia familiaritas parit contemptū, vt in l. obseruādum. ff. de offic. præsi. sed debēt habitare in dictis publicis domibus, vt eorū reparationi prouidere cōpellātur: & si non sunt domus publicæ, de publico debēt cōduci, vt in eis habitent. vt Plate. vbi suprà. De quo vide quæ posui in cap. 8. suprà eod. in glo. *por sus dineros.* ¶Et cum primum iudex accedit ad vrbem, primò debet videre, & visitare

6 † horrea, seu domos bladorū, si quē patiūtur defectū tecturæ, vt illas faciat reparare, ne pluuijs frumēta deuastentur: aliàs si in hoc & ipse, & sui officiales fuerint negligētes, ad eius præsidis dānum redūdabit. text. & ibi Plat. in l. cū ad quālibet. C. de cōdi. in public. horre. libro. 10. & text. in l. siue in aliquam. ff. de offi. proconsu. quia est maxima incuria. i. negligētia cuiuslibet administratoris sarta tecta non reparare, id est, domos denudatas nō cooperire, & ꝑmittere, ꝙ res pluuijs deuastentur. secūdū Plat. in d. l. cū ad quālibet. Quinimo secūdū Lucā de Pē. ibi, debēt facere, ꝙ in istis domibus publicis aliqui habitēt: qa domus inhabitata deterioratur, & facilis est ædificiorum ruina, incolarum subtracta custodia, & facit iste text. ibi, *se informe.*

SVMMARIVM.

1 *Carcerans inuentus ad pœnam, vel ad custodiam.*

2 *Carcer est duplex.*

3 *In criminali tenet sententia ipso iure, licet iudex ponat maiorem pœnam, quàm debuerit, nec dicitur error expressus in sententia.*

Liber

4 *Liber homo, an potest damnari ad carcerem.*
5 *De iure ciuili an potest poni pœna perpetui carceris.*
6 *Carceratio an debet esse in loco publico, & si potestas iussit aliquem custodiri, cuius expensis custodiri debet.*
7 *Si iudex, vel custos carceris bene non custodiuit captum, & fugit, tenetur soluere pro eo illud pro quo erat captus, sed non alia debita. vt infra, numero. 8.*
8 *Potestas tenetur, si captum aufugit, licet captus sit traditus custodibus carceris. vi. hic.*
9 *Si potestas deputauit hominem fidelem pro carceris custodia, approbatum in illo officio, qui postea aufugit cum carceratis, non tenetur, cum non sit quid sibi potuit imputari. Et idem in tutore, qui posuit alium loco sui.*
10 *Commentariensis, qui alicui commisit carceres, qui tempore custodiæ diligens, & sufficiens reputabatur, si postea mutauit mores, non tenetur talis commentariensis.*
11 *Si potestas iussit aliquem custodiri, & custos eum non carcerauit, quia erat nobilis, & honestissima persona, sed fidei eius commisit, qui fugam arripuit, talis custos non tenetur.*
12 *Tutor, vel curator, qui deposuit pecuniam minoris apud campsorem, ad cuius fidem communiter recurrebatur, non tenetur pro dictis pecunijs per fugam, & cessationem dicti campsoris.*
13 *Custos carceris an teneatur eadem pœna, si captus aufugit.*
14 *Custos eo ipso præsumitur in culpa, & negligentia, quando reperitur captus malè custoditus. Ideo custodi incumbit onus probandi, quòd sine culpa, & negligentia aufugit.*
15 *Custos quomodo debet probare diligentiam custodiæ, vt non teneatur, si captus aufugiat.*
16 *Custodi parcitur, quando carceratus rumpit murum in loco absconso, vel sub terra, nisi permisit in carcere ferrum immiti.*
17 *Si carceratus mortuus est in carcere, potestas tenetur, nisi probet, quòd nō dolo, nec culpa mortuus sit.*
18 *Carcerarius potest torqueri eo ipso, quòd carceratus aufugit.*
19 *Exhibendo potestas custodem carceris, an liberetur.*
20 *Custos carceris quando non est in dolo, punitur pro modo culpæ arbitrio iudicis.*
21 *Custos, qui non custodiuit captum, qui veniebat absoluendus, vel qui per gratiam debebat relaxari, non tenetur.*
22 *Captus iniustè, & fugiens, non tenetur.*
23 *Carcerarius non potest liberare carceratum absque suo periculo, sine licentia iudicis.*
24 *Si non reperitur quis fecit carcerari vel recommendari captum anteaquam relaxetur, bannimenta debent fieri.*
25 *Licet quis sit indebitè carceratus, non debet relaxari sine licentia iudicis.*
26 *Carcerarius excusatur, si in carcerem permisit lucem ingredi, & fenestram cancellatam aperuit, ne capti macerarentur.*
27 *Carcerarius non est in culpa, nec in dolo, quando consanguinei carcerati intra lignum perforatum, vel intra panellos, aut intra vnam tabulam ferrum imposuerunt, cum quo carceratus catenas limauit,*
28 *Carcerarius excusatur, si ipse de nocte dormitet in domo carceris, vel si de die carcerati insurrexerunt contra ipsum, & eum ligauerunt, seu vulnerauerunt.*
29 *Si carcerarius ex consuetudine habet camaram, vel mansionem in palatio separatam à carcere: vel si de nocte dimissis carceratis bene clausis, & ipsi ruptis catenis, & ianuis euaserunt, talis carcerarius non tenetur.*
30 *Carcerarius, qui de nocte solitus est accedere ad domum suam ad dormiendum, hoc faciens, non censetur in culpa. Et etiam si dormiebat in carcere, & somno grauatus carcerati fugerunt non tenetur, dummodo ante dormitationem diligentiam fecerit. Et idem si muri, & portæ carceris, & tectum erat fragile, vel*

vel carcer stabat in aliqua domuncula lignea, vel stabulo ex quibus quis poterat faciliter euadere.

31 *Custos excusatur, si non custodiuit ita bene senem sicut iuuenem, seu eum, qui traditus est ligatus. Et excusatur, si violentia sibi fiat.*

32 *Carcerarius an excusetur, si filius, vel vxor carcerati induat se veste mulieris, & in carcerem intrauerit, & induit vestes carcerato, qui exiuit carcerem in forma mulieris.*

33 *Quid si carceratus euasit à carcere miraculose.*

34 *Si officialis, qui non habet carcerem recomendauit in carcerem potestatis aliquem delinquētem, qui inde cū alijs fugit, an teneatur carcerarius, an custos carceris teneatur; si potestas posuit alium custodem.*

35 *Eximens captum à carcere, vel à manibus familiæ, qua pœna puniatur.*

36 *Fugiens à carcere, an habeatur pro factore, & condemnato.*

37 *Captus fugiens cum omnibus captis, vel cum maiore parte, custode ignorante, præsumitur delicti reus, secus si alias fugiat.*

38 *Captus pro inquisitione criminis specialis habetur pro factore fugiens à carcere. Secus si est captus pro generali inquisitione.*

39 *Fugiens à carcere cum effractione, vel conspiratione, habetur pro confesso. Secus si aufugiat sine fractione, quia pro confesso non habetur sed pro motu iudicis punitur.*

40 *Fugiendo à carcere publico aperto, non habetur pro confesso. Idem si per muros carceris fugiat, sine vlla fractione. Et idem si fractis compedibus, exit per hostium, quod inuenit apertum. Vel si aufugit de palatio, potestatis.*

41 *Carceratus iniustè, licet fugiat, non punitur.*

42 *Carceratus iniustè, vt euadat, si aliter euadere non potest, licet sibi occidere custodes carceris illicitè ipsum custodientes, & non tenetur de homicidio, nec de fracto carcere. Imò talis captus iniustè si non fugit, si potest, capite punitur.*

43 *Iniustè carcerato licitum est iuramentum rumpere.*

44 *Fugiens à carcere animo redeundi, non dicitur fractor carceris.*

45 *Mulier fugiens à carcere causa euitandæ libidinis, non punitur, quia licitum est sibi fugere, & custos carceris punitur si cognouit mulierem captam.*

46 *Quid si exiuit causa implendi votum.*

47 *Muliere effugiente de carcere mulierum, & eunte ad carcerem virorum, an dicatur frangere carcerem.*

48 *Fugiens à carcere propter nimiam sæuitiam iudicis, vel propter eius minas atroces, an habeatur pro fractore.*

49 *Bannitus excusatur, si non comparet, nec mittit procuratorem, si timet vim sibi inferri.*

50 *Fugiens à carcere, & illico vadens ad superiorem, & coram eo se præsentans, non dicitur fugere à carcere.*

51 *Contra fugientem ab carcere ad hoc, vt habeatur pro fractore, non requiritur aliqua citatio, sed solùm habita informatione de fractione, & de fuga, condemnatur.*

52 *Iudex fugiens à syndicatu, & faciens fugere delinquentem, vel debitorem, an teneatur.*

b
1 Carcel. b Ad pœnam, omnium † noxiorum. vt glos. in. l. nemo carcerem. C. de exactori. tribut. libr. decimo. ¶ Sed contrarium videtur, quia est ad custodiendū, & non ad puniendum. l. aut damnum. §. solent. ff. de pœnis. & in. l. credibile. C. eodem titu. Et tex. in capitul. quanuis ad reorum. de pœni. in sexto. gloss. in, l. prima. C. de custod. reo. text. l. 4. titul. 31. parti. septima. & melius. l. 11. & Ioan. de Anna. in capitul. à nobis. colum. prima. de apostа. & ideo punitur custos carceris, qui prisionarium ponit in loco, vbi de die non potest aliquid videre, vel audire, putà in vasa fouea, nam ex hoc aliquando euenit, quòd dictus prisionarius ibidem moritur, prout notabiliter Ioan. de Anna. in dict. capitul. à nobis. & in capit. de cætero. in fine. de homicid. & in cap. qui ad falsariorum. in princi. de crimi. fal. vbi etiam dicit idem Anna. quòd episcopus, qui damnato ad perpetuos carceres dat locū nimis arctum, vel cibos minuit, ex qua quidem minutione minuit illius vitam, non euitat irregularitatem. ¶ Pro solutione dic secundum gloss. in. d. l. nemo carcere ponendo, ꝙ carcer est omnium pœna dignorū, id est, qui

est, qui sunt digni illa pœna, non ꝙ carcer detur ad pœnā. Et quoque dicitur carcer à coercēdo, ideo ponere in carcerē, est de mero imperio, & coercio propriè custodiam carceris designatur, secūdū Lucā de Pen. ibi col. 2. per tex. in cap. de liguribus. 3. q. 5.

¶Quoq; intelli- cel[b] el qual conuen
git, quòd est ad
custodiā de iure ciuili. Secus de iure canonico,
quia secundū ius canonicū aliquando est ad pœnā vt in. d. c. quāuis. & secundū Domi. ibi aliquādo inducitur pœnitentia, vt quis stet reclusus in certo loco. c. nouimus. de verbo. significat. ¶Et ratio quare ius canonicum carcerem perpetuū permittit, & ius ciuile non est, quia Deus non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur, & viuat. Ezechi. 18. & c. hic qui. 3. q. 4. & ca. his à quibus. 23. q. 8. & in authen. vt non luxuri. contra nat. in princip. colla. 6. sed iura ciuilia loco huius carceris imponūt pœnā mortis, vt notat glos. 2. in. d. c. quāuis. & ibi per Domini. ¶Et
2 sic secūdū † Plat. in. d. l. nemo carcerem. in prin. carcer est duplex. s. carcer pœnæ, secūdus est custodiæ, & tertius est pœnitentiæ. Et sic pōt dici, quòd aliud est carceratū tenere, & aliud sub custodia detinere. vt est glossa. & ibi Bartolus in. l. final. C. de curiosis. libro. 12. & Plat. in. l. prima. eius titul. nume. 2. ¶Et sic quādo aliquis custoditur ad eius dānū, seu vituperiū, tunc si ille, qui facit eum custodire, habet vnde soluat, ipse debet soluere expensas tali custodi, & sportulas tamē postea recuperabit, à custodito in taxatione expensarū. vt tenet Plat. in. l. fi. C. de eroga. milita. libr. 12. ¶Sed tu dic, ꝙ licet de iure ciuili carcer inuentus sit ad custodiam principaliter, non ad pœnam, tamen etiam ad pœnā postea redactus est vt gloss. in capitul. cum episcopus. de offi. ordina. quod est, quando non expectat aliam pœnam postea imponendam à lege, vel ab homine pro illo delicto. vt in. l. diuus. ff. de iniuri. & in. l. prima. in fine. ff. de aleato. iu. & in. l. fina. §. final. ff. de his qui in fraud. credi. & in. l. senatus. ff. de iniuri. & ibi Ang. si autem positus in carcere expectat aliam pœnam imponēdam pro eodē delicto, tūc carceratio est ad custodiā. vt in. l. 1. C. de custo. reo. & ibi Salycę. prout tenet Ioan. de Plat. in. d. l. nemo carcerem. nu. 6. vbi in. nu. 7. tenet, quòd etiam de iure ciuili seruus potest damnari ad perpetuum carcerem. vt in. l. incredibile. & l. seruus. ff. de pœnis, & seruus damnatus ad carcerem, in dubio intelligitur perpetuū. vt in. d. l. seruū. nec tamen dominus perdit ius, vel dominiū, licet perdat, si seru⁹ in metallū damnetur vt in. d. l. aut damnum. §. si. sed liber homo ad perpetuū carcerē nō debet damnari. vt in. d. l. incredibile. & in. l. mādatis. ff. de pœni. si tamen dānetur licet fieri nō debeat, sentētia tenet ipso iure, sed cōmutabiliter, quia potest principi supplicari de remissione, vel mutatione pœnæ, vt in. l. 1. §. fina. ff. de quæstio. & l. moris §. iste. ff. de pœnis, & hoc tenet gl. in. l. si quis exhæredato. §. si quis. ff. de iniust. testa. & gl. in. d. l. in credibi-
3 le. Ex quibus glossa. colligit, ꝙ in criminali † tenet sententia ipso iure, in qua iudex ponit maiorem pœnā, quam debuerit, nec dicitur error expressus in sententia, qui aliàs reddit sententiam ipso iure nullam. l. prima. §. Item cum contra sacras. ff. quæ sentētiæ sine appella. rescind. prout tenet Plat. vbi suprà. ¶Ad tēpus autē bene pōt
4 liber homo dānari ad carcerationem † vt in. l. 4. & 5. titul. 12. libr. 8. in ordina. regali. & in alijs legibus illius libri. Et si tempus non est limitatū, erit decem annorum, putà cum iudex dicit in sententia, Condemnamus ad standum in carcerem ad tempus. vt est casus in. l. sine præfinito. ff. de pœnis. & notatur in dicta. l. incredibile. ¶Sed alij dicunt secundùm Ioan. de Plat. vbi su-
5 prà. numer. 8. quòd etiam de iure † ciuili potest imponi pœna perpetui carceris, quando crimē non exigit pœnam vltimi supplicij, secus quando crimen exigit pœnam vltimi supplicij tunc non potest reus condemnari ad perpetuum carcerem, quia tunc non esset sufficiens delinquentis pœna. cum hæc pœna sit ad peragendam delicti pœnitētiam, & non corporis extinctiua. c. nouimus. de verbor. significatio. & Plate. vbi su-
6 prà. ¶Et ista carceratio † debet esse in loco publico, aliàs officialis carcerans in alio loco, quā in publico, tenetur crimine priuati carceris sicut teneretur priuatus. tenet Ioan. de Plat. in dicta l. nemo carcerem. numero. 14. quòd non credo verum cum locū carceris sit arbitrarium, vt Pala. Ruuios in repet. rubri. de donatio. §. 9. nume. 13. vbi tenet, quòd stante statuto, quòd quis debeat poni in carcerem pro delicto, si nobilis venit carcerandus, satisfacit statuto, si detur palatium, vel ciuitas pro carcere. vt Ias. in repetitio. l. admonendi. ff. de iur. iuran. column. 68. numer. 143. & vid. gloss. in. l. ager. C. de curiosis. lib. 12. & Corsetus in notabilibus suis, in parte, custodia. & Angel. de malefic. in parte, qui iudex dictum. numero. 14. & est text. & ibi Bartol. in. l. prima. ff. de custodi. reorum. ¶Et vide Bald. in l. 3. C. de episcop. audien. & in authentic. si quis. C. de adulte. vbi tenet, quòd potestas potest cōmittere carceratum detineri in quocunq; loco suæ iurisdictionis, donec mittat familiam pro eo. vt tenet Paris de Pute. in tracta. syndi. in parte, car-

te carcer carceratus.folio.70. in fine. ¶Et quia aliud est mittere in carcerem,aliud est sub custodia retineri.vt gloss.in dict.l.vlti. C. de decurio. libro. 12. & ibi Bartol. & dicitur. sub secura & fida custodia detineri, qui de eius manibus non aufugit,vt de pace tenen.in vsi.feudorum.& tenet Cataldin.in tracta.syndicat.in numer. 181. tomo.14.tracta. vbi quoque dicit, quòd ille dicitur sub fida custodia detineri,qui detinetur ligatus,adeo,quòd aufugiat,commentariensis excusatur.vt est gloss.in l.prima.§.final.ff. de seru.fugi.in verbo,permittitur.de quo per Innocen. in capitul.nuper.de sent.excommu.& ibi qualiter dicatur sub fida custodia detineri,vt infra num. 15.& item dicitur carceratus ille,cui pro carcere locus est assignatus,ita quòd illum locum exire non potest,& ire quo vult,secundùm Cataldin. vbi suprà.*Adde, ꝙ si potestas iubeat aliquem custodiri à nuntio,seu à militibus,vel ab aliquibus de cõsuetudine custoditus debet soluere custodibus & non commune:tenet Peregri.in parte captio.4.quæstion. in gloss.custodiendus. & idem dicit si aliqua ciuitas misit aliquos milites ad alicuius seruitium pro custodia faciẽda: quia ad nil tenetur ciuitas,nisi ad id quod soliti erant à ciuitate recipere,sed onus vltra id ille, cui sunt deputati tenetur agnoscere.idem tenet Paris de Put.in tracta.syndic.in parte, carcerarius. nu.3. fol.75.& Thom.gramma.consil.55.nume.10.*

¶In tantum carcer est ad custodiam, quòd si iudex,vel custos carceris non bene† custodiuit ca-
7 ptum,& aufugit,tenetur soluere pro eo.vt in.d. l.ad commentariensem.C.de custo.reorũ.& ibi doct.& tex.in.l.12.titul.14.libr.secundo. in ordi.regali.vbi singulariter de materia.& ibi quoque vide quid in criminalibus.& tex.in.l.13.tit. 13.eodem lib.& Montal.in gloss.ordina. in parte,custodes carceris.& Rodericus Suarez singulariter in repetitio.l.secunda.titulo. *delos emplazamientos*.for.ll.lib.secundo.col.74.versicul.probatur & idem Montaluus in. l.11. titul.13.for. ll.libro quarto. in gloss.quæ incipit, *de la carcel.* versicul.Item si fugit.& Bartol.in tracta.de carceribus ¶In tantum tenetur,quòd si tales custodes carcerum,propter misericordiam alleuiant aliquando captiuos alienos,si aufugiant,tenentur creditoribus ad interesse. vt tenet Angel.in §.cæterum.Instit.ad.l.Aquil.vbi dicit,quòd habuit defacto Bononiæ,licet liberatio carceratorum,siue sit pro maleficio,siue non,non semper est pia.tenet Bald.in.l.quanuis.versicul.sed & si ideo.ff.soluto matri. ¶In tantum hoc procedit,
8 ꝙ potestas tenetur †,si captus aufugit, licet captus sit traditus custodibꝰ carceris,ꝙ talis potestas tenetur si custodes carceris sunt positi à potestate,vel sunt de familia sua,quia malos posuit custodes. Secus autem si à republica erant deputati,vel positi, tunc nõ tenetur potestas, sed ipsi tantum custodes puniuntur vt in.d.l.ad cõmentariensem.& ita tenet Montal.in.l.2.tit.2.for,ll. lib.2.in gl.*porque no lo entiende*.in fine.vbi dicit,ꝙ ita intelligitur foro nouo de *Alcala*.l.2.titu. 20. l.*si los monteros*,ordinationis regis Alfonsi Segouiæ.l.6.&.7.quæ est lex iam allegata. 12.titulo. 14.lib.2.in ordina.regal.quæ incipit,*si los monteros*.& idem tenet Bal.in.l.obseruare.§.proficisci. ff.de offi.proconsu.& lega.nu.2. Et quoq; intellige ꝙ tenetur pro debito, ꝓ quo carceratus erat,nõ pro alijs debitis,quæ carceratus debebat, si pro illis nõ erat captus,vel detentus,seu recõmendatus,prout tenet Bald.in authen. ei qui iurat.C.de bonis authorit.iud.possidendis.nu.10. & sequitur Suarez in repeti.l.2.for.ll. titul. *de los emplazamientos*. in fine. ¶Tamen si potestas posuerit custodem carceris.vel eum deputauit, nõ
9 tenetur†, si deputauit hominem fidelẽ pro carceris custodia , & in illo officio approbato , qui postea aufugit cum carceratis,quia nõ est quid sibi potuit imputari.vt tenet Pala. Ruui.in repeti.c.per vestras.de donatio.§.7.qui incipit.7. infertur.num.10.fol.110.per glos.in.c. ad hæc.de officio Archid.& ita dicit,quòd ita cõsuluit pro nobili viro Ioanne de Deça,cum iste casus accideret,dum esset corrector in ciuitate Abulensi, qui erat vxoris suæ auũculus vt videri potest in suo consilio,quod consilium ego nõ habeo nec est traditum impressoribus.sed sufficit authoritas dicti Pala. Ruui. ¶Et in simili facit,ꝙ si tutor vnius magni patrimonij,vel alius positus in magna administratione excusatur,si in tali administratione posuit factorem cõmuni æstimatione reputatũ idoneũ,vel sufficiẽtẽ,vt tenet Barto.in l.cũ ad quamlibet.C.de conditis in publicis horreis lib.10.& ibi Ioan.de Plate.licet cõtrariũ teneat ibi Luc.de Penna.dicendo,ꝙ tutor non excusatur,quãuis aliũ loco sui ponat,quia intelligitur,quãdo nõ posuit sufficientẽ. vt Bart.& Plat. ibi.¶In cuius fauorem dico, quòd facit quod tenet Paris de Puteo in tracta.syndicat.in parte,li
10 cet dicatur.numero.4.folio.75.vbi ait†,quòd si commentariensis commisit carceres alicui, qui tempore custodiæ diligens & sufficiens reputabatur,si postea mutauit mores non tenetur. Per quod limitatur.d.l.12.ordi.vbi tenet,quòd si custos aufugiat cum carcerato,puniatur eadẽ pœna,ꝙ non habeat locum,quãdo corrector deputauit hominem fidelẽ pro carceris custodia quoque in fauorem Pala.Ruui.allego tex. in.l.fin.§. interdum.

interdū. ff. de custo.reo. vbi si vnus ex custodibus carceris aufugiat cū carcerato, alter, qui remanet, est excusatus. & tenet Roma. in singula. 30. ¶Et Angel. ibi per illū text. in d. §. interdum dicit. de castellano à socijs prodito, quòd excusatur. ¶Facit quoq; quod tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte, pone ꝙ carceratus. fol. 76. vbi carceratus, qui aufugit cū notario potestatis, qui in officijs reputabatur homo fidelis, nō tenetur potestas, quia propter eius bonam famam potuit, & debuit potestas præsumere fore bonum, & legalē. arg. dicit esse in. l. nō omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. c. extudis. de præsumptio. & quia in dubio quilibet præsumitur bonus. l. omnino. C. de inoffi. testa. & Feli. in. c. dudum. eod. titulo. & propterea nō videtur esse in culpa, quia quilibet diligens potestas hoc fecisset. per notata in. l. ꝙ nerua. ff. depositi. quia ratio quare tenetur potestas pro suo officiali est, quia non debuit vti opera malorum virorū, quorum operis vtens, censet in culpa. vt tenet Amo de. Iusti. in tracta. syndica. in parte. Item in eo ꝙ dicti socij milites. col. 3. per. d. l. fin. in princip. ff. de custodia reorum. & ideo tenetur ex quasi maleficio. vt in dict. l. obseruare. §. proficisci. & in. §. pen. Instit. de oblig. ex quasi male. hic autem potestas ab omni culpa videtur excusatus, propter bona opera dicti notarij, seu custodis carceris: q̄a, vt dixit Par. de Put. vbi suprà allegando Bal. omnis culpa videtur cessare, quādo aliq̄d fit ab eo, de quo verisimiliter erat cōfidendum. arg. l. si patronus. ff. de confirma. tuto. Licet Paulus de Castro in. l. 1. §. dolū malū. ff. de eo per quē factū est. nu. 5. dicat, ꝙ nimia credulitas licet excuset à dolo, non tamen excusat à culpa. ¶Facit in simili quod tenet Angel. in. l. si à bonæ fidei. ff. de rei
11 vēdi. vbi si potestas † iussit aliquem custodiri, & eum custos nō carcerauit, sed fidei eius cōmisit, quia erat nobilis, vel honestissima persona, & integræ opinionis, & probatæ fidei, qui fugā arripuit, ꝙ talis custos nō tenetur quasi male custodierit. q̄d dicit notabi. dignū. Quā. q. dicit, ꝙ occurrit de facto dño Guelfo de Prato. tunc potestati Bononiæ. tamē videt eum stare in magno periculo propter dictam fugam. facit arg. l. in argētū. ff. cōmoda. & l. si vt certo. & l. custodiā. & l. in rebus. eius tit. & l. nō solū. ff. de noxali. & tenet Paris de Puteo, in tracta. syndicat. in parte, an potestas. fol. 71. nume. 2. *Et dictum Angel. commendat Troylus Maluicius in tracta. de canonizatione sanctorum. in princ. nu. 14. tom. 3. tracta. fol. 80. vbi si prætor cōfidit de tali capto, quia propter eius bonam famam non posuit in carcerem, & is aufugit, ꝙ prætor non tenetur: & ita fuit practicatum Bononiæ, & quidā prætor fuit liberatus: & facit gl. in. l. 1. ff. de ripa muniē. & Bal. in. c. 2. de iudi. col. 5. & gl. in summa. 3. q. 5.* ¶Quod dicit Ange. quoq; facere pro tuto
12 ribus †, & curatoribus, qui deposuerūt pecunias minorū apud campsorē, ad cuius fidē cōiter recurrebatur, vt non teneatur pro dictis pecunijs per fugam, & cessationem dicti campsoris, & dicit, quod facit optimè. l. pignus. ff. de pignor. actione. & est casus notabilis secundum eum in l. si res pupillares. ff. de administra. tuto. & tenet Ang. per text. ibi in. l. si à bonæ fidei possessore. ff. de rei vendic. pro quibus facit quod notat gl. in. l. Titio fundus. in glos. magna. in verbo, accrescit. & ibi Barto. ff. de condi. & demonstr. vbi tenet, ꝙ credendum est homini fide digno. & est singula. secūdùm Ias. in. l. prima. ff. de eo per quē factum est. numer. 17. & dicit, quòd eam allegat Alberi. & Bald. in lectura antiqua, ibi. Angel. & Roma. & Bart. in. l. non solùm. §. mortis. col. 16. ff. de noui oper. nuntia. & Panor. in capitu. cùm contingat. penul. col. de rescrip. & alios, de q̄bus per Iaso. vbi supra. ¶Et ꝙ custos teneatur, si ca-
13 ptus aufugit, intellige †, quādo eius dolo, vel culpa aufugit, non ratione suæ promissiōis, sed ex dispositione legali, vt tenet Paul. de Castro in. l. fideiussor. §. in fideiussorē. ff. qui satisda. cogan. num. 5. & idem tenet Bar. in. l. si quis. ff. de custo. reo. & hoc quia in isto casu lata culpa æquiparatur dolo, quod regulariter nō est. vt in. l. 3. ff. ad l. Corne. de Sicar. Bartol. in. l. prima. ff. de legib. ¶Quia hoc operatur susceptum officium, cuius ratione ipse corrector, algazellus, seu custos carceris, videtur se ad diligentiam obligasse & se peritum profiteri. vt. ff. si mensor, fals. mod. dixe. l. prima. §. hæc actio. & tenet Montal. in dict. glo. ordi. in parte, custos carceris. Et tenetur quoq; quando dolo, vel pretio corrupti fuerunt. vt Amodæus [illegible] in d. tracta. synd. in dict. [illegible] per carceris. & l. milites. & l. fin. ff. de custo. reorum. *Et vid. Greg. Lopez in. l. 5. tit. 24. par. 2. in glo. *o por su culpa*, vbi tenet, quod culpa etiā lata quis punitur pœna mortis, licèt videatur, cōtrarium de iure, quia quo ad pœnam corporalē inferendam, lata culpa non æquiparatur dolo: vt in. l. in lege. ff. ad. l. Cor. de Sica. & Bart. in. l. 1. ff. de legi. numero. 3. & ibi Paul. de quo per Bart. in. l. 1. §. nō autem. ff. si quis testam. liber. ius. fuer. & per Abb. in. c. 2. de constitu. col. 2. sed hoc procedit hic: & sic punit eadē pœna iste custos rōne assertæ peritiæ & officij: in quo casu puniendo cum lata culpa æquiparatur dolo: vt Grego. Lopez vbi suprà.* ¶Sed si ex negligentia custodis captus aufugit in criminalibus, & sic vbi captus

pœna

pœna mortis, vel aliam corporalem merebatur, tunc custos carceris iaceat vnum annum in carcere. Sed si capt⁹ erat ex causa ciuili & sic ex pecuniario debito, si aufugit propter negligētiam custodis, soluat custos debitum, & tribus mensibus iaceat in carcere in catenis. vt cauetur in.d.l.12.ordina. quę incipit, *los monteros*. & hoc quia, vt dicit Montal. in dict. gloss. ordin. in dict. parte, custos carceris, negligentia custodis, vel officialis punienda est. l. militis. ff. de custo. reo. & in l. carceri. C. de anno. & tribut. libr. 10. l. iudice. Et per dictam. l. regiam corrigitur dictum Amod. Iusti. in dict. tracta. syndica. in dict. parte. versic. caueant. col. 3. vbi dicit, quòd si negligentia custodis aufugit captus, custos debet puniri eadē pœna. per dict. l. ad commentariēsem. ibi, si reus fuerit aliquo modo elapsus, ipsum custodem volumus eadē pœna teneri, quia solùm debet puniri, vt dispositum est per dict. l. regiā. ¶ Et ideo dico, quod si quis est captus pro debito, & debitum debebat probari per confessionem debitoris, & dolo, vel culpa, & negligentia custodis est factum, quòd probari non potest talis custos tenetur ad interesse, quia debitum probari nō potest propter dictam relaxationem. & est standū dicto creditoris. vt est tex. in. l. final. §. fi. ff. de eo per quem factum est. & est optimus tex. in materia secundùm Ioan. de Anna. in cōsi. 53. versi. præterea. vbi dicit, quòd si nō fuisset relaxatus, probasset debitum per eius confessionem, nam relaxando debitorem captum, qui fuisset cōfessus debitum, dicitur actori & creditori subtrahere probationes, & copiam delinquentis, quo casu dicit ipse custos iudicis authoritatē delusisse. tex. in capitu. constitutus. el segundo. de testi-
14 bus. ¶ Et eo ipso præsumitur in culpa †, & negligentia, quando reperitur malè custoditū. vt in. l. diuus. ff. de offi. præsi. & l. 3. §. fina. ff. de offi. præfect. vigil. secundùm Montal. vbi suprà. Et ideo dicit dict. Amode. Iusti. vbi suprà, quòd est speciale, quod ipsi custodi incumbit onus probādi, ꝙ sine culpa, & negligētia sua aufugit, quia officium eius erat custodire diligēter, & ideo debet probare diligentiam, aliàs alleganti culpam, incumbit onus probandi. vt notat Bar. in. l. si quis ex argentarijs. §. final. ff. de edend. & Alexan. in additione ad Bar. in. l. si vt certo. §. nunc vidēdū. ff. locati. *Et vi. Bal. in. d. l. si quis ex argentarijs. 2. lectu. nu. 5. vbi qui allegat casum debet probare, & qui allegat culpam, agendo vel excipiēdo debet probare*. ¶ Vnde dicit dictus Amodeus
15 Iusti. vbi suprà quòd si carceratus † pro qualitate delicti, & conditione personæ detineatur in carcere cōsueto, & in vinculis, & aufugiat, quòd parcitur custodi, & sic officiali, dum tamen ipse probet causam fugæ sine culpa, & negligentia sua, ad quod dicit, quod est tex. in dicta. l. fina. ff. de custod. reo. in versi. ego sine casu. Et per hoc in contingentia facti consuluit in ciuitate Senarum in fauorem capitanei & militis socij, cui aufugerit carceratus pro crimine assasinatus, quia tenebatur in loco consueto in compedibus, & ligatus, & nihilominus aufugit, & sic ꝓbatū fuit per testes curiæ, & reputatus fuit diligens in custodia, & fuga venit ex casu, & non ex negligentia. Et quoq; ita fuit consultum per alios multos doctores, & iudicatum per syndicatores: quia si detinetur ligatus, dicitur sub fide custodia detineri. vt in. l. prima. §. final. aliàs. l. in publio. in gl. in verbo, permittitur. ff. de seruis fugiti. vbi dicit, quòd diligenter custodit, qui ligat, & sic custos excusatur & vi. quod notat Innoc. in. c. nuper. de sentent. excō. quod dicit Amodeus. esse menti tenendum. & idem tenet Paris de Puteo in tracta. syndica. in parte, an si plures carcerati. fol. 72. numer. 6. 7. & 8. vbi latè. & vid. vbi suprà nume. 7. & idem tenet Ang. in. l. milites. ff. de custod. reorum. dicendo, quod caueant omnes, siue sint custodes carcerum, siue magistratus, siue alij pagani nullū habentes officium, qui in guardiam, & custodiam recipiunt aliquem vt captiuum, quòd diligenter eum custodiant, aliàs subiacent pœnis. vt ibi. ¶ Tamen si releuari volunt ab omni culpa tā lata quàm leui, ipsos captiuos ligent, & ligatos teneant ligamine competenti, & bono. Nam omnis custodiens captum cum ligamine, intelligitur diligenter custodire. per dictam gloss. in. d. l. in publicum. & similiter dicit Angel. ꝙ in magna culpa est ille, cui traditur homo ligatus, si eum custodit dissolutum tex. in. l. si vt certò. §. custodiam. ff. commodati. & supra dicta tenet Rodericus Suarez, in titulo. de fideiussore in causa criminali. col. 14. in fine. Et adde ꝙ non solùm dicitur diligenter custodiri, qui detinetur in compedibus, vel catena, & est ligatus, sed etiam, si est in parietibus. vt tenet Paris de Puteo, vbi suprà in principio per. l. succurritur. & l. eadem. ff. ex qui. caus. maio. & idē tenet Frācíscus Luca. in tract. de fisco. 2. par. nu. 35. tomo. 6. tractatuum. ¶ Et idem dicunt dicendum
16 esse, quòd pariter † custodi, quando carceratus rumpit murum in loco absconso, vel sub terra, quia tunc non teneretur, secūdùm Guido. de Suza. per. l. semper. §. hoc autem interdicto. versic. alioquin. ff. quo vi aut clam. de quo vide in. l. penulti. ff. ad Syllania. & idem tenet Pari. de Pute. in dict. tracta. vbi suprà. vbi vide quid si carcerarius permisit ferrū immitti in carcerem, vel igno-

raucrit

raucrit in ea eſſe.vbi dicit,quòd punitur.¶Ideò
ſecūdùm Amode.vbi ſuprà. poteſtas aduertat
diligenter,cui commiſit cuſtodiam,quia nil pe
riculoſius ei accidere poteſt, quàm fuga delin-
quentis,ſeu debitoris,aut mors alicuius carcera
ti,maximè pro crimine capitali, & graui, quia
17 tenetur,† ſi non probat,quòd nec dolo,nec cul
pa ſua ſit mortuus.vt eſt glo. ſingula.in.l.cùm
ita legatur.§.ſpecies.ff.de lega.2.& ſingulariter
Hippolytus de Marſilijs in ſua practica.crimi.
§.attingam.nume.51.&.l.12.titu.29.parti.7.*
Vbi gloſſ.& ibi Bald.in.d.§.ſpecies,tenet quòd
ſi quis probet caſum liberatur,fallit in eo qui te
net cuſtodiam ratione officij publici,vel priua
ti,quòd non ſufficit ei probare interitum niſi
probet caſum fortuitū, quia ſemper in eo pre-
ſumitur culpa,niſi probet oppoſitū, & ita eſt in
cuſtode carceris,& in argētario& caprario por
tāte tibi pelles animalium,quanquàm conſtet
de interitu, niſi probet caſum mortalitatis, vel
aliū caſum fortuitum,tenet ſecundum Bald. &
Paul.ibi & Hippolytu.vbi ſuprà. & Alberic.in
ſuo dictiona.in parte locatio verſi.3.& Iaſo.in.
l.ſi paſcenda.C.de pactis nu.3.& Anto.Gomez.
in tomo.3.tit.de cuſtodia reorum, nu.11. col.
2.& vi.l.15.tit.8.part.5.& ibi Mont.& Grego.
Lopez.vbi quomodo probatur de caſu & per
Pala.Ru.in rep.c.§.12.nume.12.fol.114.vbi in
quit,quòd.d.l.partitę dicit ſatis eſſe probare ca
ſum per aliquas coniecturas,vel indicia,ſeu pro
prium iuramentum paſtoris,niſi dominus con
trarium probauerit,& quòd per.d.l.part.quoti
die iudicamus,tamen Grego. Lopez. ibi dicit,
quòd non ſtatur iuramento paſtoris ſolummo
do,niſi quando damnū eſſet minimum.* ¶Et
in tantum,quòd dicit Amodeus Iuſti.vbi ſuprà
18 quòd eo ipſo,quòd carceratus aufugiat, † cu-
ſtos poteſt poni ad torturam.& dicit ad hoc eſ-
ſe caſus in.l.ſecunda.§.fi.ff.de officio.præſe.vi-
gil.& notat gloſſ.in.l.ſi quis ex argentarijs.§.fi.
19 ff.de edendo.¶Et licet poteſtas exhibeat † mi
litē,vel aliam perſonam, & familiarem vilem,
quem deputauerat ad cuſtodiam carceris,non
liberatur.vt tenet dictus Amodeus.Iuſti.vbi ſu
prà.per dict.l.ad commētarienſem. regulariter
autem dicit,quòd eſt contra.vt in.l.ſicum exhi
buiſſent.ff.de publi.¶Tamē cuſtodes, & eorū
fideiuſſores bene poſſunt repręſentare, vel ex-
hibere debitorē, vel delinquentem.& liberan-
tur, & exhibendo non ſoluunt pro eis. tenet
Baldu.in conſilio.40.in primo volumi.in fine.
per text.in.l.cum pro quo.ff. de in ius vocand.
¶Adde tamen,quod quādo non dolo carcera-
20 rius punitur † pro modo culpę arbitrio iudicis,
prout tenet dictus Amode.per.l.final.ff.de cu-
ſto.reo.quod dicit eſſe menti tenendum perpe
tuò.& idem tenet Bald. in conſi.230. in primo
volumi.vbi ait,quod quādo cuſtos cuſtodiuit
eo modo quo ſolet cuſtodire, excuſatur à lata
culpa.arg. not.in. d.l.ſi vt certo. §. ſed an & ho
minis.ff.cōmoda.&,l.ſi negotia. ff. de negotijs
geſtis.punitur tamen pœna arbitraria. per dic.
l.fina.ff.de cuſto.reo.ſecundum Bald. in.d.con
ſil.¶Tene quòd ſupradicta non habent locum
21 in capto,† qui per gratiam debet relaxari:quia
ſi cuſtos,vel poteſtas non cuſtodiuit bene cap-
tum,qui veniebat abſoluendus aut per gratiam
debebat extrahi de carcerib⁹,licet aufugiat, cu
ſtos non tenetur.vt tenet Paul. de Caſtr. in.l.ſi
pecuniam.§ ſed ſi accepit.nume.3. ff. de condi
tio.ob cauſ.& glo.in verbo,carcer.& docto.ibi.
& idem tenet gloſſ.in.l.ſolent.ff.de officio pro
conſu.l.& lega.¶Et Amodeus Iuſtinus.vbi ſu-
prà dicit,quod cautus debet eſſe iudex; ſi non
eſt liquidatum crimen,ſi abſoluet fugientem à
cauſa,propter quā eum incarcerauit; vt notat
Ange.in.l.ſub cōditione.§.final.ff.de condi. in
ſtitu.aliàs eſt in l.quotiens.§.de hoc iure.vbi di
cit,quòd quando carceratio eſt nulla,licet car-
ceratus aufugiat,non tenetur commentarienſis,
nec eius ſucceſſor: quia ſufficit carcerationem
eſſe nullam,licet non ſit declarata ante fugam:
& quia(vt ipſe dicit) queſtio de facto pendebat
vltra non dixit. Iſtum dictum Angel.ſequitur
Hippolytus de Marſi. in ſua practica criminal.
§.attingam.numer.46.&.47. & in.§.diligēter.
nume.52.& tenet ſingulariter Paris.de Pute.in
dict.tracta.in parte, an poteſtas. fol.71.in prin
cipio.& idem tenet Angel.in dict.l. ſi pecuniā.
§.ſi ſeruum.in fine.vbi ait eſſe argumen.pro po
teſtate,& cuſtode carceris, vt non dicantur rei
culpæ,ſi diligentiſsimè non cuſtodierunt illū,
qui erat in cauſa abſolutionis, quod dicit eſſe
mēti tenendū.¶Et facit quod tenet Alexan. in
l.ſed eximendi.§.Item ſi quis.numero.4. ff.nec
22 quis eum qui in ius voca. eſt vi. exi.vbi dicit, †
quòd ſi quis detinetur à capitaneo iniuſtè,& au
fugit,non tenetur.quod dicit eſſe notan.allegā
do Bartol.ibi.¶Et ſic,quòd carcerarius non po
23 teſt carceratū † liberare ſine ſuo periculo de car
ceribus abſque licentia iudicis.vt in dicta.l.nec
quis.&.l.milites.§.Sabino.ff.de cuſto.reorum,
vel eius,qui carcerari facit: quia depoſitum eſt
reſtituendum deponenti, non alteri. l.bona fi-
des.ff.depoſiti.& carcerarius eſt loco depoſita
rius.argu.l.primæ.in principio. &. l. Lucius.ff.
eodem titulo.de poſſ.& dicam infrà in capitul.
35.in glo.*El mandamiento.* ¶Et quando non re-

24 peritur, † qui eum carcerari, vel recõmendari
fecit, debent fieri bannimenta, si quis habuerit
causam quare non debeat relaxari compareat,
&c. & si non reperitur aliquis, qui fecerit illum
detineri, est relaxandus. vt voluit Bartol. in. l. si
quis vxori. §. fugitiuum. ff. de furtis. & Ange. in
l. fin. de exhiben. reis. & Bal. in. l. si quis. §. final.
ff. de condi. institu. prout tenet dictus Paris de
Puteo in dict. suo tracta. in parte, licet dicatur.
folio. 75. in principio. quia secũdum eum de iu-
re prohibetur aliquem diu in carceribus mace-
rari. vt in. l. prima. & l. de his. C. de custo. reo. q̃a
non ad pœnam, sed ad custodiam debet carcer
esse, vt dictum est in principio istius gloss. ¶In
tantùm est verum, quod dictum est, quòd etiã
si quis sit indebitè carceratus, non debet relaxa
25 ri † sine licentia iudicis. tenet Ancharr. in consi
lio. 341. & Ange. in tract. malefi. in parte, fama
publica. versiculo & aduertas an iudex. allegat
Bartol. in dict. l. si quis vxori. §. si fugitiuum. ff.
de furti. pro quibus facit text. in capitul. felicis.
§. cum autem. de pœnis. in. 6. & Hippolytus de
Marsi. in. l. circumcidere. §. seruo. ff. ad. l. Corne
li. de sica. nu. 22. & 24. ¶Quoq; excusatur car
cerarius si permisit lucem ingredi in carcerem,
26 † & fenestram cãcellatam aperuit, ne capti ma
cerarentur, vt lex iubet, & nõ potest sibi culpa
imputari, si fecit quod debuit, & si malus casus
sequatur. s. quòd aliquis ferrum porrexit carce
ratis. arg. in. l. vtiq;. §. culpa. ff. de rei vendi. & in
l. arboribus. §. natis. ff. de vsufruct. & l. quemad-
modum. §. si nauis. ff. ad. l. Aquiliam. vbi dici-
tur, quòd culpa non potest imputari ei, qui fa-
cit quod debet, & non vltrà, etiam si casum per
ditionis sequatur, maximè vbi non potest cura
haberi, ne damnum vel iniuria detur. vt in. l.
sed si damna. ff. locati. prout tenet Paris de Pu.
in. d. tracta. in. d. parte, an si plures carcerati. fol.
72. num. 9. & 10. ¶Vbi quoq; tenet, quòd si cõ
27 sanguinei † carcerati intra lignum perforatum,
vel intra panelos, aut intra vnam tabulã procu-
bili sternendo, vel pro igne faciẽdo ferrum im-
posuerunt, quod carcerarius cogitare nõ pote-
rat cum quo carceratus catenas limauit, certè
carcerarius est sine dolo & culpa, licet soleat ꝑ-
videri ferculum panis & vas plenum vino, & ca
seus, & similia, quæ incidi solent, nam si hæc
subtilissima diligentia omittatur, erit in leuissi-
ma culpa, de qua criminaliter non tenetur car-
cerarius. per text. in dict. l. milites. & per. d. Pa-
ri. de Put. vbi suprà. vbi dicit, quòd licet non
puniatur criminaliter pro leui culpa, speciale
est in custode carceris. Sed de iure constitutio-
nis regni quãdo carcerarius tenetur de negligẽ-
tia, debet stari per annum in carcere, & bona e-
ius debent publicari, cui videtur cõcordare in
aliquibus. d. l. regni, *si los monteros.* tamen putat
Pari. de Put. quod teneatur quoad damnũ pro
pter hoc resultans creditoribus, vel carcerari fa
cientibus, quia pro leuissima culpa quis tene-
tur Aquilia ad damnum. & idem tenet. d. l. re-
gia ordina. ¶Et idem videtur excusari, si ipse de
28 nocte dormiret † in domo carceris, vel ꝗ die, &
insurrexerunt carcerati cõtra ipsum, & eum li-
gauerunt, ita quòd clamare non potuit. arg. in
l. prima. §. final. ff. ad Syllania. vel si non potuit
resistere ipsis, similiter non tenetur, & etiam ex
cusatur, si carcerati ipsum vulnerauerũt, nec cla
mare, nec resistere potuit, quòd quotidie eue-
nit. ¶Quinimo dicit ipse Paris de Put. vbi su-
29 prà, quòd si ex consuetudine † curiæ carcerarij
habẽt cameram, vel mansionem in palatio se-
paratam, à carcere, vel de nocte dimissis carcera
tis bene clausis accedebãt ad proprias domos,
& nocte carcerati, ruptis catenis, & ianuis euase
runt, non tenẽtur carcerarij: quia licet de nocte
sit duplicanda custodia carceratorũ, vt in. l. 1.
C. de custo. reo. est verum, nisi aliter curia obser
uet, quia si custodiat secundum cõsuetudinem
publicam non delinquit, quãdo publica cõsue-
tudine permittitur aliquid. l. quòd sit fugitiuus.
§. apud Labeonem. ff. de ædilitio edicto. nã cu-
stodia est facienda secundum morem & cõsue
tudinem ciuitatis, vel regionis: quia quod est
consuetum, tacitè videtur inesse, & quę sunt in
vsu quotidiano, habentur pro expressis. l. final.
C. de fideiusso. secundùm Bald. in. l. error. C. de
testamen. & quod notatur in. l. si fundus de eui
ctio. & idem dixit Bald. in auth. sed cùm testa-
tor. C. ad. l. falci. & quia id quod secundum con
suetudinem fit, iure videtur fieri, nam id quod
est consuetum fieri, est necessarium. l. Saccula-
rij. ff. de extraordin. criminibus. & l. quòd si no
lit. §. qui assidua. ff. de ædilitio edicto. & officia-
les debent obseruare locorum cõsuetudines. l.
obseruare. §. penulti. ff. de offi. procon. & lega.
& in generali mandato facto carcerario veniũt
ea quæ sunt de consuetudine. vt in. d. l. quòd si
nolit. §. assidua. Bar. in. l. prima. §. si fraudator. ff.
quæ in fraud. credi. quia ea quæ sunt consueta
fieri, vident inesse. d. l. fi. ff. de fideiuss. & Bal. in
d. l. error. & quia ea quæ sunt de consuetudine,
semper insunt, sicut ea quæ sunt iuris. Andr. de
Iserni. in titul. quæ fuit prima caus. bene amit-
ten. in principio. & facit tex. in. l. pignus. ff. de
pigno. actione. vbi dicitur, quòd non est in cul-
pa, qui fecit quod communiter est consuetum
fieri, & facit glo. in cap. 2. de tempor. ord. in par
te, an-

te, antiqui. vbi tenet, quòd consuetudo excusat in delictis. & glo. in. ca. deniq;. 4. distinctio. & vide Lucam de Pē. in. l. vnica. C. de collatio. dona. libr. 10. in fine vbi per dictum Inno. in. d. c. 2 de tempori. ord. tenet, quòd in maleficijs habet locum consuetudo: sed dicit, quòd à pœna temporali excusat, ab ęterna verò & culpa non. Et de materia, & intellectu vi. Iasi. in. l. singula. ff. si cert. peta. numer. 39, in medio. *Sed Vid. l. 50. titul. 5. par. 1. vbi indistinctè tenet, quòd cōsuetudo in delictis non excusat vi. Plat. in. l. curiales. C. de decurio. lib. 10. & facit quod tenet Cremensis, in. singul. 149. vbi cōsuetudo etiā iniusta excusat à pœna corporali per. glo. in. c. venerabilis de cōsue. vbi ponit de pueris qui ludūt ad lapides in tali die: vt est Papię & Mediolani, & in Vandalia, & est in nostra Hispania in villa de Carmona die Sancti Matthæi: quòd si in talibus ludis permissis, homicidium, seu damnum sequatur, non tenet aliqua pœna, & tenet Hippolyt, in sua practi. §. vlterius. numer. 9. & in. §. quoniam nume. 97. & 98. & Roma. singul. 19. & idem Hippolyt. in. l. 1. ff. ad. l. cor. de sic. nu. 96. & Grego. Lopez. in. l. 1. titul. 8. par. 7. in. gl.

30 *tortizera mente,* *¶Et ideo si carcerarij erāt † soliti facere de nocte accedere ad domū propriā ad dormiendum, hoc faciens non censebitur in culpa: quinimo etiam si carcerarius nocte dormiebat in domo carceris ad custodiam carceratorum, & somno grauatus carcerati fugerunt, non tenebitur dummodo ante dormitionē diligentiam fecerit, quia clausit, & ligauit. & non fuit in aliqua negligentia præcedenti, per notata. in. l. si seruꝰ seruum. §. fornicarius. ff. ad. l. Aquili. & in. l. fluminum. §. vitium, vbi plenè per Dy. ff. de damno infecto. ¶Et idem si muri, & portę carceris, & tectum erant fragiles, & debiles, vel carcer stabat in aliqua domūcula, vel in stabulo, ex quibus poterant faciliter euadere prout tenet dictus Paris de Put. vbi suprà. nu. 15. ¶Et ibi nume. 17. tenet, quòd quoque excu

31 satur, † si non custodiuit ita bene senem, sicut iuuenē, seu eum, qui traditus est ligatus, & etiā excusatur à violentia. Nam si venerunt consanguinei, & per vim, & violentia carceres effregerint (vt sæpe visum est) si resistere non potuit secundum Amode. Iusti. vbi suprà, per ea quæ habentur. in. l. sed si dāno. ff. locati. & in. l. hoc ita §. custodiam. ff. de pericul. & commo. rei vendi. Et ideo dicit text. in. l. Item quæritur. §. exercitu. ff. locat. quòd custos carceris debet esse valēs & potens, vt resistat violentiæ carceratorum, si opus sit: quare pingitur homo robustus, hastā in manu tenens: alias si non resistat violentiæ, ...

consentire videtur. argu. c. reg. 22. q. 5. Archid. in. cap. generali. in. 4. columna. de ele. in. 6. item debet vigilare, & non dormire, sicut pastor super oues. vt in. c. oportet. 81. dist. & iuxta illud Psal. 121. Ecce nō dormitabit, nec dormiet, qui custodit Israel. Quare stat in introitu, seu vestibulo carceris, de quo vestibulo loquitur tex. in d. l. 1. C. de custodi. reorum. vbi dicit tex. quòd in nocte debet geminari custodia, prout etiam dicit Azo. in. d. rubri. Et debet esse discretus, industrius, & fidelis. vt in Cle. 1. §. sanè. &. §. porrò. de hæreticis. Et in secreto cum personis loqui non debet. vt in. d. §. porrò. &. c. vbi periculū. §. nulli. cum ibi notatis de electio. libr. 6. & tenet Guiller. Rouil. in tractat. de iusti. & iniusti. in. 3. lib. c. 8. tomo. 17. tracta. fo. 106. nu. 3. & 4. ¶Et

32 an excusetur † carcerarius, si filius, vel vxor carcerati indutus, vel induta veste muliebri, intrauerit carceres, in quibus erat maritus, aut pater iustè carceratus, vt daret alimenta, & induit vestes mulieris carcerato, q. exiuit carceres informa mulieris, & decepit carcerarium, aut sit excusatus, vid. Paridem de Put. vbi suprà. allegando Florian. in. l. liber homo. ff. ad. l. Aquili. tamē pro carcerario vt excusetur dicit quòd iudicio suo est text. in. l. milites. ff. de custo. reorum. in verbo, per vicium, aut desidiam. & in versicu. si verò fortuito id admiserint, & pro muliere ꝙ non teneatur aliqua pœna tenet Monta. in. l. 11 titul. 1. *de los casamientos*. for. ll. lib. 3. in gloss. marido. in fine. & vide doctorem de Pala. Rubi. vbi plura exempla ponit circa hoc in repet. rubricę de dona. §. 32. nu. 8. & melius in. §. 50. column. 6. num. 24. folio. 30. vbi inter alia ponit illud notabile, & præclarum facinus infantis dominicę Santhæ, quæ comitē Ferdinandum Gundisaluum virum suum in libertatem redegit, qui carceratus, & captus erat sub imperio regis Legionensis: nam cum illa carcerem intraret accepit vestes mariti, se que ipsam induit, suasq; marito dedit illisq; seipsum ornauit, ac in habitu muliebri (ipsaq; ibi manente) à carcere exiuit, nullatenus custodes eum cognoscētes: quod factū meritò rex Legionēsis laudauit, & approbauit ita vt liberam eam dimitteret. *Et licet doctor Anto. Gomez. in. 3. tomo. titul. de custodia reorū, dicat quòd talis vxor excusatur à pœna ordinaria, ego teneo quòd etiā excusatur ab extraordinaria: & ita quòd in aliquo non debet puniri per suprà dicta. *¶Cui non obstat illud deutero. c. 25. vbi dicit, quòd si habuerint inter se iurgium viri duo, & vnus contra alterum rixari cœperit, volensq; vxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritq; manum, &

apprehenderit verenda eius, abscindens manu, illius nec flecteris super eam vlla misericordia. per quod videtur, quòd vxor non potest iuuare maritum. Quia ibi eripuit maritum cū damno & committendo delictum abscindendo virilia, quod non licet, vt ibi, hic vero fuit cum dolo, qui dicitur bonus arg. glos. in capit. dudum. de conuersi. coniuga. & capi. veni. eod. titulo. & Abb. & ibi additio. in. ca. præterea. de offi. delegat. num. 5. & in. c. in nostra. de sepultu. ¶ Et ibi
33 ponit Paris de Put. quid si carcerati miraculo† se euaserint à carcere. vt pluries visum est. dicit quòd carcerarius nō tenetur: quia qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege ciuili. ¶ Sed
34 quid si vnus officialis non habens carceres, † recommendauit in carcerem potestatis aliquem delinquentem, qui deinde aufugit cum alijs carceratis, an carcerarius teneatur? Vi. Pari. de Put. in. d. tracta. in parte an potestas qui aliquem. folio. 71. numer. 6. vbi tenet, quòd non. per tex. in argu. in. l. inuitus. C. de procura. & Cyn. & Bal. ibi. & per alia iura vt ibi per eum. sed in fine dicit distinguendum. Aut iste carcerarius pro custodia recepit aliquod pretium, aut nō. Si recepit, si fuit in dolo, vel culpa, tenetur. Sed si non fuit in dolo, nec in culpa tenetur, vt ibi per eū. ¶ Sed quid si potestas. i. corrector posuit vnum in carceribus, & nō cōfidēs de custode posuit alium custodem nihilominus captus fugit an teneatur custos carceris dic quod si à principio posuit custodem, & iste captum recepit licet postea ponat alium si fugit tenetur: quia postquā recepit non videtur à custodia liberatus tenet Paulus de Castro. in. l. si vt certo. §. si de me. ff. cōmoda. numero. 3. & Baldu. in. l. ex diui. C. locati. Bart. in. l. prima. §. quemadmodum. ff. de liber. agno. Angel. in. l. qui Romę. §. calimacus. ff. de verbo. obliga. ¶ Qua autem pœna puniatur
35 † ille, qui eximit captum à carceribus, & eū liberauit, vel à manibus familiæ. ¶ Vide latissime quæ posui. suprà. in. c. vn. gl. sit fauor, *de su iurisdicion.* versi. sed prædicta procedunt numer. 13. ¶ Fugiēs verò à carcere dum est carceratus
36 pro delicto, habetur pro factore† malefícij, de quo accusatur, seu pro condemnato. vt in. l. 33. titul. 19. lib. 8. in ordi. regali. & ibi Montal. in reperto. suę glo. in verbo, incarceratus, intelligit hoc, si fugiat à publico carcere, quia tunc habetur pro condemnato, etiam si aliàs nō deliquisset concordat tex. in. l. in eos. ff. de custo. reo. & ibi Bart. secus si fugeret à carcere priuato, quia tunc non punitur. imò taliter incarceranti de facili est resistēdum. vt notatur. in. ca. significasti. de homici. ¶ Quoq;. d. l. ordinamenti dicit
37 Montal. q habet locum, † quando captus deliberatè cum omnibus captis, vel cū maiori parte, custode ignorante fugit, quia tunc præsumitur delicti reus. Si autem aliàs fugiat, non iudicatur vt conuictus, sed postea captus strictioribus vinculis mācipatur. vt est tex. in. l. 13. ti. 29. partit. 7. ¶ Quoque intelligo dictam. l. quando deti
38 netur † pro inquisitione criminis specialis. Secus si pro generali inquisitione, quia tūc nō habetur pro confesso: quia ficta confessio sicut vera debet cadere super certo, & ideo debet crimē certum probari. vt in. l. 1. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam crimi. vt tenet Bald. in expresso. in consilio. 230. in. 1. volu. in princi. quia si detinetur pro inquisitione specialis criminis secūdum
39 Bal. vbi supra. si aufugit cum effractione, † vel cōspiratione loquitur. d. l. in eos. & sic q habeatur pro confesso, & factore. Aut fugit aliter, & sic sine fractione, tunc non habetur pro confesso, punitur tamen pro motu iudicis. vt dicit notare Guiller. de Cuneo in. l. succurritur. ff. ex quibus caus. maior. quod sequitur Hippolyt. de Marsil. in sua practica crimina. §. attingam. nume. 45. & Felin. in. c. nullus. de præscriptioni. & Bertachi. in suo reperto. in verbo, carceratꝰ. versic. 53. Et extende hoc, etiam si non omnino fregit carcerem, sed etiam si conspirauit frangere. vt tenet Angel. in dicta. l. in eos. ff. de custodia reorum. dicendo, q illa lex facit contra effractores carcerum, & cōtra conspirantes vt frangāt: quia licet nondum sit perfectum flagitium, nā puniutur velut confessi de crimine, & casus est ibi iūcta. gl. si. Et ita debet intelligi. d. l. ordinamenti, quæ incipit, *Todo hombre.* quòd ad hoc vt habeatur pro confesso, requiritur q fugiat à carcere. cum fractione. & hoc dicit ipsamet lex, in quantum dicit, *que fuyere de la cadena.* & non dicit, *si fuyere de la carcel*, quod nota. & hoc reperio tenere Ioan. de Anna. in. c. à nobis. de aposta. 1. colum. allegando Ioann. Andre. dicēs, quòd si incarceratus fregit carcerem, & fugit, de iure ciuili est pœna capitalis, etiam si sit innocēs. Sed si nō fregit carceres, sed per incurias, & negligētiam custodiæ arripuit fugam, tūc mitius punitur. de quo in. l. prima. & 2. ff. de effracto. & idē tenet Guido. Papa. singu. 206. reassumēdo qua pœna puniatur, qui exit de carcere. Quod aut exiuit frangendo aut non frangendo. Si nō frāgēdo, punitur iudicis arbitrio. ff. de effracto. d. l. prima. circa principium versicul. si per negligentiam. Aut exiuit frangendo carcerē, & tūc aut verè commisit delictum, propter quod captus erat & debet capite puniri licet forte nō esset capitale. vt in. d. l. prima. in principio. & ff. de pœ-

de pœnis.l.si quis aliquid. §.miles.&. l. milites.
§.eis.ff.de re milita.Si autem nō commisit deli
ctum.de quo accusabatur,habetur pro confes-
so,& sic intelligitur glo.fi.in.l.eos . ff. de custo.
reo.vt tenent doctores in.d.l.prima. ff. de effra
cto.Sed inquantum dicit, si exiuit frangendo,
vide eundem Guido.singu.336.dicentē, quod
incarcerati frangentes carceres vltimo suppli-
cio puniuntur.d.l.prima.ff.de effracto. Sed in-
telliget hoc verùm dictus Guid.Pap.si propter
tale crimen,propter quod erat carceratus,debe
bat vltimo supplicio puniri,aliàs non,vt per do
cto.in.d.l.milites.§.eius fugam.ff.de re milit.
¶Et ex hoc probatur,quod si ille,qui est incar
ceratus in carcere publico,licet sua authoritate
40 non debet exire,si exit,† & aufugit inueniēdo
ostium apertum, non habetur pro confesso ac
si frangeret carcerē,vt tenet Bal.sequēdo Guil-
ler.in.d.l.succurritur.in lectura,& in additione.
¶Vbi quoq; tenet, quòd si per muros carceris
fugiat sine vlla fractione,dicitur violator carce
ris.vt in.l.fina.ff.de rerum diuisi . & idem dicit,
si fractis compedibus exijt tamen per ostium,
quod inuenit apertum. & sequitur Felin. in.
d.c.nullus,de præsumpt &Hippolyt.de Marsi.
in repetitione.rubricæ.de probatio.nume.262
& in sua practica.crimi.§.diligenter.numer.46.
¶Et idem dicit,quòd idē est, ac si aufugisset de
palatio potestatis.quod sequitur Ludoui . Ro-
ma in.l.an monendi.ff.de iur. iuran . colu.21.*
Et quòd habeatur pro confesso fugiens à pala-
tio officialis in quo detinebatur tenet expresse
Thom.Gram.consil.57.num.4. & quod tradit
Io.And.in additio ad Specul. in tit. de præsum
ptio.§.species.versi.violenta num.3.in additio.
quę incipit lex vnica quasi in medio:vbi inquit
quod etiam arrestatus in ciuitate aut in palatio
pro crimine habetur pro confesso si fugit vel re
cedit.*¶Et idem est in fugiēte de carcere aper
to.vt Angel.in.l.verum.la segunda. ff. de furt.
& in. l. prima. ff. de effracto. Cataldi.tamen in
suo tracta.syndica.quæstio.193. tenet contra-
riū,dicēdo,quod de carcere publico etiā si ostiū
reperiatur apertum,non debet quis exire. Se-
cus de priuato.vt Bal.in.d.l.succurrit. Sed dic,
ꝙ non est contra:quia licet non debeat exire,ta
men si exit,non habetur pro confesso,sed puni
tur alia pœna arbitraria , vt supra dictū est per
Bald.in.d.suo consilio, quia secundum eum ibi
in principio.Et facit quod tenet Bal . in.c.sicut.
de cohabita.cleri.& mulie.num.8.vbi ait,quòd
si aliquis est carceratus pro debito.& soluit , si
inuenit ostiū carceris apertum , potest propria
authoritate exire de carceribus,licet melius fa-
ciat authoritate iudicis.¶Regulariter si quis fu
git à carcere,talis fuga reddit eum suspectum,
sed non conuictum.vt in authent. de exhiben.
reis.§.si vero,colla.5.& notatur per Cy.in.l.vni
ca.C.de rapt.virg.& dicit Ant.Fran. in addi.ad
Abb.in.c.fi.de fo.compe. in additione,quæ est
in.9.col.nu.19,in parte.fuga. in fine.ꝙ fugiēs à
carcere quem inuenit apertum , non facit iudi-
cium contra se.vt Bald.in.l.1.C.de elici . actio.
*Et vi.Petrū Santander in suo tracta.de segura
tio.& sponsionibus in.3.parte nu.70.vbi singu
lariter dicit,ꝙ si vir nobilis bonę cōditiōis & fa
mæ detentus in carceribus si aufugit non est ve
risimile ex fuga delictum commisisse,& inquit
quod facit quod tenet Ange.in.l.bonę fidei.ff.
de rei vendi.*¶Item.d.l.regia.& similes nō ha
41 bent locum,quādo quis est † iniustè incarcera
tus:quia si quis iniustè detinetur à capitaneo , li
cet fugiat,nō tenetur aliqua pœna. tenet Ale-
xan.in.l.sed eximendi. §. item si quis.ff.ne quis
eum qui in ius voc.vi.eximat.nu. 4. & tenet Ti
raquel.in tract.de vtro.retra.in præfatione. nu.
68.in fi.cum seq. vbi singul.per gl.in Clemē.pa
storalis.in verbo per violentia.& ibi doct. de re
iudi.Bart.in.l.relegatur.in prin. ff. de pœnis.&
in.l.vix eius.C.de probationi.¶In tantū aliqua
pœna non tenetur,quia si iniustè,& illicitè ca-
42 ptus aliter euadere non potest,licet † sibi occi-
dere custodes carceris illicitè ipsum custodien-
tem,vt euadat,nō tenetur de homicidio, nec de
fracto carcere.tenet singu.Par.de Put.in.d.tra-
cta.syndica.in parte,si iudex processit. fol.68.
nu.4.allegat ad hoc tex.in.l.nihil.ff. de capt.&
post limi.reuers.& in.l.capitalium,§.ad bestias.
ff.de pœnis.gl.in.c.ius gētiū. 1.dist.& gl.in.l.1.
ff.de his qui ante senten.mort.sibi consciuerūt.
vbi dicitur,quòd licet quomodolibet redime-
re suum sanguinem.& tenet singul.Luc. de Pe.
in.l.prohibitum.C.de iure fisci.libr. 10.col.2.in
fine.vbi plus dicit,ꝙ imò capite punitur,qui ca
ptus iniustè non fugit cum potest.per.l.nō om
nes.§.qui.ff.de re milit. & tenet singu . Hippol.
de Marsi.vbi suprà.nu.42.l.in.§.attingam.alle-
gando Parid.de Put.ad quod allegat text.in.d.
l.non omnes.§.qui captus.vbi text.& glo.nota
bil.& ibi vide quando dicatur quis iuste vel in-
iustè carceratus & Hippol. vbi suprà. inter alia
allegat.gl.in Cle.2.in verb.violatam. de re iudi.
43 quæ dicit,ꝙ licitum † est iniustè carcerato rum
pere iuramentum quòd facit de redeundo ad
carceres.&Abb.in.c.inter alia.de immunita.ec
clesi.in fine.& Alexan.in.l.regali. ff. de pœnis.
44 ¶Quoq; dicta.l.regia nō habet locum † in ex
eunte de carcere animo redeundi,& citò rediēs

quia nō videtur, nec dicitur fractor carceris. vt Bald.in.l.prima.C.de seruis fugiti.5.colum.numer.15.& Alexand.in additio.ad Bart. in.l.prima.§.expilatores.ff.de effracto.& docto.in authentic.si captiui.C.de episcopis & cleri. & idē Bald.in.l.prima.3.columu.C. de ædili. actio.& Hippoly.de Marsi.in rubrica.ff.de fideiuss.nume.373.*Et Peregrin. in parte captio. quæsti.5.in gloss.fugerit loquendo in arresto.vi.Paul. Grillan.in tracta. de relaxa. carce. fol. 124.nu.13.& facit tex.in.l.si quis ita legatur.ff.de cōditio.& demonstra.& ibi Paul.& Soci.5.notabil. vbi ille qui recessit si in continenti; reuertitur quocunq; animo recesserit cēsetur semper fuisse in loco & idem tenet Floria.in.l.pōponius.§. idem pomponius col.1.ff.fami.hercis.& inquit quòd debet expectari tantum tēpus quod potest reuerti:quod credo esse arbitrarium, & vi. Paul.Grillan.in tracta. de hereti. & sortileg.titul.de fuga incarcera. nu. 13.&Thom. Gram. consi.57.nu.1.*¶Item fallit.d.l. regia in mulie

45 re† fugiente à carcere causa euitandę libidinis, quia tunc licitum est fugere tenet Bartol.in. l. prima.C.de assessori.& Bald.in dict.l.prima.C. de ædili.actio.& sequitur Anto. Franciscus, in additio.ad Abb.in capitu. final. de foro comp. in additione,quæ est in dict.nume.19.in parte, fuga.sed Bartol.hoc vbi suprà.non dicit,nec in l.consiliarijs.Sed Bal. vbi suprà sic colum.3.numer.11.*Imo punit custos carceris si mulierē sic captam carnaliter cognoscat: quia suspenditur vt tenet Ioann.Faber.in.§.item lex Iuli.Insti.de public.iudi.& Peregrin. in parte. captio. q.2.in glo.custodienda,& sequitur Guid. Pap. singu.689.§.commentariensis. idem in decisione.448.& etiā punitur licet sit meretrix.si est incarcerata,tenet Castell.in.l.62.Tauri.in gl.fi. quasi in fin.& vi. late. per Pari.de Put.in tract. syndicatus in verb.adulterium officialis.fo.43. & vi.Paul.Grillan.in tract. de pœnis omni far.

46 coitus fol.92.*¶Vbi quoq; dicit,†quòd si custos carceris dimisit eam exire causa voti implēdi ad aliquam ecclesiam nō dicitur fugisse,quia reuertendi propositum semper retinuit. Tamē hoc,custos nō debet facere, quia eius officium est tenere inclusos, nisi hoc faciat ex cōsuetudine,publica,quia tunc nō est delictum, nec delicti qualitas,quam publica consuetudo permittit secundùm Baldum. ibi in dicta.l. prima. & per iura supradicta. Quod dicit etiam quòd facit ad monachos, vtrū ex fuga fiant apostatę an non.& facit.l.bouem. §. primo.&.§.qui per suasu.ff.de ædili.actio. ¶Et ibi Bald.in dicta.l. prima.C.de ædili.actio.num.9.ponit de fugiē-

47 te † à carcere mulierum, & eunte ad carcerem virorum,an dicatur frāgere carcerem. Et dicit, quòd quando sunt duo carceres scilicet, masculorum,& fœminarū sub vna custodia & claui, dicitur exire de carcere qui sunt distincti: &habitationes per domos,licet sub vna claui,inducunt diuersitatem domorum. secus si essent in distinctæ solum per cellulas, & cameras, quod nota.¶Item fallit dict.l.ordinamenti in fugien

48 te à carcere propter nimiā † sæuitiam iudicis, vel propter eius minas atroces, quia tunc non habet præsumptionem criminis cōtra se vt habetur in.l.in lege cornelia. ff. ad sylani.& tenet Pari.de Put.in dict.tracta.in parte, subijcio subtilem folio.120.num.8. ¶Ad quod facit,quod tenet Angel.in sua disputatione,incipiente,Bononiensis à sua ciuitate bannitus.4. quæstion.

49 vbi ait,quòd excusatur† bannitus si non comparet,nec mittit procuratorem, si timet vim inferre,nec dum sibi,sed etiam causæ. quod sequitur additionat. Abb.in capi.quæ in ecclesia. de constitu.in additione, quæ est in numer. 17.in parte,si culpa sua eget. in fine. & tenet Palati. Rubi.in repeti.rubricæ de dona.§.78.num.30. vbi singulariter.& tenet Paris de Put.in.d.tracta.in parte,an iudex vel officialis.fol. 124.numero.3.quod facit pro delinquentibus absentibus.¶Item fallit dict.l.ordinamenti,quādo fu-

50 giens à carcere illicò vadit † ad superiorē,& coram eo se pręsentat,quia tunc non dicitur fugere,nec frangere,carcerem.vt tenet Paris de Pu. vbi suprà.numer.4.&.5.& facit text. in.l. qui ad statuas.C.de his.qui ad statu. confugiunt & vi.Specula.titul.de competen.iudic.additione. §.effectus.in principio.*Et Paul.Grillan in suo tracta.de hæreti.& sortile.in titul.de fuga carcerati.nume.20.& inquit esse text.in.l. Sed si per prætorem.§.fi.ff.ex quibus caus.maio. & quando dicatur cito, vel illico ad superiorem ire & coram eo se præsentare dic ꝙ debet expectare tantum tempus quanto potuerit attenta distātia itineris &expēsis quas habet ad hoc.vt si est diues vel pauper arg.l.fere.ff.de reg. iur. & in.l. quemadmodum.ff. de acquir.poss.tenet Flori. in.l.pomponius.§.idem pomponius.ff. familiæ hercifcun.num.2.sed ego teneo quòd hoc relinquatur arbitrio iudicis cōsideratis causis supra dictis & alijs quæ euenire possunt.*Vnum tamen nota in materia frangētis carcerem, quòd quando proceditur contra carcerem frangētē,

51 non requiritur aliqua † citatio contra eum, sed solum habita informatione de fuga,& defractione, condemnatur absq; eo quòd citetur. vt tenet singulariter Monta. in.l.4.tit.3.for.ll.lib.

a. in glossa. quæ incipit, *si alguno fallare*. quem
52 vide. ¶ De materia autem iudicis fugientis † à syndicatu, & de faciente fugere debitorem, vel delinquentem, vide, quæ dixi suprà in cap. primo. in glossa no recibira dadiuas. versicul. vtile est scire.

SVMMARIVM.

1 *Custodia carceratorum debet esse magis duplex de nocte, quam de die.*
1 *Modus custodiendi.*
3 *Causæ carceratorum debent celeriter terminari. Et etiam die feriata possunt agitari.*
4 *Captis debent necessaria ministrari sine vlla diminutione. Et si ipsi non habent, an ex publico, vel aliunde alimentari debeant, Iudex debet prouidere, ne quid eis deficiat.*
5 *An capti ex ciuili debito debeant ali a creditoribus suis, & quanto tempore.*
6 *Captus pro debito si non habet vnde soluat nec fideiussorem potest dare, debet cessionem bonorum facere, & creditori debet tradi cum annulo ferreo.*
7 *An marito à creditoribus incarcerato faciendo bonorum cessionem præferatur vxor creditoribus eius pro sua dote. Et an vxori sit maritus tradendus cum dicto annulo ferreo.*
8 *Contractus factus per incarceratum, an valeat.*

c Qual conuenga. c Ad captos custodiendos. vt dictũ est in gl. suprà proxima. in principio. vt sub fida custodia detineantur &
1 custodia, † de nocte debet esse magis duplex. i. post occasum solis vsq; ad ortũ, & sic, quod omnes carcerati debent de nocte stare intus carcerem, nõ extra. vt tex. & ibi glos. & Bart. Bal. & Saly. in. l. prima. C. de custo. reo. vbi vide de modo custodie. & tex. in. l. 6. tit. 29. parti. 6. Et Ange. & Salyc. in. d. l. prima. dicunt, quòd est notãdũ. & ita faciant habentes ordinariè custodiam in castris, & fortalicijs, & dixi in glos. suprà proxi. numero. 30. ¶ Et vtrum ei, qui custoditur, mani
2 cæ † ferreæ sunt imponendę. Et de officio custodum circa personas custodiendas, & de eorum poena si asperè tractant carceratos, vi. l. 9. titul. 14. libro. 2. in ordina. regali. Et adde, quòd cau-
3 sæ † carceratorum debet celeriter terminari. vt in. d. l. 1. nec dum in principio. sed & in progressu, & cognitione. quod intelligit Salyc. ibi. quã do partes sunt præsentes quia tunc cognitio

uenga c, y prisio

debet accelerari, vt in. l. final. eius titul. ¶ In tantum debent celeriter tractari, quòd etiam die feriata agi potest, vt tenet Specula. in titul. de ferijs. §. 2. circa principium. versicul. post autem. & hoc quando carcerati sunt miserabiles personæ. vt ibi. ¶ Et non solùm suæ causæ debent ce-
4 leriter terminari, verum etiam sibi debent † ministrari necessaria. vt in Clemen. prima. §. sanè, in fine. de hæreticis. Et iudices singulis dieb9 dominicis habere debent notitiam carceratorum & intelligere si habent victum, & taliter prouidere, ne quid eis deficiat sub poena librarũ. 20. vt est text. in. l. iudices. C. de episcopa. audië. & tenet Franciscus Lucano in tracta. de fisco. in. 2 parte. numer. 48. tomo. 6. tracta. folio. 10. ¶ Et custos carceris debet sine vlla diminutione prouisionem carceratorũ, quam recipit ex ordinatione communi, vel ex eleemosynis. & illud, quod à parentibus, & amicis, vel alijs personis fidelibus offertur ministrare: quæ omnia, & singula iurare debet commentariensis, seu custos carcerisante officij adeptionem, prout tenet text. in d. Cleme. 1. §. porro. diuidere tantum, & partire debet escas, & panes, quæ eis mittuntur, & diligenter visitare, ne illis transmittant limas, seu alia ferramenta ad frangendos carceres, vel vincula. prout dicit Cardi. in. d. §. porrò. quia quandoq; in panibus, pullis, vel alijs escis abscondũtur ferramenta. prout Cardi. ibi. in. 7. nota. ¶ Itẽ si prisionarius non habet ex publico, seu aliunde prouisionem vitæ, debet ei custos prouidere postea resarcire tenebitur. prout dicit text. in. l. final. C. de eroga. mili. anno. libr. 12. & facit. l. iudices. C. de episco. audi. Dicit tamen Lucas de Penna. in dict. l. final. column. penulti. quod in regno debet captiu9 expẽsis custodis custodiri & ipse de suo satisfacere debet, si habuerit vnde. aliàs expensis curiæ custodiendus est per capitol. vt præteritæ. & ibi Inno. de electi. * De quo per Parid. de Put. in tracta. syndica. verb. an carcerarius teneatur alimentare. vbi carceratus debet sibi administrare expensas, & si non habet facultates & causa est ciuilis debet habere sumptus per carcerari facientem per. gloss. in. d. l. fi. de eroga. milit. ãnon. * ¶ Quod singulariter & notabiliter limitatur in criminosi. ¶ In capti-

5 uis verò † propter ciuile debitum, si non habuerint vnde se alant, debet ali expensis creditoris alias debet iudex eos relaxare, & adhoc est gl. singula. in dict. l. final. in verbo, agnoscere. de erroga. militia anno. libr. 12. quam gl. pro singul. ad hoc allegant Angel. in. §. final. Institutio. de actio. in final. verbis & ibi Iason. & Bartolus in l. sanctum. ff. de re. diui. & Felin. in capi. primo. colum. 6. ve. sicut. in ddo iunge. de libelli obla. & tenet Guill. Rolille in tractatu de iusti. & iniusti. 2. libro. capi. 8. num. 4. & 5. tomo. 17. tracta. & singulariter Hippoly. de Marsi. in sua pract. cri. §. attingam. nume. 74. ¶Sed quanto tempore debitor iste debet alimentari à creditore. Aliqui dicunt, quod infrà sex menses. per text. in pragmati. 80. in libro pragmati. vbi ait, quod si aliquis est captus pro debito. & non soluit. infrà sex menses catenæ debet renuntiare, vt ibi cauetur. sed certe ipsimet pragm. hoc nõ dicit. nec probat. ¶Et in hoc casu dic, quod captus debet alimentari per creditorem. 9. dies & nõ plus
6 si non vult. † Et si captus habet vnde se alat vltra pòt se alere: & si in isto termino non potest soluere, nec fideiussorem dare creditori, debet ei tradi facto cessionem bonorũ. vt singulariter disponitur in. l. 5. & in. l. 6. titul. 12. libro. 5. ordi. & in pragmat. 78. & 79. in libro pragmat. vbi ponitur ordo cessionis. & per totum titul. 15. par. 5. & C. qui bon. cede. poss. & l. 2. titu. 8. lib. 3. for. & ibi per Monta. quæ est singul. ¶Et tunc talis debitor debet tradi creditori, cum annulo ferreo ex quãtitate, & rotunditate digiti continuo, & discooperto palam super collum thoraeis absq; vllo velamine sub pœna illius legis, & pragmaticæ, vbi. & in dictis legibus ponitur cessionis forma. ¶Et licet dicta cessio bonorum fiat in ciuilibus, & nõ in criminalibus, quia si quis non habet in bonis, in corpore luere debet tex. in capitulo finem litibus. de dolo & cõtuma. in fine. & in. l. cum sit iniustũ. C. de sepul. viola. latè sicut per Ias. in. §. pœnales. Institu. de actio. colum. 7. cum sequentibus. numer. 43. & gl. in. §. ex maleficijs. eo. tit. per Abb. & ibi eius additio. in. c. olim vobis de restit. spolia. num. 2. Et melius per Ias. in. §. fi. Institu. de actio. nume. 13. vers. quarto. ¶Quod iam hodie nõ habet locum, quia etiam in criminalibus & quando debitum descendit ex crimine habet locum dicta cessio bonorum secundum formam dictarum. ll. & pragmaticarum. vt tenet singulariter pragmatica facta per nostrum Carolum Valliso. anno. 1538. sed eam intelligo, quãdo tale debitũ applicatur parti, secus si pœna pecuniaria applicetur fisco, quia tunc non habet locũ dicta cessio bonorum sed punitur in defectum in corpore per iura suprà allegata, quæ remanent incorrecta. Et facit quod tenent Ioann. And. & Abb. & Ioa. de Imol. in. c. Odoardus de solut. vbi dicũt quod quando agitur pro puro interesse, cessio admittitur, siue conueniatur ex contractu, vel ex maleficio. * Et ante. d. pragma. leges regias quę hoc volebant, vt in. l. 13. & 14. titu. 2. lib. 7. foro iuzgo: vbi totum nouenum & si fur nõ erat soluendo detur pro seruo aduersario, & tenet Peregrina in parte, furtum. q. 6. in glo. mutilabitur quasi in fin. sed cõtra istum meum intellectum est. l. 105. styli vbi quis pro calonia regis tradit regi ad seruiendum anteaquam tradatur accusatori sed credo quòd mea opinio sit vera per d. pragmatic. ibi in suis proprijs personis ad verã executionem & vi. quæ dixi suprà in. c. 1. in gl. fiel. nu. 31. ¶Sed quid de debitore fiscali an talis possit bonis cedere licet quidam dicat quod per. l. quotiens. & l. nemo. C. de exacto. tributo. lib. 10. in contrarium facit. l. 2. & 3. C. qui bonis ceder. sed in hoc vi. dist. Henri. in c. Odoardus. de solutio. nu. 1. in fin. quod autem debitor publicus non est contumax, sed inquantum põt deuotus suo creditori existit in isto casu cedere potest aut est contumax & ingratus & tũc propter contumaciam capietur & in aperta & libera custodia detinebitur nec huius modi detentionem per cessionis beneficium poterit euitare vt in. d. l. quotiens. quod est verum quãdo est soluendo: si autem non est soluẽdo admittitur cessio vt in. l. si pater tuus. cap. qui bonis cedere poss. * ¶Et quia in materia ista cessiõis bonorũ accidit pluries questio optima, & occurrit sæpè in iudicijs, volo aliquid super eam dicere, quę talis est, An maritus †, qui incarceratus est ad in-
7 stantiã alterius creditoris cui est tradẽdus ex dispositione dictæ pragmaticæ ad seruiendũ cum dicto annulo ferreo, si vxor eius sit anterior in hypothecis expressis secũdum communem intellectum. l. assiduis. C. qui potio. in pig. hab. vel inter creditores habentes tacitas, an mulieri sit tradendus primo quàm alteri ex creditoribus cum dicto annulo ferreo. Et pro parte negatiua facit tex. in. l. alia. §. eleganter. ff. solu. matrimo. hoc modo inductus. Nam si maritus habet beneficiũ ne cõueniatur vltra quam facere potest vt in. l. maritum. ff. eod. titul. & tale beneficium non potest renuntiari tacitè nec expressè vt in d. §. eleganter. illico non potest incarcerari secũdum communẽ opi. ibi. ergo nec tradi suæ mulieri pro suo debito. ¶Itẽ facit text. in. §. patitur cum similibus Insti. de iniurijs, quæ iura dicunt vxores debere defendi à viris, non ecõtra: sed si

dicemus

dicem⁹ q̃ si maritus traderetur vxori, & ita per eam eximeretur ab alijs creditoribus, & sic defraudaretur vir ab vxore, q̃ esse nõ debet. ¶ Tertio ꝓ ista parte facit, q̃ vxor est famula viri, nõ autem econtra. vt in c. hæc imago. 33. q. 5. facit etiam gl. & ea quæ ibi late Saly. & Ias. in l. 2. C. de in ius vocan. vbi ait glo. & prædicti, q̃ vxori debetur reuerentia per virum non autem viro per vxorem. si igitur mulier est famula viri, & viro nõ debetur reuerentia per vxorem, impossibile est in casu nostro, q̃ vir tradat vxori; nec debet ei tradi tanquam famulus ad seruiẽdum. ¶ Ad idem facit & quarto quòd si vxor decedit non electa sepultura, debet sepeliri in sepultura mariti. & secundi si secundò nupsit. vt in c. is qui de sepult. in 6. nõ tamen econtra. prout notat Abb. in c. de vxore. de sepul. colum. 1. quòd dictum fundatur vt per eum ibi reuerẽtia quã debet vxor viro semper, & etiã in morte: ergo multò fortius in victu ne eum possit habere incarceratũ, nec ei tradi. ¶ Quinto pro ista parte facit tex. in l. ob æs alienum. C. de actio. & obli. & iura ibi adducta per gl. & scribẽ. qui dicũt, iura non patiuntur liberos homines creditorib⁹ seruire, & propter debitum eis tradi, & in carceratio est species seruitutis, vt ex infra dicendis apparebit. si ergo alijs non est licitum seruire, multo fortius nec mulieri, quia magnã reuerentiam debet viro, vt dictum est. ¶ Facit quoque tex. in l. Titio centum. §. Titio. el. 2. ff. de condi. & demonstra. vbi non valet conditio per testatorem relicta, q̃ quis teneatur stare, & habitare certo loco. quia videtur species seruitutis, si igitur maritus tradetur vxori secundũ dispositionem d. l. & pragmaticæ, regulariter debet habitare in loco, & domo mulieris, & illi operari, illico seruitus est. ¶ Facit & 7. determinatio Bal. in l. 1. ff. solut. matri. column. 4. vbi ait, quòd vbi inopia alicuius est priuilegiata, non debet talis incarcerari, sed ita est, quòd inopia mariti est huiusmodi naturæ, ne conueniatur vltra, ergo nõ potest incarcerari, nec incarceratus tradi vxori vt in d. l. si maritus. ff. solut. ma. ¶ Quoque pro ista parte facit. 8. Nã licet mulier fortè possit assignari marito ꝓ debito ciuili, & pecuniario, & possit incarcerari, quòd tamen hodie nõ potest per. l. 3. titu. 13. libr. 5. in ordi. reg. & in l. 62. Tauri, tamen non propterea sequitur, quòd posito, quòd ipsa possit marito assignari, possit econtra eidem maritus incarceratus assignari. nam in multis differunt, vt in l. in multis. ff. de statu homi. ¶ Et sic est prima differẽtia. s. quòd vxorẽ maritus accusat criminaliter de adulterio. non tamen econtra. tex. in l. prima. C. de adult. & ibi Bald. & alij Ang. in l. nuptura. ff. eo. & in l. si vxor. §. si iudex. eodem titulo. quia per vxorem fit iniuria viro. non econtra, secũdum Cy. & Saly. in d. l. 1. non tamen vxor potest accusare maritum tenẽtem amasiam, nec amasiã ad criminalem punitionem. vt in dict. l. 1. & ibi Bal. qui dicit verum quo ad pœnam legis Iuliæ tunc potest accusari ex capite generali iniuriarum. quia verum est, quòd iniuriam patitur matrimonium violatum. licet gloss. in dict. l. 1. videatur tenere contrarium nam per maritũ non potest violari torus, potest tamen mulier accusare virum ciuiliter, vt separetur torus & vt petat donationem propter nuptias. l. cõsensu. C. de repud. Tamẽ de iure cano. secus est: quia vir & vxor non iudicantur ad impaeria. tex. in cap. nemo si blandiatur. 32. q. 4. Ioan. de Imo. in cã. vt cleri. orum. de vita & honest. cleri. Abba. in capitul. primo in principio vt lite non contest. tenet Hirony. Zanetti in tracta. de differen. inter ius cano. & ciuil. num. 7. & 8. tomo primo. tracta. foli. ¶ Secunda differentia, quòd vxor coruscat radijs, & dignitatib⁹ viri. tex. in l. mulieres. C. de dignit. lib. 12. & in l. mulieres. C. de incolis. lib. 10. & in l. fœminæ. ff. de senat. Hinc est, quòd vxor doctoris vel militis potest appellari domina, & doña, propter maritum, licet ipsa non descendat ab origine. vt in d. l. fœminæ. ff. de reg. iur. voluit Bart. in l. post mortem. §. fi. ff. de bono. posse. contra tabul. numer. 3. idem in l. amicissimos. §. fi. ff. de excusa. tuto. numer. 8. & in l. donationes, numero primo. C. de dona. inter vir. & vxo. & Deci. in dicta. l. fœminæ. nu. 8. & dixi supra in proœmio. in prima gl. ¶ Addetamen in hoc, quòd vxor semper retinet suã propriam paternam vel auitam dignitatẽ, etiã si nobili inferioris cõditionis nubat. text. & ibi Plat. in dicta. l. prima de dignit. lib. 12. est tamẽ vna differentia q̃ dignitatem suam semper retinet secus tamẽ est in dignitate, quam prosequitur propter virum, quam non retinet. nisi dum est nupta, vel vidua. tex. in c. ex parte. b. de for. compet. & Platea. in dicta. l. prima, & Abba. in dicto capitul. ex parte. & dixi in dicto proœmio. ¶ Tertia differentia est, quia dote non soluta, maritus potest percipere fructus rei pignoratæ vt in capitulo. salubriter. de vsu. secus est in vxore, quæ propter dotem non solutam sibi post solutum matrimonium non lucratur fructus rei datæ in pignus. quia text. in dicto capitulo salubriter. habet locum in marito, & non in vxore. vt notat Angel. de Aretio in §. actionum. Institu. de actio. column. 38. ¶ Quarta differentia est quia certum est, q̃ vxor nõ potest

teſt promittere votum continentiæ, nec exeo obligari ſine licentia viri. Secus tamen eſt in vi ro, qui ex iuſta cauſa poſsit, vt Abb. in c. ſcripturæ. de voto. licet bene poſſet emittere votum in ſubſidium terræ ſanctę ſine licentia viri, ſi eſt ſenex. vt Abb. in capitul. ex nulla. de voto. numero. 9. ¶ Quinta differentia, quia certum eſt, quod clericus coniugatus habeat beneficium Canonis. ſi quis ſuadente. 17. quæſtion. 4. non tamen habeat eius vxor, vt tenet Domi. in. c. 1. §. fi. de cleri. coniug. num. 6. & dixi ſuprà in gl. primà procem. Et ideo ſi aliquis percutiat clericum coniugatum, non poteſt abſolui, niſi per Papam, ſecus tñ eſt in vxore ſecundum Domi. ibi. ¶ Alia differentia & vltima eſt, quia mulier etiam cum mandato nõ poteſt ſtare in iudicio. textus. in. l. qui abſente. C. de procurato. & ibi Bar. & doct. Secus tamen eſt in marito quia etiam ſine mandato poteſt eſſe in iudico pro vxore. vt in. l. maritus. C. de procura. ¶ Ex quibus differentijs, nimirum ſit, quòd etiam ſit noſtra differentia, quia licet maritus poſsit fortaſſe recipere vxorem boniscedenten ſecundum diſpoſitionem dictarum legum regni, nõ tamẽ è contra vxor poſsit recipere viri. Et hęc ſunt quæ faciũt pro iſta parte negatiua, & pro ratione dubitandi. ¶ His, & alijs quibuſcunq; nõ obſtantibus ſub iudicio melius ſentientis contrariam ſententiam opinor fore veram. Imò quòd maritus taliter incarcerat⁹ à creditoribus, & ceſſionem bonorum faciens ſecundum diſpoſitionem dictarum legum regni, & de iure communi poteſt. & debet tradi vxori cum annulo ferreo, donec ſoluat ſibi dotẽ, & in iſta traditione vxor præfertur cæteris creditoribus, ſecũdum ſuam prærogatiuam, & hypothecam, ſecũdum formam dictæ legis aſsiduis. C. qui poti. in pgno. habe. cùm ſimilibus & ita practicatur, & ſolu ries in ciuitatib⁹ huius regni iudicaui, & executioni mandaui, maximè in ciuitate Abulẽſ. Et pro iſta opinione & practica faciunt iura & fundamẽta ſequentia. ¶ Primò, ꝙ debeat vxori tradi, facit: quia vbi vxor eſt pauperrima, maritus non habet beneficiũ ne conueniatur vltraquã facere poteſt, ita notat egregie Bart. quẽ cæteri ſequuntur in. l. maritum. ff. ſolut. matri. ad finẽ ſi igitur in tali caſu non habet tale priuilegium maritus, ergo tunc vxor poteſt conuenire inſolidum. & non tenetur ei debitam reuerentiam exhibere, & ſic poterit pro eius debito incarcerari, & ſic ceſſat ratio, & diſpoſitio in dict. l. alia §. eleganter. ſuprà allega. ¶ Secũdo pro iſta parte facit, quia licet verum ſit, ꝙ iſtud ius reuerentiale non poteſt tolli per pactum. vt in dicto. §. eleganter. eſt verum, & procedit per pactũ expreſſum, ſecus per tacitum. nam bene poteſt remitti. tex. in. l. nam & maritus. ff. de cond. indebi. facit tex. in. l. quanuis. ff. de in ius vocan. tenet iſtam ſententiam Alex. in dicto. §. elegãter. col. 6. ergo ſi maritus tacet, & cõſentit ſe mulieri aſsignari. poteſt tacitè remittere ius reuerentiale ſibi debitum per vxorem, & ita mulieri aſſignari tanquam eius incarceratus. ¶ Tertio facit, quia licet per pactum non poteſt fieri, ꝙ maritus inſolidum exigatur per mulierẽ, & ita ꝙ incarceretur. vt in dicto. §. eleganter tamẽ bene poteſt hoc fieri per legem. ita eſt determinatiõ Bar. in dict. §. eleganter & Alex. ibi. 3. col. & ita illæ leges regni ord. & pragmat. bene hoc potuerunt facere & ordinare. Et ꝙ illæ leges indiſtinctè hoc dicant, facit dicta. l. 5. tit. 12. lib. 5. ordi. vbi tenet primo creditori tradatur. & in dicta pragmatica clarius dicit, ꝙ talis debitor ita incarceratus tradatur illi creditori, cui prius de iure debet fieri ſolutio, & ꝙ mulier ſit inter creditores, eſt melior text. de iure in. d. l. ſi marito. ff. ſolu. ma. in prin. cuius verba ſunt. Si marito publico iudicio dãnato pars aliqua bonorum eius publicetur, fiſcus creditoribus eius ſatisfacere neceſſe habet inter quos vxor quoq; eſt. Et ꝙ ſit priuilegiata cæteris, eſt text. in dict. l. aſsiduis. Et ita remanet indubitatũ, ꝙ maritus prius ſit tradẽdus vxori ſuæ. Pro cuius corroboratione facit. nã vt dictum eſt, prædictæ leges dicũt indiſtinctè intelligi, & locum habere arg. text. in. l. non diſtinguemus. ff. de arbi. & in. l. de pretio. ff. de publi. in rem. Nam ſi alteri creditorum traderetur, & non vxori, ſequeretur ꝙ vxor eſſet deterioris conditiõis in dote quam ſint alij creditores in ſuis debitis, quod non patitur, vt in dicta. l. aſsiduis. & in. l. prima. in fi. ff. de dote præleg. & eſſet apertè contra diſpoſitionẽ tex. in dicta. l. prima. ff. ſolu. matri. Nam in iſto caſu ſi vxori non traderetur, nõ ſemper dotis cauſa eſſet præcipua, & vbiq; ſi alteri priuſquã mulieri traderetur, quod eſſe non debet, ne ſit contra diſpoſitionem dictę legis. ¶ Quartò facit. Nam dictæ leges ordina. præcipiunt fieri per creditores ſolennitatem iuramenti, ſcilicet, ꝙ non malitioſè nec ſimulatè recipiunt debitorem. Ergo ſi vxor dictum iuramentum, & ſolennitatem facit quãdo recepit maritum, debet ei tradi: & eius iuramento ſtari: quia in dependentibus à conſcientia, iuramento eius ſtatur. glo. in. §. ſed iſti quidem. Inſtitu. de actio. in gloſſ. magna alias in capitul. ſi vero, el. 2. de ſent. excõmu. alia in. c. ſignificaſti. de homic. & ibi docto. Hippol. in rub. de fideiuſſo. nume. 40. gloſſ. in. l. 1. §. 2. ff. de itiner.

de itine.actu.pri.& ibi Bar.tex.in.c. pastoralis. de excep.Bar.in.l.interdũ.ff.de fur.& Iaso.in.l. cum quædam puella.ff. de iuri.om.iudi.& Ias. in.§.in bonæ fidei.Instit.de actio.nu.20.per Soci. in tractat.fallentiarum.regula.72.vbi plura. ¶Quintò pro istaparte facit tex.in.l.vbi adhuc C.de iure doti.& in.l.si constante in principio. ff.solu.ma.&.l.29.tit.11.part.4.quæ iura dicũt ꝙ si maritus vergit ad inopiam constãte matrimonio, maritus nõ habet illam exceptionem, non teneor vltra quã facere possum, & per cõsequẽs beneficium incarcerationis, vt voluit illa glo.in dict.l.vbi adhuc.quam ibi tãquam veram sequuntur omnes in.l. si cõstante. licet ibi contrarium alia senserit & malè. Ergo si marit⁹ isto casu potest exigi in solidum,& beneficium cessat,& non est aliquod impedimẽtum, quod impediat maritum vxori tanquam incarceratũ tradi.s.tradẽdus est. Et istud, ꝙ maritus quãdo vergit ad inopiam possit cõueniri, procedit clarè de iure communi,siue vergat ad inopiam casu,siue culpa sua,secundũ illam opi.relatam per Alex.in.l.si cùm dotem.§.si marit⁹. ff.solut.matri.sed de iure regni stat contrarium,nã non habet locum quando vergit ad inopiam casu fortuito,vel sine sua culpa,vt est tex.in.l.29.ti.11. parti.4.quam refert & sequitur Pala. Rub.in repe.rub.de dona.§.17.cũ sequenti. Et ita est vna differentia inter ius commune,& regni nam illa lex.29.stat de directo contra cõmunem opi. & quia ista esset maxima restitutio, scilicet, ꝙ quãdo maritus sine culpa sua perdit dotem, & bona,& vergit ad inopiam, vxor eius nõ possit dotem suam exigere ab eo constante matrimonio.¶Hoc limito nõ procedere,nec habere locum,quando mulier concurrit in actione cum alijs creditoribus agentibus & intentãtibus actiones suas contra maritum: quia tũc poterit etiam mulier agere, & dotem suã petere etiã si maritus casu & culpa sua perdidit bona, & venit ad inopiam. & ista limitatur dicta.l.29. pro qua allego dictum & determinationem Alex. in.d.l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solu.ma.vbi dicit,ꝙ mulier non debet pati damnum ꝑpter infortunium mariti. pro quo etiam vltra eum facit tex.in.l.si maritus.fin.verbis.eod.titu.sed ita est,ꝙ si mulier impediretur illo casu dotem suã exigere cõstante matrimonio, & cęteri creditores exegissent sua credita ab viro,tunc mulier pateretur dãnũ propter infortuniũ mariti, & maritus esset penit⁹ in perniciẽ vxoris,quod prædicta iura nolũt. ¶Sexto ꝓ ista parte facit ꝙ vtilitas publica præfertur priuatę,de quo est tex.& ibi scribentes in.l.prima.§.fi.C.de cadu. tollen.& in.l.Barbarius Philipp⁹. ff.de offi.præsi.cum vulgaribus.sed cum ex parte creditorũ versetur vtilitas priuata,& ex parte verò mulieris dotem suã repetens à viro versetur publica vtilitas,vt in.l.prima.ff.solut.matri.ergo debet ei maritus assignari.& illa est præferenda.¶Septimò,pro istaparte quoq; facit tex.in.l.in summa.§.item vacuus. ff. de aqua plu. arcẽ.ibi,hoc ęquitas suggerit,etiã si iure scripto deficiamur. sic igitur licet hic iure scripto deficiam⁹ expresse disponẽte,ꝙ maritus tradatur vxori, attamẽ ęquitas assurgit,quę semper seruãda est,vt in.l. placuit.C.de iudicijs.& in.l.ꝙ Ephesi.ff.ꝙ cert. loco.¶Octauò pro parte ista facit. Nã dos est causa pia,vt in.l.cùm his.§.pẽ.ff.de cond.indebi.Bar.in.l.quæ dotis.col.3.ff.solu.matri.& doctores communiter in.l.prima.eod.tit. Et in dubijs opinionibus illa pars tenenda est, quæ pro causa pia facit.vt in.l.sunt personæ. ff.de religi. & sumpti.fune.& subtilitates & rationes stricti iuris omittẽdę sunt,cùm de pia causa tractatur. vt.d.l.sunt personæ. qui est tex.melior de corpore iuris.&cùm in ista causa tractetur de dote & sit de pia causa,omittendæ sunt istæ solennitates reuerentiales, quæ marito debẽtur per.d. §.eleganter,& ita permittendũ, ꝙ possit marit⁹ tanquam incarceratus vxori assignari: nã si cõtra fiat,vergeret in damnum ipsius mariti vxoris,& filiorum,& esset contra regulam tex.in.l. ꝙ fauor.C.de legi.¶Et quando maritus vergit ad inopiam,mulier,quę concurrit cum alijs creditoribus nõ debet pati dãnum propter infortunium mariti. vt est illa celebris determinatio Alex.iam allega.in dict.l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solu.mat.nu.2.vbi tenet,ꝙ licet infortuniũ debet esse cõmune vtriusq;,fallit vbi agitur de præiudicio dotis,sequendo Bar. Bal. & alios ibi.& Cy.in.d.l.vbi adhuc.in.9.q. de iure do.& putat opi.Bar.veriorem & æquiorem esse.licet Iacob.de Are.& Benedictus de Plũbi.in dict.l. si constante teneant contrarium. quia si sua opinio esset vera,ista communio infortunij viri noceret vt dictum est viro, quia creditores exigerent maritum etiam in dote,ex quo sequeretur quòd coniuges, & liberi, propter quos dos est constituta. paterẽtur potius damnum, quam fauorem.¶Nono, facit glossa. & ibi docto.in.l. ob æs alienum. C. de actio. & obliga. vbi dicit, quòd seruire ad tempus, non est species seruitutis. notant eam & sequuntur docto.in.l. Titio centum.§. Titio centum el.2.ff. de condi.& demonst.& gloss.Montal.in dicta l.2.titul.8.foro legum lib.3.in glo.fina.vbi singulariter,ergo licet marit⁹ tradatur incarcerat⁹

vxori

vxori ad tempus, nō dicitur ei seruire specie aliqua seruitutis, quę sit prohibita, maximè quia nō dicitur quod teneatur seruire, sed solūmodo dictæ leges dicunt, *que el deudor sea entregado al acreedor de guisa, que pueda vsar de su menester, y officio, y de lo que ganare, dele el acreedor que coma razonablemēte. y lo demas recaude lo, y recibalo en cuenta de su deuda.* ergo non vt seruiat, sed vt se alat, & soluat. Ergo non possumus dicere, quòd licet maritus tradatur vxori, efficiatur seruus eius, & ita nullū est inconueniens in eo vt ei tradatur, quemadmodum nec alicui alteri creditori. ¶ Sed aduerte, quia supra proxima cōsideratio procedit in debitore, qui scit officium, vel artificium, secus tamen est si nesciat, nam tunc tradetur creditori, & tenetur ei seruire. vt in dict. l. 4. in fine, & tūc est dubium, an debeat tradi vxori: & videtur quod non, propter inconueniens supra cōsideratum in ratione dubitādi. ¶ Sed dic quòd nō obstat: quia etiā si teneatur maritus vxori seruire quādo nescit artificium, est tamen seruitium tēporis, & ad tempus, quod non est species seruitutis. vt supradictum est, & sic non offenditur illa reuerentia maritalis sequentibus fundamētis. Primò pro ista parte facio talem consideratio-nem. Nā certū est, quod de iure regni debitor, qui facit cessionem, debet alimētari à creditore, vt dictum est per dictā l. 4. & 5. tit. & libr. 5. ordi. sed vbicūq; habet, semper potest cōueniri vsq; ad vltimum de potentia, nec habet exceptionē non teneor. &c. Licet maritus sit priuilegiatus: sed cū maritus, qui exigitur per vxorem, debet habere alimenta, vt in dict. l. vbi adhuc. ergo potest vsq; ad vltimum conueniri, nec debet habere aliquod priuilegium cōtra mulierem. Ista est determinatio, Bart. in. l. ex diuerso. Itē si mulier ff. solut. ma. vbi ait, quod cum maritus teneatur mulierem alimentare, & ipsa ab eo habeat alimēta, potest per ipsam insolidum conueniri, & incarcerari. ¶ Secundo facit illa regula tex. in. l. quod fauore. C. de legi. quia certum est, quod bonorū cessio, est introducta in fauorem cedētis, & sic mariti: sed si ista cessio, quę est introducta in suū fauorem operaretur, quod tradatur alijs creditoribus & non vxori, redundaret in eius odium, quod esse nō debet. ¶ Tertiò facit authoritas Cyn. & Sal. in. l. cū tibi. C. qui poti. in pig. habe. & Bal. in l. prima. col. fi. ff. solu. mat. vbi intelligitur dicta l. cum tibi procedere, & habere locū, quādo mulier agebat soluto matrimonio, secus quādo mulier agebat, & concurrit cum alijs creditoribus contra maritum cōstāte matrimonio, quia tūc ipsa præfertur, vt ibi. ¶ Quartò adduco cōside-rationem sequentem. Nam quādo maritus bonorū cessionem facit, altero de tribus modis se quētibus mulier eum tenetur alere. ¶ Primò, si tradatur vxori incarceratus. nam ille, qui habet alium in carcerem, tenetur eidē præstare alimēta, vt dicta glossa in dict. l. fi. & ibi Pla. C. de erogatio. anno. mili. lib. 12. & facit tex. & ibi doct. in. l. sed si hæreditas. §. primo. ff. ad exhibē. text. & ibi Monta. in dicta. l. secunda. tit. 8. lib. 3. for. legum. & sic tenetur vxor habens eum incarceratū vigore incarcerationis alimentare. ¶ Secūdo mulier virum tenetur alimentare, quia mulier diues maritum inopem, tenetur præstare ei alimenta. vt Bart. in. l. si cùm dotem. §. si autem. in sæuissimo. ff. soluto matri. & etiam in tracta. alimento. licet contrarium tenuerit gl. in. l. si stipulata. §. 1. ff. de don. inter vir. & vxo. quę tamē est falsa, & reprobatur per Alex. in dicto. §. si autem in sæuissimo. & ita fit. ¶ Tertius casus quotiens mulier petit dotem à viro vergēte ad inopiam matrimonio constante, tenetur eum alimentare. vt in dict. l. vbi adhuc. per tex. & doct. & gl. sed cum ista vxor in supradictis casibus teneatur alere virum, vt suprà probatū est & ille qui alimentatur ex legis dispositione ibi debet operari. vt glo. in. l. sicut. ff. de operi. liberto. ergo cùm vir sit alēdus ab vxore, potius debet ei tradi vt illi operetur. Et sic intelligitur quę fuit ratio decidendi ad dictam. l. quartam, quę bene disponit, quòd vbi operatur, ibi alimenta recipiat. Ergo non est inconueniens, nec contra bonos mores, quòd maritus tradatur vxori plusquā cæteris creditoribus, vt ibi operetur: & ab ea alimētetur. ¶ Quintò facit pro parte ista text. in lege maritus minor. ff. soluto matrimonio. in fine. ibi, nec mulier in perniciem mariti punita, sed ita est, quòd maritus & vxor in ciuilibus (vt est huiusmodi) nō debent ad imparia iudicari, imò ad paria, vt probat bene tex. in cap. primo. vt lite non contesta. & glo. in. c. plerunq;. de dona. inter virū & vxorē. & Abb. in. c. tuę. de procura. Ergo eodem modo, & èconuerso, non debet maritus puniri, & conueniri in perniciem vxoris, & detrimentum, quòd fieret, si alij tradatur, & nō vxori. ¶ Sextò pro ista parte facit quoq; tex. in. l. pe. in fine. ff. soluto matrimonio. ¶ Septimò facit dicta. l. 5. lib. quinto. ti. 12. ord. vbi dicit tex. quòd quotienscunque aliquis cessionē facit bonorum, debet præconizari publicè, vt perueniat ad notitiam omnium creditorum, & tunc tradendus est primo, etiam si ad petitionē alterius esset incarceratus: sed ita est in. q. nostra, quia mulier est prima creditrix, igitur &c. ¶ Præterea facit etiam dicta lex pragmaticarū ibi, *& sea entregado al acreedor que primero de-uiere*

uiere ser pagado. Pondera verba illius legis dum dicit, *o que primero segun derecho.* &c. sed mulier est huiusmodi inter habentes tacitas hypothecas indistinctè, & inter habentes expressas, ita demum si sit prior in tempore, vt suprà in prima.q.dixi.ergo ei debet tradi, & non alteri creditori. Pro qua etiam opinione pragmaticæ, dũ prohibet circa simulationẽ, quæ posset per creditorem committi, prouidendo expressè, ꝙ creditor taliter teneatur debitori annulum ferreũ ad collum publicè portare, & illæ leges non fecerũt prouisionem circa vxorem: cum ergo casus sit omissus, remanet sub dispositione legis cõmunis, ꝙ si mulier sit prior tẽpore, debet tradi tãquam creditori, cui prius debet solui de iure. & istam opinionem & partẽ tene prout suprà dixi, quia ita practicatur. Aduerte tñ, ꝙ mulier tenetur obseruare solẽnitatẽ illius pragmaticę, & illi⁹ annuli ferrei, aliàs si non obseruaret, caderet à iure, & à debito suo, & alteri creditori traderetur maritus. Et tenẽdo hãc partẽ. Restat respõdere ad. 4. vel. 5. adducta pro cõtraria parte. ¶ Et primò respõdeo ad tex. in. d. l. alia. §. eleganter, vbi dicit tex. ꝙ nõ valet pactũ inter maritum & vxorem, vt maritus posset cõueniri, & ita quod nõ habeat exceptionẽ: quia in terminis nostræ questionis nõ habet beneficium, ne cõueniatur vltra quã facere potest, quinq; fundamentis ostendo. ¶ Primò, qa vbi vxor est pauperrima, non habet maritus tale priuilegiũ. vt per Bar. in. d. l. maritũ. ff. solut. matri. ¶ Secũdò, quia quando vxor cõcurrit cum alijs creditoribus non debet ipsa vxor esse particeps infortunij illius. vt per Alex. in. d. l. si cũ dote. §. si maritus. ff. eo. ¶ Tertiò, qa marit⁹ in casu nostre quęstionis debet habere alimenta: & vbi marit⁹ habet alimẽta, cessat hoc beneficium. vt per Bart. & Pau. de Cast. in. l. ex diuerso. §. item si mulier. ff. solu. matri. & cessat beneficium exceptionis authoritate legis regni, quia per legẽ bene potest facere, & statuto, licet per pactum nõ. vt in dicto. §. eleganter. ¶ Quarto, finaliter hoc ostẽditur, vt dictum est. Nam quãdo mulier agit cõstante matrimonio, & repetit à viro vergẽti ad inopiam dotem suam, vir nõ habet hoc beneficium. vt in dicta gl. dictæ. l. vbi adhuc, quam ibi sequuntur doctores, & Alex. & omnes in dicta. l. si constãte. quinta cól. ff. soluto matrimonio. Ex quibus patet fundamentum nostre q. ꝙ maritus non habet priuilegium. ¶ Secundum contrarium fuit, quia cùm vxor sit famula viri, ex quo nõ potest habere maritum in potestate & seruitio, hoc non obstat. Quia illud est verùm, quando maritus haberet illud priuilegium exceptionis ne incarceretur vltra quam facere potest, sed in quæstione nostra non habet tale priuilegium, vt supra fuit adductum: ergo cessat illa regula, & oppositio. ¶ Secunda responsio, ꝙ maritus tacitè non opponendo, potest renũtiare illi iuri reuerentiali: vt in lege nam & marit⁹. ff. de conditio. indebi. & in. l. quamuis de in ius vocand. prout notat Alex. in dict. §. eleganter. nec est mirũ si istud possit operare tacita renũtiatio inducta ex negligẽtia nõ opponẽdi, & nõ possit illud opari expssa. Nã regula est, quod plus opatur tacita renũtiatio inducta ex transcursu tẽporis ex negligentia nõ petẽtis, vel nõ opponentis, quam operetur expressa renũtiatio hominis. vt est tex. & ibi scribẽ. in. l. prima. C. qui admitti. tex. in lege si quis mihi bona. §. iussu. ff. de adquiren. hæredi. & est glo. vbi per Bald. & doct. in. l. tertia, C. de iur. & facti igno. facit text. in. l. si quis suus. ff. de iure delibera. & facit illa vulgata regula, ꝙ potest quis renũtiare his, qui p se principaliter sunt introducta. de quo in. l. si quis, in conscribendo. C. de pactis, & in. l. 2. §. quia verentur. C. de iure iur. propter calũ. dan. & in. c. si diligenti. de for. cõp. & facit regula nullus de reg. iur. Quæ omnia iura faciunt ad hoc propositũ, ꝙ quanuis maritus nõ opponat prædictam exceptionem & illã omittat tacite nõ dicitur quicquam facere in fraudem creditorum, quibus nec marito est quęsitum ius in re in prædicta exceptione, sed ius ad rem, & ita potest facilius renuntiare maritus: & cùm maritus non opponat exceptionem prædictã, de iure isto reuerentiali nõ curatur. ¶ Tertiò respondeo, ꝙ non offenditur prædicta reuerẽtia maritalis in tradẽdo maritum vxori, vt ei operetur. Nam cùm ab ea debeat alimẽtari, ibi debet operari. vt glo. in dict. l. sicut. ff. de operi. liberto. supra considerata. ¶ Quartò respõsum do, ꝙ licet sit verum, ꝙ vxor debet reuerẽtiam marito habet locum, ꝙ tenetur eã prestare marito in domo sua in obsequijs, secũdum qualitatem personæ, per hoc tamen nõ negatur, quin debeat maritus in alijs operari vxori, cùm per hoc nõ subtrahatur vxor ab eius reuerẽtia & subiectione, maxime cum maritus non tradatur ei vt seru⁹, sed ad operandum sibi, & vxori: ad quod etiam lege diuina tenebatur pro alimentatione sui, & vxoris, & filiorum, iuxta illud, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, &c. ¶ Ad tertium contrarium de tex. in. l. ob æs alienũ. C. de actio. & obliga. potest respondere, ꝙ ille tex. non obstat. Nam seruire ad tẽpus, prout in nostra quæstione maritus traditur vxori ad seruiẽdum, nõ est seruitus: vt per glo. ibi. & sic cessat contrarium:

quia

quia ille tex.dum dicit, seruire, intelligitur, id est, seruitium fieri, quod in casu n[illegible]ro non fit, ¶Ad quartum contrarium de d[illegible]rminatione Bal.in dicta.l.prima.ff.solut.matri. respōdeo ꝙ illa nō obstat, imò potius fundat istam partem quia dicit ipse, ꝙ vbi inopia est priuilegiata maritus habet exceptionē, & operaturquòd non incarceretur, sed est semper tutus exceptionis ope, sed in quæstione nostra non est priuilegiata, quia nō habet exceptionem ex quinq; euidentissimis cōsideratis. Et licet ipse dicat, quòd tutus est exceptione, sed cùm eam non opponat, potest cōueniri, & sic sua determinatio nō obstat. ¶Ad quintum contrarium, in quo pro ratione dubitandi multas differentias consideraui inter maritū, & vxorem, inter quas dixi, ꝙ vxor possit assignari marito, non tamē maritus vxori, imò crederē, ꝙ nunquā vxos possit marito assignari, cùm sit mulier, maximè nupta, nunquā poterit incarcerari pro debito ciuili, vt in.l.62.d Toro, etiam inhonestè viueret. secundùm Bal.in.l. consentaneum.C.quo.& quan.iud. & doct. in dicta.l.Tauri.& sicut non incarceratur pro debito pecuniario, ita non potest facere cessionē bonorum, quæ non videtur fieri sine incarceratione, sed posito ꝙ possit incarcerari, & cessionē facere, ꝙ nō credo, non tamen procedit ista differētia inter maritum & vxorem. Nam licet in alijs per me allegatis differāt, illud habet locū in casibus expressis à iure, aliàs nisi casus sit expressus, nunquam debes dicere, ꝙ differunt masculinū & fœmininū, nec maritus & vxor. vt tenet Philip. Decius in dicta.l.fœminæ.ff.de regul. iur. cum ergo iste casus in iure nō sit expressus, non debemus dictam differentiā inducere. argū.tex.in.l.maximum vitiū. C. de liber. præt.& sic cessant omnia contraria. ¶Et de materia carceris, & carceratorum.vi. dictū Hippo. in dicta sua pract.crimi.§.attingam.per totum. & per Pari.de Put.in dicto tract. synd.in parte captura.folio.65.cum pluribus folijs. Et ibi per Hippolyt.an si contractus factus per incarceratum valeat.& in.l.qui carcerem.ff.quod metus causa.& Bar.& Ang.ibi. & in.l. quia latronib⁹. ff.de testamen. ¶Et vi.Bal. in consil. 1 15.in primo vol.vbi tenet, ꝙ si aliquis est in priuato carcere licet contrahat, & obliget se cum iuramento, non obligatur, nec est periurus si non adimplet. quod nota, & vide.

nes [d]: y sino las ouiere, de orden como se haga. [e]

SVMMARIVM.

1 *Vincula quis inuenit.*

2 *Catenas & cippos ciuitates, & villæ debent habere.*

d Prisiones. d Quę prius superb⁹ Tarquinus inuenit † vincula
1 ista & compedes, vt quædam Chronicę dicūt. ¶Vel potest dici, ꝙ etiam ante fuerūt tempore Ioseph in Aegypto. vt tenet Lucas de Pē. in l.nemo carcerem.C.de exacto.tribu.lib.10.pri
2 ma col.¶Et ista vincula, † catenas, & ferrea, & cippos debent habere ciuitates, & villę ad captos custodiendum, secundum exigentiam delictorum carceratorum vt tenet Paris de Put. in dicto tracta.syndica.in parte. an si plures carcerati.folio.72.nu.6.

SVMMARIVM.

1 *Domus concilij, vel carceris, an sumptu publico, vel ciuitatis debet fieri.*

2 *Ad domum carceris fabricandam possunt capi domus alienæ. Et idem pro ecclesia fundanda stu dio, seu monasterio.nu.4.*

3 *Princeps, seu respublica ex causa potest mihi rem meam auferre, soluto pretio. Tamen si cessat causa, debet res restitui domino, cui fuit ablata.*

e Se haga. e S.sumptu publico, † vt te-
1 net Par.de Put. in. d.tracta. in parte, an si plures carcerati.fol.72.nu.15.per tex.in.l.prætoria.C.de operi.publi. sed melius probat tex.in.l.quæ operibus eius. ti. vbi tenet ꝙ impēsa, quæ fit à cōmentariensi.i. à custode, à magistro carcerū, est approbāda, secūdū Sal. ibi sed hodie video fieri sumptu proprio ciuitatis, vel villæ, & non sumptu publico facit lex.5. tit.28.part.3.¶Et ad istam domum cōcilij, vel
2 carceris fabricādā † possunt accipi per ciuitatē domus alienæ.vt est tex.in.l.si quādo.la prime ra.C.eod.tit.de operi.publicis.dūmodo non accipiat domos excedentes quinquaginta libras argenti, quia tūc princeps est cōsulēdus. vt ibi. ¶Ad qd facit text.in.l.itē si verberatū.§.1.ff.de rei vendi.& in.l.Lucius.ff.de euictio. & vtrobi
3 que Bar.& doct.vbi habetur, † ꝙ princeps, seu respublica pōt mihi rem meā auferre ex causa, dumtamen

dum tamen det mihi pretium rei sic mihi oblatæ vt est tex.singu.in.l.serui.C.quibus ex caus. serui.proponi.liber.accipi.& Bal. ibi pro singula.eum comme.& tenet formaliter Archidi. in c.per principalē.post principiū.8.q.3.& Ang. de Are.in.l.fi.col.2.ff.de appell.recipi. per tex. in.l.vēditor.§.si cōstat.ff.coīa prædi.vbi dicit,ꝙ isti priuato debet refici ęstimatio rei suę.& Philip.Dec. in regula id quod nostrum.ff.de regu. iur.vbi de materia.gl.in.l.si locus.§.si.ff.quēadmo.serui.amitta.per Bart.in proœ.digestorū.1.&.2.col.nu.4.&.5.Ias.in.l.oēs cuiusq;.C. si contra ius vel vtil.publi.nu.2.& singularissimè per dictum Ias.in.l.Barbarius.de offi.præto.nume.21.cum sequent.& latissimè Felinus in ca.quæ in ecclesiarum.de constitutio.colum. 18. cum sequētibus.versi.prima declaratio.vbi in.19.colū.vers.secūda declaratio.tenet vnū mihi singulare,ꝙ licet ex causa possit princeps vel ciuitas auferre rem suam alicui,tamen si illa causa cessat, debet res restitui domino cui fuit ablata, si restitui potest.Ita dicit ꝙ tenet Inno.in terminis.in.c.quia plerią; de immunit.ecclesi.aliàs in foro contentioso, & cōscientiæ actus principis & ciuitatis non tenet cessante illa causa,secundùm Anto.& Imol.ibi in dicto.c.quæ in ecclesiarum.Et facit dictū Ange. in.l.si fideiussor.ff. de pigno.vbi tenet,quòd cessante causa cōmodi,cessat ipsum commodum. & vi. alia in simili allegata per Fel.vbi suprà.& ibi per Abba.& eius additio.sexta col.nume. 11.& Bar.de materia in.l.prima. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Paulus de Castro in dicta.l.venditor.§. si cōstat.& in.l.elegāter.ff.de pigno.actio. vbi de intellectu per Bartolū & Paulum. & in.l. ex hoc iure.ff.de iusti.& iure. nu. 13. in lectura & Philippum Decium.consilio.357.numer.3.&.5.& in consili.520.numero quinto,& sexto.vbi tenet quòd communis opinio est, quòd ex causa imperator,vel ciuitas hoc potest facere,& auferre res priuatorū, pretio sibi soluto, licet voluit intelligere in ciuitate,quę habet iura principis. ¶Et quoq; intelligit hoc Bertachin⁹ de Firmio in suo aureo repertorio. in parte, imperator. ver.23. quādo est cōsuetudo auferēdi bona priuatorum cum causa,tunc imperator,soluto pretio,ob necessitatē potest auferre.Sed si non est cōsuetudo.secus vt ibi per eum.*Et vi.tex.singul.in.l.2.titu.1.part.1.versicu.*e si por auentura.* & debet ei statim solui pretium: vt ibi dum ait *de le dar ante buen cambio.*& facit gl.in.l.1.C.coīa seruo.manumiss.in verb.necessitatem: vbi quādo quis cogitur vendere debet ei solui statim pretium & ibi Bal.& vi.quę dixi suprà.in.c.17. in gl.*a razonables precios.*num.8.in fin.& hoc credo verissimum licet Grego. Lopez.in.d.l.part. in glo.*buen cambio* dicat quòd intelligitur quando Rex haberet illico vnde soluat:sed si nō habet potest differri solutio.*¶Et idem dic quòd quis cogitur vendere pro ecclesia fundanda. Baldus & Floria. in lege si quis sepulchrum. ff. de religiosi.& sumptu.funeris. Alexander.& Iason. in lege secunda. ff. soluto matrimonio. Et etiam pro agenda ecclesia quis compellitur vēdere,& pro monasterio ædificādo.vt Flori.vbi suprà.& tenet Paulus de Citadinis in tracta. de iure patro.in tertia parte. causa prima.numero 87.&.88.&.89. ¶Quod habet etiam locum in studio, quia si scholæ doctorum legentium nō sufficiunt, ꝙ cogitur vicinus vēdere domū suā pro scholis ampliādis. Guiller. in.l.decernim⁹. C.de episcopis & cleri.& tenet Ioann. de Plat. in.l.vnica.C.de studijs liber.lib.11.in fi. Vnum tamen nota,ꝙ si clerici, vel religiosi ædificant in alieno locum, seu ædificiū religiosum, iustè & licitè pōt destrui iussu iudicis secularis prout tenet Ang.in.l.quāquā.ff.de aqua pluui.arcen.

Prætorum Capit. XVIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Arca quæ dicatur.*

a 1 **Arca.** a Quæ dicitur † chartophylacium seu armarium, vbi chartæ, vel instrumēta ponuntur, & cōseruantur vt est gl. in ca. 1. de probatio. & Abb. ibi 1. col. numer. 6. vbi dicit, quod dicitur à chartō grecè, quod est charta, & phylattein, qđ est seruare, quasi locus vbi seruantur chartæ. Alibi habetur gazophylacium & dicitur à gaza, quod est idem quòd diuitiæ, & phylattein seruare, quasi arca, vbi reponuntur diuitiæ, & oblatiōes vt est tex. iuncta gloss. in c. 2. 90. distin. Et glos. in Clem. prima de iure iuran. dicit, ꝙ archiui dicūtur armarij librorum. & deriuatur ab archa. & facit. l. moris. §. solet. ff. de pœnis. & Signor. de Homo. in consi. 82. fi. col. versi. item in ea possessione. & tex. in authē. quibus modis natural. effici. legi. §. illud. colla. 6.

Prætorum. *Caput.* *IX.*

Otrosi, que se haga arca a en que esten b los

SVMMARIVM.

1 *Scripturæ stantes in archiuo publico faciunt fidem nu. 3. & 11.*

2 *Libri antiqui faciunt plenam fidem, vt libri iurisconsultorum, poetarum, & medicorum.*

4 *Scripturæ productæ de domo officialis præfecti archiuo probant.*

5 *Scriptura confecta à quolibet officiali publico licet non sit in archiuo, an probet.*

6 *Quando duæ scripturæ reperiuntur contrariæ, vna quæ est in archiuo publico faciente fidem, alia manu priuata eiusdem, statur potius scripturæ archiui.*

7 *Exemplum sumptum ex scriptura archiui probat.*

8 *Scriptura sumpta ex archiuo publico, an probet extra territorium illius ciuitatis.*

9 *Scriptura publica quando extrahitur de archiuo publico, an citatio requiritur.*

10 *Ad comparationem literarum faciendam potest produci scriptura archiui.*

11 *Ea quæ sunt in archiuo publico, intelliguntur esse de actis, & dicuntur notoria, & publica, licet non sit dies, & annus, & similia.*

12 *Scripturæ stantes in archiuo publico, an sint edendæ.*

13 *Censuali libro, an credatur.*

b 1 **Esten.** b Quia literæ & scripturæ stantes † in ista arca, & sic in archiuo publico, faciunt fidem. text. in. c. ad audiētiam. de præscriptio. & text. singul. in Clemen. prima, in fine de iureiuran. & Hieronymus in prologo Esther. dicit se ipsum librum leuasse de archiuis Hebræorum. & tex. in capit. peruenit. 3. quæst. prima. ibi, inuenimus in archiuis apostolicæ sedis. & glossa. ibi dicit, quòd per tales libros fit fides allegando text. in dicto capit. ad audientiam & est tex. in authen. ad hæc. C. de fide instrumen. vbi charta, quę profertur ex archiuo publico, testimonium quidem publicū habet. & gloss. ibi dicit, quòd eo ipso, quòd magistratus confitetur ex archiuo eam esse, vel eo ipso, quòd talia erant signa in ea, qualia solent fieri manu cōmentariensis valet. vt in. l. in fraudem. §. quotiens. ff. de iure fisci. & Innoc. in cap. primo de procura. & Iaso. in repeti. l. admonendi. ff. de iureiur. columna. 42. numero. 81. dicendo, quòd quando scriptura, seu apocha priuata esset reperta fideliter custodita in archiuo publico. i. in loco, in quo solent reponi publicæ scripturæ, talis scriptura sine aliqua subscriptione, & sine testibus plenè probat ratione loci, in quo reperta est, per dictam authen. ad hæc. & gloss. ibi & per dictum capitul. ad audientiam. & ita tenet Abb. in capitu. 2. de fide instrumen. 4. column. numer. 6. vbi dicit hoc verum quando scriptura habet in se causam sufficientē arg. cap. si cautio. de fide instrumen. & in. l. cum de indebito. ff. de probatio. ¶ Et facit quod tenet Felin. in dict. capit. cùm causam. de probatio. in
2 principio vbi tenet, quòd libri † antiqui faciunt fidem plenam, vt Specula. in titu. de proba. §. videndum. versicul. cum per libros, sed hoc procedit, quando ab antiquis nostris adhibita est fides talibus libris, vt apparet ex libris iurisconsultorum, poetarum, & medicorum, quibus datur fides, & idem de chronicis, & similibus. vt per Bartol. in. l. prima. ff. si cert. peta. gloss. in capitul. inter dilectos. de fide instrum. & per glos. & docto. in capi. placuit. 16. distin. glo. & doct. in capi. in nomine Domini. 23. distin. & in. c. primo. 27. distin. & c. absit. 50. dist. & per gl. in proœmio digestorū. §. hęc autem tria. in verbo, vrbi

vrbibus,& gl.&doct.in.c.quãuis,ante fi.21.dist.
¶Sed supradicta intellige, qñ scriptura est in lo
3 co publico,† & cum custode publico,& omnes scripturæ ibi repositæ sunt authenticæ, tũc sine dubio illa etiam censetur authentica. vt in dict. authen.ad hæc.& Fel.in.d.c.cùm causam.5.col: versi.quinta.q.vbi ait,ꝙ si aliqua scriptura reperitur in loco,vbi non omnes scripturæ ibi repositæ reputabantur authẽticæ,sed aliquæ sunt authenticæ,& aliquæ non,tunc illa mistio nõ probat,vt Feli.in.d.c.ad audientiam.nu.15.¶Sed casus magis dubius dicit Feli. ꝙ quando scriptura reperitur in archiuo publico sub custodia publica,nec reperitur ibi aliud genus scripturæ, ita ꝙ non sunt ibi scripturæ authenticæ,nec expressè habentur pro authenticis,dicit ꝙ firmat Aretinus,ꝙ talis scriptura probat, non distinguendo vtrum isti libri sint permixti cum authenticis, vel non,& tunc deputatio loci, & custodia publica non videtur ob aliam causam, nisi vt cõseruetur fides gestorum,& per consequẽs datur fides illis scripturis,secundum eum. ¶Quod putat Feli.limitandum,nisi esset consuetudo in loco largius disponens,putà,ꝙ omnes scriptura,siue authentica, siue non, habeat fidem plenam, eo ipso,ꝙ reperitur in archiuo, quia tunc ipse locus iuncta authoritate officialis,& cõsuetudine, facit scriptura de non authentica authenticam. Quod nota.& ibi per Felin.in.9.conclusione.
¶Quod extende,ꝙ non solùm creditur scripturæ productæ ex archiuo publico, sed etiam pro
4 ductæ† de domo officialis præfecti archiuo, secundùm Fel.in.d.c.cùm causam.5.col.vers.3.q. per text.ibi malè gustatum quoq; probantem. Idem esse si extrahatur de domo illius, qui olim fuit præfectus archiui, licet hodie non sit de archiuo. Tamen dicit duo consideranda. Primum,ꝙ ille text.nõ loquitur de omni scriptura sed de libro censuali solito custodiri in archiuo. Secundo loquitur in Cardinali,vnde extendere ad omnem personam, quæ olim præfuisset archiuo fortè non esset tutum:quia sequeretur, ꝙ non solùm post depositum officium paulòpost scriptura probaret,sed etiam omni tẽpore, cùm ille tex.in.d.c.cùm causam.non dicat, ꝙ de recẽti finierat officium camerarij, & est speciale in cardinale,vt est tex.in.ca.nobilissimus.97. dist. & Bald.in.l.exemplo. C.de probatio. ¶Tamen custos archiui publici põt libros in eo reconditos transferre ad alium locum nõ suspectum,vt in.d.c.ad audientiam.de præscri.& ibi doctor.
¶Sed Paul.de Castro.in dict.authentic.ad hæc.
5 num.4. dicit, ꝙ scriptura confecta † à quolibet officiali publico, licet non sit in archiuo publico,putà ab anarijs,vel gabellarijs in his quæ concernũt suum officium,probat,allegando Barto. in.l.quædam.§.numularios.ff.de edẽdo. Et ideo quando aliquæ scripturæ non probant de iure, sed de consuetudine,oportet ꝙ illa probetur.vt Salycet.in.l.exemplo.C. de probatio. vnde infert ꝙ si fideiussor certi datij diceret se exactum à fisco,& soluisse pro debitore,& ostẽderet scripturam factam ab officiali de receptione,in qua non erat subscriptio notarij ipsius officialis, oportet probare de cõsuetudine tales subscriptiones non erant in vsu,& quod cautiones factę ab officiali faciebant plenam fidem.Quod est menti tenendum secundum Feli.vbi suprà.in.9.conclusione.facit pro his, qui soluunt collectas, & præstantias officialibus deputatis,secundum Saly.vbi suprà.¶Quod dicit Felin.in dict.cap.cùm causam.8.conclusione.idem esse, si de obligatione vnius personæ reperiuntur duæ scripturæ cõtrariæ,vna quæ est in archiuo publico faciente fidem, alia manu priuata eiusdem, statur potius scripturæ archiui.Ita tenet Ludou.Roma.consi li.319.incipiente in causa Ioannis.per tex.in. d. capitul.ad audientiam. vbi talis scriptura habet vim publici instrumenti, & instrumentum publicum præfertur scripturæ priuatæ testibus nõ subscriptæ.vt in.l.qui scripturas.C.qui potio. in pig.habe.¶Quod extende, quòd non solũ scriptura de archiuo probat,verumetiam exẽplum
7 †ab ea sumptũ.ita tenet Ang.in authent.si quis in aliquo documento.C.de edendo.prima colũ. dicens hoc ab alio notatũ.& sequitur ibi Alexã. allegando Innoce.in.c.1.de procurato. & sentit Bar.in authenti.& si contractus.post principiũ. C.de fide instru. ¶Contrarium tenet Paul.de Cast.in.d.authen.ad hæc.C.de fide instru.num. 4.in fine.vbi tenet,ꝙ tale exemplum licet reperiatur in archiuo,non facit fidem,sed dictũ Pau. intelligitur,quando nõ est exemplatum authoritate iudicis. Sed quando est exemplata scriptura authoritate iudicis, & citata parte, bene probat, sicut dicitur de exemplatione instrumenti publici.vt in.c.fina.de fide instrum.prout tenet Feli.vbi supra allegando Albe.*Sed quãdo exẽplatio est antiqua, tunc probat quanuis non appareat de commissione iudicis: quia tunc præsumitur facta commissione iudicis, & parte citata secundum Inno.& alios in.c.Albericus de testi. & Ias.in.d.auth.si quis in aliquo documẽto,col. 4.versi.nono facit,& est communis opinio secũdum Feli.in.d.c.Albe.col.2.&.3.vbi latè:& Guido papa decisione. 404. & qñ dicatur in hoc casu de antiquo vi. Anto.de But.in.c.veniens.lo.1. de testi.tenẽtem ꝙ elapsis.40.annis,tamen subdit quod

dit ꝙ relinquitur arbitrio iudicis, & idem Alex.
in cõsi.79.vol.1.nu.14. sed tu tene contrarium,
imo requiritur ꝙ sit lapsum tempus centum an
norum adhoc vt res dicatur esse in antiquis: &
ista est communis opinio secundum Ias.in. l. cũ
aliquis.de iur.delib.nu. 7. & idem tenet Plat.in.
l.vsum aquæ.C.de aquæ ductu.lib.11.nume.3.
& Cagnolus in regul.velle.ff.de reg.iu. & Bapti
sta.in suo repertorio.nu.37.* ¶Quod intelligit
Alexan.ibi in d.auth.si quis in aliquo.2.col.nu,
8.& Ias.ibi.4.col.versi.vltra Bar.ꝙ creditur scri-
pturæ sumptæ ex archiuo,& suo exemplo tan-
8 tummodo quo ad locum † illum, & ciuitatem,
in qua esset ille archiuus publicus,in quo reperi
tur illud exemplum, aliàs fidem non faceret, vt
tenet Ioan And.in additio.ad Spec.in tit.de in-
str.editione.§.nunc dicendum.in additione ma-
gna,quæ incipit,priuatorum.& sequitur Bal. in
rub.C.de fide instr.col.vlti.& Ant.de Butrio.in
d.c.2.de fide instr.versi.octauus casus. & Ro. in
cons.105.& in cõsi.165.¶Quod procedit nõ so
lùm in exemplo,verumetiam in scriptura origi-
nali sumpta de archiuo publico: quia ista solum
probat in territorio illius ciuitatis,vbi est archi-
uus.ita Bal.in.d.l. exẽplo. & extra non probat.
& idem Bal.in rub.C.de fide instr.& Butri.in. c.
1.eo.tit.versi.octauus casus. vel si produceretur
extra territorium contra subditum illius ciuita-
tis,vel ratione contractus, tunc enim probat se-
cundùm Bal.in dictis locis.& firmat Alex.in cõ
sil.138.in.4.vol.col.2.nu.6.&.7.vbi ait, ꝙ tales
scripturæ faciunt fidem solum in territorio illi9
ciuitatis.arg.in.l.fi.ff.de iur.om.iudic. & in.c. vt
animarum periculis.de const.in.6.vel cõtra sub
ditum.vt ibi per eum.vbi ait idem esse, quando
scriptura lõgi temporis esset obseruata pro pu-
blica,per.l.1.in fi. & in.l.quod principis.ff. de a-
qua pluui.arcen.¶Sed quoq; facit fidem in ciui
tate confederata secundum Bal.in.d.rubr.C. de
fide instr.per.l.non dubito.ff.de captiuis.Quod
sequitur Feli.in.d.c.ad audientiam.4.col. versic.
2.q.& facit quod tenet ipse in.c.Rodulfus.de re
scrip.22.col.versi.communitas. & licet cõtra cõ
clusionem supradictam teneat Francis.de Areti.
in.d.c.cùm causam. de probat.per dictum Bart.
in.l.1.C.de summa Tri.& fide catholi.dicẽdo,ꝙ
si ex forma statuti datur notario authoritas faciẽ
di instrumentum, illa scriptura notarij probat
etiam extra territorium.per.l. cẽsus.ff.de proba
tio.vbi probatio quæ fit ex talibus libris,& scri-
pturis,est potentior testibus,ergo à fortiori de-
bet vbiq; valere,vt probatio testium: quia fate-
tur opinio.prædictorum præualere in practica,
& dicta argumẽta Aretini non vrgent secũdum
Velenzi.in.d.c.2.col.10. de fide instr. quia do-
ctrina Bar.in.d.l.1.C.de summa Tri.& fi.catho.
non est simpliciter vera,secundũ Feli.vbi suprà.
& quia.d.l. cẽsus intelligitur de instrumẽtis pu-
blicis confectis manu notarij imperialis,qui ha-
bet fidem magis indubitatam,vt in.c. cùm Ioan
nes.de fide instr.& sic ꝙ conclusio sit vera, ꝙ di
cta scriptura archiui faciat fidem inter subditos
extra territorium,non tamen inter nõ subditos,
nec ratione contractus,& nisi in ciuitatibus fœ-
deratis, vt dictum est, secundum eum. ¶Itẽ dic,
ꝙ quando talis scriptura extrahitur de archiuo
9 publico,non est necessaria † partis citatio.tenet
Bald.per verbum fortè.in.c.1.de fide instru. de
quo latè per Cardi.in consilio.74. in tertio du-
bio,secundum Feli.vbi suprà.in.6.q. ¶Quoque
tene, ꝙ ad faciendam comparationem literarũ,
vt constet scripturam esse de manu alicuius,po
10 test produci † vna scriptura subscripta ab illo,&
posita in archiuo. Nam testimonium officialis
archiui, qui eam recepit tanquam confectã ma-
nu illius,probat quod est de manu ipsius,nec de
hoc amplius refricatur questio secundum Saly.
in.l.comparationes.C.de fide instrumen.7.col.
versi.quinta scriptura.& vltrà ipsum est casus in
§.si verò etiam ex publicis archiuis.in authẽ. de
his qui ingrediuntur ad appellandũ.collati.5.&
putat Feli.vbi suprà in.7. q. sufficere attestatio-
nem officialis,etiã viua voce,propter gl.ibi in.d.
c.ad audiẽtiã,ibi magis tractatur cõficetur. ¶In
corroboratione cõmunis opinionis doctorũ su-
pra positæ,ꝙ scriptura posita in archiuo publi-
co plenè probat adde Bal.in.l.vnica. in. 12.col.
versic.ex quo sequitur.C.de confessis. vbi dicit,
11 ꝙ ea, † quæ sunt in archiuo publico, intelligun-
tur esse de actis cuiuscunq; causis,& idem Bald.
in.l.2.§.postea.ff.de origi.iuri.dicit, ꝙ posita in
archiuo publico dicuntur publica. & idẽ Bal. in
l.1.2.col.C.quomo.& quando iudex.& Ioã. de
Imol.in.l.exitus controuersiæ.ff.de acquirend.
posse.dicit ꝙ illud,quod est in archiuo publico,
dicitur notorium.Quod etiam firmat Roma. in
consi.350.incipiente,in causa propositę.pẽ.col.
& Ang.in consi.350.incipiente,statutum prędi
ctũ,in fi.ꝙ quælibet scriptura posita in archiuo
publico dicitur scriptura publica. Et dicit Bart.
in authen.& si contractus.1.col.C.de fide instru
men.ꝙ scriptura posita in archiuo publico,dici-
tur publica,& solẽnis, licet non fuerit à notario
publicata.Et ibi etiam subdit ipse Bart. quòd li-
cet in tali scriptura posita in archiuo publico nõ
sint anni domini,nec indictio, & similia, plenè
probat Et Ludo.Roman.consi.319.tenet,ꝙ scri
ptura archiui publici habet vim publici instru-
menti,

uienti,& præfertur alteri scripturæ. ¶Et dicit ipse Roma.consi.26.incipiente,in proposito casu: quod sumpta ex archiuo publico, faciunt vbiq; plenam fidē,qd etiā ipse firmat in consi.105.incipiente,liber registri.vbi ait,talē scripturā archiui publici plenam fidem facere, etiam si non habeat nec diē, nec consulē. & Alexand.in cōsilio.92.dicit,q scripturę stātes in archiuo publico dicuntur authētice.& facit quod tenet

priuilegios,[c] y escripturas del cōcejo a buē recaudo, q̄ alo menos tēgā tres llaues, y la vna tenga la justicia, y la otra

Baldus in dicto capitulo. cum causam.de probatio.in tertia column. versiculo,quis enim. & idē Baldus in authentica de his qui ingrediuntur ad appellandum.collatione quinta in.§.illud Iā allegato, quòd scripturæ productæ de archiuo publico debet stari, licet non habeat solennitatem,dumtamen habeat testimonium illius offitialis,qui præest ipso archiuo publico, prout tenet omnia supradicta Hippoly.de Marsil. in repet.rubr.de probatio.nu.291.quem vide. ¶Ad prædicta adde,quòd scripturæ archiuo publico
12 debent† edi.vt Anto.de Butrio.in.d.c.1. de probatio.& sentit Bar.in.l.2.§.diuus.C.de fide instr. & Ias.in.l.is apud quem.C.de edendo.nume. 2. & si talis scriptura est in magno libro archiui,& iste liber nō potest portari,quia non potest moueri de loco,vel quia est cum sua catena,vel quia est in archiuo publico, tunc mittendæ sunt fide dignæ personæ ad locum vbi degit,ita tenet Angel.in.l.prætor ait §.sed etiam.ff.de edendo.in fine.per tex.in capitulo.accepimus.de fide instrumen.¶Idem dic,quod creditur libro censualian
13 ti† quo alicuius ecclesiæ,dummodo reperiatur & conseruetur in loco non suspecto secundum Abb.in.d.c.ad audientiam.de pręscrip.nu.4.de quo per Feli.ibi.6.col.versi.decima & vltima cōclusio.vbi singulariter de quo.per Anto.Franc. in additione.ad Abb.ibi.& vid.Roma. consilio. 127.& Abb.consilio.67.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium quid dicatur.*
2 *Priuilegium quis potest concedere.*
3 *Priuilegium concessum ciuitati, vel villæ seu loco, an sit reale, & duret in nouis ciuibus. Et an intelligatur concessum cuilibet de patria. Et an extendatur ad continētia ædificia postea aucta. An sententia lata contra habitatores alicuius loci, noceat modernis habitatoribus.*
4 *Appellatione priuilegij, an veniat confirmatio priuilegij.*
5 *Confirmatio priuilegij in archiuo debet custodiri.*
6 *Qui tenetur exhibere priuilegia, vel iurare de exhibendo, non tenetur exhibere confirmationes, nisi expresse iubeatur.*
7 *Priuilegium originale productum apud acta debet registrari, & restitui producenti.*
8 *Priuilegia ciuitatis, quæ sunt in archiuo, an prosint hominibus ciuitati subiectis, & ad eos extendatur.*
9 *Princeps potest moderare, & reuocare priuilegia per se data.*

c
1 Priuilegios. c Quod dicit lex priuata† alicui loco, vel personæ concessa per principē.vt in.l.2.titu.18. part.3.& tex.in.c.priuilegia.3.dist. Bal. in.l.qui ex relationibus.C.de leg. Alexā.in.l. beneficiū. ff.de cōstit.princip.& Bald.in.l.in eū.C. de fidei commis.col.10.gl.in summa.25.q.2.in princip.
2 vbi quoq; tenet,q solus† papa,vel princeps pōt priuilegia cōcedere, qa isti possunt facere leges. &.d.l.parti.Et an si episcopus pōt priuilegia dare.vi.per glo.in.d.25.q.2.in sum.¶Et tene q qñ Papa,vel rex concedit priuilegiū ciuitati,vel villę,seu loco,talia priuilegia sunt realia,† & perpetua,vt tenet Bal.*Et idē sicut ego tenet Gregor. Lopez.in l.27.titu.34.par.7.*in.l.vectigalia.C. de vectiga.& cōmis. & facit quod tenet idē Bal. in prooemi.Grego.fin.col.vbi dicit,q illa dictio cōmorātibus,significat cōmoraturos in futurū. Et q tenet Barb.in tract.de pręstā.Card.col.11. allegādo Bal.in tit.de pace cōstan.in vsi.feud. 4. col.nu.13.vbi ait,q ciuitas durat in nouis ciuib9, etiā nō naturalibus,sed aduēturis,&dicitur eadē ciuitas,quia hoc est simile capitibus subrogatis in loco mortuorū,vt in.l.grege.ff.de lega.1.&qa quod vniuersale est,non pōt morte perire, sicut homo in genere non moritur. vt in.l.in rōne.§. incertè.ff.ad.l.falci. & quia populus nunquam moritur.vt tenet idē Bal.per tex.ibi.in.l.proponebatur.ff.de iudicijs.vbi infert,q si populus est interdictus durat etiam vltra cētum annos,quia populus non moritur licet sint mortui illi, qui

præſtiterunt cauſam interdicto, facit quod no-
tat Innoc.in.c.graue.de ſent.excõmu.Et corro-
boratur per Bar.in.l.1.ff.de cõſtitu.princip. nu.
2.in fine,dicendo,ꝙ ſi priuilegium cõceditur ci-
uitati,vel loco,ſemper trãſit ſucceſsiuè,cum ſem
per ſit eadẽ ciuitas.per.d.l.cùm præponebatur.
& tenet Ioã.de Pla.in.l.iubemus.in fin.C. de ſe-
leutia.& decurio.lib.12.vbi ait,ꝙ priuilegiũ con
ceſſum certæ vniuerſitati vel collegio,tranſit ad
quoſcũq; in eodẽ collegio in poſterũ ſucceden-
tes.& gl. in dicta ſumma.25.q.2.¶Et priuilegiũ
cõceſſum patriæ: intelligitur cõceſſum cuilibet
de patria.tenet Angel.in.l.ſi nõ ſpeciali.C. de te
ſtamen.per tex.ibi.& per.l.oẽs. C. ſine cenſ. vel
reli. & per.l.omnes.ff.de lega.2.& in.l.in ciuita-
tibus.ff.de rebus dubijs.& ibi.per dict. Ang.qui
continentur in priuilegijs appellatione ciuium.
*Et Albe.in.l.prouinciales.ff.de verb.ſigni. nu.
4.vbi tenet, ꝙ incolæ videntur gaudere priuile-
gio originariorum:& etiam immunitate conceſ
ſa incolis certi loci:comprehendit etiam Iudęos
quemadmodũ grauamen includeret eos:vt Bal.
in.l.ſpadonem.§. iam autem.ff. de excuſa. tuto.
quia non ſunt ita deteſtabiles Iudęi ſicut hæreti
ci:quia fides Hebręorum habuit initium verita-
tis,Montal.in glo.ordi.in parte.Iudæi,& Bal.in
l.nullus.C.de ſumma Trinit.* ¶Tamen priuile
gium conceſſum ciuitati, non extenditur ad cõ
tinentia ædificia poſtea aucta, & ad caſtra,& vil
las,tenet Plat.in rub.C.de profeſſo.& medi. lib.
10.vi.per.Bart.in.l.2.ff.de verbor.ſignifi.¶Ad-
de,quod ſententia lata contra habitatores alicu
ius loci,licet reperiatur lata cẽtum anni ſunt ela-
pſi,nocet modernis habitatoribus: quia ſucceſ-
ſores repræſentant defunctos, & faciunt eundẽ
populum.tenet Guid.pap.ſingular.277.per di-
ctã.l.proponebatur.¶Et cõfirmationes priuile-
giorum debẽt poni in iſta arca,ſeu archiuo,licet
4 appellatione † priuilegij non veniat confirma-
tio priuilegij,& aliud ſit priuilegium,& aliud ſit
cõfirmatio priuilegij.vt eſt tex.&ibi.Inno.in.c.
cùm inter vos.de re iudica.tenet Speculator. in
tit.de inſtru.editione.§.nũc autẽ videndũ. verſi.
4.in fin.per Bal.latè in.ca.1.de confirmatio.vtil.
vel inutil.col.2.verſi modo quæro. allegãdo Ar
chidi.in.§.1.25.q.2.aliàs eſt in ſumma.vbi gl.qa
in confirmatione nihil noui iuris datur. vt in ca.
dilectę.de cõfirma.vtil.vel inutil. ſecus eſt in pri
uilegio,& quia in cõfirmatione nil ponitur, vel
affirmatur:ſed totũ conditionaliter intelligitur.
& ſecundum Archidi.vbi ſuprà col.2.verſi.in ea
gl.parum,aut nihil valet confirmatio. ſed tantũ
modo ſolet plus timeri.Et licet hoc ſit verum,ta
5 lis confirmatio † debet cuſtodiri in dicto archi-
uo publico,quia eſt ſcriptura vt in iſto text. &
quia aliquãdo in cõfirmatione cõceditur de no
uo illud,quod confirmatur.vt in dicta.l. part. &
Baldus in dicto.c.primo, & Archidi. vbi ſuprà.
vbi dicit,quòd ſic debet intelligi tex. in ca. quia
ſimpliciter.56.diſt. & quia cõfirmatio tria ope-
ratur: quia præſtat ipſi facto maiorem authori-
tatem. Item ſi quid eſt inualidum, ſupplet eius
defectum.Itẽ quòd ſine eius licentia non poteſt
retractari illud quòd ipſe confirmauit.vt glo. in
capit.frater.17.qõ.4.¶Ex quo infertur, quòd ſi
6 alicui iubetur exhibere † priuilegia, vel iurat de
exhibendo non tenetur exhibere confirmatio-
nes priuilegiorum, niſi expreſſe iubeatur: quia
confirmatio non comprehenditur ſub priuile-
gio,vt dictum eſt. ¶Et de modo exhibendi pri-
uilegia,vide bonum tex.in ca. cùm perſonæ.de
priuileg. in.6. ¶Adde,quòd priuilegium origi-
7 nale † productum apud acta,debet regiſtrari, &
reſtitui producenti, & non debet dimitti apud
acta.ita Baldus in.l.inſtrumenta.C. de fide.com
miſsione.nume.6.¶Et qualiter edatur parti. vi.
Speculato.in titulo.de inſtrument. editione. §.
oſtenſo.verſi.porrò.¶Sed circa iſtum text. po-
8 teſt dubitari vtrum priuilegia † ciuitatis, quæ
ſunt in archiuo ipſius,proſint hominibus ſubie-
ctis tali ciuitati,ſed ad eos talia priuilegia exten-
dantur.Franciſcus de Aretio in rub.ff.ſolut. ma
trimonio.4.col.verſic.cõſequẽter allegãdo Ioã.
de Bella.in authentic.quibus modi.natura. effi-
cia.ſic diſtinguit, ꝙ aut illud, quod conceditur,
eſt beneficium,quod præiudicat ſoli conceden-
ti, aut eſt priuilegium, vel alius contractus,
qui ſtrictè debet interpretari. Primo caſu, ſiue
concedatur beneficium loco,ſiue perſonis in lo-
co,ſemper comprehenditur territorium,vel di-
ſtrictus loci, & quicquid in eo continetur. vt in
l.prima.§.cum vrbem.ff.de offi.præfe.vrbis.vbi
hoc ita dicit Bald.& dicit eſſe opinionem Barto.
in.l.ſecunda.ff.de verb.ſignifi. quæ probatur in
l.ſi quando vbi Bar.C.de bonis vac.libro.10. &
in hoc ſecundum Areti. vbi ſuprà omnes con-
cordant.¶In ſecundo verò caſu cõcludit dictus
Ioan.de Bella per.quòd conceſsio priuilegij ex-
tenditur ad ſuburbia,non autem ad caſtra,villas
& vicos,per dict.l.2.ff.de verb.ſignifi. & ibi no-
ta.& Bar.ibi tenet,& iſtud priuilegium non tra-
hitur ad comitatenſes,quod ſequitur Bal.in dic.
§.cùm vrbem.& Ioan. Andre.in.ca.ſi ciuitas. de
ſent.excõmuni.in.6.¶Tamẽ Bart.in. l. ſi finita.
§.ex hoc edicto.num.5.ff.de damno infecto, vo
luit, ꝙ etiam ad caſtra & vicos territorij exten-
datur priuilegium,quæ opinio Bar. eſt verior ſe
cundum Areti.vbi ſuprà ſi eſt verè ciuis. Sed di
cit te-

cit tenendum opinionẽ Ioan. de Bellap. & Ioan. Andr. quando priuilegium conceditur ciuibus in loco, & nõ loco, quod nota. ¶ Sed tu vide Pau. de Cast. in dict. l. si finita. §. ex hoc edicto. vbi in distinctè tenet, quòd priuilegium concessum ciuitati subditi tanquam cõnexæ, possunt vti tali priuilegio, & dicit esse gl. in. l. restituẽdę. C. de aduoca. diuerso. iudicum d quovi. Alex. in. d. §. ex edicto. nu. 2. vbi tenet cum distin. Ioan. de Bella. in sua dispositione, incipiẽte rex concessit, quã posuit. in d. auth. quibus modi. nat. effi. sui. & quoq; per Alex. in rubrica. ff. solut. matr. nu. 13. vbi hoc altercat, & putat veriorem opi. Iacob. de Bellaper. & Ioann. Andre. & sequacium, sed mihi applaudet dictum Paul. de Cast. in dict. §. ex hoc edicto. ¶ Adde quoque

9 ꝙ princeps potest † tollere, & moderare priuilegia per se data. vt in ca. fi. de sent. excõ. in. 6. & c. nec aliqui. de priuileg. eod. libr. 6. & sic regula decet confessum. de regu. iur. in. 6. nõ habet locum in principe, vt ibi notat Ioan. Andre. & glo. fi. in c. clericis. de immunit. ecclesi. lib. 6. prout tenet Mõtal. in glo. ordi. in parte, priuilegia, quia plus operatur concessio principis per modum legis generalis, quã per modũ priuilegij, vel rescrip. vt Montaluus ibi. & ideo si princeps reuocat omnia priuilegia, non intelligitur de concessis per legem generalem secundum Montaluum vbi suprà.

vno [d] de los regidores, y otra el escriuano de concejo, y que no se pueda sacar de alli: y q̃ quando ouiere necessidad de sacarse alguna escriptura, la saq̃ la justicia, y regidores, y aq̃l a quien la entregaren, se oblígue de tornarla dẽtro de cierto termino: y de conocimiẽto dello, y quede en el arca de concejo, y q̃ el escriuano de concejo tẽga cargo de solicitar q̃ se torne, y haga hazer vn

SVMMARIVM.

1 *Claues terrarum apud seniorem debent stare.*

2 *Senex quando dicatur quis, an præferatur alijs.*

3 *Penes hæredem antiquiorem instrumenta communia debent stare.*

4 *Senior debet prius loqui. Et quis dicatur nouitius vltimo veniens, vltimum locũ debet obtinere.*

d **Vno đ los regidores.**

1 Scilicet, senior in officio: quia claues † terrarũ apud seniorẽ debẽt stare. vt in. l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. 2. & ibi Bar. per. l. fi. ff. de fide instru. & Bal. in. l. procurator. C. de edendo. nu. 2. * Et vi. Ludo. Roma. in. l. si verò. §. de viro. ff. solu. matri. fallentia. 53. col. 5. versi. tertio probatur dicentem, quòd pluribus existentibus hæredibus institutis, tabulæ testamenti deponi debent, penes eum qui in maiore parte est institut⁹. vt ĩ. l. fi. ff. đ fid. instrum. vel data portionũ qualitate esse arbitrium iudicis. l. cæterũ. versic. fi. ff. famil. hercis. nõ debet extendi ad casum in quo inter heredes sit gradus antiquitatis, & iuuentutis: tunc enim antiquiori est custodia committenda: & hoc est quod dicit tex. in. d. l. cum pater. §. pluribus. ff. de lega. 2. & illum tex. commen. Bald. in. l. procurat. C. de edendo. * Et ille qui tenet claues archiui, vel portarum, tenetur eas resignare, successori, aliàs põt dici proditor. vt tenet Bal. in. ca. licet causam. de proba. nu. 7. & dicit notari in. d. l. pater pluribus. & in l. fin. C. de acquir. possess. ¶ Et quia senex †

2 pro eo, qui est antiquior in collegio, vel vniuersitate accipitur. vt Plate. in. l. cum pro vete. C. de his qui non implet. stipẽ. lib. 10. & ita accipitur hic. Et idem tenet. d. Plat. & tex. ibi in. l. 1. C. de consuli. lib. 12. & l. 1. ff. de albo scri. dicẽdo, ꝙ senior collegij de iure intelligitur esse prior alio rum eiusdem ordinis, & dignitatis & præfertur in ordine sedendi, scribendi, iudicandi, & consulendi, vt Pla. in. l. 2. C. de decurioni. libr. 10. nu. 1. vbi dicit, ꝙ procedit etiã in cõcionãdis, & in omnibus præponẽdi sunt maiores. vt gl. in. c. statuimus. 61. distin. nisi esset electus à principe, quia præfertur electis ab inferioribus. vt in. l. 2. ff. de albo scrib. ¶ Licet aliquãdo senex accipitur ꝓ sapiẽte, & perito, secũdum Pla. in. d. l. cũ pro vete. per. c. qualiter. & quando de accusa. el. 2. ¶ Et facit tex. in simili. in. l. 7. tit. 15. par. 6. & doctor del Castil. in. l. 29. de Toro. in gl. *la dote.* versi. vltim. quæro. Rom. consi. 413. col. 2. Guid. Pap. decisi.

3 289. vbi tenent, ꝙ instrumẽta † cõmunia hæreditatis sunt custodienda penes herẽdẽ antiquiorẽ, & Bal. & Ias. in. d. l. procurator. C. de edend. &

Alex. & cæteri doct. & vide Ioan. Licirier in tracta. de primogenitura. in. 2. libro. q. 2. nu. 5. & 6. tomo. 7. tract. folio. 63. vbi idē tenet, q maior natu debet habere instrumenta communia: & claues rei communis inter hæredes debent esse penes seniorē. per. d. l. cùm pater. §. pater pluribus. & instrumenta communia debent remanere penes primogenitum. vt ibi per eum. ¶Et sic, q administratores ciuitatum tenere debent claues earum, prout tenet Nicola. Boe. in tracta. de custodia clauium. tom. 5. tracta. nu. 36. fol. 271. & ibi in num. 42. vide an custodia clauium spectet ad dominos, & capitaneos, & de alijs materijs latè. Et q custodia clauiū villæ non spectet ad dominum, imò ad consules villæ, tenet Guid. Pap. cōsili. 1. nu. 7. per. l. turres. C. de operi. publi. sed cōtrarium tenet Boerius vbi suprà. nu. 72. ¶Et se-

4 nior † debet prius loqui, quā alij iuniores, vt est casus & ibi Bal. in. c. 1. de cōtrouersi. feudi apud pares termi. in principio. in vsi. feud. ¶Et vltimo veniens, vltimum locum debet obtinere. & sic, q nouitij doctores, & milites qui aggregantur, vel incorporantur in ordine seu collegio in loco deficientium, nō propterea debent in primis locis illorum defunctorum poni, sed in vltimis, vt tenet singulariter Ioan. de Plat. in. l. si quis in archiatri. C. de professo. & medi. lib. 10. vbi per eū. Et vi. quæ dixi, infrà in. c. 44. in gl. *platicare*. nu. 2.

SVMMARIVM.

1 *In exemplatione instrumenti octo requiruntur. & sine eis non probat, si opponatur à parte.*

2 *Papa, seu rex non potest facere, quòd trāssumpto vel exemplo detur fides absq; solennitate iuris.*

3 *Exemplatio instrumenti si est antiqua, an faciat fidem si non fuit facta cum solennitatibus à iure requisitis.*

4 *Notarius succedens alteri notario in officio, an potest exemplare instrumenta à mortuo facta sine solennitatibus iuris.*

5 *Transsumpto priuilegij non creditur, nisi rex dederit authoritatem, & suo sit munitū sigillo.*

6 *Priuilegij innouatio debet fieri, parte citata, de cuius præiudicio tractatur.*

e Trasladen. e Authoritate iudicis ordinarij fit hodie talis exēplatio, & per tabellionē. vt Spec. in tit. de instr. editio. §. ostēso. vers. & quoniā. nu. 24. de qua exēplatione vide Abb. latè in. c. cùm. p. Tabelli. de fide instr. vbi ponit octo requisita † & in sum-
1 ma sunt hæc. ¶Primum, quòd fiat ad petitionē eorum quorum interest. ¶Secundum, q fiat authoritate ordinarij. ¶Tertium, q fiat corā notario. ¶Quartum, quod fideliter fiat. ¶Quintū, quòd redigat in publicam formam. ¶Sextū, q vocentur ij, quos res tāgit: & super vocatiōe, & citatione fiat publicum instrumē tum. vt tenet Bart. in. l. adoptio. ff. de adoptio. & Ab. in c. cum in iure. de offi. deleg. nu. 6. & in tantū requiritur citatio, q si nō sunt, qui vocētur, fiat proclama per editū. vt tenet Abb. in. c. abbate. de verbo. signifi. nu. 14. aliàs citatio non valeret. vt Abb. & ibi addi. in ca. Albericus. de test. n. 5. Et Rota decisione. 10. in nouis in additio. ¶Sed sufficit tamē, q pars quā tāgit negotium sit præsens, q̄uis non sit citata. vt Innoc. in c. fi. de fide instrumen. ¶Itē contra producentē stat sumpto. l. ad hæc. C. de fide instru. & Bar. in. l. in fraudē. §. nec. ff. de iure fisci. ¶Quoq; statur cōtra eū, qui trāssumi fecit. ff. de administ. tuto. l. chirographis. & ideo cōtra tutorē probatur ex inuentario, licet nō appareāt instrumēta originalia debiti, quod est bene notādū secundū additio. Rotæ in dicta decisione. ¶Et qn̄ fuit scriptū de cōsensu ambarū partiū, quia tūc facit fidē. Imol. in c. 1. de fide instr. & Bar. & Bald. in auth. si quis in aliquo

libro, en q̄ se traslade^e todos los priuilegios, y sentencias d̄l cōcejo, authorizadas, y otro libro, en que se trasladē todas las prouisiones, y cedulas que nos mādaremos dar que fuerē p̄sentadas en el cabildo, ansi las q̄ son dadas hasta aqui como las q̄ se darā de aq̄ adelante, pa q̄ de todo se d̄ cuēta y razō quādo fuere menester. Y ansi mismo haga, q̄ en la dicha arca estén las siete partidas, y las leyes del fuero, y delos ordenamiētos, y p̄maticas: porq̄ teniēdo las, mejor se puedā

aliquo documento. C. de edendo. Lanfranc. de Oriano in tracta. de fide instru. nu. 12. tom. 18. fol. 11. ¶Itē qñ exemplū fuit sumptū manu eius dem notarij, qui originale fecit: quia idē tabellio qui originale scripsit, possit de eodem actu plura conficere instrumēta Bar. in. l. Sēpronius proculo. ff. de leg. 2. Ange. in. l. publicati. C. de test a. Bal. in. l. 2. ff. de fide instru. & in. c. quoniā cōtra. de probatio. nume. 23. Anto. Fran. in additio. ad Abb. in. c. fi. de fide instrumen. & ibi Fel. ¶Exceptis istis casibus non probat exemplum, nec ei creditur nullo modo, nec aliquam fidem facit sine iudicis authoritate, & parte non citata. vt Socin. in consi. 231. incipiente, cum presenti. versi. sed non obstante. & Lanfrā. de Oriano in. d. tracta. nu. 12. *Quinimo dicit Bal. in. l. si quis ex argentarijs. §. quoad. in. fi. ꝙ licet exemplū sit sumptum per quatuor, vel quinq; notarios seu tabelliones fide dignos, non creditur eorum sumptu sine iudicis authoritate per Speculat. in. d. tit. de instrum. editio. §. ostenso. versi. sed nunquid creditur. nu. 9. *¶Septimum, ꝙ is qui fuit rogatus requiritur ꝙ sit morte præuentus, vel longo impedimento detentus, aliàs autem non pōt vnus notarius publicare rogationem alterius. vt Bar. in. l. quædam. §. nihil. ff. de edendo. & Specul. in d. tit. de instrum. editio. §. ostenso. versic. illud. & magis latè in verbo per quem autem fiat. & tex. in. l. 4. tit. 8. lib. 1. foro. ll. & Abb. & eius additio. in. c. inter dilectos de fide instru. num. 7. ¶Octauum, ꝙ notarius, qui fuit rogatus requiritur ꝙ reduxerit rogationem in notam. i. protocollū, seu abbreuiaturam suam, aliàs non videretur scriptura alicuius authoritatis, nisi de ea constaret per testes. secūdum Abb. in dict. c. cùm. p. & per eundem in dicto. c. Alber. vbi quoq; de materia exēplationis. Et omnia ista vult dicere iste text. in quantum dicit, authorizadas. Et omnia ista requiruntur in exemplatione instrumenti, aliàs non probat, vt tenet Guid. pap. decisione. 404. quod intelligo verum, si opponitur à parte, aliàs adhibetur fides. vt tenet dictus Guido Papa. in decisione. 221. nu. 6. quem vide & nota. ¶In tan
2 tum ꝙ papa, † vel imperator non potest facere, ꝙ transcripto, vel exemplo absq; solennitate detur fides. vt Rom. in singulari. 211. fol. 41. quem ego non inuenio. Sed facit tex. in. c. primo. de fide instr. ibi, nil possumus facere. sed Feli. ibi prima col. versi. sed tamen vt dixi, dicit ꝙ papa, vel alius princeps de potestate absoluta ex magna causa statuere, vel dispensare pōt, ꝙ exemplum, vel scriptura non authentica probaretur. vt in. c. 2. de probatio. & in ca. cum à nobis de testi. Et pro hoc adducit, quia de iure diuino. nec de iure naturali cauetur, ꝙ exemplū non probet, sed solo iure positiuo, cui papa non subiacet. vt in. c. ꝓposuit de concessi. præben. ¶Vnū tamē in proposito nota, ꝙ quādo exēplatio facta à notario
3 est antiqua † ita ꝙ est difficilis, vel penè impossibilis probatio, presumitur omnia solēniter acta, etiā si solennitas in instrumētis non enuntietur. vt tenet singulariter Ioā. And. & Anto. de Butr. in. d. c. Albericus. qđ sequitur Franc. de Are. consili. 36. in. 3. col. & idem tenet Abb. in. d. c. Albericus nu. 6. & sequitur Ias. in. l. publicati. C. de testamen. 2. col. in fine & singulariter Guid. papa decisione. 404. quę vide. ¶Et quę dicatur exemplatio antiqua, dicit ꝙ Calde. & Anto. de Butri. in. c. quoniam contra. de probatio. referunt tres opiniones Hostiensis, prima, ꝙ vltra biennium. Alia aliorū, qui dixerunt, ꝙ vltra viginti annos. Tertia, quam ipsi approbant, ꝙ istud remaneat arbitrio iudicis. vt ibi. per. d. Fran. de Areti. in di-
4 cto consilio. ¶Sed quid si notarius succedit † in officio alteri notario, videtur ꝙ possit exemplare instrumenta à mortuo facta sine dictis solēnitatibus, prout tenet Abb. in. d. ca. cùm. p. 2. col. versi. sed reuoco in dubiū. nu. 2. & idē tenet tex. in. l. 55. tit. 18. part. 3. quasi in fine. & videtur sentire Bart. in. l. si quis ex argentarijs. §. cogetur. ff. de edendo. ¶Sed hoc dictum Abb. reprobatur per Ias. in. l. prætor ait. §. cogente. ff. de eden. nu. 14. vbi allegat doctores contra Abb. tenētes. Ad quod facit, quod tenet Paul. de Castro. in. l. quædam sunt personæ. §. nihil interest. ff. de edēdo. vbi ait, ꝙ publicatio instrumenti non potest fieri per filium etiam hæredē notarij, nisi committatur à iudice. Idem cōtra Abb. tenet Alex. in. d. §. cogetur. num. 5. vbi latè per generalitatem. d. c. cùm. p. tabellio. & idem tenet Specul. in dicto tit. de instru. edi. §. ostensum. versi. illud quoque præterea videndū, & versi. sequenti, qui incipit, quid si aliquis tabellio. & idē tenet ibi Ioā. And. qui testatur ita de facto seruari. Et facit rō secundum Bal. quia cōplere instrumentū, est ratione officij, sed officium, nō transmittitur ad hæredē l. cuius. ff. de cura. furio. & l. prima. C. si quis rem mino. & Abb. non considerauit bene. d. §. quædam. quia loquitur in hærede argentarij, cùm sit eiusdem professionis secundum Ias. ibi. Et quod non valeat exemplatio, seu ingrossatio instrumenti facta per hæredem notarij mortui sine authoritate iudicis, est cōmunis opinio secundum Boeriū. decisione. 45. nu. 9. ¶Quæ omnia supra dicta intellige in exēplatione instrumentorum,
5 secus est in exemplatione † priuilegiorum, quia trāssumpto priuilegij non creditur, nisi ei rex dederit authoritatem, & suo sit munitū sigillo. vt

est text.singul.in.l.44.titulo.18.parti.3.vbi ait, *Y mas aun dezimos, que traslado de ningun priuilegio no deue ser creydo, fueras ende, si lo otorgasse el rey, o le mandasse sellar de su sello.* Et idem tenet lex.113.eo. tit. & ead.parti.in fine.vbi ait, *Y todo esto que diximos de los priuilegios, & de las cartas que deuē ser creydas, entiendese, quādo aquel que se quiere aprouechar dellas muestra la carta del priuilegio el original, y no el traslado della: e asi alguno quisiere vsar en juyzio para prouar su intencion del traslado de alguna carta, o priuilegio, no deue ser creydo a menos de mostrar el original onde fue sacado: fueras ende, si este traslado fuesse authēticado, & firmado con sello del rey, o de otro señor que deuiesse ser creydo, y fuesse sin sospecha.* Et vide tex. in c.licet de falsis, & quod latè notat Specu.in titu. de rescripti.præsenta.§.ratione formæ per totū. ¶ Quinimo dicit Montal.in.d.l.44.dictæ parti-
6 tæ, ꝙ priuilegij innouatio† debet fieri parte citata de cuius præiudicio tractatur.ca.cum dilecta. de confirma.vtil.vel inutil.vbi per eū. Sed priuilegium renouatum sine debito iuris ordine propter periculum consumptionis, remanet in sua validitate decisa lite, licet fortè cessauerit periculum consumptionis, tenet Abb.in.c. quoniā frequenter.vt lit.non contesta. col.4.nume.8. ¶ Et vide Inno.in.d.cap. Albericus.de testi.nu.6. vbi ait, ꝙ licet publicatio priuilegij non faciat fidē, fallit nisi fieret per illum qui concessit priuilegium, tunc enim satis pōt dici, ꝙ valet publicatio, etiam nullo vocato, vel nullo edicto emisso, quia ipse de nouo eidem concedere posset, & Rota in dicta decisio.10.vbi vide de intellectu, scilicet, nisi sit suspectum, quia tunc requiritur citatio, quòd nota, quia credo quòd ex suo dicto leges parti. sumptæ fuerunt. ¶ Ange. tamen in authētica vt filij fra.collatione nona, dicit, quod si produco instrumentum in iudicio, & ipsum facio registrari, quod licet perdatur originale, creditur registro, si fuerit registratum authoritate iudicis.

SVMMARIVM.

1 *Leges ordinationum pragmaticarum fori, & partitarum, an debeant seruari.*

2 *De obseruantia legis fori debet aduocatus articulare, quando super ea fundatur.*

3 *Ciuitas, seu locus, qui est subiectus temporali iurisdictioni ecclesiæ, debet regi iure canonico, & non ciuili: & deficiente iure canonico, debet regi secundum leges regias, & non per leges imperatorum.*

f Guardar. f Nota tex. per quē custo-
1 diri iubētur leges† partitarū, fori, pragmaticarū, & ordinamenti regalis. simil.text.in capitul.36. infra eod. & in.l.4. titul. 4.libro primo.in ordinamen.regali.& melius in l.1.in legibus de Toro, vbi iubet dictas leges ordinamenti Regis Alfonsi custodiri, ponendo ordinem in determinatione causarum, scilicet, quòd causæ primò determinentur per leges Tauri, secundo per leges ordinamenti, & pragmaticarum, non obstante quòd non sint in vsu, nec fuerint obseruatæ. Et causæ, quæ per dictas leges determinatæ non fuerint, decidantur per legem fori legum, vel per foros municipales cuiuslibet villæ, vel vici, quatenus fuerint in vsu, in dictis villis, vel vicis: dummodo non sint contrarię dictis legibus ordinamenti, & pragmaticarum in illo, quod in eis est determinatum, vel in futurum fuerit per regem determinatum. Et illud, quod per dictas leges non potuerit determinari, tunc recurritur ad leges partitarum regis Alfonsi, vt in dicta lege Taurina cauetur. Et sic quòd in posterum, & in defectum iubet leges partitarum custodiri, & leges fori legum, si fuerint in vsu, aliter non. Et sic quòd forus Castellanus, & alij fori municipales non sunt authentici, quia non iudicatur pro eis, nisi quatenus sunt in vsu. ¶ Itaq; peritus aduocatus
2 debet articulare† de obseruantia fori, quando se fundat ex eo, alias non obtinebit, vt probatur in lege sexta.in fine.in.ll.de Toro, & tenet doctor del Castillo in dicta lege prima de Toro in glos. *en lo que fueron vsadas.* & in glo. *que se vsaron.* ¶ Sed contrarium vult tenere Montaluus in.l.final.titulo sexto.foro legum.libro primo.per text.ibi dicendo, quod de stylo cācellariæ in disceptationibus causarum, an lex, quæ allegatur fori sit in vsu vel consuetudine de iure regni mādatur seruari vsque ad vnguem vt in dicta lege finali, & in dicta lege fori noui, quæ est dicta lex quarta ordinamen. Sed tenēda est opinio Castelli, quæ fundatur ex dicta lege prima de Toro, vbi clarè dicit. Sed tu vide dictum Montal in reperto.ordinament.in parte, leges. vbi dicit quòd valent. Et ad hoc non potest obstare, quòd aliquę leges fori non sunt in vsu, quia sufficit, quòd illæ leges sunt scriptæ, & de vsu contrario non probatur, cum statuta, & leges municipales sunt in viridi obseruantia, quandocunque casus acciderit, etiam post mille annos. vt Domi. in capitul.animarum.de constitu.in.6.§.statuto. & leges fori semper

ſemper loquuntur.vt in.l. Arriani. C. de hæreti. & non tolluntur per non vſus, ſed per cōtrariū vſum. Et certè iſta opinio Montal.eſſet ſequenda.ſi dicta lex prima de Toro non eſſet cōdita: tamen crederem,& tenerem,quod quando per legem fori eſt diſpoſitum aliquid,quòd non eſt prouiſum per alias leges, quod debet ſeruari ſine eo quod articuletur,vel probetur quòd ſit in vſu.* Facit quòd tenet Peregrin. in parte, lex. quæſtione.3.in glo.ligantur, vbi tenet quòd leges Caſtellæ licet earum aliquæ non fuerint in vſu,debent obſeruari, niſi per conditorem, vel eius ſucceſſores reges ſint reuocatæ.* ¶ Vnum tamen nota.quòd licet in curia eccleſiaſtica, vel in terris eccleſiæ iudicandum ſit ſecundum ius canonicum. vt in capitulo primo.de noui oper. nuntia.gloſſ.in capitulo ſecundo.de arbitr.in.6. in parte,lex ciuilis. & Barba. in capitu.final. de
3 offic.delega. antepenul.colum.vbi ciuitas † ſeu locus, qui eſt ſubiectus temporali iuriſdictioni eccleſiæ debet regi iure canonico, & non ciuili. idem tenet Alexand.conſilio vigeſimotertio.in tertio volumi.per Felin. latè in capitulo, eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitu.columna.29.¶ Et canonibus deficientibus, iudicandum eſt per leges.vt in dicto capitul.primo. de noui ope. nuntia.ſed intelligitur quòd eſt iudicandum per leges regias,quia eſt ius commune, & non per leges imperatorum. tenet doctor del Caſtillo in l.70.de Toro in gloſſ.prima,columm. octaua.& iudicio meo eſt text.in capitulo.ad noſtram. de probatio.ibi, lege regni,quem vide.& idem tenet Palat.Ruuius in introductione rubri. de donatio.ſecunda columna. numero octauo. dicendo quòd deficiente iure canonico, recurrēdum eſt ad ius commune:& ius autem commune in his regnis, intelligit iura, & conſuetudines regni, quæ ius commune appellantur.vt in capitulo.à nobis. de teſtibus. & ibi Abb. primo notabili.

Prætorũ, Cap. XIX. finis.

Sequitur. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Literæ iudicum eccleſiaſticorum debent liberè legi,nec debent lacerari, nec admenari.*

2 *Nuntij venientes ad ſcholares, non poſſunt detineri, nec capi, nec ibi conueniri.*

Prætorũ. Cap. XX.

ITem que jure a todo ſu leal poder, que direte, ni indirete no procurara que le ſean leydas[a] cartas de juezes eccleſiaſticos, para q̃ ſe impida la nueſtra juriſdictiõ real. Y ſi ſupieren que los juezes, y miniſtros de la ygleſia en algo

a Leydas. a Attamen literæ iudicū eccleſiaſticorū
1 libere † debēt legi, & adimpleri ī his quæ iuriſdictionē ſuā tāgunt,& non debēt lacerari,nec admenari,nec capi earū nuntij.vt in.l.8.tit. 3.lib.1. in ord. regali. & ſtatutū in cōtrariū factū,eſt nullū & ſtatuētes in pœnā.l.eo.tit. & libro.incurrūt.¶ Idem dic in nūtijs venien
2 tibus † ad ſcholares, quia nō poſſunt capi, nec detineri text.in.l. 2.tit. 31.parti. 2. de quo p Bal.latè in auth. oēs peregrini. C. cōmunia. de ſucceſsio.& gl.ī l. 3.ti.24.li.4.fo. ll.Bar. & Paul. ī.l.2. §. legatis. ff.de iudi.& ibi gloſſ.in verbo, ob aliam cauſam vbi dicūt, q ſicut ſcholares habēt priuilegiū ne capiātur pro repręſalijs.vt in auth habita. C. ne filius pro patre,ita pater, vel fratres,qui veniunt ad eos vidēdos,& nuntij, qui eis neceſſariò deſtināntur.idē tenet Abb.in.c.fi.de foro cōpe.col. fi. nu.47.¶ Quinimo dicit Bar.in.d.§.legatis.q ſupradicti nō poſſunt ibi cōueniri,ſed habēt priuilegiū domū ſuā reuocādi, licet nō veniant cauſa neceſſaria,ſed probabili, vt cauſa religionis, vel ſtudij, licet ibi ſortiātur forū ratiōe cōmunis patriæ,vt Romæ,vel originis proprię,vel paternę, vel alia ratione,quia tunc habēt ſecuritatē à iure ſcripto:præterquā ratione contractus, quia tūc poteſt conueniri, & contractum eſt ſeruādum. ſecūdū Paul.de Caſtr.in.d.§.legatis.numer.4.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictionem iudicis ſecularis eccleſiaſticus non perturbet,nec in bonis laicorum executionē faciat,nec eorum perſonas præſumat incarcerare, ſed ad hoc requirat auxilium ſecularis, nec è contra.*

2 *Iurisdictio ecclesiastica, & secularis debent se ad inuicem adiuuare, non autem cotēdere, nec ad inuicem se perturbare.*

3 *Si subditi imperatoris sunt rebelles, & inobediētes ipsi principi, debet papa eum iuuare.*

4 *Iurisdictio temporalis licet sit penes papam in habitu non possunt inferiores suos sua iurisdictione priuare sine causa.*

5 *Potestas suprema est penes papam, licet non habeat exercitium gladij temporalis.*

6 *Papa potest se intromittere inter laicos, & potestatem exercere in omnibus arduis negotijs gerentibus scandalum in christianitate.*

7 *Iurisdictio causarum temporalium pertinet ad regem in toto suo regno.*

8 *Papa dat literas clerico contra laicum, sed non à laico contra clericum.*

9 *Clericus impediens iurisdictionem secularem punitur à iudice seculari.*

10 *Quando sequestrum fit penes personam ecclesiasticam, iudex secularis potest præcipere clerico, quòd illud restituat.*

11 *Quando iudex secularis est negligens, iudex ecclesiasticus potest cognoscere inter laicos, & in alijs casibus, vt hic.*

12 *Præuentioni locus est, quando crimina puniuntur per vtrunque ius.*

13 *Exceptio rei iudicatæ, potest opponi coram quocunq; iudice inter easdem personas: & sic, quod iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionē rei iudicatæ per laicum, & econtra.*

14 *Iudex ecclesiasticus an potest incarcerare laicos, in casibus in quibus habet iurisdictionem in ipsos.*

15 *Executionem non debet facere ecclesiasticus in laicos, sed debet inuocare auxilium secularis, aliàs turbaret iurisdictionem regalem.*

16 *Quid debet facere iudex ecclesiasticus anteaquā inuocet brachium seculare.*

17 *Iudex ecclesiasticus tenetur iuuare secularem, aliàs punitur per archiepiscopum. & infrà nume. 18. & numer. 22.*

18 *Si pro capiendo malefactorem officialis non habet sufficientem familiam, potest impetrare brachium alterius iudicis. Tamen priuatos non potest cogere ad hoc.*

19 *Iudex secularis sciens sententiam iudicis ecclesiastici iniustè latam, non tenetur eam exequi.*

20 *Iudex secularis, an potest cognoscere summatim, an sententia ecclesiastici sit exequenda. Et quid in causa hæresis.*

21 *Iudex ecclesiasticus an potest compellere secularem vt sibi impendat auxilium.*

22 *Iudex ecclesiasticus compellitur per suum superiorem, vt suum auxilium seculari impendat.*

23 *Iudex secularis per quem iudicem ecclesiasticū debet compelli.*

24 *Iudex secularis non cogitur procedere vel condemnare ad mandatum episcopi.*

25 *Iudex secularis debet iuuare ecclesiasticum inuocantem suum auxilium, quando sententia est in rem iudicatam transacta. Secus si est appellatum ab ea.*

26 *Secularis requisitus ab ecclesiastico non impendens auxilium, est excommunicatus.*

27 *Iudex delegatus, qui non habet in mandatis expressè, an potest inuocare auxilium secularis.*

b Vsurpan. b Text. in l. 7. tit. 3. libr. 1. in ordin. regali. & text. in l. quarta. titu. primo. libr. 3. & in l. 26. titul. secundo. eodem libr. 3. in eisdem ordina. regal. Idem
1 tenent, dicendo, quòd iudex ecclesiasticus † iurisdictionem secularis iudicis nō perturbet, nec in bonis laicorum executionem faciat, nec eorum personas incarcerare presumat, sed ad hoc requirat auxilium brachij secularis. Et ratio huius est, quia iurisdictio temporalis ad ecclesiam non pertinet, nec de ea debet se intromittere in præiudicium iurisdictionis secularis, nec è contra. vt in d. l. ordinamenti. & in c. nouit. de iudic. in princip. ibi, non putet aliquis illustris regis iurisdictionem perturbare, aut minuere intendamus, cum ipse iurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire. & text. in cap. lator. qui filij sint legiti. ibi, ex tunc seculari domino sub cuius iudicio de hæreditate causa vertitur intimetis. & in cap. secundo. de priuileg. & gloss. ibi dicit, quòd ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare, quia iurisdictio distincta esse debet. vt in dict. capitul. nouit. vbi Abb. colum. prima. nume
2 ro secundo. dicit, quòd talis iurisdictio † ecclesiastica, & secularis debent se adinuicem adiuuare, non autem contendere, nec se adinuicem perturbare. capit. si imperator. 96. distinctio. & cap. duo. 23. quæst. 5. & capi. princeps. & ca. administratores. & qui filij sint legit. c. cām. Facit quod notat

notat Innoc.in.c.licet ex suscepto.de foro com
3 pe.vbi notabiliter dicit,ꝙ si subditi† imperatoris sunt rebelles, & inobedientes ipsi princip, debet papa cū iuuare,& domare rebellionē subditorum.arg.in.c.ad verū.96.distin.¶Ex quo notat Abb.ꝙ licet
4 iurisdictio† temporalis sit penes papā in habitu, nō tamen

vsurpā, nuestra jurisdicion, o se entre

mete en lo que no les pertenesce, les

potest inferiores suos priuare sua iurisdictione sine causa, quia exercitiū huius iurisdictionis est prorsus sibi interdictū.vt ibi per Abb.nu.11.12.&.13.vbi in hoc concludit.s. ꝙ papa est maior
5 imperatore,& ꝙ penes ipsum papam sit† suprema potestas, licet non habeat exercitium gladij temporalis.& gl.in.d.c.caus. qui filij sunt legiti. Sed ad quid valet ista maioritas & prærogatiua Papæ, cū non valeat perturbare iurisdictionem principis temporalis, nec minuere, nec exercere per se.vt in.d.ca.imperator. & in.d.c. cū adueni. 96.distin.& ipse Deus exercitium, & executionem interdixit, dicendo Petro, Mitte gladium tuum in vaginam.& Io.18.& Bernardus ad Eugenium, Aggredere subditos verbo, sed non ferro. Quid vsurpare gladium tentas? quem semel iussus es mittere in vaginam? ¶Respōdetur, ꝙ valet ad multa.vt per Abb.in.d.c.nouit.nu.13.
6 versi respondetur.maxime in omnibus† arduis negotijs,& gerētibus scādalū in Christianitate, papa pōt huiusmodi maioritatis ratiōe se intromittere, etiā inter laicos,& exercere istā potestatē sibi à Deo tributā, vt patet in.c. pro humani. de homi.in.6.¶Et sic ꝙ iurisdictio† causarū tē-
7 poraliū pertinet ad regē in toto suo regno,& sic de iure habet iurisdictionē in regno. vt Abb. in d.c. cū cām.nu.3.& dixi suprà in.c.1. in gl.1. Et
8 nō papa licet de cōsuetudine dat† literas clerico cōtra laicū, sed nō laico cōtra clericū. vt notatur in.c.si clericus.& c,ex trāsmissa. de foro cōpe. & c.si clericus.11.q.1.& Alex.in consi.69.nu.1.volu.Specul.in tit.de cōpe.iudi.delega.§.1.versic.
9 30.¶Quinimo si clericus impedit† iurisdictionē secularē, pōt ipsemet clericus puniri à iudice seculari.vt tenet Paul.de Cast.in.l.additos.C.de episco.audi. nu.6. vbi dicit hoc intelligere Gailler.in bonis, nō in persona: cū totaliter personæ clericorū sint exēptæ propter characterem à iurisdictione seculari: vide quæ latè dixi in.c.3.suprà in glo. *fauor de jurisdiction*. nu.3. ¶Et idē dic,
10 quòd iudex secularis† pōt præcipere clericū, putà, qui sequestrū sit penes personā ecclesiasticā, quia iudex secularis pōt præcipere ei, ꝙ illud restituat.tenet Iaso.in.l.si fideiussor.§.si satisdatum.nu.6.ff.qui satisda.cogan.per text. notabil. in.l.§.pen.versi.per suā interlocutoriam.C.de bonis iudi.autho.possi & Bal.ibi in.d §.si satisdatū. & idem Bal.in.l.acceptam.C.de vsuris.col.1.versi, sacratissima.quia tunc non proceditur propriè contra eum per modum iudicij, sed executiue in consequentiam officij suspecti.quod sequitur Matthæ. de Afflict. in decisio.Neapolit.decisio.24.nu.3. *Et tenet Peregrin.in parte clericus. q.9.in glo. tanquā hæres. versi.quādo, quem vi in parte depositū in principio, versicul. potest tamen.* ¶Tamen istam tex.& similes limit.nō procedere ꝙn iudex se-
11 cularis† est negligens, quia tunc bene potest iudex ecclesiasticus cognoscere in laicos.gl.ꝙ est in.d.c.nouit. & in.c.ex tenore. de foro cōpet. & glo.& Abb.is ibi,& facit text.in.c.ad ministratores.23.q.5. ¶Istam & alios casus, in quibus iudex ecclesiasticus pōt se intromittere, & immiscere seculari iurisdictioni, ponit glo. notabil. in c.licet ex suscepto.de foro cōpe. in verbo, vacante imperio.& ibi singulariter Inno.nu.3. versic. imperio. ¶Quibus adde alios.s. rōne personæ serui, vel rustici, ecclesiæ. vt in.c.ecclesiarum seruos.12.q.2. ¶Itē in causis pœnitentiæ.11.q.2.c.illud.& 16.q.6.c.de lapsis. ¶Itē causis pupillorū viduarū,& debiliū personarū.c.de sollicitis.87.distin. ¶Itē in causis pauperū, & peregrinorū.24.q.3.ca.sed quid de potētibus. ¶Itē vbi terra est supposita ecclesiasticæ iurisdictioni.vt in ca.si duobus.de appel.¶Item vbi est cōsuetudo. vt in.c.cū sit generale. de foro cōpe. vt tenet Montal.in repert.legū ordina.in parte, iudex ecclesiasticus.¶Item rōne sacrilegij. vt in.c. cū sit generale.de foro compe. licet quā per iudicem secularem puniat.vt in authen. si quis in hoc genus. C.de epis.& cleri. ¶Item rōne hæresis, simoniæ, periurij,& adulterij,& de quocunq; peccato. vt gl.in.d.c.cùm sit generale. ¶Item ratione reconuentionis.3.quæstio.8 c.cuius in agendo. vt est glos.in.c.si.de exceptio.libro.6.vbi ponit istum casum,& alios, quam vide.¶Vbi Dominicus di-
12 cit, quod quando crimina puniātur† per vtrūq; ius, tunc est locus præuentioni.arg.in capi.tuæ. de procura.& per gl.in ca.nos inter.de purg.ca-
13 no.¶Adde, quod exceptio rei iudicatæ† inter easdem personas potest opponi, corā quocūq; iudice, & sic quod sententia lata ab vno competente iudice, debet seruari ab alio, cuiuscunq; iurisdictionis sit: & sic, quod iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionem rei iudicatæ per

laicum

laicum in casibus spectantibus ad cognitionem iudicis secularis, & cōtra secularis debet admittere exceptionē rei iudicatę p ecclesiasticū. ¶In illis casibus ad eū spectātibus. vt in. d. c. fi. de exceptio. in. 6. ¶ Tn̄ in casibus in qbus iudex ecclesiasticus habet cognitionem inter laicos, nō po-
14 test † eos incarcerare, sed tantūmodo per censuram ecclesiasticam compellere, nisi solūmodo in crimine hæresis. vt tenet singulariter Ioā. Andre. in additio. ad Specul. in rubrica. in titul. de offic. ordin. & de maiori. & obedi. & dicit, ꝙ ita communiter tenetur. & tex. in. c. fi. de foro compe. in. 6. & ibi Ancharra. & Philip. & vi. Felin. in capit. cùm sit generale. de foro compe. column. 7. nu. 20. & est argu. c. cùm episcopus. de officio ordi. in. 6. vbi licet ibi dicatur generaliter, quòd episcopus de causis ad forum ecclesiasticū spectātibus in quolibet loco sui episcopatus possit cognoscere, tamen loquitur de captione, statim restringit ad clericos. & idem videtur sentire. capit. quamuis. de pœnis. in. 6. pro hoc videtur facere. l. placet. C. de sacrosanct. ecclesi. vbi iudex ecclesiasticus excommunicat, secularis deportat sacrilegium. Et sic debet intelligi text. iuncta gloss. in capit. contra idolorū. 26. quæsti. 5. quæ dicit colligendo ex tex. quod episcopus potest carcerare reos: quia debet intelligi, quando sunt clerici, vel ecclesiasticæ personæ, vel loquitur de hæreticis, & idolorū cultoribus, vel aruspicibus, qui similiter hæretici appellantur, & de sacrilegis, quos puniendos, castigandos, & carcerādos lex ciuilis regni permittit. 18. titu. 10. parti. prima, quæ incipit, *defendimiento*. & l. 7. titulo. 5. foro. ll. libro. primo, quæ incipit, *ninguno*. vbi punitio sacrilegij remittitur ad episcopum, vel ad iudicem ecclesiasticum, & facit bonus text. in ca. accusatus. de hære. in. 6. prout tenet Pala. Ruui. in repet. c. per vestras. versi. sed & pulchra dubitatio. fol. 80. numer. 24. & 25. ¶Licet in contrarium videtur: nam ratione delicti factus est de foro ecclesiæ. vt in authenti. Item nulla communitas. C. de epis. & cleri. & capitulo. cùm sit generale. & capitul. ex tenore. de foro cōpe. ¶Quod non obstat: quia licet ad episcopum spectet subditum, siue laicum, siue clericum non solùm corrigere, sed punire, debet hoc facere secūdum canones per censuram, cuius nomine censuræ ecclesiasticæ continetur excommunicatio, interdictum, & suspensio. vt in capitu. quærenti. de verbo. signi. quæ tendunt ad correctionem, non ad pœnam, & sic est speciale in crimine hæresis, vt tenet Oldrald. consilio. 86. singulariter, quem vide, vbi dicit, quod in alijs inuocet brachium seculare capit. primo. de offic. ordi. & ibi glos. & Innoc. & videtur expressum in authenti. causa quæ fit cum monacho. C. de episcopis & cleric. in fine. & cap. fœlicis. de pœni. in. 6. & tenet Albericus de Rosa. in. 3. parte statu. quæstio. 43. & idē in expresso tenet. d. l. 7. titul. 3. lib. 1. & l. 4. titul. 1. & l. 26. titulo. secundo. libr. tertio in ordi-
15 na. rega. ibi. *No sean osados de fazer execucion † en los bienes de los legos, ni prender, ni encarcelar sus personas, pues el derecho pone remedio contra los legos rebeldes en cumplir lo que por la yglesia justamente les es mādado. y sentēciado, conuiene a saber, que la yglesia inuoque la ayuda del braço seglar.* vt tex. in authenti. de sancti. episcopis. §. si quis contra aliquem, collatio. 9. vbi sententia lata per episcopum mandatur executioni per iudicē secularē: & sic licet iudex ecclesiasticus in casibus de iure permissis suprà notatis habeat iurisdictionem quoad cognitionem in laicis. nō tamen habet actualem executionem, cum sit distincta iurisdictio, vt in ca. postulasti. de foro compe. nisi de hoc habeat cōsuetudinem, vt dixi suprà in. 2. in gloss. 1. nu. 12. quam vide in tantum, ꝙ etiam si causa sit de foro ecclesiæ, vt causa dotis, vel huiusmodi, iudex ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus suam sententiam non exequitur. possessionem corporalē dādo sed laico iudici dādā mandabit. tenet Innoc. in. c. significasti. de offic. delega. & sequitur Lucas de Penna in. l. expertes. C. de decurio. lib. 10. ¶Hinc est, ꝙ si ecclesiastic⁹ iudex executionem facit in laicum, vel in suis bonis, turbaret iurisdictionē regalē. vt infert Montal. vbi suprà. & dicit, ꝙ facit quod notatur in. c. Romana. §. contrahētes. de foro comp. in. 6. ¶Et ideo dicit Ioā. de Palat. Ruui. vbi suprà. num. 17. ꝙ procedit: er-
16 go iudex † ecclesiasticus contra laicos secūdū canones cēsurādo, primò excōmunicādo, deinde anathematizando, & interdicēdo, postea cum ecclesia nō habeat vltra quid faciat, inuocet brachiū seculare: ante enimquā ista faciat, nō debet inuocare, vt dicit esse gl. notabil. relatā ad tex. in Cle. dispēdiosam. de iudicijs. in vers. coercere. & ibi Lanfranc. in repeti. & per alia iura relata. per d. Pala. Ruui. vbi latè de. q. ista vbi in num. 26. tenet, ꝙ licet laicus propter delictum efficiatur de foro ecclesiæ, vt ecclesia possit illū condemnare nō tamē poterit exequi sententiā in eius bonis, vel capere eius personā, quod dicit esse notādū, & credit verissimū. ¶Quoq; dic, ꝙ iudex eccle-
17 siasticus † tenetur iuuare secularem, & suā sentētiā mādare executioni: & hoc debet facere, non obediēdo, sed patrocinando, & fouendo iurisdictionē temporalē in licitis, & honestis. vt tenet Bald. in. d. c. 1. de officio ordi. col. 1. versi. quæro. cū Innoc. & facit text. in. c. 1. de exceptio. lib. 6. & si

& si laici nolūt obedire suo præsidi, epus requisitus pōt, & debet eos excōicare, sicut secularis cōtra inobedientes epo pōt multā, vel bannum inducere: quia istæ duæ iurisdictiones sunt inuicem colligatæ, & cōfederatę. Et ideò vnus iudex debet vitare præscriptū alterius, sicut dicit lex, ꝙ si duę ciuitates sunt adinuicē cōfederatæ, vna debet vitare præscriptū alterius, & si proscript⁹ nō vult obedire, debet puniri de inobediētia. vt in.l.nō dubito.ff.de capti.& per Bart.in.l.à diuo pio.§.1.ff.de re iudic. prout ad literā tenet Bald. vbi suprà.versic, quæro & cōtra. & Abb.in.d.c. 1.nu. 14. ¶Et idē dic, quòd si ꝓ capiendo male-
18 factorē † officialis nō habet sufficientē familiā, pōt impetrare brachiū alterius iudicis. vt tenet Ang.in.l.2.C.de his qui latrones. & Io. de Plat. in.l.fiscalibus. C. de exacto.tribut.lib. 10. Et idē tenet Io.de Pla.in.l.tanti collaterales.§. eos licet. C.de re mili.lib. 12.vbi iudex nō habens officiales in sua iudicatura, pōt recipere de loco proximiori alterius iudicis pro suis executionibus faciendis.argu.l.diuus. ff.de tutori. & cura.dat.ab his. ¶Quinimo dicit, ꝙ si habens merū imperiū nec habet locū ad exercendum, pōt in loco viciniori illud exercere, ꝙ est notandū. Et ibi quoq; tenet, ꝙ officiales, & potestates, tam ciuiles, quā ecclesiastici debent se inuicē iuuare, & vnus pōt implorare brachium alterius. vt in.l.epale. C. de episco.audi.text.in.c.vnico.de statu regul. in.6. & in.c.dilecto.de sent.excō.in.6. ¶Tamē si rex, vel eius magistratus vult capere maleficos, & latrones, non pōt ad hoc cogere sibi subditos, maximè homines ciuitatum, quia stipendijs regis sunt malefici capiendi, nā ideo habet tributa, & regni redditus, & prouentus regni, vt regnū seruet absq; subditorū grauamine, iustitiā faciat. vt Andr.de Iserni.in libr.feudo.in titul.de statu.& cōsue.§.nauigia.& tenet Luc.de Pen.in.l.1.C.vt rustici ad null.obsequi.col.7.libro. 11. ¶Et facit quod tenet Bal.in.c.licet vndiq;. de offi.delega. vlti.col.quod sequit Ias.in.l.à diuo pio. §.sententia.ff.de re iud.nu.8.quòd epus tenetur obedire literis potestatis ei scribentis, & habentis tēporalem iurisdictionē, quia hoc facit authoritate legis, ad quod dicit, ꝙ est glo.notabi.in.l. ex ea.ff. depositi. & si non facit punietur per archiepm. quod dicit esse notandū. & vide Bal.in.d.l. ex ea causa.nu.2. ¶Facit quòd tenet Par.de Put.in tracta.syndi.in parte, brachiū officialis.fol.64. Vbi ait, quòd secularis tenetur exequi sniam iudicis ecclesiastici.per glo.in.l.episcopalis dignitas.C. de episco.& cleri.& in.d.ca.1.de offi.ordi.& Io. de Plat.vbi suprà.tamen iudex secularis non tenetur exbannire excōmunicatos ab episcopo, licet debet eos vitare, tenet Ias.in.d.l. à diuo pio.
19 in.d.§.snia.nu. 10. ¶Sed si iudex secularis † sciret sniam iudicis ecclesiastici iniustè esse latā, non tenetur exequi nec brachiū impertire, secūdum Inno.in.c.pastoralis.de offi.deleg. & Abb.in.d. c.1.de offi.ordi.nu. 12.quia nō debet esse executor ad malū cōtra cōscientiā facit. l. nō tantū.ff. de appel. & idē tenet Cardi.in Cle. pastoralis.§. deniq;.in fine.de re iud.vbi ait, ꝙ brachiū seculare nō debet qs impertire qn̄ cōstaret quē fuisse iniustè cōdēnatum, & tunc nō remittet, aliàs ędificaret ad gehennā tanquā faciens contra conscientiam. vt in.c.literas.de resti.spolia. allegando Inno.in.d.c. 1.de offi.ordi.quia in bono tātū debet suum auxilium impendere. vt Innoc. ibi. ¶Et ideò dicit Bart.in.l.diuus. ff.de custo.reorū
20 quòd tunc iudex secularis † pōt summatim cognoscere, cuius cōtrariū tenet Bal.in authen.clericus.C.de episc.& cleri.& Guiller.in.l.magistratibus.ff.de iurisd.om.iudi.& doct. in.d.Cle.pastoralis.de re iud. & in.c.de cætero.eo.titu.quia est inferior.& Inn.in.c.cùm in iure.de offi. deleg.& cōtra Bar.tenet Ias.in.d.l.magistratibus.nu. 10. vsq; in fi.& Ang.in.d.l.diuus. & in.l.1.C.de exhiben.reis.& Abb.in.c.atsi clerici. de iudi. Ang. in tract.malefi.in parte, necnon ad denuntiationem.nu.14.& ibi Augu. in additio. tenet quoq; cōtra Bar. & sic, quòd iudex secularis non debet de nouo cognoscere anteaquam puniat.de quo per And.Sicul.Barb.in.d.c.1.de offi. deleg. col. 28.cum seq.vbi vult sustinere opinionem Bart. per.6.col. ¶Sed tu intellige & salua Bart.in alijs criminibus, excepto in crimine hæresis, quia in isto casu solummodo tenetur stare processui, & nō in alijs casibus. vt tenet Abb.sic intelligendo Barto.in.c.fin. in fin.de statu monacho.vbi ait, quòd si iudex ecclesiasticus tradit clericū, vel laicū iudici seculari per eū puniendū, iudex secularis non tenet stare ꝓcessui iudicis ecclesiastici, excepto in crimine hęresis, & solūmodò in isto casu errauit Bart.in dict.l. diuus. secundum eundem Abb.quod nota, facit text.in.c.inquisitionis.§.prohibemus.de hæret.in.6. & istāmet opinionem vult tenere idem Abb.in.c.1.de officio ordi.nu. 12, versi.sed aduerte.pro qua opinione est text.in.l.2.titu.primo.foro.ll.lib.4.ibi, *de que los obispos y los prelados de la yglesia los juzgaren por hereges que los quemen.* ¶Sed quādo iudex secularis inuocat auxilium ecclesiasticum, tenetur facere fidem de processu. vt Innocē. & Abb.in dicto capitul.1.de offic.ordi.& Barba.ibi col. 27. vbi in col.28.cum sequentibus.tenet quoq; contra Bar. ¶Sed tene, vt dictū est, quòd excepto in delicto hæresis iudex laicus debet iterū causam exami-

examinare, quando sibi traditur per episcopum
clericus puniendus. tenet Ang. in authen. de san
cti. episcopis. §. si verò examē. col. 9. & Abb. vbi
suprà. Et istā cōclusionē cōtra Bart. tenet quoq;
Stepha. Aufrer. in tract. de potestate. secula con
tra ecclesia. tom. 5. tra. in. 4. regula. nu. 31. &. 32.
fol. 436. vbi concludendo dicit. restat igitur cō-
clusio, ꝙ in criminalibus alijs ab hæresi iudex se
cularis non tenetur stare processui iudicis eccle
siastici. * Et vi. Peregri. in parte clericus. qō. 10. in
glos. degradatus, in fin. vbi idem tenet, ꝙ quādo
episcopus remittit hæreticum ad iudicem secu-
larem: iudex secularis tenetur stare actis episco-
pi, quia ista remisio fit tāquam de superiori ad
inferiorē. Vnde inferior habet exequi non co-
gnoscere de crimine. * ¶ Ecclesiasticus tamē po
test compellere secularem, si non vult sibi impē
21 dere † auxiliū, sed non è contra glo. in. c. 1. & ibi
Abb. de offi. ord. nu. 11. quia secularis nō potest
compellere ecclesiasticū, quia maior est eo. facit
ca. qualiter. de iudi. & c. legimus. in fine. 93. dist.
22 ¶ Sed iudex ecclesiasticus † compellitur per suū
superiorē ecclesiasticū. vt in ca. 2. de excep. in. 6.
¶ Et licet posit secularis cogi per ecclesiasticū,
non intelligas per quēlibet ecclesiasticū, sed per
23 suū † ordinariū. vt in. d. c. 2. cui subest ratiōe pec-
cati: quia si ecclesiasticus inuocat brachiū secula
ris, qui non est de sua dioecesi, nō poterit nō pa-
rentem compellere, quia est extra territoriū. ca.
2. de constitu. in. 6. l. fi. ff. de iuris. om. iudi. sed im
plorabit auxilium dioecesani, cui subest ille secu
laris, & ille compellet secularem. vt Cardi. in. d.
c. primo. & Barb. ibi. 33. & 34. col. ¶ Sed non co
24 gitur iudex laicus procedere †, vel cōdemnare
ad mandatū episcopi. Bal. in margarita. versi. iu-
dex. versic. 21. & Innoc. in. d. c. 1. de offi. ordi. li-
cet condemnatum ab vno alter debeat euitare.
vt Bal. vbi suprà, quod dicit esse menti tenendū.
¶ Sed supradicta, quòd iudex secularis debet iu
uare ecclesiasticum inuocātem suum auxilium
25 intellige quando sententia est † in rem iudica-
tam transacta, secus si est appellatum ab ea, quia
tunc nō tenetur obedire iudici ecclesiastico con
tra clericū appellātem à sentētia sua, ita singula-
riter Oldral. consil. 89. vbi hoc per multa funda
mēta tenet, & dicit hoc verius, maximè si appel
latio est emissa ex causa probabili. quod nota.
Et tenet Abb. in. c. 1. de offic. ordi. nu. 11. quem
vide. & idem tenet dictus Stephanus Aufrerius
in dicto tracta. de potestate seculari. in quarta re
gula numer. 32. tomo quinto tractatu. fol. 436.
dicendo, ꝙ si episcopus inuocat brachium secu
lare, contra clericum suum, qui tamen ab eo ex
probabilibus causis ad sedem apostolicā appel
lauit, princeps, vel iudex secularis non debet eū
iuuare, quia eidem episcopo postquam est ap-
pellatum ab eo subditus potest resistere. l. prohi
bitum. C. de iure fisci. libro. 10. & procedendo,
appellatione pendente, videtur superiori iniu-
riam facere. ca. nomen. 2. quæstione prima. & l.
quoniā iudices. C. de appel. vbi dicit, ꝙ officia-
lis non resistens pertinaciter iudici nō recipien
ti appellationem, punitur. 30. pōdo auri. ex qua
lege potest sustineri secundùm Stepha. vbi su-
prà, quòd iudex tēporalis posit impedire exe-
cutionem sententiæ, præsertim irretractabilem,
à qua fuit ad sedem apostolicam appellatū, do-
nec releuandi tempus steterit. quòd sæpenume
ro fieri vidit, quod nota. ¶ In tantum, ꝙ si secula
ris requisitus ab ecclesiastico non impendit suū
26 auxilium † in casu in quo debet, est excommu-
nicatus. vt tenet Archidi. in. c. 1. de statu regula.
libro. 6. & Paris de Pute. vbi suprà. ¶ Sed quæri
27 tur, an iudex † delegatus, qui non habet in man
datis expresè, potest inuocare brachium secula
re. Federi. de Senis hāc. q. examinat in cōsi. 163.
& primò dicit, ꝙ non: quia iurisdictio delegata,
est stricti iuris odiosa, & extraordinaria, & sic re
stringēda, & coarctāda, & ad personas in rescri-
pto nō cōprehensas non extendit. c. edoceri. de
rescrip. & ibi glo. & c. nonnulli. eo. titu. & c. fi. de
offi. delega. & dicit tenere Archidi. in ca. officiū.
de hæreticis. in. 6. ¶ Tamen dicit, ꝙ in contrariū
tenet Innoc. in. c. significasti. de offic. delegat. &
Hostien. eo. tit. c. 1. & Specu. in tit. 1. §. sequitur.
versi. sed nunquid seculare. & idē Archidi. in. c.
administratores. 23. q. 5. quia aliqua re ꝑmissa
vel prohibita, omnia quæ sequuntur ex ea, per-
mittuntur, vel prohibentur. vt in. c. præterea. de
offi. dele. & c. prudētia. §. sexta. versi. cæterum. l.
ad rē. ff. de ꝓbatio. in qua opinione remanet. Fe
de. in. d. cōsil. Quia cū iurisdictio ecclesiastica, &
coertio nō sufficiat ad cōprimēdū contumaces,
& inobediētes, meritò per secularē potestatē se
iuuare debet ecclesia, sicut è cōtra. ¶ Et cōtrariū
soluit, dicēdo, ꝙ nō obstat, ꝙ iurisdictio delega-
ta sit restringenda: quia habet locū, vbi per dele
gatam iurisdictionem derogaretur iurisdictiōi
ordinariæ, quæ est fauorabilis, & ibi quoque re
spōdet ad alia, quæ in cōtrariū possunt adduci.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio dicitur denūtiatio publicè facta cau-
sa iuris conseruandi.*
2 *Quatuor species protestationum.*
3 *In protestatione regulariter, scriptura non requi
ritur. Fallit vt hic.*

Reque-

c Requerimiẽtos. c Quę protestatio di
1 citur †, quòd est denũtiatio publicè facta causa iuris cõseruãdi in futurũ, quod protestanti competit, vel cõpetere põt. c. cũ. m. de constitu. & ca. cùm magna, de electio. prout tenet Cardina. in Cle. 1. de procurato. n. 16. q. 13.

haga requirimientos, q̃ no lo hagan.

vbi dicit, ꝙ idẽ tenet Zenzeli. per. l. fin. §. item si prædixerit. ff. naut. caupo. stabul. Alij autem aliter definiunt, vt per Bart. in. l. non solum. §. morte. ff. ꝙ de noui ope. nũtia. vbi ait, ꝙ protestatio dicitur denuntiatio cum testatione facta. vt in l. detestatio. ff. de verbo. signi. & in. l. plebs. §. de testatum. quæ definitio dicit ibi quòd sit verissima. num. 11. vbi multifarijs modis hoc exponit.
2 ¶ Et sunt secundum eum quatuor † species protestationum. Et in quantum dicit, ꝙ secunda est protestatio prohibitoria, seu inhibitoria, ne aliquid fiat, quæ conuenit nostro text. ista cõsistit circa tria. Nam quandoq; prohibetur vt nõ fiat id quod prohibito erat permissum, non tamen erat obligatus ad faciẽdũ, vel nõ faciẽdũ. Quandoq; prohibetur vt nõ fiat id quod prohibitus teneatur facere. De vno quoq; mẽbro vi. ꝑ Bar. ibi. nu. 34. cũ seq. ¶ Et in quantũ Bart. reprehendit diffinitionẽ Ioan. Mon. vt protestatio dicat clamosa denũtiatio, & sic videtur intelligi, ꝙ nõ possit fieri protestatio in scriptis. C. l. fina. C. de negot. gest. dicit Alex. in. d. §. morte. nu. 9. ꝙ dicta definitio Ioan. Mon. põt defendi, quia etiam scriptura clamare dicitur. vt patet in ca. cũ Marthæ. de celebra. miss. versi. Mosaica vox. & ꝙ notat Bart. in. l. Arriani. C. de hæreticis. dũ dicit Alexan. ꝙ lex semper loquitur, & quia secundum Ias. in. d. §. morte. nu. 12. hoc est modicæ vtilitatis, vlterius non insistendum. ¶ Et quòd in ista protestatione regulariter nõ requiratur scriptu
3 ra †, sed potest fieri in scriptis, vel sine scriptis, est tex, & ibi Bart. in. l. fi. C. de negot. gest. & ibi alij doct. glo. in authen. de tempo. non sol. pecu. §. contestationẽ. collã. 7. quia non est de casibus specialibus requirentibus scripturam. vt per gl. magnã. in. c. 1. de censi. in. 6. quãuis contrarium teneat gloss. & malè in. c. cupiẽtes. de ele. in. 6. in verbo, proposita. & ibi reprobant Ancharra. & Domi. & bene secũdũ Ias. in. d. §. morte. nu. 21. ¶ Quod dicit ibi Ias. ꝙ fallit primò, vbi protestatio succedit loco actionis, seu libelli, ex parte actoris. vt in. l. si vt perfectius. C. de annali. exceptio. ¶ Secũdò fallit, quando protestatio succedit loco exceptionis nõ numeratæ pecuniæ, vel non numeratæ dotis, & sic ex parte rei. vt in authentic. hanc autem. C. de non numera. pecu. Et isto modo patet, quòd secunda fallentia differt à prima, quãuis Saly. & Bal. in. d. l. fina. C. de nego. gestis. reprehendant Bart. in. d. §. morte. nu. 27. & malè secũ dùm Ias. ibi. nu. 21. quia dicũt secundam fallentiam contineri sub prima.

Y si dello no quisieren cessar, nos lo

¶ Vltra Barto. secundum Ias. fallit tertiò, quando per protestationem agitur de periculo personæ, & sic per eam patitur præiudiciũ irreparabile, tunc propter grauitatem præiudicij, requiritur scriptura. text. est in authentica. si quis ei. & ibi Salyce. ad hoc notat. C. de adulter. & Roma. in addi. ad dict. §. morte. reputat illum text. ad hoc singula. ¶ Quartò fallit, quando aliquis inuitus non potest cogi ad acceptandũ tutelam, sed sponte si vult acceptare, debet hoc infra quatuor menses protestari in scriptis, quòd eam acceptat. text. est in authenti. presbyteros vltima. & ibi Bald. ad hoc notat. C. de episcopis & clericis. & ratio est secundùm eum: quia acceptatio tutelæ ex actu fori. l. actus. C. de ferijs. & ideò requirit scripturam capitul. quoniam contra. de probatio. ¶ Quintò fallit in casu. §. si quis de prædictis. & ibi Bartol. ad hoc notat in authentic. vt cùm de appellatio. cogno. quando filius neglexit patrem suum, qui est furiosus, & non vult eius curam suscipere, si extraneus sibi protestetur in scriptis, debet priuari hereditate, & successione patris. Et idem si non esset filius, in alio cognato qui aliàs sperat hæreditatem. Et ratio specialitatis potest esse in hac fallentia propter grauitatem præiudicij, quæ est in priuando filium à totali successione patris. l. cùm ratio. ff. de bonis damna. cum similibus, prout tenet Iason vbi suprà.

¶ Quoque dic, quòd in casu istius textus requiritur, quòd protestatio fiat in scriptis ad hoc, vt regi possit constare, & quia potest parare præiudicium irreparabile, & tunc requiritur scriptura. vt est textus singularis in dicta authentica. si quis enim. C. de adulterijs. & ibi põderat Salycetus, & tenet Alexander in dicto. §. morte. columna octaua. numer. trigesimotertio. vbi per Bartolum, Alexandrum, & Iasonem latissimè de ista materia protestationis.

SVMMARIVM.

1 *Relatio quando superiori fiat.*

Saber

d Saber. d Quia propter defectum iurisdi-
1 ctionis relatio fit superiori †, vt tenet glo. in l. prima. C. de relatio. in verbo, consulat. in fine. & sic hic iudici seculari præcipitur, quia non potest contra ecclesiasticum vsurpantem regalem iurisdictionē procedere. De qua materia vid. l. 1. ff. de relatio. & in ca. intimasti. vbi omnino de appel. & Alexā. in l. iudices. C. de iudi. nu. 5. Et licet possit procedere cōtra talem personam ecclesiasticā, vt dixi suprà in gl. vsurpan. nu. 9. debet ad regem deferri, vt hic.

haga saber[d], para q̄ nos lo mandemos remediar de manera q̄ no consientan que cosa passe en nr̄o perjuyzio[e], y d̄ nr̄a jurisdictiō[f], q̄ luego sea remediado[g], y notificado a nos.

¶ Et vi. alium casum, in quo relatio fit principi. in ca. 6. suprà eod. & quæ ibi dixi in parte, *notifiquen con tiempo.* ¶ Alium casum habeo in c. 22. infra eod. in fine. & ibi dicam. ¶ Et relatio non solum potest fieri ad principem, sed etiam ad aliū superiorem, quia pendente, officium referentis debet silere, quādo fuit relatio facta in casu promisso. vt in l. cùm à nobis. C. de dilatio. prout tenet Bald. in l. eum quem. §. iudicibus. ff. de iudicijs. ¶ Et super dubio iuris potest cōsulere superiorem, quæ consultatio nec hodie, nec olim est prohibita. vt glo. in l. diuus Marcus. ff. de offic. præsid. vbi quoque tenet, q̄ de facto consulitur princeps, licet præses non. vt in l. eum qui. ff. de iudicijs. ¶ Et tene, q̄ in casibus, in quibus relatio fit superiori per inferiorē, debet inferior iudex illicò acta litigatoribus edere. vt in ca. intimasti. de appellatio. & ostēdere partibus relationem, quam faciunt superiori. 2. quæstio. 6. vi. dū aliàs posset appellari. gloss. in ca. cùm olim magister. de officio delegat. * ¶ Et vide Bald. in l. de die. in fin. ff. qui satisdare cog. vbi inquit, quòd quando punctus debet formari ad consiliū transmittendum, si partes sunt in concordia, bene quidem, si verò sunt in discordia iudex habet arbitrari: quia talia quæ in iudicijs emergunt ad considerationem iudicis spectant, quod dicit Bal. facere ad similes quæstiones, putà si sit discordia tertij arbitri: & in similibus, quod dicit menti tenendum. vid. per Felin. in capitul. super quæstionum. §. rerum. de officio delega.

SVMMARIVM.

1 *In his, quæ regi pertinent, non debet fieri præiudicium.*

2 *Regalia an rex potest concedere, & si concedit, quid venit in concessione.*

e En nr̄o perjuyzio. e In his scilicet, quæ sunt regalia. vt in titu. quæ sunt regalia. in vsib. feud. & ibi Bal. & Andre. de Isern.
1 quia in his † & similibus, quæ pertinēt regi, non debet fieri quicquam in eius præiudicium, vt hic, quia dānum pateretur, si auferretur sibi cōmodum proueniens ex publico. vt in l. 2. §. meritò. ff. ne quid in loco publi. & ibi per Bartol. & in l. Proculus. ff. de damno infecto. ¶ Et an si rex
2 potest concedere regalia †, & si concedit, quid venit in concessione? Vide Paridem de Puteo in tractatu syndicatus. in parte, de excessibus baronum. folio. 11. nume. septimo, & octauo, cum sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Vbicunque iurisdictioni præiudicium paratur, iudex potest ex se, nemine petente, prouidere.*

f Iurisdiction. f Quod fit cognoscēdo inter laicos super re merè profana, & in alijs. vt dixi suprà in gl. vsurpan. ¶ Et ideò dixit Bart. in l. si quis libertatem. ff. de peti. hæredi. q̄ vbicunq; † iudici, vel
1 iurisdictioni paratur aliquod preiudicium, tunc iudex potest ex se, nemine petente, prouidere. & tenet Ioan. de Plat. in l. præcipitur. C. de cano. largi. titulo. libro. 10. nume. 3.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio vbicunque offenditur, quilibet de populo admittitur ad agendum.*

g Remediado. g Procedendo, si pōt, contra turbātem, vel impedientem. vt dixi suprà in capi. 3. in glo. *en fauor de su jurisdiction.* & si non potest procedere, nuntiet regi, vel suo cōsilio regali vt hic. Et vide Bald. in l. si quis id quod. ff. de iurisdict. om. iudi. in prima lectura. vers. extra scias. vbi tenet allegando Dyn. in consilijs, quòd semper ad
1 mittitur † ad agendum quilibet de populo, vbicunq; est offensa iurisdictio iudicis. Et ponit exem-

exemplum in confratris cõfinibus, & pra cep-to fpeto,& confimilibus, quod dicit effe menti tenendum. Et idem tenet in additio. vbi dicit, ꝙ eft actio annalis.*Et vi. quæ dixi fuprà. in. c.3. in gl. iurifdiction. num. 13. ver. & talis eximens quod facit ad. l. 5. titu. 12. lib. 8. ord. & idẽ Bald. in. l. vnica. §. hoc iudicium. in fin. ff. fi quis iufdicen. non obtemp. inquiẽs, quòd quilibet de populo admittitur: quia iniuria cõmunis eft, quando magiftratui irrogatur.*¶ Adde tamẽ, quòd minus delictum eft offendere iurifdictioni prætoris, quàm offendere priuatam perfonam. tenet Bald. in. l. fi familia. ff. de iurifdi. om. iudi.

Prætorum Cap. XX. finis.

SVMMARIVM.

1 *Rogare, & mandare, paria funt.*

2 *Rogatio maiorum pro iuſſo habetur.*

3 *Rogamina maiorum, vel potentium, vel blanditia, an inducant iuftum metum.*

4 *Blanditiæ principis, & importunitas, iuftum metum inducunt.*

5 *Donatio facta mulieri, per maritum ex frequenti petitione mulieris, non valet.*

6 *Blanditijs poteft quis teftatorem inducere ad fibi legandum, fecus fi blanditijs inducitur in perniciem alterius.*

7 *Quando blanditijs quis inducit teftatorem vt teftamentum reuocaret, inftitutus in tali tefta mento reuocato à fecundo hærede fcripto, reuocabit hæreditatem per actionem de dolo. Quod habet locum non folum in hærede inftituto per blanditias reuocato, fed etiam fi teftator volebat ei relinquere hæreditatem, vel legatum & per fuggeftiones non relinquit.*

2 1 RVego. a Quia rogare, † & mãdare paria funt. vt tenet gl. & ibi Bar. in. l. fi negotiũ. C. de negotijs geftis. & in. l. 1. §. fi. ff. mãda. maximè fi funt rogamina iftorũ curialium, quia in ifto cafu maiores dicuntur fi iftis iudicibus procurant officia.

2 ¶ Talis enim † rogatio maiorum habetur ꝓ iuſſu: l. prima in principio. ff. quod iuſſu. & ibi Paul. de Caftro. & Bal. in. l. fi

3 mandator. C. quòd † cum eo. Bart. in tractat. de tyrannia. in. 7. q. principal. Alexan. in. l. quia colum. pen. ff. de iur. om. iudi. & in confilio. 124. in primo volu. in fine. & Andre. de Iſernia. in titu. de feud. fine culpa non amitten. capi. fi quis miles. vbi adducunt illud, quod communiter dicitur. rogare ducum fpecies violenta iuben

4 di. ¶ Et an rogamina potentium, & dominorũ † vel blanditia inducant iuftum metum vi. gloff. in Cleme. primã. de tefti. in verbo, exhortamur. Abb. in. c. Abbas: quod metus cauf facit tex. in cap. cùm inter feniorem. de electio. & ibi Abb. vbi tenet, quòd fit idem de minis potẽtium. vt Abb. in ca. primo. de officio delega. ¶ Quod intellige, quando funt foliti fæuire in non obediẽtes fuis rogationibus, non aliàs fecũdùm Abb. & And. Sicul. in. d. c. primo arg. tex. in. l. ad inuidiam. & in. l. metũ. C. quod metus caufa.

¶ Item blanditiæ † principis iuftum metum inducunt. per glo. in. l. prima. C. fi rector vel prouin. fecundùm Barb. In. d. capi. primo, & tenet additiona. Paulus de Caft. in. l. 1. C. fi quis aliquem tefta. ꝓhibu. ¶ Item importunitas fecundum gloſſa. in c. audacter. 8. q. 1. glo. & quod ibi notatur in. c. cum adeò. de refcrip. & tex. in. l. 1. C. de petiti. bonorum. fubla. lib. 10. ¶ Vbi Bald. tenet. ꝙ do

5 natio † facta mulieri per maritum ex frequenti petitione mulieris, talis donatio non valet, nec confirmatur per mortem mariti, quia quodam calore iracundiæ eft facta fecus fi blanditijs vir inductus fuiffet ad donandũ alteri. arg. tex. in l. fi. ff. fi aliqui tefta. prohibu. de quo vide fingulariter Montal. in. l. 3. tit. 9. foro. ll. lib. 3. in gloſ. i. vbi

Pretor. Caput. XXI.

ITem mãdamos, y defendemos, que los dichos nueftros afsiftentes, o gouernadores, o corregidores, ni alguno[4] dellos: no accepten ruego a, ni car-

1. vbi idem tenet. & Bal. in. c. si quis. nu. 3. de feudo dato inuit. legi. cõmis. in vsi. feud. ¶ Vbi Mõ
6 tal. & Bal. tenent. ꝙ blãditijs † quis potest testatorem inducere ad sibi legandũ, qñ blãditię tẽdunt ad sui cõmodum tantum, vt quando blanditur testatorẽ, vt eum hæredẽ instituat. ¶ Secus si blanditur in perniciẽ alterius, suggerẽdo falsas causas testatori, vt tollat ꝗ hæreditatẽ iam instituto. ¶ Et vide Pala. Rub. in repeti. rub. de dona. §. 81. foli. 58. vbi idem tenet & de materia ibi per eũ. Tamẽ dicit. ibi. nu. 11. ꝙ in isto casu quando blandi
7 tijs † quis inducit testatorẽ vt testamentũ reuocaret, institutus in tali testamẽto reuocato reuocabit à secũdo herede scripto per actionẽ de dolo vel in factum hæreditatẽ, licet testamẽtũ valeat: Ita dicit ꝙ tenet Ang. in. l. fi. C. si aliquẽ testa. prohib. vbi ait, ꝙ ita fuit iudicatũ Perusij, dũ ipse esset vicarius episcopi, quia quidã enim instituit hæredes in suo testamento quosdam religiosos, seu conuentum, & quidã agnati sibi tantum persuaserunt, dicendo, ꝙ erat malefactum instituere tales religiosos, & ꝙ talẽ hęreditatem cõuerterent in malum, & ita fecerũt ꝙ eos instituerent, fuit iudicatum, ꝙ illi religiosi obtinerent successionẽ, quod dicit esse bene notandum, quanuis contrarium velit glo. cũ qua ibi Cy. transit in l. quidquid. C. arbitri. tutelę. & sequitur Bal. in. d. l. fi. in fine. ¶ Quod extendit Ang. vbi supra, ꝙ hoc non solum habet locũ in herede instituto per blãditias reuocato, sed etiã quãdo testator volebat ei relinquere hæreditatem, vel legatũ, & per suggestiones nõ relinquit quia datur actio de dolo contra talem suggerẽtem illis, quibus adeptum est vel eius sollicitudine nõ relictum. vt in. l. 1. ff. de doli excep. quod dicit Ang. esse casum notabi. & quotidianũ, & idẽ tenet Ang. in. l. nõ enim. ꝑ illũ tex. cũ glo. ff. de inoffi. testamẽ. & sequitur Cæp. cautel. 62. & Iasin. d. l. fi. C. si aliquis testa. prohib. ꝗ legit eũ iũcta. l. 2. nu. 3. licet Pala. Rub. de eo nullã faciat mẽtionẽ, sed solũmodo sua dicta extrahẽdo. & hanc opi. sequitur Anto. Cors. in notabi. suis. in parte, hæres. ¶ Et licet Ias. in. d. l. fin. & Pala. Ru. teneãt, ꝙ tale testamẽtũ valeat licet prim⁹ institut⁹ põt à secũdo aduocare bona per actionẽ de dolo, videtur mihi, ꝙ tale testamẽtũ non valeat, & facit ad hoc, ꝙ tenet Sco. in. 4. dist. 15. vbi ait ꝙ isti, qui appropinquant morti, licet videatur habere aliquẽ rationis vsum, si tamẽ stãtiũ importunitatibus lacessiti, & victi, mutãt testamentũ, & quodãmodo cõsentiunt inuiti. nullũ robur habet talis volũtas, & pręsumitur ope, & malitia illorũ fecisse, non autem ex cõsensu. Quia vt dicit Philosop. 3. Ethy. ignorãtia. & aliqualis coactio excludit volũtariũ, prout refert dictus Pala. Rubi. vbi suprà numero quarto. cui cõcordat quod tenet Ias. in. d. l. 1. nu. 2. vbi ait, ꝙ licèt tex. nõ dicat, de eo qui coegit ad testãdũ, placet sibi, ꝙ testamẽtũ reddat nullũ. Nã sicut metus vitiat ipso iure matrimoniũ. vt in c. Abb. quòd metus causa, & cap. locum & veniẽs. ita debet ipso iure vitiare institutionem.

ta[b] que les sea escrita en los casos de justicia por persona de nuestra corte ni de fuera della, antes sin embargo della hagan, y administren la justicia realmente, y con effecto, y qualquier carta de ruego que se les scriuiere de nuestra corte en los casos đ justicia, nos la embie.

b **Carta.** b Idẽ tenet Bar. & Paul. de Cast. in. l. 1. C. ne lice. potẽ. vbi dicit, ꝙ ille tex. facit cõtra eos, ꝗ faciunt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus, ꝗa incidunt in constitutionẽ. & vi. quæ dixi suprà in cap. 3. in glo. procuradores. nu. 18.

Prætorum. Cap. XXI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Fortalitia, & domus fortes sine iussu regis & cõsiliariorum suorum non debent fieri, & sic quæ sunt ædificata, destruantur.*

2 *Muri non fiant sine licentia principis.*

3 *Castellum dicitur receptum, seu casuarium, vbi multi possunt se reducere, & munire, & per eũ præbetur turbationis materia.*

4 *Ædificare an quis præsumatur in dubio pro se, non ad æmulationem alterius.*

5 *Castra noua, & fortalitia quis præsumitur facere cum injuria & æmulatione alterius, eo ipso, quod construũtur, & non sunt necessaria.*

6 *Castrum faciens ad damnum regis maculam perditionis incurrit.*

Castra

7 *Castra si de promisso ciuitatis sunt facta, vel si per tempora vetusta possidentur, nõ cogitur quis ea relaxare.*
8 *Castrum quod à principio iustè & legitimè factum est, non est diruendum.*
9 *Dispositio vetans aliquid adquirere de nouo, nõ dicitur vetare, vel prohibere iam adquisita retineri.*
10 *Munitio facta in aliquo loco, quæ periculosa potest esse alicui ciuitati, permitti non debet.*
11 *Muros fortality an sit licitum reficere sine licentia regis.*
12 *Fortalitium, quod est in totum destructum, an potest refici.*
13 *Solennitas, quæ in confectione instrumenti requiritur, an requiratur in refectione, quãdo fuit amissum.*
14 *Ecclesia ex toto collapsa, si erigitur, an debeat de nouo consecrari.*
15 *In refectione monasterij totaliter destructi requiritur episcopi licentia.*
16 *Reficienti ædificium de toto destructum, potest nouum opus denuntiari.*
17 *Molitione castri authoritate principis facta omnia iura, castri, & pertinentiarum extinguuntur.*
18 *Cum destructio castri fit authoritate principis, debet refici eadem authoritate.*
19 *Si domus emphiteoticaria comburitur casu fortuito, si postea reficiatur, an cogatur emphiteota perseuerare in emphiteosim & soluere pensionem.*
20 *Si potestas finito officio confirmatur in eodem officio, dicitur nouus potestas.*
21 *Fide iubens in prima conductione, non tenetur in secunda.*
22 *Fide iubens pro potestate, non tenetur pro eo con confirmato pro nouo tempore.*
23 *Promittens aquam nobili habentem aliquam domum, si destruitur, & postea reficitur dicitur noua domus, & est liberatus.*
24 *Reficere an dicatur de nouo facere.*
25 *Prohibiti ædificare castra, non prohibentur reficere.*
26 *Ex instrumento refectionis gabella non debetur.*
27 *Factus, qui nõ potest à principio fieri sine licẽtia principis, potest tamen refici sine eius licentia.*
28 *Nauis sæpe refecta, dicitur eadem, etiam si de prima materia nil stet.*
29 *Qui potest comedere caseum, & oua, potest etiam comedere sanguinem.*
30 *Fortalitium, quod non fuit funditus dirutum, sine licentia regia potest refici. Secus si fuit ex toto funditus destructum.*
31 *Fortalitium quando reparatur, debet fieri reparatio, vt antiqua forma non mutetur.*
32 *Personis priuatis licet muris circundare, & custodire loca propria.*
33 *Turris licet longissimo tẽpore stetit colapsa, nulla præscriptio tollit facultatem reficiendi.*
34 *Refectio turris prohibetur, quando imminent scandala.*
35 *Turris ecclesiæ potest fortificari tempore belli ad perpetuam vtilitatem.*
36 *Si princeps fortificauit castrum alicuius nobilis ad hoc, vt hostes non caperent illud, & ille nobilis bello finito recuperet castrum, an ab eo recuperet rex expensas quas fecit.*
37 *Castra & turres habentes, debent ea custodire, & reparare tempore belli & pacis, & non homines illius ciuitatis, vel villæ.*
38 *Rex donans vassallos alicuius loci an videatur donare proprietatem locorum, & fortalitium, quam habet in eum. Et an si potest donare inuitis hominibus loci.*
39 *Papa, vel rex concedens alicui castrum, & postea illud donat alteri, an valeat secunda collatio.*

a TORRES. a Idem tenet tex. in l. 7. tit. 7. li. 4. in ord. regali. vbi fortalitia, seu domus fortes siue regis †iussu & cõsilio suorũ
1 consiliariorum & aliquorũ hominum locorũ circunstantium nullatenus fiant: & quæ sine regis mandato sunt ædificata, destruantur. Et sic notatur, q. cum talia castra seu fortalitia pro maiori parte fiunt ad æmulationem alterius ciuitatis, & plerũq; viã seditionis præbẽt, nõ licet ea sine iussu principis fieri, vt hic in nostro tex. & in d. l. ordin. Facit tex. in. l. opus nouũ. ff. de operi. publi. & l. 2. C. de fundi limi. li. 11. vbi gl. in verbo, an-

hoc, antiquitas. tenet nõ licere cuilibet castrum habere. Idē tenet constitutio regni Neapoli. in tit. 32. & 33. vbi prohibet fieri castra, & turres à priuatis quasi sufficiant publicę imperiales munitiones. & ibi gl. ¶Quod intelligit. d. l. 2. C. de fundi. limi. in limine regni, vel imperij, alibi autē, quilibet potest facere. qđ sequitur Barto. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. num. 7. * Et idem tenet. Grego. Lopez. in. l. 1. ti. 18. par. 2. in gl. *e los castillos.* vbi affirmat, ꝙ licet in suo edificare castella, & possidere: dũmodo non sint de illis quę sunt in finibus regni, & quando non sunt ad ęmulationem & regni damnum. * sed tu tene ꝙ hodie per istũ text. etiā si fiant in suo, nemo potest castrũ, vel turrim ædificare, etiā licet nõ ædificet in limitibus regni sine licētia regia, quia præsumitur ad æmulationē regis, vel alterius fieri, vel præbere materiā seditionis. vt tex. in. l. 8. eo. tit. 7. lib. 4. in ord. regali. ibi, *muchos males e daños que se han hecho e hazen, e se podriā hazer en nuestros reynos.* Quod probat tex. in. d. l. 2. C. de fundi. limi. quæ incipit, qui cum castra. & tenet gl. in. l. si in aliquē. ff. de offi. procõ. & legati. in verb. opera.

2 vbi dicit, ꝙ muri † ciuitatis, & castra nõ fiāt sine licētia principis, vel sui procõsulis. l. sacra. §. pe.

3 ff. de rerũ diuisio. & quia castrũ dicitur † receptũ seu casuarium, vbi multi possunt se reducere, & munire. argum. ff. de aqua quotidi. & æstiua. l. 1. §. ait prætor. & dicitur ad differētiā terræ planæ, & idē subiungitur in turribus, ea videlicet ratione, quia per huiusmodi ædificia, scilicet fortalitia, & turres præbetur turbatiõis materia, & scādala de facili oriũtur. vt tenet gl. in dicta cõstitutione regni Neapoli. ¶Nec ad hoc põt obstare qđ tenet Bald. in. l. itē lapilli. ff. de rerum diuisio.

4 col. 2. nu. 4. vbi ait, ꝙ in dubio † vnusquisq; præsumitur ędificare principaliter propter se, & nõ ad damnũ, nec ad iniuriā, vel æmulationem alterius. quod sequitur Ias. in dict. l. hoc iure. nu. 11. quia Bal. & Ias. loquũtur in alijs ędificijs, & non in castris, turribus, vel fortalitijs, quia hæc ad æmulationē præsumũtur ædificare, & nõ licet noua castra facere cũ iniuria, vel æmulatione alterius. vt tenet Bar. in. l. 1. in principio. ff. qđ cuius vniuers. nomi. n. 2. Bar. Paul. & Ias. in. d. l. ex hoc iure. Innoc. & Abba. in. c. Pisanis. de resti. spoli. in fin. & Guido Pap. in sing. 427. & est tex. in. l. prouincias. C. de ædifi. priu. & ibi gl. Roma. singulariter in cõsi. 52. in fin. arg. tex. in. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluui. arcē. & in. l. fluminum. ff. de damno infecto. §. sed cũ sequenti. & per alia iura. vbi tenet, ꝙ noua † castra vel fortalitia facere cũ iniuria, vel ęmulatione alterius ꝙ præsumitur, eo ipso, ꝙ constituuntur, & non sunt necessaria.

Prætorum Caput XXII.

Otros, que no consientan q̃ se hagã sin nuestra licencia torres a, ni casas fuertes en las ciudades, o villas, o tierra q̃ fuere a su cargo, ni en sus terminos 5 y jurisdiciõ. Y sepase si haze agrauio, y daños đlas fechas nueuamēte y si se

6 saria. Et quia si quis ad regis † damnum castrum faciat, maculam proditionis incurrit. tenet Mõtal. in suo reperto. gl. ordi. regal. in parte: castra. ¶Et ꝙ in confinibus ciuitatis non sit licitũ possidere castra, & si habet cogatur relaxare, tenet Bar. in. d. l. 2. C. de fundi limi. Quod dicit esse ve

7 rũ, † nisi de permissu ciuitatis sint facta, vel concessa, vel per tēpora vetusta possederint, qa tũc talis vetustas pro lege habet. vt in. l. 2. ff. de aqua pluui. arcē. in princip. ¶Et tenet Mõtal. vbi su

8 pra, ꝙ castrũ vel fortalitiũ quod à principio † iustè, & legitimè factum est, non est diruendũ: & si perueniat ad casum, à quo nõ potuit inchoari per regulā. Factũ legitimè. de regul. iur. in. 6. cũ ibi notatis. & tenet ad literā Io. de Pla. in. d. l. 2. C. de fundi limi. lib. 10. ¶Et facit qđ tenet Abb. & Io. de Ana. in. c. Iudæi. el. 1. de Iudæis. vbi di

9 cunt, † ꝙ dispositio vetans aliquid adquirere đ nouo nõ dicitur vetare, vel prohibere iā adquisita retineri, & sic cũ ius vetat in futurum, permittit in præteritum, sicut quędā dirimunt contrahenda, quæ nõ dirimũt cõtracta. c. quemadmodũ. de iur. iurā. ¶Quod extēde nõ solũ ad for

10 talitia, verũ etiam si aliquis facit † munitionē in aliquo loco, quæ possit esse periculosa alicui ciuitati, nõ debet sibi permitti. vt tenet singulariter Bar. in. d. l. opus nouũ. ff. de operi. publi. Qđ dicit intelligendum esse periculosa, vel esset verecundia alteri ciuitati, quā ei, cui subiecta est.

11 ¶Sed an sit licitũ reficere † muros fortalitij sine licētia regis. tex. in. l. loca sacra. §. muros. ff. de rerũ diuis. videtur dicere ꝙ nõ, tamen gl. & Bar. in. d. l. opus nouũ. determinant cõtrariũ, & ꝙ cõtrariũ seruatur. & facit gl. in. d. l. per prouincias. C. de ędifi. priua. Bal. in. l. si vt proponis. la. 2. C. de nupti. & tenet Ias. in. d. l. ex hoc iure nu. 13.

¶Vi.

¶Vi.Inno.in.d.c.Pisanis.vbi in fine. vbi tenet, ꝙ sicut nõ licet noua castra facere cum iniuria vel æmulatione alterius, ita nec incastellare vetera,quæ non probãtur habitata.l.3.C.de ędificijs priua.& in.d.l.1.&.2.&.3.C.de fundis limitrofis.lib.11.& arg.in.l.3.ff.de operis publi. &.l.athletas.ff.de his qui nota.infamia.Et Bal.in.l.1.§.initio.ff.de officio præfect. vrb.nu.7.col.2.dicit,ꝙ cui non licet noua castra facere,nõ licet vetera inhabitata reformare.Potest ergo qs agere vt destruãtur innouata castra vt in pristinã formã reducerẽtur cõditione ex illis legib⁹ vel officio iudicis.arg.ad hoc in.d.c.cõsuluit & per Innoc.vbi suprà,vbi dicit idẽ esse in alio ibi reditus habẽte,quia agit vnusquisq; ꝓ euitãda diminutione sui patrimonij.¶Sed Abb.in.d.c. Pisanis.in fine.dicit dicta Innoc. suprà dicta intelligẽda in possessore iniusto, seu tyranno. ar. illius tex.Si autẽ esset possessor iustus,tũc dicit distinguẽdũ,quòd aut vult reficere antiqua ędificia,vel habitare de nouo castra inhabitata ad iniuriã,vel ęmulationẽ alterius,&tũc procedãt dicta Innoc. quia nõ licet vti re propria ad iniuriam,vel æmulationem alterius; vt alij noceat, & sibi non prosit. vt in.l. prima.§.deniq;.ff.de aqua pluui.arcen.& notat glo.in.c.ecclesia vulterrana.de electio.¶Aut hoc non facit ad iniuriam alterius,sed ad cõseruationem, vel augmẽtũm patrimonij,vel honoris sui,& tunc putat sibi licere,& non posse per alium prohiberi etiã si alij inferatur timor, seu damnum:& ad hoc dicit text.optimũ.in.l.si meo. ff.de aqua pluui. arcen.& in dict.c.cum ecclesia vulterrana. & in dicto.c.consuluit.vbi patet,ꝙ prohibitus de nouo constituere,nõ prohibetur reficere antiquũ ædificiũ iuxta pristinã formã, nec hoc casu possit allegari præscriptio,si longo,aut longissimo tempore non refecerit, vel inhabitauerit: quia cum iste sit actus meræ facultatis, & nil positiuẽ actũ sit in sui iuris præiudiciũ, nõ currit præscriptio iuxta notata in.c.Ioãnes.de cleri.cõiugatis.& per alia iura.vt per Abb.ibi quã distinctionẽ Abb.approbat Fel in. c. cũ accessissent. de cõstitu.in fi.& dicit esse elegãtẽ declarationẽ.vt ibi per eũ.Quinimo nõ solũ pñt refici castra.& fortalitia,sed dico,ꝙ ad hoc ea tenentes debẽt compelli qñ rex seu princeps dubitat de bello,& põt visitare castra aliorũ dominorũ,& nobiliũ,etiã ipsa castra ab episcopo,vel ab ecclesia in feudũ tenẽtiũ,ac profectò turres,& fortalitia ecclesiarũ in suo regno existẽtes,& existẽtia incastellare,&hoc propter salutẽ publicã.vt notat Cy.& doctores in.l.nullus hęreticus.C.de summa trinita.& fide catholi.& Innoc.&Abb. in dicto ca.Pisanis.prout tenet Nicolaus Boeri⁹ in tract.de custo.claui.nu.43.tomo.5 tract.fol. 272.¶Quod facit cõtra ducẽ, q nominatur del Infantazgo,qui permittit fortalitiũ de Arenas, qđ quidẽ regale,& eximiũ est, perdi atq; funditᵘ dirui,ac similiter fortalitiũ sancti Martini de Valdeyglesias, qđ est cõtra tex.in l.1.titu. 18. par.2.vbi habetur, ꝙ huiusmodi fortalitia, robur, atque imperiũ, & munitionẽ, siue tutamẽ subministrãt regi, & populis ei subditis.Et qui dicta castra,seu fortalitia habẽt iure hereditario vel successione parẽtũ,debẽt ea tenere bene fulta armis,& hominibus, nec non alimẽtis.vt ibi in.d.l.parte.cauetur.&.l.8.tit.20.par.2.Et si dicti domini in hoc excedunt,rex debet imperare,vt vectigalibus, seu expensis ipsius ducis & aliorũ,qui dictã.l.parti.nõ seruãt, dicta fortalitia,& alia similia reædificare,&in pristinam formã reduci.exẽplo Iohas regis, vt legitur.4.Regum.capit.12.& Paralipome.24.vbi Iohas rex vocauit Ioiadẽ põtificẽ, & sacerdotes,dicẽs eis. Quare sarta tecta tẽpli nõ restauratis? Nolite ergo amplius accipere pecuniã iuxta ordinem vestrũ,sed ad instaurationẽ tẽpli reddite eã.Et prohibiti sunt sacerdotes vltrà accipere pecuniam à populo, & ex ea fuit tẽplũ reædificatũ vt ibi latè patet.quem vide.facit textus in capitulo filijs vel nepotibus.16.quæst.7. &tenet ad literã Stephan⁹ Aufrerius in tractatu de potestate secculari super ecclesiastic.person.in.2.regula.nu. 26.tomo quinto tractatu.fol.42 r. ✻ Et facit ꝙ tenet Bal.in cõsi.158.vol.3.ꝙ põt dñs terrę mãdare ciuibus habẽtibus castra ꝙ ea muniant,& teneãt ea munita, ne propter eorũ exigentiam possit terræ periculũ imminere,quod cauendũ est,ne fingatur occasio ad auferẽdũ castella dominis.prout refert Grego.Lopez.in.l.20.ti.32. par.3.per tex.ibi tamen. Bal. non inueni in toto.vol.3.sed sufficit ꝙ facit.d.l.20.✻¶Sed qđ si
12 reficit fortalitium,† quod est in totum destructũ,aut põt reficere.Bal.in.l.si vt proponis. la.2 C.de nuptijs.in fine.tenet ꝙ stante statuto, ꝓut in nostra lege cauetur, ꝙ nullũ fortalitiũ possit fieri inconsulto papa, vel rege, & aliquis vellet reædificare ædificiũ fortalitij olim ꝓpter rebellionẽ funditus desolatũ, & filij rebellis,vel ipse rebellis recõciliatus non põt illud reficere incõsulto papa,vel rege.¶Facit in simili quod tenet
13 Bar.in.l.nuptiæ.ff.de ritu nupt.vbi† solẽnitas, quę requiritur in cõfectione instrumẽti requiritur in refectione qñ fuit amissum.¶Adde gl.in c.3.de iure patro.vbi tenet, ꝙ reficiens ecclesiã omnino funditus destructã.dicitur nouã facere & efficitur patronus,secus si non destructã fundit.Et

dit. Et pro hoc tenet ibi Antoni. vlti. colũ. ꝙ si ꝺ cõtractu totaliter refecto soluitur gabella, nõ soluitur, si totaliter nõ reficitur. ¶Et facit quod tenet Inno. in rub. de consecra. ecclesiæ, vel alta.
14 vbi dicit, ꝙ si ecclesia † ex toto collapsa erigitur etiã ex eisdem lapidibus, debet de nouo consecrari, secus si successiuè partes ruentes reedificarentur. ¶Ad idẽ facit glos. in. c. de monachis. 18
15 q. 2. vbi in refectione † monasterij totaliter destructi requiritur licentia episcopi, secus in reparatione non totaliter destructi. ¶Facit quoque quod notat Bar. Paul. Alex. & Ias. in. l. prima. §. ædificium. ff. de noui oper. nuntia. vbi dicunt,
16 † ꝙ reficienti ædificium ex toto destructũ, potest denuntiari nouum opus, secus si nõ erat ex totó destructũ. ¶Facit in simili quod tenet Bal. in. 4. volu. consiliorum. consilio. 221. vbi dicit,
17 † ꝙ molitione castri authoritate principis extinguũtur omnia iura castri, & pertinẽtiarum. vt. c. abbate. de verbo. signifi. &. c. cùm ex iniuncto. de noui. ope. nuntia. vtrobiq; per Innoc. facit tex. in. c. fi. 25. q. 2. &. 16. quæst. 7. ca. hoc scri
18 psimus & sic cũ destructio † fiat authoritate pricipis, eadẽ authoritate debet restitui, cũ sit pars potestas destruendi & construendi. vt. c. verbũ de pœnit. distin. 1. ¶Et castro restituto, iura plenariè restituuntur. l. prima. C. de sent. pasi. l. fin. ff. de mino. & in. l. ꝙ si minor. §. restitutio. & 4. quæstione prima. c. reintegranda. ¶Adde quoque quod tenet Nicolaus de Matur. in. l. prima. C. de iure emphiteo. prout refert Barb. in dicto c. cum accessissent. de cõstitutio. col. 22. ꝙ si do
19 mus † emphiteotecarij comburitur casu fortuito, licet postea reficiat, nõ cogetur emphiteota perseuerare in emphiteosim, nec soluere pẽsionem, quia iam fuit extincta, licet nũc sit refecta & dicitur noua. Tamen in hoc contrarium est veriùs: quia ad pensionem tenetur. vt tenet Ioa. de Ana. & tenet Felinus. in dicto cap. consuluit. de Iudæ. & tenet Ias. in dicta. l. prima. C. de iure emphiteoti. num. 44. ¶Facit quoq; quod tenet Bart. in. l. 4. in principio. ff. de damno infe. vbi si
20 idem † potestas finito officio confirmatur, ad idem dicitur nouus potestas, & non intelligitur habere idem arbitrium, quod habebat antea, & idem voluit in. l. meminisse. ff. de offi. præsi. & quod voluit Bald. in. l. Titius. ff. de excusa. tuto. & in. l. si constante. C. de dona. ante nup. & in. l. Emilius. ff. de mino. & in. l. à te. C. de pact. inter empto. & vendi. Et ista deducunt ad doctrinam ꝙ cùm ædificiũ sit ex toto suppressum, licet postea reficiatur, dicitur nouũ. Facit text. in. l. si cũ
21 hermes. C. locati. vbi fide iubens † in prima conductione, non tenetur in secunda, siue sit proroгata, siue renouata ex consequẽtia primę, & ibi
22 dixit Bald. ꝙ si quis fideiussit † pro potestate, non tenetur pro eo confirmato in nouo tempore. vt tenet latè Hippolytus de Marsi. in repeti. rub. de fideiusso. nu. 94. Et idem dicerem, si de nouo est electus ad officiũ, putà, si potestas est electus per sex mẽses: nam si pro alijs sex mensibus fuit denuo electus, duo officia sunt, & nõ tenetur pro eo ex gestis ex isto officio secundo secus autem si fuit dictũ, prorogamus ad aliud semestre, quia est idem, & vnum officium, & tenetur fideiussor, & iudex non tenetur stare nisi ad vnum syndicatum pro vtroq;. tenet Bald. in c. venerabilẽ de electione. in fine. ¶Ad idem facit quod tenet eleganter gloss. in. l. damni. §. his qui ædes. ff. de damno infecto. quam sequitur
23 ibi Dyn. & Bartol. & alij; vbi si promisi † dare aquam recentẽ cuidam nobili habenti domum in æstate, si ista dom⁹ est destructa, & postea refecta, quòd dicitur noua domus, & ego sum liberatus ab obligatione. ¶Sed cõtra supradicta fa-
24 cit, quia qui refecit, † non dicitur de nouo facere propriè, sed largè. vt Alexan. in consilio. 190. in secundo volumine. nu. 7. & 19. & Ias. in dicta l. prima. §. si quis ædificium. ff. de noui oper. contra Barto. & Dy. in. l. de pupillo. §. si quis seruos. ff. eod. & dicit quòd ita dicunt infiniti text. quòd aliud est reficere, & aliud opus nouum facere. vt text. in dicto. §. si quis ædificium. glos. & Barto. in. l. tertia. §. reficere. ff. de itinere actuque priua. vbi dicit consultus, longè aliud facere est text. in. l. quarta. C. de operi. publi. text. in. l. prima. §. pen. ff. de mor. infere. & text. in. c. cõsuluit. de Iudæ. text. in. l. si. C. eod. titu. de Iudæ. ¶Hinc infert Ias. vbi suprà quod prohibiti ædificare ca
25 stra †, non prohibentur reficere secundum Bal. & Ang. in dict. §. pen. per illum tex. & glos. ff. de mort. inferendo. & est glos. in. l. lõga possessio. ff. eod. titulo. & tenet in expresso Abb. in dicto c. consuluit. numero primo. ¶Et Petrus de Ancharra. ibi dicit, quòd si ex forma statuti de in
26 strumento soluatur † gabella, certè si instrumentũ reficiatur, nõ debet solui talis gabella. ¶Quoque hinc infert Ias. in dicto. §. si quis ædificiũ. ꝙ actus, qui non potest à principio fieri sine licen
27 tia † principis, potest tamen refici sine eius authoritate, vel licentia. glos. dicit esse notabilẽ in dicto cap. cùm accessissent. de constitu. in glos. fi. & ibi Cano. & Bald. in. 9. colũ. cum tribus sequentibus. ¶Et facit tex. in. l. proponebatur. ff.
28 de iudi. vbi tex. dicit, ꝙ nauis † sæpè refecta dicitur eadem etiã si de prima materia nil amplius extet, & sic reficiens non dicitur de nouo facere. Et facit quod notat glo. in Cle. fin. de rescript. in verbo,

verbo,creatum.& in.c.primo.de religi.domi.in 6.in verbo,domum.& in.cap.per tuas.de dona tio.in verbo,de nouo.gl.in.c.officium.in verbo ad præmissa.de hæreti. in. 6. ¶Et facit in simili quod tenet glo.in.c.proposuisti.versi.sanguinē 83.distinctio.& in cap.admonere. in verbo,car
29 nē.33.quæst.2.ꝙ qui potest † comedere caseū, & oua,pōt etiam comedere sanguinē, nō tamē carnes:quia sanguis cū eis coagulat⁹, mutat na turā suā.secūdùm Abb.Anna.& Felinū. in dic. ca.cōsuluit.¶Pro solutione dic, ꝙ aut ædificiū
30 vel fortalitiū † non fuit funditus dirutum, & tunc sine licentia regia pōt reficere, & ita propriè loquitur tex.in dict.l.prima. §.reficere. ff. de mortuo.inferen.secūdū veram & propriam literam illius tex.quicquid ibi dicat Dyn.& ita ibi tenet Paulus de Castro.& latiùs Alexan. & tunc procedit quod tenet Ang.& Bal.ibi,dicēdo,ꝙ prohibiti ædificare castra,non prohiben tur reficere. Aut ædificium, vel fortalitium fuit ex toto funditus destructum, tunc non potest reficere sine licentia principis.ita concludit Iaſ. singulariter in repeti.l. quominus.ff.de fulmi. fi.col.vsque in fine,tangendo quæstionem,quā dicit de facto Alber.disputasse Mediolani, an molēdino destructo ex toto,vel domo vsq; ad areā,si dominus pōt reędificare.De quo ibi per eū.& in.§.si quis ædificiū.& ibi per Alex.nu.6. vbi dicit,ꝙ vera cōclusio in hoc est.¶Quòd aut totū castrū, vel ædificiū fuit funditus dirutum & tūc reædificans dicitur de nouo facere, & ea dē solēnitas requireretur in eorū renouatione, quæ in cōstitutiōe de nouo.& de hoc latissimè per Iaſ.in.l.ius autē ciuile.ff.de iusti.&.iure. nu. 9.cū sequētibus.& Alex.in rub.ff.solut. matri. nu.21.& Philip.Decius in.l.domū.ff. de regul. iuris.& tenet decisio regni Neapolita.aliàs cōstitutio.ti.32.&tit.33.vbi in expresso tenet,ꝙ castra diruta prohibētur refici sine iusione re gis.& ibi glo. ¶ Aut non est funditus dirutū, & tūc dicitur reficere.Et istā opinionē tenet Feli.& Io.de Anna.in.d.c.cōsuluit. de quo ibi per eos.Et ita credo ꝙ intelligatur tex.in.l.46.d To ro.in fin.licet doctor del Castillo ibi dicat,ꝙ re fectio fortalitij solummodo permittitur,qū est principis,secus si est alteri⁹ quia sine principis li centia nō pōt reparari.¶Attamē in casu,in quo
31 pōt reficere sine licētia regia debet ita facere,† vt reparatio nō mutet antiquā formā, & nō debet ędificiū fieri pretiosius,vel amplius.vt tenet singulariter Abb.in.d.c.cōsuluit.quod nota.& Io.de Anna.in.c.iudęi.el.1.đ iudæ.quod hodie malè seruatur secūdū eū, qa reficiēdo aliqñ am pliāt,loqndo in synagogis iudęorū.¶Tamē be
32 ne licet coītatib⁹,† & priuatis personis loca pro pria muris circūdare,& cūstodire. l.per prouin cias.C.de ædifi.priua.tenet Ioan.de Pla. in. d.l. quæcūq;.C.de fundis limit.li.11. ¶ Vide Fel.in
33 d.c.consuluit.vbi dicit,ꝙ † etiā si lōgissimo tem pore stetisset turris collapsa,tamē nulla præscri ptio tollit facultatē reficiendi ad conseruationē iuris sui,quia in his, quæ sunt meræ facultatis, nō currit aliquod tēpus,vt dictū est, & est gloſ. quā singula facit ibi Anto.in.c. vt priuilegia.de priuileg.in verbo, in anno. & Cy. in.l.2.C.quæ sit longa consuetu.& Domi.plenè in.c.fi.de cō suetu.in.6.quod dicit Feli.esse menti tenendū. ¶Tamen dicit,ꝙ dicit Rom.in.l.si vero.§. de vi
34 ro.43.fallē.ff.soluto matri.ꝙ talis † refectio tur ris est prohibita,qū immineret scandalum. alle gat Innoc.in dict.c.Pisanis & secundum prædi cta dicit quoq; intelligendum quod dicit Bald.
35 in dicta.l.si vt proponis. ¶Sed turris ecclesiæ † potest fortificari tēpore belli ad perpetuā vtili tatem.tenet Floria.in.l.seruitutes.§. fi. ff.de seruituti.*Et Bal.in.l.2.c.de summa.trin.vbi tenet ꝙ laici pro tuitione publici status possunt inca stellare,& fortificare turrim ecclesię.vi.Grego, Lopez.in.l.20.titu.32.par.3.in.gl.1. & in.l.13. tit.31.ead.par.& tex.& ibi eundem.in.l.8.titu. 10.par.1.quinimo dicit.d.l.20. ꝙ rex potest tē pore guerræ ponere custodes in castris dominorū vt dixi suprà.nu.11.* ¶Sed quæritur de quęstione,quæ potest cōtingere: Princeps, seu
36 † rex fortificauit castrū alicuius nobilis dirutū ad hoc,vt hostes nō caperēt illud,& ille nobilis finito bello repetit castrum ita aptū: rex excipit,& petit expensas, quas fecit in reparatione castri,an poterit dictas expensas repetere? Dic ꝙ ille nobilis obtinebit illud castrū sine solutio ne alicuius expēsæ,sed tantummodo tanquam vnus de populo confert ad illam expensam: tenet Bal.singulariter in.l.si in aliquam in fine.ff. de offi.proconsul & leg. & sequitur Cremēſ. in sing.25. & dicit, ꝙ clarius poneretur exemplū in ciuitate,quæ fecisset talē impēsam, vt ab illa faceret bellū. ¶Adde tu quoq; ꝙ tenet Ange. in.l.turres nou. C.de op.pu.vbi ait,ꝙ habentes
37 turres,† vel fortalitia in ciuitate, vel in comitatu quia illa cedunt vsibus proprijs ipsorū ad securitatem tantum ciuitatis,ꝙ debent custodiri,& reparari per dominos ipsorū tempore belli vel pacis,non autē per homines illius ciuitatis, vt tex.in.l.1.tit.18.par.2.ibi.*ca aquellos que los hā por heredamiento, deuen los tener labrados, y bastecidos de hombres, e de armas, e de todas las otras cosas q̄ les fuesse menester*.& dixi suprà nume.11.vbi vide. Quod facit contra aliquos dominos temporales,qui

les, qui iubent suis vassallis sua castra, vel fortalitia sine sumptu competēti custodire, quod fieri non potest, & vt video quia licet est cōtra iu-, & contra conscientiam aliqui tolerant hanc impositionem, quod sequitur Iaso. in l. diuortio. §. impendia. ff. solu. matri. nu. 3. & dicit ꝙ istā quæst. habuit đ facto in quæst. sibi transmissa ex pedemōtibus. quod sequitur & dicit esse notandum Petrus Gerardus de Petra sanct. in singu. suis. in singula. 37. in fi. Quod facit contra aliquem ducem huius regni: quia ex eo, ꝙ tempore alterationis huius regni reparauit alimentis aliquod suum fortalitium, ꝙ pretium istorum alimentorum recuperauit à suis subditis, qđ nō poterat facere: quia tempore pacis & belli tenetur dominus ad tales expensas, & reparationes, vt dictū est: qđ nota. Et quoq; expēsis suis tenetur ponere capitaneū, & non expensis subditorum. vt in. l. fina. C. de statu & imagini. & in. l. 2. C. de officio præfecti præto. Afri. * Sed ex consuetudine antiqua reparatur fortalitiū à ciuibus & incolis aliarum villarum, tenet Gregor. Lopez in. l. 68. titu. 18. parti. 3. in gl. *pertenencias*, in fine. * & quoq; pōt ponere capitaneū in castro suo inuitis hominibus suis. l. si ita. §. dominus, ff. de vsu. & habita. & in. d. l. 2. tenet Guido. Papa singu. 266. ¶ Tene quoq;, quòd si rex donet ali
38 cui † omnes vassallos talis loci nō videtur concedere proprietatem locorum quā habet in dicto loco, nec fortalitiū, seu arcē, quam ibi habet. vt Bald. in ca. 1. §. in generali. in tit. si de feud. fuerit cōtrouersi. inter dñm & agna. nu. 4. & 5. & quia appellatiōe castri nō cōtinētur vassalli, nec ecōtra. quod sequitur Franc. de Aretio in rubric. ff. solut. matri. col. 4. Et tenet Bal. in tit. de pace iura. firm. c. 1. §. ad hoc. in vsi. feu. ¶ Quinimo princeps nō pōt alienare castra inuitis hominibꝰ loci. vt Guid. Papa. decisio. 239. & gl. in. l. inuitus. ff. de fideicōmissa. liber. & Ias. late in. l. debitorū pactiōibus. C. de pactis. nu. 6. Ange. in. l. si prior. §. sciendū. ff. qui potio. in pigno. habe. ¶ Tamen
39 si papa, seu rex vni concedit † castrum, & postea illud idem donat alteri, non valet secūda collatio, quia nō debet, nec potest primò auferri sine culpa sua. tenet Bald. & Paul. de Castr. in. l. 2. C. de legi. nu. 3. de quo est glo. in. l. si qua lata. C. de feudi. & sal. rei domi. lib. 12. quam Bal. in multis locis allegat quia tangebat eum. Nā cum Papa Vrbanus. 6. primò sibi contulerat vnū castrum quod vocatur Festina, in comitatu Angubij, & postea illud idem contulit alteri, & nunquā Bal. potuit habere possessionem, licet multū litigauerit cum illo in Romana curia, secundùm Paul. vbi suprà. * Et facit tex. in, l. 27. & l. 39. tit. 18. part. 3. *

perturba con ellas la paz [b] del pueblo y nos embie la relacion [c] dello: y si en las comarcas de su jurisdiction se hiziere alguna casa fuerte: luego q̄ lo supiere nos auise đllo

SVMMARIVM.

1 *Pacem debet rex procurare reipublicæ & subditis suis.*

b **La paz.** b Quā debet rex † suę reipublicę, & subditis procurare. tenet Cardi. in Cle. dudum. de sepultu. §. super cathedram. nu. 9. quia talis pax subditorum interest reipublicæ. vt in. l. congruit. ff. de offic. præsi. & in. l. si quis ingenuū. §. fi. ff. de capti. Bar. in. l. ambitiosa. 5. col. ff. de decreti. ab or. faci. vide quę dixi suprà. in. c. 6. in glo. in parte, pobres.

SVMMARIVM.

1 *Quando periculum, seu damnum iudex potest incurrere, excusatur, si negotium refert ad superiorem.*

c **Relacion.** c Quia si cōtra potentes ista castra habētes iudex posset periculum incurrere procedendo contra eos iubet fieri ista relatio: quia vt dicit Bal. in. l. quæ ex relationibus. C. de legi. quando iudex
1 hoc periculum vel damnum possit † incurrere, excusatur, si refert negotium ad superiorem, vt mādet qualiter vult causam determinare nō tenetur se subijcere illi periculo, qđ tenet idē ibi Paul. de Cast. vbi de materia relationis. vbi Bar. & Bal. dicunt aliquando esse necessaria, aliquando probabilis, aliquando temeraria. vt ibi per eos de quo vi. quæ dixi suprà in. cap. 20. in gloss. *nos lo haga luego saber.*

Prætorum. Cap. XXII. finis.

Sequitur Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Muri ciuitatum mœnia publica dicuntur, quæ vndiq; vrbem cingunt.*
2 *Mœnia præbent securitatem habitantibus in ciuitatibus: & in loco, vbi non sunt debent de nouo ædificari, & veteres reparari.*
3 *Muros non debet quis violare.*
4 *Muros non licet aliquis perforare, vel super eis ædificare. Et quid in vniuersitate.*
5 *Iuxta mœnia & muros ciuitatis non possunt fieri domus, nec iuxta palatium imperatoris.*
6 *Muri an possunt ædificari sine licentia regis.*

a MVros. a Qui muri dicuntur
1 mœnia† publica,quæ
vrbem vndiq; cingunt vt in. l. Alfe
rus.ff.de verbo.signifi.& in.l.ædifi-
cia.C.de operis publicis.& in.l. nec splendidissi
mè.& sic dicuntur, quia muniunt ciuitates & ci
ues quasi monumenta, vt.C.de veteri.iure enu-
cle.l.1.§.sed his.ibi,muro valatū.licet abusiuè di
cantur mœnia omnia ædificia. vt notat Archi.
in.c.fundamenta de ele.in.6. ¶Et cū talia mœ-
2 nia† præbeant securitatem habitantibus in ciui
tate,necesse est in locis,vbi nō sunt de nouo æ-
dificari,aut veteres reparari.vt in.l.omnes.C.de
operib⁹ publicis.la. 2.& tenet latè Lucas de Pē.
in.l.hac prouidentissima.C. quibus muneribus
vel præsta.nemi.lic. libr. 10. prima colum. ver-
sicul.primo.& ibi etiam dicitur, ꝙ isti muri om
ni tempore debent ædificari,siue bellis vrgenti
bus,siue hominibus in pacis otio gratulantibus.
¶Quia muri,& portæ ciuitatis sanctæ, & diuini
3 iuris proprie dicuntur,& non debet quis† viola
re,aliàs pœna capitis punitur.text.in.l.14.& in
l.15.tit.28.part.tertia.& in.l.fi. ff. de rerum di-
uisione.in.§.sanctæ quoq; res.Institu.de rerum
diuisione.vbi hoc intelligit Angel. in violatore
murorū ciuitatis Romanæ. Secus est in violato
re mœniū,vel portarum alterius ciuitatis,vel ca
stri,quia tunc extra ordinem punitur arbitrio
iudicis.vt Angel.ibi numero primo.idem tenet
Bald.in.l.sacra.§.muros. ff. de rerum diuisione.
Quod facit contra ipsos, qui ascendunt, vel de-
scendunt per muros ciuitatis, vel castrorum &
fortalitiorum,quia pœna arbitraria puniuntur.
¶In tantum non licet violare, quod etiam non
4 licet† aliquid facere,perforare, vel abstruere de
muris, seu mœnijs ciuitatis, vel alterius villæ,
nec super eis ædificare,nec fodere prope eos, vt
cadant.vt in dicta.l.fin.& ibi Bartol.& in dicta
l.sacra.§.diui. & in.l.ex hoc iure.ff.de iusti. &
iur.Bald.in.l.pergit.C.de sepulchro viola.& ta-
lia facientes.puniuntur actione peculatus, vt in
l.qui perforauit.ff.ad.l.Iulia. pecula. & facit.l.
ædificia.C.de operib⁹ publicis. ¶Et ideo infert

Prætorum Caput XXIII.

OTrosi, que vea como estan reparadas las cercas, y muros a, y cauas, y las puentes, y los pontones, y alcantarillas, y las calçadas en los lugares donde fueren menester, y todos los otros edificios y obras publicas: y sino estuuieren reparadas,

Guid. Papa.in
singula.587.ꝙ
nō licet priua-
to in muro vil-
læ,vel ciuitatis
aliquid facere,
aut cōstruere si
ne licentia dñi.
Secus dicit esse
in vniuersitate
quę hoc pōt fa
cere, vt tenet
gl.in.d.l.sacra.
§.muros.ff.de
rerū diui. & in
l. officiū. ff. de
operi.publi.v-
bi dicit Bart.ꝙ
illæ glo.coīter
tenentur.&gl.
in.d.l.oēs pro-
uīciarū. Quod
dicit esse notā-
dū, quia faciūt
hec cōtra quē-
dam ex homi-
nib⁹ Gui.Pap.q in villa sancti Albani fecit quā-
dā fenestrā in mœnib⁹ dictæ villæ sine sua, aut
officiariorū licentia. ¶Quod extende non solū
5 in mœnibus,verumetiam iuxta† mœnia,& mu
ros ciuitatis non possunt fieri domus, ex quib⁹
posit dari introitus ciuitati,vel exitus inimicis
& si facta sunt destruantur.tenet Barto.singula
riter in.l.opus nouum.ff.de operis publicis. ver
sicul.& sic nota per dictā.l.ædificia. & idē tenet
additiona.gl.in dict.§.sanctę.& ibi Faber.& An
gelus,vbi dicunt, ꝙ nullus posit apodiare, vel
aliquod opus facere ad muros,& si fecit, debet
puniri.vt ibi.quod dicit Angel⁹ facere cōtra ru
sticos,qui apodiāt porofelos,& ligna ad muros
castrorum, quia factum debet destrui. Quod in
telligit Ioann.Faber.& dicit esse verum, si opus
noceat vsui publico,aliàs non diruitur,sed im-
ponitur salarium,& hoc nisi esset ædificare pro
hibit⁹.circa quod vide quæ posui in.c.17.suprà.
eod.in glossa.*y las salidas del lugar.*in fine.Et non
solum circa mœnia non est ædificandum, imò
palatium imperatoris nō est priuatorum parie-
tibus coarctandum.l. quicunque.C. de operis
Dd 5 publicis

publicis.& gl.in ca.nulla.12. quæstione prima.
6 Adde tamen, ꝙ licitum† est ciuitati sibi muros construere sumptu suo sine principis authoritate, dummodo non ad æmulationem, sed non sumptu publico ipsius principis. tenet Ioan.de Plate.in dicta.l.hac prouidentissima.C.de quibus munerib.seu presta.nemi. liceat se excusare libro decimo.* Et vi. Bald.in.l.si aliquam.ff.de officio procõsul.nũ.4.vbi idem tenet inquiens, ꝙ publica ædificia debent cõstrui publicis sumptibus ciuitatis, in qua fiunt.l.neminem. C.đ sacrosanct. eccle. nõ tamẽ sunt importabiles sumptꝰ imponẽdi, vt ibi & vi.infrà in gl. seq.n.2. & nõ solum communitatibus sed etiam personis priuatis, licet loca propria muris circundare & custodire, nisi fiat ad æmulationem ciuitatis vel ad seditionem contra principem.l. per prouinciales.C.de fundis priua.& tenet Plat.in.l. quæcunque.C.de fundis.limitro.libr. 11.& an ædificans in solo publico cogatur præstare annuã pensionem vid.quæ dixi suprà in capitu. 17.in gloss.salidas.

SVMMARIVM.

1 *Murorum refectio hodie permittitur sine licentia regis.*
2 *Reparatio murorum, cuius expensis fieri debet.*
3 *A reparatione murorum nemo excusatur, nec à reparatione pontium, & aquæductuum publicorum, nec rex, nec alius dominus ciuitatis & villæ.*
4 *Ecclesia tenetur ad constitutionem, & reparationem murorum, pontium, & viarum, riparum, & publicorum fluminum, & ad alia, vt hic.*
5 *An Romanus pontifex debeat audiri ad hoc, vt ecclesiæ, & clerici contribuant in refectione murorum, pontium, & similium, numero sexto.*
7 *An episcopus potest compellere clericos, vt in reparatione murorum, viarum, & pontium, & similium contribuant.nu.10.*
8 *Clerici denegantes contribuere in reparatione murorum, & similium, peccant.*
9 *Laicus denegans fideiubere pro proximo, peccat.*
11 *Si episcopus nollet iubere clericis, vt in reparatione murorum, pontium & similium contribuant, an rex potest iubere.*
12 *An anteaquàm iudex laicus extrahat aliquem delinquentem ab ecclesia, debeat episcopum requirere.*

b
1 Den orden. b Per istum tex.permittitur hodie† reficere mœnia, vel muros ciuitatis, sine licẽtia principis, cuius contrariũ erat de iure communi. vt in.l.sacra.§.muros.ff.de rerum diuisione, quia facere, nec reficere poterant sine dicta licentia, secundum gloss.ibi.attamen Ioann.Fab.in.§.sanctæ.Instit.de rerum diuisione tenet quòd licet non possint reficere, tamen fortè emendare, vel sarcire licet.vt in.l.prima.in fin.ff. ne quid in loco publi.& est bonus tex.in.l.2.§. si quis nemine.ff.eod.& in.l.fi.vel cum causa legitima possunt reficere sine licentia. ff.de locis publi.fruẽ. l.fi.& sic ꝙ tex.in dict.§. muros non habet locũ qñ est causa legitima reficiendi. ¶Quod intelligit Ang.ibi.in dict.§.sanctæ.qñ alia loca publica reficiuntur, quia tunc possunt refici, secus in muris ciuitatis, quia nõ possunt refici. Et ita intelligãtur iura allegata per Io.Fab.Sed iã hodie per istũ text.refectio permittitur murorum, in quãtũ dicit.*den orden como se reparen.*& sic vtitur. & idẽ tenet tex.in.l.20.tit.32.par.3.vbi singulariter.*Et vi.Pereg.in parte opus.q.8.in gl.refectio in fin.*& Lucas de Pen.in.l. hac prouidentissima.C.quibꝰ muneri.vel presta.lib.10.3.col. dicit, ꝙ homines alicuiꝰ ciuitatis, vel municipij eorũ sumptu, sine permissione principis, mœnia publica de nouo ædificare possunt, dũ nõ sit ad æmulationẽ, quãto magis refectio, seu reparatio fieri põt sine licẽtia principis authoritate præsidis, vt in.l.intra.C. de operis publicis. & in.l. omnes.Est ergo in his officiũ præsidis opportunũ, quia huiusmodi opera fieri facit diligenter secundũ Lucã de Pen.vbi suprà. *Et hanc meã opinionem tenet Grego.Lopez.in.l.2.titul.11. par.2.in gl.*en mandar.*vbi tenet, ꝙ ciuitas potest se murare sine iussu principis per.l.20. part.per me allegatã, & respõdet ad.d.l.2.par.vbi videbatur cõtrariũ: quia loquitur de solicitudine, pertinet ad regẽ, prout in.d.l.20.* ¶Sed vtile est scire cuius expensis† ista reparatio murorum fieri debeat.vi.text.in dict.l.20.titulo.32.partita.3. vbi tenet, quòd refectio, & conseruatio murorum, aquæductorum, fortalitiorum, & pontium ad regem pertinet principaliter. sed si ciuitas, aut villa aliquod istorum sit factura reditus eius
2

tus eius ad hoc deputati prius sunt expediendi, quibus nõ sufficientibus, collecta per habitatores soluitur, à qua nemo excusatur, etiam si sint clerici. vt infra dicitur. Et vide tu Guido Pap. in singular. 379. & singulari. 564. §. ad incolas. vbi tenet, quod ad incolas pertinet reficere muros castri, vel villæ eorũ expensis pro viribus singulorũ. l. omnes prouinciarũ rectores. C. de operis publicis. licet habitent extra muros, dũmodo habitẽt infra territorium vel mãdamẽtũ talis castri. vt Io. And. in additione ad Specu. in tit. de cẽsibus. §. nũc dicendũ ibi erat alia quæstio de castro, vel villa, sed intellige vt infra si ciuitas, vel villa non habet reditus & vide Guido. consilio primo. nu. 7. vbi idẽ tenet. ¶Quæ collecta pro reparatione ista murorũ debet imponi non per capita. vt tenet Specula. in tit. de censi. §. nunc videndũ. vers. item pone. sed per solidũ: & librã, vt Bal. in. l. etiã. C. de execut. rei iudi. vbi dicit, quòd collecta imponenda est per res, & libram, non solùm si imponatur pro necessitate publica, vt causa soluendi æs alienũ iam contractum, sed si imponeretur pro vtilitate publica. tenet Petrus de Vbaldis in tracta. de collectis. in fine. tomo. 6. tract. folio. 75. ¶Montaluus in suo reper. glo. ordi. regali. in parte, muri. Dicit idem quid de iure, si ciuitas, vel villa habet reditus, de illis est facienda refectio murorum. per. l. splendidissimè. C. de operis publi. & facit text. in. c. 33. infra eo. & quæ ibi dicam. & in cap. 30. in glo. iusta. ¶Si autem non habet reditus, debet fieri ex communi collecta incolarũ propter res quas habet. vt in. l. omnes. cod. titul. & tex. in. l. 6. titulo. 7. lib. 4. in ordi. rega. & melius in. d. l. 20. titu. 32. partit. 3. & Ioan. de Pla. in d. l. si per viciniã. C. de immunitate nem. conce. lib. 10. ¶Quod est verũ, vbi est magna refectio secus si est modica, quia tunc est reficienda per illos, qui ibi sunt, vel habitant ibi, domos, vel terras. s. per illos qui habent vsum muri, & gaudent vsu muri. vt in. l. turres. C. de ope. publi. ad instar vsufructuarij. l. hactenus. ff. de vsufru. notat Bar. in. l. sacra. §. muros. ff. de rerum diuisi. & Montal. vbi suprà. & Plat. in. d. l. per viciniam. Et sic intelligitur quod tenet Plat. in. l. in omnibus. C. de cursu. publi. li. 12. vbi tenet, ꝙ turres, & muri constructi in antiportibus ciuitatum, dẽbent manu teneri, & refici per eos, super quorũ turres constituti sunt si eis vti vt habeat locum, si refectio est modica, vt dictum est. & vide. d. Petrum de Vbal. in. d. tracta. de colle. nu. 39. tomo. 6. tracta. foli. 75. vbi idem tenet. ¶Adde tamen, ꝙ in ista refectiõe murorum, cauarum, seu ambitus ciuitatis, vel loci, debẽt soluere omnes qui in dictis ciuitatibus, vel villis cõueniunt, & defenduntur, & comedentes herbas, seu pascua, licèt sint de domino dominorum. text. est sing. in. l. 18. & l. 19. vbi vid. tit. 1. lib. 7. in ordi. regali.

den b orden como se reparen con to-

3 ¶A qua reparatione nullus † excusatur. vt in. l. fina. C. de quibus muneri. vel præsta. nemi. lice. se excusa. lib. 10. vbi ait, ꝙ ab onere cõstructionis viarum, & murorum, vel aliarum specierum comparationis frumenti, quæ commodè fuit visum præfecto, nullus excusatur quãtecunq; sit dignitatis. vt Bart. & Pla. ibi. & facit quod notatur in. l. ad instructionem. C. de sacrosanct. eccl. & in. l. absit. C. de priuilegijs domi augustæ. lib. 11. & d. l. 20. tit. 32. part. 3. & etiam si rex, seu comes, vel Baro, seu alius dominus habet in aliqua ciuitate bona demanalia, seu molendina, agros, & similia, tenetur tàm ipse, quàm possessores eorum qui tenent in feudum forsan ab eo debent contribuere cum alijs hominibus ciuitatis in cõstitutione, & reparatione huiusmodi murorum operibus, & alijs similibus fontium, & pontium & viarum, vt tenet Lucas de Pẽna. per tex. ibi in d. l. hac prouidentissima. C. de quibus muneri. vel præstatio. nemi. lice. lib. 10. col. 7. versi. 18. & versic. 19. quæritur. vbi quoq; dicit, ꝙ etiam dominus nauis confert in æstimatione iacturæ pro valore ipsius nauis. vt in. l. 2. §. in eadem. ff. ad legem Rhodi. de iactu. * Vi. quæ posui. in ca. 3. in glo. iurisdiction in fin. suprà eo. * Et non solùm si isti barones, & domini habeãt possessiones tenentur cõtribuere in refectione, verùmetiam si habẽt domiciliũ in illo castro, vel villa. per. d. l. omnes prouinciarũ rectores. C. de operi. publ. & tenet Nicola. Boer. in tracta. de custodia claui. nume. 47. tomo. 5. tract. foli. 272. & idem tenet Petrus Antiboli. in tractat. de muneri. in. 3. part. §. 4. num. 39. tom. 6. tracta. fol. 39. ¶Quinimò in omnibus collectis tenentur domini castrorum, seu villarum contribuere, sicut alij populares, si ibi possident prædia, & non excusantur ab ista contributione, ex quo non habet specialem excusationem à principe, nec à lege. vt tenet. d. Pet. Antiboli. in. d. 3. parte. §. 4. numer. 95. licet dicat, quòd consuetudo de facto excusat ipsos, sed de iure talis abusus non debet eos excusare. ¶Et idem dic de portibus, & aquæductibus publicis reparandis: cùm sit eadem ratio, quæ est in murorum, pontium, & viarum reparatione. vt in. l. ad portus. C. de oper. publi. & in dict. l. ad instructionem. secundùm Platea. in. d. l. hac prouidentissima.

tissima. ¶ Ad quam reparationem, & cõstitutionem necessariam murorum, pontium, & viarũ, & riparum publicorum fluminum, secundùm

4 Ioan. de Pla. ibi tenetur † ecclesia, nec appellatur sordidum munus. est tex. in d. l. 20. titu. 32. part. 3. & est mirabilis tex. & tex. singula. in l. 1. tit. 3. lib. 1. in ordi. regali. & in l. 54. & in l. 52. ti. 6. part. 1. & vide Mõtal. in l. 1. tit. 5. for. ll. li. 1 in glo. magna. idem tenet Ioan. de Pla. quem vide in l. diuina domus. C. de exacto. tribu. li. 10. numer. 4. & ibi Lucas de Penna. 2. colũ. in fine. vbi tenet, ꝙ ecclesia non est immunis ab his muneribus in quibus est pietas, vel publica vtilitas versatur, putà, in vijs, & itineribus extruendis, ac de nouo faciendis, põtibus, fontibus, & similibus. per. d. l. ad instructiones. Item nec à portibus aquæductibus, & muris ciuitatis instaurandis. Item infossatis, portis ciuitatis de nouo instruendis, ac reædificandis: quia in his publica vtilitas versatur. Quinimò etiã ad excubias, vigilias, & custodias ciuitatis, quod est munus personale, & ad hoc sunt compellendi. secundũ Ioã. de Plat. & Luc. de Penn. in dictis locis. Et vid. Pla. in l. 1. C. de locatione fundorum patrimonialium. li. 11. vbi tenet, ꝙ licet quis habeat priuilegium immunitatis à publicis muneribus, tenebitur tamẽ ad constitutionẽ pontium, viarũ, sicut tenetur ecclesia, licet sit priuilegiata: Nisi etiam ab eis specialiter cõceditur immunitas. vt ibi. & in l. placet. C. de sacrosan. eccle. & per alia iura, vt ibi per eum. & tex. & ibi quoq; Ioan. de Plat. in d. l. absit. C. de priuilegijs domus Augustæ. lib. 11. & quoq; tenẽtur ad ista ordinaria senatores. Sed ad alia extraordinaria, nec ad publica alia officia extruenda iussu iudicis vel magistratus nõ tenẽntur, tenẽ tex. & Pla. ibi in l. quoniam. C. de digni. lib. 12. ¶ Et facit quod tenet Hippolytus de Marsi. in sua practi. crimi. §. aggredior. nu. 63. vbi ait, ꝙ iura prohibentia imponi opus collectæ clericis, non extenduntur ad casum, in quo est necessitas propter publicã vtilitatem, quę tueri nõ potest sine subsidio clericorum: quia tũc licitè imponi potest tale on⁹. ¶ Quod extende, ꝙ non solùm ad supradicta tenentur, verumetiam in refectione põtis, vel putei necessarij ad vsum hominum villæ. vt tenet Bal. in d. l. ad instructionem. & Specu. in tit. de censi. §. nunc dicendum. versi. Item pone quędã vicinia. ¶ Si autem non sit necessitas, sed fiunt prædicta ad ornatum, vel prout est munus personale, vt esset superstes ad prædicta fieri faciẽda, tũc censentur munera publica sordida, atq; ecclesia non tenetur. vt in dicta. l. placet. C. de sacrosanct. eccle. & ita debet intelligi & saluari glo. in d. l. hac prouidentissima. secundùm Pla. & ita quoq; intelligit Bald. in d. l. ad instructionem. vbi gl. est contraria, scilicet, ꝙ ad muros ciuitatis ecclesia non tenetur. alia in l. maximarũ C. de excus. mu. lib. 10, alia in §. noueris. 16. q. 1. quas intellige, quãdo muri fiunt adornatum ciuitatis. tunc non tenetur conferre. Sed si fiũt ad necessitatem, putà propter bellum, vel suspicionẽ belli, tunc ecclesia tenetur cõtribuere. ¶ Sed quando imminet necessitas, dicit Abb. in consili. 3. in 1. vol. vbi hanc. q. examinat, quòd ecclesia nec monasteriũ ad hoc nõ tenetur, nisi seruaretur dispositio. capitul. aduersus. de immunit.

5 ecclesiæ, scilicet † Romano põtifice prius consulto, & sic dicit fuisse obseruatum. Et licet esset necessitas vrgentissima, debet obseruari tex. in dicto capitulo aduersus. & capitulo nõ minus. cum nullum subsit periculum in consulendo Romanum pontificem. & idem tenet Montaluus in gl. ordi. in parte, clerici exempti. colum. quinta. ¶ Quòd non habet locum in terris temporalibus ecclesiæ subiectis: quia potest fieri eo non consulto. vt tenet Abb. in dicto consili. intelligẽdo tex. in dicto capitulo prouenit. de immunita. eccle. & tex. in d. l. 52. titulo sexto. par. prima. vbi in ciuitatibus, villis, vel castris, quæ sunt in dominio papæ, vel ecclesiæ compelluntur clerici sicut alij ciues, & sic loquitur tex. in dicto capitulo peruenit. secundùm Montaluũ. in d. l. parte. ¶ Et ꝙ ecclesia ad ista munera teneatur. tenet Lucas de Penna. in d. l. cùm ad fœlicissimam. C. quibus mu. vel præsta. nem. lice. prima columna. versicul. sed an hodie teneatur ecclesia subire munera. vbi cõcludit matura circũspectione omnibus digestis, ꝙ clerici. & ecclesiæ sunt ad talia onera subeũda huiusmodi rationabiliter debitores sine eo, ꝙ papa consulatur: quia satis & iustum est, vt clerici ex rebus ecclesiarum, & clericorum subsidium habeant, qui de ipsorum custodia, & saluatione studium gerunt: capitulo delapsis. decimasexta quæstione sexta. & hoc est de iure naturæ. l. secundum naturam. ff. de regulis iuris. ¶ Item quia ipso iure canonico statuitur clericos in his, quæ bonum commune respiciunt, huiusmodi onera debere subire, vt in custodia ciuitatis. vt patet in dicto capitulo peruenit. qui non solùm loquitur, vt gloss. ibi intelligit in hominibus, & vassallis ecclesiarum, sed in omnibus: quia omnes generaliter compelluntur, quatenus cunctis vigilantibus melius valeat ciuitas custodiri, quæ verba etiam clericos apertè includunt secundùm Lucam de Penna. vbi suprà. Nam aliàs videretur lex ibi imposita super claro, & facili,

cum

cùm debeat super difficili obscuro bonoque fieri.l.quod labeo.ff.de carboni.edicto. ¶Et quia esset contra equitatem,iustitiam,& honestatē, si ecclesiæ consequerentur emolumenta bonorum suorum,& onera, quæ ipsa bona contingebant prius quàm ad ecclesiam deuenirent reliqui laici,fortè pauci sustinere cogantur. argu.l. non tamen.ff.de decurio.In his quidem,& similibus non tàm attenditur iustitia, quàm honestas.capitulo porrò.35.quæstio.3. ¶Quinimo statuitur expressè onera, quæ respiciunt bonū publicum tanquam pias ecclesias debere subire. vt in. d. l. ad fœlicissimam.& in.§.ad hęc. in authentica de ecclesi.tit.collatio.nona.¶Quod quidem veteris testamenti exempli & authoritate iuuatur.secundo Esdræ.cap.3.in principio surrexit Elisaph sacerdos magnus,& fratres ei⁹, & ædificauerunt portā gregis. ¶Et quia non rectores,nec consules,nec communitates hæc onera imponunt ecclesijs,& eorum rebus,sed leges per Romanos principes diuinitus promulgatæ.capitulo nemo.16.quæst.3.si ergo diuinitus, pater apertius, quòd ecclesia,quæ Dei est, eas implere tenetur.vt in.c.dominus.56.distin. in fin.¶Nec obstat.d.c.aduersus.vbi clerici aliquid soluere nequeant, nisi prius Romanus Pōtifex consulatur,vt dictum est. Quia tūc Roma
6 nus pontifex † est consulendus, quando in casibus prædictis,videlicet cùm rectores, & consules,& alij potestatem habentes in ciuitatib⁹, vellent aliquid ecclesijs,& clericis imponere, tunc ad eorum impositionem ne fingatur esse cōmodum, quod fortè non est,sub hoc velamēto noua illis onera importabiliter imponātur,in hoc primo Romanus pontifex cōsulatur. ¶Vbi autē clericis & ecclesijs nil noui inducitur,sed petitur,vt iuxta legum statuta cū alijs cōtribuant in his,quæ bono communi directo respiciūt,& ipsi non minus quàm laici commodum exinde cōsequūtur,non est opus,quòd proinde Romanus pōtifex adeatur. Ita singulariter intelligit, tenet declarat.d.Lucas de Penna.in.d.l.cum ad felicissimam.2.colum.versicul.esse autem contra,& dicit esse argu.in.l.1. post principium.C. de thesaur.lib.10.quod intellectū, iudicio meo est singulariter notandum. ¶Et facit secūdum eum:quia satisq; absonum videretur, vt ꝓ modica pœna,quę fortè alicui villę imminet in his casibus exoluenda, opus sit Romanus pōtifex in longinquo fortè cōsistens, necessariò proinde consulatur,iam pluris tunc esset oneris expēsarumq; subiectio, quàm commodi ex cōtributione clericorum illatio, quòd lex abhorret. vt in.l.mediterraneæ.C.de anno. tribu.libr.10.& l.si longius.§.1.ff.de iudi. ¶Et quia hoc esset depauperare vniuersitates.vt in authenti. de iudi. §.nec autem. colla.6. Item quia vbi per scriptas leges facta prouisio inuenitur,non est verisimile,quòd Romanus pontifex se consuli specialiter reseruauerit arg.l.alimenta. §. basilicæ.ff.de alimē.lega. ¶Sicut etiam vbi est permissio principis, non est opportuna de cætero authoritas iudicantis,quæ aliàs est necessaria.l.lexq;.§.fin. ff.de administra.tuto.& in.l.fi. C.quādo decre. opus non est.& in.l.si sine.§.quęsitum.ff.de mino.ita & vbi est dispositio iuris scripti, non est opus,ꝙ Romanus pontifex adeatur. ¶Item sicut licet prædium minoris alienari sine decreto prætoris,cùm pater eius hoc disponit in testamento,vel codicillis.l.pen.C.eod.titu. quando decre.op.non est. & ita in casu nostro postquā inuenitur dispositio sacratissimæ legis, non est opus,vt propterea Romanus pontifex cōsulatur,& quia scriptæ leges per se iuuare debent, non extrinseca dispositione pontificum egere. vt in authen.de hæredi.& falci. post principiū. colla.1.nam & verisimile est papamvelle,quod leges volunt.vt in authen.de iudi. §. omnes autem.colla. 6. quod enim legum est positum in potestate,atq; per eas iam summa deliberatione decretum, satis incongruum est,vt extrinseca dispositione indigeat, vt in authenti. in medio litis non fieri sacr.formu.§.1.collati.8.¶Nā si leges interficiunt reos.3.q.4.c.consanguineorum, & leges delinquentes abripiunt, & ad pœnas tradunt.vt in authenti.de quæsto. §. si verò aliquis.colla.6.verisimile est igitur, ꝙ ipse noluit vlterius suas aures molestari super eo,quod est per leges tam salubriter definitum.vt in.d.l. 1.de thesaur.Nam & si beatus Petrus princeps Apostolorū causas ecclesiarum secūdum leges seculi iudicabat.6.q.1.c.beatus. in fi. quę tamē à non catholicis latę erant, & si princeps iubet, vt sui iudices exequantur, & quod ipse est solitus indulgere.vt in.d.l.3.c.de episcop.audi.fortius est verisimile papā velle,vt præter ipsi⁹ cōsilium clerici & ecclesiæ contribuant cum laicis in his oneribus, quę prouidentissimè sunt legibus definita, vt nolit eos sentire beneficiū cū alterius iniuria,siue damno contra ius naturæ, quod ipse tollere nequit.l. nam natura.ff.de additione indebi. Non est ergo super his vlterius hæsitandum secundùm Lucam de Penn.vbi suprà.vt differatur bonum,cuius necessitas imminet pro consulendo summo pontifice, cùm certum sit ipsum contra ea,quæ ius naturæ sunt legibus definita, nolle aliquid demandare, sicut non est spectandum id,cuius euentus nil operaretur

raretur.vt in,l.si quãdo.§.vlti.ff.ad Velleia.quę
opinio mihi placet,& credo esse verissimam.de
qua Abb.nec Montal.nec cæteri scribentes mē
tionem faciunt,qa credo eam nō viderũt. ¶Ta
men ad euitandas opiniones potest dici, ꝙ vbi
tãta necessitas immineret,ꝙ nō posset sine alio
rum scandalo & periculo haberi prius recursus
7 ad papã,ꝙ sufficeret tũc deliberatio† episcopi,
& clericorum.vt tenet Abb.in.d.c.non minus.
nu.9.& dicit esse arg.optimũ.in.l.tutor qui re-
pertorium.ff.de administra.tuto. & idem tenet
tex.in.l.54.tit.6.par.1.in fine. vbi ad constru-
ctionem,vel refectionem pontium,vel viarum,
& similium clerici non excusantur,& si cōtri
buere recusent,sunt ad id per episcopum,& nō
per alium compellēdi, & episcopus tenetur o-
mnibus vijs præcipere clericis,vt in talia contri
buant,quia sunt opera charitatis.vt in.d.l.part.
cauetur,& ibi Montal.& in.d.l.52.eiusdem tit.
& text.in.d.l.20.titul.32.part.3. & sic ꝙ clerici
tenentur contribuere in supradictis sine iussu
papæ.* Et ꝙ authoritas illius solius episcopi re
quiratur quando talis necessitas imminet & pu
blica vtilitas:tenet Hippolyt. de Marsil. in sua
practi.cri.§.aggredior.num.63.& Ludo. Rom.
in.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matrim.colum.54.
versi.21.vbi inquit, ꝙ tale onus imponitur cle-
ricis,si necessitas imminet si accesserit authori-
tas superioris idest episcopi,& non aliter per.d.
c.nō minus.de immunita.ecclesia.in fin.* ¶Et
8 licet per iudices seculares† nequeant clerici ad
hæc onera subeunda compelli,peccant tamē,si
illa subire detrectant. Nam sic peccant,qui cen
sum regis soluere negãt. 11.q.3.c.tributum.&
notatur in.c.maiores.16.q.7.&qui aduersus bo
nam consuetudinem faciũt. vt notat Archidia.
8.distinct.§.quæ contra.¶Sicut dicitur peccare
9 etiam laicus denegãs † fideiubere ꝓ proximo,
quamuis ad hoc cogi nequeat aliquo iure ciuili,
vel canonico.vt notat ipse Archi.in.c.sicut.11.
q.1.& bene dicit,proximo,nam pro extraneo
nō tenetur.Prouerb.11. affligeretur malo, qui
fidem facit pro extraneo. Denegantes ergo in
his contribuere clerici, rationabiliter damnarē
tur.Nam paria sunt quo ad hoc,auferre alienũ,
& non soluere quod tenentur. 47. dist.capitul.
sicut.&.42.distinctio.indignè.& in.ca.sæpe.de
resti.spolia.in glos.vltim. qui ergo non facit ex
se ipso,quod ex iustitia, & æquitate facere de-
bet, intelligitur facere quod non debet.vt in.l.
necare.ff.de liberis agnos.l.qui nō facit.ff.de re
gulis iuris. ¶Absit igitur secundùm Lucam de
Penna.vbi suprà.in tertia colum. vt clerici, qui
in sortem domini sunt vocati.12.questione pri
ma.capit. duo. rerum quarum procurationem
susceperunt,proprietatem videantur præsum-
ptione damnabili vendicare.eadem causa.&.q.
§.vltim.& capitulo.vltim.cùm ex eis magis de-
beant pauperum necessitatibus prouidere,non
debent ex commoditatibus publicis subsidiũ
subtrahere,vnde vtilitatem constat illos apertè
sentire,facit ea.caus.&.q.capitul.aurum. &.42.
distinct.§.primo.& in capitulo.sacerdos.prima
quæstio.2.reddant igitur quæ sunt Cæsaris Cæ
sari , & quæ sunt Dei Deo , cui tributum tribu-
tum,cui vectigal vectigal.ead.cau. & quæsti.8.
§.ecce.in fine. Ex quo etiã in sumptibus laicorũ
tenentur,& defensantur,& eorum bona sub se-
curitate consistunt,ipsi eorum portiones in his
etiam soluant.ead.q.tributum.in fine. ¶Et in-
ducitur sententia Hostien. qui hanc tenet aper
tè in summa.in titulo de immunitate ecclesia.§.
quibus.versicul.hæc vera.& versicu.ergo.& se-
quenti dicens,ꝙ prædictus tex.in.d.capitul.ad
uersus.& in capitu.non minus.loquuntur quã-
do aliquis dominus inferior Imperatore , vel Re
ge,munera ipsa indiceret ecclesijs, quia non est
verisimile, ꝙ papa in hoc velit : quia nec debet
Imperatori,vel Regi derogari , ponit exemplũ
huius.d.Luc.de Pen.in eo quòd dicit, sæpe gu-
stari,& terrenum patitur incursionem hostium
barbarorum,qui contracta factione irruunt,vt
exterminēt,percutiant,& occidant,nec aliquis
est inimicus,nisi qui opulētus,& diues est. Rex
autem cùm opes suæ, & vires reipublicę nō suf
ficiant ad tantam multitudinem deprimēdam
more boni patris, qui consilium prohibens ca-
pit.ff.de adulter.l. nec in ea. cùm ipse sit pater
subiectorum in regno suo. vt in authentic.nec
vir.quod ex dote.collatione octaua. ad finem
transigens,nō ferro, sed auro incursiones,& ve
xationes redimit ingenti pecunia,cùm ipsa pe-
cunia veniat vniuersaliter inter incolas regni,&
singulos proportionaliter exoluenda, certè iu
stum, & æquum est,quòd ad indictionem re-
giam clerici , & ecclesiæ contribuant debi-
tam ratam suam ex eo : quia ex tali redem-
ptione sicut & laici commoda consequuntur.
Et licet per reges ad hanc contributionem ne-
queant compelli de iure : quia tamen iustissi-
ma subest causa , ad ipsam collationem omni-
no iure tenentur,& peccant,si non conferunt,
nec est opus , vt propterea Romanus ponti-
fex adeatur,nec consulatur. secundùm Lucam
de Pen. qui hoc latè tenet & gauisus sum in-
uenire istam. q. per tantum excellentissimum
doctorē examinatã:quia pluries accidit. Quia
illicò clerici allegant non teneri ad contributio
nem

nem pontium, fontium, & similium papa incō sulto: quia non est necesse ꝙ papa consulatur.
10 Sed videtur, ꝙ episcopus debet adiri, † vt ipse compellat clericos ad istam cōtributionem, si clerici nolunt eam facere, per episcopū sunt compellendi. tenet tex. in. d. l. 54. tit. 6. partit. 1. ibi. *Y para esto fazer no los deuen apremiar los legos, mas dezir les que lo fagan, y si ellos no lo quisieren hazer, han de mostrar los a los prelados que gelo fagan hazer, y ellos son tenudos en todas maneras de gelo mādar complir, porque son obras buenas, y de piedad.* ecce tex. qui necessitat prælatum ad hoc iubendum, quod est singula. vi. suprà. in numero. 7. ¶ Et debent conferre quòd per res, & reditus quos habent. vt tenet glo. in. d. l. per viciniā. C. de immunita. nemi. conce. lib. 10. & Pla. ibi nu. 1. & est simil. in. l. indictiones. C. de anno. & tri-
11 bu. lib. 10. ¶ Sed quid si episcopus nollet † iubere clericis, vt in talibus contribuant, dicerem, ꝙ tūc regi debet adiri, vt ipse præcipiat episcopo vt ipse iubeat clericis suis in talibus cōferre. arg. tex. & quæ ibi notātur in. c. princeps seculi. 23. q. 5. & si nolit iubere, procedat rex contra eum: quia episcopus sub rege est. vt glo. in. c. tributū. 23. q. 8. vel si nō vellet iubere requisitus, rex iubeat clericis in talib⁹ cōtribuere. quia laici quādoq; habēt iurisdictionem multipliciter intra ecclesiam, & in personis ecclesiasticis, vt in casibus notatis per glos. in. d. c. princeps seculi vbi dicit, ꝙ vnus est, cum tributum petitur ab ecclesia, vel clericis, & nolunt soluere. vt. c. cōuenior. 23. q. 8. * Et in expresso ꝙ ad hoc possunt cogi per secularem, tenet Guiller. Bene. in rep. c. Rainuntius de testam. in parte vxorem nomine adelasiam. in. 5. decisione nu. 470. cum seq. folio 151. & idem tenet Alber. in auth. statuimus. C. de episcopis & cleri. nume. 4. & 7. vbi affirmat, quòd clericus potest cōueniri coram laico quo ad onera realia: quia quo ad illa subijciuntur iurisdictioni temporali: quia talia onera afficiunt rem & non personam. vi. ibi latè & cū ista opinione tenet latè, Ægidi. Tomatus. in tractat. de muneribus. patrimo. in. q. quæ incipit. videndū nunc est, cui impositio muneris nume. 3. & 10. & vi. Boeri. decisio. 69. * Et facit in simili: quia cùm agitur de reparatione ecclesiarum, clerici, & prælati coniunguntur in seculari iudicio respondere. vt tenet Steph. Aufrer. in tractat. de potestate seculari super eccle. person. tomo. 5. tracta. in. 2. regula. num. 26. folio. 431. Ad quod dicit quòd facit quod habetur. 4. reg. cap. 12. & Paralip. c. 24. vbi Iohas rex vocauit Ioiadē pontificem, & sacerdotes, dicens eis, quare sarta tecta templi non instauratis? & quia hoc nō faciebant, prohibuit sacerdotes vltra accipere pecuniam à populo, & sartá tecta instaurare. Et fuerunt deputati scribæ regis, vt pecunias acciperent, vt impenderentur in fabris lignorum, & in cœmentarijs quę operabantur in domo Domini. vt ibi per eum, quòd debet facere rex nō solum pro reparatione ecclesiarum, sed etiam pro reparatione murorum, & similium, quādo clerici nolunt in eis contribuere: quia muri, & portæ ciuitatis sunt sanctæ, & diuini iuris. vt dixi suprà in gloss. muros. numer. 3. & circa supra dicta est optimus text. in ca. boni principis. 96. dist in. quem vide, & extendit eum dictus Stephan. Aufrer. vbi suprà. non solùm in sacris, sed in operibus publicis. ¶ Facit in simili quod tenet Saly. in authen. si quis ei. C. ad. l. Iulia. de adulte. in fin. vbi ait, quod anteaquam iudex extrahat aliquem delinquentem de ecclesia, debet prius requirere episcopum, & eo renuente, iudex potest extrahere. Quod sequitur Angel. in tracta. malefi. in parte, fama publica præceden. versic. quarto quæro, & in parte, scalis sancti Petronij, & ibi Augusti. in additioni. sed in hoc tenet Guido papa in decision. 121. ꝙ dictū Saly c. in sua curia non seruatur, sed extrahitur ab ecclesia, licet iudex ecclesiasticus non requiratur. * Et quòd in casibus, in quibus non gaudet quis immunitate ecclesiastica, extrahitur ab ecclesia sine deliberatione & iussu episcopi per iudicem secularem: tenet Guiller. Bene. in d. c. rainuntius. & parte. colum. 2. nu. 152. & supra dicta teneo licet Gregor. Lopez. in. d. l. 54. titul. 6. parti. 1. dicat quod Romanus Pontifex est consulendus, & quòd esset tutum quòd impetraretur à Romano pontifice vt prælato præsidenti in consilio regali hoc cōmitteret vt possit in hoc negligētia prælatorum suppleri. quia raro, vel nunquam papa hoc cōmittit nec concedit. *

SVMMARIVM.

1 *In operibus fiendis officium iudicis est opportunum, vt diligenter fiant.*
2 *Rex debet patriam diligere, & passus pontium & itinerum, & passa iniqua facere reparari.*
3 *In publicis ædificandis quæ agit princeps in vrbe, potest præses in prouincia.*
4 *In publicis operibus instruendis, & ædificandis præses miscere se debet.*

Diligen-

c
1 Diligencia. c Est ergo in his † officiũ præsidis opportunũ qa huiusmodi opera fieri faciat diligẽter. vt tenet Lucas de Pen. in d. l. hac prouidẽtissima. C. quibus mu. vel præsta. lice. se excus. libro. 10. colum. 3. versi. septimò quæritur. vbi quoq; da diligencia c. dicit, quòd præses ædes sacras, & opera publica nimirè inspiciendi gratia an sarta tecta sunt, vel quæ sint, vel quæ erunt, vel aliqua refectione indigeant, & si qua cœpta sunt vt consummẽtur, prout vires eius reipublicæ permittunt, curare debet, curatores quoque operum diligentes solenniter proponere ministeria etiam militaria, si opus fuerit, ad curatores adiuuandos dare, vt ff. de offic. procon. & lega. l. si in aliquorum. & ibi Bal. facit ad idem in authenti. de mãda. princip. §. deinde competens. colla. 3. ¶ Et quia rex
2 † debet patriam diligere, & faciat reparari passus pontium, & itinerum. & passa iniqua, vt in. l. 1. tit. 11. part. 2. versicu. *Otrosi deuen mãdar labrar.* ¶ In his nanque publicis ædificandis quod agit
3 † princeps in vrbe, idẽ potest præses in prouincia, patet. ff. de damno infecto. l. fluminũ. post principium. versiculo. quid ergo. & in. l. sacra. §. pen. ff. de rerum diuisi. vbi æquiparantur authoritas principis, & præsidis. ¶ Ita autem præ-
4 ses in his publicis operibus † instruendis, & ędificandis, ac reparandis miscere se debet, quòd vel in conspectu suo, seu ratiocinio ipsorum operum, nil sibi, aut eius officium vendicare possunt vtilitatis; vt in. l. 1. C. de ratioci. operum publicorum. & in authenti. de colla. §. ciuitatum. versicul. prouinciarum. colla. 9. prout tenet dictus Lucas de Penna. in dicta. l. hac prouidẽtissima.

Prætorũ Capit. XXIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Rex potest concedere vel imponere impositiones.*

2 *Ciuitas, an potest imponere impositiones.*

3 *Domini terrarum, an possunt has impositiones imponere.*

4 *Instrumenta facta per vassallos in præiudicium libertatis, non valent.*

5 *Seruitium insolitum factum per vassallos domino, non valet, quia præsumitur factum vi, & metu, & coactè.*

6 *Vassallorum confessio in præiudicium libertatis non valet.*

7 *Dominus præcipiens suis vassallis, vt sibi aliqua seruitia faciant indebita, puta, vt in vineis suis laborem faciant, vel ligna afferant in domum suam, non soluendo iustum pretium rapinã committit, & ad restitutionem tenetur.*

8 *Rex, nec dominus temporalis potest bona ciuitatis donare, nec sua flumina, nec exida, nec talia sibi occupare.*

9 *Dominus fundat intentionem suam in suo territorio quoad ius reddendi, & vsum gladij exercendi.*

10 *Iudæi, nec Mauri possunt istas impositiones imponere.*

11 *Ciuitas potest statutum facere, quòd omnes, qui colligunt, vel serunt in suo districto, soluant.*

12 *In impositionibus concedendis, requiritur concessio principis specialis, & cum causa.*

13 *An in principe præsumatur causa, & solus motus principis pro iusta causa habeatur.*

14 *An qui impositiones petit ex præscriptione debeat titulum allegare.*

a
1 Titulo. a Scilicet à principe, † vt in. l. forma. §. si viros. ff. de censi. & ibi gl. licet contrarium velit Abb. in. c. super quibusdam. de verbor. significa. numero. 6. vbi tenet, quòd rex citra imperatorem istas impositiones non potest ponere, sed solus Imperator. Quod dicit hodie malè seruari: quia reges, & ciuitates, & castra ea imponunt, quod fieri non debet. Sed contrarium tenet text. in capitul. penulti. de iudicijs coniuncto dicto Bald. in capitul. 1. in titul. quæ sint regalia, & in capitul. innouamus. de censib. & per Bald. in. l. cùm proponas. C. naut. quod fœne. & sic quòd princeps eas imponere potest. & Petrus Antiboli. in tractat. de muneri. in. 3. parte. §. 4. in primo tomo. 6. tractat. ¶ Et idem quod iste tex. tenet in expresso Ferrar. in forma libelli. super solutione pedagiorum. in gloss. paui. numero. 3. dicendo, quòd ius pedagij acquiritur duobus modis. Primo, principis

cipis concessione.vt in.l.vectigalia.ff.de publica.& vectigali.& in.l.3.noua.vectigal.impo.nō poss.Secundo,antiqua consuetudine tanti temporis,cuius non extet principij memoria.vt in c.super quibusdam.§.praeterea.de verb.signific.& in.l.si publicanus.§.fina.ff.de publica.& ibi notat Barto.& facit.l.fi.C.noua.vectigal.& tenet singulariter Specula.in tit.de caus.poss.& proprie.§.qa verò.vers.quid de colligētibus pedagia.nu.14. ¶Et qui ista acquirit supradictis modis,dicitur habere iure proprio,& ius propriū appellatur,quod praescriptione,vel priuilegio est acquisitum.vt in.l.sane si maris.ff.de iniurijs.& tenet Pla.in.l.vsum aquae.C.aquaeductu,libro.11.numer.3.¶Et facit,quia quod ex concessione principis fieri potest,similiter ex consuetudine,& praescriptione:argu.in.l.ex hoc iure.§.ductus aquae.ff.de aqua quoti.& aestiu.& tenet Plat.in.l.fin.C.de eroga.mili.lib.duodecimo.*Vi.l.12.tit.22.part.1.vbi petēs cēsum debet probare ex qua causa & quo tēpore sibi debeatur.*¶Quia cum ista pedagia & exactiones sint odiosae,& à iure communi reprobatae,nec per aliquem,ducem,comitem,seu baronem fieri,vel institui possunt,nisi ex dicta concessione suprema principis,& cōtrarium facientes grauiter puniūtur:quia perpetuo exilio damnantur.vt in.l.fin.C.noua vectigal.insti.nō poss.& Guid.pap.consi.65.in princi.& infra dicā princeps non potest,nec debet talia pedagia,& exactiones indicere,nec alicui concedere,nisi propter necessitatem,vel vtilitatē publicam,vel aliam legitimam causam,aliàs peccaret mortaliter.prout tenet.d.Guid.pap.in.d.cōsi.numer.2.

2 Nec ciuitas † hoc sua authoritate pōt facere,nisi habeat praerogatiuam.vt in.l.mune.§.praeterea.ff.de mun.& hon.¶Idē dic in dominis terrarū,

3 † vt dictum est:quia licet habeant ius terrēdi,& submouendi in territorio suo,vt in.l.pupillus.§.territoriū.ff.de verb.signific.non tamen habent hanc facultatem imponendi has impositiones si ne authoritate principis.vt in.l.illicitas.ff.de officio.praesi.& vi.text.in titul.de pace iur.firma.§.illicitas.in vsi.feudo.& per totum tit.C.noua vectiga.Instit.non poss.& vi.Montal.in gl.ordi.in parte,portaticum.& tex.in.l.6.&.7.tit.10.lib.6.in dict.ordin.regalib^9.vbi singulariter tenēt,ꝙ domini temporales,etiam si sint ecclesiastici non possunt has impositiones imponere nec etiam tributum.& facit dictum Abb.in.c.prohibemus.de censi.numer.2.¶In tātum hoc est verum,ꝙ li-

4 cet vassalli † faciant instrumēta in praeiudiciū suae libertatis,non valent:quia non possunt ea facere,vt tenet Bald.in.l.si quam.C.de operis liberto.in principio.per dictam.l.illicitas,& sequitur.Specu.conscientię in primo tracta.c.19.§.4.allegādo Ioan.And.in.c.1.de praescrip.in.6.& ibi Dom.prima col.vbi tenent,ꝙ si vasalli faciunt aliquod serui-

5 tium † insolitum domino,quòd praesumitur,ꝙ faciunt vi,& metu.& coactè,&contra suā libertatem:& idem tenet Guido Pap.in tract.de pręsumptio.quaestion.106.& in decisio.407.¶In

6 tantum hoc est verum,ꝙ si vassalli † istud confiteantur,non valet:quia est contra libertatem,& talis confessio non tenet,quia est facta contra naturam,id est,contra naturalem statum hominis.vt Bald.in.l.nec si volens.C.de liber.caus.vt ibi per eum.& tenet Alexan.in additio.ad Bar.in.l.prima.§.quae oneranda.ff.quarum rerum actio non detur.in additione magna.& Bal.in.c.de pace constantiae.§.pactiones.nu.primo in vsi.feu.*Extende ꝙ non valet,etiam si cum iuramento affirment:vi.Ias.in vsibus feudorum,nu.57.& Guiller.Benedi.in rep.c.Rainuntius in par.vxorem nomine.nu.440.vbi latè.*¶Et facit quod tenet dictus Guid.Pap.in.d.cōsi.65.n.4.pręmittendo regulā per maiores traditam.s.ꝙ ibi Baro,vel alius potēs vsus est aliquo iure pretēso super non potēte,&maximè qn̄ arestat,gagiat,vel arestari,vel gagiari facit sine causae cognitione,praesumitur extorsio,& violētia,& clādestinitas.facit.l.

Praetor. Cap. XXIIII.

Otrosi, que se informe de los portazgos,y almoxarifazgos, y castellarias,y borras,y assaduras,y otras imposiciones y varcajes, y estācos q̃ lleuā ē la tal ciudad, o villa o lugar, o en su tierra & comarcas,aū que sean de señorios, y quales son nueuas, o quales viejas, & antiguas, y si se han acrecentado, y las nueuas de los terminos de su jurisdiction que no tienen titulo, a

cit.l.fi.§.pen.ff.quod metus causa.& Specul. in tit.de præscrip.versi.hoc etiam nota.&ibi Ioan. And.quo casu consuetudo,vel præscriptio etiã longissima non sufficeret, quia esset irrationabilis,& inductiua peccati; vt Guido vbi suprà. Et vi.Petrum Antiuoli.in.d.tract.de muneri .in.3. parte.§.2.nu.69.tom.6.tracta.fol.34. ¶Et ideo tenet Archiepiscopus Florentin.in tertia parte.
7 titu.4.cap.4.vbi ait,quòd si dominus † suis subditis& vassallis præcepit,vt sibi faciãt aliqua seruitia indebita,putà,vt in vineis suis laborem faciant,vel ligna afferant in domũ suam, vel alia similia,non soluendo iustum pretium,ꝙ committit rapinam,& tales domini tenentur ea restituere.Quod sequitur.d.Specul.conscien. vbi suprà. Quod nota cõtra istos dominos temporales, ac spirituales.& vi.tex.& ibi Doctores.in.l. nemo. C.de cursu publi.libr.12.&vide quę dixi.suprà. in.c.8.in glo.*dineros*.*Vi.l.22.tit.13.par.2.& ibi Grego.Lopez in gloss.*desaforaren.* quæ lex facit contra dominos male tractantes subditos,& facientes eis aliqua grauamina vltra forum antiquum,cõtentum in chartis & priuilegijs,vel à tẽpore immemoriali consuetum,vt in.l.2.titu.11. libr.4.ordi.& si dominus castri malè tractat castri burgenses potest moneri, vt eos modo debito tractet, alias curia potest sibi castrum auferre: & licèt rex plus solito grauet Barones, non propter hoc ipsi possunt grauare eorũ subditos: vt Floria.in.l.si filia.ff.fami.hercis.& si homines denuntiant de domino suo,& timent, quòd eos plus solito grauent,ꝙdebet prouidere per impositionem pœnę & sufficientem cautionem si dari posit vsq; ad finem causæ,aliàs secrestãtur:vt Specul.tit.de nuntiatione.§.2.nu.13. & adde ꝙ potest dominus conueniri ad tributa seu collectas pro vassallis, quas de suo castro expressura tyrannica,vel alia fraude fugauit,vt Greg.vbi suprà,allegando.Luc.de Pena.in.l.colonos. C. de agric.& cẽsiti.lib.11.*¶Adde quoq;,ꝙ rex seu
8 dominus temporalis † nõ põt bona ciuitatis donare,nec sua flumina,nec exida vt tex.in.l.2. & 3.tit.3.lib.7.in ordi.rega.nec talia occupare sibi. vt Spec.conscien.in.d. tractatu primo. ca. 19.§. 11.&Archiepis.Floren.in.3.par.tit.3.c.4.§.4.& Paris dePute.in tract.syndica.in parte,excedũt. nu.20.fol.13.vbi tenet, ꝙ princeps nõ põt cõcedere publica loca,nec in eis fieri aliquid cũ incõmodo vsus publici:& idem tenet Signorolus de Homode.cõsi.26.col.3.*Nec supradicta,& nec reditus concilij nec prędia ciuitatis seu locorum alienare:vt tenet Peregrin.in part.rex.col.4. tamen iustè ciues possunt à rege, vel à ciuitate petere sibi asignare loca vbi possunt plantare vineas,oliueta,& alia necessaria & ad agros seminandos, vt inde posint viuere:tenet Grego.Lopez.in.l.10.titu.25.part.4.in gloss.*auer vida.* nec obstat.d.l.3.ord.quia intelligitur nisi in eo quod sit necessarium ad vsum ciuium: & ratio, quòd rex non potest supradicta donare est quia talia sunt vniuersitatis communia,vt sunt fontes,platex,vię,mõtes & similia:quibus quilibet de populo potest vti.l.9.tit.28.par.3.& ibi Grego.Lopez & vi.Montal.in.6.eius tit.& vid. 23.tit.32. par.3.nec talia possunt præscribi,vt in.l.7.ti.29. par.3.& vi.Balbum.de pręscri.in.1.parte.6.par. princi.versic.6.fol.134.& de intellectu.Roderi. Suarez in allegatione.15.col.2.& 3.*LicetBal. in.l.sacra.§.sciendum. ff. de rerum diuisi.teneat, ꝙ princeps potest donare quod publicum est. ¶Quia supradictam opi.tenet Alberic.de Rosa. in.l.quæcunq;.ff.de offici.eius cui manda.est iuris.in fine.nu.14.dicendo, ꝙ licet rex concedat alicui castrum cũ omni iure,quod ibi habet, nõ videtur cõcedere ius regium,seu publicũ. ¶Quinimo si papa,rex, seu dominus plenitudine potestatis vtatur,& posideat rẽ alicuius,nec ipsius rei possessionem quærit,nec præscribit illam tenet Innocẽ.in.c.bonæ memoriæ.el.2.de postu. præla.nu.2.& Luc.de Pen,in.l.nulli. C.de cõdi. in publi.horreis.lib.10.&Archi.in.ca.volumus. 16.q.4.¶Et ratio potest esse, quia rex seu domi
9 nus,† solummodo fundat suam intentionem in suo territorio quoad ius redendi,& vsum gladij exercendi,seu iura temporalia.vt Henri.in.ca.si diligenti.de præscrip.prima.dist.& tenet Montal.in reperto.in glo.ordi.regali.in parte, impositiones.¶Quod extende ad Iudæos:quia Iudæi,
10 † nec Mauri possunt istas impositiones imponere,nec collectam facere sine licẽtia regia. tex. est in.l.17.tit.3.lib.8.in ordi.regali. ¶Tamen ci
11 uitas† potest statutum facere,ꝙ omnes,qui colunt, vel serunt in suo districtu, soluant, ex hoc quia ibi colunt,ibi serunt,ibi metunt, quasi contrahere videtur: quia statutum bene potest de nouo inducere quasi contractus in re communi cognitos.vt in.l.omnem obligationem.ff.de iudi.& quia gaudent possessionibus, conueniens est,ꝙ soluant onera,vt notatur in.l. prima.C. de munerib.in quo loco libr.11.& notat Bald.in.l. vnica.C.de sent.quæ pro eo ꝙ interest.prout tenet Montal.in glo.ordi.in parte, reptare.2. col. Et in.l.7.tit.11.lib.2.for.gl.1.vers.est tñ notãdũ. ¶Sed in concessione impositionũ facta perprin
12 cipem,requiritur quòd sit specialiter† impetrata & cũ causa.vt est tex.in.l.vnica.C.de super.iuta & cũ causa... di.lib.10.& facit quod notat Archidi. in capi.si quis Romipetas.24.questio.3.vbi ait ꝙ si papa, vel

ctionem vectigalium, pedagiorum, vel consimilium, ita demum valet cōcessio, si causa iusta ibidem inferatur, nō aliàs, secundū Rain. & pro eo dicit ꝙ facit tex. in c. cùm Apostolus. §. prohibemus. de cēsib. & l. 1. C. noua vectigali. attamē dicit, ꝙ Henri. tenet contra, quia etiam sine causa valet, ex quo princeps indulget. argu. in c. Abbate de verb. signifi. & cum hac opi. Henri. remanet Archi. & pro ea facit, ꝙ semper
13 princeps † præsumitur moueri ex iusta causa, & solus motus principis habetur pro iusta causa. vt notat Cyn. & Bal. in l. rescripta. C. prin. impera. offerre. & tenet Abb. in c. nisi specialis. de offi. delega. nu. 6. & idem Abb. & Feli. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & in c. tua. de decimis. & idē tenet Abb. in c. olim. de re iud. nu. 17. vbi ait, ꝙ in dubio præsumitur causa in principe, maximè si dicit, ꝙ ex certa sciētia facit. & Bart. in l. fin. C. si contra ius vel vtili. publi. & Cyn. in l. præscriptione. eo. tit. ¶ Attamen Francis. de Areti. in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. pē. col. intelligit hoc, quando dispensat contra ius naturale, vel diuinū. Secus tamen, si vult dispēsare contra ius quæsitum de iure naturali, vel gētium ad præiudicium alterius: quia tunc in isto casu non præsumitur in eo causa, si eam non expressit, quod intellectum & dictum dicit ibi Frācis. de Are. esse valde æquum, & certè est singul. & verum. Et pro eo facit tex. in l. pe. ff. de natu. resti. ex quo intellectu infertur contra Archidi. quia cum tales impositiones facit contra ius naturale, & gentium, in concessione ipsarum requiritur, ꝙ princeps inferat causam iustam, aliàs nō valeret concessio. quod patet: quia à primęuo iure omnis persona, & omnis terra libera erat, & est. vt in. §. ius autem gentium. Insti. de iure natu. & Institu. de liberti. §. 1. Hostie. in c. nimis. de iureiura. & ꝙ causa requiratur, est glos. expressa in l. munus. ff. de verb. signifi. in gloss. si. ibi. quia hoc munus est cum causa. ¶ Sed an qui petit col
14 lectas & impositiones ex præscriptione † debeat titulum allegare, Dic ꝙ est distinguendum. aut allegat præscriptionem temporis, cuius non extat memoria, & tunc non est opus exprimere titulum. Aut aliā, & tūc habet illū ponere, & probare. vt notat Inno. in ca. si diligenti. de præscri. in gl. magna. tenet. & sequitur Luc. de Pē. in l. si diuina domus. C. de exacto. tribu. lib. 10. in fi. vide quæ dicam in gl. sequenti. & tenet Bertachi. de Firm. in tractatu gabella. in prima parte. nu. 27. tomo. 6. tracta. foli. 51. reprobata gl. in l. si publicanus. §. in minus. ff. de verbo. significa. vt per Bar. & communiter in l. in omnibus. ff. de publica. & Saly. in l. vectigalia. C. vectigalia noua.

o prescripciō b immemorial, porq

SVMMARIVM.

1 *Quæ præscriptio requiratur, vt ius impositionū, & collectandi acquiratur.*

2 *An exactio vectigalis in præiudiciū fisci præscribatur.*

3 *Contra priuatum qui ius collectandi acquisiuit priuilegio vel consuetudine præscriptio decem annorum sufficit.*

4 *An quando præscribitur contra aliquem qui habet ius collectandi, requiratur eius scientia.*

5 *Quando præscribitur contra transeuntes, requiritur tempus, cuius memoria non existit.*

6 *Præscriptio æquiparatur priuilegio.*

7 *An scientia principis requiratur, quando contra eum præscribitur.*

8 *Domini terrarum in suis territorijs nō possunt pedagia noua imponere, nisi ex priuilegio principis sed antiqua percipere possunt.*

9 *Communitas an potest imponere collectam forensibus pro prædijs sitis in territorio ciuitatis.*

10 *Ciuitas an ex consuetudine potest facere collectā vltra trium millium dipondiorum.*

11 *Colligens, & recipiens exactiones, seu impositiones, debet habere iustam causam, & rationabilem colligendi, & bonam fidem, & non violentiam, & debet facere ea, propter quæ imposita fuerunt.*

b O prescripcion. b Nota tex. ꝙ per
1 immemorialē † præscriptionē acquiritur ius impositionū, seu ius collectādi. Similis tex. in c. super quibusdā. §. præterea. de verbo. signifi. & dixi supra in gl. proxima. ¶ Cuius contrarium videtur: quia solùm per cōsuetudinē diuturnā sponte cōmuniter ab hominibus approbata acquiritur tale ius. vt in l. præcipit. C. de cano. larg. & in l. vnica. C. de auro coro. lib. 10. ¶ Pro solutione dic, ꝙ hoc intellige, quando consuetudo diuturna tendit in fauorem principis, vt sibi acquiratur impositio, seu collecta, tunc enim valet consuetudo diuturna. Aliud est, cùm quis citra Imperatorē velit sibi vendicare ius imponēdi impositiones,

 tallias,

tallias,& collectas per consuetudinem. Nā tunc cùm velit præscribere iura reseruata principi, requiritur tempus, de cuius initio non est memoria. vt in isto tex. vt tenet singulariter Abb. in c. peruenit. de immunita. ecclesia. colum. 3. nume. 11. per d. c. super quibusdam. vbi Abb. in num. primo quoq; dicit, ꝙ ratio est: quia ista sunt reseruata principi in signum specialis priuilegij. Idem tenet Ias. in l. de quibus. ff. de legi. numer. 44. & 45. vbi vide. & Alex. in consi. 68. in 2. vol. num. 6. & 13. Bar. in l. prima. col. 5. C. de mulier. in quo loc. lib. 10. & in l. cum nec. C. de incoli. & in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & tenet ad literam Guido pap. in consil. 56. num. primo. videtur Bar. in l. publicanus. §. in vectigalibus. ff. de publi. & vectiga. vbi singulariter tenet, ꝙ vectigalium, & impositionum exactio præscribitur tēpore, cuius non extat memoria. & ibi Pau. de Castr. dicit intelligendum quantū ad res subijciendas, vel liberandas à vectigalibus vt in hoc stetur consuetudini. ¶Et qui fundatur in tempore immemoriali, debet probare ille, qui fundat intentionem suam in dicto tēpore, de cuius memoria nonest in contrarium. Et est communis opinio, vt Curt. Iuni. consil. 90. & requiritur tempus cētum annorum. & in hoc quoq; est cōmunis opi. secūdum Curt. ibi. nu. 2. *Et quod cētum anni dicātur tempus immemoriale, est. tex. & ibi Greg. Lopez in l. 15. tit. 31. p. 3. in fi.* ¶Et in ista vetusta præscriptione non requiritur consuetudo, & concessio principis. Sed vnū tantummodo reprobata gl. quæ contrariam tenet in l. munus propriè. ff. de verb. sign. quę tenet, quòd vtrūq; requiratur per tex. in d. ca. super quibusdam. qui tex. & ibi gl. dicit, ꝙ solùm consuetudo ius inducit, & non sit necesse allegare titulum. vt in c. 1. de pręscrip. lib. 6. Et ibi Domi. 3. col. dicit, ꝙ non requiritur probatio tituli in præscriptione tāti tēporis, cuius non est cōtraria memoria. Ratio cuius dicit esse: quia ex tanto tēpore præsumitur titulus. l. cum de in rem verso. ff. de vsu. & putat doctorē, ꝙ sit titulus pro suo. vt. ff. pro socio. l. 1. in prin. & Abb. in c. peruenit. de censi. & Pau. de Cast. & Ioā. Fab. in l. si certis. C. de pactis. & vi. Alex. in cōsi. 6. in 1. vol. nu. 6. & 7. vbi idem tenet, dicendo, ꝙ vsus tanti temporis præsumitur iustus. vt per Inn. in c. 1. de in integr. resti. & l. 3. §. seruus. ff. de acquiren. poss. quia vsus tanti temporis equipollet cōcessioni & priuilegio. secūdum Alex. ibi in d. consi. ¶Quinimo dicit, ꝙ qn̄ se fundat ex tali vsu, nō exigitur illa paciētia, vel sciētia principis, vel iudicis, quæ aliàs requireretur: quia ex illo vsu inducitur cōsuetudo, quę loco cōstituti iuris est. l. 1. ff. de aqua plu. arc. approbat Ioā. de Imo. in d. l. si publi. §. in omnibus. ff. de publi. ¶Et etiā in præscriptiōe tanti temporis, non est necesse probare titulum, etiā si præscriptio, vel ius cōmune sit contra præscribentē secūdum Alex. in d. cōsi. 6. nu. 9. & 10. per ea quę notātur in d. l. cum de in rem verso. & d. c. peruenit. de cēsi. & c. 1. de præscrip. in 6. ¶Tamen in hoc Abb. tenet cōtrariū in c. quanto. de consuetud. nu. 2. vbi ait, ꝙ licet possessio temporis, cuius initij non est memoria, habeat vim tituli, intelligit qn̄ datur capacitas in exercēte, aliàs nō, & sic dicit limitari, & restringi tex. in d. ca. 1. de præscri. in 6. & d. l. 1. §. ductus aquæ. de quo vide: licet Abb. & Fel. intelligāt hoc in decimis, & in alijs rebus spiritualibus: quia tūc capacitas debet esse in talia præscribēte. Ego aliter sentio, & licet nō habeat capacitatē præscribendi, quis præscribit supradictas res tēpore immemoriali, vt dictū est. vt tenet Fede. de Senis, cōsi. 143. col. 1. vbi ait, ꝙ est regulare, ꝙ oīa iura, siue spiritualia, siue tēporalia possunt pręscribi, vt ex pręscriptione ius acquiratur, nisi in casibus, vbi iura volūt præscriptionē nō habere locū. ¶Et tenet in expresso istā opi. Ioā. Andr. in regu. ꝙ alicui gratiosè. de regu. iur. in 6. in mercuriali. Dicendo, ꝙ dominus suus Marcellinus tenebat, ꝙ laici parochiani, seu populus possunt præscribere, & possidere electionem, seu præsentationē in sua parochiali ecclesia sui rectoris. c. sic viue. 16. q. 1. & c. si quis monachus in fin. Quā opinionē fortificat, secundum formam sententiæ papalis tēpore Nicolai. 5. in q. quæ fuit in curia cum quodam, qui fuit electus, seu præsentatus de populo sanctæ ecclesiæ de Florentia, cùm diœcesanus præsentationem ipsam noluisset admittere, appellauit ad ipsam sedem, & sententia fuit lata pro ipsis vicinis laicis, & populo, quam papa confirmauit, & inserto tenore sententię executores dedit ex eo: quia dicti laici parochiani ipsius ecclesiæ de antiqua præscriptiōe, & cōsuetudine hactenus pacificè obseruata, pręsentatio, & electio ipsius ecclesiæ ad ipsos pertinebat. Et hanc opinionē Ioan. Andre. dicit veriorem. Henric. in ca. querela. de electione. colum. 5. in fine. & idem Federi. consi. 155. & sequitur Alex. consil. 74. in 4. vol. nu. 5. & Abb. in consi. 76. in 2. volu. nu. 1. vbi dicit, ꝙ dicta opi. Ioan. Andr. tanquā communis probatur in practica in iudicando. Et quoq; dicit eam cōmunem d. Abb. in d. c. querela. nu. 9. & Phili. Decius consi. 134. nu. 4. ¶Et sic ꝙ cōmunis opi. est, ꝙ supradicta acquirantur præscriptione, vel consuetudine immemoriali, etiā si præsumptio, vel ius commune sit contra præscribētem: quia vt dicit Alexan. in dicto. 6. consilio. in 1. vol. nu. 10. laicus

18 laicus probando possessionē tanti temporis, cuius in contrarium memoria nō existit, obtinebit ac si appareret confessionem fuisse factam antea quàm ius esset conditum in cōtrarium, & sic ante concilium. ¶Et licet dicat lex, ꝙ in dictis casibus, & alijs nulla currat præscriptio, currit præscriptio centū annorum, & sic immemorialis: quia clausula. nulla præscriptione obstāte apposita in lege, vel statuto, non tollit præscriptionē centū annorum. tenet Ang. in. l. 1. C. ne rei domi. vel templo. & Feli. in. c. quia iudicāte. de præscrip. 3. col. de quo latissime per Alexā. & ibi per eius additio. in. l. nemo potest. ff. de leg. 1. nu. 25. in fi. & Philip. Deci. cōsi. 554. in princ. & Alexā. cōsi. 163. lib. 2. & Plate. in. l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. & in. l. vsum aquæ. C. de aquędu. lib. 11. num. 3. Et leges, & iura loquētia, ꝙ nulla currat præscriptio, intelliguntur de præscriptione. 40. annorum, non de præscriptione centum annorum, seu immemoriali. vt Ang. & doctores in. d. l. si quis decurio. quos vide. ¶Maximè quia vt dicit Feli. in. d. c. causam. de præscrip. nu. 3. & ibi Card. & Imo. in. c. cùm apostolica. de his quę fiunt à præla. si cum possessione tanti temporis cōcurrit fama priuilegij: quia propter difficultatem probandi rem adeò antiquam, ne pereat ius partis, præsumitur pro priuilegio, seu titulo, & sic ꝙ nō solùm inducit hoc tempus, sed præscriptio priuilegij, seu tituli probata diuturnitate famæ: quia vt quoq; dicit Feli. in. d. c. accedentes. de præscrip. col. 4. nu. 6. versic. tertius casus. vbi est consuetudo, seu præscriptio, cuius initij memoria non existit, habet vim priuilegij etiam in quæsibilibus solo priuilegio. per. d. ca. super quibusdam. vbi vide ibi per eum. ¶Et ꝙ non requiratur vtrumq; sed solùm præscriptio, seu consuetudo immemorialis, vt dictum est: quia præscriptio æquiparatur priuilegio concesso à principe ex certa sciētia. vt in. d. cap. super quibusdā. §. præterea. vt notat Specula. in ti. de causa poss. & proprie. §. quia verò. versi. quid de colligentibus & vi. infra nu. 6. Et sic, ꝙ sicut solo titulo acquiritur, ita sola præsumptiōe. qđ nota. idē tenet Bal. in ti. quæ sint regalia. nu. 3. in vsi. feudo. & glo. in c. seruitiū. 18. q. 2. ¶Ad corroborationē cuius hodie est cōdita pragmat. per nostrū Carolū regē in curijs de Madrid. anno. 1528. petitiōe. 20. vbi cauetur, ꝙ posidētes dictas impositiones, & iura per. 40. annos, defendantur in possessione, & in trāquillitate obseruētur, & nō priuent, nec amoueātur ab eis, nec à iure eas percipiendi. Sed quo ad ius proprietatis cōsuetudo immemorialis probata per modū qualitatis, & circūstantiarū, quæ per ius & leges regias debet probari, habeatur, ꝑ titulo sufficienti, quod nota. & vide: quia ita iubetur custodiri per dictam. pragmati. quia inter cætera disponit, ꝙ possessio tēporis, cuius initij non est memoria, habet vim tituli.* Et vi. text. singul. in. l. 12. tit. 22. p. 1. vbi petens censum debet probare: ex qua causa, & quo tempore sibi debeatur: si tamē possideat illum à tempore immemoriali hoc sufficit interueniente probatione, ꝙ tempore quadraginta annorum illum recepit ipse: & prędecessores sui credentes impositū fuisse, & sibi deberi.* ¶Et per. d. pragma. receditur à dicto Specu. in tit. de restit. Spolia. §. nunc dicamus. versic. sed si quis. ibi, pone rusticus. & à dicto Inno. in capi. bonæ. de postula. præla. & à Ioan. Fabro. in. §. æquè si agat. Institu. de actio. & Guid. pap. cōsi. 11. & à dicto Guille. Bened. in repet. c. Rainūtius. de testa. in parte, & vxorē nominc. num. 439. cum sequentibus. vbi dicunt, ꝙ per. 50. annos intētio domini est fundata super talibus impositionibus contra suos rusticos, & vassallos, quibus. 30. annis elapsis, nō pręsumitur metus, nec violētia: quia per præstationem istorum. 30. annorū dominus posit percipere: quia istud tempus cōsonat rationi.* Et idē tenet Specula. in tit. de causa. posse. & proprie. §. 2. versicu. cæterum. vbi dicit ꝙ in rusticis semper requiritur præstatio. 30. annorum, aliàs nō præsumitur in futurum obligari: & tenet Bald. in. l. solent. §. non vero. ff. de offi. pro consul. & lega. nam cum in perpetuum teneri, & nunquam liberari posse sit species seruitutis, requirūtur. 30. anni: quòd sequitur Barba. in consil. 9. vol. 2. colū. 5. & Ripa in tract. de peste in. 4. parte. nu. 215. vid. l. litibus. C. de agricol. & censit. lib. 11.* Quod iam hodie per. d. pragm. requiruntur. 40. anni, vt in possessione defendantur, & tempus immemoriale, vt à proprietate nō auferantur. quod nota. ¶Videtur Luc. de Pē. in. l. viros spectabiles. C. de diuer. offic. lib. 12. vers. ex his potest sumi. vbi tenet, ꝙ licet exactio vectigalis & collectandi præscribatur spatio tēporis, cuius cōtrarij memoria hominum non existit, & parificētur vetusta consuetudo, & iussus principis, & sic fingitur princeps permisisse, & remisisse prohibitionē. Tamen in hoc putat melius posse dici. ¶Quia aut talis exactio vectigalis pręcesit in pręiudicium fisci: vt quia exactū est per priuatum vectigal, ꝙ antea fisco debebatur, & nullo tempore pręscribitur. Secus si non debebatur fisco, sed priuato, tunc pręscribitur per eum, qui aliàs huiusmodi iura exigere cōsueuit, spatio temporis, cuius memoria hominum non existit. quod dicit notare Archi. in. d. c. seruitium. 18 q. 2. & Host. in summa. de offici. Archid. §. quid sit officium. versicu. sed dices ibi.

¶Bar.in.d.§.in vectigalibus. vult aliter intellige
3 re.s.quando quis præscribit† perceptionẽ vecti
galis,quæ nulli competit, sed competit cuidam
nobili ex priuilegio,vel consuetudine præscribi
tur minori tempore, adhibita distinctiõe si pos-
sidet cum tit.& bona fide, vel non, vt ibi per eũ:
quia tunc cõtra priuatum qui acquisiuit ista pri
uilegia vel consuetudine,tunc non requiritur tã
tũ tẽpus,sed sufficit tẽpus. 10. annorũ cũ titulo,
vel.30.sine titulo.sicut dicimus in vsufructu pre
scribẽdo.vt declarat Abb.dicẽdo.d.Bar. esse no
tabilẽ in.d.c.super quibusdã.de verb.sign.nu. 2.
Et sic videtur tenere cõtra Luc.de Pen.in suo. 2.
dicto,& mẽbro,dũ dicit, ꝙ qñ nõ debetur fisco,
sed priuato,præscribitur cõtra eũ spatio tẽporis
cui⁹ memoria hominũ nõ existit.Quæ opi.&di
stin.Bar.approbatur ex glo.in.c.ad audiẽtiã. de
præsump.& per Pala.Ruui.in rep.c.per vestras.
de dona.§.1.versi.sed pulchra dubitatio.nu. 48.
fol.83.& Alex.in additio.ad Bar.in.d.§. de vecti
galibus.Ange.in.l.vsucapionem.ff.de vsucapio.
& tenet singulariter Bertachi.de Firmi. in tract.
gabella.in.1.parte.nu.27.tom.6.tract.fol.51. &
vide quæ dixi supra in.c.1.in gl.1.nu.8.vers.sed
nolo.& facit.l.fi.C.de præscrip.long.tẽpo.Quã
distinctionẽ Bar.quoq; sequitur Bal. in tit. quæ
sint regalia.in vsi.feud.nu.3.&.4.¶Vbi addit,ꝙ
qñ præscribitur cõtra aliquẽ, qui habet ius colli
gendi,licet præscribatur longissimo tẽpore, re-
4 quiritur † eius scientia , sicut in seruitutibus vt
in.l.2.C.de seruit.&aqua.& idẽ tenet Inno.in.c.
abbate.de verb signi.¶Aut præscribitur contra
trãseuntes solũmodo , & tũc requiritur tempus
cuius contrarij memoria non existit, & etiam ꝙ
sciat Imperator,vel eius præses. vt tenet Bart.in
d.§.de vectigalibus.nu.2.quod nõ placet.Bal. in
d.tit.quæ sint regalia.nu.3.quia nõ constat,per.
d.tex.in.d.§.illicitas.de pace iura. fir. imperato-
rem scire istos abusus,quia non præscribitur cõ
tra Cæsareã potestatẽ.vt in.l.cõperit.C.de præ-
sump.30.ann.sed contra priuatorũ libertatẽ, &
vtilitatẽ,& ideò cũ nõ tangat principẽ,eius spe-
cialis sciẽtia nõ requiritur,per ea, quæ tradit In-
noc.& Bal in.c.conquerente.de officio ordi . &
Cy.in.l.1.&.2.C.noua vectigal.insti.non po. Et
scientia quoq; transeuntium nõ requiritur,quia
non dicitur contra eos propriè præscribi , cùm
non intersit eorum,cui soluant. Facit quod no-
tat Innocen.in ca.inter quatuor.de maio.&obe
di.quia si contra eos prescriberetur certa sciẽtia
impossibilis esset haberi. ¶Sed si de nouo vult
5 aliquis ius formare† & præscribere contra liber
tatem transeuntium,tunc requiritur tẽpus , cui⁹
initij cõtrariũ nõ existat,nõ oportet probare de
dicta scientia principis,quia tũc esset incertũ sci
re,licet in cõfuso,& in genere secũdum Bald. in.
d tit. quæ sint regalia. ¶Vbi quoq; dicit esse mi
rabiliter notãdũ,ꝙ ex quo princeps damnat ali
quid, videtur habere quandã scientiã in genere,
ꝙ cõtra eius deuentũ fiat. Itẽ ꝙ ex tali deuento
nõ impeditur prescriptio tãti temporis,cuius in
6 nitij memoria nõ existit,quia,vt dictũ est,talis†
præscriptio æquiparatur priuilegio.vt in.d.c. su
per quibusdã.§. præterea : nec põt dici principẽ
ignorare,cũ sciat per se vel per aliũ,vel etiã in ge
nere. Et ꝙ prescriptio tanti tẽporis,cuius memo
ria nõ est in cõtrariũ habeat locũ priuilegij con-
cessum à principe ex certa scientia, est cõmunis
opi.vt Bello. cons.55.n.5.¶Sed ꝙ sciẽtia princi
pis requiratur,tenet idẽ Bal.singulariter sibi cõ-
7 trarius in cõsi.466.in.4.volu.vbi ait,† ꝙ ius col
ligẽdi passagia possit adquiri præscriptione, seu
consuetudine tanti temporis,cuius contrarij me
moria nõ existit,sciẽte principe, vel locũ eius te
nẽte.per.d.§.in vectigalibus.& ibi Dy . & Spec.
vbi suprà.vbi sic ait,Quid de colligẽtibus peda-
gia ab his,qui per viã publicã transeũt,nunquid
de iure prohiberi possunt per hoc interdictũ ne
pedagiũ leuetur?Dicit ꝙ sic,nisi habeãt priuile-
giũ à principe.vt C.noua vectigalia inst.nõ pos.
8 Vnde ciuitates,vel nobiles,† nõ possunt in suis
territorijs pedagia noua imponere, nisi ex priui
legio regis: & qñ patria tenuis est , de facili hoc
priuilegiũ cõceditur.vt. C.eo.tit.l.1. ¶Antiqua
aũt pedagia, vel salinaria statuta authoritate re-
gũ,vel principũ,vel ex antiqua cõsuetudine,cu
ius nõ stat memoria introducta,percipi possunt
vt in.d.c.super quibusdã.secundum Bal.in.d.cõ
sil.& sic in quantũ tenet, ꝙ scientia principis re-
quiratur,tenet contrariũ eius, quod tenuit in.d.
tit. quæ sint regalia.¶Sed dic,ꝙ iam,ꝙ requira-
tur,præsumitur per ea quę suprà dixi,&facit qđ
tenet Bal.in.c. cõquerẽte.de offi.ordi.col.2.ver
si.modò venio.vbi dicit, ꝙ in dubio in principe
præsumitur scientia,& in talibus, si est notoriũ.
¶Facit quod tenet Alex.in consil.52.in.5.vol.
nu.3.cũ sequẽtibus.vbi dicit,ꝙ stãte dicta cõsue
tudine tãti tẽporis,de qua memoria non existit.
9 põt† per cõmunẽ ciuitatis imponi collecta, etiã
forẽsibus, etiã pro prædijs sitis in territorio ciui
tatis:quia talis consuetudo habet vim priuilegij,
&cõcessionis à principe.per.d.c.super quibusdã
§.pręterea.& per.c.cõtra maiores.100.distin.&
ita tenet Bar.in.l.cùm neq;.C.de incolis.lib. 10.
& in.l.1.C.de mulieri.in quo loco.libro.10. vbi
etiam dicit,ꝙ cõmuniter ita per Italiã seruatur:
quia collectę imponuntur forẽsibus in loco,vbi
prædia sita sunt.& Bald.in.l.etiam.col.vlt. C.de
execu-

execu.rei iudi.& idem tenet.Fran.de Aretio. cõ sil.133.in.3.col.in fine. ¶Per quæ potest intelligi.l.16.tit.primo.lib.7.in ordina.regali.vbi ca-
3 uetur, q † ciuitas non potest facere collectam inter subditos, nisi in summa trium millium marabetinorum sub pœna, de q̃ ibi. Quod nõ habet locum, vbi consuetudo tanti tẽporis est in contrarium, quia habetur loco priuilegij, vt dictum est. Ad quod facit, quod tenet Iaso.in dict.l.de quibus.ff.de legi.nu.47.& certè est extensio singularis si esset vera, sed iam hodie non tenetur, quia contra eam est text. in c.34. infra eod. ibi. *Aunque digan que estan en costũbre de repartir.* ¶Et de ista præscriptiõe immemoriali & quomodo debet probari, vi.quę dixi suprà.in.c.6.in gloss.*De la ley de Toledo.* versicul. & vt dictum est per famam.& vide glossam in.c.primo de præ-
11 scriptionib.libro sexto.¶Vnum tamen † nota, q licet exactiones possunt percipi ex longissima consuetudine, vel præscriptione, vt dictum est, est intelligendum, quando est iusta causa, & rationabilis, & interuenit bona fides, idest, sine violentia, vel clandestinitate, & q faciat ea, quæ tenetur facere, recipiẽs tales exactiones, puta reparare vias, & põtes, & saluare soluentem in persona & in bonis infra districtum, vel alia similia, vt ponit elegãter Hosti.in sum.in titul.de censibus.§.ex quibus causis.versi.exactiones.cũ alijs versiculis.& habetur succinctè per Ioan.Fab. in l.1.C.noua vectigal.insti.pos.vbi videatur.& tenet Gui.pap.consi.65.nu.3.vbi dicit, q quis est iste, qui ista facit, & laudabimus eum.vt dicit gl. in Cle.1.§.fi.de reliquijs.& veneratio.sancto.

de derecho las pueda lleuar, puea[c] como no se pidan, ni lleuẽ, executando las penas contenidas en las leyes[d] de nuestros reynos cõtra los que las impusieren, o lleuaré como no deuen, y de las que son de fuera de su jurisdiction nos embien relacion, porque mandemos proueer sobre ello.

[c] **Prouea.** Idẽ tenet gl.in.d.tit. de pacẽ tenẽ.& iura.firma.in vsi.feud. § illicitas.in glo.1.licet sit parua.allegãdo tex.in d.l.illicitas.ff.de offi.præsi.vbi ait, q impositiones illicitas præses prouinciæ prohibere debet, & tenet Amod.Iusti.in tractatu.syndi.fol.10.in 3.col.vbi dicit, quòd iudex tenetur, si facit illicitas exactiones, & si contra alios facientes non resistit.per.d.l.illicitas.in princi.

[d] **Leyes.** Quę est lex.7.ti.10.lib.6 in or.reg.vbi nouæ impositiones, exactiones, & collectæ sine authoritate principis nõ sunt faciendæ, nec veteres augere sub pœna decimæ, & in hoc culpantes vocentur ad curiã regis Idẽ tenet Archid.in.ca.si quis Romipeta.24.q.3.quẽ vide.per tex.in.c.innouamus.de censi.

Prætorũ. Cap. XXIIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Blasphemia, decem modis committitur.*

2 *Contra blasphemantem Deum, & beatam Virginem Mariam iudex ex officio debet procedere, & quilibet de populo potest accusare.*

3 *Qui blasphemãtem audiuerit, potest eum propria authoritate capere.*

4 *Blasphemans de Rege, vel Regina, vel de filijs, punitur.*

5 *Blasphemans contra Spiritum sanctum, nec in hoc seculo, nec in futuro remittitur.*

6 *Blasphemantibus Deũ, nemo debet supplicare.*

7 *Blasphemans publicè si pœnitentiam non agit ecclesiastica sepultura priuatur.*

8 *Blasphemanti nulla defensio competit, nec etiam potest contra eum receptos contradicere, nec opponere contra eos.*

9 *Blasphemans potest per episcopum puniri.*

10 *Blasphemans an liberetur à pœnis in legibus & pragmaticis contentis, si post blasphemiam confitetur sua peccata sacerdoti, & sacerdos absoluit pœnitentiam imponendo.*

11 *Pœnitentia in foro conscientiæ non tollit pœnam legalem.*

12 *Eps non põt facere pacem de maledictione Dei.*

13 *Concordia non potest fieri in delictis, in quibus offenditur Deus.*

14 *Ea quæ cõmittuntur in nos, dimittere possumus sed ea, quæ in Deum, vel ecclesiam, minimè.*

15 *Officiales reipublicæ non possunt remittere iniuriam factam reipublicæ, multò minus factam Deo.*

16 *Propter blasphemias veniunt fames, terræmotus & pestilentiæ.*

17 *Quando blasphemia est occulta, sola confeßione & remißione simplicis sacerdotis intelligitur habere pacem ab offenso, & sic à Deo.*

18 *An pœnitentia publica pro blasphemia videatur subrogari loco pœnæ contentiosæ.*

19 *Per pœnas impositas à canone non videntur sublatæ pœnæ puniendi crimen à iudice seculari.*

20 *Ecclesia nunquam claudit gremium venienti quo ad sacramenta spiritualia, secus quo ad temporalia.*

21 *Per baptismum non tollitur accusatio criminis.*

22 *An punitus in foro ecclesiastico, poßit puniri in foro seculari.*

23 *Blasphemans pluribus vicibus vno impetu, & diuersis vicibus ex interuallo, an puniatur de pluribus blasphemijs, vel de vna tantum.*

24 *Si statuto cauetur, quòd qui portauerit arma in palatio pro qualibet vice puniatur, si quidem stetit in palatio tota die, an vna pœna puniatur.*

Prætorum. Cap. XXV.

Item, que lleue la prematica [a] de los que dizẽ mal a nuestro Señor, y q̃ execute las penas en ellas cõtenidas en las personas que cõtra ella fuerẽ, o passaren sin excepciõ de p̃sona de mayor ni menor cõdiciõ, so pena

a La pragmatica. a q̃ est l.1.&.2.in volumine pragmaticarũ per hos christianissimos reges conditarum, quæ confirmatur per nostrum Carolũ regẽ in ciuitate Toleti anno.1525.per quãdam aliam suam pragmaticam, vbi plura alia addit, quam vide: quia vt in ea continetur, obseruatur.
1 ¶Et vide in decẽ † modos, in quibus cõtra Deũ committitur blasphemia per solennem. Lucam de Pen. in.l.omnes iudices.C.de delatori.lib.10. 1.colum.&ibi de pœnis blasphemantium.¶ Videtur quoq; l.1.&.2.tit.8.lib.8.in ordin.regali. vbi habetur, q̃ blasphemans de Deo, vel de virgine Maria, seu de alio sancto, vel sancta, patiatur pœnam in legibus partitarũ statutam, quæ leges sunt in tit.28.per totũ.parti.7.& iudex lo-
2 ci † vbi hoc cõtigerit, ex officio suo super hoc inquirat, & procedat, qd̃ si nõ fecerit, cùm hoc est ei nuntiatũ, vel ipse scit, perdit officiũ.¶Et vltra has pœnas quicũq; blasphemauerit in Regis curia, vel intra quinq; leucas, ipso facto lingua eius abscindatur, & centũ publicè flagella patiatur. Si verò extra curiã blasphemauerit, in quocũq; loco regni, publicè eius lingua scindatur, & medietatẽ perdit bonorũ. vt in.d.l.2.continetur. Et idẽ tenet lex vnica ti.90.de blasphemãt. in Deũ in constitutionibus regni Neap. vbi ad literã dicit, blasphemantes Deũ, & virginẽ gloriosam linguæ maliloq̃ mutilatiõe punimus, licet de iure cõi vltimũ suppliciũ patietur. vt in auth. nõ luxu. cõtra natu.collat.6.§.fi.Cy.Bal. & Saly.in.l.2.C. de rebus credi. Et hoc si habet in consuetudine: quia si non habet cõsuetudinẽ blasphemãdi, extra ordinẽ punit. tenet Ias.in.l. ait prætor.§. iurari.ff.de iur. iurã.nu.11.cũ sequẽtibus.¶Sed istæ pœnæ ordinamẽti & partitarũ habẽt locũ solummodo, q̃n quis derrenegauit. vt in præfatione ipsius pragmaticæ colligitur. Et in dictis legibus parti. videbis differentiã de verbali abiuratione, vel blasphematiõe, & de illa quæ fit facto, & de generibus blasphemãtiũ.
3 ¶Et quilibet de populo † põt accusare blasphemantẽ. vt in.d.l.parti.& firmat Bar.in.l. quotiẽs senatus.ff.de iniurijs.arg.in.l.1.ff.de publi. iudi. & ibi Bar. q̃ sequitur Ludo.Mont.in tract. de reprobatione sentẽtię Pilat.in.1.dubio.nu.2.&.3. to.3.tract.fo.9.¶ Quinimo cauetur in.l.4.eiusd. tit.8.lib.8.in ordi.rega. q̃ quicũq; qui audiuerit blasphemãtẽ, põt cũ propria authoritate capere & ad publicã carcerẽ ducere, & incõpedibus ponere: & custos carceris tenetur eũ recipere, vt iudex pœnas dictas exequat.¶Idẽ dic de blasphe-
4 mãte in Regẽ, † vel Reginã, vel in filios suos: q̃a punitur. vt in.l.3.eo.ti.8.lib.8.in ord.reg. quia salus regis salus est subditorũ. vt in.l.1.C.de vetera.lib.12.&ibi Ioã.de Pla.& pro salute principis debent subditi ieiunare singulis annis quatuor dies Ianuarij. vt in.l.si calũnietur.&.§.1.ff.de verbo.sig.& cõtra talẽ maledicentẽ Regẽ, vel Imperatorẽ ad accusandũ quilibet admittitur. vt.C.si quis impera.male.l.1.&.ca.1.de maledi. Et obloquẽs de principe si nõ ex lubrico linguæ pœna est ar-

est arbitraria,vt ibi.& in.l.famosi.ff.ad.l.Iuli.maiest.vbi ait Angel.ꝙ si in cōtēptu principis quis obloquutus est, incidit ī maiestatē:& cū pœna sit arbitraria, poterit princeps arbitrari ad pœnā mortis imponendā.qđ sequit Frācis.Luca.in tract.de fisco.in.2.parte.nu.34.to.6.tract.fo.10. ¶Quāto magis de maledicēte Deū,nā nulla,vel minima est cōparatio serui ad dñm.& ideò dicit Inn.in.c.vergentis. de hære.grauius esse ęternā, quā tēporalē lædere maiestatē,nec debemus dissimulare eius opprobria, qui nostra deleuit. vt in.c.1.de iudæis.& tenet Mōtal.in.d.l.1.tit.28. par.7.¶Caueāt igit ab istis blasphemijs: qa qui
5 in spiritū† sanctū blasphemiā dicit,nec in hoc seculo remittetur,nec in futuro,vt in.c.qualis.25. dist.nisi pœnituerit.vt in.c.2.de maled.¶Quinimo vt habetur Ecclesia.c.23.& trāsumptiuè in c.& si Christus.de iura.replebitur iniquitate vir, qui multū iurat, & à domo eius plaga non recedet.In tantum,ꝙ pro blasphemantibus Deū ne
6 mo debet supplicare†,vt scribitur.1.reg.ca.2.si peccauerit vir in virū, placari pōt Deus, si autē contra Dominū quis orabit pro eo?quasi dicat, nullus,vt tenet Ange.in.l.furt.§.ope.& consi.ff. de fur. quod dicit esse notandū contra blasphemantem Deum.¶Quinimo si blasphemans pœ
7 nitentiam† non agit,ecclesiastica sepultura priuatur,qñ publicè Deū vel sanctum blasphemauerit.vt in.d.c.2.de maled.&ibi per Abb.nu.7. vide qñ dicatur quis publicè blasphemare. ¶Et
8 in tali delicto blasphemiæ † nulla defensio competit blasphemanti. Nec etiam potest contradicere testes,nec opponere cōtra eos.vt tenet Paris de Puteo in tracta.synd.in parte,an potestas qui misit ad supplicium.fol.82.nume.13. quod nota.& tex.in.l.1.titu.28.parti.7.* Idem tenet Thom.gramm.consi.15.nu.12.sequens.d.Par. de Put.tamen inquit ꝙ Specul.in tit. de accusa. §.1.versi.tenet,ꝙ inimici testes non admittunt: & Alex.in cōsi.126.vol.4.in fi. ꝙ potest probare negatiuam coarctatam loco & tpe: aut aliam aliquam defensionis speciem,aut ꝙ calore iracūdiæ blasphemauerit prouocatus: vt dicit tenere Francis.Poncinibus in quodam suo tractatu, ad limitationem Par.de Put.vbi suprà,sed tu intellige supradicta, quòd debet esse talis inimicus q occidit patrem aut matrem, vel aliū consanguineū,infrà quartū gradū,vel mouit ei quæstionē status,vel accusat eum de delicto, quod meruit mortis pœnam, vel pœnam amissiōis bonorū, vel maioris partis eorum, vel eum diffidauit: quia tūc iste talis inimicus repellitur: sed si sunt testes qui vocantur malquirientes ex alijs causis isti non repelluntur.tex.singu.in.l.6.tit.33.par.
7.& Hippo.in consil.3.nu.11.& illud de calore iracundiæ intellige qñ esset tanta iracūdia ꝙ dementiæ æquiparetur: & tunc excusatur: secus si esset iusta, & tunc punitur secundùm Grego.Lopez in summa tit.28.par.7.vbi quid in ebrio.Quinimo credo,ꝙ in casu isto & similibus ille qui denuntiat de aliquo blasphemante,si est alius testis cum ipso denuntiante probat, & est plena probatio ad eum condemnandū quia qui denuntiat de aliquo crimine potest testificari super eo vt per Innoc.in.c.licet Heli. de simonia: tenet Albe.de Rosa.in.l.accusatorum.§.incidit. ff.ad senat.consul.turpilia.nu.4.& doctor Simācas in tracta.de hæretic.c.62.nu.36.& de illo de calore iracundiæ vi.Ias.in.l.filiam.nu.7.C.de in
9 officio.testam.*¶Et quoq; isti blasphemātes† possunt puniri per episcopū.vt in auth.alearum vsus.C.de aleato.& Alex.in additio. ad Bart.in l.2.§.si public.ff.de adulterijs.¶Aliqui volūt, ꝙ isti blasphemantes liberentur à pœnis contētis
10 in dictis pragmaticis†,& legibus,si post delictū & sic post blasphemiam cōfitentur peccata sua sacerdoti,& sacerdos absoluit eos, imponendo pœnitentiam & adhoc allegant Bar.in consilio 167.qui incipit,ꝙ minister fratrum de pœnitētia.vbi clarè videtur dicere,ꝙ blasphemans sine dubio sola confessione & remissione simplicis sacerdotis dicitur habere pacē ab offenso, & sic à Deo,& pōt à carceribus liberari:quia sic videmus,ꝙ Imperator illis, qui ipsum blasphemant, facit pacem,& remissionē.vt in.l.1.C.si quis impera.male. ergo multo magis misericors Deus, cui proprium est misereri semper,& parcere. Et hoc est,quod lex dicit,videlicet, ꝙ ecclesia nunquā claudit gremiū redeunti.vt in epistola inter claras.C.de sum.tri.& fid.catho. & nūquā ecclesia denegat veniā petentibus.C.de hæretic.l.Manichæos.qđ dictū Bar.videt sequi Alex.in addi. ad Bar.in.l.dāni.§.Sabini.ff.de dāno infect.in.1. additio.& sequitur Anchar.in.d.c.2.de male.& ibi Ioan.de Anna.6.col.& Feli.in.c.de his. de accusa.col.2.versic.fallit tertiò.& Philipp.Deci.in cōsil.137.nu.3.& Thomas Ferra.in cautela.25. & tenet Firmia.in suo aureo reperto.in verbo, blasphemia.versi.7.& dicit se ita practicasse per dictum Bar.licet plura non alleget. Et pro dicto Bart.est gl.in.c.quicūq;.26.q.5.vbi tenet,quòd si aliquis satisfecerit de crimine.vel inde egerit pœnitentiā, amplius nō possit accusari,licet sit publicū crimen.¶Sed dictum Bart. & sequaciū nūquā mihi placuit,nec eū practicaui. Imò non obstāte confessione absolutione,& pœnitentia, semp cōtra blasphemātes ꝓcedo ad dictas pœnas legales imponēdas. Et ad hoc me mouēt di-

cta sequentia. ¶ Primò per dictum Bald. in l. pla
11 cet. C. de sacrosanct. eccle. in fine. vbi tenet †, ꝙ pœnitētia in foro cōsciētiæ nō tollit pœnā legalem dicēdo, ꝙ licet acceperit pœnā spiritualem de delicto, non minus punitur in palatio. quod sequit Ant. Francis. in addi. ad Abb. in c. quinta uallis. de iur. iur. in additione, quæ est in nu. 6. in parte, in loco. & idem tenet Io. de Anna. in d. c. de his. de accusa. col. 2. versic. nota. cōiuncta glo. fi. vbi ait, quòd licet quis sit absolutus in foro cō scientiæ, tn̄ pōt accusari in foro contentioso. & idem tenet in c. accusasti. eod. titul. ¶ Secundò, quod tenet Abb. in d. c. 2. de maledi. num. 4. vbi ait, quòd qn̄ iudex ecclesiasticus, & secularis cōcurrunt ad puniendū idem delictū, pœna imposita per vnum, non impedit pœnam imponendam per alium: quia in delictis misti fori vterq; posit effectualiter punire. vt notatur in ca. fœlic. de pœni. in 6. Barto. in l. prima. ff. vi bono. rapto. ¶ Tertiò facit, quòd tenet Bald. in l. accusationem. C. qui accusa. non pos. col. 3. nu. 6. vbi te
12 net †, quòd episcopus non pōt facere pacem de maledictione Dei. vt notatur in glo. in c. vt pridem. 23. q. 8. argu. in l. prohibere. §. planè. ff. quo vi aut clam. & in l. contra iuris. §. fi. ff. de pactis. ergo nec sacerdos in confessione: & hoc licet episcopus dicatur legatus Dei. vt notatur in c. sicut iuris. 7. q. 1. & in c. fi. & in c. queritur. 22. q. 1.
13 ¶ Quartò, quia in delictis vbi † offenditur Deus, non potest fieri concordia, nisi papa remittat. vt allegatur. d. §. Sabini. & ibi additio. Alexand. ad Bartol. & in l. 1. C. de raptu virgi. tenet Bald. ¶ Quintò, contradictum Bart. & sequaciū tenet Iason. in l. ait prætor. §. iurari. ff. de iure iuran. num. 15. vbi ait, quod in quantū tenet Bart. in d. consilio, quòd si esset statutū in loco, quòd si quis fecerit pacem cū offenso, debeat relaxari de carceribus, si aliquis sit in carceribus pro blasphemia. si sit cōfessus peccata sua ꝓprio, & parochiali sacerdoti, & ab eo absolutionem obtinuerit, dicatur ab ipso habuisse pacem cū offenso, debet relaxari, quòd ista decisio non habet pro expedita, nec putat hanc esse mentem statuti: quia in contrariū tenet Bal. in d. l. accusationē. quod dictum Bald. dicit notabi. Ioan. de Anna. in d. c. 2.
14 de male. 9. col. quia ea †, quæ committuntur in nos, dimittere possumus: sed ea, quæ in Deum, vel ecclesiam minimè. vt in c. 1. de maledi. Et dicit, quòd licet. d. Bal. loquatur in genere, decidit in specie de maledicente, & blasphemante. vt in d. l. prohiberi. §. planè. vbi notat Bart. quòd officialibus reipublicæ est permissa ꝓcuratio, & nō
15 alienatio, & sic nō pn̄t iniuriā † factā reipublicæ remittere, multo minus iniuriam factā Deo, & sic patet, quòd officiales tā ecclesiastici, quā seculares iniuriā factā Deo ꝑ blasphemiā remittere nequeūt. scd̄m Ioā. de Anna. vbi suprà. ¶ Sextò, quia vt dicit Tho. Ferra. in d. caute. videt̄ praua & malū i se cōtinere, videlicet, instruere istos sacrilegos, & blasphematores ad euadendū bla-
16 sphemias, ꝓpter † quas blasphemias veniūt fames, terręmotus, & pestilētiæ, vt ait tex. in d. authen. vt nō luxur. cōtra na. ¶ Tn̄ tu potes salua-
17 re. d. Bar. vt loquat̄ qn̄ blasphemia est † occulta, tūc sola confessione, & remissiōe simplicis sacerdotis intelligit̄ habere pacem ab offenso. ¶ Secus est, si iste blasphem⁹ erat cōdēnatus, & positus in carceribus, vel erat notoriū, siue publicū: qa tunc simplex sacerdos absoluere nō pōt, per id, qđ habet̄ in c. 2. de pœnit. & remis. ꝓut tenet Io. de Ann. in d. c. 2. col. 6. versi. adde etiā inquātū Bar. ¶ Vel aliter potes intelligere Bar. vt eius
18 dictū ꝓcedat † qn̄ pœnitētia fuisset publica: qa videret subrogari loco pœnæ cōtentiosæ. vt tenet Ioā. de Anna. in d. c. de his. col. 2. versi. nota. cōiuncta gl. de quo plenè per Hosti. in c. tuæ. de procu. Secus si pœnitentia esset occulta: qa licet sit absolutus quo ad Deū, accusatio tn̄ in iudicio faciēdo nō cessat. vt gl. in d. c. de his. in fi. & in c. admonere. 33. q. 2. gl. in c. gaudemus. de diuortijs. in verbo, poterit quasi in fi. gl. in c. fi. 25. dist. in verbo, corripere. & hoc habent legistæ ꝓ indubitato, prout tenet Frā. de Aret. in d. c. de his. col. 2. versi. in gl. sicut dicit, quod patet ex dictis Bar. in l. qui ea mēte. ff. de furtis. & Dyn. in regula, peccatū. de reg. iur. in 6. ꝓut tenet Host. in d. c. tuæ. & Anto. in d. c. de his. & allegāt tex. in ca. aliud. 11. q. 1. vbi dicit, quòd pœnitēti publicè cōcedit̄ venia delicti. ¶ Qđ Abb. in d. c. de his. non credit: verū qa pœnitētia, quæ imponit̄ in foro animæ, nō imponitur ꝓ punitiōe delicti. Quod patet: qa si esset pœna delicti, iudex loci delicti posset illā imponere, qđ non est verū. Qđ patet in c. placuit. de pœn. dist. 6. Nec obstat, ꝙ maior sit pœnitētia publica, quàm priuata: qa respōdetur, ꝙ ista maioritas nō diuersificat finē, sed solū fit ꝓpter scādalū quod ex peccato publico præsumitur ortū. 26. q. 6. c. fi. ¶ Sed est aduertēdū, ꝙ pro sn̄ia Host. videt̄ casus in c. ad abolendā. §. statuimus. de hæret. in 1. vbi habetur, quòd excōicatus propter hæresim, nisi celeriter abiuret hæresim, & satisfaciat ecclesię, pōt puniri. facit tex. in d. c. 2. de male. vbi apparet, ꝙ impositio pœnitētiæ, quæ ibi subijcitur, est pœna: cùm ergo sit pœna tendens ad vindictā publicā impositio talis pœnæ tollet etiā pœnā criminalē, etiā si imponatur in iudicio ciuili, vt in l. prætor edixi. §. si dicatur. ff. de iniuri. ¶ Sed quicqd dicat Hosti. & Anto.

& Ant. tene opinionē Abb. quia est vera. Quia licet iste blasphemans publicè pœniteat, siue occultè, debet, & pōt puniri per iudicem secularē pœna dictarū legum regiarum. Et hanc opinionem, credit verā de iure Frāci. de Are. in d. ca. de his. 3. col. & dicit, ꝙ ostenditur clarè in c. in capite. 50. distin. & in c. admonere. iuxta finē. pœnitentia publica fit, & finis eius videtur esse reconciliatio ad Deum, & euitatio pœnæ æternę. Vnde licet multa fiant in pœnitentia publica, quæ sapiant pœnā, hoc tamen est in consequētiam: quia finis principalis ipsius est pœnitētia ad reconciliationē potius, quàm pœna. ¶Nec obstat tex. in d. ca. ad abolendā. §. statuimus. quia dicit Franc. de Aret. vbi suprà, ꝙ sicut in fauorē fidei multa alia specialia inducta sunt. vt in c. in fidei & ca. filij. de hære. in. 6. ita etiā statuitur hoc, vt hæreticus facilius reuertatur ab errore, & sic vt amplietur fides catholica, ꝙ iudex secularis nō possit punire. ¶In adiutorium Abb. & pro mea opinione facit illa litera. in d. c. 2. de malefi. quæ vult, ꝙ vltra pœnitentiā publicam impositā potestas secularis possit & debeat ꝓcedere ad pœnam pecuniariam pro eodem delicto. ille text. fortius vrget, quàm tex. in d. c. fœlicis. §. penulti. de pœnis. in. 6. quē adducit Abb. in d. ca. de his. qui tex. bene facit, si intelligamus illum versicu. pro d. ca. de his. quādo pro pœnis spiritualibus illatis, & pro criminibus cōmissis iam fuerat recepta satisfactio, & publica pœnitētia. Sed tex. non vrget nos ad hoc. Vnde secūdùm Are. vbi
19 suprà potest intelligi, ꝙ pro pœna † imposita ab illo canone non videtur sublatæ pœnæ iudici seculari puniendi crimen. Et pro ista cōclusione dicit, ꝙ facit gl. i. d. c. 2. de male. relata ad tex. dū dicit, ꝙ blasphemię secundum leges imponitur pœna mortis, vt dictum est: quasi sentiat, ꝙ vltra pœnitentiam positā in canone, possit reus puniri in foro ciuili, & ꝙ lex ibi vltra procedat in detestationem criminis, vt pœnitentia publica cōmittat cum pœna, sicut dicit gl. in d. c. fœlicis. ¶Et quia, vt ait Abb. in d. c. de his. nu. 4. pœnitentia etiam si sit publica, leuior est, quam pœna naturalis delicti. vt in d. c. admonere, & quia si punitur confessione vt satisfaciat Deo, ita debet satisfieri reipublicæ, quā læsit, ideò punitur in foro contentioso, & iudiciali, quia debet puniri vbi delinquit, & cum ista tendāt ad diuersos effectus, siue actus, impositio vnius non imponitur per dispositionē alterius secundū eundē ibi. nu. 3. & facit in simili illud, quod tenet Cyn. in l. imperialis. C. de nupt. vbi ait, ꝙ testes infames q acceperūt pœnitentiā, & veniam meruerūt à sacerdote, postea testificari non valēt: quia in foro nostro etiam si remitteretur sibi per papam, nō prodesset, nisi à solo principe infamia remittatur in expresso contra Bar. in dict. consil. tenet Cataldinus in tract. syndicatus. versi. 178. dicendo, quòd licet per confessionem & pœnitentiā secutā tollatur pœna delicti. vt in c. fratrum. 50. distin. dicit esse verū de pœna spirituali, non de temporali: quia pœna temporalis, in qua incurritur, non remittitur per sacerdotem confitenti, nec culpæ absolutio remissionem incursæ pœnæ includit, secundùm Ioan. Andr. in c. pro humani. de homicid. in. 6. in nouella. ¶Et in quantum Bar. tenet in dict. consi. de remissione imperatoris, debet intelligi, qn̄ quis blasphemauit ex leuitate, vel insania, secus si dolo, vel iniuria iuxta notata in d. c. 2. de male. & sic secundū Ioan. Andre. ibi si rectè consideretur, istud non facit pro Bar. sed potius contra, potissimè per ea, quę dicta sunt in c. 1. per Gofre. & Hosti. ¶Ad id qđ Bar. etiā dicit, quòd ecclesia nunquā claudit gre
20 mium venienti, hoc est verum †, quantum ad sacramenta, & spiritualia, sed quantū ad tēporalia claudit. vt notatur in c. 1. de hære. & c. super eo. eod. tit. in. 6. & in c. sedes. de rescrip. prout ita intelligit Ioan. de Anna. in d. c. 2. in d. col. qđ nota
21 quia etiam per baptismū † nō tollitur accusatio criminis. vt Abb. & Fel. & Aret. magis latè in d. c. de his & Abb. in c. gaudemus. de diuor. nu. 16. *Et tenet Grego. Lopez in l. 4. tit. 28. parti. 7.* ¶Etiā cōtra Bar. possunt adduci ea, quæ latè tradit And. Sic. Barb. in c. perniciosas. de officio ordi. col. 44. versi. capio tertiū. vbi latissimè, an pu-
22 nitus † in foro ecclesiastico possit puniri in foro seculari. vbi per. 4. colum. refert plures doctores tenētes ꝙ sic, & ꝙ pœna iudicis ecclesiastici nō impedit quin puniatur per secularem. Licet dicat, quod sibi potestas petit consiliū, si procederet cōtra quandā mulierē. quæ per iudicē ecclesiasticū fuit dānata ad perpetuos carceres, & puniri pœna seculari: & licet cōsuluit, quòd nō poterat facere, nec debebát, & si faceret, incideret in pœnam. l. Iuliæ repet. §. fi. ff. ad l. Iul. repe. cōsilio suo nō obstāte illā decapitauit. & vid. Abb. ibi. & gl. in l. 1. tit. 8. foro. ll. lib. 4. in glo. *A sabiendas.* in fine. & Bart. in l. adulterium cū incestu. ff. de adulterijs. versi. qui releuat. & Angel. ibi. & in l. 2. C. ad l. Iuli. de adult. tex. in l. 3. tit. 18. parti. 7. Ange. de Aretio in tract. malefi. in parte. *che me adultera la mia dona.* nu. 66. vers. habeas. & doct. in ca. 2. de exceptio. in. 6.* Et istam opinionem meā latè tenet doctor Ant. Gomez de delictis. cap. 1. nu. 40. & ibi etiam tenet, ꝙ si est punitus per secularem, non potest puniri per ecclesiasticū: quia pœna iudicis secularis semper censet cō

petens

petens & grauior ex qualitate iurisdictionis: &
vi. Boerium decisione. 28. vbi ponit opiniones,
sed mihi non placet sua distinctio.* ¶ Quid si a-
liquis pluribus vicibus vno impetu, & diuersis
23 vicibus † ex interuallo blasphemauit, an punia-
tur de pluribus blasphemijs, vel de vna tantum?
Dic ꝙ de vna tantùm. vt notat Cæpola cõs. 77.
& vide Hipp. de Marsil. in. l. in rixa. ff. ad. l. Cor.
de Sica. nu. 24. vbi idẽ tenet, dicẽdo, ꝙ si statuto
cauet, ꝙ qui blasphemauerit Deum puniatur. in
10. qui beatam Mariã in. 10. qui sanctos in. 10. si
aliquis vno impetu blasphemauit oẽs, vt quia
dixit, maledicatur Deus & omnes sancti cũ eo,
solùm cõdemnatur in. 10. & idem tenet Alber.
de Rosa. in tracta. statu. in. 2. parte, quæst. 30. &
quæst. 32. & quæst. 41. ¶ Facit quod tenet Bald.
in. l. si duo rei. §. semel commissa. ff. de recep. ar-
24 bi. nu. 3. vbi ait, ꝙ si statuto † cauetur, ꝙ qui por-
tauerit arma in palatio pro qualibet vice punia
tur, ꝙ si quidã stetit tota die in palatio, nõ debet
puniri nisi vna pœna, quia nõ est interrupta por
tatio armorum, intrando, & exeundo. vt ibi per
eum. ¶ Facit in simili quod tenet Bal. in. c. quæ-
stioni. de appella. nu. 2. vbi ait ꝙ si cauetur statu
to, ꝙ detinens vxorem alterius per mensem pu-
niatur in centum, detinuit per duos menses, an
puniatur in ducenta? Dic ꝙ si continuatiuè deti
nuit, nõ punitur nisi in centũ, quia vnicũ est deli
ctum continuatũ. vt in. l. inficiando. §. infans. ff.
de furt. & in. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iu
re iur. & ibi gl. valde notabi. & est text. in argu.
in. l. vna est via. ff. de seruitu. rusti. prædi. ¶ Et an
sit differentia inter verbũ, blasphemare, & ver-
bum, maledicere, vide Bartol. in. l. item apud La-
beonem. §. ait prætor. ff. de iniurijs. nu. 4.

SVMMARIVM.

1 *Non dispensatur cum blasphemantibus.*
2 *Dispensatio ex magna causa adhibetur, & pœnitentia eleemosynis redimitur.*
3 *Pœna redimitur magno pretio.*
4 *Eleemosyna extinguit peccatum, sicut aqua ignem.*
5 *Cum blasphemantibus in modo capturæ dispensare potest.*
6 *Carcer est arbitrarius, & arbitrio iudicis relinquitur, & ideò aßignando nobili totum palatiũ, vel ciuitatem pro carcere, satisfacit iudex statuto iubenti quem poni in carcere.*
7 *Accusati custodiuntur arbitrio iudicis.*
8 *Distinctio personarũ in iudicijs an sit habẽda.*

b ꝗ si dispẽsare[b] cõ ella en poco, o ẽ mucho

b Dispensaren. b Idẽ videt̃ dicere
tex. in dicto. c. se-
cundo de maledi. ibi, nullam misericordiam ha-
biturus. & notat ibi Abb. n. 5. quòd cõtra dispo
1 sitionem † istius text. non adhibetur dispensa-
tio. vt text. hic dicit, Tamen dicit, ꝙ Hosti. ibi dicit vnum di-
2 ctum satis æquũ, quòd ex † magna causa possit
adhiberi misericordia, & sic dispensatio, vt si est
persona nobilis, vel honorabilis, quã nõ deceat
sic publicè pœnitere, & vult hanc pœnitentiam
eleemosynis redimere. per. c. primũ. de voto. &
c. mulieres. de sent. excõ. & ca. medicina. de pœ-
nit. distin. 1. Quod dictum Abb. sequitur ibi Io.
de Anna. 3. col. versi. nota. in verb. nullam, & di-
3 cit, quòd hoc sequit̃ Floria. q̃a põt nobilis † ho-
mo redimere pœnam magno pretio. & pro hoc
allegat, quòd oẽs pœnæ sunt arbitrariæ. c. sicut
dignum. de homic. & pro dicto Abb. facit dictũ
Dauidis dicentis, Consilium tibi placet, eleemo
synis redimere peccata tua redime. Pro quo fa-
cit, quia secundùm Ambrosium in sermone, qui
legitur in. 3. Dominica de Aduentu. Nullũ eñi
tam graue delictum est, quod non purgetur ab
stinentia, & eleemosynis extinguatur. Ait quo-
4 q; sanctus Propheta, sicut † aqua extinguit ignẽ
ita eleemosyna peccatum. Magna est ergo elee
mosyna, quæ ardentium criminum glebas bene
uolentiæ suæ fonte refrigerat, & quadã in igne
charitatis obruit incendia delictorum, vt quãuis
offensus Deus, quãuis criminibus prouocatus,
cogatur liberare eleemosynis, quæ disposuerat
punire peccatis. Et ex hoc credo euenire practi
cam, quam aliqui illiterati iudices tenent, mutã-
do hanc pœnam carceris in oleum pro lampa-
de ecclesię, vel iubendo expedire aliquam pecu
niam pauperibus, quæ non est tuta, nec potest
fieri per istũ tex. ibi, *No dispẽsara en poco, ni en mu-*
5 *cho.* ¶ Tamen in modo capturæ † credo quòd be
ne possunt dispensare ex causa, si blasphemantes sunt nobiles, literati, vel honorabiles, quia
nõ debent detrudi in carcerem publicum, quia
pragmatica hoc non dicit, sed solum. *Que sea preso, y este en prision vn mes.* Et carcer est arbitrarius,
6 † & arbitrio iudicis relinquitur.* Et hãc opinio
nem meam tenet Gregor. Lopez in. l. 2. tit. 28.
partit. 7. in glos. 1. in fine. & per eum in. l. 4. titu-
lo. 29. in gloss. *ome de buen linage*. eadem partit. &
Antonius Gomez de delictis in tit. de custodia
reorum numer. 6. vbi idem tenet.* Et ideò dicit
Pala. Ruuius in repeti. rub. de dona. §. 9. numer.
13. folio.

13.folio.5.q̄ stante statuto, q̄ quis debeat pon in carcere ꝑ delicto, si aliqs nobilis venit carcerãdus, satisfactũ erit statuto, si asignet sibi amplius locus, putà, palatiũ potestatis, vel ciuitas tota. Ita dicit singulariter Ang. de Peru. in. l. qui carcerẽ. ff. quod metus causa. & de iure regni est tex. singula. in. l. 4. tit. 29. parti. 7. in fine. ibi. *Si el recaudado fuere hombre de buen lugar, o honrado por riqueza, o por sciencia, no le deuen mãdar meter cõ los otros presos, mas deuen lo fazer guardar en algũ lugar seguro.* Et Montalu. ibi notat primò ex illa lege,
7 q̄ accusati † custodiũtur arbitrio iudicis, causis, & personis inspectis concordat tex. in. l. prima. ff. de custo. reorum. vbi est tex. notabil. cum gl. & ibi Barto. & idem tenet Ias. in repeti. l. admonendi. ff. de iure iuran. col. 66. num. 143. & vide gloss. singula. in. l. agens. C. de curiosis libr. 12. & Antonius Corset. in singula. suis in parte, custodia. Ange. in tracta. male. in parte, qui iudex dictum. nume. 14. Et facit quòd tenet Cyn. in. l. 1. C. de priuatis carceri. vbi tenet, q̄ officialis põt deputare carcerem in loco palatij vbi vult extra publicum carcerem & ibidem carcerare aliquem tàm in causa ciuili quàm in criminali & si ex hoc fugã arriperet puniretur, ac si ex publico fugisset: quia iste talis locus dicitur publicus carcer, quia est in loco publico deputat⁹, & hoc dicit quòd tenet cõiter doctores & vi. Plat. in. l. nemo carcerem. C. de exacto tribu. libr. 10. ¶ Et in ista captione, seu detentione credo, q̄ intelligatur dictum Abb. & Host. & sequacium, quòd ex causa põt iudex dispensare, sed nõ in illis triginta diebus. in quibus debet esse capt⁹, quia in istis, nec in aliquo eorum potest iudex dispensare sub pœna hic cõtẽta, scilicet, quòd subiaceat pari vltioni.* Adeo quòd iste mensis debet esse cõtinuus & nõ interpollatus, & debet cõputari à die carcerationis: tenet Grego. Lopez in. d. l. 2. tit. 28. in fine, par. 7. & Ant. Gomez de delictis. c. de exilio & relega. nu. 2. & vi. Alexã. in consil. 135. vol. 4. vbi tenet, quòd licèt quis sit in carcere per diuersa tẽpora nõ dicitur stetisse per tempus quod debuit stare: idem dicit de eo qui stetit per diuersa in ordine: nam nõ erit professus: & vi. Bar. & Angel. in. l. fin. §. quotiens. ff. de public. & vi. Specul. in titul. de statu monacho. §. 1. versi. 38. & de ista cumulatiõe & coacceruatione dierum & temporum vi. latè Alex. in. d. consi.* Et existimo hanc esse mentẽ dictæ pragmaticæ & istius text. quia dedecus esset magno militi, vel literato, & similibus personis, ꝓpter hoc esse in publico carcere, & sic publicè pœnitere, qđ non decet honorabilem personam secundùm Abb. vbi supra in. d. c. 2. nu. 5. quod nota. Et credo, quòd ista sit intentio senatorũ consilij regalis: quia ex eo, quòd ego propter istas blasphemias aliquos nobiles & literatos in domib⁹ suis, vel amicorũ asignaui eis ꝓ carcere, & aliqñ aliquos pauperes in carceribus locorũ suorũ, & nõ in carcere publico ciuitatis vt posint se sustentare, & carnifices, & tabernarios in tabernis ĩ macellis detinebam captos cũ catenis, vt in officijs suis sic capti ciuitati seruirẽt, quidã iudex cui ratione meæ syndicatiõis reddidi in ciuitate Placẽtiæ ꝓcedebat cõtra me, dicti senatores iusserũt me illico soluere, & iusserũt quòd super hoc cõtra me nõ ꝓcederet, & totum ad consiliũ regale remitteret, vt patet in prouisione, quã habeo datam Toleti. 21. die Februarij, anno dñi 1534. Et quia qs censet incarceratus & in vinculis detentus si dedit fideiussores de tenendo arrestum vel non recedendo ab aliquo loco aut iurauit non recedere vt est tex. iuncta gl. in. l. in eadẽ. §. in vinculis. & in. l. necnon. ff. ex quibus causis maio. & quia in vinculis autẽ eos accipimus qui ita alligati sunt vt sine dedecore in publico apparere non pñt vt tenet Guid. pap. singulari. 437. & tenet Ias. in. §. rursus. Insti. de actioni. col. 7. nu. 49. & tenet Guido. decisio. 253. & qñ quis dicatur esse in custodia, vid. Inno. in. c. nuper. de senten. excõ. in princip. & glo. in. l. fi. C. de curiosis libr. 12. & ibi. Bart. ¶ Cui non obstat, nec potest ob-
8 stare iste text. in quantum dicit. *sin excepcion † de personas.* vt in. c. nouit. d. iudicijs. quia prout dicit ibi Abb. nu. 8. esse verum quando proceditur ad correctionem peccati nõ est facienda distinctio personarũ inter magnum & paruũ in modo tñ coercẽdi, & puniẽdi, & in generibus pœnarum bene fit differẽtia, vt ibi per eũ. facit gl. in. c. enim quidã. §. illi verò. de iur. iurã.* Et vi. quæ dixi suprà in. §. 1. in gl. *derechamente.* nu. 25.* Et gl. in. §. itẽ lex Cornelia de falsis. Instit. de publi. iudi. in verbo, deportatio. alia in. c. grauẽ. de pœnis. sanctus Tho. prima secũdæ. q. 73. artic. 10. tex. in. l. fi. C. quæ res vendi. nõ poss. & ibi gl. tex. in. l. 8. tit. 31. par. 7. Hipp. de Marsi. in. l. si quis viduã. in fi. ff. de quæst. & Par. de Put. in tract. syndi. in parte, qđ si per statutum. fol. 198. n. 4. ¶ Et facit qđ tenet Bar. in. l. 1. ff. de edẽ. vbi dicit, quòd in his, quæ fiũt ex mera gratia, etiã apud Deũ est acceptio ꝑsonarũ, secus in his, quę sunt de mera iustitia, nec apud Deũ, nec apud hoies debet esse talis acceptio personarũ. Quia scriptũ est. Ita iudicabis magnũ sicut paruũ. vt in. d. cap. nouit. Sed si est, quod carceratio est arbitraria, & sic ex mera gratia (vt dictum est) illico quo ad Deum & quo ad homines in isto modo carcerãdi põt dispensare, putà, in asignatiõe ipsius, quod nota.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Iudex non puniens delinquentem pœna statuta in iure, debet puniri eadem pœna.*

2 *Qui non accusat blasphemantem punitur tanquam malefaciens.*

c Passe. c Nota tex. ꝙ iudex qui non punit
1 † delinquētem pœna statuta in iure, debet puniri eadem pœna est text. vnicus in l. 3. C. ne sacra. baptis. reiter. tex. in. c. vt clericorū mores. de vita & honestate cleric. & in. l. si quis, C. de sepulchr. viola. & in. l. vna. C. de priua. carce. & lex. 9. tit. *de los robos*. lib. 8. in ordi. reg. Montal. in. l. 2. tit. 2. for. ll. lib. 2. gl. quæ incipit, *Pierda lo que ouiere*. eundem Mont. in. l. 8. tit. 7. lib. 1. for. legum in gl. 1. vi. Bal. in capi. 1. quæ sunt regalia principis super verbo, bona committentiū: vbi tenet ꝙ si iudex non suspendit illum qui suspendendus erat debet suspendi. ¶ Et facit qui nō ac-
2 cusat † blasphemantem tanquam malefaciēs punitur. vt probat text. in ca. si quis. per capillum. 22. q. 1. ibi si quis autem talem hominem nō manifestauerit, non est dubium quin diuina condēnatione coerceatur, & est crimē ꝙ nullus debet dissimulare imò debet ipsum blasphemantem nuntiare. text. in. c. nonnulli. & ibi Doct. de Iudæis. & Bar. & Angel. in. l. ꝙ Senatus. ff. de iniurijs. & in. l. 1. ff. de pub. iudi. & Ludoui. Montal. in tract. de reprobatione sententiæ Pilati in primo dubio. nume. 3. & tomo. 3. tracta. 3.

Prætorū. Cap. XXV. finis.

Sequitur. Cap. XXVI.

S V M M A R I V M.

1 *Mores Maurorum, Iudæorum, & nostri, in nullo concordant.*

2 *Consortia malorum sæpè bonos corrumpunt.*

3 *Habitatio, & conuersatio continua cum Iudæis prohibetur.*

4 *Contagio quæ potest esse nociua, potest expelli, & vitari.*

5 *Rufiani, siue Lenones, & meretrices, & similes possunt à ciuitate expelli, & idem dic de leprosis, & de habentibus alias quascunque infirmitates contagiosas.*

a Apartamiēto. a Vt cauetur in l. 10. titul. 3. libr. 8. in ordi. regali. vbi ad plenum de ista segregatiōe Maurorum & Iudæorū. ¶ Et ratio huius potest esse quia Maurorū
1 † & Iudæorum mores, & nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob continuam cōuersationem & assiduam familiaritatem ad suam superstitionem & perfidiā simplicium animos inclinarēt, vt in c. ad hæc. de Iudæi. & quia ma-
2 lorum † consortia sæpè bonos corrūpūt. vt in c. sæpè. 28. q. prima. & hac de causa continua
3 conuersatio † & habitatio cū Iudæis prohibetur, nec cum eis manducare, nec ab eis medicinā assumere debemus. vt. c. null⁹. & c. sequēti. 28. q. 1. ¶ Et qđ dictū est đ Iudæis intellige de Paganis, Saracenis & Gentilibus, cùm eadem sit rō vt notat glo. in. c. ad mēsam. 11. quæstio. 3. & cap. omnes. 28. q. 1. licèt Iudæi difficiliores sint ad cōuertēdum, & peritiores ad subuertendū quàm Gētiles, quia legē habent & prophetias, & ideò hæc ratio potius habet locū in eis, quā in Gētilibus, vt notat Mōt. in. l. 4. tit. 2. libr. 4. for. ll. ✳ Et vi. eūd. Montal. in reperto. ll. ordi. in parte Iudæi, vbi tenet, ꝙ licèt Iudei non participēt cū christianis in reb⁹ diuinis, tā participāt in actibus humanis: & ideo iudæi possunt de iure Christianorū esse ꝓcuratores & interuenire

passe c el la misma pena, q̄ el transgressor dela dicha ꝑmatica auia de passar.

Prætor. Cap. XXVI.

Otrosi, que sepa si esta hecho y no se guarda el apartamiento a de los Moros, y si no estuuiere hecho lo haga y si esta fecho y no se guarda, lo haga guardar y requiera a los concejos comarcanos de los señorios q̄ lo hagan y guardē y trayan, y embiē relaciō đ como se guarda so pena q̄ pierda la quarta parte del salario.

pro christianis in iudicio: vt Bal. in. l. spadonem. §. iam autem. ff. de excusa. tutor. quia nō sunt ita detestabiles Iudæi sicut hæretici: quia fides Hebræorum habuit initium veritatis: vt Bald. in. l. nullus. C. de summa trini. & c. veterum. 9. dist.* ¶ Et ex rationibus supradictis est notanda regula, quā tradit Bal. in. l. nullus. C. de sum. trini. & fide cathol. ꝗ omnes, quorū cōtagio pōt
4 esse † noua, debent expelli, & vitari. vt notat glo. in auth. ius iuran. quod preest, in fine. collatio. 2. quod dicit Montal. vbi supra esse notandum contra rufianos, siue lenones, & meretrices, & similes, q propter eorum morbum & contagium possunt à ciuitate expelli, vel à vico, vbi habitant. Idem de leprosis. & de habentibus alias quascunq; infirmitates contagiosas. de quo per Montal. vbi suprà, & vide Fran. Cur. in additio. ad Paul. de Castr. in. l. iustitia. ff. de iustit. & iure. & Doctor del Castill. in. l. 62. de Toro. & Pala. Ruui. in repeti. rub. de dona. §. 60. nu. 8. Et Paul. de Cast. in. l. nullus. C. de summa tri. & fide catholi. & facit text. & ibi gl. & doctores in. c. cùm oporteat de accusatio. vbi ex inhonesta cōuersatiōe præsumitur contra aliquem: & vide Ripam in trac. de peste. in. 3. parte. nu. 142. cum sequentibus.* Et mēdicantes validi & ociosi homines expellendi sunt de terra, nec talibus eleemosynā debet erogari. l. 4. titu. 20. par. 2. & Bar. & Plat. in. l. vnica. C. de mēdica. valid. lib. 11. vbi dicūt, ꝗ isti debēt puniri: & vi. Montal. in. l. 1. tit. 8. libr. 3. fori in gloss. 1. in fin. & tex. sing. in. l. 40. tit. 5. part. 1. & idē dic de hæreticis ne inficient alios. Et idem dicas generaliter vbi est timor huius inficiationis, vel similis potest expelli de ciuitate. de quo per Bal. in dicta. l. nullus. & Peregrin. in parte expulsio. vbi etiam dicit, quòd exceptis ijs casibus domini terrarum non possunt expellere sine causa vicinos, nec mercatores forēses de suis territorijs & non recedentibus bona auferre: quia mūdus est omnibus communis patria, & ideo nō possunt expelli sine causa ex qua possunt bāniri, tamen vēturis autem ad patriam alienam bene potest interdici ingressus tenet Bald. in capit. in epistola. §. dominus vero de forma fidelitatis.* Tamē locator nō potest expellere meretrices quibus domum conduxit, licet possint repelli à vicinis: quia ad illum vsum meretricandi domū conduxisse præsumitur. tenet Philip. de Perus. in. c. 1. de vsur. & Ripa in dict. tracta. de peste in. 2. parte nu. 20. ¶ Et quia iam in nostra Hispania non sunt Mauri nec Iudæi: quia expulsi fuerunt per istum catholicum regem iste tex. non vtitur nec practicatur, ideò in eo nō insistam, tamē de materia vide per totū titulum de Iudæ. & Sarac. & Montal. in glo. ordi. in parte Iudæus. & Ioan. de Plat. in. l. omnes qui. C. de decurioni. libr. 10. vbi latè. Vbi tenet ꝗ in malis nobiscum non participant: quia cum eis non est epulādum, cōuersandū, medicinas sumendo, & ab conuiuijs eorū est abstinendum, & distinctum habitum deferre debent vt à Christianis dignosci valeāt. ¶ Tamen habent participationem nobiscum quo ad onera publica, licet nō quo ad honores. ¶ Item quātum ad iudicia & arbitria quia secūdum nostra iura agunt, conueniuntur, & puniuntur. ¶ Item quantū ad matrimonia ꝓhibita, vt cū personis prohibitis auia, vel sorore non contrahāt. ¶ Nec obstat ꝗ nil ad nos de his quę foris sunt. vt in. c. gaudemus. de diuor. quia est verùm quo ad pœnam spiritualem non temporalem vt gl. in. c. Iudæi. de Iudæ. Sunt enim foris â nobis quo ad fidem, sed quo ad alia subsunt nobis vt in. l. Iudęi. C. de Iudæ. secundùm Plat. vbi suprà.* Et adde ꝗ meretrices cogi ad portandum aliquod habitum distinctum, tenet Bar. & Pau. in. l. mime. C. de episcop. audi. & Peregri. in parte, meretrix.*

Prætor. Cap. XXVII.

Otrosi, que si algunos malhechores de su jurisdiction se acogieren a fortalezas [a], o lu-

Prætor. Cap. XXVI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Receptans aliquem malefactorem in castro, vel fortalitio, tenetur ad emendam maleficij commissi, & ad pœnam de iure statutam.*

2 *Pœna receptatoris delinquentium, & violantis pacem.*

a Fortalezas. a Vide tex. in. l. 1. & tertia cum sequentibus. tit. 16. libr. 8. in ordin. rega. vbi cauetur, ꝗ receptans
1 † aliquem malefactorem in castro, vel alio fortalitio, dominus castri tenetur ad emēdam maleficij commissi & insuper tenetur ad pœnā de iure statutam. Et iudex verò super hoc inquisitionem tenetur facere, aliàs de suo resarciet. quod vendicat sibi locum in eo, qui receptatur in villa, vel loco, & idem est, si receptat in castro, vel domo

vel domo forti, vel in arcibus mulieres, & earum rapientes, aliosque malefactores, & eos noluerit iustitiæ tradere si requisitus per adelātatū, noluerit delinquentes, vt permittitur, dare poterit ex tunc adelātatus cum de hoc fuerit per publicū instrumētū certificatus capere diruereq; fortalitiū, castrū, vel domum in aliorum terrorē, & exemplum. vide tex. in. l. prima. cum sequentibus. tit. 17. eod. lib. 8. in eisdem ordi. regalibus. ¶Et pœna† receptatoris delinquētium & violātium pacem est quòd puniatur eadem pœna qua puniretur ipse delinquens nisi sit coniunctus vel affinis delinquentis, vt in tit. de pace iura. fir. c. primo. §. conuenticulas. & ibi Bal. tex. in. l. 2. ff. de recepta. & in l. prima. C. de his qui latro. occulta. Archidia. in. c. quicunq;. de hæreti. in. 6. & tenet. l. 2. in dic. titu. 17. in fine. eod. lib. 8. in ordina. regali.

gares de señorio q̃ con gran diligencia entiendan en saber a dōde estan, y requieran[b] a los receptadores que los

SVMMARIVM.

1 *Remißio vt fiat an sit necesse quòd iudex delicti eam petat, vide hic.*

2 *Iudex requirens an debeat dicere in literis imperamus, vel requirimus & rogamus.*

3 *Cuius expensis debet facere hanc requisitionem.*

b
1 Requieran. b Nota tex. quòd ad hoc vt remissio† fiat est necessariū, q̄ iudex delicti dictā remissionē petat. idem tenet Bart. in. l. 1. C. vbi de crimi. agi opor. nu. primo. idem tenet Abb. in. c. primo. de rapto. nu. 9. vnde si iudex delicti nō curat requirere, potest delinquens puniri per iudicem originis vel alibi, secundum eūdem ibi, quę opinio dicit ibi Ioā. de Anna. 3. & 4. col. esse satis bona allegando Bal. in dicta. l. prima. & est text. in. §. si quis verò comprehensorum. in authē. vt nulli iudicū. collat. 9. & idem tenet Abb. in. c. fi. de foro compe. col. 8. nu. 15. & ibi additio. & idem tenet Bal. in additio. ad Spec. in tit. de cōpet. iudi. additiōe versi. iudex originis. Et ideo dicit Iaco. de Bello Viso. in sua practi. in parte, de fuga reorum. nu. 27. q̄ licet quis nō commisit delictum in iurisdictione illius iudicis qui eum detinet, q̄ tunc potest ipsum punire quamuis alibi cōmiserit delictum, nisi fuerit requisitus per iudicē loci, in quo deliquit, vel per iudicem domicilij criminosi & sic dicit q̄ intelligitur. d. §. si verò comprehensorum, & d. l. si cui. §. fi. ff. de accus. vt dicit esse expressum. l. 2. C. vbi de cri. agi opor. maximè quia in criminalibus prorogatio admittitur. vt in. l. 1. in fine. C. de iur. omni. iudi. & l. 2. & sic si non fuerit requisitus per iudicem in quo deliquit potest quilibet iudex eum punire, q̄ dicit esse verum si criminosus nō habet certum domiciliū quia si haberet & ibi commisisset esset remittendus necessario ad iudicē sui domicilij etiā sine requisitione, quod dicit valde nota. ibi. nu. 30. in. d. practi. & sic dicit q̄ intelligitur text. in. d. §. quis verò comprehensorum. & lex relegatorum. §. interdicere. ff. de interdi. & releg. ne delicta remaneant, impunita. vt in. l. ita vulneratus cū ibi nota. ff. ad. l. Aquiliam. ¶Et ista petitio remissionis debet fieri à iudice delicti, non autē à iudice originis nec domicilij, & est ratio differentiæ. quia illam iurisdictionem offendit vbi delinquit. vt tenet Baldus in. l. executorem. C. de executioni. rei iudi. & tenet Montal. in. l. prima. titu. primo, libro secundo foro legum in gloss. *Alli responda.* prima col. & quòd requisitio remissionis, seu petitio requiratur tenet Iacob. de Bello Vis. in sua practi. in parte, de fuga reorum. nu. 63. ¶Quòd intellige quando requiritur iudex par, siue æqualis, quia tunc requiritur petitio remissiōis, secus si est iudex inferior subiectus & habens iurisdictionem taxatam, & non habens authoritatem puniendi vt sunt isti iudices pedanei quia tūc debet fieri remissio malefactoris per talem inferiorem superiori sine eo q̄ sibi petatur nec requiratur. probat Bald. in. l. si Barsatorem. C. de fideiussoribus primo notabili. per legem secundam. C. de sportulis. & tex. mirabilis in. §. audient. in authentica. de defensori. ciuitatis. collatione tertia. in principio, & tex. in. l. prima. ff. de seruis fugitiuis. ibi & inuentos reddant. & Bartolus in lege magistratibus. ff. de iurisdictione omnium iudicum. nume. tertio. & Innoc. singulariter in ca. vt fame. de senten. excōmu. & vide tex. in. §. necessitatem. in authē. vt iudi. sine quoquo suffrag. collatione prima. text. in. l. generali. C. de decurio. lib. 10. & facit tex. in. §. & hoc quoq; præcipim⁹. in authentica, vt litigantes iurent. collatione nona, & vide in simili Salycet. in lege prima. C. de exhiben. reis in fine dicendo, quod vbicunque iudici apparet aliquem esse militem remissionem debet facere etiam parte nō petente, quòd dicit

dicit esse notandum: quia miles non potest pro rogare iurisdictionem in criminibus & debet remittere cognito de crimine & cum actis causæ vt ibi. ¶Et vide dictum Iacobum de Bello viso, in dicta sua practica iudiciaria in parte de remissione fienda, aliàs de fuga reorum. num. 63. vbi in expresso tenet, quòd si sunt tales iudices qui non possunt commodè cognoscere de crimine commisso propter defectũ iurisdictionis, tunc tales tenentur remittere sine requisitione, & dicit quòd pro hoc est tex. in. l. 3. in. fine. ff. de officio præfe. vrb. & in. l. fin. & in. l. solent. ff. de custo. reorum. & in dict. §. audient. in authen. de defenso. ciuita. & l. defensores. C. de defenso. ciuit. & l. fin. ff. de offic. præfe. vigil. & in authẽ. de manda. princip. §. fin. colla. 3. & est tex. singula. de iure regni in. l. 42. titul. 16. parti. 3. in fine. loquendo in teste falso, quia potest puniri per iudicem, tamen si talis est iudex qui nequit punire, quia non habet iurisdictionem debet remittere eum maiori iudici puniendum. & vide quæ dicam infra. in. cap. 48. in gloss. *Quales quier juezes.* n. 5. *Et vi. singulariter Pereg. in par. muta. & vi quæ dixi. suprà in proœ. in glo. *qualesquier.* num. 6. * ¶Et facit quod tenet Felinus in cap. non potest. de re iudi. numer. 5. vbi tenet allegando text. in. l. fi. C. vbi senato. vel cleri. & Areti. in. capit. qualiter & quando el. 2. de accusatio. quòd si rectores prouinciarum vident personas illustres esse condemnandas, & nec possunt illas condemnare nec punire, debent referre causam principi, & tenet solennis doctor Ioann. Bernal. de Luco Episcopus Calagurritanus in sua practi. cri. in parte, officiali, ac vicario generali. colum. 2. ¶Et vide Bald. in. capitulo. quoniam contra. de probatio. numero. 8. vbi si in capiendo malefactorem simul concurrant iudex superior & inferior in eodem territorio,
2 inferior debet efferri superiori. ¶Adde tamẽ† quòd iudex requirens in literis suis, non debet dicere imperamus, vel iubemus, sed debet dicere, requirimus, & rogamus, & hortamur, vt tenet Angel. & Salyc. in dict. authen. si verò criminis. C. de adult. contra tex. ibi. & sic vtitur & facit iste text. in quantum dicit. Requieran. *¶Et cuius expensis iudex debet facere requisitionem hanc, dic quòd expensis criminosi vt dixi infrà. in. gloss. *entreguen.* nume. 24. & si iudex in requirendo eum qui dicitur criminosus expensas faciat, potest ab eo recuperare. vt. l. circensium. C. de decurio. lib. 10. & Peregr. in parte expensæ. q. 4. in. gl. expẽsas: sed Henric. in. c. ad aures de simonia. 2. disti. ait hoc verum de expensis quas iudex faceret suus competẽs per fraudem seu cõtumaciam illius qui dicitur criminosus: quia forte subterfugit, vel immunitatem ecclesiæ seponit, cui insidiando iudex facit sumptus aliàs si nõ esset suus iudex puta qa laicus insequitur notoriè clericum delinquentem tunc non recuperabit: sed si non erat notoriè clericus potest recuperare vt dixi suprà. in. c. 15. in. gl. *homezillos.* nu. 33. & licet sit suus iudex qui eum insequitur, vel requirit, si non est in vera contumacia repertum quia est ignorans, vel infirmus grauiter, vel ab alio iudice de facto detentus tunc non recuperat ab eo secundũ Henric. vbi suprà. *

SVMMARIVM.

1 *Remißio an fiat de necessitate, vel de vrbanitate.*
2 *Non remittit maior ad minorem.*
3 *Remißio habet locum in criminalibus.*
4 *An valeat consuetudo, quod remißio delinquẽtis non fiat.*
5 *Remißio fit in grauibus criminibus, secus in leuibus.*
6 *An in causa criminali ardua ciuiliter mota, habeat locum remißio.*
7 *Remissio vbi fit, an debeat fieri ante condemnationem.*
8 *Iudex antea quam delinquentem remittat, potest cognoscere an sit culpabilis nec ne: quia non tenetur sequi iniustos appetitus requirentis.*
9 *Litera requisitoria cum informatione delicti mittitur ad hoc, vt remißio fiat.*
10 *Si sententia est perdita, sufficit vt informatio ipsius iudici mittatur, vt delinquẽtẽ remittat, quia sententia potest probari per testes.*
11 *Appellatione actorum sententia continetur, & sententia est de actis.*
12 *Vt remissio fiat decem requiruntur.*
13 *Raptor virginis, & honestæ mulieris, non remittitur.*
14 *In terris quæ sunt sub vno præside, non est locus remißioni.*
15 *An vagabundus delinquens remittatur.*
16 *An in contractibus habeat locum remißio ad locum contractus.*
17 *Remissio in contractibus habet locum, quando*

contrahentes in fraudem contractus fugiūt & receptantur.

18 *Remissio in contractibus habet locum, quādo cō trahens solutionem destinauit in certo loco, & promisit ibi personaliter repræsentare.*

19 *Remissio in contractibus habet locum, quando contrahens renuntiauit foro suo.*

20 *Renuntiatio fori specialis requiritur.*

21 *Clericus non potest consentire in alienum iudicem.*

22 *Ad rationem reddēdam remittitur quis ad locū vbi habuit administrationem.*

23 *Remissio habet locum in causa status.*

24 *Remissio cuius expensis fit.*

25 *In causa inquisitionis testes non debent venire suis sumptibus, sed sumptibus reipublicæ.*

26 *Processus, & confessio facta coram iudice remittente, an valeat.*

c **Entreguen.** c Nota tex. ꝙ de iure regni in criminalibus debet fieri remissio delinquētium ad locum delicti. Idem tenet & latè. l.2. titulo.17. libro.8. in ordina. rega. & hodie remissio † est de
1 necessitate & non de vrbanitate. vt voluit tenere gloss. in Cle. pastoralis. §. deniq; in verbo, de more. de re iudica. & glo. in. l. si cui. §. fin. ff. de accusatio. quia istæ glossæ reprobantur per text. in authen. si verò criminis. in verbo iubemus. C. ad. l. Iuli. de adult. & ibi Angel. & Saly. quia verbum iubemus inducit necessitatem vt in. l. prima & secunda. ff. quòd iussu. pro quo est text. ibi si verò imperata neglexerit: quia hoc verbum imperata necessitatem importat. ca. ꝙ pręcipitur. 11. quæst.3. & quia negligens punitur, ergo tenetur arg. l. Gracus. C. de adulte. nec obstat quod par in parem non habet imperium: quia in hoc factus est superior. licet nō ad puniendū, & ꝙ de necessitate fiat remissio est veritas. vt ponitur in dicta authen. si verò, secundùm Bar. in dicta. l. si cui. §. cum sacrilegium in principio. & est tex. expressus in. l.2. tit.29. par. 7. ¶ Glos. tamen in dicta. l. si cui. §. fi. & in dicta Cle. pastoralis, potest saluari in casu in quo per alium iudicem literæ non fuerunt super remissiōne directæ, nam tunc iudex cognito ꝙ alibi deliquerit, & non in sua prouincia debet ex vrbanitate remittere ad iudicem delicti, vel vbi maius crimen commisit. prout tenet Saly c. in dicta. autem. si verò. & dicit notandū quia forte non auditū. ꝙ sequitur Io. de Anna. in dict. ca. primo de rapto. colu.5. ¶ Et tu vide Cardi. in. d. Cle. pastoralis. versic. deniq; nu.17. vbi vult distinguere, aut remissio petitur in foro ecclesiastico vel in seculari, in primo casu est vera opinio de necessitate, etiā si iudex ecclesiasticꝰ petat à seculari vt in crimine hæresis. vt in commissi. de hęreti. in. 6. licet videatur ꝙ hęreticꝰ debet puniri, vbi reperitur. & vbi delinquit in mari, & in cælo, & in terra. c. ne quicquā. 24. q.2. ¶ Si. verò petitur remissio in seculari foro. tunc si petitur de his locis qui sunt sub eodem domino vel iurisdictione, est facienda de necessitate si de diuersis putat non fienda de necessitate, nisi sit consuetudo. & istā dicit esse opi. Paul. de Liaza. quæ opi. Paul. seruatur si in illa remissione est contradictio, secūdū Ioan. de Anna. in. c. primo. de rapto. 5. col. ¶ Tamē dicit dictus Ioa. de Anna. ꝙ Ioa. de Imo tenet ꝙ siue loca sint sub eodem, siue sub diuersis, debet fieri remissio de necessitate & ad hoc compelli debet per superiorem, quia eos ius necessitat & peccant si non faciunt, quia ius quòd est supra omnes hoc iubet fieri. & sic tenet cum isto tex. & cum opinione supra dicta, quòd de necessitate debet fieri, de qua quæstione. vi. quoque per Hippoly. de Marsi. in repeti. l. vnicæ. C. de raptu virgi. nu.123. per quatuor colum. vbi aliā distinctionem facit. Et ratio quare remissio fit est, vt ex aspectu alij terreantur. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis vt tenet Ioan. de Anna. in dicto cap. primo de rapto. colum.4. versi. quæ autem sit ratio, & Abb. in dicto cap. fi. de foro compet. num.15. *Et vi. Bald. in. l. pręses prouincię. ff. de offic. præsi. in fin. vbi dicit, ꝙ licet iudex loci ꝓcedat, si iudex delicti remissionē petit debet fieri. quod dicit notandum, quia debet remittere etiā ille qui per se potest puniri. per. d. l. sicui. §. cum sacrilegium. ff. de accusa. & talis remissio vtitur in terris quæ sunt sub vno pricipe. vt ibi.*

2 ¶ Tamen de maiori tribunali † ad minus non remittitur de necessitate. tenet Oldraldus consil. 124. per tex. in authentica de appellatione & intra quę tempora. in principio. collatione quarta & l. ad cognitionem. ff. ex quibus causis in possessio. eatur. & per. l. ad principem. ff. de appellatio. ¶ Et quòd remissio fiat in criminalibus †
3 est tex. in dicta authē, vt nulli iudicum. §. si quis verò com-

entreguen c y sobre ello hagā todas las diligencias que de derecho se deuen

rò comprehensorum.colla.9.& in d.authen.in verbo criminis.& notatur in.l.prima.& in aut. si qua in prouincia.C.vt de crimi.agi opor.Bal. in.l.cum archimedoram.C.vt in posse.lega.pē. col.licet Bal.in additio.ad Specu.in tit.de accusatore.ver.quid si offensus dicat se nescire legē dicentem q̄ debeat fieri remissio,& de cōsuetudine hodie non fit remissio, nisi inter subditos eiusdem imperij,de quo per eundem Baldū in lege secunda columna secunda.C.de seruis fugiti.eundem in.l.secūda.col.16.C.de hæredi.institu.& in.l.pē.col.19.C.de execu.rei iudi. Bar.& ibi Alex.in.l.sepulchri.ff.đ sepul.viola.Oldral. consi.124.per d.§.si quis vero cōprehēsorum.& hoc tene,quia est cōis opi.vt remissio fiat. vt Cæpola in cōsi.59.col.3.ver. videtur dicēdum.& tenet Paris de Put.in tracta.syndica.foli. 68. versi.si iudex.¶In tantum q̄ non valet consue-
4 tudo,† vt non fiat remissio delinquētium, si delinquēs non est in loco domicilij vel delicti: qa per hoc publica vtilitas lęderetur,quæ requirit vt publica crimina non remaneat impunita.c. vt famæ.de sent.excom. & quasi irrationabilis esset talis consuetudo,& grauosa, & ideo non valet.vt tenet Abb.in dict.capitulo finali.de foro compe.nume. 23.¶Sed cōsuetudo q̄ iudex domicilij non remittat ad iudicē delicti,vel ecōuerso,bene valeret dummodo alter predictorū in cuius territorio dixit velet delinquentem punire,qa tūc cessaret ratio prędict.vt tenet Abb. in capitulo primo de rapto.num.10.¶Sed quo modo ex non vsū inducitur consuetudo contra notata in capitulo Ioannes.de cleri.coniug. Dic quando sæpe fuit petita remissio delinquētium,& fuit denegata nec aliquid inde secutū est,tunc enim iste nō vsus habeat contrarium actum dispositioni iuris,ideo inducitur consuetudo.vt in dicto.capi.Io. Secus tamen si nūquā fuisset petita remissio,nec concessa, tunc enim non potest dici introducta cōsuetudo:quia nil fuit actum cōtra ius cōmune. Requiritur enim petitio vt fiat dicta remissio, quòd declarat ita Abb.in dicto capitulo fi.num.23. quam distinctionem sequitur Cæpola in dict.consi.59.col. 3.versi.sed hic posit dubitari.&Io.de Anna.in d.c.1.de rapto.col.4.versi.in eadem:q̄ dicit procedere nisi iudex loci vbi delinquens sit,aliàs talis qui punire posit,putà ratione priuilegij vel præscriptionis, vel alia ratione præmissa,scilicet,immunitatis consuetudo tenet.& idem tenet Cæpol.in.d.suo consilio.¶Et q̄ remissio in
5 criminalibus fiat,intellige† in criminibus grauibus,secus in criminibus leuibus: quia tūc nō fit remissio vt in dict.§.si quis verò comprehensorum.tenet ad literam Domi.in.d.c.Romana.§.cōtrahentes de foro compe.in.6.in fi.& sequitur Anto.Fran.in additio ad Abb.in.dic.c.fi.de foro competen.in additione quæ est in nu. 15.& dicit quòd illud dictū Domi.sequitur Lanfran. de Fauo præceptor suus in repeti.l.in quorum. ff.de pigno.& tenet Mont.in.l.1.tit.1.li.2.foro leg.in gl.2.& facit tex.in.c.primò.de priuilegi. in.6.& tenet Io.de Anna.in dict.c.primo đ rap. 5.col.*Et est tex.expressus.in.l.2.titu.17.lib.8. ord.ibi *si algunos hizieren maleficios ansi de muertes como de robos e furtos q̄ merezcā auer pena en los cuerpos*.& ibi *tenemos por bien que qualquiera que fiziere cosa porque merezca muerte, o otra pena corporal*, & sic quòd in istis casibus criminalibus grauibus habet locū remissio,secus in alijs casibus criminalibus leuibus in quibus reus nō meretur pœnā mortis nec corporalē: quia tūc nō est locus remissioni:& ita tene & nota quia ista est communis opinio secundū. Abb.in.c.fi.de for.cōpe. nu.15.nec in atrocioribus habet locum remissio si agitur de crimine ciuiliter secundū Abb. ibi.*¶Adde tamen,q̄ licet sit causa criminalis
6 ardua,† si est ciuiliter mota nō est locus remissioni.per.d.§.si quis verò comprehensorū,quia cessat ratio supradicta, qa pœnæ impositio nō est alijs exēplum, & hæc causa comparatur ciuili.c.tuæ.de procurato.& ista est veritas secundùm Cardi.in dicta Cle.pastoralis.§.deniq; in fine.& Anto.Fran.in additio. ad Abb. in.c.pastoralis.§.præterea đ offi.delega. ¶In casibus
7 autē in quibus fienda est remissio, debet fieri † ante sententiam & sic ante condemnationem. quia condēnatus non remittitur per iudicem qui eum condemnauit.tenet Saly.in dict.l.1.C. vbi de crimi.agi oportet & Bal.in.l. executorē C.de executio.rei iudi.ver.quæritur. col. 6.nu. 18.q̄ dicit ibi esse valde notādum. & tenet Sal. in.l.2.C.vbi đ cri.agi.opor.facit tex.in.l. relegatorū.§.interdicere.ff.de interdi. & relega. & ibi gl.facit.l.aditos.C.de episco.audi.tenet Mōtal. in.l.Prima.titul.primo.li.2.for.leg.in glossa.2. col.2.versi.Itē nota q̄ si quis methymnēsis.vbi ait.q̄ illi qui dicunt remissionem ad locum delicti fieri intelligitur de condēnando,nō de iam condēnato.idē tenet Anto.Franc.in additio.ad Abb.in.c.fina.de foro competen.in additione quæ est in nume.15.in fine.¶Sed miror de isto Antonio Francisco non vidisse Alex.in.l. à diuo Pio.§.sententiam.ff.de re iudi.nu.2.&.4.vbi tenet contra Bal.& Saly.&dicit non bene dixisse.Imò q̄ etiam post latam sentētiam condēnatoriam à iudice loci domicilij,est locus remissioni:quia dictus.§.si verò generaliter loquitur, & rationes,

ratiões, propter quas đbet fieri remissio, militãt
etiã post sententiam, & sic remanet cõtra Bald.
& eius sequates, vbi per eum nu. 4. col. 3. Et no-
tã, quia magna est authoritas Alexã. quia vt ait
Feli. in. c. ex parte de rescrip. 8. col. Alex. est lu-
cerna ardens in cathedris iuris ciuilis, & alleuiass
set multos labores posteris. Et sic vult Alexã. ꝙ
valebit processus, & sententia iudicis domicilij,
sed erit exequenda per iudicẽ loci delicti remis-
sionem petẽtem. allegat. tex. in. l. solent. & in. l.
nõ dubiũ. versic. illud. ff. de custo. reorũ. & dicit
esse menti tenendum. Sed credo, ꝙ si sentẽtia la-
ta est executioni mãdata, ꝙ nõ teneatur iudex
domicilij remittere p supradicta. ¶ Sed tu quo-
q; potes aliter intelligere, ꝙ post sententiam ha-
beat locũ remissio, scilicet, quãdo iste delinquẽs
transtulit se in aliam iurisdictionem extraneam:
& in illa cõmisit aliquod delictum, tunc debet
iudex, qui eũ capit, & detinet punire de illo cri-
mine cõmisso in suo territorio, & iurisdictione,
& deinde remittẽdus ad aliam iurisdictionem,
Et hoc verum, si crimen ibi commissum sit tale,
quod non impediat executionẽ alterius iurisdi
ctionis, vt putà, si crimen sit tale, ꝙ mortem nõ
exigat, & aliud delictũ primum cõmissum mor
tis pœnam exigeret; quia tũc primo de minori
pœna, deinde de maiori tractãdum est. vt in di-
cta. l. si cui. §. fi. ff. de accusa. & sic in loco captio-
nis potest manum, vel pedem amittere, vel ver-
berare, si qualitas criminis hoc exigat: & deinde
est remittendus ad aliam iurisdictionem, in qua
maius, vel equale crimen cõmisit., & ibi alia ma
nus, vel pes amputabitur, vel ad furcam suspen-
detur, vel secundum qualitatem criminis punie
tur, quia vna executio non debet aliam impedi
re. vt in dicta. l. si cui. §. fi. & tenet Iacob. de Bello
viso in sua pract. in parte, de fuga reorum. num.
22. & nu. 23. quia in pari crimine vel pœna im-
ponẽda, est iudex, qui eũ detinet, in executione
præferendus, cum possidẽtis sit potior cõditio.
vt notatur in. l. 2. ff. ne quis eum qui in ius vocã.
vi exi. ¶ Et vide dictum Iacob. de Bello viso.
vbi suprà, vbi ponit, quid si delictum est cõmis-
sum in iurisdictione duorum, & vnus cepit ma-
lefactorem, an sit remittendus alteri. Et tenet ꝙ
nõ, quia cũ dominꝰ, qui cepit. potest cognosce-
re, & punire, nisi esset cõtentio inter ipsos de iu
risdictione quia tũc habet locũ sequestratio. vt
ibi. nu. 24. cum sequẽtibus. ¶ Adde quoq;, ꝙ in
casibus, in quibus fiẽda est remissio, anteaquam
8 remittat, ꝗ põt iudex cognoscere, an si ille, qui
est remittendus, est culpabilis, vel ne quia in cri
minalibus iudex non tenetur sequi iniustos ap
petitus requirentium, sed tantummodo iustos.

tenet Ang. de Peru. in. d. authent. si verò crimi-
nis. in principio. per. d. Inno. in. c. pastoralis. de
offic. delega. in glo. iustam. quod sequitur Ioan.
de Ana. in. d. cap. primo de rapto. 4. columna.
versi. tertia est opinio. ¶ Licet videatur cõtra, qa
remittere đbet sine aliqua cognitione, quia prę
sumptio est pro iudice requirente. vt in. c. in prę
sentia. de renũtiatio, tunc quia requisitus est me
rus executor. c. pastoralis. §. pręterea. đ offi. dele
ga. l. si vt proponis. C. de executio. rei iudi. ¶ Ta
men dictum Ang. & Saly. est verũ, quia aliqua
lis cognitio requiritur, aliàs sine causa infamare
tur. vt glos. in dicta Cle. pastoralis. in verbo. de
more, in fine. Et Cardi. ibi in dicto versi. deniq;
in fine. cum ea transit, tamẽ dicit, ꝙ Paul. de Lea
za. ibi dicit, ꝙ si petitur remissio in principio
processus, debet fieri aliqualis cognitio, secus si
iam est condemnatus. Quod dicit Cardi. esse ve
rum, nisi constaret, ꝙ iniustè fuisset condẽnatus
tunc enim nõ remittet, aliàs enim ędificaret ad
gehennam, tanquam faciẽs cõtra consciẽtiam.
per. c. literas, de resti. spolia. & per nota. in. c. pri-
mo de offi. ordi. & sic tenet, ꝙ cognitio requiri-
tur, etiam si sit condẽnatus. ¶ Tamẽ in condẽna
to cõtrarium de nostro iure regio cauetur, quia
ostẽsa sententia, illicò reus debet capi, & remitti
de alio nõ cognito. tex. est in. l. 2. ti. 17. li. 8. in or
di. regali. ibi. *Llegando el querelloso con la sentencia a
los alcaldes del lugar do estuuiere el malhechor a les re-
querir que lo prendan, y lo embien preso al lugar donde
hizo el maleficio, embiãdo se lo a requerir los alcaldes ꝗ
dieren la sentẽcia, que seã tenudos los dichos alcaldes, y
officiales del lugar do acaesciere de lo prender, y prẽdan
y embien preso, y bien recaudado a los alcaldes y juezes
del lugar, donde ansi fiziere el maleficio.* Qui text. est
singu. pro opinione Pau. de Leaza, & sic ꝙ in cõ
dẽnato per iudicẽ delicti non requiritur vt per
iudicẽ, qui facere debet remissionem, cognosca
tur si est bene condemnatus, vel nõ, quia statim
sine aliqua cognitione est remittendus sub pœ
na ibi cõtẽta. ¶ Et sic quòd dictũ Ang. Saly. & se
quaciũ, dicẽtiũ, quòd requirat cognitio, ꝓcedat,
quãdo petit remissio antea quã sentẽtia sit lata
cõtra delinquentẽ, quia tũc requiritur, vt tenet
Abb. in. d. c. fi. de foro cõp. n. 18. & tũc secũdum
eũ ista summaria cognitio debet fieri in loco de
licti. Et sufficit quòd ꝑsumptiuè ꝓbetur delictũ
illius qui debet remitti: quod sequitur Ant. Frã.
in additio. ad Abb. in. d. c. pastoralis. §. pręterea.
in additione, quæ est in parte expressum. in fi-
ne. n. 6. allegãdo Bal. in additio. ad Specu. in tit.
de cõpe. iudi. adi. in vers. malefactor, quod sequi
tur Alex. in additio. ad Bar. in. l. hæres absens. §.
si quis tutelã. ff. de iudicijs. in additione, quæ est
in parte

in parte queritur.allegando Ang. ibi,vbi dicit,
q͂ quando fieri debet remisſio in criminalibus,
ſeu in ciuilibus, ſemper requiritur cauſæ cogni
9 tio , & ſic vtitur : quia dum remiſsio petitur, †
mittitur litera requiſitoria cum informatione
delicti,vt iudici loci, à quo poſtulatur remiſsio
conſtet,an talis fuerit reus.vt Barto.in dict. l.1.
C.vbi decri.agi oportet.¶Circa dictam.l.ordi-
namenti dubitatur de. q. quæ mihi euenit ſen-
tentia,per quam quis fuit condemnatus crimi-
10 onaliter,non apparet,quia eſt perdita,† vel tabel
lio eſt mortuus & in ſuis prothocolis nō appa-
ret,an cum informatione ipſius ſentētię iudex
debet remittere delinquētem? Tene q͂ ſic,quia
ſententia poteſt probari per teſtes.tex.in.ca. ſi
cut.de re iudi.Bart.in.l.fi.C.eod. tit. de re iudi.
additio.Abb.in.c.Albericus. de teſti. in prima
additione.Bald.in tit.qui teſtes ſint neceſſa. ad
proban.noua inueſtitu.in vſi.feudo.Bart.& ibi
Alex.in additio.in.l.ſicut. C. de fide inſtrumē.
¶Facit quoq; , q͂ acta iudicij poſſunt probari
per teſtes,etiā ſi nulla ſcriptura actorū interue
niat.glo.in.l.cum quis.C.de rebus credi.in ver-
bo manifeſtū.Facit glo.& ibi Saly. in. l.quoniā
multæ.C.de hæreti.Bar.in.l.prima.§.ſufficit.ff.
bono.poſſe.ſecundùm tabul.Lanfran.de Oria.
in repeti.c.quoniam cōtra,de probatio.in prin
cipio.nu.16.allegādo Bar. in.l.in fraudē. § .ne-
q;.ff.de iure fiſci.¶Idem tenet Bal.in.l.2.C.vt li
11 rte penden.dicens,q͂ ſententię † appellatione
acta cōtineri,& eſt veritas ſecundum Lanfran.
vbi ſuprà. Vi.tu quoq; Alexan.in.l. tale pactū.
§.qui prouocauit.ff.de pactis.nu.5.vbi tenet,q͂
ſententia eſt de actis fori &Bar.in.l.acta.ff.de re
iudi.vbi eſt caſus.illicò poteſt probari per teſtes
ſicut acta iudicij,& ita fuit deciſum.¶Et ad hoc
12 vt remiſsio † fiat,multa requiruntur. vt ponit
Guido papa deciſione. 202.& ibi eius additio-
na.& ea breuiter reaſſumēdo. Dico q͂ primùm
quòd requiritur,eſt q͂ conſtet crimen , de quo
agitur,fuiſſe commiſſum.¶Secundò,q͂ crimen
conſtet fuiſſe commiſſum in territorio iudicis
requirentis.¶Tertiò,q͂ delatus non ſit vagabū
dus.¶Quarto,q͂ delatus nō ſit accuſatus de hæ
reſi.Sed in hoc dic vt dictū eſt ſupra in.c.20. in
gl.Vſurpan.nu.20.¶Quintò , q͂ non cōmiſerit
crimē penes iudicem,quem detinetur,quia an-
tea quam remittatur,debet fieri de tali crimine
punitio.per.d.l.ſi cui.§.fi. ¶Sextò q͂ iudex req
ratur,vt dictum eſt.Quos ca ſus dicit Guido pa
pa eſſe notabiles,quia quotidie occurrunt.¶Et
additio eius addit ſextum,ſcilicet,q͂ delictū nō
ſit minimum.vt Domi.de ſancto Gemi. in dic.
c.Romana.§.contrahētes.in fin.¶Octauū,q͂ re
miſsio petatur inter ſubditos eiuſdem imperio.
¶Nono q͂ remiſsio petatur fieri à minori tribu
nali ad maius, quia non fit de maiori tribunali
ad minus,vt dixi tenere Oldral.conſilio iam al
legato.124.¶Tamen iſta regula fallit primò,in
13 raptore † virginis,vel honeſtæ mulieris,quia ta
lis malefactor per quēcunq; iudicem capiatur
etiam ſi non ſit iudex ſuus,nec in ſuo territorio
delinquit,ſed alibi,non tenetur remittere eum,
ſed ipſum punire ſine fori præſcriptione,nec de
neceſsitate remittitur ad locū delicti.Eſt doctri
na Paul.de Caſt.in.l.raptores.C.de epiſcopis &
clericis.per tex.ibi.nu.7.¶Secūdo fallit,in ter-
14 ris,quæ ſunt † ſub vno preſide actu,vel dn̄io.vt
tenet Bald.in.d.l.hæres abſens.§. ſi quis tutela.
ff.de iudicijs.ver.in ea.in fine. ¶Aliqui volunt
15 q͂ ſit alia fallentia in vagabundo,† ſed certè nō
eſt:quia in eo habet locū remiſsio. vt tenet latè
Abb.in.d.c.fi.de foro cōpet.9.col.nu.21.&Mō
tal.in.d.l.1.tit.1.lib.2.foro.ll.in.gl.Alij reſpon-
da.¶Cy.tamen in.d.l.1.C. vbi de cri. agi.opor.
dicit,quia de multis neſcitur vbi habeant domi
cilium,ideò vbicunq; reperiuntur,poſſunt con
ueniri,niſi caueant de reſpondendo in loco do
micilij,cùm quaſi ſit impoſsibile aliquem ſine
domicilio eſſe. ff. ad municipal. l. eius.§.celſus.
ad finem.quod dicit videri Petro eſſe rationabi
le.Et q͂ vagabundus non remittatur, tenet Gui
do papa.in deciſione. 202. vbi quoque dicit,q͂
vagabundus eſt,qui certum non habet domici
lium.ſecundùm gloſſ.in.l.prima.§.pretor.ff.de
damno infecto.ibi,habitationem non habet.&
ibi Bar.& vi. Abb.latè in.d.c.fi.de foro compe-
tēti.col.6.nu.13.&.14.& ibi additionato.¶Sed
dic,q͂ licet vagabundus poſsit conueniri.vbi In
uenitur,nō tamē per hoc ſequitur,q͂ nō habeat
locum remiſsio,ſi petatur, quia debet remitti,
vt dictū eſt tenere Abb.&Mōt.vbi ſuprà.¶Sed
16 quæſtio eſt,an in contractibus habeat † locū re
miſsio ad locū contractus. Quæ queſtio eſt de
ciſa per tex. in.c.Romana.§. contrahētes.de fo
ro cōpet.in.6.vbi tenet,q͂ in cōtractibus nō ha
bet locum remiſsio,ſed debet ibi cōueniri,ſi ibi
inuenitur,licet olim fuerūt opiniones. quod ꝓ
bat.d.§ contrahētes.& ibi Domi.latè in fin. vbi
dicit,q͂ non obſtat ratio gl.quia parificantur ci
uilia, & criminalia, quia eſt verum quo ad forū
ſortiendum,nō quo ad remiſsionem, ſeu tracta
tionem in iudicio.vt ibi.& probatur in.l.2.ff.de
inius vocan.& iſtammet opinionem,q in cōtra
ctibus nō ſit locus remiſsioni tenet Bar.in.l.hæ
res abſens.§.ſi quis tutelam.ff.de iudi.& ibi An
gel.& Paul.nu.8.& idem tenet Bar.in.l. prima.
ff.ſi quis in ius vocand.non ierit. 3.col. & ſequi

tur ibi Alex.nu.6.& Iaſ.n.9.Bal.in.l. cum archimedoram.C.vt in poſſe. lega. & eſt communis opinio de iure communi.& ſequitur Abb. in dicto.c.fi.de foro cõpe.nu.57.¶Sed de iure regni aliter videtur, imò quòd in contractibus habeat locum remiſsio.vt in.l.prima.tit.17.lib.8.in ordinatio.regali.vbi habetur, quòd debitores contrahẽtes, qui in fraudem contractus fugiunt, & receptantur, remittuntur ad loca cõtractus. Et ſic quòd de iure regni eſt notandum, quòd ſicut in delictis, ſic in contractibus fit remiſsio delinquentis, & contrahentis, Sed Monta.ibi in glo.ordi.in parte delinquens dicit, quòd credit ſub correctione videntium, quòd iura cõmunia, ſupra allegata nõ corrigantur, quod euitare licet.vt in.c.cum expediat. de electio.in.6.quia dicta lex regia ſolùm habet
17 locum † in ſuo caſu, cùm contrahẽtes in fraudẽ contractus fugiunt, & receptãtur, & pro hoc approbatur, quod in fine dict. gl. §. contrahentes. quidam dicebant, quòd ſi contrahens abeſt animo latitandi, iudex vbi reperitur, tenetur ad remiſsionem, aliàs poſsidentur bona, vt ibi.& hoc credit verum, quæ opinio & intellectum mihi quoque videtur, quia ex verbis legis colligitur. ¶Quoque dicta lex regia poteſt intelligi ſecundum eundem Montal.vbi ſupra.& Bal. in dicta l.cum archimedoram.nu.6.qui dicit ibi reperiri notatũ per antiquiſsimos doctores, qui multis ætatibus Accurſium præceſſerunt in dict.l.prima.ff.ſi quis in ius voca.non ierit, ſcilicet, ſi con
18 trahẽs † ſolutionem deſtinauit in certo loco, & promiſit ſe ibi perſonaliter repræſentare, quia tunc etiam inuitus ad locum cõtractus dicitur. Et ideo dicit Baldus, quòd ſi in inſtrumento debiti eſſent iſta verba, promiſit in tali loco ſoluere, & ſe ibidẽ perſonaliter repræſentare, ſemper ad eum locum debet fieri remiſsio; quia ipſe ſibi hanc neceſsitatem impoſuit. Quod intelligit verùm Bald. ſi hoc actor petat remitti, ſed ſi nõ petitur, vel reus non obtemperat prætori, tunc loquitur materia legis primæ.ff.de eo quod certo loco. ¶Quoque intellige dictam regulam dicti.§.contrahentes, & eſt ſecunda fallentia, niſi
19 † in contractu renuntiauit foro ſuo. Iſta eſt gl. ſingularis & non alibi in dicta lege prima. ff. ſi quis in ius vocand. non ierit.in gloſſa ſecunda & per ea eſt communis opinio ſecundùm Alexand.ibi & Bartolus in dicta lege hæres abſens §.ſi quis tutelam.& Baldus in dicta lege cum archimedoram.numero quinto, vbi ait, quòd ſi priuilegio fori renuntiauit, cogitur eidẽ ſe repræſentare, quia hoc caſu remittitur in ciuili, ſicut in criminali, vt renũtiatio priuilegij fori aliquid operetur, quod dicit valde mente tenendum. Et licet Angel⁹ in dicta lege hæres abſens.§.ſi quis tutelam reprobet.d.glo.& Rapha.Fulgo.& Io. de Imol.in dict.c.fi.tamen Iaſ. in dicta.l.prima. ff.ſi quis in ius voca.non ierit.nu.9.eam defendit, licet primò adducat quatuor rationes cõtra eam dicendo: quia quando forenſis cõtrahit in certo loco, & renuntiauit priuilegio fori, certè illa renũtiatio nil aliud penitus poteſt operari, niſi remiſsionem, ergo nec ſit fruſtra, ita neceſſario debet intelligi.arg.in.l.ſi quando. in principio.ff.de lega.primo. Et per iſtum fundamentum tenet Bal.cum iſta glo.& dicit eſſe vnicam in iure ciuili in.c.præterea.vlti.col.de offi. delega.verſi.ſed nunc quæro.& eam ſequitur idem Bal.in.d.l.1.& Azo.in ſumma de iuri. om. iudi. & firmat Archi.in.c.primo.11.q.1.& Inn.in.c. dilecti.&.c.poſtulaſti.de foro comp. Et opi.gl. & Bart.in dicto.§.ſi quis tutelam.& ſequacium dicit eſſe communem.Marianus Soci.in dict.c. poſtulaſti.articulo.3.principali.& iſtam glo.& Barto.ſequitur Bal.& dicit notabile in conſilio. 256.in primo vol.verſ.& pactũ eſt appoſitum. Et vi.Roma.ſingul.279.vbi eam ſequitur.& per ea gl.in.d.l.1.ff.ſi quis in ius voca.nõ ierit. Dicit quòd eſt cõmunis opinio, & ibi ponit alios duos caſus, ſcilicet, quñ iurauerũt contrahentes ſe litigaturos in loco contractus, & ratione cõtumaciæ nimię.vt ibi per eum, & per eius additionatorẽ. ¶Et nota practicam Ang.in.d.l.1.quaſi in princip.verſi.ſequitur in glo.dicentis, quòd illa gl.decidit, quòd in loco cõtractus quis ſortitur forũ, adeo quòd ibi conueniri poteſt, licet non inueniatur ibi ſi renuntiauit priuilegio fori per pactum. Vnde ſi tũc in alieno loco moratur reſcribi poterit iudici illius loci: vt eum capiat, & eum captũ, trãſmittat ad iudicem loci contractus, quod eſt notandũ, quia ſic vtitur, & idem tenet Paul.de Caſtro ibi nu.12.*Et ſi iudex cõtractus, vel qui tulit ſententiam non vult ſcribere alteri iudici, vel ille cuius auxilium implorat non vult exequi, aut auxilium præbere per ſuperiorem poteſt cogi, & puniri, & tenebitur parti ad intereſſe: tenet Peregrin.in part.executio.q.1.in gl.*mandare*:& Bar.in.l.l.à diuo pio.§.ſententiam.num.5. ff.de re iud.¶Sed cui pertinet decima, ſeu executionis iura, an iudici requirenti, vel iudici qui ad talem requiſitionem fecit.vi. quæ dixi infrà. in.c.40.in glo.*donde ſe hizieren*. in fin.in additione.*¶Credo tamẽ, quod in hoc nõ ſufficiat re
20 nuntiatio † generalis, ſed requiritur ſpecialis renuntiatio fori, per ea, quæ tradit Alex.in conſilio.11.in.2.parte conſiliorum.per.l.de his.ff.de tranſa.& ibi docto.& per ea quæ tradit Ludo. Roma.conſilio.472.fi.columna.vbi inter cætera dicit,

ra dicit, quòd causa renũtiationis generalis adiunctæ renũtiationi speciali solùm ad eos casus trahitur, qui sunt specialiter expressis similes, seu minores, nõ autẽ maiores, seu grauiores. vt expresse dicit firmare Guiller. de Cu. cuius opinionẽ omnes sequuntur in .l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. & sequitur Cy. in. l. 1. C. commoda. in additione. & Canonistæ in. c. primo de commoda. ¶ Sed hoc nõ procedit in cle
21 ricum, † quia non potest cõsentire in alienum iudicem expresse sine licentia sui iudicis. vt in. c. significasti. de foro compe. & ideo talis renunciatio fori non operatur effectum secundùm Abb. in dicto. c. fi. de foro compe. nu. 37. ¶ Vbi dicit expressè, ꝙ quoq; fallit dicta regula. d. §.
22 cõtrahẽtes. in reddẽda † ratione de administratione, vt debet remitti ad locum, vbi gessit. tex. secundum in vnum intellectũ. in. l. 1. C. vbi de cri. agi opor. & ita tenet ibi gloss. & tex. in. l. prima. C. vbi de ratio. agi opor. * Et facit. l. 22. titu. 2. par. 3. in fin. & ad istam rationem reddẽdam nõ admittitur procurator, sed personaliter debet reddi. gl. in. c. querelã. de procur. in verb. infirmiter & probat. gl. in. d. l. dum dicit, ꝙ debet remitti ad locũ gestionis ad eam reddendam, si ibi non inuenitur, quod est speciale in ratione reddenda, licet in cõtractibus non fiat remissio secundum Saly. ibi, & probat tex. in. l. 16. titu. 13. par. 2. vbi populus debet venire corã rege ꝑ ratione reddẽda, & pro alijs, vt ibi. ¶ Sed vnum tene menti, mihi singula. ꝙ licet sit verũ, quòd administrator alicuius pij loci possit conueniri pro ratione de administratiõe reddẽda, & suos hæredes coram iudice ecclesiastico: & ad eũ remitti, vt in auth. de san. episco. coll. 9. §. œconomos, & ibi Angel. est verum quando talis administrator est clericus, secus si est laicus: quoniã tunc coram iudice seculari est cõueniendus: tenet. l. 61. tit. 5. partit. 1. * ¶ Itẽ fallit dicta regula
23 in causa † status, quando existens quis in possessione seruitutis, confugit ad alium locum, & ibi vendicat se in libertatẽ, debet enim remitti ad locum vnde confugit, vt ibi de hac quæstione cognoscatur, & sic de consimilibus secũdùm Abb. vbi suprà. de quo per Cy. in dicta. l. prima. C. vbi de cri. agi opor. ¶ Sed sciendum est quã-
24 do fit remissio, cuius † expensis fieri debet, putà quando accusator petit malefactorem remitti ad locum delicti. Dic ꝙ fit remissio expensis petentis secundum Bal. qui ita dicit à se fuisse quæsitũ per iustitiariũ Apuliæ, in. c. nonnulli. de rescrip. col. 5. prout refert & sequitur Ias. in. l. à diuo Pio §. sententia vera. ff. de re iudi. nu. 2. & vi. Montal. in dicta lege prima. tit. primo. fo. ll. lib. 2. in glos. *Alli responda*. versi. item nota. vbi idem tenet, dicẽdo, ꝙ si priuatus pro suo interesse petat malefactorem remitti ad iudicẽ delicti, hoc fiet expensis petẽtis, vt in. l. pẽ. cum sequẽti. C. de eroga. mili. anno. lib. 10. Idẽ tenet Iacob. de Bello. Vis. in sua practi. iudiciaria, in parte, de remissione fienda. nu. 82. Si autem iudex officio suo hoc petat, fiat expensis publicis illius terræ. ad quam fit remissio. arg. in. l. mulier in opus salinarium. ff. de capti. Bal. in libro feudo. in titu. de pace tenenda. c. primo. §. si iudex. & idem tenet Anto. Fran. in additio. ad Abb. in dicto. c fi. de foro compe. in additione, quæ est in nu. 15. in fine. & vi. legem styli. 113. vbi tenet, ꝙ expẽsis accusatoris, & non accusati, nec villæ, vel loci debet fieri remissio, sed credo ꝙ dict. l. intelligatur. vt per Mõtal. vbi suprà. ¶ Tamen tu vide dict. l. 2. tit. 17. lib. 8. in ordi. rega. in fi. vbi tenet ꝙ expensis delinquẽtis fit remissio, si habet bona, & si non habet expensis accusatoris: & isti non habentes bona, soluantur per officiales loci, vbi delinquens fuerit inuentus. Sed in quantum in fine dicit, quòd supradicti non habẽtes bona fiat expensis officialium, intelligerem, ꝙ fiat expensis publicis, & non expensis iudicũ & hoc per dictum Bal. in. c. primo de testibus.
25 vbi dicit. quòd in causa inquisitionis † non debent testes venire suis sumptibus, sed respublica mãdato iudicis dabit expensas, & debet mãdari massario communis, ꝙ faciat ipsis expẽsas de publico. Et hoc intelligo quando reus, nec actor non habent bona, sed hodie quãdo nõ habent bona, fit remissio ex expensis applicatis sumptibus iustitiæ * Vi. quæ dixi suprà. in isto c. in glos. *requieran*. in fin. in addittione. * ¶ Et tenet ꝙ si delinquens, seu fugitiuus remittitur, relaxatur fideiussoribus promittentibus quòd se præsentauit corã iudice, ad quẽ debet fieri missio vt. ff. de in ius vocãdi. vt eant, aut satisdent, in rubro & in nigro, aliàs debent sub fide remitti custodia periculo iudicis remittentis. vt in authen. vt nulli iudi. §. si quis vero comprehensorum. colla. 9. iam allega. & debet remitti ligatus secundum qualitatem delicti. vt notat glossa in Cle. pastoralis. de re iudi. in verbo de more. ꝓut tenet Ioan. de Plat. in. l. quicunq;. C. de fugitiuis colonis libr. 11. * Sed cognitio an sit relaxandꝰ sub fideiussoribus omnino iste, qui sic remittitur, vel nec: spectat ad iudicem delicti, & non ad iudicem qui remittit: tenet Gregor. Lopez. in. l. 24. tit. 18. parti. 3. sed hoc credo in grauibus delictis vt in dicta. l. parti. secus in leuibus. * ¶ Sed
26 an processus, † & confessio facta coram iudice remittẽte valeat? Dic quòd non, quia agitatum

 est coram

est coram nõ suo iudice.vt per Saly.in.l. ea quidem.C.de accusat. ibi. 14. quæro an confessio Bar.Paul.& docto.in.l.magistratibus. ff. de iurisdictione omnium iudicum.de quo per Abb. in.c.atsi clerici.de iudicijs.quarta columna.numero. 14. cum sequentibus.& ibi per Sebastia.Sapi.& Anto.Fran. in additio. ¶ Tamẽ cogitur perseuerare in cõfessione facta coram incompetẽte, etiam per tormenta. vt Baldus in lege prima.C. de cõfessis penultima colum. vt per Barba. in additione ad dictũ Abb.in dicto ca.at si clerici.in additio. quæ est in numero. 14.in parte,non compellitur. Latè Angelus in tractatu malefi.in parte, nec nõ ad denuntiationem.versi.quæro an confessio.nu. 22.de quo ibi latè per Augustinum de Ari. in additioni.

hazer [d] y si no se los entregaren nos lo notifiquen [e] con los testimonios que sobre ello se tomaren lo mas presto que pudiere.

d **Hazer.** d Perquirendo reos & mittendo suas literas requisitorias cũ informatione delicti in eis inserta, requirendo, & rogando,vt sibi remittant.vt latè dictum est in glossa.Requieran.& in glo. *Que los entreguen.* versicul.adde quoque.

SVMMARIVM.

1 *Si iudex non vult remittere delinquentem, debet adiri rex, & rex ad restitutionem cogit.*

2 *An iudex domicilij cogatur remittere per iudicem delicti.*

e **Notifiquen.** e Notatex.ꝙ quãdo iudex nõ vult 1 remittere delinquentẽ,debet adiri † imperator, seu rex,cuius authoritate hoc fiat,& per regem cogitur ad remittendũ.vt tenet Bart.in.l. si cui. §.sacrilegium.ff.de accusa.versi.sed quæro. Idẽ tenet Pau.de Cast.in.l.heres.absens.§.si quis tutelã.ff.de iudi.nu. 10.& singulariter Hippolytꝰ de Marsi.in repetitio.l.vnicæ.C.de raptu virgi. nu. 124.Et idẽ tenet Iacob.de Bello Viso in sua practi. iudiciaria in criminalibus in parte de fuga reorũ.nu.73.per tex.in.l.in prouincijs.C.de muner.& actu.li.12.&in.l.2.de executor.& idẽ tenet Pla.in.l.omnes omnino.C. de agricol. & censitis li.11.¶Et punitur iudex, si nõ remisit. vt Bart.in dic.§.sacrilegiũ.eadẽ pœna vt in.l.2. tit.17.in fine.lib.8.in ordinatio. regali.*Et.l.4. eiusd.tit.& etiam est casus curię vt ibi quam; l. vi.vbi tenetur ad debita.& vi.suprà.in.gl.1.*fortalezas*.&.in.c.3.glo.iurisdiction nu.18.&.19.vbi late.*Et facit quod tenet Bal.in c.bonæ memoriæ.el primero.de postula.prælat.nu.12.vbi dicit,ꝙ omnis iudex,qui imponit alicui necessitatem adeundi principem super eo,quod ipse inferior poterat facere,& debeat,est puniẽdus,& dicit ꝙ istam doctrinam ponit tex.in authe.de quæstore.§.super hoc.collatione. 8.Et ista opinio,ꝙcogatur per imperatorem ad remittendũ est tenenda.vt per glo. in Clemen.pastoralis.§.
2 denique. de re iudi. in verbo,de more.vbi ait,† ꝙ iudex delicti non potest cogere iudicem sub quo degit delinquens ad sibi remittendum,sed cogetur per superiorem illius.Idem tenet Saly. in dicta authentica si vero criminis.C.de adult. & Ioan.de Anna.in capi. primo de rapto.colũ. quinta.¶Licet Cy.in.l.properandum.§.sint autẽ reus.C.de iudicijs.in.7.quæst. dicit, ꝙ coget per iudicẽ loci requirentis,quia iudex sentẽtiæ superior est iudice loci.arg.in authẽ.vt nulli iudicũ.§.si quis vero cõprehensorũ.collatione.9. vbi ait,quod iudex loci necesse habet remittere reum,ergo est sibi in hoc subiectus. Hinc infert Cy.vbi supra,ꝙ si nõ paret sibi in istis iudex loci, posit cohiberi à iudice, qui tulit sentẽtiam, vel laturus est:quia in hoc nõ sunt pares. quod videtur sequi Iason.in dicto.§. sint autem. numero.3.

Prætor. Cap. XXVII. finis.

a **Y ventas.** a Vi. simil. tex. & quæ ibi posui in. c. 6. suprà eod. in parte, *Ansi mismo visite las villas*, & in. c. 17. in glo. *Bien bastecida.* ✱ Vi. Parid. de Put. in tracta. synd. in part. iudicis suprema fol. 154. vbi de hoc. ✱

SVMMARIVM.

1 *Hospes cogitur hospitari viatores postquam incepit tenere hospitium, & aduocatus aduocare.*

2 *Hospes inuitans hospitium, vel si inuitauit viatorem si postea pœniteat. tenetur viatori de dolo.*

3 *Viator debet soluere pretia iusta victualium, alias possunt denegari.*

4 *Si domini victualium noluerint vendere viatoribus, possunt ea accipere propria authoritate in præsentia duorum hominum, soluendo pretium.*

5 *Hospitatores, an possunt emere victualia, vt carius vendant viatoribus.*

6 *Pœna hospitis vendentis vinum, & alia victualia in fraudem statuti.*

b
1 **Acogidos.** b Et cogitur hospes † hospitari omnes viatores. l. prima. in fine. ff. fur. aduers. naut. & l. 1. in principio cũ gl. ff. naut. caupo. stabul. & Bart. in l. 1. §. cura. ff. de officio præ. vrb. Quod est verũ, postquã incepit tenere hospitiũ, non autem antea secũdũ Bar. in. l. 1. §. maxima. ff. naut. caupo. stabula. & in. l. licitatio. in princip. ff. de publica. & in authen. omnes. C. cõmunia de successio. & ibi Bal. ꝙ per Bar. in. l. mariti. §. 1. ff. de adul. ✱ Et vi. suprà. in. c. 17. in glo. *a razonables precios.* n. 8. ✱ ¶ Et quoq; non tenetur hospitari, si habet multos hospites in domo, adeò, ꝙ non possit omnibus sufficere, vel locº esset incapax, quia in hoc casu licet posuerit signum in caupona, nõ tenetur omnes hospitari. hoc probatur in. l. facti aduersi. ff. naut. caupo. stabul. ✱ Et vi. Barb. in rep. rub. de fide instru. col. 46. versicul. facit tex. singul. vbi idem tenet, ꝙ hospes nõ tenetur hospitare quando est grauatus multitudine hospitantium in hospitio: quod dicit singula. allegãtem Bart. in. l. 1. §. ff. furti aduersus nautas. ✱ Et idem nota in iudice. vt Bart. in. l. munere. ff. de muneri. & honor. prout tenet Soci. in fallen. in parte, lex generaliter. versi. fallit ratione impedimẽti, & hoc deficiente, tenetur hospitem recipere, qa acceptauit, & incepit hospitium tenere videtur acceptare cum suo onere. vt in. l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollen. ¶ Et ideo licet quis non cogatur esse aduocatus: si sumit officiũ aduocationis tenetur aduocare, & seruare leges aduocatorũ. vt in. l. quisquis. C. dẽ postulan. & tenet Bal. in. c. cũ accessissent. de consti. nu. 21. & l. 14. tit. 19. li. 2. in or. rega. & in. l. si quis si sci. ff. de postula. Et beatus Archiepiscopus Florẽ. in. 3. parte. ti. 6. c. 1. §. 1. per text. in. l. nec quicquam. ff. de offi. proconsu. & si aduocatus recusat adimplere, remouetur perpetuo ab officio aduocationis. vt in. l. prouidẽdum. C. de postula. si cõpetens salariũ sibi cõstituatur secũdum Archiep. Floren. vbi suprà. Et ratio potest esse, quia vt dictum est, acceptauit aliquid, & videtur acceptare cum suo onere, vt per Bal. in. d. c. dũ accessissent. & Ias. in. l. cõtra iuris. §. si filius. nu. 11. ff. de pact. quos vide. ¶ Et si hospes † inui-
2 tãs hospitiũ, vel inuitauit viatorẽ, si postea pœniteat tenetur actiõe đ dolo viatori inuitato. Ita tenet Alex. in. l. si pœnã. ff. de verb. obli. n. 4. allegãdo. Io. And. in pœmio Decretal. ¶ Et viato-
3 res † debent soluere ptia victualiũ: quia si pretiũ iustũ nõ offerũt, possunt victualia transeutibus denegari. tenet Ang. in. l. vẽditor. §. si cõstat. ff. coĩa prædio. versi. Itẽ hic est casus. & dicit ꝙ ex pacto licito eis põt denegari, si pretia victualiũ soluere nolũt. Ad qđ dicit ꝙ facit tex. in. l. si minoris actum. ff. de administra. tuto. aliàs traheretur pactum de trãsitu ad iniquũ compẽdium. quod esse non debet. vt ibi. & in. l. 2. C. pro empto. ¶ Et vi. text. singula. in. l. 12. in legibus *de La*

Prætorum. Caput. XXVIII.

OTrosi, les mandamos que fagan q̃ se visiten los mesones y vẽtas, a y trabajẽ porq̃ estẽ bien reparadas, ansi de los officios, como đ las otras cosas que son menester, para que los caminãtes, y estrangeros sean acogidos, b y aposentados, y se põga tassa en ellos; y se haga guardar la tassa

hermandad. quæ latius in isto proposito loquitur vbi viatoribus huius regni, vel extraneis debent sibi, & iumẽtis suis dari victualia iusto pre
4 tio, & hospitari. Et si dñi † victualiũ noluerint vẽdere, viatores possunt ea accipere propria au thoritate, dummodo hoc faciant in præsentia duorum hominum dicti loci, soluendo pretium pro eis. ¶Et vide text. singula. in. l. 1. tit. 24. lib. 4. for. ll. vbi liberè possunt emere necessaria, & non debet eis pretiũ alterari sub pœna, de qua ibi loquendo in peregrinis. ¶Quinimo dicit Roma. in singula. 231. per tex. in. c. 1. de pace tenẽda & eius violat. in vsi. feud. q peregrinus in mẽse Maij potest stare in via, & capere herbã pro suo equo. ¶Et an si isti ho-

segũ la ley c dl ordenamiẽto de Toledo

5 spitatores † possunt emere victualia, vt carius vendantur? Dic q non, vt tenet Abb. in cap. primo. ne cleri. vel monach. num. 6. de quo vide in Sum. 14. q. 3. & c. 1. & c. canonũ. & c. quicunq; tempore messis. & c. eijciẽs. 12. q. 4. & c. quoniã. 88. dist. Et cum hoc cõcordat tex. in. l. 8. quæ incipit, *Ordenamos.* libr. 5. tit. 7. in ord. reg. licet illa lex loquatur in regatonis (hoc est, reuẽditorib⁹ curiæ) & . l. 10. eius tit. extendit, q non solum in curia non emantur victualia vt reuendãtur, sed etiam extra curiam infra quinq; leucas sub pœnis ibi contentis. Vnde patet ex eis, quòd extra curiam, & terminum quinq; leucarũ bene possunt emi victualia vt reuendantur, & sic video fieri. * Vi. quandam pragma. factam isto anno. 1560. in ciuitate Toleti. per nostrum regẽ Philippum. 20. die octobris per quam permittit stabularijs, seu cauponibus in sua taberna, seu caupona diuersoria habere comestibilia ad sustẽtationem itinerantium, & eis possunt vendi dummodo iuste & nõ immoderatè vt ibi: quia rectè & ritè & iustissimè fuit condita ad euitãdas molestias & extorsiones tã itinerantiũ, quã stabulariorum. * ¶De pœna autem hospitis vendẽtis
6 † vinum, vel alia victualia in fraudem statuti. vi. Bal. in. l. non dubium. C. de legi. colum. 4. num. 10. versi. 7. fit fraus.

c Ley. c Quæ est in tit. 21. li. 2. l. 14. in ordi. reg. vbi de ista taxatione hospitum, & de his quę isti hospitatores possunt lucrari in reuenditione, hordei, & stipulę, quam vide quia est singularis, & eam serua.

Prætor. Cap. XXVIII. finis.

Sequitur Cap. XXIX.

S V M M A R I V M.

1 *Ex ludo multa mala proueniũt, scilicet, quod ludẽtes blasphemant Deum, & prohibitio ab ecclesia facta contemnitur. Et venit vsura, & rapina, surgit scandalum. Nugæ etiam ex ludo descendunt. Euenit quoque furtum, & violentia perpetratur, & falsum committitur, & mortis causam præstat ludentibus. Deceptiones autem infinitæ. Perditio temporis euenit. Vita autem turpis agitur. Quoque euenit, quod bona dilapidantur. Postremo autem insurgit desperatio.*

2 *Ex ludo procedunt viginti peccata.*

3 *In multis casibus ludus permittitur.*

4 *Quantitas quæ potest ludi.*

5 *Aliquis lusit vno die pluribus vicibus duo argẽtea, an puniatur.*

6 *Ludens si perdit totam pecuniam, quam extraxerat, & postea secundò extraxit aliam pecuniam, an incurrit pœnam iterum ludendo.*

7 *Si vnus ex collusoribus recessit, & postea reuertatur, debet puniri, quia dicitur nouus ludus.*

8 *Si lex diceret, quod si quis fuerit inuentus ludendo puniatur, & pluries inuenitur ludendo licet ludus sit continuatus, punitur pluries. Eodem modo dic de inuento cum armis.*

9 *Non valet pactum factum inter lusores, ne possint à ludo recedere, donec alter eorum totum perdiderit.*

10 *An valeat pactum de non ludendo, & si luderet daret amico centum nomine pœnæ.*

11 *Vxor potest stipulari à viro pœnam, si tenuerit concubinam.*

a
1 IVegos. a Quia ex eis sequẽtia mala † pueniũt. ¶Primu malũ, quia verisimile est q ludẽtes blasphemãt Deũ. vt est tex. in constitu. alearum vsus, situata sub titul. C. de religi. & sumpti. fune. & secundùm Bald. ibi est vna de causis quare lud. tabularum prohibetur. Et quia quoque sępe membra nostri redemptoris inscinduntur, quare tales peiores videntur esse Iudæis. vt in cap. 2. de maledi. ¶Quoque prouenit spretus, quia contemnitur prohibitio ludi ab

di ab ecclesia prohibiti, vnde tales quodam modo Iudæi & Pagani nuncupantur, propter transgresionem canonis, & legis. vt. c. si quis presbyteri. 81. dist. & per talem inobedientiā in crimē primi parentis quis videtur incidere. 44. dist. c. quorūdam. &

Prætorum. *Caput.* XXIX.

Otrosi, que no consienta a juegos vedados, ni table-

quasi euangelium contēnere. vt. c. đ libellis. 21. dist. vnde periculosū est claues Petri cōtēnere. vt ca. fi. de excess. prela. ¶Quoq; euenit vsura, & rapina, quia eodē, & quasi instanti, & vno tempore æquiparantur, & illā longè excedit, & prouenit etiam rapina, in eo, ꝙ ludens intendit spoliare proximum, & eum spoliat, & licet non expoliet, Deus respicit cor, non manum. vt in ca. si quid inuenisti. 14. quæsti. 5. ¶Quoq; insurgit scandalum, & boni scādalizātur, & nil autem est agendum cum scandalo. ca. cùm pridem. de renuntiatio. &. c. nil cum scandalo. de præscrip. ¶Nugæ etiam ex ludo descēdunt. quoniam in ludo multiplicantur mendacia, & verba vana, & otiosa, quorum quilibet rationem Deo reddere tenetur, & ideò vitanda sunt. c. coram. 49. distincti. ab his maximè cauēdum est: quoniam euolat emissum semel irreuocabile verbum. ca. dolentes. de celebra. missa. & 44. dist. in fi. & est peccatū mortale mentiri, vt in. c. qualiter & qñ. el. 2. de accusat. ¶Itē euenit furtū, quia cū lusor plerunq; ad inopiā propter rerū suarū amisionē deuenit, ad furta se cōuertit, quod est peccatū grauissimū, & cōtra precepta Decalogi. vt dicitur in ti. de furtis. ¶Quoq; violentia perpetratur, qñ ꝓpter similē causam, quia violēter volēs à ludo recedere, retinetur. Instit. de iure persona. §. 1. ¶Itē cōmittitur falsum in imponēdo & mittēdo falsos taxillos, aut alias similes falsitates faciendo. vt Maria. in tract. de ludo. in. 5. &. 8. quæsti. ¶Quoq; mortis causam præstant ludentes, quoniam veniunt ad contētiosa verba, de verbis ad verbera, de verberibus ad vulnera, & de vulneribus ad homicidiū, & sic de primo ad vltimū causa est homicidij. vt in. c. fi. de iniur. &. c. lator. de homi. Deceptiones autem infinitæ & qui meli⁹ scit decipere, meli⁹ ludere dicitur, ecclesia aūt neminē vult decipere, vt in. c. ꝑ tuas. đ donati. nec laqueū mittere. 27. q. 1. c. đ viduis. ¶Quoq; euenit corruptio multiplex. s. proximorū, quos malo exēplo ludēs corrūpit. 10. q. 4. c. cū in istis. vnde scđm Host. dicipōt, ꝙ talis tenetur Iesu Chro. ¶Vita aūt impiè agi dicitur propter ludū, & sic offenditur honestas, quę est inter primaria pręcepta. vt in prooemio Decret. §. ratio quoq;, & ea potissima ratione per ecclesiam prohibetur. c. clerici. de vita & honest. clerico. ¶Quoq; euenit, ꝙ bona dilapidantur, & sic præsumitur vti male substātia sua vt tenet Bal. in auth. ꝙ locum. C. đ colla. fi. col. ¶Postremò etiā insurgit desperatio, vnde quotidie videmus propter desperationem amissorū in ludo, iuuenem, venenum suscepisse, & vita functū fuisse. prout refert dictus Maria. in dic. tracta. de ludo. in fine. ¶Vide tu quoq; viginti

2 †peccata, seu mala, quæ procedūt ex ludo per Archiepiscopū Florēti. in. 2. parte tit. 1. c. 23. §. 6 vbi istos casus & alios ponit. ¶Quare hac de causa rectè leges ciuiles imperatorū, & sacri canones, & leges huius regni ludos prohibuerūt, vt in. dicta consti. alearū vsus: & per totū tit. ff. de alea. c. clerici. de vita & honestate cleri. &. ca. inter dilectos. de excessi. prælà. & per totū tit. 10. li. 8. in ordi. rega. ¶Tñ in multis casibus lud⁹

3 permittitur †, puta in causa cōuiuij, quia tūc ludere licet gl. in dict. c. inter dilectos. in verbo, ludos. est pro eā textus in. l. quòd in conuiuio. ff. de aleatoribus. textus in. l. septima. titul. 10. libr. octauo in ordinam. rega. gl. in capit. eps. 35. dist. Quoq; ludere permittūtur industriosi, vel ex ingenio, vt certādo hasta, vel pila iaciendo, vel currendo, saliendo, luctādo, vel pugnādo, vel similibus, q̃ a virtutis causa vel fortitudinis fiunt. vt est tex. in. l. solent. §. Senatuscōsultus. ff. de aleato. & isti ludi & similes dicuntur liciti, quia in eis exercent vires corporales. vt est glo. & ibi Paul. de Cast in. l. si rem. §. si quis sponsionis. ff. de pręscriptis verbis. & tenet Specul. conscien. in primo tracta. c. 75. §. 2. vbi quoq; dicit, ꝙ qui principaliter ludos supradictos ludit propter desiderium lucrandi, ꝙ est cupiditas, quæ est radix omnium malorum. vt in capit. nam & concupiscentiam. de constitutio. peccat, vt ibi per eum. & tenet Cardi. in Clemen. 2. de vita & honestate clericorum, nu. 23. sed non tenetur restituere quod lucratus est in talibus ludis, licet peccet, nec dare pauperibus, nisi in tali ludo commiserit aliquam fraudem, vel dolum. vt tenet dictus Specula. conscien. allegando Abb. in dict. c. clerici officia. vbi tenet in nu. 12. versi. circa primū. Et dicit esse rationē quare nō subiacet restitutioni: quia homines nō se submittūt fortunæ. imò bonum inde prouenit cùm exerceāt se ingenia. ¶Sed secundum eos non debet quis se exercere in istis ludis causa spoliandi proximum, seu lucrandi, sed principalis causa debet esse exercitatio in

tio ingenij, aliàs credit, ꝙ id, qđ vincitur ibi, sit restituendũ, saltẽ pauperibus, propter intentionem damnatam spoliãdi proximũ, dicit ꝙ facit in arg. c. qui emit. 14. q. 4. & melius præceptum euangelij; Diliges proximũ tuũ, sicut teipsum. 24. quæst. 4. c. debet. & c. proximos. de pœnit. distin. 2. ¶ Tamen in istis ludis non debet ludi
4 maxima quantitas, † vt in dicta constitutione, alearum vsus, secundũ Abba. vbi suprà. quod declarat dictus Specul. cõscien. in dicto loco, in vno solido, qui sunt. 18. marabetini. sed Abba. in dict. c. clerici dicit, ꝙ pro solido intelligitur aureum, & in ista quantitate debet quis ludere ad istos ludos permissos, etiam si sit homo magnę authoritatis, & conditionis, aliàs peccaret, si vltra luderet. vt probatur in. d. consti. alearũ vsus. ibi, sed nec permittimus. tenet ad literam glo. in d. c. clerici. vbi ait, ꝙ in totum debet obseruari. d. authen. ¶ Sed quid in ludis taxillorũ, & chartarũ, pilarum, qui dicuntur ludi de fortuna, vel mixti; quid in eis permittitur ludi. Dic ꝙ iã hodie per pragmaticã factã per nostrũ regem Carolũ in villa đ Madrid, anno. 1534. pragmatica 63. permittitur ludere vsq; ad duo argẽtea, & si vltra ludunt puniuntur. & tenet Bar. in. l. ex ea. §. mulier. ff. manda. dicendo, quòd ludẽs contra permissionẽ de nõ ludẽdo, incurrit in pœnam. ¶ Sed circa dictam pragmaticam potest dubita
5 ri. Aliquis † lusit vno die pluribus vicibus duo regalia seu argẽtea, an puniatur? Videtur quòd nõ quia ex pluralitate vincendi, & perdẽdi, nõ sunt plura delicta, & totus iste dicatur vnus ludus. ¶ Sed contrarium tene, quia dicta pragmatica solũ permittit ludere duo regalia, siue argẽtea in vno die sine interpollatiõe, nõ autẽ in quolibet ludo potest ludere duo regalia seu argẽtea quia iã primus ludus fuit habitus pro cõpleto & absoluto, lusoribus recedentibus. vt in. l. contractus. C. de fide instrumen. ita Bar. in. l. inficiãdo. §. infans. ff. de furt. 3. col. n. 5. qđ sequtur Hip. de Marsi. in. l. si in rixa. ff. ad. l. Corne. de sica. n. 19. Ang. in trac. male. in parte. metidore đ mali. de male. versic. quæro si statuto. n. 24. & Augu. de Arimi. in additio. & idẽ tenet Cardi. in. d. Cl. 1. §. 2. de priuileg. nu. 42. ¶ Qđ extẽde secũdum eundẽ Ang. quod nõ solũ si ludit pluribus vici-
6 bus, verũetiã si multi erãt † lusores vno instãti, & vnus perdidisset totã pecuniã, quã extraxerat, & postea secũdo extraxit aliã pecuniã, & iterũ lusit, incurrit in pœnã, qa dicitur alius ludus. Istã dicit Augu. vbi suprà esse notabilẽ theoricã Bar. in. l. Põponius in negotijs. ff. de negotijs gestis. & ibi vi. per Bar. num. 4. vbi dicit, quòd facit ad multa. ¶ Secũdò, extende dictã pragmaticã, ꝙ vltra dictã summã non potest qui ludere: ꝙ
7 si vnus † ex collusoribus recessisset, & postea reuertatur, licet statim, tunc diceretur alius ludus, & debet puniri. vt in. l. 1. §. si rem. ff. depositi. Ita tenet Ang. in dict. l. inficiãdo. §. infans. quasi in fine. ¶ Et eodem modo dic, ꝙ si lex diceret, ꝙ si
8 quis fuerit inuentus † ludẽdo, puniatur, quòd si pluries inuenitur ludẽdo, licet ludus sit cõtinuatus, punitur pluries, quoniam statutum ad inuẽtionem se retulit. vt in. l. quid ergo. in principio ff. de his qui not. infami. & l. seruus fugi. vt tenet Ang. in dict. §. infans. in fine. ¶ Eodẽ modo dic, de statuto loquente de inuento cum armis. vt Ang. ibi & Aug. vbi supra. & Alex. in additio. ad Bartol. in. d. §. si infans. ¶ Adde quoq;, quòd
9 nõ valet pactũ † factũ inter lusores, ne possint à ludo recedere, donec alter eorum totum perdiderit. vt est glos. & ibi Aug. Paul. & Iason. in. l. iuris gentium. ff. de pactis. quod tendit, & facit contra illos, qui nullatenus consentiunt aduersarium suum recedere à ludo non finito. ¶ Tamen valet pactum de non ludendo, putà quidã ludebat multum, & promisit amico suo nunquã ludere, & si luderet, quòd daret amico suo centũ nomine pœnæ, & de hoc facit sibi instrumentũ, quòd valet tale instrumẽtum, & promissio. vt tenet Bart. in. l. ex ea parte. §. mulier. ff. de verb. oblig. & ibi Paul. de Castr. & Montal. in. l. fi. tit. 5. for. ll. lib. 4. qui tex. in dicto. §. mulier rectè probat in quãtum tenet, quòd potest vxor
10 † stipulari pœnam à viro, si tenuerit concubinam, quia exasperantur mulieres quantumcunq; castissimæ per retentionem concubinarum. vt in authen. de nuptijs. §. mitiores. colla. 4. secũdùm Angel. in. d. §. mulier. & hoc, quia interest vxori, quòd nõ teneat cõcubinam, & intẽdit ad conseruandum bonos mores, secundùm Pau. đ Castr. ibi. Quod dicit Bar. idem esse, etiam si stipulatoris nõ intersit, sed potius promissoris. vt si aliquis sit magnus lusor, & quidam vt ipsum refrænaret à ludo, stipulatur ab eo pœnã, quòd valet promissio. & sic dicit Paul. Bar. cõsuluisse, quòd valet promissio, quia tendit ad cõseruãdũ bonos mores. Et ad contraria respõdet Paul. ad ea, quæ possunt adduci, scilicet, quòd nõ videt talis promissio teneri, quia stipulationes inuentæ sunt, vt quis stipuletur, quòd sua intersit. vt in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obliga. qđ non obstat, secundum eum, quia nos loquimur de stipulatione pœnæ, in qua non requiritur interesse, sed si solum stipulatur quòd nõ luderet procederet contrarium, quia nõ posset agere ad interesse, quòd nullum est, sed est necesse, quod pœna adijciatur secundùm Paul. ibi.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Tabularium ad ludendum in domo sua nemo habeat.*

2 *Domus, in qua luditur, & res quæ sunt in ea an debeant publicari.*

3 *Retinens ludum, arbitrio iudicis potest multari & carcerari, & in compedibus poni.*

4 *Stans ad ludum videndum, vel dans materiam ludum videndi, vel docens ludentem, seu mutuās pecuniam ludenti, punitur.*

5 *Iurans non ludere, & dans alteri pecuniam ad ludendum, tenetur de periurio.*

6 *Iniuria illata ludenti, est impunibilis, si occasione ludi infertur.*

7 *Ad furtum an potest agi, qui retinet ludum in domo.*

8 *Contractus inter ludentes, cum ludentibus non valet. Nec venditio facta in ludo, nec vendens, de euictione tenetur.*

9 *Ad mutuum factum in ludo an quis teneatur.*

b Ni tableros. [b] Vt in, l.4. tit. 10. li. 8. in ordi. regal. vbi
1 cauetur ꝙ nemo † in domo sua habeat tabularium ad ludendū, aliàs si tenuerit, soluat quinq; mille marabetinorum: & si soluendo nō fuerit, per centū dies in catenis iaceat, secundùm Montal. ibi in parte, ludus. licet dicta lex dicat, ꝙ per quindecim dies in carcere iaceat: quia credo ꝙ sit corrupta. Et per d. l. regiam ord. corrigitur dicta auth. alearum vsus. C. de religio. sumpti. fu-
2 ne. in fine. vbi tenet. ꝙ domus †, in qua luditur, debet publicari, nisi sit domus pupilli doli non capacis, vel viduæ. argu. notato. in. l. 1. C. de fals. monē. & ibi Cy. in fine. & Saly. siue alterius miserabilis personæ. arg. nota. per Cy. in. l. 1. C. qn̄ impera. inter pupil. & tuto. ¶Item. d. auth alearum limitatur, si hodie obseruaretur, nisi dominus domus sit ignorās ludi. argu. nota. per Salyce. in dicta. l. 1. in fine. C. de fals. mon. ¶Item nisi domus sit conducta, & dominus ignoraret. vt tenet Ang. in authent. de ecclesiasti. titul. §. si quis autem. colla. 9. Paul. de Cast. in consi. 42. ¶Non tamen confiscantur res, quæ sunt in domo, nisi sint actę ad ludendum, vt scamna: tenet Bald. in l. 3. C. naut. quòd fœno. & in. l. 3. C. đ incestis nuptijs. Bar. in. l. fi. ff. de supelle. lega. ¶Sed iudicio meo dicta authentica alearum, potest sustineri in casu, in quo quis retinet ludum, & tabulariū ad ludendum in domo, ex consuetudine causa lucri, tunc domus confiscatur. vt ibi. Secus si tenet ludum in domo causa solatij: quia tunc patitur pœnam dictæ legis ordina. scilicet, quinque mille marabetinorum. vt est glo. in. l. 1. ff. de aleato. in glo. prima. quam sequitur Azo. in rubrica. C. de religiosis. & sumptis funerum. quòd est notādum. & tu vide

ros [b] dellos, y executen las penas de las

pragmaticam. folio. 200. in libro pragmaticarū, quæ loquitur in domibus, vbi taxillis induitur. ¶Et an si potestas pōt facere bannū, quòd quicunq; tenuerit ludum in domo, destruatur eius domus. Vide Ludo. Roma. in. l. 1. §. si seruus pignori. ff. ad sylania, prout refert additio. Paul. de Castr. in. l. prima. ff. de iusti. & iure. in additione, quæ est in num. 11. ¶Et vltra pœnam. d. l. ordi-
3 na. credo, quòd ludum † retinens, potest multari arbitrio iudicis, cùm ludus sit causa multorū malorum, vt est dictum. prout tenet Bertachi. de Firmi. in suo aureo reperto. in parte, ludus. versic. si. vbi quoque dicit, quòd pōt poni in cōpedibus, vel in carcere. vt in. l. prima. §. si. ff. de aleatori. quòd extendit ad eum, qui stat ad videndūm ludum †, & in dāte materiam videri ludū:
4 vt Bal. in. l. non minus. ideo. C, de accus. & in eo, qui docet ludentem, & in eo, qui mutuat pecu-
5 niā ludēti, adeò, † quòd si quis iurat nō ludere, & dat alteri pecuniam ad ludendum, tenetur de periurio. vt Bald. in authentica interdicimus. C. de episcopis & cle. in principio. ¶Idē dic, quòd
6 iniuria † illata ludenti, est impunibilis. vt in. l. 1. §. primo. & ibi Barto. ff. de aleatoribus. quod est verum, si occasione ludi infertur. Si etiam alibi inferatur. vt in. l. non solùm. §. quanquàm. ff. de
7 iniurijs. ¶Item nec retinens ludum in domo † agit ad furtum sibi factum tempore ludi, nec ad pœnam, nec ad rei restitutionem. vt in. l. 1. §. primo. &. §. ait prætor. ff. de aleatori. & ibi Florian. in fine. & propter hoc refert Rainun. de Forli. liberare furem dicta de causa. Tamen in foro conscientiæ iste, qui tale furtum committit, tenetur erogare pauperibus illud, quod furatus est. Ita tenet dictus Specul. conscientiæ. in dicto tractatu primo. capitulo. 78. §. secundo. per text. in
8 capitul. cum tu. de vsuris. ¶Item contractus † inter ludentes, vel cum ludentibus, non valet. vt Bartolus in. l. si quis cùm sciret. ff. pro emptor. ¶Nec illud, quod quis vendidit in ludo, valet venditio, vt in. l si filiæ familiàs. §. primo. ff. quarum rerum actio non detur. ¶Nec tenetur vēdens de euictiōe. vt in. d. l. fina. §. primo. ff. quarum rerum actio nō de. nec potest præ-

test præscribere emptor. ¶Sed si iussor existẽs in ludo vendidit alteri, bene valet venditio. tenet Montal. in glos. ordi. in parte ludus. ¶Adde
9 quoq; ꝙ ad mutuum † factum in ludo, quis nõ tenetur. vt Bart. in. d. l. si quis cùm sciret. & in. d. l. si filio. §. 1. ff. quarũ actio nõ detur. & l. 1. ff. de aleato. tenet Ioan. Andre. in additio. ad Specul. in rubri. de actio. & solutio. in princi. Bart. in. l. is cui literis. ff. de verb. obliga. Quòd intellige verum, nisi mutuans ignoretur. vt in. l. quòd verũ. §. pe. ff. de mino. Et si in aliquo casu mutuum factum in ludo potest repeti, fallit, si mutuans est allusor. Item si est aleator. Item si est mutuatum minori ludenti, vel illi, cui bonis est interdictũ. secundùm Imo. in. d. l. si quis cùm sciret, quia in istis casibus non fit repetitio, nisi ex post interuallum recipiens mutuum promittat restituere secundùm Ioa. And. vbi suprà singulariter.

SVMMARIVM.

1 *Ludentium pœna.*

2 *An quis teneatur restituere quod lucratur in ludo, & vsque ad quod tempus, & cui facienda est restitutio. nu. 4.*

3 *Qui ludit cum personis prohibitis, furti tenetur.*

5 *Infra octo dies pars debet petere, quod amisit in ludo, alias quilibet de populo infra duos menses, vel iudex ex officio, potest ea repetere.*

c Leyes. c Quę sunt in dicto tit. 10. lib. 8. in ord. regali. & tex. in lib. pragmaticarum. fol. 200. & fol. 101. sed lex. 3. eiusd. titu. & libri. in ordina. regali. seruatur: quia pro
1 prima † vice ludens condẽnatur in. 600. marabetinis, seu dipondijs. Et pro secunda. in. 1200. cõdemnatur. Et pro tertia vice. 1800. Et hoc vtuntur iudices & ad executionem perducunt, licet dictę leges dicant, ꝙ pro prima vice condemnetur in. 500. dipõdijs. Et pro secunda. in. 1000. Et pro tertia in. 1500. Et si nõ habet vnde soluat istam pœnam, nudus ponatur in furca ab ortu solis, vsq; ad occasum. vt in. d. l. 3. cauetur. & in ista tertia cõdemnatione apponitur sibi pœna, vt deinceps non ludat, aliàs in pœnam verberũ, vel exilij, vel in aliam incurrat. ¶Et duæ partes istius pœnę camerę Regis, & alia tertia pars applicatur iudici, & accusatori. vt in. d. l. pragmatica. fo. 101. ¶Vltra istam pœnam debet restitue
2 re † quod lucratus est in ludo illi, qui perdidit: quia contra lucrantem datur repetitio vsque ad quinquaginta annos. vt in. d. auth. alearum vsus gl. in summa. 35. distincti. & gl. in. c. clerici. de vita & honestat. cleri. & ꝙ quis teneatur restituere illud, quod in ludo lucratus est, tenet latè Archiepiscopus Florentinus in 2. parte. ti. 1. c. 23. §. 3. & per Ange. in. l. 1. ff. quarũ rerũ actio nõ detur.

leyes c que dispo-
nen sobre los jue-
gos, fielmente sin

per Bart. & Imol. in. l. si quis fulcire. ff. de vsucapi. pro empto. & plenè per Bal. in rub. C. de cõdi. obturp. caus. per Salyc. in. l. ea quidem. C. de accus. per sanctum Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. q. 68. & vide plenè dictum tractatum de ludo. & Speculum conscientię in. 1. tract. c. 77. vbi latissimè per Hosti. in summa, de excessi. prælat. §. 1. & ꝑ Alber. in suo dictionario, in parte, Ludus, vbi in omnibus dictis iuribus cauetur, ꝙ lucrata in ludo, sunt restituenda amittẽti, & si seruus, vel filius familiàs amisit, datur domino, vel patri repetitio. Et idẽ dic de monacho: quia datur Abbati repetitio. vt glo. in. d. c. cleri. ¶Quinimo dicit Bal. in. l. aduocationis. C. de conditione ob
3 causam dato, ꝙ † ille, qui ludit ad ludos prohibitos cum personis prohibitis, nõ solùm nil lucratur sed tenetur de furto. ¶Tamẽ si quis est attractus
4 per † vim, vel nimiã importunitatem ad ludendum, & vincit multa in ludo, non tenetur ea restituere. vt tenet Inno. in ca. qa pleriq; de immunita. eccle. nu. 4. & refert, & sequitur Pala. Rubi. in repeti. de donatio. §. 80. folio. 58. num. 6. Idẽ tenet Archiepiscopus Florenti. in. d. 2. parte. tit. primo. c. 23. §. 3. in fi. 2. col. ¶Sed secũdũ eũdem ibi, licet nõ teneatur parti restituere, tamẽ tenetur pauperibus erogare. qđ intelligit Specu. cõscientiæ, vbi suprà de honestate, sed nõ de necessitate, & sic, ꝙ in foro conscietię nõ teneatur restituere pauperibus, si nõ vult. vt in. d. c. 77. col. 3. Et ibi vide, quid si attraxit in pricipio ludi, vel in medio, vel in fine. vbi singulariter per eum. ¶Quoq; fallit, qñ modicũ causa recreationis ludit: quia non tenetur restituere, secũdùm Inno. in dicto capit. quia pleriq;. nu. 4. ¶Et licet dicta authentica alearũ vsus. dicat, ꝙ vsq; ad quinqua
5 ginta annos, datur repetitio, iam hodie † datur solùmodo infra octo dies. vt in. l. 2. tit. 1. libro. 8. in ord. regal. quia si infra istos octo dies pars nõ petit qđ amisit in ludo, quilibet de populo isto termino elapso potest repetere sibi: & si popularis hoc non petierit, iudex ex officio suo recuperet per dictum in ludo sub pœna. 600. marabetino

mino elapso, scilicet, octo dierum; videtur mihi ꝙ non competat parti vitæ repetitio: quia per dictum tempus octo dierũ est præscriptum cõtra eum, & in foro conscientiæ, & iudiciali, & q lucratus est, excusatur, si non fuerit per partem petitum infra dictum terminum, vel per iudicem, vel per aliũ infra duos

yguales, d y sin cautelas, ni fraudes.

menses, vt cauet in pragmatica facta per nostrũ regẽ Carolũ in villa de Madrid, anno. 1528. in ordine. 116. & in prag. 63. facta per. d. Regẽ in. d. villa de Madrid. anno, 1534. vbi ponitur quoque quantitas. in qua potest ludi, vt dixi. ¶ Tamen credo, ꝙ pauperibus teneatur pecuniã illã erogare. vt in. d. authẽ. alearum vsus. & tenet. d. Spec. cõscientiæ. in. d. 1. tracta. cap. 77. col. 2. sed secũ eũ ibi si non vult pauperibus erogare, nõ debet sibi denegari absolutio, nisi sit cõdemnatus ad restitutionem: quia tunc per talem condemnationem, & sententiam, tenetur ad restitutionem in foro conscientiæ. facit glo. in. c. fraternitatis. 12. q. 2.

d Ygualas. d Idem tenet dicta pragm. fo. 101. in li. pragmaticarũ.

Prætorum. Cap. XXIX. finis.

Sequitur Cap. XXX.

SVMMARIVM.

1 *An in condemnato ad præstandum computatum virtute istius condemnationis fiat executio in eo, quod apparet debitor.*

2 *Iudex negligẽs in exigendo condemnationes, & alia debita communis, tenetur, maximè si debitores ciuitatis facti sunt non soluendo.*

3 *Sententia, quæ fertur per iudicem super computationem, an mandetur executioni, nõ obstante appellatione.*

4 *Sententia arbitri, & transactio, an executioni mittatur, seu mandetur.*

5 *Calculatio, seu computatio quando non est facta per iudicem, sed per computatores à partibus nominatos, non potest mandari executioni, nisi per iudicem confirmetur, vel nisi computatores sint per iudicem nominati.*

a FAga pagar. a Scilicet executãdo,
1 qñ fuit cõdenatus † ad præstãdũ cõputum: q in vim executionis ipsius petitur, ꝙ exequatur in eo, quod apparebit esse debitorẽ. facit tex. in. l. quanuis. ff. de cõdi. & demonstra. vbi dicit, quãuis rationes reddere nil aliud sit, quã reliqua soluere. Et qa quando leges loquuntur de reddẽda ratione, duo continent, scilicet, computum dare, & reliqua restituere. vt in. l. non solùm. §. is qui. ff. đ libera. lega. & habet in. l. si ita fuerit § quæro. ff. de manumissi. test. & in. l. purè. in fi. ff. de fide liber. l. statu. liber. §. si qs nõ dare. ff. de sta. liber. l. boue. §. fi. ff. de verb. sign. facit gl. & ibi Ias. in. l. stipulationũ quędã. ff. de verb. obliga. nu. 1. Et ideo posita ratiõe in eo qđ apparebit fuisse đclaratũ debitorẽ, fit executio cõtra eũ, virtute dictæ sententiæ trãsactæ in rẽ iudicatã, etiã sine citatione. vt dicit Ang. in. l. instat. C. de iure fisci. lib 10. & est tex. notab. in. l. 2. §. de frumẽtaria. & ibi Bar. ff. đ administratio. rerũ ad ciuitatẽ pertinẽ. qđ tenet & seqtur Matth. de Affli. in decis. Neap. 157. in
2 ordine. quẽ vid. ¶ In tãtũ, ꝙ si iudex † fuit negligẽs in exigẽdo cõdẽnatiões, & alia debita cõmunis, tenet. vt in. l. 1. C. đ muri le. li. 12. & in. l. fi. C. đ in posses. legato. maximè si negligẽtia ipsi⁹ iudicis ciuitatis debitores facti sunt nõ soluẽdo: qa isto casu đbet tãtũdẽ đ suo salario retineri: poterit tñ ab his, ꝓ qb⁹ soluit repetere. vt tenet Amo de. Iust. in tra. syn. in parte, an & qñ officiales teneãtur de negligẽtia. ver. Itẽ tenet. & idẽ ꝓbat i-
3 ste tex. Et ꝙ sñia, quę ꝓfert † ꝑ iud. sup cõputatiõe in cõtinẽti mãdetur executiõi, nec cõtra eã admittitur appellatio, nisi pri⁹ facta solutiõe, est tex. in authẽ. de sãctissi. episco. §. œconomis. colla. 9.

Prætor. Caput. XXX.

OTrosi, que sepa, si son tomadas, y fenecidas las cuentas de las rentas de los ꝓprios, y repartimientos, y contribuciones, & imposiciones de los años passados, y de las q̃ fuerõ fenescidas, faga pagar[a] los alcances, y las que no fueren tomadas, y fe-

la.9.in parte repetitionem. Speculat. in titul. de appella.§.2.versi.tertiò.& tenet Ang. in.d.§.œconomis.in fin.est tex.in.l.5.titu. *de las excepciones*.libr.3.in ordina.regali. facit text. in.l.64.de Toro. & doctor del Castillo.in.l.27.de Tor.in tracta.de ratione reddenda.in fine. & est tex.in d.l.instat.C.de iur.fisci.lib.10.¶Et facit text.in l.45.in pragmati.de Madrid.fol.41.in lib.prag
4 maticarum,vbi ait,q̄ sicut sententia † arbitraria mãdatur executioni,ita trãsactio facta inter partes corã tabelliõe publico,præstita tamẽ cautione,vt ibi.& facit iste tex.vt dixi. *Executados los alcances.* ¶ Sed quando calculatio,seu computatio
5 † nõ est facta p iudicẽ,sed per quosdã alios cõputatores à partibus nominatos, tũc talis calculatio nõ põt mãdari executioni,nisi per iudicẽ cõfirmetur.p.d.l.instat.quę lex secundũ doct. del Casti.vbi suprà in.4. q. principali. in fine. facit multùm cõtra calculatores, & taxatores domorũ,& aliarũ rerũ,qui proferunt per sententiã taxationẽ suã, & aliqui iudices imperiti iubẽt illã sentẽtiã exequi:quia executio est nulla,ex quo sententia nulla fuit ex defectu potestatis taxatorũ,& calculatorũ.qđ pluries in facto dicit habuisse,& obtinuisse per.d.l.instat. iuncta gloss. & Bar.ibi.¶Tñ dicit,q̄ si calculatores sunt positi,& noiati per iudicẽ, vt calculẽtur,vel cõputẽtur,sua cõputatio facit plenã fidẽ,& executioni mãdabitur.per.l.2.C.de vsufru.leg.& tenet Mõtal.in.l.2.tit.7.lib.3.fo.ll.in gloss. *Deles cuenta.*

SVMMARIVM.

1 *Reuisores rationum communis possunt pronuntiare officialem præteritum esse debitorem communis,eo absente.*
2 *Calculi rationum sunt reuidendi ad petitionem vnius partis,& iudex tenetur dare arbitrum calculatorem. Et talis rationis redditio syndicorum, & aliorum administratorum publicorum fit in publico,& generali concilio.*
3 *An ratio iterum sit reddenda, si apparet in computum erratum.*
4 *Qui aliena negotia gesserunt, possunt petere calculationem,& reuisionẽ rationis, vt absoluãtur ab administratione, ne semper stent in suspenso.*
5 *An bona administratoris sint pignorata, & obligata pro administratione.*
6 *Bona,quæ adquisiuit administrator, an præsumãtur adquisita ex administratione, ita quod à domino repetantur.*

b **Y acaben de tomar.** b

Ante omnia debet rationem istorum bonorũ accipere,seu exigere.vt in.l.9.titulo.19.parti.3. in fine.vbi ait, quòd apochæ expensarum ciuitatis sunt in vno registro ponendæ, vt petenti Regi, earum ratio reddatur, & si per Regem in prouisionibus officiorũ iubetur eas accipere.*Et vi.ibi Greg.Lopez.in.d.l.9. & annuatim rationem reddere debent isti maiordomi, œconomi, seu collectores:vt in.l.25.titul.9.parti.2.&.l.1.titulo.4.libr.6.ordina.*Et quoque debent reuidere calculationes si sunt factæ, & si opus fuerit nominãdo

> necidas las tomen, y acaben b de tomar no passando en cuẽta, saluo lo de que

1 reuisores, qui reuisores † rationum communis possunt pronuntiare officialem præteritum esse debitorem cõmunis eo absente. vt tenet Barto.in.l.non vtique.§.quòd de frumentaria.ff.de administ. rerum ad ciui. part. & Abb. in consilio.68.numero.4 in.2.volum.consiliorum. Idẽ Abb.in capit.ad nostram.de iureiuran.numero
2 4.¶Et quòd calculi † rationum sunt reuidendi ad petitionem vnius partis, & iudex tenetur dare arbitrum calculatorem, & rationum reuisorem,qui vocantur rationerij, tenet ad literam Angel.in.l.procura.§.tributio. ff.tributoria qui legit eum iuncta lege.1.Et in ista redditione rationis receptorum,& datorum à publico administratore, debẽt omnes vocari,& debet fieri in aperto,& non in secreto:& ideò in pluribus locis rationes syndicorum,& aliorum administratorum publicorum redduntur in publico, & generali concilio. vt tenet Ioan. de Plat. in.l.securitates.C.de susceptori.& Archid.lib.10.¶Et si
3 semel est reddita ratio,† si apparet fuisse erratũ in computatione, an debeat iterum fieri cõputatio? Dic quòd sic,etiam si sæpe sit erratũ:quia calculatio non nocet,etiam si stipulatio interuenerit.vt doctor del Castillo in suo tract.de ratione reddenda.10.q.situato.in.l.27. de Toro. per tex.in.l.vnica.C.de erro.calcu.& ibi Bal. ¶Sed contrarium tenet tex.in.l.18.titu.22.par.3. vbi ait,quòd error calculi à partibus proueniẽs, sententiam non rescindit:sed si in sententia sit manifestus error calculi, non valebit sententia in quantitate,in quo est error, in alijs autem bene tenet. ¶Attamen alia lex parti.totum contrarium tenet in.l.30.tit.11.parti.5.vbi dicit,quòd licet administrator reipublicæ,vel alterius personæ ha-

sonæ habeat apocham rationis semel redditæ, & instrumentum liberationis, vel quietationis, cum promissione vlterius de non petendo ratione, vel quicquam, ab eo poterit conueniri, vt reddat rationẽ de his, quæ celauit tempore computatiõis, nec quo ad ista poterit se iuuare administrator de apocha, & liberatione, quin restituat ea cum damnis, & expensis. Et idem dicit esse in omnibus alijs obligatis rationem dare. & istam. l. tene. ¶Quia dict. l. 18. tit. 22. part. 3. supra allegata non obstat: quia ibi loquitur, quando talis computatio est approbata per iudicem: quia tunc habet vim sententiæ, & talis computatio licet sit erronea, non potest retractari, aliàs si per iudicem non approbatur, retractatur ratione erroris vsque ad triginta annos. vt in. l. calculi. ff. de administra. rerum ad ciui. perti. Ita tenet Montal. in. l. 2. titu. 7. lib. 3. foro. ll. in gl. *Deles cuenta*. & in. d. l. 30. tit. 11. par. 5. Bal. & docto. in. d. l. 1. C. de erro. calculi. quẽ vide. ¶Quoq; potest intelligi, ꝙ error calculi retractatur, si error fuit in magna quantitate, etiã si stipulatio interuenit: si autem fuit erratum in minima quantitate, calculus non viciatur, per. l. quamuis. & ibi doctor. ff. de conditio. & demonstra. tenet Bal. in. l. 1. C. si aduersus solutio. & in. l. pen. versic. Item pone aliud exemplum. C. de condi. insertis. ¶Tamen licet sit erratum in magna quantitate, si fuisset facta transactio, vel sententia fuisset lata super eo, calculus nõ retractatur, vt Bal. & communiter doctor. in. d. l. 1. C. de erro. calcul. & tenet Castil. in dicto tractat. q. 10. versicu. si vero. ¶Quod intelligerem verum, nisi iudex in sententia reseruauerit vim, dolum, vel errorem, prout assolet fieri: quia tunc vsq; ad triginta annos, si constat de dolo, vel errore, potest computum retractari, licet per iudicẽ sit approbatũ: quia dicta sentẽtia, seu approbatio est lata sub illo modo, nisi constet de errore vel dolo, quæ sententia lata sub tali modo valet: quia ille modus est rationabilis, & secundum naturam litis. vt est tex. & ibi Bal. in. l. cùm eorũ. C. de senten. & interlo. om. iudi. Et secũdùm Bal. ibi. modus appositus in sententiam, obligationẽ inducit. ¶Sed post lapsum. 30. annorũ, licet sit in sententia reprobatum dolus, & error, non põt peti reuisio rationis. tenet Bar. in. l. 2. versi. & aliud ff. de iure fisci. ¶Nota tu in materia vnũ dictum Paul. de Castr. mihi singula. in. l. vix certis. ff. de
4 iudicijs. vbi tenet, † ꝙ illi, qui gesserũt aliena negotia, possunt petere calculationẽ, & reuisionẽ rationis, vt absoluantur ab administratione, ne semper stent in suspenso, & post mortem hæredes molestentur, siue molestia afficiantur de mala administratione, ꝙ dicit, ꝙ frequenter contingit, & est sanũ cõsiliũ hoc facere, ne bona administratoris sint semper pignorata,
5 † & obligata, pro administratione. vt text. in. l. 6. ti. 19. for. ll. lib. 3. & in. l. ciuitas. & ibi doct. ff. si cert. peta. tex. in. c. illud. 13. q. 2. l. si mater. C. quibus ex causis pig. no. taci. cõtraria. & . l. vlti. ff. eo. ti. & facit tex. in. l. 23. ti. 13. par. 5. & ibi Montal. in fi. ¶Et an põt dici cõtra administratorẽ,
6 † & cõtra suos hæredes, ꝙ bona, quę habet adquisiuit ex administratione vltra ꝙ est sibi datũ, & ꝙ sibi volunt auferri. vide in. l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. & per Bar. & Plat. ibi in. §. sanè per Mõtal. in. l. 3. ti. 5. for. ll. lib. 1. per Philipp. Dec. cõsi. 6. mirabiliter per And. Sicul. Barb. ĩ. c. inuestigãdũ. 2. col. de peculio cleri. per. 3. col. vbi ponit duos intellectus ad hãc. q. & quoque per doct. del Cast. in. d. l. 27. de Tor. in. d. tractat. in. 13. parte. vbi pro & cõtra examinat. per Bal. in. l. cùm oportet. in prin. 4. col. C. de bonis quæ libe. versi. quæro quid in administratore.

se mostrare libramiento dibrado de justicia & regidores con carta de pa-

SVMMARIVM.

1 *Receptores, administratores, & officiales publici, nõ possunt soluere, nisi de mandato iudicis, & rectorum.*

2 *Administrator, an potest soluere in parua quantitate sine iussu iudicis, vel domini, & an stetur iuramento suo.*

3 *Quando dicatur solutum esse in parua quantitate.*

c
1 Libramiento. c Nota tex. ꝙ receptores, † & administratores, & officiales publici, qui vocantur maiordomi, nõ tenẽtur soluere de pecunijs ciuitatis publicis, vel domini, nisi de mãdato iudicis, & rectorũ, qui populum repræsentant. vt elegãter notatur in. l. 1. C. de cõtra. iudi. tenet Bal. in. l. etiam. C. de fide. commis. numer. 2. * Et tenet expressè Bar. in. l. quotiens. 3. nota. ff. ad municipa. & vi. Bal. in tract. de constitutio. nu. 5. vbi tenet, ꝙ officiales publici non possunt soluere, nec bonam fidem agnoscere, etiã si habeant arbitrium, & etiam si illa bona fides sit coniuncta obligationi: vnde secundũ eum non possunt soluere equitate

tate capitis sui vnum nummum arg.l. si is cui. §. flauius.ff.de solut.per Bar.in.l.2.§.hæc verba.ff. ne vis fiat ei.*Facit tex.in.l.præsens.C. de transac.tenet doct.del Castillo.in.d.l.27.de Toro.in dicto tracta.8.particu.versic.& ideo benefaciũt. allegãdo quoq; text.in authentica de collati. colla.9.& singula.d.Bal.in rub.C.de cõst. pecu. versi.vnũ enim.nu.11.vbi dicit, ꝙ officialis publicus,nõ potest soluere vnũ numũ ex æquitate sui capitis.arg.in.l.is cui.§.flauius. ff. de solutio. & notatur per Barto.in.l.1.§.hec verba.ff.ne vis fiat ei.Et ideò dat consilium doct.del Castill.administratoribus,ne aliter soluant,quàm de mandato domini,vel iudicis:quia si aliter soluũt, vel sumptus faciunt,forsan tenebuntur resarcire de
2 suo.¶Sed quãdo impensa†est in parua quantitate,vel solutio debiti est facta per dictũ administratorẽ,seu œconomum, vt si est facta minutè, credo ꝙ habeatur pro data,& soluta,licet nõ sit facta,nec soluta mandato domini, vel iudicis,& in hoc creditur iuramento administratoris œconomi,seu receptoris,vt probatur in.d.l. fi. C. de alimẽ.pupil.præstan.& per Bal.in.l.1.fi.col. versic.qualiter sumptus,probantur.C.de fruct.& litis expẽs.& tenet.d.docto.del Castill.vbi suprà. Et hoc vult dicere iste text. inquantum dicit, *Lo que se ouiere gãstado por menudo se informe si se gasto*.&c. ¶Sicut committitur,& statur iuramento hæredis de quantitate, & valore rerum mobiliũ, & vilium. vt in.l.præsenti.§. sic vbi.C.de his qui ad eccles.confug.¶Sic etiam statur iuramento commissarij testamenti de paruis distributionibus,sed magnæ debent probari per testes. de quo per Bar.in.l.diuus.ff.si cui plusquam. per.l. falci.leget.¶Item statur iuramẽto tutoris de expensis paruis,secus in magnis.l.1.§.de offi.& ibi Bart.ff.de tuteli.& ratio.distra.vt tenet Ioan.de Plat.in l.2.C.quando & quib.quart.par.debea. libr.10.in fine.vbi quoq; dicit, ꝙ ibi est argum. gl.ꝙ vxor suo iuramento tenetur patefacere bona hæredibus. vt ibi per eum de intellectu.* Et tenet Bal.in.l.1.quę incipit senatores.C.de natura.libe.nu.2. per.d.l.2.inquiens, ꝙ pro eruenda veritate rerum exportarum cõcubinæ sunt torquendæ,vxores autem non, sed suo iuramento tenent indicare bona.Idem tenet Peregri.in parte tortura.q.4.in glo.torquentur,in versi.potest cogi ad indicandas res mobiles, quas hęres vult ponere in inuentario officio iudicis:& idem tenet Bal.in.l.de his.C.de furtis.*Et ꝙ libro tutoris in paruis summis credatur, & probet, tenet Bart.in.l.ex sententia.ff. de testamentis. tutela. & Bal.in lege iudices. C. de fide instrumentorũ. & tenet Bertachi.in tract.gabell.in.4.parte. nu.7.tomo.6.tracta.foli.57.& ibi quoq; in nu.8. dicit,ꝙ idem in libris executorũ testamenti: quia probãt in paruis summis.vt Bal.in.l.id quod pauperibus.vl.col. C. de episcopis & cleri. & plenius in rubr.C.de fide instru.& Spe.in tit. de instru.editione.§.13.versi.sed nũquid,& vide Cy. in.l.si quis pro redẽptiõe.C.de dona. & ibi Bar. & Guid.pap.sing.489.& sing.545.§.vbi agitur. vbi loquũtur in tutore.& Ange.in.§.fi. Insti. de Atiliano tuto.n.3.&.4.& Par.de Pu.in trac.syndi.in parte,officialis finito officio.nu.2.fol.224. & Bald.cõsi.69.in.5.volu.Abb.in. c. qualiter & qñ.de accusa.el.2.nu.2.& ibi Fel.col.4.& Bal.in c.bonæ.de electiõe.nu.14.¶Sed qñ dicatur fuisse
3 factũ,vel solutũ†in minima,vel magna quãtitate,vt credat,& libro administratoris, seu œconomi? Dic ꝙ nõ põt dari certa regu.sed relinquitur arbitrio iudicis,inspecta personarũ qualitate & causæ,& bonus iudex arbitratur hoc,& inspiciat an sit deferẽdũ iuramẽtũ administratori,vel nõ,vt doct.del Castil.vbi suprà allegãdo Bal. in d.l.id qđ pauperib⁹.fi.verbis.C.de epis.& cle.& in.l.captatorias.versi.modò circa hoc quæritur tertio. C.de testa.milit. ¶Sed consuetudo est in aliquibus ciuitatibus,& villis huius regni,ꝙ vsq; ad sex regalia,seu argentea in qualibet vice põt œconom⁹,seu maiordomus illius ciuitatis soluere sine librameto,dũmodo soluat de mãdato regimẽti,seu cõcilij, in hoc iuramento creditur & statuitur.¶Vnum tñ nota,ꝙ licet de iure caueatur,ꝙ de expẽsis minimis stetur scripturæ tutoris,seu administratoris.vt supradictum est.& in l.fi.§.licẽtia.C.de iure delibe.tñ si tutor, seu administrator scripsit tot minuta,quæ ascẽdebant ad maximã summã,ꝙ non debet adhiberi fides. tenet Barb.singulariter in cõsi.15.in.2.vol.col.1. & Felin.in.d.c.qualiter & quando in.d. 4. colũ.

go,seyendo la tal librança justa:[d] y lo q̃

SVMMARIVM.

1 *In quibus causis bona ciuitatis debent expendi.*
2 *Defensor ciuitatis fingitur vice tutoris.*

d **Iusta.** d Quia expenduntur in commoditate ipsius ciuitatis:vt in†defensio
1 ne terminorũ.vt in.l.5.tit.3.lib.7.in ord.rega.& in alijs legib⁹ eius ti.¶Et in carcere,& domo publica facienda.vt in.c.18.suprà eo.& quæ ibi posui in gl.*bagan*.¶Et in defensione iurisdictionis, vt dixi in.c.3.in gl.*En fauor de su jurisdiction*.¶Et in reparandis muris,pontibus,& fontibus,& similibus.

milibus.vt dixi.in.ca.23.in glo.*Den orden*.& in.l.20.tit.32.par.3.&Pisa.in sua curia Pisana.in ca.24.per.d.l.Part.tenet, q de iure istius regni oẽs redditus ciuitatis debent erogari in operibus publicis,etiam si ad ea specialiter non sint deputati, & ad hoc est singu. secũdum eum. * Et tex.singul. in.l.10.ti.28.par.3* Et vide text. & ibi Plat.in.l. ad repar. C. de aquædu. lib. 11. nu.1.& Mõtal. in.l.1.ti.5.lib.1. fo.ll.in gl.*Siempre*.col.2. vbi la tè.& dicit idem dicendum, vbi cõis vtilitas,seu necessitas prospicitur. & vid. Rod.Suar.allegatio.15.col.3. ¶Et in soluendis salarijs correctorũ iudicũ, & rectorum. vt in.l.7.ti. 16.lib. 2.in ordi.reg. & in alijs similib⁹ reb⁹ ciuitati cõueniẽtib⁹, sicut tutor debet facere ĩ bonis pu-
2 pilli: quia † defensor ciuitatis fingitur vice tutoris.vt in auth. de eccle.ti. in fi. colla.9.in.l. orphanatrophos. C.đ epis. & cle. tenet Ioann. de Plat.in.l. rẽpublicã.C. de iure reipubli.lib. 11.

*¶Et vi.Greg.Lopez in.d.l.10.tit.28..par.3.in glo.*procomunal*,vbi ponit hos casus,in quibus bona ciuitatis debent expendi: & etiam inquit, q debent expendi in salarijs medicorum:sed in eleemosynis erogadis ciuitatum monasterijs, licet dicat Albe.q possunt,tamen dicit,q semper

se gastare por menudo informese si se gasto verdaderamente, y si fue biẽ gastado, o si ouo algũ fraude,y haga tornar lo que hallare mal gastado,y de pena a los que lo ouierẽ gastado como no deuẽ:de manera, que quando se le tome la residẽcia,esten fenecidas las cuentas, y executados[c] los alcãces y todo lo que fuere mal gastado: Y haga q̃ los marauedis de las rentas de los proprios solamente se gastẽ en cosas de proueecho comun,[f] y no en interesses de los regidores, & de aque-

vidit fieri habita licentia in regio consilio cum principis consultatione:cui adde,q si aliqua ciuitas dabat religiosis certam quãtitatem pecunię, vel frumenti, si postea facit statutum per quod sit reuocata talis eleemosyna,tale statutum non valet:tenet Peregrin.in part. eleemosyna in fin. allegando Bart.in.l.priuilegia,in fin.C. de sacro sanct.sed contrarium tenet Pau.imò q possit reuocare in.l.si quis curialis.C.de episcopis.&cleri.& Alex.in.l.non amplius.ff.de lega.1.num.5. in quiẽs,q Cyn.tenet contra Bart.&opinio Cy. est vera.& vi.etiam per eundem Gregor. vbi suprà,si decuriones de publico possunt constituere salarium trahenti frumentum tempore carestiæ,& ego latius dixi suprà.c.17.in gl.*a razonables*.Et an ex dictis redditibus ciuitatis possit solui seruitium regium,à quo nobiles, sunt exempti.vi.eund.Grego.vbi suprà,vbi tenet, q non, licet aliquando fuerunt datæ licentiæ à rege ex consultatione regij consilij.*

c **Executados.** [e] Nota.tex.q sentẽtia, quę profert super computatione in eo,quod superest, mãdatur executioni.vt in.1.gl.istius.c.dixi. Et sic est vnus casus,in quo fit executio. Alios posui suprà in.c.10.in glo.*por ningunos contractos,y obligaciones*.vbi ad plenum.

f **Comun.** [f] Vt dictum est suprà.in glossa.*iusta*.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas an potest facere gratiam, & remittere debitum ciuitatis.nu.2.*

2 *Tutor seu curator,an potest bona minoris remittere.*

3 *Bona ciuitatis,an possunt alienari.*

g **Gracias.** [g] Quia ciuitas, nec administratores reipublicæ nõ possunt facere gratiã,
1 † nec remittere debitũ ciuitatis,p Bar.&Pau.de Cast.in.l.Imperator.ff.de pactis.& in.l.præsens.C.de transa.vi.tex.& ibi doctor.in.l.prohibere.§.planè.ff.quo vi, aut clam. Bar.& Paul.in.l.continuus.ff.de verb.obliga.& ideo dicit Par.de Put.in tract.syndi.in par.iuxta prædicta.nu.3.fol.197.q consiliarij nõ possunt facere gratiam pœnarũ,scilicet, de pœnis statutorũ.& Bal.in.d.l. præsens. & tenet Curia Pisana.in lib.2.c.20.quia exactio illius pœnæ est debitum liquidum.*Idem tenet Pereg.in parte administratio,versic.quęro quid si administrator: quod inquit q fallit, nisi de cõsuetudine, vel le-

ge municipali eis appareat permissum.* Quinimo dicit glossa in.l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi.facien.ꝙ ab eo, vel eis, qui remiserũt, posset extorqueri.per.l.3.C.de anno.& tribut.libr.10.& vi.ibi Plate.nu.3.¶ Et similiter exactor tributorum, nec ali⁹ administrator,
2 vt tutor,† curator, & syndicus ecclesiæ, vel vniuersitatis nõ possunt debitum liquidum remittere. vt tenet Ioan. de Pla. in l.oẽs pensitare. C.co. tit. de annonis. & tribu. lib.10.&in.l.vacuatis.C. de decurio.co.libr.nu.2.& gl.ibi.& etiam si sit debitũ odiosum, & vsurariũ secundum Plat.in.d.l. omnes pensitare. Sed transigendo super debito nõ liquido bene potest.vt ibi per eum. ¶ Et vide.d. Platea in.d.l.vacuatis, vbi dicit, ꝙ sicut administrator minorum non põt remittere debitum liquidũ.l.pactum curatoris.C.de pactis.ita nec ad
3 ministratores† ciuitatis.per.d.l. præsens. & per d.l.ambitiosa.quam dicit Alex.in cõsi.43.in.4. volu.nu.9.intelligendam in decurionibus: quia tales decuriones non possunt remittere, seu donare res vniuersitatis, vel populi.vt ibi. Sed tota vniuersitas, vel populus, seu maior pars repræsentans totam vniuersitatem bene potest donare secundum Bart.in.d.l.ambitiosa.per.d.l. prohibere.§.planè.& idem notat Bal.in.c.1.§.iniuria.de pace iuramento firma.in vsi.feudo.& Bal.in.d.l. præsens.nu.9.* Sed vniuersitates & castra possunt donationes in remunerationem seruitiorũ facere pro meritis seruitij: imo soli decuriones hoc possunt facere pro magnitudine ciuitatis, & eius, cui donatur: vt in dict.l. ambitiosa, & tenet Greg.Lopez.in.l.10.tit.27.par.2.per tex. ibi.* ¶ Vide quoq; Alexan.in d.consi.nu.11.vbi dicit, ꝙ dict.l.continuus.ff.de verbo. obligatione. quæ prohibet alienari res publicæ vniuersitatis, est verum in rebus, quæ sunt deputatę ad perpetuum vsum publicum, vt platea, seu forũ, theatrum. Sed ea verò, quæ sunt deputata ad redditũ, bene possunt vendi, vt glo.in.l.sed & celsum. ff.de contrahen.empti.quæ dicit, ꝙ molendina reipublicæ vendi, & alienari possunt. vide Bald. hoc declarãtem in rubrica.C.de contrahen. emptio.quæstione.tertia.numero tertio.* Et idem tenet sicut ego Grego.Lopez in.l.13.tit.6.part. 6.in glo. *que son comunales*. sed bona ciuitatis publica, vt sunt pascua, termini, & alia bona eorum publica non possunt ciues alienare inconsulto principe, vt tradũt Bar.& Pau.in.d.l. cõtinuus. §. cum quis. ff. de verbor. obli. & tenet Greg. Lopez in.l.26. ti.31.p.3.in glo. *poblassen despues*. quasi in fine. & quia in actibus ponderosis, ex quibus læderetur populus, interuenire debet cõsensus domini.gl.& ibi Bar. in.d.l. cõtinu⁹. & tenet Greg.Lopez in.l.2.tit.19.par.2.& in.l. 14.tit.5.par.5. quòd ea quæ sunt in vsu publico sine dicta licentia principis vendi nõ possunt: tamen ea quæ sunt propria ciuitatis, quæ nõ sunt in vsu publico, bene potest de licentia prẹsidis ciuitatis & cum decreto: vbi etiam affirmat, ꝙ vna ciuitas potest facere conuentionem cum alia super animalibus, vt trãseant de vno territorio ad aliud & vi.Peregri.in part.collegium vbi in præiudicium domini ipsorum non possunt contrahere, sed in ipsorum præiudicium, sic etiam per eũ in par.subiectior vers.subditi nõ possunt: vbi latè.& in part.rector.col.4. vbi decuriones non possunt vendere bona immobilia sine decreto, alias non valet venditio, & emptor restituet rem cum fructibus, & perdet pretium.per.d.l. si quis hæreditatis.C.de vend.rebus.ciuit.lib.11.Peregri.in part.venditio.quæstio.3.in glo.publicus. & latissimè Rolandi.consi.90.* ¶ Sed in casu, in quo possunt vendi res ciuitatis, & alienari, debet fieri alienatio cum solennitatibus iuris, de quibus in.l. si quis hæreditatis. C.de venden. rebus ciuitat.libro vndecimo.& glo.in.l. prima. C. de fide instrument.& iure hastæ fisca.lib.10.& Platea. in.d.l. si quis hæreditatis. ¶ Quinimo dicit Angel.in.l.si is qui bona. ff.de pignori.in principio, quòd in alienatione rerum ciuitatis requiritur subhastatio, & aliæ solennitates, quæ requiruntur in alienatione rei ecclesiasticæ. vt in authen.hoc ius porrectum.C.de sacrosanct. eccle. ¶ Adde, quòd officiales debẽt interesse quando subhastatur respublica, aliàs non valet licitatio. tenet Bal.in.l.si prouincialium.C.noua vectiga. instit.non poss.* Et an executio fiat contra vniuersita-

llos, a quiẽ quisierẽ hazer gracias,[g] ni de otras personas no deuidamente, ni se gasten en dadiuas, ni en ayuda de costa, ni presentes, ni den a los porteros, & reposteros & aposentadores, y otros officiales de nuestra corte cosa alguna, saluo lo contenido en las leyes[h] por nos ordenadas

uersitatem in vijs publicis, priuatis, dehesis & similibus. vide Ioannem Andream, in additionibus Speculatoris. ti. de executione sententiæ. §. sequitur. versi. quid si vniuersitas. nu. 5. vbi tenet q si ciuitas, seu villa, vel castrum habet forū, vel aliquod in eo, vel patra, theatrum, domus, vel prædia, vel alia loca publica: ex quibus ipsa vniuersitas recipit redditum publicum, in talibus potest fieri executio & missio, & creditor pro iure suo possidebit, secus si vniuersitas habet vias, fontes vel flumina, vel alia publica loca, ex quibus redditus non recipit, sed sunt ad vsum publicum: & in istis non potest fieri missio, nec executio: quod nota & vi. Grego. Lopez in. l. 3. tit. 27. part. 3. in glo. *fallando*. & Peregri. in part. executio. q. 2. in glo. qualiter. col. 2. versicu. qualiter contra populum. vbi inquit, q si executio cōtra populū personalis capiūtur *consules. i. regidores:* quia quadam fictione sunt populus: capiuntur autem non quia personaliter sunt debitores, sed quia habent facultatem soluendi, vel quia populus robore confusus soluet, aut fit executio realis, & debet fieri in bonis ipsius ciuitatis, putà si habent molendina, aut nemora & similia: muri autem ciuitatis, vel castrum non possunt in tenutam capi, quia sunt sancti, & non in cōmercio: & ide tenet Bal. quòd curiones possunt capi pro executione ciuitatis in. l. etiam. C. de execut. rei. iud. nu. 11. & Ang. & Paul. in. l. sicut. §. 1. ff. quod cuiusq; vniuersi. & vid. Montal. singulariter in. l. 17. tit. 20. lib. 4. fori in gl. *La ley*. & hoc verū si sunt in mora vt ibi, & per Greg. Lopez. in. l. 13. tit. 2. par. 3. in gl. fi. & vi. condi. 64. *del encabeçamiento general*. quę loquitur quando ciuitas non soluit debita principis & l. 4. tit. 15. par. 7. Grego. Lopez in. l. 15. tit. 10. p. 7. in gl. *en otros lugares*. & late Peregri. in par. actor. q. 2. in gl. arctari, & si creditor mittitur in possessio. bonorum ciuitatis quā cōmoditatem habeat vi. Bal. in. l. etiam suprà allega. sed non fit in depositis vel alhondiguis. pragmati. 44. Vallad. anni. 1558.*

S V M M A R I V M.

1 *Ianitores, & metatores quas expensas a ciuitate percipere debent.*

h **Leyes.** h Vt in. l. 4. tit. 11. lib. 2. in ordin. regali. vbi loquitur de istis expēsis, quas isti ianitores debent percipere. & l. 3. ti. 21. eod. lib. in eisdem ordin. vbi ponuntur expēsæ, quas isti metatores percipere debent ex ciuitatibus, villis, & locis, cum. l. 4. & 5. & 6. & l. 10. eiusdem tit. quas per te vide.

S V M M A R I V M.

1 *Nuntij non debent recipere præmium ab his, ad quos mittuntur ad lætitiam nuntiandam, aliàs recipientes, & dantes puniuntur.*

2 *Nuntij non debent esse pauperes.*

3 *Modicum pretium bene potest dari nuntiatoribus propter lætitiam principis nuntiandam. Et quando dicatur modicum. vide. nu. 9.*

4 *Indicanti furem, & nuntianti occisorem domini vel desertorem militiæ, potest dari pretium.*

5 *Pretium datur nuntianti, quando princeps mittit populo, vel personæ aliquam constitutionem, vel literam alicuius exemptionis.*

6 *Potestatibus an sit licitum dare aliquid nuntijs, dum sibi mittuntur literæ, & prouisiones officiorum.*

7 *Nuntij qui mittuntur per aliquos magnates, an possunt aliquid recipere.*

8 *Si sunt plures nuntiatores, an omnes sint gratificandi.*

i **Alegrias.** i Similis text. in. l. vnica. C. publi. lętitię li. 12. vbi nūtij
1 † nōn debent recipere premium ab his, ad quos mittūtur ad lætitiā nuntiādā, & triumphalia, & prospera gesta principis: aliàs recipientes puniūtur, vt ibi: & dantes, vt hic: quia nuntiatio principis debet esse castissima, nō venalis.* Et est tex. in. l. 21. tit. 9. par. 2. quod intelligit ibi Greg. Lopez durante ambasiata, secus ea finita quia tūc licitum ambasiatori donare & ipsum recipere & dum nil petatur ab eo, & in casu quo potest donari an adquiratur sibi vel mittenti vi. in. c. 54. in gl. *salario*. nu. 4. infrà. eo. * Nec huiusmodi nun-
2 tij † debent esse pauperes & indiges. i. indigētes, sed diuites, qui non curent de huiusmodi bonis, & hoc ideò, ne turpi colludio quæratur ex miseris pretium gaudiorum. vt ibi dicit tex. nō enim cum alieno fletu ridendum est. vt in. ca. petistis. de priuilegijs. secundum Ioan. de Plat. in dict. l. vnica. ¶ Quam. l. & istum text. intellige in ma-
3 gno pretio. secus est in modico, † quia modicum pretium bene potest dari istis nūtiatoribus propter lætitiam principis nuntiandam. putà cùm nuntiatur populus. q bella cessant, & pax facta est, quia hoc debet esse gaudiū, & lętitia in populo: quia bellū est perditio corporis & animæ, & homines ad paupertatē perducit, vt notat gl. in authē. de armis. in principio. colla. 6. & in. l. 1. C. de offi.

de offi.præfe.præt.Afri.iuxta principiũ & gl.in dicta.l. vnica. & facit illud poëticum. Bella nomen gentis delere laborant. Pacis autem trãquillitas, salus est populorum, & multũ appetenda, & à prælatis maxime est compulsio ad pacẽ faciendã, & seruandam adhibenda. vt in.c. studendũ. 90. dist. &. c. 1. de tregua & pace. ¶Item põt dari aliquod modicũ præmiũ, & fit gaudium, & lætitia cum nuntiatur victoria habita à principe cõtra hostes, & sic est tenendũ, ꝙ principis victoria est populorũ lætitia, ex qua victoria insurgit fastus.i.quædã superbia & extollentia potissimè, propter triũphum quod tribuitur obtinenti in pretio, vt gl.in.d.l.vnica in verbo fastus. ¶Item datur, cùm princeps acquirit regalẽ dignitatem, vt quia efficitur rex Hierusalẽ, vel quia creatur Consul. Et sic est notandũ ꝙ imperator põt etiam alios nouos honores acquirere, non obstante ꝙ sit imperator, quia Iustinianus ter fuit consul, ideò dicitur Semper Augustus. vt in prooemio.digestorũ.in fi.secundũ Ioa.de Pla. in.d.l. vnica, & ibi gl.in verbo regaliũ. ¶Quoq; datur, cùm princeps mittit nuntium populis, ꝙ ibi tenebit publicam curiã per multos dies, & in publicũ se omnibus exhibebit. ¶Et ratio quare istud modicũ nũtiatoribus statuitur est, ne omnino vacui cum indignatione recedant, sicut prębetur inuentori rei alienæ, vt in.l.falsus. §. qui a-
4 lienum.ff.de furtis. ¶Et datur quoq; iudicanti† furem.vt in.l.4.§.si tibi ob iudicium. ff. de cõdi. ob turp.caus. Et seruo nũtiãti occisorem domini, vel desertorẽ militiæ donatur libertas. vt in.l. 1.& l.fi.C.quibus causis serui.pro pręmio liber.
5 accipi. ¶Item datur, quãdo princeps mittit† populo, vel personæ aliquam constitutionem, vel literã alicuius exemptionis, vel concessionis alicuius magni commodi, vel gratię. vt Pla.& Luc. de Pen.in.d.l. vnica. ¶Et per dictam.l.videtur ap-
6 probari cõsuetudo illorũ, qui dum eligũtur† potestates ciuitatum, vel ad alios honores, vestium nũtiatores, seu electionẽ, vel prouisionẽ portantes: tñ non debent dare eis immoderatè, aliàs donans, & accipiens puniuntur. ¶Patet etiã per di-
7 ctã.l. ꝙ nũtij, qui mittũtur† per aliquos magnates possunt accipere ab his, ad quos mittũtur, dũmodo modicũ.secũdùm.Pla.ibi. Et ex ea nota, ꝙ illud quod datur ambasiatoribus, acquiritur eis, nec tenẽtur illud reddere eis, qui eos miserũt. de quo per Bar.in.l.si verò.§.itẽ quid.ff.solu.matri.
8 ¶Sed quid si sunt plures nũtiatores† an oẽs sunt gratificãdi? Dic ꝙ nõ, sed tãtũmodo primus.secũdùm Pla.ibi quasi in fi. versic.cepit.vt sit potior eius conditio, quã sequaciũ. l.si pluribꝰ. ff. de lega.1.in fi. &.C.de commun. seruo. mag.l.1.§.1.& §. sint autem. ¶Sed quid si sint plures nũtiatores q in vno instãte cũ dicta lętitia venerũt? Dic ꝙ debet dari pauperiori istud modicũ. vt ꝑbat gl.in.d.l.vnica, in verbo, numerarijs. qđ sęquitur ibi Pla.n.2. ¶Sed qñ dicatur modicũ† istud
9 præmiũ, qđ dari põt istis nũtiatoribus? Dic ꝙ in hoc quãtitas nõ est determinata, sed arbitrio iudicis relinquitᷣ.scđm Ioã.de Pla.in.d.l.vnic.n.2.

Y ansi mismo no gasten los dichos proprios en justas, ni en alegrias, ni en comidas,[k] ni beuidas, ni en otras cosas no necessarias al bien commun de la dicha ciudad, o villa, & si lo gastaren[l],

SVMMARIVM.

1 *Concilium ciuitatis, an potest inuitare aliquem magnatem ad prandium.*

k **Ni comidas.** k Intellige inter ipsos correctores, & pretores, nec inter alios: qa populi à cõuiuijs quãtũ fieri põt prohibẽtur. vt est tex.in.c.nulli episcopi.42.dist. ¶Secus est, si cõciliũ† ciuitatis inuitat ad prandiũ aliquẽ magnatẽ transeuntẽ: quia
1 tũc bene possunt hoc facere expẽsis ciuitatis: & si ciuitas nõ habet bona vnde soluat, vicini rurium debẽt in hoc contribuere, licet ipsi non interueniãt ad istũ magnatẽ inuitãdũ. Secus si aliqui ex concilio per se, cõcilio nõ vocato illũ inuitarẽt: quia tũc nõ soluetur cõuiuiũ ex bonis ciuitatis, sed ex bonis illorũ, qui illum inuitauerunt. text. est singu.in.l.226.in.l. *del stylo*. licet eã nunq̃ vidi obseruare. & cõtra eã videtur tex.in.l.3.ti.13.lib. 6.in ordi.reg. vbi ait, ꝙ magnates nõ accipiãt vl prandiũ, quæ nõ obstat: quia loquitur quãdo vl accipiũt, & dicta lex styli quãdo spõte offertur. Bene tamen vidi aliquãdo, ꝙ qñ senatores cõsilij regalij transitũ faciũt per aliquã ciuitatem, cõciliũ ciuitatis eis donat aliqua parua comestibilia. ¶Et de prãdio Regis, quod in Hispania vocatur (*yantar*) vide in.d.tit.13.lib.6.in ordi.regal.

l **Lo gastaren.** l Sine licentia & iussu iudicis, & rectorum, & sine libramento eorum, teneatur ad ea, vt dixi in glo. *Libramiento*.

m **O libraren.** m Nota tex. q illi, qui librant, vel iubent bona ciuitatis expendi, vt sunt isti correctores, & rectores, tenentur ad ea, si non sunt soluta expẽsa, & consumpta in vtilitatẽ ciuitatis, & nõ œconomi, vel maiordomi: q̃a isti œconomi soluũt, & expendũt mãdato correctoris iudicis, & prætorũ, qui b' obedire tenẽtur. vt gl. in. c. 1. de matrimoni. cõtra. cõtra ĩter dictũ ecclesię. & tex. in. l. 1. tit. 2. li. 2. for. ll. & hic tenet innuit.

o libraren [m] como no deuen, lo paguẽ de sus bienes.

Præt. Cap. 30. finis.

Sequitur. Caput. 31.

Pretorum. Caput. XXXI.

OTrosi, que no consientã repartir[a] gallinas, ni pdizes, ni besugos, ni carneros, ni hachas, ni otras cosas semejãtes entre la justicia, y regidores, y otros officiales del concejo, so pena q̃ tornẽ lo que lleuaren cõ las setenas: y ansi mismo lo tornẽ los dichos regidores cõ la misma pena, todo para la nuestra camara.

a **Repartir.** a Rectores nõ debẽt cõsentire cõtributionẽ facere ex cõtẽtis in isto. ca. sub pœna hic posita. Et rõ põt esse: q̃a bona ciuitatis, non debent cõsumi, nec distribui in istis. sed in vtilitatem ciuitatis. vt dictum est in capitul. suprà proxi.

Prætorũ. Cap. XXXI. finis.

Prætorũ. Caput. XXXII.

OTrosi, sepa de las rentas de los proprios como andan arrendadas, y aforadas, y prouea sobre ello de manera q̃ no se pierda[a] lo q̃ se podria auer dellas por negligẽcia, y pcialidad: y no cõsiẽtã q̃ las arriẽdẽ a psonas poderosas, ni officiales[b] del cõcejo por si, n[1] por interpuestas psonas: y fagã por manera q̃

a **No se pierda.** a Sicut dicitur de rebus pupillorũ: quia respublica æquiparatur pupillo. vt in. l. rẽpublicam. C. de iure reipubli. libro duodecimo.

SVMMARIVM.

1 *Cõducere bona propria, seu redditus ciuitatis nõ põt prætores, algazelli, rectores, maiordomi, nec tabelliones, nec in eis partem habere, nec esse fideiussores. quod extende ad sacerdotes, & milites.*

b **Officiales.** b Idẽ tenet text. in. l. 3. tit. 17. lib. 3. for. ll. & sim. & magis amplius in. l. 6. titu. 1. lib. 6. in ordina. & tex. in. l. 7. & l. 8. tit. 3. lib. 2. in eisdem ordi. vbi in
1 dictis legibus habetur, q prætores, † algazelli, rectores maiordomi, seu tabelliones concilij per se, seu per alios non possunt arrendare, vel cõducere redditus seu propria bona concilij ciuitatis, nec redditus ecclesiasticos, vbi sunt officiales, nec in eis partem aliquam habere possunt, nec fideiussores esse possunt, nec securitatem præstare, pro his, q dictos redditus, vel propria concilij arrendauerint, aliàs, ipso facto officia perdunt, & incidũt in alias pœnas, vt ibi. * Intellige nisi quando officialis intrat in officio rẽ conductã habeat secundum Ias. in. l. 1. §. veteres. ff. de acquiren. posses. nu. 33. & vi. l. 10. tit. 15. lib. 2. ordi. vbi etiam disponit, q dicti redditus ciuitatis non debent rematari nisi prius per nouẽ dies afferantur in publica subhastatione, & asignetur dies *del remate*. & detur plus offerenti dũmodo non sit ex dictis personis. * ¶ Quod extende hodie ad tabelliones numeri dictę ciuitatis: quia quoq; isti tabelliones nõ possunt cõducere istos redditus, & bona nec gabellas. vt cauetur in quadã pragmatica facta per nostrum Carolũ in villa de Madrid ann. 1528. in ordine. 77. Et per istã. l. nouã corrigitur tex. in. l. 10. in. d. tit. 3. lib. 7. in ordi. rega. vbi contrariũ cauebatur. ¶ Et nõ solùm non possunt cõducere supradicta, verũetiam nõ possunt esse fideiussores conducentiũ, vt dictũ est. &

est.& in.l. curialis. C. locati.tenet idem Ioan.de Plate.in.l.si quis procurationem.C. de decurio. lib. 10.in princi.& Boerius decisi .315. nume.2. ¶Quod dicit Pla.esse idem in sacerdotibus.vt in auth.de sanctisi.episcop.§.alium.colla. 9. Facit pragmatica. 15.in pragmaticis factis per nostrũ Carolum in curijs de Madrid.anno.1534.& gl. in.c.quod quibusdã.de fideiusso. & Pla. in.d.l.si quis procurationem.in princi.* Et.l.45.titul.6. par. 1.& ibi Gregor.Lopez in gl.*arrendadores*: & text.in.c.peruenit.86.dist.vbi clerici non debẽt conducere possesiones. vt episcopus Calagurrita.in sua practic.cri.in verb.negotiatores. *que es. c.50.*¶Idem dic in militibus,quia non possunt esse conductores,nec in talia intendere,nisi in rẽ suam,vel coniunctorũ suorũ in causa liberali. vt in.l.milites.C.loca.& in.l.militũ. C. de procura. & tex.in.l.2.ti.8.parti.5.& tex.& ibi gl. & Plat. in.l.vnica.C. quibus ad cõductionẽ prędiorũ fiscalium nõ licet accede.lib.11.vbi singula.& gl. ibi dicit, ꝙ si cõduxerunt,& conductores mortui fuerint, si eis hæredes extiterint dicti hæredes remanebũt in eadem conductione.*Sed vi. Vicenti.de Laude.in tracta.de fisco. 13.q.tomo. 6.tracta.fol.2.vbi quòd in tantum nullus officialis curialis,vel miles potest accipere prædia fiscalia in emphyteosim,vel in conductionem, licet remaneat hæres conductoris:vt in.l.1.C.qui ad cõductio.prædij fisca.lib.11.*¶Et hoc, ne seruitium regis impediatur.vt ibi. Tamen si non habent domum propriam pro sui habitatione,cõducere possunt,sed domũ reficiendam cõducere nõ possunt:quia degenerat à militia secũdùm Bal.in.d.l.curialis.& in.d.l.milites.vbi quoq; tenet,ꝙ stabulum pro equis suis bene possunt cõducere.Et ꝙ dixi,de sacerdotibus intelligit Bal. & Saly.in.d.l.milites.in beneficiatis,qui debent vacare diuinis,non in simpliciter clerico qui nõ sit in sacerdotio.

SVMMARIVM.

1 *Res plus offerenti datur.nu.6.*

2 *Rectores de suo tenentur soluere ciuitati, si fuerunt negligentes in non exigendo cautionem à debitoribus,vel aliquid aliud amittendo.*

3 *Rectores habentur ad instar tutorum & curatorum minorum.*

4 *Administratores minorem potestatem habent in rebus publicis, quàm administratores priuati in rebus priuatorum.*

5 *Eo ipso,quod quis in termino bannimenti plus offert,remanet obligatus,& cogitur emere,& fiscus,& ciuitas tenetur vendere.*

7 *Per oblationem magni pretij receditur à licitatione, & primus licitator est exclusus à secundo plus offerente.*

8 *Vltimus emens rem in subhastatione positã, liberat primum emptorem,si intra tempora venit.*

9 *Valet lex,seu statutum, quod ciuitates habeant ius adiectionis in suis venditionibus,sicut habet fiscus.*

10 *In venditione rerum ciuitatis non habet locum adiectio offerentis meliorẽ conditionem,postquã venditio est perfecta.Ita etiam in locationibus.*

11 *Persona,quæ potest restitui, an potest impetrare restitutionem in integrum, vt maius tempus in licitatione apponatur, & restitui, vt maius pretium possit offerri.*

12 *Respublica si læditur in iudicio,seu in contractu, subuenitur.*

13 *Respublica restituta vna vice,iterum in illo casu non restituitur.*

14 *Si nullus obtulit pretium in primo termino, bene potest res pluries banniri.*

15 *Primus emptor,vel locator admittitur ad offerendum & licitandum contra secundum, ne res ei auferatur.*

16 *Fructus rerum,qui licitantur,cuius sint.*

17 *Dum bona ciuitatis locantur seu subhastantur, possunt dari auentagia,idest,prometidos.*

c 1 De pujar. cEt sic res datur plus offerẽti †vt in tex.isto. Et in l.10.tit.15.lib.2.ord. per quẽ tex.hodie videtur esse sublata distinctio Ang.in.l.is qui bona.ff.de pigno.allegãdo Bar.in.l. licitatio. ff. de publica. vbi Ang.altercat,an si cogatur ciuitas facta subhastatione dare rẽ plus offerenti.Et dicit,ꝙ verba præconij sunt cõsideranda:quia si dicunt, & plus offerenti dabitur, tunc cogitur. vbi autem essent verba simpliciter prolata,& nõ fuit appositum illud verbũ,plus offerenti dabitur,ad hoc non se astringit. Quã distinctionẽ quoq; tenet Bar.in.l.si tempora.C.de fide instr.& iur. hastæ fisca.lib.10.quia hodie licet nõ apponatur istud verbum,plus offerẽti dabitur, cogitur dare plus offerenti.per istũ tex.aliàs ipsi rectores de suo tenerẽtur soluere ciuitati. vt in.l. diui patris. C. de loca.

loca.prædi.fisca.lib.11.tex. & ibi Ioan. de Plat. in.l.contra eos.C.de administra.reipub. lib.11.
2 nu.1.dicens,ꝙ administrator cogitur† resarcire de suo, si respublica patiatur aliquod damnum propter sui negligentiã in non exigendo cautionem à debitoribus, vel aliquid amittẽdo, & ha-
3 betur† ad instar tutorum, & curatorũ minorum.vt in.l.debitoribus. C. de administra.tutor. Facit quod notatur in.l.ciuitas.ff.si cer.peta.& in.l.periculũ.eod.tit. & in.l.fi.§.pen. ff.de administra.rerum ad ciuit.pertinen. ¶Qui-
4 nimo ij administratores† minorem potestatem habent in rebuspublicis, quàm administratores priuati in rebus priuatorum, quas administrant. vt tenet Luc.de Pen.in rubrica.C.de administratione rerum public.libr. vndecimo.per.l.3.§.nõ tantùm.&.§.sequenti.ff.quo vi aut clam. ¶Et ratio quare tenentur dare plus offerenti potest es-
5 se: quia eo ipso, quod quis† in termino bannimẽti offert plus, manet obligat⁹, & cogitur emere, & similiter fiscus, vel ciuitas tenetur ei vendere, vel locare, si alius non offert ei meliorem conditionem. & hoc licet plus offerens vadat notario ad hoc deputato, licet officialis non sit præsens. vt dicebatur in.d.l.licitatio.ff.de publica.secundùm Pia.in.d.l.si tempora.nec vitiatur iste contractus propter interuallum inter præconiũ & obligationem cõductoris, sicut vitiatur stipulatio.vt in.l.1.ff.de verborum obligationib.§.primo.quia isti contractus, qui fiunt cum incerta persona, vt est hic: quia contraho cum quocũq; primo offerente, ad hoc, vt ipso offerente contractus perficiatur, vt est in iactante missilia in vulgus, qui videtur donare primo occupanti. vt in l.qua ratione.§.finali.ff.de acquiren.rerum domi. ¶Et vt est in incipiente tenere hospitiũ, qui obligatur recipere hospites incertos venientes. lege prima.ff.fur.aduer.nau.caup.stabula. & statim perficiuntur, cùm sit impletum ex parte incertæ personæ, vt non sit locus pœnitentię secũdùm Platea.in.d.l.si tempora. ¶Bartolus tamen
6 ibi dicit hoc intelligendum, si fisco, vel ciuitati† expediebat dare plus offerenti: quia possit enim esse quo ad eius interesse dare minus offerenti: quia offert faciliorem solutionem, vel quia magis idoneus est.vt in.l.4.in fin.ff.de in diem adiectio.& in.l.Sabinus.eo.titulo.quia ad hoc vt dicatur plus offerri, requiritur, ꝙ ille, qui offert sit idoneus ad soluendum.tenet text. & ibi Bal.in. l.si proponebatur.ff.eodem.titulo.de in di.adie. & in.l.cum qui.§.melior autem. Sed dictũ Bartol.hodie non crederem verum: quia locatores rerum ciuitatũ debent accipere fideiussores idoneos de soluendo: & si conductores non dant dictos fideiussores, redditur res conducta ad primum conductorem, & illud, quod plus est offertum per posteriorem licitatorem, per eũ debet solui iuxta formam.l.47. in quaterno gabellarum.& per.l.64.in eodem quaterno. ¶Et sic tene, quod propter oblationẽ
7 magni pretij† receditur à licitatione, & primus licitator est exclusus à secundo plus offerẽte.tenet doctor del Castillo.in.l.70.de Toro.in glo. *En almoneda*.allegando Bald.in quodam cõsilio contra Bartolum in dicta.l.licitatio.ff.de publi. Tu vide Hippolyt. de Marsilijs.in.l.prima.§. si serui.quasi.ff.de quæstioni.numer. vigesimo. de quo oblitus est Castillo.vbi dictam opinionẽ tenet in materia, quòd vltima derogat prioribus.quod idem est in subhastationibus: quia
8 vltimus † emens rem in subhastatione positam liberat primum emptorem. vt singulariter consuluit Baldus in dicto cõsilio, qui incipit, quidã Titius de Arimino.vbi dicit, quòd quãdo vnus primus emit datium positum ad incantatũ, seu ad subhastationẽ, & postea alter vltimo loco illudmet datium emit in eodem incãtatu, seu in eadem subhastatione, si iste vltimo emẽs aufugit, quod primus est liberatus. allegat tria iura. & idem firmat Pau.de Castr. in dicta lege licitatio.in principi.vbi dicit ipse se recordari vidisse Bal. cõsulere pro hac parte in ciuitate Arimini, dum esset Papiæ & Cremens.in singul.40.incipiente.tu scis.sequitur Bald.in.d.consil. de qua materia.vide Par.de Puteo in tractatu de synd. in verbo.si fideiussor officialium.fol.119.num. duodecimo. ¶Quod ego intelligo, dummodo plus offerẽs veniat infra terminum subhastationis: quia tunc obligatur plus offerẽs, & excluditur primus, aliàs secus.vt tenet glossa. & ibi Bartolus in dicta lege. si tempora.& in.l.secũda.C. loca prædi.ciuili.libro vndecimo.& Ioannes de Platea ibi.& in lege tertia.C.de fundi.patrimoni.eodem libro. & in lege. eos. C. de diuersis prædio.vrbano.eodem libro. quia si est transactum tempus bannimenti, vel res est rematata, nõ auocatur res à primo emptore, vel cõductore, & sic non habebit locum adiectio, vt alteri plus offerenti detur in rebus ciuitatis, nisi propriã habeant legẽ, vbi tenet Ioannes de Platea. in dicta.l.secunda.C.de loca.prædi. ciuili. libro vndecim.per.l.Lucius.§.finali.ff. ad municipal.

tengan libertad enteramente de pujar, y arrendar las dichas rentas e im-

& per legem primam.C.de vendi.rerum ciui.eo
dem libro.vbi tenet Ioannes de Platea. quod va
9 let† lex,seu statutum, quod ciuitates habeāt ius
adiectionis in suis venditionibus, sicut habet fi-
scus. sed si tale statutum non est locatio perfe-
cta,non reuocatur, licet alius meliorem cōditio
nem offerat.vt in.l.2.C.eodem titu.de vendi. re
rum ciuita.Et Plat.ibi dicit, ꝙ sicut in venditio-
10 one† rerum ciuitatis non habet locū adiectio of-
ferentis meliorem conditionē, postquā vēditio
est perfecta, ita etiam in locationibus perfectis
tēporalibus,vel perpetuis,seu ad non modicū tē
pus,non habet locum adiectio, in fisco autē di-
cit ꝙ est differentia.vt ibi per eum, & sic ꝙ post
lapsum terminum,& preconium,non possit fie
ri præconium, multò fortius si est res rematata.
¶Quoq; intelligerem,ꝙ plus offerenti vendere
non debet, nisi prius primo emptore requisito,
& sic, quòd venditor debet notificare emptori
primo quomodo plus offertur, ad hoc, vt ille
possit vincere licitationem.text.in.l.necesse. &
in.l.licet.& ibi Bald.ff.de in diem adiectio.& est
simile in.l.vlti. C.de iure emphite.&.l.si cū qui-
busdam.ff.de legat.2.& in.l.vnum.§.rogo. eod.
titu.¶Bar.tamen in.d.l.si tempora.dicit prædi-
11 cta vera,nisi esset† persona,quæ possit petere re
stitutionem in integrum, tunc enim possit im-
petrare restitutionem in integrum,vt maius tē-
pus apponatur in licitatione.vt in.l. & si sine.§.
quæsitum.ff.de minori. & etiam restituitur ipse
minor,vt possit offerri maius pretium,postquā
fuit in licitatione superatus.vt tenet Ioannes de
Platea in dicta lege.si tempora.numero secūdo.
in fine.per.l.si in emptione. ff. de mino. & idem
tenet tex.in.l.quinta.titu.19.part.sexta. vbi ait,
quod iuuatur minor aduersus licitationem rerū
suarum, si plus in eius magnum commodum in
ueniat offerente.*Et Peregri.in parte, licitatio.
quasi in fine.*(Quod facit ad istas baxas) seu di
minutiones *de las carnicerias,y pescaderias,y panade
rias.* quia licet sit elapsum terminum banni,& sic
rematatā,si alius pretium diminuit, & sic baxa,
admittitur diminutio,& iterum præconizatur,
& diminuenti datur.vt tenet Bartolus in lege li
citatio.numer. quinto.ff.de publica. & vectiga.
& Alberic. de Rosa.in.l.2.C.si in caus.iudica.&
sic pluries feci, & fuit meus iussus in cancellaria
confirmatus:quia est vtilitas reipublicæ, & mi-
nori æquiparatur.vt in lege rempublicam.C.de
iure reipubli. libro vndecimo. & in capitulo.ad
audientiam.de in integ.restitu. glos.in.l. prima.
§.quibus.ff.quod cuius vniuer.nomi. & text. in
lege decima.titul.decimonono.parti.sexta.*Et
istam meam opinionem tenet etiam Grego.Lo
pez in dict.l.5.titu.19.part.6.in glo.*mas por ella.*
loquendo in carnibus,quæ venduntur in macel
12 lis.vel similibus.*Et siue sit læsa in iudicio†,siue
in contractu succurritur.vt ibi. Et sicut minores
sunt sub curatoribus,sic respublica sub admini-
stratoribus.vt dicit gl.in.l.respublica.C.ex qui-
bus caus.maio. & casus in quibus respublica iu-
uatur vt pupillus, vide per additio. Ioannes de
Platea in.l. si secundum. C.eodem titul. de iure
reipubli.¶Attamen respublica vna vice restitu
13 ta† in supradictis,postea dum iterum licitatur,si
sit elapsum bannum, vel si iterum rematatum,
non debet iterum restitui,licet sit alius, qui plus
offerat,vel pretium diminuat.vt per totum titu
lum.C. vt sæpius in integr.restit.postul.¶Et sic
nisi in dictis casibus,non potest pluries fieri ban
nimentum, elapso termino primi bannimenti:
quia semel fieri debet.Quod dicit Ioānes de Pla
tea in dicta.l.si tempora. versiculo. Item quero,
esse verum, quando iam aliquis obtulit illi, cui
est ius quæsitum.infra tempus primi bānimēti:
quia tunc faciendo secundum fieret præiudiciū
tertij,quod fieri non debet.vt in.l.2.§.merito.&
§ si quis à principio.ff.ne quis in loco pub.secus
14 si nullus† obtulit in primo termino:quia tūc be
ne potest pluries banniri secundùm Pla.vbi su-
15 prà.¶Vbi quoq; tenet,quòd primus emptor†,
vel locator admittitur ad offerendum,& licitan
dum contra secundū,nec res ei auferatur.l.licet.
&.l.necessariè.ff.de in diem adiectio.habebit tū
rem ex secunda emptione,vel locatione,& non
per primam,quæ ex secunda est extincta, quia
cū res habeat ex nouo pretio,videtur noua em-
ptio,vnde prima rescinditur,& fingitur non fa-
cta,& ideò fructus percepti medio tempore, sci
licet,ante secundam licitationem, debent resti-
tui fisco,& econuerso quod ipse impendit in rē,
debet sibi restitui.l.item quod dictum.§. si quis.
& in.l.Imperator.ff.de in diem adiectio. ¶Per-
16 cepti† tunc post secundā venditionem sunt em
ptoris:quia cùm fructus sint tunc pendentes, cē
sentur pars rerum.vt in.l.fi.§.vt fructus.ff.de his
qui in frau.creditor.& in.l.Iulian.§. si fructibus.
ff.de action.empt.¶Adde in materia ista,ꝙ quā
do bona ciuitatis locātur,seu arrendantur,incā-
tantur,& subhastantur,poterunt rectores ciuita
tis promissiōes facere, per quas introitus habea
tur.argu.l.cui iurisdictio. ff.de iur. om.iudi.&.c.
præterea.de offi.deleg.& accipere pecunias mu
tuò & dare auentagia (quæ in nostra Hispania,
prometidos,vocātur) publicanis, & conductori
bus,vt melius datia incantentur.arg.l.1.§. nō au
tem.ff.de exerci.&.l.item.§.1.ff.de in diem adie
ctio.prout tenet Francis.Luca.in tracta.de fisco.
in.4.

in.4. parte.nu.4.& nu.47.tomo.6.tracta. quod nota &.l.49.in quater.gabella.cum alijs.

d Imposiciones. d Iustæ,& quę possunt percipi.vt in.c.24. suprà eod.& ibi dixi.

e En las leyes. e Quæ sunt.l.6.&.l.7.tit.1.lib.6.in ord.rega.quas per te vide.Et quoque vi.l.8. &.9. tit. 3.libr.7.in eisdem ordinatio.

Prætor. Cap. XXXII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Opera ciuitatis vetera sunt reficienda, antequã noua inchoanda.*

2 *Pecunia specialiter legata ad opus nouum, si ciuitas eget illa pecunia, poterit ad vetera recipienda erogari.*

3 *An ciuitas potest compellere subditos ad laborandum in publicis operibus.*

a HAzer. a Potius opera† ciuitatis vetera sunt reficienda, antequam noua inchoãda, & in eis reficiendis pecuniam expendere nisi specialiter ad opus nouum sit relicta. vt tenet Ioan.de Plate.in.l.contra eos.C. de administra.reipubli.lib.11.versi.Item nota.¶Vbi quoq; dicit, ꝙ licet sit specialiter legata† ad opus no- 2 uum, si ciuitas eget illa pecunia, poterit etiam ad vetera reficienda erogari.vt in.l. decuriões.§.primo.ff.de administra.rerum ad ciuitatem pertinenti.&.l.fin. ff.de operis & pub.¶Et per istũ text.receditur à dispositione tex.in.l.intra.&.l.nemo.C.de operi.publi.de quibus per glo. in.l.quoniam.C.de dignita.lib.12.vbi iudices nouũ opus sua authoritate nõ possunt inchoare sine principis licentia,sed antiqua reparare sic. quod hodie per istũ text.videtur permissum noua inchoare sine iussũ principis, dum tamen fiant de 3 cõsensu ciuitatis.¶Adde,ꝙ ciuitas† si egerit,potest compellere subditos ad laborãdum in istis publicis operibus data competenti mercede. vt dixi suprà.in.c.17.in glo. *A razonables precios.*nu.35.Et facit quod tenet Plat.in.l.fi.C. d fabr. ter. lib.11.vbi tenet,ꝙ si cõmunitas indiget mittere arma,vel victualia ad campũ gentiũ armorũ,potestas potest scribere literas vicarijs,& magistratibus municipiorum, vt cogat subditos cõducere cũ plaustris,vel personis, ꝓut expedit eis, & istis debet salariũ de publico deputari, & solui, quia gratis nõ tenent seruire reipublicæ, nisi ex hoc aliquã cõmoditatem,vel exemptionem reciperet. ¶Dic tñ,ꝙ si ciuitas seu villa debet facere aliqđ opᵉ,ꝙ nõ debet q à principio sunt missi ad laborãdum, stare cõtinuò, sed đbẽt subleuari p alios, & primi quiescere, vt labor dispertiat inter eos.tenet Pla. i l.placuit. C. de pala.sacra.li.12.

posiciones d que quisieren,sin temor alguno. Y esto mandamos que fagan cerca de las rentas, y proprios delos cõcejos,y lugares, y aldeas de la tierra de su corregimiento. Y ansi mismo nocõsientan que losregidores, y otras personas cõtenidas enlas leyes e de Toledo arrienden las alcaualas,y lasotras rentas en las dichas leyes contenidas.

b A costa. b Cuius expẽsis debẽt fieri ista opera publica, & cuius solicitatione. & quo modo, vi. quæ latè dixi in ca. 23.suprà eo. in gl. *den ordẽ.* versic. sed vtiliter. & in gl.fi.& vi. infra in glossa. *O en otra.*

c Del concejo. c Nota text.ꝙ opera publica sumpto concilij ciuitatis debẽt fieri.facit.l. splẽdidissimè. C.de oper. publi. qđ declara, & itellige ꝓut dixi supra in capitulo.23.in dicta gloss. *muros.* versicul.sed vtiliter.

Prætor. Cap. XXXIII.

OTrosi, que las obras publicasque se ouieren de hazer a a costa b del concejo c, o de las penas d,

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ arbitrariæ consumi possunt in operibus publicis, & in defensione iurisdictionis.*

d O delas penas. d S.arbitrariũ, 1 quas† pœnas arbitrarias,in qbus iudices cõdẽnant,expendũt in istis

in istis operibus publicis. vt in isto tex. & in ca. 45. infra eod. ibi. *Aunque sean applicadas a obras publicas.* ¶Et in defensione suæ iurisdictionis cõtra delinquentes, asserentes se esse clericos, vel dicẽtes se debere gaudere immunitate ecclesiæ, quãdo propter delictum ab ea per dictos iudices extrahũtur, vel in similibus. De

o en otra manera, que se fagan a

qua defensione iurisdictionis vi. quę latè dixi supra in. c. 20. in glo. *vsurpan.* & in alijs glossis eiusdem cap. & latissimè in cap. 3. in glo. *En fauor de su jurisdiction.* in principio. & in fine.

SVMMARIVM.

1 *Repetere potest iudex quod expendit pro ciuitate etiam finito officio.*

O en otra manera.

.S. quãdo ciues illius ciuitatis suo sumptu opera ista faciunt, vel in aliqua parte contribuunt in istis faciendis: quia vt assolet fieri dum viæ publicę sternuntur lapidibus soluunt tertiam partem ratione suę domus, alia tertia soluitur ex cõdemnationibus deputatis in operibus publicis, vel ex condemnationibus iustitiæ sumptuum, alia tertia pars soluitur ex bonis proprijs ciuitatum, & sic vtitur. ¶Dic tamen, ꝙ 1 si iudex de suo impendit in his operibus, possit recuperare ab ciuitate, licet sit remotus ab officio, vel expirauit officium eius: quia licet quis remoueatur ab actu, nõ tamen perdit iura quæ quæsiuit medio tempore. vt tenet Bal. in. l. à tutela. ff. de contrari. tutel. actio. loquendo in rectoribus ecclesiarum qui de suo impenderunt, & sunt remoti, quòd recuperãt ab ecclesia, quod nota. & idem Bald. in capit. à crapula. de vita & honesta. cleri. numer. secundo. per dictam l. à tutela remotus. idem tenet. *Et facit in simili. l. 20. titu. 16. part. 6. & Abb. in capit. cum pro causa. de procurat. nume. primo. & vide quæ dixi infrà. capi. 54. in glo. *ha de hazer.* quasi in fi. & in capit. 3. suprà in gloss. *jurisdiction.* numero. 31.

SVMMARIVM.

1 *Opera ciuitatis debent fieri paruo pretio, & ad hoc officium iudicis pertinet, vt damnis ciuitatis occurrat.*

2 *Artifex, qui promisit facere domum, seu ecclesiam certo pretio, si in isto opere fuit deceptus, quia paruo pretio se conduxit, an pretium iustũ sibi restituatur.*

3 *Scienti, & scire debenti non fit fraus nec dolus.*

4 *Doctor legum minor viginti & quinque annorum, non potest petere restitutionem in integrum aduersus ea quæ omisit allegare, vel probare in causa sua.*

5 *Locatio & venditio paribus passibus ambulant.*

6 *Deceptus vltra dimidiam iustæ mercedis in contractu emptionis, & in omnibus contractibus bonæ fidei agit iuxta formam legis. 2. C. de rescinden. vendi.*

7 *Opus si fuit taxatum, & talis summa taxata nõ sufficit, potero iubere ne fiat opus & si facit, tenetur restituere residuum quod non erat impensum, nec teneor soluere mercedem de eo, quod postea factum est.*

8 *Operis approbatio, & quantitas mercedis, an potest committi in arbitrium locatoris, vel conductoris, seu tertij.*

9 *Si opus corruit, an artifex teneatur de vitio operis.*

10 *Si promisi facere opus infra certum tempus sub pœna, & istud non fuit possibile, quia saltem sex menses vltra requirebantur, an illi sex menses debeant impleri.*

11 *Artificibus an debeat solui opere facto, vel antea.*

12 *Si locaui tibi domũ construendam pro centum infra annũ, cum pacto, quòd si non cõstrueres possim alteri locare, & si contingat me plus locare tenearis ad illud plus, an teneatur ad excessum.*

13 *Promittens facere domum certæ formæ, si recedat ab opere, nil potest petere.*

14 *Promittens facere domum, & si non facit obligauit se ad interesse, pro tali interesse non habet instrumentum executionem paratam.*

15 *Qui conduxit opus faciendum, potest alteri locare, si est paris peritiæ, vel si non fuit electa industria personæ.*

16 *Solutio fienda stipendiarijs, non est fienda per substitutum.*

17 *Ad opus publicum faciendũ accipiẽs pecuniã, si in eo non expendit, cum triplo restituit eam.*

A menos

f A menos costa. f Quia ad officiũ iudicis
1 † pertinet ciuitatũ dãnis occurrere. argu. in. c. cũ venissent. de insti. in fin. & tenet Specu. in tit. de offi. om. iudi. §. 1. num. 1. & ideo debet ꝓuidere suo posse, vt opera ista paruo pretio fiant. ¶ Sed circa hoc quæritur de quæstione, quæ sæpè occurrit.
2 Aliquis † artifex, seu magister in canteria ꝓmisit facere domũ, ecclesiã, vel aliã rẽ certo pretio sibi dando, qui deceptus fuit in isto opere, quia paruo pretio se conduxit, & se obligauit ad domũ constituendã, an restituat; vt iustũ pretium sibi detur. doct. del Casti. in. l. 2. de Toro in glos. *Delas dichas leyes.* col. 3. vers. ex quo dicto. dicit, ꝙ multotiẽs tenuit, quòd si approbatus in officio, vel si in eo fuit deceptus, nõ restituit in eo, vt est in artifice, qui paruo pretio se cõduxit, vel se obligauit constituere domũ certo pretio: debuit enim scire suum officium, quod gerit, & quo vtitur. & sic extenditur tex. in regula scienti. de re-
3 gu. iur. in. 6. quia non solùm † scienti, sed scire debenti non fit fraus, nec dolus. Et licet. d. Castil. plus non dicat, pro eo facit gl. & ibi Pla. & doct.
4 in. l. professio. C. de muneri. patri. vbi ait †, ꝙ doctor legũ minor. 25. anno. non potest petere restitutionẽ in integrum aduersus ea, quæ omisit allegare, vel probare in causa sua, licet alteri minori restitutio detur: quia potest doctori allegari cõpetitio, seu desideriũ suum, & professio sua inter se discrepant, vt text. ibi dicit, cùm debeat esse peritus, & instruct⁹ in arte causidica, ꝓpter quam industriam, & peritiã denegatur restitutio, vt in. l. 1. C. qui & aduersus quos. & ibi Saly. ¶ Et facit quod tenet Ang. in. l. 1. §. pueritia. ff. de postulã. vbi tenet, ꝙ doctor minor nõ potest petere restitutionẽ ex eo: quia est decept⁹ in iure. Nam dicendo se deceptũ in iure, allegat se potius non esse doctorẽ, imò potius, legũ dolorem. de quo vi. Anto. de Bardax. in sua solenni repetitio. l. ex diuerso. §. si in iudicio. ff. solut. matrimo. col. 2. & vide Guido pap. in decisione. 88. nu. 4. allegando Saly. in. l. si ex legati causa. ff. de verb. obligationi. in sua repeti. Bald. in. l. rem maioris pretij. C. de rescindenda vendit. in sua repeti. & vi. Ias. in. l. 1. C. de iur. & fact. igno. num. 5. ¶ Sed contrarium, quòd restituatur, si est deceptus: vl-
5 tra dimidiam iusti pretij videtur: quia sicut † in venditione succurritur, ita in locatiõe: quia locatio, & venditio paribus passibus ambulant. vt in l. 1. ff. locat. & est in. l. si pactione. C. de vsuri. tenet Philip. Dec. cõsi. 583. in prin. Montal. in. l. 5. tit. 10. for. ll. lib. 3. in glo. *La vendida.* in prin. & in fin. ¶ Et facit quod tenet Bar. in. l. item si pretio.
6 §. quemadmodum. ff. locati. vbi tenet †, ꝙ si aliquis est deceptus vltra dimidiam iusti pretij, vel iustæ mercedis, agitur secũdum formam. l. 2. C. de rescin. vendi. & d. l. 5. fori. quæ non solùm habet locum in contractu emptionis, sed in omnibus contractibus bonæ fidei. Idẽ tenet Roman. in consil. 422. in princi. & Montal. vbi suprà. & idẽ videtur tenere pragmatica facta per nostrũ regem Carolũ in curijs Segouiæ petitione. 110. Et sic quotidie vidimus, ꝙ isti artifices sæpè petunt operare videri, vt sibi satisfiat si sunt decepti, sed pro opinione cõtraria. Sed postea fuit facta lex in curijs Vallisoleti per nostrum Carolũ anno 1537. petitione. 85. vbi in expresso cauetur, ꝙ isti non pñt allegare hanc deceptionem, nec super eam debẽt audiri. quam vide, & nota.
7 Facit, ꝙ si opus † fuit taxatũ, & postea talis summa, quæ fuit taxata, non sufficit, potero inhibere ne fiat opus, putà, ego volebam ædificare domum, villam, vel fortalitium, & mandaui tibi artifici, vt excuteres quanto accenderat expẽsa in ædificando vltra operas, & dixisti ad ducẽta, de quibus tradidi centum, & de illis expẽdisti quinquaginta in lapidibus, & postea comperiatur ꝙ necessaria sunt trecenta, ꝙ potero inhibere tibi, ne in opere procedas, & si contrarium facias, teneris restituere residuum pretium, quod non erat impensum, nec teneor soluere tibi mercedẽ de eo, quod postea factũ est: quia possum pœnitere, & desistere à contractu, propter mendacium. tex. est. & ibi Bar. & Paulus de Castr. in l. cùm in plures. §. mandaui. ff. locati. ¶ Et si ap-
8 probatio † operis potest committi in arbitrium locatoris, vel conductoris, vel tertij. & quantitas mercedis ante opus factum, vel postea, vide latè Paul. de Castro in. l. si in lege. ff. locat. & doctor. in. l. si quis arbitratu. ff. de verborum obligatio. & tex. in. l. 16. titul. octauo. parti. 5. ¶ Vbi etiam
9 tex. tenet, ꝙ si artifex † fecit opus, & postea corruit, tenetur de vitio operis. & facit tex. in. l. ea lege. §. locaui. ff. locati. vbi ait, ꝙ qui locauit operas suas vt certum opus faceret, tenetur de operis vitio, siue vna pensio, siue singulos dies præstita fuerit. Secus si operas suas singulis diebus locauit, nec ad certum tempus se astringit: quia de vitio operis non tenetur. qui text. est singula. & vide ibi Barto. & Pau. de Castro & Cremen. singula. 80. Roma. singul. 31. * Et singulariter Bal. in. l. aduersus. C. locati. & Peregrina in parte locatio. quæst. 9. in gl. tenetur. * Et de intellectu vide per Alexand. in additio. ad Bartol. in dicto. §. locauit. & singulariter Roman. consil. 297. vbi de materia, an ædificans teneatur de vitio operis. &

ris.& vide Ioan.de Plate.in.l.nullus qui.C.de decurio.lib.10.num.3. vbi extendit hoc, quòd nō solum artifex teneatur, imò si ædificium à substituto confectum ruat eius vitio tenetur substituens: quia debet seruire periculo substituentis; & talis artifex vsq; ad quindecim annos, tenet de vitio operis.vt text.in.l.oēs.la primera. C. de operibus publicis.& tex.in.l.21.titulo.32.Parti.3.vbi vide. ¶Et an dominus teneatur supplere aliquid ratione cursus.vide Specul. conscientiæ in tractatu secundo.capi.2.§.1.&.2.& in.l.si maritus.ff.locati.& ibi Bart.& Paul. ¶Et quòd teneatur de operis vitio, intellige donec opus approbetur: quia post approbationem non tenetur de periculo. vt tenet Paul. de Castro in.l. opus.ff.loca.vbi quoque tenet, quòd quādo dominus est in mora mensurandi opus, periculum spectat ad ipsum. ¶Sed quid si tale opus corruit, an habeat totale tempus ad refectiōem talis operis? Dic quòd sic.vt Bart.in.d.l. si maritus.ff.locati. ¶Quoq; nota, ꝙ si promisit facere

10 opus infra † certum tempus sub pœna, & perficere, & istud non fuit possibile: quia saltem sex menses vltra requirebantur, illi sex menses supplebuntur, nec committitur pœna dum sint elapsi.tenet Paul.de Castr.in.l.insulam. ff.locati.§. in operis.vbi in.§. quidam eiusdem legis. habetur, quòd si conductori promittitur pecunia ad opus faciendum, potest illam primo petere, si satisdat de expendendo illam in opere.vt ait Bartol.& Paul.de intellectu.Et vide Bartol.in.l.aduersus.C.locati.& ibi Baldus, & Pala. Ruuios in repetitione.capitul.per vestras. de donationi.§. vndecimo.fol.centesimo decimoquarto. nume

11 ro decimoquarto.vbi ait, quòd licet artifici † debeat solui regulariter opere perfecto, tamen ędificatores domorum hoc non seruant: quia ista interpretatio esset eis nimis onerosa, & possunt cessare ab opere. ¶Adde quoq;, qđ tenet Paul. de Cast.in.l.item quæritur.§. si in lege.ff.locati.

12 vbi ait, quòd si ego locaui † tibi domū constituē dam per centum infra annum, cum pacto, ꝙ si non constitueres, possim alteri locare, & si contingat me plus locare tenearis ad illud plus: & quia non construebas alteri locaui pro centum & decem, volo vt soluas illa decem, certè ita demum teneris si locaui in eadem forma, vel leuiori.Secꝰ si grauiori, vt si locaui tibi vt faceres tres cameras, illi verò vt faceret quatuor: quia propter istud excessum videor dare plus. vt ibi per eum. Vbi quoque vide, quid si non locaui, sed ego feci opus conducendo operarios de die in diem, quod nota. Vide Bald. in materia in.l. ædem.C.loca.tertia column.numero nono.vbi

13 tenet, ꝙ † si aliquis promisit facere domum certæ formæ, quòd si recedit ab opere, nil possit petere, & idem dicit in famulo qui seruiuit domino. ¶Nota in proposito, quòd si aliquis promi-

14 sit † facere domum, & si non facit obligauit se ad interesse, quòd pro tali interesse non habebit instrumētum paratam executionem. vt tenet Rodericus Suarez in repetitione.l. post rem. ff.de re iudicata.colum.18.versiculo.limita. & vide Iason in.l.certi cōditio.ff.si certum petatur.*Et an obligatus ad domum ædificādam possit ad hoc præcise compelli, si stipulator vult magis factum quàm interesse.vi,glo.in.l.cum pro eo. C. de sent. quæ pro eo quòd interest: vbi tenet, ꝙ sic.& vid.Peregrin.in parte facere.* ¶Quoque

15 dic, quòd ille qui † conduxit opus faciendū, potest alteri locare. vt est text.in.l.si cui locaueris. ff.loca. quod intellige, si est paris peritiæ, vel si non fuit electa industria personæ, aliàs secus. vt Paulus de Castro ibi. de quo per Spec. in titulo. de salarijs. §. finali. versiculo. quid si doctor. & versiculo.& eadem quæstione.numero nono & decimo.Et vide Plate.in dict.lege.nullus qui.C. de decurio.libro.10.numero.3. & vide text. singul.in.l.de pollicitationibus. ff. de pollicita. vbi promittens facere opus, possit, si necessariū fuerit, opus illud per alium explicare, commendat eum Roma, singula.74. ¶Tamen qui debet sol-

16 uere soldaderis †, & stipendiarijs, debet personaliter, & sua manu soluere non autem per substitutum potest soluere stipendiarijs, & similiter, & sua manu recipere, non autem per substitutū recipere debent.tex.& ibi Pla.in.l. iubemus per hanc.C.de erogatio.milit.libro.12.in princi. ex quo infert, quod stipendiarij non possunt cōstituere procuratorem ad suum stipendium recipiendum. & idem tenet Francis.Luca.in tracta. de fisco.in prima parte.nu.99.tomo.6.tracta.folio.8. ¶Adde quoq; ad supradicta, quòd si quis

17 † pecuniam accepit ad aliquod opus publicum faciendum, & non expendit, sed in se retinuit, vel alteri in proprios vsus conuertit, punitur ad restitutionem dictæ pecuniæ, & in triplum plus quod habuit fisco dādum.l. secunda & tertia.§. sed & qui publici.ff.ad.l.Iulia. pecula. prout tenet.d.Franci.Luca.in dict.tracta.de fis.in.2. parte.nu.47.tomo.6.tracta.folio.10.

g **Prouecho.** g Quia vniuersitas nō debet pati læsionē. vt in.l.suo.ff.de in integ.restitu. & in.c.primo.eod.tit.& in.c.primo.de rebus ecclesi.nō aliena. *Et quia nō sunt importabiles sumptus imponēdi: vt Bald.in.l.si in aliquā. ff. de offic.procō.nu.4.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ad opus faciendum viri sufficientes debēt constitui.*

2 *Quæ personæ iurare debent circa administrationem officiorum suorum.*

h **Tales.** h Idem tenet Barto.in.l.prima.C. de sacrosanct.eccle.nu.7. dicēdo,
1 ꝙ ad quodlibet opus† faciendū debent poni viri sufficientes ad illud.*Et idem tenet Bald.in.l. si in aliquam.ff.de officio procōsul.nu.4. quòd procuratores operum debent esse diligentes: & facit.l.si pupilli.§.videamus. ff. de negot.gest.* ¶Et tales præpositi in talibus administrationi-
2 bus debent iurare† se facturos officium suum fideliter,& solicitè,& secundum iustitiam, & omni fraude & dolo remotis.vt text. & ibi Plat. in l.iubemus per hanc.C.de eroga.milit. libro. 12. ¶Sic etiam iurare debent aduocati in principio causarū.l.rem nō nouā.C.de iud.§.patroni.¶Similiter tutores, & curatores iurant tempore administrationis à iudice decretæ.vt in authentic. vt hi qui obliga.res perhib.§.fi.colum.6.& Bar. in,l.legitimos.ff.de legiti.tut. ¶Quoque iurant executores testamentorum.argum.cap.fi. de testament.in.6.& Plat.in dicta.l.iubemus. ¶Similiter iurant rectores hospitalium.Cle. quia contingit de religio.domi. ¶Quoq; vendens bona debitoris authoritate iudicis.l.fina.in fine. C.de bon.aut.iudic.possi. ¶Et est regulare in quolibet administratore,vt iuret.vt in authent. ius in quod præs.in princip.in gl.2.colla.2. & vi. quæ dixi supra in proœmio.in glo.*En los casos.*

Prætor. Cap. XXXIII. finis.

Sequitur. Cap.XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Punitur indicens collectam, vel aliud extraordinarium exigens præter conscientiam principis.*

a **LEyes.** a Vt in.l.16.tit.1.lib.7. in ordi.rega.cū.l.sequēti.& vi.quæ dixi supra in capitul.8. in glossa prima.& in capitulo.25.in
1 gloss.fina.¶Aliàs punitur† indicens collectam, vel aliud extraordinariū, & exigens præter conscientiam principis.vt in dicta.l.regia.& de iure communi punitur in quadruplum. Secus si de impositione ex conscientia principis facta plus exigat, quàm impositum fuerit.tunc punitur in duplum.vt tenet Ioann. de Plate.in.l.placet. C. de excusa. muner.libro.19.per textum in.l.vnica. C. de super exactio. eodem libro. & ibi glos.

mas prouecho g dl cōcejo que ser pudiere:y que las per

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates sine permissu principis an possunt inducere munera patrimonialia.*

2 *Habentes pecunias possunt cogi eas mutuare reipublicæ tempore necessitatis.*

b **Sin nuestra licencia.** b
1 Quia ciuitates† sine permissione principis munera patrimonialia nō inducunt. vt in.l.forma. §.si verò.ff.de censibus, sed contrarium videtur in.l.omnes.la.2. C.đ oper.pub.& quia in his publicis quod agit princeps in vrbe,idem agit preses in prouincia sibi decreta.C.de expens.in lib. 11.l.vnica. Item quia commissa est sibi refectio publicorum, & alia ad hoc pertinentia.vt in dictis iuribus.& in authentic.de manda.principū. §.sed etiam pro vberta.collatio. 3.ergo collectæ impositio, cum sine illa non potest cōmodè expediri.l.ad rē.ff.de procur.facit quod tenet Bar. in.l.prima.C.de mulieri.in quo loco libr.10.vbi dicit generaliter collectam pro causa necessitatis possunt ciuitates,quæ superiorem habēt,imponere,sine permissu principis. vt in dict.l.omnes.& in.l.prima.§.fina. ff. quod cuius. vniuer. nomi.pro casu verò vtilitatis non possunt. Vnde si aliqua ciuitas vellet donare principi : non possit,pinde collectam imponere.tenet Lucas de Penna in.l.hac prouidentissima.C.de quibus muneri.vel præstatio.lice.se excusa.libro.10.columna octaua.versiculo.24.Istam quæstionem examinat, & dicit, quòd sibi videtur,quòd etiā pro causa modicæ vtilitatis possit vnaquæq; ciuitas impunè,& absque superiorum permissione pro causa propria collectam imponere,si tamen omnes cōsentiant, illis autem inuitis secus. Et quod dicit de inuitis esse verum, nisi quando collecta imponitur pro ædificādis mœnibus publicis,vel pro refectione pontium, aquæductus & viarum

& viarũ: quia si est vtilitas, potest præses imponere collectam sine permissu, principis. etiã vicinis inuitis, secundũ Lucã de Pen. vbi supra. Sed hodie per istum tex. si pecunia inducitur, principis licẽtia requiritur. Et idẽ tenet tex. in. l. placet C. de excusa. mu. li. 10. & in l. 1. C. de sup in dicto. co. lib. tenet Pau. de Citadinis in trac. de iu. patro. in 1. par. n. 35. vbi quoq; dicit, ꝙ de iure ciuitas nõ pōt imponere collectas, vt principi donaret, licet de facto sic, sed si nõ recognosceret superiorẽ, posset. vt ibi. ¶ Attamẽ licet collecta nõ possit fieri sine ꝑmissu pricipis, tñ tẽpore necessitatis habẽtes pecunias cogi possũt eas mutuare reipublicæ, nõ sub vsuris, vt plerique faciunt quia oĩ iure sunt prohibitæ; sed gratis, & ad restitutionem spectare tenentur, donec fiat collectã, ex quã sibi possit satisfieri, & adhoc possunt cogi sine licẽtia pricipis. tenet Guiller. de Cun. in. l. neminẽ. C. de sacrosanct. eccle. & ibi Cy. & Saly. & tenet Ioãnes de Plat. in. l. prima. C. de omni agro deserto. lib. 11. sequitur Ripa in tracta. de peste. in. 4. par.

sonas que en ello ouieren de entẽder, sean [h] tales, que lo fagan fielmente, y no fagã cosa demasiada, saluo la que fuere necessaria, para que la obra sea bien hecha. Y el que fuere obrero, y veedor de la obra no tenga cargo de recebir, y gastar el dinero por su mano.

Prætor. Cap. XXXIIII.

OTros si que no consientan hazer, ni hagan derramas sobre los pueblos, sino como quieren las leyes [a] que disponen de tres mil marauedis arriba no se faga sin nuestra licencia [b] y mandado, aunq̃ digan que

nu. 162. ¶ Tamen si sub vsuris recipiunt, est licitum prout tenet Ias. in. l. cunctos populos. C. de summa tri. & fide cath. nu. 52. quem vide. Quod ego non credo, quia sunt prohibitæ omni iure, vt dictum est. vi. quæ dixi suprà in. c. 17. in glos. *Razonables precios.* nume. 33.

c **Costumbre.** c Vid. quæ dixi in ca. 8. eod. in parte, *Costumbre de lo dar.* & quæ dixi in ca. 24. in glossa. *O prescripcion.*

d **Se entienda.** d Nota tex. quia ꝑ eum declaratur dicta. l. 16. titul. primo. lib. 7. in ordina. regali.

SVMMARIVM.

1 *In collectis exigendis primò debet incipi à diuitibus, & postea descendi ad pauperes, & æqualiter geri debet proportione possessionis, & non debet quis grauari vltra modum suæ substantiæ.*

2 *Grauatus in collectis vltra modum, debet officium iudicis implorare.*

3 *Ciuilia munera pro modo fortunarum sustinenda sunt, & imponuntur quoque possessionibus alienigenarum.*

4 *Pauperes an excusantur à muneribus, nec dum à patrimonialibus, sed etiam à personalibus.*

5 *Paupertas excusat à pluribus, & cæcitas, & infirmitas.*

6 *Paupertatem quis debet probare, an excusans se paupertate, an nominans diuitias.*

7 *Si quis est appellatus pauper, vel cæcus, an agat iniuriarum.*

8 *Pauperes non solum sunt immunes à collectis, verumetiam plures alij.*

e **Pobres.** e Quia in istis iudex potest in facto supplere ꝑ istis ꝑsonis, quæ facta sua exponere nesciunt, vt pro pauperibus, pupillis, & viduis, & miserabilibus personis, & carceratis, ac similibus, putà infirmis. vt notat Cy. in. l. mulieres. C. si mancip. fuer. alie. & Bald. in. c. bonæ memoriæ. de postula. præla.
1 nu. 6. ¶ Et in istis collectis exigendis †, primò debet incipi à diuitibus, & postea debet descẽdi ad pauperes, facta prius æquali impositione proportione possessionis, & iugationis, idest, iugorum terræ vniuscuiusq; . vt tenet Ioan. de Plate. per

estan en costũbre[c] de repartir algunos marauedis para sus gastos, o para otra qualquier cosa. Y el repartimiẽto delos dichos tres mil marauedis se entiẽda[d], que en toda la ciudad, o villa, y su tierra se no repartã mas de los dichos tres mil marauedis: saluo donde la tierra suele repartir por su parte, y la ciudad por la suya, que alli pue- 3
da cada vno dellos repartir los dichos tres mil marauedis y en las que se ouieren de hazer den orden que los pobres[e] no sean mas fatigados, que los ricos. Y los que tuuieren cargo de fazer coger las dichas derramas no puedan cargar, ni consientan que car

per text. ibi in. l. comparationi. C. quibus muneri. seu præst. nemi. lice. se excusa. lib. 10. & per. l. 2. C. de anno. & tribu. eod. lib. vbi dictus Ioa. de Plat. quoq; in numero. 2. dicit, q̃ nõ debet quis grauari vltra quam modum substantiæ suæ patiatur. vt in. l. fi. C. de immunita. nemi. conce. lib. 10. quod extendit tã in tributis merè realibus, quàm in collectis, q̃ imponũtur p̃sonæ pro reb⁹, quia vtrobiq; est ead. ratio. Et idem Pla. in. l. vltra modũ. C. quẽadmod. ciuili. mu. inducant. lib. eode. 10. dicit idẽ q̃d debet fieri, ne q̃s vltra modũ, & quantitatẽ sui patrimonij grauetur. Quæ æstimatio rerum mobiliũ & immobiliũ debet fieri deductis sumptibus, & vltra sumptum non debet quis grauari. vt ibi.* Et quòd omnia bona immobilia & mobilia ęstimẽtur in ista collecta imponenda, tenet Peregrin. in parte munus. 6. col. & quòd collecta est imponenda secundum facultates commorantium, est tex. in. l. 20. titu. 32. par. 3. & ibi Greg. López.* Quinimo dicit idem Pla. in. l. prima. C. de censi. & censito. li. 11. quòd si notarius cẽsitoris per collusionem, & ad complacentiã alicuius potentis scribat maiorem æstimationem pauperi, quam ipsi potenti, vel de æstimatione potentis detrahit, & addit in ęstimo impotẽtis, impotens solum soluit veram æstimationẽ, & non plus. ¶ Grauatus autem vltra modum de-
a bet officium † iudicis implorare. vt ibi in dicta. l. fi. C. de immunit. nemi. conced. lib. 10. dum dicit, præses prouinciæ prospiciet. & Petrus Antiboli. in tracta. de muneri. in. 3. par. §. 4. num. 88. tomo. 6. tracta. foli. 42. per. d. l. vltra modum. & per. l. 1. & 2. C. quemadmo. ciuili. mune. & tenet Bal. singulariter in rub. de appella. in Decretali-

bus. nu. primo. vbi si alicui imponitur collecta per decuriones ciuitatis, & ex hoc iniustè grauatur, potest à tali grauamine appellari, quia decuriõnes vice magistratus fungũtur. l. vbi assunt. ff. de tutori. & curat. dat. ab his. ¶ Facit tex. & in. l. ciuilia munera. C. de muneri. & honor. li. 10. vbi ait, † q̃ ciuilia munera per ordinẽ pro modo fortunarum, vt dictum est, sustinenda sunt. i. per modum facultatũ. possessionũ & diuitiarũ etiam possessionibus alienigenarum imponuntur, licet ipsi alienigenæ nõ sint ibi, nec sortiantur forum eius loci, ratiõe domicilij possessionibus imponũtur tales collectæ, secũdũ Lucam de Pen. in dicta. l. ciuilia munera. ¶ Q̃d totum vt dictũ est, spectat ad præsidem prouinciæ prouidere, & seruari facere. vt in. l. tertia. §. præses. ff. de muneri. & honori. vt inde grauati leuamẽ accipiant, quod per difformia, & criminosa commercia impositum sibi esse deplorãt. l. qui grauatos. C. de censi. libr. 11. ¶ Et quia inæqualiter enim factum in melius est reformandũ. vt in. l. maioribus. C. communia vtriusque iudi. vnde dicit imperator, æqualitatis enim, & iustitiæ sumus amatores. vt in auth. de non eligend. secund. nube. §. fi. colla. prima. & Plat. in dicta. l. vltra modum. text. in. l. prima. in dicto titul. de censi. & censito. libr. 11. vbi probans esse grauatum in eius æstimum addito grauamine releuatur. & ibi Pla. quomodo probatur.* Et non solum in positione seu taxatiõe gabellæ d̃bet quis grauari, sed in eis exigendis non debet molestari: quia vt inquit Lucas de Pẽna. in. l. vnica C. vt nullus ex vicar. pro aliorũ. lib. 11. col. 1. in principio, vbi ait, Audite & diligenter attẽdite iusticiarij, & iudicantes, qui sub prætextu colle-

ctæ regis curię debitę repræsalias facitis omniū de loco: prædasq; interdum agitis velut hostes: nam quod vniuersitas alicuius municipij debet singuli de ipsa vniuersitate non debent, vt in.l. sicut.§.1.ff.ꝙ cuiusq; vniuers.no.qđ dicit notādum & menti tenendum Greg. Lopez. in.l.15. titul.10.par.7.in gl.*en vuestros lugares:* & vi.text. singul.in.l.13.titu.2.part.3.vbi tenet, quòd pro debito vniuersitatis personæ particulares non tenentur, nisi esset consuetudo in contrarium: quia tunc caperentur iumenta singularia personarum, vt Gregor. Lopez, ibi: allegando Bald.in.l.etiam.C.de executio.rei iud.& facit.l. 4.titu.15.part.7. vbi pro iura principis possunt pignorari greges, dummodo nō includātur ne fame pereant.vi.Peregri.in par. actor.q.2.in gl. arctari.vbi intelligit si est consuetudo, vel cōtractus ciuium, hoc dictat scilicet quādo obligātur homines particulares pro vniuersitate: vt Bart. in.l.4.§.actor.ff.de re iudi.& Gregor.Lopez. in d.l.13. sed dic, ꝙ captus pro tali debito nō tenetur in solidū: & ideo si petit declarari ratam suā, & actor non potest declarare eū, forte tot sunt ciues ꝙ non potest apparere quantum tangat pro rata: tunc sic captus debet relaxari. Bal.in.l. stipendia.C.de execu.rei iud. & Peregrina. vbi suprà. sed hoc intelligo nisi quilibet se obliget in solidum: vt Bar.in.d.l.4.§.actor.nume.11.& an executio possit fieri in dehesis & pratis ciuitatis.vi.suprà.in ca.30.in gl.gracias.in fin.in additione.& an officiales cōcilij possint capi.vi. l.64.in legibus *del encabeçamiento general.* ✱¶Qui
4 nimo pauper † excusatur à muneribus, nec dū à patrimonialibus, sed etiam à personalibus.vt in l.cùm facultates. & l.eos qui.C.de his qui muner.libero.lib.10.quod intellige secūdùm Plat. ibi in paupere, qui tota die laborat ꝓ victu querēdo sibi & familię suæ, & sic est in inopia intolerabili.vt in.§.sed propter paupertatem.Instit. de excusa.tuto.secus autem si esset inopia tolerabilis, vt quia pauper, non tamen vt oporteat dietim quærere victum quotidianum laborando, quia tunc patrimonialia munera non soluit, sed corporalia sic, vt in.l.cura.§.inopes.ff.đ muneri.& hono. ¶Et quòd propter paupertatem potest collecta remitti, sicut multa, tenet tex.& ibi Bar.in.l.illicitas.§.fi.ff.de offi.præsid. & Pla. in dicta.l.ad subeunda.C.de decuri.lib.10.& vi. Abb.& docto.in ca.si quitestium.de testib.nu. 8.¶In tantū, ꝙ dicit Petrus de Vbal.in tract.de collectis.tomo.6.tracta.num.19.fol.73.ꝙ exactor collectarum possit gratis remittere onꝰ soluendi collectam pauperi.per gl.singul.in.l.omnes.la primera.C.de annonis & tribu. lib. 10.& tex.in.l.si peruenire.ff.de verbo.signifi.✱Et Peregrin.in parte munus.col.2.in fin.inquit, quòd pauperes, aut quorum nota est paupertas, vt ij qui dietim laborant pro victu quærendo nil cōferre debent: idem in his qui lapsi sunt facultatibus.vt glo.in.l.etiam.C. de excep.rei iud.quòd propter paupertatem & depaupertatos fit æstimium nouum, & quòd æstimatores debent se habere modo paternali, vt in.l.iurisdictiones.C. de annonis & tribu.lib.10.& vi.singulariter Rolandi.à Valle.in consi.66.num.50.cum seq. vbi affirmat, quòd in collecta inducenda est multū attendenda valitudo personarum: quoniam licèt aliqui sint diuites facultatibꝰ, corpore tamē sunt infirmi, vt fructus suorum prædiorum vix sufficiāt ad alimenta & alia in proposito: quem vi.vsque in fin.consi.✱¶Quia supradixi, ꝙ paupertas non excusat ab oneribus personalibus, fallit quando munus personale est honor, quia ab oneribus excusat paupertas: quia licet sint munera personalia, oportet plus aliquid expendi ratione dignitatis, & officij.vt dicit glos. in.l. rescripto.ff.de muner.& honor.& oportet ꝙ qs sit magnificentior, & liberalior.vt in.l.decurionibus.ff.de decurio. ¶Et in tantum est verū, ꝙ paupertas excusat, quòd etiā paupertas superueniens, seu causata etiā ex facto excipientis, vt quia donauit omnia bona sua alteri, non tamen in fraudem prodest sibi quo ad euitationē munerum patrimonialium, & etiam personalium. vt tenet dict.Io.de Plat.in dicta.l.cum facultas. C.de his qui muner.libe.lib.10. tamen secundū eum talis excusatio, seu exceptio non est perpetua, sed tēporalis, quia cessat auctis facultatibꝰ. vt in dicta.l.cura.§.deficientium.ff.de muneri. & hono.¶Et quis dicatur pauper, arbitrio iudicis relinquitur. gl.in authē.præterea. C.vnd.vir & vxo.& Iaso.in.l.si constante.ff.soluto matri. col.25. & Plat.in.l. ad scribenda. C.de decurio. lib.10. ¶Non solum paupertas excusat à publicis muneribus, sed etiam à pluribus † alijs. Nam 5
excusat fideiussorem iniustè condemnatum, si non appellat, vt nihilominus agat mandati contra principalē procuratorē.l.si fideiussor.§.si ignorans.ff.mādati.¶Excusat partē, si diminuit dotē filiæ secūdo nubēti.vt in auth.sed quanuis.C. de rei.vxo.actio.¶Excusat dominū non defendentē seruū in causa criminali.l.si quis seruus.ff. de custo.reo.¶Excusat eū, qui necessitate famis furatus est cibaria, vel vestē.c.qui cū fure.cū sua gl.de furtis.¶Et in quibus casibus prodest paupertas, & in quibus nocet, dic vt per Bar.in.l. illicitas.§.fi.ff. de offi.præse.& vide.44. priuilegia paupertatis per Lucā de Pen. in.d.l.eos qui.vbi ponit

ponit quoq; 17. incommoda paupertatis. quæ perte vide. Tamen in fine dicit, obtẽtu paupertatis non debet quis agere turpem vitam. vt in c. quoniam simoniaca. de simoni. & in. l. palam. ff. de ritu nupti. ¶Nec pro fauore paupertatis est iustitia relaxanda. Vnde Exo. 23. in principio. Pauperis quoq; nõ misereberis in iudicio, & Leuit. c. 14. ¶Et an cæcitas excuset à muneribus personalib⁹? Dic ꝙ sic. vt in. l. prima. C. qui morb. se excus. lib. 10. & ibi Plat. & in. c. licet. de censi. secus autem à patrimonialibus. vt Pla. in l. infamia. C. de decurio. li. 10. ¶Et quoq; grauis infirmitas præbet excusationem à muneribus personalibus, nõ autem à patrimonialibus, vel alijs, quæ prudentis viri consilium requirunt. l. 3. §. corporis debilitas. ff. de iure immunit. tenet Plat. in. l. à muneribus. C. de decurio. eo. lib. 10.

6 ¶Sed quis † debet probare paupertatem, an excusans, an nominans diuitias, & qualiter probetur paupertas? Dic vt per glo. & Bar. in. l. si verò pro condemnato. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisdar. cogan. & per Bar. in. l. si constante. ff. solut. matri. Et dic. ꝙ fundanti intentionem suam in paupertate, vel diuitijs, siue sit actor, siue re⁹, illã probare debet. vt in dicto. §. sed & propter paupertatem. Institu. de excusa. tuto. & in dict. §. qui pro rei qualitate. * Et paupertas probatur ob defectũ, itẽ ex loci qualitate, quia moratur in hospitali: itẽ ex corporis debilitate, quia est infirmus, & non potest quærere victum: tenet Peregri. in parte. hæres. q. 6. in. gl. hospitali. col. 1. & vi. Rolãdinum à Valle. in. d. consilio. 66. *

7 ¶An si quis † est appellatus pauper. aget iniuriarum. Videtur ꝙ sic. vt in. l. si creditores. in fine. ff. de priui. credi. Aliqui tamen in hoc distinctionem faciunt, scilicet, quãdo est pauper à natura, & agit actione iniuriarum: quia sunt enim quidam, quos pauperes natiuitas fecit. prima. q. prima. cap. sacerdos & quilibet nascitur nudus. 47. dist. in. c. sicut hic. & dicitur fieri iniuria, cùm pauper vocatur aliquis, iuxta illud Prouerbiorum. 14. Qui calũniatur egentem, exprobrat factori suo. paupertas enim, & honestas à deo sũt. Ecclesiast. 19. & ita facile est in oculis Dei subitò honestare pauperem. ¶Sed quando est pauper ex scelere vt. C. de bon. proscr. & ff. de bonis damnat. & Prouerbi. 3. Egestas à domino in domo impij. vel quia prodigaliter, & luxuriose dissipauit substãtiam suam. Luc. 15. tunc nõ agit iniuriarum. vt in. l. eum qui nocentem. ff. de iniuri. quam distinctionem ponit Lucas de Pẽ. in. l. meminimus. C. quand. & quib. quart. pars debe. lib. 10. col. 5. versi. de facto. & dicit, ꝙ hæc distinctio fit in eo, qui aliquẽ vocauit cæcũ, vel claudum. vt per Andre. de Isern. in libro feud. tit. de pace iura. firma. §. iniuria. ¶Sed ꝗ indistincte de iniuria teneatur, qui vocat aliquem pauperem, cæcũ, vel claudum à natura, fortuna, vel vitio, dicit Lucas de Penna. vbi suprà. ꝙ est argu. in authen. quibus modi. natura. effi. sui post principium. colla. 6. ibi, non enim vltio & interdicto. & tex. in. c. omnis qui in fin. 24. q. prima. & vi. eund. Lucam. de Penn. in. l. errat qui. C. de castren. pecul. li. 12. col. 3. versi. vndecimò quæritur. ¶Et non solùm pauperes sunt immunes

8 à collectis, sed plures † alij excusant, putà chartularij, qui census scribunt. Itẽ illustres comites consistorij imperialis cubicularij, & similes quędam patrimonialia non subeunt. vt in. l. si. C. de excusa. muner. lib. 10. & prætores. eod. tit. l. 2. & negotiatores purpurę imperialis, & præpositi epistolis imperialibus faciendis, libellis ordinãdis, & signatores Imperialium respõsorum personalia munera non subeunt. eod. titu. l. eos pater pro bonis, qui filio contulit, non tenetur. Et milites extraordinaria munera patrimonialia quoq; non subeũt. vt tenet omnia dicta Luc. de Pen. in. d. l. ciuilia munera. C. de muneri. & hono. lib. 10. ¶Item excusatur quis ex longissima consuetudine per tãtum tempus, cuius non extat memoria non soluit collectas, ꝙ possit se tueri ne grauetur ad soluendum in futurum, contra antiquã consuetudinẽ. vt Pla. in. l. 1. C. de excoctione & transactione milita. li. 12. licet ibi dicat. ꝙ doctores tenent cõtrariũ: quia non debetur collecta, nisi à tempore, quo fuit inducta. Et ita aduersus futuram præstationem, quæ nondum erat inducta, nõ potest præscribere. vi. ibi & in. l. 2. eius. tit. ¶Item sunt immunes camerarij, & magistri, iurati, iudices. & baulij ciuitatum durantibus eorum officijs: nam regulariter honorem sustinenti, munus imponi nõ potest. vt in. l. honori. ff. de mune. & hono. & ibi glo. & tenet Luc. de Pen. in. l. præcepit. C. de cano. largi. titu. lib. 10. in princ. Itẽ excusantur doctores. l. medicos. C. de professo. & medi. lib. 10. & cõsules. vt Plat. in. d. l. indictiones. C. de annonis & tribut. lib. 10. nu. 8. vbi quoq; dicit, ꝙ nullus excusatur, nec masculus, nec fœmina, prẹter supradicti. ¶Vide tu Francis. Luc. in tractat. de fisco. nu. 38. tomo. 6. tract. fol. 7. vbi est immunis, qui portat res principis. vt in. l. licitatio. §. res. ff. de publi. & vectigal. & Baldus in lege vniuersa. C. de vectigali. & commis. & Guido. Papa. singulari. 848. ¶Et idem dicit Luc. vbi suprà, ꝙ potestates, & officiales pro rebus, quas ducunt in officio, non tenentur soluere vectigal. vt in. d. l. vniuersa. ¶Et scolares ꝓ libris, vel rebus, quas

deferunt,non tenentur soluere vectigal, nec pedagium: quia deferunt causa vsus: vt Alberi. in authe.habita.C.ne filius pro patre.& Plat.in.d. l.medicos.versi.habent etiam doctores.& vid.l. 22.titu.4.lib.4.in ordi.regali. ¶Quoq; licentiatus excusatur à muneribus tenet platè Petr⁹ Antibolinus in tract.de muneribus.in.3.parte.nu. 56.tomo.6.tracta.vide per Pala.Rubi.in repeti. rubricæ de donatio.§.38.per totum.fol.20.

SVMMARIVM.

1 *Collecta imponenda est per ordinem,ita quòd nullus releuetur, & debet fieri pro rebus, quas quis habet: minores ad collecta tenentur.*

2 *Collecta imponitur per solidum & libram magnis & paruis, hoc est (por millares) vt qui plus habet,plus soluat. Fallit vt hic.*

3 *Propter augmentum & diminutionem bonorū fit compensatio, & collecta imponitur.*

f **Aliuien.** ¶Idem tenet Luc. de Pen.in d.l.ciuilia munera. C.de muneri.& hono.lib.10.dicendo, ꝙ talis collecta †
1 imponenda est per ordinem,idest,ꝙ null⁹ releuetur,sed omnibus ciuibus,& incolis fiat pro rebus,quas habet,& pro modo fortunatū,& possessionum,quas alienigenæ habent in loco illo, est talis collecta ipsis possessoribus indicenda. vt ibi per eum.& dixi suprà in glos.proxima,in principio.¶Et idem tenet Bal.in rubrica de syndico.in Decret. nu.2.vbi dicit, ꝙ collecta est imponenda, distribuendo eam secundum æstimū, quod dicit verum,quando imponitur pro munere patrimoniali, sed quādo imponitur ꝓ munere capitum,tunc debet distribui in capita. vt Bar.in.l.4.§.actor.ff.de re iudi.¶Talis enim collecta,quæ imponitur pro rebus,quas quis possidet,non solùm imponitur possessori bonorum immobilium,sed etiam possessori mobilium.vt tex.& ibi Plat.in.l.patrimoniorum. §. quātum. C.de muner.patrimo.lib.10.nam equos tenere & pascere pro communi, est mun⁹ patrimoniale.vt in.l.non videtur. C.eod. & similiter habēs pecunias solas ad fœnerandum, vel tractādum subit onera patrimonialia,sicut habēs bona immobilia,vt in.l.fi.§.patrimoniorū. ff.de muner. & honori.secūdùm Pla.in.d.§.quantum. ¶Minores quoq; ad dictas collectas tenētur. vt in.l. etiam minores.C.eod.de muneri. patrimo. quo ad patrimonialia,sed non personalia.vt ibi.& tenet glo.in lege non tantum.ff.de decurio.& gl. in.l.2.C.de fund.patri.& eorum conducto.lib. 11. Dum tamen pro modo fortunarum, vt dictū est,talia munera ab omnibus subeātur,quia æqua esse debet inspectio in istis publicis functionibus persoluendis,& priuilegiū cōtra hoc

guen a vnos, y aliuien[f], y escusen a otros, y se faga đ guisa, que se pueda todo bien saber, para que se castigue lo que mal se hiziere, y se pueda dar de todo buena cuēta,[2] so las penas cōtenidas en las leyes de nr̄os reynos, q̄ defienden, q̄ no fagan repartimientos.

impetratū nullius momēti est tenet Petr⁹ Antiboli.in tractatu đ muneri.in 3.parte. nu.26 tomo.6.tract. fol.23.per.l.fi. C.de vectigal. & commiss. & per alia iura.& ibi quoque in nu.126.per eū. ¶Et talis collecta † imponit ꝑ solidū,& librā, magnis, & paruis(hoc est, *por millares*) vt qui plus habet, pl⁹ soluat. vt gl.in l.1.C.đ apoch. publ. lib.10.& ibi Bar.singulariter,& tenet Io.đ Pla. in dicta lege indictiones C.de annonis & tribu.eod.lib.10.nu.4.¶Quod dicit fallere in tribus casibus in quibus nō imponit per solidū,nec librā,sed per capita. ¶Primus,qn̄ imponitur pro satisfdādo ei,qui mutuauit pro soluēdo salario rectoris quod soluitur ꝑ capita.C.de anno.& cap.lib.10.l.1. cū enim suc cedat loco illius salarij,& ideò illius impositiōis natura immutatur.vt per Bart.in.l.1.C.de apochis pub.li.10. Et idē crederē in salario medicorū, quādo in aliquibus villis soluitur per collectā,quia debet solui per capita.¶Secūdus,quando imponitur pro euitando aliquo munere sordido, imposito pro euacuādis aliquib⁹ locis fœtidis.Licet enim munera non debeāt redimi pecunia.l.illud.C.de excusa.muner.lib.10.tamen si propter aliquod sordidū redimendū ex permissione superioris imponatur collecta, nō fiet per solidū,& librā,sed per capita illorū,qui tenētur ad munera sordida,ad quæ nō tenētur nobiles.vt Pla.in dicta rubri.C. de annonis & tribu. ideo nō debēt grauari ꝑ collectā iuxta vires patrimonij imponēdā.de quo per Bart. in.l.vnica. C.de muneri.in quo loco. versi. quæro qualiter imponatur.lib.10.& Pla.in dict.l. inductiones. vbi

vbi per eum.*Intātum ꝙ non valet cōsuetudo
supermodo contributionis circa seruitia & tri
buta regalia,vt tenet Grego.Lopez. in. l.3.tit.
2.par. 1.in.gl.biē,quasi in fin.vbi ponit casum:
quod euenit scilicet, ꝙ ex parte diuitū alicuius
ciuitatis allegābatur consuetudo longissimi tē
poris:ꝙ si quis ascēderet infacultatibus vsq; ad
certā summā,contribueret intantū,& quātun
cunq; crescerent postea facultates nil amplius
soluerent.qui vero non ascēderet vsq; ad dictā
summā,ꝙ soluerent per ęs,& libram promodo
facultatū,&ꝙ pronūtiatū fuit cōtra dictā cōsue
3 tudinē.*¶Et tenet,ꝙ propter augmētū, † & di
minutionem bonorum iā diu æstimatorū refi-
ciendū est æstimum omnium,in quo debet fie-
ri compēsatio sterilium cū fertilibus,tam in sin
gulari,quā in cōmuni.vt est tex.secūdū vtranq;
lecturā in.l.omne territoriū.C.de cēsi.& cēsito.
li.11.Et Pla.ibi dicit ita seruari,& ꝙ propter ho
mines ditatos & depauperatos, & propter præ
dia facta sterilia,vel caumate,vel alio modo pe-
rempta,debēt refici æstimi,& grauati,& depau
pertati releuentur,& ditati in plus æstimentur:
quia secūdū augmētū,&diminutionē rerum,fit
augmētū,& diminutio tributi.l.forma. §.illam
ff.de cēsibus,&.l.3.C.de iur.emphit.¶Et in hac
renouatiōe æstimorū debet haberi cōsideratio
quanto plus vel minus valēt,nūc bona vniuscu
iusq;,quā primò fuerūt æstimata secūdùm Pla.
ibi.& in.l.1.eius titu.¶Vbi quoq; dicit, ꝙ vnus
quisq; prouincialiū debet sua bona profiteri,vt
æstimētur secūdū æquā æstimationē soluat tri-
butū,vt prædia meliora plus soluāt,q̄ sterilia:&
si vnus est grauatus,quia bona sua caumate pe-
rierūt,releuetur à cēsitore,vt in.d.l.forma. ¶Et
isti sic grauati à perequatoribus,seu æstimato-
ribus infra annum habent facultatem conque
rendi,quo elapso,non audiuntur,exceptis mi-
noribus & absentibus causa reipublicæ.tex.in.
l. qui priuatos.C.eod.tit.de cens.& cēsit.Quod
grauamē potest reparari dupliciter,scilicet,per
appellationem,vel per accusationem crimina-
lem,petendo peræquatuorem puniri pœna.l.
peræquatores.eius tit. ¶Item potest reuocari
grauamen per viā principalis petitionis, implo
rādo officium iudicis,vt tenet glo.& Pla. ibi. &
ita vtitur.¶Et vide Bal.in.c.clerici,de pactis.vbi
tenet,ꝙ augmentatis facultatibus, augmentā-
tur æstimi in communi,& econtra propter pau
pertatem fit nouum æstimum.

Præto. Capur. XXXIIII. finis.
Sequitur. Cap. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Correctores ciuitatum,& villarum,secum non teneant alium tabellionem, præterquam tabelliones numeri dictarum ciuitatum, coram quibus omnia documenta publica transeant. Tamen ad faciendas informationes criminales, & alia acta secreta possunt habere alium, dummodo post publicationem reintegrentur tabellionibus publicis numeri.*

2 *An tabelliones creati à principe, vel à papa possint sedere in iudicio cum iudice, & colligere instrumenta, & contractus laicorum.*

3 *Instrumenta collecta à tabellionibus principis vel papæ, debent publicari.*

4 *Ex publicatione testamenti confecti à notario principis, vel papæ mittitur hæres in possessione hæreditatis.*

5 *Si testamentum nuncupatiuum non fuit in scriptis redactum, & solennis numerus testium ante competentem iudicem deponat, & in scriptis redigatur vigore talis scripturæ potest hæres mitti in possessione hæreditatis.*

6 *Testamentum per testes probari potest.*

a DEl numero. a Idē tenet.tex
tus.quē vide in.l.9.tit.16.li.2.in or
dina.regali.vbi ait. ꝙ correctores
1 †ciuitatum,& villarū,secū ad officia non ducāt
nec teneāt aliū tabellionem,pręter tabelliones
numeri dictarū ciuitatum. & locorū,vbi sic de-
putatur,coram quibus omnes processus,& pu-
blica instrumenta,seu documenta trāseant, vt
sua priuilegia fori, & consuetudines disponūt:
tamen dicti correctores possunt secum habere
alium quēcunq; tabellionem, etiam extra lo-
cū,coram quo inquisitiones,& actus secreti fiāt
in causis dumtaxat criminalibus, sed post pu-
blicationē taliū inquisitionum, seu actuū rein-
tegrentur,& dentur tabellionibus publicis nu-
meri dicti loci,vt coram illis dicti actus& inqui
sitiones sequantur.vt in dicta.l.regia cauetur,
& hic in nostro tex.¶Et facit tex.in.l.4.tit.18.
lib.2.in ordina.rega.vbi publici tabelliones de
numero illius loci de his qui sedent in audito-
rio,vel in curia publica & colligunt acta iudicij
debent facere contractus & testamenta,& sede
2 re cum iudice: alij autem tabelliones † publici

creati à principe, vel à papa, vel ab eo, qui habet potestatem creandi tabelliones, vt sunt multi domini temporales in suis locis. vt tenet Innoc & alij in ca. cùm. p. tabellio. de fide instru. Abb. & docto. in. c. accedentibus de præscri ptio. Isti enim tabelliones, & notarij non possunt sedere cum iudice, nec colligere instrumenta nec contractus laicorum. vt in dicta. l. 4. ordi. & in. l. 8. ei⁹ tit. & tenet doctor del Castillo in l. 3. de Toro. in glo. Escriuano. ¶ Tñ si non inuenitur tabellio de numero, alius Imperatoris, vel regis notarius, potest colligere testamenta laicorum. vt in dicta. l. 4. ꝙ in notario papæ, ego non credo per dictam. l. 8. ordinamenti. secus in tabellione regali per dictam. l. 4. ibi. *En las ciudades y villas donde ay escriuanos publicos de numero, o de concejo.* quia istis deficientibus, tabellioni regis datur fides. & hoc teneo, licet doctor del Castillo in dicta. l. 3. indistinctè tenet, ꝙ notario papæ, & Imperatoris non detur fides deficiētibus tabellionibus de numero, quia dictũ suum solum habet locum in notarijs papę, secus in tabellionib⁹ principis, quia istis datur fides in cũria. & dificiente de numero in alijs partibus. vt in dict. l. 4. ¶ Et sic ꝙ si isti tabelliones principis in loco vbi sunt tabelliones de numero, vel si tabelliones papæ aliqua testamenta colligunt, debent publicari † coram iudice seculari, ac si collecta essent à priuatis ꝑsonis. vt ibi per doctor. del Castillo vbi suprà. ¶ Et ex ista publicatione
3
4 mittitur hæres in possessione † hæreditatis. vt tenet Rodericus Suarez in repetitione legis si post rem. ff. de re iudica. co. 110. in fi. vbi tenet,
5 ꝙ si testamentum nuncupatiuum non fuit in † scriptis redactũ, sed solennis numerus testium ante competentem iudicem testes deponāt, & in scriptis redigantur, ꝙ vigore talis scripturæ potest hęres mitti in possessiōe ex edicto diui. vt ibi per eum. & vi. tex. in. l. 4. titu. 2. Partita. 6. & Ias. in. l. 2. C. de bonorum posses. secūdùm tabula. nu. 4. & 5. & Baldus in sua practica. in parte non quæritur. folio. 62. ¶ Facit quod tenet Abb. in cap. si. de fide instrumenti. in fin. & Hippolyt. de Marsi. in. l. prima. §. præterea. ff. de quęstio. nu. 123. & Ias. in. l. prima. C. de procur. nu.
6 13. vbi tenet †, quòd testamentũ potest probari per testes & Ias. in. l. publicati. C. de testamē. scilicet, per quinque testes. vt in lege prima, tit. *De los testamētos* in ordination. reg. ¶ Et nota, quòd si isti testes deponant de testamento, & sint cōtestes, tamen null⁹ eorũ deponat nisi ꝗ pręsentia: qa interrogati de alijs dicunt nō recordari, tales testes faciũt ꝓbationem. vt tenet Paulus de Castro in lege finali. C. de bonorũ possessio. secundùm tabula. ¶ Sed antea quā tales testes recipiātur, requiritur, quòd pars, cui tangit, citetur vt Baldus in dicta lege publicati. & nō est necessè, quòd agat ordinariè petitiōe hæreditatis. Sed solum modo ad receptionem testiũ. vt Baldus ibi. & Alexander numero septimo dicit, quod est cōmunis opi. & in hoc non attenditur quòd non sint senes, vel validi testes vt Baldus in consil. 52 in secundo volu. ¶ Et an in defectum tabellionis iudex potest scribere actu vide quæ dicam infra in glo. in scripto. in cap. 36. infra. num. 3.

Prætor. Caput. XXXV.

OTrosi, q̃ las audiencias, & otros autos de justicia los fagan todos ante los escriuanos del numero [a] de la ciudad o villa, donde ouiere de conoscer si alli ouiere escriuanos del numero. Saluo si ouiere escriuano nombrado por nos para las causas criminales: y no tome otro ninguno escriuano, saluo vno, si quisiere para rece-

SVMMARIVM.

1 *Accusatio non debet porrigi notario, sine præsentia iudicis.*

b Quexas. b Iste tex. est pro dicto Pau. de Castro in. l. hac consultissima. §. fi. in fin. C. de testamen. vbi tenet, ꝙ accu-
1 satio non debet porrigi corā † notario sine præsentia iudicis. Et ideò intellige istũ text. vt tabellio accusationes recipiat, scilicet, in præsentia iudicis. vt in. l. si quis se. C. de accus. & quod notatur per Bar. in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dāno infecto. ¶ Vide tu casum in quo corā tabellione potest querelare in. c. iudicum syndicatus. in cap. 3. in glo. *Escriuano.*

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Postquam iudex elegerit notarium, non potest eum mutare vsq; in finem causæ.*

2 *Si notarius, qui incepit scribere actu se absentauit, alius ex mandato iudicis potest redigere scripturas in publicam formam.*

3 *Iudex ordinarius nō pōt mutare notariū, etiā de consensu partium secus est in iudice delegato.*

4 *Si notarius est suspectus, non remouetur, licet recusetur, sed alius sibi adiungitur.*

5 *Suspicio notarij potest probari per iuramentum partis, sicut probatur suspicio iudicis.*

6 *Facta recusatione, ligatæ sunt manus notarij, & quicquid ab eo gestum est, non tenet, sicut dicitur de iudice recusato.*

7 *Si vnus iudex incepit de causa cognoscere, alius non potest in illa se intromittere.*

c Remita. c Nota casum, in quo, fit remissio, processus de vno ta-
bellione in aliū, & exceptis istis casibus cōtra-
1 rium est de iure communi: quia postquam † iu-
dex elegerit notarium, non potest eum mutare
vsq; in fine causæ. Ita dicit Bal. in. l. 2. C. quomo.
& qn̄ iudex circa finem versi. sed nunquid pos-
sit vti. nu. 9. Idem tenet Bald. in. l. fi. col. 2. versi.
quæro si notarius. C. de re iudicata. vbi dicit ꝙ
2 si notarius, † qui cepit scribere acta, se absenta-
uit, alius potest mandato iudicis redigere scri-
pturas in publicam formā. Secus si primus no-
tarius est præsens. arg. in. l. si longius. ff. de iudi-
cijs. & ibi Pau. de Cast. n. 3. & Ang. Idē tenet Io.
de Pla. in. l. monetę. C. de delatori. lib. 10. & vide
docto. del Cast. in. l. 38. de Toro in gl. *no quisieren*
Facit gl. in auth. de hæredi. & falci. §. si verò ab-
sunt. colla. 1. vbi ait, ꝙ ille notarius, qui cepit scri-
bere acta, debet perficere vsq; in finē causæ, &
nō alius. & idē tenet. Bald. in. l. 1. C. de sportu. &
Bal. & docto. in. l. cùm sententiā. C. de senten. &
interlo. om. iudi. idem Bald. in auth. si iudex. C.
de epis. & cleri. Paul. de Cast. in. l. testamēta. C.
de testamen: vbi etiā dicit idē de nuntio, allegā
do. l. in fraudē. §. quotiens in verbo, manu com
mentariensi. ff. de iure fisci. Et idē tenet Bald. in
c. quoniā cōtra. de probatio. n. 54. dicēdo, ꝙ qn̄
notarius est solēniter deputatus per superiorē,
alius non potest se intromittere in officio suo.
vt. C. de execut. & exacto. lib. 12. l. quicunque.
& ibi bona gl. nisi necessitas vrgeat propter ab-
sentiam alterius, nam tunc de mandato iudicis
potest supplere vices absentis. argum. in lege. 1.
ff. de offic. consul. & de ista absentia debet fieri
mentio in commissionem iudicis, secūdum Bal-
dum ibi argum. eorū. quæ nota in lege actor. ff.
rem rat. hab. Tamen dicit ibi. Baldus in dicto. c.
quoniam contra. in nu. 55. ꝙ. si iudex non cōfi-
dit plenè de vno notario, potest adhibere duos, Et ꝙ notarius eorū, qui est senior, vel dignior, tenebit apud se originale, sed in hoc bone famę præfertur omnibus secūdum eundem ibi. Et an si iudex pōt
3 mutare † notarium, vide Bartolum in dicta lege, cum sentē tiam. per Inno in. c. cùm in iure prope finē de officio delega. vbi videtur sentire ꝙ sic, ta-
men semel electus non potest, nec debet remo-
ueri, nisi ex causa superuenienti. propter quam
remoueatur. vt per Spec. in tit. de citatione. §. 1.
versi. sed nunquid. & habetur per Bar. & Bal. &
Ang. & Sal. in. l. tres denuntiationes. C. quomo
do & qn̄. iud. & per Anto. Fran. & alios additio.
in additio. ad Abb. in. c. quoniam cōtra. de pro
batio. in additio. quæ est. in. 1. col. in. 3. notabil.
nu. 3. quæ incipit, Adde in quātum. ¶ Sed tu in 3
tellige verum, ꝙ nō potest notarius remoueri. s.
per iudicem ordinarium, secus in delegato, quia
iudex delegatus potest mutare tabellionem, &
alium subrogare loco sui ad liberum arbitrium
vt tenet Ang. in dicta. l. cùm sentētiā. & dicit
esse notabile allegando Inno. in. d. c. 1. & dicit
esse casus coniuncta gl. in. c. statutū. §. notarius.
de rescript. in. 6. ¶ In tantū ordinarius non pōt
mutare notariū. ꝙ extende, etiā si sit de cōsensu
partiū, non potest mutare. Ita Bal. in. l. testamē
ta. 1. col. C. de testamē. & idem Bal. & Ang. in. l.
1. de spòsalibus & Bar. in. l. 1. §. 1. C. de iure deli
be. Iacob. Butri. in. l. prima. ff. de officio consul.
¶ In tantum notarius non remouetur, ꝙ etiam
si notarius sit suspectus alicui partium in causa,
4 non remouetur † sed alius sibi adiungitur, sicut
fit de

bir quexas, [b] y tomarlas primeras informaciones de los crimines, para prēder a los que por informacion hallarē culpados, por se guardar mas el secreto, Y esto hecho, se remita [c] ante el escriuano del numero, o de la carcel, si le ouiere. Y que los processos crimina-

sit de iudice ordinario, vt in l. apertissimi. C. de iudi. & hoc tene. licet Io. de Plat. in l. nulli. C. de muner. & auctua. li. 12. teneat, q̄ in totū remoueatur. & ita tenet Mont. in gl. ord. rega. in parte, tabellio. §. ¶ Adde quoq;, q̄ talis suspicio notarij potest pro-

5 bari † per iuramentum partis: sicut probatur suspicio iudicis vt tenet Hipp. de Marsi. in repeti. rubricæ. C. de probatio. nu. 146. & Alexand. in consi. 104. in volu. 5.

les se fagan d en la
carcel, a donde este
vn arca en q̃ guarden
los dichos processos, los quales esten a buen recau-

nu. 2. & 3. & 4. vbi ait, q̄ ad recusandum notariū ratione suspicionis, sufficit solum iuramentum quia ex hac recusatione non infertur magnum præiudicium. Ita dicit q̄ in specie consuluit Petrus de Anchar. in consi. 251. incipiēte. In Christi nomine amen. & allegat in arg. in l. thesaur⁹. ff. ad exhiben. & cap. ex literis. de in integ. resti. & plus dicit Petrus de Anchar. prout refert dictus Alex. in dicto consilio, q̄ licet in recusatione iudicum sit differētia inter ius ciuile, & canonicum, quia de iure canonico oportet plenè p̄bare causas suspicionis, sed de iure ciuili hoc nō requiritur vt legitur in dicta l. apertissimi. C. de iudi. & in c. cùm speciali. de appella. & ca. suspicionis. de offi. delega. tamen in recusatione notarij, & consultoris, & procuratoris, quia de iure canonico reperitur immutatū, militabit adhuc ratio posita. in dicta. l. apertissimi. & non requiritur expressio causæ, & plena probatio & lites sine suspicione procedent. Facta ergo recusatione prædicta

6 † ligatæ sunt manus notarij, & quicquid ab eo gestum est, non tenet, sicut dicimus in iudice recusato. vt in l. prima. C. si qua prædi. potesta. Bart. in lege quia poterat. ff. ad Trebellia. gl. in capit. quotiens. el primero. secunda. q. 6. & capit. quia suspecti. tertia quæst. quinta. & tenent Hosti. & Io. Andr. in dicto. c. cum speciali. Sal. y c. in dicta lege apertissimi. Petrus de Anchar. in. c. iudex ab apostolica. de offi. deleg. in 6. per illum tex. qui hoc probare videtur, saltem in verbo, non potest. prout tenet Alex. in dict. consil. magis latè. ✱ Quod omnia supradicta extende in duobus iudicibus, quorum vnus incipit in causa cognoscere, quia debet in caperseuerare & perficere vt Bal. in. l. vnica. C. de sportul. in fin. vbi tenet, q̄ si ad idem tribunal, sunt duo officiales, & vnus incipit causam examinare, q̄ idem debet prosequi & finiri, aliàs iudiciū est nullum: ratio potest esse, quia si pluribus conceditur iurisdictio ordinaria, cuilibet competit in solidum, vt Bar. in. l. 1. §. si plures. n. 1. ff. de exercito. & idem q̄ Bal. tenet Ang. in. l. à diuo Pio. §. sententiam. ff.

do. Y aya libro de
todos los presos 7
que vinieren a la
carcel, declarando
cada vno porque
fue preso, y por cu-

de re iud. vbi ait, q̄ tū quādo sunt † duo iudices vnius tribunalis vn⁹ nō potest exequi sententiam alterius sine volūtate alterius, ni si sit impeditus & tenet Pereg. in part. executio. q. 1. in gl. mandare, & idem Paris de Put. in tract. synd. in parte si sunt duo. nu. 3. fo. 189. & idem dicit de notario & Hip. in. l. fi. ff. de iur. om. iud. nu. 201. & Grego. Lopez. in. l. 7. tit. 9. part. 2. & facit q̄ tenet Pla. in. l. fi. §. fi. C. de re milita. lib. 12. vbi si in eodē castro sunt plures domini, q̄ si vnus occupauit causam per solā citationem, alius non poterit se intromittere, nisi in defectum alterius: vt in. l. pluribus. ff. de p̄cura. & in. l. vnica. ff. de offic. consul. vbi Bal. singulariter in. 1. & 2. lect. vbi etiam loquitur in notario: & vi. Bart. in. l. sed & si restituatur. §. sed si dies. ff. de iudic. & Abb. in. c. prudentiam. col. 4. nu. 11. de officio deleg. & Bar. in. d. l. vnica. ff. de consuli. in fin. & quæ dixi infrà. in. c. 36. in glo. *y del escriuano*: & idem tenet Peregri. in par. iudex in principio. tamen inquit, q̄ si sunt duo iudices ordinarij, qui in eodem prætorio promiscue iudicant, valet actus coram alio, licet lis pēdeat corā altero eorum vt dicit tenere Sal. in. l. cum te. C. si cert. peta. sic intelligitur Bart. in. d. l. vnica. ff. de officio consul. vt non intelligatur in iudicibus ordinarijs. & vi. Peregri. in par. officialis. in principio. ✱

SVMMARIVM.

1 *Carceratorum causæ debent dici: & tractarj in carcere, & ibi coram iudice debent comparere carcerati.*

1 *Carceratio, an sit de processu.*

d **Se fagan.** d Quia causæ carceratorū

1 in carcere † debent dici, & tractari, & ibi debēt duci carcerati, & cōparere corā iudice, vt in lege si quis seruus. ff. de exhib. reis. & in lege. 1. ff. de quæsti. tenet Specul. in ti. de accusa. §. 1. versi. præmissa. n. 29. vbi hoc vult intelligere

intelligere in seruis, secus in liberis. Sed tu per istũ tex. nõ teneas illã differẽtiã, sed omnino tales causæ & processus carceratorum fiant, & debẽt fieri in carcere, nulla data differẽtia personarũ, & attẽta qualitate delictorũ, cũ carcer ducatur durus arbitrio iudicis, inspecta qualitate causę & cõditione personę, ex quo in iure aliter nõ determinatur: tenet Cardi. in Cle. 1. vers. duro. de
2 hære. nu. 12. ¶ Et quia † carceratio est de processu causæ, & de actis. vt in Cle. 1. de hæreti. vt tenet Cardi. in Cle. 1. de excessi. præla. & Paris de Put. in tract. syndi. in parte, pone q carceratus. nu. 2. fol. 76.

SVMMARIVM.

1 *Algazellus non potest capere aliquem sine licentia iudicis.*
2 *Licentia capiendi, debet esse in scriptis.*
3 *Missio in possessionem non potest probari, nisi per scripturam.*
4 *Algazellus potest capere delinquentem in fragranti delicto sine licentia iudicis.*
5 *Licet capiatur delinquens post delictum in fuga dicitur capi in continenti, & in crimine.*
6 *Delinquens potest capi à priuato in fragranti delicto, & impunè ad iudicem duci.*
7 *Resistens ne capiatur, si in pugna occiditur, impunè fit, cùm capiens sit executor iustitiæ.*
8 *Algazellus, qui capit, vel pignorauit sine licentia iudicis in casibus sibi non permissis, licitum est ei resistere.*

e Mandado. e Idẽ tenet text. in l. 8. ti. 14. lib. 2. in ord. reg.
1 vbi cauetur, † q algazellus nõ potest capere aliquẽ sine licẽtia iudicis. Idẽ tenet tex. in l. neminẽ. C. de exhibẽdis reis. ¶ Quæ licẽtia capiẽdi †
2 debet habere algazellus in scriptis. vt tenet Ias. in l. cũ proponas. C. de pactis. n. 4. allegãdo Bal. in c. cùm parati. de appell. 2. col. & in l. cõsentaneũ. C. quomo. & qñ. iud. in 7. notabil. per text. in l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. & in l. facultas. C. de iure fisci. eod. lib. Et ibi etiã
3 dicit Bal. q missio † in possessionẽ non põt probari nisi per scripturã. & idem vult Bar. in l. fi. in 15. oppositione. C. de edicto diui Adria. tollen. quẽ sequitur Ias. vbi suprà. & quod licẽtia iudicis in scriptis de capiẽdo aliquẽ requirat, firmat quoq; Roderi. Suarez in repe. l. 2. tit. *De los emplazamientos*. for. ll. lib. 2. in 3. col. in fi. vers. sed vnũ tene. * Intellige qñ superior, vel iudex non est in loco: nam si est in loco, tunc statur dicto officialis asserentis ita sibi fuisse mãdatum superiore: tenet Ias. in l. ex quacunq; ff. si quis in ius vocat. n. 5. & Tho. grãmati. cõsili. 54. nume. 17. * ¶ Quod fallit qñ quis est inuetus in fragrã-

yo mandado e, y los bienes que ouiere traydo, y quando se soltare, y se ponga al pie del dicho as-

4 ti † delicto, q tunc põt capi p algazellũ sine licentia iudicis vt in d. l. ordi. & tenet Mõtal. in l. 11. tit. 13. for. ll. li. 4. in gl. quæ incipit. *De la carcel*. in fi. * Et tex. in l. 20. tit. 9. part. 2. & l. 2. tit. 29. par. 7. vbi ponũtur casus in quibus quis potest capi sine mandato iudicis: & vi. singulariter Peregri. in parte captio. q. 2. i gl. capere. * ¶ Et licet delinquẽs post
5 delictum in fuga † capiatur, dicitur capi in continenti, & in crimine. dictum est Bald. singul. in l. ictus fustium. vlti. col. ff. de his. qui notã. infami. quod dicit notandum Hip. de Marsil. in consil. 137. n. 42. & Bal. allegat tex. quẽ dicit esse notabilem in l. q ait lex. §. fi. ff. de adulte. qđ nota ad extensionem. d. l. 8. in ord. rega. & aliorũ iurium similiũ. de quo dixi supra in c. 1. in glo. *Les fuere mandado*. vers. aliud est. ¶ Et nõ solũ per algazellũ capitur delinquens in fragranti delicto, verũ
6 etiã † põt capi, & impunè ad iudicẽ duci à quolibet priuato, non solũ in fure: vt in l. si quis in seruitute. ff. de furt. sed etiam in quolibet alio delinquente cõmittente quodlibet crimen, ita dicit Bal. in d. l. ictus fustium. tenere Inno. in c. vt famæ. de senten. excõmu. & Barto. in l. cũ eo. ff. ad l. Iuliam. Specul. & Angel. in l. generali. C. de decur. lib. 10. * Et Greg. Lopez in d. l. 20. tit. 9. par. 2. in gl. *bien lo podria hazer*. & Peregri. in d. parte captio. q. 2. in glo. capere. & tenet doctor Anto. Gomez đ delictis in tit. de captura reorum. nu. 9. * Ex quo infert Bal. in d. l. ictus fustiũ. q excusati sunt illi, de cõtra taliũ, qui capiunt malefactorem, quod dicit esse notãdũ & vi. Bal. idẽ tenentẽ in l. nec timorẽ. ff. quod met. caus. dicẽdo, quòd oĩs, qui deprehẽditur in aliquo scelere, seu delicto, põt à quocũq; capi, tñ ille nõ detinebit, sed præsentabit officiali quam citius poterit. vt
7 C. de mathema. l. fi. & si iste resistit † ne capiatur, & in pugna occidatur impunè fit. nã tũ capiẽs sit executor iustitiæ, vt in l. accusationis. C. qđ metus caus. pro hoc officio sibi commisso potest accipere arma, & pugnare. quod est notãdũ

secundum Bal. vbi suprà & dicit ꝙ facit in simili l. diuus. §. fi. ff. de offi. præsi. Et idem tenet Pla. in l. desertores. C. de desertori. mili. lib. 12. Dicēdo, ꝙ vbicunq; est iusta offensio, ibi reprobatur defensio, vt in. l. 4. ff. ad. l. aquil. & multo minus, licet resistere magistratui, & eius officialibus exequentibus ea, quę spectant ad eorum officium. Et ita intellige gloss. in lege vt vim. ff. de iusti. & iur. secus si extra officium, vel non in forma iudicij. vt latè per eundem Plateam in lege deuotum. C. de metatis. libro duodecimo. & in lege prohibitum. C. de iure fisci. libro decimo. Si ergo homines, vel satellites iustitiæ, seu magistratus capientes iustè criminosum, illum resistentē occidant, non puniuntur, de homicidio secūdū Plateam in dicta lege prima. vide Paridē de Puteo. in tractatu syndicatus in parte, resistētia. folio. 220. & in parte familiaris. fol. 111. & Felinus in capitulo vt famæ. de sentent. excommunicationis, & Hippolytus in sua practica. §. vlterius. nu. 6. & 7. & Angel. de maleficijs in parte, ꝙ fama publica. nu. 54. vbi latè. * Et vi. tex. in. l. 2. tit. 28. part. 2. vbi idem tenet, & etiam quando priuato est data licentia capiēdi malefactorem, potest eum interficere si se defendat: vt Pereg. vbi

8 suprà. * ¶ Sed quid si algazellus, vel nūtius† capit, vel pignorat sine licētia iudicis in casibus sibi non permissis? Dic ꝙ licitum est ei resistere de facto. vt in lege prohibitum. C. de iure fisci. libr. decimo. & ibi Bar. & singulariter Platea. nume. 4. & Ias. in. §. quadrupli. Institu. de actio. nu. 4. * Et vi. Peregrin. in parte executio. q. 2. in gl. resistentem. vbi quando iudex facit in figura iudicij, vel non: vel si facit post legitimam appellationem, & per Salice. in. l. rete. in fin. C. vnde vi. & per doctor. in. c. significasti el. 2. de homicid.

SVMMARIVM.

1 *Carceratus etiam sine causa, & indebitè, non potest relaxari per custodem sine licentia iudicis, alias tenetur. ¶ Et si de licentia iudicis facit, non tenetur, sed ipse iudex.*

2 *Carceratus non debet relaxari sine iudicis licentia, licet debitor sit carceratus pro debito, & creditor consentiat.*

f El mandamiento. f Idē tenet Bar to. in. l. si quis vxori. §. si fugitiuū. ff. de furtis: vbi

1 ait† ꝙ carceratus, etiam sine causa, nō potest relaxari per custodem carceris sine licētia iudicis: & Cataldinus in tract. syndi. n. 182. & quę dixi suprà. in. c. 18. in gl. Carcel. nu. 23. Idē tenet Hip. de Marsi. in. l. circuncidere. §. seruo. ff. ad. l. Corne. de sicar. n. 24. pro quo dicit, ꝙ facit tex. in. c. felicis. §. cū autē. de pœnis. in. 6. & tenet Paul. de Castr. in. l. nec impuberes. §. q in ius vocatus ff. de in ius vocan. de quo per Bart. in. l. 1. §. & post operis. ff. de noui ope. nuntia. & tenet idem Hippolyt. de Marsi. in sua pract. crimi. §. attingā. nu. 18. & Roderi. Suarez in repeti. l. 3. tit. *De los emplazamiētos.* foro legum. lib. 2. col. fi. in fin. ¶ Quod extende, etiā si carceratus fuerit indebitè, nō seruata forma statuti, adeò, ꝙ debeat in continenti relaxari, nō debet carcerarius relaxare propria authoritate, sed licētia iudicis, vt Hip. de Marsi. vbi suprà, nu. 22. allegando Petrū de Ancharr. in cōsi. 341. incipiente, viso themate. in fin. ¶ Et vid. singulariter Ang. de malefi. in parte, ꝙ fama publica præcedente, vers. & aduertas tu iudex. n. 90. vbi quoque tenet, ꝙ si custos carceris sine mandato iudicis captum relaxauerit, etiam illū qui sine causa positum est in carceribus, tenetur, aliàs tenetur iudex, si minus iustè mandabit ꝙ relaxetur. vt Bar. in dicto. §. si fugitiuum. & sic custos semper habeat mādatum iudicis in scriptis dum præcipit relaxare, & iudex sit cautus in relaxādo, ne postea teneatur fisco, vel parti ad interesse secundùm Angelum vbi suprà. vbi dicit pluries practicasse. * Quinimo si algazellus à captione captū soluat sine iudicis mandato perdit officiū habitū, & efficitur ad habendū aliud inhabilis: tenet Peregrin. in parte captio. q. 2. in gl. mandati. & faciens iudicis, cui subest, mandatū, ad damnū nō tenetur, sed iudex. vi. Pereg. in parte. damnū. q. 1. in gl. iudex. * ¶ Vide Amo de. Iust. in tract. syn. nu. 245. vers. Itē nō tenetur fol. 189. tom. 14. tract. vbi ait, ꝙ nō tenet miles soci⁹ & alij officiales, & familiares de eo, qd fecerūt mādato potestatis illicitè, & iniustè, sed tenetur ipse potestas, & per hoc dicit ꝙ fuit lacerat⁹ Florētiæ libellus cōtra militē datus de eo, ꝙ indebitè fecerat mādato executoris. Et simili modo fuit delusus, qui dedit petitionē cōtra militē in ciuitate Asculi, qui tacuit durāte tēpore, quo potuerūt dari petitiōes, & post tēp⁹ dixit fecisse mādato potestatis pręsente potestate, & cōsitēte, qa termin⁹ erat elap⁹, nō potuit dare querelā cōtra potestatē. Sed dicit, ꝙ Ang. tenet cōtrariū qa si miles videt mādatū iniustū, non debet exe

qui

siento el mandamiento f porque fue suelto.

qui & si officiales non resistunt iudici, iniustitiã facienti, tenentur ipsi in syndicatu. vt in lege omnes. C. de decuri. lib. 10. & dixi latè supra in cap. primo. in gl. *El derecho a las partes*. num. 31. & 32. ¶Et licet Ang. hoc dicat, tene quod dicit dictus Amodeus, ꝙ non tenetur miles, quia ipsemet Angelus tenet idem quod Amodeus in lege iniuriarum. §. si quis quod. ff. de iniurijs, & sic quod ductus ad carceres de mãdato iudicis, nõ agit iniuriarum contra ductorem, sed contra iudicem. Et idem dic, si torqueat de mandato iudicis aliquem, siue iustè, siue iniustè, non agit cõtra torquentem, sed cõtra iudicem. & ponit Angel⁹ dictam cautelam quem vide. & idem tenet latè Cataldinus in tracta. syndicat. numero. 67. quem vide. *Et ꝙ magistratus detinens iniustè teneatur detento ad interesse, tenet Bal. in. l. nõ exigimus. §. simili modo. ff. si quis cautio. quod intelligit verum quando constat de iniustitia, sed in dubio præsumitur pro magistratu in eo quod pertinet ad suam iurisdictionem, & ad suũ officium.* ¶Et quod non teneatur faciens de mandato iudicis. est text. in lege non videtur. §. qui iussu iudicis. ff. de regul. iuris. & text. in lege quinta. tit. 15. part. 7. & lege prima titu. secũdo. foro legũ lib. 2. & vi. tex. & ibi docto. in regula. ꝙ qui mandato. de regul. iuris in. 6. & de materia vide Ioannem de Platea. in lege monetæ. C. de delato. li. 10 nu. 5. & in. l. quanquam in principio. ff. de aqua pluui. arcen. & in. l. si quis id qđ ff. de iurisd. o. nn. iudi. & Platea. in lege euidẽter. C. de excusa. mun. lib. 10. nu. primo. & singulariter Feli. in cap. ecclesia sanctę Marię. de constitutio. numer. 33. & vide text. in cap. miles. 23. q. quinta. vbi nõ est reus homicidij miles, qui potestati obediens, hominẽ occidit. Imò nisi fecerit imperij deserti, atq; contempti reus erit. ¶In
2 tãtum est verum, ꝙ carceratus † non debet relaxari sine licẽtia iudicis, ꝙ licet debitor sit carceratus pro debito, non potest relaxari de consensu creditoris absq; mandato iudicis. tenet Alex. in dicta lege nec impuberis. §. qui in ius. ff. de in ius vocan. numero primo.

Prætor. Cap. XXXV. finis.

SVMMARIVM.

1 *In processibus requiritur, quod annus, dies, & mensis ponatur, sed nomen imperatoris, vel regis de necessitate non requiritur, & debent esse bene ordinati, alias iudex punitur.*

2 *Tabelliones debent acta fideliter scribere sine fraude vel errore num. 5.*

3 *Tabelliones publicè seruire tenentur, & conficere acta, & instrumenta ad requisitionem cuiuscunque petentis, alias ad interesse tenerentur.*

4 *Tabellio debet facere scripturas, & acta sine interlineatione.*

6 *Tabellio debet scire iura, vt legaliter faciat acta, & instrumenta, & ab contractibus reprobatis valeat se abstinere: alias si contractus prohibitos facit, ad restitutionem tenetur. Et ad idem tenentur aduocati, & prosonetæ istos contractus tractantes, quia conficere instrumenta illicita, est quædam species falsitatis.*

7 *Notarius banchi non potest alicui dare copiam actorum, imo nec ostendere sine licentia iudicis.*

8 *Appellatione actorum veniunt omnia, quæ facta sunt in præsentia iudicis.*

9 *An sit differentia inter acta & gesta.*

a
1 ORdenados. a Ponẽdo annum, † mensem, & diẽ. vt in auth. vt nomen Imperatoris propo. §. 1. & 2. colla. 5. & in auth. quibus modis naturales effi. legi. §. in maioribus. colla. 6. & in lege prima. C. de apochis publi. lib. 10. non autẽ de necessitate requiritur nomen imperatoris, vel regis. vt tenet gl. in. l. 3. titulo. 9. for. l. libro secundo. in gloss. prima. Et iudex vel inquisitor. qui non facit scribi acta per ordinem punitur đ negligẽtia arbitrio iudicis. vt tenet Bal. in capi. quoniam contra. de proba. nu. 25. ꝙ dicit esse nota. per text. ibi. ¶Et
2 debet fideliter † scribere, & sine fraude vel errore facta hominum. vt in. l. si librarius. ff. de regu.
3 iur. ¶Et publicè seruire tenentur †, & conficere acta, & instrumenta ad requisitionem cuiuscunq; petentis. vt Institu. de adoptio. §. cum autem. & in. l. non aliter. ff. eod. tit. de adoptio. ¶Et hac de causa vocantur serui publici, nõ ꝙ sint serui, sed quia publicè seruire tenentur. vt gl. in procemio tit. 19. par. 3. aliàs notari⁹ requisitus & recusans tenetur ad interesse. vt in. l. iubemus. C. de defenso. ciui. & in. l. placet. in fine. & in. l. fi. C. de colla. fundi. patri. libr. 11. nisi sit occupatus, vel habeat iustam causam. vt in auth. de tabellio. §. & non fingat. coll. 4. Bartol. in. l. 1. ff. fur. aduer. nau. & in. d. l. generali. C. de tabula. lib. 10. ¶Ta
4 liter debet tabellio facere † acta. & scripturas, ꝙ

ras, ꝙ nulla interlineatio, vel rasura in eis inueniatur, maximè in loco suspecto. vt notat Bal. in l. si vnus. C. de test. ¶Et si legaliter, & bona fide
5 non † conficit acta, vel scripturas vt in. l. 1. tit. 8. lib. 1. in ordin. reg. punitur pœna. de qua in. l. 1. ti. 12. lib. 4. for. ll. & ibi Mont.

Prætorum. Caput. XXXVI.

ITem que los escriuanos, ansi de crimen, como de ciuil que estuuieren ante el asistente, o gouernador, o ante sus officiales, fagan processos en foja de pliego enteros, bien ordenados [a], y q̃ los abogados [b] fagã an-

¶Et ideò vt legaliter & fideliter faciant acta & scripturas, debent ta-
6 belliões † scire iura. vt in. d. l. generali & in l. pe. C. de eunuchis, & in auth. de tabellio. circa principiũ. colla. 3. & intellige, ꝙ nõ requiritur, ꝙ sint doctores, vel legistæ. sed ꝙ sciãt bene officiũ notariat⁹, & sciãt summã & notas, & alios libros eorũ. vt Bar. in. d. l. generali. vt à cõtractibus à iure prohibitis valeat se abstinere. vt gl. & Pla. ibi: quia scribẽtes cõtractus fœneratitios, & à lege prohibitos, tenẽtur ad restitutionẽ vsurarũ & interesse, & quoq; tenẽtur aduocati, & prosonetę istos cõtractus tractãtes. gl. est in. l. si sciẽte, & ibi Bar. ff. de parri. & l. ordine. §. in fraudem. ff. ad municipal. & Bart. in. d. l. generali. & tenet gl. Montal. in. l. 1. tit. 19. par. 3. quia cõficere instrumẽta illicita, est quedã species falsitatis & gl. in. d. l. fori, in verbo, *Lealmente*. quia est præsumptio iuris & de iure cõtra notariũ, qui dicit cõstitutiões principis ignorare gl. in. d. l. iubem⁹ C. de testa. ¶Ideò notarius, qui imperitè instrumẽtum fecit, ad interesse tenetur. per. l. fi. §. fina. C. de magistris conueni. Et etiã si scribit instrumẽtũ simulatum, punitur pœna manus, & est infamis. vt Baldus in rub. C. res inter alia acta. ¶Quoque tene, quòd notarius bãchi nõ potest
7 † alicui dare copiam actorum, imò nec ostendere sine licẽtia iudicis. vt tenet Iason. in. l. is apud quẽ. C. de edẽdo. prima col. nu. 3. quia editio actorũ spectat ad officiũ iudicis. secũdùm Bal. & Paul. de Castro ibi. Et idẽ dic de scriptura, quæ fit corã iudice, quia dicitur de actis. vt in. l. illud. in gl. in verb. actio. & ibi notat Bal. 2. col. C. de sacro. eccles. ¶Imò plus dicit Bal. in. l. interrogatã per illũ tex. cũ gl. C. de liber. caus. quòd appella-
8 tione † actorũ, veniũt omnia, quæ facta sunt in præsentia iudicis, licet nõ in figura iudicij, sed si scripturæ factæ sunt per solũ notariũ absq; cõmissione iudicis, vel eius præsentia, nõ sunt ꝺ actis. Ita Baldus in auth. quæ supplicatio. C. de preci. Impera. offere. Et quæ generaliter veniãt appellatione actorũ, habes tex. in ca. quoniã cõtra. de probatio. & ibi doct. gl. & doct. in. l. acta ff. de re iudi. & in lege. 2. C. vt lit. penden. gl. in. l.
9 in fraudẽ. ff. de iur. fisci. ¶An autẽ sit † differẽtia inter acta & gesta. text. innuit quòd sic. in. l. 1. in principio. ff. de officio procura. Cæs. Bar. tamẽ ibi tenet cõtrariũ. Lau. Vallen. in. 4. lib. elegãtiarũ in. c. 291. aliàs. c. 191. dicit, qđ gesta sunt publicæ administrationis, vt cũ dicimus gesta Cæsaris. acta autẽ priuatos respiciunt. Tamen inter facta & gesta subtilis videatur differentia, tamẽ nõn est secundùm iurisconsultum in lege licet. ff. de verbo. signific. secundùm Iaso. in dicta. l. is apud quem.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus non debet inordinatè loqui, & à superfluis debet se abstinere.*

2 *Præfationes prolixæ, confusionem inducunt & tædium generant in animis auditorum, & multitudo verbosa est onerosa.*

3 *Melius est pauca idoneè dicere, quam multis inutilibus aures hominum prægrauare.*

4 *Verbis non est opus, quorum nullus sequitur effectus, licet rustici ad hoc non attendant.*

5 *Aduocatum garrulatorem & verbosum iudex ex suo iudicio potest excludere, & priuare officio aduocationis.*

b Abogados. [b] Nam cùm aduocatus inordinatè loqui-
1 tur, † erroris vulnere audientium corda feriuntur, & sæpe virtus verborum perditur, cũ apud corda audiẽtiũ loquacitas incauta opportunitate leuigatur, & authorem suum loquacitas coinquinat. vt in capi. si rector. 43. dist. in. Specula. in tit. de aduoca. §. nunc de exordijs. nu. 9. versicu. præcipimus. ¶Abstinere se debet quoq; à superfluis vt in. l. breuiter. ff. de offi. præfe. præto. & in. l. instrumentorum. C. de preci. Impera. offere. tex. in cap. breui sciscitatus est. quæstione de iure iurand. quia breuitas locutionis gratiam parit

parit,& molestias sinistramq; suspicionem fugat,immensitas autem econtra.arg.cap.difinimus.18.quæst.secunda.in fine.prolixæ enim
2 præfationes,† confusionē inducunt,& tedium generant animis auditorum.vt in procemi.Decreta.§ sanè.tenet Specul.vbi suprà.num.8.vers.item.& in nu.10.versi.verborum ait, quod multitudo enim verborum est onerosa, & nil honesti habet,vt in auth.de referen.sacr.pala.circa principium.colla.tertia.Imò est canonibus inimica.vt in cap.quia in tantum extrà.de præben.& c.
3 relatum.de cleric.non resi.Et melius † est pauca dicere,quam multis inutilibus aures hominum prægrauare.vt.C.de veter.iur.enucle.l.tanta.§.contrarium.vnde Horatius,cùm quid præcipies,esto breuis,compendium quoque approbatur,dispendiū reprobatur.vt in ca.dispendia.de rescrip.in.6.& ca.qualiter & quando.el.2.de
4 accusat.¶ Vnde non est opus † verbis,quorum nullus sequitur effectus.vt in.l.fi.C.de dona.qa fides veritatis,verborū adminicula non desiderat.C.si vt se ab hæred.absti.l.1.& quia imperitorū est vociferare ā lōgè,vt ait Seneca.¶ Licet quidā hoc nō attendūt,cùm rustici garrulitatē authoritatē putent.46.dist.§.primo.& ideò rationis defectum supplent garrulitate clamosa,vt sic clientulo,& salario satisfaciant solo vēto.vt Specula.vbi suprà & secūdùm eum.num.12.
5 versi.nā tu iudex.Benefaciet iudex,† si talē officio suo excludat tāquā sui auditorij turbatorem c.in loco.5.quæst.4.tex.in lege.3.§.pe.ff.de his qui testamen.delen.auth.iubemus.C.de iudi.de quibus & alia quæ aduocati debent facere & aduertere,vide per Specul.in dict.§.per totū.Quinimo nō solū iudex ex officio suo debet excludere aduocatū à suo iudicio,si est verbosus,imò pōt eū priuare officio aduocationis.gl.est sing.in.l.ex ea causa.ff.de postula.secūdùm Ludoui.Roma.in singul.739.idē tenet additiona.Abb.in procemio Gregoriano.in additione,quæ est in num.4.in verbo,secundo.& tenet doctor del Castillo in.l.secunda de Toro.in gl.*De las dichas.* column.3.versicul.& nota.vbi inter alia allegat dictum Ecclesiastæ.capitul.7.post principium.vbi ait.Noli verbosus esse in multitudine presbyterorū,& non iteres verbum in oratione tua.cum quo dicto singulariter concordat tex.in lege.11.titul.*De los abogados.* in principio.in ordinatione regali.Quod nota.

si mismo los escriptos, aunque las causas sean summa-

S V M M A R I V M.

1 Libellus,an requiratur in causis breuibus.
2 Vbi est statutum, quod iudex prætermisso ordine procedat, est in arbitrio suo seruare, vel non seruare.
3 Libellus non est necessarius coram officiali ignoranti leges.
4 Vbi in rescripto est apposita clausula, summariè, & de plano, & sine figura iudicij, an potest omitti libellus, & litis contestatio.
5 Inferior à principe non potest cōmittere causam cognoscendam summariè, & de plano, etiam si sit legatus de latere.
6 Libellus non requiritur in casibus breuibus.
7 In summa.400.marabetinorum, solummodo sententia debet scribi.
8 In omni causa summaria semper requiritur, quod plenè constet de mandato comparentis, & habere legitimam personam ad comparendum.

c Summarias.

c Nota tex.ꝙ in causis breuibus & suma-
1 rijs † requirit libellus.Sed hoc intellige secūdū Bal.in authē.offeratur.C.de litis contesta.nu.5.ꝙ nō debet ita formari,vt in alijs casib⁹,sed sufficit qualis qualis petitio,quæ ponatur in actis,quia ex petitione debet formari sententia,vt in l.2.C.de sentē.experi.recitan.& ista qualis qualis petitio non dicitur in modum libelli offerri ad ordinariam petitionem,sed ad simplicem iudicis instructionem.& bonum est hoc protestari.vt Bal.vbi suprà allegando Specula.in tit.de libelli concep.§.restat.versi.fi.& idem tenet Abb.in ca.1.de libelli.oblatio.4.col.nu.11.idē tenet Alex.in consi.50.in.2.vol.nu.7.dicendo,ꝙ sufficit qualiscunq; petitio in causis in quib⁹ proceditur sine figura iudicij.vt in Clem.sæpe.de verbor.signifi.& etiam in causis executiuis summariè proceditur secundum Alex.ibi.allegando tex.in.l.à diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iudi.Et licet in summarijs non requiratur libellus,& sufficiat intentionem suam apud acta explicare,& deinde in actis redigere.vt in dicta Clemen.sæpe.tamen si in hoc casu fuerit libellus porrectus solenniter,non nocebit.vt voluit glossa.in Clementi.dispendiosam.de iudi.idem tenet Barto.in authen.offeratur.C.de litis contesta.Lanfran.de Oria.in capitul.quoniam contra.de probatio.in versi.petitiones.nu.18.

¶ Et

rias [c], y los escriuanos assienten [d] todos los autos que passaren ordinaria mẽte vno tras otro sin entremeter otra cosa q̃ fuera del ꝓcesso en medio, so pena de cinco mil marauedis por cada vez a cada escriuano para la nuestra camara, & todas las sentẽcias ansi ciuiles como criminales que sean

¶Et facit qđ tenet Bal.in.c.1.de officio iudi.pẽ.
2 col.versi.quæro quid si statutũ.†vbi ait,ꝙ si est
statutum,ꝙ iudex prætermisso ordine ꝓcedat,
est in arbitrio iudicis seruare,vel non seruare,ta
mẽ seruare debet aliquẽ ordinẽ,saltẽ naturalem
ita perplexitas
coarctet.¶Ad-
de quoq;,ꝙ co
3 rã officiali† ig-
norante leges,
nõ est necessa-
rius libellus in
scriptis.Ita Bal.
in.d.authẽ.nisi
breuiores.C.de
pericul. recitã.
& ibi Celsus in
additio. dicit,
ꝙ ita practica-
uit.& tenet Lã-
frã.de Oria.in repet.c.quoniã cõtra. de ꝓba. in
parte petitiones.n.19. sequitur Zacharias in ad
ditio.ad Abb.in.c.sciscitatus.de rescrip. in addi
tio.quę est in.n.15.¶Dic idẽ,ꝙ vbi in rescripto
4 est apposita† clausula summariè,de plano, sine
strepitu & figura iudicij ,põt omitti libellus , &
litis cõtestatio.& valebit sentẽtia.Ita Hippo.de
Marsi.in singulari.102.allegãdo.Io. Monachũ.
in.c.fi.de hæreti.in.6.super verb.figura. dicens,
ꝙ vigore solius verbi,scilicet,procedat iudex si-
ne figura iudicij, põt ipse iudex incipere ab arti
culis:quibus probatis,statim procedere poterit
ad sententiã.Quod dictũ refert,& sequitur Ro-
ma.consi.519. Ex quo secũdùm dictũ Hipp.de
Marsil.potest limitare titulũ vt lite non cõtesta
ta.cũ sua materia.qđ nota. ¶Sed scias,ꝙ infe-
5 rior† à principe nõ põt cõmittere causam cog-
noscendã summariè,&de plano etiã si sit legat⁹
de latere. vt Hipp. vbi suprà allegãdo gl.in.c.fi.
de hæreticis.in.6.in gl.magna.ante finem. & ꝓ
singula,allegat eam Ang.de Aretio.in.§.appel-
latur.Institu.de exceptio.versi.24. & idẽ tenet
gl.in Cle.sæpe.in princip.de verb.signifi. in ver
bo mandamus.& tenet Lanfrã.de Oria.in.d.re-
pe.nu.2.&.3.& ibi per eius additio.& alij docto
res,quos refert.d.Hip.vbi supra. ¶Itẽ dic, ꝙ in
6 casibus† breuibus non requiritur libellus , vt in
auth.nisi breuiores.C.de senten.& peric.recitã.
& causa breuis est secũdũ doct.ibi arbitrio iudi
cis inspecta qualitate personæ & quãtitate litis.
vt si causa ascenderet.100.aureos, & inter duos
pauperes haberetur ꝓ magna causa: si autem li
tigaretur inter duos magnos diuites,censeretur
parua.vt tenet Lanfran.de Oria.in dict.repet.c.
quoniã contra.de probatio.in parte petitiones.
nu.18.¶Sed iã hodie per quandam pragmaticã
factã per nostrũ Carolũ regẽ in villa de Madrid
anno.1534.petitione.60.hoc declaratur,vbi ca
7 uetur, ꝙ ordo iudicij non fiat† in summa.400.
marabetinorũ
nec tabelliões
acta scribãt,nisi
solũmodo sen-
tẽtia, quã perte
vide,quia enim
verò rectè fuit
cõdita, quia est
contra iudices,
& actorũ nota-
rios,& tabellio
nes huius regni
qui de causis in
terdũ minimis
cognoscentes,
onerant litigantes grauioribus sumptibus pro
modicis,imo pro minimis scripturis, quas p ex
cogitatas vias frequentius quã expediat in ipsis
causis procurãt fieri, mercedes maximas exigẽ
tes,ita ꝙ in fine litis agitatæ plus nomine iudi-
cialium sumptuum præter aduocatorũ, & ꝓcu
ratorũ salaria erogasse inueniũtur, quã sit sum-
ma rei,vel pecuniæ in petitione deductę.vt te-
net Lucas de Pẽ.in lege mediterraneæ.C.de an-
no.& tribu.lib.10.prima col. versi.& nota.& di
cit esse expressum in auth.đ appell.§.illud.col-
la.3.& ideò secundũ eũdẽ huiusmodi quidẽ cau
sæ debẽt ex nõ scripto audiri,vt in auth.de mã-
da.princip.§.sit tibi.colla.3.qđ expone.i. verbo
ten⁹.vt in auth.liceat matri & auiæ.§.quia vero.
colla.8.& sine actis.vt in auth.vt iudi.sine quo-
quo suffra.§.necessitate.colla. 2. Itẽ gratis.vt in
dict.§.sit tibi.ne fortè litigatores,maximè pau-
peres,metu expẽsarũ iura sua relinquãt indiscus
sa.vt in.l.illud.ff.de peti.hæredi.arg.in.c. bapti-
zãdis.prima quęst.3. &.c.placuit.&.c.vnusquis
q;.18.dist.absit autẽ, vt ꝓ minimis reb⁹ maxi-
mas actiones sustineãt homines . vt in auth.de
instru.cautio.colla.6. Et ideo in iudicijs attẽdũ-
tur labores,& expẽsæ, quæ in iudicijs sustinen-
tur,ac more iudiciorũ.vt in lege.3.ff.de cõpe.in
glo.nã etiã verũ sine molestia haberi nõ põt.vt
notatur in lege đ minoribus.ff de mino.potissi
mè hoc euenit,si extra locũ originis euocẽtur se
cũdũ Lucã de Pẽ.in dicta lege mediterraneæ.p
tex.in auth.de defenso.ciuit.§. & iu[illegible]a. coll.3.
8 ¶Tamẽ nota,† ꝙ in omni causa quantũcunque
summaria,in qua non requiruntur plenę proba
tiones,& plena causæ cognitio,tamẽ semper re-
quiritur,

quiritur, ꝙ plenè constet de mandato comparẽtis, & ꝙ plenè constet ipsum habere legitimam personam ad comparendum. vt tenet Alex. in l. iudices. C. de iudi. nu. 3. quod dicit esse semper menti tenendum. allegando Bar. & Saly. in l. 2. in fine. C. de edicto diui Adri. tollen. & Bald. in l. 4. §. ibidem. ff. ad exhibendum.

d **Assienten.** d Probat idem text. in l. 9. tit. 19. part. 3. vbi tabeliones ciuitatũ, & locorũ debẽt in registris apponere totum tenorẽ scripturarũ, vel actorum.

SVMMARIVM.

1 *Subscriptio iudicis, an requiratur in sententia.*
2 *Testamentum est sententia.*
3 *Illiteratus etiam si non sciat legere, nec scribere, potest esse iudex, potestas & rector ciuitatis. numer. 7.*
4 *Sententia potest per tabellionem pronuntiari. numero. 6.*
5 *An delegatus potest esse illiteratus.*
7 *An iudex illiteratus potest assumere assessorem expensis partium.*

e **Firmadas.** e Nota tex. quòd subscriptio iudicis in sententia
1 requiritur. † quod intellige, si iudex scit scribere, aliàs secus, per tex. in l. 3. de Tor. ibi. *Y el testa*
2 *dor si supiere.* quia procedit argumẽtũ đ sẽtẽtia † ad testamentum: quia testamentum dicitur sententia. per. l. primã. ff. de testamen. & in l. hac cõsultissima. C. qui testamẽ. facer. pos. vt tenet ad literam Alex. in consilio. 4. vol. 7. nu. 2. ¶ Et fa-
3 cit, quia illiteratus, † etiam si non sciat legere, nec scribere, põt esse iudex, potestas, & rector ciuitatis. vt est tex. & ibi Bart. in l. expertes. C. đ decurio. lib. 10. & est glo. & ibi Bar. in l. statutis. C. de senten. ex pericul. reci. Specula. in ti. de iudice delega. §. excipitur. nu. 17. gl. in l. 2. ff. quod quisq; iuri. & glo. in c. ad nostram. de consuetu. & in c. qui vult. de pœniten. dist. in 6. ¶ Et imperitus literarum dicitur, qui nullas scit literas, vel scit modicum secundũ Bar. in authen. sed nouo iure. C. si cert. peta. Et sic videmus tota die, ꝙ est potestas terrarum miles illiteratus, secũdũ Bar.
4 in d. l. statutis. ¶ Et per notarium †; vel tabellionem põt pronũtiare, vt tenet Alexã. in additio. ad Bart. ibi in 3. additione. ¶ Cùm iudex illiteratus põt habere peritiã per suos assessores, & pronũtiare de eorũ consi. vt Bar. in l. 1. §. postulare. ff. de postulãdo, in fine, & etiã sine assessoribus, si sit peritus negotiorum, põt esse iudex. vt in l. certi iuris. C. de iudicijs. & ibi gl. Cy. Saly. & do-
5 cto. ¶ Et similiter delegatus † põt esse illiteratus vt gl. in d. l. certi iuris, secũdũ Io. đ Pla. in d. l. expertes. licet gl. dicat, ꝙ iudex debet esse literat⁹, & sciat qd loqui habeat. vt in c. sciscitatus. de rescrip.

firmadas e **del, o de sus officiales que las dieren, y del es-**

& 20. dist. in princi. in verbo, sciẽtia. & in auth. de iudicijs, §. 1. colla. 6. quod intelligit Ias. in d. l. certi iuris. n. 3. qñ delegatio est facta à papa, vel ab Imperatore imperito iuris, & papa sciret eũ imperitum, quia tunc valet & censetur secũ dispẽsare: secus autem si delegatio fit imperito per inferiorẽ. vt ibi per eum. & licet gloss. in d. l. expertes. opponat, & non soluat. tu secundum Bart. dic, ꝙ cõtraria per eã allegata loquũtur, qñ in executione officij requiritur sciẽtia literarũ & sic vbi in officijs, in quibus requiritur maior peritia, est necessaria, vel solue aliter, vt p Plat. ibi. ¶ Et ꝙ illiteratus põt esse iudex, etiã delegatus, tenet Ang. in l. quidã consulebant. ff. de re iudica. in princip. & est tex. sing. in l. 4. titul. 22. part. 3. ibi. *Pero si el juzgador no supiere biẽ leer, puede mãdar a otro que lea el juyzio, el estando delãte.* quę lex est sing. in materia ista. idẽ tenet Iaso. in d. l. certi iuris. C. de iudicijs. nu. 3. vbi dicit, ꝙ ista est magis cõis opinio, ꝙ faciant scribi, & legi sñiam
6 per notariũ † & satis est quòd ipse dicat: Ita ego pronuntio. idẽ cauetur in d. l. partitæ. in tãtum valet sententia, ꝙ licet in sñia, vel eius prolatione contineãtur hæc verba, quæ sñia fuit sententialiter promulgata, non autem dicat lecta, nec à iudice pro tribunali sedẽte, valet. vt tenet Bar. in d. l. sciendũ. ff. de verb. obli. & in d. l. statutis. & tenet Alex. in d. l. sciendũ. in fine. Et ꝙ illite-
7 ratus † potest esse iudex, est vera opinio, de quo latè remissiuè per additio. Abba. in d. c. sciscitatus. de rescript. in additione, quę est in nu. 15. in parte, illiteratus, cùm ex defectu scientiæ sibi cõ
8 cedatur, vt possit † assumere assessorem expensis partium secundùm Abba. ibi. per text. in capitulo. statutum. §. assessorem. de rescrip. in 6. Paulus de Castro. in l. in consilium. ff. de offi. asseso. & tenet Montal. in l. 2. titulo secundo, foro legum. lib. secundo. in glo. *Porque no lo entiẽde.* de quo vide Bar. in l. postulauerit. in fin. ff. ad legẽ Iulia. de adult. & Arch. Flor. in 3. parte suæ summæ. ti. 9. c. 2. §. 9. * Et vi. quę dixi suprà. in c. 1. in gl. *a las partes.* n. 23. & in c. 9. in gl. *assessorias.* *

¶ Sed

¶Sed istā communē opinio: ego crederem nō habere locū in correctoribus, & eius locotenentibus, qui sunt salariati, & habent salarium ex ciuitate, quia debēt esse experti, & literati, maximè eius locum tenentes, vt cauetur suprà. in capitul. 4. & quæ ibi dixi. & quia licet correctores eligantur illiterati, vt sæpe videmus, debēt secū habere assessores literatos in iure, & sic locūtenentes, quorum consilio regātur secūdùm Bal. & Saly. & Ias. in dicta lege certi iuris. & in dicto c. quarto, suprà eod. & ibi dixi; quæ scientia requiratur in istis officijs.

SVMMARIVM.

1 *Tabellio debet se subscribere in sententiæ prolatione.*

2 *Ipsemet notarius, qui scribit in causa, debet esse præsens in pronuntiatione sententiæ, & scribere vsque in finem causæ.*

3 *Iudex potest scribere & legere suam sententiam coram notario.*

4 *In causis, in quibus potest iudex proferre sententiam ex non scripto, in istis non requiritur præsentia tabellionis.*

5 *Notarius nomen suum debet ponere in instrumēto, aliàs vitiatur.*

f Y del escriuano. f Non intelligas, ꝙ tabellio debet se subscribere in sententia, qa tabellio eā nō pronūtiat, sed tātūmodo in pronū
1 tiatione sententiæ † debet se subscribere, dicendo. Et ego talis notarius, talis authoritate prolationi huiusmodi sententiæ interfui. vt Speculator in titul. de sententia. §. vt autem. versic. notarius autem. nu. 21. & in titu. de instrumento. editione. §. secundo quæ incipit. breuiter. versi. sed
2 in sententia. nu. 12. ¶Et quia notarius, qui † scripsit in causa, debet ipsemet esse præsens in pronuntiatione sententiæ. vt in. l. præcipimus. C. de appellatio. & notarius, qui incepit scribere in causa ab initio debet scribere vsq; in finē, & sic debet scribere sententiam, & coram debet ꝓnūtiari. Bar. & Bal. in. l. cùm sententiā. C. de sentē. & interlocu. omn. iudi. numero tertio. per dict. leg. præcipimus. & per. l. prim. &. C. de sportulis. & in. l. vbi. C. de iudicijs. & Bar. ibi. Sed circa hoc standū est consuetudini, cuiuscunq; fori secundùm Bart. Angel. & doct. in. d. l. cū sententiam. circa ꝙ vi. quæ dixi in cap. 25. supra eo. in gl. c. Remitan. ¶Et vi. Bal. in additio. ad Specul. in tit. de instrumento. editione. versic. notarius. notarius rogatus scribere sententiam, non intelligitur testificari, nisi de ꝓlatione sentētiæ. ¶Et

criuano f ante quien passare, y se assiente en el mismo processo so la dicha pena al dicho juez, y los processos

3 quoque potest iudex † scribere, & legere suā sentētiam, si legit eam coram notario, vt det fidem de publicatione, secundum Bald. vbi supra. vers. quæro nunquid. ¶Sed fallit in
4 casibus in quibus potest † iudex ꝓferre sentētiā ex nō scripto, qa in istis nō requiritur præsentia officialis, & sic tabellionis. secūdū Ang. i. d. l. cū
5 sentētiā. Notarius verò nomen † suum debet ponere, se subscribendo, etiā in instrumēto manu sua confecto. vt Bart. in. l. Diuus. ff. de testame. mili. & Paulus de Castro in. l. cùm antiquitas. C. de testam. & de forma subscription. vi. Specul. vbi supra. & est tex. in. l. 55. ti. 18. part. 3. aliàs, si nomē suū omittat, vitiatur instrumentū, nisi nomen posit colligi ex sequentibus, vel precedētibus. secūdùm Paul. de Castro. consilio. 2.

SVMMARIVM.

1 *Tabelliones, debent esse diligentes in custodiendis registris & protocolis, processibus, & actis qui coram eis facti sunt, sub pœna amissionis officij, & partis interesse.*

2 *Notarius tenetur tenere libros in loco, vbi exercet artem notariæ, & si ad alium locum remotū transfert, est in dolo, nisi ex iusta causa faciat.*

3 *Penes notarium debent esse acta iudicij, & scripturæ, etiam si iudex dicat, quod vult acta penes se remanere. nu. 5.*

4 *Notarij episcoporum, vel comitum, & alij notarij an finito officio cogantur dimittere acta in camera officij, vel debeant dari successoribus in officio.*

5 *Tabellio, qui de mandato iudicis dat processum acta seu scripturas originaliter, excusatur, & quoque excusatur si ipsemet iudex ipsam eractu accipiat.*

Sean

g **Sean guardados.** g Idē tenet tex. in.l.5.&.l.8.&.l.9.ti.19.p.3.& tex.ī.c.quoniā cōtra.de proba.& ibi Abb.nu.4. & ibi Bal.nu.22. &.l.2.ti..8.for.ll.l.1.& in.c.5.in pragmaticis tabellionū regni, vbi cauet, ꝙ ta-
1 belliones † diligētes debēt esse in custodiendis registris, ꝓtocolis, processibus & actis, q coram eis facta fuerint sub pœna amissiōis officij, & partis interesse. ¶ Et hac de causa dicit Angel.in.l.pretor ait.§.sed etiam
2 ff.de edendo.in fine, ꝙ notarius † tenetur libros tenere in loco, vbi exercet artē notariæ: & si ad aliū locum remotum trāsfert, est in dolo præsūptio, ꝙ dicit verū, nisi esset iusta causa, putā, bellum ciuile, propter ꝙ verisimiliter debet timere perditionem ipsorum, vt ipse dicit vidisse in Perusio, tempore cuiusdam furoris, siue rumoris, tunc enim non est imputādum dolo, vel culpę, imò prudētię.& sagacitati, & potest etiam eos deferre in villam, & in suis successibus, & per cōsequens non posset ex hoc solo redargui, si contingeret ꝙ perderētur, ꝙ sequitur alexan.ibi. nume.6. ¶ In tātum acta iudicij, & scripturæ de
3 bēt stari penes notarium, quòd si iudex † dicat ꝙ vult acta remanere penes eum, & notarius cōtradicat, imò dicit ꝙ penes se, preferendum est scriptor. quia si de sua scripura dubitaretur, possit sibi periculum eminere. vnde sua interest, vt penes eum remaneant. tenet Abb.in.capit, quoniam contra: de probatio.colum.3. numero.4. ¶ Vbi quoq; dicit referēdo Ioan. Andr. ꝙ de facto in aliquib⁹ ciuitatibus seruatur, ꝙ si notarij
4 † sint officiales episcoporum, comitū, vel rectorum, qui ciuitatibus pręsunt, coguntur finito officio ipsorum dimittere, acta in camara officij ꝙ gesserūt. Et pro tali more dicit, ꝙ facit tex.in.c. ad audientiam, de prescrip. Dicit tamen, quod æquum esset talia acta duplicari vt penes vtrosque remaneant, quod Abb.placet.& cōsulit ita fieri. Sed circa hoc tu vide singula. pragmaticā in libro pragmaticarum.37. vbi ponitur forma de hoc, & si debēt dari successoribus in officijs, vel in archiuo deputari, seu reponi.& vi. tex.in l.55.titu.18.parti.3.& melius in pragmatica.67 in pragmaticis factis per nostrum Carolum in villa de Madrid.anno.1534. vbi cauetur, ꝙ quādo tabelliones vendunt, vel renuntiant officia sua, scripturæ, & registra, dati debent successoribus in officio.& trāseunt cū renuntiatione, vel
5 venditione. ¶ Tamen si de mandato iudicis †, ꝓcessus. acta & scripturas originaliter dat, excusatur, vel si ipse iudex ipsamet acta, vel scripturas accipiat. text. in capitulo.21 in capitulis iudicum syndicat.ibid. *El juez de residencia apremie al scriuano dela causa, q̃ trayga el processo original, &c.*

sean guardados g a buen recaudo, para en todo tiempo dar cuenta dellos, como dicho es. Y en las dichas sentencias que dierē, guardaran las leyes h del reyno y con ellas no dispēsen i sin nue

h **Las leyes.** h Idem tenet tex.in cap. 19.supra eodē in fin. vbi vide quæ ibi dixi in gloss. *Guardaran lo contenido en ellas.*

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio est relaxatio iuris rigoris per eum, ad quem spectat canonice facta.*
2 *Dispensans punitur eadem pœna.*

i **No dispensen.** i Quia dispensatio est rela-
1 xatio † rigoris iuris per eum, ad quē spectat canonicè facta. vt est text.in.c.requiritis.§.nisi rigor.1.q.7.tenet Specula.in tit.de dispensa.§.primo in principio.& Bal.ibi in additio. vbi quoq; tenet, ꝙ dispēsatio hominis propriè loquendo, est in libero superioris arbitrio. & si dispēsat causa suadēte, est gratia gratis facta, vt ibi. ¶ Et si iu
2 dex dispēsat, punit eadē pœna †. vt in.l.3. C.ne sacrum bapt.reit.& in.l.si quis. C. de sepulchr. viola.l.vna.C.de priua.carcer.& in.c.vt clerico. mores.de vita & honesta.cleri.& in.l.9.titu. *De los robos*..li.8.in ordina.regali. Mōtal.in.l.2.tit.2 for.ll.lib.2.in.gl.quæ incipit. *pierda lo que ouiere.* & idem Montal.in.l.8.titulo.7. libr.1.for.ll. in gloss.prima.

SVMMARIVM.

1 *Dispensare potest in omnibus rex, & pœnā reremittere.*
2 *Omnis pœna licet sit scripta in iure, in principe est arbitraria.*
3 *postquam rex concessit dispensationem, an potest eam reuocare.*

k **Mandado.** k Quia ipse assumpt⁹ est in plenitudinē potestatis nec legibus est afflictus. 2.q.2.c. de cęte ro.& cap. ad honorem. de autho. vsu pa.l. prin-
1 ceps.ff.de legi.& dispēsare † pōt in oībus, & pœnam remittere. vt in.l. prima.ti. 32.parti.7.in fi. & in.l. 2. vide.l. 1.ti.11.libro.1. in ordina. rega. ¶Et quia omnis
2 † pœna licet sit scripta, & statuta in iure, ī principe est arbitraria q arbitrium sumit ex motu celest. tenet Bal. in.l.fina.ff.de senato.& in.l. virtus legis.ff.de legi.& in.l. cūctos populos.C.de summa tri.& fide catholi. in principio.& tenet Paris de Pute.in tract. syndicat⁹. in parte, quid si per statutum.fol.198.in libro por
3 tat.num.4.¶ Sed an postquam rex cōcessit † dispensationem, potest eā reuocare. vi. Bal. in.d.l.fin.ff.đ senato.*Et tenet Ias.in.l. Barbarius.ff. de offic. præto.nu.29.& Bal.in.l.pe.C.de dona. inter vir.*Et de materia dispensationis papæ legatorum, episcoporum, & aliorum vide singulariter per Specul.in tit. de dispensatio.

stra licēcia y mādado,k especial, saluo como, y quādo de derecho se ꝑmite[l] y todos los autos đ justicia q̃ hizieren, y mandaren hazer seā ē escripto, m por

S V M M A R I V M.

1 *Dispensatio in quibus casibus permittitur.*

2 *Iudex non potest dispensare, quando procedit ad instantiam partis.*

l **El derecho permite.** l Vt gl.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his q
1 not.infam.in verbo, onerasset. vbi ponitur. † qn̄ liceat iudici dispēsare. ¶Et vltra ibi dicta dispensatio permittitur, vbi multorum strages iacent, & de scandalo timetur. vt in.c.cōstituerетur.50. distin. ¶Item dispensatur ratione temporis, vel personæ, vel pietatis, seu necessitatis, vel vtilitatis, vel euentus rei, vt probatur in.c. requiritis.§. nisi rigor.1.q.7.& Specu.in.d.tit. de dispensa.§. genera aūt. ¶Alios quam plures casus, in quib⁹ iudex potest dispensare pœnam, & rigorē iuris mitigare, posui in.c.1.supra eo. in gl. *derechamente.* versi. ratio minuendi. cum sequētibus, vbi singulariter de ista materia. ¶Vnum tamē nota in hac materia, q licet sit verū, q pœna statutaria est imponenda, nisi mutetur, & iudex dispēset,
2 tamen istā dispensationē † potest iudex facere, quando procedit ex officio. Secus si procedit ad instantiā partis. tenet Cardi.in Clemen.1.de testa.3.col.q.12.nu.9.quod nota.& vi. quę dixi in.d.c.1.in.d.gl. *Derechamente.* nu.24.

S V M M A R I V M.

1 *Acta tam in ordinario iudicio, quam in extraordinario, sunt scribenda, nisi sit causa modica.*

2 *Quando dicatur causa leuis, vt in ea possit procedi sine scriptura.*

3 *An in causis breuibus potest iudex fungi officio notarij.*

m **En escripto.** m Similis tex. in.c. quoniā cōtra đ pro
1 batio.& Abb.ibid.nu.3. vbi tenet, q acta † tā in ordinario iudicio, quàm extraordinario sunt scribēda. quod dicit intelligēdū, nisi sit causa modica: tūc enim nulla scriptura requiritur, nec respectu sententiæ, nec respectu processus, sed creditur simplici informationi iudicis. vt dicit esse text. notabil. in authent. nisi breuiores. C.đ senten. ex pericul. recitan.& ibi per Bar. qui hoc tenet expressè, & clariùs facit tex. in authenti. vt iudices sine quoquo suffragio. collatio. 2. nā & si in istis modicis creditur relationi nuntij. l. ea quidem. C.de accusa.& in ca. cùm parati. de appell. fortius creditur simplici assertioni iudicis: facit ad prædicta tex. in cap. si quis cum clerico. 11.q. prima. vbi optimus tex. iuncta gl.& quod notatur in glos. in.c. primo. de libelli. oblatione. ¶Quod est verū non solùm in ciuilibus, verum etiam in criminalibus leuibus, quia in istis non requiritur scriptura secundū Abb. vbi suprà per text. in.l. leuia.ff. de accusa.& quod ibi notatur. & in dict. authent. nisi breuiores.& quod ibi tenet Bart. dicendo, q vbi datur potestas arbitro seu iudici, vt procedat sine scriptis, videntur partes voluisse, vt ipsius simplici informationi, & relationi credatur, quod dicit esse bene notādū. de quo per Feli. ibi. prima col. in.d. ca. quoniam
2 cōtra. ¶Sed quæ est causa, quæ dicatur leuis †, ad hoc, vt possit ꝓcedi in ea sine scriptura? Dic q relinquitur arbitrio iudicis respectu qualitatis personarū, & causa, secūdùm Abb. vbi suprà per text. in dicta authentic. nisi breuiores.& gl. in capitulo fina. de re iudi. in.6. Sed Lanfran. de Oria. in repet. Clemen. sæpe. de verbor. signific. in verbo, de plano. numero.9. dicit, quòd causa leuis

leuis dicitur ratione modicę rei, vel ratione per
ſonæ. vt quia perſona eſt domeſtica, putà, filius
furatur patri. vt Bar. in. d. l. leuia, de quo per Bar.
& doct. in. l. admonendi. ff. de iure iuran. & quæ
in gl. ſequenti dicam. ¶Sed hodię de iure regio

que en todo ſe halle razon dello, y aũque en algunos caſos [n] ꝓcedā ſuma

nouiſsimo cau
ſa legis dicitur
de ſūma. 400.
marabetinorū,
ſeu dipōdiorū,
qa in ea ſolum
modo debet
ſcribi ſentētia
cōdennatoria, vel abſolutoria, vt in pragmatica
60. facta in curijs de Madrid per noſtrū regem
Carolū. anno. 1534. ¶Sed dictū Bar. in. d. auth.
niſi breuiores. limitatur in actis ordinarijs. Secꝰ
in deciſiuis: quia hoc eſſet valde periculoſum,
quoniā ex eis pēdet deciſio iuſtitię. ſecūdū An
to Butrio. in. c. quintaualis. de iur. iurā. col. 26.
& Abb. vbi ſuprà. ¶Adde quoq; ꝙ in iſtis cau-
3 ſis breuibus poteſt iudex † fungi etiā officio no
tarij in defectū tabellionis. vt tenet Feli. in. d. c.
quoniā cōtra. de probatio. in principio. Quod
dicit eſſe notādū pro poteſtatibus terrarū, &
caſtrorū. & idē tenet Abb. in. cap. ex literis. de
probatio. nu. 11. & hoc licet iudex non ſit no-
tarius, quia ſi eſt notarius. regulariter nō poteſt
eſſe iudex & tabellio, & fungi duplici officio.
Sed fallit in caſibus, de quibꝰ per Bar. & pulchrè
per Bal. in. l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſanct. ec
cleſijs. videlicet, in actibus volūtarię iuriſdictio
nis. vnde ſi iudex inſinuationū eſt notarius, pōt
ex partiū conſenſu cōficere inſtrumēta inſinua
tionis. Idē in cauſis modicis. Idē ſi facit aliquas
literas teſtimoniales ratione officij ſui, nō infor
ma iudicij. Idē in poteſtate caſtrorum & villa
rum nō habentiū magnas cauſas, quę ſunt notā
da ſecūdum eum. Itē fallit, niſi conſuetudo, vel
ſtatutum loci vellet, ꝙ ſtaretur tali ſcripturæ.
Secundū Bar. in. l. 2. ff. de ſtipula. ſeruo. de quo
per Feli. in. d. c. quoniā cōtra. fi. col. & vide tu,
quæ dixi ſuprà in. c. 1. in gl. officio. nu. 1. allegā
do Bar. & Pla. in. l. cōperimus. C. de proxi. ſacr.
li. 12. Et vide Plā. in. l. nulli ſcriniario. C. de nume
ra. actua. li. 12. n. 2. vbi tenet, ꝙ licet iudex ſit no
tarius antea quā fuerit iudex, non tamē ſcribet
acta, quę fiūt corā ſe. Et licet in hoc remaneat, ꝙ
ſi eſt ordinarius. & occupatus multitudine cau
ſarū, tunc nō poteſt. Secus ſi nō eſt occupatus
vt ſunt magiſtratus municipales, vel delegatus
ad vnam cauſam, tūc poſsit. ſed de iure canoni-
co. Secus, quia requiritur, quòd ibi ſit iudex, &
notarius, qui ſcribat acta, aut duo teſtes loco no
tarij. vt in dicto capitul. quoniam cōtra. de pro
batio. tamen remittit ſe ad Bar. in. d. l. 2. ff. de ſti
pula. ſeruo.

S V M M A R I V M.

1 *Caſus, in quibus proceditur ſummariè, & de pla
no, & ſine figura iudicij.*

n Caſos. n Sed qui ſunt iſti caſus, in qui-
bus proceditur ſummariè †, &
de plano, ac ſine figura iudicij. gl. in d. l. in hac a-
ctione. §. ſciendū. ff. ad exhibendum. ponit vn-
decim caſus, quos per te vide. ¶Et tu adde ſe-
quētes, & eſt duodecimꝰ ĩ cauſa decimalis. ¶13
in cauſa matrimoniali. ¶14 in cauſa vſurarum.
¶15. in cauſa beneficialis. vt in Cle. diſpendio-
ſam. de iudicijs. ¶16. in cauſa monachatus. vt
glo. in. 1. Cle. diſpēdioſam. de iudi. in verbo, ma
trimonio. ¶18. in cauſa clericatus. vt gl. in c. ſi
iudex laicus. de ſentēt. excō. in. 6. ¶19. in cauſa
dotis. vt in. l. 1. ff. ſolut. matri. ¶20. caſus. in cau-
ſa hæreſis. vt in. c. fi. de hæretic. in. 6. ¶Eſt. 21. in
cauſa electionis. vt in ca. vt dignitatibus. §. ſi ve-
rò. de electio. in. 6. ¶22. caſus. in crimine leſę ma
ieſtatis. tex. eſt in extrauagāti. ad reprimendū.
vbi Bar. mirabilia dicit. ¶Eſt. 23. caſus. in crimi
ne ſubmerſæ nauis. tex. in. l. de ſubmerſis. C. de
naufra. li. 11. ¶24. in bonorū tribuētibus ius in
poſſeſsiōe. nō in proprietate. l. 1. §. dies. ff. ſi quis
ordo in poſſ. obſerue. ¶25. caſus. in cauſa poſſeſ
ſionis. vt in. l. momētanee. C. vnde vi. & in. l. 1.
C. quorum legat. ¶Eſt. 26. in cauſa miſerabiliū
perſonarum. vt notatur in. l. prima. C. quādo im
pera. inter pup. & vidu. & notatur in. c. ſignifica
ſti. de offic. delegat. ¶27. caſus. quādo agitur in
ter libertum & patronum. tex. in. l. nec quicquā
§. de plano. ff. de offi. proconſul. & lega. ¶28. ca
ſus. in cauſis ciuilibus leuibus. vt in. d. authē. ni
ſi breuiores. C. de ſent. expericul. reci. & quæ di
centur leuia. vi. gloſſ. in gloſſa. precedenti. ¶Et
quod dicatur delictum leue, dic delictū eſſe le-
ue, quando ad eſſentiam delicti non requiritur
dolus. vt tenet Lanfran. de Oria. in repeti. Clē.
ſæpe. de verbo. ſigni. in verbo, de plano. de quo
vi. Bart. in. l. non ſolùm. §. ſi mandato. ff. de iniu
rijs. ¶30. caſus, eſt in crimine Abigeatus. vt in. l.
vnica. C. de Abigeis. ¶Eſt. 31. caſus. in cauſa cō-
mentarieſi. text. in. l. ſed ſi vnus. §. fi. ff. de quæ-
ſtio. ¶Eſt. 32. caſus & finalis, in quo proceditur
ſummarie, in cauſa adulterij. quādo maritus per
ſe accuſat. vt in. l. miles. §. ſexaginta. ff. de adult.
Quos caſus nota, quia ita recopilaui à doctore

de tapia, dum ille esset licentiatus in iure canonico, licet postea fuit doctor in vtroque iure in vniuersitate Salmanticensi, dum legeret Cle. sæpe. de verb. signi. ¶ Quibus adde, quòd stipulatio legatorũ, & damni infecti sunt causæ sumariæ. vt tenet Barto. in. l. sed hęc. §. non solũ. ff. de procura. ¶ Itẽ omnis causa executionis est summaria, cùm nõ habeant instantiam. vt Bar. in. l. litibus. C. de agricoli. & censi. libr. vndecimo. Bald. in. l. vnica. ff. si quis iusdicen. non obtempe. & tenet. l. 5. titulo. 8. libro. 3. in ordin. rega. & l. 64. de Toro. Bartol. in. l. missi. C. de exacto. tribu. libro. decimo. & Alexand. in consilio. 50. in. 2. volumine. nume. 8. vbi ait, quòd in executiuis summariè proceditur, & tenet Lanfranc. de Oria. in dicta Clementi. sæpe. de verborum significa. in parte aggreditur. numer. 16. vbi quoq; dicit, quòd in causa executionis nõ potest opponi exceptio nullitatis requirens altiorem indaginem. vt ibi per eum. ¶ Et pręter istas causas omnis causa regulariter est ordinaria, & requirit plenã causæ cognitionem. vt est gloss. in. l. 3. quæ incipit, in hac actione. §. sciendum. ff. ad exhiben. quæ est notabilis & magistra. Illa erit ergo summaria causa, quãdo hoc lex exprimit, quòd procedat summariè, & breuiter, vel quãdo princeps per suum rescriptum iubet. vt tenet Lanfranc. de Oria. vbi suprà. nume. 19.

riamente, no dexẽ por esso de recebir las excepciones ᵒ legitimas, y prouanças ᵖ necessarias.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptiones in causis summarijs admittuntur, & defensiones.*

2 *Excommunicato & hæretico exceptiones non denegantur.*

ᵒ **Las excepciones.** ᵒ Similis tex.
1 in Clemen. sæpe. de verbo. † signifi. §. nõ sic. & ibi glo. & Bar. singulariter in lectura. extrauagãti ad reprimendũ. in parte, & figura. Et intellige de exceptionibus nõ frustratorijs. Secus de frustratorijs, quia in istis causis summarijs nõ permittuntur secundùm Cardi. in dict. Clemen. sæpe. versi. non sic tamẽ. vbi quoq; tenet, quòd admittuntur & defensiones legitimæ. vt gloss. ibi in verbo, legitimæ, & tenet tex. hic Et facit pro hoc Cle. pastoralis. §. cæterum. de reiudi. vbi de
2 hoc. ¶ Et quia excõmunicato †, & hæretico exceptiones nõ denegantur. vt in. c. cùm inter. de exceptio. & in capitulo. filij. de hereti. in. 6. quia verbum, defensiones, positum in dict. Clemẽt. sæpe. ponitur pro exceptionibus. argumen. in. c. qualiter, & quando. de accusa. §. debet, secundum Cardi. vbi suprà.

S V M M A R I V M.

1 *Probationes necessariæ, in causis summarijs admittuntur.*

ᵖ **Prouãças necessarias** ᵖ Similis tex. C. in. d. Cle. sępe. de verbo. signific. versic. non sic. iuncta gloss. ibi. in verbo, necessariæ, scilicet, actori, vel reo. & iste text. in quantum dicit necessarię. Et dicit Zenzeli. quòd alię probationes non sunt admittendæ quæ non releuarent probantem. l. ad probationem. C. de probatio. sed secũdum Cardin. ibi. non est hoc speciale in his. nam idem est in ordinarijs. vt in capitu. cùm contingat. de offic. de lega. ad finẽ. vbi glo. de hoc notabil.

Prætor. Cap. XXXVI. finis.

Sequitur Cap. 37.

S V M M A R I V M.

1 *Testium receptio in criminalibus, non potest cõmitti, sed iudices debent eos examinare, etiam si consuetudo sit in contrarium.*

2 *Si testis examinandus non potest venire ad iudicem, vel iudex non potest accedere ad domum ipsius, quia est persona multum honorata, potest committi receptio testium in criminalibus.*

3 *Testium receptio non potest committi in criminalibus, etiam si testes sint egregiæ personæ, debent venire coram iudice: quia in causa criminali non habet locum lex. ad personas egregias. ff. de iure iuran. Et idem dic in causa matrimoniali. nume. 4.*

4 *Honor iudicis est præferendus.*

5 *Receptio testium in criminalibus potest cõmitti, quando agitur de crimine per viam exceptionis, & in causa hæresis.*

6 *Papa, vel rex potest cõmittere receptionẽ testiũ in criminalibus.*

7 *Receptio testium in criminalibus si sunt forenses, & sic extra prouinciam, potest eorum examinatio committi. Et etiam propter multitudinem negotiorum, committi potest.*

8 *Receptio testium in criminalibus de voluntate partium potest committi.*

9 *In causa criminali minimæ importantiæ potest receptio testium committi.*

10 *In causa criminali ciuiliter intentata potest committi receptio testium.*

11 *Ad innocentiam accusati probandam receptio testium potest committi.*

12 *Pro informatione habenda, testium receptio potest committi, & quoque quando agitur contra rapientem ex naufragio.*

13 *An in causis ciuilibus potest cõmitti receptio testium, & an si per famulos tabellionum dicta testium possunt scribi.*

14 *Testis non potest deponere dictum suum in scriptis, sed viua voce.*

15 *Quando testes non sunt de iurisdictione etiam in causa ciuili ardua potest committi testium receptio.*

16 *Receptio testium potest committi, quando occurrit casus, in quo per iudicem non possunt examinari. Tamen iste, cui committitur non potest alteri delegare.*

17 *An iudex causæ potest compelli committere examinationem testium extra territorium.*

18 *Receptio iuramenti, an per iudicem potest committi.*

19 *An tabellioni credatur de commissione sibi facta.*

20 *Si testis fuit examinatus à solo notario, & dicit se dixisse aliter, quàm notarius scripsit, cui magis sit credendum.*

a Por si. a Similis tex. in authẽ, apud eloquẽtissimum. C. de fide instrumẽtorũ. vbi in cri-
1 minalibus † nõ potest committi receptio testium. sed iudices debent eos examinare. Secus est in ciuilibus. vt in. l. iudicis eiusdẽ tit. & ibi Barto. Ang. Bal. & docto. & est similis tex. in pragmat. 129. in pragmati. de Valladolid. anno. 1537. vbi augetur pœna. & Ang. in. §. quoniã in authent. de testib. colla. 7. dicit, ꝙ in causa criminali nõ debet fieri commissio testiũ recipiendorum, etiam si testes sint extra prouinciã, & ideò vocãdi erunt ad iudicẽ causæ. & hoc sentit gl. in. c. cõstitutus de fideiusso. in verbo, transmittẽtes. secundũ Barb. ibi. 4. col. & gl. in. c. testés. 3. q. 9. & ita Ang. in. d. §. quoniã. dicit se vidisse de facto condẽnari quendã receptorem in ciuitate Perusij, quia in criminalibus cõmisit examinationẽ testium, & ex illis tulit sententiam. Et ꝙ in criminalibus examinatio testium non committatur. tenet gl. in Cle. 1. de offi. delega. in verbo ciuili. & est tex. cum gl. in. c. 2. in verbo prohibẽte. de iudicijs. in. 6. text. in. l. 3. §. diuus. ff. de testi. ibi, nã ipsos interrogare soleo. quã. l. ad hoc notat Bal. in. ca. si quis testiũ. de testi. in principio. & idẽ tenet gl. in. c. 1. de testibus cogẽ. & in. d. c. cõstitutus. & gl. in. c. at si Clerici. de iudi. & in. d. c. si quis testiũ. ¶ Qđ ampliatur, etiã si cõsuetudo esset in contrariũ, nõ valet. vt sentit glo. in. c. testes. 3. q. 9. in glo. 2. & latissimè per Hippol. de Marsi. in. l. de minore. §. pluriũ quoq;. n. 9. ff. de quæstio, cũ sequẽti
2 bus. ¶ Sed iste tex. fallit & similes, nisi persona † examinãda nõ possit venire ad iudicẽ, & iudex non possit accedere ad domum ipsius, quia est persona multùm honorata. vt ꝓbat tex. in. d. c. 2. de iudi. in. 6. ver. aut si talis. & ibi gl. in expresso. Abb. in. d. c. si quis testiũ. nu. 1. dicendo, ꝙ licet regulariter sit verum, & communis opi. ꝙ in causa criminali articulus receptionis testiũ nõ est delegabilis, tamẽ si est talis iudex, quem nõ decet ire ad domum testium, & testes grauan-

Prætorũ. Cap. XXXVII.

Otrosi, que en los processos criminales, y en los ciuiles arduos, y de importãcia, siempre tomen, y examinen por si a los testigos ante el scriuano

no, y cada testigo por si sin lo cometer al escriuano, ni a otro, so pena que el juez que ansi no lo hiziere, por la primera vez incurra en pena de cinco mil marauedis, y el escriuano de dos mil: y por la segunda doblado, y por la tercera, que sean priuados de los dichos officios que tuuieren.

tur; non possint accedere ad præsentiã iudicis, poterit iudex mittere ad eos, licet causa sit criminalis. per tex. cum gl. in. c. mulieres. de iudi. libr. 6. ¶In tantum est verum, q talis receptio nõ po

3 test cõmitti, q etiam † si testes sint egregiæ personæ, debent venire coram iudice, & in causa criminali non habet locum. l. ad personas egregias. ff. de iureiuran. vt gl. in. d. c. pen. de testi. cogen. & in. d. cap. mulieres. de iudi. li. 6. quod extendit Barb. in d. ca. cõstitutus. 4. colũ. siue sit principalis persona, quia reatus omnem adimit honorem. l. 2. C. vbi senato. vel clarissi. siue illa persona sit necessaria tanquam testis, quia cùm agatur de maiori præiudicio, debet iudex videre, quo timore testis loquatur. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. Et ita tenet Domi. referendo Archidiac. ita tenere in. c. præsentium. de testi. in. 6. & facit. d. l. iudices. ¶Ratio potest esse, licet nõ dicat quia concurrente reuerentia harũ personarum egregiarum, & honore iudicis, qualiter cogeretur ire ad domum eorũ, cum nõ pos

4 sit delegare, videretur † præferendus honor iudicis, vt in. c. vt debitus. de appella. & sic, q egregię personæ veniant corã iudice in criminalibus ad deponendum. Si vero loquimur de personis priuilegiatis, vt non veniant ad iudiciũ, causa testimonij, non ratione existẽtiæ, sed ratione impotentiæ, vt sunt infirmi, pauperes, vel ratione indecentiæ, seu inhonestatis euitandę, vt sunt mulieres istæ. tex. & iura similia. & dicta doctorum non habent locum, sed text. in. d. c. mulieres. de iudi. in. 6. Et ratio est: quia licet sim[9] in causa criminali, tamen cessat ratio impotentiæ veniẽdi, prout ad literam tenet Bellenzi. in addition. ad Abb. in. d. c. si quis testium. quæ mihi vera videtur. Et idẽ dic in causa matrimoniali, in qua debent per iudicem examinari testes, & non committere examinationem, est cõmunis opinio. vt Abb. in. d. ca. si quis testium. de testibus. ¶Secundò fallit iste tex. & iura similia, nisi ageretur

5 de † crimine per viam exceptionis, secundũ Petrum de Anchar. in. c. 2. §. testes. de testi. in. 6. & facit tex. in cap. dilectus. de ordi. cognitio. ¶Fallit tertiò, in causa hæresis. vt in cap. officiũ. §. ve

6 rum. de hæret. in. 6. ¶Fallit quartò † in papa, vel rege, secundùm Specul. in tit. de teste. §. ius tractãdum. in primo vers. Item in criminali. & hoc est clarum per. c. proposuit. de cõcessi. præben.

7 ¶Fallit. 5. nisi testes essent extra prouinciam † & sic essent forenses, quia eorum examinatio cõmittitur. secundùm Bal. in. d. auth. apud eloquẽtissimũ. & Ioã. d Ana. in c. tacitũ. 2. col. d collusio. detegẽ. & Ioã. And. in. c. Romana. §. contrahẽtes. de foro cõpetẽ. in 6. tenet etiã Bal. in. d. c. si quis testium. in principio. & hoc ne pereat facultas probandi, & vt parcatur expẽsis. iuxta. l. & si quis ex signatoribus vers. sępe cum magna. ff. quemadmo. testa. aperia. præsertim, quia vultus qualitas, & testium vacillatio possunt trãscribi ab examinatore. vt in. c. quoniam contra. de probatio. Inno. ibi versi. quintò quæro. prout tenet Felin. in ca. cùm causam. de testi. pe. col. Et ista opinio placet sibi. licet Abb. ibi, & in. d. c. cõstitutus. & Cy. & Saly. in. d. auth. apud eloquentissimum. & tex. in. l. 27. ti. 16. par. 3. teneãt cõtrariũ. & Lãfranc. de Oria. in. d. c. quoniã cõtra. in parte. testiũ depositiões. q. 12. n. 19. qa rões in cõtrariũ adductæ per eos, tollunt p practicã in cõtrariũ, prout docet Bal. in. d. c. si quis testiũ. videlicet, q scribatur iudici illi[9] loci, vt ex sua iurisdictiõe eos recipiat, nec tũ dicitur officiũ cõmitti, sed exigi. iuxta. l. cũ vnus. §. his q. ff. de bonis autho. iudi. possidẽ. ¶Et facit, quia ea, quæ sunt meri imperij cõmittũtur, ꝓpter absentiã. l. 1. §. 1. ff. de offi. eius cui mãda. est iuris. Igit si isti testes absunt à iudice, cũ sint in alieno territorio, iudex à talibus patet commissionẽ fieri posse, quia necessitas facit, ꝓbabile, qđ aliàs nõ esset. Et ita dicit Bald. seruare cõsuetudinẽ. in. d. auth. apud eloquẽtissimũ. & ibi Saly. dicẽdo, q debet cõmitti iurisdictionẽ habẽti, quia iste nõ posset eos facere citari, qui in eos nõ habet iurisdictionẽ, qa in alieno territorio sunt. Et pro ista opinione est tex. in. l. 10. & tex. i. l. 15. ti. 8. lib. 2. for. ll. licet Mõtal. ibi aliter dicat, qa secũdũ Barba. in. d. c. cõstit. 4. col. possunt recipi testes per istã cõmissariã in causa criminali, qa ille, cui cõmittitur, est minister cõmittẽtis. & cũ repręsentat, &

tat,& est organũ eius,& sic vtitur.licet tex.in.l. 27.tit.16.par.3.cõtrariũ dicat indistincte, ꝙ in criminalibus iudex,qui cognoscit de delicto,debet testes recipere,tñ nõ annullat probatiões factas per cõmissariã.Et ꝓ opinione Bal.& Sal.& Barba.est tex.in.c.5.infra.in capitulis iudicum syndicatus,ibi, *Trabaje por embiar a ellos*. Itẽ fallit iste tex.propter multitudinẽ occupationũ, & multitudinẽ causarũ.vt in.l.1.§.hui⁹ rei.ff.de offici.eius cui mãd.est iuris.prout tenet Lãfranc. de Oria.in.d.c.qm̃ cõtra in parte,testiũ depositiones.q.12.in fi.n.19.& Saly.in.d.auth. apud eloquẽtissimũ.in principio. quæ causa semper præsumitur.vt ibi per eũ,& tenet Alex.in.l.hac cõsultissima.§.fi.C.de testã.n.4.vbi tenet, ꝙ in dubio pręsumitur facta,propter multitudinem negotiorum.¶Itẽ fallit & septimò de volũtate
8 partiũ† qa põt in criminali cõmitti receptio testiũ.vt Bar.in.d.authen.apud eloquẽtissimũ. & sequitur Pau.de Cast.& Ang.in.l.iudices. eius. tit.quod extẽdit,ꝙ põt cõmitti de volũtate partiũ etiã iurisdictionẽ nõ habẽti:qa de volũtate partiũ examinãtur testes per arbitrũ,&valẽt eorũ dicta perpetuò.vt in.l.fi.C.de testib.¶Quinimo de partiũ volũtate,ille cui est cõmissa receptio testiũ alteri põt cõmittere. vt Inno.in.d.c. cũ causam.secũdũ Ang.in.d.l.iudices.vbi quoq; dicit ꝙ possunt consentire partes, vt dicta testiũ receptorũ inter alios valeant inter eos.sicut si inter eos examinati essent. vt dicit notare Inno.in.c.veniẽs.de testib.¶Contra hoc videtur. quod tenet Bal.in ti.de pace cõsti.in vsibus feu. ver.mores & leges.vbi ait,ꝙ etiã de cõsensu partiũ,sine presentia iudicis nõ põt tabellio recipere testes cũ iuramẽto,& eorũ dicta cùm hoc nõ reperiatur cõcessum.Sed dic,ꝙ dictũ Bal.nõ obstat:quia intelligitur,ꝙ nõ põt de consensu partiũ sine cõmissione iudicis,sed bene põt de iudicis cõmissiõe secũdũ Bal.ibi.quod nota. ¶Octa
6 uò fallit in causa criminali minimæ† importantiæ,vt tenet Ioã.And in.c.Romana.§.fi.de foro cõpe.in.6.quod sequit ibi Domi.& tenet Paul. de Castr.in.d.l.iudices.& dicit,ꝙ causa criminalis parua relinquit arbitrio iudicis.¶Nonò fal
10 lit in causa criminali ciuiliter† intẽtata.vt gl.in. c.mulieres.de iudi.in.6.in.§.2.in verbo,iure ꝓhibẽte.&ibi Domi.&Abb.in.c.cùm causam.el magno.de testi.Sec⁹ si est criminaliter intẽtata
11 vt ibi.¶Decimò fallit†,qñ testes recipiũtur ad probandã innocẽtiã accusati,secũdũ Saly.in.d. auth.apud eloquẽtissimũ in fin.versi. ad plenã. ibi,sed ad probationẽ eius,putà,quia re⁹ nõ fuit in loco,de quo dicitur,puto facilius fieri posit. Vbi ex dictis suis colligitur alia fallentia, & vndecima,ꝙ iste tex.nõ habeat locũ,qñ testes reci
12 piũtur pro informatione† habẽda ad probationẽ delicti ad capturã delinquẽtis, quia tũc põt cõmitti receptio in ista summaria informatiõe. tenet Hyppol.de Marsi.in sua practi.crimi.§.1. nu.4.in fin.vbi dicit,ꝙ anteaquã quis capiatur, debet iudex mittere notariũ ad locũ delicti, vt videat ostiũ fractũ.&idẽ tenet in.l.de minore.§. pluriũ quoq;.ff.de questi.nu.189.sed postea in ordinario requiritur,ꝙ corã iudice se ratificationẽ faciãt,quia in ista plena probatione nõ põt cõmitti receptio,vt Saly.vbi suprà.Et quoq; ad de fallẽtiã.12.f.qñ agit cõtra rapiẽtẽ ex naufragio,quia tũc bene põt committi examinatio testiũ,vt tenet Bar.& Alex.ibi in additi.per text. ibi.in.l.2.C.de naufragijs.li.11.¶Et hoc nõ solũ
13 in criminalibus,verũ etiã in causis ciuilibus† iudex nõ põt cõmittere receptionẽ testium, sed debent recipi per iudicem.vt tenet Bal.in.d.c.si quis testiũ,dicẽs de hoc esse duas glossas vnã in leg.hac cõsultissima.§.fi.in verbo,deponẽs. C. qui testa.facer.poss.& in.l.iubemus.la primera. C.de libera causa.& est tex.in.l.solã secundum vnã expositionẽ glo.C.de testi.& gl.in.l. caret. ff.de testi.& est tex.in leg.vndecima.tit.8.lib.2 for.ll.& ibi Mõtal.vbi ait,ꝙ iudex cũ tabellione debet interesse receptioni, & examinationi testiũ,reprobãdo opi.Inno.in.c. cùm Bertold⁹. de re iudi.qui tenet,ꝙ solus tabellio.interrogauit testes,approbãdo opinionẽ Hosti. Ioã.Andr.& Hẽri.& Ant.de Butri.in.d.c.cùm Bertoldus.& Spec.in tit.de teste.§.nũc tractandũ. circa principium.versi.patet igitur,ꝙ ad officiũ receptoris,qui tenet;ꝙ iudex hoc officiũ examinationis,in quo tota vis causæ est, solo notario non committat,sed per seipsum examinet,secũdum doctrinã.in.d.l.3.§.ideoq; diuus.&.§.gabino.ff.de testibus.Et est ratio secũdũ docto.quia notarius solus in examinatione multa mala põt cõmittere,& partem grauiter lædere.& cùm solus tabellio scribit, non poterit videre ruborẽ, vel pallorẽ testis,vel eius trepidationẽ,& vacillationem,quæ omnia sunt in testium examinatione attendẽda.vt in.l.de minore.ff.de questi. & late per Hippoly. de Marsi.in consi.2.n.27. cum sequẽtibus,quinimo talis probatio,seu dicta testiũ dum examinantur,non debent scribi per officiales seu famulos tabellionum,seu receptorũ,aliàs contrarium faciẽtes,pro prima vice per vnũ annum suspenditur ab officio tabellio, seu receptor,&pro secunda priuatur in totũ ab officio.Ita tenet.leg.43.in legibus de Madrid. vbi in dictis.ll.ordo iudicialis tractatur.¶In tãtum esse verum,quod dictum est, ꝙ testis non

debet deponere in ſcriptis, ſed viua voce, & ſic
14 nõ valet †.teſtimonium, ſi teſtis ſcripſit dictum
ſuum, & porrexit iudici. vt tenet Abb. contra
Bartol.in.c.à nobis.qui matrimo.accuſa.poſſ.&
Lanfran.de Oria.in repeti.c. quoniam cõtra.de
proba.in parte,teſtium depoſitiones. n.7. alle-
gando Bald.in l.iuris iurãdi.C.de teſt. vbi vi.in
nu.3.concordando Bar. in.l.theopompus.ff.de
dote preleg. vbi tenet,ꝙ valet.& dicit ꝙ opinio
Bart.eſt vera,ſi legit dictum ſuum poſt quã ſcri-
pſit.Sed ſi non legit,& dat dictum ſuum ſub ſi-
gillo,non valet,quia in teſte requiritur viuę vo-
cis actus,cùm dicatur probatio per viuã vocem.
de quo per additiõ.Bal.in.d.l.iuris iurãdi.¶Sed
ſupra dicta intelligas in cauſis ciuilibꝰ arduis ꝑ
iſtum tex.ibi.*En los ciuiles arduos, y de importancia.*
Et idem tenet Montal.in.l.1.ti.8.lib.2.for.ll. in
gl.*Omes buenos.*quaſi in medio dicendo.ꝙ in gra
uibus cauſis,ſeu quæ non poſſunt delegari, iu-
dex debet examinare teſtes.vt in.c.à nobis qui
matri.accuſ.poſ. Secus eſt in alijs minimis,quia
poteſt cõmittere.Sed iſte text.& iura ſimilia fal
15 lunt,quãdo neceſsitas vrget.vt quia teſtes † nõ
ſunt de iuriſdictione,& ſic non poteſt eos com
pellere coràm ſe venire, quia etiã in iſto caſu in
cauſa ciuili ardua poteſt receptione committe-
re,ne veritas occultetur,vel pereat,vt tenet Pau.
de Caſtr.in.d.l.iudices.nu.1.de fide inſtr.& Feli.
in.d.c.cum cauſam.col.fin.verſi.fallit tertiò.vbi
idem tenet,dicendo, ꝙ ſi teſtes diſtarẽt multũ
à loco iudicij,non ſolum poteſt,imò debet com
mittere receptionem.vt Abb. ibi. & expreſsius
per Spec.in ti.de teſte.§.qualiter.verſi.ſcribit.&
verſi.poteſt etiam. & §.nunc tractandũ. in prin
cipio.& tenet Archidiaconus. in. c. teſtes.circa
principium.2.q.1.&Card.in Cle.1.in.6.q.de of
fic.deleg.n.10.dicendo, ꝙ fieri debet,& ordina
rius recipiet teſtes, non authoritate remittẽtis,
ſed propria authoritate iuris cõmunis, quod di-
cit Ioan.Andr.eſſe verum, quando committẽs
erat ordinarius.Secus ſi delegatus,quia tunc au
thoritate delegata,recipientur per ordinarium,
ad quem remittitur.c.ſignificauit. de offi. ordi.
&.c.3.de fideiuſſo. ¶Lapus tamen in quodã cõ
ſilio indiſtinctè tenet,ꝙ ordinariꝰ tenetur ad re
miſsionem faciendam, nec anguſtetur probãdi
facultas ſine culpa partis, maximè in cauſa ma-
trimoniali,nec tali prætextu remaneãt in pecca
to.Facit tex.in.c.ſignificauit.de offic.ordi.For-
tius ergo iudex ordinarius dbet hoc facere, qui
non poſsit cogere teſtes alibi exiſtẽtes, quia ex
tra territorium ius dicentis non paretur ca.2.de
conſtitu.in.6.Et iſtam partem putat eſſe veram
dictus Cardi.vbi ſuprà.quam tenet, dicendo, ꝙ
non obſtat.c.primo.de conſangui.& affini. vbi
teſtes producũtur coram ordinario,quia proce
dit quando commodè fieri poteſt, vt quia ſunt
in loco.Et ſequitur Ioan.Butri.in.d.ca.1.de con
ſanguini.& affini.& omnia verba ipſorum ſunt
Lapi.allega.46.incipiente, an in cauſa matrimõ
niali.vbi vide. ¶Et hæc procedunt ſecundũ Fe-
li.vbi ſuprà.& Abb.ibi, ſiue teſtis fuit in eadem
prouincia,ſiue nõ,cùm hodie ciuitates habeant
ſua regimina,ſicut olim ꝓuincię, vnde ſatis eſt
ꝙ ſint diuerſæ ciuitates,vt non poſsint trahi ad
aliam ciuitatem.vt in ſimili notat gloſſ.ſingula.
in.l.fi.in verbo prouincia.C.de præſcrip.30.an-
no.de qua vi.Bar. multum nominãtem. in.l.pri
ma.C.de metropo.libert.lib.vndecimo.&Abb.
in.c.coram.de electio.3.col. ¶Quoq; fallit niſi
16 occurriſſet caſus †,ꝙ talis non potuiſſet exami
nari per iudicem,vt quia erat teſtis in partibus
valde lõginquis à iudicio, vel erat ĩ iudicio mor
tis,adeò,ꝙ ſi pars, quę volebat teſtem examina
ri,faceret ire ad iudicẽ,teſtis ſtatim periſſet,eius
teſtimonio non habito,nam tunc ſi fuiſſet exa-
minatus per notarium, valebit dictum eius ad
præſumptionem aliquam inducendam,ſecun-
dum Feli.vbi ſuprà allegando Bar.in.d.l.adino-
nendi.ff.de iureiuran.colum.12.verſicu.quid ſi
teſtis,& ſequitur Anto.in capitul. fi. de iureiur.
& ſequitur Alexã.in.d.l.hac conſultiſsima.§. ſi
quis autem.C.de teſtamen.nu.3.tamen iſte,cui
cõmittitur receptio teſtium,nõ poteſt alteri de
legare,quia videtur electa induſtria perſonæ.te
net Plate.in.l.fi.C.de curioſis.lib.12.¶Sed pul-
chrum dubium eſt,an iudex cauſæ poteſt com-
17 pelli cõmittere examinationem † teſtiũ extra
territorium.Archid.in.c.præſentium.de teſt.in
6.diſputat,an ſit de rigore iuris,an ſit in arbitrio
iudicis,& arguit pro & cõtra,& poſtea conclu-
dit,ꝙ remiſsio,quæ fit de vna ciuitate ad aliam,
fit iudicis arbitrio.& allegat.d.§.quoniam.in au
thẽtica de teſti.colla.7.& ſi poterit iudex facere
teſtes extra prouinciam venire,& pręſentare co
ram ſe etiam inuitos per.l. quoniam. C.de teſti.
ex quo ſibi ſic videtur propter magnitudinem
cauſæ,vel propter ſuſpicionem ipſorum teſtiũ.
Et allegat quod habetur in.§.illud.in authẽ.de-
functi ſeu funera.colla.5.&.c.teſtes.3.q.9.¶Et
Ioann.de Imol.in.d.l.ſi quis ex ſignatoribus.ff.
quemadmo.teſta.aperia.refert ſe habuiſſe đ fa-
cto iſtam.q.& ſe conſuluiſſe, ꝙ eſt arbitrarium.
& allegat glo.cum tex.in.d.§.quoniam,& Azo.
in ſumma de teſti.& Archi.in.d.c.præſentium.
& Hoſti.in ſumma.in tit.de teſte.§.quando.ver
ſi.& ante. vt refert ſe in ciuitate Forliuij ita cõſu
luiſſe. Tu allega elegantem tex.in.c. cupientes.
§.ꝙ ſi

§.q si per viginti.de electione.in.6.vbi est in ele
ctione iudicis superioris,an velit examinationẽ
committere,an coram suo tribunali facere,vt te
stes se præsentent.vt ibi est glo.valde singul. de
quo per And.& Sicul.Barb.in.d.c. constitutus.
de fideiusso.colum.2.cum sequenti.quod nota.
¶Omnia supradicta videntur loqui in commis
sione examinationis.Sed quid in receptione iu
18 ramenti†,an potest iudex delegare iuramentũ
deferendum testi nomine suo:& si notarius de-
mãdato & commissione iudicis deferat iuramẽ
tum testi,an valeat dictum suum? Dic q nõ.vt
est gloss.singula.in.l.hac consultissima.§ si quis
autem:in verbo,depositiones.C.de test.l. quam
sequitur Lanfran.de Orian.in repe.c. quoniam
cõtra.de proba.In parte, testium depositiones,
nu.17.Dicit tamẽ, q si notarius deferat iuramẽ
tum præsente iudice,q tunc valebit dictũ.quia
tunc iudex videtur deferre,cùm sit præsens. Ita
Bald.in.l.videamus.§.deferre.ff.de in lit.iura.
¶Tamen quoq; dictus Lanfran.dicit dictũ Bal.
moderandum esse:&.d.glo.q iudex non potest
committere notario iuramentum testis.s.nisi in
casibus,in quibus mittitur notarius ad domum
testis ad examinãdũ, veluti si sint personę egre
giæ,vel infirmæ.vt in.l.ad egregias personas. ff.
de iureiuran.& mulieres non debent inuitè trã
hi ad iudicium.vt in.d.ca.mulieres,de iudi.in.6.
quia hoc casu delegat iuramẽtum notario, vt di
cit videri de consuetudine,& sic ego video,& fa
cio.¶Tamen Bal.in.d.l.hac consultissima.in.d.
§.si quis aũt.nu.1.tenet indistinctè,q de cõmis-
sione iudicis, tabellio potest recipere iuramẽta
testium,& idem tenet in tit.de pace constãtiæ.
in vsi.feudo. versic.mores & leges.& idem vide
tur tenere Alex.in.d.§.si quis aũt.nu.5.in quan
tum dicit,q tenet Bal.vbi suprà q etiam de con
sensu partium sine commissione iudicis nõ po-
test recipere iuramentum.quod Alexan. nõ pu
tat verũ, quia partes possunt in totũ remittere
iuramentum testis.vt in.c.tuis.de testi.& notat
glo.in.l.1.in vers.sententia valebit.ff.de ferijs.&
tex.in.l.23.tit.16.part.3.quanto magis possunt
consentire,q minus solẽniter iuret.arg.in.l.1.§.
circa principiũ.C.de rei vxo.actio.¶Et q iudex
potest committere receptionẽ iuramenti in casi
bus,in quibus potest cõmitti receptio,& exami
natio testium,tenet Antoni⁹ Frã.in additio. ad
Abb.in.c.fraternitatis.de test.in additione, quę
est in nu.13.vbi ait,q testes debẽt iurare in ma
nu iudicis,non aũt in manu notarij,nisi de com
missione iudicis. & idem tenet Hippol. de Mar
sil.in sua practi.crimi.§.post quam.nu.18.& idẽ
tenet ibi.nu.16.in fin.& nu.17.dicendo,q si ta-
bel.

bellio adcepit confessionem partis, nõ valet, &
ex ea non potest damnari, nisi fiat de cõmissione
iudicis.Quod ego intelligerem, quando in præ-
sentia iudicis defert iuramentum, vel in casib⁹,
in quibus potest committi receptio testium, vt
dictum est.¶Sed quoq; potest dubitari, an cre-
19 datur tabellioni ex commissione† sibi facta, pu
ta quando tabellio, vel secretarius causæ scribit
in actis, qui iudex sibi cõmisit examinationẽ te
stiũ illius causæ.Bar.in.l.ex sentẽtia.ff.de testa.
tutela.nu.3.tenet q valet, & põt scribere cõmis
sionẽ.¶Bal.autẽ tenet cõtrariũ in.l.iuris iurãdi.
C.de testi.nu.5.quia talis cõmissio debet scribi
per aliũ notariũ, non per se ipsum:vt dicit nota
re docto.in.d.c.quoniam cõtra.de proba.& idẽ
tenet Abb.ibid.nu.31.& idem tenet Bal.in.d.l.
iudices.C.de fide instru.in fine.nu.4. vbi dicit,
q tutius est, q alius notarius scribat, quia d ista
cõmissione nõ potest esse rogatus præsertim in
arduis, vel sub lucratiuis nõ obstãte distinctiõe
Bar.in.d.l.ex sentẽtia quæ nõ est vera, secundũ
eum.& idẽ tenet Abb.in.c.fraternitatis.de cleri.
nõ resi.in fi.nu.8.& idẽ cõtra Bar.tenet expres-
se Saly.in.d.auth.apud eloquentissimum.dicẽ
do,q rationes Bar.non obstãt,& ista est cõmu-
nis opi.secũdũ Hippol.de Marsi.vbi vide in.l.
de minore.§.pluriũ.ff.de quæstio.n.23.&.24.&
idẽ tenet Guid.pap.in decisi.126.& Philip.De
cius in consi.42.nu.4.Et q tabellioni non creda
tur de cõmissione sibi facta,est magis cõmunis
opi.vt dictum est.&tenet Alexã.in consil.213.
in.2.volu.consiliorum.nu.4.versic.quinimo de
aliqua commissione. Et ita ego obseruo, quãdo
tabellioni aliquid cõmitto corã alio tabellione
cõmitto receptionẽ testiũ, vel aliã rem:quia ipse
vt dictũ est, nõ põt dare fidẽ de cõmissione sibi
facta.¶Sed supradicta communis opinio fallit,
nisi alius notarius nõ reperiatur, quia tunc ipse
poterit esse rogatus de tali cõmissione sibi facta,
& eam scribere.Dictũ est mihi aureũ Bald.in.d.
l.ad personas egregias.ff.de iur.iuran.per tex.in
arg.in.l.1.§.fi.ff.de verb.obli.quod dictum Bal.
didici ab Hippol.de Marsil.in.d.l.1.§.præterea.
ff.de quæst.nu.126.& in.l.si rixa.ff.ad.l.Corne.
de Sicar.nu.72.vbi in istis locis idẽ tenet, sequẽ-
do Bal.in.d.l.ad personas.¶Sed quid si ista cõ-
missione tabellioni facta, & testis examinatus, à
20 solo notario dicit se dixisse† aliter, quam scri-
psit notarius,cui magis sit credendũ? Abb.in.d.
c.cũ causam.de testi.in fine. hoc dicit altercasse
Specul.& determinat,q de facto creditur tabel-
lioni,licet de iure sec⁹. Sed si iudex fuit præsens
tunc etiã creditur de iure instrumẽto. tamẽ si te
stis accusaretur d falso, & ipse negaret sic dixis-

se vt notarius scripsit, nō crederetur tabellionis instrumēto: quia in criminalibus requirūtur ꝓbationes luce clariores. l. sciant cuncti. C. de probatio. quod dicit Abb. esse notādum, cum quo transit ibi Feli. in fin. & de materia remissiue ibi per eum. & Specula. in tit. de teste. §. 1. versi. sed pone ecce iudex. nu. 48. & in tit. de instrumēto. editione. §. restat. versicul. sed quid si vnus ex testibus. nu. 12. & Saly. & doct. in. l. si quis decurio. C. de fals. & Alex. in consil. 70. in. 1. vol. nu. 3. & in consi. 65. nu. 1. & 2. & 7. volu. 2. & singulariter Hippoly. de Marsil. in repeti. rubr. C. de probatio. nume. 411. & per Abb. in. c. ad audientiā. de prescrip. nu. 6. & 7. & quid in criminalibus. Et quid in ciuilibus, vide ibi per additio. & per Montal. in. l. 18. titulo. 8. libro. 2. for. ll. in glo. magna. in fine.

Prætor. Cap. XXXVII. finis.

Prætor. Cap. XXXVIII.

OTrosi, que los ꝓcessos que fueren appellados para ante nos [a], o para la chancilleria, y las pesquisas y testimonios que embiarē cerrados: despues que fueren signados, y cerrados y sellados, los fagan sobre escriuir encima, poniendo entre que partes, y el juez delāte quiē fue appellado, y a quien va remitido, si al consejo, o a la chancilleria, que venga sellado, y declaren con que sello viene sellado, y que el processo que fuere an-

S V M M A R I V M.

1 *Appellari potest ad principem, omissis medijs.*

2 *Appellatio postquam est recepta per principem remittitur ad iudicem competentem.*

a Ante nos. a Colligitur ex isto tex. ꝙ ad principē pōt appel-
1 lari † omissis medijs. Idē tenet tex. in. l. 18. ti. 22. par. 3. & hoc tā de iure ciuili, quā de iure canonico. vt in. l. 5. tit. 5. par. 1. in fi. & nō solū de iure regni, verūetiā de iure ciuili potest omisso medio appellari ad principē. Est text. in. l. intra vtile. in prin. ff. de minori. & in auth. de appella. & intra quæ tēpora. §. fi. coll. 3. & casus in. l. marit⁹. ff. de quæstio. cōiūcta. l. 2. ff. de appell. recipiē. & text. in. c. 1. in tit. quo tēpor. mil. inuestitu. petere debeat, & ibi Bald. ¶ Et est speciale in papa, seu rege, quia ad eos omisso medio pōt appellari. vt tenet Abb. in. c. dilecti. de appell. n. 11. per tex. in c. ad Romanā sedē. 3. q. 6. qa excepto isto casu. & alijs notatis per Abb. in. d. c. dilecti regulariter est cōtra: quia omissis medijs, & iudicib⁹ immediatis, nō possit appellari ad superiorē mediatū tā de iure canonico, quàm de iure ciuili. vt in l. 1. ff. de appell. §. si qs in appellatio. c. anteriorū. 2. q. 6. ¶ Et licet dubitatum fuerit, tñ cōmuniter tenetur, ꝙ ad legatū sedis apostolicæ appellari possit, etiā omissis medijs, vt habetur in. c. 1. de offi. de lega. in. 6. secundum Angel. de Aret. in. l. imperatores in principio. ff. de appellati. ad principem omissis me-
2 dijs, tñ talis appellatio postquā est recepta † per principem, remittitur ad iudicē cōpetētem. per text. in. d. l. imperatores, & sic vtitur in consilio regali, quia senatores dicti consilij appellationē recipiūt, & ad chācellariā remittūt cū cōpulsione processus & citatione partis, licet videatur, ꝙ de necessitate talis remissio nō sit necessaria, qa iudex cōpetēs perinde potest cognoscere, ac si fuisset ad eū appellatū, ex quo ad superiorē est appellatū, vt est tex. in. l. 1. §. si quis in appellatione. ff. de appellatio. vers. consules amplissimè. & ita communiter tenetur secundū Ange. de Aretio in. d. l. imperatores. ¶ Tamen Ioan. de Ana. ibi dicit, ꝙ si appellauit ad superiorē mediatum, tunc loquuntur cōtraria, quia potest cognoscere, licet nō remittatur. Sec⁹ si appellatur ad principē, quia tunc loquitur. d. l. imperatores, & tūc talis iudex competens nō potest cognoscere, nisi fiat remissio per principē. Et hoc fuit introductum, propter reuerētiā principis, quasi iura tūc voluerunt deferri principis. Et istā opi. Ioan. de Ana. credo verā, licet Ang. Are. vbi suprà non trāsit cum ea. ¶ Sed circa hoc est quærēdum, an
3 liceat, & possit appellari † ad dominos locorum de iudicibus positis per ipsos in suis villis, & locis, vel ad regem. Et quia in hac quæstione nullam

lā sentētiā mediā intēdo ꝓferre, sed ad maiestatē regalē relinquo decisionē, afferā, quę in materia ista inuenio, tā ꝓ, quā pro cōtra. Et primò videtur ꝙ nō possit appellari ad dominos ipsorū locorum de iudicibus positis per eos in dictis locis, sed ad regem. vt est text. singul. in. l. 9. titu. 4. parti. & l. 5. ti. 15. par. 2. vbi singulariter tenent. ꝙ si rex, seu imperator donat alicui villam, & cū mero imperio, erūt appellationes illius loci principis, seu regis donātis, & suorū hæredum. & facit. l. 7. tit. 4. lib. 2. in ordi. regali. in fine. & l. 1. ti. 1. lib. 3. eo. lib. ¶ Et facit quod tenet singulariter Ioā. Fab. in. §. primo. Instit. de vulgari. substi. nu. 3. & 4. vbi ait, ꝙ idē auditoriū & tribunal videtur. sicut episcopi, & officialis. vt in cap. nō putamus. de consuet. lib. 6. & tex. in. c. si cōtra vnum. de offi. deleg. in. 6. in fin. & quodāmodo videtur vices dominorū suorū gerere, & ita, ꝙ nō appelletur ad dominos, qui illos in tali loco posuerūt, sed ad illos, qui suos dominos præfecerūt, & cōstituerūt in dictis locis, & villis. & sic ad regē. vt in. l. præcipimus. C. de appella. & quæ habētur in. c. venientes. de iureiur. & cùm princeps solus habet gradus appellationū, vt ibi in. d. l. præcipimus. & in authē. de appell. colla. 4. videtur, ꝙ nemo ali⁹ hoc possit. & secūdū. d. Ioā. Fab. ex hoc possit via reperiri, ꝙ nunquā appellaretur ad eorū superiores, si plures gradus facerēt, cū non liceat tertio prouocare. vt. C. ne in vna ead. caus. ter. lice. prouo. Et ille. §. in prin. Inst. de vulg. substi. ad hoc nō obstat, quia ibi testator facit plures gradus, nulli faciēdo præiudiciū, sed in casu supradicto fit præiudiciū reipublicæ superiorū, ad quos cognitio causarū appellationū deuolui debet. Et idē tenet. d. Faber in. l. 1. C. qui pro sua iurisdi. vbi ab officiali nō appellatur ad instituētē. vt in. d. c. si contra vnū. ¶ Et in expresso tenet Angel. in. l. 1. §. qui mandatum. ff. de officio eius cui manda. est iuri. in fine. vbi dicit, quòd si concedatur alicui ciuitas, villa, vel Castrum, & de imperio non fit mentio, nec de iurisdictione, ꝙ si cōcedatur alteri, quàm ecclesiæ Romanæ trāsit iurisdictio, & imperium qui cohæret territorio. vt in. l. si pupillus. §. territorium. ff. de verbo. significa. tamen iurisdictio. & imperiū remanet saluum apud concedentem. vnde dicit Ang. ꝙ à sentētijs latis per donatarium appellari debet ad concedentem. & est de mente Specu. & Ioā. Andre. ibi in titulo. de iurid. omn. iudi. in rubri. ¶ Sed licet hoc sit de iure communi, & Partitarum. Tamē dominus rex Ioānes in curijs, quas habuit in ciuitate Guadalajaræ. anno domini nostri Iesu Christi. 1390. mensis Aprilis. 26. die circa hoc cōdidit, & promulgauit quandā legē, & quia non est impressoribus tradita, hic volui inserere cuius tenor talis est.

¶ Grandes y muchas q̄rellas de los nr̄os naturales nos acucia de proueer de remedio cōuenible, por razon q̄ algunos de los señores de los lugares de los nr̄os reynos no consientē appellar para ante nos, ni otorgā las alçadas a nos, lo q̄ es mayor sin razō contra los nr̄os derechos, y contra la nuestra corona real fierē, y matan, y encarcelā, y despechā a los que appellan para ante nos, o se vienē a querellar q̄ les no otorgā las alçadas q̄ fizieron para ante nos, o para los alcaldes de la nr̄a corte. ¶ Y comoquier q̄ sobre esta razon el Rey dō Henrique nr̄o padre que Dios perdone, en las cortes de Burgos hizo ordenamiēto, en que todos los moradores y vezinos de los lugares de señorios qualesquier q̄ quisiessen appellar de las sentēcias q̄ cōtra ellos fuessen dadas para ante nos, o para ante los nuestros alcaldes que lo pudiessen hazer, y que los señores, y los sus alcaldes que fuessen tenudos de gelas otorgar, y de les no poner embargo alguno para que no appellassē, y q̄ no les fiziessen mal ni daño por aq̄lla razō, ca el los tomaua a ellos, y a sus bienes en su guarda y en su defendimiēto. ¶ Pero fasta aqui algūos d̄ los señores de los lugares y sus lugares tenientes no hā guardado la dicha ley, pidiēdo nos toda via merced sobre ello. Nos porende queriēdo tēplar el rigor de la dicha ley, en tal manera, q̄ los señores de los lugares sientan que les fazemos gran merced (como siēpre lo ouimos voluntad de fazer) y los tales naturales no seā supprimidos, ni agrauiados en su justicia y derecho. ¶ Ordenamos, y mandamos, que quando los vezinos y moradores en los lugares de los señorios se sintieren por agrauiados de alguna sentencia que diere el alcalde, o alcaldes (en q̄ el derecho otorga appellacion) q̄ appellē para ante el su señor, o para ante el su lugarteniēte que

que ouiere de oyr de sus appellaciones. ¶ Pero q̃ es nuestra merced q̃ las ciudades, y villas do se acostũbro yr las appellaciones de algunas villas y lugares que se vse segũ siẽpre se vso. ¶ Otrosi q̃ las ordenes q̃ sobre esto hã algunos priuilegios q̃ nos los muestrẽ, porq̃ nos mãdemos como se deuẽ guardar. ¶ Y si de la sentẽcia del señor, o d̃l su alcalde, o alcaldes se sintiessen agrauiados, q̃ puedã appelar para ante nos, o para ante los nr̃os alcaldes, y los señores, y los sus alcaldes q̃ seã tenũdos d̃ les otorgar las tales appellaciones, y de les no poner embargo alguno porq̃ no appellẽ, ni sigã las dichas appellaciones, ni les fagã mal ni daño en las personas, ni en los bienes por esta razon. ¶ Ca nos los tomamos en nr̃a guarda, y en nr̃a encomiẽda, para q̃ puedã hazer lo q̃ dicho es, y seguir su derecho en esta razõ. ¶ Y qualesquier señores, y sus officiales, q̃ por si, o por otro pusierẽ embargo a los q̃ ansi quisierẽ appellar, o appellarẽ, y seguir su d̃recho, o matãdolos, o firiẽdolos, o prẽdiẽdo los, o desterrãdo los, o tomandoles algũa cosa delo suyo por esta razõ, q̃ demas de las otras penas en los derechos contenidas, ayan las penas que se siguen. ¶ Primeramente, que el que matare, o lisiare, q̃ pierda la jurisdiction que ouiere en la villa, o lugar. ¶ Y si fuere de ferida, que no aya lesion, o prendiere, o desterrare, o tomare alguna cosa delo suyo, q̃ pague en pena diez mil marauedis: los quales se repartan en esta manera, la tercia parte para la nr̃a camara, y la otra tercia parte para el accusador, y la otra tercia parte para los muros d̃ la villa. ¶ Y q̃ toda via sea tenudo el señor de le tornar aq̃llo q̃ le tomare por la dicha razon.

¶ Et secundũ hanc legẽ hi rex catholicus Ferdinandus, & rex Philippus, & domina Ioanna reges Hispaniæ & Castellæ vnà cũ Salmanticæ essent, anno. 1506. die. 12. Martij. quãdã regalẽ schedã, siue edictũ regale destinarunt, atque dederunt, in quo insinuata erat, atq; inserta dicta lex Guadalajarę, vbi imperabant dictã. l. ab eorũ consilio, & auditoribus curiarũ esse seruãdã & reuerendã, & eã obseruãdo, & adimplẽdo, iubẽt deinceps nõ cognoscãt, nec admittãt prouocationes, seu appellationes ciuiles, ac criminales, quę à vassallis prelatorũ, & ecclesiarũ, ac personarũ ecclesiasticarũ suorũ regnorũ petitæ, & interpositę fuerint ante dictos cõsilij auditores, ac chancellariæ, ab iustitijs ordinarijs, villarũ, & locorũ dictorũ prælatorũ, & ecclesiarũ, ac personarũ ecclesiasticarũ. Nisi prius dictę personę appellãtes in statu prouocationis se ipsas præsentauerint ante dictos prelatos, & ecclesias, personasq; ecclesiasticas, quę iurisdictionẽ, siue diœcesim in talibus locis ciuilẽ & criminalẽ habuerint, vel corã eorũ iudicib⁹ ꝓuocationis, ac ipsi iudices antea sentẽtiã promulgauerint, siue pronũtiauerint in dicto gradu, seu statu appellationis, & ab ipsis iudicibus prælatorũ, seu dominorũ, seu ecclesiarũ ex sentẽtia, siue ex mãdato eorũ in dicto gradu appellationis prolato fuerit appellatũ. ¶ Quæ scheda, siue edictũ fuit cõfirmatũ, & corroboratũ per dictos catholicos reges ad supplicationẽ, & petitionẽ ecclesiæ Toletanę Vallisoleti primo die Aprilis. anno. 1506 ¶ Quoq; ipsemet rex catholicus Ferdinandus Vallisoleti. anno. 1509. Sept. 7. die ad supplicationẽ Archiepiscopi Cõpostellanẽsis per aliam schedã missam, siue allatã ad prætores, & gubernatores, & præfectos regni Galiciæ imperabat eis, dicẽdo, ꝙ ex primis prouocationibus, seu appellationibus, quæ fuerint interpositæ corã ordinarijs municipiorũ, & villarũ archiepiscopat⁹ Cõpostellanẽsis, tales illas appellationes nõ admittat, nec de eis cognoscãt, sed ad ipsum Archiepiscopũ, & ante illius iudices appellationũ petãtur, quãuis reus alleget, & iuramẽto res ipsas cõfirmet, & sentiat nullatenus se finẽ adimpletũ iustitiæ corã ipso Archiepo, & illi⁹ iudicib⁹ posse obtinere. excepto si tales causæ iustæ fuerint, aut ꝑ testes fidedignos cõprobẽtur. Et si lis, siue cõtẽtio inter aduenas, & incolas, siue municipales dictorũ oppidorũ tractẽtur, tũc in his casib⁹ dicti prętores, & ꝑfecti atq; iudices ipsius Galiciæ regni cognitione hui⁹ litis habeãt in talib⁹ appellationibus, & ad executionẽ ꝓferant quicq̃d iure & iustitia senserint, & iudicauerint. ¶ Quã. l. Guadalajarę, & dictas schedas aliq intelligũt, q̃n appellat à iudicibus ordinarijs positis, & electis ꝑ dictas villas, & loca. Sec⁹ q̃n ponunt per dictos dominos. Cogita quia (vt dixi) nullã sentẽtiã in hoc intẽdo proferre, sed maiestati regali relinquo decisionẽ. quia duces, & magnates hui⁹ regni ad eã clamãt, super hoc incipiat euentus. *Sed tu vid. Greg. Lopez. in. l. 18. ti. 23. par. 3. in glo.

3.in gloss. *para el Rey*. vbi tenet, quòd prima appellatio dbet interponi ad dominos villarũ vel eorum locumtenẽtes: & deinde ad regem per dicta.l. *Guadalajara*. nisi quis vellet appellare ad regem omisso medio: & ita dicit seruari in practica, & ibi vide an rex in terris dominorũ possit cognoscere in prima instãtia: & Thom. grammat. cõsi. 6. numer. 23. & vi. petitio. 5. in curijs de Toro factis à rege Hẽric. año. 1409. vbi singulariter & vid. Peregri. in parte actor. quęstio. quinta in gl. orphani, & in parte appellatio. quęst. 6. in gl. omissis medijs: vbi tenet, quòd in locis dominorũ Castellę primo ad dominũ eius loci postea ad regẽ appellat. & vi. Palat. Ru. in tract. de Iust. & obtentio. regni Naua. in. 2. par. §. 4. vbi hoc decidit: scilicet, ꝙ qñ appellat dè pretorib⁹ generalibus dominorũ tẽporaliũ, qui vocant *alcaldes mayores, o su consejo*, nõ appellatur ad dominũ, sed ad regẽ: cũ domini & sul pretoris generalis idem sit cõsistoriũ: sed ꝺ pretore particulari alicuius loci bene põt appellari ad dominũ: qđ dicit notãdũ.*

te nos,[b] se presente ante los del nuestro consejo, o si se presentare ãte las puertas de nuestra camara, q̃ fasta otro dia siguiente se presente en cõsejo, y que todos los processos y pesquisas signados vẽgã a nr̃a corte en foja de pliego ẽtero, y puestos los ꝺrechos enlas espaldas[c], so pena, que el escriuano, q̃ de otra manera lo hiziere, torne lo q̃ lleuare del processo con el quatro tãto para nuestra camara.

Pretorũ. Cap. XXXIX.

ITemque no cõsiẽtã, que sus escriuanos, ni el escriuano de cõcejo, ni los escriuanos del numero, ni otros lleuen[a]

b **Ante nos.** b Vid. l. 8. ti. 4. lib. 3. in ordina. regali. & l. 27. in legibus de Madrid.

c **Espaldas.** c Idẽ cauetur in arãzel tabellionũ regni, & in pragmatica per nostrum Carolũ regem, factam in villa de Madrid. anno. 1534. peti. 69. & sic vtit.

Præto. Cap. XXXVIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Tabelliones an debeant recipere mercedem pro scripturis à ciuitatibus.*

2 *Tabellio mercedem debet habere de suis scripturis, & rogitibus, & quoq; pro exemplari.*

3 *Tabellio non edit instrumenta nisi accepta pecunia, & si edit, potest petere quòd sibi soluatur.*

4 *Tabellio à pauperibus & afflictis non recipiet mercedem.*

5 *Ciuitas gaudet priuilegio ecclesiæ, quinimo est magis priuilegiata, quam imperator.*

6 *Notario ab ecclesia pro scripturis mercedem non debet recipere.*

7 *Tabellio, si ad mandatum iudicis nollet facere instrumenta, vel nollet esse rogatus de actis, potest officio priuari.*

a **LLeuen.** a In quãtũ iste tex. tenet, ꝙ tabelliões cõcilij ciuitatis, vel villæ, seu tabelliones numeri, † & cæteri tabelliões nõ
1 recipiant mercedẽ à ciuitate, seu à villa pro scripturis, & processibus per eos factis, videtur contra ius diuinũ, & humanũ: quia dignus est mercenarius mercede sua, vt in Euãgelio testatur: & quia nemo cogitur suis sumptibus militare. vt in. c. iã nunc. 28. q. 1. in fi. & in. c. cũ ex officij. de præsum. c. cũ sit Romana. de simo. & de suo nõ tenetur qs facere beneficiũ. c. peccare. 10. q. 2. tenet gl. in. c. cũ ab omni. de vi. & hon. cle. in verbi. præter. & munera enim nõ sumptibus ꝓhibentur. ¶ Et qa tabellio mercedẽ † debet habere de
2 suis scripturis, & rogitib⁹. tex. & ibi gl. in. l. ꝑtor. C. de edẽ. & in. l. 1. C. de tabu. li. 10. in. l. 1. §. 1. ff. aduer. nau. caup. ¶ Quinimo tabellio pro prima scriptura ꝺbet habere vnũ salariũ, & aliud p exẽplari. vt tenet Par. de Pu. in trac. syn. in par. salariũ. fo. 226. n. 3. ĩ li. portat. q a geminato labore, salariũ crescit. vt ĩ auth. vt iudices sine quoquo suffra. §. illud. colla. 2. tenet Lu. Ro. cõsi. 25. & tenet Bar. in. l. argẽtari⁹. ff. de edẽ. n. 2. & Pla. in. l. fi. C. ꝺ prin. agẽti. in reb⁹. li. 12. n. 4. tñ dicit, ꝙ scripturam

ram publicam nõ cogitur pars recipere, nisi mã dauerit, quod est notãdũ. & facit tex. in pragm. del Arãzel tabellionũ regni. c. 3. ibi. *se lo pidierẽ.*
3 Quinimo notarius, seu tabellio nõ edit † instrumenta, nisi accepta pecunia glos. & ibi Barto. & Bal. in. l. argentarius. ff. de edẽdo. & ibi Paul. de Cast. in. §. edi autẽ. nu. 3. vbi ait, ꝙ notarij nõ tenentur edere instrumẽta nõ data pecunia, & si edit, põt petere sibi solui suũ laborem, quia censetur locasse operas suas, vnde posset agere actione locati ad id, quòd consuetum est. arg. l. excepto. C. locati. de quo vi. gl. & ibi doct. in. c. 1. de simonia. & Iaso. in. d. l. argentarius. n. 1. & text. in. c. statutũ. §. notariũ. de rescri. in. 6. vbi est text. & gl. Spec. in tit. de instr. editi. §. vidẽdũ. ver. & nota. & in tit. de salarijs. §. 2. vers. sed quid erit. per Bal. in. l. 1. C. mandat. & in. l. fi. col. 6. eo. & Sal. in. l. 1. C. eo. pe. col. adde. d. l. vlt. C. de prin. agẽ. in rebus. lib. 12. & ibi Pla. nu. 4. tenet, ꝙ notarius non debet differre restituere partibus scripturas & instrumẽta causæ satisfacto, sibi idoneè de salario: ante satisfactionẽ potest retinere scripturas loco pignoris, donec sibi satisfiat. Et idẽ in procuratore, qui potest retinere scripturas penes se. vt Bar. in. l. quæ omnia. ff. de ꝓcura. nec anteaquã satisfaciat ipsi notario de mercede sua, põt iudex eũ cõpellere edere parti acta causæ. vt Pla. ibi. & in. l. fi. C. de colonis iliaricis. li. 11. ¶ Tamẽ
4 hoc nõ procedit in paupere †, vel aliter afflicto, qa tũc notarius nõ recipiet mercedẽ ab eo propter scripturã. vt est gl. in. l. tàm dementis. C. de episco. audiẽ. & tenet Alex. in. d. l. argẽtarius. in fine. ¶ Et licet supradicta sint vera, & sunt intelligẽda in priuatis, tamẽ iste text. credo habuisse ortũ à dicto Ang. in authen. de alien. & emphi.
5 §. hoc etiã. colla. 9. vbi ait, ꝙ notarius † ab ecclesia pro scripturis mercedem non debet recipere, & tex. in pragmat. 56. in libro pragmaticarũ. Et vi. quæ dixi suprà. in ca. 7. in gl. 1. nu. 8. Sed si
6 est, ꝙ ciuitas † & villa, gaudet priuilegijs ecclesię. vt in. c. 1. de in integ. restit. & in. c. auditis. eo. titu. quinimo respublica est magis priuilegiata, quàm imperator. vt Paul. de Cast. in. l. Papinianus. §. si quis. ff. de inoffi. testam. illico ab istis rebus publicis notarius mercedẽ recipere nõ debet, vt hic cauetur. ¶ Sed post istum capitulum fuit conditum Aranzel tabellionum per istam nostram serenissimam reginã, vbi permittit in aliquibus mercedem percipere pro suis scripturis, vt ibi per te vide. & per illã l. posteriorẽ fuit visa, vt recederetur ab ista priori. vt in. c. primo. de constit. in. 6. nisi soluatur, ꝙ illud Arãzel intelligitur, quòd debet percipere mercedẽ à partibus priuatis. Secus à ciuitatibus. ¶ Adde quoq;, ꝙ si tabellio ad
7 mandatum † iudicis nollet conficere instrumẽta, vel nollet esse rogatus de actis, potest priuari officio. tenet Bal. in. l. prouidẽdum. C. de postula. ¶ Et iudex, qui non inquirit contra notarios difamatos, vel denuntiatos à custodibus territorij, debet puniri similitudine supplicij. vt tenet Bal. in. c. super literis. de rescriptis. numer. 28.

derechos algũos đ las escripturas, y ꝓcessos, q̃ ante ellos passarẽ, ꝑtenecientes al concejo de la parte del dicho cõcejo: porq̃ nos q̃remos, q̃ por razõ de sus officios sean tenidos a ello.

Prætorum. Caput. XL.

Otrosi q̃ no cõsiẽtan a nr̃os cõmissarios[a] ni a otros juezes algũos, ni executores leuar đrechos algũos đ execuciõ

Prætor. Cap. XXXIX. finis.

Sequitur Cap. XL.

SVMMARIVM.

1 *Iudicem delegatum, seu perquisitorem quis potest dare.*

a **Commissarios.** a Nota text. ꝙ iudex commissarius, seu delegat⁹ qui vocatur perquisitor, debet dari per regem. vt in. l. 2. titulo. 17. part. 3. vel per dominum habentem merum & mistum imperium. In loco, in quo vult inquirere. vt ibi. ¶ Sed dominus loci licet det perquisitorem, nõ tamen cum salario, ꝙ possit à delinquẽtibus habere, sed ille dominus debet perquisitori soluere de suo, & sic vtitur. Ad quod facit gloss. in capitul. cùm ab omni. de vita & honestat. clerico. in verbo præter expensas. in fine. loquendo in ordina-

ordinario dante delegatum iudicẽ, quia tũc ordinarius debet ei facere expensas. vt in ca. inter cætera. de offi. ordin. Et licet quidam faciãt contrarium non bene faciunt, quia posset ab eis repeti tãquam indebitum. arg. dicit esse in c. prohibeas. de magistris. & c. procuratores. de cẽsi. & c. quoniã. 18 distin. ¶ Et quis debet istas expensas ministrare isto perquisitori. vi. l. 7. tit. 17. iam allegat. par. 3. vi. suprà in c. 6. in gloss. *Salario.* nu. 2. ¶ Et isti perquisitores à dominis locorum dati non possunt exire extra territorium domini mittentis: quia eius iurisdictio territorio coarctatur. s. territorio ordinarij. vt in l. si locus. ff. de iudi. tenet Bal. in c. de causis. de offi. deleg. nu. 21. * Et. l. 17. tit. 4. parti. 3. & Peregrin. in parte. iudex. q. 11. in gl. infra territorium, & in. q. 5. in gl. certo loco sed an dominus loci potest darẽ perquisitorem seu iudicem delegatum cum certi tẽporis prẽfinitione, putà duorum mensium: dic ꝙ sic, vt Bal. in. l. properãdũ. §. sinautem vtraq;. C. de iudic. in fin. contra Cy. ibi quia non finitur instãtia per lapsum duorũ mensium, sed delegãs cognoscet ex eisdẽ actis, & sic soluitur iudicium quoad delegatum, non quo ad partes, tenet Peregrin. in par. iudex. qõ. 13. in gl. cognitio. quinimo talis delegatus, inferioris à principe potest multare. Innocẽ. in c. 1. de offic. deleg. & Abb. in c. de causis eius. tit. nu. 13. & ibi Feli. nu. 9. & est tex. & ibi gloss. in cap. ex literis. eo. titul. gl. subdelegatus. *

lleuando salario, [b] y no lleuando salario los lleuen por la [c] tabla de los derechos del cõcejo dõde se hiziere [d] la execució: y no en otra manera, y q̃ no lle-

SVMMARIVM.

1 *Executor, habens salarium, an habet decimã executionis, & vi. hic quid debet percipere.*

b **No lleuando salario.** b Nota tex. ꝙ executor habẽs salariũ nõ debet habere sportulas †, hoc est, decimã executiõis: q̃a esset pro vno officio, habere duo salaria, ꝙ esse nõ debet: quia etiã si haberet duo officia, nõ haberet nisi vnũ salariũ. vt tenet Par. đ Pu. in trac. synd. in par. officiũ nemo. fo. 192. & Fe. & Abb. in. c. cũ olim. de re iudi. & ibi per eos. ¶ Vi. tu. c. 5. in. c. *del aranzel* algazellorum. vbi vid. quid debet habere algazellus executãdo extra ciuitatem. vbi tenet, ꝙ debet percipere quinq; marabetinos pro qualibet leuca, quãdo sportulę executionis nõ excedũt itineri: quia si excedũt, nõ debet percipere salariũ itineris. Sed postea fuit cõdita lex. in villa đ Madrid. anno. 1552. Maij. 24. die. vbi cauetur, quod algazellus, siue officialis præfecti pro qualibet leuca non recipiat nisi dimidium argẽteum, tàm ex discessu, quàm ex regressu, dũmodo nõ recipiat iura executiõis, quia si iura ista recipit, nullo modo expensas itineris debet accipere. Et tabellio, qui simul cum ipso algazello profectus fuerit, pro vno quoq; die duo argẽtea recipere possit, vltra iura suarum scripturarum. Atq; huiusmodi expensas, tàm algazelli, quàm tabellionis ipse teneatur diuidere inter personas, cõtra quas pergerint ad dictam executionem faciẽdã pro rata: & si plus tales officiales recipiunt teneãtur illud restituere septuplum cameræ regis. ¶ Et vi. Par. de Put. in dict. tract. in parte. salarium. folio 226. in libr. portati. vbi vid. an iudex, vel capitaneus, seu executor creatur in ciuitate, ad certũ salarium sibi deputatum, si potest de iure percipere aliqua emolumenta.

c **Por la tabla.** c Vt in. c. 7. in. d. Arãzel algazellorũ, qui incipit, *que los derechos de las execuciones.*

SVMMARIVM.

1 *In executiuis debent attendi statuta, & consuetudines illius loci, in quo fit executio, & sic consuetudo fori, & non contractus.*

2 *In modum procedendi in litem semper debent attendi statuta illius loci in quo iudicium agitatur.*

3 *Feriæ, quæ vigent in loco, vbi iudicium agitur, sunt concedendæ, & non feriæ loci partium, vel testium.*

d **Donde se hiziere.** d Nota tex. singu. ꝙ executor expensas, quas debet habere ratione executionis, eas percipere debet secundũ Aranzel. & consuetudinem loci, vbi executio fit, & non secundũ consuetudinem fori iubentis, vel requirentis executionem fieri. Idem tenet Bart. in. l. 1. C. de sum. trini. & fid. cathol. vbi 1 ait †, ꝙ in executiuis debent attendi statuta illius loci vbi fit executio, & non alterius. vt tenet Ias. in. l. cũ quidam. ff. de iur. omn. iud. in fi. Et facit

ue assessorias[e] ni vistas de pcessos, ni otro salario algũo, saluo lo cõtenido en nuestras cartas, so pena que los escriuanos que lo lleuaren, lo tornẽ todo cõ el quatro tãto para la nuestra camara.

Prætor. Caput. XLI.

Item que no consientan, que los escriuanos nõbrados en las nuestras cõmissiones que para el, o para otros juezes dieremos, lleuen los derechos de los processos, y escripturas, que por ante ellos passaren: saluo por la dicha tabla del cõcejo dõde se conociere[a] dẽ la causa que fuere cometida, y no doblados[b] so la dicha pena del quatro tãto para la nuestra camara.

cit quod tenet Bal. in. c. fi. de confessis. in fi. vbi dicit q in executionibus attendenda est cõsuetudo fori, non contractus. per tex. quẽ dicit esse vnicum in iure in. l. missi opinatores. C. dẽ exacto. tribu. lib. 10. & ibi vide Ioan. de Platea. n. 7. & idem vult sentire Bal. in. l. 1. 4. C. ne filius pro patre. licet Anto. de Butrio. in. c. fi. de confessis. 10. col. videatur sentire contrarium. Tu tene opinionem Bal. in. d. l. 1. quia eam tenet Alex. in. l. à diuo pio. §. sentẽtiam. ff. de re iudi. 4. columnn. nu. 6. versi. secundo limita. & sequitur Ias. in d. l. cum quidam. nu. 20. & in. l. properandum. §. sint autem reos. C. de iudicijs. nu. 4. Et per supradicta limitantur notata per Bart. & cæteros doctores i. d. l. à diuo pio. §. 1. prout tenet additio. Bal. in. l. vnica. C. de confessis. in finali additione. ¶ Et quia in recipientibus ordinem iudiciorum, & modũ
2 procedendi † in lite semper debeant attendi statuta illius loci, in quo iudiciũ agitur. adde text. cum gl. in. l. cum clericis. C. de episcopis & cleri. & in. l. 1. C. de emancip. libe. & §. fi. Institu. de satisdatio. & tex. expressus. in. c. sequenti, ibi. *Saluo por la dicha tabla del concejo dõde se conociere dela causa.* & ibi dicam. ¶ Sed vide tu Ange. in. l. si fundꝰ. ff. de euictioni. vbi dicit, quòd ordo iudicij in executione, & statutũ seruabitur illud, quod est in loco contractus, quãdo executio fit ad mãdatũ alterius iudicis. s. contractus, quia tũc inspicitur cõsuetudo iubẽtis. Aut fit mero officio iudicis, & tunc inspicitur cõsuetudo loci, vbi fit executio, siue modus exequendi. ¶ Ex quo secũdũ Ias. in. d. l. cunctos populos. C. de summa trin. & fide catho. n. 20. infertur, q si est statutum in loco, vbi iudicium agitur, q instrumentũ habeat executionem paratam, hoc est, q nõ requiratur libellus, nec litis contestatio, certè instrumentũ alibi factum productum in iudicio in hoc loco habebit executionem paratam, cùm istud respiciat ordinem iudicij. Ita Bal. in. d. l. 1. C. ne filius pro patre. & in. d. c. fi. de confessis. Petrus de Anchar. in commento. c. Canonũ statuta, de constitu. versic. iuxta præ dicta quæro, qd si statutum. Roma. consili. 243. Paul. de Castr. in l. 2. C. quemadmo. testamẽ. aperian. Bar. & Moder. in. d. l. à diuo pio, §. sententiã. ¶ Facit pro ista parte, quod tenet Anto. de Butrio. in cap. quod clericis de foro compe. circa medium. post gloss. ibi, q vbicunque contingit coram iudice ecclesiastico tractari causam laici, de qua potuisset cognosci à iudice seculari, etiam quo ad appellãdum, & an appellatio procedat, attẽditur ius canonicum, & nõ ciuile, quia istud recipit ordinem iudiciorum. quod sequitur Alex. in consil. 188. in volu. 2. in fin. ¶ Tertio facit pro ista parte, quod dicit Bal. post Inno. in. c. fi. pe. col. de ferijs, quòd
3 iudex † debet solùm pronuntiare ferias, quę vrgent in loco, vbi coram eo, iudicium agitatur, & nõ ferias loci partium, aut testium, cùm istud respiciat ordinem iudiciorũ. Et idẽ latè ponit Specul. in tit. de ferijs. §. 1. versi. sed pone quòd in loco. secundùm Ias. vbi suprà. ✳ Sed quid si ad requisitionẽ iudicis territorij fit executio in alio territorio, expensæ seu decima executionis cui debetur, an iudici iubenti seu requirenti fieri executionẽ, an vero iudici requisito, qui facit eã: dic quòd iudex requirens habet tertiã partẽ: & iudex, vel merinus, seu algazellus, qui exequitur, habet duas partes eius quod habiturus erat, si in suo territorio facta fuisset: tenet Peregri. in parte executio. q. 1. in gloss. territorij.

Assesso-

e **Assessorias.** e Similis tex. in c. 9. supra. & ibi dixi. in gl. I.

Prætor. Caput. XL. finis.

Sequitur Cap. XLI.

SVMMARIVM.

1 *Casus in quibus seruanda est consuetudo regionis.*

a **SE conociere.** a Iste tex. facit ad ea que dixi suprà. in c. 40. in gl. *Donde se biziere.* §. q tabularij. & officiales in sportulis & expensis exigendis debēt seruare formam, tabulam, & aranzel, consuetudinemq; regionis, in qua officia gerere debent. Et facit tex. in l. 4. §. obseruare. ff. de offi. procō-su. & in l. si in aliquā. prout tenet Lucas de Penna. in d. l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. col. 2. & ibi Bal. dicit, q in executionibus, & in modo exigendi debet obseruari consuetudo regionis, in qua fit exactio. & ibi ponit Luc.
1 de Pen. multos modos & casus, † in quibus est seruanda consuetudo regionis. s. in tributis exigendis & in susceptoribus eligendis, & sumptibus de publico sibi dandis in muneribus subeūdis, in criminibus puniendis in iudicijs, & causis decidendis, in contractibus, in vltimis voluntatibus, in exigendis reditibus, in immunitate seruanda, in instituendis vectigalibus, inspectaculis & certaminibus ciuitatum exercendis, in vectigalibus exigendis, in rebus publicis distrahēdis, in calumniantibus puniendis. vt ibi per eū. Et alios plures casus, in quibus consuetudo tribuit multa, vi. per dictum Lucam de Penn. vbi suprà per duas colum.

b **Doblados.** b Non dicuntur expēse duplicatæ, quando pro prima scriptura recipitur salarium, & aliud pro exemplari, prout dixi in c. 39. supra eodem in gloss.

Prætor. Cap. XLI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Insignia iurisdictionis officiales debent portare, alias potest eis resisti, si non constat eos esse officiales.*

2 *Insignia iurisdictionis nemo debet portare sine per missu principis, nec iurisdictionem exercere.*

3 *Furca est signum meri & misti imperij, & illam non debet quis erigere sine principis permissione.*

4 *Etiam si per centum annos non fuerit aliquis homo suspensus in furca, quam habet, sufficit ad iurisdictionem habendam, quia non requiritur actus sed aptitudo.*

5 *Si duæ ciuitates contendunt de imperio, pendente lite, non potest altera erigere furcam in confinio in præiudicium alterius.*

6 *Furcas erigere iudex sinere non debet, licet sit erectio furcarum inuenta vt homines conspectu earum terreantur, & licet in creatione earum publica vtilitas vertatur.*

7 *Erectio furcarum non competit cuilibet, nisi illi cui competit pœnæ impositio.*

8 *Dominus soli potest compelli ad vendendum vt ibi furca erigatur, si alter locus non reperiatur, in quo commodè ponatur.*

9 *Si vnus habet iurisdictionem, mistum & merū imperium alter habet merum, quis eorum possit erigere furcas.*

a **VAras.** a Quæ virga denotat potestatem regendi, quæ sibi à principe data est. Facit illud. Exod. 4. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. Et enim virga, seu baculo corriguntur peruersi. de baculo autem dicitur. primo Regum. c. 17. Et tulit baculum suum quem semper habebat in manibus. Nec illam virgam iudex deponere, seu proijcere debet, ne illa quæ pulchra est, & recta, si proijciatur in terra, vertatur in colubrum, sicut scriptum est de virga Aarō. Exod. c. 7. quod intelligitur ne virtus iustitiæ, quæ per correctionem exercetur, & illius fortitudinem, seu metū, si abijciatur, in iniustitiā conuertatur. l. Sine eni correctione iudex bene regere non potest. l. congruit. ff. de offi. præsi. & ideo si proijciatur virga, id est, si non fertur contra malos sententia, filij hominum absque vllo timore perpetrant mala. Et facit quod notatur in. c. peruenit ad duos circa fin. 93. dist. prout tenet Guiller. Rouil. in

tracta. de iustitia & iniustitia. in. 3. lib. capi. 3. de iudice. tomo. 17. tracta. folio. 105. ¶Et quòd virga sit signum iurisdictionis, tenet Bar. in. l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. 10. & ibi Ioan. de Plat.
1 dicẽdo ꝙ officiales † debent portare insignia officialiũ, ex quibus cognoscantur, aliàs posset eis resisti. quod reputat multũ menti tenẽdũ. Idẽ tenet Bart. in. l. eum qui. §. si. ff. commo. & ibi Alex. in additio. tenet Ias. in. § quadrupli. Instit. de actio. col. 3. nu. 25. & Mon. in. l. 1. tit. 7. lib. 1. for. ll. in gl. quæ incipit.

Prætorum. Cap. XLII.

Otrosi, q̃ no consientã traer varas[a] a otra persona, saluo a el, y a sus oficiales, y a los alcaldes de la hermãdad y a los alguaziles de la inquisiciõ y a los alcaldes y alguaziles de nuestra corte dentro de las cinco leguas de la corte, o al que nos dieremos especial[b] poder para la traer por nuestra car-

Concejo. in principio. & Paris de Pute. in tract. syndica. in parte, quia suprà. fol. 113. nu. quinto. ¶Quod intelligit verum, quando non constat eum esse iudicem, vel familiarem; quia tunc non punitur, licet ei resistat. secus si constabat, licet non portet signum punitur, quia ei non potest resisti. vt ibi suprà. per eos. Et idem tenet. d. Par. de Put. in. d. tracta. in parte familiaris, siue familia potestatis. fol. 111. nu. 5. & Ange. per tex. ibi in lege apud. §. si quis virginem. ff. de iniur. Et cõcordat lex. Si quis ignorans. ff. locati. tamen si percussit illum, qui ignorabat esse iudicem, vel familiarem, licet excusetur, non habet locum; si ignorantia esset crassa, & supina, quia paria sunt scire, & scire debere. l. quo te. ff. si cert. peta. secundum Pari. de Put. vbi suprà. ¶Quę insignia iuri
2 sdictionis † sine permissu principis nemo debet portare, exceptis personis hic. nec iurisdictionẽ exercere sine suo mandato. vt est tex. & ibi dixi suprà in. c. 1. in gl. 1. & in ca. 5. supra eod. Et licet quis sit iudex in aliqua ciuitate, insignia, per quę notatur iurisdictio, vel præeminentia. non videtur posse portari, seu deferri extra limites iurisdictionis, etiam in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis. vt tenet Abb. in. ca. 1. de authorita. & vsu pallij. nu. 4. & tex. & ibi Abb. in. c. ex tuarũ. eod. tit. & non valet consuetudo in contrariũ, vt ibi. ¶Et non solum virgam iustitiæ iudex nõ debet permittere portandam. *Vt dictum est, nec permittere debet eam portare algazellus ecclesiasticus, vt in. l. 37. tit. 14. lib. 2. ord. tamen pragmatic. in. lib. pragmatic. fol. 162. disponit, quod dicti algazelli ecclesiastici in locis vbi consueuerunt virgam portare, *que la traygan tã gorda de vn asta de lança con dos regatones, vno encima y otro en ca*
3 *bo.* *verum etiam furcam † erigere non debet sinere: quia furca est signum meri imperij, & merum imperium designatur per furcã. vt tenet Bal. in. l. prima. C. vt nemini. lice sig. impo. & in l. 1. §. initio. ff. d offic. præfe. verbis. nu. 2. & Bal. in. c. quid sit inuestitura. versi. corporeũ. n. 5. & 6. in vsi. feud. tenet, ꝙ erectio furcarũ significat imperiũ ei⁹, quasi possessionem & vsum. & idẽ tenet idẽ Bal. in. l. à procuratore. C. mãdati in fine. ¶Quod est etiã verũ, etiã
4 si per centum annos † non fuerit aliquis homo suspensus in illis furcis, quia non requiritur act⁹ sed aptitudo, & sufficit signum, licet deficiat signatũ. vt tenet idẽ Bal. in lege arboribus. § nã & si agrũ. ff. de vsufru. & quemadmo. quis vtatur facit gl. in. c. cùm ecclesia Sutrina. de causa posse. & proprie. & Bar. in lege in filijs. C. de decurio. lib. 10. Inno. in. c. cùm dilectus. de capelli. monachorũ. ¶Et facit in simili illud, quod tenet Bart. & Io. de Pla. in dicta lege in filijs. ꝙ si quis habet ius eligẽdi rectorẽ in ecclesia, vel aliqua ciuitas dare gẽtẽ domino bellũ facienti, vel vti iurisdictione vel colligendi collectã, ꝙ si stetit per centũ annos, quia non elegit, quia nõ fuit expediẽs vel non fecit bellũ, vel non fuit vsus iurisdictione, quia non occurrit casus, in quo debet vti, non per hoc perdit ius suum. ¶Et in tantũ furca
5 nõ põt erigi, ꝙ si duæ ciuitates † contendunt de imperio, non potest altera, lite pendente, in præiudiciũ alterius in confinio, de quo dubitatur, & disputatur, erigere furcas: & si erigit. ille, qui est in possessione illius loci, põt impunè euellere furcas, prout tenet Bal. in dict. l. 1. C. vt nemini liceat sig. impo. quod dicit vidisse de facto. Ideò
6 iudex nõ debet sinere † furcas erigere. vt Par. de Put. in dicto tracta. in parte. contumacia. nu. 8. fol. 89. Licet erectio furcarũ fuit inuẽta, vt homines cõspectu earũ terreãtur, & delinquentes accedãt ad pœnã. l. capitaliũ. §. si. ff. de pœni. & Paris de Put. vbi suprà. Et licet in tali erectione furcarum

rum publica vertatur vtilitas, vt in eis malè meriti publicè puniantur. vt in lege ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. & in l. bona fide. ff. de posse. & vtilius sit à toto principio homines terreri, ne ad maleficia prolabantur. quia melius est occurrere in tempore, quam post exitum vendicare. vt in lege prima. C. quando lice. vnicum. sine iudi. vendi. & in lege vlti. C. in quibus cauf. in integr. resti. non est necess. Et quia impositiones pœnarum actu transeunt, & per consequẽs à memoria decidunt, humana inuenit industria publicè furcas erigi, vt suppliciorum renouaretur memoria: sicut & monumenta inuenta sunt in memoriam conditionis humanæ. vt in lege quidam in suo. ff. de conditio. institu. & quasi quadam lectione continua, quæ etiam melius per visum imprimitur, quam per auditum, solui à maleficijs homines arceantur. vt tenet Oldral. consilio. 161. incipiente. Thema tale est. ¶ Et licet sit licita & vtilis erectio furcarum, non competit † cuilibet, nisi illi, cui competit pœnæ impositio. secundum Oldral. in dicto consil. Quia si alteri liceret ponere quam ei, cui competit impositio pœnæ, nulla esset inter imponẽtem signum, & ipsum impositum conformitas, siue proportio, sed magis videretur illusio. vt. C. de lati. liber. tolle. l. vnica. §. sed & qui domini. cum vmbra quædam ostendatur in opere veritas autem non subeat in effectu. vt in cap. quanto. ad finẽ. de consue. secundum Oldral. in dicto consili. & ideò quia est signum iurisdictionis, iudex nõ debet pati eam erigere, vt dictum est, si non habet merum imperiũ. ¶ In tãtum ille, qui habet merum imperium, potest furcam erigere, ꝙ si non reperiatur locus, in quo cõmode sine cuiusque incõmodo ponatur, poterit dominus † soli compelli ad vendendum propter publicam vtilitatem. vt. ff. quemadmo. seruit. amitta. l. si locus. §. vlti. & ff. de rei vendi. §. item si verberatum. §. præterea. vt tenet. Oldral. & Paris de Puteo. vbi suprà. ¶ Sed quid si vnus habet iurisdictionem † & mixtum imperium, & alter habet merũ imperium, quis eorum possit erigere furcas. Vide Oldral. in dicto consilio. & Bal. in dicto capitu. primo. quid sit inuestitura. in vsibus feudo. numero sexto. vbi tenet, ꝙ ille, qui habet merum imperium potest furcas erigere, & econtra si vnus habet cõdẽnationem, alius executionẽ, iste ad quẽ pertinet executio, põt furcas erigere secũdum Bal. vbi suprà. & vide Philip. Deciũ consilio. 249. vbi singulariter. & ibi quoque tenet ꝙ qñ iurisdictio est cõmunis inter plures, nullo modo videtur, quod vnus, alijs inuitis, possit pro administratione iurisdictionis furcas erigere, nisi ei competat executio, & alijs non, sed quando est communis executio, alijs inuitis, non potest erigere, vt videtur notare Angel. in l. 2. §. ex his. ff. de verborum obliga. & Abb. in c. fi. de re iudi. col. fi. vbi allegat ad hoc gl. in. ca. licet. 16. q. tertia. tradit Alex. in. d. l. 2. §. ex his supra allegatis.

(margin numbers: 7 beside "petit † cuilibet", 8 beside "incõmodo ponatur", 9 beside "† & mixtum imperium")

b **Especial.** b Nota casum, in quo speciale mandatũ requiritur, aliũ vide in. c. 2. supra eodẽ. in parte, Especial. & quæ ibi dixi. *Sed an tale mandatum seu prouisio de iurisdictionis portanda, debeat ostẽdi, vel insinuari iudici loci vbi portari debet: tene ꝙ sic & antea nõ potest portari, aliàs punit: vt in tex. nostro ibi, *no consienta traer*: & per tex. in l. prohibitum. C. de iure. fisci. lib. 10. & per ea quæ dixi in. c. 1. in glo. cartas. vbi late, sed si non portatur gain iustitiæ, sed solum est sibi commissum per senatores cõsilij regalis, seu auditores cãcellariæ executionem faciendam tunc non debet requirere iudicem, nec baronem, vt tenet Guido Papa. decisione 348. & Masuerius. in sua practica in titulo de adforuamentis. 8. col. vbi inquit, ꝙ sic loquitur. l. omnes. §. si apparitor. C. de epis. & cleri. & cum hac opinione transit Boerius. decisio. 8. vbi intelligit in executore, vel seruiente regali: quia regalis non tenetur requirere, secus est in alio seruiente non regali: sed ego hoc non credo verum, imo realis executor, vel alius iudex regis tenetur requirere, vel ad minus ostendere suum mandatum, vel commissionem iudici loci vbi fit commissio, vt de ea constet ad hoc vt ipse possit exequi iussum regis per istum titu. & per ea quæ dixi in. d. c. 1. &. gl. per dictũ Iacob. Rube. in. l. 1. C. de executo. & exacto. libr. 12. in fin. vbi dicit, per illum text. rescientem ad terrã alicuius varonis per præsidem causa executionis fiendæ. missum debet prius baronem requirere, vel eum iudicem quã exequi: & facit text. in. l. contra nostra præcepta. C. eod. titul. & lib. & in. l. cum vnus. §. is qui. ff. de bonis autho. iud. & in. §. si iudex. de pace tenenda & eius viola. in vsi. feud. & istum dictum Iacob. Rub. teneo indistinctè, licet additio. Boer. in dicta decisione intelligatur de alio executore, vel seruiente misso ab alio quàm à rege: quia si est missus ab alio nõ potest mitti in aliũ territorium, nec iurisdictionem quam mittens non habet, sed debet exoptari vt ipsemet executor faciat: vt sunt iura vulgaria sed quando à rege mittitur: quia habet iurisdictionem in toto suo regno debet patefacere iudici in cuius locum fit commissio vt ipse obediat & adiudicet cum opus fuerit: aliàs potest procedere contra eum: vel impedire exercitiũ

suæ iurisdictionis donec sibi cõstet de cõmisio ne regis vt hic & per supra dicta & sic vtitur.

De nuestros nõbres.

c c Alios casus, in quibus regis suscriptio requiritur, vide per text. in l. 24. titulo tertio. libro secũdo. in ordina. regali.

Prætor. Caput. XLII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Algazelli & executores euntes extra ciuitatem ad executionem faciendam, pro eundo, & redeũdo, non debẽt percipere nisi pro vno itinere, licet facere debeãt plures executiones in diuersis locis.*

2 *Algazellus recipiens vltra suas expensas, ad restitutionem tenetur.*

3 *Medicus an debeat habere salarium pro eundo, stando, & redeundo.*

4 *Executor vadens per viã transuersam, & magis longam, salarium maius non debet habere.*

a NO cõsientan. a Iudices & correctores cõsentire nõ debẽt algazellos & executores † eũtes extra ciuitatem, seu villam ad executionem faciendã pro eundo & redeundo percipere, nisi pro vno itinere, licet facere debeant plures executiones, & in diuersis locis, & iter debent diuidere pro rata inter omnes executiones. Idẽ debent custodire tabelliones, aliàs cum quadruplo restituãt, ꝓ prima vice, pro secunda, vltra dictã pœnam, per sex menses ab officio suspendantur, pro tertia, officio priuentur. Et si iudex in hoc executando negligens fuerit, ipse dictã pænã soluat. Hoc dicit. Quod intellige. vt in. c. 40. supra eod. quãdo non recipiũt expensas executionis, quæ est decima, vel alia minima summa, quia si percipiũt, nõ debẽt habere salariũ itineris, & ibi dixi. & vi. Pla. singulariter in. l. Sancimus. C. de executoribus, & exacto. lib. 12. vide quę dixi supra. in d. c. 40. in gl. No lleuando. ¶Quod salariũ debet algazellus, vel executor habere pro eundo, stando, & redeũdo, tenet Domi. in. c. statutũ. §. proferendo. de rescrip. in. 6. quod dicit esse notandũ propter ea, quæ tangũt in. l. properãdũ. §. fin autẽ alterutra. C. de iudicijs. & ibi docto. sed ibi intelligitur in testibus. & in partibus, hic in tabellionibus, & executoribus. Et per istum text. reprobatur gl. in. c. mulieres. de iudi. in. 6. in parte producentis. vbi tenet, ꝙ sicut producens testes ministrare debet expẽsas testibus, ita tabellioni, vel iudici, qui ad eas vadit: quia tabellioni, vel iudici, nõ debẽt ministrari, nisi vt dictũ est. ¶In tãtũ, ꝙ recipiẽs aliquid vltra hic contẽta, ad restitu-

2 tionẽ † tenetur: quia esset receptio cõtra iuris ꝓhibitionẽ. vt in c. qa sæpe. đ ele. in. 6. & in. ca. qa pleriq;. đ immunit. eccles. & ibi per Inno. & tex. & ibi Domi. in d. c. statutũ. §. si qdã. in tantũ, ꝙ nõ prodesset remissio partis. de quo ibi per eũ. ¶Idẽ dic in medico. qui vadit ad locũ ꝓ tanto

3 † salario indic. ꝙ debet haberẽ salariũ tpe itineris vt Bart. in. l. suo victu. ff. de opis liberto. in fi. idẽ tenet Bal. in. l. liberti. C. eo. đ opi. libert. 4. col. nu. 15. vbi quoque dicit, ꝙ medico debetur salariũ etiã pro dieb9 itinerum, quia pro diuina opa debetur. Et est rõ scđm eũ, quia tps absẽtiæ ꝓ seruitio cõputatꝫ vt notatur i. l. qui mittũtur. ff. ex quib9 cau. maio. §. pẽ. non tũ si quis desero discedat, totum diẽ cõputat, & sic nõ habebit salariũ ꝓ illo die, scđm Bal. vbi suprà per. l. 2. ff. de annuis lega. qđ facit ꝓ locatiõe iumẽtorũ. Sed qđ si iste execu-

4 tor, vel alius vadit ꝑ trãsuersam, & † magis lõgã viã, vt habeat maius salariũ? Dic ꝙ nõ debet consequi illud plus. vt Bar. in. l. qui fiscales. C. de cur su publi. & in. l. eos. đ fals. ¶Et quid si nõ vadit ꝑ viam

carta firmada de nros nõbres c, y sellada con nro sello.

Prætorum. Cap. XLIII.

OTrosi, que no consientãa, q̃ qualesquier alguaziles, o executores q̃ñ fuerẽ a fazer execuciõ fuera đ la ciudad, o villa, de que tienen cargo, lleuen derechos de la yda y tornada, mas đ por vn camino, aunq̃ ayã de fazer, y fagã muchas execuciones y en diuersos lugares y aq̃l lleuẽ, y repartã por rata đ las executiões q̃ hizierẽ. Y q̃ esto mismo guarden los escriuanos. Y al que lo contrario hiziere, gelo fa-

viã rectã propter timorẽ,& si in vna die expendit,qđ erat expẽdẽdũ duobus,an duplicetur salariũ? Vide in.d.l.eos.de falsi.& Par.đ Pu. in trat. synd.in parte,iudex in offic.fol.183.n.4.& vide quæ ponã in.c.54.infrà eod.in gl. El salario. Et in quãtum iste tex. dicit, *Aunq̃ aya de fazer y faga muchas execuciones, y en diuersos lugares*, vide text. in lege si. qui incipit. Sãcimus. C. de exacto.& executo.lib. 12. Et Plat. & Luc.de Pẽ. ibi videtur tenere cõtrariũ dicẽdo, q̃ si alicui cõmittitur exactio publicarũ pecuniarũ præfectũ prætorio, nõ põt alia executio sibi cõmitti, pri⁹ q̃ reuertatur,& đ his,quæ per eũ gesta sunt,debitã rationẽ, seu instructionẽ assignet. Si tñ sors obtulerit, vt in eadẽ ꝓuincia occurrãt duę executiones faciendę, possunt duæ executiones eidẽ cõmitti,tertia tñ executio nõ põt cõmitti priusquã de his primis duabus rationẽ reddat,aliàs punitur executor q secũdã executionẽ,aut tertiã suscepit, & numerarios,& adiutores eius,ad quorũ curã pertinet tales executores mitti,similiter puniũtur.Qđ dicit ibi Pla.esse notãdũ cõtra nũtios,& executores sentẽtiarũ,quia nõ possunt plures assumere executiões,videlicet,vnã in vna prouincia,& aliã in alia prouincia, vel etiã in eadẽ ꝓuincia nõ possunt suscipere plures executiones diuersis tẽporibus occurrẽtes,secus si eodẽ tpe,tres autẽ simul sumere nõ possunt, nec in eadẽ,nec in alia prouincia,vt ibi patet.Et sic videtur, q̃ iste textus licet dicat,Muchas. restringatur ad duas tãtũmodo executiões,& nõ ad plures,& quia pluralis locutio duorũ numero est cõtẽta.tex. in.c. is cui.de præbẽ.in.6.& in regula pluralis. de reg.iur.in.6.licet cõtrarium seruetur,& malè.

fagan [b] pagar conel quatro tanto por la primera vez,y por la segũda de mas đsto que sea suspẽso del officio por seys meses, e por la tercera q̃ pierda el officio, y q̃ lo execute ansi el juez: e si fuere negligẽte en ello, que el dicho juez pague [c] la pena.

b Gelo fagã. b Alios cas⁹,in qb⁹ officio durãte iudex põt punire suos officiales,& magistratũ durãte cõueniri,vi. in.c.9.suprà eo.i gl.*q̃ los castigue*,&in.c.3.in.gl.1.

c Lo pague. c Similis tex.in leg.3.C. ne sacr.bapti.reite.& in l.si quis.C.de sepul.viol.&.l.vna.C.de priua. carceri.& in.l.9.tit. *De los robos*.lib.8.in ord.reg.Mõtal.in.l.2.tit.2.for.ll.lib.2.in gl.quæ incipit.*Pierda lo q̃ ouiere*.& eũdẽ Mont.in.l.8.tit.7.lib. 1. for. ll.in gl.1.vbi iudex negligẽs in imponẽdo pœnam à iure statutam,punitur eadem pœna.

Prætor. Cap. XLIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *In concilio ciuitatis,quis debet prius suffragium dare,an seniores,vel iuniores.*

2 *Doctores,& clerici antiquiores,debẽt habere primum locum.*

3 *Decurio,seu rector,qui expulsus est de cõcilio ciuitatis,& postea restitutus,an recuperet locum,& vocem,quam prius habebat.*

a PLaticare. a Quis aũt in isto cõcilio ciuitatis debet prius suffragium dare,
1 an seniores, † vel iuniores.Bal.in.c.1.de cõtrouer.feu.apud pares termi.in vsi.feud. in principio.tenet,& seniores,& prudẽtiores debent prius suffragari.Vnde in Ecclesiastico legitur.Loquere maior natu, te ergo decet primum verbũ.& Ludo.Rom.singul.81.¶Sed Nicol.de Lira supra.Exo.c.27.in glo.in versi.nec iudicio. dicit,q̃ debet incipi ab illis, qui sunt minoris authoritatis,& vltimo à maioribus,ne minores formidẽtur declinare à sententia maiorum, qđ posset esse,si maiores primò dicerẽt. Et dicit, quod hũc modũ tenẽt theologi in deliberationib⁹ vniuersitatis Parisiẽsis.s.incipiẽdo ab illis, qui sunt iuniores in magisterio,sic secũdũ eũ illi,qui sunt iuniores in doctoratu, debẽt incipere in cõcilio ad votãdũ,seu suffragãdũ & senior vltimo loco debet votare,quia honor in hoc in fine cõsistit, quia dicit Isidorus:Finis plus habet honoris.Alij qui dicunt,q̃ digniores debẽt incipere,per text. in.c.quia tua.50.distin.& per ea, quæ notantur. in.l.si quis ex argentarijs.§.1.ff.de edẽdo. ¶Sed Matthæ⁹ de Afflictis in decisio.Neapoli.decisi. prima,tenet,q̃ qui vltimò ingressus est in consiliũ,ille debet incipere, & sic debent ꝓsequi alij ordine successiuo, & sic obseruatur, & pro hoc dicit q̃ facit illud,qđ tenet reuerẽdus Domi.Io. de Voragi.Archiepiscopus Iannẽ.in suo festiuo in legẽda sanctorũ Philippi & Iacobi, vbi dicit, q̃ mos est in plerisq; regionib⁹,vt ille, qui prior ingreditur, maior vocetur, & ille qui posterior ingredit, minor, licet sit prior aut ætate maior, aut san-

aut sanctitate dignior, sicut dicitur de sancto Iacobo minore, qui fuit maior ætate, sed intrauit in apostolatū post Iaco. qui fuit minor ætate, & dicitur maior. *Et curia pisana in libr. 2. c. 2. quē vi. & in. c. 4. & facit. l. 18. tit. 4. par. 3. Pereg. in parte iudex. q. 12.

Prætorum. Cap. XLIIII.

ITē, q̄ cada, y quādo se platicare [a] alguna cosa en cōcejo, que particularmēte toq̄ a alguno de los regidores, o a otras personas que ende estuuieren, se

vbi priora vocātur maiora secūda media, vltima minora: & ibi inqt, q̄ in selijs & audiētijs regalibus q̄ posterior in ordine & vltimo recept⁹ sit prim⁹ in sn̄ia & voto & honor consistit in sedendo ante alios & dignior debet sedere adextris & inferior à sinistris. gl. in. l. decernimus. C. de sacro. san. & tenet Peregrin. in parte honores col. pen. & iudex nō debet pati q̄ minores sint ęquales maiorib⁹: tenet Alberic. in. l. quia etiā. ff. de aliena. iudi. * ¶Et vide tex. & ibi Pla. in. l. 1. C. de cōsuli. & nō spargē. lib. 12. vbi tenet q̄ inter pares dignitates præferendus est, qui eā primo adeptus est, & sic ille qui prior est tp̄e in dignitate, potior est in honoribus, & priuilegijs dignitatis vt in. l. fi. C. de præfe. præto. eod. lib. 12. Et sic patet secundū Pla. in. d. l. 1. q̄ antiquior, seu prior doctoratu, militia, cōsulatu, vel alia dignitate, debet pręferri alteri in eadē dignitate secūdario cōstituto, in eundo, loquēdo, sedēdo, discernēdo, & similibus. de quo ibi per eū. Et vide eūdē Pla. in. l. 1. C. eod de pręfe. pręto. lib. 12. vbi ait, q̄ dignitates possunt esse in pari gradu, & in eis habet locum regula. Qui prior est tp̄e, potior est in prælatione, & idē & latius tenet idē Pla. in lege vnicuiq;. C. de p̄ximi. sacr. eod. lib. 12. 1. col. quē omnino vide, nisi princeps hoc alteret ex causa, vt ibi dictus Pla. & eūdē in. l. fi. C. de tyroni. lib. eo. 12. & ibi text. ¶Et facit quod tenet Bal. in. c. cùm olim. de con
2 suetud. in principio. vbi ait, quòd antiquiores † clerici, & doctores, debent habere primum locū deinde cæteri per ordinem. De quo vide, quę accumulat Iaso. & doctores in lege cùm quid. ff. si cert. pe. nu. 11. *Et Greg. Lopez. in. l. 12. titul. 5. par. 1. in. gl. en dos cosas. & vi. quæ dixi suprà. c. 19. in. gl. *vno de los regidores*, quasi in fi. & q̄ primo nominatur præsumitur maior & ex ordine arguitur prærogatiuā. gl. In. c. quorūdā. de electio. in. 6. alia in. c. bene quidam. 96. dist. Grego. Lopez. in. l. 9. titul. 5. par. 1. in gl. primero. tex. in. c. mandato. de præben. in. 6. in. fi. Abb. in. c. sedes. de rescrip. & in. c. decernimus. de iudi. vi. centū modi. arg. in. loco. 1. & Greg. Lopez. in. l. 3. ti. 6. vbi de hoc. 3. & 5. gl. *Et hoc credo esse seruādū de iure, & in multis concilijs ciuitatum seruatur nisi aliud de consuetudine, vel statuto ipsius ciuitatis caueatur. *Tamen curia. pisa in. d. lib. 2. c. 2. tenet q̄ supradictus ordo debet seruari licet consuetudo sit in contrarium. *¶Et facit in simili quod tenet Spe. in tit. de aduoca. §. Iam nunc videdū. versi. iuniores. nu. 11. vbi tenet, q̄ iuniores debēt in iudicio primò loqui, & maiores vltimò. vt eorū dicta speciosa melius iudex memoriæ cōmendet, quia vltimò audita efficacius retinentur. ¶Et sic non debet minor maioris locum occupare, aliàs debet poni in loco viliori, & priuari loco assumpto: casus est singularis in. c. præcipimus. 63. dist. tenet Ro. sing. 389. & sic debemus cedere alteri secūdū gradus pręrogatiuam. quod sæpius venit in disceptatione. ¶Quinimo dicit Ang. in. §. cùmque antea. Institu. de bono. poss. in fine, q̄ si minor in dignitate nō cedat maio. in dignitate incedendo, & sedēdo, pōt implorari officiū iudicis, vt inhibeatur. vt in. cap. 1. de maio. & obedi. & in. l. 1. & 2. C. vt dignit. ord. serue. licet non possit agi iniuriarū. vt in. l. si quis đ honoribus. ff. de iniurijs. Et vi. glo. & ibi Fab. in §. aliā. Insti. eo. tit. de bon. posses. de quo vi. Bal. latè in. c. licet causam. de probat. n. 6. & ibi tenet q̄ honorantia pōt vendicari. *Et late Guill. Benedict. in. c. Raynutius. in parte duas habēs. nu. 21. cū seq. & vi. siluā. nupti. in. lib. 4. fol. 126. allegātem Iaco. de Arim. in summa feudorū, vbi inquit q̄ si mulier honesta videat in aliquo conuiuio locū sibi occupari excādescat, & dliberet fieri similis illi qui sic venerantur & quæ locus sit dignior. & vi. Gerard. petra. sant. in sing. 33. vbi late: & vi. l. 23. ti. 21. par. 2. vbi q̄ milites sunt à regibus & cæteris honorandi & in ecclesia tp̄e diuinorū plebei eis non se præponant, pax primū eis detur: in prandio qui nō fuerit miles seu honoratus vir genere aut virtute cū militibus non sedeat nec verbis contendat cū milite qui nō sit ęqualis vel maior: & facit q̄ tenet Pereg. in par. dānū. q. 6. in. gl. alieno in fin. q̄ qn̄ societas artiū vadūt ad luminādū ad sanctā Mariā q̄ nisi alius sit datus ordo q̄ melior occupantis conditio nisi ratione dignitatis teneatur alteri deferre. vt ca. notādū. 23. q. 2. vi. Bal. in. l. agrū. C. de serdit. *Et adde, q̄ quis pōt habere, etiā si sit laic⁹, sedē, seu bāchā in ecclesia quoad vsum. vt tenet Abb. i. c. abolen-

abolendæ, de sepultur. nu. 5. & sequitur Steph. Aufer. in tract. de potestate seculari contra ecclesiam. 4. regu. num. 51. tomo. 5. tract. fol. 436. ¶ Attamen talis consuetudo in contrarium nisi esset inducta ex causa legitima, de qua constaret tanquam scandalosa, & contra naturalem æquitatem, non valet. secundum Hosti. & Ant. in c. 1. de maio. & obedi. Ita tenet Fran. de Aret. in consi. 23. vers. ad tertiũ. & tenet & sequitur Ant. de Landriano in addi. ad Alex. in. d. l. cùm quid ff. si cert. pe. in parte. antiquiorem. ¶ Sed quid si
3 aliquis decurio (idest Regidor) † expulsus est de concilio ciuitatis (.i. de regimiento) & postea est restitutus, an recuperet in collegio, vel in dicto regimiento locum, seu vocem, quam antea habebat. Dic quod non, quia habebitur vt quidam de nouo perueniens in collegio. tenet Bart. in. l. qui ad tempus. ff. de decurio. quod nota, quia iã de facto accidit. Et ꝙ restitutus non recuperet locũ per aliũ occupatũ, facit. l. 1. ff. de decurio. & l. si fine. §. sed quid. ff. de mino. & tenet Guid. singu. 365. §. fi. ¶ Sed cõtrariũ videtur tenere Bal. in l. in his rebus. §. vxor diuortio. ff. sol. mat. ¶ Sed pro Bar. facit qđ tenet gl. in. c. fi. qui incipit. Præcipimus. 93. dist. iam allegato, vbi tenet ꝙ qui delinquit in aliquo ordine, in hoc punitur, ꝙ post ponitur alijs sui ordinis. Et si scholaris doctor confinetur & restituatur ad gratiam, debet iterum matriculari, & non recuperat primũ locũ, sed habetur pro nouitio. tenet Bertachi. in tracta. gabella. in. 7. parte. nu. 53. tomo. 6. tract. fol. 63. & Bart. in. l. 1. C. de his qui in exili. dati sunt. lib. 10. & in. l. qui ad temporis. ¶ Et facit quod tenet Ioã. de Plat. in. l. metallarij. C. de metall. lib. 11. vbi ait, ꝙ qñ quis reducitur ad corpus, à quo aufugerat, ponitur in deteriori stallo: quia vbi erat in primo loco, propter eius absentiam vel delictum ponitur in vltimo. Quod intellige, qñ aliquis deponitur in deteriori loco, seu eximitur ab ordine in officijs, in quibus est honor oneri admistus. Secus si contineret solum onus, tũc remouendo delictum, non præbet immunitatem secundum Plat. ibi. quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Quod in concilijs tractatur, an debeat reuelari.*
2 *Existens in concilio, quando aliquid malum tractatur, an sit culpabilis.*

b Se salga. b Nec impediatur quod ibi debet tractari, quod debet esse
1 se secretũ †, & nõ debet reuelari, nisi habita licẽtia. tenet Bald. in. c. de noua forma fideli. in vsi. feud. nu. 7. ¶ Quia qñ quis recipitur ad officium rectoriæ, ita debet iurare. text. in cap. Ego enim. de iure iuran. ibi. nulli pandam. & tenet beatus

salga b luego la tal persona, o personas a quien tocare el negocio, y no torne entre tanto que en aquel negocio se platicare. Y esto mismo se faga, si el negocio tocare a otra persona que cõ

Flor. in. 1. parte tit. 4. c. 8. de cõsil. §. 4. vbi ait, ꝙ ea, quæ tractantur in concilijs alicuius ciuitatis, vel vniuersitatis, debent esse occulta, quia aliàs scãdala multa possunt oriri, ꝑut dixi suprà in proœmio istorum capitulorum in gl. *Auemos acordado.* 2. col. ¶ Sed intellige de honesto cõcilio, & non de alteri nociuo. quia tunc potest reuelare, etiam sine metu periurij, secreta concilij illiciti, secundum Abba. in d. c. ego enim. nu. 7. quod sequitur Ludo. Rom. singul. 506. & ibi eius additio. ¶ Et facit secundũ Rom. illud, quod dicimus, ꝙ iurans seruare statuta. intelligitur de licitis, non de illicitis. vt in. ca. 1. de iur. iur. in. 6. & in. l. nemo. §. si iussa. ff. de regul. iur. in gl. facit glo. in. c. nec vi. 13. dist. ¶ Sed
2 vtrũ existens † in concilio, & tacet quando aliquod malum tractatur, sit culpabilis? Dic ꝙ qñ obuiare potest, & tacet, tenetur, & de damno tenetur, qui tenetur loqui, & tacet, consentit in eius præiudiciũ. l. de etate. §. qui tacuit. ff. de interroga. actio. & c. si post prestitum. de confessis. in 6. quilibet enim de vniuersitate tenetur votum suum exprimere in concernentibus facta cõmunitatis ex debito officij. arg. in. cap. 1. de his quæ fiunt à maio. part. c. vbi dicit Inn. ꝙ nisi contradicat, si ibi aliqua malè agerentur, habetur ꝑ cõsentiente quo ad peccatum & ad pœnam, sed intellige quo ad culpam, sed de pœna non nisi in his, quibus ex officio competit, vt in prælato, & habentibus vocem. Et secundum hanc distinctionem limitat Bar. in. l. vitrũ. ff. de parrici. vbi vult, ꝙ solùm teneatur obuiare qui est subiectus illi, qui debet offendi, sicut seruus, filius. gl. in. l. culpa. caret. ff. de reg. iur. tex. in. §. alia. Inst. đ publi. iudi. qui vult, ꝙ conscius, quamuis extraneus, puniatur. Quod intellige, quando tenetur ex officio, vel quando dolose non prohibuit, vel in

crimine læsæ maiestatis. vt in. l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. ¶ Sed sine ista limitatione est verum ꝙ præsens in collegio, & tacens, incurrit pœnā in damnatis & iniquis approbatis. Abb. in ca. 1. de his quæ fiunt à maio. par. c. & in. c. continebatur. de his quæ fiunt à præla. & in. c. in causis. de ele. & in cap. 2. de locato. Feli. in. c. cùm Bertold. de re iudi. & in. c. cùm omnes. de constitut. & tenet summa Syluest. in parte, consensus. §. 3. * Et vi. quæ dixi suprà. in. c. 3. in. glo. iurisdiction. nu. 28. in additione. * ¶ Imo si aliquis ex consilio cōmunicato consilio delinquit, magis puniuntur cæteri consiliarij, quàm ipse: quia data est libera facultas toti officio resistendi suę pertinaciæ, & si non resistit puniuntur. vt tenet Io. de Pla. in. l. omnes iudices. C. de decurio. lib. 10. nu. 2. loquēdo in delicto præsidis, seu iudicis, quia omnes alij sui officiales puniuntur ex delicto suo pecunialiter, plus quam ipse iudex.

SVMMARIVM.

1 *Amicitia maxima idem operatur, quod affinitas, seu coniunctio sanguinis.*

2 *Affectio facit, quòd legata debeantur, ex testamento non solenni.*

3 *Sicut propter coniunctionem, vel affinitatem dolus tollitur præsumptiuè: ita propter magnā amicitiam.*

4 *Amici veniunt appellatione suorum.*

5 *Iura loquentia in affine, vel coniuncto sanguine, habent locum in amico magna amicitia coniuncto.*

6 *Amicitia magna quæ dicatur arbitrio iudicis relinquitur.*

7 *Sicut qui receptauit affinem, non punitur, ita si receptauit amicum.*

8 *Sicut ratione sanguinis minuitur pœna, ita minuitur ratione amicitiæ.*

9 *Sicut possum occidere impunè illum, qui fecit insultum contra consanguineum cum armis, ita potero occidere insultantem amicum meum cum armis.*

c Amistad. c Nota tex. expressum, & non est alibi de iure istius
1 regni, ꝙ idem operatur † maxima amicitia, q̄d operatur affinitas, seu coniunctio sanguinis, est text. simil. in. l. cum allegas. C. de castren. peculio. mili. lib. 12. & voluit glo. in. c. 1. de testamen. lib. 6. facit glo. & quod ibi dixit Abb. & Barba. col. 25. n. 29. in. c. requisisti. de testa. Cy. Sal. Ale. & Ias. in. l. exigendi. C. de procurato. Pro quo facit optime tex. in. l. 2. in princip. in verb. amici. ff. q pet. tuto. Cyn. in. l. inuitus. C. d. pcura. col. 3. * Et tex. in. ca. quia

el tēga tal deudo, o tal amistad c, o razon por cuya causa deua ser recusa-

nos. vers. consanguineorum vel amicorum & tenet Io. de Neuizan cons. 57. n. 14. * ¶ Facit tex. cum gl. sing. in. l. testamento. ff. de fid. commi. liber. quæ dicit, quòd affectio facit, quòd ex testa-
2 mento † non solēni, quæcunq; legata debeātur. de quo tex. dicit singularia Iaso. in. l. non dubiū 2. col. C. de testamen. & faciūt ea, quę tradit Hippoly. de Marsi. in repet. l. vnicæ. C. de raptu virgi. nu. 206. cū seq. ¶ Et facit gl. in. l. 1. C. de sica.
3 quæ dicit, ꝙ sicut † dolus tollitur præsumptiuè propter coniunctionem, vel affinitatē, ita etiam tollitur propter magnā amicitiā. & dicit Bal. in repert. suo, in verb. amicitia. ꝙ maxima amicitia copulatus propinquo similis est, ad q̄d allegat l. latè. §. amicos. ff. de verb. signi. & idē tenet ipse in. l. 1. 13. col. vers. quo ad primū. C. q accusa. pos.
4 & ibi in. 22. col. ꝙ amici † veniunt appellatione suorū. & in addi. ad Spec. in tit. de citatiōe. in verbo, qn̄ citatus, dicit, ꝙ amicus cōparens pro amico audiendꝰ est. ¶ Et ex istis apparet, ꝙ iura loquē-
5 tia in † affine, vel coniuncto sanguine, habent locum in amico magna amicitia coniuncto. * Et est tex. expressus. in. l. 7. titul. 18. par. 2. ibi, *e q̄ sea ome con quien aya deudo de parentesco, o de gran amor de manera que aya gran razon de fiar el castillo enel ansi como en si mismo.* & ibi Grego. Lopez & idem tenet. l. 3. titul. 29. par. 2. in principio quasi in fi. & vi. singulariter Thom. Grama. consi. 56. nu. 21. cū seq. & sic licet in principio dixi tex. istū esse vnicum postea inueni dicta iura partitarū suprà per me allegata. * ¶ Sed quę dicatur magna ami-
6 citia? † dic ꝙ relinquitur arbitrio iudicis. vt tenet And. Sicul. Barb. in. d. c. requisiti. col. 25. ¶ Facit
7 quoq;, quia sicut qui receptat † affinem, non punitur, vt tenet Hippol. de Marsi. in singula. 210. ad minus punitur mitius. vt Gandi. in tract. malefi. in parte, de furibus & latro. nu. 14. versi. & faciunt ita, si receptat amicum. put tenet Hip. vbi suprà. num. 210. reprobando Salyc. qui contrarium tenet in. l. nullus. C. de malefi. & matema. * Et Hippoly. in rep. l. vnicæ. C. de rap. virg. nu. 206.

nume.206.*¶Et sicut ratione sanguinis minui
8 tur pœna †, vt quando coniunctus in cõiunctũ prorumpit.vt in.l.prima.C.de emendatio. propinco.& dixi supra in cap.primo. in gl. *Derechamente*.versic.vel si coniunctus ita minuitur pœna ratione amicitiæ, vt ibi dixi.versi.quoq; egoostenderẽ. ¶Quoq; infertur ex supradictis, ꝓut infert

da d, y los autos que se hizieren contra esto, que no valgã e,

d.Hippo.de Marsi.in.d.repeti.l.vnicæ.C. de raptu virgin.numer.210. quòd sicut ego impunè
9 † possum occidere illum, qui fecit insultum contra consanguineum meum, vel affinem cum armis pro defensioné sua, sic ego possum pro me tali casu talem insultantem occidere impunè, vt dixit Bald.in.l.raptores.in.2.notabili.C. de episco.& cleric. quem refert & sequitur Iasõ.in.l.1. col.2.C.de indiuidui.tollen.vbi plura adducit in corroborationem huius dicti:ita potero impunè occidere insultantem cum armis amicũ meũ maxima amicitia coniunctum per prædicta. Quod firmat Hippolyt. vbi supra audaciter, qa hoc expresse voluit Bald.in.l. vt vim.ff.de iusti. & iure.colum.2.versi. quintò quæritur.num.6. vbi in expresso dicit, ꝙ licet defendere amicum stricta amicitia cõiunctũ: quia æquiparatur illis qui sunt de suo sanguine.l.cum alienã.C.de lega. nam veri amici sunt vna anima in pluribus corporibus secũdum Aristo.& est glos.expressa in c.dilecto.de sen.excom.in.6.in verbo.vicino.& facit quod tenet Paul.de Castr.in.l. refectionis. C.cõmunia prædi.nu.4.& Cæpola in tracta. de seruitu.& in cautela.23.& vide quoq; Hipp. de Marsi.in singula.351.incipiente. Amicitia magna vbi quasi omnia congerit.

SVMMARIVM.

1 *Recusationis causæ.*

d
1 Recusada. d Aliquas causas recusationis † vi.per gl.in.c. causamq;.el.2.de offi.delega. Alias plures ponit Philip.Fran.in.c.postremo.de appella. & Spec. in tit.de iudice delega.§.superest. quem singulariter vid. ¶Quibus adde, quòd non solum ex dictis causis potest iudex recusari, sed etiã ex causis in iure nõ expresis, quia iustę causæ suspicionis non sunt omnes in iure expressæ, quia non possunt de facili omnes exprimi sed iudex, vel arbiter, arbitrabitur eã iustã, vel iniustam, secundũ alias causas in iure expressas. vt tenet Abb. in cap.cum speciali.de appella.nu.7. ¶Et ꝙ causa recusationis sit iusta, vel iniusta, relinquatur arbitrio iudicis, tenet Ange.in.l. apertissimi. C.de iud.in fi.& probat tex.noster ibi. *O razon*. & per additio. Abb.in.d.c.cum speciali. Vide alias causas, ex quibus iudex potest recusari, in additione, quæ est in nume.10.

SVMMARIVM.

1 *Retractio actus an sit pœna.*

e
1 No valgan. e In pœnã facientiũ cõtrariũ: qa retractatio † actus pœna est gl.in.c.decet.§. ordinarij. de immu.eccl.in.6.in parte. ꝓcessus. Et tex.in.c.dispendia.de rescrip.in.6. commen. in illum text. Abb.Barb.& Fel.in.c.cognoscentes. de constit. tenet Bal.in.l.nemo martyres. C. de sacrosa.eccl. licet Abb.in.d.c.cognoscentes.nu.5.teneat contrarium per illum tex. Tamen concordando referendo Bald.dicit, ꝙ aut nullitas alicuius actus inducitur in odium alicuius & tunc dicitur pœnalis, aut in defectum solẽnitatis inducitur nullitas, & non est pœnalis. cõtra quã distinctionẽ videtur tex.in.l.fi.C.de liber. præter. vbi est nullitas actus propter defectũ solẽnitatis & tex. ibi pœnã appellat. Et ꝙ sit pœna annullatio actus, tenet Bar.in.l.prætor ait.ff.de noui ope.nuntia. & ibi Alex.nu.5.facit tex.in.l.senatus.ff.de contrahẽ.emptio.de quo per addit. Abb. in.d.c.cognoscẽtes. ¶Et licet sit pœna irritatio cõtract⁹, nõ est naturalis pœna cõtrahẽtiũ cõtra legẽ vel mandatũ superioris, imò est cõtra ius, q dicit pacta seruabo: qa naturalis aũt pœna est, vbi ponitur pœna corporalis, vel pecuniaria, vel ꝓut iudici videtur, vbi pœna non est statuta. vt residet Fel.in.d.c.cognoscẽtes.col.3.versi.in contrariũ. per.d.Inno.c.si verè.de sent. excom. de qua materia per.d.Barba.in.d.c.cognoscentes.col.8.

Prætor. Cap. XLIIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam publicam, vel priuatam Cæsaris iudex non debet vsurpare, nec ad publicos vsus conuertere.*

2 *Solutio regularis facta de rebus priuatis principis & eorum titulis, non debet à iudicibus vsurpari.*

3 *Pœnas soluendas camerario vel ad certas causas destinatas, iudex non põt ad alios vsus, etiam publicos destinare, nisi ex licentia superioris. Et idem in alijs habentibus publicam administrationem.*

Prætorum. Caput. XLV.

OTrosi, q̃ las penas, que ptenecẽ a nr̃a camara q̃ fuerẽ adjudicadas, por vos, o por vr̃os officiales para la nr̃a camara, o pa la guerra, y las otras penas arbitrarias, que vos pusierdes đ vr̃o officio, aunq̃ seã aplicadas a obras publicas, o pias, que vos, o vr̃os officiales no las podays gastar, ni tomar a en ninguna manera, aunq̃ digã, q̃ los corregidores que fuerõ antes que vos, estuuierõ en costũbre de las lleuar. Y todas ansi las vnas como las otras se cõdenẽ ante vn escriuano publico đl numero, que para ello fagays escoger y poner b, el qual sea el que vierdes que es mas fiable: y que este escriuano tẽga cargo đ escriuir todas las dichas penas, que vos y vr̃os officiales cõdenaredes a algũos e q̃ luego otro dia đspues q̃ fuerẽ cõdenadas de copia dellas al escriuano de cõcejo, el qual tẽga cargo de las recebir todas, para que pcure la execucion dellas. Y si el processo passare ante otro escriuano, q̃ toda via para dar la sentẽcia llame al escriuano que fuere diputado por ante quien passen las condenaciones, y las reciba: y si el dicho escriuano fuere negligẽte en dar la dicha copia al escriuano de cõcejo a otro dia, que

a Ni tomar. a Nõ licet officiali pecuniã publi-
1 cã † vel priuatã ipsius Cæsaris ad vnã causam deputatã vsurpare, vt inde cõsequatur aliquã commoditatem, nec etiã ad alios vsus publicos, vel alias publicas necessitates conuertere text. est. similis in. l. sciant iudices. C. de his q̃ ex publi. collatione illata sũt. lib. 10. & ibi Io. de Plat. & facit tex. in. l. fina. C. de locatio. fundo. patri. lib. 11. & in. l. 2. C. de frumento vrbi Constantinop. & in authen. de collat. §. jubemꝰ nullam. colla. 9. l. legatũ. ff. de administr. rerũ ad ciuita. pertin. Et sic patet, ꝙ nedum est ꝓhibita vsurpatio publicarum pecuniarũ, sed etiam
2 regularis † solutio facta de rebus priuatis prĩcipis, & eorum titulis, non debeat vsurpari à iudicibus maximè, vel ab alijs officialibus exigẽtibus, sub pœna grauissima secundùm Ioã. de Plate. in. d. l. sciãt iudices. Et dicit ibi esse ar-
3 gum. ꝙ iudex † pœnas soluẽdas camerario, vel ad certas causas destinatas non pōt ad alios vsꝰ etiã publicos destinare, nisi ex licentia superioris, vel nisi sit modica pecunia ex multis redacta quæ in necessariã operã sui officij cõuerti pōt. vt in. l. præcepit. C. de cano. larg. titul. libr. 10. & idem tenet Io. de Pla. ibi. Et vi. gl. & ibi Ange. in §. sũt præterea. Instit. de publicis iudic. vbi tenet, ꝙ si aliquis habebat aliquã administrationem publicam, & ex ea aliquid conuertit in suũ incidit in pœnam tertiæ partis. ¶Et idem dicit, ꝙ si isti camerarij finito officio aliquid retinent, tenentur eadem pœna. ¶Et quoq; ista pœna tenetur officialis, q colligit vnã collectã destinatã ad vnũ vsum, & ipse cõuertit in aliũ vsum, etiã si esset pro necessitate cõis. vi. text. in. l. hac lege. C. de aquæductu. lib. 11. & ibi Io. de Pla. & text. in. l. 14. tit. 14. partit. septi. ¶Et Bartolus in l. missi opinatores. C. de exactoribus. tribut. libro decimo. vbi dicit, quòd ille textus facit contra officiales, & collectores collectarũ, & solidorum, quòd si aliquid retinent de eo, quod exercuerunt, vel aliquod seruitium

tium acceperũt, ab his, q debẽt aliquid à cõi recipere, vt eis fiat solutio puniuntur in duplo. & Io. de Pla. ibi nu. 7. versic. 5. noto. ¶ Et facit in simili quod tenet text. in l. nulli. C. de conditis in publicis horreis. libr. 10. vbi nullus debet in suã vtilitatẽ cõuertere species in horreis publicis recõditas, aliàs deportatur. Caueãt ergo officiales abundãtiæ, qui habẽt custodire frumẽtũ in publicis horreis recõditis, nec occultè conuertendo in suos vsus, incidant in pœnã, secũdùm Pla. ibi. ¶ Et idẽ, si quantitas sit deputata ad emptionẽ frumẽti nõ põt minui, nec in alios vsus cõuerti. tenet ipse Pla. in l. 2. C. de frumẽ. vrbi. Constãtinopo. lib. 11. aliàs in duplũ tenetur. vt ibi. ¶ Et an officialis public⁹ camerarius, vel exactor publicus põt negotiari cũ pecunijs publicis, & an lucrũ acquiratur ei, vel publico? Vide Philipp. Dec. cõsi. 6. & vi. Mon. in gl. ord. in part. Officiales. vid. in c. 19. in c. iud. syndi. in glo. *Cobrar.*

SVMMARIVM.

1 *Correctores prouinciarum possunt facere susceptores & thesaurarios.*

2 *Receptores, camerarij, & thesaurarij sunt immunes à collectis.*

3 *Receptores debent exigere, non solùm debita noua, verùm etiam antiqua.*

4 *Administrator, an potest exigere ab alio administratore.*

5 *Si susceptor, vel camerarius regis, seu Baronis scripsit se recepisse aliquid ab eo, qui tenebatur regi, vel Baroni vel ciuitati, an debitor sit liberatus.*

b 1 Poner. b Nota tex. q correctores ꝓuinciarũ põt † facere susceptores & thesaurarios. Idem tenet Bar. in l. præcipit. C. de cano. larg. tit. lib. 10. & ibi Io. de Pla. nu. 6. vbi dicit, q similiter legatus, qui est in prouincia, qui procõsuli æquiparatur, vt solet notari per doct. in ca. 1. de offic. deleg. in 6. Sed hoc intellige, q põt thesaurarios eligere, scilicet specialem in prouincia sibi cõmissa. Sec⁹ est in generali, quia thesauriũ, & receptorẽ generalẽ elegit rex, vel ꝓcurator fisci, & postea cõsensu curiæ. i. principis cõfirmatur. vt in l. super creãdis. C. de iure fisci. 10. & in l. exactores. C. de exact. trib. eod. lib. Ex quo infert Bart. in d. l. præcipit. q potestas non põt facere, seu mãdare, q pecunia in cõmuni redigẽda soluatur alteri, quàm camerario, seu thesaurario cõmunis. quod sequitur ibi Io. de Plat. in fi. ¶ Adde quoq;, q isti camerarij, seu recepto-
2 res, & thesaurarij ciuitatum, sunt † immunes à

pague lo q̃ mõtarẽ las dichas penas cõ el quatro tanto y el dicho escriuano de cõcejo tenga e cobre las dichas penas pertenesciẽtes a la camara, o ꝑa guerra para acudir con ellas a quiẽ nr̃o poder ouiere ᶜ firmado de nr̃os nombres, y no a otra persona algũa. Y si no pusiere la diligẽcia q̃ deue en las cobrar, q̃ las pague đ su bolsa Y q̃ el dicho escriuano no acuda, ni cõsiẽta acudir cõ ellas a otra persona alguna. Y si el dicho corregidor cobrare las dichas penas, o

collectis, durantibus eorũ officijs: quia regulariter honorẽ sustinẽti munus imponi nõ põt. tenet Luc. de Pẽ. in d. l. præcipit. col. 1. per legẽ honor. ff. de muneri. & hono. & ibi gl. ¶ Item dic q
3 isti susceptores, & † exactores, qui de nouo creãtur ad istas collectas, & tributa recipiẽda, nõ solũ debent exigere, suscipere ea, quæ debent ratione præsentis anni, sed etiã ab his, qui præteritis annis nõ dũ soluerũt, & etiã id, quod antiqui susceptores, seu exactores remãserunt debitores: & sic antiqua debita põt nouus exactor exigere tã à debitoribus, quàm etiã reliqua ab ãtiquis exactoribus. vt est text. & ibi Plat. in l. suscepторẽ. C. de susceptorib. præposi. archa. libr. 10. & tenet Mõ. in l. 3. tit. 17. lib. 3. for. ll. in glos. *Por arrendar.* in fin. ¶ Et qñ vn⁹ administrator
4 † potest exigere ab alio? Dic vt per Bar. in l. qui proprio. §. fi. cũ l. seq. ff. de procuratorib⁹. & in l. cũ plures. ff. de adminis t. tuto. & in l. 2. C. eo. tit. In proposito nota, q si talis susceptor, vel
5 camerarius † regis, vel baronis. seu ciuitatis scribat se recepisse aliquid ab eo, qui tenebatur Regi, vel Baroni, vel ciuitati, licet in veritate nõ receperit, tamen quòd se tenebitur prius, & debitor liberatur, nisi fortè iste camerarius desinit esse soluendo, quia tunc habetur recursus ad primum debitorem. prout tenet Ioann. de Plat. in lege se-

lege securitates.C.eo.tit.de suscep.& arca.li.10.

SVMMARIVM.

1 *Pœnas applicandas cameræ Regis nō potest rex donare, seu dare, donec prius per sententiam diffinitiuam sint terminatæ.*

c 1 Ouiere. c Quas quidē pœnas rex nō potest † donare, nec dare, donec prius iudicio sint terminatæ per sentētiam diffinitiuam, quæ in rē transeat iudicatam. Et si fortè de facto per quodcunq; rescriptum, vel literam tales pœnas donauerit personæ cuiuscūque sit status, vel conditionis, non valet tale rescriptum, seu litera, nec debet obediri, nec adimpleri, non obstantibus quibuscunq; clausulis derogatorijs, & firmitatibus. Et tabellio autē regis seu cancellarius, qui tale expedierit rescriptum, ipso facto officium debet perdere & vtēs eo punitur. vt tenet latè Montal.in glo.ordi.regali.in parte, Pena, seu etiam calonia, vbi vide.Sed tu vide pragmaticā. 49.in pragmaticis factis in ciuitate Segouiæ per nostram Imperatricē atq; reginam, anno.1532. & vi.Io.de Plat.in lege in rē suam.C.de pœnis fiscali.lib.10.versi.nota.& vide eundem Plat.in lege prima.C.de petitis bono.subla.lib.decimo.

d Las pague con las setenas. d Ius est nouum, quia de iure digestorum in quadruplum tenebatur per textū in.l.aufertur.§.finali.ff.de iure fisci. de quo per Parid. de Pute. in tractatu syndicat. in parte, Syndicantur etiam officiales de subtractis ex pecunia publica fol.3.4.

e De Toledo. e Quæ est lex quadragesimaoctaua.titulo.19.libro octauo.in ordinationi. regali.in fine.Sed hodie dictæ pœnæ arbitrariæ debēt expendi cū interuētione regis menti.vt in pragm. 38.in curijs Vallisoleti anno.1537.

Prætorū. Cap.XLV.finis.

SVMMARIVM.

1 *Exemplo instrumenti de mandato Papæ, vel Regis, creditur.*

a 1 El traslado. a Not.tex.ꝙ exēplo † instrumēti, ꝺ̄ mādato Papæ, vel regis exēplato creditur, & statur, sine citatione. Idem tenet Feli.in ca.fi. de fide instru.col.3.versi.fallit quartò.allegando Host.& Imol.in.c.peruenit.de fideiuss.Circa qꝺ̄ vid. quę posui in cap.19.suprà eod.in gl. *Que se trasladen.*

parte dellas por via directa, o indirecta, que las pague con las setenas[d] y se cobren del tercio postrero de su salario, o de sus bienes. Y las otras penas que se applicaren a alguna obra publica o pia el escriuano de concejo por vuestro mandado gaste aquella parte, que de las penas arbitrarias por la ley de Toledo[e], es aplicado a la tal obra, y cō la otra parte acuda a nuestra camara, segū la dicha ley lo dispone, y que se gaste en aquello para que fuere applicado, y no en otra manera. Y enel fin del año que vos tomeys la cuenta delas dichas penas a los dichos dos escriuanos, y firmada ꝺ̄ vuestro nombre, y de los dichos nombres dellos la embieys vna a los contadores mayores, y otra al nuestro thesorero, para que pueda embiar por lo que ouiere ꝺ̄ cobrar. Y ansi mismo deys la dicha cuenta al que vos fuere a tomar la residencia por ante los dichos dos escriuanos.

Prætorum. Caput. XLVI.

OTrosi, mandamos, que el que assi fuere por asistēte o gouernador, o corregidor lleue el traslado[a], q̄ le sera dado de las pragmaticas, y leyes, que disponen

ſponen cerca de lo contenido en eſtos capitulos, y de las coſas, que los Corregidores, y officiales de concejo deuen hazer y guardar, eſpecialmente las q̃ cõciernen al regimiento, y buena gouernació de las ciudades, y villas, porque por ellas ſe pueda cumplidamẽte informar de q̃ manera ha de regir[b], y gouernar lo que a ſu cargo eſtuuiere.

SVMMARIVM.

1 *Intentio finalis regentis debet eſſe pax, & vnio ciuium,*

2 *Pax, & vnitas magis poteſt effici, ſi ciuitas regatur per vnum, quam per plures.*

3 *Ciuitas magis eſt potentior, quando regitur per vnum, quam ſi per plures.*

4 *In bene regente, tria requiruntur.*

b Regir. b Ariſt. 3. Polyticorum, tractat modos regẽdi ciuitatem. & Ægi
dius Roma. de ordine fratrum ſancti Auguſt. in
libr. quem fecit de regimine principũ. Sed tene,
1 q̃ intẽtio † finalis regẽtis debet eſſe pax, & vnio
ciuiũ. vt. ff. de offi. præſi. l. cõgruit. in princip. &
in auth. de mãdat. princi. §. deinde cõueniẽs. col
2 la. 3. quæ pax †, & vnitas magis põt effici, & obſeruari, ſi populus regatur per vnũ quàm p plures. ergo eſt melius regi per vnũ. Quod probat in principatu pluriũ nõ põt eſſe capax, niſi quatenus illi plures ſunt vnũ per volũtatẽ. Quod patet: quia ſi diſcordant, impeditur eorũ actio per cõcurſum. vt in. l. cõſi. §. fi. ff. de cura. furio. &. ff. de ſeruit. vrba. præd. l. itinere. cũ ſimilibus. & ſic nõ debẽt eſſe plures iudices in ea. Quod probatur quoque: quia ex hoc ipſa ciuitas, & reſpubli
3 ca redderetur †, & potẽtior. Quod probat. Virtus quãtò magis eſt vnita, tãtò fortior eſt, quam ſit in plures diſperſa. vt auth. de ſan. & vlter. fra. §. quia igitur. colla. 6. ſi igitur tota ciuitatis potẽtia cõgregaretur in vnũ, eſſet efficacior, & p illã princeps propter maiorẽ potẽtiam melius poterit gubernari. vt tenet Bar. & hęc alia in tract. de regi. ciui. colum. 2. Et melius regitur per vnum, quàm per plures: quia multitudo ad aliquod negotium exequendũ, magis eſt ad damnũ, quàm commodũ, quia confuſionẽ inducit, & ſegnius expedit, & maior machinatio poteſt induci. vt tenet Platea in. l. nam collatores. §. eo ſcilicet. in fine. C. de re milita. libr. 12. tex. in. l. 3. §. apparet. C. quando, & quibus quarta pars debe. libr. 10. & ideo non eſt vtile plures mittere executores ad bona debitorum capienda, ſecũdũ Pla. ibi in dicto. §. eo ſcilicet. ¶ Vbi quoq; dicit Bart. in
4 dicto tractatu, q̃ quilibet bene regenti tria † requirũtur. ¶ Primũ, q̃ perfectã rationem habeat ad diſcernendum, vt ſciat iuſtum ab iniuſto, licitũ ab illicito ſeparare. vt. ff. de iuſti. & iure. l. prima. ¶ Secũdò, debet habere rectam intentionẽ. ¶ Tertiò debet habere perfectã ſtabilitatẽ. Iſta probãtur per definitionẽ iuſtitiæ, dũ dicitur, eſt conſtans, & perpetua volũtas ius ſuũ vnicuique tribuens. vt in. l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iure. Cætera circa iſtam materiam. vide per Bar. in. d. tract. vbi vi. de malo & bono modo regendi.

Prætor. Cap. XLVI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Delictum publicum quod dicatur.*

2 *Si agitur de delicto publico, & de pœna applicanda fiſco, quilibet admittitur ad querelandum contra poteſtatem, & eius officiales.*

Et an minor. 25. annorum poteſt querelam contra iudicem proponere.

a PVblicos. a Quæ delicta publica dicun-
1 tur, † altero de tribus modis ſecundùm. Bartol. in. l. prima. ff. de publicis iudicijs. Et vno modo largiſsimè, vt eſt, quando punitio fit ad vindictam, ſeu ad vtilitatẽ publicã. vt in. l. interdum. & in. l. quod ſenatus. ff. de iniurijs. ¶ Alio modo, quando quilibet de populo poteſt accuſare. vt in. §. conſequens. Inſtit. de ſuſpe. tutor. ¶ Sed tu tene, remiſsis omnibus, quod omne delictum dicitur publicum, quod non reſpicit offenſam certæ perſonæ principaliter, & de illo poteſt accuſare, quilibet de populo. prout tenet Bartol. in dicta lege prima. ff. de publicis iudicijs. columna. 2. verſicul. pro cuius declaratione. & idem Bartol. in. l. lex Cornelia. §. ſi quis libellum. ff. de iniurijs. in fine. & eundẽ Bartol. in. l. 2. §. ſi publico. columna ſecunda. verſicul. pro cuius declaratione. vſque in finem. & in Rubrica. ff. de popul. actio. melius per totum titulum

titulum. Institut. de public. iudic. §. publica autem iudicia. cum sequentibus. Et ibi Angelus in principio. nu. 2. dicit, q̃ publica iudicia dicūtur quia cuilibet competit publica accusatio. Ergo quotiens vnicuiq; competit publica accusatio, dicitur crimen publicū. Dicit quòd facit tex. in dict. §. consequens, & sic oĩa iudicia, quæ tēdunt ad vindictam publicā, possunt dici publica. & ita loquitur. d. l. senatus. & tenet Azo in summ. de publicis iudic. ff. ¶ Et licet pœna sit pecuniaria, si applicatur fisco, dicitur crimen publicū. vt tenet Bart. in. d. rubri. ff. de popul. acti. licet contrariū, & malè, teneat Bald. in rubri. C. qui accu. non poss. ¶ Sed idem Bal. in tit. de pace iuram. fir. in vsib. feud. §. iniuria. nu. 4. Dicit, q̃ quādo propter delictū venit ponenda pœna arbitraria, non dicitur crimen publicum. ¶ Vide tu Amo. Iusti. in tracta. synd. in parte, in

2 termino cōparuisset Iacobus, vbi dicit †, q̃ si agatur de iure publico, & de pœna applicanda fisco, quilibet admittitur ad querelandum cōtra potestatem, & eius officiales. vt dicit notare gl. in. l. iubem⁹. C. ad. l. Iul. repet. & in. l. 2. ibi, à quocunq; pulsante. C. vbi ratio. agi oport. posset tamen secundum eūdem contra personas talium querelantium opponere exceptiones, quæ possunt poni contra personas accusatorum de quibus per Bal. in rubri. & in. l. 1. C. qui accusa. non possunt. * Et ideo dicit Angel. in. l. nemo. C. vbi de ratione agi opor. q̃ minor. 25. annis nō poterit contra iudicem querelam proponere tempore syndicatus sine curatore: quia non est idone⁹ adsistendum in iudicio, vt in. l. clarū. C. de auth. præstan. vi. quæ dixi. in. c. 3. iudi. syndic. infra. in gl. quexas, in fine. & quòd quando venit applicāda fisco quilibet admittatur vt dictum est gl. in. l. censemus. C. de litigio. in verb. recipiat. in fi. quod est verum quando pœna est pecuniaria, secus si ex delicto priuato imponenda esset corporalis: ita intelligit Cyn. & Bar. in. l. fi. ff. de priua. delict. & tenet Peregri. in part. citato. in glos. *estimacion.*

Prætor. Caput. XLVII.

ITem que tēga cargo especial de castigar los peccados publicos [a], y juegos [b], y amancebados, y blasphemias [c], y otras cosas semejantes. Y cerca de los marcos que se han de lleuar a las mancebas de los clerigos, y frayles, y casados. Mandamos, que por la primera vez q̃ fuere hallada alguna muger ser manceba publica [d], de

b **Iuegos.** b Vt in cap. 29. supra eodem. & ibi dixi.

c **Blasphemias.** c Vt in. c. 25. supra eo. & ibi vide.

SVMMARIVM.

1 *Concubina publica clerici, monachi, religiosi vel vxorati, quæ dicatur.*

2 *Mulier coniugata, licet sit publica concubina clerici, vel vxorati, non punitur.*

3 *Maritus consentiens vxorem publicè adulterari, punitur.*

4 *Si concubina clerici contrahit matrimoniū cum famulo ipsius clerici, & stat in domo ipsius clerici, punitur.*

5 *Officialis an potest tenere concubinam.*

6 *An potestas, vel officialis, qui cognouit carnaliter mulierem captam, puniatur.*

7 *Concubinatum dicitur vitium dissolutum.*

d **Mãceba publica.** d Sed q̃ dicat publica concubina ad hoc, vt pœna istius text. habeat locum, & quia secundum doctorē de Pala. Ruui. in loco infra allegādo, nonnulli errāt in intellectu & executione istius legis, & similiū. Dicit, q̃ vult declarare, ne imperiti iudices in futurū errēt, sicut hactenus errauerūt, & cōsueuerūt aliquas mulieres. & nonnullos clericos infamare multis insidijs, & cauillationibus vtētes, vt clericos, & mulieres occultè simul coeūtes, & in eodē lecto iacētes capiant. Et omissis omnibus, tenet, attentamēte istius text. & cæterorū in materia loquētiū, qui publicitatē requirunt. ¶ Quòd

1 concubina publica clerici †, monachi, religiosi, vel vxorati dicitur, quæ cōi opinioni vicinorū pro tali eius concubina reputabatur: quia scientibus, & videntibus vicinis, ille domus eius intrat, & conuersatur, & è contra illa in domum eius frequentat, & alimenta, & alia necessaria

cessaria recepit. Ista ergo dicitur publica concubina.vt debeat puniri per leges regni. vt conclu dit dictus Pala.Ruui.in repetitio.ca.per vestras. de donat.§.21.q incipit.ex his patet.fol.93.nu. 17.*Et facit.l.43.titu.6.par.1.& si habet filium ex ea,vt ibi.¶Et dic,quòd tempore accusatiōis, vel denuntiationis debet esse concubina publica clerici, vel vxorati, vt hic dicit, *fuere hallada:* quia si ista pœnituit,& desistit à peccato & à cōcubinatu, ex quo non stat amplius in peccato, non debet puniri.argu.c.quemadmodū.de iure iur.cum ibi nota.&.c.de his. de accusatio. & facit.l.si vxor.§.si quis vxorē.ff.ad.l.Iul.de adulte. &.l.propter violentam.C.eo.tit.& facit quòd tenet Bar.in.l.barsatorem.C.de fide instrumen.& Ias.in.l.1.ff.de acquir.possess.nu.87. & Plat.in.l. vnica.C.de thesaur.nu.6.* ¶Et licet mulier inueniatur in lecto, vel inmensa cum clerico, vel religioso,seu vxorato,prout aliqui opinātur, & male,vel si fuerit in delicto, & accessu deprehensa, talis deprehensio non dicitur, nec reddit delictum & concubinatum publicum, vel notoriū, nisi aliter conuincatur secundùm Pala.Ruu.vbi supra.Ad quod dicit esse gl.notabil.iuncto tex. in ca.ex literarū.de eo qui ducit in matri. quam polluit per adul.& ibi notant Host.Io.Andr.& Abb.& est bonus tex.in.l.1.C.de petiti.bono. subla.lib.10.vbi deprehensus in crimine,dicitur de eo cōuinctus.vt ibi Bar. Plat. & Luc.de Pen. Non ergo secundùm Pala.Ruui.sufficit, q mulier sit deprehensa in lecto ad hoc, vt dicatur publica concubina: sed oportet aliter de publicitate cōstare,putà,q multitudini se patere, non exponens, sicut de meretrice publica.34.distin.c. vidua,sicut etiam dicitur publicus aleator, vsurarius,& maledicus, & excommunicatus.c.exceptionē.de exceptio.& in ca.2.de maledi.& in c.inter dilectos.de excess.præl.&.c.1.de vsur.n. 6. ¶ Secus ergo,si secretè intrat domū propriā vel alienam detineat cōcubinā.nā tūc pœnā pu blicæ concubinæ non incurrit secūdū Pal.Ruu. vbi supra cū vnius rē secretā publicā denotet.vt dicit, q legitur, & notatur in.l.si quis domū.ff. de iure iur.& Guiller.in Cle.quoniam.de vita & honest.cler.in ver. publice. ¶ Nec enim ad hoc, quòd aliquid dicatur publicum, sufficit q sciatur ab aliquibus tantùm,vt notat idem Guill.in Clem.1.§.fi. de concess.præben.dicit est aliquid publicè sciri.i.cōmuniter, qū fit corā multis.vt Io.And.in.c.præterea.de spon.Non ergo secundum eund.Palac.Ruui.sufficit, quòd semel, vel bis talis publicè videatur.vt notabiliter dicit gl. in constitutionibus Anglicanis de concubinis clericorum,super verbo,publicè. ¶ Tunc igitur fornicatio, vel concubinatus dicitur notorius, vel publicus quando quis habet concubinam sicut vxorem, publicè nutriendo filios ex ea procreatos,ita,quòd non audet diffiteri, aut negatio nulla esset.vt dicit gl.in.l.sententiam. in versic. celari.C.de pœnis.Facit.l.illud.§.sed & si. ff. de tritica actione.& ca.nullus.& ca.præter.32. distin.Si autem non est ita notorium, sed ꝓbabiliter, potest tergi sciri. vt quia tenet concubinam cum matre,& dicit esse pedisequam matris non dicitur huiusmodi concubina publica, vel manifesta, nec ille concubinarius publicus, vel manifestus.c.sicut.de cohabi.cleri.& mulier. & c.si qui.81.distin.tenet Abb. post alios in ca.vestra.de cohab.cleric.& mulier.Angel de Clauasio in sua Summa.in parte, concubina.ver.4.& Summa Syluest.in parte,concubinarius.§.4.Facit tex.in cap.interdicimus.ibi, missas publicas. 16.q.1.vbi exponit Inn.publicè.i.coram populo.facit cap.1.de clandest.desp.quod nota:quia sæpè accidit,ne erres. ¶ Et facit quod tenet Inn. & Abb.in capit.qualiter & quando.el.1.in fine. de accusa.vbi tenet,quòd super fornicationę clerici,vel alterius, interrogari non potest de nomine mulieris, nisi sit notoria fornicatio cum illa, secus si est occulta.vt ibi per eos.& in auditoriū doctoris de Pala.Ruui.facit dictum Ange.in authenti.de trien.& semiss.§.consideremus.collat. 3.numero.10.vbi tenet idem dicendo,quòd ad probandum concubinatum,debet articulari, q talis,talem tenet mulierem liberæ conditionis in domo sua in suam concubinam, habitu concubinali,& ea vtebatur, & eam tractabat vt suā concubinam vicinis scientibus,& audiētibus.* Idem tenet Guiller.Bene.in.c.Raynūtius.de testamē. in parte.& vxorem nomine Adelasiam. in.5.decisione.numer. 106. fol.120.vbi inquit, quòd eo solo præsumuntur supradicta,quòd simul habitant allegando Angel.in.d.§.consideremus.*Et eodem modo debet articulari d̄ filiatione vxorata & fraternitate. Et facit quod tenet Bald. in capitulo. cùm non ab homine. de iudicijs.in principio.vbi dicit in simili, quòd ad puniendum clericum,vel alium de crimine, nō sufficit sola deprehensio, nisi post deprehensionem conuincatur.vt in capitulo.primo. de pœnis. & talis deprehensio non sufficit,nisi quo ad infamiam. vt Bald. ibi per textum in.l. palam.

1 ff.de ritu nuptiar. ¶ Sed pœna illius text. non

2 habet locum in muliere coniugata †:quia quanuis esset publica concubina clerici, monachi, vel vxorati. vt est textus in pragmatica.9. in libro pragmaticarum.fol. 88. est textus in argumento in.l. si vxor. §. Diuus Seuerus. ff. de

adulter-

adulter. vbi meretrix vxorata potest accusari de adulterio.* Et tenet Gregor. Lopez in.l.2.titul. 17.part.7. in gloss. *tan negligente.* vbi talis nupta non potest denuntiari, nec puniri per iudicem secularem inquirentem tanquam contra clerici vel vxorari cō- clerigo e, o frayle cubinā in iudicio, vel extra ni si maritus eam accuset, licet pragmati. illa sit aliquantulum limitata per aliam post editam in villa de Madrid ab eisdem regibus.* ¶ Et sic statutum loquens de meretrice, non habet locum in ea, quæ est vxorata, secundùm Ioannem Andr. in additione ad Specula. in titulo. de iniurijs. in rubric. de quo fecit festum Andr. Sicul. Barbat. in.c.lator. de pignor. columna.1. versicul. & adde Ioan. Andr. ¶ Vbi infert, q̄ mulier nupta nō potest carcerari pro debito. Quod expressè voluit Bald. in.l.consentaneum. C. quomodo & q̄n iudex. de quo vid. quæ dixi suprà in Procemio istorum capitum. in gloss.1. Sed in casu nostro agitur de odio, & pœna, meritò non punietur pœnis legalibus disponentibus contra cōcubinas. Et sic aliàs dicit Pala. Ruuios practicasse. ¶ Tamen dicit, quòd si tanta esse notorietas, q̄
3 maritus illud sciat, & patiatur †, quanuis ipso tacente, & consentiente nemo possit adulterium accusare. vt in.l.3.titul.7. for. ll. libro.4. & in.l.2. titu.17. parti.7. quæ aliter disponit corrigendo. l. quanuis. C. de adulter. §.1. Institu. de publi. iudicijs, ille maritus venit puniendus, si fuit adulterij causa. vt in.l.7. titulo. 17 parti.7. quæ incipit, *Rematar.* Imò si ille fuit leno vxoris suæ, mortis pœnam incurrit. vt ead.7. par. tit.22.l.2. quæ incipit, *Los alcahuetes.* & traditur. in.l. mercalem, C. de conditio. ob turp. caus. & iudices hanc pœnam contra tales libenter deberent imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fœdus & indiuiduitatē fœdare, & diuidere non erubescunt vxorem & carnem, vt ita dixerim ꝓpriam polluendo, peccatum quasi contra naturam committunt, secundùm Pal. Ruui. vbi suprà, & per suum dictum Plazentiæ, & in Elbora (id est, Talauera) condemnaui quosdam homines, vt publicè verberarentur per vxores suas cum ristris alliorum, & lineis cornuū in collis, & executioni iussi: quia assentiebant vxoribus suis publicè esse in lupanari, & qui de adulterio vxoris non indignatur, præsumitur leno vt tenet Ferra. cautel.14. & dicta pragm.95. in fine. versi. *Por quanto se dize.* vbi iubet procedi contra viros consentientes vxores adulterari, & in cōcubinatu esse. Vide tu quoq; pragmati.97. in li. pragmati. fol.
4 89. vbi tenet, quòd si concubina clerici † cōtraxit matrimonium cum famulo clerici, & stat in domo, & seruitio ipsius clerici in ipso delicto q̄ puniatur, sicut si non esset nupta, licet maritus eam non accuset. quod nota, & vi. ¶ Sed an offi
5 cialis, & sic iudex potest † tenere concubinam, & habere in ciuitate quam regit. Par. de Put. in d. tract. synd. parte, adulterium fol.43. numer.8. & in fine tenet, q̄ sic per.l.fi.ff. de concubi. Et est tex. in.l.2. titul.14. parti.4. Sed tu iudex ab hoc peccato recede, & eam nō habeas, quia, vt dicit Bald. in lege secunda. §. & cùm placuisset. ff. de origine iuris amor puellarum subuertit rectum iudicium. & Ioann. Andre. in.c. quorundam. de electio. in.6. in nouella. dicit, quod non solum prætoris manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu, continentes esse debent. prout additio Bald. ibi tenet. ¶ Et vide per dictū
6 Pari. de Pute. vbi suprà. an potestas puniatur †, vel custos carceris, qui carnaliter cognouit mulierem carceratam. & ibi vi. quid si ista carcerata erat honesta, vel leuis, vel inhonesta. & vide tu Ioann. Fab. in.§. Item lex. Institu. de publi. iudi. & Guido. papæ. decisio.448. & decisio Capell. Tolosa.446. quasi in medio. & Hippol. de Mar. in.l. prima. ff. de Sicarijs. num.8. & eundem Hippoly. de Marsil. in sua practi. crimin. in.§. aggredior. nu.33. & nume.26.* Et vi. quæ dixi suprà in ca.15. glo. *muerte.* columna.3. versi. alius est si
7 custos carceris.* ¶ Adde, quòd cōcubinatus dicitur vitium dissolutum. tenet Bald. per text. ibi in.c. lator. de re iudica. in principio.

SVMMARIVM.

1 *Contra concubinas clericorum, an iudex secularis potest procedere.*

2 *Concubina clerici non gaudet priuilegio fori.*

3 *An concubina clerici in minoribus beneficiati in pœnam incurrat.*

4 *Clericum concubinarium in fragranti delicto inuentum potest familia potestatis capere, & ducere ad suum iudicem.*

e O clerigo. e In quantū iste tex. iubet iudicibus secularibꝰ
1 contra concubinas clericorum † procedere, nō potest stare, quia est contra ius. prout tenet Petrus de Ancharra. in consil.192. incipiente. magnifice & illustrissime princeps & in repeti. regul. ea quæ. n.23. columna. de regul. in.6. vbi cōsuluit, & tenet non valere statutum conditum à laicis

à laicis cōtra concubinam clericorum, & sic debent puniri per iudicē ecclesiasticum, quia cōmittit sacrilegium clericis inhærendo. vt tenet Pala.Ruui.in repeti.rubricæ de dona.§.39.foli. 21.nu.7.per tex.cū glos.in.c.eos.32.distin.&.c. cum multæ.15.q.fi.& licet Pala.Ruui. non allegat,tenet in expresso Ioā.de Pla.in.l.1.C.de mulieri.in quo loco.lib.10.nu.2.vbi ait,q concubina sacerdotis licet sit laica,tamē dicitur de familia sacerdotis,& ideo episcopus, & nō potestas loci sui originis habet iurisdictionem in ea per glo.in.d.capi.eos.& idem tenet Hippolytus de Marsi.in consil.84.nu.43.dicēdo, q si mulier laica cōmisit fornicationem cum aliquo sacerdote,q iudex ecclesiasticus nō secularis puniet eam.Et Ias.in.l.cum quædam puella. ff. de iuri. om.iudi.nu.17.tenet,quod concubina est de familia cleri.arg.in.l.1.§.familiæ.ff.de publi.ergo gaudet priuil.clerici.vt in.l.1.&.2.C.de epis. & cleri.Et licet istud parū faciat,quia debet intelligi de familia clerici licita.arg.in.l.relegatorū.in fine.ff.de interdictis & relega.¶Sed q concubina clerici sit de foro clerici.tenet Abb.post Anto.in.c.cùm sit generale.de foro cōpet.nu. 2. §. vbi per additio.& singulariter Ludo.Roman.in singula.658.in gl.in.d.c.eos.&.in.c.clericū. 11. q.1.per rationē, quia ibi perēū.Et Ias.vbi suprà istam opi.tenet alia ratione.s.propter honorem clericorum.ne aliàs per laicos scandalizētur, quibus sunt exosi.vt in.c.nullus laicus. & capi.laicos.2.q.7.& quia familia clerici etiam si sit prohibita retineri dicitur de foro ecclesiæ allegando Gemini.¶Sed supra dictis nō obstantibus, tex.noster procedit,& rectè fuit conditus,quia adducta in cōtrarium intelliguntur,quādo concubina clerici nō esset publica,nec notoria,aliàs secus,prout tenet dictus Petrus de Ancharra.in dict.repe.c.ea quæ ad finem.dicēndo,q constitutio laicorum nō potest disponere cōtra cōcubinas clericorum,quia clerici infamarētur, procedit,quando occultè tenerent illas in concubinas.arg.in.ca.scripturis.96.disti.Secus si essent notoriæ.&ita dicit se consultum ab illustri domino Carolo de Malatestis de Arimino,& in facto respondisse quod refert,& sequitur Andre. Siculus Barb.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstitu.colum.11.& sequitur quoq; Feli.in cap. si concubinæ.de senten.excom.dicēdo, q iudex secularis potest punire concubinas clerici,si est cōcubina notoria.Secus si est occulta, quia tūc episcopus potest prohibere.&ideò rectè fuit dictum in nostro tex.*Manceba publica.* & sequitur Ioan.de Anna.in rub.de adulte.2.colū.versi.& faciunt prędicta ad.q.vbi ait,q publicā,& notoriam cōcubinam clerici iudex secularis pōt punire,& statutum facere contra tales.quia clerici enim publicè concubinas retinētes,grauius puniuntur,quam alij simplices fornicatores.c.pręter hæc.32.dist.&.c.vestra.de cohabi. cleri. & mulierū.&.in.l.eū qui probabilis.C. de episcopis & cleri.& in auth.de sancti.episcopis.§.presbyteros.colla.9.& Stephan.Aufre. in tract. de poste.Secul.regula secunda.nu.34.tomo.5.tractā.foli.431.idē tenet dicēdo,q prīceps secularis possit facere statuta pœnalia cōtra manifestas & notorias cōcubinas clericorū,quia in hoc honestas ecclesię nō maculatur,sed potius defēditur,& sacri canones melius custodiūtur,& q a dictæ concubinæ crimen sacrilegij committūt, quod est crimē commune,iudex secularis in illo regno,illarum recipit cognitionem, & punit illas,licut in isto:licet puniri possunt per iudicē ecclesiasticum.vt per glo. Abb.in. ca. quisquā. de cohabi.cleri.& mulieri.nume.4. ¶Et q opi. Anchar.maximam continet æquitatem.¶Tamē dicit Anna.q iudex de facili in isto casu ad pœnā corporalem nō debet prosilire: quia etiā adulteria hodie non puniūtur personaliter, sed detruditur in monasterio.C.de adulterijs.auth. sed hodie & quia secundùm Ioan.de Anna. nō videtur posse reddi ratio:quare hoc casu nō possit per iudicem secularem puniri,à cujus iurisdictione non videtur exempta,ex eo, q deliquerit cum homine nō subiecto ipsi iudici. allegat notata in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.nec per hoc,vt dictum est, offenditur libertas ecclesiastica,nec honestas clericorū violatur.Imo iuuatur,& sacri canones custodiūtur.vt in.c.in ad iutorium, 1.distin.& in.c.1.de noui operi. enūt. ¶Præterea licet iura eximāt à iurisdictione laicorum clericos,& eorū familiam, vt notatur in c.2.de foro cōpet.tamen appellatione familiæ, non numeratur concubina: nec mirū,quia nec iniusta vxor.vt in.l.de iure.§.fi.ff.ad municipal. prout notant docto.in.d.c.2.vbi tenet Ioan.de
2 Imol.q concubina † clerici non gaudet priuilegio fori.& vi.per Fel.in.c.ecclesia sanctę Marię. de constitu.col.76.versic.decimosexto.vbi per duas column.dicit aduertendum ad rationes & fundamenta Petri de Anchar.in dict. consilio. & in.d.regul.Et in ciuitate Plazentiæ, cùm ibi fuissem iudex,inueni quādam prouisionem senatorum regalium,vbi expresse cauebatur,seu mandabatur,quòd episcopus illius ciuitatis,seu eius vicarius,& prouisor,non cognosceret contra dictas concubinas clericorū super dicto cōcubinatu,sed tantum modo iustitia secularis illius ciuitatis.¶Et rectè fuit decretum,& iussum

per dictos senatores regalis consilij, & lex generalis debebat supra hoc promulgari. ¶Sec⁹ est, quando occultè mecharetur cum clerico, quia tunc iudex secularis nō potest eam punire, procedendo ex officio contra eā: quia isto casu clericus disfamaretur, saltem infamia facti. vt Ioānes de Annania vbi supra. per tex. in ca. tantis Daniel. 80. distin. & talis infamia esset valde periculosa clericis. vt in ca. presbyteris. 2. qō. 5. & de tali debet intelligi quod legitur Cōstatinū dixisse, ꝙ chlamyde sua cooperiret clericū peccantem. vt in ca. scripturis. 96. distinct. Hinc dicitur, ꝙ latentia peccata non habent vindictā. c. christiana. 32. quæst. 5. oportet enim cū fornicatoribus & peccatoribus viuere, sicut Christus cū Publicanis, & peccatoribus cōuersatus est: & sciens Iudam furem, nō publicauit. iuxta ea, quæ habentur in c. multi. 2. q. 1. ꝙ est notādum secundū Anna. vbi suprà. ¶Sed an pœna istius
3 tex. habeat locum in cōcubina † clerici in minoribus beneficiati? Videtur ꝙ non, cùm ista pœna sit odiosa, & debet restringi. vt in c. odia. de regul. iuris. in. 6. ¶Cōtrariū credit Palati. Ruui. in. ca. per vestras. de dona. §. 21. q incipit, Ex his patet. fol. 93. nu. 21. per id, quod notat Ioā. Andre. in regula. Nec culpa. de reg. iur. in. 6. in mercurialibus. loquendo in filio clerici in minorib⁹ beneficiati, quia nō legitimatur per subsequēs matrimoniū, quòd est notādum. & idem tenet Bal. in l. parētes. ff. de in ius vocan. nu. 2. versic. tertia regula. quē vide, & alios docto. allegatos per d. Pala. Ruui. ¶Et vide Bal. in c. si autem de cohabi. cleri. & muli. vbi tenet, ꝙ etiam ille, qui habet beneficium sine cura, non potest habere concubinam. Secus si est clericus in minoribus & nō habet beneficium, quia non compellitur ad continentiam. vt Bal. ibi. ¶Et adde, ꝙ si pote
4 stas, seu eius familia inuenit † clericum cum sua concubina in fragrāti delicto, & sic in prostibulo, vel adulterio, potest capere ipsum sic inuentū, & captū ducere ad episcopū, secūdū Bald. in l. si qua per calūniā. C. de episcopis & cleri. versic. sed quęro. & etiā si sit inuentum cum habitu & tonsura. licet Innocen. in c. vt famæ. de sent. excommu. non firmet, ipse firmat & Ioan. Andre. in c. 2. de crimi. falsi. nu. 4. tenet cum. Bald. nam si hoc permittitur cuicunq; priuato, secundum Innocē. multò magis permitteretur ministro reipublicę. vt in l. 1. §. quies. ff. de offi. pręfecti vigil. & per l. fi. C. de maledi. & math. & propter hoc quis non incidit in excommunicationem, nisi per dolum. vt in c. si quis suadente. 17 quæst. 4. sed hic non est dolus, quia fit propter quietem publicam, ergo cessat excōmunicatiō per. l. si quis in seruitute. ff. de furtis. *Et ibi Bār. & Anto. Gomez de delictis. tit. de custodia reorum. nu. 3. & tenet singulariter Peregri. in par. excomunicatio. q. 5. in. gl. clericum. vbi etiam vi. an episcopus exhibere licentiam capiēdi clericos delinquētes euntes de nocte cum armis.* ¶Et idem pōt capi clericus de nocte illicitè incedēsà familia potestatis, & suo iudici præsentari. vt Bal. vbi suprà, & per additionatorē Ioā. de Anna. in d. c. 2. ¶Et licet possint capere clericū, non tamen possunt eum laici verberare, nec torquere, etiam de mandato prælatorum secūdùm Ancharra. in c. vniuersitatis. de sentē. excōmu. Et facit quod notatur in cap. clericos. de sentē. excom. lib. 6. quod est notandū secundùm Ioānem de Annania. in dict. c. 2. nu. 4. ¶Et de materia an potest iudex secularis capere & detinere clericum repertum in crimine fragāti? dic, ꝙ sic, per viginti horas secundùm Berna. & Ioan. And. in d. c. vt famæ. & Archi. in ca. presbyter. 81. dist. & Luc. de Penna. in l. generali. C. de decurio. li. 10. & Bernar. Laurēti. in tracta. de potestate seculari. super ecclesiasticas personas. nu. 20. tomo. 5. tracta. fol. 442. vbi dicit, ꝙ ista opi. est approbata cōsuetudine. ¶Et quoque dicit. numero. 19. quòd quādo iudex laicus videt clericum ad alterius iniuriam pręparatum, & non adest prælatus suus, si ipsum clericum aliàs cōpescere nō potest, nam tūc potest eum sine metu excommunicationis ligare, vel incarcerare. secundùm Innocen. in capitu. si verò. de sentēt. excommu. quem sequitur Lucas de Penna. in d. l. generali. ꝙ. nota.

SVMMARIVM.

1 *An concubina sponsi de præsenti incurrat in pœnam legis.*

2 *Matrimonium solus consensus facit, nec est necessarium ductio ad domum, nec copula carnalis.*

3 *Statutum in vxore habet locum in sponsa, & econtra.*

4 *Casus in quibus requiritur, quod filius sit velatus.*

5 *Mulier transiens ad secunda vota perdit tutelam filiorum. Idem si est desponsata per verba de præsenti, licet nondum sit cognita.*

6 *Concubina soluti an puniatur, & an mulier potest facere condēnare adamasiam mariti,*

7 *Quæ sit pœna coniugati tenentis concubinam.*

O casado.

f 1 O casado. fSed quid si est cōcubina† spōsi de præsenti, an in pœnā istius tex. incurrat? Dic ꝙ sic, qa so-
2 lus enim cōsensus† facit matrimoniū. vt in. c. 1. & c. ꝙ locū. de sponsa. & c. si. de spons. duo. & c. sufficit. & ca. cum imitatur. cū multis sequētibus. 27.

o casado^f, la cōde ne a pena de vn

q. 2. & ca. vnico. de voto. libr. 6. & ad validitatē matrimonij nec de iure canonico, nec de iure ciuili est necessarium ductio ad domū, nec copula carnalis. vt voluit glossa. in. l. cùm te. C. de dona. ante nupt. & text. in. l. mulierem. & in. l. deniq;. ff. de rit. nup. & in. l. nuptias. ff. de regul. iuri. & est gloss. singula. in. l. cui fuerit. ff. de condi. & demonstra. & tex. iuncta glo. in verbo, concubinæ. in. l. 3. ff. de donatio. vbi dicitur, ꝙ matrimonium dicitur, & maritus & vxor dicuntur contractis duntaxat sponsalibus, per verba de præsenti, licet copula nō interueniat, circa ꝙ vi. quę latè dixi in c. 1. in gloss. *Ni sus mugeres*. supra eodem. facit gl. in. §. pen. Instit. de excusa. tuto. in verbo maritum. & ibi Ange. nu. 1. vbi ait, ꝙ sta
3 tutū† in vxore, habet locum in spōsa, & econtra. Idē tenet tex. in. l. 82. in. ll. styli. & tenet Palat. in repeti. rubricæ. de dona. §. 55. qui incipit. limita septimò. folio. 33. nume. tertio cū sequētibus. est glo. in. c. iuuenis. de sponsali. & in cap. canonica. de sent. excommu. Pau. de Cast. in. l. non sine. C. de bonis quę liber. per Hippoly. de Marsil. in singula. 106. & in isto casu hoc tene, qa sic practicatur, licet dictus Hippolyt. in cōsi. 54. num. 3. cum sequentibus, tenet, ꝙ statutum loquens in vxore, non habet locum in sponsa, quia loquitur in successionibus, sicut dicimus in. l. 47. de Toro, ꝙ ad hoc, vt filius sit emancipa-
4 tus†, requiritur, ꝙ sit velatus. & sicut in casu. l. 48. in eisdem. ll. de Toro, ꝙ ad hoc, vt filius habeat vsumfructū bonorum suorū, requiritur, ꝙ sit quoq; velatus, & sic in casibus specialibus. vt habes alium in. l. prima. titu. *De las ganancias*. for. ll. secundùm glossā. ibid. ¶Et facit in simili huic quæstioni: quia sicut mulier transiens ad secun-
5 das† nuptias, perdit tutelam filiorū. vt in. l. matre. & in. l. omnem. C. ad Tertulia. idem est si est desponsata per verba de præsenti, licet nōdum sit cognita: tenet Montalu. in. l. 3. titu. septimo. for. ll. libro. 3. in gl. *Sin guarda*. & idem tenet ipse Montal. in. l. 13. titulo primo. eo. libr. 3. for. ll. in glo. *pierda*. & Bal. in. d. l. omnes. loquendo in successione, & in tutela. loquitur Bar. in authē. sacramentum. C. quādo muli. offi. tute. fungi. potest. n. 3. allegando Specu. in ti. de tutelis. §. nūc dicendum. versi. sed needum. & Alex. ibi in additio. ad Bar. ¶Sed quid si est cōcubina† soluti, an puniatur? Dic ꝙ nō, quia cōcubinatus inter solutos non est punibilis. vt Bar. & doctor. in. l. in concubinatu. ff. de concubi. & Bal. in. l. eam quam. C. de fideicommissis. 9. col. & est tex. singula. in. l. 11. de Toro, sed iubētur separari sub pœna istius tex. Nec inter se habeāt cōsortiū in suspectis locis & colloquiū. argu. tex. in auth. si quis ei. C. de adulte. & in. c. si quisquam. de cohabita. cler. & mulie. & l. 12. tit. 17. par. 7. ¶Quia cōiugati grauius peccāt in crimine carnis quā soluti. vt Bal. in. c. vt clericorū. de vita & honest. cleri. in fine. vbi quoq; dicit, ꝙ clerici gręcorū, qui possunt habere vxores grauius peccāt tenēdo concubinas, quàm clerici Romani, quia illi possunt prouideri sibi de vxorib9, isti nō. *Sed quę est pœna coniugati tenentis publicè cōcubinam, dic vt tenet Peregrin. in part. cōcubina. & Montal. in glo. ordi. in parte si coniugatus, ꝙ pro qualibet vice punitur in quinta parte bonorum suorum, quæ decem millia marabetinorū non excedant, & consanguinei concubinæ eā recipiant, & ad eam maritādā prædicta habeāt: & si intra annum non honestè vixerit applicātur in certa forma iuxta. l. 3. ti. 15. li. 8. ord. quæ est corrupta in applicatione pœnę. nam illa applicat eam tertiam part. accusatori, & tertiam iustitiæ: & debet & tertiam fisco, vt patet per. l. cōditam per regem Ioannem in ordina. de Biruiesca. Adde in proposito, ꝙ mulier pōt ciuiliter facere condēnari amasiam mariti, & condēnatā incarcerari, donec soluat, vt Peregri. in par. adulterium. q. 3. in gl. mulier. De quibus inquit vidēdum Saly. in. l. publia. C. ad. l. Iuli. de adul. & vi. Pau. in. l. iustitia. ff. de Iust. & iur. in fi. vbi officio
6 iudicis ad instantiam vxoris compellitur maritus dimittere concubinam, & honestè viuere: & idē Pau. in. l. ex ea parte. §. 1. ff. de verbo. obli. & de dicto. Pau. in. d. iustitia facit maximū festum Sebastia. Sapia in additio ad Abb. in. c. causam in princi. de offi. deleg. in additio. in par. maritali affectione, & idē Sapia ad eund. Abb. in. c. tua nos. de iur. iur. in. 1. additio. & ad hoc potest cōparere coram iudice seculari, vel ecclesiastico, vt ibi per Pau. tamen nō potest accusare maritum de adulterio, quia non violat torum vxoris, cū torum non habet, secus econuerso per. l. 1. C. de adulte. Pau. vbi suprà in dic. §. 1. nu. 3. & vi. Pala. Ruui. in rub. §. 20. n. 6. fo. 12. & tenet Angel. de malefi. in par. *the adultera*. versic. quæro quid si maritus. & vi. in. capit. cum dilectus. de ordi. cogni. nu. 28.*

g Marco. g Idem tenet tex.in.l.23.titu. tertio libro primo.in ordi. regali.& text.in pragmat.95.fol. 88.in libro pragmaticarum.vbi vltra alias pœnas,talis cõcubina vnum marcum argenti debet soluere, tertia pars accusatori, duæ verò regis cameræ. Et idem tenet leg. 30.tit. decimoquarto. libro secundo. in ordin. regali. approbando di ctã leg. 23.& postea superuenit tex.in.l.4.ti.15. libro octauo in eisdem ordina. vbi pro prima vice soluet vnũ marcum argẽti, pro secũda exulatur à ciuitate, pro tertia publice flagelletur. Sed postea fuit cõditus iste tex. qui ad literã seruatur, & practicatur, & dicta pragm. remissis dictis.ll. de Biruies.& Toleti.

h Priuado. h Alios casus in quibus iudex priuatur officio, posui in. c. 9.suprà eo.in gl. *So la pena de la ley.* *Præt. cap.47.finis.*

marco g de plata, y ꝺ̃ stierro ꝺ̃ vn año de la ciudad, o villa, o lugar donde viuiere, y de su tierra. Y por la segunda vez la condene a pena de vn marco de plata y destierro ꝺ̃ dos años. Y por la tercera vez sea condenada a pagar vn marco de plata, y que le den cien açotes publicamẽte, y la destierrẽ por vn año. Y q̃ el corregidor. o alguazil, o otro juez q̃ lleuare publica, o secretamente marco, o marauedis algũos por razõ de lo susodicho sin ser sentenciado, y executado el dicho destierro, y otras penas primero por ordẽ de como en este capitulo se cõtiene, pague por el mismo hecho lo q̃ lleuo cõ las setenas pa la nr̃a camara y fisco, y sea priuado h ꝺ̃l officio.

SVMMARIVM.

1 *Testes falsi non debent remanere impuniti.*
2 *An de falso puniatur quis, licet testimonium suum non habuerit effectum, & nemini noceat.*
3 *Falsum testimonium dicens sine dolo, an puniatur.*
4 *An puniatur de falso ille, qui verum tacuit sicut si falsum dicit.*
5 *Celans instrumentum, ne veritas appareat, an puniatur.*
6 *An puniatur ille, qui accepit pecuniam, vt non dicat testimonium, vel vt dicat.*
7 *Testis qui deposuit non iuratus, an committat falsum.*
8 *Si dictum testis est nullum ratione personæ, quia est infamis, impubes, vel excommunicatus, an puniatur si falsum dixit.*
9 *An potest vno eodemq; libello testes, qui deposuerunt falsum, & ipsos producentes accusari.*

a NVestro cõsejo. a

1 Auditores consilij, & cæteri iudices prouidere debent †, vt falsi testes, in causa ciuili, vel criminali non remaneant impuniti. simil. text. in.l.36.in.ll.de Madrid. ¶ Et puniri debent, eo quia tribus personis offendunt, scilicet, Deo, iudici, & proximo. vt in ca.1.de cri mi.falsi.& tex.in.l.26.tit.11.par.3. in fi. ¶ Et pu
2 niuntur de falso, licet testimonium suum † non habeat effectum, putà, quia ex aliquo alio facto nõ valuit, vel quia aduersarius melius probauit, & sic iudex non fuit secutus dictum huius testis falsi, quia per hoc non releuatur, quin commisit falsum, secundum glo.ibi in.d.c.1. Quod intelligit ibi Abb.nu.7. quãdo dixit falsum in forma testimonij, licet ex aliquo actu, vel facto non valuerit. Secus autem vbi non dixit in forma testimonij: vt quia solùm coram notario non præcedente mandato iudicis, quia tunc non potest dici falsus testis. vt per Bar.in.l.si quis legatum. ff. de falsis. vers. iuxta. & hoc idẽ tenet Io. de Ann. ibi. col.4. versi. in ea.gl. ¶ Et istã opi. Bar. Abb. & sequẽtiũ credo veram, licet Hippoly. de Marsil. in.l.1.§. præterea, ff.ad.l.Corneliam. de Sica. nu. 14. allegãdo plura iura dicat cõtrariũ. Et q̃ si quis dixerit falsum testimoniũ dolose, & illud testimoniũ nõ valuit aliqua de causa, vel dixit aliqꝺ̃ falsum testimoniũ, q̃ nemini nocet, talis nõ punitur

Prætorū. Caput. XLVIII.

Otrosi porque por no auer punido, y castigado los testigos que han de puesto falsedad, se ha dado occasion. que otros hōbres de mala consciencia se atreuan a deponer falsedad dōde son presentados por testigos, por en de mandamos, que los del nr̃o cōsejo[a],

nitur de falso, allegando gloss. & doc. in. l. diuus Adri. ff. de falsis. & in. l. Damus. C. eo. Bar. in. l. 1. §. fin. ff. eodē gl. in. c. quāto. de iur. iur. ¶ Quia tradita per Hippolyt. de Mar. non obstāt, quia intelliguntur quando non nocet. Secus est si dictum suum pōt nocere, quia tūc punitur de falso. tenet Angel. in tract. malefi. in parte, falsario. ver. quæro quotmodis. nu. 3. allegādo Bar. in. d. l. si quis legatū. & alia iura. & ibi Augu. sti. de Ari. in additio. vbi allegat Bal. in. l. fin. C. si ex falsis instru. qui dicit, ꝙ si testis deponit nulliter, & nullū præiudiciū paratur aduersario, nec aliqua vtilitas adducitur illi, qui produxit, ꝙ nihilominus punitur de falso. per. l. 3. §. 1. ff. đ falsis. & vide Ioan. Andre. in regula. Nō est sine culpa. de regu. iur. in. 6. ¶ Facit tex. & Bal. ibi dicit eum singu. in. l. si falso. §. codicillos. C. de fals. per quem dicit, ꝙ falsus punitur, licet nemini dānum inferat. sufficit enim, ꝙ potuit damnū dari. pro quo etiam allegat, quod habetur. in. l. 3. § 1. ff. quod quisq; iuri. & quod notat Inno. in. c. ex cōquestione de restit. spolia. & sufficit, ꝙ dānū inferat & noceat, vel quo ad semiplenā probationē, vel quo ad aliquod indiciū. vt Bart. in. d. l. Damus. & ibi Salyc. dicit, ꝙ sufficit, ꝙ possit habere aliquem effectū. & Bal. in. l. veluti. C. eodem dicit, ꝙ si falsum punitur, dūmodo qualē qualem præsumptionem faciat. Idem voluit idē Bal. in rubri. C. de fide instr. 15. col. ver. sed quæritur. vbi ait, ꝙ si quis scripsit falsam scripturā, licet illo nō faciat plenam fidem, dummodo faciat aliquod adminiculum, punitur pœna falsi. Ad quod allegat. l. 1. §. qui rationibꝰ. ff. de falsis. prout tenet magis latè Ioan. de Anna. in. d. c. 1. de crimi. fals. 5. col. in fi. vbi alia in proposito adducit. & est tex. in. l. 83. đ Toro. vbi testis falsum deponēs, licet suum dictū nō sortiatur effectū, punitur eade pœna. Et vide tu quoq; dictū Hippoly. in. d. l. 1. §. prætérea. ff. ad. l. Cornel. de Sicarijs. n. 29. vbi quoq; dat cōcordiā & solutionē dicēdo, ꝙ licet testis dicat falsum, qñ eius dictū est nullum, vel quando talis falsitas nemini nocet, nō punitur. s. pœna ordinaria falsi. & ita procedāt iura primo allegata, tū talis testis punitur extraordinariè crimine stellionatus. Ita tenet Cy. in. l. 1. C. de sepulchr. violat. & Ioan. And. in regula. Nō est sine culpa. de regu. iur. in mercuria. & Albe. de Rosa. in trac. 2. statu. par. q. 147. & dictus Ang. de Aretin. in. d. trac. maleficiorū in. d. parte falsario. n. 21. vbi dicit, ꝙ crimē stellionatus est pœna pecuniaria. Et istam distinctionem supradictam dicit eā cōmunem dict. Hyppoly. in. d. §. nu. 29. quē vi. vbi refert alios eam dicētes cōmunem. ¶ Sed si quis sine dolo

3 falsum † testimoniū dixit, non punitur, vt si quis credit dicere veritatem, & iurat, nō est periurus, licet veritas sit in contrariū. Ita dicit Bald. in. l. 2. §. quod obseruari. in. 3. notabil. C. de iura. calū. quod sequitur Petrus de Anchar. in. c. 2. de iur. calū. in. 6. & sequitur Feli. in. c. 1. circa finē de litis cōtesta. vbi etiā subdit, ꝙ credulitas vehemēs habetur pro certitudine, ad quod allegat Innoc. in. c. fi. post mediū. de iura. calumn. & Archidi. in. c. beati. 2. q. 7. tenet Hippolyt. de Marsi. in. d. l. 1. §. præterea. nu. 23. ff. de sicarijs. & idē tenet ipse Hippolyt. in rubric. ff. ad. l. Cornel. de falsis. nu. 2. vbi latius hoc dicit. & ait, ꝙ licet Bald. in. d. l. 2. §. quod obseruari dicat, hoc non habere locū in teste, qui deponere debet de veritate, sed habere locū in iuramento credulitatis, Bald. non rectè loquitur secundū eā, quia etiam in teste istud debet habere locum. Nam si testis iurat aliquid verū esse, ductus iusta credulitate, licet veritas sit in cōtrariū, nō debet dici periurus, nec falsus: & ponit exēplū in habente secū mulierē indutam veste virili, qui primò aspectu videbatur vir, vt sæpe istis tēporibus contingit: & facio actum vel cōtractum coram illa muliere, testes autem super hoc examinati, dicunt, ꝙ qñ cōtraxit, erat mecum in societate quidā homo, seu quidam vir, an sint periurij, quia illa erat fœmina? Certè non. vt ibi latè per Hippoly. vbi alia exēpla ponit. ¶ Quoq; dic, ꝙ ita punitur †

4 de falso si verum tacet, sicut si falsum dicit text. est. in. c. 1. de cri. fals. cōcordat quod notatur. in. l. presbyteri. C. de episcopis, & clericis, trāsumptiuè. in. c. presbyt. 5. q. vlti. & ibi plenè per Archidi. & Bar. & Ias. in. l. præscriptione. C. si cōtra

ius vel vtilit.publicam.nu.3. Quod intelligitur, quando interrogatus super certo articulo, & dicit se nil scire, vel quando iurauit dicere puram, vel merã veritatẽ, & multa tacuit.vt in.c.dilecti. de accusa.Secus aũt vbi non iurasset, vel nõ fuisset interrogatus, tũc enim non tenetur, si nõ dixit veritatẽ, qa testis non debet esse verbosus, satis enim est, ꝙ ad interrogata respondeat.prout Abb.in.d.ca.1.nu.3.&.4.idem tenet Feli. in.c. causam.de testi.cogen. versi. sed istud limitatur primò. ¶Et Abb.vbi suprà dicit idem esse de teste, qui studiosè assignat causam non cõcludentẽ.& idẽ, qñ testis dicit se nõ recordari.prout tenet Ias.in.d.l.præscriptione.num.4. Secus si est probabilis causa obliuionis.vt Ioã.de Anna.vbi suprà.Et idem dic in notario, qui principaliter. omittit scribere.allegat Ias.vbi suprà. Bal.in.l.facultas.circa finem.C.de iure fisci.lib.10.¶Quoq; intellige verum, ꝙ testis, qui tacuit veritatẽ, punitur de falso, si iurauit, quia si nõ fuit iurat⁹ non tenetur de falso, tacendo veritatem.secũdũ Bal.in.c.si qui testiũ.in.2.col.de test. & in.c.1.si de inuesti.inter domi.& vassallos oriatur.in vsi. feudo.nu.5.& vi.tex.in.l.1.tit.7.par.7.vbi singulariter ponũtur modi cõmittẽdi falsum.¶Tamẽ dicit Bal.in.l.data opera.C.qui accus. non poss. 10.col.&in.d.l. presbyteri. ꝙ rõne doli puniet̃ pœna criminis stellionatus.per.l.3.ff.de crimi. stellio. sed ista limitatio impugnari põt secũdũ Feli.vbi suprà versic.2.limitatur. quia eo ipso, ꝙ assumpsit officiũ testificandi, non attẽditur, an iurauerit, vel non, ad hoc vt puniatur de falso, secundùm Bart.in.d.l.si quis legatum.ff. de falsis. ¶Quoq; intellige, nisi taceat veritatẽ, ex eo, qa subtrahit se à testificando: quia licet peccet, nõ tñ punietur vt falsarius.vt Bal.in dictis locis.maximè in.d.l.presbyteri, quia nõdũ videtur esse talis, nisi pecuniam accepisset, vt se subtraheret. vt in.l.1.§.sed & si quis.ff. de quæstio.& ibi notat Bar.tradens practicam procedendi cõtra talem testem, & pro hac limitatione vi.gl.plenam in.c.notificamus.35.q.6.quæ dixit, ꝙ testis nõ punitur đ falso anteaquam dixerit testimoniũ. & eam notat Bal.in.d.l.data opera.¶Et adde, ꝙ testis tacẽs veritatem debet puniri criminaliter, & tenetur ciuiliter ad interesse partis. secũdùm Bal.in.d.l.nullum.C.de testi.1.col.secũdùm Felin.vbi suprà.&aliquid per additio.Abb.in.d.c. 1.& has limitationes Fe.ponit vnico verbo Ioã. de Ana.vbi suprà.2.col. ¶Vbi quoq; ponit, qd

5 de eo, qui celauit aliquod † instrumentũ, ne veritas appareat.dic vt habetur in.l.Paulus.ff.dè falsi.vbi habetur, ꝙ qui subtrahit instrumẽtũ, non incidit in pœnam falsi, nisi sit testamẽtum. Sed si quis furatur & corrumpit instrumentũ, quia ponit in igne, vel alio modo destruit, pro quolibet instrumento subtracto.&ita destructo quis incidit in pœnam falsi.vt ibi per Bart.qui etiam prosequitur, an, & quando qui celat aliquod, vt verum nõ appareat, incidit in pœnã falsi. ¶Sed

6 quid si accepit pecuniam †, vt non diceret testimoniũ, vel vt dicat testimoniũ, an teneatur pœna falsi? Dic ꝙ sic.vt tenet Abb.in.d.c.1.in fi.de quo per Bar.in.l.1.ff.de falsis.¶Circa quod adde vnũ dictum singula.Bal.in.c.1.si de inuestit. inter domi.& vassall.oriatur.in vsi.feudo. nu.7. vbi ait, ꝙ testi, qui accepit pecuniam, ne testimoniũ dicat, creditur, ex quo productus est in causa per eũ, in cuius præiudiciũ pecuniã accepit. quod dicit esse menti tenẽdũ. pro quo facit qđ habetur in.d.l.1.ff.de falsi.vbi Bar.instruit assessorem, qui fecit processum cõtra tales testes, qui acceperũt pecuniã, ne testimonium dicãt, quia poterit illos tanquam corruptos punire.l. Cornelia.de falsis.¶Quid si testis deponit, non iura

7 tus † an cõmittitur falsum? Bart.in.d.l.legatũ.ff. de falsis.2.col.versi.quæro.tenet ꝙ sic, & idẽ tenet Alex.ibi.in additio.ad Bar.Idẽ tenet Ioã. de Pla.in.l.1.C.de petit. bono. subla.li.10.nu.5.& tenet in expresso Abb.in.c.de testibus.de testi. nu.9.Tamẽ doctor del Castillo.in.l.83.de Tor. in gl.*en las otras*.dicit, ꝙ non teneatur đ falso.sed pœna stellionatus.vide tu Bal.qui istam.q.altercat in.l.1.C.de sepulchro violato.& idẽ Bal.in.l. iurisiurãdi.C.de testibus. dicit ꝙ in hoc veritas est, ꝙ si nullo modo iurauit, & punitur crimine stellionatus, nõ crimine falsi: aut iurauit, sed minus solẽniter, & tunc punitur pœna directa legis Corneliæ de falsi. quia licet testificatio non habeat effectum, tamẽ habet figuram esse, iuramento aũt non interueniente, nõ habet figurã, nec substantiam, & ideò nõ punitur ex hoc, qa offendit aures iudicis, & ita dicit esse tenẽdum. quam distinctionem videtur tenere Ioã.de Anna.in.d.c.1.4.&.5.col.¶Quibus adde vnũ dictũ notabil.Bal.in.d.l.1.C.de sepul.vio.vbi ait, ꝙ si

8 dictũ testis est nullũ † rõne personę, putà quia est infamis, vel quia est impubes, vel excõmunicatus, licet talis testis dixerit falsum, non punietur de falso, & nimirum: quia dictũ testis est nullum ratione formæ, pro forma aũt requiritur, ꝙ persona testis sit idonea ad testificãdum.vt in.l. 3.in principio.ff.de testi.quod dictũ Bald.sequitur Lanfran.de Oria.in.c.quoniã contra.de probatio.in parte, testiũ depositiones.nu.84.in fin. Idẽ tenet doctor del Castill.in.l.83.de Tor.versicu.ad eum.vbi alia iura allegat. vbi de materia periurij vide. ¶Et an si potest vno eodemque libello

9 bello quis accusare † testes, qui deposuerunt fal sum, & producentem ipsos? Vide Hieronym. Calcul. Hispanum in additio. ad Angel. de Aretio. in tracta. maleficiorum. in parte, erat quere la Titij. in additio. quæ est in versiculo. quęro amplius. numero. 65. 1. col. cum sequenti.

SVMMARIVM.

1 *Periuros & falsarios, qui iudices possunt punire.*

2 *Periurus an potest puniri ex eodem processu.*

3 *Periurus, & falsarius non potest condemnari sine citatione.*

4 *Si periurus est punitus iudicis officio, an potest iterum accusari.*

5 *Si clericus dicit peiurium coram seculari iudice, an potest per eum puniri. Et quid si laicus deponit falsum coram episcopo, an episcopus puniat eum. Et quid si testis deposuit falsum in alio territorio ad requisitionem iudicis requirentis.*

b Qualesquier juezes[b].

1 Scilicet ordinarij †, quia isti habẽt mixtũ & merum imperium, & possunt punire periuros, & testes falsos ordinariè, & extraordinariè, & in hoc nõ est dubiũ secũdùm Abb. in. c. 1. de crimi. fal. nu. 9. & ibi Ioan. de Anna. 6. col. & tenet Barto. in. l. nullum. C. de testi. & sic, ꝙ iudex secularis potest punire periurum pœna iuris ciuilis doc. in. c. testimonium. de testibus. & Ioã. Andre. in capi. cum. C. laicus. de foro compet. in. 6. in nouella. & in. c. licet mulieres. de iure iur. eod. libr. & Anto. in capitulo. cùm sit de foro competen. & vi. Roma singu. 421. ¶ Sed si est iudex causarum ciuilium tantùm, est dubium. quia Bar. in. d. l. nullum. credit, ꝙ licet talis iudex non possit de crimine cognoscere, tamen contra eum, qui coram eo committit falsum, vel dicit falsum tãquam testis, vel producit falsam chartam, poterit procedere, quia per illam legem est data sibi iurisdictio remota omni fori pręscriptione. Sed ipsemet Barto. in. l. diuus. la. 2. ff. de fals. in fine. tenet contrariũ eius, quod dixit in dicta. l. nullum. allegando Innocẽ. in. c. penul. de pœnis. & melius. in. c. dilectus. eodem tit. vbi ad literã tenet, quòd si non habet authoritatem puniendi, debet remittere ad maiorem iudicem. & hoc putat verius. Et pro ista opinione Bartol. est text. expressus in. l. 42. tit. 16. parti. 3. in fine. ¶ Abb. tamen in. d. c. 1. de cri. fal. n. 9. tenet cõtra Bart. in. d. l. diuus. & dicit, ꝙ est verior opinio, ꝙ possit eum punire extraordinariè. per dic. l. nullũ & dicit, ꝙ sentit Specula. in ti. de teste. §. primo. versic. sed nunquid iudex. nu. 47. & hoc in ordinario. ¶ Delegatus verò principis quoq; põt punire extraordinem. vi. glos. Montal. in. d. l. 42. dictæ partitæ. ¶ Sed delegatus inferioris debet remittere puniendũ ad delegantẽ. vt tenet Abb. vbi supra. sequendo distin. Ioan. And. ¶ Ange. tamen in. d. l. nullum. dicit quasi idem, quod Abb. dicendo, ꝙ si est ordinarius, & vult procedere via ordinaria ad impositionẽ pœnę, & non potest, quia ipse caret imperio, quia solũ cognoscit de ciuili, si verò vult eum punire extraordinariè, & inferri sibi extraordinariã pœnam, & tunc potest. Nec obstat secundum eum dict. l. diuus. & dictum Barto. ibi. quia ibi volebat iudex aliam pœnam inferre, quàm statutã per. l. Corneliam propter immunitatem criminis, & ideo non potest, sed rescribit principi, & sic potes intelligere dictum Bart. & d. l. partitę. ¶ Sed si est delegatus, non cognoscit, sed remittit ad delegantem secundùm Angel. ibi. Quod intelligo secundùm Abb. vbi suprà si est delegatus ab inferiore. Secus si à principe, quia potest punire, & hoc credo verius. & cum hoc videtur transire Ioã. de Anna. in. d. c. primo. fi. colũ. Sed si iste delegatus inferioris cognosceret nõ ordinariè ad pœnam infligẽdam, sed si ageretur de repellenda persona ratione inhabilitatis, tũc delegatus cognoscet de tali crimine. Ita tenet Petrus de Ancharran. consilio. 173. incipiẽte circa primum. fi. col. prout tenet additio. Abb. in. d. c. dilectus. de pœnis. ¶ Sed circa istũ tex. quęritur iudex, corã quo vẽtilatur causa de necessitate iuris, vel de cõsensu partiũ remisit examinationẽ cuiusdã testis cuidã iudici, vbi degit testis qui falsum deposuit: quis erit iudex in puniẽdo an iudex causæ, qui remisit examinationẽ, an iudex corã quo deposuit? Dic ꝙ iudex causę, q receptionem cõmisit, est iudex, licet testis deposuerit falsum extra territoriũ ipsius iudicis. vt tenet Bal. in. d. l. nullũ. n. 6. qa tũc est effectus subditus illius iudicis ratione delicti, licet deponat

y el presidente, y oydores, y otros qualesquier b juezes prouean como ningũ testigo falso en causa ciuil y cri-

extra territorium cum effectus sui testimonij confertur intra territoriũ, & quia iudex extra territorium recepit illum testẽ vice & nomine iudicis causæ, & ex ipsius cõmissione. vnde est proinde, ac si iudex ipsius causæ illum recepisset. Hoc dictum Bal. sequitur Hippolyt. de Marsil. in repet. l. fi. ff. de iurisd. om. iudi nu. 145. & tenet Ioan. de Anna. in. d. c. 1. fi. col. ¶ Quinimo talis testis periurus ex eodem processu potest pu
2 niri † . vt tenet Angel. in. l. 2. §. si publico. ff. ad. l. Cornel. de adulterijs. in fine. dicẽdo, ꝙ cũ testis deponit falsum, vel si in iudicio producitur falsa charta ad probationem falsę causę potest sequi punitio extraordinem ex eodem processu. per d. l. nullũ. & per. c. cùm dilectus. de ord. cogni. in fin. idem tenet latè Bar. in. l. si qs obrepserit. ff. ad. l. Cornel. de fals. in fine quem vide. ¶ Sed in quantum Angel. tenet, ꝙ potest cõdemnari ex eodem processu contrarium tenet Bald. in. l. ꝙ euitandi. nu. 1. & in. leg. mercalẽ C. de cõditione ob turp. caus. vbi ait, quòd nõ ex eodem processu, & eadem instantia, sed erit locus alia denuntiatio, & eam probare per suam cõfessionẽ, vel per delictum. & licet Bald. in dict. l. nullum. numero quarto. dicat, quòd periurus punit̃ ex eadem instantia, ex officio debet intelligi, scilicet, de nouo procedẽdo cõtra eum per acta facta in prima instãtia, & tunc datur periuro terminus ad faciendã suã defensionẽ. vt tenet Bar. in. l. athletas. §. calũniator. ff. de his qui not. infami. nu. 6. & tenet Abb. in. c. cùm super. de cõfessis. n. 12. vbi tenet, ꝙ quando incidenter ex processu constat confessio, & ex ea potest condẽnari, potest iudex inchoare nouũ processum, & adducere illã confessionem ad probationẽ delicti. de quo per Abb. in. d. c. dilectus. de ordi. cog. nu. 28. & ibi per aditio, de materia. nu. 29. ¶ Et licèt sit falsus, & liqueat iudici, non põt eũ cõdẽnare
3 † sine citatiõe: quia quãdo factũ est tale, in quo certæ personæ condemnatio exigitur, tũc quãtũcunq; sit indicij notorium, non procedit ad condemnationem, non præmissa citatione. Ita Bal. quem vide in dic. lege presbyteri. C. de episcopis & cleric. numero. 10. ¶ Qua punitione fa
4 cta † . præclusa est via accusandi ad pænam ordinariam secũdùm Angel. vbi supra. in dicto. §. si publico. allegando Cyn. in. l. vbi pactũ. C. de trãsa. Bart. in. d. l. nullum. reprobando gl. ibi per. l. senatus. ff. de accus. Bal. ibi num. 4. dicit, ꝙ est verũ, si fuit imposita integra pœna. aliàs secus. Et sic. trãsit Ioã. de Anna. in. d. ca. 1. colũ. 4. vbi hoc altercat allegãdo Ang. in repet. l. si vacantia. C. de bonis vacan. li. 10. in decimo mẽbro. vbi istũ articulũ pro & cõtra examinat, & concludit, ꝙ pœna ordinaria non tollitur in eo, ꝙ est plus in ordinaria, & ita dicit de facto secõsuluisse & sic videtur intelligi dictum Bal. in. d. l. nullũ. in fin vbi ait, ꝙ punitio facta per iudicẽ, qui cõmissionẽ remisit, excludit iudicẽ, qui dictũ eius recepit. de quo ibi per eius additionatores. ¶ Sed qd si coram iudice exceptionẽ falsi quis opposuit an ipsi excipienti sit præclusa accusandi via de falso? Bart. in. d. §. si publico. in fine. bene declarat, dicendo vt iudicio pendẽte non sit præclusa via, sed si punitus est falsator, pręclusa est via Secus non est punitus, quia tũc non est via pręclusa. quia exceptio fuit opposita solùm ad repulsam. Secus si vt fiat punitio secundum Ang. ibi in fine. ¶ Sed quid si clericus dicit periurium
5 † coram iudice seculari. an potest puniri per iudicem secularẽ? Dic ꝙ non. per. c. dilecti. de foro compe. licet contrarium teneat Bald. & non bene in. d. l. nullum. nu. 6. ver. quæro hic de clericis. vbi dicit, ꝙ est speciale, vt clericus delinquẽdo in iudicio seculari astringit se foro ipsius, qđ dicit menti tenendum, quia hoc est cõtra c. si diligenti. de foro compe. & dictum suũ procedit, si clericus vacillauerit, vel falsum testimoniũ diceret coram iudice ecclesiastico, non suo proprio vt voluit Cy. & probatur in. d. c. dilecti. & Saly. in. d. l. nullum. versic. quæro an hæc lex habeat locum in clerico testificante? Et dicit, ꝙ indubitanter cedit, ꝙ si clericus testificatur coram iudice ecclesiastico, illa lex habet locum. etiam si clericus esset exemptus, quia tunc perdit priuilegiũ exẽptionis. per illum text. & per. l. pen. ff. si quis, in ius voca. non ierit. Sed si testificaretur corã iudice ciuili, & seculari dicit, secus per id, quod habetur in. d. c. si diligenti. & in auth. clericus. C. de epis. & clericis. Et hãc opinionẽ tenet Matthę. de Afflictis decisi. Neapoli. 230. in ordine referendo opiniones plures: quia ista est magis secura quo ad cõsciẽtiã. & idem tenet Aretinus in tract. maleficiorũ. in verbo, falsario. & Augusti. ibi in additio. &. Bar. in. d. l. diuus. ff. de falsis. ¶ Fatetur tamen, ꝙ debet eum remittere ad iudicem ecclesiasticum. quod sequitur Ioan. de Anna. in. d. c. primo. 1. column. & vi. eundẽ Ioã. de Anna. in. c. 1. de calumniato. fi. column. allegãdo Ange. in. l. 1. C. de calumnia. vbi dicit. ꝙ si ille, qui deposuit falsum fuisset clericus. vel laicus, qui corã iudice maleficiorum laico falsum tulisset testimonium, tunc potuisset per officium nobile eum punire, quia tunc procederet tanquã super quodam notorio apparente sibi ex actis, nam tunc posset inquirere. per notata in. c. qualiter & quando. el. 2. de accusatio. & in. l. eaquidem. de acusa. & ita dicit, quòd vidit pluries

seruari,& practicari.& est perpetuò menti tenē dum,quia secundum eum faciet tibi magnū honorem.Quod ego intelligerem, quādo nō proceditur contra clericum,quia tūc remittitur, vt dictum est.& tenet.l.fi.tit.16.par.3.¶Sed si laicus deposuit falsum coram episcopo,an episcopus,vel ecclesiasticus iudex coram quo deposuit,potest eum punire? Dic q sic,& in hoc non est dubium,quādo punit eum pendente iudicio.vt in dicta.l.nullum.& tenet Ioan.de Anna.in dicto capitul.primo.de fal.in fine.& in capitul.primo de calumnia.fi.colum. ¶Secus si post finitum iudicium vult illum puniri,quia tunc nō posset de delicto laici directò cognoscere,sed debet agi corā iudice laico. de quo per Bart.in.l.prima.C.de calumnia.vbi ait quòd officium mercenarium episcopi,quo poterat illum punire expirauit,lata sententia. quod sequitur ibi Angel.allegans.l.quarta.C.de positi,& lex prima.C.de iudi.Quod procedit secundùm Bald.ibi.etiam si episcopus reseruasset sibi potestatem puniendi in sententia,quia non potest sibi reseruare ea,quæ sunt iurisdictionis,licet possit illa,quæ non sunt iurisdictionis,putà taxationem expensarum iuxta ea,quæ habentur in.l.terminato.C.de fru.& litis expens. & quòd taxatio expensarum non sit iurisdictionis.patet,quia potest committi tabellioni.vt in lege.instat.C.de iure fisci.libro decimo. prout tenet Ioannes de Anna.in dicto capitulo primo de calumniato.quod nota. ¶Adde tamen,quòd si testis examinatus extra territorium iudicis alicuius causæ ad requisitionem ipsius iudicis,quòd si talis testis falsum deposuerit, poterit puniri per dictum iudicem dictæ causæ,licet testis deposuerit falsum extra territorium ipsius iudicis. Ita Bald.in.l.neganda sexta columna.C.qui accusatio.possunt.& tenet Hippolytus de Marsili.in repetitio.l.fin. ff.de iuri.omni.iudi.numer.145.& idem tenet Ioan.de Anna.in capitulo primo.de crimi.falsi. fina.columna.& vid.singulariter Bartol.in capitulo nono.in suo aureo reperto.in parte falsario.versic.septimo vbi de hoc.tamen dicit Bal. in.l.si vt præponitur.ff.de fideiussori.quòd iudex vterq; potest cognoscere,& præuētio facti ab vno,excludit aliuin,& si sit cōdēnatus vtrobique,melior est conditio condemnātis,& exigentis pœnas.

minal quedē sin punició[c],y castigo,y q̄ en esto se tēga mucha diligencia.

SVMMARIVM.

1 *Falsum deponens in criminali,qualiter puniatur. nume.3.*

2 *Potestas compellens testem ad deponendum falsum punitur, sicut si non admittit defensiones iuris.*

4 *Falsus testis debet puniri, siue secuta fuerit condemnatio contra illum, quem false deposuit, siue non.*

5 *Testis falsus in causa ciuili, quomodo puniatur.*

6 *Testis falsus, in casibus, in quibus potest accusari de periurio, in eisdem casibus incurrit infamiam.*

7 *Periurium,an infamet ante sententiam.*

8 *Testis falsus,licet corrigat dictum suum, non excusatur a pœna falsi.*

c Punicion. c Qualiter aūt puniatē testis falsum deponēs in cri-
1 minali †? Dic q punitur pœna talionis. vt est tex.in.l.1.§.1.ff.ad.l.Corne.de sica.glo.or di.in c.primo.2.q.3.& tenet Bal.in.l.presbyteri.n.9. C.de episcopis & cleri.idem Bald.in tit.de pace tenen.& iura.fir.in.§.in iniuria.nu.20.in vsi.feudo.vbi dicit.q illa lex prima.ff.ad.l.Cornel.de sica.singulariter probat,q falsus testis in casu homicidij punitur tāquā homicida,si deposuit contra innocētem dolo malo. Istud voluit etiā in tit.de pace tenēda.in.7.colum.versi.scias vbi ait,q testis falsus de iure communi punitur eadem pœna,qua puniretur reus de crimine intētato,putà capitis,vel furcarum. Idem dicit Bal. in.l.data opera.C.qui accusa.non pos.10.colū. versicu.ex his interpositis.vbi ait,q falsus testis pœna talionis tenetur.vt est dictum.&ideo punitur morte,vel mēbri abscisione,pro quo allegat notata per gloss.in summa.2.q.3.& idē tenet Ias.in.§.Itē si quis postulāte.Instit.de actio. nu.64.& est vera opinio,& de iure regio confirmatur per tex.in.l.83.de Toro.&tenet Mōtal. in.l.42.ti.16.par.3.in gl.magna.post mediū.ver. Itē nota q testis falsus.¶Ex quo infert Bar.in.d.
2 l.1.ad.l.Cor.de sica.q eadē pœna punitur† potestas compellens testē ad dicēdū falsum.¶Cui est addendus tex.in.l.1.§.fi.ff.ad.l.Iulia.pecula. vbi potestas non admittens defensionem iuris, punitur,ac si non admitteret defensiones veræ innocentiæ,& non est alibi secūdum Bald.in.d. l.presbyteri.num.9.¶De iure aūt Partitarum si

3 est liber, exulatur †, si est seruus occiditur. vt in l.6.tit.7.part.7.& tex.& ibi Bart.in.l.1.§. fin. ff. ad.l.Corneli.de falsis.& tenet Ias. in.l. si duo. §. fi.ff. de iure iurand.nu.6.vbi ait, q testis falsus in causa homicidij debet puniri pœna homicidij. si vero fuit periurus in alijs casibus. tūc puniri đbet lege Cornelia de falsis, quæ est deportatio cum publicatione bonorum, etiam si testimonium falsarij non habuit effectum. ¶Vide tu Guidonem papam.decisio.44.vbi tenet, q debet similis pœna puniri.per allega.l.1.& per gl. Decreti.in.c.rex debet.23.q.5.& sic dicit, q si testis falsò deponat in crimine publico tantum, & non capitali, tūc non debet talis testis pœna capitali puniri, sed incidit in crimen falsi.per dict. legem primam.§.primo.ff.de fal.ita declarat gl. in lege prima.§.præterea.ff. đ sicarijs. super verbo, publico iudicio.& sic q omnia iura supradicta quasi videntur concordare cum.d.l. Taurina, quæ ad literam seruatur. ¶Et talis testis fal-
4 sus debet puniri †, vt dictum est, siue secuta fuerit condemnatio contra illum, contra quem false deposuit, siue non.vt voluit glo.in.d.cap.primo.de crimi.fal.& tex.in.d.l.83.de Toro. & ita fuit conclusum in parlamento Gracionepolit. vt tenet.d.Guido.vbi suprà.& dicit. quòd propterea fuit in furcis suspensus quidam falsus testis, & quòd similis sententia fuit lata per Danielem prophetam, qui condemnauit ad mortem duos, qui falsò deposuerunt beatam Susannam in adulterio reperisse, vt legitur sancta scriptura
5 Daniel.c.13. ¶Quid in causa ciuili † an in ea falso deponens puniatur? Dic q glo.in.d.c. rex debet.23.q.5.tenet, q notetur infamia.vt in.l.si qs maior.C.de trāsactio.aliàs solum Deum habeat vltorem.vt in.l.secūda.C.de rebus credi. ¶Vel quoque potest fustibus castigari. vt in.l.si duo. §.vlti.ff.de iure iuran.& gloss.in dicto capitulo. rex debet.& tenet Specula.in titulo. de teste.§. primo.versicu.sed nunquid iudex.num.47.vbi ait, q iudex ex officio suo potest falsum testem punire pœna.l. Corneliæ. de sicarijs.& etiam extraordinem, scilicet, verberibus puniri, & idē tenet Henri.in capit.primo de crimi.fal.& gloss. in.c.rex debet.23.q.5.Et idem tenet Montal.in l.9.titulo octauo.libro secundo.for.ll.in gl. Falso testimonio. vbi plus dicit, q per istam pœnā verberationis, quam iudex ex officio suo extraordinariè facit, nō tollitur ordinaria pœna si superueniat accusatio.Et ista est cōmunis opinio, vt tenet Ias.in.l.si duo patroni.§.fi.ff. de iure iuran.vbi ait, q si pars deliberatè periurauit se in præiudicium tertij, debet puniri extraordinem arbitrio iudicis, & poterit eum facere fustigari, vel mitrari, vel poni ad catenam, sed vult intelligere quantum ad pœnam criminalem. ¶Et nō obstat quod dictum est, q Deū habeat vltorē: quia intelligitur, quando iuramentum non cedit in præiudiciū alicuius.vt glo.in.c. quicunq;. 6.quæ.prima. ¶Et q periurus puniatur arbitrio iudicis, tenet Archidiaco.in dicto ca.rex debet. per tex.in.c.qui falsa.4.qō.3.cum quo dicto Archidi.concordat text.singul. in.l.42. titulo.16. partita.3.vbi iudex arbitrariè, causa, & persona considerata, puniet testem qui falsum testificatur, vel subticuit veritatem, & hoc sine accusatore. ¶Et vide Abb.in dict. capi.primo.de crimin. fal.numero sexto.vbi dicit, q tenetur ad satisfactionem in quantum læsit. vt in. l. qui nomine. ff.de falsis.& poterit postea accusari criminaliter.& vi.tex.in.l.115.in.ll. styli.& vi.text.in lege prima.titu.6.libro octauo.in ordi.rega.& est melior tex.in.l.3.ti.duodecimo.lib.4.for.ll. vbi testis falsus in ciuilibus tenetur ad satisfactionē. parti cui lęsit, & nunquam amplius in testem recipiatur.& Montalu.ibi in gloss.in parte, *Que la perdio*.& tex.in.l.13.titulo octauo.libro secūdo. for. ll. & etiam post peractam pœnitentiam nō admittitur ad testificandum.gloss.in capi. cum impositionibus.de iureiuran.in.6.in parte, per iurio.& glo.in.c.testimonium.de testi.glos.in.l. testium.§.lege Iulia. ff. de testi.in parte, impubes, & tenet Ias.in dict.l.si duo.§.fina.& hoc nisi veniat in suum præiudicium.vt Abb.in capi. sicut nobis.de testi.in principio.licèt Bar.vult tenere contrarium in.l.imperialis. C. de secundis nuptijs. ¶Quòd dicit Montal.verū, si testis falsus est soluēdo, aliàs, punitur.vt in.d. l.13.titulo octauo. *De las testimonias*. foro.ll.libr.3.vbi per eum: quia si est soluendo ad interesse tenetur, vt dictum est. & tenet Ias.in dic.l.si duo patroni.§. fina. in fine.quinimo in foro conscientiæ tenetur.vt Cursetus in singula.suis.in parte, testis:& Ias.vbi suprà.vbi in nu. 2. ponit septem pœnas ciuiliter agendo contra periurum, quas per te vide. ¶Tu adde aliā & est, q priuilegium nobilitatis (hoc est hidalguia) perditur ex periurio & falso testimonio.vt tenet Luc.de Pe.in.l.mulieres. 3.col.C.de dignita.lib.12.& Matth.de Affli.in decisi.Neapo.decisi.404.nu.23. ¶Adde quoq;, q in casibus in quibus quis pōt puniri de periu-
6 rio in eisdē † casibus quis incurrit infamiam. Ista est gl. in.l. Lucius. in verbo, debeat.ff.de his qui not.infam.& ibi Bar.& Bal.traditur per scribēt. in.d.l.si quis maior.de transa.& tenet Ias. in dic. §.Item si quis postulante.de actio.nu.66.vbi ex hoc infert, q repellendus est à testimonio, & à qualibet dignitate.in terminis tenet Bal. & alij

in.l.2.C.de rebus credi. & Angel. in. d.§.si quis postuláte.& Ias.in.d.l.si duo patroni. §. fi.nu.2. ¶Sed hoc licet ipsi nō dicant, ego intelligerem quando quis est cōdemnatus per sentētiam de
7 periurio, quia periurium nunquam infamat,† nisi per sententiam. vt tenet singulariter Archidia. in.c. quicūq; .5. q.1. in principi. & sic dicit, ꝙ intelligunt oēs.d.l. si quis maior. vbi dicitur notetur.s. per sententiam. ¶Contrarium vult tenere Bald. licet de Archidia. nullā faciat mentionē in.l. si vteris. C. de fide instr. n. 4. vbi ait, ꝙ ex quo tulit primò falsum testimonium, est periurus: si periurus, ergo repellitur, licet non sit condemnatus, & dicit esse expressum in.c. testimoniū.de testi. quia speciale est in periurio, ꝙ repellitur testis, licet ex hoc nō sit infamatus. & sequitur Ias.in.d.l.si duo.§.fi.nu.2.& Ant.Fran. in additio.ad Abb.in.c.testimoniū.de testi.prima additione. ¶Sed quicquid dicat Bal.mihi verius videtur dictum Archi.& cū eo teneo, per ea, quæ tenet Alex.in.d.l.si quis maior.nu.13.vbi ait, ꝙ periurus nunquā habetur pro infami anteaquā declaretur per sententiā.secūdùm.Bald. ibi. qui pro hoc allegat. l. eius qui delatorē. in princip. ff.de iure fisci.& ꝙ in simili notat gl.in authē. de tabellio.§.pen.in verbo, documentis. colla.4. & ꝙ dicūt Archi.& Ioan.Andr.in.c.1.de homi.in 6.signanter dicūt, ꝙ omnia iura mundi, quæ dicūt pœnā imponi ipso iure, vel facto, debent intelligi, dummodo sit secuta sententia declaratoria, propter quam declaratur fuisse commissum id, propter quod veniebat imponenda pœna illa, aliàs illa pœna effectum, & executionem nō sortitur. allegat plura iura, præsertim text. in.c. cum secūdum leges.de hære.in.6.& alia de quibus per Alex. ibi. & vult tenere Roma.consilio 324. ¶Sed vis dictū Bal.in.d.l.si vteris.tenere, intellige, ꝙ repellitur sine sentētia.s.qn̄ ex processu cōstat esse periurū, & ipse repellit à testimonio tanquā falsarius, quo casu sentētia repulsionis potius est lata cōtra producentē, quàm contra testē, & nō est infamis, & ideo nō repellitur à testimonio alterius. vt in.d.l. Lucius.ff.de infami. nisi sit lata sententia de falso, vel de periurio cōtra eū. vt colligitur ex dictis Pau. de Castr.in d.l. si vteris.nu. 10. quia tunc repellitur in alia causa. vt Abb.in cap.ex parte.de testi. col. 2.n.3. aliter non repellitur. quod nota. ¶Itē adde, ꝙ testis, q falsum deponit, nō excusatur à pœna
8 † falsi licet postea corrigat dictum suū, quia nō præsumitur recordatio veritatis nisi fiat anteaquam testis loquatur cū parte, & ante aperturam processus. vt tenet Montal.in dicta.l.42. part.in finē.

Prætorum Cap. XLIX.

Otrosi, mandamos que los corregidores, y juezes de residencia, y alcaldes, y otras justicias qualesquier q̄ sean de las ciudades, y villas, y lugares d̄ nuestros reynos, y señorios, ni los alguaziles y merinos no puedan lleuar para si parte de las setenas, que se senteciaren publica, ni secretamente, directe, ni indirecte, saluo que sean para la nuestra camara [a], y q̄ juren al tiēpo q̄ fueren recebidos al officio d̄lo

Prætor. Cap. XLVIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Pecunias publicas, vel fisci, iudices non possunt subtrahere, nec quoquo modo intercipere, nec in rebus suis conuertere, aliàs puniuntur.*

a Camara. a Similis tex.& quæ ibi posui in ca.12.&.c.45.& in.c.33.supra eo.& de iure cōmuni est pœna peculatus, quę est capitalis, & imponitur cōtra iudices,
1 qui tēpore suę administratiōis† publicas, vel fisci pecunias subtrahūt, & cōtra faciētes, & q sciēter ab his pecunias subtractas susceperint. vt in l.vnica.C.ad.l.Iuliā.pecula. ¶Et quoq; puniuntur officiales, nō solū si subtrahunt pecunias publicas, & fiscales, sed etiā si eas quoquo modo intercipiāt, vel alio metallo cōtaminēt, vel radāt, vel in rē suā conuertāt, vel si in libris, vel tabulis publicis deleuerint, vel mutauerint, vel minorē pecuniā in libris scripserint, quàm perceperint, vel quàm vēdiderint, vel locauerint. vt in.l.1.& 4.& in.l.qui tabulā.ff.ad.l. Iuli. pecula. & tenet Paris

Paris de Put. in tract. syndicat. in parte. syndicā tur officiales. fol. 34. Et idem tenentur, si ruptis thesauris dictas pecunias sustulerunt, aut sunt negligentes. vt in. l. hac lege. ff. eo. ¶ Vbi quoq; dicit, sentiri id quod tenetur in quadruplū, quā tum est pœna tum in fiscum incorporatū pa lam, vel clā. vt in. d. l. 1. & in. l. aufert. ff. de iure fisci. in fi. & C. de his q ex publi. rō. Sed quę non erat incor porata in fiscū, putà qa exigit in fraudem fisci, tenetur in duplum. vt in d. l. aufertur. §. qui ad aliquid. secūdùm Bart. in. l. sacrilegij. ad finem. ff. ad l. Iuli. repetū. de iure verò hu ius regni punitur, vt hic. de quo per Par. de Put. vbi suprà. *Et vi. Peregr. in parte. furtū. q. 6. in glo. officialis. & ibi qd si suscepit pecuniam ciuitatis.*

b Que les dan. b Intellige vt dixi in c. 11. supra eo. Sed quid si lex vel statutū dicit, q liceat cuilibet accusare, q accusator habeat tertiā partem, si officialis curiæ, vel eius familiaris accusat, an recipiet dictā par-

guardar ansi, y que las personas que le fueren a tomar residécia, se informē si han lleuado para si parte alguna de las dichas setenas, y lo que hallare que hā lleuado dellas, gelo fagan restituyr con el quatro tanto para la nuestra camara. Pero que los dichos juezes y alguaziles puedan lleuar para si la parte de las dichas penas que les dan[b] las leyes đ nuestros reynos en aq̃llos casos, q̃ gelas dá y no ē otros algūos.

Prætorum Caput. L.

OTrosi, tened mucho cuydado y poned mucha diligencia ē castigar las blasphemias[a] y las vsuras[b] y los juegos, de manera q̃ cessen en

tē à statuto cōcessam. vi. Bal. in sua pract. in rub. de statutis. q. 12. & quę dixi supra in capit. primo. in glossa. *Ni consentira.* versi. quòd facit ad illud, quod tenet Bald. in capitul. ex parte.

Prætor. Cap. XLIX. finis.

Sequitur Cap. L.

a BLasphemias. a Vt in c. 25. supra eod. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Causa, & quæstio vsurarum, an spectet ad iudicem laicum, vel ad ecclesiasticum.*

2 *Inquisitores hæreticæ prauitatis, an possunt cognoscere de causa vsuraria.*

3 *Populus, an potest facere statutum, quòd sententia lata per iudicem secularem super vsuris sit seruanda.*

4 *An de causa vsuraria fiat compromissum in arbitrum, vel arbitratorem laicum.*

5 *An contra laudum per laicum arbitratorem latum possit opponi exceptio, quod debitum est vsurarium, & impedire eius executionem.*

b VSuras. b Nota tex. q causa, seu quæ-
1 stio † vsurarū ad iudicē secularem spectat. Idē habetur per titulū de vsuris lib. 8. in ord. reg. & de iure canonico est simil. text. in. c. ad nostrā. el. 2. de iure iuran. licet Abb. ibi. nu. 1. dicat, q Ioā. Andr. ibi dicit hoc nō probari, qa sunt verba partis, tñ est iuris manifestū. vt habet. in. c. post miserabilē. de vsu. & tenet Bal. in. l. eos. C. eo. ti. in fi. n. 4. ¶ Et facit qa vsura est species furti. qa q vsurā accepit, rapinā facit. 14. q. 4. c. si qs vsurā. & qui rapit, fure improbior est Insti. vi bon. rapto. in prin. & in decalogo supra prohibitione furti cōtinet rapina. 14. q. 5. c. pœnale. sicut furtum est secularis fori, sic est rapina quæ est eius species. tenet Bal. in. l. cùm oportet. 2. col. C. de bonis quæ libe. n. 6. Et q vsura, & rapina æquiparētur, tenet in expresso Spec. in tit. de ferijs. §. 2. versi. quid de causa vsurarum. n. 10. ¶ Sed in cōtrariū videtur, q solùm iudex ecclesiastic⁹ đ vsura cognoscere debeat. Quod patet. quia cōcernit periculū animarū, & qa leges tale crimē nō phibebāt imò permittebāt, attēdēdo vtilita-

vtilitatem, & necessitates hominum, ideò necessarium fuit, ꝙ canones se intromitterent, ne crimen vtroque testamento prohibitum, impunè trãsiret. Et ꝙ iudex ecclesiasticꝰ cognoscat qualitercunque agatur de vsuris, siue dubitatur an contractus sit vsurarius, siue certum, vt quia repetuntur vsuræ solutæ, vt tenet glo. in Clemen. dispendiosam. de iudicijs. & gloss. in cap. ex literis. de iure iuran. quæ dicit, quòd causa vsurarũ est spiritualis. & gloss. in capit. cùm sit generale. de foro compet. quę dicit, ꝙ est crimen ecclesiasticum. & in capi. primo. de offi. ordin. & 11. q. prima. in summa. & Cle. prima. de vsuri. §. cæterum. vbi censura ecclesiastica compellitur vsurarius, seu hæres ad edendum libros. vt fiat restitutio vsurarum. ¶ Domin. de Sancto Gem. in capitulo primo. de vsu. in 6. conclusiuè in hoc putat dicendum. ¶ Aut consuetudo disponit solũ iudicem ecclesiasticum cognoscere, & est planũ, quòd laicus non poterit se intromittere. ¶ Aut consuetudo nil disponit, & tunc aut quęstio vsurarum deducitur in iudicio non vt vsura, sed vt interesse, putà, quia ego fideiussi pro te, quare à te peto, tunc poterit agere coram iudice laico, quia vsura petitur vt interesse. Quod est licitũ, vt in capitul. conquestus. de vsur. non autem vt vsuræ, ergo iudex laicus potest cognoscere. Et dicit esse conclusio Guiller. in Clemẽ. prima. de vsu. in fine. ¶ Aut deducitur vt vsura, & tũc aut in foro pœnitentiali, & planum est, quòd ecclesiasticus cognoscet, quia laicus nõ vtitur isto foro. argumen. in cap. noua quædam. de pœni. & remi. & videtur sentire dicta Clementin. prima. ¶ Aut in foro contentioso, & tunc si quęstio est de vsura soluta, vel non soluta, & cognoscit iudex secularis, ex quo nõ dubitatur, & de hoc videtur casus in dicto capit. post miserabilẽ, quia ibi præsupponit certè, quia contractus erat vsurarius. ¶ Aut est quęstio super dubio, an sit contractus vsurarius, vel nõ, & de hoc cognoscit iudex ecclesiasticus. vt Ioan. de Lini. & Domi. vbi suprà. ¶ Cum qua opinione, & distinctione tenet Abb. in capitul. cùm sit generale. de foro cõpeten. numero. 17. versicu. secunda principalis, vbi ait, quòd si dubitatur de substantia contractus, an sit vsurarius, vel non, solus ecclesiasticꝰ cognoscit, quia hæc est determinatio peccati, & prohibitio habuit ortum à iure diuino, & canonico, vt dictũ est. & facit. c. super. de vsur. ¶ Aut non dubitatur, quòd cõtractus sit vsurarius, sed tantùm immineret quæstio facti, vt quia repetuntur vsuræ solutæ, & sic solùm agitur de soluto, vel non soluto, vel an interuenerit contractus, vel quia agitur dissimulatione cõtractus, quia allegatur quòd simulatè fuit facta vẽditio, cùm esset contractus pignoratitius, & clarè vult hoc probare per testes, ita quòd non dubitatur de vsura, tunc vterque iudex potest cognoscere ecclesiasticus, vel secularis. Et hanc opini. tenet Paul. Leaz. in Clementi. prima de vsu. & ibi Cardi. quæstio. 18. núm. 19. & Bartol. in l. titia. ff. solut. matri. & in l. secunda. ff. de iuri. om. iudi. Archidi. in capitul. qui dicam. 14. quęst. quarta. Et ista opinio est communis secundum Abb. in dicto capitu. cùm sit generale. num. 17. & Alexã. in consilio. 9. volumi. quarto. numero tertio. & Bart. in d. l. titia. quem sequitur ibi Alexan. nu. 13. & Card. in dicta Cle. dispendiosam. questio. 31. & Bald. in consili. 169. libro primo. & faciũt ea, quæ tradunt docto. in leg. quotiens. C. de iudicijs. & ibi Ias. numero septimo. & quoq; Bald. tenet distinctionem Abb. in d. cap. ad nostram. & sequitur Felin. in dicto capitu. cùm sit generale. colum. secunda. versic. respectu vsurarum. & Alexan. in l. si non sortem. ff. de conditio. indebiti. nume. tertio. De quo vide Celsum in additio. ad Lanfran. de Oria. in repeti. c. quoniã contra. de probatio. in parte confessiones. num. 16. in parte, quare ista causa spectat ad ecclesiam. de quo latissimè per Ioan. de Anna. in dicto capit. post miserabilem. in fine. secunda columna. vbi quoq; transit cum dicta distinctione Abb. & sic credo, ꝙ intelligatur iste tex. & lege quarta. tit. octauo. libr. 3. in ordin. regali. ¶ Quia tũc iudex secularis potest punire vsurarium, vel admittere exceptionem vsuræ, quando non dubitatur de vsura, nec de contractu vsurario, sed tantummodo imminet quæstio facta. ¶ Et vide Saly. in d. Leos. C. de vsu. in fine. vbi dicit, ꝙ antequàm essent Decretales, & Decreta, iudex laicus cognoscebat de vsura illicita. Cùm igitur hodie omnis vsura sit illicita, sequitur ꝙ iudex secularis cognoscere potest, ex quo non reperit expressim prohibitum, sed debet intelligi secũdum distinctionem supra dictam. Et licet ipse Salyc. dicit quòd in casibus, in quibus de iure ciuili nullo modo cẽsetur vsurarius, sed de iure canonico iudex ecclesiasticus tantummodo cognoscere potest, sed in casibus, in quibus de iure ciuili censetur vsurarius cognoscit secularis, tũ tene dictam distinctionem, & opi. communem, quam sequitur Montal. in l. fin. tit. 2. lib. 4. for. ll. in glo. magna. penult. columna. versi. & circa. ¶ Ex quo infert Salyc. in d. l. quotiens, ꝙ si contra instrumẽtum opponatur exceptio vsuraria, debet illam remittere probandã corã episcopo, vel eius vicario, vt notatur in simili in capi. si iudex laicꝰ. de sententent. excom. in 6. & tenet Ioan. de Anna. in

dicto

d.c.post miserabilem.4.colum. ¶Et licèt Archi di.in.d.c.quid dicam.14.q.4. vult tenere. ꝙ laici possunt conueniri coram iudice seculari, etiã si quæstio vsuraria sit de iure, vel facto, & clerici coram ecclesiastico.vi.dict.Ioann. de Anna.in d.c.post miserabilem.2.colũ.cùm quinq; sequẽtibus. vbi diuersas opiniones ponit:tamẽ dicit, ꝙ non videtur tutum vsuras repetere coram seculari, ideo tutius videtur tenere gloss.in.d.Cle. dispẽdiosam. Sed quicquid dicat, tu tene distinctionẽ Abb.quia est cõmunis, vt ibi per eũ.¶Et vi.tu Bal.in cap.1.§.similiter. in tit.de cõtrouer. inuesti.in vsibus feudo.nu.1.vbi tenet, ꝙ iudex secularis potest cognoscere đ vsuris, quàdo causa vsurarũ incidit actioni pignoratitiæ, quia diabolicum esset dicere, ꝙ iudex secularis nõ possit plenè cognoscere inter laicos de pignoratitia actione. Secus si principaliter, & per se moueatur quæstio vsurarum.¶Et vt intelligas dicit aduertendum, si pignoraui tibi rem pro cẽtum, & nõ est dubium de quantitate mutuata, sed đ fructibus redactis ex re, quos creditor prætendit tanquam lucrum sortis, iudex secularis tũc cognoscit.vt in.d.l.titia.¶Sed si petitur contractus rescindi tanquã vsurarius, & hoc negat, quia non apparet, ꝙ sit vsurarius ex sua qualitate, tunc ecclesiastica est cognitio, vt notat in summa.11. q.1.¶Item de reatu vsurariorũ nõ cognoscit iudex secularis, sed de computo, siue calculo sic, secundum quosdam.& vi.eundem Bal.in.l. omni nouatione.C.de sacrosanct.eccles.nu.1.¶Et an
2 inquisitores hæreticæ prauitatis † possunt cognoscere de causa vsuraria? Dic ꝙ nõ.vt est tex. in.c.accusatus.§.de quæstionibus. de hære.in.6. de quo per Federi.de Senis.consilio.157.& per Domi.in.d.§.de quæstionibus.versi. quęro quare inquisitor.¶Quærit etiam Bal.in.d.c.primo. §.similiter.in tit.de controuersi.inuest. an popu
3 lus † posit facere statutum, ꝙ sententia lata per iudicem secularem super vsuris sit seruãda interesse.¶Et an de causa vsuraria potest cõpromit-
4 ti † in arbitrum, vel arbitratorem laicum? Dic secundùm Ioann.de Anna.in dicto capitul. post miserabilem.7.column.in fine.quòd in illis casibus, in quibus potest cognoscere iudex secularis, possit & arbiter, & multò magis arbitrator. Facit.l.1.ff.de arbitris.Nam in istis casibꝰ causa vsuraria nõ dicitur spiritualis, & sic dicit nõ obstare.c.cùm contingit.de arbitris.¶Circa quod vi.Bald.in.d.c.1.§.similiter.de controuersi.inuesti.vbi quærit, an super causa vsuraria posit cõpromitti in arbitratorẽ? Et concludit. Aut compromittitur de dolo præterito vsurarij, & valet. cõpromissum. Aut de dolo futuro, & nõ valet. ff.de pactis.l.si vnus.§.illud nulla. & idem dicit, si dolus prçteritus radices tenderet in futurum, quia tunc compromissum non valeret tãquam factum in fraudem vsurarum.¶Quibus adde illud, quod tenet Lapus allegatione.55.incipiente.Quidam coram iudice ecclesiastico.vbi quęrit. Pone, ꝙ aliquis mouet causam vsurariam coram episcopo, & lite pẽdente actor & reus fecerunt compromissum in certos laicos đ omnibꝰ causis & litibus nulla facta mentione de causa vsuraria ita pendẽte coram episcopo, dubitatur vtrum in dicto compromisso generali deueniat dicta causa vsuraria:& an dicti laici de ea possũt cognoscere & terminare. Et videtur sentire ꝙ non, de quo ibi per eum per.5.colum.vbi prosequitur intellectum.c.quia frustra.de vsur. ¶Itẽ circa supradicta facit quęstio examinata per Petrum de Ancharra.in consili.94.vbi quærit, an contra laudum latum per laicum arbitratorum
5 posit † opponi exceptio, ꝙ debitum erat vsurarium, & sic impedire eius executionem. Et videtur ꝙ sic, quia ista via cognoscendi de plano de causa spirituali videtur laicis interdicta capitu. decernimus.de iudicijs.& facit text.in.l.4.tit.8. lib.tertio.in ord.regal.Iam allega. & ꝙ per talẽ exceptionem tanquam prçiudicialem impediatur sentẽtia, siue laudũ, & eius executio, & pro hoc videtur casus in capit.tuam.de ord. cog. & c.lator.& ca.causamq;.qui filij sint legiti.¶Sed his non obstantibus, dictus Petrus de Ancharra.contrarium concludit:quia posito sine prçiudicio, ꝙ ista exceptio sapiat spiritualitatẽ tamẽ non potest opponi ad impediendam executionem laudi, cõstat enim, quòd licet corã laico, corã quo quæstio pendet, non posit vẽtilari causa spiritualis.vt in dict.capitulo.tuam. tamẽ de mente dictorum iurium videtur esse, quòd corã laico allegari debeat & opponi, vt probant illa capitula, & alia, quæ de materia ista loquuntur. Et est ratio, quia est exceptio peremptoria pertinens ad negotium principale, & intẽtionẽ agẽtis.vt in.d.c.tuã.& hoc pro nunc præsupposito, si debitũ, quod descẽdit ex sententia arbitramẽ tali dicat habuisse originẽ ex causa vsuraria, debuit coram arbitratoribus tũc opponi, nõ autẽ post laudum ad eius executionem impediẽdã, quãtũ igitur ad effectum reuocãdi, sicut per sententiam est prçclusa via exceptionibus perẽptorijs.vt in.l.perẽptorias.C.senten.remi.nõ poss. & in.c.suborta.de re iudi.ita post laudũ est prçclusa via exceptionibus, quæ habẽt eius effectũ impedire.Nam licet arbitrator de tali exceptione specialiter cognoscere nõ potuisset, audire tamẽ eã, & recipere debuisset, & per cõsequẽs corã eo alle-

eo allegari debuit, & deduci. Et ꝙ in hoc sit cõpetens iudex secularis, dicit tenere doctorẽ suũ Bal. in. d. l. quotiens. C. de iudicijs præterea corã arbitratore deducere, & probare exceptionẽ, quæ sapiat spiritualitatem, non videtur prohibitum, sed concessum de iure. Nã quando nõ per

toda la tierra d̃ vue stro corregimiẽto.

modum disceptationis de tali quæstione spirituali est cõtentio inter partes, potest nedũ arbitrator, sed iudex laicus ꝺ ipsa cognoscere. vt notat Spec. in ti. de reconuen. §. nunc dicamus. versic. sed nunquid. hoc est, ꝙ super probatione legitimationis fiunt articuli, & positiones corã seculari iudice. & valet super eis confessio, quòd non esset, si non posset cognoscere dicto modo de plano. vt in. c. at si clerici. de iudi. Ita in proposito, ꝙ arbitrator & amicabilis cõpositor cognoscit de plano, & sine figura iudicij. maximè hoc procedit, quando datur latissimũ in cognoscendo & terminando arbitrium, sicut communiter fit. per quæ datur extẽsio ad. l. fin. in. ll. de Madrid, vbi cauetur, quòd sententia arbitraria mittatur executioni, non obstante reductione, vel nullitate, quòd etiam si exceptio vsuraria opponatur contra eam, nõ obstãte dicta exceptione, mandetur executioni, quod nota.

SVMMARIVM.

1 *An iudex naturalis domicilij potest punire delinquentem extra locum suæ iurisdictionis.*

c La tierra de vr̃o corregimiento.

1 c Sed quid† si extra locũ suæ iurisdictionis subditi sui luserunt, vel vsurã fecerũt, an talis corrector, & sic iudex naturalis domicilij, possit punire subditos alibi delinquentes vi. Bart. in. l. præses. ff. de officio præsi. in fine. vbi dicit, ꝙ accusari possunt corãm iudice suo de suo delicto, & puniri. ff. de interdi. & relega. §. interdicere. & ibi notatur. & tex. in. l. 1. C. vbi ꝺ crim. agi opor. ¶Sed iudex ex officio suo de hoc nõ potest inquirere, nec procedere, & sic per viam accusationis potest procedere, non per viam inquisitiõis, nisi ille iudex, in cuius territorium delictũ esset commissum, quia illa tantũ respublica est offensa. & ita tenet Paul. de Castro. in. l. si quis in hoc genus. C. de episcopis & cleri. & Hippolytus de Marsi. in repeti. l. fina. ff. de iuri. omn. iudi. num. 134. & 135. vbi latè remissiuè. & per Alexã. in consilio. 111. in primo vol. & eundem Hippolytu. de Marsil. in practi. crimi. §. constante. num. 90. dicit, quòd licet in hac quæstione doctores sint varij: quia Ioan. Andr. in additio. ad Specu. in titu. de compet. iudi. additione. in. §. 1. in additione, quæ incipit, anteaquam examinemus. & Bald. in. l. 1. C. de ædili. actio. Salyce. in. l. seruos. C. ad. l. Iuliã. de vi. Alberic. in tract. statu. in. 3. part. quæstio. 36. teneant partem negatiuam, & sic, quòd non potest inquirere. & Ange. de Aretio in tract. maleficiorum. in verbo. hæc est quędam inquisitio. versi. quęrit hic. Angel. an in delictis. & ibi Augustinus de Arimi. plures contrarios doctores adducit, tamen magis cõmunis opinio est, quòd non possit inquirere secundum eundem Hippolyt. in dict. practic. quem vide. in dicto. §. constante. & ita tenet Ioann. de Plate. in. l. dum virum. C. de decurioni. libro decimo. in fine. dicendo, quòd iudex potest punire subditum de delicto extra territorium commisso per viam accusationis, non autem per viã inquisitionis, & sic dicit, quòd concludit Bartolus in lege prima. C. de summa Trinitate. & fide catholica.

Prætorũ. Cap. LI. finis.

Sequitur Cap. LII.

SVMMARIVM.

1 *Quæstores, ad eleemosynam petendam non admittuntur, nisi habeant literas apostolicas, vel diœcesanas, nec permittuntur populo prædicare.*
2 *Literæ apostolicæ debent diligenter per diœcesanum examinari; tamen de ipsis non potest iudicare, & si de ipsis dubitatur, consulendus est papa.*
3 *Prælati non debent vendere literas apostolicas quæstoribus.*
4 *Mendicantes validi sunt arcendi, & puniendi.*
5 *Quæstores sancti Antonij, & sancti Lazari, an admittantur sine literis.*
6 *Episcopi an possunt facere statuta, vt nulla litera apostolica admittatur sine ipsius examinatione.*

Sancto

Prætorum. Cap. LI.

OTrosi, porq̃ nuestro muy sancto padre [a] concedio vnas letras apostolicas, en q̃ mãda, q̃ todas qualesquier indulgẽcias y facultades pa predicar perdones, y demãdar limosnas cõcedidas, y que de aqui en adelante se cõcedieren por la sancta sede apostolica, esten y sean suspendidas fasta que por el diocesano de dõde fueren los lugares en que se ouieren de predicar, sean primeramente vistas, y examinadas, y despues por el nuncio del papa, que en los nuestros reynos estuuiere, e por nro capellan mayor, e por vno, o dos prelados del nro cõsejo, los que para ello por nos fuerẽ diputados, los quales si examinando las dichas bullas fiel e diligentemente, hallarẽ que son verdaderas letras apostolicas, e carecen de toda falsedad, e sospecha, les dexẽ publicar, e p̃dicar a aquellas personas, a quiẽ lo tal perteneciere, de las quales letras apostolicas los dias passados mandamos embiar traslados signados a todos los corregidores de nros reynos y señorios para q̃ cada vno la intimasse al p̃lado de la tierra de su corregimiẽto, e despues la hiziesse luego publicar, para q̃ se guardasse lo que por ella

a Sancto padre. a S. Alexandri. vt cauetur in pragmatica. 24. foli. 15. in libro pragmaticarum. quã per te vide, quia omnia cõtinentur quæ hic in isto
tex. habẽtur &
habuit ortum à
tex. in Cle. abu
sionibus. de pœ
nit. & remissio.
vbi quæstores
non admittun-
1 tur † nisi habeãt
literas apostoli
cas, vel diœcesa
nas, nec tũc etiã
permittũtur po
pulo prædica-
re. Et tales lite-
ræ debent per
diœcesanum di
ligenter exami
nari, ne aliquid
fraudis cõmit-
tatur. Et si diœ-
cesanus timeat
de abusu, nõ de
bet illos admit
tere, nisi cõstet
đ approbatiõe
sedis apostoli-
cæ, vt ibi. & di-
cit Cardi. ibi. n.
4. ꝙ in illis pos-
sit fraus cõmit-
ti, vt quia asse-
rent plus conti
neri literis, quã
cõtineretur, vel
vterentur falsis
literis pro veris,
quod sępe eue-
nit, ꝙ talia sunt
periculosa, ideo
2 debent † literæ
examinari dili-
genter in bulla,
charta, dictami
ne, & ĩ alijs, ma-
ximè qñ ex-
orbitant à cõ-
muni forma, se-
cundùm eundẽ
Cardi. ibi, alle-
gando capitul. licet. de crimi. falsi. &. c. quã graui. de rescrip. & capi. 2. de offi. ord. Sed cum diœcesani examinãt literas apostolicas quæstoribus, vel alijs concessas, non poterunt de ipsis iudicare. vt in capit. cùm venissent. de iudi. Sed si
dubitatur đ ip
sis, cõsulendus
est papa, cuius
est æstimare
quem modum
sui priuilegij es
se velit. vt in ca-
pitu. ordinarij.
§. si verò. de offi
cio ordi. libr. 6.
Si autem appa-
rent veræ, & si-
ne defectu da-
bũt eis literas te
stimoniales: sed
si apparẽt defe-
ctuosæ, eas re-
pellẽt. Facit qđ
notatur ĩ dicto
capitul. cùm vẽ
nissent. & in di-
cto cap. ordina
rij. secũdũ Car-
di. vbi suprà. nu
mer. decimo. q.
quinta. vbi di-
cit, ꝙ ex his in
fert Lap⁹, ꝙ qs
cognoscere po
test de re, đ qua
non potest iudi
care simil. in ca.
cùm cõtingat.
de rescrip. in fi.
& capitul. cùm
personæ. de pri
uil. in sexto. &
quod notat in
capi. frater. 16.
quæsti. prima.
in gloss. pen. re
gulariter tamẽ
minor non co-
gnoscit, nec iu-
dicat de facto
maioris. c. infe
rior. 21. distin.
& in. c. cum in-
ferior. de maio.
& obe-

proueyo y mando nuestro muy sancto padre. Porende mandamos, que el dicho gouernador o corregidor, o assistente, y sus alcaldes tengan mucho cuydado de fazer guardar lo cõtenido en la dicha bulla cuyo traslado ouimos mãdado ẽbiar, como dicho es y de no consentir b que se prediquen ni publiquen bullas ni indulgencias algunas en la tierra ḋ su corregimiẽto, sin que primeramente seã traydas, y examinadas en la forma y manera en la dicha bulla cõtenida, por que ansi conuiene al seruicio de Dios y nuestro.

& obedi.licet videatur contra illud, quod notatur de offici.vica.lib.6.tñ non est cõtra: quia minor de facto maioris cognoscit, vel iudicat, qñ in iure hoc exprimitur, vel nisi sit ita notorium, ꝙ est nullũ, ꝙ nõ egeat examinatione, nec inficiari potest, quo casu minor nõ iudicat de facto maioris, nec iudicialiter cognoscit, sed tãtũ declarat illud non obstare, & eo nõ obstante contrariũ facit, vel impedit illud effectũ. vt in.c. eã te de ætate & qualita. & facit text. in c. solicitudinẽ. ḋ appella. in. 6. & in.c. statutũ. in fin.ḋ rescrip. eod.lib. ¶Et de ipsa examinatione debet cõstari per literas diœcesani, aliàs prælati inferiores tales non debent admittere secundùm Lapum, prout tenet ipse Cardi.vbi supra.nu.4. ¶Et licet prælati debeant examinare

3 literas apostolicas quæstorum, non tamen † debent eas vendere, quod aliqui non seruant, non attendentes, ꝙ in talibus cõmittunt simoniã. vt in. c. primo de simoni. & quia quæstores carè emunt, per fas, & nefas quærunt vnde soluãt, & grauamina inferant. secũdùm Cardi.ibi. ¶Licèt contra istum tex. videatur, quia quæstores eleemosynarũ liberè permitti debeãt eleemosynas quærere, cũ eleemosynæ procedãt ex charitate dantiũ, quę nõ est restringenda. arg.in.c.1.de dona. potissimè quia videtur concernere forũ pœnitentiale, in quo procedit, quod dicitur, ꝙ lex non est imposita iusto. vt in.cap.licet.de regula. ¶Quod non obstat, quia hoc enim fit ad obuiãdũ fraudibus. Et dicit etiã Petrus de Ancharr. ꝙ

4 sicut † mendicantes validi sunt arcendi, & puniẽdi.C.de mẽdi.vali.lib.11.ita quæstores non debẽt admitti, nisi primũ discutiatur, vtrũ ecclesia, pro qua quęritat, indigeat: nã si nõ indiget, non videtur admittẽda, & licet ista inquisitio sit laudabilis, non debet fieri per diœcesanũ, nisi qñde nouo aliqua ecclesia vellet ĩcipere quæstũ. Sed quo ad ordines mẽdicãtiũ, & nõnulla hospitalia ab intiquo exercẽtia quæstũ apostolice sedis saltẽ tacita, hæc inquisitio fieri nõ põt p diœcesanũ ad effectum impediendi quæstũ, sed prohibendi fraudes, secũdũ Cardi.in.d. Cle. abusionibus.nu.6.ĩ tertia oppositiõe. ¶Et vide Abb. in.c.cũ ex eo.ḋ pœnit.& remissi.nu.1.vbi ait,

5 ꝙ quæstores † eleemosynarũ vt sicut illi, qui mittũtur ab istis præceptoribus sancti Antonij, siue sancti Lazari, siue aliorũ hospitaliũ, ꝓ votis, & eleemosynis petẽdis, nõ debẽt admitti ad petẽdũ eleemosynas noĩe illorũ hospitaliũ, nisi habeant literas veras apostolicas, siue ẽpi diœcesani: qḋ procedit quãtũ sint exempti. vt in.d Cle.& fuit hoc statutũ ꝓpter eorũ intẽperãtiã nimiã, nã multi mẽtiebãtur se esse alios, qa falsè portabãt religionis, vel illius hospitalis habitũ, asserẽtes esse fratres illorũ sociorũ, vbi in veritate nõ erãt, ideo debent prius examinari à papa, vel ab ẽpo loci. ¶Secus dicit de alijs volentibus petere eleemosynas pro se ipsis, isti enim nõ indigẽt literis. c. quiescamus.42. distin.& in.c.nõ satis.86.dist. ¶Et per istũ tex. videtur esse verũ, qḋ tenet Abb.in.d.c. cũ ex eo.ḋ

6 pœnit.& remi.in fin. qḋ † solent ẽpi facere statutũ, vt nulla litera apostolica admittatur sine ipsius examinatione, sed dicit, ꝙ ẽps caueat nõ faciat in fraudẽ, aliàs debet puniri, vt ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *An puniantur quæstores petentes eleemosynas sine consensu papæ, vel diœcesani.*

2 *An datum causa eleemosynarũ virtute literarũ falsarum potest repeti.*

3 *Soluens aliquid virtute falsæ indulgentiæ, an indulgentiam consequatur.*

Prætorum. Cap. LII.

OTrosi, mandamos que con mucha diligẽcia tenga cargo de guardar los puertos de su corregimiẽto, pa q̃ no se saq̃ moneda,[a] ni cauallos [b], y de hazer

b **No cõsentir.** b Alias si iudex cõsentit punitur. vt est text. in. l. pẽ. C. de cano. largi. lib. 10. vbi formaliter ait, q̃ pari pœna punitur officialis, q̃ nõ inhibet extorsiones illicitas, & sic, qui negligit, sicut punitur officialis, qui eas facit, & tenet Iaso. in. l. si mora. ff. solut. matri. num. 24.
1 ¶ Imò pôt punire† istos quæstores eleemosynas petentes sine cõsensu papę, vel diœcesani, si sunt laici, tanquàm excedentes in suo territorio. vt in. c. ex literis. de excessi. prçla. & in. d. Cle. 2. de pœnit. & remissi. tenet Abb. in. c. cùm ex eo. de pœnit. & remissi. nu. 3. & facit. c. officium. §. compescendi. de hæreti. nu. 6. Secus si isti quæstores sunt clerici, quia tunc debet capere eos, & remittere ad episcopum loci, vt eos puniat. vt in iuribus supra dictis. & facit tex. & quæ ibi tradit Domi. in. ca. iudex laicus. de sent. excommu. lib. 6. Innocent. in capit. si verò. de senten. excom. & facit tex. in c. 53. infra eod. & in. c. vt famę. & ibi doct. de senten. excõmu. & tenet Bald. in. c. primo. §. si quis vero de pace iura. firma. in vsi. feudo. num. septimo & idem in. l. grachus. C. de adulte. ¶ Quinimo de iure communi quæstuarij, qui falsò quærunt eleemosynas, etiam si laici sint per episcopum possunt puniri. vt est tex. in. ca. tuarum. de priuilegijs. & ibi Abb. & Oldral. consilio. 86. & Philippus Decius conf. 276. nu. 1. Et facit quod tenet Feli. in prooemio Greg. colũ. 8. nu. 38. vbi dicit, q̃ mentiens se clericũ, punitur arbitrio iudicis. Sed si vltrà hoc faciat actus clericales, punitur pœna falsi. Bal. in. l. sub pretextu. C. de sacro san. eccle. in fine. & in. ca. in decorem. de vita & hone. cler. quasi in fine. vbi talis pôt puniri non solum per secularem sed per episcopum. Idẽ tenet Fel. in. c. 3. loco de probatio. nu. 1. quod facit cõtra istos Gallos mendicãtes, qui asserũt se clericos esse quod ego contra eos iudicaui, & executioni iussi, aliquando iubendo eos verberare.
2 ¶ Et datum ob causam hanc,† debet repeti tanquam datum ob causam, causa non sequuta. vt ff. & C. de condit. ob causa. quod intellige, si pecunia est penes decipientem. Secus si trãslata est in ecclesiã, nã tunc ecclesia non tenetur, nisi facta sit locupletior, imò etiam si facta sit locupletior, videtur non teneri, q̃a solutũ falsa opinione causa pietatis, nõ repetitur. l. cũ his. §. mulier. ff. de cõditio. indebi. & licet hoc sit sub dubio, tñ est verũ indistinctè, q̃ non est locus repetitioni, etiã si pecunia sit apud decipientẽ. quia intuitu Dei soluta fuit, & sic applicãda est pijs vsibus. Et quãquã soluẽs nõ esset alias soluturus, tamen non frustra soluit: quia licet non habeat indulgẽtiã habet tñ meritũ eleemosynæ: & q̃ talis dol⁹ respectu ipsius decepti dicitur bonus, ex quo p̃uocat ad melius. vt in. c. cũ dilecti. de dolo & contu. secundum Cardi. in. d. Cle. 2. de pœnit. & remi. §. ad hoc multiplici. 6. q. nu. 27. ¶ Et in quan-
3 tũ tenet, q̃ non habet† indulgẽtiã licet eleemosynã soluat, vide quæ in cõtrariũ posui in. c. 1. supra in gl. 1. in fine.

Prætor. Caput. LI. finis.

a **Moneda.** a A regno nõ debet extrahi aurũ, argentũ, vel moneta in moneta, vel in massa, aliàs puniũtur extrahẽtes. vt in. l. 23. tit. 9. lib. 6. in ordina. regali. & in. l. 24. & in. l. 17. & . 18. eius tituli.

SVMMARIVM.

1 *Extrahi non debet à regno aurum, nec argentũ, nec equi, & alia iumenta, nec panni, nec coria, nec carnes, nec sericum, nec alia, vt hic.*

b **Ni cauallos.** b Vt in. l. 1. & in. l. 6. & . 7. & . 8. & . 10. & in. l. 33. cũ alijs legibus sequentibus. tit. 9. lib. 6. in
1 ordi. regali. vbi extrahẽs à regno equũ,† equã, vel potrum, mulum, seu iumẽtum fræni, seu clitellæ, siue sit generosus, siue custos castri, siue merinus, vel quiuis alius officialis, seu alius quicunq; cuiuscũq; sit status, vel conditionis, perdit quod extraxerit cum omnibus suis bonis, & vltimo supplicio puniat. Et si multi sunt adhoc adunati vt defendi possent à prætore de las sacas, debent per concilia locorum insequi cum armis, & debent per loca campanæ pulsari, & omnes, qui sunt ad arma habiles, exire ad dictos delinquen-

delinquentes capiendos, vt in dictis legibus, & in alijs eius ti. continentur. ¶ Et quoque hodie per pragmaticam factam in villa de Madrid anno. 1552. Maij. 25. die ab isto regno nõ possunt extrahi panni. nec alia, quibus fit dictus pannus seu texitur, nec coria, nec calceamenta, nec opera consuta, & perfecta, nec sericum, nec coria aurea (quæ guadamecij vocantur) nec manicæ seu chirothecæ, vt ibi vide.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio fit contra extrahentes res vetitas de regno.*
Et fardeli eorum dissoluuntur.

c **Pesquisa,** c Idẽ cauetur in dicta lege 23. & in lege. 31. tit. 9. lib. 6. in ordina. regali. & in alijs legibus eiusdem tit.
1 vbi dicitur, ꝙ inquisitio † fit per custodes super pane, & alijs rebus vetitis, quæ extrahuntur à regno, & detur eius copia his, qui culpabiles repeciuntur, vt audiantur, & capiantur pro pœnis, quas soluere tenentur. Et talis inquisitio quoq; fit per prætorem de las sacas, cum tabellione cõtra extrahẽtes à regno res vetitas, etiam si secum prætor assessorem non assumat, & per suas citationes potest cogere testes ad veritatis informationem habendam, vt coram eo comparecant. vt in dictis legibus latè cauetur. ¶ In tantum, quod denuntiatores maleficiorum debent insistere, aliàs puniuntur, tenet Ioan. de Platea. in lege iubemus per hanc. §. hoc videlicet. C. de erog. mil. lib. 12. ¶ Et potest compellere viatores transeuntes, vt dissoluãt fardelos suos. quia in eis potest committi falsitas, tenet idem Plat in lege secunda. C. quando & quibus quarta pars debe. lib. 10. in fine. per gloss. in lege prima. §. qui rationibus. ff. de fals. & in. l. diuus. ff. de seruis fugi. ¶ Quinimo si ex mandato regis vetita portet, potest dissoluere fardelos: quia mandatum principis non derogat iurisdictioni officialis super eo, quod mandatur iurisdictionem habentis. Et sic est argu. ꝙ talis custos, vel gabellarius potest inspicere, & videre ea, quæ vehuntur de mandato principis: quia sub illo colore posset fraus committi vt in. l. vnica. C. nec liceat infreni. & eques. libr. 11. nec excusatur vehẽs aliqua dignitate vel cõtumacia. i. inobedientia quasi non teneatur ei obedire, cùm faciat iussu principis prout tenet dictus Platea in lege secunda. C. de decurio. lib. 12. numero primo. ¶ Et etiam dicit Platea. in lege vnica. C. de litori. itine. custo. lib. 12. quod in talibus partibus, & litoribus maris, & itineribus terrarum sunt apponendi custodes, vt possent merces illicitas portare, & portantes detineri, donec declarent ad quam prouinciam delaturi sunt, de quo stabitur iuramento ipsorum deferentium.

pesquisa c por toda la tierra de su corregimiento, y saber la verdad dos vezes en cada año de seys en seys meses, quien y quales p̃sonas son las que

arg. in lege præsenti. §. sicubi. C. de his qui ad eccle. cõfug. & in Cle. religiosi. de decimis. & ideò secũdũ eum consilium est pro mercatoribus, vt euitent concussiones, & molestias, dum portant mercãtias, vt vadant corã iudice & declarent ei ad quam partem pergere voluerint, & iudicis habita licentia nullam detẽtionem, vel arestationem patiuntur, aliàs possunt detineri, maximè si est præsumptio contra eos. ¶ Imò Publicani, custodes, & exactores vectigalis nullum portantẽ merces prohibitas portari sine serie. i. litera vel bulleto debent permittere transire, nisi prius literam licentiæ inspexerint, vt tenet Platea in lege euentiones. C. de cursu publi. libro duodecimo. vbi quoque dicit, ꝙ debet scribi litera licentiæ in libro, & dies quo datur, & infrà quantum tempus durat.

¶ Et pro animalibus in vectione non appositis non debet officialis, nec priuatus pecuniam recipere. Si ergo officialis colligat pecuniam pro cẽtum mulis, vel equis in cursu adducendis, & non sunt nisi quinquaginta, vel priuatus recipiat pecuniam pro decem mulis, & cõduxit pauciores, punitur in quadruplum. Et idem si submittat alium pro alio, vel in suum vsum vsurpat. & contra ordinem faciat. quod nota. & vide Plateam in dict. lege. 2. C. de curiosis libro. 12.

SVMMARIVM.

1 *Si contra deuentum quis portat res vetitas, & illicitas simul cum licitis, solum illicitæ publicantur.*
2 *Si res aliena portatur contra statutum, an publicetur.*
3 *Si famulus alicuius transit mercantias domini*

absq; soluendo pedagium, an tales mercantiæ confiscentur.

Gabellarius debet exigere pedagiũ anteaquam mercator exeat de territorio suo.

4 *Licet res incidat in commissum, debitor non tenetur de casu fortuito, nec de leui culpa.*

5 *Si super eadem bestia diuersi homines diuersis temporibus res vetitas extraxerunt, an quilibet debeat perdere vnam bestiam.*

Quid si de nocte pœna duplicatur.

6 *Si quis plura delicta facit cum vno ense, vnũ ensem perdere debet.*

7 *Forensis, qui repertus est portare res contra deuẽtum, & contra formam statuti, an in pœnam incidat.*

8 *Statuta in forensi habent locum in nouo ciue. Et nouus ciuis excusatur propter ignorantiam sicut forensis.*

9 *Forensis potest petere restitutionem in integrum aduersus statutum, quod ignorauerat.*

10 *Minor licet extrahat res vetitas contra statutum, non debet puniri.*

11 *Iuramento portantis, vel facientis contra statutum statur, an sciuerit, vel ignorauerit.*

12 *Statur iuramento forensis transeuntis per aliquem locum collectam non soluentis, si iurat ignorare statutum.*

13 *Ignorantia probatur per iuramentum, nisi in cõtrarium probatio appareat.*

14 *Quando lex, seu statutum dicit quòd stetur dicto, vel iuramento alicuius pro plena probatione tũc in contrarium non admittitur probatio.*

15 *Probatio qualis debet esse contra forẽsem, adhoc vt incidat in pœnam statuti.*

16 *Quando propter timorem iustum inimicorum quis excessit fines committatus, seu districtus fugiendo, in pœnam non incidit.*

17 *Occidens aliquem ad sui defensam propter iustã causam timoris non punitur.*

18 *Extrahens causa sui victus, vel suæ familiæ, nõ incidit in pœnam.*

Quid si extrahit farinam.

19 *An extrahens hordeum, incidat in pœnam.*

20 *Quid si extrahit pro victu suæ familiæ, & muto proposito, & animo vendidit.*

Quid si vendidit quod superest, obligatione sua completa.

21 *Deprehensus in itinere quasi in confinibus, & dicat se pœnitere portare illas res vetitas, an excusetur à pœna.*

22 *Inuentus in via cum equo portare res vetitas an debeat puniri.*

23 *Repertus in limine territorij, seu in confinibus ciuitatis vt vix negare sufficiat, an puniatur.*

24 *Repertus in via non recta, nec consueta portare res vetitas, ita quòd est suspectus, quòd extrahere velit, tenetur.*

25 *Si alicui est data licẽtia extrahendi res vetitas sine præfinitione temporis, an duret perpetuum.*

26 *An licentia data per iudicem extrahendi dictas res vetitas, excuset à pœna.*

27 *Stante statuto, quòd nullus forensis emat, vel extrahat res extra territorium, si emit, an perdat pretium.*

d **En la tierra.** d De istis rebus non portandis contra deuentum, vide singula per Gand. in tract. maleficiorum, in parte. De rebus non porta. contra deuentum: vbi in principio quærit, quòd si statuto ciuitatis cauetur, quòd nullus de districtu, vel ciuitate extrahat bladum, aurum, triticum, vel carnes, vel quid simile sub pœna amissionis rerum, quæ portarentur, & equi & plaustri, & boum,
1 super quibus portarentur, accidit, † quòd portantur res illicitæ, & res licitæ: nunquid omnes illæ res sint deperditæ? Et dicit quòd solummodo res illicitæ sunt publicandæ, vt. ff. de aqua quotidi. æstiu. l. prima §. Trebatius. idem tenet Bart. in. l. cotem. §. dominus. ff. de publica. & vectigal. & in. l. si Publicanus. §. de rebus. ff. eod. idem tenet Angel. in. l. vsuras. ff. de vsuris. & Bal. in. l. cum proponas. C. nauti. quòd feno. * Tamen statutum seu consuetudo disponere potest & valet de iure vt licitum propter illicitum confiscetur, quia ista pœna non tantum imponitur personæ pro re quam pro auaritia præcipiti & audacia vt tenet Peregrina. in parte vectigal. quæstio. 5. in glossa. perdit in principio. * ¶ Et Gandin. vbi supra quoque dicit, quòd si lege, vel statuto cauetur, quòd portans aurum, argentum, monetam, vel sal extra regnum, vel extra territorium puniatur certa pœna: & nihilominus currus & boues, & equi, super quo portantur, publicentur, quòd si equi vel boues, †
2 fuerint alterius, & ignorantis, non debent publicari.

blicari. tenet hoc Montalu.in.gloſſa ordina.regali.in parte,extrahens.allegando.lege. prima. C. de eunuchi. &.l.5. ff. de publica. & vectiga. argument.in.l.prima. C. vt nemo priua. & ibi gloſſ. &.l. quicunque. C. de ſeruis fugitiu. §. minorum. idē tenet Plat.in.l.1.C.de ſeruitori.mili.libr.12. numer.4. ¶Tamen dicit,quòd Salycet. dubitat de hoc in dict. l.1.C.vt nemo priua.fatetur tñ,q̄ tenetur portās ad æſtimationē.Idem tenet Bal.in dict.l.cùm ꝓponas.nu.5.dicēdo,q̄ ille, propter cuius culpas res alterius cōfiſcantur, tenetur domino ad intereſſe,per.l.fi.in fine.ff.de pigno.actio.& per alia iura,vt ibi per eum.¶Et vide Alex.in. dicta.l.1. C.vt nemo priui.nu.3.vbi tenet idem,ſcilicet,q̄ talis animal alterius ignorantis non publicatur. vt gl.& ibi Bart.in.l.fi.quæ incipit. iubemus. C. de nauis nō excuſan.lib.11. Dicit tamē Alex. q̄d ſubdit eleganter Io. Butri.ibi q̄ ille,qui portat, tenebitur fiſco ad æſtimationem animalis. arg. gl.in.d.l.1.C.vt nemo priua.& arg.in.l.quicunque.verſi.quid ſi ad prędicta.C. de ſeruis fugi.facit ſecundùm Sal.lege prima. C.de falſa monet. quam opinio. Alex.credo verā.¶Cui nō obſtat dictum Saly.& Bal. q̄ ille, propter cuius culpā res alterius confiſcantur, ad intereſſe teneatur domino:quia procedit,quando lex, vel ſtatutū dicit quod confiſcantur,licet non ſint res portātis,ſed alienæ:& quando domino ignorante res vetitas portat, tunc tenetur ad intereſſe parti, ſeu domino.Sed quando lex, vel ſtatutum hoc non dictat,res ignorantis non confiſcantur, ſed portator tenetur fiſco ad æſtimationem ſecundum Alex.vbi ſupra,& eſt vera concordia. ¶Et facit in ſimili quod tenet Bartolus in lege fraudati.ff.eodem de publi.&vectigal.vbi ſi ſocius portauit rem communem contra deuentum, perdit partem ſuam tantùm.quod intelligit Bertachi.de Firmi.in tractatu gabella. in nona parte. nu.34.tomo ſexto.tract.fol.78.ſi ſocius ſi fuit inſcius,ſecus ſi fuit ſciens. ¶Et iſtud meum intellectum poſtea inueni per Bertachi. de Firmi. in tractatu.gabel.in nona parte. quinta columna. quæſtione nona.dicendo, quòd ſi eſt ſtatutum prohibens exactionem farinæ, vel mercis ſine ſolutione gabellæ ſub pœna cōfiſcationis rerum,& mulorum,vel currus,etiam ſi ſint alienæ quòd dominus beſtiarū,vel currus fuerit ſciens, confiſcantur,aliàs ſecus,niſi ſtatutum,vel cōſuetudo ſit,quòd etiam alienæ beſtiæ confiſcentur cum mercibus portatis in fraudem gabellarum, quia tunc etiam in alienis ſtatutum, vel conſuetudo ſeruatur. Sed domino beſtiarum ſuccurritur contra portatorem, vel mittentem beſtias cum mercibus contra deuentum per dictam legem finalem.ff.de pignora. actio. & facit quod tenet Paulus de Caſt.in.d.l.iubemus.C.de ſacroſanct.eccleſi.¶Et tenet in expreſſo Angelus in additione ad Bartolum in dicta lege finali.C.de nauis non excuſa.vbi ait,quòd facit illa lex in argument.ad ſtatutum quòd ſi pro rebus immiſis in ciuitate non fuerit ſolutum pedagium, quòd omnes res debeant confiſcari,quòd ſi mulio ſuper mulum ſuum res meas portabat, & fraudauit,& non ſoluit pedagium,res meæ non publicantur, ſed ipſe mulio præſtabit quantum res meæ valent.& ſic dicit idem quod Alexand. licet Alexand. Ang.non allegauit.¶Et vide eundem Paulum de Caſtro.in lege colonus.§.naue. ff.locati.vbi idem tenet dicendo,quòd dominus muli poteſt impedire venditionem,quia non debet ſibi nocere delictum conductoris, & ille qui ducebat,debet ſoluere fiſco æſtimationem muli,& mulus reſtitui domino. Tamen ſi de cōſuetudine ſeruaretur contrarium,quod talis mulus perdatur,& domino non reſtituatur, poterit dominus muli recuperare à conductore,cuius culpa perditum eſt,vt dicit notare Bar.in dict.l.cotem.§.dominus.hoc verum,ſi ignoranter cōduxit mulum ad portandum iſtas res vetitas,ſecus ſi ſcienter, quia tunc perdit eum, & non habet actionem contra conductorem.tenet Gandi.in dict.tit.de rebus portan.contra deuentum.nu.2

en la tierra [d] de ſu corregimiento y

3 ¶Quoq; eſt notandum,q̄ ſi famulus † alicuius tranſit mercancias domini abſq; ſoluendo pedagium, non propterea mercāciæ domini debent confiſcari.tenet Guid.papa.ſingula.21. allegando docto.in dicta lege prima.C.de ſeruis exportan.¶Et adde,q̄ in ſolutiōe iſta pedagij,ſeu gabellæ gabellarius vnius territorij ſtans in confinibus,debet exigere pedagiū antea quam mercator exeat de territorio ſuo,& intret in territorium vicinū,ſicut dicitur in ſimili de nauta paſſagerio, quia anteaquā cum phaſelo tranſuehat viatorē in aliud litus fluminis vel maris poteſt petere ſibi ſolui mercedem paſſus,vel transfretationis ſecundùm Bal. & Flori. in lege venditor. §.ſi conſtat.ff.comuni.præd.& ita ſeruat vſus ſecundùm Bertachi.in tracta.gabella.in ſexta parte.nume.14.in fine tomo ſexto.tractat.foli.60.

4 ¶Item nota,quòd licet res incidat in † commiſſum,non tamen debitor tenetur de caſu fortuito,nec de culpa leui,vel leuiſsima. Ideò ſi quis portat frumentum,vel res vetitas extrahit,& in itinere obuiauit piratis,& derobarunt eum non

tenetur fisco ad æstimationem rerum vetitarũ. quod est notandum secundum Montaluum in dict. glossa ordinar. in parte, extrahens à regno. & dicit, quòd probatur in lege secunda. C. de vectiga. & commi. & ibi Baldus in terminis. ¶ Sed circa istum textum pone, quòd duo homines
5 diuerso tempore † extraxerunt aurum, argentũ vel frumentum, vel alias res vetitas extra regnũ vel comitatum, seu districtum, & territorium super eodem mulo, vel super eadem bestia, vtrum quilibet debebit perdere vnum mulum, seu vnã bestiam? Dic quòd si primus soluit mulum, alius liberatur. Secus si primus soluit æstimationem muli, quia secundus ad mulum tenetur. vt tenet Paulus de Castro & Bartolus in lege meuius. §. duobus. ff. de lega. secundo. numero. 23. vbi per eos.

¶ Vbi quoque tenet, quòd si vno statuto caueatur, quod si quis portauerit monetam, vel bladum extra regnum, seu comitatum, perdat animal, super quo portaretur, & condemnetur in decimam, & alio statuto cauetur, quòd in omnibus maleficijs de nocte pœnæ duplicentur & quidam super mulum extraxit frumentum, vel aurum de nocte, ꝙ non teneatur ad duos mulos sed tantummodo ad vnum, ne duæ causæ lucratiuæ concurrant, nec distinguit vtrũ primo soluit rem, vel æstimationem, cum hoc sit debitum ab eadẽ persona. vt in. l. huiusmodi. §. primo. ff. de lega. primo. Et idem si aliquis pluries cũ eodem mulo, vel asello extraxerit res vetitas, non debet perdere pluries animal. vt Bart. ibi & Bertachi. in tract. gabella. in. 9. parte. nu. 30. tomo. 6. tracta. folio. 72. quia in speciebus non cadit duplicatio pœnæ, vt ibi. & in nu. 31. & in. l. Lucius. §. impuberem. ff. de leg. 2. & in. l. fideicommiss. §. si quis decem. ff. de lega. 3. & Bal. in. l. prima. vlti. col. C. de senten. quæ sine cert. quã profe. Bal. & Imol. in. l. ex facto, §. primo. ff. de vulgar. & pupil. ¶ Et per istum dictũ Barto. pluries iudica-
6 ui, ꝙ si aliquis † cũ vno ense plura delicta fecit, tãtummodo vnum ensem perdere debet, & non plures. ¶ Prẹterea circa istum tex. ponitur, ꝙ est statutum, seu lex, prout hic, ꝙ de regno, seu districtu non portarentur istẹ res, vel aliæ res sub
7 pœna amissionis earum, & bestiarum: quidam † forensis repertus est portare rem cõtra formam legis, vel statuti, an incidat in pœnã. Hanc quæstionem altercat Gandi. in dicto titulo de rebus por. contra deuen. nu. 7. & dicit, ꝙ forensis modò fuerit sciens, modò ignorauerit statutũ perdit res, sed si ignorauerit, excusatur ab alia pęna sed si sciuit statutũ, tunc etiã in alia pœna punit. Quæ ignorãtia statutorũ præsumitur in dubio, secus in alijs prohibitis à iure cõmuni secũdum eundem ibi. quod sequitur Alex. in consi. 86. in 4. lib. nu. 6. allegando Bal. in. l. ius ciuile. in fin. ff. de iusti. & iure. & in. l. 1. ff. de legi. vbi concludit, ꝙ si forensis committit id, quod erat tãtummodo delictũ ex forma statuti ciuitatis, talis forensis habens ignorãtiam dicti statuti, excusatur, si ibi in loco statuti non traxit magnam morã. vt in cap. primo. de constitu. in. 6. & in. l. fin. ff. pro socio. ideo non est puniẽdus, Si tale nõ erat prohibitum cõmuniter per alias ciuitates. vt notat Ioan. Andre. in cap. vt animarum periculis. de constitu. in. 6. in nouella. Facit. l. fi. ff. de decreti. ab ordi. faci. vi. Paul. de Cast. consil. 148. & Specul. in tit. de cõstitu. versi. 2. doct. in. c. canonum statuta. de constitu. vbi maria, & mõtes colliges. ¶ Et scientia probatur contra eum, quando erat homo, qui sæpe, & continuè ibi conuersabatur, vel vtebatur, quia non est verisimile eum hoc ignorasse: quia ad aliquem obligandum scientia & supina ignorantia æquiparantur. l. iubemus. ff. de liber. causa & in. l. octaui. ff. vnde cognati. & quia scire debuit, ꝙ omnes de ciuitate sciebãt vt in. l. regula. §. sed facti. ff. de iuris & facti ignorant. ¶ Sed si est de loco remoto, ita ꝙ iustè ꝓbabiliter potuit ignorare, non punitur secundum Marti. de Fano. & Ioa. de Lar. quos sequitur Gãdinus vbi suprà. quę opinio mihi videtur, & pro ea facit, quod tenet Hippoly. de Marsi. in repeti. l. fi. ff. de iuri. om. iudi. nu. 81. allegando Bar. in lege cunctos populos. in. 5. col. C. de summa tri. & fide catholi. vbi distinguit. ¶ Aut illud, quod commisit forensis in hac ciuitate, est delictum de iure communi, & punitur secundum statuta huius ciuitatis. ad quod allegat authen. si qua in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. & alia iura. ¶ Aut non erat delictum de iure communi, & tunc aut ille forensis ibi tantam moram traxit ꝙ verisimiliter debet scire tale statutum, & tunc idem. s. quòd obligatur tali statuto. pro quo adducit. l. 2. & quod ibi in gl. vlti. notatur. C. vbi de cri. agi opor. ¶ Aut ibi non traxit tantam moram, & tunc aut illud factum erat communiter per omnes ciuitates prohibitum, vt putà, non extrahere frumentum extra territorium, quod est communiter prohibitum per totam Italiam licet in nostro regno Castellę contrarium disponatur per legem tertiam. tit. 9. lib. 6. in ord. rega. isto casu quando scit esse communiter prohibitum, non licet allegare talem ignorãtiam, seu excusationem. allegat. l. fi. §. licet aliquis. ff. de publi. ¶ Aut est tale quid, quod non est ita generaliter prohibitum, & tunc non tenetur, nisi fuerit sciens, vt in dicta lege. fi. ff. de decreti. ab ordi faci. &

ci.& dicit, q de hoc est tex. in dicto capi. vt animarum periculis. vbi ignorās non tenetur, quia ignorans non videtur actum gerere, & qui ignorat, non habet voluntatem. vt Paul. de Castro in lege legitimam. ff. de peti. hæredi. nisi ignorātia fuerit crassa, & supina, & ita residet Bart. in dicta lege cunctos populos. circa hanc dubitationē. Quam distinctionem sequitur ibi Fulgo. & Petrus de Ancharr. in dicto cap. canonum statuta. 12. quæst. & in cap. 2. de constit. in. 6. gl. in cap. à nobis. el primero. & ibi Anto. de Butri. de sent. excō. idem tenet Ioan. de Imol. in cap. cognoscētes, de constitu. in. 6. & in cap. fi. 4. column. eod. tit. Specula. in dicto tit. de constitu. versi. quid si extraneus. Et licet aliqui doctores teneant contra distinctionem Bar. prout tenet Ias. in dicta lege cunctos populos. nu. 69. tamen opinio, & distinctio Bar. est communior, & æquior, & est magis ratione munita secundum Hippoly. de Marsi. in dicta lege. fi. ff. de iuri. om. iudi. quam tene, & vide. ¶ Et adde, q ea, quæ dicta sunt in foren-
8 si, habent locum etiam in † ciue nouo. secūdum Ias. in. d. l. cunctos populos. nu. 70. pro quo allegat tex. singula. in. l. qui cum vno. §. fi. ff. de re mili. sed dicit esse meliorem tex. in. l. qui commeatus. §. tyroni. ff. eod. tit. de re mili. & Rom. singula. 73. firmat Bal. in. l. data opera. col. 11. C. qui accusa. non pos. idē tenet Hip. de Mar. in. d. l. fi. ff. de iuri. om. iudi. nu. 84. & in. l. qui ignorās. ff. ad l. Cornel. de falsis. nu. 23. vbi ciues nouelli cōtra venientes statutis ciuitatis, excusantur, qa in eis præsumitur ignorantia per. d. §. tyroni. vbi parcitur nouo militi tanquā iustè ignoranti leges militares. ¶ Nota tamen perpetuò, q forensis po-
9 test petere restitutionē † in integrū aduersus statutum, quod ignorauerat probabiliter, & hoc ex clausula generali. si qua mihi iusta causa. ita tenet Ias. in. l. quandiu. C. qui admitti. in fine. dicendo, q ista est decisio solēnis Inno. & Io. And. & Anto. de Butri. in rub. de cōsuetu. & plenius Anto. de Butri. in. c. 2. de cōstitu. & Io. Fab. in. d. l. cunctos populos. 6. col. & Alex. in cōsil. 37. in 2. volu. incipiente, Viso, & optimè discusso processu. in. 8. col. & Fran. de Aretio. in consi. 11. qui incipit, procedendum est breuiter. in. 3. col. ad fi
10 nem. ¶ Et idem dic in minore, † quia licet minor extrahat res vetitas contra statutū, nō debet puniri. vt tenet Ludo. Rom. in singula. 808. qui est finalis. in ordine. & idē tenet Cremensis in sing. 29. vbi ait, q si minor portat res, de quibus solui debet gabella, vel sit prohibitum statuto, q nullus possit portare tales res, q minor non cadit in commissum, quod dicit esse notandum. Idē tenet Bal. in. l. si ex causa. §. si in commissum. ff. de minO. & vi. eundem Bald. in tracta. statutorū. in parte, frumentum. ¶ Sed hoc intellige verū, qn statutum punit aliquid, quod de iure communi non est punitum, tunc enim minor non includitur in statuto, secus si punit. vt doct. suprà & vi. Sebasti. Sapi. in addit. ad Abb. in. c. 2. de delictis puero. in. 1. additione. ¶ Quoq; intelligerē (saluo meliori iudicio) nisi statuto caueretur, q etiā minor in pœnā incurrat: quia statuta terrarum possunt ampliare, & diminuere tēpus legitimæ ætatis, prout placet, quia non sunt minoris authoritatis statuta, quàm leges Lombardorum. tenet Bal. in. l. prima. ff. de minori. in fine. ¶ Adde
11 q statur iuramento portantis † res prohibitas, vel facientis contra statutum, an sciuerit, vel ignorauerit, tenet Montal. in glo. ordi. rega. in parte, custodes. dicens, q si portauerit quis extra ciuitatem res per statutum prohibitas, perdit illas & illud, super quo portantur, licet sit receptum vel cōmodatū, vel conductū ad vecturā, nisi dñs curri, vel muli fuerit ignorās, quæ ignorātia præsumitur. vt Abb. in. c. sæpe. de restitut. spolia. 4. col. nu. 14. & idem Abb. in. c. veniēs. de filijs presbyterorum. vbi in dubio præsumitur ignorātia: & ille qui dicit scientiā, probare debet. & glo. in l. verius. ff. de probatio. & suo iuramento statur. vt in. l. prætor. ff. de edendo. §. sed si iussio. & in l. fi. §. licentia. C. de iure deliberā. vbi glo. dicit, q hoc iuramentū referri non potest. & tenet Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de seruito. & occulta. corū. li. 12. ¶ Et facit quod tenet Abb. in consilio. 35. in pri
12 mo volu. nu. 2. in fine. vbi ait, † q si forensis transierit per aliquem locum, & gabellam rerū, vel merciū suarū non soluerit propter quod incidit in commissum, iuuatur, si nec sciuisset ibi esse aliquod datium soluendū, & tale iuramentum plenè probat ignorantiā suam. & hoc modo res suæ non cadunt in cōmissum. allegat Abb. gloss. singula. in cap. proposuisti. 28. distin. quod dictum Abb. dicit notabil. & lucrosum Hipp. de Marsi. in repeti. rub. de probatio. nu. 124. Et facit, quod tenet Martinus Lauden. in tracta. de fisco. quæstio. 231. tomo. 6. tract. fol. quinto. vbi ait, quod statur iuramēto portantis, qui dicit portare pro vsu suo, vt non soluat gabellā, per glo. in Cle. fi. de censi. Bal. in authē. habita. C. ne filius pro patr. quod dicit esse cōtra datiarios, & publicanos.
13 ¶ Et q ignorantia † tanquā dependens ab animo probetur per iuramētum, est tex. in. c. nulli. in. fi. de electio. in. 6. & in. c. cū in tua, qui matri. accusa. poss. & in. c. si vero. el. 2. de senten. excō. c. pastoralis. de exceptio. & voluit glo. in. c. in lectum. 34. quæstio. 2. glo. in. c. innotuit. de electione. & ibi. Abb. numer. secundo. & alios docto-

res relatos per Hippolytum vbi suprà quibus adde gl. Castelli. in lege secunda.in.ll. de Toro. in glo.pē.in fine.& glo.in cap. accedens. de crimi. fal. & Hippolytus. in lege si quis nec quæstio.ff.de quæstio.num. 46.& in consilio.51.& Alex.in.l.qui bona.§. si alieno nomine.ff. de dāno infecto.¶Sed supradicta intelligo vera, nisi probatio in contrariū appareat:qa licet ignorātia,vel sciētia ꝓbetur per iuramentū,admittitur probatio in contrarium.tenet Bart. in. l.si cui.§. ijsdem. ff.de accusa.& est glos.ordinaria.in cap. secundo.in verbo.effetata,de tempo.ordi. in.6. tenet Iason.in lege prima.§.si absens.ff. si ex noxal.caus.agatur.nu.quinto. ¶Quod dicit ibi.n.
14 sexto.limitari,† nisi lex, vel statutum diceret, quòd stetur dicto, vel iuramento alicuius proplenaria probatione,tunc non posset ꝓbari contrarium,quia haberet vim præscriptionis iuris, & de iure.gl.est ad hoc singul. secundū eundem Ias.in Cle.prima.in glo.pē.in verbo, fecisse narramus.de probatio.per quam glo.ita dicit limitari Ludoui.Roma.in.l.si duo. ff. de adquirend. hæredi.& dicit mirabiliter intelligi, quando statutum diceret,ꝙ haberetur pro plenaria probatione,tunc non admittitur probatio in contrarium,ita loquitur glo.præallegata, secus si statutum diceret, ꝙ habeatur pro plena probatione, tunc possit probari cōtrarium.& ita limitat nouiter Alex.in consilio allegato ibi per Iaso.
¶Quoque limita vt per Bald.in.ca.nulli. penul. col.de rescrip.vt non procedat,quando lex, vel statutum disponeret stare alicuius probationi, quia facit vt non admittatur probatio in contrarium.Secus si disponat,vt sufficiat ad probādū, quia tunc bene potest probari contrarium.Quę limitatio non placet Ias.vbi supra.nu.7. vbi per eum.¶Et probatio contra forensem debet esse,
15 ꝙ debet †probari,ꝙ habebat cōuersationem in dicta ciuitate,vel morā traxit in ea, ꝙ verisimiliter debet scire tale statutum, vel illud factum communiter per omnes ciuitates,&villas regni erat prohibitum secundum Hippol. de Marsil. vbi suprà.¶Sed iste tex.& similes, non habent
16 locum,quando aliquis† propter timorem iustū inimicorum excessit fines territorij, comitatus, seu districtus fugiendo,quia tunc non incidit in pœnam.tenet Ang.in.l.quod per tex.[illegible]. ff. de ædilit. edicto.& dicit concordare text.in.l. Titius seruus.ff.de seruis exportan. ¶Quia secun-
17 dum Ang.ibi,quando aliquis ad sui † defensam interfecit aliquem propter iustam causam timoris,non est locus pœnæ, quando posuisset se in discrimine vitæ fugiendo, maximè cùm non sit ratio,ꝙ ille magis fugisset, quàm ille,qui eū fuisset insequutus,cùm homines conditionis æqualiter incedere præsumantur. vt in.l. continuus. ff.de verbo.obliga.§.cùm ita.&facit tex.in dict. lege quod.§.idem Celsus.ff.de ædili. edicto. ibi, non potest euadere.¶Item dicit Ang.in dict. le-
18 ge quod.ꝙ fallit,qñ portat,vel extrahit† causa sui victus,quia tunc prohibitus portare, vel extrahere granum,seu aurum,vel monetam extra ciuitatem,non incidit in pœnam,quatenus portat causa sui victus.tenet idē Ang.in.l.principalibus.ff.si certum peta.& est tex. expressus in lege.23.tit.9.lib.6.in ord.regali.in fine. ibi. *Pueda sacar,y saque consigo la moneda de oro,o plata que ouiere menester para el gasto continuo.* ¶In tantum hoc procedit,ꝙ si causa sui victus extrahat, & deinde mutato proposito vendat,non incidit in pœnam,tenet Pla.in lege.vnica.C.de imponen. lucra.discri.lib.10.in fine.& vide infra num.20.& Bart.in.l.cætera.§.fin.ff.de lega.primo.§.sed & si quis.& Ias.in.l.si quis nec causam.ff.si cert.peta. nu.4. & melius tenet Ang.in.l.1.§. nō autem.ff. de exercito.vbi quoque dicit,ꝙ statur iuramento suo an habuit bonum animum à principio.vide Alex.in consi.7.in.3.volu.in fin.&vide infra versi.& quoque statur suo iuramento.vbi de intellectu.sed tex. Facit in cōtrarium in lege.5.tit. 7.part.quinta.ibi. *Y no los vendiere.* ¶Quoq; pōt extrahere non solùm causa sui victus, sed etiam causa suæ familiæ.glo.in.l.vniuersi. C. de vectiga.& comis. cōmendat eā Alex. in.l.fi.§. diuus ff.eod.tit.sequiturBal.in lege cùm proponas.C. naut.ꝙ fœnor.&faciunt notata per docto.in simili in lege, si ita stipulatus fuero. ff. de verbo. obliga.de quo vide.glo.& ibi Paul.de Castro.in lege.fi.§.quotiens.ff.eod.de vectiga.& commis. & in lege si Publicanus.§.primo.vi. dictam legē 5.tit.7.parti.5.& glo.in authen.habita.C. ne filius pro patre.¶Sed hoc intellige,dūmodo non extrahat pro suo victu,vel necessitate plusquā. egeat.vt tenet Ioa.de Plat.in lege eos qui. C. de aquęductu.lib.11.nu.2.loquendo in statuto disponente,vt nemo possit extra ciuitatem portare vinū nisi pro suo vsu,& aliquis, cui sufficiebāt quatuor dolia pro suo vsu,portauit viginti,ꝙ totum amittit.¶Et quoque statur suo iuramento, an causa sui victus,vel vsus,vt dixi, vel negotiationis deferatur,scilicet,deferentis, nisi qualitas personę dissuadeat,vel probatio de opposito sit in promptu.tenet Plate.in lege vnica.C.de licto rum custo.lib.12.&Hippoly.de Marsi.singula. 86.& in repetit.rubricæ de probatio.nu.145.& Bal.in.l.3.C.naut. ꝙ fœno.& gl.in Cle.si.de censi.quæ dicit iuramento probari, ꝙ clericus portet res suas causa sui vsus,& familiæ suæ, nisi rerum,

rum,& personarũ qualitas aliud suaderet. secundùm Cardi. ibi. in. 4. quæstio. & tenet Bertachi. in tracta. gabellarum. in. 8. quæstio. principali. in secundo membro. num. 4. tomo. 6. tract.* ¶Sed quid si ciuitas prohibet ex portare bladũ extra districtum, an comprehendat forensem habentem agrum in districtu dictę ciuitatis: & ꝙ sic tenet Alberic. in rubr. ff. de muneri. & honori. nu. 34.* ¶Sed quid si cauetur, ꝙ nullus extrahat à regno, seu ciuitate frumẽtum, & aliquis hordeũ
19 † extraxit, an incidat in pœnam? Dic ꝙ nõ: quia appellatione frumenti, non continetur hordeũ. Et si aliquis accusat de furto frumenti, si probat de hordei furto, non nocet. vt tenet Angel. in. l. triticum. ff. de verb. oblig. quia de speciali & propria significatione, & simplici appellatione frumenti propter excellentiam intelligitur de grano, quo vtimur ad panem faciendum secundùm glo. in. l. frugem. ff. de verbo. signifi. & de isto intelligitur, si quis promitteret decem corbes frumenti secundum Bart. in. d. l. frugẽ. sequitur Ioã. de Plat. in. l. modios. C. de susceptori. & arca. lib. 10. nu. 1. ¶Sed quid si extraxit farinam? Vide tu Gandi. in tract. malefi. in parte, de rebus non portãdis cõtra deuẽt. nu. 4. & gl. in. c. 1. supra eo. in glo. *De cuyamano.* & Bart. in. l. quæsitũ. §. illud. ff. de lega. 3. & latè in ꝓposito per Rotã decisio. 834. in antiquis & ꝙ incidat in pœnã extrahendo farinam, tenet Bart. in. d. l. quæsitum. §. illud. & sequitur Ang. in. §. cum ex aliena. Instit. de rerum diui. nu. 3. & Plat. in. l. 1. C. de frument. vrb. Constãtinop. lib. 11. & Alber. in. 2. par. statu. q. 5. ¶Et tenet latè Bertachi. in tract. gabellarum. in. 8. parte. in. 2. mẽbro. nu. 16. tomo. 6. tract. fol. 65. Sed nõ prohibetur portare panem coctum, nisi faceret in fraudem. vt Pla. in. d. l. 1. de frumẽ. vrb. Constanti. C. in princip. ¶Stante ergo ista l. quòd nullus extrahat res vetitas, nisi ꝓ victu
20 suo sub pœna, si aliquis † extraxit hoc animo, & eo extracto, mutabit animum, & vendidit, an incidat in pœnam? Dic ꝙ non, vt suprà dixi in nu. 18. vbi de intellectu vt dixi tenere Ang. in. l. prima. §. non aũt. ff. de exercito. actione. facit text. in. l. Cæsar. ff. de publica. & vectig. & in. l. Senatus. ff. de cõtrahen. emptione. & l. cætera. §. fi. ff. de lega. 1. iurauit tamen, quòd bonã mentẽ habuit à principio. vt in. l. fi. cum similibus. C. de iure deliberan. secundum Ang. & idem tenet Bertachi. in. d. tract. gabella. in. d. §. 8. parte principali. in. 2. mẽbro. nu. 2. 3. & 4. tomo. 6. tract. fol. 94. allegando Bar. & Ioan. de Porta. in. d. l. cætera. §. sed si parauerit. dũ dicunt scholarem ementem frumentũ pro toto anno, & postea pœnitẽtem & reuendentem illud, non teneri ad pœnam statuti prohibentis emi frumẽtum in platea causa reuendendi. quod dic verum. secundùm Bartol. ibi si constat de primo proposito, aliàs ab initio præsumitur fuisse ementis propositum reuendendi, sicut postea fecit. vt in. l. prima. §. idem officilius. ff. de exercito. vbi per Guiller. de Cune. & ibi tenet Bald. in. §. nec autem. Quod tendit in fauorem illorum, qui obligantur ad macella, & pannificia reficienda, & complenda ciuitatũ, villarũ, & locorũ huius regni Hispaniæ, quia tales carnifices possunt emere carnes viuas, & etiã sues ad reficiendum dicta macella, non tamen ad iterũ vendendũ, vt patet in leg. regni.* Quæ leges sunt reuocatæ, seu suspensæ per nostrum regem Philippum, vt patet eius prouisione Vallisoleti. 7. de Iunio. 1558. tamen per eundem regem fuit validata en Madrid, anni. 64. in certa forma, scilicet, *Que ninguna persona compre carnes viuas para las tornar a vender en pie en las mismas ferias y mercados, y rastros contra la dicha pragmatica, y executeys en los que lo contrario hizieren las penas en ellas contenidas sin embargo de la suspension de la dicha pragmatica.* * quòd si aliquid ex dictis carnibus. & rebus superfit completo tempore suæ obligationis, poterunt vendere sine pœna dictarum legum, & pragmaticarũ, quæ prohibent triticum, carnes, & sues emantur ad iterum vendẽdum, quia initium suæ primæ emptionis considerandum, & attendendum est, quæ fuit facta pro victu, & sustentatione ciuitatis, seu loci, atque illorum incolarum, & tenet doctor del Castillo in. l. prima Tauri. in gloss. *En los dichos lugares.* columna nona. versiculo, quod etiam facit ad ea quæ dicunt.* Et an de licentia iudicis potest quis ista prohibita emere. dic, ꝙ non: quia vnde venditio rei inhibetur alicui propter publicam vtilitatem, quòd sicut priuata pactione non potest fieri venditio: ita nec authorita. iudicis tenet Barto. in. l. 2. C. de agricol. & censitis. libr. vndecimo. & ibi Plat.* Sed quid
21 si aliquis est deprehensus in itinere † quasi in cõfinibus, & dicit se pœnitere portare illas res vetitas, an excusetur à pœna? Dic quòd est puniendus, sed non pœna statuti, vt per Gandi. in d. tit. de rebus portan. contra deuẽ. nu. 6. ¶Ioan. And. in additio. ad Specul. in tit. de cõstit. in additione, quæ est in medietatem, videtur meliùs loqui dicẽdo. Aut enim iste inuentus fuit continuãdo iter suum, vt exiret districtum, & allegatio pœnitẽtiæ patet falsa. Aut reuertebatur sponte, & tunc iuuari deberet per pœnitentiam. Aut repertus est quiescere in hospitio, vt in tugurio pro quiete sui, & animalium, non saluatur, ex quo de pœnitentia, quã asserit, nulla sunt in-

ditia, & verbo statuti in hoc sunt ponderanda secundùm Ioan. Andr. ꝙ nota, & vide. & sequitur additio. Bart. in. l. qui ea mente. ff. de furt. in finali additione. & dicit, ꝙ si quis inuentus fuerit reuertendo, quia pœnituit, debet mitius puniri.
22 ¶Item quæritur. si quis est inuentus † cum equo in via portare res vetitas, an debeat puniri? Gandi. vbi suprà in dicto titul. de rebus, porta. nume. 10. dicit, quòd sic, quando confitetur, quòd ipse portabat res illas extra, sed si neget, & dicat se portare illas res ad molendinum, vel ad villam, & illa sit via & iter ad molendinum, vel ad villam, & bene sit hoc verisimile, non punitur. Angelus tamen in lege si vehenda. ff. ad legem Rhodi. de iactu. dicit: quòd verba statuti in hoc sunt attēdēda. Nam si statutum dicit, quòd si quis portauerit bladum. &c. Tunc intelligitur perfectè, & executiuè portabit, nec sufficit, quòd inueniatur in itinere. vt in lege prima. ff. quod quisque iur. secus si dicit si quis portabit bladum, vel inuentus fuerit portare, vel similia, quod dicit esse notandum, & idem tenet Bal. in dicta. l. cùm proponas. C. naut. ꝙ fœno. num. 2. versi. quidam dicunt. & in lege. si fugitiui. C. de seruis fugiti. numer. 5. & in lege. arboribus. ff. de vsufructu. quod sequitur Franciscus Lucanus, in tractat. de fisco. in quarta parte. nu. 12. & 13. tomo sexto. tractatu. fol. 15. & vide Ias. in lege cui iurisdictio. ff. de iur. omni. iudi. in fine. vbi tenet allegando Bal. in capitul. concupiscentia. in secunda column. de constitu. quòd quando aliquid ꝓhibetur in termino, intelligitur etiā prohibitū in via, & ideò secundū eundē Bald. ꝓhibitus ex forma statuti deferre frumentum extra territorium sub certa pœna, repertus in via potest puniri. quod dicit Ias. non videri verum. & dicit videndū. Cy. & Bal. ibi. & ideo tene, ꝙ ponderanda sunt verba statuti, vt dictū est, & idem tenet Bal. in. l. cū te. C. de dona. ante nup. in fine. ¶Idem tenent Bar. & Plat. in. l. qui fiscales. C. de nauicula. lib. 11. dicēdo, ꝙ si qs reperiatur cū sarcina frumēti. vel alijs rebus vetitis portari extra districtū in aliqua via non recta, & non consueta, est suspectus, ꝙ eas velit portare contra deuētum. C. de cursu pub. lib. 11. nā ex qualitate loci vbi inuenitur, præsumitur, & probatur contra eum. vt in. d. l. si fugitiui. C. de serui. fugit. ¶Vbi quoq; tenet Pla. ꝙ attēdenda sunt verba statuti, aut loquantur per verba præteriti temporis, vt si quis portauerit bladū extra districtū, tūc requiritur actus cōsummatus, nec sufficit esse in fieri. vt in. d. l. arboribus. ff. de vsufru. §. de illo. dum dicit. lupus exit syluā, non tamen exiuit, punietur tūc extra ordinē in limine districtus portare repertus. l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. si autē loquitur per verba præsentis temporis, vel præteriti imperfecti, putà, portantes bladum extra districtū, puniantur. tunc punientur pœna statuti per. d. l. fugitiui. & ibi ꝑ Saly. & Bal. & vide Feli. in tracta. qñ cognatus puniatur. col. 4. Fallen. 8. ¶Et vi. d. Bertachi. in tracta. gabella. qui hoc singulariter altercat in. 9. parte principali. nu. 18. & 19. tomo. 6. tract. fol. 71. vbi idē tenet, dicēdo, ꝙ inuētus portare res ꝓhibitas, & extrahi per viā non rectā, sed inusitatā, tenetur. vt Bal. in. l. 3. C. naut. fœno. & in. l. 1. col. 3. de ędilitio edicto. nisi quis iusta causa motus, iuerit per viam inusitatā, & non rectā, putà, si via erat ab aqs inundata, vel à latrūculis occupata, vel ab hostib⁹. secūdū Saly. in. d. l. 3. qđ est verū, ꝙ tenetur, etiā si extractio nōdū sit cōsummata, quia sufficit esse repertum in via nō recta, licet nondū exierit de territorio. vt per Alberi. de Rosa. in tract. statu. in. 2. parte. q. 3. & Bar. in. d. l. qui fiscales. C. de naui. li. 11. ¶Sed hoc intelligit. d. Bertachi. si statutū dicat de extrahente, ita, ꝙ loquatur per verbū pręsentis temporis, vel pręteriti imperfecti, vt dictū est. Secus si per verba præteriti perfecti, putà extraxerit, quia tunc statutum non habet locū, sed requiritur actus perfectus, & consummatus. secundum Bald. & Iacob. Butri. in. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & cleri. col. 2. & in. d. l. si fugitiui. & idē tenet Bald. & Alex. in. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verbor. obligat. vbi etiam notāt, ꝙ dicitur proficisci, qui arripit iter. ¶Tamen est notādum, ꝙ in isto casu est minor pœna imponēda. s. arbitraria, vt dictū est secūdum Bal. in. d. l. si quis non dicā rapere. & in. d. l. si fugitiui. videlicet dimidia pœna eius quæ ab statuto sit imposita pro actu consummato, secūdùm Bal. signanter in. d. l. 3. C. naut. quòd fœnor. sed fuit originale dictū Spec. quē Bal. non allegat in tit. de cōstitutio. §. 1. versi. pone ergo statutum. nu. 8. in fine. & ibi dicit, quòd pœna debet mitigari. vt si pœna sit dupli, simplū amittat, si simpli, tūc medietatē. Et hanc doctrinā tradit etiam Sali. in. l. 1. versi. ex prædictis infero. C. de raptu virgi. quod dicit Bertachi. vbi suprà notandum perpetuò, quia pauci sciūt, & est quotidianum. ¶Sed si repertus in via non recta cū rebus prohibitis confiteatur se velle extrahere pœna cōmittitur. vt dictū est. & tenet. d. Bertachi. vbi suprà nu. 20. ¶Et etiam conuincitur de fraude, si probatur per testes, quibus ipse dixit, se velle extrahere contra deuentum, vel per alias coniecturas ex qualitate personarum, & rerum, ex arbitrio iudicis quod dicit bene notandum Bertachi. ibi. allegando Flori. in. d. l. arboribus. §. idem tracta.

&ideò

& ideò dat cautelam secūdū Bar.in.l.1. C.de iti. custo.lib.12.ꝙ volēs portare frumentū,vel alias res prohibitas vadat ad officiales,& eis notificet locum,ad quem iturus erit, & de extractione accusari nō posit.¶Idē dic ꝙ tenetur, si est reper
23tus in limine† territorij, seu in confinibus illius ciuitatis,vt vix ipsum negare sufficit. vt in.l.qui sententiam. ff.de pœnis.& iudex, qui de hoc debet cognoscere, debet circunspicere qualitatem personæ,& attenta illa,vel molendinum. ad qđ dicit ire sint vicinia vel non, secundum Gandi. vbi suprà in.d.tit.de rebus portā.nu. 11.& Bal. in.d.l.qui fugitiui.nu.4.&.l.42.§.1.&.2.tit.9. libro.6.in ordi. regal. vbi probatur,ꝙ si intra vnā leucam, vel duas leucas quis depreheriditur iuxta alium territorium, præsumitur extrahere. Et
24(vt dixi)idem tenetur, si reperiatur† cum argento,frumento,vel cum alijs rebus vetitis portare extra territoriū in aliqua via non recta, nec consueta,quia est suspectus, quod ea velit extrahere extra territorium contra deuentum. facit.l. eos.in fine.ff.ad.l.Corne.de fals.& tenet Mont. in glos.ordi. in parte, extrahens à regno. quem vide.& Hippoly.de Marsil.in.l.de minore.ff.de quæstio.nu.29.allegādo Bar. in.d.l. qui fiscales. C.de nauicul.lib.11.& sequitur Ioan.de Anna. in.c.significauit.col.fi.de Iudæis.versi.in contrarium.vbi dicit,ꝙ minor pœna imponitur, quā si portasset.vt Butri.& Bald.in.d.l.si fugitiui. C. de serui.fugi.sed omnino dicit ponderanda esse verba statuti & sic remanet cum Ange.& Bald. ¶Facit quod tenet Pla.in.l.præsidibus.C.de cursu publi.lib.12. vbi ait quòd itinerantes non debent recedere à recta via publica consueta. aliàs est præsumptio contra eos.quod dicit notari cōtra volentem portare bladū,oleum,& aliud prohibitum,vt sit præsumptio contra eos,quòd cōtra deuētum portent. & ideò possunt arrestari, donec excutiatur veritas.

¶Et idem dicit esse in eo, qui ingreditur, vel egreditur ciuitatem aliunde, quàm per portam publicam,& consuetam.vt in lege fina. ff.de rerum diuisi.Quod fallit in præside superiori, vel gubernatore,si aliquando per deuiā mittit, quia contra eum nō est mala suspicio, sed quòd iusta ratiōe & causa faciat.vt Plat.ibi per tex.ibi.¶In tantum habent locum supradicta,quæ extendūtur contra eum, qui recedens de loco commissi maleficij,si non vadit per viam rectam cōsuetā, sed per deuiā,est enim præsumptio contra eum de maleficio commisso, vt sit sufficiēs indicium ad torturam simul cum alijs indicijs, nisi subsit iusta causa eundi.tenet dictus Platea. in lege. si quis.C.eod.tit.de cursu publico.

¶Sed quid si alicui est data licentia extrahendi
25sine præfinitiōe† tēporis, an duret perpetuum? Dic,quòd nō,sed solūmodo talis licētia data ex trahendi res vetitas,durat per septem dies: & si extrahit elapsis istis septem diebus punitur. vt Bar.& Io.đ Pla.in lege prima.C. detractoribus. & statu.libro.12. ¶Et adde, quòd si gabellarij portarum dederunt mihi licentiam exportandi res vetitas extrà ciuitatem & districtum potero tradere mulioni literam licentiæ, in quā ego solus & non ipse descriptus est,& illam licitè portabit sine me.tenet Pla.per tex. ibi in lege. parsi piū.C.de cursu publi.lib.12.& Bar. in lege,corpus.eod.titul.& Fran.Luca. in tracta. de fisco.4. parte.nu.7. tomo.6. tracta. fol.15.¶Item nota, quòd si iudex, seu potestas,seu gabellarius,siue
26Publicanus dedit licentiam † extrahendi cōtra talia statuta, talis licentia non excusat à pœna, sicut nec potestas excusatur. vt in lege.1. C.de commeat.lib.12.& ibi docto.& tenet Gandi.vbi supra.nu.9.versi. hoc tamen quæro.& potestas debet illi, cui dedit licentiam extrahendi restituere omne damnum.vt in.l.per hanc.§. nō danda.&.§. sciant vero. C.de erogatio.milit.anno. lib.12.& tenet Montal.in glo.ordi.in parte,pœna per sententiam. Et quòd puniatur officialis, qui permittit apportari rem cōtra deuentum,tenet Bal.per tex.ibi in.l.mercatores.C.de cōmer. & mercato.& vide quæ latè posui suprà in capi. primo.in glo.Salario.fi.col.& vide Parid. de Puteo.in tracta.syndicatus.in parte.licentia officia
28lis.fol.164.¶An stante tali lege, vel statuto † ꝙ nullus forensis posit emere,& extrahere extra territorium,an si emit, perdat talis forensis pretium exbursatum? Dic quòd non vt est textus in lege prima.C.non licere habitatori metracomie loca sua ad extrane.transfer.lib.11.& tenet singulariter Bald.in.l.fi.§.fi.nu.2.C.communia. delegat. & dicit, quòd potest retinere rē emptā donec ei restituatur suum pretium.per tex. in.l. si non sortem.§.si centum.ff.de condit.indebiti. quod sequitur Fran.Cremen.in singul.95. & Feli.in.c.cùm causa.de re iudicata.col.9.Barb.in.c. audientiam.de rebus ecclesi.non alienan.in fin. Quod intelligo verum,nisi lex,seu statutum dicat,quòd perdat pretiū,quia tūc perdit vt Bald. in.d.l.fi.§.fin.C.cōmunia.de legatis.& facit tex. ibi.in quantum dicit, quòd habet actionem ad pretium.& facit quod tenet Bal.in.l.tutor.§. curator. ff. de minori.vbi tenet. ꝙ rescisso contractu,pretium debet restitui ab illis, ad quos peruenit.¶Sed Inno.in.c. si quis presbyterorū. de rebus ecclesi.non alienan. dicit,ꝙ.d.§.fi.l.si duobus.est casus specialis, in quo emptor recuperat pretium,

pretium, re euicta. & Ang. ibi in dicto. §. fi. idem tenet regulariter contra: quia faciens contractũ à lege prohibitum, perdit pretiũ. vt tenet Plat. in l. nemo. C. de fundi. rei priua. & salti. diui. Domi. lib. 11. & idem Plat. in l. prima. nu. 2. C. de prędi. curia. sine decret. non alien. lib. 10. vbi tenet ꝙ quãdo cõtractus est nullus à lege interdictus, emptor, posidens non lucrabitur fructus, & rẽ restituit emptori, & perdit pretiũ. & idem tenet Ang. in l. 1. C. đ prescript. 30. vel 40. anno. dicendo, ꝙ quãdo res aufertur ab emptore mercãte contra iura, nõ debet sibi restitui pretiũ. vide glos. in l. 3. C. ꝙ metus caus. & Plate. in l. temperent. C. de vestib. & olo. libro. 11. in fine. vbi tenet, ꝙ qui mercatur contra legem, perdit pretium. & vide Ab. in dicto cap. cùm causa. de re iudi. in fine. nu. 17. & ibi Feli. & Io. Fab. in. §. loca. Instit. de emptio. & venditio. Et non solùm perdit pretium solutum, sed etiam soluendum. vt Plat. in lege quem admodũ. C. de agricol. & censi. lib. 11. & applicatur fisco, nec agit contra venditorem de euictione, nisi fuerit stipulatus. vt ibi quod fallit in casibus vt ibi per Plat. nume. 11. & 14.

por ella hã sacado[e] moneda y cauallos fuera de nuestros reynos. Y en los q̃ hallaren que los ayan sacado, executen las penas contenidas en las leyes del ordenamiento de Toledo[f], y en las otras leyes se haze mencion. Y de las penas de los bienes de los culpados se de la quarta parte a quien lo denunciare, si pareciere que es verdad, e lo restante lo applique a quien las dichas leyes lo dan. Y faga pregonar esto en la tierra de su corregimiento. Y qualquiera que lo supiere, y no lo descubriere a la justicia, que incurra[g] por el mismo hecho en las

SVMMARIVM.

1 *Faciens transitum cum rebus vetitis per alium regnum, seu ciuitatem, non incidit in pœnam, si res vetita portari non sit de illo regno, seu ciuitate.*

e Y por ella hã sacado.[e]

Dũmodo moneta, & equi sint de isto regno Hispanię, quia si sunt de alio regno, & transitum †
1 faciũt per regnum illud ad aliud, non incidit in pœnã. vt tenet Andre. de Isernia in tit. quæ sint regal. col. fi. in vsibus feudo. dicendo, ꝙ si aliquis veniret đ vltra mare, cũ equis & armis vadẽs Romã, & trãsiret per regnũ Siciliæ, vnde equi & arma nõ possunt extrahi sine regis mãdato, libere sine pœna tales equi đ vltra mare portati extrahentur sine regis mãdato, & ad hoc allegat text. in l. si quis post hac C. de ædificijs priua. vbi dicit, ꝙ & si quis nõ possit marmores de ciuitate ad rus deducere, si tñ de vno rure ad aliud trãducere voluerit, poterit etiã per medium ciuitatis. put tenet Pal. Ruu. in repeti. rubricæ de donat. §. 38. fo. 21. n. 3. & tenet Salic. in d. l. si qs post hanc quẽ vid. & ibi est gl. & glo. in c. cũ apostolica. de his, quæ fiũt à prælat. sine cõsen. capi. & per doctò. in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de legat. 1. Facit in simili qđ tenet Bar. Ang. & Pau. de Cast. in l. cætera. §. sed & si qs. ff. de legat. 1. nu. 3. & 4. vbi ait, ꝙ si est statutũ in ciuitate, ꝙ nullus posit extrahere victualia de territorio sub certa pœna, & aliqs facit transitũ per territoriũ alicuius ciuitatis ad aliud territoriũ cũ victualia nõ incidit in pœnã: quia debet intelligi de illo, q originaliter extraheret đ isto territorio, nõ de faciẽte trãsitũ. Et idẽ tenet Pau. de Cast. ibi, ꝙ si est ordinatũ in ciuitate, ꝙ pãni forẽses nõ mittantur in ciuitate sub certa pœna, đbet intelligi de illis, q intromitterẽtur, vt ibi operarẽtur: sec⁹ si cũ illis faciãt trãsitũ ad aliũ locũ. qđ nota, & vid. idẽ tenet Gãdi. in d. tract. malefi. in parte, đ reb⁹ portã. cõtra deuẽt. versi. sed pone statutũ est Cremonæ. n. 8. & 9. versic. sed quid si bladum ciuitatis, & Ioann. de Imol. in capitulo primo. de cleric. non resid. ¶ Quinimo Ioann. de Imola in dicta lege. cætera. §. sed & si quis. extendit etiam si statutum diceret, quòd nemo posit portare, seu deferre fru-

re frumentum, vel alias res vetitas per districtũ extra territorium: quia etiã illa verba non intelligerẽtur de blado, frumẽto, vel moneta, seu de equis, qui fuerunt portati de alia ciuitate ad locũ statuẽtiũ, vt ab alio cõduceretur: quia de portatiõe bladi ex tracti ab initio de alio loco nõ videtur interesse ciuitatis statuẽtiũ, put refert, & sequitur Alex. in consi. 86. in 4. lib. nu. 2. & 3. quẽ vid. ¶ Vbi quoque dicit de statuto Bononiæ, vt nullus cõducat sal ad ciuitatẽ,

penas que caen, y incurren los que sacan moneda, o cauallos fuera del reyno sin nuestra licencia, contra el tenor y forma de las dichas leyes.

vel comitatũ, quia faceret præiudiciũ conductoribus datij salis, ad quos solum spectat vendere sal, quod debet intelligi de sale ibi remansuro, non de eo, qui facit transitum, quia tũc ratio cessat, quando sal cõduceretur causa portandi ad alia loca, ergo debet cessare dispositio. vt in lege adigere. §. quanuis. ff. de iure patro. capi. cũ cessante. de appella. secundùm Alex. vbi suprà nu. tertio. & tenet singulariter Bertachi. in tractatu gabella. in octaua parte. in primo membro. numero secundo. tomo sexto tractatu. fol. 64. quem vide.

f De Toledo. f Quæ est lex. 23. titulo nono. libr. sexto in ordination. regali. cum alijs legibus eiusdem tituli.

SVMMARIVM.

1 *Non reuelans crimen punitur.*

2 *Quid de muliere pandente marito quòd ab aliquo viro requiritur vt adulterium committat.* ¶ *Et quid de castellano qui requiritur de proditione. Et iudice qui est pars vult corrumpere.*

g 1 Incurra. g Et sic est casus, in quo non reuelans crimẽ, punit † eadẽ pœna. Alium habes in. l. quisquis. §. sane. C. ad. l. Iuliã maiesta. quia qui non detegit crimen commissum ab alio, cõscius est cũ illo. vt in. l. 2. C. de commer. & tenet Pla. in. l. 1. C. de priuileg. scholari. lib. 12. in fin. De quo vi. quæ posui in. c. 1. supra eod. in gl. *Ni consentiras.* versi. idẽ dico in non reuelãte de materia vi. Bar. & ibi Alex. in. l. vtrũ. ff. ad. l. Põpe. de parri. Fel. in. c. quante. de sentẽ. ex cõ. quasi in fin. Io. de Anna in rub. de his qui filii. occide. in fin. Anto. Fran. in additio. ad Abb. latè in. c. intimauit. de testi. in additione prima. quasi in medio. Philipp. Decius in regula. culpa caret. ff. de regul. iuris. Ange. in tracta. malefi. in parte, *E ha tradito la tua patria.* versicu. qui crimen læsæ maiest. nu. 10. & ibi August. in additio. Feli. in. c. de cætero. de re iudi. Bart. in. l. 1. §. occisorũ. ff. ad senat. consul. sylan. Dy. in. d. regula non est. sine culpa. de regul. iur. in. 6. Vi. tex. expressum in. l. sciendum. ff. ad. l. Aquil. & ibi glossa. * Et. l. 2. titulo. 28. parti. 2. * ¶ Et vi. Guido papam singula. 504. §. quid si scias. vbi tenet quòd si sciam, quod alius vult te interficere, non teneor tibi reuelare, nec punior, dum tamen aliàs non essem conscius, vel particeps. l. prima. ff. ad leg. Pomp. de parric. & l. sequenti. & consueuit notari in. l. vt vim. ff. de iustitia & iure. & vide Abba. & docto. in capi. Petrus. de homici. * Et in proposito reuelatiõis facit quod tenet Paul. in. l. si quis seruo. C. de furt. nume. 2. quòd si vxor alicuius requiritur per aliquem vt adulterium committat quæ hoc marito pandet, & maritus vxori suæ iniungit quòd fingat aures se præbere & dari sibi tempus & horam vt ad suam domum veniat, & ob hoc culpam aliquam non incurrit quanuis ex post facto maritus hunc capiat & malè tractaret quod dicit valde notandũ Pala. Ruui. in rupe. c. §. 29. fol. 73. & idem inquit quando aliquis fortalitium habet in custodiam & requiritur de proditiõe potest dare aures & duplicem tractatum facere & non delinquit imo cõmendatus est, dummodo prius denuntiàuerit domino castri. & idem dicit in iudice quando altera partium vult pecunia corrumpere: nam potest licitè aures præbere & ponere secretè testes qui audiant corruptionem & coram eis pecuniam recipere & postea partem castigare & sic de similibus causis habentibus similem rationem & similem æquitatem secundum eund. *

Prætorũ. Cap. LII. finis.

Sequitur. Cap. XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Diuinare, est futura prædicare.*

Por venir.

Prætorum. Caput LIII.

Otrosi se informen, si alguna persona dize en la dicha ciudad, o sus comarcas cosas đ por venir [a], o otras cosas semejãtes. O si son adeuinos [b]: y los que hallaren culpantes legos, los prendan los cuerpos, y tengan

a Por venir. a Est enim diuinatio, velle Dei potestatẽ recipere ad futura p̄

1 sciẽda †, vt est tex. in. l. 1. tit. 23. partit. 7. quæ est duplex, Vna, quæ fit per artem liberalem astrologię, & ista nõ potest vetari peritis, quia procedit secũdum cursum naturalem planetarũ. Alia est auguriorũ, sortiũ, fictionum, & similia, & ista est prohibita, putà, quando diuinatio fit in terra, vel in aqua, in aere, in igne & in alijs rebus. vt in. d. l. Par. versic. la segũda. & exercentes, in regno habitare non debent, nec aliquis eos in domo sua recipere debet. vt ibi. & est text. singula. in. l. 3. in libro pragmat. folio. 2. vbi magis latè disponitur & vide infra.

SVMMARIVM.

1 *Diuinatio quid sit.*
2 *Sortilegium quid sit.*
3 *Omnis diuinatio, & omnis sors, & omnis phantasia, est prohibita.*
4 *Diuinationes, an faciant indicium.*

b Adeuinos. b Quæ diuinatio pro-

1 priè est † indebita pronũtiatio futurorũ, qua p̄nũtiant ĩdebito modo futura cũ inuocatiõe dæmonũ expressa, vel tacita. ¶ Diuinatio, aũt p̄priè loquẽdo semp in malũ sonat. c. nũquã. 1. q. 1. & omnis diuinatio propriè loquendo de ipsa qualitercũq; fiat, & quomodocũq; vocetur, est prohibita, & dãnata. 27. q. 2. per totũ in quibus omnibus expresse diabolus vocatur, vel præter inuocationẽ nominis diabolus se occultè ingerit, & interponit ad pronũtiãdũ futura. Quædã, quæ omnibus sunt incognita. Et sunt decẽ species, in quibus omnibꝰ, vel diabolus expressè vocatur, vel pręter inuocationẽ hominis se occultè diabolꝰ interponit, vel ingerit ad pronũtiãdũ futura quædã, quæ homini

2 bus sunt ignota. ¶ Et sortilegiũ †, siue sors, idest quòd ars diuinandi, secundũ habitũ. Et isto modo differunt sicut magis cõe, & minus cõe, vel sicut species, & genus: quia sors, vel sortilegiũ, est quædã species diuinatiõis, & ipsa diuinatio est genus, & isto modo loquitur. c. illud. 26. q. 3. in fine. & illo modo loquendo dicimus, ꝙ omne sortilegiũ est diuinatio, sicut omnis homo est animal, sed nõ omnis diuinatio est sortilegiũ, sicut non omne animal est homo, quia sic asinꝰ esset homo. Et sic patet, ꝙ sortilegiũ idem est qđ diuinatio. vnde quædã apostill. 26. quæst. prima, dicit sortilegi. i. diuinatores, vel ꝙ sors, siue sortilegium est ars, qua proponuntur, vel pronũtiantur futura. vt in. c. 1. in fin. 26. q. 1. ¶ Sed ista pronuntiatio futurorũ, quæ fit per sortes, vel sortilegia, non fit cum inuocatione dæmonum, vel cũ consilio, vel auxilio, sed fit ex quadam consideratione eorum, quæ veniunt ex quibusdã, quæ sunt ab hominibus seriosè, & secretè ad aliquid occultum inquirendum siue per proiectionem punctorũ, quæ pertinent ad actum, seu ad scientiam, vel artem geometriæ, siue per cõsiderationem figurarum, quæ fiunt ex plũbo liquefacto, & in aqua p̄iecto, siue ex quibusdam schedulis scriptis, siue non scriptis in occulto loco positis & consideratur quã quis accipiat, & sic de multis alijs, quæ omnino sortes sunt & sortilegia vocãtur, in quibus nulla est inuocatio, nec familiaritas cum dæmone, nec consilium, nec auxiliũ eius. de quibus habetur in titul. de sortileg. & in c. primo. 26. q. 2. ¶ Ex quibus apparet, ꝙ sortes, siue sortilegia nõ sonant in malum de sui natura nec prohibentur propter se, sed propter sequelã vt ibi notatur in glo. & nõ accipiũtur in malum vt tenet Federicus de Senn. consilio. 284. licet in fine consilij dicat, quòd hoc dicit sub correctione melius sentientis. quam distinctionem sequitur Ioann. de Anna. in. d. rubri. de sortil. columna. 1. versiculo. Vtrum autem. & sic noster text. videtur facere differentiam inter sortilegia & diuinationes, in quantum dicit, *Ay persona que dize cosas de por venir, y otras cosas semejantes.* & in quantum dicit, *O si son adeuinos.* quod ac

3 cipitur in malum. ¶ Et omnis diuinatio †, & omnis sors, & omnis phantasia est prohibita, quia ad solum Deum pertinet notitia futurorum, vnde appetens talia, peccat non modicum quia

quia vult videri similis Deo, propter quod Lucifer à cælo cecidit, Adã paradisum amisit & pro hoc etiam facit per dæmonem fallaciam, illa dicitur curiositas humana, quando homines impedientes scire appetunt, q̃ nulla eis ratione cõpetit inuestigare.

presos y castiguen los c. Y si clerigos lo notifiquen a sus prelados y juezes

vt in.c.nimirũ. 26.q.5. pe.col. vt Io. de Ann. in.c.fi. in fi. de sortile. & dicit tenere Hostiẽ. in summa. Pro quo etiam facit q̃ papa nõ sustinet, quòd aliquis attentet ea quæ sibi reseruauit priuilegio speciali. vt in cap. 1. de transla. de quo per summã Syluestri. in parte, superstitio. & latissimè. 26.q.1.&.26.q.2.cũ sequẽtibus causis: & singulariter per Bonifa. de Vital. in tract. malefi. in parte, de sortileg. & mathema. & vide Paulũ Grillandi. in tracta. de sortilegijs.

4 ¶ Quinimo istę diuinationes † non faciunt indiciũ ad torturam, nec probãt, vt tenet Ange. in. l. item apud labeonem. §. si quis astrologus. ff. de iniurijs. & ideo dicit quòd iudices debent cauere ne errent, moti ex prædictis diuinationibus ad ponendum ad torturam. cõcordat l. verbum precibus. C. de falsis. & vide Hipp. de Marsil. in sua practi. crimi. §. diligenter. nu. 181. vbi de hoc. & dicit, q̃ licet talis diuinatio, non sufficiat ad torturam, sufficit ad faciendam inquisitionem. vt ibi per eum. & per Fran. Brun. in tract. de indicijs & tortura. in. 4. charta. col. 2. versicul. quæro an diuinatio.

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis an potest procedere contra diuinatores.*

2 *Inquisitor hæreticæ prauitatis, an potest se intromittere de diuinatoribus, & sortilegijs.*

3 *Diuinatores, qua pœna puniuntur.*

4 *Salarium an detur pro incantationibus.*

c
1 Castiguen los. c Et sic Iudex secularis † põt ꝓcedere cõtra diuinatores, & sortilegos. Idẽ tenet Abb. in ca. cùm sit generale. de foro cõp. nu. 26. per text. in. l. 3. C. de male. & mate. & per ca. rex debet. 23.q.5. idẽ tenet Abb. in.c.1. de sortilegijs. n. 3. vbi dicit, q̃a cũ sit crimẽ ecclesiasticũ vt in.c. contra idolorũ. 26.q.5. est locus præuentioni inter iudicem ecclesiasticum & secularem, quia vtroq; iure hoc crimẽ est damnatum, & acerrime punitur per ius ciuile. vt Abb. in.d.c.1. nu. 3. quia non est merè crimen ecclesiasticũ. vt ibi.

2 ¶ Inquisitor autem hæreticæ † prauitatis de his sortilegijs, & diuinationibus intromittere se non potest. tex. est in.c. accusatus. §. sanè. de hæreti. lib. 6. sed suis iudicibus hoc relinquatur. vt sunt episcopi, & legati, & iudices seculares. secũdum Ioã. And. ibi. ¶ Quod intellige, nisi saperet hæresim manifestã. vt Abb. in.d.c.1. de sortileg. nu. 4. & dicit, quòd sapit hæresim manifestã huiusmodi sortilegia, & diuinationes, quando consuluntur dæmones, & spectantur eorũ respõsa, & fiunt ei preces & sacrificia, nã cõmittitur idololatria. Idem vbi fiunt cum hostia consecrata, seu rebaptizãdo aliquẽ. Secus autẽ vbi istas vel similia non accidunt. & idem tenet ibi Ioan. de Anna. finali col. in fine. ¶ Sed quid si dæmones inuocarentur, vt promouerent, putà, animũ mulieris ad impudicitiã? Dic q̃ licet istud sit grauissimũ peccatum in se, non tñ sapit hæresim, quia propriũ dęmonis est tẽtare creaturã, vt habetur in Euãgelio, Et accedens tẽtator, &c. vt patet in c. visis. 16.q.2. vi. glo. in.d.c. accusatus. & sanctus Thom. secunda secundæ. q. 92. c. de superstitionibus. & idem tenet Ias. in. l. huiusmodi. §. si. qui incipit, si is cui. ff. de lega. 1. vbi ait, quòd sortilegia simplicia, & imagines, quæ fiunt ad prouocandum amorem mulierũ, & similia, licet sunt illicita, & ab eis sit abstinẽdũ, non tñ sapiũt hæresim manifestã, & sunt magis superstitiosa, quã hæretica, allegando Augusti. & S. Tho. & ideò inqsitor nõ debet se intromittere circa ea vt ibi Ias. nu. 13. & sic inquisitor nõ põt se intromittere, etiam si sapiat hæresim nõ manifestã, nec potest cognoscere an sapiat heresim, q̃a iurisdictio est sibi tributa, existente illa qualitate notorietatis. secũdũ glos. in.d.c. accusatus. §. sanè & bene secundũ Abb. in.d.c.1. Secus dicit, si vellet cognoscere an sapiat manifestã hæresim. & ita dicit intelligendũ.c.fi. de officio delegat. in. 6. quæ iura sunt contraria illi glo. in.d.c. accusatus. de quo p Abb. in.c. si clericus laicũ. de foro cõpet. col. 7. & Feli. in.c. sup literis. col. 13. de rescrip.

3 ¶ Sed qua pœna sunt puniẽdi † isti diuinatores & sortilegi, quia tex. hic dicit. *Castiguen los.* Dic q̃ de iure Canonico si est peccatum occultum, imponitur pœnitẽtia. 40. dierũ. vt in.d.c.1. de sortileg. si vero sit notoriũ, & eucharistia negatur. vt in.c. p deletiõe. de cõsecr. dist. 2. & infames sunt, & etiã qui ad eos cõcurrũt. vt in.c. quisquis. 2.q.8. & c. testimoniũ. de testi. & si sit clericus, deponẽdus est, & in monasterio detrudendus: si laicus, excõmunicãdus, si renuit agere pœnitẽtiã. vt in.c.

non

nō oportet. 26.q.5. & c.ſi quis epſ. & vltra iſtas pœnas poteſt epſ, vel iudex iſtos falſos ſortilegos,& diuinatores dehoneſtare,vt putà mitrando,vt fit in quibuſdã locis,vel ponendo ad ſcalã cũ vituperio,& eijcere eos extra diœceſim. Vi. bonũ tex.in.c. epi. 26.q.5. & qđ notatur in c.de beneficio. 32.q.1. ,put te-

eccleſiaſticos, para que los caſtiguen d.

net Abb.in.d.c.1.de ſortilegijs.n.2.& tenet Ludo.Rom.in ſing.660.incipiente.tu ſcis.vbi quoque dicit,ꝙ poſſunt fuſtigari,cũ iſta pœna ſit iuris ciuilis,& canonici,& de iure canonico puniũtur,dummodo non ſint hæretici,pœna fuſtigationis,ſi eſt vilis perſona:ſi aũt eſt nobilis, debet damnari perſona perpetui carceris, & dicit eſſe tex.ſingula. & non alibi in.c.contra ſortilegos, aliàs incipit contra idolorum.26.q.5. Et ſic ego video,& ego aliquando iuſsi mulieres verberari cũ mitris,quia erant veneficę.i. *hechizeras.* ¶Sed ſecũdũ leges tales malefici,& diuinatores capite plecti debent.Et ſi ad domũ alterius accedãt, debẽt cremari.l.nullus.&.l.nemo.&.l.culpa. C. de malefi. ¶ De iure huius regni Hiſpaniæ dicit lex.1.tit.4.lib.8.in ord.reg.ꝙ iſti diuinatores,& malefici puniantur pœnis legum Partitarũ.quę leges ſunt in.7.partit.tit.23.& ibi in l. fi. dicitur ꝙ iſti malefici mori debent: & ſic concordat cũ legibus iuris cõis.& ibi Montal.dicit, ꝙ eſt pœna decapitationis,& publicationis bonorũ. Sed crederem,ꝙ qñ ex iſtis ſortilegijs, & diuinationibus aliquis moritur, ꝙ talis maleficus moriatur,vt dictũ eſt in.ll.Partit. & in dictis iuribꝰ. Secus autem ſi non moritur, quia tunc debet verberari,& mitrari, & exulari. quod colligitur ex text. notabili in.l. ſi quis aliquid. §.qui abortionis.ff.de pœnis.probat tex.in.l.2.tit.23.part.7. & facit tex.& ibi gl.in conſtitutio.Neapol.libr. 3.tit.70.cõſtitutione vnica,quæ incipit, poculũ amatoriũ.*Et tex.in.l.4.tit.31 par.7. in fin.vbi verberatur,vel ponitur in pala ſeu furca ad ſpectaculum nudus ad ſolem vnctus melle vt à muſcis edatur aliqua hora die.*¶Sed nunquid ſit li-
4 citum recipere † aliquid pro iſtis incantationibus? Vi.Bal.in.c.primo.de officio iudicis.in finalibus verbis.vbi remittit ſe ad notata in.l.prima. ff.de varijs cogni.ſed theologi dicunt,ꝙ nulla incantatio eſt licita.Tu vi.Ioã.de Anna.in rub. de magiſtris.col.2.verſ.vtrum autẽ.vbi indiſtinctè tenet,ꝙ incantator nõ dicitur magiſter, ſeu medicus,ideo mercedem pro labore petere nõ poſſit.per dictam legem primam & ibi Bartol.ff.de varijs extraor.cogni.*Tamẽ ſi eſt ad expellendas locuſtas,vel pulgõ a vineis,vel panibus, vel pro alia ſimili cauſa vtili bene poteſt recipere ſalarium de publico.vt eſt.l.3.titu.23.part.7.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus coram ſuo iudice debet conueniri.*

2 *Iudex laicus poteſt capere clericum delinquentem,& ducere ad epiſcopum.*

d **Caſtiguen.** d Quia clericus corã ſuo iudice, & ſic corã
1 ſuo epiſcopo † debet conueniri.vt in.c.1.de foro compe.quia iudex ſecularis eccleſiaſticas perſonas iudicare,vel condemnare non debet.vt in c.nullus.eod.tit.& in.c.fi.& in.c. ſignificaſti.eo. tit. & vtrobique docto.etiam ſi clericus conſentiat,vt ibi & text.ſingula.in.c. clericum.11.q.1. quę eſt palea.¶Sed bene poteſt iudex laicus ca-
2 pere † clericum delinquentem,& ducere, vel duci facere ad epiſcopum.vt Barto.in.l.ſi quis ſeruitute.ff.de furt.allegat Innoc.in ca. vt famæ.de ſenten.excommunic. & tenet Paris de Puteo in tracta. ſyndica. in parte, clericus officialis.folio 110.numer. quarto & vide quæ dixi ſuprà. in capit.47.in gloſſ. *O clerigo.*in fine.

Prætorũ. Cap. LIII. finis.

S V M M A R I V M.

1 *Nuntius à ciuitate eſt mittendus, vel à maiori parte illorum de concilio, & ſolus poteſtas mittere non poteſt.*

2 *Ad ambaſiatam, & procurationem poteſt quis compelli.*

3 *Ad conſulendum pro ciuitate quis compellitur.*

4 *Ambaſiatam quis non cogitur recipere, ſi eſt locus ſibi ſuſpectus, vel paratur ſibi inimicitia.*

5 *A legatione nemo poteſt ſe excuſare, etiam ſi ſint alij, ad quos primò tangit,*

6 *Officialis de nouo electus pro acceptando officio poteſt cogi, & inuitus de domo extrahi.*

7 *Ambaſiatam, vel procurationem recipiens pro republica, habet vacationem ab oneribus, ſi illam non procurauit.*

Menſajero.

Prætorum Cap. LIIII.

Item mandamos, que quãdo la tal ciudadvilla, o lugar ouiere de embiar algun mensajero a, o procurador a nos, o al nuestro consejo,

a Mensajero. a Qui est mit tẽdus à ciuita
† te, † vel à maiori parte illorũ de cõcilio, & potestas, seu rector ciuitatis vel loci nõ potest solus sua authoritate talẽ nũtiũ mittere sine expressa deliberatione cõcilij, vel maioris partis. vt tenet Ioann. de Plat. in. l. quid extraordinariũ. C. delegatio. li. 10. in. fin. *Et in ista legatione digniores potius eligũtur: vnde Salustius. in Iugurthino. legãtur in Africa maiores natu homines nobiles amplius honoribus vsu hoc & dictũ est 42. ętatis, ꝓut tenet. Bar. Cepol. in trac. de imperã. milita. diligẽ. in parte rõne. in fi. n. 19. tomo. 5. tracta. fol. 208.* ¶Et qui nominatur, inuitus,
2 † cõpellitur ad istã ambasiatã, si spõte nõ vult eã facere. vt tenet Bal. in. l. veluti. n. 2. ff. de Iust. & iur. dicendo, ꝙ si patria mãdat alicui ambasiatam, tenetur, eã facere. vt in. l. si quis. C. de decurio. li. 10. & in. l. 2. C. de pręposit. agenti. in rebus lib. 12. vbi de hoc & idẽ tenet Bal. in. d. l. veluti.
3 esse, si † mandat alicui, ꝙ consulat, quia tenetur cõsulere per dicta iura. nã est publicũ munus secundũ eundẽ. ¶Et ꝙ ambasiator põt cogi ad recipiendã ambasiaria, tenet in expresso gl. cõmuniter ibi approbata per Bar. Pla. & Luc. de Pen. & Bal. & Ang. in. d. l. si quis decurio. & est text. in. l. sciendũ. §. si accusatio. & §. ordine. ff. de legatio. licet contrarium teneat tex. in. l. curiales. C. eo. ti. de decurio. vbi dicit, ꝙ potestas nõ põt cogere aliquẽ ciuem exire territoriũ ciuitatis: quia fallit, nisi ratione publicæ vtilitatis secũdũ Ioã. de Plat. ibi. ¶Sed si propter hoc paratur sibi ini
4 micitia †, vel est sibi locus suspectus nõ cogitur recipere. vt in. d. l. sciẽdũ. §. accusatio. & Ioan. de Pla. in. d. l. si qs decurio. n. 1. ¶Et in tãtũ ab ista legatiõe, seu ambasiata, & procuratiõe nemo põt
5 se excusare, etiã si sint † alij, ad quos primo tãgit, qa si legatio virũ talẽ requirit, tũc ordo nõ erit seruãdus, aliàs sic secũdum Pla. ibi. n. 2. per tex. in. d. l. sciẽdũ, §. ordin. ver. sed si legatio. & est gl. singu. in. c. qd ergo mira. 11. q. 3. vbi ait, ꝙ si epi scop⁹ pręcepit alicui, vt eat Romã, & iste se excusat, ideo, quia alij inueniũtur meliores, hęc excusatio nõ valet, qa in legationibus ordo nõ est seruãdus. & facit gl. i. c. fi. 23. q. 1. vbi quoq; dicit, ꝙ si eps precipit clerico Romã ire ꝓ vtilitate suę ecclesię. ꝙ tenet obedire: & si se excusat, dicẽdo, ꝙ mittat illũ, quiditior est illo, respõdet ei eps, sicut Chrus respõdit Petro, Tu me sequere, & respõdit Petrus. Domine, hic aũt qd? (demõstrato Ioãne.) & dixit ei dñs. Quid ad te? sic eũ volo manere, tu sequere me. *Et tenet Gre. Lopez in l. 16. ti. 12. par. 2. in gl. *en mandaderia.* vbi nõ excusatur subditus allegatione dicẽs ꝙ alij sunt magis idonei vel, priores eo, talis allegatio nõ est iusta qa ordo in legationibus nõ seruatur vt in. d. l. sciẽdũ. §. pe. ff. de lega. 3.* ¶Et sic infert Ang.
6 in. d. l. si quis decurio. ꝙ † quilibet officialis de nouo electus, ꝓ acceptãdo officio põt cogi. & inuitus de domo extrahi, vt in. l. ex domib⁹. C. eo. & vi. l. 8. ti. 23. par. 3. & . l. si ad magistratũ. C. de decuri. li. 10. & Roma. sing. 185. & Bal. in. l. præsens. C. de suspe. tuto. & gl. in. l. quãquã. C. de excu. tuto. An. de Are. in. l. 1. §. si qs tutor. ff. qñ appellã. sit. 1. col. vbi cõpellit acceptare per multã & bãnũ, & incarceratiõẽ. ¶Itẽ nota, ꝙ ille, qui
7 recepit ꝓcuratiõẽ †, vel ambasiatã ꝓ republica, habet vacatiõẽ ab oneri b⁹, nisi ille procurauerit illã ambasiatã. vt in. l. qui data opera. ff. ex qbus cau. maio. & est tex. & ibi An. in. §. itẽ tria. Insti. de satisda. tut. & tenet Roma. singu. 591. Quinimo si aliqs casus acciderit in itinere, nõ cogitur respublica ei reficere dãna, quia sibi debet imputari, ex quo ꝓcurauit. vt Bar. in. l. inter causas. §. nõ oĩa. ff. mãdati. & vi. Pla. in. l. 1. C. de remi li. li. 12. vbi si qs cũ licẽtia ꝓficiscitur, & capitur à latronibus, vel inimicis sua culpa, vel negligẽtia, ꝙ tẽpore captiuitatis nõ debet habere salariũ, nec dãna refici vide Abb. in. c. cui pro causa. de procu. ¶Et præsumit affectãter & data opera causa reipublicæ abesse, si est in officio pauci valoris. tenet Ludoui. Roma. in dicto singula. 591. per tex. ĩ lege spadonẽ. §. fi. ff. de excusatio. tut. quod dicit esse notandũ & mẽti tenendum.

SVMMARIVM.

1 *Ab instructione, seu mandato quis non debet recedere, aliàs si aliquid agat vltra, etiam si bene gerat, est puniendus.*

2 *Ambasiator, seu procurator, qui vnà cum negotijs ciuitatis sua negotia tractat, an habeat salariũ.*

3 *Recipiens mandatum, potest repetere expẽsas, quas fecit pro negotio sibi iniuncto.*

4 *An valeat statutum, quod quilibet teneatur ire in legatione suis sumptibus.*

que traya por escripto, y peticion lo q̃ ha de hazer[b], o procurar firmado del escriuano de concejo de la ciudad, o villa, o lugar. Y que el dicho escriuano de concejo asiente en el libro de concejo el dia, que el tal procurador, o mensajero partiere[c]. Y que el dicho mensajero, o procurador el dia que llegare a nuestra corte presen-

b **Ha de hazer.** b Idem tenet Bar. in.l.si quis.C.đ decurio.lib.10.dicēdo, ꝙ ambasiatores debēt portare literas, per quas appareat, ꝙ de licētia, & mādato suæ ciuitatis vadāt. & idem tenet Bar. in.l. quotiens. C. de legatio. eo.li. in fin. à qua instructione, & mandato talis nuntius, vel procurator nō debet
1 recedere †, aliàs si aliquid agit vltra quā in mādato, etiā si bene gerat, est puniēdus, vt est text. in.l.3.§.in bello. ff. de re milita. & tenet Ioann. de Pla.in.l.seruū.C.de delato.lib.10.nu.1.versi. 2.nota.& tenet Barb.in.c.prudētiā.de offi.delegat.6.col.*Et qñ mittūtur isti nuntij seu ambasiatores capitula ambasiatę semper debent ordinari in consilio cōi ciuitatis & ibi tractari cōiter non ergo soli decuriones poterunt ordinare ea nec etiam præses vt per Bald.in.l. si quod extra ordinē.C.de lega.& Pereg.in par.ambasiator.* ¶Sed quid si talis ambasiator, vel ꝓcurator tra
2 ctat negotia† sua in curia, vel in chācelleria, vel in alia parte, vbi mittitur, an repetat expēsas, ꝙ habebit salariū, licet in cōsequentiā negotia domini, vel ciuitatis agat? Dic ꝙ solum repetet salariū, & expēsas. quatenus fecisset pro negotio dūtaxat sibi iniūcto, & nō amplius. vt tenet Abb. in.c.cū pro causa.đ procu.nu.2.cōtrariū vult tenere Bal.in.l.nō verè.ff.ex quibus caus. maio.dicēdo, ꝙ pōt in ambasiata etiā suam priuatā vtilitatē procurare, cuius cōtrariū tenet ibi additio. Bal.dicēdo, ꝙ ambasiator debet vacare solū circa expeditionē ambasiatæ, nō circa alia sed glo. ibi tenet, ꝙ inspici, & iudicari debet secūdum ꝙ principalius intēdebat, & sic vult tenere idē qđ Abb.vbi supra. Vbi quoq;.nu.1.tenet, ꝙ susci-
3 piēs spōte† mādatū, licet nil fuerit dictū de expēsis, pōt postmodū repetere expensas, quas fecit pro negotio sibi iniūcto. & ibi in nu.5.vid. an si aliquis gessit negotia alicuius, habeat actionem mādati.*Et tex.in.l.qui proprio nomine.§.fi.ff. de procur.& vi.Bar.in.l. si vero. nō remunerādi §.idem Marcellus.ff.mandati. vbi mandatarius pōt agere vt sibi detur pecunia pro executione mandati necessario & idem Bart.in.l. ab alio.ff. de alim.& cibar.lega.nu.12.Et si priuatus intentat iudicium ad vtilitatem publicā siue clericus, ad vtilitatē ecclesiæ suę expensę debent refici sibi à fisco vi.quæ dixi suprà.c.3.in gl.iurisdictiō. nu.31.& procurator repetit sumptus etiā si in causa succūbat. text.in.l. etiam. C.mandati &.l. 25.ti.5.par.3.& facit quod tenet Bart. in.l.filius familias. ff. de donati.nu.7. vbi si præposit⁹ in aliqua societate cū pleno mādato aliqua iusta ratione motus facit expensas in honorem mercatorū qui secum cōtrahunt, potest eas imputare societati & Pereg.in par.expensę.*¶Et idē dicit đ rectore ciuitatis, vel de alio, qui expendit de proprio patrimonio ad vtilitatē ciuitatis, vel ecclesię, ꝙ pōt illud repetere facit.c.quicūq;. 12. q.4.& vi. ibi Bald.in.d.c.cùm pro causa.vbi facit quatuor casus in hoc.s.de mandato, iuxta mandatū, contra mandatū, absq; mādato. vi.ibi per eū. ¶At-
4 tamen valet statutū†, ordinatio, seu prouisio, ꝙ quilibet teneatur ire in legatiōe suis sumptibus, & non communis, seu populi, & sic potest esse munus personale, & etiā patrimoniale, siue mistum.glo.est notabilis in.l.honor.§.1.ff.de muneri.& honor.& tenet Ioan.de Pla.in.d.l.si quis decurio.C.de decurio.lib.10.nu.2.

SVMMARIVM.

1 *Ambasiatores, & procuratores debent portare literas, per quas appareat, quod de licentia, & mandato ciuitatis vadunt.*

2 *Decurio, seu rector non debet patriam exire, etiā si pro ambasiata ad principem mittatur, nisi de licentia iudicis.*

3 *Decurio, seu rector non potest acceptare rectoriam extra ciuitatem, sine licentia.*

4 *Medici salariati non debent recedere de ciuitate absque licentia priorum.*

c **Partiere.** c Nota tex. ꝙ ambasiatores, & ꝓcuratores, seu nūtij de-
1 bēt portare† literas, per quas appareat ꝙ de licētia & mādato suę ciuitatis vadāt. vt est tex. & ibi Bart.

te[d] en el nr̃o cõsejo ante vno d̃ los nr̃os escriuanos d̃ camara que en el reside el tal memorial. Y saque se del dia que lo presentare. Y del dia q̃ fue despachado[c] porq̃ por 4 aquella le paguen

Bar. Bal.& An.& Pla.in.d.l.si quis decurio. C. de decurio.li.10.& Ioan.de Plat.in.l.palatinos. C.de colla.fundo.fiscali.li.11.ait, per tex.ibi, ꝙ ambasiatori non creditur sine literis suæ ambasiæ, nisi sit vir nobilissimus.¶Et vi.Bal. in. d.l.si quis d̃curio, vbi dicit, ꝙ procuratores, & ambasiatores ex tũc computãt tempus ad habẽdũ salarium, cũ sit eis præceptum de eundo, & ꝙ stare debent in curia donec rex. vel papa det els responsum & licentiam remeandi, & sic nõ debet quis patriam reuerti, nisi licẽtiatus ab eo, ad quem mittitur. i. finita ambasiata, responsione recepta, alioquin punitur, vt ibi.¶Quinimo decurio.i.rector ciui-
2 tatis† nõ debet patriam exire, etiam si mittatur pro ambasiata ad principẽ siue destinetur causa rei publicæ proprię.f.illius ciuitatis, vnde mittitur.nisi de licẽtia sui iudicis. & debet portare scripturã, qua contineatur eũ licẽtiatũ, & eũ decurionem esse secũdùm Bal.ibi per.l.si qua per calumniam.in fine.C.de episco.& cleri.¶Et Angel.in.d.l.si quis decurio tenet, ꝙ similiter talis decurio (qui regidor vocatur) nõ potest accepta re rectoriam extra ciuitatem sine licẽtia.vt tex. & ibi gl.in.l.dũ virũ.C.eo.de decurio. Quod facit cõtra istos regidores Hispanię, qui acceptãt rectorias.i.corregimenta, sine licentia ciuitatis, quia non possunt acceptare officium extra terminũ suæ ciuitatis, ne publica vacillet vtilitas. vt dicit text.in.l.humilioribus. C. de suscep. & arca.lib.10.idẽ tenet Bar.& Pla.in.d.l.dũ in virum, vbi infert, ꝙ priores, seu anciani ciuitatis non possunt acceptare aliquã signoriam. seu rectoriã extra suã ciuitatem.& idem dicit de omnibus cõsiliarijs curiæ.vt in.l.oẽs.C.eod.tit.nec debent acceptare, seu ire sine licentia superioris vt in dicta.l.si quis decurio.quod dicit Bar. esse mẽti tenẽdum.Idẽ tenet tex.& ibi Ioã. de Pla. in lege omnes omnino.C.eo.ti.Ex quo põt sumi cautela secũdùm Ioan.de Pla.in.d.l.dum in virum.ꝙ qñ quis est electus in potestatẽ alicui⁹ loci inimici, vel exosi terræ electi, de quo est suspicio ne capiat ibi domesticitatẽ in damnũ suę terræ, nam vt non valeat ad dictũ officiũ accedere est cautela, vt eligatur de prioribus ancianis, vel cõsiliarijs, & tunc non poterit perdictã legẽ. Quinimo sine hac cautela potest sibi interdici secũdùm Plate.ibi, ne vadat ad dictum officiũ ex hac causa: quia ille locus non est amicus, nec conformis loco electi.& sic interest reipublicę ipsius electi, quòd nõ acceptet, sicut & aliàs ex iusta causa potest interdici ciuibus, ne ad certam aliam terram accedãt, ne suæ patriæ propalẽtur arcana. vt per Bar.in.l. relegatorum.§.interdicere. ff. de interdi. & relega.¶Idẽ dic de medicis,† quia medici salariati non debent recedere de ciuitate absque licentia priorum. secundum Baldum in dicta lege si quis decurio.

d **Se presente.** d Idẽ tenet tex. in leg. nemo. C. de re milita.lib.12. vbi quãdo aliquis miles mittitur ambasiator ad principẽ à suis numeris, vel tribunis, debet in continenti se præsentare viris illustribus, sub quorum regimine est, qui exposita causa legationis, faciant eũ habere responsum principis, & citum, idest, velocem remeandi licentiam. vi.ibi Plat.& Bartol.

SVMMARIVM.

1 *Nuntij, qui ad principem mittuntur, an debeant recedere absque eius licentia.*

c **Despachado.** c Cõsiliarij, vel nũtij, vel ꝓcuratores ciuitatis, qui mittũtur ad principẽ, non debẽt redire, nec recedere absque licẽtia principis. vt in dicta lege si quis decurio. C. d̃ decurio. libr. decimo.& dixi suprà. in gloss. quod intelligo, quando tendunt ad curiam ex mãdato regis, quia si ex mandato ciuitatis mittuntur, nõ debent ad ciuitatem redire sine ipsius ciuitatis licẽtia. vt in lege nullus.& ibi per Bartolum. C. de officio. recto. prouinci. secundùm Platea. in dicta lege. si quis decurio.

SVMMARIVM.

1 *Si nuntius, vel procurator stat plus in negotijs, quam expediat, non debet ei solui illud plus, imò si recipit, tenetur restituere.*

2 *Si nuntij, & ambasiatores infirmentur, debetur eis salarium. Et quid si derobatur in via, an mittens teneatur ad emendationem damni.*

3 *Si procurator, nuntius, & ambasiator vadit per viam transuersam, & magis longam, vt maius salarium habeat: non potest consequi illud.*

Et quid si vna die expediuit, quod erat expediendum duobus an salarium duplicetur.

4 *Donatio facta nuntio, procuratori, vel accusatori, an adquiratur sibi, vel ciuitati.*

f **Salario.** fQuando isti nūtij, seu procuratores stant in negotijs, illud, quod expedit. Secus si stāt plusquam expediat

1 dolosè, & voluntate sua, quia tūc nō debet † ei solui illud plus, imò si receperunt, tenentur restituere expensas ciuitati. tex. est in. l. & qui data opera. ff. ex quibus caus. maio. & ibi gl. & tenet summa Syluestri. in parte, absens. vbi quoq; dicit. ꝙ qui in officio modici valoris est absens causa reipublicæ, præsumitur absens affectatè, & data opera. arg. tex. singula. in. l. spadonē. §. fi. ff. de excusatio tutor. Et vi. Martin. Laudē. intra cta. delega. maxi. princi. q. 35. tomo. 5. tract. fol. 256. vbi inquit ꝙ legatus prohibet tractare negotia propria vel alia ex quibꝰ abstrahatur à legatiōe & per hoc reipublicę vel ciuitati seu principi præiudicium infertur & ideo legatus non pōt morā facere vel differre aliàs punitur quia ab ordine mouetur & extraordinariè punitur vt in. l. 1. & . 2. §. 1. ff. de legatio. cætera autē omnia quæcunq; agere voluerit per quæ nec officiū deseratur nec dānosa mora cōtrahatur agere potest etiam nulla necessitate subsistente vt præsentit glo. in. l. legatus. in. 2. solutio. cōtrarij ad. l. 2. §. sed si. ff. de iudi. hodie est dispositū per nostrum regē Philippum, in curijs. de Madrid anni. 1563. petitio. 120. loquēs in decurionibus iuratis qui habent negotia propria, non veniāt ad cōsilium regalem nec ad cācellarias sub pœna amissionis salarij cum otrotanto. fisco applicando. ¶ Sed si isti nūtij, vel procuratores infir

2 mātur †, debetur eis salarium & quoad redire possunt. tenet Bart. & dicit esse notandum, quia sæpissimè occurrit. in. l. hic qui. §. tandiu. ff. ex quibus caus. maio. & vi. Pari. de Puteo. in tracta. syndica. in parte, iudex in officio. foli. 183. numero quinto vbi ait, quòd si ambasiator infirmatur in itinere, debet curari expensis reipublicæ. Vide tu Abb. in dicto capitul. cum pro causa. numero quarto. de procurato. vbi tenet contrarium, dicendo, ꝙ procurator non recuperat extrinsecas expensas factas in itinere, dum iret pro domino, vt putà expēsas in infirmitate, vel si incidit in latrones, & fuit derobatus. & dicit esse tex. in. l. inter causas. §. nō omnia. ff. manda. & ibi Bart. quia hæc sunt extrinseca mandato, & potius sunt imputanda casu fortuito. ꝙ dicit secus in duobus socijs. ¶ Sed pro cōcordia dic, quia licet non debeantur expensæ infirmitatis, vt Abb. dicit maximè si sunt magnæ, vt Bartol. in leg. si cùm dotem. §. sint autem. ff. solut. matrimo. & in. l. in rebus. ff. commodati. & docto. in capit. primo. de cleri. ægrotant. tamē salariū bene debetur, quia infirmus seruire intelligitur. gl. in dicto ca. primo de cleri. ęgrotā. alia in capit. ad audientiam. de cleri. nō resi. Et ꝙ debeat habere salariū. tenet Ias. in. l. diē furto. ff. de offic. assesso. numer. 38 & Barb. in capi. si propter sterilitatē. de locato columna nona. & idem tenet Ioan. de Anna. in capitu. quam sit. đ Iudęis. vbi quoq; ponit q̄d si duo ambasiatores erant pro sua ciuitate, vnus infirmatur, alius expectat cum in itinere, vtrū iste expectans debet habere salariū. ¶ Et quòd talis procurator, seu nuntius, vel ambasiator tēpore infirmitatis habeat salarium, intellige, nisi iste ambasiator dederit causam suæ infirmitati. vide decisionem capellæ Tolosa. 360. vel si fuit infirmus magno tēpore, si verò modico, Secus, & hoc si magnam percipiebat pēsionē, vel salariū, Secus si modicam. vt per Innocē. in. c. sæpe. de locato prout tenet. d. decisio Tolo. 360. quā vide. ¶ Sed quid si ambasiator, seu nūtius derobatur, an mittēs teneatur ad emēdam? vide Bar to. in lege inter causas. §. nō omnia. ff. manda. & melius, vbi singulariter distinguit in. l. si seruus cōmunis. §. quod vero ad mādati. ff. de furtis. & vide singulariter distinctionē Petri Antiboli. in tracta.

su salario f. Y que si assi no lo lleuare, q̄ no le paguen salario alguno, so pena que los q̄ lo librarē el dicho salario paguen el dicho salario de sus casas con el doblo para nuestra camara. Y que si de otra manera truxere las peticiones, que no sean recebidas, y que el dicho corregidor pague de sus bienes la costa, que el dicho mēsagero o procurador hiziere.

tracta.de muneribus.in.3.par.§. primo. nume. 40.tomo sexto tra.foli.30.¶Sed quid si iste nũtius, vel ambasiator vadit per viã transuersam,
3 & magis † longam, vt habeat maius salariũ? Dic quòd illud plus non potest consequi. secũdùm Par.de Puteo.vbi suprà.& facit quod tenet Bartolus in lege qui fiscales.C.de nauicula.libro vndecimo.& idem dicit si vadit per viam non rectam propter timorem, quia non debet habere salarium pro via, quam fecit, sed pro ea, quam facere debet facit.l.fina. C. eod.de nauicul.&.l.secunda.§.penul.ff.si quis cautio.¶Et si pro quolibet miliari debet habere decem, tàm pro eundo quàm redeũdo.si in vna die expediuit quod erat expediẽdum in duobus, duplicatur salariũ secundum glossam.& Dy.in.l.eos.ff.de falsis.secundùm Pari.de Pute.vbi suprà. ✱Adde quòd si sunt electi duo ambasiatores seu nũtij & vnicuiq; statutũ sit salariũ vno impedito vel mortuo salarium accrescit alteri.tenet Ias.in.l.vnica. C. quando non petentium partes. in fin.n.44. allegans Bar.in.l.cum vos in fi.C.de leg. lib. 10. & reputat notabile.✱Sed quid si donatio est fa
4 cta † ambasiatori, vel procuratori, an acquirat sibi, vel ciuitati? Bar.in.l.socium qui in eo. §. socius.ff. pro socio. tenet ꝙ ambasiatori adquiratur.de quo ibi per Alex.in additio. latè distinguẽtem.s.an talis donatio fuit facta contẽplatiõe mittẽtiũ, vel ipsius ambasiatoris, quod potest percipi ex qualitate doni. & vide Paul. de Cast.in.l.qui proprio nomine.§.procurator. ff. de procura.nu.4.&Pal.Ruui.in repe.rub.de dona.§.45.fol.25,nu.6.vbi indistinctè tenet, ꝙ cedit ambasiatori allegãdo Abb.in.c.postulatis.ꝺ cõcessi.præbẽ.& Bar.in.l.si verò. §. Item quid. ff.solut.matr.& tu vi.Bal.in.l.manifestissimi. §. secundum in secunda.num. 5.C.de furtis.vbi in distinctè tenet, ꝙ in dubio nõ tenet reddere ciuitati.& facit ratio Bart.in.d.§. Item quicquid, quia donationes, quę fiunt ab imperatore, videntur fieri contemplatione eius, cui dantur. vt in. l.cùm nulla.C.de bonis quælibe.& inducit pro hoc.l.diuus.ff.de bonis damna.vbi patet quòd tales ambasiatores consueuerunt remunerari. ✱Et Bal.in.l.non cogendum.ff.de procura. vbi in dubio princeps videtur donasse ambasiatoribus.✱Et sic ꝙ nullo modo debent restitui communi, nisi expresse fuerit eis datum, vt communi redderent.secundùm Barto.vbi suprà.& hãc opinionem Bartol.reperio sequi & tenet Bald. in consilio.57.in primo libro.reiecta distinctione communi, an fuerit donatum contemplatione ciuitatis, vel ipsorum, vel habeat eos notos, vel ignotos, aut sint congruentia eis, vel non: & dicit ꝙ pro opinione Bart. est casus in.d.l.sociũ qui in eo.§.fin.& per illa iura, vt ibi per eum. & quia consuetum est. sic fieri, & hoc potissimũ inspiciendum est.vt in.l.iuris gentium.§. pactorum.ff.de pactis.& quia etiam in honorem alterius datur alteri.vt in.l.cùm filius.§.pater. ff.de lega.2.& quia illud, quod donatur bene merito non censetur contemplatione officij donatum sed tanquam extraneo.vt notatur in authẽ. vnde si parens.C.de inoffi.testa.& in.l.si donatione.C.de colla.de hoc putat Bal.in.d.cõsilio, nõ debeat fieri quæstio inspecto iure cõmuni, nec etiã inspecta æquitate naturali, quia boni sunt præmia di.vt.C.de statuis & imag. l. & virtutẽ & in.l.prima.post principium.ff.de iusti. & iure.maximè à regibus, & nobilibus.vt.ff. de dona.l. Aquilius.& in hoc Bald. nil aliud dicit, nisi quia ita dicit se tenere.quem vide. & licet Bald. non dicat.istammet opinionem tenet, Cyn.in. d.l.manifestissimi.fina.colũ.versic.5. colligitur hĩc arg. quia secundum eum ambasiatores fuerunt liberæ personæ, & poterant sibi acquirere & nunquam intelligitur alia persona in huiusmodi donatione nisi fuerit expressa.arg.tex.in. l.ita stipulatus.§.Grisogonus.in fine.ff.de verb. obliga.& quia, vt dictũ est, sic fieri solet. Et ista ratio magis mouet secundum eum, quia præsumendum est ex eo, quòd fieri solet.per.d.l.iuris gentium.§.pactorum.&ꝙ ambasiatores non teneantur restituere sibi donata illis, qui eos miserunt, & dicuntur propria ipsorum ambasiatorum, est communis opinio secundùm Alexã,in d.l.si verò.in.d.§.Item quicquid.licet de Bal.in d.consilio nullam faciat mentionem. & quia secundum eundem nõ videtur recipere tãquam ambasiatorem, cùm mãdatum suum ad hoc nõ extendatur. de quo per Angel. & Imol. in.l. si plures.§.in arrogato.ff.de vulgar.& pupil.quod est notandum pro istis procuratoribus, qui à ciuitatibus mittuntur ad curiam regis, quãdo vocãtur ad dictas curias, qa quotidiè rex eis donat iura, seu habita sancti Iacobi, vel similia, quia sunt sua, & non ciuitatum. ¶Imò si isti nũtij ꝓlixo tempore pro republica laborẽ sustulerũt remuneratio est tribuẽda eis vt fructus laborũ præteritorum consequantur.vt tenet Ioan. de Plat.in.l.finali.C.de decurio.lib.10.in fine.✱Et an sit licitum ambasiatori donari & ipsum recipere vi.suprà in.c.30.in glo.*alegrias*.

Prætorũ. Cap. LIIII. finis.

Sequitur. Caput. LV.

a LEer. a In quãtũ iſte tex. dicit, ꝙ iudex dum in officio recipitur, đbet facere legere capitula iſta, & copiam ipſorum in libro cõcilij remanere, idẽ cauetur in prouiſionibus officiorũ, non ſeruatur, quia iam capitula iſta ſicut notoria, & ſcripta in corpore iuris, & quis non debet ignorare. vt per totũ titulum. C. &. ff. de iuris & facti igno. & Iaſ. & docto. in. l. iuris. C. q admitti.

b Guardar. b Vide text. in. c. 1. ſupra eo. & ibi dixi in gl. *Y cumplir todo lo dicho.*

SVMMARIVM.

1 *Iudices, & officiales, qui in principio ſuorum officiorum iurauerunt iuſtitiam adminiſtrare, & vtilia ciuitatis facere, non requiritur quod iteratò iurent.*

2 *Iuramẽtum de præterito obligat in rebus in futurum faciendis ſub virtute iuramẽti de præterito.*

c Que ſe juren. c Vide text. in. c. 1. ſupra eo. & ibi dixi in gl. *fagan juramento.* & in glo. *cumplir.* & in proœmio iſtorũ capitulorũ in fin. & ibi dixi in gl. *Fagan juramento.* vbi latius. ¶ Et vltra ibi dicta
1 dic ꝙ qñ rectores, iudices, & decuriones †, & alij habẽtes iuriſdictionẽ, & adminiſtrationẽ, qui in principio ſuorũ officiorũ iurauerunt iuſtitiã adminiſtrare, & vtilia ciuitatis facere, nõ requirit iteratò, ꝙ iurent, ſed ſufficit ſola præpoſitio ſcripturarũ ad memoriã præcedẽtis iuramẽti, ſicut in epõ, vt in auth. ſed iudex. C. de epis & cleri. & hoc mõ põt ſaluari gl. in. l. 1. ff. de vẽtre inſpiciẽ. &. c. fraternitatis. de frigi. ¶ Ex quo infertur, ꝙ
2 iuramẽtũ † de præterito obligat in reb⁹ in futurum faciendis ſub virtute iuramẽti de præterito præſtiti ſecundũ Ioã. de Pla. in. l. fi. quę hæreditatis. C. de venden. rebus ciuit. lib. 11. n. 3. quod dicit eſſe verũ, qñ iuramẽtũ fuit generale. vt ad futura extendi poſſit. Secus ſi ſit ſpeciale, ſuper obſeruantia vnius ſtatuti, quia tunc non extenditur ad futura ſtatuta. vt in. c. 1. de iureiuran.

Prætorum Cap. LV. finis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non tenetur recipere ſucceſſorem in officio, ſi ante ſuum tempus finitum ſucceſſor fuit de illo prouiſus.*

a DEl dia. a Iudex debet mittere ad cõſiliũ regis fidẽ diei, in qua fuit recept⁹ ad officiũ ꝑtoriæ. Et rationẽ credo eſſe, vt iſta fide rex, ſeu ſenatores cõſilij ſciãt in quo tẽpore expirat officiũ, vt de illo alteri ꝓuideãt. vt tenet Amode. Iuſt. in tract. ſynd. in parte inchoata &
1 formata fuit dicta inquiſitio. ¶ Quia ante † tṗs finitũ nõ debet rex ꝓuidere alij de illo officio: & ſi ãte finitũ rex prouideat de illo officio alteri, nõ tenet recipere ſucceſſoreã ad officiũ, qa talis ꝓuiſio, vel creatio ante dictum ſuũ tṗs finitum ipſo iure nõ valet. vt tenet Bal. in. l. ſcire oportet. §. cõſequẽs. in fi. ff. de excu. tuto. vbi ad literã ait, ꝙ ſi officialis eſt creat⁹ ĩ aliquo officio & ante eũ dimiſſum vel remotũ, alius eſt creat⁹ loco ei⁹ ipſo iure nõ valet ei⁹ creatio. vi. quæ dixi in ca. 5. ſupra eo. in glo. 1. & ſic ad laudem Dei in Arce del Adrada illuſtris Antonij de la Cueua Abulenſis diœceſis finiui. 22. die Nouẽbris. anno 1542 & ideo capita judicũ ſyndicatus ſequuntur.

Prætorum. Caput. LV.

OTroſi, q̃ eſtos capitulos fagã leer [a] en cõcejo al tiẽpo que fuerẽ recebidos en el officio, y que fagan poner el traſlado dellos en el libro de concejo al pie del auto đ ſu recibimiento, ꝑa que mejor ſe acuerdẽ đ todo lo que ouierẽ de ꝓueer. Y alli en cõſejo prometã de guardar, y hazer guardar [b] los capitulos y ordenanças đ ſuſo cõtenidas, que por ellas ſe les manda que prometã. Otroſi jure anſi miſmo de guardar las otras que diſponẽ que ſe jurẽ [c].

Prætorum. Caput. LVI.

OTroſi que embien la fe del dia [a] que fueren recebidos al officio de aſsiſtente, o gouernador, o corregidor.

Finis capitum Prætorum.

Lo que mandamos que guarden los que van a recebir la residencia.

Iudicum syndicatus. Caput. I.

SVMMARIVM.

1 *Iudices sydicatus ad omnia contenta in literis, quas portant, debent attendere, & ea implere, & executioni mandare.*

4 *Iudex syndicatus vocatur ratiocinator, quia rationem gestæ administrationis cognoscit.*

3 Syndicatores resyndicantur.

4 *Syndicus ad reuidendum gestionis rationem, & iudicandum officiales, eligitur & deputatur.*

5 *Syndicatio est experimentum totius iustitiæ.*

6 *Iudex debet syndicari, licèt officium exerceat gratis.*

7 *Iudex debet syndicari, licèt rex decreuerit quod non debeat syndicari.*

8 *Si liberatio redditionis rationum est alicui remissa, & onus alicuius administrationis, dolus non videtur remissus.*

9 *Officialis non debet syndicari de negligētia si est leuis. Secus si sit dissoluta, & proxima dolo.*

10 *Officialis electus cum pacto, quod non teneatur stare ad syndicatum, nisi de furtis, & baraterijs & illicitis extorsionibus, syndicatur de omnibus iniustis sententijs. Et contra obligatum stare ad syndicatum non currit præscriptio.*

11 *Dolus non præsumitur contra iudicem, sed imperitia, & iniustitiam non præsumitur facere.*

12 *Fauendum est iudicibus, & officialibus in syndicatu, & non sunt calumniandi, nec contra eos facienda est scrupulosa inquisitio.*

14 *In iudice, seu decurione amoto de officio sine turpitudine durant reliquiæ prioris dignitatis.*

14 *Offendens iudicem officio finito, punitur, acsi offendisset ipsum tempore officij.*

15 *Iudex, qui in officio bene se habuit, laudandus est.*

16 *An iudice defuncto suus hæres teneatur stare in syndicatu.*

Iudicum syndicatus.

Caput. I.

PRimeramente mandamos, que miren todas las cosas que les mandamos [a] en las cartas q̃ lleuan, y aquellas

a
1 MAndamos. a Iudices syndicatus † ad omnia contenta in literis, quas portant, attēdere debent, & eas ad implere, & executioni mādare, sicut in dictis literis cōtinētur. Idē tenet Amodeus. Iustit. in tract. syndi. in par. Itē in eo q̄ dictus potestas, & officiales nō fecerunt cōtinuá residētiā, dicēdo, q̄ de residētia facienda durāte officio, & tēpore syndicatus cōmuniter ꝓuidetur per statuta, & per formam electionis, à qua non est recedendū. dicit esse arg. in. l. cū ij. §. si prætor. ff. de trāsa. & in. l. diligēter. ff. mādati. q a superiorē debent syndicari officiales, vt tenet Bal. in. c. quoniā cōtra de ꝓbatio. n. 25. per tex. ibi in quantū dicit per superiorē iudicē animaduersione debita castigetur. ¶ Et talis iudex syn
2 dicatus † vocatur ratiocinator, q a rationē gestæ administrationis cognoscit. vt in lege secun[illegible]. C. vbi de ratio. agi opor. & si iniuste condēnat, debet puniri. & processus per superiorē reuideri. vt in c. ea. quæ. §. sequentes. de statu. mona. facit. l. tutor. §. fi. ff. de fideiuss. ideo in multis locis
3 syndicatores † resyndicātur secūdum Amode. Iusti. in dic. tracta. octaua col. ver. syndicos, & syndicatores. & est text. in capitu. 22. infra eo. ¶ Quoq; dicitur syndicus, quia iudicat & cognoscit de causis officialium quasi singulorū, dicēs causam secundū Bal. in. d. l. 2. C. vbi de ratio. agi oportet. & sicut syndicus ad agendū & defendēdū causas vniuersitatis constituitur ab vniuersitate & consilio, ita syndicus ad reuidendum † ra-
4 tionem

tionem gestionis, & iudicandum officiales eli-
gitur, & deputatur. ¶Et Paris de Pute. in tracta.
syndicat. in parte dicitur. folio. 27. in principio.
dicit, ꝙ syndicatus dicitur quasi de querelis sin-
gulorum sermo. secundùm doct. antiquos. arg.
glossę in. l. 1. §. 1. ff. ꝙ cuius vniuer. nomi. vel syn
5 dicatio † est experimentum totius iustitiæ, secū
dum. d. Paridē de Put. in. d. tracta. fol. 1. in parte
syndicatui. nam æquum visum fuit, vt ꝙ officia
lis in officio comedit, tp̄e syndicatus ad instar
cibi digerat. vt gl. in. l. 2. C. de cohartal. lib. 12. &
tenet Ias. in. l. 1. C. vt omnes iudic. tā ciui. quàm
crimina. nu. 5. & quia arctandus est vbi admini-
strauit secūdū Parid. de Put. vbi suprà. & quia si
cut homo post sumptū pastum habet necesse il
lū digerere, ita post assumptū & cōpletū officiū
oportet officialē illud dirigere, & rationem red
dere. vt si malè gessit, luat pœnas, stando ad syn
dicatum. prout tenet Plate. in. l. priuilegia. C. de
cohar. principibus. lib. 12. ¶In tātū iudex d̄bet
6 syndicari ꝙ syndicatur † licet exerceat officium
gratis & sine salario prout tenet Amode. Iustit.
vbi suprà. versi. ad syndicandum. per. l. licet. §. 1.
ff. naut. caupo. stabul. Et ibi idem tenet ꝙ debet
7 syndicari licet rex, vel priores † d̄creuerūt, ꝙ nō
d̄beat potestas syndicari allęgando Bal. in lege
mancipia. C. de seruis fugiti. & vi. Alexan. in. l. si
mora. ff. solut. matri. numero secundo. vbi tenet
ꝙ licet concessum est arbitrium potestati cum
hoc, ꝙ non teneatur stare in syndicatu, ꝙ per
hoc solū intelligitur remissa leuis, & leuissima
culpa, de qua tenebatur. vt in. l. non aliter. & in
l. magistratibus. & vtrobiq; notant docto. ff. de
magis. conueni. dolus vèro, & lata culpa, non re
mittitur. ad quod benefacit, quod notat Bal. per
illum tex. in. l. in vēditione. §. 1. in vers. de tp̄e. ff.
de bonis auto. iudi. possi. vbi vult, ꝙ ille, cui con
ceditur arbitrium, videtur indistinctè culpa le-
uis remissa, non dolus. de quo latè per Paridē de
Put. in. d. tracta. syndicat. in parte electio officia
8 lium. fol. 107. vbi in nu. 6. dicit †, ꝙ facit, ꝙ si ali
cui est remissa liberatio à redditione rationum,
& onus alicuius administrationis, nō videtur re
missus dolus. vt in. l. Aurelio. §. Gaio. ff. de litera
tio. lega. cum multis legibus eius. tit. & vide do-
ctorem del Castillo in. l. 27. de Toro. in tractatu
de ratione reddenda. in. 5. parte. & per Alexan.
in consilio. 74. numero. 2. libro septimo. vbi la-
tè. & Philippus Decius. consilio. 343. in fin. Sa-
ly. in. l. necessitatem. C. de fideicommiss. Bal. cō
silio. 48. primo volu. versi. tertio. ¶Facit quòd
tenet Ange. in. l. si seruus vetitus. ff. de leg. 1. vbi
9 ait †, ꝙ officialis non debet syndicari de negligē
tia, quando est leuis, secus si sit dissoluta, & pro-
xima dolo. ¶Et facit quod tenet idē Ang. in. l. si
10 seruo. ff. de hæredi. instit. vbi ait †, ꝙ si officialis
est electus cū pacto, ꝙ nō teneatur stare ad syn-
dicatum nisi de furtis, & baraterijs, & illicitis ex
torsionibus, ꝙ propter pręgnātiā istius verbi ex
torsionis, syndicatur de omnibus iniustis sentē
tijs, quarū vigore aliquid erat exactū iniustum.
Tamē Ioā. de Imo. ibi sub dubio fortè tenet cō
trarium, prout tenet Alexā. in. d. l. si mora. n. 2.
de qua quęstione an possit fieri pactū cū aliquo
officiali, nec teneatur stare ad syndicatum, vide
Catal. in tract. synd. q. 15. vbi idē videtur cōclu-
dere, ꝙ ex gestis ex dolo teneatur quinimo con
tra obligatū stare ad syndicatū ratione admini-
strationis officij nulla currit præscriptio, etiā si
stetit. 40. annis, post finitū officiū. Facit text. &
ibi Plat. in. l. ordinariorū. C. de cohartalibus. lib.
12. nu. 3. ¶Sed tene, ꝙ in dubio nō præsumitur
11 † dolus contra iudicem, sed imperitia. vt in. l. 1.
in principio. ff. de appella. & nō præsumitur iu-
dicē facere iniustitiā. vt notatur in. l. nō cogēdū.
§. 1. ff. de procurato. secūdū Bal. ibi. quia est legis
minister, qui debet sequi formā legis, & ab illa
nō discedere, secūdū Bald. in. l. quę sub cōditiōe.
ff. de cōdi. insti. & præsumitur in eo cessare om-
nis fraus. vt in. l. 1. C. de prædijs curiali. lib. 10. &
pro gestis in officio habet præsumptionē iuris
pro se, & ꝓ ipso semper præsumitur. vt est text.
singula. in. l. 2. de officio ciuil. iudi. nā in subditis
paternè agit. vt Bald. in. l. pacta nouissima. C. de
pactis. & ipse iustè præsumit facere omnia, quæ
facit. vt in. c. bonæ memoriæ. de ele. & Bald. in. l.
generaliter. C. de episco. & cleri. quia lex æqui-
paret factū iudicis, & dispositionē legalē. vt Bal.
in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not.
infami. & ideo dixit Bal. i. l. si filius. ff. de iudic. ꝙ
pro iudice præsumitur. vt nō videatur dolo pro
nūtiare, nisi euidēter probetur cōtrariū, & quia
est verisimile, ꝙ iudex subiecta veritate partium
faciat, quod iuris est, vt in. l. 1. & ibi Bal. C. vbi pu
pillus educa. debet, & facit text. in. c. super lite-
12 ris. de in integr. restit. ¶Et ideo iudici † & officia
libus in fine officij in syndicatu fauendū est per
syndicatores, & in dubio non sunt calumniādi,
nec cōtra ipsos faciēda scrupulosa inquisitio in
reuerentiam prioris officij. arg. tex. in lege. diuo
Marco. C. de quæstio. & tenet Pari. de Puteo. in
tract. syndi. in parte, per syndicatores. fol. 18. &
dicit allegādo Ange. in auth. vt iudices sine quo
quo suffrag. §. oportet. coll. 2. per illū tex. ꝙ si iu
dices puras manus habuerunt, magna fulgebūt
gloria, è contra si furta cōmiserunt, punietur. Is
ergo qui mūdas habuit manus in officio, & qui
non diffamatur de corruptione, & barateria, nō
debet

debet pati scrupulosam inquisitionem. per.d.§. oportet. nam magistratus datur propter vtilitatem publicam.& non ita protinus cõtra ipsum subuenitur vt in lege prima. in fine. ff.de magi. conueni. Dicit ergo.d.Par.Put. vbi suprà. nu.6. ꝙ si permittatur contra officiales in fine officij & in syndicatu fieri scrupulosas inquisitiones, & iniuriari, & ipsos calũniari,& insolẽtias fieri frangetur neruus iustitiæ,& authoritas iudicũ deprimetur, & vilescẽt malefici vires audacia assumet,& successores in officio lento calle procedunt. Igitur iudicib⁹ facientibus residentiã semper est eis fauor prẽstãd⁹, quia pro iudicibus etiã in arbitrarijs semper præsumitur, non solùm in diffinitiua, verũ etiã in interlocutoria. secundùm Innocẽtium. c. innotuit. de eo.qui furti.ordi.suſ. vt refert Bald.in authen.sed & si quis. C. de testibus. nisi in contrarium appareat.vt Bald.in.l.fi.C.de fideicommissa.liber.vt per.d.Pari.de Pute.vbi supra. nu. duodecimo.vbi concludit, ꝙ in memoriam dignitatis,& officij.& quia lex de ipsis bene præsumit, non debent iudices, & officiales in syndicatu nimis vexari, aut calumniari,& fieri scrupulosa inquisitio contra ipsos. Dicit esse argu.in.l. fi.ff.de diuortijs.& Bal.in ca.cùm te. de re iudi. in principio.vbi dicit, ꝙ rector ciuitatis non est de minimis syndicandus, & nõ debet fieri scrupulosa inquisitio de minoribus, propter liberũ arbitrium voluntatis, quod natura hominibus tribuit.l.si seruus vetitus.ff.delega.primo. & in
13 l.pen.ff.de quæst.vbi dicitur †, ꝙ in decurione amotò đ officio sine turpitudine, durãt reliquię prioris dignitatis, quia non sunt torquendi. satis enim torquentur officiales. cõtra quem multæ iniustæ,& cõtra famam & honorem suum querelæ offerũtur, quia inuitus ad iudicium protrahitur.vt in.l.properandum.C. de iudicijs. argu. in.l.prima.§.persuadere. ff. de seruo corrupto.
14 ¶Et si finito officio † offendatur, punitur offensor, ac si offenderet ipsum tempore officij vt tenet Bal.in.l.obseruare.§.proficisci. ff. de officio proconsul.& lega. in septima quæstio. quod intelligit verum, si fuit offensus ratione præteriti
15 officij. ¶Et adde, quòd si bene in † officio se habuerit, laudis præmia consequatur, sin autem malè puniatur.vt Paris de Puteo in dict. tracta. syndica. folio secundo, vbi per totum tractatũ. vide plura in materia syndicatus, quę commodè in istis capitibus adaptari non possunt. Sed
16 quid si potestas est defunctus † quomodo literæ commissionis & residentiæ executioni mandabuntur cõtra eum, an hæres eius teneatur stare in syndicatu? Dic quod regulariter hæres nõ tenetur stare ad syndicatum officialium, cũ iurisdictio ad hæredes non transit.vt in.l.si filius. ff.de iudi. & ibi Bald. numero. tertio. Idem tenet Ange. in.l. dies cautioni.§. hæc autem.ff.de damno infecto. Quod dicit, ꝙ fallit, nisi in casu illius text.& in casu in authen. vt scenicas mulieres. circa finẽ collatio. 5. & ibi vid.Paul.de Castro in dicto.§. hæc autem.& vi. Cataldin.in tracta.syndica.quæstio.27.& sic, ꝙ hęres iudicis, qui malè iudicauit, ad syndicatum stare non tenetur.vt Angel. in.l. Iulianus autẽ. ff.de iudi. ¶Quod limita, nisi conueniretur pro eo quod peruenisset ad hæredem. secundùm gl. ibi & bene secundùm Angel.ibi & vid. Paul.de Castro.in dict.l. si filiusfamiliàs iudex.numero 12.& vi.tex.in.l.in hæredem.ff.de calumniato. & vi. singulariter Angel.in.l.prima.ff. de priua. del.vbi tenet, quòd hæres potestatis non tenetur stare ad syndicatum pro eo, nisi cum potestate primitus fuit lis contestata, saluo si nõ potuerit lis cõtestari cum eo, forsitan propter eius subterfugia. quod nota & vid. Angel.in dict.authentic. scenicas. collatione quinta. in fine. vbi tenet, quòd pœna iudicis facientis litem suam, non transit contra suum hæredem, nisi prius contra iudicem fuerit lis contestata. ¶Sed vi.tu Angel. Aretin.in tract.malefi.in parte, per iudicem maleficiorum. in fine. vbi ait, quòd si iudex recipit aliquid per commißionem, vel baratẽriam, talis pœna transit ad hęredem, etiam si cũ eo non fuerit lis contestata, vel ad hęredẽ eius nil peruenerit. de quo vid.Bartol.in.l. datur. ff. ad.l.Iuliam.repet.& singulariter per Par.de Pute.in dict.tracta.in parte, hæres.fol. 126. vbi ad longum. & vide quæ dixi in capitulo quarto. suprà in capitul. *corre.* in glossa. *Entregue.* numero duodecimo.&.13.

executen y cumplan[b], segun que en ellas fuere contenido.

b **Y cumplan.** b Simil.tex.& ibi latè dixi in capitulis correctorum capit.1.in glo. *Les fuere mandado.*

Iudicum syndicatus.

Caput. 1. finis.

Sequitur caput. II.

a Fielmente.[a] a Similis text. & ibi latè dixi in capitulo primo. in capitibus corrector. in glossa. *Guardando nuestro seruicio.*

b El derecho a las partes[b] Simil.tex.& ibi dixi in cap. 1. in capitibus correctorũ. in gl. *Y el derecho a las partes.* & in gl. *Y derechamente.*

Iudicum syndicatus.

Caput. 2. finis.

Iudicũ syndicatus. Caput. II.

Otrosi, que durante el tiẽpo q̃ tuuieren el dicho cargo q̃ les es encomẽdado vsen biẽ del, y fielmẽte[a] guardando nr̃o seruicio, y el derecho a las partes[b], y q̃ guarden todos los capitulos q̃ mãdamos guardar a nuestros corregidores.

SVMMARIVM.

1 *Præconium, quod iudex syndicatus mittere debet per ciuitatem, & villas contra iudicem, qui syndicatur.*

2 *Præconium, quod mittitur contra iudicem, debet poni in scriptis in valuis audientiæ, vt liget omnes, vide hic.*

3 *Præconium quoque debet fieri in villis, & locis ciuitati adiacentibus.*

4 *Rusticis non habentibus notitiam banni, nõ current tempora banni.*

5 *Si contra rusticos aliquid statuatur, non tenetur si contra faciant, nisi statutum illis fuerit publicatum.*

6 *Rustici per se faciunt plebem.*

7 *Officialis debet procurare, vt causa sui syndicatus tempore debito expediatur, & vt fiant talia banna cum comminatione, vt hic.*

8 *Bannum est quædam comminatio.*

9 *An à banno potest appellare, & in integrum restitui aduersum eum.*

10 *Officialis euadit à syndicatu, si querelæ non fuerunt datæ in tempore banni.*

11 *Officialis, qui stetit in syndicatu, an potest amplius conueniri.*

12 *Sententia debet ferri de officio bene gesto, & debet iudex in tali sententia commẽdari, & si malè gessit, est vituperandus.*

13 *Quod tempus per syndicatores statuitur ad dandum istas querelas contra officiales.*

14 *In termino syndicatus feriæ etiam in honorem Dei non obseruantur, imo proceditur in eis die feriato.*

15 *Causæ syndicatorum debent breuissimo tempore expediri, & propter breuitatem instantiæ possunt ferè omnes termini cumulari, videlicet ad excipiendum, probandum, & probatum habendum, & similia.*

16 *Potestas, & eius officiales possunt impune recedere finito tẽpore legis, vel statuti syndicatus, quod tempus etiam de partium consensu non potest prorogari.*

17 *Licet causa deducta in libello tempore syndicatus non finiatur, & postea duret, rector non tenetur stare in ciuitate.*

18 *An per procuratorem iudex, qui est in syndicatu potest litigare, intellige, & limita, vt hic.*

19 *Fideiussores debet dare iudex de bene administrando, & stando ad syndicatum. Et hic vide ad quid non teneantur isti fideiussores.*

20 *An statur cautioni officialis cum generali hypotheca bonorum, si est idoneus facultatibus.*

21 *Si fideiussores in loco, in quo residentiam facere tenetur, potestas non inuenit, non debet personaliter detineri, sed debet cõmitti suæ iuratoriæ cautioni, fallit vt hic.*

22 *Fideiussores, qui fideiusserunt pro iudice, & pro residentia facienda, an possunt tempore syndicatus petere, vt liberentur à fideiussione, & donec faciat, petere quod carceretur iudex.*

23 *An fideiussor potest esse iudex.*

Pregonar

Iudicum syndicatus.

Item, si la ciudad, o villa, o prouincia donde fuere el juez de residencia tuuiere algunas villas y lugares de su jurisdiction luego que començare a

Caput. III.

tomar la residẽcia, embiara vn escriuano, o dos que seã personas fiables, para que vayan por las dichas villas y lugares a hazer pregonar [a] la residencia, para que si

a Pregonar. a Isti iudices syndicat⁹ illi co dum in concilio ciuitatis recipiũtur, exire debent in forum, & bãna
1 publica † emittere per totam ciuitatem, scilicet, per loca publica cõsueta eiusdem, videlicet, vt si quis voluerit querelã exponere cõtra iudicẽ antiquũ & officiales, & famulos, & cõtra rectores ciuitatis, & tabelliões, compareãt infra triginta dies. vt in lege sexta. titu. 16. lib. 2. in ordi. regal. quæ habuit ortũ à lege. 135. styli in fine. & administrabitur eis iustitia, aliàs hoc termino elapso non audientur. Quæ banna debẽt fieri taliter, vt omnibus in notitiã eueniãt. quia vox præconis paucis innotescit. l. pe. ff. de in integr. restitu. & ideo vt omnes ligent. etiam surdos. vt in. l. 1. ff. de postulã. fieri debent per totã ciuitatẽ. secundùm Bal. in. c. 1. de milite. vas. qui contu. est vbi allegat Archidiaco. in ca. ꝙ dictis. 16. distin. vbi in fine hoc tenet. & idem Bald. in auth. qui semel. C. quomo. & quã. iud. & in. l. diffamari. C. de ingenu. & manumi. & tenet Amode. Iusti. in tracta. syndica. ibi. deinde dicti domini syndici, & Par. de Put. in tract. syndica. in parte deinde vero eliguntur. fo. 29. vbi quoq; dicit,
2 ꝙ tale præconium † debet fieri in scriptis & poni in valuis audientiæ coram testibus, vel per instrumẽtũ publicũ, vt edictũ: quia edictũ est tãtę authoritatis, ꝙ ignorãtia priuatorum nõ patrocinatur, & vi. gl. notabil. in. l. pen. C. de periculo tuto. ¶ Et talis publicatio banni non solùm debet fieri in publico, vt dictũ est, sed in actu populoso, & sic congregato concilio, vel in die mercati. glo. in Cle. tñ de electio. Et affixio talis bãni debet esse de originali scriptura ipsius bãni sigillatus, hoc est, firmata per iudicem syndicãtem, & debet ibi persistere durante termino bãni. vt in. l. si pupillus. §. præscribere. ff. de iusti. vt eius vigor non deficiat, vel debet seruare tale bannũ in archiuo. vt Bal. in. l. 1. C. quomo. & qñ. iudex. vel in scrinijs curiæ, vel penes scribas. vt in auth. ad hæc. C. de fide instrumẽto. & in. c. ad audientiã. de fide instrumento. §. primo. Et licèt lex. 6. titulo quarto. partit. tertia. teneat, ꝙ in qualibet die debet residentiam præconizari, non vtitur, sed solùm in dieb⁹ mercati post latum primum præconium, quod fieri debet in die assumptionis officij. ¶ Debet etiam fieri hoc præconiũ
3 in † villis, & locis ciuitati adiacentibus. vt in isto tex. disponitur. & idẽ tenet Paris de Puteo, vbi suprà in dicta parte, deinde. folio. 29. nu. 6. Et rõ potest esse secũdũ eũdem, quia rusticis non habẽ-
4 tibus † notitiam non current tẽpora banni. dicit esse arg. in. l. prouincialium. C. de eroga. mili. anno. libro duodecimo. & ibi dicit Luca. de Pen. ꝙ si contra rusticos aliquid sta-
5 tuatur, nõ † tenentur si contra faciant, nisi statutum illis fuerit publicatum. argu. illius. l. &. C. de in die. l. secunda. nam & ipsi de plebe sunt. argu. in ca. rogationes. de consecra. distin. quarta. imò
6 plebem † per se rustici faciunt, & constituunt. vt in auth. quibus modis natura. effici. legiti. §. legitimi, si quidẽ. collatio. 7. quæ dicitur plebs rusticana ad differẽtiã plebis vrbanæ. Et licet alibi dicatur, ꝙ rustici sunt de plebe ciuitatis. vt in. c. decernimus. 18. distin. nõ tñ quo ad causandã notitiam eorum, quæ ad ipsos peruenire debẽt. secundùm Pari. de Puteo, vbi suprà. ¶ Vbi quoq; ait,
7 ꝙ officialis debet ꝓcurare † vt causa sui syndicatus tẽpore debito expediatur, & fiant talia banna, cum cõminatione, ꝙ omnes volentes proponere, vel querelare contra officialem, & familiã, cõpareãt infra dictum terminũ cum peremptorio, & comminatione, ꝙ aliàs eo elapso, non au-
8 diantur: quia bannũ † est quædam comminatio. vt Bal. in. l. cùm mulier. ff. solut. matri. allegat authen. Item nulla communitas. C. de episcopis & clericis. & idem Bald. in. l. certa ratione. C. quando prouoca. nõ est necess. & debet fieri hoc bãnum de consilio assessoris, vel sapientis syndicatorũ. secundũ gl. in. l. 1. ff. de offi. asse. quia negligẽtes ad querelãdũ semper dicit Par. de Put. vbi suprà ꝙ vidit, ꝙ opponunt se contra bãnum, &
9 aliquando † appellant, & aliquando petunt restitutio-

ſtitutionem in integrum aduerſus banna, ad ve
xandum officialem, & ideo cum omni cautela
debet fieri bannum.¶Et quoque dicit ſe vidiſſe
10 † multos officiales euaſiſſe ſyndicatū, & fuiſſe
abſolutos,quia querelæ non fuerunt datæ in tē
pore bāni.Et idem tenet Abb. quem vide in.c.
venerabilis.de iudi.nu.13.dicēdo in iſtis officia
libus ſyndicandis,quod ſi eſt ſtatutus terminus
ad agendū,& ſubeſt iuſta cauſa ſtatuendi,cōpel
litur quis agere,ſi vult ius ſuum conſequi, aliàs
ſi iudex declarat neminem amplius audiēdum,
non debet aliquis audiri, ex quo notitia termi-
ni ad eum peruenit.vi.Bald.in.l.vnica.C.vt ne-
mo inuitus.& vide ſingulariter Felin.in.c.cùm
legebatur.de maior.& obedientia.in fin.quini-
mo dicit.Bald.in tract.ſyndicatus.nu.24.tomo
14.tract.folio.70.ꝙ ſi ſtatuta determinant cer-
tum tempus ad querelandum contra ſyndican
dos, poſtea querela propoſita elapſo tēpore eſt
ipſo iure nulla,& ad eam non tenetur reſponde
re:quia tempus iſtud.30.dierum apponitur iuri
proponēdo,& elapſo tempore legali, nō poteſt
poni.vt in.l.ſcire oportet.§.conſequēs.ff.de ex-
cuſatio.tuto.& facit.l.cùm titia.de accuſa.&.l.
ſi ex ea.C.qui accuſare poſ.vel non.ca.cū in tua.
qui matr.accuſ.po.& nota in.c.3.de accuſ.¶Et
idem tenet ſingulariter Pari.de Put.in.d.tracta.
in parte officialis finito officio.fol.26.in.d.libr.
11 portatil.vbi ad literam dicit †, ꝙ ſi officialis ſte
tit ad ſyndicatum,& fuit abſolutus per ſyndica
torem, non poteſt amplius conueniri, etiam in
patria,quādo in loco officij fuiſſet facta procla-
ma,vt omnes qui vellent comparere, cōpareāt,
& poſt terminum prædictum per ſyndicatores
ſit pronuntiatum in contumacia comparētiū,
& abſolutus poteſtas,ꝙ amplius non audiatur.
Et iſtam opi.tenet ibi additionator allegādo Fe
li.in.c.pen.de iudi.in.3.col.in principio.verſ.cir
ca cautelam.& ſic dicit tenere dictam cautelam
pro vera,quo ad euitandum ne officiales cōue-
niantur, perpetuò faciāt fieri dicta proclamata,
quia terminus iſte triginta dierum abſoluit iudi
cem,ſicut ſententia.ff.de iureiurā.l.ſi vnius.§.ſi
ante.& arg.l.facta.§.ſi quis bonorum.ff.ad Tre
belli.& credit verum Bald.in.d.tracta.numero.
29.&.30,& Catal.in tract.ſyndi.nume.184.vbi
vide. Et ſic per iſtam ſententiam probabitur of
ficialem ſtetiſſe ad ſyndicatum, & talis ſcriptu-
12 ra,vel ſententia † debet fieri de officio bene ge-
ſto.per tex.in.l.per hanc.C.de nu.actu.libr.12.
vbi imperator Anaſtaſiꝰ prouidit,ꝙ in fine offi
cij detur ſententia abſolutoria,quę ſentētia pro
babit,& erit ſufficiens ad promotionem aliorū
officiorum,& vocatur iſta ſententia litera ſyndi
cationis.Et ſic in ſententia,quę fertur in inquiſi
tione ſecreta cōtra iudicē,ſi in officio laudabili-
ter ſe habuit,eſt publicè cōmendādus. vt in.l.iu
ſtiſsimos.de offi.recto.prouin.vt Pari. de Pute.
in.d.tracta.in parte,cōmodo aūt.folio.37.& ex
hac laude virtuoſi iudices diſponūtur magis ad
virtutem,& econtra ſi malè geſſerunt, ſunt vitu
perandi,ſecundùm Pari. vbi ſuprà.& facit text
& ibi Plate.in.l.vnica.C.de quæſtoribus.& ma-
giſ.officiorū.libr.12.vbi qui in adminiſtratione
publicorum officiorum ſe benegeſſerunt,debēt
clamoroſis laudibus populi commēdari.cōcor-
dat.d.l.iuſtiſsimos.& in authenti.vt ordinariæ
præfecturę.§.renouamus igitur.colla.5.& econ
uerſo qui malè ſe geſſerunt,tanquam iniuſti, &
malefici querelarum vocibus ſunt vno ore accu
ſandi.vt in.d.l.iuſtiſsimos.&.l.quoniam venera
bilis.C.de epiſcopis & cleric.& ratio prædicto-
rum eſt,vt alij inducerentur ad bene agendū.vt
in dictis iuribus iuxta illud,Oderūt peccare ma
li.&c.vt in.l.1.§.1.ff.de iuſtitia & iur.& in.l.1.§.
proinde.ff.de varijs extraordina.cogni.& ſic ꝙ
de bonis operationibus in republica, exhibitis
ſunt homines publicis vocibus collaudandi, ne
per ſilentium bonum quod fecerunt, videatur
incognitum. Qui enim nō regratiatur amico đ
beneficio ſibi impenſo, videtur immemor & in
gratus beneficij. Quinimo rex delectatur,cū au
dit officiales ſuos collaudari à ſubditis de bono
regimine officij.& hoc caſu admittit voces po-
puli.vt Pla.in.d.l.vnica.¶Et quòd officiales ela
pſo termino dato ad producendas petitiones
contra ipſum iudicem amplius nulla petitio ad
mittatur,& ita debet proteſtari.tenet dictus Pa
ris de Puteo in dict.tracta.in parte bannum.fo-
lio.63.in fine,allegando Bald.in.l.his qui.C.ad
turpilia.& in lege ſi tutela.de tutelis.& ratio.di-
ſtrahen.& quia iſto termino elapſo perit inſtā-
tia,& vlterius iudicare non poteſt.tenet Amo-
de.Iuſti.in dicto tracta.ſyndica.in parte inchoa
ta & formata fuit dicta inquiſitio.*Alias in par
te:& prædicta cōmiſſa fuerunt.num.178.tom.
14.tract.fol.184.*Et ibi quoq; tenet,ꝙ abſolu
tus ab inquiſitione generali de geſtis in officio.
& pertinentibus ad officium,nō poſſet amplius
conueniri,etiam ſi non ſit per ſyndicatores lata
ſententia. Secus dicit de contractibus non per-
tinentibus ad officium, de quibus non fuit co-
gnitum,quia poteſt perpetuò conueniri.* Et
idem tenet Peregrina in parte actor.quæſtion.
ſeptima gloſſ.ad agendum quaſi in fine. quòd
licet nemo compellatur agere fallit quādo reus
eſt neceſſario diſceſſurus quia eſt finitum ſtipē
dium,vel poteſtas eſt diſceſſurus quia eſt finitū
officium

officium potest enim assignari terminus ꝙ qui cunque voluerit agere agat, infrà talem diem & postea non audietur. vt glo. si eo tempore. C. de remissio. pigno. & singulariter Thom. gram. cõ sil. 54. nu. 14. &. 15. vbi inquit instantia syndicatus est perempta quando in fra terminum cominatum in bona culpa partis querelantis causa nõ fuit expedita.* ¶ Sed quod temporis est sta
13 tuẽdum per istos syndicatores† in bannis istis, & edictis præfigendis ad proponẽdum has querelas cõtra iudicem, & officiales tex. in lege prima. C. vt omnes iudi. tàm ciui. quàm cri. dicit, ꝙ est terminus quinquaginta dierum. & idẽ tenet tex. in. l. 6. titulo. 4. parti. 3. sed istæ leges corrigũtur, quia solũ statuitur, & iudex debet stare in syndicatu triginta dies. vt in. l. 6. ti. 16. libro secũdo. in ordina. regali. Sed est iudex syndicatus qui syndicatur arbitrio regis syndicatur, attẽto eo, ꝙ in officio stat, stat aliquando anno, stat anno aliquando biennio, aliquãdo dimidio, & sic ꝙ ad arbitriũ principis relinquitur. vt tenet Paris de Put. in. d. tracta. in parte, & modum videndum. fol. 30. & sic vtitur. & est tex. in. c. 22. infra
14 eod. ¶ Et in isto termino syndicatus ferię† etiã in honorem Dei non obseruantur, imò ꝓcedit in eis, & officialium causæ possunt agitari die feriato, quia agitur de publico interesse. vt in. c. fi. de ferijs. & Bal. in rub. de re iudi. & Par. de Pute. in. d. tract. in parte ferię, fol. 123. in libro portat. & idẽ tenet Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. 10. q. ff. de offic. proconsu. & lega. & idem tenet Amode. Iusti. in dict. tracta. in parte inchoata & formata. n. 182. &. 183. tom. 14. tract. fo. 185. & Ca
15 tald. in suo tract. syndi. nu. 22. vbi aiũt† ꝙ causa syndicatorum debet breuissimo tempore expediri, & potest procedi diebus feriatis, etiã in honorem Dei. ¶ Quinimo dicit, ꝙ propter breuitatem instãtię possunt ferè omnes termini cumulari, videlicet ad excipiendum, probandum, & probatum habendum, & similia, secũdùm Bal. in. l. properandum in principio. C. de iudicijs. & ibi Ias. nume. 14. & facit. cap. pastoralis. de exceptio. & Cataldin. in tracta. syndica. quæstio. 76. numer. 46. vbi singulariter. Et facit quod tenet Ioan. de Plat. in. l. generali. C. de decurio. lib. 10. in fine. vbi ait, quòd iuxta breuitatem instantię causę debent statui breues dilationes. vt in lege prima. ff. de glaud. legen. & singulariter Bald. in cap. de causis. de offi. delega. nu. 11. dicẽdo, ꝙ iudex propter breuitatẽ sui tẽporis potest abbreuiare dilationes partium, & hoc dũmodo sit tẽporis abbreuiatum à superiore, seu à lege, vel statuto municipali, quia nõ debet spectare, ꝙ iurisdictio sua expiret, vnde tacite videtur sibi cõcessum, ꝙ possit abbreuiare dilationes. arg. in. d. l. 1. ff. de glau. legẽ. & quod ibi notatur. ¶ Et fini-
16 to tempore legis, vel statuti, potestas †, & eiᵘˢ officiales possunt impunè recedere. Quinimo secũdum eundem Amode. iste terminus syndicatus non potest prorogari de consensu partiũ, vt ibi
17 per eum. ¶ Et licet causa deducta † in libello dato tempore syndicatus nõ finiatur infra tẽpus. 30. dierum syndicatus tamen adhuc postea durat, licet corrector nõ teneatur stare in ciuitate. prout tenet Catald. in. d. tracta. q. 71. ¶ Sed optimum est scire, an iudex qui est in syndicatu, põt
18 litigare † per procuratorẽ. Amode. Iusti. in dict. tract. in parte, qui dominus Ioannes. num. 218. dicit, ꝙ in causa syndicatus potest se defendere per procuratorem, cum sit regulariter pecuniaria. Secus autem si esset capitalis, quia in tali causa non admittitur procurator. vt in. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & in. l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procura. elapso tamen tempore syndicatus si causa non esset expedita, potestas potest recedere, procuratore relicto de causa instructo. vt est casus notabil in dict. l. 1. §. quòd si intra. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri. ¶ Sed tu vide. l. 12. titu. 5. part. 3. vbi indistinctè tenet, quòd officialis in syndicatu per se debet respondere, vel defendere se, & non potest ad hoc procuratorem constituere durante termino quinquaginta dierum. i. triginta dierũ. quod intellige vt dictum est. per Amod. Iusti. vide quoque Pari. de Put. in dict. tracta. syndica. in parte procurator officialis. foli. 217. numero quinto. vbi dicit, quòd vidit pluries in regno obseruatum, quòd officialis in ciuilibus constituit procuratorem.* Idem disponit. l. sexta. titul. 16. libro secundo. ordin. & l. 6. titulo quarto. parti. 3. quod limita nisi intra annum finij officij non fuerit requisitus de syndicatu: nã tũc auditur per procuratorem tenet dict. l. 6. titul. 16. libr. 2. ordi. & tenet Grego. Lopez in dict. l. 6. titul. 4. partit. 3. in glo. *ellos despues*. & idem tenet Montal. in glo. suprà ordi. in verb. correctores. fol. 32.* Tamen quando est causa criminalis nõ grauissima, lite contestata, posset constituere procuratorẽ ad media, volentibus iudicibus syndicatus. per notata. in. l. accusatorem. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & ita secundum eum practicatur. tamen nõ potest recedere ante dies. 30. procuratore dimisso, sed debet stare in ciuitate, & ipso stante in ciuitate in tempore syndicatus, potest per procuratorem respondere, & non cogitur coram iudice syndicatore comparere ad respondẽdum, & post. 30. dies potest recedere, ꝓcuratore demisso in ciuilibus. secundum eũdẽ Par. de Pu. quod est no-

est notãdum,quia ita quoq; in nostra Hispania practicatur.¶Sed hoc fallit,qñ officialis vocaretur ad aliã administrationẽ à principe, quia tũc põt cõstituere procuratorẽ ad residẽtiã faciẽdã. vt Par.de Put.vbi suprà.in.d.parte,procura. qđ non habet locũ,qñ talẽ administrationẽ procurauit causa subterfugiendi de syndicatu,& data opera,vel dolosè tale officiũ obtinuit, vel ad eiꝰ postulationẽ hoc actũ est:quia nec priuilegio tali,nec aliqua immunitate gaudebit,nec procuratorẽ cõstituet:quia tunc nõ dicitur causa reipublicæ abesse,nec reuocatus à principe recedere. secũdũ Pari.vbi suprà.n.5.per.l.pen.&.l.his qui reipublicæ.&.l.quæ data opera. ff. quibus ex caus.maio.de quo per Bal.in.l.quę fortuitis.C. de pigno.actio.vbi ait,ꝙ ille, qui procurauit officium,magis obligatur ratione culpæ, quã ille, qui non procurauit. ¶Item limita non habere locum in eo,qui obtinuit tale officium per ambitionem,vel data pecunia, quia pro hoc debet puniri,& non habere priuilegium.per.l. primã. ff.ad.l.Iuli.repe.& melior tex.in.d.l.1.C.vt omnes iudi.tàm ciui.quam cri. in versicul. nõnulla virtute,ꝙ pro quacunq; alia administratiõe obtenta,non poterit infra illud tempus recedere, nec aliquo alio colore quęsito.vt ibi in tex.¶Itẽ limitatur & tertiò,qñ tale officium,ad quod diceretur euocatus,obtinuisset causa commercij, vel propriæ vtilitatis, quia illud cõduxisset pro certa mercede,& sui lucri causa.per tex.notabi. in.l.milites commeatu.ff.ex quibus caus.maio. per quæ dicit Pari.de Put.vbi suprà ꝙ dicũt doctores regni,ꝙ illi,qui emunt bastulationes exariatus nullum habẽt priuilegiũ in iudicijs,quod facit contra istos rectores,qui emunt regimẽta, & contra tabelliones, & secretarios, qui emunt officia,ꝙ non debeant gaudere priuilegijs eorũ officiorũ,sed rex istas vẽditiones bene permittit hodie,vel(vt melius dicam) dissimulat eas fieri, de quo & an si vocatus ad alium officiũ põt constituere procuratorem ad residentiã faciendam.vide.d.Par.de Put.in.d, parte procurator. ¶Adde quoq;,ꝙ iudex, qui habet administra-
19 tionem cũ iurisdictione† debet dare fideiussorem de bene administrando,& stando ad syndicatum, finita administratione. vt tenet Luc.de Penna.in.l.si quis decurio.C.de decurio.lib.10. & tex.in dict.l.6.tit.16.lib.2.in ordin.regali.Et hãc fideiussionem đbet dare infra triginta dies. vt in pragmatica.101.in pragmati.Vallis.anno 1537.¶Isti fideiussores potestatũ, seu magistratuum tenentur ad interesse,nõ ad pœnam, quã magistratus incurrit delinquendo.vt tex. & ibi Bartol.& Plate.in.l.vnica.C.de pericul. eorum, qui pro magistra.interl.lib.11.¶Et ibi quoq; tenet Plat.quòd isti fideiussores non tenentur ad id,quod illi magistratus debent singularibꝰ personis,nec tenẽtur ex mala nominatione, quam faciunt ipsi magistratus de successoribus suis, quod nota & nec tenentur de malegestis extra officium. vt Hippolyt. de Marsi.in repeti.rubr. de fideiusso. numer.182.& de ista materia vid. quæ dixi supra in capitulo.4.prætorum.in glo. *Sea obligado*. ¶Sed prædicta intellige vera, nisi promissio fideiussoris fuisset recepta in omnem causam.vt in.l.quæro.ff.locati.& tàm generaliter, quòd omnia prædicta comprehenderẽtur, vt quia promittunt soluere omnem condemnationem,quæ fieret de prædictis officialibꝰ qualitercunq;,& quomodocũque tam respectu sortis,quam pœnę delicti & contumaciæ,tã respectu reipublicę, quam priuatarum personarum. vt Bar.& ibi latius Plat.quem vide in.d.l.vnica. & in.l.1.C.de conueniẽ.fisci.debito.libr.10.nu.
20 3.¶Tamẽ si officialis est idoneus† facultatibus statur suę cautioni,cum generali hypotheca bonorum,& etiam si non satisdet,poterit administrare.text.est singula,& ibi Bartol.in.l.quicunque.la.2.C.de fundi.patri.libro vndecimo.& facit text.in.l.sciendum.in principio. ff. qui satisdare cogantur.& idem tenẽt Paul. de Castro.in l.diuortio.§.interdum.ff.solut.matr.dicendo,ꝙ vbi ex dispositione legis,vel statuti quis teneatur ad dãdum fideiussorem,releuabitur ad hoc, si est manifestè idoneus. & soluẽdo. quod sequitur Alexan.in consili.37.in.2.volu.1.num.12. ¶Tamen ipsemet Alex.in.d.l.1.ff.qui sat.cogan.nu.12.&.13.putat hoc non procedere, quia est cõtra casum in.l.1.in principio.vt leg. nomi.caue.vbi hæres cuiuscunq; sit dignitatis,vel quantumcunq; facultatem teneatur præstare satisdationẽ legatorũ nomine.ad idẽ tex.in.l.minor.§. fina.cum duabus.ll.sequentibus. & ibi notatur. ff.de procura.& in.l.1.§.magistratus.ff.de magistra.conuenien.& Institu.de satisda.tuto. iuxta principium.¶Et non obstat.d.l.quicunq;: quia respondet.vt Bart.in.l.priuationes.C.de mulieri.lib.11.s.ꝙ in casu. d. l. quicunq; casus de quo ibi non erat exceptus à regula aliqua volẽte, ꝙ esset præstanda satisdatio, imò regulariter non erat prẽstanda satisdatio, nisi propter inopiam, & nõ est verũ, ꝙ istud quod scribitur supra.d.l. quicunque.Sit de cõmentu Bar. quia Bar.nõ legit nisi vsq; ad titul.de peric.eorum qui pro magis.inter.vt ibi dicit Angel. tamen Ias.in.d.l.diuortio.§.interdum.ff.solu.matri.nu.9. per duas col.examinat istam quęstionẽ,& remanet cum opinione.Bart.& dicit eam esse cõmunem. quẽ

vide.

vide.& sic,quòd si officialis est idone⁹ facultatibus,statur suæ cautioni cum generali hypotheca bonorum,quod non seruatur.Imò debet dare fideiussorem,licet,sit idoneus facultatibus:supra dicta possunt habere locum, dū quis habet, vel potest habere officiū in propria patria, sed non in alia* Et vi. Greg.Lopez.in.l.6.titulo.4. parti.3.in glo.*tomar fiador*. vbi idem sicut ego tenet,quòd licet officialis sit sufficiens & diues nō admitteretur cum sua promissione & obligatione bonorum cum mittuntur extra prouinciam suam:& in loco administrationis debent dare fideiussores vt ab eis grauatis facilius iustitiam cō

21 sequantur.*¶Nota tamen vnum,ꝙ si talis† potestas fideiussores nō reperiat in loco,in quo residentiam facere tenetur,nō debet personaliter detineri,sed committitur iuratoriæ cautioni,nisi esset causa capitalis vt in.d.l.1.C.vt omnes iudi.tam ciui.quam crimi. & tenet Montal. in gl. ordi.in parte correctores.& Amode. Iusti.in.d. tracta.in parte,supradictus.dominus.vers.4.vbi tenet,ꝙ facta responsione ad inquisitionem,potestas,& officialis nō debet carcerari,nec personaliter detineri,sed fideiussoribus relaxari, & si eos non inuenerit iuratoriæ cautioni dimitti,nisi grauissimo crimine,putà,læsæ maiestatis homicidij,vel capituli,quo casu si est familiaris, debet carcerari,&potestas,iudex,vel miles fideiussoribus relaxari,& hoc, nisi sit crimen capitale, quia tunc debet incarcerari.vt tenet Bal.in dict. lege obseruare.§.proficisci.octaua quæst. ¶Sed contrarium tenet Bald.in.l.aduersus.C. de vsuri.& fructi.lega.numero secundo, dicēdo, ꝙ nō statur tali iuratoriȩ cautioni.sed quicquid dicat Bal.ibi opinio Montalui est vera , & eam tenet Ias.in dicta lege prima.ff.qui satisda.cogan.numero.16.& Alexan.ibi.& pro Montal.est communis opinio secundùm Hippolyt. de Marsili. vbi multa iura similia allegat in repet.rub. ff.de fideiusso.numer.166.vbi in nu.167. dicit istam communem opi.limitari,& non habere locū in illo,qui aliàs præstauit iuratoriam cautionē,seu fideiussionem,& postea fuit periurus, & nō seruauit promissa per eum , quia talis hoc casu nō admittitur ad prȩstandum talem fideiussoriam cautionem,iurando.vt ibi per eum. ¶Et idem quod Montal.tenet Cataldinus in dicto tracta. q.279.dicendo,ꝙ si tempore syndicatus nō potest iudex cauere, tenetur dare iuratoriam cautionem,nisi esset causa capitalis, inter quas etiā barateria cōputatur,quia tenetur crimine falsi. & idem tenet singulariter Hippolytus de Marsili,in lege prima.§.præterea.ff. de quæstio. numer.115.& idem Hippolyt.in repeti.leg.fin.ff. de iurisdictio.omnium iudi.numer.124.& vid. Pari.de Puteo in dicto tracta. in parte, fideiussor officialium.folio.119.numero sexto.vbi dicit,quòd satis æquum & iustum est,quòd committatur iuratoriæ cautioni,nec iudex extra patriam suam officium gerens, & in partibus remotis & iustitiam rigidè in maleficiorum punitione seruans, tributa vehementer exigens, & perinde odio habitus ab subiectis grauetur onere fideiussionis, quæ dicitur concussio.l. quotiens.C.de dignita.qua in loco.in colla.proprij. est difficile interuenire. vt in lege. cū nō facilis. ff.si cui plusquam.per.l.faciles. ¶Vnum tamen in isto casu tene, quòd quādo aliquis liberatur, præstando iuratoriam cautionem,debet obligare bona sua.vt text.in lege multis. C.de princip. agenti.in rebus.libro duodecimo.& tenent Alexander in dicta lege prima. ff. qui satisdare cogantur.in fine.& in numero octauo. ¶Circa supradicta dubitatur de quæstio. quæ sæpè occur

22 rit†,dum iudex est in syndicatu,propter æmulationem illius,illi, qui pro eo fideiusserunt pro residentia facienda, comparēt coram iudice syndicatus, & petunt, vt ille det alios fideiussores, vt illi liberentur à fideiussione, & illo renuente, capiat eum,& in carcerē deducat. Ad quod dic, quòd iste iudex,qui stat in syndicatu,non tenetur nouos fideiussores dare,maximè si tempore syndicatus non dilapidat,nec transportat bona sua.vt in.l.si pro ea.C.mandati.& ibi doct. text. in lege octaua.titulo.18.libro tertio.for.ll. & ibi Montal.& tenet Pala.Ruuios in repeti.capitul. per vestras.de dona.§.9. num.15.& nō possunt agere contra eum anteaquam soluant. vt in dicta lege fori.& in lege Lucius.ff.mandat.de quo per Hippolyt.de Marsil.in repetitione rubricæ. ff.de fideiuss.numer.216.& vide Guido.decisione.113.& si dilapidat,vel trāsportat,&post istā trāsportationem, & delapidationem redeat ad bonos mores,non possunt agere contra eum fideiussores respectu dilapidationis. vt tenet dictus Hippolyt.vbi suprà numer.219.allegando Baldum in dicta lege. si pro ea. quæstio.octaua.

23¶ Et an iudex†, qui est persona publica, possit fideiubere pro vna partium, & teneatur in syndicatu pro ipsa fideiussione, & eam soluere? Dic quòd sic.Et ad hoc est tex.notabil.in lege,si quis vxori.§.si fugitiuum,secundum vnam lecturam. ff. de furtis. & quod notatur in lege Romanus populus. ff.de tutori.& curator. datis ab his. vt tenet Paris de Puteo in tract. syndica. in parte, fideiussor officialium. fol.119. numero septimo. Et hac authoritate ductus pluries ego fideiussi pro pauperibus , dum iubebam

bam executionem fieri, & solutionem cũ fideiussore, iuxta formam legis Toleti: quia si tales pauperes, vel miserabiles personæ propter potẽtiam aduersariorum non inueniebant fideiussores, vt solutio eis fieret: ego fideiubebã, & in processu causæ describebat̃ dicta fideiusio, vt dicti pauperes consequerentur quod suũ erat. Et facit quod dicam infra in ca. 10. in glos. *Nombrare.* vbi teneo, ꝙ iudex potest se eligere in depositarium. quẽ vide. & illũ textum. in dicto. §. si fugitiuum. allegat Nicola. Boerius in decisio. 315. numero secundo. licet dicat quod de stylo suæ curiæ & Neapolitanæ officiales ipsi⁹ curiæ non recipiuntur in fideiussores, vt ibi per eum.

ouiere algũas quexas del asistente, o gouernador, o corregidor, o de sus oficiales, para q̃ las vengan a dar ante el juez de residencia, o ante el dicho escriuano[b] si quisiere. Y el dicho escriuano por dõde qera que fuere aya toda la informaciõ q̃ pudiere de lo contenido ẽ las dichas quexas[c], y demas đ

S V M M A R I V M.

1 *Querelare, & libellum porrigere, an potest corã tabellione.*

b **Escriuano.** b Nota casum, in quo coram † tabelliõe põt
1 quis querelare, & libellum porrigere, sicut etiã instrumenta possunt produci soli notario. vt tenet Abb. in c. quoniã contra. de probatio. n. 12. in casu istius tex. scripturæ. vel acta facta per notarium sunt de actis. vt probatur in isto text. in quantũ dicit. *y lo junte con lo otro.* & excepto isto casu contrarium est de iure communi. vt Bal. in authenti. quæ supplicatio. C. de precibus impera. offeren.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus, an in causa syndicatus requiratur.*
2 *Quilibet de populo potest agere contra iudicem.*

c **Quexas.** c In quãtum ex isto tex. notatur, ꝙ cõtra officialẽ offer
1 ri, debet † libellus in syndicatu. ¶ Cõtrariũ tenet tex. in authen. vt iudices sine quoquo suffragio. §. necessitatẽ. colla. 2. & glos. in authen. nisi breues. C. de senten. & periculo recitan. in gloss. fin. vbi ait, ꝙ quando agitur cõtra præsidem. finito officio non datur libellus. per tex. in d. §. necessitatem Bart. simpliciter. sequitur illam glossã. & Antoni. de Butrio. in c. 1. de libelli obla. dicit, ꝙ in causa syndicatus non datur libellus. per. d. §. necessitatem. & per. l. 1. C. vt omnes iudi. tã ciuiquam crim. qui tex. hoc nõ probat, sed probat, ꝙ debet lis contestari, dũ dicit, postquam lites ortæ fuerint. ¶ Sed pro nostro text. facit quod tenet Bal. in. l. 2. C. de sentẽ. quæ sine certa quan. profer. vbi ponit formã libelli, qñ agitur contra iudicem in syndicatu de negligẽtia, dicendo ꝙ debet dari libellus. vt condemnetur, quatenus religioni iudicis æquum videbitur. & Barto. in. l. si filius familiàs. ff. de iudicijs. dicit, ꝙ debet dari libellus, & à parte concludi. & idẽ tenet Bal. in. l. quæ fortuitis. C. de pignor. actione. vi. Specul. in tit. de accusatio. in. §. 2. vbi ponit libellum contra iudicem. l. Iuli. repet. ad quod facit quod tenet Bart. in. l. 4. §. hoc autem iudiciũ. ff. de damno infecto. vbi ait, ꝙ in causis desiderãtibus celeritatem requiritur libellus. per Clem. sæpe. de verbo. signifi. de quo vi. quæ dixi. in. c. 36. in capitibus correctorum. in gl. summarias. licet Speculator in tit. de libelli concep. §. nũc dicẽdum teneat, ꝙ in istis desiderantibus celeritatem, requiratur talis qũalis petitio sine scriptis, tamen quãdo iudicialiter expediuntur istę causæ libellus requiritur secũdum doctor. in. d. l. 4. §. hoc autem iudicium. & vide Pari. de Put. in. d. tract. synd. in parte, an cõtra officialem. fo. 169. nu. 4. vbi dicit: ꝙ quãdo causa syndicat⁹ est maximi præiudicij: quia iudex debet cõdemnari, taliter, ꝙ amplius non aspirabit ad officiũ, tunc debet dari talis petitio, seu libellus, quia est fundamentum causæ. vt in auth. offeratur. C. đ litis contesta. quia libellus offertur non solum ad instructionẽ partis, vt posit se defendere, sed etiã iudicis, vt posit certã formare sententiã. vt dicit ibi Bal. vnde dicit Par. de Pu. ibi. nu. 15. ꝙ cũ officiales diuersimodè in syndicatu impetantur de barateria, de iniurijs personalib⁹, & realibus & extorsionibus de dolo, de culpis, de negligẽtijs, de alijs præiudicialibus, non vidit, quin non sit dandus libellus, vel petitio ad instructionẽ partis, &

tis,& iudicis,præsertim in istis præiudicialibus. & ita dicit de consuetudine seruari. ¶Sed si causa est leuis, & modici præiudicij, non datur libellus.per.d.§.necessitate.& in authen.de mandа.princip.§.sit tibi.vbi dicitur,ꝙ in quæstionibus viliũ personarũ, vel rerũ, aut vitiũ causarũ,nõ ex scripto proceditur, quia sunt celeriter expediẽdę. vt gl.ibi exẽplificat in causis fœni, & paleæ, vel qñ diceret, ꝙ potestas illi abstulit caldareã pignus,& etiã quando esset pauper, vel vilis quia licet eius causa esset magna,libellus nõ dabitur.vt in.d.§.sit tibi. vbi dicit Ange. per illum tex.ꝙ causa magna vilium,& pauperum ex nõ scripto deciditur,sicut etiã causa breuis, dicens, ꝙcausa pauperũ in syndicatu expedietur sine libello,& sine scriptura. Tñ tene, ꝙ sufficit, ꝙ in actis scribatur saltẽ petitio verbalis.vt Bal.in.l.si quis.C.de accusatio.& idem Bal. in.l.1.C. vt in posse.legato.& etiam si causa syndicatus est mediocris,sufficit, ꝙ pars verbo petat, & actorum magister scribat in actis, ꝙ talis compareat corã syndicatore, & per modum simplicis petitionis petit ab officiali ibidem præsente tale quid, vel sufficit contra ipsum offerri citationẽ emanatã, si illa cõtineat rẽ,& causam, & id, quod petit ab officiali.arg.glo.in.l.quotiens. C.de priui.schola.quę dicit,ꝙ citatio potest offerri loco petitionis.quod tenet Io.Andr.in.c.1.de litis contesta. in sexto.quando pars non cõtradicit. & referũt doctores in.d.auth.offeratur.licet Bal. ibi dicat, ꝙ talis citatio ablata,non habet vim libelli, nec alij effectus sequãtur, qui ex libello sequerẽtur, qui loquitur in causis ordinarijs,in quibus requiritur expressus libellus secundum Pari. de Put. vbi suprà.nu.9.vbi in nu.10.dicit,ꝙcausa syndicatus est extraordinaria.vt gl.in.d.auth.nisi breues.quam allegat Bal.in.l.1.§.1.ff.si cui plusquã per.l.falci. & in ea causa iurisdictio est modico tempore duratura.vt dixit Bar.in.l.2.ff. de re iudi.& alij doctores dicũt,ꝙ in ea proceditur leuato velo.¶Sed tu tene supradictam distinctionẽ circa libellum dandum,vel nõ dandũ, quia aliàs si petitio non esset necessaria, iudex non posset pronũtiare,nec reus se defendere,& si causa syndicatus expediretur solo verbo,mille petitiones fierent contra officialem.*Et sic potest intelligere dictum Angel. in.l. nemo. C. vbi de ratio. agi opor.vbi ait,ꝙ tempore syndicatus querelæ examinari possunt & terminari contra officiales ex non scripto vt in.d.§.necessitatem & ideo videtur ꝙ ineptitudo nõ viciet processum tamẽ inquit ꝙ cum hæc quæstio esset de facto Bononię tẽpore syndicat⁹ domini alberti degandino cõtrarium fuit determinatum.* Nec obstat tex.in.d.§.necessitate, quia ille text. loquitur in casu speciali.s.cõtra officialem fugientem à syndicatu,contra quem ex non scripto proceditur. vt tenet.d.Pari.de Put.vbi suprà.numer.7.&.8. vbi per totum capitulum de ista materia.¶Item adde,ꝙ non solum quilibet pro suo interesse potest agere contra iudicem,verum etiam † quilibet de populo admittitur ad querelandum cõtra iudicem,quando pœna venit applicanda fisco.vt notat gl.in.l.iubemus.C. ad.l. Iuli. repet. & in.l.2.ibi, à quocunq; propulsante. C. vbi de ratio.agi.opor.¶Tamen contra dictas personas talium querelantium contra potestatẽ possunt opponi exceptiones,quæ possunt opponi contra personas accusatorum.de quo per Bal. in rubri.& in.l.1.per totum. C. qui accusa. non pos. vt tenet Amodeus Iusti.in tracta. syndic. in parte,in termino comparuit. quem vide, & dixi in c.47.in capitibus correctorum. in gl. Publicos. in fine.

su officio sepa todo lo que pudiere saber de como los dichos officiales han vsado de los dichos officios, para que la pesquisa, & informacion de todo, lo traya al juez de residencia, y lo junte con lo otro, que por el se hiziere, para que de todo se informe de la

2 (margin, beside "potest agere contra iudicem")

SVMMARIVM.

1 *Defensio inquisito reseruatur, nec papa, nec imperator potest eam tollere.*

2 *Statutum tollens facultatem opponendi exceptionem nullitatis contra sententiam, non intelligitur exclusa exceptio nullitatis surgẽs ex defectu citationis.*

3 *An à captura potest incipi, nulla citatione facta, quando quis est debitor ex contractu guarentigio.*

4 *Defensioni quis non potest renuntiare.*

5 *An princeps potest procedere contra partem nõ citatam.*

verdad. Y reciba el deſcargo d que dello ſe diere, y lo prouea de juſticia, como le eſta mandado.

d El deſcargo. d Et ſic inquiſito de
1 fenſio † reſeruatur.
Idē tenet tex.in.c.qualiter & quādo.el.2. de accuſatio.verſi.debet igitur.& ibi Feli.dicit, ꝙ debet ſibi ſtatui terminus ad defenſam. ꝙ eſt verū ſecundum eū, quando inquiritur cōtra certam perſonam. Secus ſi fiat generalis inquiſitio ſuper ſtatu eccleſiæ. per.c.fi. de purg. cano. & talis defenſio inquiſito nunquā eſt ſubtrahenda, cum ſit de iure naturali: nec papa, nec imperator poteſt eam tollere. vt in Cle.paſtoralis.de re iudi.facit.l.defenſionis facultas.C. de iure fiſci. libro decimo. & etiam diabolo non denegaretur defenſio, ſi eſſet in iudicio. vt Specula.in tit.de inquiſitione.quaſi in fin. ¶Et ideo
2 ſi ſtatutum † tolleret facultatem opponendi exceptionem nullitatis contra ſententiam, nunquam intelligitur excluſa exceptio nullitatis ſurgens ex defectu citationis, vel alterius defectus proueniens à iure naturali. ſecundum Feli. vbi ſuprà. vbi dicit, ꝙ ita conſuluit Anchar.cōſi. 207.quod incipit.de iure communi. & vi.Bald. in.l.1.in.4.col.C.quomodo & qñ iudex. vbi expreſſè dicit, ꝙ non valet ſtatutum diſponēs quē debere condemnari abſq; citatione per.d.Cl.paſtoralis. ¶Sed Ang.& Imol.in.l.ſi ſic.ff.de lega. 1.per illū tex.volunt tenere contrarium: dicen-
3 do, ꝙ ſi ſtatuto cauetur, † ꝙ propter inſtrumentum guarentigium capiatur debitor ad meram voluntatem creditoris, poterit incipi à captura, oſtenſo inſtrumento, etiam nulla præcedente citatione.per illum text.iuncta.l. cui quidam. La grande.ff.de lega.2. ¶Quod non obſtat, quia citatio, & defenſio velut inducta de iure naturali non poſſit tolli.quia ibi per.d.ſtatutū non tollitur defenſio, ſed potius defendēdi modus variatur, quia defenſiones reſeruantur ex poſt facto ꝙ fieri pōt de iure.vt in.l.fi.C.de compēſa. & in.l.2.C.de edicto diui Adri.tollen.quia defenſio iuris ex cauſa tolli pōt.vt in.l.ſeruus.C.de his q ad eccl.confug. & in.l.1.&.2.C.qñ lice.ſine iudi.ſe vē. multò fortius pōt talis defenſio modificari. ſecūdum Ang.& Paul.de Caſtr.in.d.l.ſi ſic.& facit tex.in.l.5.tit. *De las exceptiones.* lib 3. in ord.regali.& Paul.& Ang.allegāt.qđ nota gl.ſingula. in.l.de pupillo.§.meminiſſe.ff. de noui.operi. nuntia.vbi ponitur an poſſit inchoari à præcepto cū iuſtificatione, ſi ſenſeris te grauatum. quæ reſponſio eſt notabilis ſecūdum Feli. vbi ſuprà. Et in tantū eſt prohibitū tollere reo defenſionē
4 ꝙ etiā ſi ipſe renūtiaret † defenſionibus, talis renūtiatio nō tollet ſuas defenſiones, iuxta notata per Bar.in.l.cuſtodias.ff.de publi.iudi. & in.l.ſtichꝰ.ff.de penu. lega.de quo per Fel.in.c.dilecto.de accuſa.2.colla.verſ.nota quintò. & ibi vi. per eum quid in criminalibus, & quid in ciuilibus.& vi.glo.in.l. pactum inter hæredem. ff. de pactis.& ibi docto.Et illā gloſ. dicit vnicā Bald. in.c.quoniam contra.de probatio.nu.63.vbi tenet, ꝙ etiam reis cōfitentibus, debet dari terminus ad defenſionem faciendam, & etiam ſi reus renuntiet defenſioni, quia in cauſa capitali non valet renūtiatio, quia eſt cōtra ius naturale.per.d.gloſſa.quia nemo eſt dominus vitæ, vel necis. Termino autem, qui datur ad defendendū, bene poteſt renuntiare.quia iſte terminus non eſt de iure naturali, ſed de iure poſitiuo: quod patet quia ſtatuitur arbitrio iudicis.& ideo Bal. conſuluit magiſtratibus, ꝙ ad omnē malitiā ſuperandā expectent terminū, niſi fortè eſſet periculū in mora, putà, tumultus populi, tūc poteſt illud accelerari, dumtamen iuſtum ſit fieri. ¶Et.d. gl. in.d.l.pactum inter hæredem cōmo.idem Bald. in.c.1.de offi.de lega.in fine.& in rub. de pactis, in Decretali.numero vndecimo.quod intelligit ibi, niſi ſit ſponte & ſolenniter confeſſus in iudicio dummodo non ſit confeſſus extraiudicium per torturam.& ita dicit, ꝙ obſeruat totus mundus. ¶Vide Guid.pap.ſingula.489.§.in criminalibus.vbi tenet, ꝙ non debet fieri renuntiatio, & concluſio in cauſa: quia quocūq; tempore ante ſententiam ſi quis ſe velit defendere, debet audiri.caſus dicit eſſe in.l.vnius.§.cogniturum. ff. de quæſtio.& Bart.in extraua.ad reprimendum.in gl.ſequentia.& Alex.in additio.ad Bar.in.l.1.§.ſi quis vltro. ff. de quæſtio.in additione, in verbo, poſt cōcluſionē.& p Bar.& eius additio. ibi in.l.diui fratres.ff.de pœnis. ¶Sed Paul. de Caſtro.in.l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.ff.ſi quis cautio.dicit, ꝙ contrarium, ſeruant aſſeſſores, quia faciunt vt cōfeſſus crimē renūtiet omnibus defenſionibus, dicendo nullas habere, & ſtatim ꝓferunt ſententiā per gl.in.l.1.ff.de furti. balnea. quod Paul.intelligit ibi, quando conſtat nullas habere defenſiones, alias procedit.quod dictum eſt, ꝙ nō pōt renūtiare.& talis practica aſſeſſorū non placet.Bal.in.l.ſi accuſatoribus.C.de accuſatio.1.col.nu.11.& quoq; non placet Bar.in.l. cuſtodias. ff. de publi. iudi. quia nemo eſt dominus mēbrorū ſuorū, vt dictum eſt. quinimo

reus cū

reus cum iuramẽto non potest renũtiare defensionibus,& probationibus.tenet Bal.in.l.1.C.de confessis.col.15.& sequitur, Feli.in.c. cùm venissent.de testi.colũ.vlti.& Hippolyt.de Marsi. in sua practic.§.vltimo.nu.23.& in.l.vnius.§. cognitiurum.ff.de quæstio.nu.73.& non obstante renuntiatione potest reuocari.vt.d.Hippoly. in.d.practi.§.examinanda.num.31.&sic, ꝙ auditur ea,non obstante,secundũ eum.¶Et licet aliquæ fallentię ponantur per doctores, putà si cõfessus cõmittit enorme delictũ.vt.d.Hippoly.in d.practi.§.diligẽter.nu.162.vel si est cõfessus delictum spõte solẽniter in iudicio, & si euidenter est culpabilis,vel quando constat nullas habere defensiones,& in exceptionibus declinationis fori,& in alijs.vt per Iaso.in.l.si quis in conscribendo.C.de pactis.nu. 17. & per Hippolyt. in.d.§.cogniturum.vbi per eum de ista materia. & per Feli.in.ca.si diligenti de foro competen. nu.3.& ibi latè ꝑ eius additiona.& in.d.c. cũ venissent.de testi.& ibi Bal.in fine.¶Tamẽ ex omnibus istis fallentijs vna sola mihi placet.s. quando reus in.d. causa criminali passus est labi terminũ probatoriũ,seu dilationẽ sibi datã ad probãdũ,quo casu non debet amplius admitti.vt tenet Alex.in additio.ad Bar.in.d.l.1.§. si quis vltro.ff.de quęstio.& Bal.i.l.1.C.q accusa nõ poss. & est glo.in.d.l.1.ff.de furtis balnea.iã allegata. & tenet Hippolyt.in.d §.cogniturũ.nu.71.vbi ponit istos nouẽ casus. ¶Sed ĩ ciuilib⁹ bene põt renũtiare terminũ ꝓbatoriũ.gl.in.d.c. cũ venissent.de testi.& ibi docto.¶Et talis renũtiatio nõ extenditur in causa appellationis. vt ibi per eos & per Feli.¶Vide tu Bal.in.c.significãte de appellatio.nu.4.vbi quoq; intelligit.d. gl. pactum inter hæredẽ.s.ꝙ loquatur de innocente, qa iste nõ põt renũtiare,nõ ꝺ eo, q cõstat esse culpabi-
5 lis.Et de materia,an princeps, vel † inferior,possit ꝓcedere, ꝑte nõ citata,nec defensa, maximè qñ cõstaret nõ cõpetere parti defensionẽ,vi.semper Abb.in.c.1.de causa posse.& ꝓprieta.2.col. & Bald.in.l.executorẽ.col.8. vers. modo facio. C.de execu.rei iudica.& Card.in.d.Cle.pastoralis.§.deniq;.in prima opposi.& per alios doctores relatos ꝑ Feli.in.d.c.qliter & qñ in ver.debet.

Iudicum syndicatus. Caput. III. finis.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio generalis,quæ fit contra officiales, & iudices,finito officio,est inuenta,de iure,licet dãnati ex inquisitione non sint infames.*

2 *In inquisitione, quæ fit contra iudicem,interrogãtur,& examinantur causidici procuratores,aduocati,& eorum scriptores,& alij, qui corãm officialibus causas habuerunt.*

3 *Iudex syndicatus debet facere suum interrogatorium,quando contra iudicem inquiritur,& capitula,quæ ex ipsa inquisitione resultant, exponere reo ne subtrahatur sibi facultas defensionis,& latius.num.9.*

4 *In inquisitione,quæ fit contra iudicem,debet recipi testes idonei,& non inimici,nec suspecti iudici.Et si aliquis fuit carceratus ab eo non est idoneus testis contra eum in syndicatu.*

5 *Capitulis inimitia probatur ex verbis minatorijs.*

6 *Testis, qui est consanguineus querelantis repellitur.*

7 *Minor,& mulier an repellantur à testimonio.*

8 *Omnes, qui non sunt prohibiti, in testes admittuntur.*

10 *Iudex debet facere tradi inquisito, vel accusato copiam inquisitionis.*

11 *Si aliquæ culpæ ex inquisitione secretã contra iudicem resultent,& iudex qui stat in syndicatu, facit porrigi super eas petitionẽ per aliquem amicum vel per alium,an erit audiendus petitor, & inquisitio cesset.*

12 *Inquisitio an cesset,superueniente accusatore.*

a RESquisa. a Forma istius inquisitionis, quæ fit contra iudices, & officiales, non est inuẽta à iure communi,sed à statutis,& communi obseruantia. secundum Amo de.Iusti.in tract.synd.in.3.fol.in parte,in materia inquisitionis.vers.7.& sic fit in nostra Hispania: quia fit dicta inquisitio secundum formam horũ capitum.¶Et licet forma de iure commu-
1 ni non fuerit inuenta, tamen inquisitio † generalis,quæ fit contra iudices, & officiales, finito officio,est inuenta de iure.secũdùm Bal.in.l. obseruare.§.proficisci.ff.de offi.procons.& lega.dicendo,quòd contra omnem officialem procedi põt per inquisitionẽ licet dãnati ex inquisitione nõ sint infames,quia grauãtur præter legẽ ideo præter legẽ subleuãtur.*Et vi.Grego.Lopez.in l.6.tit.16.p.3.in gl.*vsado mal de su officio.*& ex tali generali inquisitione officiales in syndicatu possunt condemnari vt tenet Io.de Anani.in.c. qualiter & quando.lo.2.§.debet igitur de accusatio

tio.num.9.& ita dicit q totus mundus seruat & sic q test is non est necesse q se ratificet & sic vtitur.*¶Nec in tali generali inquisitione oportet ponere locũ certum, secus in speciali Bal. ibi. ¶Ang.in.l.si vacãtia.C. de bonis vacã.li. 10.col. 14.dicit, q syndicatores pote statũ, & capitaneorũ, qui syndicãt iudices, & eorũ officiales, possunt contra eos inquirere de delictis cõmissis p eos in officio, nõ precedẽte fama publica, vel clamosa insignatione. p notata p Inno. in.ca.2. de offi. ord.&.c.qualiter &qñ.el.2.de accusa.& in summa eiusdẽ titu. vbi dicit de inquisitione, quæ fit cõtra caput, aut mẽbra alicuius ecclesiæ, vel ciuitatis, vel loci de delictis in genere.& est tex. in cap.20.infra eod.ibi, *La pesquisa secreta.* Et de ista formavi de latius & melius per Amo de. Iusti.in.d. tracta. in parte, hæc est quedã inquisitio quę fit & fieri intenditur, p talẽ syndicatorẽ electũ ad syndicãdũ nobilẽ militẽ dominũ talẽ, olim potestatẽ, seu capitaneũ ciuitatis Neapolis, & cõtra omnes iudices, eiusq; domicellos familiares, & contra vniuersam familiam dicti potestatis. ¶Et vi. Pari. de Put.in.dict. tract. synd.in parte, procedũt aũt synd.fo.30. vbi
2 ait,† q in ista inquisitione interrogantur cũ iuramẽto causidici, procuratores, & aduocati, & eorũ scriptores, & alij, qui corã officialibus causas habuerunt, qui verisimiliter scire dbẽt, & qui aliquid ponũtur dedisse. ¶Et aliquando barões solent mittere per omnes vicinos illius terræ ad perscrutãdũ si quid dederint officiali, vel si quis extorserit ab his, quæ dicitur scrupulosa syndicatio secundũ eundẽ. ¶Vide quoque singulariter Bonifaciũ de Vitali.in suo tract. maleficiorũ in parte de inquisitionibus.in versi. In nomine domini. Hæc est quædã inquisitio, quæ fit, & fieri intenditur per dominum Anto.synd. vbi ait, q in ista generali inquisitione nõ debet poni assertiuè, q iudex deliquerit in suo officio, propterea, quia ius præsumit pro ipso, q bene gesserit officiũ q iurauit. vt in.c.illud.&.c. ad audientiam de præscrip. ¶In ista inquisitione secreta iu-
3 dex syndicat⁹ debet facere suũ† interrogatoriũ, seu capitula ad testes cõtra iudicẽ examinãdos. quæ capitula infra in fine opis ponũtur, & talia capitula debet exponere reo, ne subtrahat sibi facultas defensionis. vt infra dicetur: quia regulariter etiã per principẽ in criminalib⁹ auferri non põt. vt tenet Franc. de Aretio.in.d.ca.qualiter & qñ.de accusa.el.2.§.debet.versi.tertio nota. ¶Et
4 in tali inquisitione iudex† recipere debet testes idoneos, & non suspectos iudici: quia si aliquis fuit carceratus ab eo, non est idoneus testis contra eũ in syndicatu, secundũ Bal.in.l. si ipsius.C. famil.hercis. quia præsumitur ei odiosus. & hoc tene, licet Oldral.in quodã suo cõsi. vult tenere cõtrariũ.*Et dictũ Bal. in. d.l. si ipsius sequitur. Thom.grãmati.consil.46.nu.2. & ibi allegat alia iura in eius adiutoriũ.* ¶Item repellitur inimicus inimicitia capitali. vt in.l. licet. ff. de arbi. & in.c.per tuas.el.2.de simo. & etiam repelluntur, qui habitãt cũ tali inimico. vt Specul. in tit. te teste.in principio.& in.§. 1. versi. q si ab vno. ¶Et non solum qui est inimicus vere, sed etiam putatiuè apud vulgus secundũ docto.in.l. athletæ.§.dat remissionem.ff.de excusa.tuto. & non solum qui est inimicus mentis, sed qui præsumitur esse, putà quia habet causam inimicitiæ secũdũ Innoc.in.c.cũ. 1.era.de re iudi. & etiã repellit, si est suspectus de inimicitia secundum Innoc. in.c.cũ.p.manconela.de accusa.hoc tamen relinquitur arbitrio iudicis secundũ Innoc.in.c. cum
5 oportet. de accusatio. ¶Capitalis inimicitia† probatur ex verbis minatorijs. vt notat glo.in.§. itẽ propter Institu.de excusa.tuto.& extẽditur vsq; ad quartum gradum.l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. ¶Item consanguineus querelãtis repellitur
6 † quia nõ est idoneus testis contra potestatem quia detrahitur eius fides. vt in.d.l. lex Cornelia in principio.ff.de iniurijs. ¶Et si talis consanguineus interrogatus si attinet querelanti, & dixit q non, & postea probatur, q est coniunctus tanquam falsus repellitur. vt tenet Amod. Iusti. in d.tracta.syndica.in parte, supradicta dñs potestas, & alij suprà nominati negauerũt omnia. versi.item cõsanguineus, & secundũ eũ præsumitur quod

Iudicum syndicatus.

Caput. IIII.

Item que el juez de residencia, qñ recibiere la pesquisa [a] secreta si algũ testigo dixere alguna cosa general, ansi como q̃ era parcial o q̃ no executaua la justicia, o que cohechaua, o q̃ era negligente en la administrar, o no castigaua los peccados publicos, y otras semejantes cosas, q̃ pregunte a los testigos

q scienter dixerit falsum, cũ inter coniũctos nõ cadit ignorantia. l. octaui. ff. vnde cogna. & in lege de tutela. C. de in integr. restit. mino. & in. l. qui falsa vel varia. ff. de testi. & in lege eos. & ibi nota. ff. de falsis. & per Innoc. in. c. fraternitatis.
7 de hæreti. ¶Item repellitur minor † viginti annis, si agatur criminaliter. l. testimonium. ff. de testi. sicut etiã repellitur in alijs causis criminalib⁹ vt ibi. Mulier aũt de iure ciuili in causa criminali admittitur. l. ex hoc. ff. de test. sed de iure canonico repellitur, quãdo agitur criminaliter de crimine. secus si ciuiliter, vt notat glo. in. c. super eo. & in. c. ex literis. de testi. vnde in terris ecclesiæ repellitur. vt notat gl. in. c. forus. de verb. signi. §. si. & Floria. in. dict. l. ex eo. & Bar. in. l. priuilegia. C. de sacrosanct. ecclesi. ¶Conclude ergo in hac materia, q cum edictũ de testibus sit permis-
8 sorium. vt in. l. prima. ff. de testibus. omnes, † qui non sunt expressè prohibiti pro econtra admittuntur. vt tenet Amod. Iusti. vbi suprà. versi. cõclude. vbi quoq; ait, q est aduertendũ in examinatione testis, quia debet scribi dictum eius, & cuiuslibet extensè, & non debet notarius vnum extendere, & alium scribere quod dixit vt alius quia si tales testes sunt suspecti, non probant, quando producũtur à parte. Secus si à iudice in inquisitione, quia in iudice cessat timor subornationis, vt notatur in authen. qui semel. C. de probatio. & ita dicit Bald. in lege præcipimus. C. de appellatio. *Adde q cõtra officiales testes ignoti non producuntur tpe syndicatus. tenet. Ang. in. l. nemo. C. vbi de ratio. agi opor. quod dicit menti tenendum.* ¶Recepta igitur, & impleta
9 † inquisitione vt continuatur de teste in testẽ, vt veritas elucidetur, capitula, quæ contra iudicem, & officiales resultarent ex dicta informatione (quę in nostra Hispania, Cargos, vocãtur) extrahat à dicta inquisitione, & exponat iudici, & officialibus suis, & det eis terminum ad respõdendum, & ad se defendendum, & debent dari iudici, qui syndicatur nomina, & dicta testium, simul, & non separatim cum dictis cargis, & oneribus, quia si separatim darẽtur, nesciret quid & à quo sit dictum, vt in dicto termino sibi dato ad respondendum possit respondere ad omnia, vt est textus singularis in dicto capitulo, qualiter & quando. el segundo. de accusatio. §. debet & ibi Feli. in. 2. notabili. & Ioan. de Annani. ibi prima col. & est tex. in lege. 12. tit. 29. for. ll. lib. 4. & tenet Paul. de Castr. in. l. is apud quem. C. de e-
10 dendo. numer. 5. allegando Bal. ibi dicendo, q † iudex debet facere tradi inquisito. vel accusato copiam inquisitionis, vel accusationis, & omnium actorum contra eum. quod sequitur ibi Ias. in dicta lege. is apud quem. num. 5. vbi quoque dicit, q similiter debet dari copia iudiciorũ & interim debet supersederi à tortura, & potestas qui secus fecerit, tenetur in syndicatu. Et q copia attestationum debet dari iudici, vt possit se defendere: & si denegatur potest appellari. tenet Amodeus Iusti. in dicto tracta. in parte, coram nobis. vers. item si petitur. nu. 220. tom. 14. tractat. Idem tenet Gandi. in tit. quomodo cognoscitur de malefi. nu. 18. dicendo, q facta & cõpleta inquisitione, testes, & totus processus debet publicari, & de eis debet fieri copia ipsi reo. argum. l. fi. C. de boni. vaca. ibi, data copia reclamandi & l. diuus. ff. de custo. reorum. ¶Circa quod nota, q si ex informatione secreta aliquæ culpæ, id est, cargi resultarent contra te iudicem qui stas in syndicatu, vel cogitas resultare, facias
11 † porrigi petitionem per aliquem amicum secretè, qui petat tibi tales res, vel accuset te de tali delicto, qui accusator, seu petitor est audiendus, qa præuenit, & ratione præuentionis alij maleuoli excluduntur. vt in lege seruus plurium. ff. de lega. primo. & deinde si ille, qui dedit querelam, omittit eam probare, potestas, vel officialis absoluitur. vt in lege qui accusare. C. de edendo. cũ similibus. Et hanc cautelam ponit Amode. Iusti. in dicto tracta. syndica. in fine sui tractus. versicul. erit etiam cautela. ¶Ex qua sumitur practica hodierna, quam iudices syndicatus habent quia si ex dicta inquisitione secreta resultant aliquæ culpæ contra iudicem, vel officiales, & est petitio publica super talibus per aliquem querelantem data in sententia dictæ secretæ inquisitionis, remittunt dictas culpas ad dictas causas publicas, vt in illis super eis iudicijs publicis causis pronuntiare, & sic pluries euadunt à condẽnatione, quæ debet fieri ex ipsa inquisitione secreta, quod nota. ¶Quæ practica quoq; procedit ex dictis Bart. in. l. si maritus. §. si autem extraneus. ff. ad. l. Iulia. de adulte. versi. vltimo. vbi te-
12 net, q inquisitio † cessat, superueniente accusatore ante sententiam latam, vt Dyn. in regula. Actum legitimè. de regul. iur. in. 6. latè Hippol. de Marsi. in sua pract. crimi. §. constante. nu. 92. vbi singulariter. idem tenet, quòd si ante sententiam superueniat accusatio, tũc cessat inquisitio tanquam remedium extraordinarium. de quo vi. Montal. in lege. 15. tit. 29. forolegum. lib. 4. in glossa. *Que demande.* & per Ange. de Aretio. in tract. malefi. in parte, hæc est quædam inquisitio. versicul. quæro an inquisitus possit opponere exceptionem. num. 74. & latissimè per Ioan. de Anna. in dicto capitul. qualiter & quando. de accusa. §. licet autem. colum. 3. in fine. vbi per. 3. col.*

col.*Et Peregrin.late.in parte inquisitio.q.5.in glos.quibus.in versi.vlterius quæro col.2.& istã opio.tenet Alberic.in.l.2.§.si simul.ff.ad.l.Iuli. de adulter..& in.l. Vranius. ff.de fide Iusso.nu. 2.*& per Bar.in dict.§.si autem extraneus,& licet Bar.ibi dicat,ꝙ prædicta vera de iure cõmuni,tamẽ si per formam statuti,seu legis, permittitur inquisitio,vt in isto tex. permittitur, tunc est auxiliũ ordinariũ & accusatore superueniẽte nõ tollit inquisitionẽ precedẽtẽ,sicut nec aliã accusationẽ legitime institutã,qđ sequit ibi Ang. de Perusio.& Bal.licet nullã faciat mentionẽ de Bar.in ca.quoniam contra.de probatio.nu.6. tamen licet hoc sit, & non est equum ex vno prætenso delicto,quem subijci diuerso examine,maximè coram diuersis iudicibus,sed nec corã eodem,iudex supersedeat in altera, qua vult, & in alia procedat via sua.Et sic practicatur,ꝙ superseditur in inquisitione, & proceditur in accusatione, seu petitione partis: quinimo habet locũ etiam si petitio fiat ad denuntiationem officialis correctoris,seu iudicis syndicatus, contra eũ, qui syndicatur:quia si pars superuenit,debet cessare petitio officialis:quia omnis inquisitio,que fit ex officio iudicis, etiam ad denuntiationem officialis est iudicium extraordinarium.quod dicit notandum Bal.in dicto. c. quoniam contra. num.5.&in casu,quòd est condemnatus tam super accusatione,quàm super inquisitione,vel denuntiatione officialis,vna solutio sufficit. vt in lege senatus. ff.de accusatio. de quo per Bald. in dicto cap.quoniam contra.nu.7.¶Tamen vi.tu ibi Bal.num.58.vbi vnum verbum singul.tenet, scilicet,quòd contra rectores terrarum fiunt inquisitiones generales,sicut procedit libellus generalis contra tutorem.& curatorem, ita contra magistratum,qui tenetur reipublicæ reddere rationem generalem de omnibus gestis tempore sui officij.Vnde si super ista generali inquisitione fiant probationes speciales, condemnabitur ex ipsis probationibus in alia facta inquisitione seu petitione speciali. Et ita dicit, quod seruat consuetudo, quæ est optima legum interpres. Et ex hoc dicto Bald.potest oriri practica.quam habent aliqui iudices syndicatus, maximè in delictis,& extorsionibus, & baraterijs: quia licet superueniat petitor, seu accusator, accumulant probationes per se ex officio factas in secreta cũ processi publicæ petitionis ad eum determinandum,& pronuntiandum.*Vi.Montal. in.l.fin. tit.20.libr.4.fori.in glos. que demande in fi. vbi inquit, quòd quando fit fraus probato crimine per iudicem inquirentem partes colludendo faciunt quòd interueniat accusator vt cesset inquisitio iudex contra hanc malitiam prouidendo recipiat testes quos crediderit scire veritatem super accusatione & procedat.& Bal.in.l. quædã. ff.de edend.numer.2.&idem tenet Angel. in.l. si suspecta.ff. de inofficio.testam.column.2. dicens quòd offensus potest assistere processui inquisitionis & accusationis intentatæ per alium & eodem modo syndicus qui maleficium denũtiauit & eodem modo curia potest assistere & iuuare processum accusationis cum timet đ collusione accusantis quod nota.*¶Et facit quod tenet idem Bald. in. capit.cũ speciali. de appell. nu.3.vbi ait,ꝙ licet dum apparet accusator,non debet inquiri, si tamen fuit accusator, & modò nõ est, iudex potest prosequi litem inchoatam ex mero officio.quia sufficit,quòd semel intrauit iudiciũ.arg.l.nullum.C.de testi. & hoc casu erit inquisitio,& processus subsidiarius ad adiuuandũ accusationẽ,ex quo concluditur secũdũ eum,quòd possibile est,quòd vnus,& idem processus sit ꝑ parte ordinarius,& ꝑ parte extraordinarius,& subsidiarius. ¶Et vide eundem Bal. in.d.c.quoniã cõtra. nu.57. vbi quærit,si iudex inquisiuit contra aliquẽ de aliquo delictó, putà homicidij, incẽdij notorij, & princeps cõmisit causam alteri, qui iudex commissionis absoluit inquisitum,an iste absolut⁹ põt accusare primũ iudicẽ inquirẽtẽ,& tenet ꝙ nõ,per iura, vt ibi ꝑ eũ nisi dolus precedit,quia tũc tenetur,& dolus probatur ex inimicitia capitali, quia fortè hoc iudex dixit.vt notatur in.l.fulcinus.§. quid sit latitare.ff. qui.ex cau.in posse. ea. & gl. in.l. apud celsum.ff.de doli excepti. Attamẽ hoc crimẽ in iudice nõ dicit ꝓpriè crimẽ falsi,sed crimẽ imposturæ,&punitur extraordinariè arbitrio iudicis vt in.l.saccularij.§.1.ff.de extraord.crimi.&in.l. fi.C.de pœna iudi.qui mal.iudica.¶Vnũ tamen nota,ꝙ si ipse qui venit accusando,primò procurauit inquisitionẽ fieri,tunc inquisitio non tollitur per accusationẽ.tenet Bal.in additio.ad Specul.in tit.de inqsitione.in additio. seu versi. qđã denũtiauit.& tenet Hip.de Mar.in.l.1.§.cũ quis latrones.ff.de quæsti.nu.12.& probat Bar.in. d. §.si aũt extraneus.¶Quoq; nõ procedit, si timetur de collusione,vel preuaricatione,quia possit iudex acusatorẽ repellere scđm Bar.in.d.§.si aũt extraneus.& Io.de Anna.in.d.c. qualiter.§. aũt. col.3.ꝑ tex.in.l.3.§.hoc interdicto.ff.de liber.homi.exhiben.& fertur sententia scđm processum in quo melius est ꝓbatũ.Ideò rectè dixit dictus Amod.Iusti.vbi suprà ꝙ facias porrigi per aliquẽ amicũ secretũ,ne hoc pandatur:quia detegitur,reiecta accusatione,vel petitione, iudex procedere põt super sua inquisitione.quod nota.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *An iudex teneatur interrogare testem de causa sui dicti. Et an si testis non reddit causam, valeat eius dictum.*

2 *Si testem de causa non interrogat iudex, an teneatur iudex parti ad interesse.*

b 1 Haga. b Quia iudex tenet interrogare †testẽ de causa sui dicti,& si interrogatus nõ reddit causam legitimã, nõ valet dictum suũ.vt glo.& ibi Abb. in cap.cùm causam de testi.gl.in.c.si quando.de rescriptis.text.in.§. item in criminali.versi.sola.4.q.3.Abb.& ibi additio.in.c.ex literis.de cõsuet.& doct. in.l.testiũ facilitate.& in.l.solã.C.de testi. & Hip.de Mars. in sua pract.crimi.§.diligẽter.nu.31.¶Qđ extendit Abb.in.d.c.cũ causam. nu. 6. qđ nõ valet nõ solũ quo ad ꝓbationẽ,verũ etiã nec ad præsumptionem,& idem dicit si reddit, sed inutilẽ,quia paria sunt non reddere & inutile reddere. vt in c.2.de transla.episcopi vel electi. ¶Et sequendo Ioa.And.ibi dicit,ꝙ est optimum consilium, vt pars semper det interrogatoria sua, & petat de causa scientiæ super illis examinari,& in actis redigi,sed quãdo pars non petit,& iudex nõ interrogauit, tunc valet dictum in perceptibilibus sensu corporeo,vel modico discursu rationis. vt Innoc.in.d.c.cum causam. & vi. singulariter regulam cum fallentijs per Feli. in. c. cum causam 2.&.3.col.& vi.tex.in.l.26.tit.16.p.3. vbi tenet ꝙ valet dictũ testis, licet non reddat rationẽ qñ de ratione non fuit interrogatus. & idem tenet glo.in.c.sicut. de re iudi.in verb.de causis. ¶Sed hoc intelligerẽ,qñ vnus testis nõ reddit causam scientiæ.Secus si duo testes,vel plures deponũt & sunt concordes,& contestes in dicto, & facto faciunt plenã probationem, licet nõ interrogati de causa,nec rationẽ reddãt,&vnus tantũ non facit semiplenã.vt tenet Bal. in.c.de cõsuetu. recti feudi.§.sacramentum.in vsi.feud.nu.12.¶Sed

2 an teneatur iudex †parti ad interesse,si de causa non interrogauit. Quidã dicunt ꝙ sic.arg.in.l. si quando.C.de testibus,& in.l. si quos iudices. ff. de offi.prefe.preto.sed Iacob. Ægidius in tract. de reprobatio.testiũ.qui est situatus in volu. tracta.Bar.in.4.col.ver.reprobãtur. distinguit, aut iudex propter multas occupatiões sui officij,& oppresiones subditorum non potuit testes examinare,qa pluribus intẽtus,minor est ad singula sensus,parcitur sibi,aliàs tenetur, quia cum diligentia testes examinare đbuit.vt dicit.l.famosa.in.l.nullum.C.de testibus.& facit in arg. tex. in.c.nulla.de appel.&in.cap.plures.26.q.1.¶Et vi. quoq; Abb.in.d.c. cũ causam. de testi. nu.7. vbi đ hoc.& dicit,ꝙ qñ est dolosus in hoc & maliciosè non interrogasset,quia sciebat testẽ non redditurũ sufficiẽtem causam,vel testis hoc confitetur, & iudex omisit ex dolo, vel lata culpa. tũc tenetur tã in foro iudiciali, quã in pœnitẽtiali.vt ibi per eum quod sequitur Anto.Fran. in additio.ad Abb.in.c.2.de cõsuetudi. in additione videntiũ.Et quoq; procedit secũdùm Fel. ibi in dicto.ca.cũ causa qñ fuisset petitũ à iudice ꝙ interrogaret testes: quia tũc si nõ interrogaret teneretur ad interesse,aliàs secus,đ quo vide eundẽ Fel.in capit.sint autẽ.col.3.đ rescrip.vbi multa de negligẽtia iudicis.& per eũdẽ Feli. in capitua nos.đ homici.Et ratio põt esse, quia qñ lex, vel statutũ astringit iudicẽ sub pœna,vt aliquid faciat,quod est ad vtilitatem priuatam, intelligitur si est petitus, vt notant docto. & Abba. in c.venerabilis.de iudi.& Bal.in lege prima.§.magistratibus.ff.de magistra.conueni. secũdũ Feli. in dict.c.cum causam.2.col.prima fallentia.

y haga b q̃ declaren

SVMMARIVM.

1 *Iudex prudenter debet inquirere de causis, personis, loco, & tempore, & de alijs, vt hic.*

2 *Testis interrogatus de causa scientiæ, non respondens, non est necesse quòd de circunstantijs interrogetur.*

c Particularmente. c Et sic đ singu-

1 lis circũstãtijs iudex †prudẽter debet inquirere, & đ causis,ꝑsonis,loco& tẽpore,visu,auditu,sciẽtia,credulitate,fama,& certitudine,& cũcta plenè conscribere.vt tex.in cap.cùm causam. de testi.& sic debet interrogare. in quibus fuit partialis,& in quibus fuit negligens in iustitia administranda,& in quibus baratauit, & sic de similib⁹ vt in isto tex.aliàs secũdũ gl. ibi nõ põt peruenire ad veritatẽ.c.occidit.23.q.8.&Bal.in Margari.Innoc.in parte,testes.col.7. Et licet testis debeat interrogari de causa sciẽtiæ, tñ si interroga

2 tus †nõ respõdit,vel nõ bene respõdit, nõ est necessariò interrogãd⁹ de circunstãtijs necessarijs, vel de loco,& tẽpore,& cõtestibus,aliàs sic:& si de prædictis nõ interrogãtur sunt repetendi. vt Innoc.in cap,per tuas.de testi.& Bal. vbi supra. & Specul.in tit.de teste.§.1.versi.sed quid si causam.& ibi Io.And.in additio.

SVMMARIVM.

1 *Testis pro vtraque parte dicere debet veritatem.*

particularmēte c en que coſas y cauſas eran parciales, y en que dexo de executar la juſticia, y que cohechos hizo, y a que perſonas, y en que caſos fue negligente, y que peccados publicos dexo de caſtigar, y porque cauſa, y anſi de todo lo otro, que generalmente depuſieren, yendo de teſtigo en teſtigo, haſta hallar, y ſaber la verdad particularmente de cada coſa, y eſſo miſmo procure de ſaber lo bueno como lo malo d.

d Lo malo. d Teſtis, qui in iſta inquiſitione examinatur, eſt interrogandus, non ſolùm contra iudicem verū etiā
1 in fauorem illius, quia pro vtraque † parte debet dicere veritatē. text. eſt & ibi Bar. in auth. ſed & iudex. C. dē epis & cleri. tenet Specul. in tit. dē teſte. §. ſequitē. nu. 1. verſ. item ꝙ dices. & tex. in. c. nec honore. 11. q. 1. & in c. non ſanè. 14. q. 5. eſt gl. in. c. cū nuntius. de teſtib⁹. & in. c. fraternitatis. eod. ti. & Abb. in cap. de teſti. nu. 2. eod. tit. & eſt tex. in. l. 24. tit. 16. par. 3. & gl. in. c. cùm nūtius. de teſti. ¶ Et vide Bald. in. l. 2. C. de edēdo. num. 3. vbi quærit ꝙ ſi teſtis ꝓ vna parte depoſuit, & interrogatus pro alia dixit, quod nollet reſpōdere, ꝙ ei nō adhibetur fides, q̃a præſumitur cōtra eum, ꝙ dolo ſupprimat veritatem. vt in l. 2. §. diuus. ff. dē iure fiſci præſumitur. ergo teſtis iſte criminoſus, & doloſus, & ideò ei non adhibetur fides, quod dicit eſſe valde mēti tenēdū. ¶ Et vide Baldum in lege etiā. C. de teſtib. col. 2. nu. 4. verſi. ſed reuoco. vbi tenet, ꝙ licet Berroarij poſſunt teſtificari cōtra poteſtatē eorū in ſyndicatu, quia cōtra domeſticū poſſunt produci: tamē ſi dixerint partim ꝓ eo, partim contra, non poſſet diuidi fides teſtimonij. * Et vi. Boerium. deciſione. 243. nume. 5. quaſi in fine, vbi idem tenet quòd teſtimonium diuidi non poteſt quando partim deponit pro vno & partim pro alio. & Pari. de Put. in tracta. ſyndicatus in part. teſtis. colum. 2. in. fin. verſic. tamen an iſti familiares. * ¶ Et teſtis debet dicere pro vtraque parte, niſi ſuper certo articulo ſit receptus. Speculator. in titulo. de teſte. §. Iam de interrogatorijs. verſi. in ſumma. tenet Guido ſingula. 681.

Iudicum ſyndicatus.

Caput. IIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Probatio ſufficiens requiritur in iudice condemnando.*

ENtera prueua.

a Et ſic tene, ꝙ probatio † ſufficiens
1 requirit in iudicēcōdēnando, quia pro eo multū præſumitur, vt in lege ſi quis. C. de officio ciuil. iudi. tenet Bal. in. l. obſeruare. §. proficiſci. in. 10. q. ff. de offi. procōſul. & lega. & Iaſ. in l. vnica. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri. n. 7. ¶ Et quæ probatio requiratur contra iudicē. vi. quæ dixi in. c. 1. in capitibus corre. in glo. *No recibira dadiuas*. verſi. ſed vtile eſt ſcire. & vi. infra in glo. *De vno en vno*.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet eſſe diligens in examinatione cauſæ & eam non debet præcipitare.*

2 *Inquirere poteſt iudex à teſte, an ſit talis, quòd poſſit teſtificari.*

3 *In inquiſitione contra iudicem, non debet quis eſſe curioſus, quia aliquid diſſimulare debet.*

4 *Æquitatem iudex debet habere ante oculos.*

5 *Teſtes ſunt examinandi in ſecreto, & circa eorum examinationem debet iudex habere vigilātiam, inſpecta eorum qualitate, conditione, & ætate.*

6 *Sententiam debet iudex ferre cum diligentia, & plena cauſæ cognitione.*

7 *Sententia lata in tam breui tempore, quòd acta non potuerunt veriſimiliter bene videri, eſt ipſo iure nulla.*

8 *Sentētia non debet pronūtiari nimia festinatiōe.*
9 *Tempore egemus, vt aliquid maturius agamus.*
10 *Si curator creatus a iudice, & eo tempore cum creatur authoritatem alienationi minoris interposuit, nil valet ex breuitate temporis.*
11 *Post compromissum immediatè non possunt arbitri pronuntiare.*

b 1 **Trabaje.** b Quia iudex debet esse diligens in examinatiōe † causæ. l. iudices oportet. C. de iudi. vbi bonus iudex non debet præcipitare causas, sed debet inquire reveritatem plena inquisitione. & tenet Ias. in. l. is apud quē. C. de edēdo. nu. 8. per tex. in. c. iudicātē. 30. q. 5. ¶ Veritas sæpius examinata, magis splēdescit in lucem. vt in. c. graue. 35. q. 9. gl. pen. in. c. cùm Ioānes. de fide instru. Et facit qd tenet Bal. in. c. 1. de officio iudicis, finali col. vbi ait, ꝙ boni pretoris est veritatē nō dimittere indiscussam. per tex. quē dicit notabil. in. l. 2. C. de aboliti. ¶ Et in. d. c. iudicātē. dicitur, ꝙ iudex pōt in-
2 quirere † à teste, an talis sit, vt possit testificari.
3 ¶ Et in ista † inquisitiōe nouerit in omnibus ita curiosus, quia quædā licet sciamus dissimulare debemus. vt. ff. de nouationi. legis doli. in fine.
4 & ca. vtilem. 22. q. 2. ¶ Et summam † æquitatem debet habere ante oculos. l. quòd si Ephesi. §. in summa. ff. de eo. quòd certo loco. & hanc æquitatē debet rigori præferre. l. placuit. C. de iudic.
5 ¶ Et iudex istos † testes debet secreto examinare, & eorum depositiones secretò recipere lex si quando. C. de testibus. & in. l. nullum. C. eodem. & eos variantes, & falsa dicentes, & fraude non carentes, punire, vel ordinariè pœna legis Corneliæ de falsis, vel extraordinariè officio iudicis, & eius motu vel occasione legis qui varia. ff. de testibus. ¶ Circa quorum examinationem & receptionē iudex habere debet vigilantiā in eis inspecta eorū qualitate, cōditione, ætate, discretione, fama, fortuna, & fide. Vnde solet dici, ætas, conditio, qualitas, discretio, fama, fortuna, fides, in testibus ista requires. vt colliguntur in. l. 2. &. 3. ff. de testib. ¶ Et cum eadem dili-
6 gentia † & cū plena causæ cognitione debet iudex ferre sñiam. vt in. d. c. iudicantē. aliàs sñia est inìqua, & ab ea pōt appellari. & istud perpenditur ex breuitate tēporis, secūdùm Ang. in dicta l. iudices. C. de iudi. ¶ Imo dic melius secundùm Iaso. ibi, in dicta. l. iudices. nu. 2. quòd dicta sen-
7 tentia lata † in tam breui tempore, ꝙ acta nō potuerunt verisimiliter bene videri, est ipso iure nulla secūdùm Bart. in. l. prolatā. ad finem. & in l. stipulationē. C. de sentent. & interlo. om. iudi. & sequitur Anto. & Abb. in capi. 2. de re iudica. & in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. & ibi latissimè per Barba. col. 27. quem vide. & in. c. tūc ex literis. de in integr. restitu. vbi ponit Abb. limitationem. vi. glo. in. l. 1. tit. 13. lib. 2. for. ll. in gl. *Mas de luego.* & vide Hippoly. de Marsi. in sua pract. crimina. §. occurrūt. nu. primo. & 2. vbi tenet, ꝙ senten-
8 tia † non debet pronuntiari nimia festinatione: sed in talib⁹ est cogitādum & animaduertendum, & cuncta maturè rimari: quia fructus diuinus est iustitiā sæpius recenseri, vt in dicto c. graue. 35. quæstio. 9. quia præcipitata voluntas iudicis est nouerca iustitie, & dicit, ꝙ facit illud vulgare, repentinæ respōsiōis comes est pœnitētia vbi accumulat multa in proposito: quem vide. ¶ In simili facit tex. per quē prædicta confirmātur in capit. ponderet. 50. distin. & ibi
9 gl. dicit †, quòd tempore egemus, vt aliquid maturius agamus. Per quam gl. ibi Gemi. arguit cōtra iudices quibus de manè mittitur processus, & in vesperis ferunt sentētias: ꝙ sint ipso iure nullæ. quia non præsumitur, quòd de causa cognouerint. * Et vi. Iaso. in. l. iudices oportet. C. de iudic. vbi latè & Bald. in capit. dudum. de electio. nu. 1. vbi tenet, quòd qui non vidit acta non potest iudicare, nec iudex debet ostendere litigantibus cor

Iudicum syndicatus. Caput. V.

Otros, si por algunos testigos hallare alguna culpa general contra el assistēte, o gouernador o Corregidor, e sus officiales, o q̃lquier dellos, de q̃ no aya entera prueua [a], q̃ el de su oficio trabaje [b] de saber la verdad de aquello, preguntando a todas las personas que dello puedan saber de vno en vno hasta saber [d] la verdad, aunque no esten presentes en el lugar si pudiere ser trabaje por embiar

suum quia sententiā laturus est tex.& ibi Greg. Lopez in.l.13.tit.4.par.3.* ¶Facit quoq; text. in cap.ad nostrā.de cōsuetu. per quē Bal. ibi inuehit cōtra iudices fabricātes sentētias nō ruminato processu. ¶Facit quoq; qđ singulariter cōsuluit Ancharra.cōsi.72.incipiēte visis diligēter
10 vbi ait,quòd si curator † creatus à iudice eo tunc interposuit authoritatē alienationi minoris, ex breuitate tēporis, nil valet cū requirat causæ cognitio.l.magis puto.§.nec passim.ff.de rebus eorū.tenet Ant.Corse.in notabilibus suis. in parte minor.& Alex.in consil.218.in.2.volu.nu.8.& vide Angel.de Aretio.in.§.tripli.vero. Instit. de actio.nu.6.versic.aduertas tñ.¶In simili facit,ꝙ voluit Bald.in.l. prolatam.vlti. col.C. de sent.&
11 interlo.om.iudi.vbi ait †, quòd si cōpromissum sit factum cum plenaria potestate, non potest tamen immediatè post compromissum pronūtiare.quia faceret contra ius. Quod sequitur Rapha.Fulgo.consi.11.& Iaso.in.d.l.iudices. C.de iudi.& dicebat in voce,quòd hoc facit contra rusticos, qui illamet die qua factum est compromissum,proferunt laudum, quia nil valet,vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Per testes singulares deponentes de per se de furtis,& barateriјs,& extorsionibus,contra iudicem probatur.*

c **En vno.** c Hic est tex.per glo.in.§.necessitatem.in auth. vt iudices
1 sine quoquo suffra.coll.2.quæ tenet †,quòd per testes singulares deponentes de per se de furtis, & barateriјs, & extorsionibus probatur contra iudicem,vide tex.qui idem tenet in.l.8.titul.15. libr.secundo,in ordin.regali. & approbatur per l.7.titul.14.libr.3.in eisd.ordin. & per.l.13. eius titu.& libri.vi. quæ dixi in isto text. in gloss.prima.¶Quoque adde, quòd iudex potest interrogare testem, si erant aliqui præsentes cum eo ad hoc, vt ex illis iudex possit se informare. vt est text.in,l.28.titu.16.parti.3.

SVMMARIVM.

1 *Post aperturam testium iudex syndicatus, & alius iudex in causis criminalibus potest de nouo testes recipere,tam ad offensam,quàm ad defensam. Et etiam quando causa est decidenda per iudicium peritorum.*

d **Saber la verdad.** d Etiā publicatiōe inq-
1 sitionis facta,pōt iudex † syndicatus, & alius iudex in causis criminalibus post aperturā testiū de nouo testes producere,vel recipere, tā ad offensam, quàm ad defensam. vt in.l.1.in fin. §.si quis vltro. ff. de quæstio. &ibi Bar.tenet Mōt.in.l.12.tī. 20.lib.4. for.ll. in glo. *Señaladamēte.* in fine. & idem Mont. in l.18.titu.8. lib. 2.for.ll.in gl.1. versic.Item, ꝙ ista.l.vbi ait, ꝙ illa lex fallit qñ iudex procedit ꝑ viā inquisitionis, qa tūc etiā publicatis attestationibus, & pōt iudex recipere nouos testes ad offensam, vel defensam: qa testiū publicatio impedit testiū ꝓductionē, quæ fit à parte, non quæ fit ab inqsitore. vt notat Inno. ī.c.cū clamor. đ testi. & tenet Bal.ī.l. fi. ff. de feriјs. qđ est mēti tenendū, scđm Mōt. & est tex. sing. in.l.54.ī.ll.styli & in.l. 110. de quo vi. Abb.in cap. qualiter,& qñ.el.2.de accusa.col.4.nu.17. & ibi Ænea.de Falco ī addi. & apostilla. Ab.ī ca.1.de iudi. in additio.

a ellos para que le embien c sus dichos en manera que haga fe, y haga toda la diligēcia que fuere possible, para q̃ sepa la verdad. Y en lo q̃ hallare prouado cōdemne no tan solamente en la satisfacion f de la parte, mas en la pena segū q̃ hallare q̃ en tal caso disponē las leyes del reyno. Y la otra pena que mereciere, q̃ es arbitraria,o el la condēne, o la remita al cōsejo si tuuiere sobre ello alguna duda. Y en el caso que la condemnare en qualquier pena,toda via quede reseruada a los del consejo,o para q̃ ellos la den mayor, o menor,si vieren que se deue dar.

additione, quæ est in col. 2. in verbo, partem interrogare. vide Guido. papam decisiõe. 72. ¶Et ratio potest esse, vt dicta lex. 54. styli dicit, quia officiũ iudicis semper durat vsq; ad sententiam. Et circa supradicta, vide singulariter Hippolyt. de Marsi. in sua practi. crimi. §. sequens. in principio. vsque in finẽ. vbi latissimè & per eundem Hippolyt. in l. prima. §. fin. de quæstio. ff. nu. 40. cum sequentib. & Angel. de malefi. in parte, qui iudex dictũ processum publicauit. versic. finali. ¶Quibus adde vnum mihi singulare, quòd vbicunq; causa est decidenda per iudicium peritorum, ita ꝙ testes non possunt deponere de veritate, sed de credulitate, secundum peritiam artis possunt testes peritiores (publicatiõe priorum non obstante) recipi, quia primi de facili potuerunt decipi, quod habet locũ non solũ quando proceditur ex officio iudicis, sed etiam ad partis petitionem, & instantiam, prout tenet Abb. in cap. causam matrimonij. de probatio. col. 2.

c Para que le embien. c Nota text. ꝙ examinatio testiũ põt cõmitti extra prouinciã, qñ testes sunt extra prouinciam, vel sunt forenses. Ita Bal. in auth. apud eloquentissimum. C. de fide instru. de quo vide quę latè dixi in capitibus correctorum in ca. 37. in gloss. versi. fallit. 5. & in versi. sed iste text. & similes.

SVMMARIVM.

1 *Condemnare an debeat iudex syndicatus in satisfactione partis, quando non est probatum per testes, sed per iuramenta partium.*

2 *Mediator barateriæ in syndicatu, an potest esse testis contra iudicem.*

f Satisfacion. f Intellige, ꝙ iudex 1 syndicat⁹ † debet cõdẽnare iudicẽ in satisfactione partis, qñ est probatum per testes. vt in l. 8. tit. 15. lib. 2. in ordi. regali. in fine. Secus si probatio est facta per illorũ iuramenta, & testimonia, qui dona iudicibus contulerunt: quia licet valeant sua dicta, & testimonia, licet quilibet in proprio facto deponat, est verum quo ad cõdẽnandum iudicem in pœnam, secus in restitutione rei: & sic talis testis nõ recuperat id, ꝙ dicit se iudici dedisse, nisi legitimè probasset. vt in dict. l. ordinamẽti. & Mõtal. in glo. illius. l. in parte, prætores. & sic vtitur. Qđ probat iste tex. in quãtum dicit. *En lo que hallare*
2 *prouado, &c.* ¶Et an ille, qui est mediator † barateriæ possit esse testis in syndicatu, contra iudicem. Tex. in c. primo. de testi. in 6. videtur tenere, ꝙ sic. Quod est intelligendum, quãdo agitur ciuiliter propter pecuniam datã dicta occasione. Secus si ageretur criminaliter, quia cũ sit particeps delicti, nõ admittitur. vt in c. per tuas. de simoni. tenet Cataldi. in d. tract. syndic. q. 64.

Iudicũ syndicat⁹. Cap. V. finis.

Sequitur Caput VI.

a El tenor. a Vt in capit. primo. supra eodem. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Familia iudicis, an possit pro eo in syndicatu testificari.*

b Descargos. b Similis text. in. c. 3. suprà eod. & ibi dixi in gl. *El descargo.* ¶Et in istis defensionibus, quæ
1 dãtur iudici cui syndicatur, familia † eius possit in syndicatu pro eo testificari, si quæstio nõ tangit testificãtes. vt in l. cõsensu. §. super serui. C. de repud. prout tenet Bal. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsul. & lega. q. 18. nu. 12. qa in factis domesticis nõ repellitur domestici testimoniũ. vt in c. veniens. in fine. de testibus. Et facit quod idem Bald. in l. etiam in re. C. de testi. col. 1. num. 4. vbi ait, ꝙ Berroarij possunt in syndicatu testificari pro potestate, quia nõ sunt amplius familiares, ergo inspecto statu, ꝓ quo producuntur, possunt testificari, dummodo nõ sint ita viles, ꝙ sint suspecti ex vilitate vitæ. Et quoque possunt recipi contra iudicẽ secũdùm eum ibi. quod sequitur Ang. in l. sciendum. ff. de vsuris. versic. tertiò nota. Et dicit ita esse consultum pro Iacob. de Mursia suo officiali, quem vid. Et vult dicere quòd tales Berroarios, & officiales potest potestas ꝓ se ꝓducere, si recesserũt ab eo, aliàs secus: quia si non recesserunt ab eo licet essent recessuri, tamẽ adhuc durat eorum familiaritas, & non valet eorum dictum. secundũ quòd dicit notari dñs suus Bal. in d. l. etiam. ¶Tamen Saly. ibi tenet cõtrarium. Imò ꝙ indistinctè admittãtur ꝓ potestate, si nõ stant amplius cũ potestate, nec sunt recessuri cũ eo. ¶Tu tamẽ vide Amod. Iusti. in tract. syndi. in parte supradictus dñs potestas. & alij supra nominati. col. 4. versi. an autẽ officiales. vbi dicit, quòd dictæ opiniones debẽt cõcordari, qa ita demũ Berroarij admittũtur si nõ sunt alij testes, & sic in subsidium arg. in d. l. cõsensu. & in. c. quanquã. 14. quæst. 2. & quod

& quod notatur in cap. insinuante. de offi. delegat. in gl. 1. & in c. licet. de priui. in. 6. in gl. super verbo, familia. & in cap. dilecto. in gl. familiares. de offi. archidi. & in. c. vlti. de verb. signific. in. 6. & in. c. magnæ. in fine. de voto. in quibus iuribus dicitur, q fami liares admittantur ad testimonium, & qui repellātur. ¶ Tutū tene, q tales Berroarinō possunt cōpelli ad testificādū contra potestatem propter reuerētiā quā sibi debent secūdū Amod. Iust. vbi suprà allegādo Bal. in dict. lege secūda. ff. de excusa. tut. & dicit esse mēti tenēdū. * Tamen tenet in fine officij exhibere totā familiam vt ab ipsa possit indagari & sic credit eis contra potestatē licet nō possit cogi vt Bal. in. d. §. pficisci. qō. 36. & ita familiaris qui stetit cū eo siē honestæ vitæ pōt testificari peo & hoc est arbitriū iudicis secundū Amod. vbi suprà.

Execute c. Intellige si iudex condemnatus non appellat, vel si appellat sententia executioni mittitur, si condemnatio est trium millium marabetinorū, sed si est vltrà, debet depositum facere, iuxta formam cap. 10. infra eod. & ibi dicam.

d Personalmēte. d Vid. tex. singul. circa hoc in. l. 6. tit. 4. par. 3. in fine. ibi; *Pero si tal yerro ouiesse fecho alguno dellos porq̄ mereciesse muerte, o perdimiēto de miēbro, deuē lo recaudar y ēbiar al rey y otros la razō escripta: porq̄ la merece: ca a tal juyzio como este al rey p̄tenesce de dar, y no a otro alguō.* Quod nota, q a sic vtitur. similis text. in. l. 4. in fin. tit. 15. li. 2. ī ordi. rega. * Et aliqd p Gre. Lop. in. l. 4. tit. 24. par. 2. in gl. *e porende.* & est tex. exp̄ssus in l. diui fratres. ff. d pœnis. versi. decurionib⁹. & versicul. alioquoq; capite.

Officiales. a Not. tex q nō solū correctores, & fieles, seuēdiles sexmerij, & p̄curatores, & tabelliōes dn̄t sindicari, & cōtra eos d̄bet fieri secreta inq̄sitio, sed quoq; fit cōtra iudices fraternitatis, vt in curijs Segouiæ cauet, petitione. 75. sed in hoc reqrit specialis p̄uisio vt ibi. Et quoq; iudices Mestę sindicari d̄bēt. vt ī dic. cur. pe. 54.

Iudicum syndicatus.

Caput. VI.

Otrosi, q̄ desde el comiēço el q̄ va a tomar la residencia secreta la comiēce a hazer segū el tenor a de la carta de poder q̄ lleua, y si hallare culpātealasistēte, o gouernador, o corregidor, o a sus officiales les notifiq̄ las cosas ē q̄ les hallare culpantes para que den sus descargos b. Y aueriguada la verdad d̄termine y execute lo q̄ buenamēte pudiere y en lo q̄ no pudiere determinar lo remita al nr̄o cōsejo cō la mayor informaciō q̄ pudiere auer, de manera, que aca se pueda determinar por la informaciō y processo que el ēbiare sin auer mas informacion sobre ello, y sin mas le tornar a remitir alla. Y si hallare culpante al dicho asistente, o gouernador, o Corregidor, o a sus officiales, o qualquier dellos execute c alla el derecho de la parte damnificada, o si tal fuere la culpa faga venir a la corte personalmente d al que hallare culpado para que aca se le de la pena q̄ merésciere.

Iudicum syndicatus.

Caput. VII.

Otrosi que el juez de residencia se informe como los regidores y fieles y sesmeros, y procuradores, y otros officiales a de concejo segun que los ouiere en los lugares de su cargo vsan de sus officios

y guardan las leyes del reyno, en lo que toca a sus officios dispone, y si por la pesquisa que sobre ello hiziere hallare alguno culpante le suspenda[b] del officio y le de traslado y auerigue la verdad para que le pueda cōdemnar, o absoluer segun el caso fuere y la relacion que de todo ello se hiziere la embie a nuestro consejo.

SUMMARIUM.

1 *Suspensio est temporalis.*
2 *Suspensio an potest esse sine monitione, & sine causæ cognitione.*
3 *Qui suspenditur, pendente processu, non potest ad nouum honorem, nec officium vocari.*

b
1 Suspenda. b Quæ suspensio est tēporalis† vt in.l. imperator.ff.de postulan.& in.l.fratres. ff. de pœnis.c. ex literis.de constitu.tenet Bal.in authen.habita.C.ne filius pro patre.col.6.nu.31. ¶ Et ista suspensio quando fit propter crimē ad pœnā cri-
2 minis, potest† fieri sine monitione.vt Innoc. in cap.1.de excessi.præla.in glo.suspendere & etiā sine causæ recognitione, si culpa, vel delictū coram iudice fiat.secundum Innoc.ibi.& idem tenet in.c.ad hoc.de appella.& iste text. ibi. *Si por la pesquisa le hallare culpado le suspenda.* & sic quòd sine citatione, & sine monitione habita informatione potest eum suspendere ab officio. Sed sic suspenso debet audiri in dicta causa, & in ea iudex debet procedere vsque ad condemnatio-
3 nem, vel absolutionem, vt hic. ¶ Et iste†, qui suspenditur, non potest processu pendente vocari ad nouum honorem, nec officium.vt in.l. vnica.C.de reis postul.lib.10. & ibi Barto. Plate. & & docto.& Plat.in.l.fina.C.de iure fisci.libr.10. vbi extendit etiam si non sit lata sententia contra eum.per text.in.l.reus delatus. ff.de muneri. & hono. *Et etiam dic, quòd pendente accusatione de suspecto, remouetur tutor ab administratione.vide Peregr.parte,tutor.q.7.& in parte accusatio.q.8.& ibi gloss.verb remouetur. Et an idē in prælato accusato, vel denuntiato de lapidatione.vi.quæ dixi in.c.5.prætorum in glos. *suspendidos*.nu.4.& vi.Henric.in.c. prælatorum. de accusatio.& ibi docto.& doctor in.c.venerabili.de officio.delega. & ibi,gl.& in.c.licet Heli. de simoni.vbi Io.de Anna.nu.21.dicit, q̄ cōmuniter super dilapidatione fiūt duæ inquisitiones, vna expeditur summariè de dilapidatione, & tūc suspēditur ab administratione, pōstea ī plenario fit alia super veritate, & si cōstiterit dilapidatorē, in totū remouetur. Et an q̄n suspenditur debet sibi adiūct⁹ dari.vi.gl.& additio. in. §. si quis autē.Insti. de suspe. tutor. & ibi docto. & in. d.c. venerabili. tamen notandum singulariter, q̄ administratio nō interdicitur tutori postulato suspecto, quando est coniūctus, sed datur ei adiūctus tex. in.l. si tutor.ff.d̄ suspe.tuto, sequitur Bar.in.l. q̄d si forte. §. sunt quidā nu. 5. ff. de solutio. quā legit.iūctā.cū.l. vero p̄curatori.& Barb.in.d. c.venerabili.colū.14.&.15.& Salyc.in.l. eam quam.C.de suspe.tut.& Greg. Lop.in.l.3. tit.18.part.6.*

Iudicum syndicatus.
Caput. VIII.

Otrosi que sepa que derramas se han hecho sobre los pueblos y que formas se han tenido en las repartir y cobrar y si se hā cobrado en que se han gastado y embie relacion de todo ello al nuestro consejo. Y si hallare que algunos repartimientos, o derramas se hā hecho sin nuestra licēcia y especial mādado de mas de tres mil marauedis arriba condene a los que lo hizieren en las penas de la ley.

Iudicum syndicatus.
Caput. IX.

Otrosi se informe d̄ los agrauios y sinrazões y cohechos q̄ hā hecho los q̄ lleuaron cargo de los emprestidos, y de

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Collectam vnam solus dominus familiæ debet soluere, intellige vt hic.*

a LEy. a Quæ est.l.16.tit.1.libr.7. in ordi.rega.cum.l.sequēti. vid.tex.simil.huic in.c.34.in capitibus correcto. & quæ ibi latè dixi. Et

1 vltra ibi dicta dic†, q solus dominus familiæ debet poni in æstimo, & vnam solā collectā soluere debet. Et sic, quòd pater solus đbet taxari, nō aūt filij, nec eius familia in potestate existentes. Secus in emācipatis. vt tenet Io. de Plat.in.l.si hi qui.C.de filijs famil. & quēadmo.pater pro his tenea.li.10.Quod dicit ibi esse verū patre viuente, sed eo mortuo, quia filij remanēt, tot incipiūt esse patres familias. vt in.l.pronūtiatio.ver. cùm pater familias.ff.de verbo.signifi. & tot demonstrātur bonorum possessores. vt in.l.fi.§.fi.ff. de bonis damnat. & ideo tot debent fieri libræ collectæ, seu æstima, quot sunt fratres. vt dicit tenere Bar.in.l.qui fundum.§.cohæres.in fi.ff.de excusa.tut. Sed Bar.ibi nil dicit. ¶ Tamen hoc intelligerē, quādo bona sunt diuisa inter eos, aliàs solummodo pro vna collecta, seu æstimo debet solui: per ea, quæ tenet Specul. in titu.de clericis coniug. vers.quid si clericus habens bona communi.n.13.& tenet Bar.in.l.tria onera.ff.de excus.tuto.& Ioan.de Plate.in.l.licet. C. de decur. libr.10.vbi dicit non habere locum in oneribus personalibus, sed in realibus. quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Ad bellum, an cogantur ire subditi.*

a SAcar la gente.[a]

1 Et sic, q subditi† cogūtur ire ad bellum. ¶ Sed in hoc distingue. Aut dn̄s vult inuadere alios pro libito voluntatis, nō labore reipublicæ, & non tenentur eū sequi etiā vassalli propriè.i. feudū tenentes ab eo. argu.in c.de forma.22.q.5.nisi aliud habeat cōsuetudo, vel pactum. ¶ Aut dn̄s inuaditur, & tūc si timor est subitaneus, & improuisus, omnes apti ad pugnam, vel ad custodiam, tenentur fauere reipublicæ: quia hoc casu etiam clerici tenētur ad custodiam. vt in.c.peruenit. de immuni. ecclesiar. Et facit.c.omni timore.23.quæst. 8. ¶ Aut non est timor talis: & tunc tenentur vassalli propriè dicti. per dictum.c. de forma. & similiter milites veri, id est, qui iurant ea, quæ ponit glos. in.l.penult.ff.ex quibus causis maio. ¶ Vassalli autem impropriè, idest, subditi ratione originis, aut domicilij, nil tamen ab eo tenentes, & milites non veri, sed tantùm respectu honoris, quæ prædicta non promittunt, & alij propter hoc nō sunt compellendi, vt tenet Summa Syluestri. in parte, bellum primum in.5.q. in fine. quod intelligit, dummodo dominus đ per se sufficiat ex redditibus suis, quos habet à loco: quia ꝑpter hoc habet gabellas, & redit⁹ vt eos defendat dicit esse argumēt.in capitul. princeps.23.q.5. & ca. regnū. Si vero nō sufficit per se, tunc omnes tenētur

1 pro salute domini. vt patet in capit. si nulla.& in dicto capit. omni timore.23. quæst.8. de qua materia belli, vide Syluestrin. vbi supra.& Pau. de Castr, & Ias.& cæteri docto.in repetitio.l.ex hoc iure. ff.de iusti.& iure.*Et vi.Gregor.Lopez in.l.17. tit.18.par.2.vbi tenet, quòd vassalli iurisdictionis, non tenentur quotidie insistere in exercitu, nec ad eum debent ire suis sumptibus, sed sumptibus domini, nisi in subsidium: & quādo esset parua expensa & extra ordinaria. vt in subita inuasione: & vi. quæ dixi in.c.3. prætorum. in glo. *no lleuando dinero.* nu.2.& vi.eund. Greg. Lopez late in.l.7.titul.19.par.2.*

Sacar[a] la gente para la guerra de los moros, y de traer las bestias y lieuas de pan y vino, y las otras cosas, y de comprar mantenimiētos en los lugares de que lleua el cargo y en sus comarcas, y embie la informacion dello al nuestro cōsejo.

SVMMARIVM.

1 *Appellare an potest iudex condemnatus à proprio iudice de malè gestis in officio.*

2 *Appellari an potest à sententia syndicatorum, & an appellatione pendente in executione supersedeatur.*

3 *Appellari potest à grauamine, vel interlocutoria sententia lata in syndicatu super incidentibus, vel emergentibus in lite.*

4 *Executioni an mittatur prius sententia contra officialem, quàm contra suos fideiussores.*

Restituyan

a Restituyã. a Y paguẽ si sunt soluendo, alias nõ tenent̃ vltra q̃ facere pñt, nec luũt in corpore, nec incarcerant̃. ita Bal. in l. quæ fortuitis. C. đ pignora. actio. n. 15. asserẽs, ꝙ si agit̃ cõtra iudicẽ rõne culpæ leuis, vel leuissimæ, & cõdẽnat̃, ꝙ nõ tenet̃ vltra quam facere põt, & ꝙ nõ incarcerat: & idem firmat Pari. đ Put. in tract. syndic. in verb. culpa. nu. 1. fol. paruo. 96. & idẽ in verbo, nisi potestas. n. 19. fol. 23. & ꝙ iudex cõdẽnatus in syndicatu in pœna pecuniaria nõ teneat̃, nisi ĩ quã tũ facere põt, nec possit ĩcarcerari, est tex. ĩ l. si filiusfamilias. §. iudex. ff. de iudic. & tenet ibi Ang. in additio. ad Bar. inquiẽs, ꝙ oĩs iudex nõ tenet̃ nisi in quãtũ facere põt, & ꝙ ideo non põt incarcerari: & idem sentit ibi Paul. nu. 2. & tenet Bal. in rub. C. de pœna. iudi. qui malè iudi. nu. 5. vbi intelligit, nisi fuisset condẽnatus ꝓpter eius dolũ per. d. l. si filiusfamilias. & idẽ tenet sequendo Bal. Pari. de Put. in. d. tracta. in verbo, iudex malè iudicãs nu. 12. fol. 152. ꝙ non teneat̃ vltra quã facere põt, nisi propter dolũ: & idẽ tenet Peregri. in parte, sententia. q. 9. gl. 1. & ita intelligo opinionẽ Bal. in. §. iudices. nu. 2. de pace firmanda in vsibus feudorũ: vbi affirmat, ꝙ iudex q in syndicatu nõ põt soluere cõdemnationẽ, debet puniri pœna corporali, sed đ cõsuetudine est ꝙ ponat̃ ĩ carcere donec soluat: quã dicit in practica seruari ei⁹ additionator, ibi ĩ additiõe, quæ incipit soluat. Scilicet qđ sit verũ qñ iudex teneretur propter dolũ, aliàs nõ tenet̃ nisi inquantum facere põt, nec põt incarcerari per supradicta.*

Iudicum syndicatus.

Otrosi faga executar las sentencias q̃ diere contra el assistente, o gouernador, o corregidor y sus officiales. Y que restituyã[a] y paguen qualquier quantia seyendo la condenacion de tres mil marauedis y dende ayuso, aunque el

Caput. X.

condẽnado appelle[b], y el le otorgue la appellacion que de la tal sentencia se interpusiere. Reseruando despues de pagada la tal cõdemnacion su derecho a saluo al dicho asistente, o gouernador, o Corregidor, o sus officiales para q̃ la puedã

b Appelle. b Quia officialis cõdemna-
1 tus † à ꝓprio iudice de malè gestis in officio nõ appellat, & licet appellet, sñia mittit̃ executiõi cõtra eũ. vt est tex. & ibi doctor. in. l. nulli officialiũ. C. quorũ appella. nõ recipi. & est canonizata ĩ. c. ei qui appellat. §. nulli quoq;. 2. q. 6. ¶ Qđ intelligit gl. ibi, qñ officialis, putà nũti⁹, vel notari⁹ vel executor cõdẽnat̃ ab illo iudice, cui⁹ erat officialis, qa nõ est verisimile, ꝙ iudex ferat cõtra eũ sñiam, nisi clarè reperisset delictũ, qđ sequit̃ ibi Bar. ĩ fi. & clari⁹ Pau. de Castro. vbi quoque intelligit, qñ cõdẽnat̃ de delicto commisso ĩ officio. ¶ Secus si cõdẽnatur sup alio, qđ cõcernit patrimoniũ, quia tũc bñ põt appellare, licet cõdẽnet̃ à iudice, cuius officialis est & gl. in. d. §. nulli quoque. ¶ Et p illã. l. dicit, ꝙ aliqui dicũt, ꝙ officialis cõdẽnat⁹ à syndicatorib⁹, nõ põt appellare, que lex scđm doct. nil facit, qa illi nõ sunt ꝓpriè iudices, sub qbus ipse militauit, nec istud est delictũ cõmissum ĩ officio, qđ ipse exercet sub ei, & sic scđm eũ cessat rõ. Et ita, ꝙ de iure cõi officialis cõdẽnat⁹ ĩ syndicatu põt appellare, tenet Ange. ibi in quãtũ dicit, si syndicaretur per aliũ. Sed Amod. Iusti. in tract. synd. in parte, saluo semp, & reseruato. vers. an aũt â sñia. nu. 236. tom. 14. tract. fol. 189. & hoc intelligere vult in ciuilib⁹, vel in criminalibus ꝓ delictis nõ pertinẽtib⁹ ad officiũ, putà de adulterio, furto. & homicidio, vł alio delicto extra officiũ, qa tũc de iure cõi poterit appellare. vt dicit ꝓbare text. ĩ. d. l. nulli. ĩ ver. in eo tãtũmodo negotio. iũcta gl. ibi. Secus est si condẽnat̃ criminaliter de delictis circa officiũ, & occasione officij, qa tũc nõ põt appellari. vt Specul. in tit. de appel. §. in qb⁹. ver. tertiò nota. ¶ Et licet supradicta sic teneãt dicti doctores cõmu-
2 niter †, sunt statuta gñaliter disponẽtia ꝙ à syndicatorũ sñia potestas, & eius familia nõ possit appellare. vt tenet Amod. Iusti. vbi suprà. versi. aduerte. & Paris de Put. in tracta. syndi. in parte, an si statuto. folio. 48. Et ita dicit seruari in capitulis quæ mittuntur in electione. i. in prouisione. prout cauetur in nostro tex. quòd sententia

lata in

lata in ſumma. 3000. dipondiorum, executioni mandetur, non obſtante appellatione: & ſi vltra iſtam ſummam condẽnatur, depoſitũ de condẽnatione faciat. Et ſic vtitur, ſi quis non impetrat literam cõmunicatam inter ſenatores conſilij, in qua cauetur, quòd in illis ſententijs, quæ non ſunt de furto, & barateria, ſed fuit proceſſum ad ſententiam ex officio iudicis, vel ad partis petitionem, licet condemnetur in ſumma dicta triũ millium marabetinorum, ſi à condẽnatione appellat in forma, appellationem deferat iudex, & in executiõe ſuperſedeatur cum fideiuſsione data à iudice de ſoluendo dictam condemnationem, ſi ſententia fuerit confirmata per dictos ſenatores: quæ prouiſio certè fuit acordata, ad euitandas moleſtias iudicum, & ſemper dictã prouiſionem obtineo anteaquam ſyndicarẽ. Et iſta prouiſio, quæ ſolet dari iudicibus, iubetur cuſtodiri per. l. 15. in pragmaticis factis Toleti, anno 1539. per noſtrum Carolum, & quia nõ eſt impreſſoribus tradita, eius tenor talis eſt.

DON CARLOS por la diuina clemẽcia Emperador ſemper Auguſto, rey de Alemaña, y el miſmo don Carlos por la gracia de Dios rey de Caſtilla, de Leon, de Aragõ, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valẽcia, de Galizia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, đ Murcia, de Iaen, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, Condes de Flãdes y de Tirol, &c. A vos el que es, o fuere nr̃o Corregidor, o juez de reſidẽcia de la ciudad de tal, o vr̃o lugar teniẽte enel dicho officio y a cada vno de vos. Salud y gracia ſepades, q̃ fulano Corregidor deſſa dicha ciudad, nos hizo relaciõ por ſu peticiõ, diziendo, q̃ el ſe temia y recelaua q̃ en la reſidencia q̃ le haueys de tomar, o haueys tomado y tomays en las condẽnaciones q̃ le han ſido y fueren hechas q̃ fueſſen de pleytos ſentẽciados entre partes, diziendo auer mal ſentẽciado, o hecho de pleyto ageno ſuyo proprio, q̃ le apremiaredes a q̃ pagaſſe, o depoſitaſſe las tales condẽnaciones, en lo qual recibira mucho agrauio ſupplicando nos vos mandaſſemos q̃ las condẽnaciones q̃ no fueſſen de cohechos, ni baraterias q̃ ſentẽciaſſedes cõtra el y ſus officiales ſi en tiẽpo fueſſe appellado no le apremiaſſedes a q̃ depoſitaſſe, ni pagaſſe las tales condẽnaciones conforme a los capitulos de Corregidores, y juezes de reſidencia, o como la mi merced fueſſe: lo qual viſto por los de mi cõſejo fue acordado q̃ deuiamos mandar dar eſta nr̃a carta para vos en la dicha razõ, y nos tuuimos lo por biẽ, por la qual vos mandamos q̃ las condẽnaciones q̃ ouierdes hecho en la dicha reſidẽcia q̃ tomardes, tomays, o aueys tomado al dicho fulano Corregidor q̃ ha ſido, y a ſus officiales en eſſa dicha ciudad, y a qualquier dellos q̃ fuerẽ đ cohecho y barateria, o coſas mal lleuadas hagays q̃ las q̃ fuerẽ de tres mil marauedis a baxo las paguẽ luego, y las q̃ fueren de tres mil marauedis arriba, hagays q̃ las depoſitẽ, ſegun y como ſe contiene en los capitulos de Corregidores, y juezes de reſidẽcia q̃ cerca deſto diſponẽ ſin embargo de qualqer appellaciõ, o appellaciones q̃ por parte del dicho fulano, y ſus officiales, o qualquier dellos ayan ſido y fuerẽ interpueſtas de las dichas condẽnaciones, y en quãto a las otras cõdẽnaciones q̃ ouierdes hecho, o hizierdes cõtra el y contra los dichos ſus officiales de los pleytos q̃ les han ſido mouidos ſobre las ſentẽcias y mãdamiẽtos q̃ dierõ en las cauſas q̃ ante ellos pendierõ entre partes, o de officio en el tiempo de ſus officios, diziẽdo auer mal ſentẽciado, o hecho de pleyto ageno ſuyo proprio, ſi ellos, o qualquier dellos appellarẽ, o ouierẽ appellado de las dichas cõdẽnaciones otorgaldes la tal appellaciõ, para q̃ la puedan ꝓſeguir ante los de nr̃o cõſejo y ſobreſeed en la execuciõ dellas durante la pendẽcia de los tales pleytos, y ſi cõtra el tenor y forma de lo ſuſo dicho ouierdes hecho algũa execuciõ cõtra el dicho fulano y cõtra ſus officiales y fiadores lo reponed y hazed reſtituyr lo q̃ les eſtuuiere executado

tado y houiere pagado, dando primera mete fiáças llanas y abonadas en essa dicha ciudad que pagarā todo lo que contra ellos por los del nuestro cōsejo fuere juzgado y sentenciado, y no fagades ende al por alguna manera so pena de la nuestra merced, y diez mil marauedis para nuestra camara. Dada en tal parte, a tantos dias de tal mes y de tal año.

¶Et an potestas poterit appellare, non obstāte statuto, & capitulo in prouisione, seu electione posito, vide dictum Amod. & Parid. de Puteo. vbi suprà. ¶Et dictum Pari. de Puteo foli. 50. in parte, an stante. vbi si stante. l. vel priuilegio, ꝙ à sententia syndicatorum quis nō possit appel
3 lare, si ipsi iudices proferāt † aliquam interlocutoriam in incidentibus, vel emergentibus in lite, vel aliud grauamen inferant super aliquo articulo, si potest appellare. Et tenet quòd sic saltē cū causis legitimis authoritate Bal. in lege incerti. C. de interdi. vbi dixit in repeti. in fine, ꝙ licet nō appelletur à sentētia lata in possessorio, potest appellari ab emergenti, vel incidēti. secū dùm Innocen. in capit. significauerunt. de testibus. quādo emergens non habet naturā principalis quia examinatur iustitia eius seorsum à principali, secus si ex eadē non depēdebat, quia tēdit ad idē, & sit eadē ratio. argumen. legis finalis de senten. facit lex si ex causa. §. nunc videndū: de mino. secūdum Bal. ibi., & in lege prima. C. si de moneta posse. fuer. appellat. de quo per dictum Paridē de Puteo. vbi suprà. ¶Sed circa istā executionē, quæ debet fieri ex sentētia lata
4 cōtra potestatē, quæri potest, an † mittatur executioni contra eū, quàm contra suos fideiussores. In hoc tene indubitanter, quòd prius debet mitti executioni cōtra potestatē, quia fideiussor nō potest cōueniri, nisi excussione precedēte, dato quòd renuntiasset beneficio de fideiusso. vt tenet Rodericus Suarez in lectura. l. 2. tit. *De los emplazamientos*. for. ll. lib. 2. colū. 55. versi. ex prædictis. in foro per tex. quem dicit esse famosum in. l. 3. §. fi. ff. de administra. rerum ad ciui. pertinen. & ibi Barto, & Alexā. in additio. & tex. & ibi Bart. in. l. prima. C. de cōueni. fi. debito. lib. 10. & Bertachi. de Firm. in suo aureo repertorio. in parte. fideiussor officialis. & Paris đ Puteo in dicto tracta. syndicat. in parte subijcio nu. 11. in fine. foli. 121. in libr. portatil. & ibi additio. & Amodeus Iusti. in dicto tract. in parte, pro quo domino Ioanne & officialibus solenniter fideiusserunt, vers. 5. cū sequentibus. n. 207. & 208. tomo. 14. tracta. fo. 187. allegando Bar. in. l. prima. ff. de administra. rerum ad ciuita. pertinen. ¶ Tamē dicit, ꝙ si in obligationibus fideiussorum renuntiatur priuilegio excussionis, & omnibus alijs beneficijs poterunt conueniri, nō excusso principali, secundum doct. in authē. presente. C. de fideiuss. & quia hodie in instrumentis renūtiatur, sententia lata contra principalē, mandatur executioni contra fideiussorē. l. fi. C. de reiudi. dummodo sit lata intra tēpus à statuto prefixū & petitū sit intra. 30. dies, vt dictum est suprà in c. 3. in gl. *pregonar*. nu. 10. & ideo consulit syndicis vt capiant fideiussionem latè vt comprehendat dictis renuntiationibus, & omnē causam, & quòd potestas, & officiales promittant soluere omnem condemnationem, quæ fiet de ipso potestate, & officialibus. & familiæ quomodocunque & qualitercunque, & ex quacunque causa in dicto syndicatu, & etiam si fuerit appellatum per iudicem appellationis iudicatum, aliàs fideiussores non tenentur ad condemnationem latam per iudicem appellationis lege Grecè. §. post litem. ff. de fideiusso. & per alia iura. vt ibi per eum. * Vel intellige quando iudex est præsens in ciuitate, in qua syndicatus est, secus si est absens ab ea, quia non est facilis conuentio: nā tunc fideiussor pōt conueniri non excusso principali: ita Bar. in. l. Marcellus. ff. de fideiusso. nu. 8. & ibi Alex. in additio. & idem Bart. in. l. cum quis. §. si is pro re. ff. de solutio. n. 9. & in. l. si quis iniquum. §. si is pro quo. ff. ꝙ quisq; iur. num. fi. & tenet Anto. Gomez de contractibus tit. de fideiussori. nu. 14. in prin. col. 3. versi. quinto limita. fol. 96. & tenet in terminis Plat. in rubr. C. de pericul. eorum qui pro magistrati. interuenerūt lib. 10. facit. l. 9. tit. 12. par. 5. ibi *en el lugar seyendo aquel que fuesse principal deudor.* *

seguir en el cōsejo [b] y no en otra parte alguna. Pero si la condenacion fuere de mas quātia y el condenado appellare de la sentēcia en tiē

b En el consejo. b Idē cauetur de iure cōmuni, q̃a talis causa appellationis debet tractari corā superiori administrātiofficiū. vt tenet Amod. Iusti. in tracta. syndica. in parte, Saluo semper reseruato. versi. & quādo liceat appellare. per tex. in lege prima. C. vbi de ratio. agi opor. & dicit notare

notare glo. in lege prima. C. ad legem Iuli. repetend. *Et isti iudices non possunt appellare ad chancelleriam regalē: quia auditores eius in causis syndicatus non sunt iudices: tenet pragmat. facta in Metina Cāpi, prout est in vol. pragmati. l. 40. §. 3. fol. 27. & ita quotidie senatores consilij per suam prouisionem ipsius regis prouidetur. *¶Et debet se præsentare cum processu, vt hic. ¶Et an appellatio sit deserta, quia non præsentauit processum infra terminum styli curię, vide Matthæ. de Afflictis decisione. 79. *Tamē in causis criminalibus non pronuntiatur appellationē esse desertam ex non prosecutione appellationis: & sic practicatur tenet Greg. Lopez in. l. 23. tit. 23. par. 3. in gl. *meses*. in fi. vid. infrà in ca. 21. iudicum syndicatus in gl. *se presente*.

SVMMARIVM.

1 *Depositarium tutum iudex non eligens, est in culpa, & tenetur.*

2 *Iudices recipientes malos fideiussores, qui ex officio tenentur recipere bonos, obligantur ad interesse partis, vel reipublicæ, quando respublica læditur, nisi fideiussores approbentur pro idoneis.*

c **Fiable.** c Aliàs si iudex depositarium tutū non† eligit, est in culpa, & tenetur. tenet Bart. in. l. si solutурus. ff. de solu. n. primo. & Bal. in. l. acceptam. C. de vsuri. colū. 4. q. 9. ¶Tamē putat Bar. in. d. l. si solutурus. q si qs elegerit in depositarium numularium talem, de quo omnes diligentes communiter confiderēt, q satis sit, & excusatur vt nō possit imputari culpa, dicit q facit ad hoc. l. eū. §. fina. ff. commoda. ¶Et facit in simili, quod tenet Bald. in tractat. statu. in parte, cauere. & in authentic. generaliter. C. de episcopis & cleri. quòd iudices† qui re-
2 cipiunt malos fideiussores, qui ex officio tenentur recipere bonos, obligantur ad interesse partis, vel reipublicæ quando respublica læditur, quod dicit esse menti tenendum, & idem tenet Hippolyt. de Marsili. licet de supradictis nullam faciat mentionem in repetitio. rubric. de fideiusso. numero. 345. per tex. in. l. fina. & ibi docto. C. de magistratis conuenie. ¶Tamen dicit, quòd est dare remedium, vt iudex nō teneatur parti ad interesse, etiam si receperit fideiussorē minus idoneum, putà, q faciat, q approbetur fideiussor p idoneo, & sufficiēti anteaquā ipsum pro sufficiēti acceptet, & tali casu in nullo tenetur, sed tenetur ille approbator. Ad quod dicit esse tex. notabil. in. l. cum ostendimus. in fine. ff. de fideiusso. tuto. & facit text. in. l. 1. §. sciēdum. ff. de magistris conueni. & tenet Ioan. de Plate. in. l. 1. C. de discussori. lib. 10. numer. 4. & Barto. in. l. 1. C. de periculo nomina. li. 11. & tenet Frā. Luca. in tract. de fisco. n. 63. tomo 6. tracta. fol. 8. & hāc partē firmat Alex. in. l. si verò. §. q. p rei qualitate. ff. qui satisdare cogātur. 2. col. & Ang. i tracta. malefi. in parte. pro qbus Antonius fideiussit. pē. col. in. 1. vers. Et ad intellectū. d. l. cùm ostendimus. §. fi. vi. Ioā. And. in reg. q tacet. de regul. iur. in. 6. & Cy. in. l. inuitus. C. de procurato. & Abb. & doct. in. c. nōne. de præsumptio. & per alios doctores relatos per Hippol. de Marsi. vbi supra. quē vide. Cuius opera in mēte habeas, licet parum ex bonis fortunæ habuit, sicut omnes literati habemus. & vide latissimè per Pari. de Puteo. in dict. tract. syndica. in parte, si iudex maleficiorum. folio. 121.

po y en forma deuida, mandamos que el pesquisidor le otorgue la appellacion, y el condēnado sea tenido đ poner y pōga en deposito antes q̃ le sea otorgada la appellaciō, lo q̃ mōtare la condenaciō en poder de persona fiable[c] q̃ el juez de re-

SVMMARIVM.

1 *Electio depositarÿ pertinet ad iudicem, & ille intelligitur locus legitimus, vel tutus, vel depositarius sufficiens, qui iudici videtur congruus.*

2 *Depositum factum apud eum, de quo omnes diligentes communiter confidebant, licet fiat sine iudicis authoritate, valet.*

3 *Iudex potest seipsum eligere in depositarium, & potest esse fideiussor partis.*

4 *An quis cogatur esse sequester.*

5 *Si sequester restituitur mandato iudicis, statim est liberatus.*

6 *Si sequestrum fiat penes personam ecclesiasticam iudex secularis potest præcipere, quod illud restituat.*

Nombra-

d Nombrare. d Idem probat text. & ibi Bar. in. l. si solu
1 turus. ff. de solutio. vbi electio † depositarij pertinet ad iudicē. Et sic quando dubitatur de depositario vel de loco tuto, iudex eligit ad petitionē partis, vel offerentis, & ille intelligitur locus legitimus, vel tut⁹, vel depositarius sufficiēs, qui iudici videtur congruus, & etiā debet poni in tali persona, & in tali loco, quòd creditori sit facilis persecutio. vt notat Bal. in. l. acceptā. C. d̄ vsu. 1. col. nu. 2, quod dicit ibi esse verū in deposito iudiciali. Sed in extraiudiciali deponēs eligit locū, vel personā, prout sibi placet: quia de eo, quod deponitur, non est controuersia. vt dicit notari in. l. ita autem. in princip. ff. de admi. tuto. & in. l. debitor. ff. de nego. gestis. ¶ Adde tamē, ꝙ si depositum fiat † apud eum, de quo oēs
2 diligentes communiter confidebāt, licet fiat sine iudicis authoritate, valet quia videtur id esse. vt additionator Bal. in. d. l. acceptā. in. 2. additione. allegando Bar. & alia iura in. d. l. si soluturus.
3 ¶ Et ibi quoque tenet, ꝙ iudex potest seipsum † eligere in depositarium, allegando Fulgo. in. l. fideiussor. §. fi. ff. qui satisdare cogā. de quo vid. ibi Ias. n. vbi Ias. dicit, ꝙ pro ista parte est gl. ordinaria in. l. senatusconsulto. §. fi. in gl. fi. in versi. deponatur. ff. de offi. presi. quod potest fieri vel penes iudicem, vel penes alium. & ita tenet Bal. Roma. & Alex. in. d. §. fi. qui incipit, satisdatum. & facit tex. in dict. l. acceptam. ¶ Et facit quoq; quòd iudex potest esse fideiussor partis, vt dixi suprà. in. capit. 3. in gloss. *Apregonar*. in fin. ¶ Sed
4 dic, quòd nemo † cogitur esse sequester cū suo damno, vt tenet Bal. in dict. l. si fideiussor in. 2. lectura. numero. 2. per tex. in. l. fina. C. de bonis autho. iudi. possi. ibi, non concedentur. & idem tenet Bartol. in. l. Iulianus. C. de agricol. & censitis. libro decimo. & Angel. & Alexan. in dicto. §. si satisdatum. numero. 10. & Ias. ibi. numero. 3 ¶ Quia sequester obligatur ex quasi contractu vnde tenetur actione prescriptis verbis. vt in. l. si oleum. in principio. ff. de dolo. & ibi Bartol. sed nemo inuitus cogitur contrahere, vel quasi contrahere, vt in. l. nec emere. C. de iure delibe. Postquam autem voluntariè accepit, non potest propria authoritate relaxare, nisi ex iusta causa. secundum Ias. ibi in dicto. §. si satisdatum. numero. 4. & Bald. in rubric. C. quòd cum eo.
5 ¶ Tamen si sequester mandato † iudicis restituitur, statim est liberatus, secūdum Ias. vbi supra per tex. notabil. in. l. fina. §. penult. versicul. per suam interlocutoriam. C. de bonis authori. iudi. possid. Qui text. est notabi. ad aliud, quòd si se-
6 questrum † fiat penes personam ecclesiasticā, quòd iudex secularis potest præcipere, quòd illud restituat. & vid. Bald. in dic. l. acceptā. 1. col. vbi tenet, quòd talis clericus depositari⁹ potest cogi ad restitutionem depositi officio iudicis secularis, sed non proceditur contra eum per modū iudicij, sed executiuè secūdum Ias. vbi supra. qđ nota.

sidencia nombrare d para que si fuere confirmada por los del nuestro consejo la sentencia se pague la cōdemnaciō del tal deposito cō las costas. Y esto fecho sea oydo el cōdēnado en el nr̄o consejo presentan b dose con el processo en tiēpo y d̄ otra guisa no sea oydo.

Iudicū syndicatus. Caput. 11.

Otrosi, que sepa si el assistente, o gouernador, o corregidor, o sus alcaldes y sus officiales han lleuado ropa, o posada, a sin la pagar, y si hā lleuado otro salario de alcaldias mayores y ordinarias y alguazilazgos, o merindades, o mayordomias, o almotacenias de mas d̄ su salario b, o por otra razon alguna, y si lo ouiere lleuado lo faga restituyr a quien hallare que pertenesce.

Ropa. o posada a Idē tenet text. in cap. 8. in fin. in capitib⁹ correctorū. & ibi latè dixi in gl. *Saluo por sus dineros.*

Salario. b Simil. text. & ibi dixi in capitulo primo. in capitibus correctorum in gl. *Mas salario.* vbi latè de istis salarijs.

[a] Mãdado. a Vt in c.6.in. capitib⁹ correctorũ.& ibi dixi đ ista visitatiõe terminorũ

Iudicũ syndicatus. Caput.12.

Otrosi quese pa si se hã visitado los terminos por el corregidor, y executado las sentẽcias segũ le fue mãdado.[a] Y ansi mismo se informe como y de q̃ manera el dicho corregidor y sus officiales hã guardado y fecho guardar todo lo q̃ les fue mãdado en los capitulos del memorial, q̃ se da a los corregidores. Y la informaciõ de todo esto la traya, o la embie al nuestro consejo.

[a] Dobla dos. a Vi. text. in capitib⁹ correcto.& quę ibi dixi.in gl. *ni lle uara*.& in gl. *ni consentira*. & in gl. *Fuerẽ puestos*. tex. in capitul. septimo.quę & ibi dixi.

Iudicum syndicatus. Caput. 13.

Otrosique el ni sus officiales no lleuẽ derechos doblados[a] saluo como los lleuan los ordinarios no hauiendo corregidor.

[a] Dierẽ[a] Similis text. & ibi latè dixi in. c.9.in capitib⁹ correctorũ.vbi vide in gl. *assessorias*. & in glos. *Por comission*. & in glos. *De la ley*

Iudicũ syndicatus. Caput. 14.

Otrosi que no lleuen ni cõsientã lleuar a sus officiales accessorias, ni vistas de processos por las sentencias que se dieren.[a] Y q̃ esto aya lugar asi mismo aũque los tales juezes de residencia conozcan por comission nuestra.

[a] Pagado.[a] Similis text.in capit..10. in capitibus correctorum. vbi de tota ista materia istius capituli scripsi.

Iudiciũ syndicatus. Caput 15

Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar a sus officiales derechos de execuciõ por ningũ contracto, ni obligacion, ni sentencia de q̃ le pidieren execuciõ fasta q̃ el dueño dela deuda sea pagado[a], o contento, o las partes se concertaren y no lleue mas de vn derecho segun lo quieren y disponen las leyes.

[a] Iuzgada. a Similis tex.& ibi dixi in. c.11.in capitibus correctorũ Sediam utæ septenæ sunt cameræ regis, & nõ iudicum, nec algazelorum, nec merinorũ.vt in cap.12.in dictis capitibus correctorũ.& ibi dixi

SVMMARIVM.

1 *Iudex an potest condemnare inquisitũ ad restitutionem dãnũ passo sine eo, quod pars petat.*

[b] Pagada. b Facit tex.in.l.2.tit.13 lib.4 for.ll.¶ Sed circa hoc põt dubitari de quęst.quę occurrit quotidie qñ iudex procedit ex officio suo cõtra furẽ propter res furatas, si iudex † põt cõdẽnare inquisitũ ad resti-
1 tutionẽ dãnũ passo sine eo, q pars petat. Quod videtur per tex.in.l.1.ff.de concussio.ibi ablatũ eius,& omni tẽpore præses prouinciæ iubet,& delictũ coercet.& in.l.pẽ.ff.de calũnia.ibi, restitui iubeat: & pœnã irroget. & in lege si quis seruũ.C.ad.l.Faui.de plagia.ibi, soluta pœna restitui faciet.& tenet Bal.in.l.1.C.de appella.& dicit, q fur in eadẽ sententia mittitur ad furcã, & condẽnatur ad restitutionẽ male ablatorũ,& dicit se

cit se ponere vnū nouū ibi, q̄ vi ponitur pœna mortis potest cumulari ciuilis.&criminalis.De quibus omnibus vide per Felin.in.c. cum oporteat.de accus.pe.col.vsq; ad finē.addendo Ang. in.l.si vacantia.C.de bonis vacan.lib.10. in fin. vbi arguēdo p̄ & cōtra cōcludit,q̄ iudex potest condēnare inquisitus ad restitutionē dam num passo, pro quo vi. Bar.in. l. defuncto. in fi.ff.de publ. iudi.&in.l. pē.ff. de calūnia.Bar. &Bal.in.l.2.C. de edēdo.ad finē dicēs,q̄ si ex p̄cessu inquisitionis p̄batur dānū, vel interesse partis,qui non interfuit processui,&q̄s cōfitetur super eadē inquisitione,pōt cōdemnari super interesse partis sine alio p̄cessu.allegat Innoc.in ca.cū oporteat.de accusatio.late & eleganter idē Bal. in repe ti.l.cunctos populos.C.d̄ summa tri.&fid.catho.versi.incidēter iuxta hoc quæro. vbi hoc limitat,&dicit hoc esse verū, dummodo delictum cōstet ex confessione inquisiti,quia tūc condēnatur ad restitutionē ablatorū:secus si d̄ dilicto cōstet ex cōtumacia,vel per testes,per rationes,de quibus ibi per eū. Ex quibus est cōfirmata opi.Inno.in.d.c.cū oporteat.de quo per doctorem del Castill.in.l.48.in legibus de Toro.in gl.*a restituyr*.3.&.4.col.vsq; in fine de qua materia vltra eū vide Pari. de Puteo.in tracta.syndi.in parte,sequitur modo alia quæst.fol.82.vbi late.&Alex.in additi.ad Bar. in.l.interdum.§.qui furē.ff.de furtis.&decisio. Tolosa.22.in ordi.&per Angel.in.l.1.ff.de publi.iudicijs.*Et tenet Peregr.in par.inquisitio. q.2.in gl.detegenda&Silua.nuptial.fol.96.allegans Bal,in.l.qui crimen.col.pen.C.qui accusa. non po.&alia iura.*

Iudicū syndicatus. Capvt.16.

Otrosi que no lleuen se tenas de ningū furto sinque primero seā condenadas por sentencia passada en cosajuzgada[a] y la parte que recibiere el hurto sea primeramente contenta y pagada[b] del hurto.

Iudicum syndicatus. Caput. 17.

Otrosi que no lleuen ni executen penas algunas de las que disponē las leyes sin q̄ primeramente las partes sean oydas y vencidas y sentenciadas como se contiene en el memorial de los corregidores.

Iudicum syndicatus. Caput.16.finis.

[a] **Corregidores.** a Vt in ca.11 in capitibus correctorum,&ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Gabellæ debent diuidi inter diuites & pauperes secundum facultatem,& tractus, & nō secundum munus personarū. Et si perperam æstimantur,restituitur quis,probando verā æstimationē.*

2 *Gabellæ anteaquàm exigantur à vicinis debet eis fieri notificatio, vt præparent se ad solutionem.*

3 *Æstimatores gabellarum tenentur ad id,in quo malè æstimant.*

[a] **Demandar.** a Similis est tex. ad literam in.c. 14. in capitibus correctorū.¶Et vltra ibi dicta dic, q̄ q̄n ciuitas accipit istas gabellas,hoc est. *Se encabeçona.* debēt diuidi,& exigi† inter diuites&pauperes secūdū facultates,& tractus,& nō secūdū munus personarū.vt est gl,in.l.1.C. de apochis publi.li.10.in parte inopes.cui⁹ cōtrariū aliquādo assolet fieri,& malè.nam pluries diuites releuātur,& pauperes grauātur.& super hoc prouidet dic.l.debet enim ęqualiter fieri distributio æstimi collectarū,& gabellarū. de quo per Bar. & latius per Plat.ibi, quia potentiores cōsueuerūt minores opprimere.vt in.l.1.C.ne lice.poten.&in.l.1.C.de cēsi.lib.11.ideo rectores prouidere debēt,ne fiāt eis oppressiones.vt in.l.illicitas.§.ne potētiores.ff.de offi.præsi.vl.text.& ibi late dixi in c.6.correctorum.in gl.*Los pobres.* ¶Intātū,q̄ ille cuius bona sunt perperā æstimata,poterit infra annū restitui,probādo verā ęstimatio-

mationem, quæ erat tempore æſtimationis, nõ quæ fuiſſet ante, cum pretia rerum varientur. vt in.l.3.C.de reſcin.vendi.poſt annum. verũ non reſtituitur, niſi ſit minor, vel abſens. vt tenet Ioã nes de Pla.in.l.ſuſceptores.la.2. C. de ſuſcepto. & arca.libro.10.

¶Et adde, ꝙ antea quàm iſtæ gabellæ exigan-
2 tur† à vicinis qñ ſunt cõuenti cũ arrendatoribus, & publicanis, vł qñ ſunt taxati à ciuitate, debet eis fieri notificatio, vt ſe præparent ad ſolutionẽ dictarum gabellarũ, & tributorũ faciẽdam, aliàs exactores puniẽtur. vt eſt tex. iuncta gloſ. in parte, quot annis.in.l.præcipimus.C. de cano. largi.tit.li.10.& ibi Ioã. de Plat. ¶Itẽ dic, ꝙ iſti taxatores bonorum & patrimo-
3 niorũ †, & aliorũ remanẽt obligati, & tenentur ad id, in quo malè æſtimant, ſiue ęſtiment pro gabellis, & collectis publicis imponendis, q etiã vocãtur per æquatores, ſiue ad priuatum cõmodum. vt eſt text. & ibi Ioã. đ Plate.in.l.1.C.de diſcuſſo.mi. Et ſic patet; quòd ſi pauperes grauãt in talibꝰ æſtimationibꝰ, põt agere cõtra æſtimatores. qđ nota.

Iudicũ ſyndicatus. Caput.18.

Otroſi, que guardẽ y faga guardar a ſus officiales las leyes de nr̃o quaderno đ las alcaualas que dã ordẽ en el demãdar[a] proceder, y executar, y lleuar đ los derechos en los pleytos đ las alcaualas, de manera que los labradores y officiales y gẽte đl pueblo no ſeã fatigados cõtra el tenor y forma de las leyes del quaderno.

Iudicũ ſyndicatus. Caput.19.

Otroſi mandamos q̃ el dicho juez tome las cuentas de las penas al eſcriuano del concejo preſente el corre-

SVMMARIVM.

1 *Rationes ſyndicorum, & aliorum adminiſtratorum publicorum, redduntur in publico, & generali conſilio.*

a **Corregidor.** a Quia reditio rationis receptorũ, & datorũ à publico adminiſtratore, debet fieri in aperto, & nõ in ſecreto. Et ideo in pluribus lo-
1 cis rationes † ſyndicorum, & aliorũ adminiſtratorum publicorum redduntur in publico, & generali concilio. vt tenet Ioan. de Plate.in.l.ſecuritatis.C.de ſuſceptori.& arca.libr.10.& ideo in multis ciuitatibus, & villis, dum hæc cõputatio redditu ciuitatis, vel fiſci redditur, tãgitur cymbalum, vt omnes ipſius populi, ſi volũt, veniant ad dictam rationem videndam.

b **Mandado.** b Circa hoc vi. text. in capit.45. in capitibus corrector. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, qui liberat captum à carcere, ſine eo quod ſoluat condemnationem, tenetur, ſi condemnatus non eſt ſoluendo.*
2 *Fiſco competit duplex remediũ pro debito fiſcali.*
3 *Iudex extrahens captum à carcere ante ſententiam non tenetur, ſi fideiuſſoribus relaxauit: quia in pœnis habet fiſcus ius poſt ſententiam.*

c **Cobrar.** c Scilicet ex condemnatis, ſi
1 ſoluendo ſunt†, aliàs recuperet ab ipſo iudice, qui captũ liberauit à carcere ſine ſolutione pœnæ. tex.in.l.1. C. de magiſtris conuenien.& in.l.aduerſus.C.eo.& iudici incũbit probare eſſe ſoluendo. tenet Saly. in.l.magiſtratibus.C.eod.tit. quia pœnæ maleficiorũ dicuntur fiſcalia, & bona vacantia, & turpia lucra. vt per Bald.in.c.primo.vltima columna.in titu. quæ ſint regalia in vſi.feudo. ¶Et pro tali de-
2 bito fiſcali competit fiſco † duplex remedium, ſcilicet excuſſio perſonalis, & realis, & poteſt vti ſucceſſiuè quo vult vt tenet Ioann.de Plate. in leg.nemo carcerẽ.C.de exacto.tribu.libr.decimo.columna.4.nume.16.verſi. tertio collige. ¶Et ſi iudex extraxit à carcere condemnatum, ſolutione pœnę nõ facta, quia ſibi cõpetebat dicta excuſſio perſonalis, & realis, ſoluat fiſco de
3 ſuo arg.in.d.l.prima. Secus ſi iudex extraxit† à carcere ante ſententiam, quia tunc nõ tenetur, ſi fideiuſſoribus relaxauit: quia in pœnis fiſcus habet

habet ius post sententiam, nõ ante. vt Bal. in. l. si. quarta. colu. C. de fructi. & litis expẽ. per auth. bona dãnatorum. C. de bonis damna. plenius per Alexã. in. l. rescriptum. ff. de pactis. numero octauo. & ibi glo. vbi. allegat Bar. ĩ. l. post contractum. ff. de donatio. vbi tenet, ꝙ ante sẽtentiam nõ habet fiscus bona hypothecata, q ante dictam sẽtentiã nullum ius habet. vt in. l. iudiciorun. ff. de actio. &. obliga. & ĩ. l. ei⁹ qui delatorem. in principio. ff. de iur. fisci. & in. l. si qua pœna. ff. verbo. significa sed post sententiã sic: qa cum per sententiam quasi contrahatur. vt in. l. 3. §. idem scribit. ff. de præt. & pari ratione per quasi contractũ, fisc⁹ habet hypothecam. vt in. l. aufertur. §. fisc⁹. ff. de iure fisci. Quæ opinio est verior secũdum Alexãd. vbi suprà tenet Angel. in. l. si quis post hac. C. de bonis prescrip. in fine. teneat ꝙ à tempore litis

gidor^a. Y delante el escriuano que fuere diputado, para escreuir las dichas penas. Y se informe si ha cobrado el dicho escriuano de cõcejo todas las penas en que el corregidor y sus oficiales hã cõdẽnado. Y si el dicho escriuano, que para ello fuere diputado ha assentado en su libro todas las cõdẽnaciones y las ha notificado al dicho escriuano de cõcejo en el termino q̃ deuia, o si el dicho corregidor ha condẽnado algunas penas ante otro escriuano, y no ante aq̃l como le esta mãdado^b, o si a culpa, y cargo de al gũo dellos se ha perdido y dexado de executar algo d̃las dichas penas, y tẽga cargo de las cobrar^c assi a-

contestatæ bona intelliguntur confiscata fisco: quia sua ratio non obstat. Nam licet per litem contestatam quasi contrahatur, est verum quãtum ad hoc, vt quis sit astrictus instantię, nõ autem pœnæ, in qua quis condemnandus est per sententiam. vt declarat Bar. in. d. §. idem scribit. secundum Alexand. in dict. l. rescriptum. quem vide. & similis gloss. in dicta. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iur. fisci. & in. l. in summa eius. tit. & Guido pap. singul. 505. & Ioann. de Plate. in. l. vnica. C. de pœnis fiscali. libro. 10. numero secũdo. & ibi Luc. de Pen. & Francisc. Lucanus in tracta. de fisco. in prima parte. numero. 74. tomo sexto. tracta. folio. 8.

SVMMARIVM.

1 *In rationibus debent officiales scribere quantum sit acceptum, & quantum sit erogatum.*

2 *Officiales syndicantur de subtractis ex pecunia publica.*

3 *Bona dicuntur in fiscum incorporata per apprehẽsionem, vel descriptionem in libro.*

4 *Receptores non possunt pecuniam publicam in suos vsus conuertere, vel mutuo accipere.*

d Cuenta y razon. d Officiales isti, ad
1 cuius officiũ spectat publicas describere † rationes debent scribere quantũ sit acceptum à collectoribus, quantum vero sit pro anno & salarijs militãtium erogatum, & alia dequibus per Ioã. de Plat. in. l. nullus. C. de tabula. & scribis. libro. 10. ¶ Et isti officiales syndicantur de subtra-
2 ctis † ex pecunia publica, si ea quo quomodo intercipiant, vel alio metallo contaminent, vel radant, vel si in libris, seu in tabulis publicis deleuerint, vel minorem pecuniã scripserint, quam perceperint. vt in. l. 1. &. 4. ff. ad. l. Iuli. pecula. & in. l. qui tabulam. vt tenet Pari. de Puteo. in tracta. syndi. in parte syndicantur etiam officiales. fol. 34. vbi vide de pœna imposita contra supra facientes. ¶ Et ibi quoq; in nume. 3. dicit, ꝙ hæ
3 † pœnæ, seu bona dicũtur in fiscum incorporatæ per apprehensionẽ, vel descriptionem in libro. vt in. l. si quando. & in. l. fin. C. de bonis vacan. libr. decimo. & in. l. facultas. C. de iure fisci. eod. lib. vbi Bar. tenet, ꝙ per depictionem armorum etiam fit incorporatio. & glossa. in. l. pacta conuenta. in fine. ff. de contrahen. emptio. & dicit, quòd quando est scripta in libro procura-

toris Cæſaris. ¶Quinimo tenet Par. de Put. vbi ſuprà, ꝙ re-
4 ceptores † non poſsũt pecuniã publicã in ſuos vſus cõuertere, vel mutuò accipere, nec in aliã vtilitatẽ trãsferre. & Plate.in.l. minimè. C.đ ſuſceptori.&arch. libr.10.nec eius officiales poſſunt talem pecuniam in vſus ſuos cõuertere, nec cum ea negotiare. vt dict. Ioã. de Pla.in.l. comperim⁹. C. de nauicula.lib. 11.in fin.& Philippus Dec.conſili.6.& Bonifa. de Vitali.in tracta.maleficiorũ in parte, de reſiduis.& Ang.de Areti. in.§.ſunt præterea. Inſti. de public. iudi. vbi tenet, quòd ſi aliquis habet aliquã adminiſtrationem publicam, & ex ea aliquid in ſuum vſum cõuertit, incidit in pœnã tertiæ partis. vt poſui in capitu. 45. in capitulo prætorũ ſupra in gloſſa. *Ni tomar.* & ibi vide. ¶Quibus adde, quòd adminiſtratores, qui non reddiderũt domino plenè rationes, & non

quellas como las q̃ cõdẽnare el tpo q̃ alli eſtuuiere, y las embie cõ quien embiare la reſidẽcia y embie la cuẽta[d] y razõ de todo ello a los del nueſtro conſejo para que ſe faga cargo dellas al nueſtro limoſnero, y la dicha cuenta venga firmada de los dichos dos eſcriuanos, y del corregidor, ſi alli eſtuuiere. Y ſepa ſi en el cõdenar, y el eſcreuir y recebir de las dichas penas ſe ha guardado en todo lo q̃ ſe manda guardar por el memorial[e] de los dichos corregidores.

Iudicũ ſyndicatus. Caput. 20.

CTroſi, mandamos que luego[a] acabados los dias de la reſidẽcia embie la

perfectè omnia, quæ ex publico acceperunt, in libro ſcripſerunt, appellantur prædones, & condemnantur in quadruplum.text.in.l.excellentia.C.de erogatio.milit.libro.12.& Paris de Puteo.in tract, ſyndica. in parte officialis finito officio.fol.224.quaſi in fine.

c **Memorial.** e Vt in cap.45.in capitibus correctorum.

SVMMARIVM.

1 *Mox, illicò ſtatim, quando dicatur.*

2 *Legatione finita, an ſtatim amittatur priuilegium.*

3 *Quouſque quis non poteſt recuperare poſſeſſionẽ dicitur quis recuperare in continenti.*

a **LVego.** a Quando in iſto tex. dicatur ſtatim, mox,
1 illicò. † Barto.in.l prima.§. qui præſens. ff. de verb.obli.tracta.& ibi per Imol.latius. Adde tu dictis eorũ ea, quę pulchrè notat Bar.& alios in.l.fructus.ff.ſolut.matri. & per Bald.in.l.Gallus.§.ille caſus.ff.de libe.& poſthu.vbi dicit, ꝙ varijs modis accipi poſſunt dictæ dictiones, & aliquando denotant longũ interuallum, vt in ca. ſi quolibet. 20.q.2.& in ca. ſi puella.& eſt bonus tex.in.l.ſed ſi ſub cõditione.§.ſi ſeruus.ff.de hæred.inſti.vbi dictio, mox, triennium importat, vt notatur plenè per gloſ. in capi.quia propter.de ele.ad finem. ¶Tamen in dubio.ſecundùm Bald.importat idem, quod incontinenti, & ſic modicum interuallum.allegat notata per gloſſ.in authentic.de inceſtis nuptijs.in principio.in gloſſ, quæ incipit, ſed nunquid, & idem ſentit glo.in dicto capit. quia propter.Quam etiam ad hoc allegat Ioã. de Imol. in.l.diuortio.in princ.in.8.colum. ff.ſolu.matr. ¶Sed hoc modicũ interuallũ interpretabitur arbitrio iudicis.ſecũdùm Alexan.in.d.l.1.§.qui præſens.numero.9.per glo.quam dicit eſſe notabil.in ca.quam ſit.de electio.in.6.verſi.quàm citius, & in.c.an ſit.de appell.plura enim de prædictis dictionibus ponit Specula.in tit.de diſputa.& allega.§.poſt hoc.verſi.Item clauſula. Sed iſta opin.Alexan. antea fuit Abbat. licet de eo Alexan.mentionem non faciat in.c. potuit. de locato.numero duodecimo.per tex.& glo.in.l. ſi ita quis.§.ſi iactura.ff.de verbo.oblig.vbi tex. dicit ſtatim & ibi dicitur, ꝙ communiter iudicis arbitrio relinquitur, & ille text. eſt optimus in mate-

in materia.& ibi Barto.secundũ Abb.vbi suprà. ¶Et sic in isto casu, licèt iste text. dicat, statim, hoc relinquitur arbitrio iudicis:& quia quando facit moram in mittendo residentiam ad consilium, sæpe video, q senatores ad petitionẽ iudicis, qui fuit syndicatus, decernũt suam prouisionem, iubendo dictam residentiam mitti sub pœna in dicta iussione contenta, quod satis colligitur ex verbis Bart.in.d.§.qui præsens. in fine.in quantum dicit, q dictiones supra dictæ, non excludunt tẽpus cõueniẽs arbitrio iudicis.¶Quia, vt dicit ibi Francis.de Are.fin.colũ. quia si aliter esset, videretur, q lex obligaret ad impossibile, pro quo dicit q est text.in.l.cùm res.§. itaq;.ff. de lega.1.iuncta.l.si constante.§. si verò.ff.solu matri.vbi in dicto.§. itaq;.dicitur, quòd si hæres amisit rem legatam culpa sua, statim cõdemnatus est ad æstimationem, & tamen ista verba nõ excludunt, quin detur tempus conueniens ad quærendum seruum, qui est in fuga.vt in. d. §.si verò.& ita dicit, q intelligitur Barto. in.d.l.cùm res.§.primo. versus finem commenti. ¶Secundò dicit, q bene facit tex.in.l.si cui.§. tandiu. ff. ex quibus causi.maio.vbi dicitur, q finita lega-
2 tione†, statim amittitur priuilegium legationis, & tamen secundum glo.ibi, qui allegat bona iura, illa dictio, statim temperatur, vt habeat priuilegium, etiam eo tempore, quo colligit sarcinulas.¶Quoq; facit, quod tenet Angel.in disputatione sua, incipiente, renouata guerra.sequendo Bar.in.3.§.cũ igitur.ff. de vi & vi arma.vbi dicit,
3 q quousq; quis† non potest recuperare possessionem, dicitur quis posse recuperare in continẽti: quia tempus, quo non potuit, non imputatur sibi, quod debes intelligere ex mente Bartoli, quando postquam aliquis fuit expulsus, incõtinenti cœpit præparare se. Sed præparatio vt possit recuperare possessionem, nõ potuit fieri in paucos dies, propter qualitatem aduersarij, & rei recuperandæ, vnde totum illud tẽpus, quod est consumptum in præparatione, etiam si trãsiuerint plures menses, non facit, quin recuperatio dicatur facta in continenti. Et hoc credit verissimum dictus Franciscus de Aretio. in dict.§. qui præsens tertia colum.¶Sed si ille, qui fuit electus, nullam fecit præparationem de præsenti, vel si aliquam fecit, certum erat, q inspecto tẽpore præsenti nullam poterat facere talem præparationem, quæ esset sufficiens, tũc si intelligis eum non perdidisse possessionem hoc casu, sed posse eam recuperare quandocunq; dabitur potẽtia, & sic credo, q iste text. sit intelligendus, in quantũ dicit, *Luego que acabados los dias*, scilicet, q iudex faciat dictam præparationem ad dictam residentiam mittendam, & illico faciat transumptari, & sic transumptata, quam primum potest mittat ad consilium regale. ¶Et aliquando dictæ dictiones significantes celeritatem, operantur varios effectus. Nam primò significant canonem latę sentẽtiæ, q aliquis censeatur condemnatus ipso iure, seu priuatus iure suo. super quo est glo. in authẽtica de incestis nupt. §. & quod scribit Bar.in.l.imperator. ff. de iure fisci. Tu quoque vi. eundem Bartol.in.l.iubemus.§.sanè.C.de sacrosanct. eccles. Bald. in leg. in criminali. C. de iur.omn.iudi. pleníssimè Antoni. de Butrio.in capitul.si diligenti.de foro competen. ¶Et quid significet verbum, ipso facto, vel eo ipso, vi.gloss. in Clementi. ne in agro. §. primo. de statu.mona. Archi.in capit.eum qui.de præben.libro sexto.in authentica habita.C. ne filius pro patre, & in leg.final.C.de sacrosanctis ecclesijs.¶Quoque quando dictæ dictiones ponuntur in lege, efficitur iudicium summarium. glossa.in.l.momentaneè. C.vnde. vi. Bartol. in leg.penultima.C.deposi. contra quam opinio. videtur tenere Bald. in lege. nec quicquam. §. de plano.ff.de offic.procõs.&lega.dicens, quòd per ista verba potest solum abbreuiari dilatio, sicut dicimus in simili.in capitul. super eo. de appella. sed pro dicta cõclusione est sententia Barto.in lege prima.ff.iudi.sol.& vi.Bal.in.l. secunda.C.vt lite penden.versic.protinus. vbi istæ dictiones, quæ significant idem, quod in cõtinenti operantur, quòd si constat iudice de crimine commisso, in iudicio possit punire, & imponere pœnam ordinariam absque oblatione libelli, & ordine iudiciorum. Sed istam doctrinã dicit Franciscus de Aretio. in dicto.§. qui præsens.columna secunda.esse dubiam, per ea, quæ ibi dicit.quem vide.

pesquisa[b] secreta cõ todo lo que acerca dello ante el passare con la relaciõ de la cuẽta y gastos de

b **La pesquisa.** b Hic est text. pro opinione Baldi. Ex qua credo habuisse ortum in lege. obseruare. §.proficisci.ff. de officio proconsul. & legat.vbi tenet, quòd contra officialem procedi potest per inquisitionem. Similis textus. & ibi dixi in capitulo quarto. supra eodem in glossa. *La pesquisa.*

c A su costa. c Nón intelligas, q debet dictum processum residentiæ secretæ trassumptari, vel exemplari sumptibus iudicis, sed expensis publicis, vel melius ex condemnationibus, & ex multis extraordinarijs, quas iudex applicat dictæ exemplationi. Sed quòd solùm sic exemplata debet mittere iudex aliquem nuntium cum ea suis sumptibus ad dictũ consilium, & sic vtitur, & practicatur.

los ꝓprios, y de las penas đ la camara q̃ ouiere tomado a su costa c so pena q̃ pague las costas al que fuere por la residencia.

Iudicũ syndicatus Caput. 21.

S V M M A R I V M.

1 *Relationem solam sententiarum debet iudex syndicatus ad consilium mittere, & non relationem querelarum.*

2 *Per relationem sentẽtiarum probatur quis stetisse in syndicatu, & probatur de officio bene vel malè gesto.*

3 *In sententia est commendandus iudex, qui laudabiliter se habuit in officio.*

a
1 Sentencias. a Solã relationẽ† sententiarũ debet iudex syndicatus mittere ad consiliũ. vt hic, & nõ relationem querelarum, vt aliqui iudices faciũt, & malè, imò malitiosè. Quia multi propter odium, quod habent iudicibus, qui syndicantur, cõuocant maria, & montes cõtra eos, & quotidie ponũt falsa, non animo probãdi, quia nõ possunt, sed solùm vt relatio querelarum consilio regali mittatur, vt dicti iudices apud dictos senatores infamarentur. Et ideo sit cautus, vt non mittat relationem querelarum, sed tantummodo relationem sentẽtiarũ, vt iste tex. dicit clarè. ¶Quia
2 per relationem istarum sententiarum, †probatur istũ officialẽ stetisse in dicto officio ad syndicatũ, & probatur de officio bene vel malegesto. facit tex. in. l. per hãc. C. đ num. actu. lib. 12. vbi imperator Anastasius prouidit, q in fine officij detur sentẽtia absolutoria, quę sentẽtia probauit, & erit sufficiẽs ad promotionẽ ad alia officia, & vocatur litera syndicationis & facit lex finalis de profess. & medi. in qua litera syndicatio
3 nis†, hi qui se in officio laudabiliter habuerũt, sunt publicè commedãdi. vt in. l. iustissimos. ff. de offi. recto. ꝓuinci. & psalmo. 32. Rectos decet collaudatio. & in l. 1. đ statu. & imagi. vbi dicit Bart. de honore faciẽdo officiali in fine officij, nã ex hac laude iudices virtuosi disponũtur magis ad virtutem. Et ecõtra si malè gesserint, sunt vituperandi. vt in. d. l. iustissimos. ¶Sed ista commendatio, seu vituperatio debet fieri in sententia, quę profertur in inquisitione secreta. Secus si profertur super petitione publica. tenet Par. de Put. in tract. synd. in parte quomodo autẽ probabitur. fo. 37. in li. portatili.

Otrosi embie la relacion de las sentencias a q̃ diere en la residencia publica al nr̃o cõsejo a su costa, signada y cerrada con la dicha pesquisa secre

S V M M A R I V M.

1 *Acta syndicatus debent scribi à notarijs gratis.*

b Derechos. b Idem tenet Amode9 Iusti. in tract. syndi. in parte coram nobis Quiriaco de Anchona. vers. aduerte. nu. 219. to. 14. tract. fol. 187. vbi tenet,
1 q acta† in syndicatu, de iure communi debent scribi à notarijs syndicorum gratis, & sine expẽsa. vt dicit notare tex. §. necessitatem. in authen. iudices sine quoquo suffra. coll. 2. *Et est in. l. 6. in fin. tit. 22. par. 3. & ibi Greg. Lopez in gl. *dan cuenta.** ¶Sed ego intelligo hoc, & sic video practicari in inquisitione secreta originali, quę fit cõtra iudicem, & suos officiales, quia ista gratis fit. Sec9 est in exemplatione istius inquisitiõis, quia quando exemplatur, vt ad consilium regis mittatur. vt in. c. supra proximo, tunc nõ exemplatur gratis, nec expensis tabellionis, nec iudicis, sed ex multis extraordinarijs, quas iudex imponit delinquentibus exemplatione istius residentiæ secretæ, & ex istis soluitur tabellioni, vt quotidiè fit, & per dictos senatores permittitur, nunquam vidi cõtrarium iubere. Et pręter hoc tex. noster seruatur, vt in eo continetur.

Pagar.

c Pagar.[c] c Vt in aranzel regio cauetur.

SVMMARIVM.

1 *Appellans, tenetur appellationem prosequi, & cum processu se præsentare coram appellationis iudice in termino, aliàs sententia remanet firma.*
2 *Appellans à syndicatu, potest se præsentare corã consilio regali.*
3 *Appellans, si est pauper, & non potest appellationem prosequi, an sententia transeat in rem iudicatam, & quid in causis criminalibus.*

d Se presente.[d] d Vt in.l.2.tit.16.li.3.in ordin. rega.vbi
1 cauetur, qp appellãs †, tenetur appellationẽ prosequi, & cũ processu præsentare coram appellationis iudice in termino sibi per iudicem à quo assignato. Si verò terminus non sit per iudicem assignatus appellans suã appellationẽ vsque ad quadraginta dies prosequi tenetur, si rex vltra portus fuerit, & vsque ad quindecim dies, si rex intra portus steterit, & si fuerit rex in villa, vsq; ad triduum. Et in dictis terminis pars, quæ appellationem prosequitur, cum toto processu se debet coram appellationis iudice presentare, & nisi fecerit, nõ audiatur ad prosequẽdam appellationem, & sententia manet firma, nec potest appellans, nec eius procurator excusari prætextu inopiæ, vel qp dominus litis procuratori pecunias non dedit ad soluẽdum, processum. ¶ Si tamẽ procurator probauerit paupertatem domini, & quòd non est soluendo, processum, sententia nõ transit in rem iudicatam, & potest appellationem prosequi, & in hoc casu compellitur tabellio processum sine pecunijs dare, & quoque sententia non transit in rem iudicatam, si appellans aliud legitimum ostendat impeditum. vt in dic.l. regia cauetur. ¶ Tamen nota, qp licet in casu residentiæ appellatio debeat interponi ad re
2 gem. vt in.c.10. supra eodem satisfacit † appellãs se præsentando coram consilio regis. vt in.l. præcipimus.§. hinc saluberrimè. C. de appella. glos. & doct. in.l. à proconsulibus. C. eod. concordat tex. in.c. cum sit Romana. &.c. sæpe. eod. tit. de appella. ¶ Et in quãtũ.d.l. ordinamenti tenet, qp si appellans est pauper, & propter paupertatem
3 non potest sequi appellationem †, sententia nõ transit in rẽ iudicatã. Idẽ tenet Inno. in.c. ex rõne. de appell. nu.2. ver. Itẽ nota. & illud dictũ Inno. est tenendũ tãquã equius, licet Bal. in.l. fin. C. de cõdi. insertis. eliciat vnum contrarium. Et istud dictũ Inno. cõmẽ. Montal. in.l. fi. in gl. fin. in fin. ti.10. *de los personeros.* li.1. for.ll. đ quo vi. Bar. & Zachari. in additio. ad Abb. in. c. olim vobis. de restit. spoliato. & propter hoc liberauit Guiller. de Cũ. quendam à morte, qui cùm appellasset, & ppter paupertatẽ prosecut⁹ nõ erat appellationẽ, vt ipse notat in.l. eos. C. đ appel. & per Hippol. de Marsi. in sua practi. crimina.§. ordine. n.12. &.13. & ibi vide qđ si ex culpa sua incidit in paupertatem, & vi. additi. Abb. in cã. cũ dilecti de dolo & cõtu. in additiõe, quę est in num. 14. * Tamẽ ĩ causis criminalib⁹ nõ pronũtiatur appellationem esse desertam ex non prosecutione appellationis & sic practicatur, prout tenet Grego. Lopez in.l.23. tit.23. parti. tertia. in glossa. *meses.* in fine.

ta. Y mandamos que el escriuano ante quien passare no lleue derechos[b] algunos por ella. Saluo q̃ en los processos de la residencia publica paguẽ las partes sus derechos, como los deuẽ pagar.[c] Y el que appellare saque el processo a su costa y se presente[d] cõ el como lo deue fazer. Y si se diere algũa quexa del corregidor, o sus officiales, en que se diga que ha mal juzgado el corregidor o sus alcaldes, que el juez de residencia apremie al escriuano de la causa, q̃ le traya el processo original de la causa, para que lo vea sin lleuar đrechos. Pero si por el dicho processo el dicho juez de residẽcia cõdẽnare, o ab-

Ley.

e **Ley.** e Quæ est.d.lex.2.titul.16.libro.3.in ordinamen.regali.

SVMMARIVM.

1 *Expensarum condemnatio potest fieri à iudice principali, & à iudice appellationis.*

f **Costas.** f Similis est tex.in.l.3.ti.15.li.2.for.ll.& text.in.c. cordi.§.ꝙ si appellator de appella.in.6.vbi glo.dicit,ꝙ nō
1 solum iudex principalis† causę,sed etiam iudex appellationis potest istam condemnationē facere.vt in.c.cum appellationibus.eius tit. Circa quod vi. Abb.in.c. reprehensibilis. de appellati. nume.14.vbi tenet,ꝙ vera conclusio est,ꝙ si iudex ad quem pronuntiauit male appellatum,in dubio faciet cōdēnationem expensarum. vt in c.vt debitus.eod.tit.si verò plenè nō cognouit, sed pronuntiauit appellationem desertam esse, & se non esse iudicem cōpetentem,idē est dicēdū:quia ex quo fuit iudex in cognoscendo an sua esset iurisdictio, est etiā iudex in accessorio, vt cōdēnet temerè litigātē in expēsis. vt in Cle. 1.de rescrip.si verò iudex ad quem nunquā fuit aditus, sed iudex à quo reassumit iurisdictionē deserta appellatione,tunc ipse faciet hanc condemnationem,& agetur ad istas expensas,non solùm officio iudicis, sed conditione illius text. & sic credo,quòd intelligatur gloss.in dicto capitulo. cordi. §. quòd si appellatione. quę indistinctè tenet, quòd vterque iudex habeat hāc condemnationem facere. ¶Et ista cōdemnatio debet fieri à tempore appellationis interiectæ, quia tunc cœpit expectare differre negotium, vt in capitulo auditis.de procura. & in capitulo dilecti.de dolo & contum. Et ratio huius condemnationis est, scilicet, culpa,& contumacia appellantis secundùm Domin.in dicto.§. quòd si appellator. & vide textum in dicto capitulo. reprehensibilis. & in capitulo. sæpe. de appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus vocatur ratiocinator, & si iniustè condemnat, debet per superiorem puniri.*

2 *Syndicatores rei syndicantur.*

3 *Delinquentes in officio post eum depositum, possunt inquiri, & puniri de malè gestis.*

4 *Syndicatus est de iure diuino, & an quis potest absolui à syndicatu.*

a **Hazer.** a Quia syndicator vocatur ratiocinator†,qā rationem gestæ administrationis cognoscit, vt in.l. secunda. C.vbi de ratio.agi.opor.& si iniustè condēnat,debet puniri, & processus per superiorem reuideri. vt in ca.ea quæ.§. sequētes. d statu. mona. facit.l.tutor.§.fi.ff. de fideiu. ¶Et ideo dicit Amod. Iusti.in trac.synd. 8.colū.in parte, syndicus,& syndicatores. ꝙ in
2 multis locis † syndicatores rei syndicantur, vt Mursiæ, & Ammuli, & ex illo dicto credo istū tex.ortū habuisse, & est tex.singula. in. d.ca.ea quę.i. d. §.sequētes. & ibi Abb. nu.4.dicit,ꝙ visitatores,& præsidentes renouātur & de negligētijs & delictis commissis in officio debent inquiri. ¶Ex quo
3 infert† ꝙ delinquens in aliquo officio, potest post depositum inquiri,& puniri de malegestis. Ad quod dicit vidēdum bonū tex.in.l.magistratibus.ff.de adminis.rerum ad ciui.pertinen.& ibi tex. dicit,ꝙ magistratus ciuitatis tenetur de dolo, & lata negligentia. Item tenetur impēdere accuratam diligentiam. ¶Et quia residentia siue syndicatus
4 est de iure diuino†,vt legitur Lucæ capi. 18.ibi Tamen quia molesta est mihi hęc vidua vēdicabo illā,ne in nouissimo veniens sugillet me. ¶Et ideo nō pōt qs absolui à syndicatu,nec princeps hoc pōt facere,nisi dicat nō obstāte tali lege Bal. in.l.mācipia.C.d ser.fug.n.5.&an valeat electio seu ꝓuisio potestatis facta cū pacto ꝙ nō teneatur sta-

soluiere, que la parte que appellare, saque el traslado del processo a su costa con todo lo que se ouiere fecho ante el juez de residencia. Y seateniendo de se presentar cō todo en el termino de la ley e so pena de desercion, y de las costas.

Iudicū syndicatus. Caput.22.

Otros si sepa, que el mismo ha de hazer a residencia por el tiempo que le fuere mandado.

tur stare in syndicatu: vid. Parid. de Pute. in tracta. syndicatus in parte syndicat. in part. electio folio. 107.

Iudicum syndicatus.
Caput. 22. finis.

a **Leer.** a Similis text. in capit. 55. correctorum. & ibi dixi.

b **Obligacion.** b Hęc obligatio hodie non fit, sed solũ modo iurant. vt supra in proœmio istorũ capitulorum in glo. *Fagays juramento*. in principio, & in fine versicul. & quia in principio istius glossæ vsque in fine.

SVMMARIVM.

1 *Dies an requiratur in legibus.*
2 *Dies in instrumento publico requiritur.*
3 *In scriptura priuata an requiratur dies.*
4 *Scriptura, habens subscriptionem trium testiũ, bene probat, & in obligatione, & hypotheca præfertur.*

c **Dias.** c In legibus, quæ de nouo emanãt,
1 † vtile, & necessariũ est ponere diẽ. vt cõstet de earũ data. Sed in codicib⁹, & legib⁹ antiquis diu obseruatis, seu in volumine legũ redactis, licet data nõ reperiatur, nihilomin⁹ suũ vigorẽ obtinẽt, vt tenet Bar. in extrauagant. qui sunt rebelles. in fin. vbi dicit, ꝙ hoc est vtile propter quasdã ciuitates, quę habent sua volumina statutorũ nõ publicata manu notariorũ, sed sũt diutius obseruata. ¶ Et vi. Bal. in prima cõsti. C. §. quibus. nu. 6. vbi dicit, ꝙ leges, & statuta probãt, licet in illis nõ sit dies & consul. Quod dicit esse mẽti tenendũ, quia pluries vidit de facto, ꝙ talis appositio tẽporis nõ sit de substãtia legis, vel statuti. Et ratio est, quia leges, & statuta, non recipiũt probationẽ in contrariũ, vide doctorẽ del Castillo in. l. 64. de Toro. in glo. *quatro dias*.
2 ¶ Secus est in instrumento † publico. vt in authen. vt nom. impera. in principio. collati. quinta. tex. in. l. tertia. titulo. 9. for. ll. libro secũdo. & ibi Montal. & per Ioan. Andre. in data. sexti libri. tex. in. l. secunda, quasi in fine. titulo. 18. partit. 3. cum pluribus. ll. eius. tit. ¶ Secus est in seri-
3 ptura priuata †, quia probat sine die. & consule. vt in. l. cum tabernam. §. idem quæsijt. ff. de pignore.

Iudicũ syndicatus.
Caput. 23.

OTrosi porq̃ la ciudad o villa, o ꝓuincia dõde va se- pa los cargos q̃ lleua, q̃ haga leer a estos capitulos al tiẽpo q̃ fuere recebido, o fasta tercero dia d̃spues en el cõcejo, e põga vn traslado dellos en el libro del concejo en el auto de su recibimiento y jure en el cõcejo de guardar las cosas que por estas nuestras ordenanças le mandamos que jure, y cada vna de las otras prometa de guardar y fazer guardar como de suso se cõtiene. Porque vos mãdamos, q̃ cada y quãdo q̃ nos ꝓueyeremos a qualquiera ssistẽte, o gouernador, o corregidor, o corregido

gno. & in. l. scripturas. C. q po- ti. in pignore habeantur. text. in. l. 31. titulo 13. part. quinta. & ista est cõmunis opinio. secundùm Bal. in dict. prima consti. C. & Bart. in. d. l. cũ taberna. §. idem quęsijt. & ibi Alexand. in additio. & in. l. imperator. in principio. ff. de edendo. numero secundo. Mathesila. in notabili. suis. notabi. 45. vbi dicit hoc limitari cõtra scribẽtem, vel eius hæredẽ. Secus, si contra aliũ, quia tũc dies requiritur. vt Innocen. & Anton. in capitul. inter dilectos. de fide instrument. & sic debet intelligi dictum Ioã. Butri. qui tenet cõtrarium in dicta constitu. C. ¶ Sed si talis scri- ptura habeat su- 4 bscriptionem † triuin testiũ, bene probat contra tertium. vt in dict. l. scripturas & ibi Angel. Bartol. Bald. & doctor. & in dicta lege Partitæ. & etiam in hypotheca, & obligatione præfertur habẽs dictam hypothecam, vt ibi.

Sed

*Sed hoc intelli ge dummodo tales teſtes ſcripti in dicta ſcriptura priuata ſi ſunt viui, aliàs ſi ſunt mortui nõ valet dicta ſcriptura priuata, nec facit fidẽ glo. in. c. interdilectos de fid. inſtru. verb. publica manu. &Bal. ibi. nu. 18. & eam cõmẽdat Bal. in. c. 2. eo. tit. n. 2. &. 4. *¶ Vel aliter ſolue contrarium Butri. ſ. aut ſubſtantia actꝰ poteſt infringi ex tẽpore, & tunc debet cõtinere tẽpus, vt in mãdato procuratoris: quia ſi non apparet de tẽpore, tunc iudiciũ quaſi ſine mãdato factum poſsit infringi: Aut ſubſtantia, vel fundamẽtũ actꝰ non infringitur ex tẽpore, & tũc nõ eſt neceſſe, ꝙ apponatur tempus. Et ad cõtraria ſolue vt per Bal. in. d. cõſt. & idẽ tenet Alex. in cõſi. 105. in. 3. volu. nu. 4. ¶ Et iſtã opi. ꝙ in ſcriptura priuata nõ requirat dies, tenet Iaſ. i. l. ſi qua bñficia. C. de diuerſis reſcri. Specu. in tit. de procurat. §. ratione autem formæ. verſi. ſed quid in priuato. Ang. in

res, de qualquier, o qualeſquier corregimiento, o corregimiẽtos, que vos los del nueſtro cõſejo recibades de ellos, e de cada vno ꝑ ellos promeſſa, e obligacioⁿ[b], que ternan, e guardaran, e cumpliran, & haran tener, e guardar, y cumplir a todo ſu leal poder los dichos capitulos, e ordenanças đ ſuſo contenidos cada vno en lo que toca, e atañe a ſu cargo.

Y en los capitulos en que mandamos que para cumplimiento de ellos fagan juramento lo recibades de cada vno de ellos en el nueſtro conſejo ſi eſtuuieren preſentes en nueſtra corte. Y los que eſtuuieren abſentes de nueſtra corte los concejos adonde fueren reciban de ellos la promeſſa, y obligacion & juramẽto de ſuſo cõtenidos.

Y los vnos ni los otros no fagades, ni fagan ende por alguna manera ſo pena de la nueſtra merced, y de diez mil marauedis para la nueſtra camara. Dada en la muy noble ciudad đ Seuilla a nueue[c] dias del mes de Iunio año del naſcimiento đ nueſtro ſeñor Ieſu Chriſto de mil y quiniẽtos años.

Yo el Rey.

Yo la Reyna.

Yo Miguel Perez de Almança ſecretario del rey, y de la reyna nueſtros ſeñores la hize eſcreuir por ſu mãdado. Ioannes epiſcopus Ouetenſis. Philip-

authẽ. ꝙ ſine. C. de teſti. & dicit ꝙ fallit in libro. priuatarũ rationũ, ſecũdũ Bald. in rubr. C. de fide inſtr. 8. col. & vide Bal. in. l. ad monẽ. ff. de iure iur. ¶ Et ideo dicit Bal. in dict. l. ſcripturas. ꝙ ſcriptura priuata, quæ fit interueniẽtibus amicis, debet fieri in ſecreto. ¶ Et dic, ꝙ talis obligatio literarũ põt cõtra hi chyrographis manu ſui debitoris, ſiue alteriꝰ de eius volũtate cõfectis: per quancunq; ergo ſcripturam cõtrahitur obligatio literarum, ſecundùm Bal. vbi ſupra. licèt non habeat diẽ quando nõ inducitur ad probationẽ temporis, vbi ex tẽpore ius oritur, vt prælatiõe hypothecariæ; vt dicit tenet Bald. & doctor. in. d. l. ſcripturas. & in d. conſti. C. ¶ Et qa plura alia in materia ſyndicatus ſe offerebãt, tã de his quę Pari. de Put. & Amo. Iuſti. & Cataldin. & cæteri doctores tradũt, quæ non attinẽt ad materiam horum capitum, vbi videre poteris per eos: & ne lon-

ne lōgior, quàm putaram tractatus efficeretur, finem posui ad laudē saluatoris dñi nostri Iesu Christi, & eius genitricis semper virginis Marię, prębēdo alijs occasionē addēdi corrigēdiq;, non detrahendi: qa vt dicit textus. & ibi Ange. in.§.cęterum. Instit. de legitima agnato. succes. ibi, Laudamus quidē prætores: ꝙ ille est laudādus, qui est inuētor alicuius ordinationis, siue dispositionis, licet non ęquè perfectè adinuenerit: quia facile est adinuentis addere.l.1.C.de veteri.iur.enuclean.& facit quod tenet Bal.in.c.ex literis.de rescrip.nu. 6. vbi dicit, ꝙ ille, qui incipit facere videtur licèt non perficiat.& quod tenet Bertachinus in tracta.gabellar.in procemio.nu.2.tomo.6.tracta.fol.49.vbi ait, quòd conatus cuiuscunq; scriptoris est laudādus.* Maximè quia vt dicit tex.in procemio

pus Doctor. Ioannes Licenciatus. Martinus Doctor. Ferdinādus Tello Licenciatus. Registrada Alonso Perez. Francisco Diaz chanciller.

clemētinarum, nulla est sanctio iuris, ꝙ propter emergentiam negotiorum nouaretur: & text. in.l.17.titul.1.parti.1.in princi. vbi dicit. *porque ninguna cosa no puede ser hecha en este mūdo que algū enmendamiento no aya de auer.* & in procemio legū de Madrid, & in lege.erit potestas.ff. de fundo dotali. &. c.non debet de consangui. & affin. Plate.in.l. quod ad præsens. C. de muri leg. libro vndecimo.* ¶Quod opus incepi in dicta Arce del Adrada illustris Antonij de la Cueua, Abulensis diœcesis.24. die Septembris, anno à natiuitate domini nostri Iesu Christi. 1539. & finem posui in dicta arce.7. die Februarij, anno.1543.ætatis meæ.40.annorum. Gloria, laus, & honor tibi sit Christe redemptor. Amen.

Doctor
Auiles.

Finis in capitulis iudicum syndicatus.

Sequitur breuis forma ſyndicationis ſecretæ, per me dictũ Franciſcum de Auiles.

EL IVEZ QVE fuere a tomar reſidencia a alguna ciudad, villa, o partido, haga luego hazer regimiento, o concejo, y en el tal conſiſtorio, o regimiento preſente ſu prouiſion[a] y aſsi preſentada requiera al corregidor, juez, & regidores que la obedezcan y cumplã, y cumpliendo la le manden entregar las varas de la juſticia de corregidor, tenientes, alcaldes, y alguaziles, e aſsi lo pida por teſtimonio. El corregidor, juſticia, y regidores, tomẽ la prouiſion, y el corregidor, & juſticia en nombre de todos, y la beſe, y ponga ſobre ſu cabeça, ſu bonete quitado, y diga que la obedece, con el acatamiento deuido, y en quanto al cumplimiento della, que ellos eſtan preſtos de cumplir, haziendo el juramento que ſu Majeſt. o Alteza manda. Y luego el dicho juez de reſidencia diga, que eſta preſto de hazer el dicho juramento, y el corregidor ſe le tome, y tomado en forma el Corregidor & juſticia le entregue [b] luego las dichas varas de la juſticia de corregidor, alcalde, teniente, y alguazil. Y aſsi entregadas, el tal juez de reſidencia nombre luego ſu teniente, o alcalde, y alguazil, y dellos, y de cada vno dellos, reciba el juramento en forma, que bien y fielmẽte vſaran de los dichos officios, y hecho, les entregue las varas de teniente alcalde y alguazil, y todo eſto ſe ponga con el traſlado de la prouiſion en el libro del regimiento.

a Prouiſion. a ¶Cuius tenor ponitur in fine iſtius operis, vbi quoq; ponitur prouiſio pretorum quia ad eas dicti iudices attendere debent, vt in.c.1.prætorũ, ibi, *Miren bien todas las coſas que les mandamos en las cartas de poder.* & in.c. 1. iudicũ ſyndicatus.

b Entregue. b Vt tenet prouiſio, ſeu electio officiorum, ibi in quantũ dicit, *Que por eſta nueſtra carta mãdamos a qualquier perſona, o perſonas, que tienen las varas de la nueſtra juſticia y de los officios de alcaldia, y alguazilazgo, deſſa dicha ciudad, y ſu tierra, que luego las den y entreguẽ al dicho nueſtro corregidor, y que no vſen mas de ellas ſin nueſtra licencia, ſo las penas en que caen las perſonas priuadas, que vſan de officios publicos, para que no tienen poder, ni facultad.* Et ſic quòd vetus poteſtas, ſeu prætor debet ponere in manibus noui poteſtatis, baculum, ſeu virgam iuſtitiæ, & non rectores ciuitatis, vt ipſi aliquando volũt & malè, contra dictam prouiſionem, & q̃ vetus poteſtas, ſeu prætor debet tradere baculum iuſtitiæ,

stitiæ, potestati de nouo venienti. Tenet Par. de Put. in tract. synd. in parte, sequitur ꝺ modo. n. 3. fol. 29. dicēdo, ꝗ successor in officio aduenies, sedebit ad latus eius in loco aliquātulū infimo, & legūtur cōmissiones, seu prouisiones noui officialis, & presentātur literæ desistētię decessori qbus rex significat, ꝗ officiū deponat, & virgā, seu baculū in manibus noui, & sibi assignat tribunal, & vide quæ dixi in. c. 5. prætorū. in gl. 1. in princi. quo acto decessor, siue ei⁹ locū tenēs, oratione habebit in publico (si voluerit) de assignatione officij, deque laudib⁹ ciuitatis, & obedientia ciuiū pollicēdo de gestis reddere rationē. vt dixi. in. c. 1. prætorū. in. gl. Cartas. Et nō denegēt pbere baculū successori vt officiū possit exerceri, aliàs i crimē lęsę maiestatis incurrit, vt dixi in d. c. 5. prætorū. in gl. *Suspēdidos*. n. 12. & hoc verū si tēpus predecessoris est finitū, vel si sit ad bene placitum principis, aliàs secus. vt ibi nu. 7.

ANsi tomadas las varas el tal juez, salga luego a la plaça, e pregone la residencia, o el mismo dia, e māde dar tal pregon.

Pregon.

SEpan [a] todos los vezinos, y moradores desta ciudad de tal, & de los lugares de su tierra como fulano vino a ella a tomar residēcia a fulano corregidor que ha sido della, e a sus officiales, por mandado de su Majest. Por tāto, quiē contra el dicho fulano, e contra los dichos sus officiales, algo les quisiere pedir, demandar, e accusar, parezcan ante el dicho señor juez de residencia dentro de treynta dias, que corrē, e se cuētā dende hoy q̄ son tātos dias de tal mes, y de tal año, quel los oyra e hara breuemente justicia, cō apercebimiento, q̄l dicho termino ꝺ los dichos treynta dias passados no les oyra, ni admitira sus demādas, ni q̄rellas, y los aura por exclusos, e dende agora los pnūcia por no partes, e pronuncia sus demandas y q̄rellas por exclusas, y no ser admitidas [b]. Y mādolo apregonar porque venga a noticia de todos.

a SEpā. a De isto præconio. vi. tex. & quę ibi dixi in. c. 3. in capitulis iudicum syndicatus. in glo. *Apregonar*.

b Admitidas. b Vi. quæ posui latè in. d. c. 3. iudicū syndicatus. in. d. gl. *Apregonar*. versic. quoque ait. quā vide. qa est optima cautela vt verba ista ponātur in bāno: qa isto termino elapso banno sic emisso, querelātes nō possunt accusare iudicem, nec cōtra eū ponere petitiones, ꝗ nota, & vide.

Luego comiēce a tomar la pesquisa secreta por el interrogatorio siguiente.

Interrogatorium.

POR las pregūtas siguiētes, seā preguntados los testigos, que por mi fulano juez de residēcia ꝺesta ciudad de tal, cōtra fulano corregidor que ha sido, e cōtra sus officiales fuerē tomados para la informaciō, e pesquisa secreta que cōtra ellos de mi officio hago.

I.

PRimeramēte, seā preguntados, si conocē a [a] fulano cor-

 regidor

regidor q̃ ha sido por su Mage. en esta ciudad de tal, y si conocē a fulano su alcalde, o teniēte y a fulano su alguazil, y a fulano carcelero, y a los regidores, o veynteyquatros & jurados y escriuanos de regimiēto, y escriuanos publicos del numero desta dicha ciudad.

a Si conocen. a Quia testes debēt cognoscere litigātiū personas, à quib⁹ & cōtra quos inducūtur, aliter nō videtur ꝙ possint cōgrue testificari. gl. in. ca. cū causam. el. 1. de testi. in verb. de causis. & gl. in l. fi. §. ꝙ si ignarus. C. de iure delib. in verb. cognoscāt. & Bal. ibi. 6. col. & Bar. ī proœmio. ff. & vi. Alex. in additio. ad Bart. in. l. 1. ff. de testi. vbi cōmēdat dictā. g. ¶ Et si dubitetur, an testes cognoscāt cōtrahētes, vel litigātes, exhibēdi sunt ipsis testibus: vt gl. in. d. c. cū causam. & Bal. ibi. nu. 52. & 53. & Imo. & Fel. ibi de quo per Bar. in. l. si nō minorē. C. de trāsactio. & idē tenet Pereg. in parte actor. q. 4. in gl. talē, & dic ꝙ ante publicationē debet persona exhibere vt cognoscatur à teste, quia post publicationē nil prodest, tenet Bal. in. l. 1. ff. si ex noxal. causa agatur. nu. 2. & idē dicas, ꝙ in cōtractib⁹ testes debēt cognoscere cōtrahētes, vt in gl. d. l. fi. §. quod si ignarus de iure delib. & in pragmatica del arãzel, & etiam tabellio debet eos cognoscere, & licet testes & tabellio partes cōtrahētes nō agnoscāt, nō annullatur cōtractus: quia iura regalia, nec communia hoc non dicūt, & erat necesse, ꝙ lex, vel statutū hoc dictaret, & annullaret, vt Io. And. in additi. ad Specul. in tit. de instrumēto. editio. in rub. in additio. quę incipit pileus col. 5. vers. sed nūquid personas, ibi bonū est in hoc statutū bono ciuitatis, ꝙ vult nullū cōfici instrumētū, & damnat confectū, nisi saltē vnus ex testibus in scriptis se asseueret cognoscere cōtrahētes, & recte inquit Io. And. fons iuris, quia nō est de necessitate ꝙ tabellio habeat notos cōtrahētes, & eorū nomina per præcedēte couersatiōnē, vel notitiā, sed satis est, ꝙ acquirat notitiā tūc quomodocūq; pot. & vidēdo personas paciscētes, & audiēdo verba eorū, & nomina, & pronomina: quibus asserunt se vocari: & est ratio, quia aliter res, pcedere nō posset, nec posset frequētari scriptura. & tex. in. l. 7. tit. 8. lib. 1. fori vbi sufficit ꝙ si notari⁹ nō cognouit cōtrahētes, ꝙ testes in eo contenti, vel scripti sint vicini illius terrę & noti: & idē tenet Pereg. in pte tabellio. 3. q. in. gl. cōtrahētes additio Ab. in. c. causam. el. 2. de testi. suprà. n. 16. & vi. Greg. Lop. in. l. 45. tit. 18. par. 3. in gl. *conoscer.* & in glo. *apercebir.* vbi tenet, ꝙ valet instrumentū licet testes nō cognoscant cōtrahētes in testamento in scriptis cōdito, & ī instrumēto inuētarij. facit. g. notab. in. d. l. fi. C. de iur. delib. §. ignar⁹. Sed licet hoc sit de iure: audio, ꝙ in chãcellaria regali Valisoleti nō datur fides cōtrahētibus, in quib⁹ tabellio nō dat fidē, ꝙ cognoscit personā. *que otorga el contrato*, vel nisi sint duo testes qui deponāt ꝙ cōtrahētes cognoscūt, & ꝙ tabellio in fine scripturę de hac cognitione faciat mētionē nominādo testes nominib⁹ suis, & vbi sunt vicini, & hoc est tutius ad fraudes & falsitates euitandas.

II.

ITē, si sabē, que el dicho fulano corregidor que ha sido en esta dicha ciudad, o los dichos sus tenientes, y alguaziles ayan dexado de cūplir, e no ayā cūplido [a] algunas cartas, cedulas, e prouisiones de su Magestad, e de los señores de su muy alto consejo. Y si dixeren que si, declarē por q̃ causas no las han cumplido.

a Cumplido. a De isto articulo, & interrogatione vi. tex. & quæ ibi latè dixi in. c. 1. prætorum. in glo. *Y cumplan nuestras cartas y mandamientos que les embiaremos.*

III.

ITē si saben. &c. Que el dicho fulano corregidor, ha residido todo el tiempo de su officio en el dicho su corregimiento, o si ha estado absente [a] algū tpō d̄ esta ciudad y de su termino, y si ha lleuado salario estando absente.

a Absente. a De hoc articulo, & interrogatione vid. text. & quæ ibi dixi in. cap. 1. prætor. seu correctorum. in gloss. *Mas salario.* versi. quid si corre-

si corrector se absentat. vbi late posui.

IIII.

ITē, si saben. &c. Que el dicho fulano corregidor, o su teniēte, han lleuado por razon del dicho officio mas salario[a] de lo q̄ es tassado y se le acostūbra dar, por razon del dicho officio.

a Salario. a Vi. in. d. c. i. correctorum in gloss. *Mas salario.*

V.

ITem si saben. &c. que el dicho corregidor, al tiēpo q̄ fue recebido al dicho officio, se informo si auia aranzel[a], y tabla de los derechos que auiā de lleuar las justicias, y escriuanos, y sino le auia si fue, y ha sido negligente en le hazer de nueuo con los para ello diputados, segun la tassa antigua. Y si le hizo si ha sido negligēte en lo embiar a confirmar al cōsejo de su Majestad. Y ansi mismo ha sido remisso y negligente en no le tener puesto el tal aranzel en el auditorio de su audiencia.

a Aranzel. a De hoc vi. tex. & quę ibi dixi in cap. septimo in capitibus prætorum.

VI.

ITē si sabē. &c. Quel dicho co corregidor, y su teniente han lleuado[a] mas derechos por los autos, y sentencias; y por las otras cosas, de los cōtenidos en el aranzel de la dicha ciudad[b] y prouincia: y si el dicho corregidor los ha consentido[c] lleuar a sus officiales, y si saben que aya lleuado la dicha justicia parte[d] de los derechos, q̄ pertenescen a los escriuanos, o ayan hecho partido sobre ello con ellos.

a Lleuado. a Vi. tex. & quæ ibi dixi in cap. i. prætorum, seu correctorum, in parte. *Ni lleuara.*

b Ciudad. b Vi. in. d. cap. i. in gloss. *Fueren puestos.*

c Consentido c. Vi. quę dixi in dicto capitul. i. in parte. *Ni consentiran.* & in glos. *Que no le supo.*

d Parte. d. Vi. tex. in capit. septimo correctorū, & quæ ibi dixi in gl. si. quæ incipit. *ni haga partido.*

VII.

ITē, si sabē. Que el dicho fulano corregidor[a], q̄ ha sido, y el dicho su teniēte, y alguazil, y officiales, o sus mugeres[b], o hijos[c], o criados, y familiares, por si, o por personas inter puestas[d], directe[e], o indirecte hā recebido dadiuas[f], y presentes de algunas personas[g], o les han hecho alguna donacion[h], o prometidoles[i] de les dar alguna cosa.

a Corregidor. a Vi. tex. & quæ ibi dixi in. c. i. correctorum, seu præt. in glo. *Ni recibira.*

b Mugeres. b vi. text. & quæ ibi dixi in. d. ca. i. in parte, *Ni sus mugeres.*

c Hijos. c Vi. in. d. c. i. in parte, *Ni hijos.*

d Inter puestas. d Vi. quæ dixi in. d. cap. i. in glo. *Ni por otro.*

e Directe. e Vi. in. d. c. primo. in glo. *Directe.*

f Dadiuas. f Vi. in. d. c. i. in par. *No recibira dadiuas.*

g Algunas personas. g Vi. in. d. c. i. in glo. *De ninguna persona.*

h Donacion. h Vi. latissime in. dict. cap. i. in glo. *Ni donacion.*

i O prometidoles. i Vi. in. d. c. i. in gl. *Ni acceptara.*

VIII.

ITem, si sabē. &c. Quel dicho corregidor, o sus officiales durante

rãte el tiẽpo de su officio se hã jũtado[a], y tenido cõfederacion y parcialidad cõ algũos[b] regidores, o caualleros, o otras ꝑsonas desta ciudad[c], y su tierra, o de los q̃ vienen a cõtratar, y cõuersar en ella. Y si d̃la dicha cõfederaciõ, y parcialidad ha venido daño ala republica, o a otras ꝑsonas, y el dicho corregidor, y sus officiales le han hecho por razon de la dicha parcialidad.

a Iuntado. a Vi. tex. & ibi dixi in. c. 2. prætorum, seu correctorum, in gloss. 1. quæ incipit, *No se juntaran*. & in gloss. *Confederacion*. & in glo. *Ni parcialidad*. & vid. text. in. c. 3. in capitul. iudi. syndica. vbi docet te interrogare testes.

b Con algunos. b Vi. glo. in. d. cap. 2. in parte, *Con ninguno*. & in gloss. *Algunas*.

c desta ciudad. c Gloss. in. d. ca. 1. in parte. *De los tales pueblos*.

IX.

ITẽ, si sabẽ. &c. Si el dicho corregidor, o sus officiales durante el tiẽpo de su officio, por si, o por otros han comprado alguna heredad[a], o edificado casas[b] en esta ciudad, o en los lugares de su tierra, & jurisdiction sin licencia[c] de su Majestad.

a Heredad. a Vi. tex. in. c. 2. correctorũ, seu præto. & ibi dixi in parte, *Heredad alguna*.

b casas. b Tex. & ibi dixi in dict. capitu. 2, in parte, *Ni edifique casas*.

c Sin licencia. c Vi. tex. in. dict. capitu. 2. in parte, *Y especial mandado*.

X.

ITẽ, si sabẽ. &c. Que el dicho corregidor, y los dichos sus officiales durãte el dicho tiẽpo de su officio han vsado de trato de mercaderia[a], de cõprar, y vender, por si, o por interpuestas personas. O si han traydo ganados[b] en los terminos y baldios de esta ciudad, y tierra.

a Mercaderias. a Vi. tex. in. c. 2. corrector. & ibi latè dixi in gloss. *De mercaderia*.

b Ganados. b Vi. in. d. ca. 2. in parte, *No traya ganados*. cum alijs glossis sequentibus.

XI.

ITem si saben. &c. Que el dicho corregidor, o sus officiales, o familiares[a], el tiempo de su officio durãte hã sido abogados[b], o ꝓcuradores[c], o solicitadores[d] delos pleytos y causas[e], q̃ dentro de su iurisdictiõ se han tratado ante juezes seglares, o ecclesiasticos, y si han[f] lleuado algo por razon de lo suso dicho.

a Familiares. a Vi. in. c. 3. correctorum. seu prætorum. in glo. *Familiares*.

b Abogados. b Vt in. c. 3. in dic. c. correcto. in gl. *Abogados*.

c Procuradores. c Vi. in dicto cap. tertio. in glos. *Ni procuradores*.

d Solicitadores. d Vt in. d. c. 3. i parte, *Solicitadores*.

e Causas. e Vi. in. d. c. 3. in gl. *De los pleytos*. & in gl. *pueda ayudar*. & in glo. *En fauor de su iurisdiction*. & in glo. *O del bien publico*.

f Hã lleuado. f Vt in. d. c. 3. in gl. *No lleuara dineros*

XII.

ITem si saben. &c. Que el dicho fulano, corregidor q̃ ha sido el tiempo de su officio aya tenido alcaldes tenientes, o alguaziles vezinos y naturales desta ciudad y tierra.[a] O si los que ha tenido, han sido parientes[b]

dentro

dentro del quarto grado, o han sido yernos, o cuñados, o casados con su hermana, o hermano de su muger. Y si en la electiõ, y escogimiẽto dellos, los busco tales quales cũpliessen, al descargo đ su cõsciẽcia, y para administraciõ de la justicia, o si fue remisso, y negligẽte en ello.

a Tierra. a Vide in. c. 4. prætorum. in glo. quæ incipit. *De la tierra.* vbi latissimè de hoc.

b Parientes. b Vi. in. d. c. 4. in parte. *Que no sean parientes.*

c Cumpliessen. c Vt in. d. c. 4. & ibi dixi in gloss. *Que les dieren.* & in glo. *por ruego.* & in glo. *Que el escoja,* & in gl. *Que le cumple.* & in gl. *Administraciõ de la justicia.* & in gl. *Guarde la pragmatica.* ¶ Etratio electionis est: quia tenetur pro eis. vt ibi in gloss. *por los quales sea obligado.* vbi latissimè. & in gloss. *Que los entregue.*

XIIII.

Itẽ, si el dicho corregidor, o su teniente, y alcalde ha dado lugar, q̃ otros sin tener poder de su Majestad, ni de los señores de su cõsejo, ayan vsado[a] de la jurisdiction ciuil, y criminal en esta ciudad, y su termino.

a Vsado. a Vi. tex. in. c. 5. correctorum, seu prætorum. & quæ ibi dixi. & in. c. 42.

XIIII.

Itẽ, si sabẽ. &c. Que el dicho corregidor durãte el tpo đ su officio, ha visitado [a] los terminos desta ciudad vna vez en cada vn año[b], y los lugares y ventas[c] y mesones della, sin lleuar por ello salario[d]. Y si se ha informado como son regidas, y administradas la justicia, y gouernaciõ dellas. Y si han estado biẽ proueydas, y bastecidas. Y si sabẽ q̃ en la visitaciõ della han hallado algunas dehesas, prados, montes, exidos, y abreuaderos, q̃ ꝑtenezcã a la dicha ciudad, y esten occupados[e] por terceras personas, y no se le ha hecho restituyr a la dicha ciudad, y en ello ha sido remisso y negligẽte

a Visitado. a De isto articu & interrogatione. vide text. in. c. 6. correcto. seu præto. c. & ibi dixi in omnibus glossis.

b Año. b Vt in. d. c. 6. in gloss. Vna vez en el año.

c Ventas. c. Vi. in. c. 28. in capitibus correctorum.

d Salario. d Vt in. d. c. 6. in glo. Salario alguno.

e Ocupados. e Vt in. d. c. 6. in parte, Occupados.

XV.

Itẽ, si saben. &c. Que en la dicha ciudad aya algunas personas poderosas, que ayan hecho agrauio a los pobres[a] della, y de su tierra, y ha venido a su noticia, y ha sido remisso, y negligẽte en lo remediar, y deshazer los tales agrauios.

a Pobres. a Vt in. d. cap. 6. & ibi latè dixi. in gloss. Emendar. & in glo. Pobres, & in glo. Notifique & in glo. A su costa.

XVI.

Itẽ, si han lleuado algunas dadiuas, y repartimientos[a], de la tal ciudad, o de su tierra, y partido, asi como besugos, ꝑdizes, gallinas, espaldas de carnero, o otras cosas semejãtes đ mas del salario q̃ se les da por sus oficios.

a Repartimientos.a Vi.text.& ibi dixi in.c.8.vbi ad plenum. & in.c.31.in dictis capitibus correctorum, ſeu prætorum.

XVII.

ITē, ſi ſaben. &c. Si han tomado ropa, o poſadas, o camas de la tal ciudad, y vezinos della, y de ſu tierra ſin lo pagar[a].

a Pagar.a Vi.in.c.8.correctorum.& ibi dixi in gl. Saluo por dineros.

XVIII.

ITem, ſi han lleuado, o conſentido lleuar a ſus officiales, aſſeſſorias[a], y viſtas de proceſſos, por las ſentencias que han dado, aunque ayan conocido por commiſsion[b] de ſu Majeſtad.

a Aſſeſſorias.a Vt in.c.9.in ca.correcto. & ibi latè dixi in glo.1.

b Commiſsion.b Vt in.d.ca.9.in parte, Por commiſsion.vbi ad longum.

XIX.

ITē, ſi ſaben. &c. Quel dicho corregidor, y ſus officiales, durāte el tiempo de ſu officio han ſido juezes arbitros, o arbitradores entre algūas partes, y han recebido en ſi compromiſſos[a] de algunos pleytos, que ante ellos han eſtado pendientes, de los quales ellos podiā conocer.

a Compromiſſos.a Vt in cap.9. correctorum, ſeu prætorum.& ibi vide quæ dixi.

b Podian.b Vt in.d.ca.9.& ibi gl.in verbo, Ni de los que podian conocer.

XX.

ITē, ſi ſabē. &c. Si el dicho corregidor ha lleuado, y conſentido lleuar derechos de execuciones[a], a ſus alguaziles, y officiales y ellos los han lleuado por razō de ſentēcias, o cōtractos[b], y obligaciones, y conocimiētos reconocidos, q̄ ante ellos ſe ayan pedido antes q̄ el dueño de la deuda ſea ſatisfecho, pagado[c], o cōtēto de la deuda porq̄ dio a executar. Y ſi ſaben, q̄ por razon de eſto han lleuado mas derechos de los cōtenidos en el aranzel, y ordenanças deſta ciudad[d], y coſtūbre[e] della. Y ſi ſaben, aſsi miſmo, que por vna deuda ayan lleuado dos[f] o tres vezes los derechos de la tal execucion.

a Execuciones.a Vi.in.c.10.in capi. correct.& ibi in glo.1.& in.c.40.in gloſſ.Lleuando ſalario. cū glo.ſequentibus.& in.c.43.

b Contractos.b Vt in.d.c.10.in glo. Contractos, y obligaciones.vbi latiſsimè, an inſtrumentum habet executionem paratā, & de alijs.quā vid.

c Pagado.c In.d.c.10.in gl. O ſe diere por cōtēto.

d Ciudad.d In.d.c.10.in parte, Deuiere lleuar.

e O coſtūbre.e Vt in.d.c.10.in parte, Dōde ay coſtūbre.& in gl. q̄ ſe guarde la coſtūbre antigua.

f Dos.f Vi.in.d.c.10.in glo.fin.

XXI.

¶Item, ſi ſabē. &c. Que el dicho corregidor, o ſus officiales, o qualquier dellos, ayā lleuado algunas penas de las que diſponē las leyes deſtos reynos, y ordenāças deſta ciudad, ſin primero auer las ſentēciado[a], y las partes q̄ en ellas incurrieron auer ſido primero oydas, y la tal ſentēcia aya ſido paſſada en coſa juzgada. O las tales penas applicadas

a la ca-

ala camara, o a otra parte las aya tomado para si b. Y si saben, que por razon de lleuar las dichas penas, ellos, o otros por ellos antes que ayan dado las sentencias han hecho igualas c con las partes.

a Sentẽciado.a Vi.tex.in.c.11.correc.& ibi dixi
b Para si.b Vt ibi.c.45.in capit.correcto.
c Yguales.c Vt in.c.11.in capit.correcto.seu preto.in glo.No haran auenencia.

XXII.

ITem, si saben.&c. Si el dicho corregidor, o sus officiales han lleuado setenas[a] o parte dellas de los que han sido condenados en ellas. O si han lleuado parte de las alcaualas b, sisas, imposiciones, o descaminados por los sentenciar o executar, o en otra manera alguna, o por firmar los recudimientos de las rentas, mas de lo que disponen las leyes del quaderno.

a Setenas.a Tex.& quæ ibi posui in.c.12.in capitibus prætorum.
b Alcaualas.b Tex.in.c.13.in capitibus correctorum, seu prætorum.

XXIII.

ITem, si saben.&c. Quel dicho corregidor, o sus officiales, ayan lleuado derechos de homezillos[a], en rebeldia, sin auer costumbre en esta ciudad de los lleuar, y sin quel culpado merezca muerte.

a Homezillos.a Vt in.ca. 15.in capitulis correcto.& ibi latissime in glossa.1.& in glossa.Merezca muerte.

XXIIII.

ITem, si saben.&c. Quel dicho corregidor, directe, o indirecte ha arrendado a los officios de alcaldias, alguazilazgos, y entregas, y carcel, y los otros officios que tiene, y auia de proueer por razon de su corregimiento. O si ha hecho partido con sus officiales, & lleuado les los derechos, o parte dellos contra la prouision que tenia del officio de su Majestad.

a Arrendado.a Vi.tex.& quæ ibi dixi in capi.16 in capitibus correcto.seu prætor.

XXV.

ITem, si saben.&c. Quel dicho corregidor, ha tenido esta ciudad, y tierra el tiempo de su officio bien bastecida[a] de carne, pescado, pan, y otros mantenimiẽtos, a precios razonables, o ha sido remisso y negligente en ello.

a Bastecida.a Vide tex.in.c.17.in capitib.correcto.in fi.& ibi latè dixi in parte.Bien bastecida.

XXVI.

ITem, si saben.&c. Si ha tenido las calles y carreras, y carnecerias limpias, y desocupadas, y ansi mismo las salidas a de la dicha ciudad, o ha sido remisso y negligente en ello.

a Salidas.a Vide in.d.c.17.in.glo.Las salidas.

XXVII.

ITem, si saben.&c. Que aya carcel, y casa de regimiento qual conuenga en esta ciudad, y si el dicho

cho corregidor ha dado orden como se haga [a], o ha sido remisso y negligente en ello. Y si saben que por la mala guarda de la dicha carcel se han ydo y soltado los presos, y quedado se sin punicion y castigo de la pena que merecian.

a Se haga. a De isto articulo, & de interrogatione vi. text. in capitulo. 18. in capitib. correcto, & ibi dixi latè de materia carceris, & carceratorũ & custodũ, & ibi vide cuius sumptu debet fieri.

XXVIII.

Item, si saben. &c. Que en esta ciudad aya arca [a] de consejo, en que estan [b] los priuilegios [c], y escripturas desta ciudad, y que tienen tres llaues, la vna dellas que tiene la justicia y la otra vn regidor, y la otra el escriuano de concejo. Y si no la hay, si ha sido el dicho corregidor negligente en no la hazer. Y si saben que se aya sacado alguna escriptura y priuilegio della, y no se ha buelto, y el dicho corregidor ha sido remisso en no la hazer boluer.

a Arca. a Vi. text. in capitu. 19. in capitibus correcto. seu præto. & ibi dixi in parte, Arca.
b Que esten. b Vi. in dicto capitul. 19. in glo. En que esten.
c Priuilegios. c Vi. in dicto. capitu. 19. in glo. Los priuilegios. & in omnibus glossis.

XXIX.

Item, si saben. &c. Que el dicho corregidor, y sus officiales han sido remissos, y negligentes en la defension [a] de la jurisdiction real, y la han consentido vsurpar. Y si han procurado que le sean leydas cartas de los juezes ecclesiasticos, para se inhibir, y por ello se ha impedido la dicha jurisdiction real, y saben que ayan acceptado ruego [b], que algunos caualleros o otras personas les ayan hecho, o escripto para no hazer derechamẽte justicia.

a Defension. a Vi. tex. de materia interrogatiõs in capitulo 20. in capitibus correctorum. & ibi dixi latè. in gloss. Leydas. & in gloss. Vsurpan. & in glossa. Les haga requirimiẽto. & in gloss. En nuestro perjuyzio. & in gloss. De nuestra jurisdiction.
b Ruego. b Vi. tex. in. capit. 21. in capitibus correctorum, seu prætorum. in. glo. Ruego.

XXX.

Item, si saben. &c. Si el dicho corregidor ha consentido edificar y hazer en esta ciudad, y tierra torres [a], y casas fuertes. E si saben, que de las hechas los vezinos de esta ciudad han recebido, & reciben algunos agrauios [b], y el dicho corregidor no lo ha remediado. E si saben asi mismo que aya hecho que las cercas y muros [c] desta ciudad, cauas, y puentes, y calçadas esten, y ayan estado bien reparadas, o ha sido remisso, y negligẽte en ello.

a Torres. a Tex. in. c. 22. in capi. correcto. & ibi vi. in parte, Torres.
b Agrauios b. In. d. ca. 22. in parte, La paz.
c Muros. c Tex. in. c. 23. in glo. 1. vbi latißimè de ista materia murorum, & de omnibus istis, quæ in ista interrogatione, & articulo cõtinentur & in glo. Con toda diligencia.

Item

XXXI.

Item, si ha consentido, que en esta ciudad, y su tierra aya imposiciones a y portazgos, y que algunas personas los ayan lleuado sin tener titulo para ello.

a Imposiciones. a Vi. in. d. ca. 24. & ibi latè dixi in glossa. Titulo & in parte. Præscripcio. & in glo. En las Leyes.

XXXII.

Itē, si saben. &c. Quel dicho corregidor, y sus officiales, ayā dexado de castigar los peccados publicos, asi como los que han blasphemado de Dios nuestro señor, y de su bendita madre, o si en esto han dispensado con algunas personas.

a Blasphemado. a Tex. & ibi dixi latè in ca. 25. in glo. La pragmatica. & in glo. Dispensaren. & in glo. Passe. & tex. in. c. 47. & in. c. 50.

XXXIII.

Item, si saben. &c. Quel dicho corregidor, y sus officiales ayan sido remissos, y negligētes en castigar los jugadores a d̄ naypes, y dados, y de otros juegos ꝓhibidos quando han jugado, de mas y allende delos dos reales en la pregmatica cōtenidos.

a Iugadores. a Tex. & ibi latè dixi in. c. 29. & c. 47.

XXXIIII.

Itē, si saben. &c. Que asi mismo, hā sido remissos y negligētes en no castigar los amancebados publicos a, y alcahuetes, hechizeros, adeuinos b, y sorteros, falsarios c, y vsureros d.

a Amancebados. a Vi. text. & quæ ibi dixi in ca. 47. in parte, Manceba publica, vsque in finem capituli.

b Adeuinos. b Vi. text. in. c. 53. & quæ ibi posui.

c Falsarios. c Vi text. in. c. 48. in capitibus correctorum, seu prætorum.

d Vsureros. d Text. in. c. 50. & ibi latè.

XXXV.

Item, si sabē. &c. Quel dicho corregidor, y sus officiales hā sido remissos, y negligētes, en perqrir, y saber donde se acogē y receptā a los delinqntes de su jurisdiction. Y si en algunas fortalezas se han acogido, si ha hecho los requerimientos, y diligēcias q̄ es obligado para q̄ se los restituyan, y entreguē b. O han sido en ello negligentes.

a Receptan. a Tex. in. c. 27. in capitibus correctorum, seu prætō. in glo. Fortalezas.

b Entreguen. b Text. in capitul. 27. in parte, O los entreguen. vbi latissimè posui de materia remissionis.

XXXVI.

Itē, si saben. &c. Si el dicho corregidor ha dexado de tomar las cuētas a de los proprios desta ciudad, y repartimiētos y cōtribuciones della. Y si las ha tomado, si ha sido remisso en executar los alcances dellas.

a Cúentas. a Vi. text. in cap. 30. & ibi dixi de isto articulo.

XXXVII.

Itē, si sabē. &c. Si el dicho corregidor ha permitido que los marauedis, y rentas del concejo

se hayan gastado en cosas q̃ no pertenescen al bien, y pro[a] comun desta ciudad. Y si se hã gastado en prouecho y interesse delos regidores. O si ha hecho gracia [b] dellos. Y si los han gastado en dadiuas y ayuda de costa o en justas, alegrias [c], o comidas [d], o beuidas. Digã lo q̃ saben.

a Pro.a Tex.& ibi dixi in cap.30.in capitibus correcto.in gloss. Iusta.& in gloss. Comun.& in capitulo.37.

b Gracia.b Vi.in dicto cap.30.in parte, Gracias.

c Alegrias.c In dicto cap.36.in gl. Alegrias.

d Comidas.d Vide in dicto capit.30.in parte. Ni comidas.

XXXVIII.

ITem, si saben. &c. Si el dicho corregidor, o sus officiales, y regidores [a], y jurados, y escriuano de cõcejo, y escriuanos del numero desta ciudad, por si, o otros por ellos hã tomado a renta los proprios, y rẽtas desta ciudad, o las alcaualas [b] de su Majestad, o las rentas ecclesiasticas, o han sido fiadores dellas.

a Regidores.a Vide text.in capitulo.32.in capitibus corrector.& ibi dixi in parte, Officiales.

b Alcaualas.b In dicto ca.32.in fine in parte. En las leyes de Toledo.

XXXIX.

ITem, si saben. &c. Si el dicho corregidor ha procurado, y tenido especial cuydado q̃ las obras [a] desta ciudad se ayan hecho a menos costa, y a prouecho della, o si ha sido remisso, y negligente en ello.

a Obras.a Vide de hoc in capitul.33.in omnibus glossis.

XL.

ITem, si saben. &c. Si el dicho corregidor ha hecho repartimientos por los vezinos desta ciudad, y su tierra de mas delos tres [a] mil marauedis q̃ la ley permite en cada vn año. Y si en los repartimientos han sido mas agrauiados y cargados los pobres [b], que los ricos.

a Tres mil.a Textus in capitulo.34.in glossa. En las leyes.

b Pobres.b Vide in dicto capitulo trigesimo quarto, in glossa. Los pobres.& in glossa. Alleuen.

XLI.

ITem, si saben. &c. Que los autos de justicia ha dexado de hazer ante los escriuanos del numero [a] de esta ciudad, y ansi mismo han dexado de hazer los processos criminales en la carcel, y ha sido remisso, y negligente en tener libro de carcel en que se escriuan, y asienten los presos que a ella vienen.

a Del numero.a Tex.in capitulo.35.& ibi dixi in parte, Del numero, vbi singulariter de ista materia.

b En la carcel.b Vide in dicto capitul.35.in gloss. Se fagan.

XLII.

ITem, si saben. &c. Si el dicho corregidor no aya guardado

las le-

las leyes [a] de estos reynos, antes ha dispensado con ellas, y puesto menores penas que ellas ponen.

a Leyes. a Textus in capitu. trigesimosexto. & ibi dixi in parte, Leyes. & in gl. No dispensen. & in glossa, Mandado. & in gl. El derecho permite.

XLIII.

¶Item, si saben. &c. Si el dicho corregidor, y sus officiales han tomado, por si mismos los testigos [a] en las causas criminales, y en las ciuiles arduas, sin lo cometer al escriuano, o si se lo han cometido la tal recepcion, y examinacion.

a Los testigos. a De isto articulo, & interrogatione vide in capitulo trigesimoseptimo, & ibi latissimè dixi de ista commissione, quid in criminalibus, & quid in ciuilibus.

XLIIII.

¶Item, si saben. &c. Quel dicho corregidor ha sido negligente en no tener libro [a] de las cōdemnaciones que se hā hecho, y adjudicado para la camara, y obras publicas, y gastos de justicia, o en otra manera. Y si le ha tenido saben si en el se ayan dexado de assentar, y escreuir todas las dichas penas. Y si el receptor nombrado los ha recebido, o en esto ha auido alguna fraude y engaño.

a Libro. a Text. in capit. 45. & ibi latè de ista materia.

XLV.

¶Item, si saben. &c. Que el dicho corregidor no ha tenido cuydado, ni procurado que se lea, y publique los tres Domingos primeros de Quaresma la bulla [a] que habla sobre el habito y tonsura clerical, que han de traer los clerigos para gozar de la immunidad ecclesiastica.

a Bulla. a Tex. in. c. 51. prætorū, & ibi dixi in parte, Sancto padre. & vltra ibi dicta dic, ꝙ ista Bulla, inserta est in volumine pragmaticarum. fol. 14. &. 15. & l. 21. &. 22. & l. 23. & idem cauetur in prouisionibus officiorum. ¶Sed dictā bullā nūquam vidi practicari. Imò etiam si non deferant vestes, & tonsuram gaudent priuilegio clericali, & allegant consuetudinem, quæ consuetudo, vt clerici coniugati, non deferant habitum, & tōsuram valet, & gaudent suis priuilegijs. tenet Fulgo. consi. 124. incipiente, præpositis statutis. in primo dubio, ꝙ sequitur Sebast. Sapi. in additio. ad Abb. in. c. 1. de vita & honesta. cleric. in addit. quæ est in nu. 6. in parte, in duobus, & tenet glos. in. c. si quis virorum. 30. distin. & glo. in summa. 3. q. 4. vbi ait, ꝙ possunt clerici, secundum consuetudinem regionis pretiosis vestibus vti, vt conforment se moribus eorum inter quos viuunt, & nec vilescat dignitas clericalis, & tenet glo. in ca. clerici. el magno, de vita, & honesta. cleri. in versi. de auratis. & ibi Abb. nu. 18. vbi dicit, ꝙ d. glo. est bene notanda ad hoc, ꝙ in vestibus sit multum attendenda dicta consuetudo locorum: quia clericus in vestibus debet attendi, ne vilescat dignitas clericalis, dummodo non vtatur vestibus laceratis, causa humilitatis: quia ex hoc vilescet dignitas. vt dicit tex. ornatum, infuscatū, propter corporis diligentiam approbamus, fractos vestibus non recipimus. vt in. c. parsimoniam. 41. disti. & quoq; dicit alibi text. affectatę sordes, nec exquisitæ deliciæ laudem pariunt, ꝙ tam de vestibus, quàm de cibis intelligendum est. 41. distin. in summa. de quo vi. glo. in summa. 21. q. 4. vbi disputat si clericus possit vti vestibus fulgidis, ma-

dis, maximè ſericis, ſi hoc habet conſuetudo. ¶Sed inquantum glo.in.d.c. clerici. dicit clericos conformandos in veſtibus conſuetudini regiõis.intellige ſecundũ Abb.ibi.d.nu.18.quãdo ſunt tales veſtes, quæ nõ portãtur ad põpã, ſed ex cõſuetudine illorũ, & ſint honeſtę. aliàs. dict.text.de nihilo prouideret. facit Clem.2.eo.tit.& tenet Bal.in margari.Inn.in parte, clerici. & vi.Zacharia.in addit.ad Abb.in.c.cùm nõ ab hoĩe.de iudicijs.in.1.additiõe. de quo ſingulariter, p additio.eiuſ.Abba.in.c. cũ conſuetudinis. de cõſuet.in.1.additio.in verbo, nõ eſt leuis.vbi tenet allegãdo gl.in.d.c.ſi quis virorũ.30.diſt.& 21.q.4.in ſumma, ꝙ clerici pñt vti veſtib⁹ prætioſis, ſecũdũ cõſuetudinẽ ſuę prouinciæ. & pñt facere veſtes fœderatas de cẽdalis adeo, ꝙ dixit Benedict.de Capra doctor Peruſinus.in.d.c.clerici.in dicta gloſſa. quòd in veſtibus attendẽda eſt conſuetudo locorum. Vnde ſi conſuetudo nõ haberet diuerſitatem aliquã inter habitum clericorũ, & laicorũ, ipſa eſſet attẽdẽda, adeo, ꝙ tunc clericus diceretur incedere in habitu clericali honeſto, & clericis conſueto, ad ꝙ dicit, ꝙ facit tex.in.c.ſi iudex laicus.de ſent.excõ.lib.6. Et idẽ dicit, ꝙ veſtes variãtur de ætate ad ętatẽ. ¶Facit qđ notat Cæpol.cõſi.10.&.11.& Alex. cõſil.8.vlti.col.vol.1.vbi dicit, ꝙ ꝑ iſta defendit quoſdã nobiles Brixẽſes clericos, accuſatos đ homicidio: qa ſatis dicũtur detuliſſe habitũ clericalẽ, ex quo deferebãt habitũ ſcholaſticũ ex quo cõſuetudo eſt.ſ. ſcholariũ clericorũ in minorib⁹ deferre habitũ ſcholaſticũ, nam clerici ſeculares nõ habẽt certũ habitũ. vñ largè dicimus habitũ clericalẽ cõuenientẽ & nõ prohibitũ clericis. vt dicit gl.in Clem.1.in verbo, ſeculares.de electione. Nã quæ veſtis dicatˀ ſecularis relinquitˀ arbitrio iudicis, & in dubio interpretabitur magis veſtẽ eccleſiaſticã, q̃ ſecularẽ, ꝓpter pœnã ſecũdũ Guiller.& Imo.in.d.Clem.2.in prin. de vita & hone.cle. Etiã ſi clericus portaret veſtẽ prohibitã, putà, de roſato, vel ſcarleto, nõ cõtinuè, nec cã vſus ꝓprij, ſed ex alia ob feſtũ licitũ doctoralẽ, vel vxoralẽ, vel honorẽ alicuius magiſtratus, ſcđm Imol.poſt alios in.d.Clem.col.3.& ita de facto obtinuit, qđ nota.*Et vid.Bal.in.l.ſanctũ. ff.de re.diuiſi.vbi tenet, ꝙ incedẽtibus in habitu & tonſura, ꝙ clerici præſumuntˀ: & vi. Rolãdi.à Valle.cõſi.53.nu.27.vbi tenet, ꝙ clerici non habent habitum determinatum à iure per gl.in.d. clemen.1.de electio.& notant per gl.& doct.in ca.pen.de vit. & honeſta. & ſic quod omnis habitus honeſtus dicitur habitus conueniẽs clericis, dummodo non ſit à conſuetudine reprobatus ſecundum Rolan.vbi ſuprà.

XLVI.

ITem, ſi ſabẽ.&c. Que el dicho corregidor, y ſu teniente, y alcalde, han cõſentido que ſe prediquen bullas[a], & indulgẽcias, y han admitido queſtores, y demandadores de limoſnas, ſin ſer viſtas y approbadas por el dioceſano, o por el conſejo de ſu Mageſtad.

a Bullas.a Vide in capitulo.51.in gloſſa. *No conſentir.*

XLVII.

ITem, ſi ſaben.&c. Que ayan ſido remiſſos, y negligentes, en no guardar los puertos de ſu corregimiento, y por ſu negligẽcia ſe ha ſacado por ellos fuera de eſtos reynos moneda[a], y cauallos[b], y las otras coſas prohibidas de la ley. Y ſi han tenido cuydado de hazer peſquiſa[c], ſobre eſto dos vezes cada vn año, y a los que han hallado culpados, ſi los han punido, y caſtigado, o han ſido remiſſos en ello.

a Moneda.a Vi.tex.in ca.52.& ibi gloſſ.in parte, *Moneda.*
b Cauallos.b Vi.in.d.c.52, in parte, *Cauallos.*
c Peſquiſa.c. Vt in.d.ca.52.& ibi latiſsimè poſui in glo.*peſquiſa.*cum alijs gloſsis eius.c.

XLVIII.

ITem, ſi ſaben.&c. Que el dicho corregidor, officiales, y regidores

gidores ayã librado[a] algũos maravedis de los proprios desta ciudad, a algũ mensajero q̃ aya ydo al consejo de su Magestad, por mãdado de la dicha ciudad sin q̃ aya lleuado instruction de lo que ha de hazer, y sin tener, ni traer testimonio del dia que partio, y llego a la corte, y se presento en el consejo, y del dia q̃ fue despachado.

a Librado. a Vi. tex. in. c. 54. in capit. correcto. seu prætor. & ibi dixi in gloss. *Mensajero.* & in gloss. *Que ha de hazer.* & in glo. *partiere.* & in parte, *Despachado.* & in verbo *Salario.*

XLIX.

¶ Item, si saben, &c. Quel dicho corregidor, teniente, o alcalde, han sido remissos, y negligentes en condenar[a], y executar la pena de la ley a los regidores de esta ciudad, q̃ han sido nombrados por el regimiento, y ayuntamiento della por juezes en grado de appellaciõ, en las causas ciuiles de seys mil marauedis, y dende ayuso. Que no han sentenciado las dichas causas dentro de los diez dias de la ley, passados los treynta y cinco dias, en que puede appellar, y seguir la dicha causa, e fenecerla. Declaren en que causas fuerõ remissos e negligentes acerca de lo susodicho.

SVMMARIVM.

1 *Appellari debet ad consilium ciuitatis, ex causis ciuilibus sex millium dipondiorum. Consilium ciuitatis, seu villæ, nominare debet duos iudices, qui vna causam debent terminare cum iudice, qui primo tulit sententiam, & infra decem dies elapsis triginta & quinque diebus, quæ partes habent ad appellandum, & ad causam finiendam, & concludendam.*

2 *Terminus datus iurisdictioni, infra quem causa debet expediri, censetur etiam partibus præfixus ad probandum, & iura sua producenda.*

3 *Constare debet de summa, vel æstimatione sex millium dipondiorum, ad hoc, vt de causa rectores ciuitatum cognoscant in gradu appellationis.*

4 *Rectores ciuitatum in gradu appellationis debent pronunciare simul, & non vnus hodie, alter cras.*

5 *Sententia lata per istos iudices regimenti, seu cõsilij, lapsis terminis an valeat.*

6 *Instantia, quando est perempta, licet pars non petat, an iudex ex officio suo debeat sententiam ferre.*

7 *Si causa committitur consulenda per istos iudices regimenti, antea quam consilium detur officium eorum expirat, an tale consilium detur successori.*

8 *Iudices regimenti, seu consilij ciuitatis, qui primis iudicibus successerunt non habent totum tempus ad iudicandum, sed tantummodo quod superest.*

9 *Iudices si sententiam non possant proferre: quia non sunt informati, & tempus labitur vt pœnam euitent, ferant sententiam sub conditione condemnando, vel absoluendo.*

10 *Si iudices miserunt pro consilio sapientis, & instat tempus instantiæ, & nondum consilium venit, euitent pœnam pronuncient in omnibus, & per omnia, secundum formam consilij venturi.*

11 *Si partes infra terminum instantiæ causam compromittunt, licet iudices non pronuntient, in pœnam non incidunt.*

Restitu-

12 *Restitutio non datur minori, nec pijs locis aduersus instantiam.*
13 *Prorogari, an potest iurisdictio in maiorem summam, & quantitatem, & tempus istius legis, & pragmaticæ de consensu partium.*
14 *Sentẽtia lata in maiorem summam sex millium dipondiorum, an valeat in summa sex millium.*
15 *A quo tempore currant isti triginta dies ad causam finiendam.*
16 *Iudices regimenti, in pœnam non incurrunt, licet sententiam infra terminum non proferant, si à parte non fuit petitum, seu requisitum.*
17 *An debeant infra terminum decidere causam condemnando, vel absoluendo.*
18 *An iudex loci debeat executioni mandare sententiam latam per iudices regimenti.*

a Condemnar. a Iste articul⁹ qui fit & fieri dbet in ista syndicatione, non habet ortum à capitibus prætorum, seu correctorum, nec à capitibus iudicum syndicatus, sed à pragmatica facta per nostrum regem Carolum, in primis curijs quas habuit, postquam cepit regnare, in villa Vallisoleti, anno. 1523. die. 24. mensis Augusti, petitione. 95. per quã fuit amplia. in summa, & in tempore lex Toleti, quæ est. l. 6. tit. 16. *De las appellaciones*. lib. 3. in ordi. regali, quæ lex solum permittebat appellare ad consilium ciuitatis in summa trium millium dipondiorum, & appellans habebat quinq; dies ad appellandum, & quindecim ad concludendum, & iudices habent decem ad pronuntiandum, ꝙ dicta noua pragmatica ampliauit †, non solum in termino, sed etiã in summa: quia possunt cognoscere in causa quãtitatis sex millium dipondiorum. *Quæ lex est hodie ampliata in summa decem milliũ dipondiorũ, vt in pragmã. 19. factis per nostrum Philippum regẽ anno. 1558. Vallisoleti. *Et pars habet triginta dies ad concludendum, & si dicti iudices infra dictum terminum decem dierum elapsis 35. diebus non finiunt causam incurrunt in pœnam quã debet prætor, seu corrector, seu iudex populi illico executioni mandare, cõtra dictos iudices, qui sic in dicto termino non pronuntiauerunt, & si corrector, vel iudex loci, ita non facit, nec exigit dictam pœnam, cum quadruplo cameræ regis soluat, & ponatur sibi pro capitulo cum alijs capitibus iudicum syndicatus. vt in d. pragmatica cauetur. ¶Et quando quis appellat ad populum. vt in istis legibus satis est, si dicat appello ad decuriones (id est, ad regidores) quia decuriones sunt populus, & caput ciuitatis, & tota ciuitas esse videntur. tenet Bal. in Rubric. de appellatio. in Decreta. numer. 2. ¶Tene

2 ꝙ iste terminus datus iurisdictioni †, infra quẽ causa debet expediri, censetur etiam præfixus partibus ad probandum, & procedendum omnia iura sua, & habet vim peremptorij. vt tenet Paul. de Castr. in l. admonendi. ff. de iureiur. numero. 34. ¶Et quia materia istius. l. sepe in praxim deducitur, & occurrunt plures dubitationes, ex quibus mihi aliqua venerunt in facto, aliquid ad materiam dicam. ¶Et primò, de-

3 bet constare de dicta summa sex milliũ † dipondiorum; quia habens iurisdictionem solum in certo casu, seu summa, non potest cognoscere, nisi per informationem summariam cognitum sit, an illam causam comprehendat sua iurisdictio, aliàs nil valet quod agitur, & ista est communis opinio. vt Cur. Iuni. consi. 124. nu. 6. ¶Et licet. d. l. ordinamenti. & aliæ pragmaticæ, loquantur in causis pecuniarijs trium & sex millium dipondiorum, quoq; habet locum in æstimatione illius summe: quia si causa vertitur corã iudice, super aliqua re mobili, vel immobili, dummodo æstimatio ipsius rei non excedat dictam summam sex millium dipondiorum à sententia prætoris potest appellari ad consilium ciuitatis, & ita tenet. d. l. Toleti in antiqua, & in originali. in quantum dicit, *Mandamos que de la sentencia diffinitiua, que qualquier juez diere en qualquier ciudad, o villa, o lugar de nuestros reynos que sea de quãtia y estimaciõ de tres mil marauedis. &c.* Quæ hodie sunt sex millium, & pondera verbum. d. l. in quantum dicit. *Y estimacion.* & ideo debet pri⁹ constare de ista summa, & æstimatione, antea quàm dicti iudices regimenti de causa cognoscant, & eam diffiniãt. ¶Adde ꝙ si isti iudices †

4 concilij ciuitatis non se concordant in pronunciãdo cum ordinario, & illi volunt de per se pronuntiare, debent simul pronuntiare, & nõ vnus hodie alter cras. tenet Bal. in. c. non potest. de re iudi. nu. 2. ¶Secundò, circa istã. l. & pragmaticã quæritur, an si isti iudices sic nominati † per di-

5 ctum concilium ciuitatis, post dictum terminũ sententiam protulerunt, an valeat dicta sententia, ꝙ videtur: quia dicta lex ponit pœnam iudicibus, non decidẽtibus causam infra dictum terminũ, & quando lex, vel statutum ponit pœnã judicib⁹ nõ decidentibus causam infra terminũ, sententia valet, sed iudices in pœnã legis vel statuti incurrunt. Ita in terminis tenet Abb. in ca. de causis. de offi. deleg. nu. 19. allegando Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in tit. delegat. §. restat. versi.

versi. quid si statut*.vbi post multa concludit, quod autem statutum apponit pœnam iudici non decidenti causam infra terminum,& tūc valet sententia post terminum dummodo proferatur infra terminum iuris:quia nō videtur recessum à dispositione iuris, facit quod notatur in l.non dubiū.C.de legib. Sed si lex vel statutum non apponit pœnam, & in dubio præfigendo terminum ad decisionem causæ videtur præfigere ipsi instantiæ,& hoc maximè tenēdum est propter odium litis.quā distinct. Ioann. Andr. sequitur Abb.vbi supra. ¶Et Petrus de Ferrar. in forma libelli sententiæ diffinitiuæ.nu.9.indistinctè tenet, ꝙ valet sentētia,etiā si sit lata post lapsum instantiæ.¶Paul.de Cast.in.l.properandum. C. de iudi nu 9. in hoc distinctionem trimembrem facit,dicendo,ꝙ aut statutum dirigit verba instantiæ,dicendo,ꝙ instantia causarum duret.40.dies,& tunc postea expediri non poterit,quia instantia perimitur,& illud tēpus statuti succedit loco temporis iuris communis. argu.l.in contractibus.C.de non numer.pec.post principium.¶Aut dirigit verba in iudicem,putà:quia potestas debeat expedire causas infra talem terminum,& tunc tale tempus cēsetur præfixum potius iudici quàm instantiæ, & ideo si est iudex ordinarius, debet puniri,si non expediuit,tamen si est delegatus, non potest expedire:quia finita est iurisdictio sua, instantia tamen non est perempta.¶Interdum statutum loquitur impersonaliter,putà,causæ expediuntur infra.40.dies, & sic est dubium,an tempus censeatur præfixum iudici,an instantiæ, & in hoc fuerunt opiniones,nam Specul.in titu.de iudice delega.§.restat.versi.quid si statuto:circa finem.videtur velle,quod videatur præfixum iudici. sed Cyn.in.d.l.properandum.§.sint vtraq;.in additione.videtur tenere contrarium, & sic ꝙ videatur præfixum instātiæ, & succedat loco triēnij. allegat.l.scire.§.consequens. ff. de excusa.tut.& ista pars secundum Paul.de Castr.est verior, & communior,& ita vidit consultum.¶Sed tene, ꝙ sententia lata post illum terminum. d.l. ordina.& pragmaticæ,est nulla vt tenet Alex. in cōsi.82.in.3.volu.nu.1.& Abb.in cōsi.16.in.2.volu.in fine.quinimo dicit Abba.ibi, ꝙ non valet etiam si de consensu partium prorogetur terminus instantiæ:quia cum sit contra statutum,vel legem nō valet prorogatio: quia peremptio instantiæ non dependebat à facultate partium, & iudicis,imò eis etiam inuitis currit tempus.vt in dict.l. properandum.¶Cuius contrarium vult tenere Bal.in.l.petendæ. C.de tempori.in integ. rest. in.fine.vbi ait,ꝙ quando meta est præfixa iudici,& est pœna ei apposita,si nō expedit causam infra certum tēpus, ꝙ ex post facto partiū istud tempus potest prorogari, & nō incidit in pœnam iudex, circa quòd dicit videndum. Cy. in.l.1.C.qui accus.non pos.¶Quod non obstat quia loquitur quando terminus est præfixus iudici,& dictum Abb. loquitur quando terminus est præfixus iudici & instātiæ, vt hic ī istis pragmaticis.vt tenet ipse in.c.venerabilis đ iudicijs. ¶Et quoque terminus instantiæ, non potest renuntiari,cùm sit præfixum causa publicæ vtilitatis.vt Paul. de Castr.in.l.2.§.sed si iudex. ff. de iudi.num.7. & quòd non valeat dicta sententia lata post.d.terminum,tenet Abb.in.d.c.venerabilis.nume.17.& Roma.consi.322.versiculo.2. vbi ait,quòd hoc ponit gladium ad radicē: quia quanuis ius dicens circa factum ipsius cognitionis amplissimam potestatem, non tamen censetur habere propter hoc potestatem vt extendere possit,seu prorogare ipsius terminum cognitionis,vt dicit esse tex.in proposito valde notabil.in.l.si in lege.in princip.ff.locati. dans regulam, quòd habens plenum arbitrium circa factum, non censetur propter hoc posse prorogare terminum facti, ex quo termināt Bar.& Bal. ibi.ꝙ iudex authoritate statuti habens plenum arbitrium circa processum,seu cognitionē non habet facultatem prorogādi terminum illi præfixum,& facit quod tenet Petrus Ferra. ī forma libelli. declina. iuris in parte, nec fuisse iudicem competentem.& Bald.in capitulo primo.§.hoc quòd nos.de pace constan.in vsib.feud.numer. 20.tenet,ꝙ non valet sententia lata lapsu instantiæ,& ꝙ causa non finita infra tempus à statuto requisito, non possit postea finiri, tenet Lucas de Penna in.l.vtilitas.C. de primipill. libro. 12. versi. secundò quæritur.& est tex.expressus. in l.4.titu.26.parti.3. quem vide.* Et Peregrin. in part.sententia.q.7.vbi inquit,item est nulla sententia si iudices infra tempus eis decretum non iudicant per. d.l.4.* & sic tenet; ꝙ si dicti iudices regimenti,infra terminum.d.legis sententiā non protulerunt, in pœnam eiusdem incurrūt, & sententia lata per eos dicto termino elapso est nulla:quia vbi quis facit contra legem quanuis incidat in pœnam à lege impositam, tamen actus remanet inualidus.tenet Ioann. de Plat.in l.prædia. C. de locatio. prædi.fiscali.ciuili.libro 11.nu.6.de quo per Bart.in.l. prætor ait.§.1.ff. de noui ope.nuntia.& licet actus non teneat,tamen faciens actum prohibitum incidit in pœnam.l.3.§.si quis codicillos. ff.ad sylania.* Et vt pœnam euitent si vident perire instantiam ex officio suo perueniant ad sententiam. vt Bar. in

l.Seius & augerius.ff.ad.l.Falci.nu.6.& Peregri. in parte, inuentariũ.q.2.in gl. bienniũ.in fin.* ¶Quinimo,quando instantia est perempta, iu-
6 dex ex officio † licet pars non petat,nec alleget, debet sententiam diffinitiuam ferre, sic pronunciando.vt Abb.in.d.c.venerabilis.numer.16.& ibi Æneas de Falco. in additione quæ est in nu. 9.in parte,restitutio. & vide singulariter. Alex. vbi idem tenet.in consilio.136.in.2.volumi.numero primo, dicendo, quòd licet sit perempta instantia iudicis,officium superest, vt posit super peremptionem instantię pronuntiare, & iudex potest in expensis condemnare. allegat.l.1.&.2.C.vt infra certũ tempus. & in.l.si præsens. quomodo iud.& gloss.optima. & ibi legistæ. in dicta lege.properandum.§.illo proculdubio. & singulariter Paul.de Cast.in.l.nõ idcirco.§.cùm postea.ff.de iudi.vbi ait,ꝙ licet processus sit nullus,& instãtia sit perempta,potest iudex ab obseruatione iudicij absoluere, & etiam in expẽsis condemnare.Facit tex.in Clemen.1.de rescrip. & quòd tenet Bartol.in.l. eum qui tenere. ff. de iudi.in fine.& Paul.de Castr.in.l.non idcirco.§. cùm postea.ff.de iudi. & gloss.in.l.3.titul. *De las deudas*.foro.ll.lib.3.in gloss.fi.& lex styli.196.* Tamen Peregrin. in parte,inuentarium. q.2.in gl.triennium in fin. tenet contrarium & dicit ꝙ non requiritur pronuntiatio ab obseruatione iudicij, quia cum instantia inuito iudice finitur non est in iudicis potestate pronuntiare eam peremptam vel non,nisi per modum declaratiuũ, & cum hoc pronuntiat,debet actorem in expẽsis condemnare, quia in hoc bene remanet iudex vt Bald.in dicto.§.illo proculdubio. in fine. & hoc dicit esse veritatem.* ¶Sed Abb.in.d.c. venerabilis.numer. 18. dicit dictam regulam limitari, nisi pars fuisset confessa, nam tunc cùm factum sit notorium, poterit iudex ferre sententiam post peremptam instantiam: quia in notorio non requiritur iudicium,ita dicit tenere Bal. notabiliter in.d.l.properandum.& Ang. in tractatu maleficiorum,in parte,comparent dicti in quisiti,& confitentur totum.versi. ex quibus infertur.¶Abb. quoque ibi in.d.c.venerabilis. nu. 10.dicit,ꝙ.d. lex non procedit in magna causa, ꝙ si lis protrahatur vltra terminum præfixum instantijs, à iure communi, vel statuto municipali non ex impedimento alicuius, sed ex magnitudine causæ, vel propter multas appellationes ab interlocutoria, vt potest exemplum poni,cùm statutum præfigat duos menses, & actor dicit se habere testes vltra mare,ita ꝙ requiritur maior dilatio, quàm sit terminus totius instantiæ,vt in.l.1.C.de dilatio.credit,quòd tunc vltra terminum potest ferri sententia, ex quo enim non potest imputari partibus, vel iudici: quia terminus debet recipere interpretationem à iure,scilicet,si causa infra illum terminum expediri potest.vt in.l.1.& in.l.gradatim.§.1.ff.de muneri.& honori.& i.l.2.C.de noxali. & tenet Bal. & Ioan.Andre.in additio.ad Specul.in titul. de ele. §.restat.versic.quid si statuta.vlt.q. & Cyn. in.l.fin.C. qui accusa.non poss.in vltimis tribus quæstionibus. ¶Ex quo infert Abb. vbi supra. ad.q.quotidianam, quòd si pendente quæstione coram laico excipiatur,quòd instrumentum est vsurarium, vel de defectu natalium, & sic articulus ille incidens, remittitur ad ecclesiasticũ, per quem fit inhibitio seculari, vt interim non procedat in negocio principali, vt notatur in.c. tuam.de ordi.cogni.quòd si labitur terminus instantiæ,anteaquã finiatur ille articulus incidens vel ita remansit modicum de termino, quòd nõ potest iudex infra illum terminũ causam principalem terminare, quòd poterit causam finire post terminum,facit quòd tenet Bar.& Bald.in l.cùm ipse.ff.de excusat. tutor. & idem Paul. de Castr.in.l.interdum. ff.de iudi.in princi.de quo ibi per eum.¶Circa.d.l.Toleti nota,quòd si per
7 dictos iudices † datos per regimentum, aliqua causa consulenda committatur, & anteaquã cõsilium detur officium eorum expirat, dic quòd tale consilium potest dari successori. vt text. & ibi Bart.in.l.verũ.§.ex facto. ff.de minori.& idẽ Paul.de Cast.in.l.1.ff.de iudi.num.3.vbi ait,ꝙ si potestas finiat officium anteaquam causa terminetur, successor eius poterit eam determinare, vt ibi per eũ.¶Et tene ꝙ isti iudices qui succes-
8 serunt †,nõ habent totum tempus ad cognoscẽdum,& pronunciandum, sed tãtummodo illud ꝙ superest:quia tale tempus statuitur à lege instantiæ. Secus verò si statueretur à iudice delegante iurisdictionem:quia tunc tempora apposita in prima delegatione videtur repetita in personam eius,qui in locum primi est delegatus.vt tenet tex.& ibi Bar.& Paul.d Cast.in.l.si iudex. ff.de iudi.& Cataldinus in tracta.syndica. num. 26.&.27.¶Adde quoque, quòd si dicti iudices,
9 infra dictum terminum † non possunt ferre sententiam:quia labitur terminus, & non sunt informati de meritis causæ,& non possunt videre processum. vt euitent pœnam, remedium est, quòd ferant sententiam sub conditione,& condemnẽt reum, si actor probauit suam intentionem,& si non probauit absoluat reum,ita tenet Bal.in additio. ad Specula.in titul. de sententijs. versic. Item ex his patet. quæ est in.4. columnn. & latè Thomas Ferra.in cautela. 47. vbi plures docto-

doctores allegat, licet de Specula. nullam faciat mentionem. & Paul. de Cast. in l. non quemadmodum. ff. de iudic. nu. 7. dicit, quòd hoc quotidie faciunt assessores, quando instat tempus instantiæ; & ipsi maturè nō potuerūt videre processum, ne cadant in pœnā statuti. ¶ Et Thomas Ferra. vbi supra, quoque dicit, quòd est alia cautela, vt pœnam euitent, quòd absoluant partes ab obseruatione iudicij, iurando de causa sibi non liquere, secundùm Alexand. & Paul. in l. si vni. aliàs incipit Pomponius. ff. de re iudi. & ista est melior cautela. secundum d. Paul. in l. non quemadmodum. eod. titul. de re iudi. referendo Angel. ibi tamen ista cautela est intelligenda, quando ipse iudex, non possit redargui de culpa. vt Felin. in capitul. penult. de iudi. secundum Ferra. in dict. cautela. ¶ Idem dic, quòd isti iudi-
10 ces sic nominati per concilium † ciuitatis, sæpè processum causæ committunt vt consilio sapiētis decidatur, & instat tempus instantiæ, & consilium nondum venit, remedium est vt pœnam euitent, vt pronuntient in omnibus, & per omnia secundum formam consilij venturi, & valebit sententia, licet ex interuallo veniat, tenet singulariter Pau. de Cast. in d. l. nō quemadmodū, in fin. Bald. in l. cum iudex. seu in l. cum eorum. C. de senten. & alia iura, quòd nota: quia in practica mihi euenit. * Et idem tenet Salyce. in d. l. cum iudex. & sequitur Soci. in consi. 124. vol. 1. nume. 9. * ¶ Item tene, quòd si infra terminum.
11 d. legis Toleti †, & pragmaticæ, partes compromiserunt causam, licèt iudices non pronuntient infra terminum, non incidunt in pœnam. Ita tenet Ioan. de Plate. in l. nec sacrarium. C. de can. largi. tit. lib. 10. in fi. & vi. Bal. in rubri. de mutuis petitio. in decretalibus. 1. columm. versicul. Item nota, vbi tenet, quòd vbi partes decidunt litem per concordiam, sententia iudicis vel arbitri nō est necessaria, & ideo si statutum diceret, quòd iudices teneantur infra mensem pronūciare sub certa pœna, & partes interim trāsigunt, nō tenetur pronuntiare: quia nec possunt cum lis sit sopita. vt in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condi. indebi. ¶ Quoq; dic, ꝙ si instātia d. l. & pragma-
12 ticæ est lapsa, non restituitur † contra eam minor, nec pia loca restituuntur. vt tenet Cardi. & dicit esse verius. in Clemen. 1. de in integr. restitu. q. 10. tenet singulariter Alexan. in consil. 23. in 3. vol. nu. 3. versi. & posito. & sequitur Æneas de Falco. in additio. ad Abb. in d. c. venerabilis. de iudi. in additione quæ est in parte, restitutio. * Et adde, quòd propter ferias tempus præfixū liti instantiæ non differtur. vt Peregrin. in parte probatio. quæstione. 8. in glossa. impedimen-

tum per l. 2. ff. de ferijs. in fine. & sic tempus istorum. 30. dierum nō differtur propter ferias inductas in honorem Dei, vel in honorem ho-
13 minis. * ¶ Sed quæritur, an de consensu † partiū, ista iurisdictio potest prorogari, in maiorē quātitatem, & sic, ꝙ isti iudices regimenti, seu consistorij possent in maiorem summam istorum. 6. millium dipondiorum cognoscere de partium consensu? Dic ꝙ sic loquēdo in istis magistratibus municipalibus. vt tenet Paul. de Castr. in l. de qua re. ff. de iudi. §. iudex. vbi quoque dicit, ꝙ potest prorogari non solum expresse, sed etiam tacitè, putà, si actor dedit libellum super maiori summa, & reus exceptionem non opposuit, & sic corrector, seu eius locum tenens, vel alius ordinarius pronuntiauit sententiam cōtra aliquē, & ille condemnatus appellat ad regimētum, vel consilium ciuitatis, licet ista condemnatio, sit in maiori summa, si pars appellata non cōtradicit vel non opposuit, videtur, ꝙ dicti iudices regimenti possunt pronuntiare: quia tacitè prorogauit in eos iurisdictionem in dicta summa. Idē tenet Guido pap. decisio. 285. allegando Salyc. in l. certa ratione. C. quando prouocare non est necess. & ita dicit se vidisse in iudicando seruari in curia parlamenti, & quot modis prorogatio fiat. vi. Bart. Paul. & docto. in l. 2. §. fi. ff. de iudic. ¶ Et licet sit verum, ꝙ partes possunt prorogare iurisdictionem in dicta maiori summa, secus est in tempore: quia non possunt prorogare, vt vltra terminum illius l. & pragmaticæ dicti iudices de causa cognoscant, & pronuntient: quia licet valeat prorogatio de tempore ad tempus, est verum, quādo tempus est appositum ab homine, secus si est appositum à lege, vel statuto ratione publicæ vtilitatis, scilicet, ne lites fiant immortales. vt in l. properandum. C. de iudi. ita tēnet Bald. in capitul. de causis. de offi. delega. nu. 15. & dicit ibi tenere Innoc. * Et tenet Alex. in consi. 24. vol. 4. nu. 10. quem vi. & an iurisdictio possit prorogari. in ciuilibus vel criminalibus. vid. singulariter Peregrina in parte actor. q. 5. in glos. cōueniat. * ¶ Quæritur, an si isti iudices per concilium ciuitatis dati proferunt sentētiam in maiori quantitate istorum sex millium dipōdio-
14 rum, an valebit †, saltem in summa sex millium? Dic quòd de cōsensu partiū bene valet, vt dictū est quia potest prorogari iurisdictio de re ad rē, & de infimo gradu iurisdictiōis ad summam. vt in l. inter cōueniens. ff. ad municip. & ibi est bona glos. licet non de iurisdictione ad imperium. ¶ Sed quid si non interuenit cōsensus partium? Dic aut erant capitula diuersa, & potest valere in vno, & in altero nō. vt in l. etiam. ff. de mino.

contrarium tenet Io. angul. in 3. parte tractat. iuramenti confirma. cap. 5. n. 20

aut erat vnum tantum, & vna sententia, & tunc non valet in aliquo: quia super illa nullam habet iurisdictionem, nec in aliqua parte illius, cũ sit vna, vt colligitur ex tex, in. l. extra territoriũ. ff. de iur. omni. iud. & Bart. ibi hanc distinctionẽ tenet in fine. & Pau. de Cast. & Ias. & est glos. in §. Item cùm certa, 2. q. 6. & hoc est tenendum secundùm Ias. vbi supra in fine. & hãc distinctionem. Bar. quoq; approbat Abb. in. c. cùm inter. de re iudi. in fine. dicẽdo eam esse notabilẽ: quia nemo ita clarè tãgit materiam, & hoc tenẽt omnes. ¶ Sed ipsemet Bart. in tracta. de iurisd. vers. ex prædictis. tenet, ꝙ verius est, ꝙ illud tantum inutile viciatur, quod sequitur Roma. in consil. 66. vbi ait allegando. c. ea quæ fiunt. de regu. iur. in. 6. ꝙ si iudex qui in tãtum decem iudicare potest, iudicat in viginti, ꝙ valet sententia in decẽ. Sed tu tene distinctionem Bar. supradictã: quia omnes tenent: & quia vbicunq; respectu formę actus est indiuiduus, & inseparabilis, licet sit diuiduus respectu essentiæ, semper vtile per inutile vitiatur. vt Barto. in. l. græcè. §. illud. ff. de fideiusso. per illum text. ¶ Et dictam distinctionem Bart. sequitur Barb. in. c. cùm super. de offic. delega. col. 11. versi. ex hoc potest. & secundũ eum debet intelligi. d. l. certa forma. C. quando prob. non est, nec secundùm dictam distinctionem. & Bar. in. l. quidam æstimauerunt. ff. si cert. peta. & ibi Ias. in fine vbi dicit, ꝙ communis conclusio est, ꝙ actor non potest summam diuidere in petendo, sed cogitur totam summam petere, nec continentia causæ, vel iudicium diuidatur, & ibi per Alex. & Plat. in. l. fi. C. de apochis publi. lib. 10. in fine. ¶ Et quando iudex cognoscit de maiori summa, quàm sua iurisdictio sit, sentẽtia in minori summa non valebit: quia instantia iudicij non potest pro parte valere, vt dictum est, prout tenet in expresso Bald. in. d. l. certi conditio. §. quoniam. ff. si cert. pet. col. 3. nu. 3. & idem Bal. in capitul. inter cætera. de re iudic. numer. 2. * Et adde Cæpola in. l. quod si nolit. §. si plures. ff. de edilit ędict. nu. 7. ꝙ si aliquis est mihi debitor in centum & peto ab eo. 25. ex illis centum vt Institu. de actio. §. si minus quòd ille debitor meus potest dicere volo ꝙ petas tota centũ nec distinguas per plura Iudicia quòd talis debitor est audiendus per dictum tex. ibi & Bart. in. l. in commodato. §. duobus. ff. commoda. vbi hoc tenet & ibi Guiller. de Cun. & allegat ꝓ hoc text. in. l. vt in plures. ff. de exercito. idem Bar. & docto. in. l. quidam æstimauerunt. ff. si cert. peta. & ibi Ias. col. fina. &. q. * ¶ Circa istam. l. dubitatur
15 quotidie, dicit. d. lex. † ꝙ habet quinque dies ad appellandum, & triginta ad finiendum, & condemnatus appellauit in prima die quinq; dierũ, in qua sibi fuit notificatio sententiæ facta, an ex isto die in qua appellationem interposuit currant sibi triginta dies ad finiendum, aut nõ. Pau. de Cast. in. l. si quis hæres. la. 2. ff. de acquir. hær. nu. 7. tenet formando hanc. q. ꝙ statim currant triginta dies: quia nõ debet spectari lapsus, post quam appellatum est. argu. ibi aliàs interim nil fieret: quia esset inutile vtriq; litigãtium, & hoc tenet Paul. de Cast. licet aliqui teneant contrarium: quia dicebat statutum post decẽ dies: sed dicit ꝙ habuit respectum ad casum, quo vltima dies dierum appellat, vt communiter consueuit fieri, & idem tenet. d. Pau. de Cast. in. l. vt verborum. §. eo addito. C. qui admitti. & sequitur Feli. in c. quo ad consultationem. de re iudi. colũ. 19. in fine. & idem tenet Bal. in. c. ad hæc. de appell. per text. quem dicit notabilem. in. c. ex ratione. eiusdem titul. vbi dicit, ꝙ tempus appellationis prosequendæ currit post interpositam appellationem, & plenè notatur in Clemen. si appellationem. de appella. quia anteaquam appellatio sit interposita, non est aperta prosecutio anteaquam appelletur, est similis posthumo qui est in vtero matris secundùm Bald. ibi. ¶ Item tene, quòd dicti iudices consistorij, seu regimenti, nõ incidunt in pœnam. d. l. & pragma. licet causam
16 non finiant infra dictum terminum si pars † nõ instat, & petit, tenet Abb. in. d. c. venerabilis. de iudi. num. 19. & ibi per addit. & idem tenet. d. l. Toleti ibi. *para la parte que se lo requiriere.* De quo vide quæ latè dixi in capi. 1. in capit. prætorum. in glo *V sen bien del.* ¶ Et an isti iudices debent in
17 fra istum terminum † causam decidere, condemnando, vel absoluendo. Ioan. de Plat. tenet, ꝙ sic in. l. generali. C. de decur. libro. 10. in fine. aliàs si absoluunt ab instantia iudicij, vt quilibet remaneat in statu suo per hoc non euitant pœnam, contrarium tenet. d. l. 6. ordinamen. ibi, *Como fallaren que se deue hazer.* ¶ Adde circa supradicta,
18 ꝙ si iudices regimẽti, seu cõcilij ciuitatis † in prolatione sententiæ, non se conformant cum iudice, qui primo tulit sententiam, & ipsi sine ipso iudice requisito proferunt sententiam, reuocando sententiam iudicis, vel eam moderãdo, ꝙ ista talis sententia lata per istos iudices regimẽti debet mitti executioni, per dictum iudicem ordinarium loci, tenet pragmatica Vallisoleti, anno 1537. & tenet. d. l. 6. tit. 16. libr. 3. in ordinamen. regal. ibi, *O los dos dellos, si los tres se concertaren, den, y pronuncien sentencia en el dicho pleyto, aprouando, o reuocando, o añadiendo, o amenguando la primera sentencia como fallaren que deuen hazer. y lo que estos determinaren sea firme y executado,* scilicet, per. d. iudicem

cem ordinarium, vt dictum est per.d.pragmati. Vallisoleti. & quia de iure, sententia lata per istos iudices regimenti, non potest per eos executioni mandari, sed executio committi debet ordinario: quia instantia de iure communi non est, nisi vsq; ad sententiam inclusiue, tenet Bald. in margarita. & Inno. in parte instantia. *Et postea fuit condita & promulgata pragmatic. 20. in curijs Vallisoleti quas habuit rex noster Philippus postquã regnauit anno, 1558. vbi cauetur quod rector seu iudex ordinarius debet mãdare executioni sententiam latam per istos regidores in gradu appellationis sub pœna viginti millia dipondiorum vt ibi. in glo. *dineros.* in fine. vi. l. 5. titul. 17. parti. 1. & ibi Greg. Lopez in gl. 1. & vid. l. 17. eiusdem titul. vbi non valet electio & vid. Peregrin. in parte iudex. colum. 4. vbi inquit q priuatur officio iudex vel rector qui ob pecuniam vocem suam dat alicui ad aliquod publicum officium obtinendum allegant ordinatio. factam per regem Ioan. Toleti.

L.

Item si saben. &c. Que los regidores, veynte y quatros, y jurados han dado sus votos y vozes por dineros a, y promessas, en los officios y otras cosas que han proueydo, de que ellos pueden proueer.

a Dineros a. Vide text. in pragmatica. 65. in libr. pragmati. fol. 68.

LI.

Item si saben, &c. Que los regidores, y veynte y quatros, alcaldes, alguaziles, merinos, o jurados, o fieles executores, o escriuanos de concejo, o contadores, o mayordomos desta dicha ciudad viuan[a] y moren con algun Prelado, o cauallero, por contino, e lleue acostamiento por racion, e quitacion, o por ayuda de costa, o en otra manera alguna, secreta, o publicamẽte, directe, o indirecte.

O si los tales viuen con otros regidores, o alcaldes, o alguaziles, o jurados, y en la manera susodicha lleuan salario dellos, o de alguno dellos.

a **Viuan.** a Vide tex. in pragm. 65. in lib. pragmatica. folio. 66. *Et cõtra hanc. l. non potest dispensari & si rex dispensat dispensatio est nulla. tenet pragmati. 46. in curijs de Madrid, anni 1528.*

b **Otros regidores.** b Text. in. l. 17. tit. 2. lib. 7. in ordina. regali.

ALII articuli, & interrogationes possunt fieri in ista inquisitione secreta syndicatus, secundùm dispositionem prouinciæ, ciuitatis, seu villæ, quæ sibi decreta est, & ideo tu iudex discretus sis in eis faciendis. ¶ Quam inquisitionem debet iudex recipere secretè, ex personis honestis, & probis, & non ex inimicis, nec ex amicis iudicis, nec suorum officialium, & debet quoque scire bonum & malum, & in effectu eis tres interrogationes faciat, scilicet, quomodo puniérunt delicta publica, & quomodo adimpleuerunt iussa regis, & quomodo officia gesserunt, & si aliquis testis dicat q scit: quia audiuit à Titio, non examinet aliũ si potest, donec recipiat dictum illius, cui dixit ille à quo audiuit. Et finita dicta inquisitione secreta, publicet eã, & onera quæ ex ea resultant quæ in nostra Hispania (cargos vocantur) & det copiam iudici de eis, & de dicta informatione secretã, cũm nominibus testium, & terminum ad respondendum, ita q causa finiatur infra terminũ syndicatus. ¶ Et si corrector, vel aliquis ex suis officialibus, aliquod delictum graue commiserũt, capiat illos, & cum processibus mittat illos, sic captos ad cõsilium regis. vt in capitul. 2. in capitu. iudi. syndicat. & ibi dixi, & est text. in. l. sexta titulo quarto. partita tertia. Et sic totum opus ad laudem Dei finitur, in dicta arce del Adrada dicti illustris Antonij de la Cueua, tempore supradicto. Laus Deo.

FINIS.

Prætorum prouisio, seu electio.

DON Carlos por la diuina clemencia Emperador sem per Augusto, Rey de Alemaña, y el mismo don Carlos por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, &c. A vos el concejo, justicias, regidores, caualleros, escuderos, officiales, y hombres buenos de la ciudad de Salud y gracia sepades, q̃ nos entendiendo ser cũplidero a nr̃o seruicio, y a la execucion de nr̃a justicia, y a la paz y sosiego dessa dicha ciudad, y su tierra, nr̃a merced y voluntad es q̃ tenga por nos el officio đ corregimiẽto dessa dicha ciudad y su tierra por tiẽpo de vn año primero siguiẽte cõtado desde el dia q̃ por vosotros fuere recebido al dicho officio, hasta ser cũplido, cõ los officios de justicia, y jurisdiciõ ciuil, y criminal, y alcaldia, y alguazilazgo đssa dicha ciudad y su tierra: porq̃ vos mãdamos a todos, y a cada vno de vos q̃ luego vista esta nr̃a carta sin otra luenga, ni tardāça alguna, y sin vos mas requerir, ni consultar, ni esperar otra nr̃a carta, ni mandamiẽto, segũda, ni tercera jussion estãdo juntos en vr̃o cabildo, y ayuntamiẽto, segũ q̃ lo aueys de vso, y de costumbre tomedes y recibades del dicho el juramẽto, y solẽnidad que en tal caso se acostũbra hazer, el qual por el fecho lo recibades y tengades por nr̃o Corregidor dessa dicha ciudad y su tierra, y le dexedes y consintades libremẽte vsar el dicho officio, y cumplir, y executar la nr̃a justicia por si, y por sus lugares tenientes, y officiales que es nr̃a merced que en los dichos officios de alcaldia, y alguazilazgo, y otros officios al dicho corregimiẽto annexos pueda poner, los quales pueda quitar, y amouer cada y quādo que a nr̃o seruicio, y a la execuciõ de la nr̃a justicia cũpla, y poner y subrogar, otro y otros en su lugar, y oygan, y librẽ, y determinẽ los pleytos, y causas ciuiles, y criminales, que en essa dicha ciudad, y su tierra estan pendientes, començados, y mouidos, y que en quāto por nos tuuiere el dicho officio se comẽçare, y mouiere, y auer, y lleuar los derechos, y salarios acostumbrados, y a los dichos pertenescientes, y hazer qualesquier pesquisas en los casos de derecho permissos, y otras cosas al dicho officio pertenescientes, y que el entienda que a nuestro seruicio, y a la execucion de la nuestra justicia cumpla, y para vsar y exercer el dicho officio, y cumplir y executar la nuestra justicia todos vos conformeys cõ el, y con vuestras personas, y con vuestras gentes le dedes y hagades dar todo el fauor y ayuda que vos pidiere, y menester ouiere, y que en ello, ni en parte dello embargo, ni contrario alguno le no pongades, ni consintades poner, que nos por la presente le recebimos y auemos por recebido al dicho officio, y le damos poder para lo vsar y exercer, y para cumplir y executar la nuestra justicia, caso que por vosotros, o por alguno de vos no sea recebido por quanto cũple a nuestro seruicio que el dicho tenga el dicho officio por el dicho vn año, no embargante qualesquier estatutos y costũbres que cerca dello tengades q̃ por esta nuestra carta mandamos a qualquier persona, o personas que tienen las varas de la nuestra justicia, y delos officios de alcaldia y alguazilazgo dessa dicha ciudad, y su tierra, que luego las den y entreguẽ al dicho nr̃o Corregidor, y que no vse mas dellas sin nr̃a licẽcia, so las penas en q̃ caen las personas priuadas q̃ vsan de officios publicos, para q̃ no tienen poder, ni facultad, ca nos por la presente los suspendemos, y auemos por suspendidos de los dichos officios. Y otrosi es nr̃a merced q̃ si el dicho nr̃o Corregidor entendiere q̃ es cũplidero a nr̃o seruicio, y a la execucion de nr̃a justicia q̃ qualesquier caualleros, y otras personas vezinos dessa dicha ciudad y su tierra, o de fuera parte que a ella vinierẽ, o en ella estã, se salgan della, y q̃ no entrẽ, ni esten en ella, y q̃ se vengã a presentar ante nos que lo el pueda mãdar de nr̃a parte, y los haga della salir a los quales a quien lo el mãdare, nos por la presente mandamos q̃ luego sin nos mas requerir, ni consultar sobre ello, ni esperar otra nr̃a carta, ni mandamiẽto, y sin interponer dello appellacion, ni supplicacion lo pongã en obra, segun q̃ lo el dixere y mãdare, so las penas que les el pusiere de nr̃a parte, las quales nos por la presente les ponemos y auemos por puestas, y le damos poder y facultad pa las executar en los q̃ remissos e inobediẽtes fuerẽ, y en sus bienes. Y mãdamos al dicho nr̃o Corregidor q̃ conozca de todas las causas, y negocios q̃ estã cometidos a los Corregidores y juezes đ residẽcia sus antecessores, aunq̃ seã de fuera de su jurisdiciõ, y tome los ꝓcessos eñl estado en q̃ los hallare, y attẽto el tenor y forma đ las cartas de comissiões q̃ les fuerõ dadas, hagã a las ptes cũplimiẽto đ justicia q̃ pa ello le damos poder cũplido. Y otrosi por esta nr̃a carta mãdo a vos el dicho cõcejo, justicia, regido. caualle. escude. officiales, y omes bue

nos

nos de la dicha ciudad de que fagades dar y dedes al dicho corregidor este dicho año, otros tantos marauedis como aueys acostumbrado dar y pagar a los otros nuestros corregidores que hasta aqui han sido: para los quales auer y cobrar de vosotros, y vuestros bienes, y para hazer sobre ello todas las prendas, y premias, y execuciones, prisiones, que necessarias sean, y para vsar y exercer el dicho officio, y cũplir, y executar la nuestra justicia le damos poder cumplido por esta nuestra carta, con todas sus incidencias, dependencias, annexidades, y connexidades. Y otrosi vos mandamos que al tiempo que recibierdes por nuestro Corregidor dessa dicha ciudad, y su tierra al dicho tomedes y recibades del fianças llanas y abonadas, que hara la residẽcia que la ley de nuestros reynos manda, y que residira en el dicho officio el tiempo que es obligado sin hazer absencia alguna por alguna causa que sea, y si la hiziere que de mas de la pena que por ello incurre, caya en pena de vna dobla de oro, por cada vn dia de los que hiziere de absencia del dicho officio, la qual applicamos para las obras publicas dessa dicha ciudad. Y mandamos a las personas que le tomaren residencia, que tengan especial cuydado, si el dicho nuestro Corregidor ha incurrido en la dicha pena, y aueriguada la verdad, la execute en el y en sus fiadores sin embargo de qualquier causa y razon que contra ello alegue, y de la appellacion, o appellaciones que dello interponga: porque nuestra merced y voluntad es que sin embargo de todo ello se execute la dicha pena, y otrosi tomedes y recibades del juramento, que durante el tiempo que por nos tuuiere el dicho officio de corregimiento visitara los terminos dessa dicha ciudad y su tierra, alomenos dos vezes en el año, y que renouara los mojones si menester fuere, y restituyra lo que injustamente estuuiere tomado, y sino lo pudiere buenamente restituyr: embiara ante nos al nuestro consejo la relacion dello para que lo proueamos como cumpla a nuestro seruicio. Y otrosi mandamos al dicho nuestro Corregidor, que las penas pertenescientes a nuestra camara y fisco, en que el y sus officiales condemnare, y las que el pusiere para nuestra camara que ansi mismo condemnare que las executen, y las pongan en poder del escriuano del cõcejo dessa dicha ciudad por inuentario, y ante escriuano publico. porque las de y entregue al nuestro Receptor de las dichas penas, o a quien su poder ouiere. Y otrosi mandamos al dicho nuestro Corregidor que se informe que portazgos, o imposiciones nueuas y acrescentadas, se lleuã en essa dicha ciudad, y su tierra, y los dessa dicha ciudad, y su tierra remedien, y ansi mismo lo de sus comarcas que se pudieren remediar, y lo que no se pudiere remediar nos lo notifique, y nos embie la pesquisa, y verdadera relacion dello para que lo mandemos proueer, como con justicia deuamos. Y otrosi mandamos al dicho nuestro Corregidor, que durante el tiẽpo que por nos tuuiere el dicho officio tenga mucho cuydado y diligencia que se guarden, y hagan guardar las bullas de nuestro muy sancto Padre, que disponen sobre el habito y tonsura que han de traer los clerigos de corona destos nuestros reynos y señorios, ansi los que fueren conjugados, como los que no fueren conjugados, y la declaracion que sobre ello fue hecha por los Prelados destos nuestros reynos, y que tenga manera con el Obispo, o con el Prouisor dessa dicha ciudad que haga publicar las dichas bullas publicamente los tres domingos primeros de la Quaresma, segun y como en las dichas bullas, y declaraciones se cõtiene, y en caso que no lo quiera hazer, lo tome por testimonio, y lo embie ante nos para que lo mandemos proueer, y remediar como conuenga. Y otrosi mandamos al dicho nuestro Corregidor que reciba residencia del nuestro juez de residencia que fue dessa dicha ciudad, y su tierra, y de sus officiales por termino de dias primeros siguientes, segun que la ley fecha en las cortes de Toledo lo dispone, y cumpla de justicia, a los que dellos ouiere querellosos, sentenciando las dichas causas sin las remitir ante los del nuestro consejo, saluo las causas que por los capitulos de los juezes de residencia, y leyes del reyno se permite que remitan, la qual dicha residencia mandamos al dicho fulano y a sus officiales que hagan ante el dicho nuestro Corregidor, segun dicho es. Y otrosi le mandamos que se informe como porque manera el dicho nuestro juez de residencia, y sus officiales han vsado el dicho officio de corregimiento, y executada la nuestra justicia, especialmente en los peccados publicos, y como se hã guardado las leyes hechas en las cortes de Toledo, y fecho guardar y cumplir y executar las sentencias que son dadas en fauor dessa dicha ciudad, y su tierra sobre la restitucion de los terminos, y sino estuuieren executadas execute las attento el tenor y forma de la dicha ley de Toledo, y instruciõ sobre ella fecha, y si en algo los hallare culpantes por la informacion secreta, llamadas, y oydas las partes, aueriguẽ la verdad apercibiẽdo al di-

do al dicho nuestro juez de residencia, y sus officiales que haga ante el sus prouāças, y les den sus descargos, porque acá no han de ser mas recebidos a prueua sobre ello, y assi aueriguada haga sobre todo ello cumplimiento de justicia, y lo embie todo ante nos, y ansi mismo aya informacion si ha residido en el dicho officio el tiempo que por la prouision a el le fue mandado, y si hallare que no ha residido, execute luego la pena contenida en la dicha prouision, sin embargo de qualquier appellacion que del interponga, y todo aueriguado, y determinado en la manera que dicha es embie lo ante nos, y ansi mismo aya informacion, especialmente que personas son las que en essa dicha ciudad tienē mas parte y mando, y particularmente auerigue si el dicho nuestro juez de residencia, y sus officiales tuuieron su amistad el tiempo que tuuieron los dichos officios, y despues que les mandamos tomar residencia, y si los han fauorescido para hazer la dicha residencia, y procurado que no se les pongan demandas, ni sean testigos contra ellos, y si los dichos juezes se han concertado cō ellos, para que no les sean contrarios en la dicha residencia, y tenga mucho cuydado si las tales personas, o otros algunos procuran de ygualar con el dicho juez de residencia, y sus officiales los que dellos estan querellosos: porque no les pidan en la dicha residencia, y estoruen por alguna via que no se sepa verdaderamente lo que mal ha hecho en la gouernacion y administracion de la justicia, y embie ante nos la relacion de todo ello con la dicha residencia, y ansi mismo aya informacion de las penas en que el dicho juez de residencia, y sus officiales, y los Alcaldes de la Hermandad han condenado a qualesquier concejos y personas pertenescientes a nuestra camara, y fisco, y cobre las dellos, y las de, y entregue a nuestro Receptor general de las dichas penas, o a quien su poder ouiere, y ansi mismo tomen las cuentas de todas las dichas penas a las personas que han tenido cargo de las recebir, y pagar por el dicho nuestro Receptor general el tiempo que las tuuierō por dar, y otrosi tome y reciba las cuentas de los proprios, y rentas, y sisas, repartimientos, y derramas que en essa dicha ciudad y su tierra se han echado despues que las mandamos tomar y recebir, y fueron tomadas y recebidas, y todo lo que hallar de mal gastado no lo reciba, ni passe en cuenta y esto, y los alcances que hiziere, lo execute todo, y lo ponga en las dichas cuentas en poder del mayordomo dessa dicha ciudad, para que lo gaste en lo que fuere vtilidad y prouecho della, sin embargo de qualquier appellacion que del se interponga, y despues de executado si alguna persona se sintiere por agrauiado y appellare del, otorgue le su appellacion para ante los del nuestro cōsejo, y no para ante otro juez alguno, y dentro de nouenta dias primeros siguientes como fuere recebido al dicho officio, embie al nuestro consejo todas las dichas cuentas de penas de camaras, y proprios, y sisas y derramas que como de suso se contiene, ha de tomar poniendo los cargos y las datas dellas de cada cuenta sobre si por menudo, y particularmente: porque se sepa que penas son las que se cobran y porque razō, y lo que ay de proprios y como, y de que manera se gastan, y si ouiere algunas cosas para que adelante no se gasten, o se modere, lo mandamos hazer con apercebimiento, que sino lo hiziere, y cumpliere a su costa embiaremos juez que tome las dichas cuentas, y haga la aueriguacion dellas, y la traya ante nos, para que lo mādemos proueer, y hazer sobre ello cumplimiento de justicia, y ansi mismo tome y reciba residencia de los Regidores, escriuanos, y concejo, y escriuanos publicos dessa dicha ciudad, como, o de que manera han vsado, y exercido los dichos officios, y si han ydo, o passado contra las leyes hechas en las dichas cortes de Toledo, en lo que a ellos incumbe, y si en algo los hallare culpantes por la informacion secreta, les de traslado dello, y reciba sus descargos, y aueriguada la verdad de todo ello, cumplidos los dichos dias de la residencia, la embie ante nos con la informaciō que ouiere tomado, de como el dicho y sus officiales han vsado y exercido el dicho officio de corregimiento, y mandamos que el alcalde que pusiere en essa dicha ciudad, aya de salario por el dicho vn año otros tantos marauedis como se han dado a los alcaldes que hasta aqui han sido de mas, y allende de sus derechos ordinarios que como alcalde le pertenece. Los quales mandamos a vos el dicho concejo que deys y pagueys al dicho alcalde del salario del dicho Corregidor, y que no le deys, ni pagueys al dicho Corregidor, saluo al dicho alcalde, y que el dicho alcalde jure al tiēpo q̄ lo recibieredes por Alcalde que sobre el dicho salario y derechos que le pertenesciere, no haran partido alguno con el dicho Corregidor, ni con otra persona alguna por via directa, ni indirecta, y el mismo juramento recebid del dicho Corregidor. Y otrosi mandamos al dicho Corregidor, que saque y lleue los capitulos que mandamos guardar a los Corregidores destos reynos, y los presente en esse di-

eſſe dicho concejo al tiempo que fuere recebido, y que los haga eſcreuir en pergamino, o papel, y los haga poner, y ponga en las caſas del ayuntamiento deſſa dicha ciudad, y que guarde lo contenido en los dichos capitulos, con apercibimiento que ſi no los lleuare y guardare, que ſea procedido contra el por todo rigor de juſticia por qualquiera de los dichos capitulos que ſe hallare que no ha guardado, no embargante que diga, o alegue que no ſupo dellos. Y otroſi mandamos al dicho nueſtro Corregidor, que tenga eſpecial cuydado que ſe guarden y cumplan las nueſtras cartas, y ſobrecartas que mandamos dar, para que los Regidores, y otros officiales de concejo, no viuan con ſeñores, y haga ſobre ello las diligencias neceſſarias, y que ponga tal recaudo que los caminos, y campos eſten todos ſeguros en ſu corregimiento, y haga ſus requirimiẽtos a los caualleros camarcanos que tuuieren vaſſallos, y ſi fuere meneſter hazer ſobre ello menſageros que los haga a coſta deſſa dicha ciudad, con acuerdo de los Regidores della, y que no pueda dezir que no vino a ſu noticia. Aſsi miſmo haga guardar y cumplir las nueſtras cartas, y prouiſiones que diſponen que ſe planten y conſeruen los montes, y los vnos, ni los otros no fagades, ni fagan ende al por alguna manera, ſo pena de la nueſtra merced y de diez mil marauedis para la nueſtra camara a cada vno de vos q̃ lo contrario hiziere. Dada en

Iudicum ſyndicatus, prouiſio ſeu mandatũ.

DON Carlos por la diuina clemencia Emperador ſemper Auguſto, Rey de Alemaña, &c. A vos fulano, ſalud y gracia ſepades, que nos es fecha relacion, que el tiempo porque fulano fue proueydo del officio de corregimiento de la ciudad de tal, es cũplido, o ſe cumple muy preſto, y porque nueſtra merced y voluntad es de ſaber como el dicho fulano nueſtro Corregidor ha vſado y exercido el dicho officio de corregimiẽto, en el tiempo que lo ha tenido, y que ante vos fagan el y ſus officiales la reſidẽcia que la ley fecha en las cortes de Toledo, en tal caſo manda, vos mandamos, que vays a la dicha ciudad, y tomeys en vos las varas de corregimiento, y alcaldia, y alguazilazgo della, y anſi tomadas y recebidas, tomeys, y recibays, del dicho fulano nueſtro Corregidor, y de ſus officiales la dicha reſidencia, por termino de treynta dias, ſegun la dicha ley lo diſpone, y cumplid de juſticia a los que dellos ouiere querelloſos, ſentenciando las dichas cauſas, ſin las remitir ante los del nueſtro conſejo, ſaluo las cauſas que por los capitulos de los juezes de reſidencia y leyes del reyno ſe permite que remitays. La qual dicha reſidencia, mandamos al dicho nueſtro Corregidor, y ſus officiales que hagan ante vos, ſegun dicho es. E otroſi vos informad de vueſtro officio, como y de que manera el dicho nueſtro Corregidor y ſus officiales han vſado y exercitado el dicho officio de corregimiento, y executado la nueſtra juſticia eſpecialmẽte en los peccados publicos, y como ſe han guardado las leyes fechas en las cortes de Toledo. Y otroſi vos informad, ſi han viſitado los terminos de la dicha ciudad y ſu tierra, y ſi han fecho guardar, y cumplir, y executar las ſentencias que ſon dadas en fauor de la dicha ciudad y ſu tierra, ſobre la reſtitucion de los terminos, y ſi no eſtuuieren executadas executaldas vos, attento el tenor y forma de la ley de Toledo, que habla ſobre la reſtitucion de los terminos, y la inſtruction ſobre ella fecha por los del nueſtro conſejo, y ſi en algo hallaredes culpantes por la informacion ſecreta al dicho Corregidor y ſus officiales, llamadas las partes auerigueys la verdad, apercibiendo al dicho nueſtro Corregidor y a ſus officiales, que hagan ante vos ſus probanças, y vos den ſus deſcargos, porque aca no han de ſer mas recebidos a prueua ſobre ello, y todo aueriguado, y determinado en la manera que dicha es embialdo ante nos. Y anſi miſmo vos informad (eſpecialmente) que perſonas ſon las que en la dicha ciudad y ſu tierra tienen mas parte y mando, y particularmente auerigueys ſi el dicho nueſtro Corregidor y ſus officiales tuuieron ſu amiſtad, el tiempo que tuuieron los dichos officios, y deſpues que los mandamos tomar reſidencia, y ſi los han fauoreſcido para hazer la dicha reſidencia, y procurado que no ſe les pongan demandas, ni ſean teſtigos contra ellos, y ſi los dichos juezes ſe han cõcertado con ellos, para que no les ſean contrarios en la dicha reſidencia, y tened mucho cuydado ſi las tales perſonas, o otros algunos procuran de ygualar con el dicho Corregidor, y ſus officiales, los que dellos eſtan querelloſos, porque no les pidan en la dicha reſidẽcia, y eſtoruan

uan por alguna via que no se sepa verdaderamẽte lo que mal han fecho en la gouernacion,y administracion de la justicia,y embiad ante nos la relacion de todo ello, juntamente con la dicha residencia. Y otrosi vos informad de los Regidores que ay en la dicha ciudad, y si residen en sus officios, y como vsan dellos en todo lo que es a su cargo,especialmente, en lo que mandan y disponen las leyes fechas en las cortes de Toledo. Y hazed pregonar si alguno tiene quexa dellos, de algunos agrauios, que por razon de sus officios ayan fecho, que lo vengan a demandar ante vos. E hazed justicia a los querellosos, y embiad ante nos la dicha informacion,juntamente con la dicha residencia. E otrosi aued informacion de las penas en que el dicho Corregidor y sus officiales, y los Alcaldes de la Hermandad han condemnado a qualesquier concejos,o personas pertenescientes a nuestra camara y fisco, y cobrado dellos, daldos y entregaldos a nuestro Receptor general de las dichas penas,o a quien su poder ouiere. Ansi mismo tomad las cuentas de todas las dichas penas a las personas que han tenido cargo de las recebir y pagar, por el dicho nuestro Receptor general dellas del tiempo que las tuuieron por dar. Y otrosi tomad y recebid las cuentas de los proprios y rentas, sisas, y repartimiento, y derramas, que en la dicha ciudad de tal y su tierra, se han echado despues que las mandamos tomar,y recebir,y fueron tomadas y recebidas, y todo lo que hallaredes mal gastado no lo recibays, ni passeys en cuenta:y esto y los alcances que hizieredes,los executad todos,y los poned con las dichas cuentas, en poder del mayordomo de la dicha ciudad, para que lo gaste en lo que fuere vtilidad y prouecho della, sin embargo de qualquier appellacion que de vos se interponga,y despues de executado,si alguna persona se sintiere por agrauiada y appellare de vos otorgalde su appellacion,para ante los del nuestro consejo, y no para ante otro juez alguno, y dẽtro de.xc.dias primeros siguiẽtes como fueredes recebido al dicho officio, embiad al nuestro consejo todas las dichas cuentas de penas de camara y proprios,sisas,y derramas, que como de suso se contiene aueys de tomar, poniendo los cargos y datas dellas de cada cuenta sobre si por menudo, y particularmente, porque se sepa que penas son las que se cobran, y porque razon,y lo que ay de proprios, y como, y de que manera se gastan,y si vuiere algunas cosas para que adelante no se gasten,o se moderen lo mandamos hazer con apercebimiento.que si

assi no lo hizierdes, a vuestra costa embiaremos juez que tome las dichas cuentas, y haga la aueriguacion dellas,y la trayga ante nos,y cumplidos los treynta dias de la dicha residencia embialda ante nos con la informacion que vuieredes tomado de como el dicho fulano y sus officiales han vsado y exercido el dicho officio de corregimiento dentro de otros treynta dias. E otrosi vos mandamos, que vos informeys, como,y de que manera,los fieles, y escriuanos de concejo, y escriuanos publicos del numero, y otros officiales de la dicha ciudad han vsado, y exercido sus officios,y si han lleuado alguna cosa de mas y allende de lo que podian, y deuiã lleuar,conforme al aranzel, y si en algo los hallaredes culpãtes daldes traslado dello, y recebid sus descargos, y cumplid de justicia a los querellosos,y la informacion que sobre ello vuieredes,y la verdad aueriguada de todo embialdo ansi mismo ante nos,para que lo mandemos ver, y hazer sobre ello lo q̃ fuere justicia. Y tened en vos las varas de la nuestra justicia hasta que nos proueamos del dicho officio de corregimiento, a quien nuestra merced y volũtad fuere. Y es nuestra merced que ayades de salario por cada vn dia de los que tuuieredes el dicho officio otros tantos marauedis como dauan y pagauan al dicho nuestro Corregidor,los quales vos sean dados y pagados por la via, forma y manera,q̃ los dauan y pagauan al dicho nuestro Corregidor, y mãdamos al concejo,justicia,regidores,caualleros,escuderos,officiales, homes buenos de la dicha ciudad de tal, que luego que con esta nuestra carta fuerẽ requeridos, sin esperar otra nuestra carta, ni mandamiento, segunda, ni tercera jussion,y sin poner en ello escusa, ni dilacion alguna,reciban de vos el juramento que en tal caso se requiere, y deueys fazer, el qual por vos fecho vos entreguen las varas de nuestra justicia, y alcaldia, para que vos las tengades y vsedes dellas durante el dicho tiempo de la dicha residencia, y despues fasta tãto que proueamos del dicho officio de corregimiento a quien nuestra merced y voluntad fuere. Y mandamos que durante el dicho tiempo conozcays de todos los negocios,y causas,ciuiles, y criminales de la dicha ciudad y su tierra, y hazer, y hagays todas las otras cosas, y cada vna dellas que el dicho Corregidor podria y deuria hazer, ca nos por la presente vos damos otro tal poder,y tan cumplido como el dicho fulano tenia para vsar del dicho officio. Y si para lo ansi hazer,cumplir,y executar, fauor y ayuda ouieredes menester, por esta nuestra carta mandamos al dicho cõcejo,justi-

jo,justicia,regidores,caualleros,escuderos, officiales,y hombres buenos de la dicha ciudad, q̃ vos la den y fagan dar luego,y que en ello,ni en parte dello embargo, ni contrario alguno vos non pongan,ni consientan poner, y mãdamos, quel alcalde que pusieredes aya, y lleue de salario en el dicho officio arespecto de otros tantos marauediscomo se hã dadoy pagado a losotros alcaldes,que han sido,los quales mãdamos que les sean dados y pagados de vuestro salario, y q̃ no los den,ni paguen a vos saluo al dicho alcalde.E q̃uel dicho alcalde jure al tiempo que le recibieredes por alcalde, q̃ por el dicho salario, y derechos q̃ le pertenecẽ por razon de su officio no hara partido alguno con vos,ni con otra persona alguna,por via directa,ni indirecta,y el mismo juramento hazed vos.Y otrosi vos mandamos q̃ saqueys,y lleueys los capitulos de los juezes de residencia, y los fagays escreuir en pergamino,o papel,& lo pongays donde esten publicamente en las casas del ayuntamiento, y regimiento de la dicha ciudad: y q̃ guardeys lo contenido en los dichos capitulos:cõ apercebimiẽto que vos hazemos,que si no los lleuaredes, y guardaredes,q̃ sera procedido contra vos por todo rigor de justicia, por qualquier de los dichos capitulos q̃ se hallare que no aueys guardado,no embargante q̃ digays,o allegueys q̃ no supistes dellos.E otrosi vos mandamos, que tengays cargo especial de poner tal recaudo, q̃ los caminos,y campos esten todos seguros enel dicho corregimiento, y sobre ello hagays los requirimientos a los caualleros comarcanos que tuuieren vassallos, y si fuere menester fazer sobre ello mensajeros los fagays a costa de la dicha ciudad,con acuerdo de los regidores della, y que no podays dezir q̃ no vino a vuestra noticia.E otrosi vos mandamos,que durante el tiẽpo que tuuieredes el dicho officio tengays mucho cuydado,y diligencia que se guarden,y hagan guardar las bullas de nuestro muy sancto padre,q̃ disponen sobre el habito y tonsura que han de traer los clerigos de corona destos nuestros reynos,y señorios, assi los q̃ son conjugados,como los q̃ no fueren conjugados, y la declaracion q̃ sobrello fue fecha por los prelados destos nuestros reynos,y q̃ tengays manera cõ el obispo,o con el prouisor dela dicha ciudad q̃ haga publicar las dichas bullas publicamẽte los tres domingos primeros de la Quaresma,segun y como enla dicha bulla,y declaracion se contiene.Y en caso que no lo quierã hazer lo tomeys por testimonio,y lo embieys ante nos,para que nos lo mandemos proueer,y remediar como cõuenga .E ansi mismo hazed guardar, y cumplir las nuestras cartas y prouisiones,que disponẽ,q̃ se planten y conseruen los montes,y otras cartas q̃ mandamos dar para que los regidores, y otros officiales de cõcejo,no viuan con señores, y sobre ello hagays las diligencias necessarias. E los vnos,ni los otros no fagades ni fagan ende al,por alguna manera,so pena de la nuestra merced,y de diez mil marauedis para la nuestra camara,a cada vno que lo contrario hiziere. Dada en la muy noble.

Prouision real por la qual su Magestad especialmente suele cometer a vn juez particular la residẽcia del Corregidor y sus officiales, y de los escriuanos e los demas officiales que se començo a vsar della en tiempo del Licenciado Figueroa, Presidente del Consejo Real.

DON Philippe &c.a vos el Licenciado Ronquillo salud y gracia sabed que siendo informado que a causa que los Corregidores destos Reynos demas d̃ exercer sus officios ordinarios por tomar como toman residencia,a los q̃ dexã los dichos officios por la mucha occupacion q̃ en lo suso dicho tienen no cumplen con el gouierno de los pueblos en el tiempo q̃ toman la residẽcia y resultã dello otros daños incõuenientes y por vna nuestra carta dada en Madrid, a treynta y vn dias del mes de Iulio del año passado de mil y quinientos y sesenta y quatro años, auiamos mandado que agora y de aqui adelante vaya vn juez de residencia a cada vna de las ciudades, villas y lugares destos reynos juntamente con los dichos Corregidores y se occupen solamente en tomar residencia, y hazer otras cosas en la dicha prouision contenidas segun mas largamente se contiene en ella a que nos

nos referimos: el tenor de la qual es este que se sigue.

DON Philippe &c. A todos los Corregidores Asistentes Gouernadores Alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes y justicias qualesquier de todas ciudades villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, y a cada vno y qualesquier de vos en vuestros lugares y jurisdictiones salud y gracia: sabed que segun somos informados a causa que los Corregidores destos reynos demas de exercer sus officios ordinarios por tomar como toman residencia a los que dexan los dichos officios por la mucha occupaciō que en lo vno y en lo otro tienen no cumplen con el gouierno de los pueblos en el tiempo q̄ toman la residencia y les falta tiempo para hazer en la residēcia que toman las aueriguaciones y diligencias que son necessarias y algunos dellos por tener gratos para sus residencias a los Corregidores y a otras personas que han de dar cuenta de los proprios delos concejos no las toman con el cuydado y diligencia que conuiene en dissimular con los dichos Corregidores en los hechos que han hecho y por la mesma causa dexan de castigar a los escriuanos del numero, dissimulando con ellos sus delictos y hechos y dexan de remediar muchos abusos que los Corregidores y juezes passados han introduzido cōtra las leyes y pragmaticas destos reynos, y contra el bien publico dellos, por ser ellos mismos interessados en ellos y por obuiar a lo suso dicho, y porq̄ los Corregidores entiēdan en la gouernacion de los pueblos, y exercion de los negocios ordinarios, y las residencias se tomen con el cuydado que conuiene auiendo se visto en el nuestro consejo y con nos consultado hauemos acordado que agora y de aqui adelante quando fueren los Corregidores que nos proproueyeremos a tomar las varas juntamente cō ellos, y al mismo tiempo vaya vn juez de residencia a cadavna de las dichas ciudades, villas, y lugares destos reynos de manera que el tal juez de residencia por tiempo de nouenta dias y menos lo que fuere nuestra voluntad se occupe solamēte en tomar la residēcia, y las cuētas de proprios y rētas y penas, de camara y gastos de justicia y del pan del posito y de los otros gastos publicos y de los capitulos y demandas publicas q̄ se pusieren a los Corregidores y juezes y officiales passados y regidores y escriuanos del numero y passado el dicho tiempo en las demandas publicas que no tuuiere acabadas las remita al Corregidor para que las pueda proseguir de manera que el Corregidor no pueda entender ni entienda en la dicha residencia sino fuere en las demandas publicas q̄ passando el dicho termino el juez de residencia le remitiere ni el juez de residencia se entremeta en el officio de Corregidor, con que deuemos mandar y mandamos q̄ por lo suso dicho el Corregidor passado y sus officiales no sean obligados a estar presentes mas de los treynta dias q̄ esta aqui por leyes de este reyno, q̄ hasta aqui por leyes destos reynos estauan obligados a residir y estar presentes a las dichas residencias dentro dellos se ayan de poner y pongan las demandas publicas y porque lo suso dicho venga a noticia de todos, mandamos q̄ esta nuestra carta sea pregonada publicamente por essas ciudades, villas, y lugares, de los dichos nuestros reynos y señorios, y los vnos ni los otros no fagades ni fagan ende al so pena de la nuestra merced, y de veynte mil marauedis para la nuestra camara: dada en Madrid a treynta dias del mes de Iulio de mil y quinientos y sesenta y quatro años. YO EL REY. Yo Francisco de Erasso Secretario de su Magestad la fize escreuir por su mandado

Iuan de Figueroa. El Doctor Diego Gasca. El Licenciado Villagomez. El Licēciado Agreda. El Licenciado Montaluo. El Licenciado Pedro Gasco. Registrada Martin de Vergara, Por chāciller. Y agora nos es fecha relacion q̄ el tiempo porque fue proueydo de officio de Corregidor es ya cumplido, o se cumple muy presto, y porque nuestra merced es de saber como el dicho nuestro Corregidor ha vsado y exercido el dicho officio de Corregidor en el tiempo q̄ lo ha tenido, y que ante vos fagan el y sus officiales la residencia q̄ la ley fecha en las cortes de Toledo manda y confiando en vos que bien, y fielmente hareys lo que por la dicha nuestra prouision y esta nuestra carta se os comete, os mandamos q̄ vays a la dicha ciudad, y tomeys, y recibays del dicho nuestro Corregidor, y sus alcaldes mayores, y tinientes carceleros y otros officiales qualesquier q̄ ayan tenido la dicha residencia por termino de ochēta dias segun la dicha ley dispone, y mandamos que ante todas cosas, os informeys si se ha executado lo que se proueyo por la residencia que se tomo a Gutierrez Gonçalez de Cien fuegos nuestro Corregidor que vltimamente fue de la dicha ciudad y lo que hallaredes por executar lo executad a costa del dicho nuestro Corregidor de la dicha ciudad que agora es, y le hagays cargo de la culpa que contra el resulta-

reſultare de la dilacion que tuuo en executarlo y lo pongays todo in principio de la dicha reſidencia y cumplid de juſticia a los que del dicho y de ſus officiales eſtuuieren querelloſos ſentenciando las cauſas ſin las remitir a nueſtro conſejo ſaluo las cauſas que por los capitulos de los juezes de reſidencia y leyes del reyno ſe permite q̃ remitays en la dicha reſidencia mãdamos a nueſtro Corregidor y ſus officiales q̃ hagã ante vos ſegun dicho es, y otro ſi, vos informad de officio como y de que manera el dicho y ſus officiales han vſado ſus officios, y executado la nueſtra juſticia eſpecialmente en los peccados publicos, y como ſe han guardado las leyes fechas en las cortes de Toledo, y aſsi miſmo tomad reſidencia al dicho nueſtro Corregidor, y officiales de las cõmiſsiones en q̃ por nueſtro mandado ouieren entendido, y otroſi, vos informad ſi han viſitado los terminos de la dicha ciudad, y ſi han fecho guardar cumplir y executar las ſentencias que ſon dadas en fauor de la dicha ciudad, ſobre la reſtitucion de los terminos, y ſi no eſtuuierẽ executadas executad las vos attento el tenor y forma de la dicha ley de Toledo, que habla ſobre la reſtitucion de los terminos, y e inſtructiõ ſobre ello fecha por los del nueſtro conſejo: y ſi en algo hallaredes culpados al dicho y ſus officiales por la informacion ſecreta hagã ante vos ſus prouanças, y os den ſus deſcargos porque aca no han de ſer mas recebidos a prueua ſobrello. y todo aueriguado y determinado en la manera q̃ dicho es traeldo, o embialdo ante nos y aſsi miſmo vos informad eſpecial mẽte q̃ perſonas ſon las q̃ en la dicha ciudad tienen mas parte y mando y particularmente auerigueys ſi el dicho nueſtro Corregidor, y officiales tuuieron ſu amiſtad al tiempo q̃ tuuierõ los dichos officios, y deſpues q̃ le mandamos tomar reſidencia, y ſi les han fauoreſcido para hazer la dicha reſidencia, y procurado que no ſe les pongan demãdas ni ſean teſtigos contra ellos, y ſi los dichos juezes ſe han concertado con ellos para que no les ſean contrarios en la dicha reſidencia: y tened mucho cuydado y diligencia ſi las tales perſonas, o otras algunas procuran de ygualarſe con el dicho y ſus officiales de los q̃ dellos eſtan querelloſos para q̃ no les ſean contrarios en la dicha reſidencia, y eſtoruen por alguna via q̃ no ſe ſepa verdaderamente lo q̃ mal han hecho en la gouernacion, y adminiſtracion de la juſticia, y traed la relacion ante nos juntamẽte con la dicha reſidẽcia otroſi vos mãdamos q̃ tomeys reſidẽcia a los alcaldes, y quadrilleros y otros officiales de la hermãdad y caualleros de ſierra y guardas del campo, y todos aquellos q̃ han tenido adminiſtracion de juſticia ſolo a ello annexo en qualquier manera en la dicha ciudad, y de la forma, y manera en q̃ han vſado, y exercido ſus officios: otroſi tomad reſidencia a los regidores fieles, executores y eſcriuanos publicos que hay en la dicha ciudad y ſu reſidencia en ſus officios como vſan dellos, y ſi alguno tiene quexa dellos lo vengan a demãdar ante vos, y hazed juſticia a los querelloſos, y traed ante nos la dicha informacion juntamẽte con la reſidencia: otroſi aued informacion de las penas en que el dicho nueſtro Corregidor, y ſus officiales, y los dichos alcaldes de la hermandad, y los demas ſuſodichos han condemnado a qualeſquier concejos y perſonas particulares perteneſcientes a nueſtra camara, y fiſco, y los cobreys dellos y los entregad a nueſtro receptor general dellas, o a quien ſu poder tuuiere y aſsi miſmo tomad les cuenta de las dichas penas a las perſonas que han tenido cargo de las recebir, pagar, y cobrar por el nueſtro receptor general dellas el tiempo q̃ los tuuierẽ por dar: y otroſi tomad, y recebid las cuentas de los proprios rẽtas, y repartimiẽtos, y ſiſas y derramamiẽtos q̃ en la dicha ciudad ſe han hecho deſpues q̃ las mandamos tomar, y fueron tomadas y recebidas, y todo lo q̃ hallaredes mal gaſtado no lo recibays ni paſſeys en cuenta, y todo eſto y los alcances q̃ hizieredes lo executad todo, y lo poned en las dichas cuentas en poder del mayordomo de la ciudad ſin embargo de qualquier appellaciõ q̃ de vos ſe interpõga y deſpues de executado ſi alguna perſona ſe ſintiere por agrauiada y appellare de vos, y otorgalde la appellaciõ para ante los del nueſtro conſejo, y no para ante otro juez alguno, y dentro de ochenta dias primeros ſiguientes q̃ llegaredes a la dicha ciudad embiad, o traed al dicho conſejo las cuentas de penas de camara, y proprios ſiſas y derramamiẽtos q̃ como de ſuſo ſe contiene aueys de tomar poniendo los cargos y las datas dellas de cada cuenta ſobre ſi y por menudo: y particularmente porq̃ ſe ſepa q̃ penas ſon las q̃ ſe cobrã y por q̃ razon y lo q̃ hay de proprios, y como y de q̃ manera ſe gaſtan y ſi ouiere algunas coſas q̃ adelante no ſe deuan gaſtar lo manden ver cõ apercibimiento q̃ ſi no lo hizieredes y cũplieredes a vueſtra coſta embiaremos juezes q̃ tomẽ las dichas cuentas y hagã la aueriguacion dellas, y la traygã ante nos y cũplidos los ochẽta dias deſpues q̃ ouieredes tomado la dicha reſidencia embiad, o traed ante nos la dicha informaciõ q̃ ouieredes

redes tomado como el dicho nuestro Corregidor, y sus officiales y los demas susodichos han vsado y exercido sus officios, y si han lleuado algunas cosas mal lleuadas, y allende de lo que podian, o deuiã lleuar conforme al aranzel real, y si en algo los hallaredes culpados dadles traslado dello y recebildes sus descargos, y cumplid de justicia a los querellosos y la informacion q̃ sobre ello hizieredes y la verdad aueriguada todo ello embialdo, o traeldo ansi mismo ante nos para q̃ lo mandemos ver y hazer sobre ello cũplimiento de justicia, y porq̃ somos informados q̃ como quiera que por leyes, y pragmaticas destos reynos esta prohibido la orden q̃ cerca de la caça, y pesca se deue tener, y los tiempos en q̃ se puede caçar y pescar como en lo demas toda via muchas personas asi ecclesiasticas como seglares caçan y pescan libremente, y ha auido desorden, y esto ha causado no tener las justicias el cuydado q̃ conuiene de la guarda y execucion de las dichas leyes, y pragmaticas y aureys informacion si el dicho nuestro Corregidor y officiales hã tenido cuydado dello, y executado las penas contenidas en las dichas leyes, y si han dissimulado con algunas personas, y con quien embiareys la relaciõ dello al nuestro consejo, y ansi mismo os mandamos tomeys cuenta al dicho Corregidor y officiales del dicho consejo del pan del posito, y q̃ y como se ha distribuydo y gastado, y si se cõserua y se tiene cuydado dello como conuiene y esta ordenado, y mandamos a a quien auemos proueydo por nuestro Corregidor de la dicha ciudad que no se entremeta en tomar residencia, ni en lo demas q̃ en esta carta se declaran mas solamente en las demandas publicas, q̃ passado el dicho termino vos le remitieredes cõforme ala dicha pragmatica inserta asi mismo a vos os mandamos no os entremetays en el dicho officio, del dicho nuestro Corregidor, y es nuestra voluntad q̃ para la execucion de lo suso dicho lleueys por alguazil a y por escriuano ante quien passe la dicha residẽcia y lo a ello dependiente y q̃ ayays y lleueys de salario vos el dicho Licenciado Ronquillo mil marauedis cada vn dia de mas de sus derechos los quales dichos salarios mandamos a la dicha ciudad q̃ los den y paguen de los proprios della y si quisieren para este efecto puedan crecer el repartimiento de las alcaualas de la dicha ciudad, y su tierra hasta en lo q̃ montaren los dichos salarios, y no mas mirando q̃ se haga el dicho repartimiento y solamente, y de manera q̃ no aya fraude que siendo necessario para todo ello les damos poder cumplido qual al caso conuenga y mandamos a la persona que tomare las cuentas de los proprios de la dicha ciudad q̃ escriua y passe en cuenta lo que assi os dieren, y pagaren los dichos salarios a cada vno dellos solamẽte por libramiento dela dicha ciudad: y vuestra carta de pago sin otro recaudo: y es nuestra voluntad q̃ durante el dicho tiempo de la dicha residencia podays traer vna vara de nuestra justicia vos el dicho juez de residencia y el dicho Alguazil que yo os doy poder para ello tal qual al caso cõuẽga: dada en Aranjuez a onze de Iunio, de mil y quinientos y sesenta y cinco años, y porque en la prouision que mandamos dar al dicho del Corregimiento de la dicha ciudad de va puesto que el Licenciado fuesse con el dicho a tomar la dicha residencia no para perjuyzio aquello. YO EL REY. Yo Pedro de Hoyo secretario de su Catholica Magestad la fize escreuir por su mandado. El Doctor Velasco. Registrada, Martin de Vergara por chanciller.

Prouision real de su Catholica Magestad, para los Corregidores que se proueen para las ciudades, villas, y lugares, de todo el reyno de Castilla, y se declara en ella como los dichos Corregidores han de exercitar su officios, teniente y alcalde y alguazil mayor, y todos los demas officios que son menester: para regir, y gouernar vna republica.

DOn Philippe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Hierusalem de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias, Islas y tierra firme del mar Oceano, Conde de Barcelona, señor de Vizcaya, y de Molina, Duque de Atenas, y de Neopatria, Conde de Ruisellon, y de Cerdania, Marques de Oristan, y de Gociano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, y de Brabante y Milan, Conde de Flãdes, y de Tirol, &c. Concejo justicia regidores caualleros escuderos officiales, y homes buenos dela

dela ciudad de sabed q̃ entendiendo q̃ cumple a nuestro seruicio, y ala execucion de nuestra justicia paz y sossiego de essa dicha ciudad nuestra voluntad es que tenga el officio de Corregidor della y su tierra con los officios de justicia y jurisdiction ciuil y criminal, alcaldia y alguazilazgo por tiẽpo de vn año contado desde el dia q̃ por vosotros fuere recebido en adelante porq̃ vos mandamos q̃ luego vista esta nuestra carta sin aguardar otro mandamiento alguno le recibays por Corregidor dessa dicha ciudad y su tierra y le dexeys y cõsintays libremẽte vsar el dicho officio, y executar la nuestra justicia por si, y sus officiales q̃s nuestra merced q̃ en los dichos officios de alcaldia, y alguazilazgo y otros officios a el annexos pueda poner y los quitar y remouer quando a nuestro seruicio, y a la execucion de nuestra justicia cũpla y poner otros en su lugar y oygã y libren y determinẽ los pleytos y causas ciuiles y criminales q̃ en essa dicha ciudad estã pendiẽtes y pendierẽ durante el tiẽpo q̃ tuuierẽ el dicho officio y lleuar los derechos y salarios a el pertenecientes, y para exercer el dicho officio todos os conformeys con el y cõ vuestras personas y gẽte le deys el fauor q̃ menester ouiere, y q̃ en ello contrario alguno le no põgays ni cõsintays poner q̃ nos por la presente le recibimos y auemos por recebido al dicho officio y le damos poder para lo exercer, caso q̃ por vosotros a el no sea recebido no embargãte qualesquier vsos estatutos y costũbres q̃ cerca dello tengays y mandamos alas personas q̃ al presente tienen las varas de nuestra justicia desta dicha ciudad q̃ luego las den y entregen al dicho y no vsen mas dellas sin nuestra licencia so las penas en q̃ incurren los q̃ vsan de officios publicos para q̃ no tienen facultad y es nuestra volũtad q̃ si el dicho. entendiere q̃ cumple a nuestro seruicio, y a la execucion de nuestra justicia q̃ qualesquier caualleros, y otras personas vezinos dessa dicha ciudad, o de fuera parte q̃ a ella vinierẽ se salgã della y se vengan a presentar ante nos q̃ lo pueda mãdar de nuestra parte, a los quales mãdamos q̃ luego hagã lo q̃ les ordenare so las penas q̃ de nuestra parte les pusiere, las quales nos les ponemos, y auemos por puestas y por condenados en ellas lo contrario haziendo y que conozca de todos los negocios q̃ estan cometidos a los nuestros Corregidores, o juezes de residẽcia sus antecessores aũ q̃ sean fuera de su jurisdiction y conforme a las comissiones q̃ les fueron dadas haga a las partes justicia, y mandamos a vos el dicho concejo q̃ de los proprios de essa dicha ciudad deys al dicho otros tantos marauedis de salario como aueys acostumbrado dar a los otros Corregidores q̃ hasta aqui hã sido della q̃ para los cobrar y hazer lo en esta nuestra carta cõtenido es, le damos poder cumplido, y otrosi mandamos q̃ al tiempo q̃ le recibieredes al dicho officio tomeys del fiãças legas llanas y abonadas, q̃ hara la residẽcia q̃ las leyes de nuestros reynos disponẽ y q̃ residira en el dicho corrigimiento el tiẽpo que es obligado sin hazer ausencia, y si la hiziere demas de las penas en q̃ por ello incurre pague vna dobla de oro por cada vn dia q̃ la hiziere lo qual applicamos para obras publicas dessa dicha ciudad, y mandamos a la persona q̃ tomare la residencia al dicho q̃ tẽga especial cuydado de saber si ha incurrido en la dicha pena, y aueriguada la verdad dello la execute en el y sus fiadores sin embargo de qualquier causa y appellaciõ q̃ dello interponga: porq̃ nuestra voluntad es q̃ se execute la dicha pena, y otrosi recibays del el juramento q̃ durãte el dicho tiẽpo visitara los terminos đ essa dicha ciudad alomenos dos vezes al año, y q̃ renouara los mojones si menester fuere y restituyra lo q̃ injustamente estuuiere tomado conforme a las leyes de Toledo, y instructiõ sobre ello hecha por los del nuestro consejo, y no lo pudiendo buenamente restituyr embie al nuestro consejo relacion dello para q̃ lo proueamos como conuenga, y que se informe si sin orden nuestra estan impuestos algunos portazgos, o impusiciones nueuas en la dicha ciudad y los remedie y de lo q̃ no se pudiere remediar nos embie relacion para q̃ mandemos proueer lo q̃ conuenga y otrosi mandamos al dicho que durante el dicho tiẽpo q̃ tuuiere el dicho officio tenga mucho cuydado q̃ se guarde, y cumpla lo dispuesto por el sacro Concilio Tridẽtino cerca de las execuciones q̃ los coronados pretẽden tener segun q̃ por las prouisiones, y instructiones libradas en nuestro consejo esta proueydo: y ordenado porq̃ somos informados porq̃ en los marauedis de las cõdenaciones q̃ se applicã y deuen applicar a nuestra camara, ay mal recaudo y poca cuenta mandamos q̃ para q̃ se sepa la diligencia q̃ en esto haze el dicho durante el dicho su officio todos los marauedis q̃ el y sus officiales cõdẽnarẽ para la dicha nuestra camara los executẽ y pongã en poder de vno de dos escriuanos del cõsejo de essa dicha ciudad, y que en cada vn año por el mes de deciembre tome las cuentas de las dichas penas de camara y haga el alcance liquido

liquido y prouea como la persona a cuyo cargo fueren traya, o embie al nuestro receptor general dellas o a las personas q̃ en nuestra corte los ouieren de hauer el dicho alcance y realmẽte se lo entregue en las dichas cuentas y el testimonio de como ouiere executado el dicho alcãce y auiendo hecho la dicha diligencia por todo el mes de Enero siguiente de cada año embiara al nuestro cõsejo, y razon in forma dello con apercibimiento q̃ si assi no lo hiziere no le serã librados marauedis algunos de su salario: y mandamos q̃ el alcalde q̃ pusiere en essa dicha ciudad lleue por el dicho año otros tãtos marauedis de salario como hasta aqui se ha acostũbrado dar alos otros q̃ han sido della demas y allẽde de sus derechos q̃ como a alcalde le pertenescẽ los quales mandamos a vos el dicho concejo q̃ deys al dicho alcalde el salario del dicho Corregidor y que no los pagueys a el sino al dicho alcalde el qual jure al tiempo q̃ le recibieredes por alcalde q̃ sobre el dicho salario y derechos q̃ le pertenescen no hara partido cõ el dicho Corregidor ni otra persona por el y q̃ el mismo juramento haga el dicho Corregidor al qual mandamos q̃ lleue los capitulos q̃ han de guardar los Corregidores de nuestros reynos y los presente en esse dicho cõcejo al tiẽpo q̃ fuere recebido y los haga escreuir y poner en las casas de ayũtamiento de essa dicha ciudad y haga lo en ellos cõtenido con apercibimiento q̃ si no los lleuare y guardare se procedera contra el por todo rigor de justicia aunq̃ diga q̃ no supo dellos, y q̃ tenga especial cuydado de q̃ se cũplan y guarden las cartas y sobrecartas q̃ mãdamos dar para q̃ los regidores ni otros officiales de cõcejo no viuã cõ señores, y haga sobre ello las diligencias necessarias, y ponga tal cuydado q̃ los caminos y campos de essa dicha ciudad esten seguros y q̃ sobre ello haga los requirimiẽtos necessarios a los caualleros q̃ tienen vassallos y si fuere menester hazer sobre ello mẽsajeros lo haga a costa dessa dicha ciudad cõ acuerdo de los regidores della, y q̃ no pueda dezir q̃ no vino a su noticia, assi mismo haga cũplir las cartas y prouisiones q̃ disponen q̃ se guardẽ, y cõseruen los montes, y sobre ello hagã las diligẽcias cõuenientes, y guarde, y cumpla lo cõtenido en la ley de las nueuamẽte recopiladas q̃ habla a cerca de la execuciõ y cumplimiẽto de la conseruaciõ dellos, y de los plantios como en ellas se cõtiene cõ apercibimiẽto q̃ no lo haziẽdo y cũpliẽdo ansi se executara en el la tercia parte de su salario y no se vera su residẽcia no cõstãdo por testimonio authentico auer los assi guardado executado y cumplido, y otro si mandamos a nuestro Corregidor q̃ so pena de priuacion de officio embie al nuestro consejo relacion de seys en seys meses durãte el tiempo q̃ tuuiere el dicho officio si el Obispo de essa dicha ciudad y su prouisor, y otros juezes ecclesiasticos della guardan lo q̃ por prouisiones y cartas libradas en nuestro cõsejo el año passado de 1525. esta ordenado cerca de la orden q̃ los juezes y notarios ecclesiasticos han de tener en el lleuar de los derechos delos autos y escripturas q̃ ante ellos passan, y assi mismo embie relacion al nuestro consejo dentro del dicho termino, si el dicho Obispo y juezes ecclesiasticos hã vsurpado y vsurpã nuestra jurisdiction Real y q̃ tẽga especial cuydado de los pobres, y que haga q̃ se guardẽ las leyes, y pragmaticas destos nuestros reynos y prouisiones sobre ello dadas en el nuestro consejo, y assi mismo tẽga cuydado de las casas delos niños de la doctrina Christiana, y de saber como son tratados y que renta y bienes tienẽ y tomar las cuentas dellos y q̃ vea y tẽga cuydado del pã del deposito, y en q̃ y como se gasta y si se cõserua y tẽga cuydado dello como cõuiene y esta ordenado, y porq̃ auemos sido informados q̃ como quiera que por leyes y pragmaticas destos nuestros reynos esta proueydo la ordẽ q̃ cerca de la caça y pesca se deue tener assi en los tiempos q̃ se puede caçar y pescar como en los demas toda via muchas personas assi ecclesiasticas como seglares caçã y pescã libremẽte y en esto ha hauido y hay mucha desordẽ a cuya causa se halla muy poca caça y pesca y se espera haura menos y esto ha procedido de no tener las justicias el cuydado q̃ conuiene de la guarda de las dichas leyes y pragmaticas, de executarlas y porque nuestra voluntad es q̃ las dichas leyes se guarden mãdamos al dicho tenga especial cuydado della, y otrosi mandamos a vos el dicho que tomeys residencia al nuestro Corregidor que agora es dela dicha ciudad, y a sus alcaldes mayores, o tenientes y alguaziles y carceleros y otros officiales que alli tiene la residencia que la ley hecha en las cortes de Toledo manda, y que ante todas cosas os informeys si se ha executado lo que se proueyo por la residencia que se tomo a nuestro Corregidor, que vltimamente fue dela dicha ciudad, y lo que hallaredes por executar lo executeys vos a costa del dicho nuestro Corregidor que agora es dela dicha ciudad, y le hagays cargo de la culpa que contra el resultare de la dilacion que se ouo en executarlo

tarlo y lo põgays todo en principio de la dicha residencia y cumplid de justicia a los que del dicho y sus officiales estuuierẽ querellosos sentenciandoles las causas sin los remitir ante los del nuestro consejo so las penas en esta nuestra carta contenidas en quãto a los cargos remitidos saluo las causas q̃ por los capitulos de juezes de residencias y leyes del reyno se permite que remitays la qual dicha residẽcia mandamos al nuestro Corregidor y officiales q̃ ante vos hagan segun dicho es por termino de treynta dias segun la ley dispone, y otrosi vos informad de officio como y de que manera el y sus officiales han vsado sus officios, y executado nuestra justicia especialmente en los peccados publicos y como se hã guardado las leyes hechas en las cortes de Toledo y ansi mismo tomad residencia al dicho nuestro corregidor y sus officiales de las cõmissiones en q̃ por nuestro mandado ouierẽ entendido y otrosi vos informad si han visitado los terminos, y hecho guardar cũplir y executar las sentencias q̃ son dadas en fauor de la dicha ciudad sobre la restituciõ de los terminos y sino estuuieren executados executaldos al tenor y forma de la ley đ Toledo q̃ habla sobre la restituciõ đ los terminos, e instituciõ sobre ellos hecha en el nuestro consejo y assi mismo os informad especialmente q̃ personas son las que en la dicha ciudad tienen mas parte y mãdo, particularmente aueriguëys si el dicho y sus officiales tuuierõ su amistad el tiempo q̃ tuuieron los dichos officios, y despues q̃ les mandamos tomar residẽcia y si los han fauorecido para hazer la dicha residencia y procurado q̃ no les pongan demandas ni sean testigos contra ellos y si los dichos juezes se han concertado cõ ellos para q̃ no les seã contrarios en la dicha residencia, y tengays mucho cuydado y diligẽcia de saber si las tales personas, o otras algunas procuran de ygualar y cõponer con el dicho y sus officiales y los q̃ dellos estan q̃rellosos para q̃ no les seã contrarios en la dicha residencia, y estoruã por alguna via q̃ no se sepa verdaderamẽte lo q̃ mal han hecho en la gouernacion y administracion de la justicia y embiad la relacion dello ante nos jũtamente cõ la dicha residẽcia, y otrosi vos mãdamos que tomeys residencia a los alcaldes y quadrilleros y otros officiales de la hermandad y caualleros de sierra y guardas del cãpo y a todos aquellos que han tenido administracion de justicia, y lo a ello annexo en qualquier manera en la dicha ciudad de la forma y manera q̃ han vsado y exercido sus officios y otros y tomad residencia a los regidores fieles y executores jurados escriuanos y procuradores que hay en la dicha ciudad y si residen en sus officios, y como vsan dellos y si alguno tiene quexa dellos q̃ lo vengan a demandar ante vos y hazed justicia a los q̃rellosos y traed, o embiad ante nos la dicha informaciõ juntamente cõ la dicha residencia y otrosi haued informacion de las penas en que el dicho nuestro Corregidor y sus officiales, y los dichos alcaldes de la hermandad hã condẽnado a qualesquier concejos y personas particulares pertenecientes a nuestra camara y fisco y proueays que se cobrẽ dellos y se entreguen al nuestro receptor general dellas, o a quien su poder ouiere, y assi mismo tomad las cuentas de las dichas penas a las personas que han tenido cargo de las recebir cobrar y pagar por el nuestro receptor general dellas el tiempo que las tuuiere por dar, y otrosi tomad, y recebid las cuentas de los proprios, y rentas repartimientos sisas y derramas q̃ en la dicha ciudad se han echado despues q̃ las mandamos tomar y fueron tomadas y recebidas y todo lo q̃ hallaredes mal gastado no lo recibays ni passeys en cuenta y esto y los alcances q̃ hizieredes lo executad todo y lo poned con las dichas cuentas en poder del mayordomo de la dicha ciudad sin embargo de qualquier appellacion q̃ de vos se interponga y embiad con la dicha residẽcia al nuestro consejo, testimonio authẽtico en manera q̃ haga fee de como aueys executado el dicho alcance, o alcãces y de como real y verdaderamente se han entregado al mayordomo de essa dicha ciudad so pena đ diez mil marauedis en losquales desde agora os hauemos por condemnado si el dicho testimonio no embiaredes y de que a vuestra costa se vaya a executar los dichos alcãces y traer el dicho testimonio y despues de executado si alguna persona se sintiere agrauiada y appellare de vos, otorgalde la appellacion para ante los del nuestro consejo, y no para ante otro juez alguno y dentro de nouenta dias primeros siguiẽtes que llegaredes a la dicha ciudad embiad, o traed al dicho nuestro consejo las cuentas de penas de camara y proprios, sisas, y derramas q̃ como de suso se contiene aueys de tomar poniẽdo los cargos y datas dellos de la dicha cuenta sobre si y por menudo y particularmente y porque se sepa que penas son las q̃ se cobran y por que razon y lo que hay de proprios y como y de que manera se gastan, y si ouiere algunas cosas que adelante no se deuan gastar mandemos proueer con apercibimiento que sino lo hizieredes y cumplieredes a vuestra costa embiaremos

juezes

juezes que tomen las dichas cuentas, y hagan la aueriguacion dellas, y lo traygan ante nos, y otrosi hareys informacion si el dicho nuestro Corregidor y sus officiales han tenido cuydado de hazer guardar y cũplir y executar lo ordenado y dispuesto por pragmaticas destos nuestros reynos acerca de la guarda y conseruacion de la caça y pesca, y si han disimulado con algunas personas y con quien embiareys relacion dello al nuestro consejo, y asimismo mandamos que tomeys cuenta al dicho nuestro Corregidor, regidores y officiales, del dicho concejo del pan del deposito, y en q̃ y como se ha distribuydo y gastado, y si se conserua y se tiene cuydado dello como cõuiene y esta ordenado, y otrosi por quanto somos informados que las condẽnaciones pecuniarias en que las justicias tienen parte porque los denunciados las consientan sin appellar se conciertan con ellos y en las sentencias moderan las penas que las leyes ponen a los tales denunciados contra lo dispuesto por la pragmatica, o en fraude desto tassan las cosas condẽnadas en menos delo que valen en lo qual nuestra camara es defraudada, y nuestros subditos son prejudicados, porque aunque las tales condemnaciones son injustas por redimir su vexacion quieren mas pagar vna pequeña cantidad que seguir la tal appellacion y assi las consientẽ os mandamos que os informeys con toda diligencia si el dicho Corregidor y sus officiales, y las demas personas suso dichas han sido culpados en esto, o en algo de lo suso dicho, o de lo q̃ por las leyes destos reynos los dichos Corregidores y sus officiales, y las otras personas de su so nombradas que deuen cumplir y guardar y si os hallaredes culpados aueriguad la culpa cõ toda diligencia y cuydado que en ello se pueda hazer con apercibimiento, q̃ si en el dicho nuestro consejo se entendiere por la dicha aueriguacion dexastes de hazer alguna de las diligẽcias deuidas se embiara persona a vuestra costa que la haga assi aueriguada la verdad en la mejor manera que pudierdes de las culpas que hallaredes dad los cargos al dicho corregidor y a sus officiales y a las otras personas y hagan ante vos sus prouanças y descargos que en el consejo no hã de ser mas recebidos a prueua sobre ello, y sentenciad los dichos cargos haziendo sobre ello justicia conforme a la dicha pragmatica, y a las otras leyes destos nuestros reynos que sobre ello disponen condenando y absoluiendo, y no remitays la determinacion dello a los del nuestro consejo, ni las sentencias de los capitulos, ni las de las demandas publicas, saluo en lo que tocare al interesse de la parte, so pena de diez mil marauedis para la nuestra camara, en los quales desde agora os hauemos por condẽnado por cada vno de los cargos q̃ assi remitieredes, y las condemnaciones hizieredes contra el dicho corregidor y sus officiales, y las dichas personas ansi en las sentencias de los cargos como de las demandas publicas, y capitulos en que los condẽnaredes, a que den, paguen y restituyan alguna cosa siendo de tres mil marauedis abaxo executaldas luego aunque no sean de cohechos ni baraterias ni cosas mal lleuadas sin embargo de appellacion alguna, en lo qual reseruad su derecho a saluo al appellante para q̃ despues le pueda seguir, y otrosi vos mandamos que juntamente con cada cargo pongays y apunteys los testigos y escripturas, y otro qualquier genero de prouança por donde os mouistes a hazer el dicho cargo en las preguntas y partes del processo donde se hallaren, so pena de cinco mil marauedis por cada cargo, y sentencia de los que hizieredes y dieredes en que no pongays el dicho apuntamiento: en los quales desde agora os auemos por condẽnado, y hecho, y cumplido lo susodicho, y passado el dicho termino embiad, o traed la dicha residencia, e informacion, y relaciõ al nuestro consejo. Dada en Arãjuez a veynte y seys de Mayo de mil y quinientos y sesenta y nueue años. YO EL REY. Yo Antonio de Erasso Secretario de su Magestad Catholica la fize escreuir por su mandado. Dominus Cardinalis Seguntinus. Registrada. Iuan del Regue por Chanciller Iuan del Loregue.

SALMANTICÆ.

Ex officina Ildefonsi à Terranoua & Neyla.

M. D. LXXXI.

Impensis Vicentij à Portonarijs.

Index, seu Repertorium huius opusculi, elaboratus quoque à me Doctore Francisco Auiles, quanta fieri potuit industria, ac diligencia.

A

B

C

Condem-

D.

Doctores,

E.

An exa

Exhibere

F.

I.

Iurisdictio

debent

M

Manda-

Mortuo

tum

Q

R

S

Ex testa-

I N D E X.

V.

HVIVS COPIOSISSIMI indicis, seu tabulæ, vel potius repertorij finis.

Index earum rerum, quæ huic operi denuò accesserunt.

Potest

SALMANTICÆ.

Ex officina Ildefonsi à Terranoua & Neyla.

M. D. LXXXI.

Impensis Vincentij à Portonarijs.

IN VIRTVTE OCCVLTE ET MANVS.

AVILES
In Legem
Prætorum

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm